NOT TO BE ISSUED OUT
WITHOUT PERMISSION.

ORi
928·948141
Nar / Kar
49551

00049551

Digitized with financial assistance from the
Government of Maharashtra
on 23 January, 2019

प्रकाशकीयम्

હર્ષચરિતના પહેલા, બીજા અને ત્રીજા ઉચ્છ્વાસનું સંપાદન મુખ્યત્વે અનુસ્નાતકના વિદ્યાર્થીઓની જરૂરિયાત સંતોષવા માટે કરવામાં આવ્યું છે. તેમાં ઉચ્ચકક્ષાને ખ્યાલમાં રાખીને ઉચ્ચ કોટિનું સંપાદન કાર્ય કરી વિદ્વાન સંપાદકો, વિદ્યાર્થીઓ તથા જિજ્ઞાસુઓની જરૂરિયાત સંતોષવા સફળ થઈ શકયા છે.

ગુજરાતીમાં, મૂળ સંસ્કૃત ગ્રંથ સાથેનો અનુવાદ અને પ્રસ્તાવના અભ્યાસપૂર્ણ અનુસ્તાનક કક્ષાના અભ્યાસીઓને અનુરૂપ થાય તે દૃષ્ટિથી આપેલાં છે. આથી ઉચ્ચકક્ષાના અધ્યયન-અધ્યાપનમાં આ પુસ્તક ચોક્કસ ઉપયોગી નીવડશે એવો અમારો વિશ્વાસ છે.

: પ્રકાશક :

સરસ્વતી પુસ્તક ભંડાર

અમદાવાદ-૧

century)

ಸಂಪುಟ

ಶತಮಾನದ ಕೊನೆಯವರೆಗೆ)

BY

49551

MHACHAR, M.A., M.R.A.S.,

Archæological Researches in Mysore

AND

NARASIMHACHAR,

or, Education Department in Mysore

DX·9 h5

Mysore:

THE WESLEYAN MISSION PRESS

1907.

ght registered. Price Rs. 3.

00049551

CONTENTS.

I. ವಿಷಯಸೂಚಿಕೆ.

ಕರ್ಣಾಟಕ ಕವಿಗಳ ವರ್ಣಾನುಕ್ರಮವಾದ ಹೆಸರುಗಳು.

ಹೆಸರು		ಕಾಲ	ಪುಟ	ಹೆಸರು		ಕಾಲ	ಪುಟ
ಗರ ಚೌಡಯ್ಯ	ಸು.	1160	157	ಕವಿವ್ಯಾಸ	ಸು.	900	22
ಛ	.	1189	223	ಕವೀಶ್ವರ		?	13
ವ ಚಂದ್ರ	ಸು.	1400	358	ಕಾಳವ್ವೆ	ಸು.	1160	156
ವಪಂಪ	ಸು.	1105	80	ಕೀರ್ತಿವರ್ಮ	ಸು.	1125	106
ವ ಮಂಗರಾಜ		1398	356	ಕುಮಾರಪದ್ಮರಸ	ಸು.	1180	216
ವ ಶ್ರುತಮುನಿ	ಸು.	1365	341	ಕುಮುದೇಂದು	ಸು.	1275	316
ದ್ದಾಸ	ಸು.	1300	323	ಕುರುಳ್ಗಳ ಸವಣ	ಸು.	950	39
ಳಬುಧ		1249	305	ಕೆರೆಯ ಪದ್ಮರಸ	ಸು.	1165	189
	ಸು.	945	32	ಕೇಶವದೇವ	ಸು.	1189	227
ಯ್ಯ	ಸು.	1235	294	ಕೇಶವರಾಜ	ಸು.	1180	209
ಣ್ಣ	ಸು.	1195	236	ಕೇಶವರಾಜ ಚಮೂಪ	ಸು.	1195	234
ತ್ಯ		1057	67	ಕೇಶವವರ್ಣಿ		1359	335
ಕ್ಕಿಯ ಮಾರಯ್ಯ	ಸು.	1106	157	ಕೇಶಿದಂಡನಾಯಕ	ಸು.	990	54
ರಾರ್ಯ		1275	320	ಕೇಶಿರಾಜ	ಸು.	1260	311
ಯ	ಸು.	800	11	ಕೇಶಿಯಣ್ಣ	ಸು.	1200	254
ಯಾದಿತ್ಯ	ಸು.	1150	132	ಕೊಂಡಗೂಳಿ ಕೇಶಿರಾಜ	ಸು.	1160	152
ಟ		?	169	ಕೋಲಶಾಂತಯ್ಯ	ಸು.	1160	158
ಲಿಂಗಪೆದ್ದಿ	ಸು.	1180	215	ಗಜಾಂಕುಶ	ಸು.	1050	67
ರಾಮಿತಂದೆ	ಸು.	1160	163	ಗುಣನಂದಿ	ಸು.	900	20
	ಸು.	1105	91	ಗುಣವರ್ಮ (ವಿಚಾರ)			63
ಲಭವ	ಸು.	1235	290	ಗುಣವರ್ಮ I	ಸು.	1050	64
ಪಾರ್ಯ	ಸು.	1140	116	ಗುಣವರ್ಮ II	ಸು.	1235	285
ರ್ಭರಣ ಬುಧವರ	ಸು.	1165	194	ಗೌರಾರ್ಯ	ಸು.	1270	315
ರಸ		1084	77	ಘಟ್ಟಿವಾಳಯ್ಯ	ಸು.	1160	156
ಯ್ಯ		1206	260	ಚಂದ್ರ	ಸು.	800	14
ಕಾಮ	ಸು.	1200	240	ಚಂದ್ರಭಟ್ಟ	ಸು.	1150	136
ಕಾವಿಲಾಸ	ಸು.	1100	93	ಚಂದ್ರರಾಜ	ಸು.	1079	70
ರಮೇಷ್ಠಿ		?	4	ಚಕ್ರಪಾಣಿ ರಂಗನಾಥ	ಸು.	1195	233
		1209	262	ಚಾವಣ	ಸು.	1180	209
		1057	67	ಚಾವುಂಡರಾಯ		978	39
	ಸು.	1160	157	ಚಿದಾನಂದಕವಿ		1237	298

ಹೆಸರು	ಕಾಲ	ಪುಟ
ಚೆನ್ನಬಸವ	ಸು. 1160	145
ಚೌಂಡರಸ	ಸು. 1300	326
ಜನ್ನ	1209	260
ಜಯಬಂಧು	ಸು. 800	12
ಜಯಬಂಧು ನಂದನ	ಸು. 800	15
ಜಯವರ್ಮ	ಸು. 1250	306
ಜಿನಾಚಾರ್ಯ	ಸು. 1400	360
ತಿಪ್ಪಣೋಜ	1169	196
ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಪಂಡಿತ	1188	222
ದಾಮರಾಜ	1085	78
ದಾಮೋದರ	1249	305
ದಾವರಸ	ಸು. 1165	196
ದಿಗಂಬರದಾಸ	1112	96
ದುರ್ಗಸಿಂಹ	ಸು. 1145	125
ದುರ್ವಿನೀತ	ಸು. 470	12
ದೇವಕವಿ	ಸು. 1200	245
ದೇವಪಾರ್ಶ್ವ	1174	208
ದೇವರಸಪಂಡಿತ	ಸು. 1165	195
ದೋರಾಂಬುಧಿಯ ರಾಮಣ್ಣ	ಸು. 1165	194
ನಯವರ್ಮ	ಸು. 1250	306
ನಯಸೇನ	1112	96
ನವಿಲ್ಗುಂದದ ಮಾದಿರಾಜ	ಸು. 1300	330
ನಾಗಚಂದ್ರ	ಸು. 1105	80
ನಾಗದೇವ	1223	276
ನಾಗರಾಜ	1331	331
ನಾಗವರ್ಮ (ವಿಚಾರ)		43
ನಾಗವರ್ಮ I	ಸು. 990	46
ನಾಗವರ್ಮ II	ಸು. 1145	121
ನಾಗವರ್ಮಾಚಾರ್ಯ	ಸು. 1070	68
ನಾಗಾರ್ಜುನ		11
ನಾಗಿದೇವ	ಸು. 1165	195
ನಾಚಯ	ಸು. 1189	227
ನಾಚಿರಾಜ	ಸು. 1300	329
ನಿಂಬಾಣದ ಗಣೇಶ್ವರ	ಸು. 1160	157
ನೀಲಮ್ಮ	ಸು. 1160	155
ನೂತ್ನಕವಿತಾವಿಲಾಸ	1112	96
ನೃಪತುಂಗ	814—877	16
ನೃಸಿಂಹಕವಿ	1382	345

ಹೆಸರು	ಕಾಲ
ನೇಮಿಚಂದ್ರ	ಸು. 1170
ಪಂಡಿತ	
ಪಂಪ	941
ಪದ್ಮಣಾಂಕ	ಸು. 1385
ಪಾರ್ಶ್ವಪಂಡಿತ	1205
ಪಾಲ್ಕುರಿಕೆ ಸೋಮ	ಸು. 1195
ಪುಷ್ಪದಂತ	ಸು. 1350
ಪೂಜ್ಯಪಾದ	ಸು. 470
ಪೊನ್ನ	ಸು 950
ಪೋಲಾಳ್ವದಂಡನಾಥ	1223
ಪ್ರಭುದೇವ	ಸು. 1160
ಬಂಧುವರ್ಮ	ಸು. 1200
ಬಸವ	ಸು. 1160
ಬಾಚಣ್ಣ	1188
ಬಾಚಿಕಾಯಕದ ಬಸವಪ್ಪ	ಸು. 1160
ಬಾಲಚಂದ್ರ	ಸು. 1170
ಬಾಲಚಂದ್ರ	1273
ಬಾಲಚಂದ್ರ ?	1283
ಬಾಲಚಂದ್ರ ಕವಿಕಂದರ್ಪ	ಸು. 1200
ಬಿಜ್ಜಳದೇವಿ	ಸು. 1160
ಬೂಚಿರಾಜ	1173
ಬೊಪ್ಪಣಪಂಡಿತ	ಸು. 1180
ಬ್ರಹ್ಮ	ಸು. 1079
ಬ್ರಹ್ಮದೇವ	1320
ಬ್ರಹ್ಮಶಿವ	ಸು. 1125
ಭಲ್ಲಟ	
ಭೀಮಕವಿ	1369
ಮಂಗರಾಜ (ವಿಚಾರ)	
ಮಂಗರಾಜ	ಸು. 1360
ಮಡಿವಳ ಮಾಚಯ್ಯ	ಸು. 1160
ಮಧುರ	ಸು. 1385
ಮಧುಸೂದನದೇವ	1147
ಮನಸಿಜ	ಸು. 1140
ಮರುಳದೇವ	[illegible]
ಮರುಳಸಿದ್ಧ	
ಮಲುಹಣ	
ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ	

ಹೆಸರು	ಕಾಲ	ಪುಟ
ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಪಂಡಿತಾರಾಧ್ಯ	ಸು. 1160	161, 163
ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಭಟ್ಟ	1102	94
ಮಹದೇವಿಯಕ್ಕ	ಸು. 1160	154
ಮಹಾಬಲಕವಿ	1254	307
ಮಾದಿರಾಜ	1229	278
ಮಾದಿರಾಜಮುನಿ	ಸು. 1140	120
ಮಾಳೆಯ	1192	228
ಮುನಿಚಂದ್ರ	1229	277
ಮೇಘಚಂದ್ರ	1148	132
ಮೈದುನ ರಾಮಯ್ಯ	ಸು. 1160	154
ಮೋಳಿಗಯ್ಯ	ಸು. 1160	156
ಯಶಶ್ಚಂದ್ರ	ಸು. 1350	334
ರನ್ನ	993	54
ರವಿನಾಗಭಟ್ಟ	929	21
ರಾಘವಾಂಕ	ಸು. 1165	180, 194
ರಾಜಾದಿತ್ಯ	ಸು. 1120	101
ರಾಮದೇವ	ಸು. 1180	215
ರಾಮಿತಂದೆ	ಸು. 1165	195
ರುದ್ರಭಟ್ಟ	ಸು 1180	209
ರೇಣುಕಾಚಾರ್ಯ		162
ರೇವಣಸಿದ್ಧ		162
ರಟ್ಟಕವಿ	ಸು. 1300	323
ಲೋಕಪಾಲ		14
ವಜ್ರ	1393	356
ವಾಣೀವಲ್ಲಭ	ಸು. 1195	236
ವಾಸುದೇವ	1189	227
ವಾಸುದೇವ	ಸು. 1200	254
ವಿಮಲ		10
ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಾಚಾರ್ಯ		136
ೀರಶೈವಪಂಡಿತತ್ರಯ		159
ರಶೈವಾಚಾರ್ಯಪಂಚಕ		162
ವಿಲಾಸ	ಸು 1160	137
ಖವರ್ಮ	ಸು. 1100	80
ಣಕವಿ	ಸು. 1165	196
ಂತಿನಾಥ	1164	164
ಂತಿವರ್ಮ	ಸು. 1160	134
ರದಿನಾಥಪಂಡಿತ	1174	209

ಹೆಸರು	ಕಾಲ	ಪುಟ
ಶಿವಕವಿದೇವ	ಸು. 1340	334
ಶಿವದಾಸ	ಸು. 1165	196
ಶಿವಯೋಗಿದೇವ	ಸು. 1160	157
ಶಿವಲೆಂಕಮಂಚಣ್ಣ	ಸು. 1160	160
ಶಿಶುಮಾಯಣ	? 1232	281
ಶೀಲವಂತೈಯ	ಸು. 1160	158
ಶ್ರೀಪತಿಪಂಡಿತ	ಸು. 1160	160
ಶ್ರೀವರ್ಧದೇವ	ಸು. 700	7
ಶ್ರೀವಿಜಯ		12
ಶ್ರೀವಿಜಯರ್ ದಶಕೀರ್ತಿದೇವರ್	1234	284
ಸಂಕಣ್ಣ	ಸು. 1287	322
ಸಮಂತಭದ್ರ	? 138	1
ಸಮುದಾಯದ ಮಾಘಣಂದಿ	ಸು. 1260	313
ಸರಣ	ಸು. 1195	236
ಸಾಂತಮಹಂತ	1137	113
ಸಿದ್ಧರಾಮ	ಸು. 1160	150
ಸುಜನೋತ್ತಂಸ	ಸು. 1180	219
ಸುಮನೋಬಾಣ	ಸು. 1150	135
ಸೊಡ್ಡಳಬಾಚರಸ	ಸು. 1160	154
ಸೋಮನಾಥಪಂಡಿತ	1234	283
ಸೋಮರಾಜ	1222	270
ಸ್ವಯಂಭುರುದ್ರ	ಸು. 1200	255
ಹಂಪೆಯ ಮಾದಿರಾಜ	ಸು. 1100	93
ಹಂಪೆಯ ರಾಮಣ್ಣ	ಸು. 1165	195
ಹಂಸರಾಜ	ಸು. 1140	115
ಹಡಪದ ಅಪ್ಪಣ್ಣ	ಸು. 1160	154
ಹರಭಕ್ತ	ಸು. 1250	306
ಹರಿಪಾಲ	ಸು. 1140	114
ಹರಿಹರ ಸೂರಿ	1194	228
ಹರಿಹರಾದಿ ವೀರಶೈವ ಕವಿಗಳ ವಿಚಾರ		165
ಹರೀಶ್ವರ	ಸು. 1165	170
ಹಲಾಯುಧ		170
ಹಸ್ತಿಮಲ್ಲ	1290	322
ಹುಲಿಗೆರೆಯ ಮಾಯಿದೇವ	ಸು. 1165	194

CONTENTS.

II. ವಿಷಯಸೂಚಿಕೆ.

ಕರ್ಣಾಟಕ ಗ್ರಂಥಗಳ ವರ್ಣಾನುಕ್ರಮವಾದ ಹೆಸರುಗಳು.

ಹೆಸರು	ಪುಟ
ಅಂಜನಾಚರಿತ್ರೆ	282
ಅಂಬಿಗರ ಚೌಡಯ್ಯನ ವಚನ	156
ಅಕ್ಕಗಳ ಪೀಠಿಕೆ	154
ಅಗ್ಗಳಲೀಲಾವತಿ	223
ಅಜಿತಪುರಾಣ	56
ಅನಂತನಾಥಪುರಾಣ	266
ಅಭಿನವ ದಶಕುಮಾರ ಚರಿತೆ	327
ಅಭಿನವ ನಿಘಂಟು	357
ಅಮಿತಗತಿ ಶ್ರಾವಕಾಚಾರ ಟೀಕೆ	336
ಅರ್ಧನೇಮಿ	205
ಅಶ್ವವೈದ್ಯ	359
ಅಷ್ಟಾವರಣ ಸ್ತೋತ್ರದ ತ್ರಿವಿಧಿ	152
ಆತ್ಮಲಿಂಗ ಪ್ರಣವಸಂಯೋಗಸ್ಥಲದ ತ್ರಿವಿಧಿ	158
ಆದಿಪುರಾಣ	26
,,	322
ಆಯ್ದಕ್ಕಿಯ ಮಾರಯ್ಯನ ವಚನ	157
ಇಷ್ಟಲಿಂಗ ಸ್ತೋತ್ರ	161
ಉದಯಾದಿತ್ಯಾಲಂಕಾರ	134
ಉದ್ಭಟಕಾವ್ಯ	270
ಉದ್ಯೋಗಸಾರ	320
ಉರಿಲಿಂಗ ಪೆದ್ದಯ್ಯಗಳ ವಚನ	215
ಕಂಠಿಹಂಪನ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು	91
ಕನ್ನಡ ವ್ಯಾಕರಣ	96
ಕಬ್ಬಿಗರ ಕಾವ	295
ಕರಣ ಹಸುಗೆ	145
ಕರ್ಣಾಟಕ ಭಾಷಾಭೂಷಣ	123
ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ	17
ಕಾದಂಬರಿ	51
ಕಾಲಜ್ಞಾನದ ವಚನ	145, 147, 148, 152
ಕಾಲಜ್ಞಾನದ ವಚನ	154, 155, 156
ಕಾವನಗೆಲ್ಲ	295
ಕಾವ್ಯರತ್ನ	56
,,	97
ಕಾವ್ಯಸಾರ	300
ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನ	123
ಕಾಳವ್ವೆಯ ವಚನ	156
ಕಿರಾತ	311
ಕುಸುಮಾವಳಿ	250
ಕುಮುದೇಂದು ರಾಮಾಯಣ	317
ಕೊಂಡಗೂಳಿ ಕೇಶಿರಾಜಯ್ಯಗಳ ವಚನ	152
ಕೋಲಶಾಂತಯ್ಯನ ವಚನ	158
ಕ್ಷೇತ್ರಗಣಿತ	105
ಖಗೇಂದ್ರಮಣಿದರ್ಪಣ	338
ಗಣಸಹಸ್ರನಾಮ	162
ಗದಾಯುದ್ಧ	60
ಗಿರಿಜಾಕಲ್ಯಾಣ	173
ಗುಮ್ಮಟಸ್ತುತಿ	219
ಗುಮ್ಮಟಾಷ್ಟಕ	3[illegible]0
ಗೊಮ್ಮಟಸಾರ ಟೀಕೆ	335
ಗೋವೈದ್ಯ	[illegible]07
ಘಟಚಕ್ರದ ವಚನ	145
ಚಂದ್ರಚೂಡಾಮಣಿ ಶತಕ	69
ಚಂದ್ರನಾಥಾಷ್ಟಕ	29[illegible]
ಚಂದ್ರಪ್ರಭಪುರಾಣ	1[illegible]
,,	2[illegible]
ಚಕ್ರೇಶ್ವರ ಚರಿತ	[illegible]
ಚಾವುಂಡರಾಯ ಪುರಾಣ	4[illegible]
ಚಿಂತಾಮಣಿ ಪ್ರತಿಪದ	35[illegible]
ಚಿತ್ರಮಾಲೆ	31[illegible]
ಚಿತ್ರಹಸುಗೆ	1[illegible]

ಸರು	ಪುಟ	ಹೆಸರು	ಪುಟ
ಣಿ	7	ಪದ್ಮರಾಜಪುರಾಣ	352
ಗಳೆ	229	ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶಿಕಾ ಟೀಕೆ	197
ಚರಿತ	311	ಪರಶುರಾಮಚರಿತ	54
ಧಿ	48	ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥಪುರಾಣ	257
ಜಯು	213	ಪುರಾಣ ಚೂಡಾಮಣಿ	36
	121	ಪುರಾಣ ತಿಲಕ	56
	135	ಪುಣ್ಯಾಸ್ರವ	332
	198	ಪುಷ್ಪದಂತ ಪುರಾಣ	287
ರಾಲೆ	38	ಪ್ರಬೋಧಚಂದ್ರ	311
,,	81	ಪ್ರಭುದೇವರ ಕಂದ	148
ಂಬೋಧನೆ	247	ಪ್ರವಚನಸಾರ ಟೀಕೆ	197
ತ ಸೂತ್ರೋದಾಹರಣೆ	106	ಪ್ರಸಾದ ಸಂಪಾದನೆ	155
ತಿರ್ಣಯ ಶಾಂಭವವಿಜ್ಞಾನ ದೀಕ್ಷಾ		ಪ್ರಾಭೃತಕತ್ರಯ ಟೀಕೆ	197
ಬೋಧೆಯ ವಚನ	229	ಬಸವಗೀತೆ	161
ರತ್ನಪ್ರದೀಪಿಕೆ	198	ಬಸವಪುರಾಣ	343
ರ್ಥಟೀಕೆ	197	ಬಾಚಿಕಾಯಕದ ಬಸವಪ್ಪನ ವಚನ	157
ಪುರದಹನಸಾಂಗತ್ಯ	283	ಬಿಜ್ಜಳದೇವಿಯ ವಚನ	155
ಷಷ್ಟಿ ಲಕ್ಷಣಮಹಾಪುರಾಣ	40	ಬೆಡಗಿನ ವಚನ	150
ದೀಕ್ಷಾಬೋಧೆ	191	ಭಕ್ತ್ಯಾನಂದಲೀಲೆ	157
ಸಂಗ್ರಹ ಸೂತ್ರಟೀಕೆ	315	ಭೀಮಕವೀಶ್ವರ ರಗಳೆ	342
ನಾಥ ಪುರಾಣ	348	ಭುವನೈಕ ರಾಮಾಭ್ಯುದಯ	33
ಪರೀಕ್ಷೆ	138	ಮಂಗಾಭಿಧಾನ	357
ಮೃತ	97	ಮಂಚಣ್ಣಗಳ ವಚನ	160
ಜೀಯ	329	ಮಂತ್ರಗೋಪ್ಯ 145, 147, 149,	150
ನಂದಲೀಲೆ	157	ಮಂತ್ರಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ	148
ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿ ನಕ್ಷತ್ರಮಾಲಿಕೆ	219	ಮಡಿವಳಮಾಚಯ್ಯನ ವಚನ	147
ದು ಪಾದದ ಗದ್ಯ	315	ಮದನ ತಿಲಕ	72
ಥ ಪುರಾಣ	118	ಮರುಳದೇವರ ಕಂದ	158
,,	205	ಮರುಳದೇವರ ವಚನ	159
,,	309	ಮಲ್ಲಿನಾಥ ಪುರಾಣ	89
ತ್ರ	128	ಮಾಳವೀ ಮಾಧವ	116
ರತ	29	ಮಿಶ್ರಸ್ತೋತ್ರದ ತ್ರಿವಿಧಿ	151
ಯಣ	85	ಮಿಶ್ರಾರ್ಪಣ	146
ಕ	176	ಮುಡಿಗೆಯ ಅಷ್ಟಕ	179
ಗೋಪ್ಯ	146	ಮೈದುನ ರಾಮಯ್ಯನ ಗೀತಿ	154

ಹೆಸರು	ಪುಟ	ಹೆಸರು
ಮೋಳಿಗಯ್ಯಗಳ ವಚನ	156	ಶೃಂಗಾರರತ್ನಾಕರ
ಯಶೋಧರ ಚರಿತೆ	264	ಶೃಂಗಾರಸಾರ
ಯೋಗಿನಾಥ ವಚನ	161	ಶ್ರಾವಕಾಚಾರ
ರಕ್ಷಾಶತಕ	170	ಷಟ್ಸ್ಥಲ ವಚನ
ರನ್ನಕಂದ	54	,,
ರಸಕಲಿಕೆ	209	ಷಡಕ್ಷರ ಕಂದ
ರಾಜಯೋಗದ ವಚನ	145	ಸಗುಣಲೀಲೆ
ರಾಮಕಥೆ	33	ಸಜ್ಜನ ಚಿತ್ತವಲ್ಲಭ ಟೀಕೆ
ರಾಮಚಂದ್ರಚರಿತ ಪುರಾಣ	85	ಸದ್ಗುರು ರಗಳೆ
ರಟ್ಟಮತ	324	ಸಮಯ ಪರೀಕ್ಷೆ
ರಟ್ಟಸೂತ್ರ	324	ಸಮಯಸಾರ ಟೀಕೆ
ಲೀಲಾವತಿ	106	ಸಮಾಧಿ ಶತಕ ಟೀಕೆ
,,	201	ಸಹಸ್ರಗಣನಾಮ
ವರ್ಧಮಾನ ಪುರಾಣ	209, 238	ಸಾನಂದ ಚರಿತ್ರೆ
ವಸ್ತುಕೋಶ	124	ಸಾಹಸ ಭೀಮವಿಜಯ
ವಿಕ್ರಮಾರ್ಜುನ ವಿಜಯ	29	ಸಿಂಹಪ್ರಾಯೋಪಗಮನ
ವೀರಭದ್ರ ವಿಜಯ	233	ಸಿದ್ಧರಾಮಪುರಾಣ
ವೀರೇಶಚರಿತ	116	ಸಿದ್ಧರಾಮೇಶ್ವರ ತ್ರಿವಿಧಿ
,,	188	ಸುಭದ್ರಾಹರಣ
ವ್ಯವಹಾರಗಣಿತ	102	ಸೂಕ್ತಿಸುಧಾರ್ಣವ
ವ್ಯವಹಾರರತ್ನ	106	ಸೂಪಶಾಸ್ತ್ರ
ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣ	312	ಸೃಷ್ಟಿಯ ವಚನ
ಶರಣು ಬಸವರಗಳೆ	233	ಸೊಡ್ಡಳಬಾಚರಸನ ವಚನ
ಶರಭಚಾರಿತ್ರ	188	ಸೊಬಗಿನ ಸುಗ್ಗಿ
ಶರಭಲೀಲೆ	233	ಸೋಮನಾಥ ಚರಿತೆ
ಶಾಂತಿಪುರಾಣ	36	ಸೋಮೇಶ್ವರಶತಕ
ಶಾಂತೀಶ್ವರಪುರಾಣ	292	ಸ್ತನಶತಕ
ಶಾಸ್ತ್ರಸಾರ	141	ಸ್ಮರತಂತ್ರ
ಶಾಸ್ತ್ರಸಾರ ಸಮುಚ್ಚಯ ಟೀಕೆ	313	ಸ್ವಯಂಭುರುದ್ರನ ವಚನ
ಶಿವಗಣದ ರಗಳೆಗಳು	177	ಹಡಪದ ಅಪ್ಪಣ್ಣನ ವಚನ
ಶಿವಾಕ್ಷರಮಾಲೆ	170	ಹರಿಚಾರಿತ್ರ
ಶೀಲಸಂಪಾದನೆ	231	ಹರಿವಂಶ
ಶೂದ್ರಕ	64	ಹರಿವಂಶಾಭ್ಯುದಯ
ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆ	149	ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರಕಾವ್ಯ
ಶೃಂಗಾರಕಾವ್ಯ	201	ಹರಿಹರ ಮಹತ್ತ್ವ

Introduction.

Kannada belongs to the group of languages known as the Pancha Dravida. The other languages which belong to this group are Tamil, Telugu, Malayalam and Tulu. The term Dravida is very old, being found in such ancient works as those of Manu, Varahamihira and Kumarila Bhatta. The region where the Dravidian languages are spoken is the whole of Peninsular India from the Vindhya mountains and the river Narmada in the north to Cape Comorin in the South, excluding Orissa in the East and the Gujarati and the Mahrathi Districts in the west. Orientalists include in the group of Dravidian languages not only the five languages of Southern India mentioned above but also Kudagu, Tuda, Kota, Badaga, Gond, Ku or Khond, Oraon and Rajamahal. They have thus extended the general signification of the term Dravida, as also the territorial limits of the Dravidian languages as far north as the confines of Bengal. They also recognise Dravidian affinities in the Brahui, a language of Beluchistan, outside India itself, and trace the Dravidian race beyond the Indus—thus proving that the Dravidians entered India from the North-west just like their successors, the Aryans.

Of the Dravidian languages of Southern India, Tamil, Kannada, Telugu and Malayalam are cultivated in the sense of having alphabets, grammars and literatures of their own; while the remaining dialects, viz, Tulu, Kudagu, Tuda, Kota and Badaga are uncultivated, inasmuch as these have not even an alphabet of their own. That all these uncultivated dialects are related to Kannada is admitted by all, though opinions may differ about the degree of the relationship. Some even go so far as to consider that these languages are mere dialects of Kannada.

Of the cultivated languages, viz, Tamil, Kannada, Telugu and Malayalam, the claim of Malayalam to be considered as a distinct member of the Dravidian group is questioned by some philologists. Dr. Caldwell regards Malayalam as a very ancient offshoot of Tamil. Of the remaining languages—Tamil, Telugu and Kannada—which are all related to one another by essential and distinctive grammatical characteristics, the affinities between Tamil and Kannada are closer and far more deep-seated than

those between Tamil and Telugu. It is true that many of the roots and grammatical forms in Tamil and Telugu are identical; but they are so disguised, altered and corrupted by inflexional and dialectic changes peculiar to Telugu that they require the ingenuity of a clever philologist to discover their original and common form. On the other hand, the coincidences in the vocabularies and grammars of Tamil and Kannada are so great that in most cases words and grammatical forms of the one language may, without the least change, be transferred to the other.

"The region in which the Kannada language is now spoken comprises the west of the Nizam's Dominions, parts of the Central Provinces and Berar, the southern Districts of the Bombay Presidency, the whole of Mysore and Coorg, and the Madras Districts bordering these countries on the north, west and south." The number of the Kannada-speaking people, according to the census of 1901, is ten millions. As regards the range and principal seats of the language in the 9th century we learn from Nripatunga's Kavirajamarga that Kannada was spoken and cultivated in the portion of the country extending from the Cauvery as far as the Godavary and that the pith of good Kannada is found in the region lying within Kisuvolal, Kopana, Puligere and Onkunda.

The Karnataka country and language are of great antiquity. Banavasi, the ancient capital of the Kadambas, to the north-west of Mysore, is mentioned in the 'Mahavanso' as a city to which a Buddhist missionary was sent in the 3rd century B. C. It is also named by Ptolemy in the 2nd century A. D. In Mamulanar's Aga-nanuru, a Tamil work of the 2nd century, not only is Erumai-nadu, the equivalent of Mahisha-mandala (Mysore), mentioned but also Erumaiyuran or the Ruler of Mysore who is stated to have united his forces with those of the Chola and the Chera Kings against the Pandya King Nedunjeliyan II.[1] Among the papyri belonging to the 2nd century discovered at Oxyrhyncus in Lower Egypt there is one which contains a Greek play or farce, based upon the story of a Greek girl carried off to the coast of India and rescued by her brother, in which there occur what are meant to be some Indian words which Dr Hultzsch considers to be no other than Kannada.[2] The name Karnataka is also mentioned by Varahamihira.

---

1. *The Tamils 1800 Years Ago* p. 83. 2. *Mysore Archæological Report, 1904.*

Various opinions are held regarding the origin of the word Karnata. Kesava-varni, a Kannada author of the 14th century, appears to hold the opinion that the word is derived from the Sanskrit root *karna* to differentiate and applies it to the language in general use (Kannada) in contra-distinction to the divine language (*divya-bhasha*). The Visvagunàdarsa of about the 17th century derives the word from *karna* and *ata* which is explained as meaning *passing to the ears of all men.* Dr. Gundert, on the other hand, derives it from *kar+nadu* the black country, referring to the black cotton soil which characterises the plateau of the Deccan in which the language is spoken.

The Kannada alphabet, like those of the other Dravidian languages, contain a few characteristic letters which are not found in the Sanskrit alphabet. These are short e (ಎ) and o (ಒ); ḷ (ಳ), ṟ and l̤. Of these ṟ and l̤ are still in use in Tamil and Malayalam. l̤ disappeared from Kannada literature about the 13th century, while ṟ was disused after the 18th, their places being taken by ḷ (ಳ) and r (ರ) respectively. The regular use of these now obsolete letters in manuscripts helps us to some extent in fixing the age of Kannada works.

The Kannada vocabulary, though pretty sufficient for ordinary purposes, has to borrow largely from Sanskrit for expressing abstract ideas of philosophy, science and religion. Several of the Jain authors, who were advocates of purism in the use of Kannada, have condemned the practice of introducing unnecessary Sanskrit words into Kannada composition. There were even a few authors who attempted to write works in Kannada without the admixture of Sanskrit words in order to show that the use of Sanskrit is not indispensable for Kannada composition. Yet later poets continued the indiscriminate introduction of pure and corrupt forms of Sanskrit words, so that we now find a large percentage of Sanskrit words in the Kannada language.

There are three stages or periods of the language, viz., Purvada Halagannada or the Primitive Old Kannada, Halagannada or Old Kannada and Hosagannada or Modern Kannada. This Primitive Old Kannada is said to have been the language of Banavasi and to have continued in use to the end of the 7th century. This appears to answer to the 'Palagannada' of Nripatunga. This was succeeded by Halagannada which remained in use to about the 14th century, being followed in its turn by

Hosagannada. These three stages are not separated from one another by hard and fast lines of demarcation; their boundaries may and do overlap one another. Yet each period is characterised by certain grammatical peculiarities which are not commonly found in others. Geographical separation of the Kannada-speaking communities and contact with people speaking various non-Dravidian languages have given rise to dialectic peculiarities such as are found in what are called Dharwar Kannada, Mangalore Kannada and Mysore Kannada.

Kannada literature is of considerable antiquity. The earliest work extant is a treatise on poetics called Kavirajamarga * by Nripatunga or Amoghavarsha, the Rashtrakuta King who ruled from 814 to 877. But there are references in this work which enable us to place the rise of Kannada literature much farther back than this period. Nripatunga mentions many Kannada authors that preceded him, one of these being Durvinita, most probably the Ganga king of that name who ruled from 478 to 513. Bhattakalanka mentions a voluminous Kannada commentary named Chudamani, containing 96000 *granthas*, on the Tattvartha Mahasastra. From inscriptions we learn that the author of this work was Srivardhadeva and that he was praised by Dandi, whom orientalists have placed in the 6th century A.D. This voluminous work of about the 6th century presupposes the existence of an earlier literature and a wide-spread cultivation of the language. Thus it will be seen that the literature of Kannada is of far greater antiquity than that of any other Indian Vernacular, excepting perhaps that of Tamil.

Kannada poets may be roughly classed as Jains, Virasaivas and Brahmans. The earliest cultivators of the language for literary purposes were the Jains. Down to the middle of the 12th century we have mostly Jain authors. They were patronised by the Gangas, the Rashtrakutas, the Western Chalukyas and the Hoysalas. The decline of their political power in Mysore consequent on the conversion of their king Vishnuvardhana to Vaishnavism by Ramanujacharya, the foundation of the Lingayat faith, the overthrow of the Kalachurya dynasty and other causes may have led to their withdrawal from literary pursuits about the 12th century. The Jain works are mostly in the form of

---

* Dr. Fleet holds the opinion that this work was written by a poet named Kavisvara.

champus. For about three centuries the Jains were succeeded principally by Virasaiva authors. Their works are mostly in the form of *ragale, shatpadi, tripadi* and *sangatya*. From about the 16th century date the Vaishnava works. They are mostly in the form of *shatpadi*, songs and narratives. It is not to be understood, however, that the above periods of Jaina, Virasaiva and Vaishnava literatures are marked off from one another by hard and fast lines, and that during the literary predominance of one sect no works originated with the others.

Kannada literature is of vast extent and range. Bhattakalanka in his introduction to Sabdanusasana remarks that in Kannada are written numerous works on *sabdagama, yuktyagama* and *paramagama* as well as numberless books of poetry, the drama, rhetoric and the fine arts. A survey of Kannada literature brings to view not only *kavyas*, works on poetics, prosody and grammar and lexicons but also a respectable number of works on medicine, veterinary science, astronomy, mathematics, astrology, and other sciences and arts. Besides, there are innumerable Kannada inscriptions written in excellent *kavya* style.

From the earliest times Kannada literature has thrived under the fostering care of kings and nobles. Among the patrons of Kannada literature may be mentioned the Rashtrakutas, the Gangas, the Chalukyas, the Kalachuryas, the Kakatiyas, the Hoysalas, the Kings of Soundatti, Vijayanagar and Karkala, the Chautas, the Keladi Naiks and the Mysore Kings, besides many ministers, generals and other high personages. Not a few of the kings and nobles have written works in Kannada an thus have themselves added to the stock of Kannada literature.

Karnataka Kavicharite or Lives of Kannada Poets.

There is no work in Kannada which deals with Kannada literature. Messrs. Kittel and Rice have given a brief account of Kannada literature in their Introductions to Nagavarma's Chandombudhi and Bhattakalanka's Sabdanusasana respectively. Their accounts are necessarily brief and incomplete and contain a few statements which recent research has shown to be incorrect. Further, being written in English, their accounts, though useful to the English-knowing Kannadigas, are not of much use to the bulk of the Kannadigas who are ignorant of English. For the benefit of the Kannadigas in general we have written the present work called Karnataka-Kavicharite or Lives of Kannada poets

in the Kannada language. The book now issued to the public is the first volume of the work. It treats of Kannada poets from the earliest times to the close of the 14th century. As many of the Kannada inscriptions are excellent specimens of poetical composition, we have thought it desirable to include the names, where available, of the authors of inscriptions also. The lives of poets are written in chronological order. It is well-known that in India authors very rarely give in their works details about their life and time. Although there are a few exceptions to this rule here and there in Kannada literature, still the period of most of the poets had to be determined from a close and laborious study of inscriptions, genealogies of kings, succession lists of *gurus*, numerous works on history and a large number of published as well as unpublished works in Kannada. In this work we have not only included many facts not known before, but have also tried to remove previous misconceptions about several works and authors. A general study of the whole will make this clear, but it may not be out of place to mention a few salient points here:—

(1) It has been conclusively proved in this work that there were two Gunavarmas, two Nagavarmas and two Mangarasas, who belonged to different periods and wrote different works. (2) It was supposed that the literary activity among the Virasaivas began about the 13th century; now we have produced evidence to show that it began in the middle of the 12th century. (3) The misconception about the poet Rudrabhatta was that he flourished in the 16th century. We have now proved that he must have lived four centuries earlier than the above period. (4) There are given in this book the names of many authors and works that were never heard of before. Among such authors may be mentioned Chandraraja, Kirtivarma, Brahmasiva, Rajaditya, Devakavi, Somaraja and Sisumayana; and among works, Srivijaya's Chandraprabha—Charita, Ponna's Jinaksharamale, Karnaparya's Malavimadhava, Padmaraja—Purana, Lokopakara and Haricharitra.

Generally, in the life of each poet the following details are given—his name; the names of his works; details of his life with reference to his country, parentage, caste, religion, spiritual preceptor, patron, titles etc.; his time with discussion where necessary; the poets who mention him; the poets mentioned by

him; the verses in which his poetical skill etc. are referred to; detailed examination of his works with occasional literary criticisms; and illustrative extracts from the works.

There are three appendixes to this work. Appendix I contains accounts of some poets left out in the work, though belonging to the period treated of in it. Appendix II gives an alphabetical list of some works which there is reason to think belong to this period. Appendix III contains corrections and additions. There is also a supplement at the end of the work in which are given alphabetical lists of subsequent works arranged by centuries from the 15th to the 20th. These lists are not to be considered as exhaustive. We have tried to include all the works that have come to our knowledge. Though the supplement is not connected with the period treated of in this work, still it is given with the object of giving an idea of the wealth of Kannada literature, which compares favourably with that of any other Vernacular of the South.

For the purposes of this work we examined the Madras Oriental Mss. Library, the Mysore Government Oriental Library, the Mysore Palace Library, the Mss. in the Mysore Archæological Office and the private libraries of Messrs. Nanjaraja Bahadur, Lingaraja Urs, Dalvay Devaraja Urs, Dinachandriah, Virasangappa, Karibasappa Sastri, B. Mallappa, Mysore; Huchcha Virappa, Davangere; Prathamasetti, Hubli; and Masi Brahmaiya, Mandya; and of several others, and took notes from all the palm-leaf manuscripts found therein. We also examined the lists of manuscripts belonging to the Mutts at Sravan Belgola, Mudabidre and Hombucha, the Murgi Mutt and others. Besides, we consulted among others, the Indian Antiquary, the Epigraphia Indica, the Epigraphia Karnataka, the Journal of the Royal Asiatic Society, many works on History and works bearing on the Sanskrit and the Dravidian languages. We take this opportunity of offering our hearty thanks to one and all who have in one way or another helped us in the preparation of this work.

The labour involved in writing this work has been immense, and it is only those that have laboured in this field that can realise the difficulty of the task. Our love of the language impelled us to this labour and we cheerfully undertook it in the hope of doing a little service to the Kannadigas. We

are fully conscious that this work is not quite free from mistakes; and we are sure that they will be excused by those who know the difficulties connected with attempts of a similar character. If this work should in any degree awaken interest in, and promote the culture of, the Kannada language we shall deem our labours amply rewarded.

Bangalore,
3rd April, 1907.

R. A. N.
S. G. N.

ಅವತರಣಿಕೆ.

ಪಂಚದ್ರಾವಿಡ.

ಕನ್ನಡಭಾಷೆಯು ಪಂಚದ್ರಾವಿಡವೆಂದು ಪ್ರಖ್ಯಾತವಾಗಿರುವ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದೆ. ಈ ಭಾಷಾವರ್ಗಕ್ಕೆ ತಮಿಳು, ತೆಲುಗು, ಮಲೆಯಾಳ, ತುಳು ಇವೂ ಸೇರಿವೆ. ನಮ್ಮ ದೇಶದ ಪ್ರಾಚೀನಪಂಡಿತರು ಮರಾಟಿ ಗುಜರಾತಿ ಎಂಬ ಭಾಷೆಗಳನ್ನೂ ಕೂಡ ದ್ರಾವಿಡಭಾಷಾವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಈ ಭಾಷೆಗಳು ಸಂಸ್ಕೃತಜನ್ಯಗಳಾದುದರಿಂದ ಈಗಿನ ಭಾಷಾತತ್ವಜ್ಞರು ಇವುಗಳನ್ನು ಏತಜ್ಜಾತೀಯವಾದ ಬಂಗಾಳಿ, ಸೈಂಧವಿ ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಗೌಡಭಾಷಾವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ದ್ರಾವಿಡ ಗೌಡ ಭಾಷಾವರ್ಗಗಳ ಪರಸ್ಪರ ಭೇದಗಳು.

ದ್ರಾವಿಡಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಸಂಸ್ಕೃತಪದಗಳೂ ಸಂಸ್ಕೃತಭಾಷಾನುಸಾರವಾದ ಕೆಲಕೆಲವು ಪ್ರಯೋಗವಿಶೇಷಗಳೂ ದೊರೆತರೂ, ಭಾಷೆಗಳ ಪರಸ್ಪರ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸಲು ಮುಖ್ಯಸಾಧನವಾದ ವ್ಯಾಕರಣವನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿ ನೋಡಿದಲ್ಲಿ, ಸಂಸ್ಕೃತಭಾಷಾಮಾರ್ಗಕ್ಕೂ ದ್ರಾವಿಡಭಾಷಾಮಾರ್ಗಕ್ಕೂ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ.

ಮರಾಟಿಯೇ ಮೊದಲಾದ ಗೌಡಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತಜನ್ಯಗಳಲ್ಲದ ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವತಂತ್ರಶಬ್ದಗಳಿದ್ದರೂ ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಶಬ್ದಗಳೆಲ್ಲಾ ಪ್ರಾಯಿಕವಾಗಿ ಸಂಸ್ಕೃತಜನ್ಯಗಳಾಗಿಯೇ ಇವೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಆ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಲಿಂಗನಿರ್ಣಯ, ಸಂಧಿ, ಪ್ರತ್ಯಯಸಂಯೋಜನ ಇವೇ ಮುಂತಾದ ವ್ಯಾಕರಣಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳು ಸಂಸ್ಕೃತ ವ್ಯಾಕರಣ ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿವೆ. ದ್ರಾವಿಡಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಾದರೋ ಹೀಗಿಲ್ಲ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತಜನ್ಯಗಳಾದ ಕೆಲಕೆಲವು ಶಬ್ದಗಳು ಸೇರಿದ್ದರೂ ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಶಬ್ದಗಳು ಪ್ರಾಯಿಕವಾಗಿ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿವೆ. ಅಲ್ಲದೆ ವ್ಯಾಕರಣಮರ್ಯಾದೆಯೂ ಸಂಸ್ಕೃತದಿಂದ ಬಹಳಮಟ್ಟಿಗೆ ಭಿನ್ನವಾಗಿದೆ:— ಈ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಲಿಂಗವು ಅರ್ಥವನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತದೆ; ಸಂಧಿಕ್ರಮವು ಬೇರೆಯಾಗಿದೆ; ನಾಮಪದಗಳಲ್ಲಿ ಏಕವಚನ ಬಹುವಚನವೆರಡರಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದೇ ವಿಧವಾದ ವಿಭಕ್ತಿಪ್ರತ್ಯಯಗಳು ಸೇರುತ್ತವೆ; ಗುಣವಾಚಕಗಳಿಗೆ ತರತಮಭಾವವಿಲ್ಲ; ಸಂಬಂಧಾರ್ಥಕ ಸರ್ವನಾಮವಿಲ್ಲ; ಕರ್ಮಣಿ ಪ್ರಯೋಗವು ವಿಶೇಷವಾಗಿಲ್ಲ; ಕ್ರಿಯೆಗಳಿಗೆ ನಿಷೇಧರೂಪವಿದೆ; ಕೃತ್ತದ್ಧಿತ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳು ಬೇರೆಯಾಗಿವೆ.

ಇತರ ದ್ರಾವಿಡಭಾಷೆಗಳು.

ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಪಂಚದ್ರಾವಿಡ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲದೆ ಈ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ತುದವ, ಕೊಡಗು, ಬಡಗ, ಕೋತ ಮುಂತಾದ ಕೆಲವು ಕ್ಷುಲ್ಲಕಭಾಷೆಗಳೂ ದಕ್ಷಿಣ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿವೆ. ಇವಲ್ಲದೆ ಹಿಂದೂದೇಶದ ಇತರ ಪ್ರಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿರುವ ಗಾಂಡ್, ಕು ಅಥವಾ ಖಾಂಡ್, ಒರಾಯನ್, ರಾಜಮಹಾಲ್ ಎಂಬ ಭಾಷೆಗಳೂ ಬೆಲೂಚಿಸ್ಥಾನದ ಒಂದು ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿರುವ ಬ್ರಾಹ್ವಿ ಎಂಬ ಭಾಷೆಯೂ ದ್ರಾವಿಡಭಾಷಾವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದುವೆಂದು ಭಾಷಾತತ್ವಜ್ಞರು ನಿರ್ಣಯಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಪಂಚದ್ರಾವಿಡಗಳು ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರದೇಶಗಳು.

ಪಂಚದ್ರಾವಿಡಗಳು—ಮರಾಟಿ, ಗುಜರಾತಿ, ಓಢ್ರಿ ಈ ಭಾಷೆಗಳು ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿರುವ ಭಾಗಗಳು ಹೊರತು—ವಿಂಧ್ಯಪರ್ವತದಿಂದ ಕನ್ಯಾಕುಮಾರಿಯವರೆಗೂ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿವೆ.

ದ್ರಾವಿಡಭಾಷೆಗಳನ್ನು ಆಡುವವರ ಸಂಖ್ಯೆ.

ಇಂಡಿಯಾದೇಶದ ಹಲವು ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ದ್ರಾವಿಡಭಾಷೆಗಳನ್ನು ಮಾತನಾಡುವ ಜನರ ಸಂಖ್ಯೆಯು 1901 ನೆಯ ಖಾನೇಷುಮಾರಿಯ ಲೆಕ್ಕದ ಪ್ರಕಾರ ಸುಮಾರು ನಾಲ್ಕು ಕೋಟಿಯೂ ನಾಲ್ವತ್ತುಲಕ್ಷವೆಂದು ತಿಳಿಯಬರುತ್ತದೆ.

ದ್ರಾವಿಡಭಾಷೆಗಳ ಪ್ರಾಚೀನತೆ.

ದ್ರಾವಿಡಭಾಷೆಗಳು ಬಹಳ ಪುರಾತನವಾದುವು. ದ್ರಾವಿಡ ಎಂಬ ಶಬ್ದವು ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿಯೂ ಮನು, ಪರಾಶರ, ವರಾಹಮಿಹಿರ, ಕುಮಾರಿಲಭಟ್ಟ ಇವರುಗಳ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿಯೂ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಸುಮಾರು ಕ್ರಿ. ಪೂ. 5 ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಬೆಹಿಸ್ತನ್ ಟಾಬ್ಲೆಟ್ಸ್ (Behistun Tablets) ಎಂಬ ಶಾಸನದ ಭಾಷೆಯು ವ್ಯಾಕರಣಮರ್ಯಾದೆಯಲ್ಲಿ ದ್ರಾವಿಡಭಾಷೆಗಳನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಹೋಲುವುದೆಂದು ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಪಂಡಿತರು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ.

ದ್ರಾವಿಡರ ನಾಗರಿಕತೆ.

ದ್ರಾವಿಡರು ಆರ್ಯರ ಆಗಮನಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ನಗರಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿ, ರಾಜತಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಡಿದಮಟ್ಟಿಗೆ ನಿಪುಣರಾಗಿ, ಕೃಷಿವಾಣಿಜ್ಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿದು, ಹಡಗುಗಳ ಮೇಲೆ ಇತರ ದೇಶೀಯರೊಡನೆ ವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನು ನಡಿಸುತ್ತ ಇದ್ದಂತೆ ತಿಳಿಯಬರುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಇವರಿಗೆ ಎಷ್ಟುಮಟ್ಟಿಗೆ ನಾಗರಿಕತೆಯಿದ್ದಿತೆಂಬುದನ್ನು ಊಹಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

ದಕ್ಷಿಣ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನದ ದ್ರಾವಿಡಭಾಷೆಗಳು.

ದಕ್ಷಿಣ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿರುವ ತಮಿಳು, ತೆಲುಗು, ಕನ್ನಡ, ಮಲೆಯಾಳ, ತುಳು, ತುದವ, ಬಡಗ, ಕೋತ, ಕೊಡಗು ಎಂಬ ದ್ರಾವಿಡ ಭಾಷೆಗ

ಳಲ್ಲಿ ತಮಿಳು, ತೆಲುಗು, ಕನ್ನಡ, ಮಲೆಯಾಳ—ಈ ನಾಲ್ಕು ಭಾಷೆಗಳಿಗೂ ವರ್ಣಮಾಲೆಗಳೂ, ವ್ಯಾಕರಣಗಳೂ, ಗ್ರಂಥಗಳೂ ಇವೆ. ಆದುದರಿಂದ ಇವುಗಳನ್ನು ಗ್ರಾಂಥಿಕಭಾಷೆಗಳು ಎನ್ನಬಹುದು. ಉಳಿದ ಭಾಷೆಗಳಿಗೆ ಸ್ವತಂತ್ರವಾದ ವರ್ಣಮಾಲೆಗಳು ಕೂಡ ಇಲ್ಲ. ಅವು ಕೇವಲ ವ್ಯಾವಹಾರಿಕ ಭಾಷೆಗಳಾಗಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲಭಾಷೆಗಳ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಇತರ ದ್ರಾವಿಡಭಾಷಾಲಿಪಿಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆವ ಮತ್ತು ಮುದ್ರಿಸುವ ಪದ್ಧತಿಯಿದೆ. ಈ ಭಾಷೆಗಳೆಲ್ಲಾ ಕನ್ನಡದ ಆಭಾಸಗಳೆಂದು ತಿಳಿಯಬರುತ್ತದೆ.

ಗ್ರಾಂಥಿಕ ದ್ರಾವಿಡಭಾಷೆಗಳು.

ತಮಿಳು, ತೆಲುಗು, ಕನ್ನಡ, ಮಲೆಯಾಳ ಎಂಬ ಗ್ರಾಂಥಿಕ ದ್ರಾವಿಡಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಲೆಯಾಳವು ತಮಿಳಿನ ಆಭಾಸವಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿ ಬಹಳ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆಯೇ ಸ್ವತಂತ್ರ ಭಾಷೆಯಾಯಿತೆಂದು ಕೆಲವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಉಳಿದ ಮೂರು ಭಾಷೆಗಳೂ ಶಬ್ದರೂಪದಲ್ಲಿಯೂ ವ್ಯಾಕರಣಮರ್ಯಾದೆಯಲ್ಲಿಯೂ ವಿಶೇಷವಾದ ಸಂಬಂಧವುಳ್ಳವುಗಳಾಗಿವೆ. ಇವೆಲ್ಲವೂ ಸಂಸ್ಕೃತದಿಂದ ಭಿನ್ನವಾದ ಅವುದೋ ಒಂದು ಮಾತೃಭಾಷೆಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದುವೆಂದು ಭಾಷಾ ತತ್ವಜ್ಞರು ನಿರ್ಣಯಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಭಾಷೆಗಳು ಪರಸ್ಪರ ಅಕ್ಕ ತಂಗಿಯರ ಸಂಬಂಧವುಳ್ಳವುಗಳು ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಆದರಲ್ಲಿಯೂ ಕನ್ನಡವು ಶಬ್ದರೂಪದಲ್ಲಿಯೂ ವ್ಯಾಕರಣಮರ್ಯಾದೆಯಲ್ಲಿಯೂ ತಮಿಳನ್ನು ತೆಲುಗಿಗಿಂತಲೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಹೋಲುತ್ತದೆ.

ತಮಿಳರು ತಮ್ಮ ಭಾಷೆಯ ಹೆಸರಾದ ತಮಿಳ್ ಎಂಬ ಶಬ್ದವು ಮಧುರ ಎಂಬ ಅರ್ಥವುಳ್ಳುದೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೆಯೇ ತೆಲುಗರೂ ತೆನುಗು ಎಂಬ ಶಬ್ದವು ಮಾಧುರ್ಯವಾಚಿಯೆನ್ನುವರು. ಕನ್ನಡಶಬ್ದದ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಯು ಮುಂದೆ ವಿವರಿಸಲ್ಪಡುವುದು. ತಮಿಳಲ್ಲಿ ಅಗಸ್ತ್ಯಋಷಿಗಳೂ ತೆಲುಗಿನಲ್ಲಿ ಕಣ್ವಋಷಿಗಳೂ ಆದಿಕವಿಗಳಾಗಿ ಗ್ರಂಥ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿದಂತೆ ಪ್ರತೀತಿಯಿದೆ. ಆದರೆ ಕನ್ನಡಿಗರು ತಮ್ಮ ಭಾಷೆಗೆ ಯಾವ ಋಷಿಯೂ ಪ್ರವರ್ತಕನಾಗಿದ್ದಂತೆ ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ.

ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯು ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರದೇಶ ಮತ್ತು ಜನಸಂಖ್ಯೆ.

ಪೂರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯು ಕಾವೇರಿಯಿಂದ ಗೋದಾವರಿಯ ವರೆಗೂ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿದ್ದಿತೆಂದೂ ಕಿಸುವೊಳಲ್, ಕೊಪಣನಗರ, ಪುಲಿಗೆರೆ, ಒಂಕುಂದ ಇವುಗಳ ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶವೇ ತಿರುಳುಗನ್ನಡದ ನೆಲೆಯೆಂದೂ ನೃಪತುಂಗನ (814–877) ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗದಿಂದ[1] ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಆದಿಪಂಪನು (941) "ಪುಲಿಗೆರೆಯ ತಿರುಳ ಕನ್ನಡದೊಳ್" ತನ್ನ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದುದಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ.

---

1. ಕಾವೇರಿಯಿಂದಮಾ ಗೋ | ದಾವರಿವರಮಿರ್ಪ ನಾಡದಾ ಕನ್ನಡದೊಳ್ ||
ಭಾವಿಸಿದ ಜನಪದಂ ವಸು | ಧಾವಳಯವಿಲೀನವಿಶದವಿಷಯವಿಶೇಷಂ ||
ಅದರೊಳಗಂ ಕಿಸುವೊಳಲಾ | ವಿದಿತಮಹಾಕೊಪಣನಗರದಾ ಪುಲಿಗೆರೆಯಾ ||
ಸದಭಿಸ್ತುತಮಪ್ಪೊಂಕುಂ | ದದ ನಡುವಣ ನಾಡೆ ನಾಡೆ ಕನ್ನಡದ ತಿರುಳ್ ||

ಈಗ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯು—ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನ, ಕೊಡಗು, ಬೊಂಬಾಯ್ ಆದಿಪತ್ಯದ ದಕ್ಷಿಣ ಜಿಲ್ಲೆಗಳು, ಹೈದರಾಬಾದ್ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಪಶ್ಚಿಮಭಾಗ, ಮೈಸೂರು ಕೊಡಗು ಇವುಗಳ ಉತ್ತರ ಪಶ್ಚಿಮ ದಕ್ಷಿಣ ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿರುವ ಮದರಾಸ್ ಆಧಿಪತ್ಯದ ಜಿಲ್ಲೆಗಳು, ಮಧ್ಯಪ್ರಾಂತ ಬೀರಾರ್ ಇವುಗಳ ಕೆಲಭಾಗಗಳು— ಈ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿದೆ.

ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಮಾತನಾಡುವ ಜನರ ಸಂಖ್ಯೆಯು 1901 ನೆಯ ಖಾನೇಷುಮಾರಿ ಲೆಕ್ಕದ ಪ್ರಕಾರ ಒಂದು ಕೋಟಿ.

ಕರ್ಣಾಟಕದ ಪ್ರಾಚೀನತೆ.

ಕರ್ಣಾಟಕದೇಶವು ಬಹಳ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆಯೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದಂತೆ ತಿಳಿಯುಬರುತ್ತದೆ. ಕರ್ಣಾಟಕದೇಶದಲ್ಲಿ ಕದಂಬರಾಜರ ರಾಜಧಾನಿಯಾಗಿದ್ದ ಬನವಸೆಗೆ ಕ್ರಿ. ಪೂ. ಮೂರನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಅಶೋಕಮಹಾರಾಜನು ಒಬ್ಬ ಬೌದ್ಧಮತೋಪದೇಶಕನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದಂತೆ ಮಹಾವಂಶವೆಂಬ ಬೌದ್ಧ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದೆ. ಕ್ರಿ. ಶಕ ಎರಡನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿದ್ದ ಟಾಲಮಿ ಎಂಬ ಪಂಡಿತನೂ ಬನವಸೆಯ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಎರಡನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಮಾಮೂಲನಾರ್ ಎಂಬ ಕವಿಯಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಅಹನಾನೂಱು ಎಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಮಹಿಷಮಂಡಲ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಪರ್ಯಾಯವಾದ ಎರುಮೈನಾಡು ಎಂಬ ಮೈಸೂರುದೇಶದ ಹೆಸರು ಉಕ್ತವಾಗಿರುವುದಲ್ಲದೆ ಎರುಮೈನಾಡಿನ ರಾಜನು ಪಾಂಡ್ಯರಾಜನಿಗೆ ವಿರೋಧವಾಗಿ ಆ ಕಾಲದ ಚೋಳಕೇರಳ ರಾಜರೊಡನೆ ಸೇರಿದ್ದಂತೆಯೂ ಹೇಳಿದೆ.[1] ಅಲ್ಲದೆ ಕೆಳಗಣ ಈಜಿಪ್ಟ್ ದೇಶದಲ್ಲಿಯ "ಆಕ್ಸಿರಿಂಕಸ್" ಎಂಬ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಕ್ರಿಸ್ತ ಶಕ ಎರಡನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾದ ಒಂದು ಗ್ರೀಕ್ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಕನ್ನಡ ಶಬ್ದಗಳನ್ನೂ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನೂ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುವಂತೆ ತಿಳಿಯುಬರುತ್ತದೆ.[2] 6ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಆದಿಭಾಗದಲ್ಲಿದ್ದ ವರಾಹಮಿಹಿರಾಚಾರ್ಯರ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿಯೂ 'ಕರ್ಣಾಟಕ' ಎಂಬ ಶಬ್ದವು ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ.

ಕರ್ಣಾಟಕ ಎಂಬ ಶಬ್ದದ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿ.

ಕರ್ಣಾಟಕ ಎಂಬ ಶಬ್ದದ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳಿವೆ. ಕೇಶವವರ್ಣಿ (1359) ಎಂಬ ಜೈನಪಂಡಿತನು ಭೇದನಾರ್ಥಕವಾದ ಕರ್ಣಧಾತುವಿನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿತೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ದಿವ್ಯಭಾಷೆಯಿಂದ ಬೇರೆಯಾಗಿ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿರುವ ಭಾಷೆಯಾದ ಕಾರಣ ಇದಕ್ಕೆ ಕರ್ಣಾಟ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ವಿಶ್ವಗುಣಾದರ್ಶ ಎಂಬ ಸಂಸ್ಕೃತ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದ ವೆಂಕಟಾಧ್ವರಿಯು (ಸು. 1700) ಕರ್ಣಗಳಲ್ಲಿ ಅಟನ ಮಾಡುವುದರಿಂದ—ಎಂದರೆ ಎಲ್ಲರ ಕಿವಿಗಳಲ್ಲಿ

---

1. *The Tamils: 1800 Years Ago*. P. 83.

2. ಡಾಕ್ಟರ್ ಹುಲ್ಷ್‌ರವರು ಆ ನಾಟಕದ ಕೆಲವು ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಓದುತ್ತಾರೆ—ಬೇರೆ ಕೊಂಚ ಮಧುಪಾತ್ರಕ್ಕೆ ಹಾಕಿ; ಪಾನಂ ಬೇರೆತ್ತಿ ಕಟ್ಟಿ ಮಧುವಂ ಬೆರೆತ್ತುವೆನ್. *Mysore Archæological Report*, 1904.

ಯೂ ಬಿದ್ದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದುದರಿಂದ—ಇದಕ್ಕೆ ಕರ್ಣಾಟವೆಂಬ ಹೆಸರುಂಟಾಯಿತೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಡಾಕ್ಟರ್ ಗುಂಡೆರ್ಟ್ ಎಂಬವರು ಈ ಶಬ್ದವು ಕರ್ನಾಡು—ಕರಿಯಮಣ್ಣುಳ್ಳ ದೇಶ—ಎಂಬ ಪದದಿಂದ ಬಂದಿರಬೇಕೆಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನೇ ಡಾಕ್ಟರ್ ಕಾಲ್ಡ್ವೆಲ್ ಎಂಬವರೂ ಅನುಮೋದಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕೇಶಿರಾಜನೂ ಭಟ್ಟಾಕಳಂಕನೂ ಕನ್ನಡ ಎಂಬುದು ಕರ್ಣಾಟ ಎಂಬುದರ ಅಪಭ್ರಂಶವೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಕನ್ನಡದ ವರ್ಣಮಾಲೆ.

ದ್ರಾವಿಡಭಾಷೆಗಳ ವರ್ಣಮಾಲೆಗಳೆಲ್ಲಾ ಅಶೋಕಶಾಸನಗಳ ಲಿಪಿಯ ವಿಕೃತರೂಪವಾದ ಪ್ರಾಚೀನ ದೇವನಾಗರೀ ಲಿಪಿಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದುವೆಂದು ಕೆಲವರು ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಪಂಡಿತರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ದೇವನಾಗರೀ ಲಿಪಿಗೂ ದ್ರಾವಿಡ ಲಿಪಿಗಳಿಗೂ ಈಗ ಕಂಡುಬರುವ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳಿಗೆ, ಓಲೆಯ ಮೇಲೆ ಕಂಠದಿಂದ ಬರೆವ ದಕ್ಷಿಣ ದೇಶದ ಪದ್ಧತಿಯು ಒಂದು ಪ್ರಬಲವಾದ ಕಾರಣವೆಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುತ್ತಾರೆ. ದ್ರಾವಿಡ ಲಿಪಿಗಳಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡವೂ ತೆಲುಗೂ ಹಾಗೆಯೇ ತಮಿಳೂ ಮಲೆಯಾಳವೂ ಬಹಳಮಟ್ಟಿಗೆ ಹೋಲುತ್ತವೆ. ಈಗ ಕನ್ನಡ ಲಿಪಿಗೂ ತಮಿಳು ಲಿಪಿಗೂ ಸಂಬಂಧವಿರುವಂತೆ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಈ ಯೆರಡು ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಾಚೀನ ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ನೋಡಿದರೆ ಈ ಯೆರಡು ಲಿಪಿಗಳಿಗೂ ಇರುವ ಸಾದೃಶ್ಯವು ವಿಶದವಾಗಿ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಭಾಷೆಗಳ ಲಿಪಿಗಳು ಒಂದೊಂದೂ ಕಾಲಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ನಾನಾ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ರೂಪಾಂತರವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತ ಬಂದು ಈಗಿನ ಆಕೃತಿಯನ್ನು ಪಡೆದಂತೆ ಶಾಸನಗಳಿಂದ ನಿರ್ಣಯಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

ದ್ರಾವಿಡ ವರ್ಣಮಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ, ಸಂಸ್ಕೃತ ವರ್ಣಮಾಲೆಯಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಎ, ಒ, ಳ, ೞ, ಱ ಎಂಬ ಐದು ಅಕ್ಷರಗಳುಂಟು. ಈ ಐದಕ್ಷರಗಳೂ ತಮಿಳು, ಮಲೆಯಾಳ ಈ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಈಗಲೂ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿವೆ. ತೆಲುಗಿನಲ್ಲಿ ೞ ಕಾರವು ಬಹಳ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆಯೇ ನಷ್ಟವಾಗಿ ಹೋದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ; ಱ ಕಾರವು ಮಾತ್ರ ಈಗಲೂ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿದೆ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ೞ ಕಾರವು ಸುಮಾರು 13 ನೆಯ ಶತಮಾನದವರೆಗೂ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿದ್ದು ತರುವಾಯ ನಷ್ಟವಾದಂತೆಯೂ ಅದರ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಳಕಾರವು ಉಪಯೋಗಕ್ಕೆ ಬಂದಂತೆಯೂ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಱಕಾರವು ಸುಮಾರು 18 ನೆಯ ಶತಮಾನದ ವರೆಗೂ ಇದ್ದಿತು. ಬಳಿಕ ಅದರ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ರೇಫವು ಪ್ರಯೋಗಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು.

ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ಪ್ರಾಚೀನ ವ್ಯಾಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ಱೞ, ಕುಳ, ಕ್ಷಳ ಎಂದು ಳಕಾರದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಭೇದಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ ಇವು ಪ್ರಾಸಕ್ಕೂ ಯಮಕಕ್ಕೂ ಸಲ್ಲವು ಎಂದು ನಿಷೇಧಿಸಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಆದರೂ 12 ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿಯೇ ಒಬ್ಬಿಬ್ಬರು ಕವಿಗಳು[1] ಈ ನಿಯಮವನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿ ಗ್ರಂಥರಚನೆ ಮಾಡಿದುದಾಗಿ

---

1. ನೋಡುವೊಡೊಂದಕ್ಕರವದು | ಮಾಡುವೊಡುಚ್ಚರಣೆಗರಿದು ಮೂರುಂ ತೆರನಂ ||
ಕೂಡೆ ಕವಿತತಿ ವಿಚಾರಿಸ | ಬೇಡದರಿಂ ರಳಕುಳಕ್ಷಳಂಗಳನಿದರೊಳ್ ||
ಹರೀಶ್ವರನ ಗಿರಿಜಾಕಲ್ಯಾಣ.

ತಿಳಿಯಬರುತ್ತದೆ. 13ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಕೇಶಿರಾಜನು ಈ ನಿಯಮಭಂಗವು ದೋಷವೆಂದು ಹೇಳಿ ಪ್ರಯೋಗಾನುಕೂಲ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಱಕಾರವಿರುವ ಶಬ್ದಗಳ ಒಂದು ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಭಟ್ಟಾಕಳಂಕನು (1604) ಈ ನಿಯಮವು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾದುದೆಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುವುದಿಲ್ಲ. ೞಕಾರ ರೇಫಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೂ ಹಿಂದಣ ವೈಯಾಕರಣರು ಈ ನಿಯಮವನ್ನು ವಿಧಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆಧುನಿಕನಾದ ಭಟ್ಟಾಕಳಂಕನು ಮಾತ್ರ ಈ ನಿಯಮೋಲ್ಲಂಘನವು ದೋಷಾವಹವಲ್ಲವೆಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಆದರೂ ಪೂರ್ವಕವಿಗಳು ಪ್ರಾಯಿಕವಾಗಿ ೞಱಕುಳಕ್ಷಳಗಳ ಮತ್ತು ರೇಫೞಕಾರಗಳ ಪ್ರಾಸನಿಯಮವನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿಲ್ಲ. ಆಧುನಿಕ ಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವರು ಈ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಬಹಳ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿದ್ದಾರೆ. ೞಕಾರ ಱಕಾರಗಳ ಕ್ರಮವಾದ ಪ್ರಯೋಗವು ಗ್ರಂಥಗಳ ಕಾಲವನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸುವುದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಹಕಾರಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಕನ್ನಡ ಶಬ್ದಗಳು.

ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕೆ ಸಾಕಾಗುವಷ್ಟು ದೇಶ್ಯಶಬ್ದಗಳು ಇವೆ. ಆದರೂ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಅಚ್ಚಗನ್ನಡ ಪದಗಳಿಂದಲೇ ನಿರ್ವಹಿಸುವುದು ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ; ಸಂಸ್ಕೃತ ಶಬ್ದಗಳ ಸಹಾಯವು ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಪೂರ್ವಕಾಲದ ಕನ್ನಡ ಕವಿಗಳು ತಮ್ಮ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಅವಶ್ಯವಾದ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪದಗಳನ್ನು ಮಿತವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಕಾಲಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಕೆಲಕವಿಗಳು ಸಂಸ್ಕೃತ ಪದಗಳನ್ನು ಅವಶ್ಯವಿಲ್ಲದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದುದರಿಂದ ಅಂಥ ಪ್ರಯೋಗಗಳು ಆಕ್ಷೇಪಣೆಗೆ ಗುರಿಯಾದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ನಯಸೇನನು—ಕನ್ನಡ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆಯಲಾರಂಭಿಸಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪದಗಳನ್ನು ತುಂಬುವುದು ತಪ್ಪು; ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಬರೆವುದಾದರೆ ಆ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಬರೆಯಬೇಕು; ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತವನ್ನು ಬೆರಸುವುದು ಘೃತವನ್ನೂ ತೈಲವನ್ನೂ ಬೆರಸಿದಂತಾಗುವುದು—ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ.[1] ಕನ್ನಡವನ್ನೂ ಸಂಸ್ಕೃತವನ್ನೂ ಅನವಶ್ಯವಾಗಿ ಬೆರಸುವುದನ್ನು—'ಮುತ್ತುಂ ಮೆಣಸಂ ಕೋದಂತಿರೆ' ಎಂದು ಕೆಲವರು ದೂಷಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಸಂಸ್ಕೃತ ಪದಗಳ ಸಹಾಯವಿಲ್ಲದೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥರಚನೆ ಮಾಡುವುದು ಸಾಧ್ಯವೆಂಬುದನ್ನು ತೋರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಆಂಡಯ್ಯನು ಕಬ್ಬಿಗರಕಾವವನ್ನು ಬರೆದಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಆದರೂ ಸಂಸ್ಕೃತ ಶಬ್ದಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ತಡೆವುದು ಸಾಧ್ಯವಾಗದೆ ಹೋಯಿತು; ಈಚೆಯ ಕವಿಗಳು ಸಂಸ್ಕೃತ ಪದಗಳನ್ನು ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ತೆಲುಗು, ಮಲೆಯಾಳ ಈ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹೀಗೆಯೇ ಇರುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ; ತಮಿಳಿನಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪ್ರಯೋಗವು ಇಷ್ಟೊಂದು ಹೆಚ್ಚಾಗಿಲ್ಲ.

1. ಪೊಸಗನ್ನಡದಿಂ ವ್ಯಾವ| ರ್ಣಿಸುವೆಂ ಸತ್ಕೃತಿಯನೆಂದು ಕನ್ನಡವುಂ ಚಿಂ||
ತಿಸಿ ಕೊಡಲಾರದಕ್ಕಟ| ಮಿಸುಕದ ಸಕ್ಕದಮನಿಕ್ಕುವವನುಂ ಕವಿಯೇ||
ಸಕ್ಕದಮಂ ಪೇೞ್ವೊಡೆ ನೆರೆ| ಸಕ್ಕದಮಂ ಪೇೞ್ಗೆ ಸುದ್ದಗನ್ನಡದೊಳ್ ತಂ||
ದಿಕ್ಕುವುದೀ ಸಕ್ಕದಮಂ| ತಕ್ಕುದೆ ಬೆರಸಲ್ಕೆ ಘೃತಮುಮಂ ತೈಲಮುಮಂ||

ಸಂಸ್ಕೃತ ಶಬ್ದಗಳು ವಿಕಾರವಿಲ್ಲದೆ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಸೇರಿರುವುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಅವು ವಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿ ತದ್ಭವಗಳೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದಲೂ ಹೇರಳವಾಗಿ ಬಂದು ಸೇರಿವೆ. ಸಂಸ್ಕೃತ ಶಬ್ದಗಳು ತದ್ಭವರೂಪವನ್ನು ಪಡೆವಾಗ ಆಗುವ ವಿಕಾರಗಳು ಕನ್ನಡ ವ್ಯಾಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ವಿವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ ಈ ವಿಕಾರಗಳು, ಪ್ರಾಕೃತ ವ್ಯಾಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತವು ಅಪಭ್ರಂಶವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ವಿಧಿಸಿರುವ ನಿಯಮಗಳನ್ನು, ಬಹಳಮಟ್ಟಿಗೆ ಅನುಸರಿಸುತ್ತವೆ. ಈ ತದ್ಭವರೂಪಗಳು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೂ ತೆಲುಗಿನಲ್ಲಿಯೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿವೆ; ತಮಿಳಿನಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟು ವಿಶೇಷವಾಗಿಲ್ಲ.

ಸಾಮಾನ್ಯ ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ದೇಶ್ಯಶಬ್ದಗಳು ದ್ರಾವಿಡ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ಏಕರೂಪವಾಗಿವೆ. ಆದರೂ ಸಮಾನಾರ್ಥಕವಾದ ತೆಲುಗು ಕನ್ನಡ ಪದಗಳಿಗೆ ಇರುವ ಹೋಲಿಕೆಗಳು ಅಷ್ಟು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ; ಕನ್ನಡ ತಮಿಳು ಭಾಷೆಗಳ ಸಮಾನಾರ್ಥಕ ಶಬ್ದಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚುಕಡಮೆ ಅರ್ಧ ಭಾಗವು ಏಕರೂಪವಾಗಿ ಇದೆ; ಇನ್ನು ಕಾಲುಭಾಗ ಶಬ್ದಗಳು ಏಕದೇಶದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ವಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ.

ಸಂಸ್ಕೃತ ಶಬ್ದಗಳು ವಿಧಿಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ವಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿ ತದ್ಭವಗಳಾಗಿ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಬಂದಂತೆ ಹಳಗನ್ನಡ ಶಬ್ದಗಳು ಕೂಡ ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ಅದೇ ವಿಧಿಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ವಿಕರಿಸಿ ಹೊಸಗನ್ನಡ ಶಬ್ದಗಳಾಗಿವೆ.

ದ್ರಾವಿಡಭಾಷೆಗಳಿಗೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಶಬ್ದಗಳೂ ಪ್ರಾಕೃತ ಶಬ್ದಗಳೂ ಬಂದು ಸೇರಿರುವಂತೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಗೂ ಕೆಲಕೆಲವು ದ್ರಾವಿಡ ಶಬ್ದಗಳು ಹೋಗಿ ಸೇರಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪದಗಳೆಂದೇ ಭಾವಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆಯೆಂದೂ ಅಂಥ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ಹೇಳಲಿಕ್ಕಾಗದಿರುವುದೇ ಮೊದಲಾದ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಅವು ಸಂಸ್ಕೃತ ಶಬ್ದಗಳಲ್ಲವೆಂದೂ ಕೆಲವರು[1] ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುತ್ತಾರೆ.

ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ಅವಸ್ಥಾಭೇದಗಳು.

ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಗೆ ಪೂರ್ವದ ಹಳಗನ್ನಡ, ಹಳಗನ್ನಡ, ಹೊಸಗನ್ನಡ ಎಂಬ ಮೂರು ಅವಸ್ಥೆಗಳಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ನೃಪತುಂಗನು ತನ್ನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ ಹಳಗನ್ನಡವೆಂಬ ಭಾಷೆಯಿದ್ದಂತೆ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಪೂರ್ವದ ಹಳಗನ್ನಡವು ಕದಂಬರ ರಾಜಧಾನಿಯಾದ ಬನವಸೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿದ್ದಂತೆಯೂ 8ನೆಯ ಶತಮಾನದ ವರೆಗೆ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದಂತೆಯೂ ಕೆಲವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ತರುವಾಯ ಹಳಗನ್ನಡವು 14ನೆಯ ಶತಮಾನದ ವರೆಗೂ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿದ್ದಿತು. ಅಲ್ಲಿಂದೀಚೆ ಹೊಸಗನ್ನಡವು ಬಳಕೆಗೆ ಬಂದಿತು. ಈ ಅವಸ್ಥಾಭೇದಗಳು ಇಂಥಿಂಥ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಆರಂಭವಾಗಿ ಇಂಥಿಂಥ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಮುಗಿಯಿತೆಂದು ಹೇಳಲಿಕ್ಕಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆಯಾ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಭಾ

1. ಡಾಕ್ಟರ್ ಕಾಲ್ಡ್‌ವೆಲ್, ಕಿಟ್ಟೆಲ್, ಗುಂಡರ್ಟ್ ಮುಂತಾದವರು.

ಷೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕಾಣಬರುವ ರೂಪಭೇದಗಳಿಂದ ಅವಸ್ಥಾಭೇದಗಳನ್ನು ಸ್ಥೂಲಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ಹೀಗೆ ನಿರೂಪಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಹಳಗನ್ನಡ ವ್ಯಾಕರಣಗಳಲ್ಲಿರುವ ಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ಸಿದ್ಧಿಸದ, ಸಂದಾನ್, ಬಂದೋನ್, ಒಕ್ಕಲುಳ್, ಕೆಡುಗ, ಮೊದಲಾದ ಶಬ್ದರೂಪಗಳು 8ನೆಯ ಶತಮಾನ ದಲ್ಲಿಯೂ ಅದಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿಯೂ ಹುಟ್ಟಿರುವ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಈ ರೂಪಗಳು ತಮಿಳಿನಲ್ಲಿ ದೊರೆವ ರೂಪಗಳನ್ನು ಹೋಲುತ್ತವೆ. ಇಂಥ ಶಬ್ದರೂ ಪಗಳ ಪ್ರಯೋಗಪ್ರಾಚುರ್ಯವು ಪೂರ್ವದ ಹಳಗನ್ನಡಕ್ಕೆ ಒಂದು ಗುರುತಾಗಿದ್ದಂತೆ ತಿಳಿಯಬಹುದಾಗಿದೆ. ಹಳಗನ್ನಡಕ್ಕೂ ಹೊಸಗನ್ನಡಕ್ಕೂ ಇರುವ ಭೇದವು ವಿದಿತ ವಾಗಿಯೇ ಇದೆ. ಹೀಗೆ ಕಾಲಭೇದದಿಂದ ಕನ್ನಡಭಾಷೆಗೆ ಅವಸ್ಥಾಭೇದವುಂಟಾದಂ ತೆ ದೇಶಭೇದದಿಂದಲೂ ಕೆಲಕೆಲವು ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳು ಉಂಟಾಗಿವೆ. ನೃಪತುಂಗನು ಕನ್ನ ಡದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಮಾರ್ಗ, ದಕ್ಷಿಣಮಾರ್ಗ ಎಂಬ ಎರಡು ಭೇದಗಳು ಉಂಟೆಂದು ಹೇಳಿ ಆ ಮಾರ್ಗಗಳಿಗೆ ಅಸಾಧಾರಣ ಚಿಹ್ನವಾದ ಕೆಲವು ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ನಾಗವರ್ಮ ಭಟ್ಟಾಕಳಂಕರೂ ಸೂಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕನ್ನಡ ದೇಶವು ಬಹಳ ಕಾಲದಿಂದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರಾಜಾಂಗಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿದ್ದುದರಿಂ ದಲೂ ಕನ್ನಡಭಾಷೆಯು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಭಾಷೆಗಳ ಸಂಪರ್ಕವನ್ನು ಹೊಂದಿದುದರಿಂ ದಲೂ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳು ಹೆಚ್ಚುತ್ತ ಬಂದು ಪ್ರಕೃತದಲ್ಲಿ ದೇಶಭೇದ ಸೂಚಕವಾದ ಧಾರ್ವಾಡದ ಕನ್ನಡ, ಮಂಗಳೂರ ಕನ್ನಡ, ಮೈಸೂರ ಕನ್ನಡ ಎಂಬಿ ವೇ ಮೊದಲಾದ ಅವಾಂತರ ಭೇದಗಳು ಹುಟ್ಟಿವೆ.

ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥರಚನೆಯ ಪ್ರಾಚೀನತೆ.

ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆಯೇ ಗ್ರಂಥರಚನೆಯು ಆರಂಭ ವಾದಂತೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ನಮಗೆ ಗ್ರಂಥರೂಪವಾಗಿ ದೊರೆತಿರುವುದರಲ್ಲಿ 9 ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿರುವ ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗವೇ ಮೊದಲನೆಯದು. ಆದರೂ ನೃಪ ತುಂಗನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆಯೇ ಅನೇಕ ಕವಿಗಳು ಪದ್ಯಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೂ ಗದ್ಯಗ್ರಂಥಗ ಳನ್ನೂ ರಚಿಸಿದ್ದಂತೆ ತಿಳಿಯಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಪ್ರಾಚೀನಕವಿಗಳಲ್ಲಿ 5 ನೆಯ ಶತಮಾನ ದಲ್ಲಿದ್ದ ಗಂಗರಾಜನಾದ ದುರ್ವಿನೀತನ ಹೆಸರು ಹೇಳಿರುವಂತಿದೆ. ಭಟ್ಟಾಕಳಂಕನು (1604) ತತ್ವಾರ್ಥಮಹಾಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನರೂಪವಾದ 96,000 ಗ್ರಂಥಪರಿ ಮಿತಿಯುಳ್ಳ ಚೂಡಾಮಣಿಯೆಂಬ ಜೈನಗ್ರಂಥವು ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿರುವು ದಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಈ ಚೂಡಾಮಣಿಯನ್ನು ಬರೆದವನು ಶ್ರೀವರ್ಧದೇವನೆಂದೂ ಇವನು ದಂಡಿಯಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವನೆಂದೂ ಶಾಸನಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಈತನು ಸುಮಾರು 6 ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿದ್ದಿರಬೇಕು. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಇಂಥ ಅಪಾರವಾದ ಗ್ರಂಥವು ಹುಟ್ಟಬೇಕಾದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಬಹಳ ಕಾಲ ಹಿಂದೆಯೇ ಕನ್ನಡ ದಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥರಚನೆ ಆರಂಭವಾಗಿರಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಐದನೆಯ ಶತಮಾನಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆಯೇ ಗ್ರಂಥರಚನೆಯು ಆರಂಭವಾದುದು ತಮಿಳಿನಲ್ಲಿ ಹೊರತು ಮತ್ತಾವ ದ್ರಾವಿಡ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ.

ಕನ್ನಡ ಕವಿಗಳು.

ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥರಚನೆಮಾಡಿರುವ ಕವಿಗಳನ್ನು ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ಜೈನರು, ವೀರಶೈವರು, ವೈಷ್ಣವರು ಎಂಬ ಮೂರು ಪಂಗಡವಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಬಹುದು. ಇವರಲ್ಲಿ ಜೈನರೇ ಕನ್ನಡಭಾಷೆಗೆ ಆದಿಕವಿಗಳು. 12 ನೆಯ ಶತಮಾನದ ವರೆಗೆ ಜೈನಕವಿರಚಿತವಾದ ಗ್ರಂಥಗಳೇ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಇವರ ಗ್ರಂಥಗಳೆಲ್ಲಾ ಪ್ರಾಯಿಕವಾಗಿ ಚಂಪೂರೂಪದಲ್ಲಿವೆ. ಇವರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಚತ್ತಾಣ, ಬೆದಂಡೆ, ಮೆಲ್ವಾಡು ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಬಂಧವಿಶೇಷಗಳು ರಚಿತವಾದಂತೆ ತಿಳಿಯಬರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಈ ಪ್ರಬಂಧಗಳಾವುವೂ ಈಗ ದೊರೆತಿಲ್ಲ. ಈ ಜೈನಕವಿಗಳಿಗೆ ಗಂಗರು, ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರು, ಚಾಳುಕ್ಯರು, ಬಲ್ಲಾಳರು ಈ ರಾಜರೆಲ್ಲರೂ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಕರಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಕನ್ನಡಭಾಷೆಯು ಉತ್ತಮಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬಂದು ಹಲವು ಉದ್ಗ್ರಂಥಗಳು ಹುಟ್ಟಲು ಕಾರಣವಾಯಿತು. 12 ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಹೊಯ್ಸಳ ಬಿಟ್ಟಿದೇವನು ವೈಷ್ಣವಮತವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದುದು, ಬಸವನು ಲಿಂಗವಂತರ ಮತವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದುದು, ಕಾಲಚೂರ್ಯರಾಜವಂಶವು ನಷ್ಟವಾಗಿ ಹೋದುದು—ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಜೈನರ ಪ್ರಾಬಲ್ಯವು ಕುಗ್ಗಿಹೋಗಿ ಅವರ ಗ್ರಂಥರಚನೆಯು ಕುಂದಿದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ.

12 ನೆಯ ಶತಮಾನದಿಂದೀಚೆ 16 ನೆಯ ಶತಮಾನದ ವರೆಗೆ ವೀರಶೈವಕವಿಗಳು ಕನ್ನಡಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆಯಲಾರಂಭಿಸಿದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಬಸವ, ಚೆನ್ನಬಸವ, ಸಿದ್ಧರಾಮ ಮೊದಲಾದ ವೀರಶೈವರು ಮತಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೇ ಬರೆದುದರಿಂದ ಈ ಭಾಷೆಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಅವಕಾಶವುಂಟಾಯಿತು. ವೀರಶೈವಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಚಂಪೂರೂಪವಾಗಿದ್ದರೂ ಪ್ರಾಯಿಕವಾಗಿ ಎಲ್ಲವೂ ವಚನ, ರಗಳೆ, ಷಟ್ಪದಿ, ತ್ರಿಪದಿ, ಸಾಂಗತ್ಯ—ಈ ರೂಪದಲ್ಲಿವೆ.

ತರುವಾಯ ವೈಷ್ಣವಕವಿಗಳು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಹೇರಳವಾಗಿ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆಯಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ಈ ಕವಿಗಳ ಗ್ರಂಥಗಳು ಪ್ರಾಯಿಕವಾಗಿ ಷಟ್ಪದಿ, ಪದ, ಸುಳಾದಿ, ಕಥೆ, ಈ ರೂಪವಾಗಿವೆ.

ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಮತದ ಕವಿಗಳು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಗ್ರಂಥರಚನೆಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬ ಅಂಶವನ್ನು ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ತಿಳಿಸುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಕಾಲವಿಭಾಗಮಾಡಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಜೈನರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶೈವ ವೈಷ್ಣವ ಗ್ರಂಥಗಳೂ ಶೈವರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವೈಷ್ಣವ ಜೈನ ಗ್ರಂಥಗಳೂ ವೈಷ್ಣವರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶೈವ ಜೈನಗ್ರಂಥಗಳೂ ಹುಟ್ಟಲಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಯಬಾರದು. ಜೈನರು, ವೀರಶೈವರು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಇವರುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಸ್ತ್ರೀಯರೂ ಕೂಡ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇವರಲ್ಲಿ ಕಂತಿ, ಬಿಜ್ಜಳದೇವಿ, ಮಹಾದೇವಿಯಕ್ಕ, ಚೆಲುವಾಂಬೆ, ಸಂಚಿಯ ಹೊನ್ನಮ್ಮ, ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿ, ಹೆಳವನಕಟ್ಟೆ ಗಿರಿಯಮ್ಮ, ಇವರೇ ಮುಖ್ಯವಾ

ದವರು. ಈ ಮೂರು ಮತದವರಲ್ಲದೆ ಇತರರೂ ಕೂಡ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಹಲವು ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಕನ್ನಡ ಗ್ರಂಥಗಳು.

ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಗ್ರಂಥಗಳು ಹುಟ್ಟಿವೆ. ಭಟ್ಟಾಕಳಂಕನು[1] ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಮತಗ್ರಂಥಗಳು, ಶಾಸ್ತ್ರಗ್ರಂಥಗಳು, ಕಾವ್ಯ, ನಾಟಕ, ಅಲಂಕಾರ ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಬಹು ಗ್ರಂಥಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ ಎಂಬುದಾಗಿ ಕರ್ಣಾಟಕಗ್ರಂಥ ಸಮೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಜೈನರೂ, ವೀರಶೈವರೂ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೂ ಕೆಲಕೆಲವು ಕೇವಲ ಲೌಕಿಕ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದರೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಮತಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೇ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಜೈನರ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಯಿಕವಾಗಿ ತೀರ್ಥಂಕರರ ಚರಿತ್ರವೂ ತತ್ವವಿಚಾರವೂ ಹೇಳಿವೆ. ವೀರಶೈವರ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಈಶ್ವರನ ಚತುರ್ವಿಂಶತಿಲೀಲೆಗಳೂ ಅರುವತ್ತುಮೂವರ ಮತ್ತು ಪುರಾತನರ ಚರಿತಗಳೂ, ಏಕೋತ್ತರಶತಸ್ಥಲಿ ಮೊದಲಾದ ತತ್ವವಿಷಯಗಳೂ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಗ್ರಂಥಗಳು ರಾಮಾಯಣ, ಭಾರತ, ಭಾಗವತ ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಪುರಾಣಕಥೆಗಳನ್ನೂ ವೇದಾಂತವಿಚಾರಗಳನ್ನೂ ಒಳಕೊಂಡಿವೆ.

ಭಟ್ಟಾಕಳಂಕನು ತನ್ನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡನಾಟಕಗಳು ಇದ್ದಂತೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಪ್ರಾಚೀನನಾಟಕಗಳು ಯಾವುವೂ ಈಗ ದೊರೆತಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಕರ್ಣಪಾರ್ಯನು ಬರೆದುದಾಗಿ ತಿಳಿದು ಬರುವ ಮಾಳವೀಮಾಧವವೂ ಕೇಶಿರಾಜನು ಬರೆದಿರುವಂತೆ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುವ ಸುಭದ್ರಾಹರಣವೂ ಪ್ರಬೋಧಚಂದ್ರವೂ ನಾಟಕಗಳಾಗಿರಬಹುದು. ರತ್ನಾವಳೀನಾಟಿಕೆಯ ಭಾಷಾಂತರವಾದ ಸಿಂಗರಾರ್ಯಕೃತ ಮಿತ್ರವಿಂದಾಗೋವಿಂದವೆಂಬ ನಾಟಕವೊಂದೇ ಈಗ ದೊರೆತಿದೆ. ಇದು 17 ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದೆ.

ಅಲಂಕಾರಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ನೃಪತುಂಗನ ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗವೇ ಪ್ರಾಚೀನವಾದುದು. ಅಲ್ಲಿಂದೀಚೆಗೆ ಹುಟ್ಟಿದ ನಾಗವರ್ಮನ 'ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿ ಶಬ್ದಾರ್ಥಾಲಂಕಾರಗಳೂ ಕವಿಸಮಯವೂ ಕವಿಕಾಮನ ಶೃಂಗಾರರತ್ನಾಕರ, ಸಾಳ್ವನ ರಸರತ್ನಾಕರ, ತಿಪ್ಪರಸನ ನವರಸಾಲಂಕಾರ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ರಸಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯೂ ಶಾರದಾವಿಲಾಸದಲ್ಲಿ ಧ್ವನಿಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯೂ ಉಕ್ತವಾಗಿವೆ. ಇವಲ್ಲದೆ "ದಂಡಿಯ ಕಾವ್ಯಾದರ್ಶದ ಪರಿವರ್ತನರೂಪವಾದ ಮಾಧವಾಲಂಕಾರವೂ ಚಂದ್ರಾಲೋಕದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಹುಟ್ಟಿರುವ ಅಪ್ರತಿಮವೀರಚರಿತ, ನರಪತಿವಿಜಯ ಎಂಬ ಗ್ರಂಥಗಳೂ ಇನ್ನು ಬೇರೆ ಕೆಲಗ್ರಂಥಗಳೂ ಇವೆ.

ಛಂದಶ್ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಗುಣಕಾಂಕಿಯವೆಂಬ ಒಂದು ಪ್ರಾಚೀನಗ್ರಂಥವು ಇದ್ದಂತೆ ತಿಳಿಯುಬರುತ್ತದೆ. ಅದು ಈಗ ದೊರೆತಿಲ್ಲ. ನಾಗವರ್ಮನ ಛಂದೋಂಬು

---

1. ಶಬ್ದಾಗಮ ಯುಕ್ತ್ಯಾಗಮ ಪರಮಾಗಮ ವಿಷಯಾಣಾಂ ತಥಾ ಕಾವ್ಯನಾಟಕಾಲಂಕಾರ ಕಲಾಶಾಸ್ತ್ರವಿಷಯಾಣಾಂ ಚ ಬಹೂನಾಂ ಗ್ರಂಥಾನಾಮಪಿ ಭಾಷಾಕೃತಾನಾಮುಪಲಭ್ಯಮಾನತ್ವಾತ್.
—ಶಬ್ದಾನುಶಾಸನ.

ಧಿಯಲ್ಲಿ ಛಂದಶ್ಶಾಸ್ತ್ರದ ಎಲ್ಲಾ ಭಾಗಗಳೂ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಹೇಳಿವೆ. ಇದೇ ವಿಷಯವಾಗಿ ಕವಿಜಿಹ್ವಾಬಂಧನ, ಛಂದಸ್ಸಾರ ಎಂಬ ಗ್ರಂಥಗಳು ಇರುವುದಲ್ಲದೆ ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ಗ್ರಂಥಗಳು ಇದ್ದಂತೆ ಊಹಿಸಲು ಕಾರಣವಿದೆ.

ವ್ಯಾಕರಣಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ನಯಸೇನಕೃತವಾದ ಒಂದು ವ್ಯಾಕರಣವಿದ್ದಂತೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಅದು ದೊರೆತಿಲ್ಲ. ಶಬ್ದಸ್ಮೃತಿ, ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣ ಇವೆರಡು ಗ್ರಂಥಗಳೂ ಕನ್ನಡಭಾಷೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಭಾಷಾಭೂಷಣ, ಶಬ್ದಾನುಶಾಸನ ಎಂಬಿವೆರಡೂ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿಯೂ ಇವೆ.

ನಿಘಂಟುಗಳಲ್ಲಿ ರನ್ನಕಂದವೇ ಪ್ರಾಚೀನವಾದುದು. ಶಬ್ದಸಾರ, ಕರ್ಣಾಟಕನಿಘಂಟು, ಚತುರಾಸ್ಯನಿಘಂಟು, ಕರ್ಣಾಟಕಶಬ್ದಮಂಜರಿ, ಕಬ್ಬಿಗರ ಕೈಪಿಡಿ, ಕವಿಕಂಠಹಾರ ಮೊದಲಾದುವು ಹಳಗನ್ನಡಪದಗಳ ಅರ್ಥವನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತವೆ. ವಸ್ತುಕೋಶ, ಮಂಗಾಭಿಧಾನ, ನಾನಾರ್ಥರತ್ನಾಕರ ಮೊದಲಾದುವು ಸಂಸ್ಕೃತ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಕನ್ನಡಪ್ರತಿಪದಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತವೆ. ಇವಲ್ಲದೆ ಅಮರ, ಹಲಾಯುಧ ಮೊದಲಾದ ಸಂಸ್ಕೃತಕೋಶಗಳಿಗೆ ಟೀಕೆಗಳೂ ವೈದ್ಯನಿಘಂಟುಗಳ ಟೀಕೆಗಳೂ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ.

ಭಾಷಾವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಗೆ ಸಹಕಾರಿಗಳಾದ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲದೆ ಲೋಕವ್ಯವಹಾರಕ್ಕೆ ಉಪಯುಕ್ತವಾದ ಶಾಸ್ತ್ರಗ್ರಂಥಗಳೂ ಯಥೋಚಿತವಾಗಿ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ.

ವೈದ್ಯಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ದೇವೇಂದ್ರಮುನಿಕೃತವಾದ ಬಾಲಗ್ರಹಚಿಕಿತ್ಸೆಯೇ ಪ್ರಾಚೀನವಾದುದು ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ಪುರಾತನಗ್ರಂಥಗಳಿದ್ದಂತೆ ಇತರಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ ಊಹಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಖಗೇಂದ್ರಮಣಿದರ್ಪಣದಲ್ಲಿ ವಿಷವೈದ್ಯವು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಸಾಳ್ವ, ಚಿಕುಪಾಧ್ಯಾಯ, ನಂಜರಾಜ, ನೃಸಿಂಹಭಟ್ಟ, ರಂಗಾರ್ಯ ಮೊದಲಾದವರು ಹಲವು ವೈದ್ಯಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ವ್ರಣವೈದ್ಯ, ಸ್ತ್ರೀವೈದ್ಯ, ಬಾಲವೈದ್ಯ ಇವುಗಳ ವಿಷಯವಾಗಿಯೂ ಗ್ರಂಥಗಳು ಹುಟ್ಟಿವೆ. ಚಂದ್ರರಾಜ, ಅಭಿನವಚಂದ್ರ, ರಾಮಚಂದ್ರ ಮೊದಲಾದವರು ಅಶ್ವವೈದ್ಯವನ್ನೂ ಚಳುಕ್ಯರಾಜನಾದ ಕೀರ್ತಿವರ್ಮನು ಗೋವೈದ್ಯವನ್ನೂ ವೀರಭದ್ರರಾಜನು ಪಾಲಕಾಪ್ಯಕೃತಹಸ್ತ್ಯಾಯುರ್ವೇದಕ್ಕೆ ಟೀಕೆಯನ್ನೂ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ.

ಪಾಕಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಜಯಬಂಧುನಂದನನ ಗ್ರಂಥವೇ ಪ್ರಾಚೀನವಾದುದು. ಮಂಗರಸರಚಿತವಾದ ಒಂದು ಗ್ರಂಥವೂ ಇದೆ.

ಜ್ಯೋತಿಶ್ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಚಾಮುಂಡರಾಯಕೃತ ಲೋಕೋಪಕಾರವೇ ಪ್ರಾಚೀನವಾದುದು. ಇದಲ್ಲದೆ ಈ ವಿಷಯವಾಗಿ ರಟ್ಟಮತ, ಮಾರ್ಕಂಡೇಯಪುರಾಣ, ಶಕುನಪ್ರಪಂಚ ಮೊದಲಾದ ಗ್ರಂಥಗಳೂ ಸೂರ್ಯಸಿದ್ಧಾಂತವೇ ಮೊದಲಾದ ಕೆಲ ಸಂಸ್ಕೃತ ಗ್ರಂಥಗಳ ಟೀಕೆಗಳೂ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ.

ಗಣಿತಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ವ್ಯವಹಾರಗಣಿತ, ಕ್ಷೇತ್ರಗಣಿತ, ಬೀಜಗಣಿತ ಮೊದಲಾದ ಗ್ರಂಥಗಳೂ ಕೆಲಸಂಸ್ಕೃತಗ್ರಂಥಗಳ ಟೀಕೆಗಳೂ ಇವೆ.

ಕಾಮಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಮದನತಿಲಕವೇ ಪುರಾತನಗ್ರಂಥವು. ಇದಲ್ಲದೆ ಸ್ಮರ ತಂತ್ರ, ಜನವಶ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಗ್ರಂಥಗಳೂ ವಾತ್ಸ್ಯಾಯನ, ತೋಕ್ಕೋಕ ಮೊದ ಲಾದ ಗ್ರಂಥಗಳ ಟೀಕೆಗಳೂ ಇವೆ.

ಇವುಗಳಲ್ಲದೆ ಸ್ವರಶಾಸ್ತ್ರ, ರತ್ನಶಾಸ್ತ್ರ, ಸಾಮುದ್ರಿಕಶಾಸ್ತ್ರ, ಬಾಣಗಾ ರಿಕೆ ಮೊದಲಾದುವುಗಳ ವಿಷಯವಾಗಿಯೂ ಗ್ರಂಥಗಳು ಹುಟ್ಟಿವೆ.

ಕಾವ್ಯಸರಣಿಯನ್ನನುಸರಿಸಿ ಪ್ರೌಢವಾದ ಬಂಧದಿಂದ ಉದ್ದಾಮಕವಿಗಳು ರಚಿಸಿರುವ ಅನೇಕ ಕನ್ನಡಶಾಸನಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಇವು 10 ನೆಯ ಶತ ಮಾನ ಮೊದಲುಗೊಂಡು 18 ನೆಯ ಶತಮಾನದ ವರೆಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವು ಗ್ರಂಥಗಳೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸುವಷ್ಟು ಪ್ರೌಢವಾಗಿವೆ.

ಕನ್ನಡಭಾಷೆಗೆ ರಾಜರುಗಳ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ.

ಕರ್ಣಾಟಕಭಾಷೆಯೂ ಕವಿತೆಯೂ ಪೂರ್ವಕಾಲದಿಂದಲೂ ರಾಜರುಗಳ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹದಿಂದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಬಂದಂತೆ ತಿಳಿಯಬರುತ್ತದೆ. ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರು, ಗಂ ಗರು, ಚಾಲುಕ್ಯರು, ಕಾಲಚೂರ್ಯರು, ಕಾಕತೀಯರು, ಹೊಯ್ಸಳ ಬಲ್ಲಾಳರು, ಸೌಂದತ್ತಿಯರಸರು, ವಿಜಯನಗರದ ಅರಸರು, ಕಾರ್ಕಳದ ರಾಜರು, ಚೌಟರು, ಕೆಳ ದಿಯ ನಾಯಕರು, ಮೈಸೂರರಸರು, ಈ ರಾಜರುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಸ್ವತಃ ಕವಿಗಳಾ ಗಿದ್ದುದಲ್ಲದೆ ಅನೇಕರು ಕರ್ಣಾಟಕಕವಿಗಳಿಗೆ ಪೋಷಕರಾಗಿದ್ದು ವಿಶೇಷ ಪ್ರೋತ್ಸಾ ಹವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಈ ರಾಜರುಗಳೇ ಅಲ್ಲದೆ ಇವರ ಕೈಯ ಕೆಳಗೆ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಪದವಿಗಳನ್ನು ವಹಿಸಿದ್ದ ಅನೇಕ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಕವಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಕ ರಾಗಿ ಹಲವು ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರಸಿದ್ದಾರೆ. ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ನೃಪ ತುಂಗನು ಸ್ವತಃ ಕವಿಯಾಗಿದ್ದುದಲ್ಲದೆ ಅನೇಕ ಕನ್ನಡಕವಿಗಳಿಗೆ ಅವಲಂಬವಾಗಿ ಇದ್ದನು. ಗಂಗರಾಜರಿಂದ ಪೋಷಿತರಾಗಿ ಚಾವುಂಡರಾಯ, ನಾಗವರ್ಮ I, ಗುಣ ವರ್ಮI, ಮೊದಲಾದವರು ಉದ್ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು. ಚಾಳುಕ್ಯರಾಜರ ಪೋಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಆದಿಪಂಪ, ಪೊನ್ನ, ರನ್ನ, ಚಂದ್ರರಾಜ, ದುರ್ಗಸಿಂಹ, ಕೀರ್ತಿವರ್ಮ, ನಾಗವರ್ಮ II ಮೊದಲಾದ ಕವಿಗಳು ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಕಾಲಚೂರ್ಯರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಲಿಂಗವಂತರ ಮತವು ಪ್ರಬಲವಾಗಿ ಆ ಮತಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಅನೇಕ "ವಚನ" ಗ್ರಂಥಗಳು ಹುಟ್ಟಿದುವು. ಹೊಯ್ಸಳರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಭಿನವಪಂಪ, ಕಂತಿ, ರಾಜಾದಿತ್ಯ, ಸುಮನೋಬಾಣ, ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ, ರುದ್ರಭಟ್ಟ, ಜನ್ನ, ಹರಿಹರ, ಕೆರೆಯಪದ್ಮರಸ, ಕುಮಾರಪದ್ಮರಸ, ಕೇಶಿರಾಜ ಮೊದಲಾದವರು ಗ್ರಂಥರಚನೆಮಾಡಿ ದ್ದಾರೆ. ಕರ್ಣಪಾರ್ಯ, ನೇಮಿಚಂದ್ರ, ಮುನಿಚಂದ್ರ ಮೊದಲಾದ ಕವಿಗಳು ಸೌಂದತ್ತಿ ಯರಸರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ವಿಜಯನಗರದ ಅರಸರ ಪ್ರೋತ್ಸಾ ಹದಿಂದ ಮಧುರ, ಮಂಗರಸ I, ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ, ಕುಮಾರವಾಲ್ಮೀಕಿ, ನಿತ್ಯಾತ್ಮಶುಕ, ಕಲ್ಲರಸ, ಲಕ್ಕಣ್ಣದಂಡೇಶ, ಚಾಮರಸ, ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಮುಂತಾದವರು ಗ್ರಂಥಗ ಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕಾರ್ಕಳದ ರಾಜರ ಪೋಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಳ್ವ, ರತ್ನಾಕರ

ಇವರೇ ಮೊದಲಾದವರು ಗ್ರಂಥರಚನೆಮಾಡಿದರು. ಮೈಸೂರರಸರ ಪೋಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಂಗಾಚಾರ್ಯ, ತಿರುಮಲೆಯಾರ್ಯ, ಸಿಂಗರಾರ್ಯ, ಚಿಕುಪಾಧ್ಯಾಯ, ತಿಮ್ಮರಸ, ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ, ಸಂಚಿಯ ಹೊನ್ನಮ್ಮ, ಕಳಲೆ ನಂಜರಾಜ, ಸೋಸಲೆ ರೇವಣಾರಾಧ್ಯ ಮುಂತಾದವರು ಅನೇಕಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಮುಮ್ಮಡಿ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರವರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಳಿಯ ಲಿಂಗರಾಜ, ದೇವಲಾಪುರದ ನಂಜುಂಡ, ಕೆಂಪುರಾಯಣಶಾಸ್ತ್ರಿ, ಸೀತಾರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿ ಮೊದಲಾದವರು ಅನೇಕಗದ್ಯಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೂ ಯಕ್ಷಗಾನ ಪ್ರಬಂಧಗಳನ್ನೂ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಚಾಮರಾಜ ಒಡೆಯರವರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅನೇಕಕವಿಗಳು ಸಂಸ್ಕೃತದಿಂದಲೂ ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಿಂದಲೂ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಪರಿವರ್ತಿಸಿ ನಾಗರಿಕರಿಗೆ ಹೃದಯಂಗಮವಾಗುವಂತೆ ಅಭಿನಯಿಸಿ ತೋರುವ ಹಾಗೆ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕರ್ಣಾಟಕಕವಿತೆಯು ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಗೋದಾವರೀ ತೀರದಲ್ಲಿ ಕಿಸುವೊಳಲೇ ಮೊದಲಾದ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದು ಅನಂತರ ದಕ್ಷಿಣಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಹೊರಟು ಚಾಲುಕ್ಯರಿಂದ ಪೋಷಿತವಾಗಿ ಬಳಿಕ ಹೊಯ್ಸಳರ ಕೈಸೇರಿ ತರುವಾಯ ವಿಜಯನಗರದಲ್ಲಿದ್ದು ಆಮೇಲೆ ಕಾವೇರೀತೀರದಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರರಸರ ಪರಿಪಾಲನೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತಹಾಗೆ ತೋರುತ್ತದೆ.

ಕರ್ಣಾಟಕ ಕವಿಚರಿತೆ.

ಕವಿಗಳ ಚರಿತೆಯು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಕಥಾರೂಪವಾಗಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿದೆಯೇ ಹೊರತು ಕ್ರಮವಾಗಿ ವಿಚಾರಮಾಡಿ ಕಾಲದೇಶಾದಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸಿ ಗ್ರಂಥರೂಪವಾಗಿ ದೇಶೀಯ ಪಂಡಿತರಿಂದ ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಂತೆ ತಿಳಿದುಬಂದಿಲ್ಲ. ಈ ವಿಧವಾದ ಗ್ರಂಥರಚನೆಗೆ ವಿದೇಶೀಯಪಂಡಿತರೇ ಪ್ರಥಮಪ್ರವರ್ತಕರಾದರು. ದ್ರಾವಿಡಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ತಮಿಳಿಗೆ ಬೆಸ್ಕಿ, ಕಾಲ್ಡ್‌ವೆಲ್ ಮುಂತಾದವರೂ ತೆಲುಗಿಗೆ ಬ್ರೌನ್ ಮೊದಲಾದವರೂ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ರೀವ್, ಕಿಟ್ಟೆಲ್, ರೈಸ್ ಮುಂತಾದವರೂ ಮಲೆಯಾಳಕ್ಕೆ ಗುಂಡರ್ಟ್ ಮೊದಲಾದವರೂ ಈ ವಿಧವಾದ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿಗಳಾದರು. ಈಚೆಗೆ ದೇಶೀಯಪಂಡಿತರೂ ಆಯಾಭಾಷೆಗಳ ವಿಷಯವಾಗಿಯೂ ಕವಿಗಳ ವಿಷಯ ವಾಗಿಯೂ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆಯತೊಡಗಿದ್ದಾರೆ.

ಕನ್ನಡಕವಿಗಳ ವಿಷಯವಾಗಿ ಕಿಟ್ಟೆಲ್‌ರವರು ಛಂದೋಂಬುಧಿಯ ಅವತರಣಿಕೆಯಲ್ಲಿಯೂ ರೈಸ್‌ರವರು ಶಬ್ದಾನುಶಾಸನದ ಅವತರಣಿಕೆಯಲ್ಲಿಯೂ ತಾವು ಬಹಳ ಶ್ರಮಪಟ್ಟು ಪರಿಶೀಲಿಸಿ ಕಂಡುಹಿಡಿದ ಅನೇಕವಿಷಯಗಳನ್ನು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಕಿಟ್ಟೆಲ್‌ರವರು ವೀರಶೈವಕವಿಗಳ ವಿಷಯವಾಗಿಯೂ ರೈಸ್‌ರವರು ಜೈನಕವಿಗಳ ವಿಷಯವಾಗಿಯೂ ವಿಚಾರಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಬಹಳ ಅಂಶಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಯಂಶಗಳು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ತಿಳಿದವರಿಗೆ ಉಪಯೋಗವಾಗಿವೆಯೇ ಹೊರತು ಕನ್ನಡವನ್ನು ಮಾತ್ರ ತಿಳಿದವರಿಗೆ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ಇವರ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಕವಿಗಳ ವಿಷಯವಾಗಿಯೂ ಗ್ರಂಥಗಳ ವಿಷಯವಾಗಿಯೂ ಹೇಳಿರುವ ಸಂಗತಿಗಳು ಬಹಳ ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿವೆ; ಅನೇಕಕವಿಗಳ ಮತ್ತು ಗ್ರಂಥ

ಗಳ ಹೆಸರುಗಳು ಬಿಟ್ಟುಹೋಗಿವೆ; ಹಲವೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಮಾದಿಕದೋಷಗಳೂ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಈ ಕೊರತೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕೂಡಿದಮಟ್ಟಿಗೆ ನಿವಾರಣೆಮಾಡಿ ಕನ್ನಡಿಗರಿಗೆ ಉಪಯೋಗವಾಗುವಂತೆ ಈ ಕರ್ಣಾಟಕಕವಿಚರಿತೆಯನ್ನು ಕನ್ನಡಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದ್ದೇವೆ.

ಇದು ಈ ಗ್ರಂಥದ ಪ್ರಥಮಸಂಪುಟವಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ, ಪೂರ್ವಕಾಲದಿಂದ 14 ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಕೊನೆಯವರೆಗೆ, ಕನ್ನಡಕವಿಗಳ ಚರಿತೆಯನ್ನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಬರೆದಿದ್ದೇವೆ. ಕನ್ನಡಗ್ರಂಥಕರ್ತೃಗಳಾದ ಕೆಲಕವಿಗಳು ಕನ್ನಡಶಾಸನಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವುದಲ್ಲದೆ ಗ್ರಂಥಕರ್ತೃಗಳೆಂದು ಗೊತ್ತಾಗಿ ತಿಳಿಯದ ಅನೇಕ ಪ್ರೌಢ ಕವಿಗಳು ಕನ್ನಡಶಾಸನಗಳನ್ನು ಕಾವ್ಯಸರಣಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆದಿರುವುದರಿಂದ ಅಂಥ ಕವಿಗಳನ್ನು ಬಿಡುವುದು ಯುಕ್ತವಲ್ಲವೆಂದು ಅವರ ಚರಿತೆಗಳನ್ನೂ ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿದ್ದೇವೆ. ಕವಿಗಳ ಚರಿತೆಯು ಕಾಲಕ್ರಮವಾದ ಅನುಪೂರ್ವಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದೆ. ಕವಿಗಳ ಕಾಲವನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಸಾಧನಸಾಮಗ್ರಿಗಳು ವಿರಳವಾಗಿರುವ ಅಂಶವು ಸರ್ವವಿದಿತವಾಗಿದೆ. ಆದರೂ ಶಾಸನಗಳನ್ನೂ ರಾಜರುಗಳ ವಂಶವೃಕ್ಷಗಳನ್ನೂ ಗುರುಪರಂಪರೆಗಳನ್ನೂ ಚರಿತ್ರೆಗಳನ್ನೂ ಅಮುದ್ರಿತವಾದ ಹಲವು ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೂ ಬಹಳವಾಗಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಿ ವಿಶೇಷ ಶ್ರಮದಿಂದ ಕಾಲನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಕೂಡಿದಮಟ್ಟಿಗೂ ಸಮಂಜಸವಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದೇವೆ.

ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ತಿಳಿಯದಿದ್ದ ಅನೇಕವಿಷಯಗಳನ್ನು ಬರೆದಿರುವುದಲ್ಲದೆ ಕವಿಗಳ ವಿಷಯವಾಗಿಯೂ ಗ್ರಂಥಗಳ ವಿಷಯವಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ಹಲವು ತಪ್ಪುತಿಳಿವಳಿಕೆಗಳನ್ನು ಪರಿಷ್ಕರಿಸಿಯೂ ಇದ್ದೇವೆ. ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಓದಿನೋಡಿದಲ್ಲಿ ಇವೆಲ್ಲಾ ಸ್ವತಃ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತವೆ. ಆದರೂ ಇಲ್ಲಿ ದಿಕ್ಪ್ರದರ್ಶನಾರ್ಥವಾಗಿ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಸೂಚಿಸುತ್ತೇವೆ:—

(1) ಗುಣವರ್ಮ ಎಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳ ಒಬ್ಬ ಕವಿಯೇ ಹರಿವಂಶ, ಪುಷ್ಪದಂತಪುರಾಣ ಎಂಬ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದುದಾಗಿ ಹಿಂದೆ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯಿದ್ದಿತು. ಈಗ ಈ ಹೆಸರಿನ ಇಬ್ಬರು ಕವಿಗಳು ಇದ್ದಂತೆಯೂ ಅವರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚೀನನಾದವನು 10 ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಆದಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಶೂದ್ರಕ, ಹರಿವಂಶ ಮೊದಲಾದ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದಂತೆಯೂ ಆಧುನಿಕನಾದ ಮತ್ತೊಬ್ಬನು 13 ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಪುಷ್ಪದಂತಪುರಾಣವನ್ನು ರಚಿಸಿದಂತೆಯೂ ನಿರ್ಣಯಿಸಿದ್ದೇವೆ (ಪುಟ 63, ಪರಿಶಿಷ್ಟ 3). (2) ಹೀಗೆಯೇ ನಾಗವರ್ಮ ಎಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳ ಒಬ್ಬ ಕವಿಯೇ ಛಂದೋಂಬುಧಿ, ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನ ಮುಂತಾದ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದುದಾಗಿ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯಿದ್ದಿತು. ಈಗ ಆ ಹೆಸರಿನ ಇಬ್ಬರು ಕವಿಗಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿದ್ದು ಒಬ್ಬನು ಛಂದೋಂಬುಧಿ ಕಾದಂಬರಿಗಳನ್ನೂ ಮತ್ತೊಬ್ಬನು ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನ, ಭಾಷಾಭೂಷಣ, ವಸ್ತುಕೋಶ ಮೊದಲಾದ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೂ ಬರೆದುದಾಗಿ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದೆ (ಪುಟ 14). (3) ಇದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮಂಗರಸನೆಂಬ ಒಬ್ಬ ಕವಿಯೇ ಖಗೇಂದ್ರಮಣಿದರ್ಪಣ, ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಕೌಮುದಿ ಎಂಬ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು 13 ನೆಯ ಶತಮಾನ

ದಲ್ಲಿ ಬರೆನುದಾಗಿ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯಿದ್ದಿತು. ಈಗ ಆ ಹೆಸರಿನ ಇಬ್ಬರು ಕವಿಗಳು ಇದ್ದಂತೆಯೂ ಅವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನು 14 ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಖಗೇಂದ್ರಮಣಿದರ್ಪಣವನ್ನು ರಚಿಸಿದಂತೆಯೂ ಮತ್ತೊಬ್ಬನು 16 ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಆದಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಕೌಮುದಿ, ಜಯಕುಮಾರಷಟ್ಪದಿ ಮೊದಲಾದ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದಂತೆಯೂ ನಿರ್ಣಯಮಾಡಿದ್ದೇವೆ (ಪುಟ 336). (4) ರುದ್ರಭಟ್ಟನು ಸುಮಾರು 16 ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಭಟ್ಟಾಕಳಂಕನಿಗೆ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದನೆಂದು ಹಿಂದಣ ತಿಳಿವಳಿಕೆ. ಈಗ ಆತನು 12 ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಅಂತ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹೊಯ್ಸಳವೀರಬಲ್ಲಾಳನ ಆಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದಂತೆ ನಿರ್ಧರಿಸಿದೆ (ಪುಟ 211). (5) ವೀರಶೈವರಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥರಚನೆಯು 13ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾಯಿತೆಂಬುದು ಹಿಂದಣ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಈಗ ಹರೀಶ್ವರ, ರಾಘವ, ಕೆರೆಯ ಪದ್ಮರಸ, ಕುಮಾರಪದ್ಮರಸ ಮೊದಲಾದ ವೀರಶೈವಕವಿಗಳು 12 ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿಯೇ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದುದಾಗಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದೆ (ಪುಟ 165).

ಹಿಂದೆ ಚಂದ್ರರಾಜ, ಕೀರ್ತಿವರ್ಮ, ಬ್ರಹ್ಮಶಿವ, ರಾಜಾದಿತ್ಯ, ದುರ್ಗಸಿಂಹ, ದೇವಕವಿ, ಸೋಮರಾಜ, ಶಿಶುಮಾಯಣ, ಪದ್ಮಣ— ಇವರೇ ಮೊದಲಾದ ಕನ್ನಡ ಕವಿಗಳೇ ಗೊತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ಶ್ರೀವಿಜಯನು ಚಂದ್ರಪ್ರಭಚರಿತವನ್ನೂ ಪೊನ್ನನು ಜಿನಾಕ್ಷರಮಾಲೆಯನ್ನೂ ಕರ್ಣಪಾರ್ಯನು ಮಾಳವೀಮಾಧವವನ್ನೂ ಚಾವುಂಡರಾಜನು ಲೋಕೋಪಕಾರವನ್ನೂ ಸುಜನೋತ್ತಂಸನು ನಿರ್ವಾಣಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿ ನಕ್ಷತ್ರಮಾಲಿಕೆಯನ್ನೂ ರಚಿಸಿದ ಅಂಶವೇ ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಈ ವಿಷಯಗಳೂ ಇದೇ ಜಾತಿಯಾದ ಇನ್ನೂ ಹಲವು ಹೊಸ ವಿಷಯಗಳೂ ನಿರೂಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ.

ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಕವಿಯ ಚರಿತೆಯನ್ನೂ ಈ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದ್ದೇವೆ:— ಮೊದಲು ಕವಿಯ ಹೆಸರೂ ಅದರ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ವರ್ಷಸಂಖ್ಯೆಯೂ ಕೊಟ್ಟಿವೆ. ವರ್ಷಸಂಖ್ಯೆಗಳೆಲ್ಲಾ ಕ್ರಿಸ್ತಶಕೆಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತವೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಈ ವರ್ಷಸಂಖ್ಯೆಯು ಪ್ರಾಯಿಕವಾಗಿ ಗ್ರಂಥರಚನಾಕಾಲವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಕೆಲವು ಕಡೆ ಈ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಹಿಂದೆ ಸುಮಾರು ಎಂಬ ಅರ್ಥವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವಂತೆ ಸು. ಎಂಬ ಅಕ್ಷರವು ಬರೆದಿದೆ. ಬಳಿಕ ಆ ಕವಿಯಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಗ್ರಂಥಗಳ ಹೆಸರು ಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಕೆಲವೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಆ ಕವಿ ಬರೆದುದಾಗಿ ಇತರಕಾರಣಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯಬರುವ ಗ್ರಂಥಗಳ ಹೆಸರೂ ಸೇರಿಸಿದೆ. ತರುವಾಯ ಕವಿಯ ದೇಶ, ವಂಶ, ಮತ, ಗುರು, ಪೋಷಕ, ಬಿರುದುಗಳು, ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಅವನ ಜೀವನವೃತ್ತಾಂತದ ಅಂಶಗಳು ಹೇಳಿವೆ. ಅನಂತರ ವಿಚಾರಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಕಾಲನಿರ್ಣಯ ಮಾಡಿದೆ. ಆ ಮೇಲೆ ಈ ಕವಿಯನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವ ಇತರಕವಿಗಳ ಹೆಸರುಗಳು ಕೊಟ್ಟಿವೆ. ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ಈ ಕವಿಯು ಸ್ಮರಿಸುವ ಪೂರ್ವಕವಿಗಳ ಹೆಸರುಗಳು ಹೇಳಿವೆ. ಅನಂತರ ಕವಿಯು ತನ್ನ ಕವಿತಾಚಾತುರಿ, ಗುಣಗಳು ಮೊದಲಾದುವುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವ ಪದ್ಯಗಳು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆದಿವೆ. ಬಳಿಕ ಕವಿಕೃತವಾದ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಒಂದೊಂದಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅದರದರ ಸ್ವರೂಪ, ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯವಿಷಯ, ಕಥಾ

ಗರ್ಭ, ಆಶ್ವಾಸಸಂಖ್ಯೆ, ಇಷ್ಟ ದೇವತಾಸ್ತುತಿ, ಗುರುಪರಂಪರೆ, ಗ್ರಂಥರಚನೆಗೆ ಕಾರಣ ಮೊದಲಾದುವುಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿ ಬಳಿಕ ಆಶ್ವಾಸಾಂತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ದೊರೆವ ಗದ್ಯಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆದಿದ್ದೇವೆ. ಅನಂತರ ಗ್ರಂಥದ ಬಂಧದ ವಿಷಯವಾಗಿ ಒಂದೆರಡು ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ ಕವಿತೆಯ ಧೋರಣೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆದಿದ್ದೇವೆ.

ಪ್ರಾಯಿಕವಾಗಿ ಈ ಕ್ರಮವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಕವಿಗಳ ಚರಿತೆಯು ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದರೂ ಮೇಲೆ ವಿವರಿಸಿದ ಅಂಶಗಳೆಲ್ಲಾ ತಿಳಿದುಬಾರದಿರುವ ಕೆಲ ಕೆಲ ಕವಿಗಳ ಚರಿತೆಯು ಯಥೋಚಿತವಾಗಿ ಸಂಕ್ಷೇಪಿಸಿ ಬರೆದಿದೆ.

ಗ್ರಂಥದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಮೂರು ಪರಿಶಿಷ್ಟಗಳೂ ಒಂದು ಅನುಬಂಧವೂ ಸೇರಿಸಿವೆ. I ನೆಯ ಪರಿಶಿಷ್ಟದಲ್ಲಿ 15 ನೆಯ ಶತಮಾನಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದಂತೆ ತಿಳಿಯಬಂದು ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟುಹೋಗಿರುವ ಕೆಲಕವಿಗಳ ಚರಿತೆಗಳು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. II ನೆಯ ಪರಿಶಿಷ್ಟದಲ್ಲಿ ಅದೇ ಶತಮಾನಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ ಹುಟ್ಟಿರಬಹುದಾದ ಕೆಲವು ಗ್ರಂಥಗಳ ಹೆಸರು ವರ್ಣಾನುಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿದೆ. III ನೆಯ ಪರಿಶಿಷ್ಟದಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥಶುದ್ಧಿಯೂ ಕೆಲ ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳೂ ಹೇಳಿವೆ. ಅನುಬಂಧದಲ್ಲಿ 15 ನೆಯ ಶತಮಾನದಿಂದ 20 ನೆಯ ಶತಮಾನದ ವರೆಗೆ ಹುಟ್ಟಿರುವ ಗ್ರಂಥಗಳ ಹೆಸರುಗಳು ತಿಳಿದ ಕಡೆ ಗ್ರಂಥಕರ್ತೃಗಳ ಹೆಸರುಗಳೊಡನೆ ಶತಮಾನ ಶತಮಾನವಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ವರ್ಣಾನುಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿವೆ.

ಈ ಪಟ್ಟಿಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರದೆ ಇರುವ ಹಲವು ಗ್ರಂಥಗಳು ಇರಬಹುದು. ನಮಗೆ ತಿಳಿದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿದ್ದೇವೆ. 19 ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಕೆಲಗ್ರಂಥಗಳೂ ಈಗ ಜೀವಂತರಾಗಿರುವ ಕವಿಗಳ ಕೃತಿಗಳೂ ಇಲ್ಲಿ ಸೇರಿಲ್ಲ. ಈ ಸಂಪುಟಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಡದಿದ್ದರೂ ಕನ್ನಡಗ್ರಂಥಸಮೃದ್ಧಿಯನ್ನು ತೋರ್ಪಡಿಸುವ ತಾತ್ಪರ್ಯದಿಂದಲೂ ಮುಂದೆ ಗ್ರಂಥರಚನೆಯನ್ನೂ ಪುಸ್ತಕಸಂಗ್ರಹವನ್ನೂ ಮಾಡುವವರಿಗೆ ಸಹಕಾರಿಯಾಗಲಿ ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದಲೂ ಈ ಪಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿದ್ದೇವೆ.

ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನೂ ಈ ಪಟ್ಟಿಗಳನ್ನೂ ಪರಿಶೀಲಿಸಿ ನೋಡಿದರೆ ಕನ್ನಡಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿರುವ ಗ್ರಂಥಗಳ ಸಮೃದ್ಧಿಯು ಚೆನ್ನಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿರುವ ಗ್ರಂಥಸಂಖ್ಯೆಯು ತಮಿಳು, ತೆಲುಗು ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿರುವ ಗ್ರಂಥಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಏನೂ ಕಡಮೆಯಾಗಿಲ್ಲವೆಂದು ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಈ ಸಂಪುಟದ ಆದಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ವಾಚಕರ ಸೌಕರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ, ಇದರಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿರುವ ಕವಿಗಳ ಮತ್ತು ಗ್ರಂಥಗಳ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ವರ್ಣಾನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಪುಟಸಂಖ್ಯೆಯೊಡನೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೇವೆ.

ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮದರಾಸ್ ಪ್ರಾಚ್ಯಕೋಶಾಲಯ, ಮೈಸೂರು ಪ್ರಾಚ್ಯಕೋಶಾಲಯ, ಮೈಸೂರು ಮಹಾರಾಜರವರ ಅರಮನೆಯ ಪುಸ್ತಕಭಂಡಾರ, ಮೈಸೂರು ಹಳೆಯ ಅಗ್ರಹಾರದಲ್ಲಿರುವ ವೀರಶೈವಮಠದ ಪುಸ್ತಕ

ಭಂಡಾರ, ಮೈಸೂರು ಶಾಸನದ ಇಲಾಖೆಯ ಪುಸ್ತಕಸಂಗ್ರಹ; ನಂಜರಾಜಬಹುದೂರವರು, ಅಳಿಯ ಲಿಂಗರಾಜ ಅರಸಿನವರು, ದಳವಾಯಿ ದೇವರಾಜ ಅರಸಿನವರು, ದಿ ನ ಚಂದ್ರೈಯನವರು, ವೀರಸಂಗಪ್ಪನವರು, ಕರಿಬಸಪ್ಪ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು, ಬಿ. ಮಲ್ಲಪ್ಪನವರು, ದಾವಣಗೆರೆ ಹುಚ್ಚವೀರಪ್ಪನವರು, ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ ಪ್ರಥಮಸೆಟ್ಟಿ ಸಿರಸಪ್ಪನವರು, ಮಂಡೆಯದ ಮಸಿ ಬ್ರಹ್ಮಯ್ಯನವರು, ಶಾಸನದ ಇಲಾಖೆಯ ಪದ್ಮರಾಜಪಂಡಿತರು, ಇವರುಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಪುಸ್ತಕಸಂಗ್ರಹಗಳು, ಇವುಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ದೊರೆತ ಪ್ರಾಚೀನ ತಾಳಪತ್ರ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಆಮೂಲಾಗ್ರವಾಗಿ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ನೋಡಿದೆವು. ಅಲ್ಲದೆ ಶ್ರವಣಬೆಳ್ಗೊಳದಮಠ, ಮೂಡಬಿದಿರೆಯ ಮಠ, ಹಂಬುಚಮಠ, ಮುರಗಿಯ ಮಠ ಇವುಗಳಲ್ಲಿರುವ ತಾಳಪತ್ರ ಪುಸ್ತಕಗಳ ಪಟ್ಟಿಗಳನ್ನೂ ಪರಿಶೀಲಿಸಿದೆವು. ಇದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಇಂಡಿಯನ್ ಆಂಟಿಕ್ವೆರಿ, ಎಪಿಗ್ರಾಫಿಯಾ ಇಂಡಿಕ, ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದ ಶಾಸನ ಪುಸ್ತಕಗಳು, ರಾಯಲ್ ಏಷ್ಯಾಟಿಕ್ ಜರ್ನಲ್ ಮೊದಲಾದುವುಗಳನ್ನೂ ಹಲವು ಚರಿತ್ರ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನೂ ಇನ್ನೂ ಸಂಸ್ಕೃತ ದ್ರಾವಿಡ ಭಾಷೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಅನೇಕ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನೂ ಓದಿ ಇವುಗಳಿಂದ ಈ ಗ್ರಂಥರಚನೆಗೆ ವಿಶೇಷಸಹಾಯವನ್ನು ಪಡೆದೆವು. ಈ ಮೇರೆ ಈ ಗ್ರಂಥರಚನೆಗೆ ಸಹಾಯಭೂತರಾದ ಎಲ್ಲಾ ಮಹನೀಯರ ಉಪಕಾರವೂ ಚಿರಸ್ಮರಣೀಯವಾಗಿದೆ.

ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾಗಿರುವ ಗ್ರಂಥಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಸ್ವಲ್ಪವೇ ಆಗಿದೆ. ಅಚ್ಚಾಗದೆ ಇರುವ ಗ್ರಂಥಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಅಪಾರವಾಗಿದೆ. ಅಚ್ಚಾಗದ ಪುಸ್ತಕಗಳೆಲ್ಲಾ ಪ್ರಾಯಿಕವಾಗಿ ತಾಳಪತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆದಿವೆ. ಈ ಪುಸ್ತಕಗಳು ಹಲವು ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಇದ್ದರೂ ಅವುಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವುದು ಸುಲಭಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ. ಅನೇಕರು ತಮ್ಮ ಮತಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಅನ್ಯರಿಗೆ ತೋರಿಸಕೂಡದೆಂದು ಈಗಲೂ ಭಾವಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಬಹಿರಂಗಮಾಡಬಾರದೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯದಿಂದ ಗುಪ್ತವಾಗಿಯೇ ಇಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ. ಇಂಥ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಜನಗಳನ್ನು ಅನುವರ್ತಿಸಿ ಅವರ ಸಮಯವನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿ ಗ್ರಂಥಾವಲೋಕನಕ್ಕಾಗಿ ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪಕಾಲ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಭಗೀರಥಪ್ರಯತ್ನವಾಯಿತು.

ಓಲೆಯ ಪುಸ್ತಕಗಳು ಪ್ರಾಯಃ ಹುಳುಕೊರೆದೂ, ಮುರಿದು ಹೋಗಿಯೂ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥಪಾತವಾಗಿಯೂ, ಮಧ್ಯೇ ಮಧ್ಯೇ ಪತ್ರಗಳಿಲ್ಲದೆಯೂ, ಅಕ್ಷರಗಳು ಅಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿಯೂ ಇರುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳನ್ನು ಸಮಂಜಸವಾಗಿ ಓದುವುದೇ ವಿಶೇಷ ಪ್ರಯಾಸಕರವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿ ಬರವಣಿಗೆಯು ಹಲವು ಬಗೆಯಾಗಿರುವುದರಿಂದಲೂ ಮಧ್ಯೇ ಮಧ್ಯೇ ಅಕ್ಷರಗಳು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಿರುವುದರಿಂದಲೂ ಎಡೆಬಿಡದೆ ದಂಡಾಕಾರವಾಗಿ ಬರೆದಿರುವುದರಿಂದಲೂ ಅನೇಕಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಗದ್ಯ ಪದ್ಯ ವಿವೇಚನೆಮಾಡುವುದೇ ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ; ಕೆಲವು ವೇಳೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಸಮನ್ವಯಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಕವಿತಾಶಕ್ತಿಯೂ ಅಪೇಕ್ಷಿತವಾಗುತ್ತದೆ.

ಈ ಗ್ರಂಥರಚನೆಗಾಗಿ ನಾವು ಇಂಥ ನಾನೂರು ಐನೂರು ತಾಳಪತ್ರ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಅನುಮೂಲಾಗ್ರವಾಗಿ ಓದಿ ವಿಷಯಸಂಗ್ರಹಮಾಡಿದ್ದೇವೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ನಾವು

ಪಟ್ಟ ಶ್ರಮವು ಈ ವಿಧವಾದ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಶ್ರಮಿಸಿದವರಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಗೊತ್ತಾಗುವುದು. ಆದರೂ ಕನ್ನಡಭಾಷಾಭಿಮಾನದಿಂದಲೂ ಕನ್ನಡಿಗರಿಗೆ ಈ ಭಾಷೆಯ ಉತ್ಕೃಷ್ಟತೆಯನ್ನೂ ಗ್ರಂಥಸಮೃದ್ಧಿಯನ್ನೂ ತಿಳಿಯಪಡಿಸಿ ತನ್ಮೂಲಕ ಇದರಲ್ಲಿ ಆದರಾತಿಶಯವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯದಿಂದಲೂ ಅನೇಕವರ್ಷಗಳಿಂದ ಕನ್ನಡ ಭಾಷಾಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲನೆಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿರುವುದಕ್ಕೆ ಈ ವಿಧವಾದ ಭಾಷಾಸೇವೆಮಾಡುವುದು ನಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯವೆಂಬ ಭಾವದಿಂದಲೂ ನಾವು ಯಾವ ಶ್ರಮವನ್ನೂ ಪರಿಗಣಿಸದೆ ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದೇವೆ.

ಹಿಂದೆ ದುರ್ವಿನೀತ ನೃಪತುಂಗ ಮೊದಲಾದ ರಾಜರುಗಳೂ, ಚಾವುಂಡರಾಜ ದುರ್ಗಸಿಂಹ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಧಾನಿಗಳೂ, ಗಜಾಂಕುಶ ಕೇಶಿ ಮೊದಲಾದ ದಂಡನಾಥರೂ, ಸುಮನೋಬಾಣ ನಾಗವರ್ಮ ಮೊದಲಾದ ಕಟಕೋಪಾಧ್ಯಾಯರುಗಳೂ, ಉನ್ನತಪದವಿಯಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ದೇಶಭಾಷಾಸೇವೆ ಮಾಡುವುದು ತಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿದು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಇದೇ ಮೇರೆಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವರ್ಣದವರೂ ಆಶ್ರಮದವರೂ ಮತದವರೂ ಅಧಿಕಾರದವರೂ ಆದ ಪುರುಷರೂ ಸ್ತ್ರೀಯರೂ ಗ್ರಂಥರಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಯೂ ಮಾಡಿಸಿಯೂ ಕನ್ನಡಭಾಷಾಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಮೈಸೂರುದೇಶದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡಭಾಷಾಪ್ರೋತ್ಸಾಹವು ಚಾಮರಾಜ ಒಡೆಯರ(1617—1637) ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾಗಿ ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಜ ಒಡೆಯರ (1672—1704) ಆಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿ ಮುಮ್ಮಡಿ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಾಯಿತು. ಈಚೆಗೆ ಚಾಮರಾಜೇಂದ್ರ ಒಡೆಯರವರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹದಿಂದ ಹಲವು ನಾಟಕಗಳೂ ಇತರಗ್ರಂಥಗಳೂ ಹುಟ್ಟಿದುದಲ್ಲದೆ ಪುಸ್ತಕಭಂಡಾರವೂ ಪ್ರೌಢ ಪಾಠಶಾಲೆಗಳೂ ಏರ್ಪಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಅನೇಕವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಉದ್ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಓದಿ ಪಂಡಿತರಾಗಲು ಅನುಕೂಲವಾಯಿತು. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಕರ್ಣಾಟಕಪ್ರೌಢ ಗ್ರಂಥಗಳ ಪಾಠಪ್ರವಚನಗಳಿಗೆ ಉಂಟಾದ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವು ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರ್ ಬಹದ್ದೂರ್, ಜಿ. ಸಿ. ಎಸ್. ಐ. ಯವರ ಆಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅತಿಶಯವಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದೆ. ಈಗ ಪ್ರಾಚೀನಗ್ರಂಥಗಳು ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಬಂದು ನವೀನಗ್ರಂಥಗಳು ತಲೆದೋರಿ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಎಲ್ಲಾ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಭಾಷಾಭಿಮಾನವು ಪ್ರಸರಿಸುತ್ತಿದೆ. ಇಂಥ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭಾಷಾಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ನಾವೂ ಯಥಾಶಕ್ತಿ ಸಹಕಾರಿಗಳಾಗಿ ಭಾಷಾಸೇವೆ ಮಾಡುವುದು ಉಚಿತವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ರಚಿಸಿ ಕನ್ನಡಿಗರಿಗೆ ಕಾಣಿಕೆಯಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಸಿದ್ದೇವೆ. ಇದರಿಂದ ಕನ್ನಡಭಾಷೆಯ ಏಳಿಗೆಗೆ ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ ಸಹಾಯವಾದರೂ ಕೂಡ ನಮ್ಮ ಶ್ರಮವು ಸಫಲವಾಯಿತೆಂದು ಭಾವಿಸುವೆವು. ಇಂಥ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆವುದರಲ್ಲಿ ಅಜ್ಞಾನದಿಂದಲೂ ಪ್ರಮಾದದಿಂದಲೂ ತಪ್ಪುಗಳು ಬೀಳುವುದು ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಇದೆ. ಆದರೂ ಇದರಲ್ಲಿರಬಹುದಾದ ತಪ್ಪುಗಳನ್ನು ಗಣನೆಗೆ ತಾರದೆ ಸಹೃದಯರಾದ ಮಹನೀಯರು ಗುಣಗಳನ್ನೇ ಕೈಕೊಂಡು ಅಭಿನಂದಿಸುವರೆಂದು ನಂಬುತ್ತೇವೆ.

ಶ್ರೀ

ಕರ್ಣಾಟಕ ಕವಿಚರಿತೆ.

ಸಮಂತಭದ್ರ, ಕವಿಪರಮೇಷ್ಠಿ, ಪೂಜ್ಯಪಾದ, ಎಂಬ ಮೂವರು ಕವಿಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದಿರುವ ಪ್ರಬಲರಾದ ಜೈನಕವಿಗಳೆಲ್ಲಾ ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಗ್ರಂಥಗಳ ಆದಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ:—

ಶ್ರೀಮತ್ಸಮಂತಭದ್ರ | ಸ್ವಾಮಿಗಳ ಜಗತ್ಪ್ರಸಿದ್ಧಕವಿಪರಮೇಷ್ಠಿ ||
ಸ್ವಾಮಿಗಳ ಪೂಜ್ಯಪಾದ | ಸ್ವಾಮಿಗಳ ಪದಂಗಳೀಗೆ ಶಾಶ್ವತಪದಮಂ ||

ಆದಿಪಂಪ.

*** ಸಮಂತಭದ್ರ | ಖ್ಯಾತರ ಪದಪಾಂಸು ಕಿಡಿಸುಗಘಪಾಂಸುಗಳಂ ||
ಕವಿಪರಮೇಷ್ಠಿಗಳ ಗುಣ | ಸ್ತವನಂಗಳ್ ಪೂಜ್ಯಪಾದಮುನಿಪತಿಯ ಗುಣ ||
ಸ್ತವನಂಗಳೊರ್ವ ನಾಲಗೆ | ಗೆ ವಂದ ಮಾನವನ ವಾಙ್ಮಲಂ ನಿಂದಪುದೇ ||

ಅಭಿನವಪಂಪ.

ಸಮನಿಸಿಕೆ ಮನ್ಮಾನಸದೊಳ್ | ಸಮಂತಭದ್ರಾಂಘ್ರಿನಖರಕಾಂತಿಜಳಂ ಮ ||
ತ್ತಮಳಿನಕವಿಪರಮೇಷ್ಠಿ | ಕ್ರಮಕಮಳಂ ಪೂಜ್ಯಪಾದಪದನಖಕುಮುದಂ ||

ಅಗ್ಗಳ.

ಹೀಗೆಯೇ ಹೊನ್ನ, ನಯಸೇನ ಮೊದಲಾದವರೂ ಹೊಗಳಿದ್ದಾರೆ.

ಈ ಮೂವರು ಕವಿಗಳು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದಿರುವರೋ ಇಲ್ಲವೋ ತಿಳಿಯದು. ಆದರೂ ಇವರನ್ನು ಅನೇಕಕರ್ಣಾಟಕಕವಿಗಳು ಸ್ತುತಿಸುವುದರಿಂದ ಇವರ ವಿಷಯವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಆವಶ್ಯಕವು.

ಸಮಂತಭದ್ರ. 138 ?

ಈತನನ್ನು ಜಿನಸೇನನು (783) ತನ್ನ ಸಂಸ್ಕೃತದ ಆದಿಪುರಾಣದಲ್ಲಿಯೂ[1] ಚಾವುಂಡರಾಯನು (978) ತನ್ನ "ಚಾವುಂಡರಾಯ" ಪುರಾಣದಲ್ಲಿಯ—

ಅಭಿಮತಮಾಗಿರೆ ತತ್ತ್ವಾ | ರ್ಥಭಾಷ್ಯಮಂ ತರ್ಕಶಾಸ್ತ್ರಮಂ ಬರೆದು ಮಹೋ ||
ವಿಭವದಿನಿಳೆಗೆಸೆದ ಸಮಂ | ತಭದ್ರದೇವರ ಸಮಾನರೆಂಬರುಮೊಳರೇ ||

ಎಂಬ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ.

---

1. ನಮಸ್ಸಮಂತಭದ್ರಾಯ ಮಹತೇ ಕವಿವೇಧಸೇ |
ಯದ್ವಚೋವಜ್ರಪಾತೇನ ನಿರ್ಭಿನ್ನಾಃ ಕುಮತಾದ್ರಯಃ ||

ಇದಲ್ಲದೆ, ಶ್ರ. ಬೆ. 54 ನೆಯ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ (1128) ಈತನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಈ ಸಂಗತಿಗಳು ತಿಳಿಯಬರುತ್ತವೆ:—ಈತನು ಭಸ್ಮಕರೋಗವನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿಕೊಂಡು ಪದ್ಮಾವತೀದೇವಿಯಿಂದ ಉದಾತ್ತವಾದ ಪದವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಮಂತ್ರಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಚಂದ್ರಪ್ರಭಜಿನನನ್ನು ಆಹ್ವಾನಮಾಡಿ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಜಿನಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿದನು. ವಾದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಪಾಟಲಿಪುತ್ರನಗರ, ಮಾಳವದೇಶ, ಸಿಂಧುದೇಶ, ಠಕ್ಕದೇಶ, ಕಾಂಚೀಪುರ, ವಿದಿಶ, ಕರಹಾಟಕದೇಶ, ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚಾರಮಾಡಿದನು. ಇವನು ವಾದಕ್ಕೆ ನಿಂತರೆ ಈಶ್ವರನಿಗೂ ನಾಲಗೆ ಒಳಕ್ಕೆ ಎಳೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು.[1]

ಇವನ ವಿಷಯವಾಗಿ ದೇವಚಂದ್ರನು[2] ತನ್ನ ರಾಜಾವಳೀಕಥೆಯಲ್ಲಿ (1838) ಹೀಗೆ ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ:—

ಕಾಂಚೀಪುರಿಯೊಳು ಶಿವಕೋಟಿಮಹಾರಾಜನೆಂಬಾತನನುಜಂ ಶಿವಾಯನಂ ಬೆರಸು ರಾಜ್ಯಂಗೆಯ್ಯುತ್ತೆ ಕೋಟಿಲಿಂಗಸ್ಥಾಪನೆಗೆಯ್ದು ಅವಱೊಳು ಭೀಮಲಿಂಗದ ಗುಡಿಯೊಳು ದಿನವೊಂದಕ್ಕೆ ದ್ವಾದಶಖಂಡುಗತಂಡುಲದ ಅನ್ನವಂ ವಿನಿಯೋಗಂಮಾಡಿ ಸುತ್ತಿರ್ಪನಮಿತ್ತ ಭೀಮರಥೀ ಕೃಷ್ಣವೇಣೀ ತೊಱೆಗಳ ಮಧ್ಯವಿಷಯದಲ್ಲಿರುವ ಉತ್ಕಲಿಕಾಗ್ರಾಮದೊಳುದ್ಭವಿಸಿದ ಸಮಂತಭದ್ರಾಚಾರ್ಯರೆಂಬ ಯತಿಪತಿಗಳು ಮಣುವಕಹಳ್ಳಿಯೊಳನಶನಾದಿತಪದಿಂ ಕ್ರಿಯಾಯುಕ್ತರಾಗಿರಲೊಂದು ಕಾರಣವಾಗೆ ಭಸ್ಮಕವ್ಯಾಧಿ ಪುಟ್ಟೆಯದಕ್ಕೆ ಪ್ರತೀಕಾರವಿಲ್ಲದುದಱಿಂ ಸ್ವಗುರುವ ಸಮೀಪಮನೆಯ್ದಿ—

ಉಪಸರ್ಗೇ ದುರ್ಭಿಕ್ಷೇ ಜರಸಿ ರುಜಾಯಾಂ ಚ ನಿಷ್ಪ್ರತೀಕಾರೇ ||
ಧರ್ಮಾಯ ತನುವಿಮೋಚನಮಾಹುಸ್ಸಲ್ಲೇಖನಾಮಾರ್ಯಾಃ ||

ಎಂದು ಸಲ್ಲೇಖನಮಂ ಬೇಡುವುದುಂ ಗುರುಗಳೆಂದರ್—ನಿಮ್ಮಿಂದಂ ಮುಂದೆ ಧರ್ಮೋದ್ಧಾರಮಪ್ಪುದಱಿಂದೆಲ್ಲಿಯಾನುಂ ತೃಪ್ತಿಯಪ್ಪಂತು ಭುಂಜಿಸಿ ರೋಗೋಪಶಮಮಾಗೆ

---

1. ವಂದ್ಯೋ ಭಸ್ಮಕಭಸ್ಮಸಾತ್ಕೃತಿಪಟುಃ ಪದ್ಮಾವತೀದೇವತಾ |
ದತ್ತೋದಾತ್ತಪದಃ ಸಮಂತ್ರವಚನವ್ಯಾಹೂತಚಂದ್ರಪ್ರಭಃ ||
ಆಚಾರ್ಯಸ್ಸ ಸಮಂತಭದ್ರಗಣಭೃದ್ಯೇನೇಹ ಕಾಲೇ ಕಲೌ |
ಜೈನಂ ವರ್ತ್ಮ ಸಮಂತಭದ್ರಮಭವದ್ಭದ್ರಂ ಸಮಂತಾನ್ಮುಹುಃ ||
ಯಸ್ಯೈವಂ ವಿಧಾ ವಾದಾರಂಭಸಂರಂಭವಿಜೃಂಭಿತಾಭಿವ್ಯಕ್ತಯಸ್ಸೂಕ್ತಯಃ—
ಪೂರ್ವಂ ಪಾಟಲಿಪುತ್ರಮಧ್ಯನಗರೇ ಭೇರೀ ಮಯಾ ತಾಡಿತಾ |
ಪಶ್ಚಾನ್ಮಾಳವಸಿಂಧುಠಕ್ಕವಿಷಯೇ ಕಾಂಚೀಪುರೇ ವೈದಿಶೇ ||
ಪ್ರಾಪ್ತೋಹಂ ಕರಹಾಟಕಂ ಬಹುಭಟಂ ವಿದ್ಯೋತ್ಕಟಂ ಸಂಕಟಂ |
ವಾದಾರ್ಥೀ ವಿಚರಾಮ್ಯಹಂ ನರಪತೇ ಶಾರ್ದೂಲವಿಕ್ರೀಡಿತಂ ||
ಅವಟುತಟಮಟತಿ ಝಟಿತಿ ಸ್ಫುಟಪಟುವಾಚಾಟಧೂರ್ಜಟೇರಪಿ ಜಿಹ್ವಾ ||
ವಾದಿನಿ ಸಮಂತಭದ್ರೇ ಸ್ಥಿತವತಿ ತವ ಸದಸಿ ಭೂಪ ಕಾಸ್ಥಾನ್ಯೇಷಾಂ ||

2. ಈತನು 1838 ರಲ್ಲಿ ರಾಜಾವಳೀಕಥೆಯೆಂಬ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಗದ್ಯಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಜೈನಮತಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಹಲವು ಇತಿಹಾಸಗಳೂ, ಅನೇಕರಾಜರ ಚರಿತ್ರೆಗಳೂ, ಕೆಲವು ಕವಿಗಳ ವಿಷಯಗಳೂ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ.

ಪುನರ್ದೀಕ್ಷೆಗೊಳ್ವುದೆಂಬುದುಂ ಕಾಂಚೀಪುರಮನೆಯ್ದಿ ಶಿವಕೋಟಿಮಹಾರಾಜನಂ ಕಂಡಾಶೀರ್ವಾದಂಗುಡಲ್ ಆವರ ಶರೀರದ ಭದ್ರಾಕಾರಮಂ ವಾಗ್ಜಾಲಮಂ ನೋಡಿ ಆಶ್ಚರ್ಯಮಾಗೆ ಶಿವನೆಂದೇ ಬಗೆದು ನಮಸ್ಕರಿಸೆ, ನೀಂ ಮಾೞ್ಪ ಧರ್ಮಮೇನೆಂಬುದುಂ; ತನ್ನ ಶಿವಭಕ್ತಿ ಶಿವಾಚಾರಮಂ ಕೋಟಿಲಿಂಗಾರಾಧನೆಯುಂ ಭೀಮಲಿಂಗಕ್ಕೆ ಬಿಟ್ಟಹ ಪಡಿತರಮಂ ಪೇೞೆ, ನಿನ್ನ ಧರ್ಮಮನಾಕೂೞುಮಂ ಶಿವಾರ್ಪಣಂ ಮಾೞ್ಪೆನೆಂದು ಪನ್ನೆರಡುಖಂಡುಗದಕ್ಕಿಯನ್ನಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ವ್ಯಂಜನಪದಾರ್ಥಮನಿಕ್ಕಿಸಿ ಕವಾಟಬಂಧಮಂಮಾಡಿ ಪೋಗವೇೞ್ದು ತಾನುಮಾಭಕ್ತಮೆಲ್ಲಮನೊಂದಗುಳುೞಿಯದಂತೆ ತನ್ನುದರಾಗ್ನಿಗಾಹುತಿಗೊಟ್ಟು ತಣಿಪಿ ಕದಹಂ ತೆಱೆಯಲತ್ಯಾಶ್ಚರ್ಯಂಬಟ್ಟು ಮಱುದಿವಸಂ ರಾಶಿಯೊಳರ್ಧಾಂಶದೊಳೊಂದಂಶಮುೞಿದೊಡೆ ಇದೇಕುೞಿದುದೆಂದು ಬೆಸಗೊಳೆ,ದೇವರ್ಪ್ರಸಾದಶೇಷಾನ್ನಮನಿರಿಸಿದರೆಂದೊಡಂ, ಬೆಳಗಿನೊಳು ನಾಲ್ಕಱೊಳೊಂದಂಶಮುೞಿಯೆ ಪರೀಕ್ಷಿಸಲಾರಯ್ದು ನೋಡಿ ತಿಳಿದು ಐದನೆಯ ದಿವಸಂ ಚತುರಂಗಬಲಂ ಬೆರಸರಸಂ ಮೂವಳಸುಸುತ್ತಿ ಬಾಗಿಲಂ ತೆಱೆವುದೆಂದು ಕಲಕಲರವಂ ಪೊಣ್ಮೆ ತದುಪಸರ್ಗಂ ಪಿಂಗುವನ್ನಮಾಹಾರಶರೀರನಿವೃತ್ತಿಗೆಯ್ದು ಸರ್ವಜ್ಞನಂ ವಸ್ತುಸ್ತವಾದಿ ತ್ರಿವಿಧ ಸ್ತೋತ್ರಮನೇಕಚಿತ್ತದಿಂ ವೃಷಭಾದಿ ಇಪ್ಪತ್ತುನಾಲ್ವರ್ಗಂ ನಾನಾಜಾತಿವೃತ್ತಪದ್ಯಂಗಳಿಂ ಪೇೞಲುತೊಡಗಿಯಷ್ಟಮತೀರ್ಥಕರಚಂದ್ರಪ್ರಭಸ್ವಾಮಿಗೈದುಸ್ತುತಿಯುಂ ಪೇೞ್ದು ಭೀಮಲಿಂಗಮನೀಕ್ಷಿಸುವುದುಂ,ಜಿನಶಾಸನದೇವಿಯಿಂದ ಲಿಂಗದೊಳ್ ಮೂಱುಪುರುಷಪ್ರಮಾಣದ ಸುವರ್ಣಮಯ ಚಂದ್ರಲಾಂಛನಮಪ್ಪರ್ಹದ್ಭಟ್ಟಾರಕಪ್ರತಿಮೆ ಯಕ್ಷಯಕ್ಷೀ ಪ್ರತಿಮೆಯಿಂದಷ್ಟಮಹಾಪ್ರಾತಿಹಾರ್ಯದೊಡನೆ ಜಾಜ್ವಲ್ಯಮಾನಮಾಗೆ ಸೂರ್ಯೋದಯಮಾದಂತೆ ಉದ್ಭವಿಸಿ ತೋಱುವುದುಂ;ಮುನೀಶ್ವರಂ ಬಾಗಿಲಂ ತೆಱೆದುೞಿದ ವೀತರಾಗನ ನುತಿಗೈಯ್ಯುತ್ತಂನಿಂದಿರ್ಪುದುಂ,ಆಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಕ್ಕೆ ಅತ್ಯಾಶ್ಚರ್ಯಮಾಗೆ ಶಿವಕೋಟಿಮಹಾರಾಜಂ ಭವ್ಯನಪ್ಪುದಱಿಂ ನಿಜಾನುಜಂ ಬೆರಸಾಮುನಿಮುಖ್ಯರ ಶ್ರೀಪಾದಕ್ಕಂ ಪೊಡೆವಟ್ಟಿರ್ಪುದುಂ, ಮಹಾವೀರವರ್ಧಮಾನಪರ್ಯಂತಂ ನುತಿಗೆಯ್ದು ಕೈಯೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಪರಸೆ ಆಸದ್ಧರ್ಮಸ್ವರೂಪಮಂ ಸವಿಸ್ತರಂ ಕೇಳ್ದು ಸಂಸಾರಶರೀರಭೋಗನಿರ್ವೇಗದಿಂ ಶ್ರೀಕಂಠನೆಂಬ ಸುತಂಗೆ ರಾಜ್ಯಮನಿತ್ತು ಶಿವಾಯನಂಗೂಡಿ ಆ ಮುನಿವರರಲ್ಲಿಯೇ ಜಿನದೀಕ್ಷೆಯನಾಂತು ಶಿವಕೋಟ್ಯಾಚಾರ್ಯರಾಗಿ ರತ್ನಮಾಲಾದ್ಯನೇಕಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರವರ್ತಕರಾದರ್. ಆಭಾವಿತೀರ್ಥಕರರಪ್ಪ ಸಮಂತಭದ್ರಸ್ವಾಮಿಗಳು ಪುನರ್ದೀಕ್ಷೆಗೊಂಡು ತಪಸ್ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂ ಚತುರಂಗುಲಚಾರಣತ್ವಮಂ ಪಡೆದು ರತ್ನಕರಂಡಕಾದಿಜಿನಾಗಮಪುರಾಣಮಂ ಪೇೞಿ ಸ್ಯಾದ್ವಾದವಾದಿಗಳಾಗಿ ಸಮಾಧಿವಡೆದರು.

ಕಾಂಚ್ಯಾಂ ನಗ್ನಾಟಕೋಹಂ ಮಲಮಲಿನತನುರ್ಲಾಂಬುಸೇ ಪಾಂಡುಪಿಂಡಃ |
ಪುಂಡ್ರೇಂದುಶ್ಶಾಕಭಿಕ್ಷುರ್ದಶಪುರನಗರೇ ಮೃಷ್ಟಭೋಜೀ ಪರಿವ್ರಾಟ್ ||
ವಾಣಾರಸ್ಯಾಮಭೂವಂ ಶಶಧರಧವಳಃ ಪಾಂಡುರಾಗಸ್ತಪಸ್ವೀ |
ರಾಜನ್ ಯಸ್ಯಾಸ್ತಿ ಶಕ್ತಿಃ ಪ್ರವದತು ಪುರತೋ ಜೈನನಿರ್ಗ್ರಂಥವಾದೀ ||

ಈತನನ್ನು ಜಿನಸೇನನು (783) ಸ್ತುತಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಈತನು ಅವನಿಗಿಂತ ಹಿಂದಣವನೆಂಬುದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಈತನು, ಶಾ. ಶ. 60ರಲ್ಲಿ—ಎಂದರೆ ಕ್ರಿ. ಶ. 138. ರಲ್ಲಿ—ಇದ್ದಂತೆ ಜೈನರಲ್ಲಿ ಪ್ರತೀತಿಯಿದೆ.[1]

ಈತನು ಮಣುವಕಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸುಮಾಡಿದಂತೆ ರಾಜಾವಳೀಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಇವನು ಕರ್ಣಾಟಕದೇಶದಲ್ಲಿಯೂ ಕೆಲವುಕಾಲ ವಾಸಮಾಡಿರಬಹುದು. ಇವನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆಯೋ ಇಲ್ಲವೋ ತಿಳಿಯದು. ಈತನ ಸಂಸ್ಕೃತಪ್ರಾಕೃತಗ್ರಂಥಗಳಿಗೆ ಹಳಗನ್ನಡದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳು ದೊರೆತಿವೆ.

ಕವಿಪರಮೇಷ್ಠಿ.—ಕಾಲ (?).

ಇವನನ್ನು ಆದಿಪಂಪನೂ (941) ನಯಸೇನನೂ (1112) "ಜಗತ್ಪ್ರಸಿದ್ಧ" ಎಂದು ಹೊಗಳಿದ್ದಾರೆ. ಪಾರ್ಶ್ವಪಂಡಿತನು (1205)—

ನಿಷ್ಠಾಪರತ್ವದಿಂ ಪರ | ಮೇಷ್ಠಿಸ್ತವನವುನನೂನವುಂ ಮಾಡಿ ಗುಣ ||
ಜ್ಯೇಷ್ಠನೆನಿಸಿರ್ಪ ಕವಿಪರ | ಮೇಷ್ಠಿಗುಣಸ್ತವನಮೆಮಗೆ ದಲ್ ಶರಣೀಯಂ ||

ಎಂದೂ, ಎರಡನೆಯ ಗುಣವರ್ಮನು (ಸು. 1235) ತನ್ನ ಪುಷ್ಪದಂತಪುರಾಣದಲ್ಲಿ—

ನಿರುಪಮಸರಸ್ವತೀಸುಂ | ದರಚತುರಾನನನಶೇಷವಿಬುಧಸ್ತುತ್ಯಂ ||
ಪರಮಬ್ರಹ್ಮನೆನಲ್ ಕವಿ | ಪರಮೇಷ್ಠಿ ಪುರಾಣಪುರುಷನೆಂಬುದು ಪುಸಿಯೇ ||

ಎಂದೂ, ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಚಾವುಂಡರಾಯನು (978)—

ಚರಿತಪುರಾಣದೊಳೊಂದನೆ | ಬರೆದರ್ ಬರೆದಿಕ್ಕಿದರ್ ತ್ರಿಷಷ್ಟಿಶಲಾಕಾ ||
ಪುರುಷರ ಪುರಾಣಮುಂ ಕವಿ | ಪರಮೇಶ್ವರರಂತೆ ಜಸಕೆ ನೋಂತರುಮೊಳರೇ ||

ಎಂಬ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ, ನೇಮಿಚಂದ್ರನು (ಸು. 1170) ನೇಮಿನಾಥಪುರಾಣದಲ್ಲಿಯ

ಜಿನರ ಪುರಾಣಂಗಳೊಳೊಂ | ದನೆ ಬರೆದೊಡೆ ಬರೆದವೆಂಬರೀಭುವನಂ ಜೇ ||
ಯೆನೆ ಬರೆದಿರಿಸಿದರಿರ್ಪ | ತ್ತುನಾಲ್ಕುಮಂ ಪೊಗೞ ಸುಕವಿಪರಮೇಶ್ವರರಂ ||

ಎಂಬ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ, "ಕವಿಪರಮೇಶ್ವರ" ಎಂಬ ಕವಿಯನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ನೇಮಿಚಂದ್ರನು ಈ ಪದ್ಯದ ಹಿಂದಣ

ಸುಕವಿಪರಮೇಷ್ಠಿಗಳೆ ನಾ | ಟಕವೆನಿಸಿದ ಭುವನವಂದ್ಯವರವಿದ್ಯಾಶ್ರೀ ||
ರ್ಥಕರತ್ವಪುಣ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ | ಸಕಲಶ್ರುತದೇವಿ ಯಕ್ಷಿ ಯಕ್ಷಂ ಬ್ರಹ್ಮಂ ||

ಎಂಬ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ "ಕವಿಪರಮೇಷ್ಠಿ" ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಇವನಿಗೆ "ಕವಿಪರಮೇಶ್ವರ" ಎಂಬ ಹೆಸರೂ ಉಂಟೆಂದು ಊಹಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ನೃಪತುಂಗನು

1. ಡಾಕ್ಟರ್ ಭಂಡಾರ್ಕರವರ "ಸಂಸ್ಕೃತಕೋಶಸಂಗ್ರಹ"ದ ರಿಪೋರ್ಟು 1883-1884. ಪುಟ 320.

(814—877) ಪೂರ್ವಾರ್ಧದ ಕನ್ನಡ ಕವಿಗಳ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳುವಾಗ—"ಪರಮ ಶ್ರೀವಿಜಯ ಕವೀಶ್ವರಪಂಡಿತಚಂದ್ರಲೋಕಪಾಲಾದಿಗಳ್" ಎಂಬ ಪದ್ಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ "ಕವೀಶ್ವರ"ನೆಂಬ ಒಬ್ಬ ಕವಿಯ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಅದು ಈತನ ಹೆಸರೇ ಆಗಿರ ಬಹುದೋ ಏನೋ ತಿಳಿಯದು. ಈತನ ಹೆಸರೇ ಆಗಿದ್ದಲ್ಲಿ, ಈತನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದಿರಬೇಕು. ಈ ಕವಿಯ ಹೆಸರು ಜೈನಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಯಶಃ ಸಮಂತಭದ್ರನ ಹೆಸರಿಗೆ ಮುಂದೆಯೂ ಪೂಜ್ಯಪಾದನ (ಸು. 470) ಹೆಸರಿಗೆ ಹಿಂದೆಯೂ ಇರುವುದರಿಂದ ಈತನು ಸಮಂತಭದ್ರನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಈಚೆಯೂ ಪೂಜ್ಯಪಾದನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಆಚೆಯೂ ಇದ್ದವನೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಆದಿಪಂಪನು (941) ಈತನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವುದರಿಂದ ಅವನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಹಿಂದಣವನೆಂಬುದಂತೂ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿಯೇ ಇದೆ.

ಪೂಜ್ಯಪಾದ. (ಸು. 470).

ಈತನನ್ನು ಚಾವುಂಡರಾಯನು (978)—

ಸುಕವಿಪ್ರಣುತರ್ ವ್ಯಾಕರ | ಣಕರ್ತೃಗಳ್ ಗಗನಗಮನಸಾಮರ್ಥ್ಯರ್ ತಾ ॥
ಕಿೞ್ಕಳಿಳಕರೆಂದು ಪೊಗೞ್ವುದು | ಸಕಲಜನಂ ಪೂಜ್ಯಪಾದಭಟ್ಟಾರಕರಂ ॥

ಎಂಬ ಪದ್ಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿಯೂ, ವೃತ್ತವಿಲಾಸನು (ಸು. 1160)—

ಭರದಿಂ ಜೈನೇಂದ್ರಮಂ ಭಾಸುರಮೆನಲೊರೆದಂ ಪಾಣಿನೀಯಕ್ಕೆ ಟೀಕಂ |
ಬರೆದಂ ತತ್ತ್ವಾರ್ಥಮಂ ಟಿಪ್ಪಣದಿನಱಿಪಿದಂ ಯಂತ್ರಮಂತ್ರಾದಿಶಾಸ್ತ್ರೋ ॥
ತ್ಕರಮಂ ಭೂರಕ್ಷಣಾರ್ಥಂ ವಿರಚಿಸಿ ಜಸಮಂ ತಾಳ್ದಿದಂ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾ |
ಭರಣಂ ದೇವಾಂಗನಾರಾಧಿತಪದಕಮಳಂ ಪೂಜ್ಯಪಾದವ್ರತೀಂದ್ರಂ ॥

ಎಂಬ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ, ನೇಮಿಚಂದ್ರನು (ಸು. 1170)—

** ಪೂಜ್ಯಪಾದ | ಸ್ವಾಮಿಯ ವಾಣೀವಿಲಾಸವಿಭಾಗಭಿಮತಮಂ ॥

ಎಂಬ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ, ಪಾರ್ಶ್ವಪಂಡಿತನು (1205)—

ಸಕಳೋರ್ವೀನುತಪೂಜ್ಯಪಾದಮುನಿಪಂ ತಾಂ ಪೇೞ್ದ ಕಲ್ಯಾಣಕಾ|
ರಕದಿಂ ದೇಹದ ದೋಷಮಂ ವಿತತವಾಚಾದೋಷಮಂ ಶಬ್ದಸಾ ॥
ಧಕಜೈನೇಂದ್ರದಿನೀಜಗಜ್ಜನದ ಮಿಥ್ಯಾದೋಷಮಂ ತತ್ತ್ವಬೋ |
ಧಕತತ್ತ್ವಾರ್ಥದ ವೃತ್ತಿಯಿಂದೆ ಕಳೆದಂ ಕಾರುಣ್ಯದುಗ್ಧಾರ್ಣವಂ ॥

ಎಂಬ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ, ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಈ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ತಿಳಿಯಬರುವ ಸಂಗತಿಗಳಲ್ಲದೆ, ಶ್ರ. ಬೆ. ಶಾಸನಗಳಿಂದ[1] ಈತನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಈ ಸಂಗತಿಗಳೂ ತಿಳಿಯಬರುತ್ತವೆ:—ಈತನಿಗೆ ಮೊದಲು ದೇವನಂದಿ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಇದ್ದಿತು. ತರುವಾಯ ಬುದ್ಧಿಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದಿಂದ ಜಿನೇಂದ್ರಬುದ್ಧಿ ಎಂಬ ನಾಮಧೇಯವು ಉಂಟಾಯಿತು. ಬಳಿಕ ವನದೇವತೆಗಳಿಂದ ಇವನ ಪಾದಗಳು ಪೂಜಿಸಲ್ಪಟ್ಟುದರಿಂದ ಪೂಜ್ಯಪಾದ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿತು. ಈತನು ವೈದ್ಯಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೀಣನಾಗಿದ್ದನು. ಈತನ ಪಾದತೀರ್ಥಸ್ಪರ್ಶದಿಂದ ಕಬ್ಬಿಣವು ಚಿನ್ನವಾಯಿತು. ಈತನು ಪೂರ್ವವಿದೇಹಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಜಿನದರ್ಶನಮಾಡಿದನು.

ಇದೂ ಅಲ್ಲದೆ ರಾಜಾವಳೀಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಈತನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಬರೆದಿರುವ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ:—

ಶಕವರ್ಷ 300 ಸಂದಂದು ಕರ್ಣಾಟಕದೊಳು ಕೊಳ್ಳೆಗಾಲವೆಂಬಪುರದೊಳು ಮಾಧವಭಟ್ಟನೆಂಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಹೆಂಡತಿ ಶ್ರೀದೇವಿಯೆಂಬವಳ್ಗೆ ಗರ್ಭಂ ಬಳೆದು ನವಮಾಸಂ ನೆಱೆಯೆ ಶ್ರವಣನಕ್ಷತ್ರದೊಳ್ ಪುತ್ರೋತ್ಪತ್ತಿಯಪ್ಪುದುಂ ಜಾತನಾಮಕರ್ಮಾದಿಗಳಂ ಮಾಡಿ ಪೂಜ್ಯಪಾದನೆಂದು ಪೆಸರಿಟ್ಟು ಸಲಹಿದೊಡೆ, ಜೈನಶಾಸ್ತ್ರಂಗಳೊಳ್ ಬಲ್ಲಿದನಾಗಿ ಬಾಲಕಾಲದೊಳ್ ಜಿನದೀಕ್ಷೆಯಂ ತಾಳಿ ದಕ್ಷಿಣದಿಗ್ಭಾಗದ ಲೋಕಕ್ಕೆಯದೊಳ್ ತಪಂಗೆಯ್ಯುತ್ತಿರ್ದಂ. ಮುಡಿಗುಂಡವೆಂಬ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿದ್ದ ತನ್ನ ಸೋದರದ ಮಾವನಾದ ಪಾಣಿನ್ಯಾಚಾರ್ಯನಿಗೆ ವ್ಯಾಕರಣಮಂ ಪೂರ್ತಿಮಾಡುವುದಕ್ಕೊಳಗೆ ಅವಸಾನಕಾಲಂ ಬರೆ ಆತನು ಪೂರ್ತಿಮಾಡೆಂದು ಕೇಳಿಕೊಳಲು ಪೂಜ್ಯಪಾದಂ ಪೂರ್ತಿಮಾಡಿದಂ. ಜೈನೇಂದ್ರವ್ಯಾಕರಣಸೂತ್ರಮಂ ರಚಿಸಿದಂ. ಬಳಿಕಂ ಪಾಣಿನಿಸೂತ್ರವೃತ್ತಿಯಂ ರಚಿಸಿದಂ.

ಈ ಕಥೆಯ ಪ್ರಕಾರ ಪೂಜ್ಯಪಾದನು ಕರ್ಣಾಟಕದೇಶದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದನೆಂದು ತಿಳಿಯಬರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಪಾಣಿನಿಯ ವಿಷಯವು ನಂಬುಗೆಗೆ ಅರ್ಹವಾದುದಾಗಿ ಕಾಣುವದಿಲ್ಲ.

ಮತ್ತು ರಾಜಾವಳೀಕಥೆಯಲ್ಲಿ:—

---

1. ಶ್ರ. ಬೆ. ಶಾ. 40. ಯೋ ದೇವನಂದಿಪ್ರಥಮಾಭಿಧಾನೋ | ಬುದ್ಧ್ಯಾ ಮಹತ್ಯಾ ಸ ಜಿನೇಂ
[ದ್ರಬುದ್ಧಿಃ ||
ಶ್ರೀಪೂಜ್ಯಪಾದೋಽಜನಿ ದೇವತಾಭಿ | ರ್ಯತ್ಪೂಜಿತಂ ಪಾದಯುಗಂ ಯ
[ದೀಯಂ ||
ಅದೆ 105. ಶ್ರೀಪೂಜ್ಯಪಾದ ಇತಿ ಚೈಷ ಬುಧೈಃ ಪ್ರಚಖ್ಯೇ | ಯತ್ಪೂಜಿತಃ ಪದಯುಗೇ
[ವನದೇವತಾಭಿಃ ||
ಅದೆ 108. ಶ್ರೀಪೂಜ್ಯಪಾದಮುನಿರಪ್ರತಿಮೌಷಧರ್ದ್ಧಿಃ | ಜೀಯಾದ್ವಿದೇಹಜಿನದರ್ಶ
[ನಪೂತಗಾತ್ರಃ ||
ಯತ್ಪಾದಧೌತಜಲಸಂಸ್ಪರ್ಶಪ್ರಭಾವಾತ್ | ಕಾಲಾಯಸಂ ಕಿಲ ತದಾ
[ಕನಕೀಚಕಾರ || (?)

ಪೂಜ್ಯಪಾದಯತೀಂದ್ರಂ ಪದಿನಾಡಿನೊಳು ತಪಂಗೆಯ್ಯುತ್ತೆ ತೀರ್ಥವಂದನೆಯಂ ಮಾಡಲೆಂದು ಆಂಧ್ರ ಕರ್ಣಾಟ ಚೋಳ ಪಾಂಡ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಎಲ್ಲಾ ದೇಶಂಗಳಂ ವಿಹಾರಿಸಿ ಕೌಂಗಲೆಯಶೈಲಕ್ಕಂ ಬಂದು ಜಿನಾಗಮಂ ಕೆಲವು ನೋಡಿ ತಿಳಿದುಪದೇಶಂ ಮಾಳ್ಪವರಿಲ್ಲದೆ ಕೆಲವು ಸಿದ್ಧಾಂತಂ ಮುಗ್ಗಿಗರೆದಿರ್ದುದಱಿಂ ಸಂದೇಹಗ್ರಸ್ತರಾಗಿ ಪೂರ್ವವಿದೇಹಕ್ಕೆ ಪಾದಲೇಪೌಷಧಿಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂ ಪೋಗಿ ಸಮವಸರಣದೊಳಿರ್ದ ಶ್ರೀ ಜಿನಪತಿಗಳಂ ವಂದಿಸಿ ತತ್ತ್ವಮಂ ನಿಸ್ಸಂದೇಹಮಾಗಱಿದಲ್ಲಿಯ ಪುಸ್ತಕದೊಳ್ ಬರೆದುಕೊಂಡು ದೈವಾಯತ್ತದಿಂ ಭರತಕ್ಷೇತ್ರಮನೆಯ್ದುವಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯಕಿರಣೋಷ್ಣದಿಂ ದೃಷ್ಟಿ ಪೋಗೆ ಬಂಕಾಪುರವೆಂಬುದಱೊಳ್ ಶಾಂತೀಶ್ವರರಂ ವಂದಿಸಿ ಶಾಂತ್ಯಷ್ಟಕಮಂ ಪೇೞ್ದು ದೃಷ್ಟಿಯುಮಂ ಪಡೆದು ಬಂದು ಸಿದ್ಧಾಂತಮಂ ಶಿಷ್ಯಪ್ರಶಿಷ್ಯವರ್ಗಮುಪದೇಶಂಗೆಯ್ದು ಲೌಕಿಕಪರಮಾರ್ಥಂಗಳಂ ರಚಿಸಿ ಸದ್ಗತಿಪ್ರಾಪ್ತರಾದರ್—ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ.

ಈತನು ಗಂಗರಾಜನಾದ ದುರ್ವಿನೀತನಿಗೆ (478—513) ಗುರುವಾಗಿದ್ದನೆಂದು ಹೆಬ್ಬೂರು ತಾಮ್ರಶಾಸನದಿಂದ ತಿಳಿಯುಬರುವುದಾಗಿ ಮಿ. ರೈಸ್ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ.[1] ಈ ತಾಮ್ರಶಾಸನದಲ್ಲಿ "ಶಬ್ದಾವತಾರಕಾರದೇವಭಾರತೀನಿಬದ್ಧಬೃಹತ್ಪಥಃ" ಎಂಬ ವಿಶೇಷಣವು ದುರ್ವಿನೀತನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಶಬ್ದಾವತಾರಕಾರನು ಪೂಜ್ಯಪಾದನು. ಈತನ ಶಿಷ್ಯನಾದ ವಜ್ರನಂದಿ 470ರಲ್ಲಿ ಮಧುರಾಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ದ್ರಾವಿಡಸಂಘವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದನೆಂದು ದಿಗಂಬರ ದರ್ಶನ[2]ವೆಂಬಗ್ರಂಥದಿಂದ ತಿಳಿಯುಬರುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ರಾಜಾವಳೀಕಥೆಯಲ್ಲಿ —

"ವಿಕ್ರಮಾರ್ಕನಿಂ ಮುಂದೆ 556 ವರ್ಷದಂದು ಪೂಜ್ಯಪಾದರ ಶಿಷ್ಯ ವಜ್ರನಂದಿ ದ್ರಾವಿಡಮತಸ್ಥಾಪನಂಗೆಯ್ದಂ" ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ.

ಈ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಈತನು ಕ್ರಿ. ಶ. 5 ನೆಯ ಶತಮಾನದವನೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದು. ಈತನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆಯೋ ಇಲ್ಲವೋ ತಿಳಿಯದು.

ಶ್ರೀವರ್ಧದೇವ (7ನೆಯ ಶತಮಾನ).

ದೇವಚಂದ್ರನ ರಾಜಾವಳೀಕಥೆಯಲ್ಲಿ —

"ಮತ್ತಂ ತುಂಬುಲೂರಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟಿದ ತುಂಬುಲೂರುನಾಮಾಚಾರ್ಯರ್ ಪ್ರಾಕೃತ ಸಂಸ್ಕೃತಕರ್ಣಾಟಾದಿಭಾಷೆಗಳಿಂ ಸಿದ್ಧಾಂತಪ್ರಬಂಧಕರ್ತೃಗಳ್ ಚೂಡಾಮಣಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಚತುರಶೀತಿಸಹಸ್ರಗ್ರಂಥರಚನೆಯಂ ಮಾಡಿದರ್."

ಎಂದು ಒಂದು ಭಾಗದಲ್ಲಿಯೂ,

"ತುಂಬುಲೂರುನಾಮಾಚಾರ್ಯರ್ ಎಂಬತ್ತುನಾಲ್ಕು ಸಾಸಿರ ಗ್ರಂಥಕರ್ತೃಗಳಾಗಿ ಕರ್ಣಾಟಕಭಾಷೆಯಿಂ ಚೂಡಾಮಣಿವ್ಯಾಖ್ಯಾನಮಂ ಮಾಡಿದರ್."

---

1. ಶಬ್ದಾನುಶಾಸನದ ಉಪೋದ್ಘಾತ, ಪುಟ 18. 2. ಬಾಂಬೆ ರಾಯಲ್ ಏಷ್ಯಾಟಿಕ್ ಸೊಸೈಟಿ ಜರ್ನಲ್ ನಂ. XLIV, ಸಾಲ್ಯುಂ XVII, ಪುಟ 74.

ಎಂದು ಮತ್ತೊಂದು ಭಾಗದಲ್ಲಿಯೂ ಬರೆದಿದೆ.

ಚಾವುಂಡರಾಯನು (978) ತುಂಬುಳೂರಾಚಾರ್ಯರೆಂಬ ಗುರುಗಳನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಭಟ್ಟಾಕಳಂಕನು (1604) ತನ್ನ ಶಬ್ದಾನುಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಕರ್ಣಾಟಕಭಾಷೆಯ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುವಾಗ — ಈ ಕರ್ಣಾಟಕಭಾಷೆ ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಅನುಪಯುಕ್ತವಾದುದಲ್ಲ; ಏಕೆಂದರೆ ಈ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿಯೇ ತೊಂಬತ್ತಾರು ಸಾವಿರ ಗ್ರಂಥಸಂಖ್ಯೆಯುಳ್ಳ ಚೂಡಾಮಣಿ ಎಂಬ ತತ್ವಾರ್ಥಮಹಾಶಾಸ್ತ್ರವ್ಯಾಖ್ಯಾನವು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ[1] — ಎಂದು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ದೇವಚಂದ್ರನು 84,000 ಗ್ರಂಥವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ; ಭಟ್ಟಾಕಳಂಕನು 96,000 ಗ್ರಂಥವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಗ್ರಂಥಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಅವನ ಹೇಳಿಕೆಗೂ ಇವನ ಹೇಳಿಕೆಗೂ 12,000 ದಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚು ಕಡಮೆ ಇದೆ. ಈ 12,000 ಗ್ರಂಥವು ಸಂಗ್ರಹರೂಪವಾಗಿಯೋ ಅವತರಣಿಕೆಯ ರೂಪವಾಗಿಯೋ ಇರಬೇಕೆಂದೂ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ಸೇರಿದುದಲ್ಲವೆಂದೂ ಜೈನರಲ್ಲಿ ಪ್ರತೀತಿ ಇರುವಂತೆ, ಮಿ. ರೈಸ್ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ.[2] ಆದುದರಿಂದ ಈ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ನಾವು ಗಣನೆಗೆ ತರಬೇಕಾಗುದಿಲ್ಲ. ದೇವಚಂದ್ರನು—ಗ್ರಂಥಕರ್ತನ ಹೆಸರು ತುಂಬುಲೂರಾಚಾರ್ಯರೆಂದು ಕಂಠೋಕ್ತವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ; ಭಟ್ಟಾಕಳಂಕನು ಹೆಸರು ಹೇಳಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಗ್ರಂಥದ ಹೆಸರು ಚೂಡಾಮಣಿ ಎಂದೂ ಗ್ರಂಥವು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದೆ ಎಂದೂ ಇಬ್ಬರೂ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲದೆ, ಶ್ರ. ಬೆ. ಶಾ. 54ರಲ್ಲಿ (1128) ಚೂಡಾಮಣಿಯೆಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಿದವನು ಕವಿಚೂಡಾಮಣಿಯಾದ ಶ್ರೀವರ್ಧದೇವನೆಂದೂ[3] ಈತನನ್ನು ದಂಡಿ ಹೊಗಳಿದ್ದಾನೆಂದೂ ತಿಳಿಯ ಬರುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ತುಂಬುಲೂರಾಚಾರ್ಯ, ಶ್ರೀವರ್ಧದೇವ, ಎಂಬ ಎರಡು ಹೆಸರುಗಳೂ ಒಬ್ಬನಿಗೇ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತವೆ ಎಂಬುದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ದೇವಚಂದ್ರನೂ ಭಟ್ಟಾಕಳಂಕನೂ ಹೇಳಿರುವ ಚೂಡಾಮಣಿಯೆಂಬ ಹೆಸರೇ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಹೇಳಿದೆ. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ "ಚೂಡಾಮಣಿಕಾವ್ಯ"ವೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಶಾಸನಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಚೂಡಾಮಣಿಗ್ರಂಥವೂ ಭಟ್ಟಾಕಳಂಕ ದೇವಚಂದ್ರರು ಹೇಳುವ ಚೂಡಾಮಣಿಗ್ರಂಥವೂ ಒಂದೇ ಆಗಿರಬಹುದೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂಬ ಸಂಶಯವು ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಹುಟ್ಟಬಹುದು. ಆದರೆ ಗ್ರಂಥವು ಕೇವಲವ್ಯಾಖ್ಯಾನವಲ್ಲದೆ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯಶಬ್ದವು ಅನುಚಿತವಲ್ಲ.

---

1. ನಚೈಷಾ (ಕರ್ಣಾಟಭಾಷಾ) ಶಾಸ್ತ್ರಾನುಪಯೋಗಿನೀ. ತತ್ವಾರ್ಥಮಹಾಶಾಸ್ತ್ರವ್ಯಾಖ್ಯಾನಸ್ಯ ಷಣ್ಣವತಿ ಸಹಸ್ರಪ್ರಮಿತಗ್ರಂಥಸಂದರ್ಭರೂಪಸ್ಯ ಚೂಡಾಮಣ್ಯಭಿಧಾನಸ್ಯ ಮಹಾಶಾಸ್ತ್ರಸ್ಯ * * * ಉಪಲಭ್ಯಮಾನತ್ವಾತ್. ಪುಟ 5.
2. ಶ್ರ. ಬೆ. ಶಾ. ಉಪೋದ್ಘಾತ, ಪುಟ 44.
3. ಚೂಡಾಮಣಿಃ ಕವೀನಾಂ ಚೂಡಾಮಣಿನಾಮಸೇವ್ಯಕಾವ್ಯಕವಿಃ ।
ಶ್ರೀವರ್ಧದೇವ ಏವ ಹಿ ಕೃತಪುಣ್ಯಃ ಕೀರ್ತಿಮಾಹರ್ತುಂ ॥
ಯ ಏವಮುಪಶ್ಲೋಕಿತೋ ದಂಡಿನಾ:—
ಜಹ್ನೋಃ ಕನ್ಯಾಂ ಜಟಾಗ್ರೇಣ ಬಭಾರ ಪರಮೇಶ್ವರಃ ।
ಶ್ರೀವರ್ಧದೇವ ಸಂಧತ್ಸೇ ಜಿಹ್ವಾಗ್ರೇಣ ಸರಸ್ವತೀಂ ॥

ಈ ಗ್ರಂಥಕರ್ತೃವಾದ ಶ್ರೀವರ್ಧದೇವನು ದಂಡಿಯಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ ಎಂಬುದರಿಂದ ಈತನು ದಂಡಿಗೆ ಹಿಂದೆಯೋ ಅಥವಾ ಸಮಕಾಲದಲ್ಲಿಯೋ ಇದ್ದಿರಬೇಕು. ದಂಡಿ 6ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಇದ್ದನೆಂದು, ಮಿ. ವೆಬರ್ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.[1] ಅಷ್ಟು ಹಿಂದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ; ಇನ್ನೂ ಈಚೆ—ಎಂದರೆ ಬಾಣಭಟ್ಟನಿಗೂ ವಾಮನನಿಗೂ ಈಚೆ— ಇದ್ದಿರಬೇಕು ಎಂದು, ಮಿ. ಪೀಟರ್‌ಸನ್ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.[2] ದಂಡಿಯ ಕಾವ್ಯಾದರ್ಶದಲ್ಲಿ ಉದಾಹೃತವಾದ ಹಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ನೃಪತುಂಗನು (814—877) ತನ್ನ ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಪರಿವರ್ತಿಸಿ ಬರೆದಿರುವುದರಿಂದ[3] ದಂಡಿ ನೃಪತುಂಗನಿಗಿಂತ ಬಹಳ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದಿರಬೇಕು.

ಒಂದು ವೇಳೆ ದಂಡಿ ಏಳನೆಯ ಶತಮಾನದವನಾದರೂ ಶ್ರೀವರ್ಧದೇವನು ಅದೇ ಕಾಲದವನೋ ಅಥವಾ ಹಿಂದಣ ಕಾಲದವನೋ ಆಗಿರಬೇಕು. ಚಾವುಂಡರಾಯನು (978) ತನ್ನ ಗ್ರಂಥದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಗುರುಪರಂಪರೆಯನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ತುಂಬುಳೂರಾಚಾರ್ಯರು ಜಿನಸೇನನಿಗೆ (783) ಹಿಂದೆ ಇದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ, ಮಿ. ಪೀಟರ್‌ಸನ್[4]—ಶ್ರೀವರ್ಧದೇವನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವ ದಂಡಿ ದಶಕುಮಾರಚರಿತದ ಕವಿಯಲ್ಲ; ಮಲ್ಲಿಕಾಮಾರುತಕರ್ತೃವಾದ ಅಭಿನವದಂಡಿಯಾಗಿರಬೇಕು—ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಮಲ್ಲಿಕಾಮಾರುತವನ್ನು ಬರೆದವನಿಗೆ ದಂಡಿಯೆಂಬ ಹೆಸರಿಲ್ಲ; ಉದ್ದಂಡಕವಿಯೆಂಬ ಹೆಸರಿದೆ. ಶ್ರೀವರ್ಧದೇವನು ದಂಡಿಯಿಂದಲೇ (ಉದ್ದಂಡನಿಂದಲ್ಲ) ಸ್ತುತನಾದಂತೆ ಶಾಸನಶ್ಲೋಕದಿಂದ ತಿಳಿಯಬರುವುದರಿಂದಲೂ ಚಾವುಂಡರಾಯಪುರಾಣದಿಂದ ಆತನು 783ಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದುದಾಗಿ ಊಹಿಸಬಹುದಾಗಿರುವುದರಿಂದಲೂ ಆತನು 7ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿದ್ದನೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದು.

ಈತನ ಗ್ರಂಥವು ಇನ್ನೂ ಎಲ್ಲಿಯೂ ದೊರೆತಿಲ್ಲ. ಭಟ್ಟಾಕಳಂಕನು (1604) "ಸಮುಪಲಭ್ಯಮಾನತ್ವಾತ್" ಎಂದು ಹೇಳುವುದರಿಂದ ಅವನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ಗ್ರಂಥವು ಇದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. 7ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿಯೇ ಇಂಥ ಅಪಾರವಾದ ಗ್ರಂಥವು ಹುಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆಯೂ ಅನೇಕಕರ್ಣಾಟಕಗ್ರಂಥಗಳು ಇದ್ದಿರಬೇಕು ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೂ ದೊರೆಯದೆ ಇರುವುದು ಶೋಚನೀಯವಾದ ವಿಷಯವಾಗಿದೆ.

---

1. Weber's His. of Ind. Lit. pp. 213 and 232.
2. ದಶಕುಮಾರಚರಿತದ ಉಪೋದ್ಘಾತ ಪುಟ. 6—8.
3. ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗದ ಉಪೋದ್ಘಾತ ಪುಟ 18—20.
4. ದಶಕುಮಾರಚರಿತದ ಉಪೋದ್ಘಾತ. ಪುಟ 8.

ನೃಪತುಂಗನು (814—877) ಹೇಳುವ ಪೂರ್ವದ ಕನ್ನಡ ಕವಿಗಳು

ಸು. 8ನೆಯ ಶತಮಾನ.

ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರಾಜರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನಾದ ನೃಪತುಂಗನು (814—877) ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗವೆಂಬ ಒಂದು ಅಲಂಕಾರಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ತನಗೆ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದ ಕರ್ಣಾಟಕಗದ್ಯಪದ್ಯಗ್ರಂಥಕರ್ತೃಗಳಾದ ಕೆಲವುಮಂದಿ ಕವಿಗಳ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು —

ಮಿಗೆ ಕನ್ನಡಕಬ್ಬಂಗಳೊ | ಳಗಣಿತಗುಣಗದ್ಯಪದ್ಯಸಮ್ಮಿಶ್ರಿತಮಂ ||
ನಿಗದಿಸುವರ್ ಗದ್ಯಕಥಾ | ಪ್ರಗೀತಿಯಂ ತಚ್ಚಿರಂತನಾಚಾರ್ಯರ್ಕಳ್||

ಗದ್ಯಗ್ರಂಥಕರ್ತೃಗಳ್:—

ವಿಮಲೋದಯನಾಗಾರ್ಜುನ | ಸಮೇತಜಯಬಂಧುದುರ್ವಿನೀತಾದಿಗಳೀ ||
ಕ್ರಮದೊಳ್ ನೆಗಳ್ಚಿ ಗದ್ಯಾ | ಶ್ರಮಪದಗುರುತಾಪ್ರತೀತಿಯಂ ಕೆಯ್ಕೊಂಡರ್ ||

ಪದ್ಯಗ್ರಂಥಕರ್ತೃಗಳ್ :—

ಪರಮಶ್ರೀವಿಜಯಕವೀ | ಶ್ವರಪಂಡಿತಚಂದ್ರಲೋಕಪಾಲಾದಿಗಳೀ ||
ನಿರತಿಶಯವಸ್ತುವಿಸ್ತರ | ವಿರಚನೆ ಲಕ್ಷ್ಯಂ ತದಾದ್ಯಕಾವ್ಯಕ್ಕೆಂದುಂ ||

ಎಂಬ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ನೃಪತುಂಗನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆಯೇ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಗದ್ಯಗ್ರಂಥಗಳು ಹುಟ್ಟಿದ್ದುವೆಂಬುದು ಜ್ಞಾಪಕದಲ್ಲಿ ಇಡತಕ್ಕ ವಿಷಯವಾಗಿದೆ.

ಈಕವಿಗಳ ವಿಷಯವು ತಿಳಿದಮಟ್ಟಿಗೆ ಕೆಳಗೆ ಬರೆದಿದೆ.

I ಗದ್ಯಗ್ರಂಥಕರ್ತೃಗಳು :—

ವಿಮಲ.

ವಿಮಲನೆಂಬ ಒಬ್ಬ ಶ್ವೇತಾಂಬರಜೈನಕವಿ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಶ್ನೋತ್ತರಮಾಲೆ ಎಂಬ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದಿರುವಂತೆ ಆ ಗ್ರಂಥದಿಂದ[1] ತಿಳಿಯಬರುತ್ತದೆ. ಆ ವಿಮಲನು ಇವನೇ ಎಂದು ದೃಢವಾಗಿ ಹೇಳಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ಶ್ರ. ಬೆ. ಶಾ. 54 ರಲ್ಲಿ[2] (1128)

---

1. ರಚಿತಾ ಸಿತಪಟಗುರುಣಾ ವಿಮಲಾ ವಿಮಲೇನ ರತ್ನಮಾಲೇವ ||
ಪ್ರಶ್ನೋತ್ತರಮಾಲೇಯಂ ಕಂಠಗತಾ ಕಂ ನ ಭೂಷಯತಿ ||

2. ಯಸ್ಯ (ವಿಮಲಚಂದ್ರಸ್ಯ) ಅಯಮಾಸಾದಿತಪರವಾದಿಹೃದಯಶೋಕಃ ಪತ್ರಾಲಂಬ ಸಶ್ಲೋಕಃ :—

ಪತ್ರಂ ಶತ್ರುಭಯಂಕರೋರುಭವನದ್ವಾರೇ ಸದಾ ಸಂಚರ |
ನ್ನಾನಾರಾಜಕರೀಂದ್ರಬೃಂದತುರಗವ್ರಾತಾಕುಲೇ ಸ್ಥಾಪಿತಂ ||
ಶೈವಾನ್ ಪಾಶುಪತಾನ್ ತಥಾಗತಸುತಾನ್ ಕಾಪಾಲಿಕಾನ್ ಕಾಪಿಲಾ |
ನುದ್ದಿಶ್ಯೋದ್ಧೃತಚೇತಸಾ ವಿಮಲಚಂದ್ರಾಶಾಂಬರೇಣಾದರಾತ್ ||

ವಿಮಲಚಂದ್ರನೆಂಬ ಒಬ್ಬ ದಿಗಂಬರಜೈನಕವಿಯನ್ನು ವಾದಿಶ್ರೇಷ್ಠನೆಂದು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸಿದೆ. ಆತನು ಒಂದುವೇಳೆ ಇವನೇ ಆಗಿರಬಹುದೋ ಏನೋ ತಿಳಿಯದು.

ಉದಯ.

ಸೋಮನಾಥನೆಂಬ ಚೋಳರಾಜನ ಮಗನಾದ ಉದಯಾದಿತ್ಯನು ಉದಯಾದಿತ್ಯಾಲಂಕಾರವೆಂಬ ಒಂದು ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಆ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಹೆಸರನ್ನು ಉದಯ ಎಂದೂ ಬರೆದುಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಆದರೆ ಈತನು ಸು. 1150ರಲ್ಲಿ[1] ಇದ್ದಂತೆ ತಿಳಿವುದರಿಂದ ಇವನು ನೃಪತುಂಗನು ಹೇಳುವ ಉದಯನಲ್ಲ.

ನಾಗಾರ್ಜುನ.

ಈ ಹೆಸರುಳ್ಳ ಒಬ್ಬನು ವೈದ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ನಿಪುಣನಾಗಿ ನಾಗಾರ್ಜುನಕಲ್ಪವೇ ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದನೆಂದೂ ರಸವಾದದಲ್ಲಿ ಪಾರಂಗತನಾಗಿ ಬೆಟ್ಟಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಬಂಗಾರಮಾಡಿದನೆಂದೂ ಪ್ರತೀತಿಯಿದೆ. ರಾಜಾವಳೀಕಥೆಯಲ್ಲಿ:— ನಾಗಾರ್ಜುನನು ಪೂಜ್ಯಪಾದನ ಸೋದರಳಿಯನೆಂದೂ ಪೂಜ್ಯಪಾದನ ಉಪದೇಶ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಇವನು ಬಂಗಾರಮಾಡುವುದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ದೇಶಾಟನಮಾಡುತ್ತ ಯಂತ್ರಮಂತ್ರತಂತ್ರಾದಿಗಳಂ ಕಲ್ಪಿಸಿ ಸಿದ್ಧನಾಗಾರ್ಜುನನೆಂಬ ಕೀರ್ತಿ ದಿಗಂತವ್ಯಾಪಿಯಾಗಿರಲು ಶ್ರೀಶೈಲವನ್ನೈದಿ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಪ್ರತಿಷ್ಠೆಗೈದು ಉತ್ತರದೇಶಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಒಂದೆರಡು ಬೆಟ್ಟಮಂ ಚಿನ್ನಮಂ ಮಾಡಲು ಯತ್ನಿಸಿ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗ ಇಬ್ಬರು ಸ್ತ್ರೀಯರು ವಂಚಿಸಿ ಇವನನ್ನು ಕೊಂದರೆಂದೂ—ಹೇಳಿದೆ.

ನಾಗಾರ್ಜುನಕಕ್ಷಪುಟವೆಂಬ ಒಂದು ವೈದ್ಯಗ್ರಂಥವು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ, ನಂದಿಸೂತ್ರಗಳ ಮತ್ತು ಆವಶ್ಯಕಸೂತ್ರಗಳ ಆದಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ನಾಗಾರ್ಜುನನನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸಿರುವಂತೆ[2] ತಿಳಿಯಬರುತ್ತದೆ.

ಇವರಲ್ಲಿ ನೃಪತುಂಗನು ಹೇಳುವ ನಾಗಾರ್ಜುನನು ಒಬ್ಬನಾಗಿರಬಹುದೋ ಏನೋ ತಿಳಿಯದು.

ಬೌದ್ಧರಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ಒಬ್ಬ ನಾಗಾರ್ಜುನನು ಮಾಧ್ಯಮಿಕಮತವನ್ನು ಪ್ರಚಾರಮಾಡಿದಂತೆ ತಿಳಿಯಬರುತ್ತದೆ.[3]

---

1. ಉದಯಾದಿತ್ಯನ ಚರಿತೆಯನ್ನು ನೋಡಿ.
2. Indian Antiquary. Vol. XVIII. p. 181.
3. Journal of the Buddhist Text Society. Vol. III. Pt. II. p. 6. also Lamaism p. 11.

ಜಯಬಂಧು.

ಮದ್ರಾಸ್ ಪ್ರಾಚ್ಯಕೋಶಾಲಯದಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ದೊರೆತ ಚಂಪೂರೂಪವಾದ ಒಂದು ಸೂಪಶಾಸ್ತ್ರಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ "ಜಯಬಂಧುನಂದನಾ" ಎಂದಿದೆ. ಆ ಗ್ರಂಥದ ಶೈಲಿ ಪೂರ್ವಕಾಲದ ಜೈನಕವಿಗಳ ಶೈಲಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಇದೆ. ನೃಪತುಂಗನು ಹೇಳುವ ಜಯಬಂಧುವಿನ ಮಗನೇ ಆ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದಿರಬಹುದೋ ಏನೋ ತಿಳಿಯದು.

ಅರ್ಹದ್ದಾಸನು (ಸು. 1200) ಬರೆದಿರುವ ರಟ್ಟಮತವೆಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಅವನ ಬಂಧುವಾದ ಕುಂಜತೇಜನೆಂಬ ಅಪರನಾಮಧೇಯವುಳ್ಳ ಒಬ್ಬ ಜಯಬಂಧುವಿನ ಹೆಸರು ಹೇಳಿದೆ. ಆದರೆ ಈ ಜಯಬಂಧು ಅರ್ಹದ್ದಾಸನ ಸಮಕಾಲದವನು ಎಂದು ಊಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಿದೆ.[1]

ದುರ್ವಿನೀತ.

ಗಂಗರಾಜರಲ್ಲಿ ಈ ಹೆಸರಿನವನೊಬ್ಬನು 478 ರಿಂದ 513ರ ವರೆಗೆ ರಾಜ್ಯಭಾರ ಮಾಡಿದನು. ಹೆಬ್ಬೂರು ತಾಮ್ರಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಆತನಿಗೆ "ಶಬ್ದಾವತಾರಕಾರದೇವಭಾರತೀನಿಬದ್ಧಬೃಹತ್ಪಥಃ" "ಕಿರಾತಾರ್ಜುನೀಯಪಂಚದಶಸರ್ಗಟೀಕಾಕಾರಃ" ಎಂಬ ವಿಶೇಷಣಗಳಿರುವುದರಿಂದ ಆತನು ಶಬ್ದಾವತಾರವನ್ನು ರಚಿಸಿದ ಪೂಜ್ಯಪಾದನ ಶಿಷ್ಯನೆಂದೂ ಭಾರವಿಕೃತ ಕಿರಾತಾರ್ಜುನೀಯದ 15 ಸರ್ಗಗಳಿಗೆ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆಂದೂ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ನೃಪತುಂಗನು ಹೇಳುವ ಕನ್ನಡಕವಿ ಈತನೇ ಆಗಿರಬಹುದು; ಮ. ರೈಸ್ ಇವನೇ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.[2] ಈತನೇ ಆಗಿದ್ದಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ನೃಪತುಂಗನು ಕರ್ಣಾಟಕಗದ್ಯಗ್ರಂಥಕರ್ತೃಗಳಲ್ಲಿ ಇವನ ಹೆಸರನ್ನು ಸೇರಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಸುಮಾರು 5 ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿಯೇ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಗದ್ಯಗ್ರಂಥಗಳು ವಿಶೇಷವಾಗಿದ್ದುವು ಎಂದು ತಿಳಿಯಬಹುದಾಗಿದೆ. ಈ ವಿಷಯವು ಕನ್ನಡಿಗರಿಗೆ ಹೃದಯಂಗಮವಾಗದೆ ಇರಲಾರದು.

II ಪದ್ಯಗ್ರಂಥಕರ್ತೃಗಳು :—

ಶ್ರೀವಿಜಯ.

ಈತನು ಜೈನಕವಿ. ಇವನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರಪ್ರಭಪುರಾಣವನ್ನು ಚಂಪೂರೂಪವಾಗಿ ಬರೆದನೆಂದು ಮಂಗರಸನು (1509) ತನ್ನ ನೇಮಿಜಿನೇಶಸಂಗತಿಯಲ್ಲಿ— "ಕನ್ನಡದೊಳು ಚಂಪೂಕಾವ್ಯವ ನೆಱೆ ಪೇೞ್ದ । ಸನ್ನುತಸತ್ಕವೀಶ್ವರರ" ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಎಂ

1. ಅರ್ಹದ್ದಾಸನ ಚರಿತೆಯನ್ನು ನೋಡಿ.
2. ಶಬ್ದಾನುಶಾಸನದ ಉಪೋದ್ಘಾತ ಪುಟ 19.

ದಾರಂಭಿಸಿ "ದೇವಚಂದ್ರಪ್ರಭರನು ಕೊಂಡಾಡಿದ । ಶ್ರೀ ವಿಜಯರ . . . . . ." ಎಂಬ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಮತ್ತು ಪಿರಿಯಪಟ್ಟಣದ ದೊಡ್ಡೈಯನು (ಸು. 16 ನೆಯ ಶತಮಾನ) ತನ್ನ ಚಂದ್ರಪ್ರಭಸಾಂಗತ್ಯದಲ್ಲಿ "ಚಂದ್ರಪ್ರಭಪುರಾಣವ ಪೇಳ್ದ ವಿಜಯಕವೀಂದ್ರ" ಎಂದು ಈತನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಕವಿಯನ್ನು ದುರ್ಗಸಿಂಹನು (ಸು. 1145) ತನ್ನ ಪಂಚತಂತ್ರದಲ್ಲಿ "ಶ್ರೀ ವಿಜಯರ ಕವಿಮಾರ್ಗಂ । ಭಾವಿಪ ಕವಿಜನದ ಮನಕೆ ಕನ್ನಡಿಯುಂ ಕೈ॥ದ್ದೀವಿಗೆಯುಮಾದುವದಱಂ।ಶ್ರೀವಿಜಯರ್ ದೇವರವರನೇವಣ್ಣಿಪುದೋ ॥" ಎಂಬ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೊಗಳಿದ್ದಾನೆ. ಕೇಶಿರಾಜನು (ಸು. 1260) ತನ್ನ ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣದಲ್ಲಿ ಇತರಕವಿಗಳೊಡನೆ ಶ್ರೀವಿಜಯನನ್ನೂ ಹೇಳಿ ಇವರುಗಳ "ಸುಮಾರ್ಗಮಿದಱೊಳಿ ಲಕ್ಷ್ಯಂ" ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ.

ಅಲ್ಲದೆ, ಕ್ರಿ. ಬಿ. ಶಾ. 54 ರಿಂದ (1128) ಈತನು ಆವನೋ ಒಬ್ಬ ಗಂಗರಾಜನಿಗೆ ಗುರುವಾಗಿದ್ದಂತೆಯೂ ಹೇಮಸೇನಮುನಿ ಬಹುಕಾಲ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ಸಾಧಿಸಿದ ವಿದ್ಯೆಯೂ ತಪಸ್ಸೂ ಈತನಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಸಂಕ್ರಮಿಸಿದುವು ಎಂದು ವಾದಿರಾಜದೇವನು ಸ್ತುತಿಸಿದಂತೆಯೂ ತಿಳಿಯಬರುತ್ತದೆ.[1]

ಈತನು ನೃಪತುಂಗನ "ಸಭಾಸದ" ನಾಗಿದ್ದಂತೆಯೂ ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗಾಲಂಕಾರವನ್ನು ನೃಪತುಂಗನ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಬರೆದಂತೆಯೂ ಊಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಈಯಂಶವು ನೃಪತುಂಗನ ಚರಿತೆಯಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸಿದೆ.[2]

ದುರ್ಗಸಿಂಹನೂ ಕೇಶಿರಾಜನೂ ಈತನನ್ನು ಹೊಗಳಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಈತನು ಪ್ರೌಢಕವಿಯಾಗಿದ್ದಿರಬೇಕೆಂದು ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದು. ಈತನ ಚಂದ್ರಪ್ರಭಚಂಪು ದೊರೆತಿಲ್ಲ. ಈತನು ಮತ್ತಾವ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆಯೋ ತಿಳಿಯದು.

ಕವೀಶ್ವರ.

ಇದು ಒಬ್ಬಕವಿಯ ಹೆಸರಾಗಿರಲಾರದೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಶ್ರೀ ವಿಜಯ ಎಂಬುದರೊಡನೆ ಸೇರಿ ಶ್ರೀ ವಿಜಯ ಕವೀಶ್ವರ ಎಂದು ಒಂದೇ ಹೆಸರಾಗಿದ್ದರೂ ಇರಬಹುದು

---

1. ಗಂಗಾವನೀಶ್ವರಶಿರೋಮಣಿಬದ್ಧಸಂಧ್ಯಾ । ರಾಗೋಲ್ಲಸಚ್ಚರಣಚಾರುನಖೇಂದುಲಕ್ಷ್ಮೀಃ ॥ ಶ್ರೀಶಬ್ದಪೂರ್ವವಿಜಯಾಂತವಿನೂತನಾಮಾ] ಧೀಮಾನಮಾನುಷಗುಣೋಸ್ತತಮಃಪ್ರಮಾಂತುಃ ॥ ಸ್ತುತೋಹಿ ಸಭ (ಗ)ವತಾನೇಷಶ್ರೀವಾದಿರಾಜದೇವೇನ:—

ಯದ್ವಿದ್ಯಾತಪಸೋಃ ಪ್ರಶಸ್ತಮುಭಯಂ ಶ್ರೀಹೇಮಸೇನೇ ಮುನೌ ।
ಪ್ರಾಗಾಸೀತ್ಸುಚಿರಾಭಿಯೋಗಬಲತೋ ನೀತಂ ಪರಾಮುನ್ನತಿಂ ॥
ಪ್ರಾಯಃ ಶ್ರೀವಿಜಯೇ ತದೇತದಖಿಲಂ ತದ್ವೀಥಿಕಾಯಾಂ ಸ್ಥಿತೇ ।
ಸಂಕ್ರಾಂತಂ ಕಥಮನ್ಯಥಾನತಿಚಿರಾದೀದೃಗ್ವಿಧೇದೃಕ್ತಪಃ ॥

2. ನೃಪತುಂಗನ ಚರಿತೆಯನ್ನು ನೋಡಿ.

ದು. ಒಂದುವೇಳೆ ಕವಿಪರಮೇಷ್ಠಿಯ ಹೆಸರಾಗಿರಬಹುದೋ ಎಂಬ ಊಹೆಯನ್ನು ಹಿಂದೆಯೇ ತಿಳಿಸಿದ್ದೇವೆ.[1]

ಪಂಡಿತ.

ಕ್ರಿ. ಶ. ಶಾ. 82 ರಲ್ಲಿ (1362) ಪಂಡಿತಾರ್ಯ ಎಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳ ಒಬ್ಬ ಯತಿಯನ್ನು ವಾಗ್ಮಿಶ್ರೇಷ್ಠನೆಂದು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕೊಂಡಾಡಿದೆ.[2] ಆದರೆ ಈತನು ವಿಜಯನಗರದ ಬುಕ್ಕರಾಯನ (1358—1374) ಕಾಲದಲ್ಲಿದ್ದಂತೆ ತಿಳಿವುದರಿಂದ ನೃಪತುಂಗನು ಹೇಳುವ ಪಂಡಿತನು ಬೇರೆ ಅಲ್ಲ.

ಚಂದ್ರ.

ಕೇಶಿರಾಜ (ಸು. 1260) ರುದ್ರಭಟ್ಟ (ಸು. 1180) ರಟ್ಟಮತವನ್ನು ಬರೆದ ಅರ್ಹದ್ದಾಸ (ಸು. 1200) ಇವರುಗಳು ಚಂದ್ರಭಟ್ಟನೆಂಬೊಬ್ಬ ಕವಿಯನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಚಂದ್ರಭಟ್ಟನು, ಸು. 1150 ರಲ್ಲಿ ಇದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ.[3] ಚಂದ್ರರಾಜನೆಂಬ ಒಬ್ಬ ಕವಿ ಮದನತಿಲಕವೆಂಬ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಈತನು 1079 ರಲ್ಲಿ ಇದ್ದಂತೆ ಊಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಿದೆ.[4] ದುರ್ಗಸಿಂಹನೂ (ಸು. 1145) ಅಭಿನವದಶಕುಮಾರಚರಿತವನ್ನು ಬರೆದ ಚೌಂಡರಸನೂ (ಸು. 1300) ಚಂದ್ರನೆಂಬ ಒಬ್ಬ ಕವಿಯನ್ನು ಹೊಗಳಿದ್ದಾರೆ. ರಾಯಮುಕುಟನು ತಾನು ಬರೆದಿರುವ ಅಮರಕೋಶವ್ಯಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರ ಎಂಬ ಒಬ್ಬ ಕವಿಯ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ನೃಪತುಂಗನು ಹೇಳುವ ಚಂದ್ರನು, ದುರ್ಗಸಿಂಹರಾಯಮುಕುಟರು ಸ್ತುತಿಸುವ ಚಂದ್ರನಾಗಿರಬಹುದೋ ಏನೋ ತಿಳಿಯದು.

ಲೋಕಪಾಲ.

ಇವನು ಅಮೋಘವರ್ಷನ (ನೃಪತುಂಗನ) ಸಾಮಂತರಾಜ ಬಂಕರಸನ ಮಗನಾದ ಲೋಕಾದಿತ್ಯನಾಗಿರಬಹುದೆಂದು, ಮಿ. ರೈಸ್ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.[5] ಆದರೆ ಲೋಕಾದಿತ್ಯ, ಲೋಕಪಾಲ, ಎಂಬ ಹೆಸರುಗಳಿಗೆ ಬಹಳ ಭೇದವಿದೆ. ಒಂದುವೇಳೆ ಎರಡೂ

---

1. 4 ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ನೋಡಿ.

2. ಮಂದಾರದ್ರುಮಮಂಜರೀಮಧುಝರೀಮಂಜುಸ್ಫುರನ್ಮಾಧುರೀ |
ಪ್ರೌಢಾಹಂಕೃತಿರೂಢಿಪಾಟವಪರೀಪಾಟೀಕೃತಾಟೀಭಟಃ ||
ನೃತ್ಯದ್ರುದ್ರಕಪರ್ದಗರ್ತವಿಲುಠತ್ಸ್ವರ್ಲೋಕಕಲ್ಲೋಲಿನೀ |
ಸಲ್ಲಾಪೀ ಖಲು ಪಂಡಿತಾರ್ಯಯಮಿನೋ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಕೋಲಾಹಲಃ ||

3. ಚಂದ್ರಭಟ್ಟನ ಚರಿತೆಯನ್ನು ನೋಡಿ. 4. ಚಂದ್ರರಾಜನ ಚರಿತೆಯನ್ನು ನೋಡಿ.

5. ಶ. ಶಾ. ಉಪೋದ್ಘಾತ. ಪುಟ 22.

ಒಬ್ಬನ ಹೆಸರೇ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದರೂ ನೃಪತುಂಗನು ತನ್ನ ಸಾಮಂತರಾಜನ ಮಗನನ್ನು ಪುರಾಣಕವಿಗಳ ಗೋಷ್ಠಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿ ಹೇಳುವುದು ಅಸಂಭವವಾಗಿ ತೋರುತ್ತದೆ.

ನೃಪತುಂಗನು ಹೇಳಿರುವ ಕನ್ನಡಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವಿಜಯನು ಚಂದ್ರಪ್ರಭಪುರಾಣವನ್ನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಚಂಪೂರೂಪವಾಗಿ ಬರೆದನೆಂದು, ಮಂಗರಸ, ದೊಡ್ಡಯ್ಯ, ಇವರ ಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯಬರುತ್ತದೆ. ಉಳಿದವರು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಆವ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದಿರುವರೋ ತಿಳಿಯದು. ಇವರ ಗ್ರಂಥಗಳೆಲ್ಲಾ ದೊರೆತರೆ ನೃಪತುಂಗನಿಗೆ ಹಿಂದೆ ಕವಿಗಳು ಕನ್ನಡಭಾಷೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು, ಅವನ ಕಾಲಕ್ಕೂ ಹಿಂದಣ ಕಾಲಕ್ಕೂ ಭಾಷಾಶೈಲಿಯಲ್ಲಿಯೂ ರಚನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ವ್ಯಾಕರಣಮರ್ಯಾದೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಆವ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳಿದ್ದುವು ಎಂಬ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಬಹುದು. ನೃಪತುಂಗನು ಹಳಗನ್ನಡದ ಪದಗಳನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಲಾಗದು ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಅವನ ಕಾಲದಲ್ಲಿದ್ದ ಹಳಗನ್ನಡದ ಸ್ವರೂಪವೆಂಥದೋ ತಿಳಿಯದು. ಅವನು ಹೇಳಿರುವ ಕವಿಗಳ ಗ್ರಂಥಗಳು ಪ್ರಾಯಃ ಆ ಕಾಲದ ಹಳಗನ್ನಡದಲ್ಲಿರಬಹುದು. ಆ ಕವಿಗಳ ಗ್ರಂಥಗಳು ದೊರೆತರೆ ಆ ಕಾಲದ ಹಳಗನ್ನಡದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಧನಸಂಪತ್ತಿ ಉಂಟಾಗುವುದು.

ಜಯಬಂಧುನಂದನ. ಸು. 800.

ಮದ್ರಾಸ್ ಪ್ರಾಚ್ಯಕೋಶಾಲಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸೂಪಶಾಸ್ತ್ರವು ದೊರೆತಂತೆಯೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ "ಜಯಬಂಧುನಂದನಾ" ಎಂಬ ಹೆಸರು ಇರುವಂತೆಯೂ ಹಿಂದೆಯೇ ತಿಳಿಸಿದೆಯಷ್ಟೆ.[1] ಈ ಜಯಬಂಧುನಂದನನು, ನೃಪತುಂಗನು ತನ್ನ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದಹಾಗೆ ಹೇಳುವ ಜಯಬಂಧುವಿನ ಮಗನಾಗಿರಬಹುದು. ಪೂರ್ವದ ಜೈನಶೈಲಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವ ಇವನ ಬಂಧವೂ ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಉಪಷ್ಟಂಭಕವಾಗಿದೆ. ಈ ಕವಿಯ ನಿಜವಾದ ಹೆಸರು ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಕನ್ನಡಕವಿಗಳು ತಮ್ಮ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಹೆಸರನ್ನಾಗಲಿ ಬಿರುದನ್ನಾಗಲಿ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವ ವಾಡಿಕೆಯುಂಟು: ಮಂಗರಸ, ಅರ್ಹದ್ದಾಸ, ಸುಜನೋತ್ತಂಸ ಮೊದಲಾದ ಕವಿಗಳ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಈ ವಿಷಯವು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಈ ಸೂಪಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ದೊರೆವ 'ಜಯಬಂಧುನಂದನ' ಎಂಬುದೂ ಕವಿಯ ಹೆಸರೇ ಆಗಿರಬಹುದು.

ಈ ಸೂಪಶಾಸ್ತ್ರವು ಚಂಪೂರೂಪವಾಗಿದೆ; ಆದರೂ ಗದ್ಯಭಾಗವೇ ವಿಶೇಷವಾಗಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ:—

---

1. 12 ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ನೋಡಿ.

ಕಾಸಿದ ಪಾಲೊಳಿಕ್ಕಿ ಮೊಸರಂ ನೆಱೆ ಪೊೞ್ತೆಸೆವಂತಮತ್ರೆಯಂ|
ಕಾಸಿ ಘೃತಾನ್ವಿತಂ ಕಳಮಚೂರ್ಣಮನಿಕ್ಕಿ ಬೞಿಕ್ಕೆ ಸೀರೆಯೊಳ್||

ಮಾಸರಮಾಗೆ ಸೇವಿಗೆಯನೊತ್ತಿ ಸಿತೋದಕದಿಂದೆ ಮತ್ತೆ ಸಂ|
ವಾಸಿಸಿ ಮಾೞ್ಕೆ ಲಡ್ಡುಗೆಯನೀತೆಱದಿಂ ಜಯಬಂಧುನಂದನಾ ||

ಅರೆದುರ್ದಿನ ಜೇಳೆಯನೊಂ| ದಿರೆ ಮೊಸರದಿ (?) ನೀರೊಳಿಂಗು ಜೀರಗೆ ಕೊತ್ತುಂ|
ಬರಿ ಮೆಣಸಲ್ಲಂ ಬೆರಸಿ| ಡ್ಡರಿಗೆಯನಡೆ ಕಂಪನಿಂಪುವಂ ತಳೆದಿರ್ಕುಂ ||

ತುಱುವೆಯ ಬೇರನಿಕ್ಕಿ ತರುಹೇ×ಯ ದುಗ್ಧಮನರ್ಘಮಪ್ಪಿನಂ|
ಮಱುಗಿಸಿ ಬಂಧಮಾಗಿ ಘೃತಮಂ ಬೆರಸಿಟ್ಟು × × × ಮತ್ತದಂ||

ಪೆಱವಱೊಳೇಂ ತ್ರಿಜಾತಕದೊಳೊಂದಿರೆ ವೇದಿಸಿ ಕಮ್ರಿತಾಗೆ ಘಾಂ|
ಗೞಿದಮೃತೋಪಮಾನಮಿದು ತಾನೆನೆ ಮಾಡುಗೆ ಪಾಲೊಳುಂಡೆಯುಂ ||

ನೃಪತುಂಗ. 814—877.

ಈತನು ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗವೆಂಬ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ; ಇನ್ನಾವ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆಯೋ ತಿಳಿಯದು.

ಇವನು ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟವಂಶದ ದೊರೆ. 814 ರಿಂದ 877 ರವರೆಗೆ ರಾಜ್ಯಭಾರ ಮಾಡಿದಂತೆ ಧಾರ್ವಾಡಜಿಲ್ಲೆಯ ನವಿಲ್ಗುಂದದ ತಾಲೂಕು ಸೀರೂರುಶಾಸನದಿಂದ ತಿಳಿಯಬರುತ್ತದೆ.[1] ಕನೇರಿಶಾಸನದಿಂದ ಈತನು 877 ರಲ್ಲಿ ಇದ್ದಂತೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.[2] ಈತನಿಗೆ ಅಮೋಘವರ್ಷ, ಅತಿಶಯಧವಳ ಎಂಬಹೆಸರುಗಳೂ ಉಂಟು. ಈತನು— ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಆದಿಪುರಾಣವನ್ನು ಬರೆದಿರುವ ಜಿನಸೇನಭಟ್ಟಾರಕರ (783) ಶಿಷ್ಯನೆಂದು ಗುಣಭದ್ರನ (898) ಉತ್ತರಪುರಾಣದಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.[3] ಈತನ ರಾಜಧಾನಿ ಮಾನ್ಯಖೇಟಪುರವು. ಇದು ಈಗ ಷೋಲಾಪುರದ ಆಗ್ನೇಯಕ್ಕೆ ಸುಮಾರು 90 ಮೈಲಿ ದೂರದಲ್ಲಿ ಹೈದರಾಬಾದುಸೀಮೆಯಲ್ಲಿರುವ ಮಾಲ್‌ಖೇಡ್ ಎಂಬುದೇ ಆಗಿರಬೇಕೆಂದು, ಮೆ. ಬೂಲರ್ ನಿಶ್ಚೈಸಿದ್ದಾರೆ.[4] ನೃಪತುಂಗನು 62 ವರ್ಷಗಳು ರಾಜ್ಯಭಾರಮಾಡಿದ

---

1. Ind. Antiq. Vol. XII. P. 216. 2. Ind. Antiq. Vol. XIII. P. 135.

3. ಯಸ್ಯ ಪ್ರಾಂಶುನಖಾಂಶುಜಾಲವಿಸರದ್ಧಾರಾಂತರಾವಿರ್ಭವ |
ತ್ಪಾದಾಂಭೋಜರಜಃಪಿಶಂಗಮಕುಟಪ್ರತ್ಯಗ್ರರತ್ನದ್ಯುತಿಃ ||
ಸಂಸ್ಮರ್ತಾ ಸ್ವಮಮೋಘವರ್ಷನೃಪತಿಃ ಪೂತೋಽಹಮದ್ಯೇತ್ಯಲಂ |
ಸಶ್ರೀಮಾನ್ ಜಿನಸೇನಪೂಜ್ಯಭಗವತ್ಪಾದೋ ಜಗನ್ಮಂಗಳಂ ||

4. Ind. Antiq. Vol. XII. P. 215.

ನು. ಬಳಿಕ ತಾನೇ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟಂತೆ ಅವನು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಬರೆದಿರುವ ಪ್ರಶ್ನೋತ್ತರಮಾಲೆಯೆಂಬ ಗ್ರಂಥದ ಅಂತ್ಯಶ್ಲೋಕದಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.[1]

ಇವನ ತಂದೆ ಅತಿಶಯಧವಳನೆಂದು, ಮಿ. ರೈಸ್ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.[2] ಆದರೆ ಅತಿಶಯಧವಳ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಇವನದೇ ಎಂಬುದು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಶಾಸನದಿಂದಲೂ ಇವನ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ದೊರೆವ "ಅತಿಶಯಧವಳೋಕ್ತಕ್ರಮದೆ" "ಅತಿಶಯಧವಳೋರ್ವೀಶೋದಿತಾಲಂಕೃತಿ" "ಆಗದೆಂದನತಿಶಯಧವಳಂ" "ಅತಿಶಯಧವಳಧರಾಧಿಪಮತದಿಂದಂ" ಎಂಬ ಪದ್ಯಭಾಗಗಳಿಂದಲೂ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ, "ನರಲೋಕಚಂದ್ರಮತದಿಂ" "ಕೃತಕೃತ್ಯಮಲ್ಲವಲ್ಲಭಮತದಿಂ" "ಪರಮಸರಸ್ವತೀತೀರ್ಥಾವತಾರ ನೃಪತುಂಗದೇವ" ಎಂಬುದಾಗಿ ಇವನ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ದೊರೆವುದರಿಂದ ಈತನಿಗೆ ಅತಿಶಯಧವಳ ಎಂಬುದಲ್ಲದೆ ನರಲೋಕಚಂದ್ರ, ಕೃತಕೃತ್ಯಮಲ್ಲವಲ್ಲಭ, ಪರಮಸರಸ್ವತೀತೀರ್ಥಾವತಾರ ಎಂಬ ಬಿರುದುಗಳೂ ಇದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ.

ಇವನಗ್ರಂಥವು:—

ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ.

ಇದು ಅಲಂಕಾರಗ್ರಂಥವು. ನಮಗೆ ದೊರೆತಿರುವ ಕನ್ನಡಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಇದೇ ಪುರಾತನವಾದುದು. ಈ ಗ್ರಂಥವು ಮೂರು ಪರಿಚ್ಛೇದಗಳಾಗಿ ಭಾಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ:— (1) ದೋಷಾನುವರ್ಣನನಿರ್ಣಯ (2) ಶಬ್ದಾಲಂಕಾರ (3) ಅರ್ಥಾಲಂಕಾರ. ಗ್ರಂಥಾವತಾರದಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ "ನೃಪತುಂಗ" ಎಂದೂ ಎರಡನೆಯ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ "ಅತಿಶಯಧವಳ" ಎಂದೂ ತನ್ನ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಂಡು ಶ್ಲೇಷೆಯಿಂದ ವಿಷ್ಣುಸ್ತುತಿಯನ್ನುಮಾಡಿ, ಬಳಿಕ ಸರಸ್ವತಿಯನ್ನೂ ಕವೀಶ್ವರರನ್ನೂ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನೂ ಹೊಗಳಿ, ಗದ್ಯಪದ್ಯಕಾವ್ಯಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ, ಇವುಗಳಿಗೆ ಲಕ್ಷ್ಯರೂಪವಾಗಿ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದಿರುವ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕರ್ಣಾಟಕಕವಿಗಳ ಹೆಸರುಗಳನ್ನೂ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಸಂಸ್ಕೃತಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಾದಂಬರೀಹರ್ಷಚರಿತಗಳೆಂಬ ಗದ್ಯಕಾವ್ಯಗಳ ಕರ್ತೃವಾದ ಬಾಣನನ್ನೂ ಪದ್ಯಕಾವ್ಯಕರ್ತೃಗಳಾದ ಗುಣಸೂರಿ ನಾರಾಯಣ ಭಾರವಿ ಕಾಳಿದಾಸ ಮಾಘಾದಿಗಳನ್ನೂ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಕನ್ನಡಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ಗದ್ಯಪದ್ಯಕಾವ್ಯಕರ್ತೃಗಳೆಂದು ಈತನು ಹೇಳಿರುವವರ ವಿಷಯವನ್ನು ಹಿಂದೆಯೇ ತಿಳಿಸಿದ್ದೇವೆ.[3]

ಆಮೇಲೆ ಕನ್ನಡಭಾಷೆ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿದ್ದ ಪ್ರದೇಶವನ್ನೂ ಆ ಭಾಷೆ ಉಚ್ಛ್ರಾಯದಶೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನೂ ಆ ಸ್ಥಳದವರು ಆ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಿದ್ದರು ಎಂಬ ವಿಷಯವನ್ನೂ ಸೂಚಿಸಿ, ತನ್ನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹಳಗನ್ನಡವೆಂಬ ಭಾಷೆಯಿದ್ದಿತೆಂದೂ ಕನ್ನಡಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಿಣೋತ್ತರಶೈಲಿಗಳೆಂಬ ಎರಡು ಭೇದಗಳು ಉಂ

---

1. ವಿವೇಕಾತ್ತ್ಯಕ್ತರಾಜ್ಯೇನ ರಾಜ್ಞೇಯಂ ರತ್ನಮಾಲಿಕಾ ।
ರಚಿತಾಮೋಘವರ್ಷೇಣ ಸುಧಿಯಾ ಸದಲಂಕೃತಿಃ ॥

2. ಕ. ಶಾ. ಉಪೋದ್ಘಾತ ಪುಟ 23. 3. 10ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ನೋಡಿ.

ಟೆಂದೂ, ಬೆದಂಡೆಚತ್ತಾಣಗಳೆಂಬ ಎರಡು ವಿಧವಾದ ಪದ್ಯಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ಪುರಾತನ ಕವಿಗಳು ಒಡಂಬಟ್ಟಿದ್ದಾರೆಂದೂ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.[1] ತರುವಾಯ ಕಾವ್ಯದೋಷಗಳಲ್ಲಿ ದಿಕ್ಪ್ರದರ್ಶನಾರ್ಥವಾಗಿ ಕೆಲವನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಿ ಪ್ರಥಮಪರಿಚ್ಛೇದವನ್ನು ಮುಗಿಸುತ್ತಾನೆ. ಎರಡನೆಯ ಪರಿಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ, ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬರೆವುದಕ್ಕೆ ಕಷ್ಟವಾದ ಏಕಾಕ್ಷರದ್ವ್ಯಕ್ಷರಶ್ಲೋಕಗಳಿಗೂ ಚಿತ್ರಯಮಕಾದಿಗಳಿಗೂ ಉದಾಹರಣಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಮೂರನೆಯ ಪರಿಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು 35 ಅಲಂಕಾರಗಳಿಗೆ ಲಕ್ಷ್ಯಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಪ್ರತಿಪರಿಚ್ಛೇದದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿಯೂ "ನೃಪತುಂಗದೇವಾನುಮತಮಪ್ಪ ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗದೊಳ್" ಎಂದಿದೆ.

ಈ ಗ್ರಂಥದ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳು ಛಂದೋಂಬುಧಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣದಲ್ಲಿಯೂ ಉದಾಹೃತವಾಗಿವೆ.[2]

ಯದ್ಯಪಿ ಈ ಗ್ರಂಥವು ನೃಪತುಂಗಕೃತವೆಂದು ಪ್ರತೀತಿಯಿದ್ದರೂ ಶ್ರೀವಿಜಯಕೃತವೋ ಎಂದು ಸಂದೇಹಪಡುವುದಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಿದೆ. ಪ್ರಥಮಪರಿಚ್ಛೇದದ ಅಂತ್ಯಪದ್ಯದಲ್ಲಿ "ಶ್ರೀವಿಜಯಪ್ರಭೂತಮನಿದಂ ಕೆಯ್ಕೊಳ್ವುದೀಮಾರ್ಗಿಯಿಂ" ಎಂದೂ, ದ್ವಿತೀಯಪರಿಚ್ಛೇದದ ಕಡೆಯ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ "ಕಾವ್ಯದಿಂ ಶ್ರೀವಿಜಯಪ್ರಭೂತಮುದಮಂ ತನಗಾಗಿಸಿದಂ ಕವೀಶ್ವರಂ" ಎಂದೂ, ಮೂರನೆಯ ಪರಿಚ್ಛೇದದ ಕೊನೆಯ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ". ಪರಮಶ್ರೀವಿಜಯಪ್ರಭೂತಿಜಯಶಸ್ಸ್ರೀಬಾಲವೃದ್ಧಾಹಿತಂ" ಎಂದೂ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಪ್ರತಿಪರಿಚ್ಛೇದದ ಕೊನೆಯ ಗದ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ "ನೃಪತುಂಗದೇವಕೃತ" ಎನ್ನದೆ "ನೃಪತುಂಗದೇವಾನುಮತಮಪ್ಪ" ಎಂದಿದೆ. ಮೂರು ಪರಿಚ್ಛೇದಗಳ ಕೊನೆಯ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ "ಶ್ರೀವಿಜಯಪ್ರಭೂತ" ವೆಂದಿರುವುದರಿಂದಲೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಮೊದಲನೆಯ ಪರಿಚ್ಛೇದದ ಕಡೆಯ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ 'ಶ್ರೀವಿಜಯನು ಇದನ್ನು ಮಾಡಿದನು' ಎಂಬರ್ಥವು ತೋರುವುದರಿಂದಲೂ ಗ್ರಂಥದ ಅಂತ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ "ಆಶ್ರಿತಮಹಾನೃಪತುಂಗಸಭಾಸದಂ...... ಕೂಡೆ ಪೇೞ್ದಿ ನುತಕಾವ್ಯಂ" ಎಂದಿರುವುದರಿಂದಲೂ "ನೃಪತುಂಗಾನುಮತಮಪ್ಪ" ಎಂಬುದರಿಂದಲೂ ಒಂದು ವೇಳೆ ನೃಪತುಂಗನು ಪೂರ್ವಕವಿಗಳ ಗೋಷ್ಠಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಶ್ರೀವಿಜಯನೇ ಆತನ ಆಸ್ಥಾನಕವಿಯಾಗಿದ್ದು ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ರಚಿಸಿ ನೃಪತುಂಗನ ಅಂಕಿತದಿಂದ ಇದನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದರೂ ಇರಬಹುದು. ಒಂದುವೇಳೆ ನೃಪತುಂಗನಿಗೆ ಶ್ರೀವಿಜಯ ಎಂಬ ಬಿರುದೂ ಇದ್ದಿರಬಹುದು ಎಂದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ ಆವ ಆಧಾರವೂ ಸಿಕ್ಕುವುದಿಲ್ಲ.

ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಅನೇಕಪದ್ಯಗಳು ಉದಾಹೃತವಾಗಿವೆ. ಇವು ಪ್ರಾಯಶಃ ನೃಪತುಂಗನಿಗೆ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದ ಕವಿಗಳ ಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ ಉದ್ಧೃತವಾಗಿರಬಹುದು. ಈ ಪದ್ಯಗ

1. ಪೀಠಿಕೆಯನ್ನು ನೋಡಿ.

2. ಛಂದೋಂಬುಧಿ, ಪುಟ 18, 19, 20, 21. ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣ, ಪುಟ 71, 98.

ಳಲ್ಲಿ ರಾಮಾಯಣದ ಕಥೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದುವು ಕೆಲವಿವೆ. ಇದರಿಂದ ಈಗ ನಮಗೆ ದೊರೆತಿಲ್ಲದ ಆವುದೋ ಒಂದು ರಾಮಾಯಣವು ಆಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಈ ರಾಮಾಯಣದ ಪದ್ಯಗಳು ನಾಗವರ್ಮನ ಛಂದೋಂಬುಧಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಉದಾಹೃತವಾಗಿವೆ. ನೃಪತುಂಗನು ತನಗೆ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಹಳಗನ್ನಡವೆಂದು ಹೇಳುವುದರಿಂದಲೂ ಇವನು ಉದಾಹರಿಸಿರುವ ಪದ್ಯಗಳ ಬಂಧಗೌರವದಿಂದಲೂ ಇವನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಬಹಳ ಹಿಂದೆಯೇ ಗ್ರಂಥರಚನೆ ಆರಂಭವಾಗಿ ಕನ್ನಡವು ಉತ್ತಮಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದಿತೆಂದು ಊಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಿದೆ.

ಇವನು ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ದೋಷಗಳನ್ನು ತಿದ್ದಿ ಪರಿಷ್ಕರಿಸಿ ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ:—

1. ಅಶುದ್ಧ:—[1] ಅರಸುಕುಮಾರನನಾಯತ | ತರಕಡೆಗಣ್ಣಿಂದೆ ನೋಡಿ ಕೆಳದಿಸ
[ಮೇತಂ |
ಪರಿಗತನಗೆಯಿಂದಿರ್ದಂ | ಗುರುನಾಣ್ಚಿರದಿಂದಮೆಱಗಿ ಮುಖತಾ
[ಮರೆಯಂ ||

ಶುದ್ಧ:— ನರಪತಿತನಯನನಾಯತ | ತರಳಾಪಾಂಗದೊಳೆ ನೋಡಿ ಕೆಳದಿಯ
[ರೊಡನಾಂ ||
ಪರಿಗತಹಾಸ್ಯದೊಳಿರ್ದಂ | ಗುರುಲಜ್ಜಾಭರದಿನೆಱಗಿ ಮುಖಸರ
[ಸಿಜಮಂ ||

2. ಅಶುದ್ಧ:— ಬಹಿರಂತರುಪವನಂಗಳೊ | ಳಹರಹಮಾಪರಭೃತಂಗಳುಲಿವ ರ
[ವಂಗಳ್ ||
ಸಹಸಾತಳಮಳಗೊಳಿಸಿದು | ಮಹೋ ಮನಂಗಳನಿತಸ್ತತಂ
[ವಿರಹಿಗಳಾ ||

ಶುದ್ಧ:— ಬಹಿರುದ್ಯಾನಾಂತರದೊಳ್ | ಸಹಸೋದಿತಮತ್ತಕೋಕಿಲೋಚ್ಚೈ
[ರ್ಧ್ವಾನಂ ||
ಮುಹುರಾಕರ್ಣಿಸೆ ಪಡೆದ | ತ್ತಹರ್ನಿಶಂ ಪೆರ್ಚನಂತರಂಗಕ್ಕೆನ್ನಾ ||

3. ಅಶುದ್ಧ:— ಬರಿಸಿ ಕ್ಷಿತಿಪತಿಯುಂ ಸ್ಯೈ | ತಿರಿಸಿ ಪ್ರಿಯಕುಶಲವಾರ್ತೆಯಂ ಬೆಸ
[ಗೊಂಡು ||
ಸ್ಥಿರಮಿರ್ದ ಪ್ರಭು ನುಡಿಯೆ | ಪ್ರರೂಢಮುದನಾದನಾತನೆಂಬು
[ದು ದೂಷ್ಯಂ ||

ಶುದ್ಧ:— ಕ್ಷಿತಿಪತಿಯುಂ ಬರಿಸಿ ಜಗ | ನ್ನುತನಂ ಸಂತೈಸಿ ಕುಶಲವಾರ್ತಾಂತ
[ರಮಂ ||
ಮಿತವಚನಂ ಬೆಸಗೊಂಡತಿ | ವಿತೀರ್ಣಮುದನಾದನಾತನೆಂಬುದು
[ಮಾರ್ಗಂ ||

---

1. ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣ,' ಪುಟ 98, 71.

ಶಬ್ದಾಲಂಕಾರವನ್ನು ವಿವರಿಸುವ ಎರಡನೆಯ ಪರಿಚ್ಛೇದದಿಂದ ನಾಲ್ಕು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ:—

1 ಮುನ್ನಂ ತನ್ನಂ ತಾನೆ ತಾನೇ | ಕೆನ್ನಂ ಕೆನ್ನಂ ನಿರಂತರಂ ||
ಖಿನ್ನಂ ಬಂದಿರ್ಪನಂತಿನ್ನುಂ | ತೆನ್ನಿಂ ತನಗವೋವಳೋ ||
ನಿನ್ನಿಂ ನಿನ್ನನೆನೇ ನಿನ್ನಾ | ನಾನಾನನನನನ್ನನಂ ||
ನೀನೇ ನನ್ನನ್ನನಾನಾನಾ | ನಿನ್ನಿನೇನನನೂನನಂ ||
ಮಾನಿನೀಮುನ್ನಮಾನಿನೀನೇ | ನೀನಾನಿನ್ನನುಮಾನಮೇಂ ||
ಮಾನಮಾನಾನೆಮುನ್ನನ್ನೈ | ಮಾನಮಾನನಮುನ್ನಿನಾ ||
ಕಿಡಿಪಂ ಬಾರಗೇ ಮೆಯ್ಯಂ | ಕಿಡಿಪಂ ಕಿಡಿಪಂತೆ ಮುಂ ||
ಕಿಡಿಪಂ ಪೋಕುಮೋ ತಾಮುಂ | ಕಿಡಿಸಲ್ ಸುಡಿಸೋಲಮೋ ||

ಇವನ ಬಂಧವನ್ನು ತೋರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಎರಡು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ಇಲ್ಲಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ:—

ಕುಱುವಂತು ಪೆಱರ ಬಗೆಯಂ | ತೆಱದಿರೆ ಪೆಱರ್ಗಱಿಪಲಾರ್ಪವಂ ಮಾತಱುವಂ ||
ಕಿಱಿದಱೊಳೆ ಪಿರಿದುಮರ್ಥಮ | ನಱಿಪಲ್ ನೆಱೆವಾತನಾತನಿಂದಂ ನಿಪುಣಂ ||
ನುಡಿಯುಂ ಛಂದದೊಳೊಂದಿರೆ | ತೊಡರ್ಕಲೞಿವಾತನಾತನಿಂದಂ ಜಾಣಂ |
ತಡೆಯದೆ ಮಹಾರ್ಥ್ಯಕೃತಿಗಳ | ನೊಡರಿಸಲಾರ್ಪಾತನೆಲ್ಲರಿಂದಂ ಬಲ್ಲಂ ||

ಗುಣನಂದಿ. ಸು. 900.

ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನು (ಸು. 1245) ತನ್ನ ಸೂಕ್ತಿಸುಧಾರ್ಣವವೆಂಬ ಕರ್ಣಾಟಕಪದ್ಯಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಗುಣನಂದಿಯ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆದಿರುವಂತೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಕೇಶಿರಾಜನು[2] (ಸು. 1260) ಪೂರ್ವದ ಕನ್ನಡಕವಿಗಳ ಗೋಷ್ಠಿಯಲ್ಲಿ ಇವನ ಹೆಸರನ್ನೂ ಸೇರಿಸಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಆದುದರಿಂದ ಈತನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದಿರುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣದಲ್ಲಿ[3] —

"ಚುರ್ಚಿದವೊಲ್ ಬಿಸಿಲಳುರೆ ಕಿ | ಮುಱ್ಚಿದ ತಳಿರಂತೆ ನೊಂದು ಗುಣನಂದಿ ***"

ಎಂಬ ಕಂದಭಾಗವು ಉದಾಹರಿಸಿದೆ. ಇದು ಗುಣನಂದಿಕೃತವಾದ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ತೆಗೆದುದೋ ಇಲ್ಲವೇ ಆವನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿರುವ ಬೇರೆ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ತೆಗೆದುದೋ ತಿಳಿಯದು.

ಭಟ್ಟಾಕಳಂಕನು (1604) ಈತನ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳುವಾಗಲೆಲ್ಲಾ "ಭಗವಾನ್ ಗುಣನಂದಿಃ" ಎಂದು ಗೌರವಿಸುತ್ತಾನೆ. ಈತನನ್ನು ಭಾಮನು ವಾಲ್ಮೀಕಿಸೂತ್ರವ್ಯಾ

1. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ತಪ್ಪುಬಿದ್ದಿರುವಹಾಗೆ ತೋರುತ್ತದೆ; ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅರ್ಥವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

2. ಪುಟ 4. 3. ಪುಟ 39.

ಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾನೆ. ನಂಜುಂಡನು (16 ನೆಯ ಶತಮಾನ) ತನ್ನ ಕುಮಾರ ರಾಮಕಥೆಯಲ್ಲಿ

"ಇಂಪುವಡೆದ ಕವಿತಾರಸಲಹರಿಯ | ಸೊಂಪಿನಿಂ ವಾದಿಗಳೆರ್ದೆಗೆ ||
ಕಂಪನವನು ಪುಟ್ಟಿಸುವ ಗುಣನಂದಿಯ | ನಾಂ ಪೊಗೞುವೆ ಬಲಗೊಂಬೆ|| "

ಎಂದು ಈತನನ್ನು ಹೊಗಳಿದ್ದಾನೆ.

ಈತನು ಬಲಾಕಪಿಂಛನ ಶಿಷ್ಯನೆಂದೂ ತರ್ಕವ್ಯಾಕರಣಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಪಂಡಿತನೆಂದೂ "ಸಾಹಿತ್ಯವಿದ್ಯಾಪತಿ" ಯೆಂದೂ, ಶ್ರ. ಬೆ. 42, 43, 47 ನೆಯ ಶಾಸನಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.[1] ಅಲ್ಲದೆ ಈತನಿಗೆ ಮುನ್ನೂರುಜನ ಶಿಷ್ಯರಿದ್ದರೆಂದೂ ಅವರಲ್ಲಿ ದೇವೇಂದ್ರಮುನಿ ಪ್ರಖ್ಯಾತನಾದವನೆಂದೂ ಸಹ ಅದೇ ಶಾಸನಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯಬರುತ್ತದೆ.[2] ಈ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ 47 ನೆಯದು 1115 ರಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದಲೂ ದೇವೇಂದ್ರಮುನಿಯಿಂದೀಚೆಗೆ ಈ ಶಾಸನದ ಕಾಲದವರೆಗೆ ಗುರುಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಏಳುಜನವಿದ್ದಂತೆ ತಿಳಿಯಬರುವುದರಿಂದಲೂ ಈ ದೇವೇಂದ್ರಮುನಿ ಆದಿಪಂಪನ (941) ಗುರುವಾದ ದೇವೇಂದ್ರಮುನಿಯೇ ಆಗಿರಬೇಕು.[3] ಈತನ ಗುರುವಾದ ಗುಣನಂದಿ ಬಹುಶಃ 900 ರಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿರಬಹುದು.

ರವಿನಾಗಭಟ್ಟ. 929.

ಇಂಡಿಯನ್ ಆಂಟಿಕ್ವೆರಿ 12 ನೆಯ ಸಂಪುಟದ 223 ನೆಯ ಪುಟದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕನ್ನಡಶಾಸನವು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಆಶಾಸನವನ್ನು ಈ ಕವಿ ಬರೆದುದಾಗಿ ಶಾಸನದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿರುವ

ಬರೆದೊನಿದಂ ಶ್ರೀವಿಜಯಂ | ನೆರೆದಿನ್ನೂರಿರ್ಪದಿಂಬರುಂ ಪೇೞ್ವೆನೆ ತಾಂ ||
ಪರಿಣತನೀಕಬ್ಬಂಗಳ | ನೊರೆದಂ ರವಿನಾಗಭಟ್ಟನತ್ಯಾದರದಿಂ ||

1 ಅಭೂದುಮಾಸ್ವಾತಿಮುನೀಶ್ವರೋಽಸಾವಾಚಾರ್ಯಶಬ್ದೋತ್ತರಗೃಧ್ರಪಿಂಛಃ ||
ಶ್ರೀಗೃಧ್ರಪಿಂಛಮುನಿಪಸ್ಯ ಬಲಾಕಪಿಂಛಶ್ಶಿಷ್ಯೋಽಜನಿಷ್ಟ ಭುವನತ್ರಯವರ್ತಿಕೀರ್ತಿಃ ||
ತಚ್ಛಿಷ್ಯೋ ಗುಣನಂದಿಪಂಡಿತಯತಿಶ್ಚಾರಿತ್ರಚಕ್ರೇಶ್ವರಃ |
ತರ್ಕವ್ಯಾಕರಣಾದಿಶಾಸ್ತ್ರನಿಪುಣಸ್ಸಾಹಿತ್ಯವಿದ್ಯಾಪತಿಃ ||
ಮಿಥ್ಯಾವಾದಿಮದಾಂಧಸಿಂಧುರಘಟಾಸಂಘಟ್ಟಕಂಠೀರವೋ |
ಭವ್ಯಾಂಭೋಜದಿವಾಕರೋ ವಿಜಯತಾಂ ಕಂದರ್ಪದರ್ಪಾಪಹಃ ||

2. ತಚ್ಛಿಷ್ಯಾಸ್ತ್ರಿಶತಂ (?) ವಿವೇಕನಿಧಯಶ್ಶಾಸ್ತ್ರಾಬ್ಧಿಪಾರಂಗತಾ
ಸ್ತೇಷೂತ್ಕೃಷ್ಟತಮಾ ದ್ವಿಸಪ್ತತಿಮಿತಾಃ ಸಿದ್ಧಾಂತಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥಕ |
ವ್ಯಾಖ್ಯಾನೇ ಪಟವೋ ವಿಚಿತ್ರಚರಿತಾಸ್ತೇಷು ಪ್ರಸಿದ್ಧೋ ಮುನಿಃ
ನಾನಾನೂನನಯಪ್ರಮಾಣನಿಪುಣೋ ದೇವೇಂದ್ರಸೈದ್ಧಾಂತಿಕಃ ||

3. ಆದಿಪಂಪನ ಚರಿತೆಯನ್ನು ನೋಡಿ.

ಎಂಬ ಪದ್ಯದಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. "ರವಿನಾಗಭಟ್ಟ" ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಈತನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾಗಿರಬಹುದೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಹಾಗಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಈತನೇ ನಮಗೆ ತಿಳಿದು ಬಂದಿರುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ಆದಿಕವಿ. ಇವನು ಆದಿಪಂಪನ (902—941) ಸಮಕಾಲದವನು. ಶಾಸನದ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಈತನು ಪ್ರೌಢಕವಿಯೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಶಾಸನವು ಧಾರವಾಡಜಿಲ್ಲೆಯ ನವಿಲ್ಗುಂದದ ತಾಲ್ಲೂಕಿನಲ್ಲಿಯ ನರುಗುಂದದ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿದೆ. ಶಾಸನದ ಶಿಲೆಯ ಮೇಲೆ ಲಿಂಗವೂ ನಂದಿಯೂ ಇರುವುದರಿಂದ ಇದು ಜೈನಶಾಸನವಲ್ಲವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಈ ಶಾಸನವು ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರಾಜನಾದ ಮೂರನೆಯ ಪ್ರಭೂತವರ್ಷನ ಆಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಶಕ 841 ನೆಯ ಪ್ರಮಾಥಿಸಂವತ್ಸರದಲ್ಲಿ ಬರೆದುದು. ಈ ಕವಿಯ ಬಂಧವನ್ನು ತೋರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಶಾಸನವನ್ನೇ ಇಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದ್ದೇವೆ.

ಸ್ವಸ್ತಿ ಪ್ರಭೂತವರ್ಷಂ | ವಿಸ್ತೃತಕುವಳಯವನುತ್ತರೋತ್ತರವಿಭವ ||
ಪ್ರಸ್ತುತ್ಯತೆಯಿಂ ರಕ್ಷಿಪ | ವಿಸ್ತರದಂದೆಂಟುನೂಱನಾಲ್ವತ್ತವು ಶಾ (ಂ)||
ಶಕಕಾಲಂಗಳ್ ವರ್ಷಂ | ಪ್ರಕಟಂ ಪೆಸರಿಂ ಪ್ರಮಾಥಿ ವರ್ತಿಸೆ ದಿನಪಂ ||
ಮಕರಕ್ಕೆ ಪರ್ವ ಸಂಕ್ರಮ | ಣಕಾಲದೊಳ್ ಕೂಡೆ ಬಂದಪೌಷದ ತಿಥಿಯೊಳ್ ||
ಪನ್ನಿರ್ವರ್ತ್ತರ್ ಕೆಯ್ಯಂ | ಮಾನ್ಯಂಗುಡುಗೆಂದು ಪೇೞೆ ಪೋ(?)ರನ ಬೆಸದೊಳ್ ||
ನನ್ನಿವೆಡಂಗಂ ಲಿ(ಂಗಮ್ ?) | ತನ್ನಲ್ಲಿ ಯೆ ಕೊಟ್ಟು ಕೇೞಿಗೆ ಯಶವಂ ಪಡೆದಂ ||
ವಿಪ್ರರ ವಿವಾಹಮೂರೊಳ | ಗಪ್ಪನಿತಱೊಳೆಲ್ಲವೊಸಗೆದ್ರವ್ಯಂ ಮೂಱಂ ||
ತಪ್ಪದೆ ಮಾಣಿಯೊಳೆರಡಂ | ಕೆಪ್ಪಿದರೀಶೂದ್ರಗಣದ ಮದುವೆಯೊಳೊಂದಂ ||
ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತನಿಮಿತ್ತದೊ | ಳಾಯದ ಪಣಮೆನಿತನಿತ್ತು ಮೂರೊಳ್ ಸಹಿರ ||
ನ್ಯಾಯದ ಪಣವುಂ ಪೆರ್ಗೞೆ | ಗಾಯುಮಿದೆಂದೊಸೆದು ಕೊಟ್ಟೊರಿದ್ದಿಜಮು [ಖ್ಯರ್ ||
ನೆಱೆಯೆಗುಣಾಢ್ಯರ್ ಕಂಠಮ | ಗೆಱೆಗಿನಿತುಂ ದ್ರವ್ಯದಾಯಮಂ ಕೊಟ್ಟವರ್ಗಳ್ ||
ತಱಸಂದೀಶಾಸನಮಂ | ನಿಱಿಸಿದರಾಚಂದ್ರತಾರಕಾಂತಂಬರೆಗಂ ||
ಮಾತಿನೊಳೇನೀಸ್ಥಿತಿಯುಂ | ಘಾತಿಸಿ ಕಿಡಿಸಿದ ನರಂ ಚಿರಂ ಪಂಚಮಹಾ ||
ಪಾತಕನ ಪೋದ ಲೋಕ | ಕ್ಕಾತಂ ತಾಂ ಪೋಕುಮೆಂದೊಡದುವೇಂ ಪಿರಿದೇ ||
ಮೊಱಡಿಯ ಮೊದಲೊಳ್ ಕೊಟ್ಟೊರ್ | ತೆಱೆವರಿಯುರನಾಳ್ವುದೆಂದು ಕೇರಿ ಸಮಸ್ತಂ ||
ಕೇೞಿಗೆ ಪದಿನೇೞುಮತ್ತರ್ | ತೆಱುವುದು ಕೇಸಟ್ಟೆಯಿತ್ತ ಕೆಯ್ಯಿಂ ಮತ್ತರ್ ||

ಕವಿವ್ಯಾಸ. (?)

ಆದಿಪಂಪನು (941) ತನ್ನ ಭಾರತದಲ್ಲಿ—ವ್ಯಾಸಮುನೀಂದ್ರರುಂದ್ರವಚನಾಮೃತವಾರ್ಧಿಯನೀಸುವೆಂ ಕವಿವ್ಯಾಸನೆನೆಂಬ ಗರ್ವಮೆನಗಿಲ್ಲ—ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.

ಕವಿವ್ಯಾಸನೆನೆಂಬ ಗರ್ವಮೆನಗಿಲ್ಲ ಎಂಬುದರಿಂದ ಇವನಿಗೆ ಹಿಂದೆ ಆವನೋ ಒಬ್ಬ ಕವಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಭಾರತವನ್ನು ಬರೆದು ಕವಿವ್ಯಾಸನೆಂಬ ಹೆಸರಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದಂತೆ ಊಹಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ತನಗೆ ಹಿಂದೆ ಅನೇಕರು ಭಾರತವನ್ನು ಬರೆದಿರುವಂತೆ ಪಂಪನೇ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಅವರಲ್ಲಿ ಈ ಕವಿವ್ಯಾಸನೂ ಒಬ್ಬನಾಗಿರಬಹುದು. ಇವನೇ ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನೆಂದು ಕೆಲವರು ಭ್ರಮಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಷಟ್ಪದೀಗ್ರಂಥಕರ್ತೃವಾದ ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನು ಅಷ್ಟು ಹಿಂದಣವನಲ್ಲ; ಬಹಳ ಆಧುನಿಕನು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳಿವೆ.[1]

ಆದಿಪಂಪ. 941.

ಈತನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಆದಿಪುರಾಣ, ಭಾರತ ಅಥವಾ ವಿಕ್ರಮಾರ್ಜುನ ವಿಜಯ, ಎಂಬ ಎರಡು ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಈತನು ದುಂದುಭಿವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದುದಾಗಿ ಆದಿಪುರಾಣದಲ್ಲಿರುವ

"ದುಂದುಭಿಗಭೀರನಿನದಂ ದುಂದುಭಿಸಂವತ್ಸರೋದ್ಭವಂ"

ಎಂಬ ಪದ್ಯಭಾಗದಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಅದೇ ಗ್ರಂಥದ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿರುವ

"ಶಕವರ್ಷಮೆಂಟುನೂಱ | ರ್ಕೆ ಕಡೆಯೊಳ್ ಮೂವತ್ತುಮೂಱು ಸಂದಂದು ಜಗ||
ತ್ಪ್ರಕಟಪ್ಲವಸಂವತ್ಸರ | ದ ಕಾರ್ತಿಕಂ ಪ್ಷಣ್ಣಪಮನೀಯೆ ನಂದೀಶ್ವರದೊಳ್ ||"
"***ನೆಗೞ್ದಿದಂದೀ | ಕೃತಿ ಜಗದೊಳ್ ಪುದಿದು ಸಾಗರಾಂತಂಬರೆಗಂ"

ಎಂಬ ಪದ್ಯಗಳಿಂದ ಆ ಗ್ರಂಥವನ್ನು, ಶಕ 863 ನೆಯ ಪ್ಲವಸಂವತ್ಸರದಲ್ಲಿ—ಎಂದರೆ ಕ್ರಿ. ಶ. 941 ರಲ್ಲಿ—ಬರೆದಂತೆ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ದುಂದುಭಿವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದಂತೆ ಹೇಳುವುದರಿಂದ ಪ್ಲವವರ್ಷದಿಂದ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ದುಂದುಭಿಯವರೆಗೆ ಲೆಕ್ಕಮಾಡಿದರೆ ಇವನು ಕ್ರಿ. ಶ. 902 ನೆಯ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದಂತೆ ತಿಳಿಯಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದಾಗ ಇವನಿಗೆ 39 ವರ್ಷವಾಗಿದ್ದಿತು.

ಭಾರತದ ಅಂತ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಈತನು ತನ್ನ ವಂಶಾವಳಿಯನ್ನು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ:—ವೆಂಗಿಮಂಡಳದಲ್ಲಿ ವೆಂಗಿಪಳುವಿಗೆ ಸೇರಿದ ವಸಂತ, ಕೊಟ್ಟೂರು, ನಿಡುಗುಂದಿ, ವಿಕ್ರಮಪುರ ಎಂಬ ಅಗ್ರಹಾರಗಳಲ್ಲಿ ಅಗ್ರಗಣ್ಯನಾಗಿ ವತ್ಸಗೋತ್ರೋದ್ಭವನಾದ ಮಾಧವಸೋಮಯಾಜಿಯೆಂಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿದ್ದನು. ಅವನ ಮಗ ಅಭಿಮಾನಚಂದ್ರ; ಆತನ ಮಗ ಕೊಮರಯ್ಯ; ಅವನ ಮಗ ಅಭಿರಾಮದೇವರಾಯ. ಈತನು ಮತಗಳೊಳಗೆಲ್ಲಾ ಜೈನಮತವೇ ಶ್ರೇಷ್ಠವೆಂದು ತಿಳಿದು ಜಿನಧರ್ಮವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದನು. ಇವನ ಮಗನೇ ಆದಿಪಂಪನು.

---

1. ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನ ಚರಿತೆಯನ್ನು ನೋಡಿ.

ಈತನು ಜೈನಬ್ರಾಹ್ಮಣನು; ಕೊಂಡಕುಂದಾನ್ವಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವನೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಈತನಿಗೆ ಕವಿತಾಗುಣಾರ್ಣವ, ಪುರಾಣಕವಿ, ಸುಕವಿಜನಮನೋಮಾನಸೋತ್ತಂಸಹಂಸ, ಸರಸ್ವತೀಮಣಿಹಾರ, ಸಂಸಾರಸಾರೋದಯ—ಎಂಬ ಬಿರುದುಗಳಿದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಈತನ ಗುರು ದೇವೇಂದ್ರಮುನಿ. ಈ ಮುನಿ ರಾಜಪೂಜಿತನೆಂದೂ, "ಭಾರತೀಭಾಳಪಟ್ಟ"ನೆಂದೂ, ಶ್ರ. ಬೆ. 42 ನೆಯ ಶಾಸನದಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.[1] ಈ ಕವಿ ಪುಲಿಗೆರೆಯ ರಾಜನಾದ ಚಳುಕ್ಯವಂಶೋತ್ಪನ್ನನಾದ ಅರಿಕೇಸರಿಯ ಆಸ್ಥಾನಪಂಡಿತನಾಗಿದ್ದನು; 'ಚತುರಂಗಬಳಭಯಂಕರಣಂ' ಎಂದೂ

"ಜೋಳದಪಾಳಿ[2] ನಿಜಾಧಿನಾಥನಾಹವದೊಳರಾತಿನಾಯಕರ ಪಟ್ಟವೆಸಾರಿಸೆಸಂದ ಪೆಂಪು......ಸಂದನೇಂ ಕಲಿಯೊ"

ಎಂದೂ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಅರಿಕೇಸರಿಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ದಂಡನಾಯಕನಾಗಿಯೂ ಇದ್ದಿರಬಹುದು. ತನ್ನ ಪೋಷಕನಾದ ಈ ಅರಿಕೇಸರಿಯ ವಂಶಾವಳಿಯನ್ನು ಭಾರತದ ಆದಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ:—

ಚಳುಕ್ಯ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ದೊರೆ ಯುದ್ಧಮಲ್ಲ. ಇವನು "ಸಪಾದಲಕ್ಷಕ್ಷಿತೀಶ." ಇವನ ಮಗ ಅರಿಕೇಸರಿ. ಈತನ ಮಕ್ಕಳು ನರಸಿಂಹ, ಭದ್ರದೇವ. ನರಸಿಂಹನ ಮಗ ದುಗ್ಧಮಲ್ಲ. ಇವನ ಮಗ ಬದ್ದೆಗ. ಈತನ ಮಗ ದುಗ್ಧಮಲ್ಲ. ಇವನ ಮಗ ನರಸಿಂಹ. ಈತನು ಘೂರ್ಜರರಾಜನನ್ನು ಜಯಿಸಿ "ಗಂಗಾವಾರ್ಧಿಯೊಳಾತ್ಮತುರಂಗಮಮಂ ಮಿಸಿಸಿದಂ." ಈತನ ಹೆಂಡತಿ ಜಾಕವ್ವೆ. ಈತನ ಮಗನೇ ಕವಿಯ ಪೋಷಕನಾದ ಅರಿಕೇಸರಿ. ಈ ರಾಜನು "ಸಮಧಿಗತಪಂಚಮಹಾಶಬ್ದ" ಎಂಬ ಪ್ರಶಸ್ತಿಯುಳ್ಳ ಸಾಮಂತಶ್ರೇಷ್ಠನು.

ಕವಿ, ಈ ದೊರೆಗೆ ಅರಿಗ, ಹರಿಗ, ಗುಣಾರ್ಣವ, ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಹಲವು ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಅರಿಕೇಸರಿಯನ್ನು ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿ ಅವನ ಪರಾಕ್ರಮಾದಿಗಳನ್ನು ಹೊಗಳಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಂತೋಷಿಸಿ

---

1. ಅಜನಿ ಮಹಿಪಚೂಡಾರತ್ನರಾರಾಜಿತಾಂಘ್ರಿಃ ವಿಜಿತಮಕರಕೇತೂದ್ದಂಡದೋರ್ದಂಡ [ಗರ್ವಃ ॥
ಕುನಯನಿಕರಭೂಧ್ರಾನೀಕದಂಭೋಳಿದಂಡಃ ಸಜಯತು ವಿಬುಧೇಂದ್ರೋ ಭಾರತೀ [ಭಾಳಪಟ್ಟಃ ॥

2. ಈ ಪದವನ್ನು, ಮಿ. ರೈಸ್ ಚೋಳರಾಜ್ಯವೆಂದು ಭ್ರಮಿಸಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಈ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಋಣ ಅಥವಾ ಹಂಗು ಎಂಬುದು ಅರ್ಥವೆಂದು ಈ ಪ್ರಯೋಗಗಳಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ:—

ಜೋಳದಪಾಳಿಯುಂ ಬಗೆದುವಿಲ್ಲಾದ್ರೋಣನುಂ ದ್ರೌಣಿಯುಂ | —ರನ್ನ.
ಜೋಳದಪಾಳಿಗೆನ್ನಸುವನಿತ್ತಾ ಖ್ಯಾತಿಯಂ ತಾಳ್ದುವೆಂ ॥ —ಕರ್ಣಪಾರ್ಯ.
ಸಲಹಿದೊಡೆಯನ ಜೋಳವಾಳಿಗೆ |
ತಲೆಯ ಮಾರುವುದೊಂದು ಪುಣ್ಯ ॥ —ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ.

ಅರಿಕೇಸರಿ ಕವಿಗೆ ಬಚ್ಚೆಸಾಸಿರದಲ್ಲಿರುವ ಧರ್ಮಪುರವೆಂಬ " ಶಾಸನದಗ್ರಹಾರ " ವನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು.

ಕವಿ ಭಾರತದಲ್ಲಿ 'ಲೌಕಿಕ' ವನ್ನೂ ಆದಿಪುರಾಣದಲ್ಲಿ 'ಜಿನಾಗಮ' ವನ್ನೂ " ಸಮಸ್ತಭೂತಳಕೆ ಬೆಳಗುವಂತೆ " ಯೂ ಒಂದನ್ನು ಆರುತಿಂಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮತ್ತೊಂದನ್ನು ಮೂರುತಿಂಗಳಲ್ಲಿಯೂ ತಾನು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಮಾಡಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಮುಗಿಸಿದಂತಿಯೂ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ತನ್ನ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು " ರಾಜಸುಧಾನಿಯ ಪುಟವಹ ಸಾಜದ ಪುಲಿಗೆರೆಯ ತಿರುಳ ಕನ್ನಡದೊಳ್ " ಬರೆದಿರುವಂತೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಇವನ ಗ್ರಂಥಗಳು "ಮುನ್ನಿನ ಕಬ್ಬಮನೆಲ್ಲಮಿಕ್ಕಿ ಮೆಟ್ಟಿದುವು." ನಾಗವರ್ಮ, ಕೇಶಿರಾಜ ಮೊದಲಾದ ಲಕ್ಷಣಗ್ರಂಥಕಾರರೆಲ್ಲಾ ಇವನ ಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಇವನಿಂದೀಚೆಗೆ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಬರೆದಿರುವ ಜೈನಕವಿಗಳೆಲ್ಲಾ ಪ್ರಾಯಃ ಇವನ ಹೆಸರನ್ನು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಗ್ರಂಥಗಳ ಆದಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಗೌರವಪುರಸ್ಸರವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:—

ಚತುರಚಮತ್ಕೃತಿಯುದ್ಧಾ | ಟಿತರಮಣೀಯಂ ದಿಟಕ್ಕೆ ಪಂಪನ ಕೃತಿ ಮಿ ||
ಕ್ಕಿತರರ ಕೃತಿತತಿಯವಿಚಾ | ರಿತರಮಣೀಯಂ ವಿದಗ್ಧರಂ ಮೆಚ್ಚಿಕುಮೇ ||

[ಪಾರ್ಶ್ವಪಂಡಿತ. (1205)]

ಪಸರಿಪ ಕನ್ನಡಕ್ಕೊಡೆಯನೊರ್ವನೆ ಸತ್ಕವಿ ಪಂಪನಾವಗಂ |
ವಸುಧೆಗೆ ಚಕ್ರಿಯಂತಮರಭೂಮಿಗೆ ವಾಸವನಂತೆ ಸಂತತಂ ||
ರಸೆಗುರಗೇಂದ್ರನಂತೆ ಗಗನಕ್ಕೆ ವಿಕರ್ತನನಂತೆ ಧಾತ್ರಿಯೊಳ್ |
ಪಸವಡೆದಿರ್ದನೀಗಳಮಗೀಗೆ ತದೀಯವಚೋವಿಳಾಸಮಂ ||

[ನಾಗರಾಜ. (1331)]

ಆದಿಕವಿ ಪಂಪನೆಂದನು | ವಾದಿಸಿ ವಾದಿಸಿ ವಿರೋಧಿ ವಿಪರೀತತೆಯಿಂ ||
ದೋದೆ ವಿಲೋಮದೆ ಪೆಸರಂ | ಮೇದಿನಿಯೊಳಗವನ ಪೆಸರೆ ಪೆಸವಡೆದೆಸೆಗುಂ ||

[ಮಧುರ. (ಸು. 1385)] ಇತ್ಯಾದಿ.

ಈತನು ತನಗೆ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದ ಆವ ಕನ್ನಡಕವಿಯ ಹೆಸರನ್ನೂ ಹೇಳಿಲ್ಲ.

ಕವಿ ತನ್ನ ಅದ್ವಿತೀಯವಾದ ಕವಿತಾಪ್ರೌಢಿಯನ್ನೂ ಬಿರುದುಗಳನ್ನೂ ಅವಕ್ಕೆ ಕಾರಣವನ್ನೂ ಇತರವಿಷಯಗಳನ್ನೂ ಕೆಳಗಣ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—

ಕ್ಷಿತಿಗೆ ಸಮಸ್ತಭಾರತಮುಮಾದಿಪುರಾಣಮುಮಿಾಗಳೊಂದಳಂ |
ಕೃತಿಯೊಳಿರ್ದುವೇಕಜಿಯ ಪೋದವರಾದವರೊಳ್ ಸರಸ್ವತೀ ||
ಮತಿ ಕವಿತಾಗುಣಕ್ಕೆ ಪಡೆದೆಯ್ದುವರಲ್ತೆ ಕವೀಂದ್ರರಾರ್ ಸರ |
ಸ್ವತಿಗೆ ವಿಳಾಸಮಂ ಪೊಸತುಮಾಡುವ ಪಂಪನ ವಾಗ್ವಿಳಾಸಮಂ ||

ವತ್ಸಕುಲತಿಲಕನಭಿಜನ | ವತ್ಸಲನಭಿಮಾನಮೂರ್ತಿ ಸುಕವಿಯಶೋನಿ |
ರ್ಮತ್ಸರನಮೃತಮಯೋಕ್ತಿ ಶ | ರತ್ಸಮಯಸುಧಾಂಶುವಿಶದಕೀರ್ತಿವಿತಾನಂ ||
ವಿದಿತಂ ಪ್ರಾತೀತಿಕಂ ಕೋಮಳಮತಿಸುಭಗಂ ಸುಂದರಂ ಸೂಕ್ತಿಗರ್ಭಂ |
ಮೃದುಸಂದರ್ಭಂ ವಿಚಾರಕ್ಷಮಮನುಚಿತಪದಂ ಶ್ರವ್ಯಮವ್ಯಾತುಲಂ ವ್ಯಾ ||
ಪ್ತದಿಗಂತಂ ಕಾವ್ಯಮೆಂದನ್ವಿತಸುಕವಿಜನಂ ಮೆಚ್ಚಿ ನಿಚ್ಚಂ ಮನಂಗೊ |
ಳ್ವುದಱಿಂದಂ ನೆಟ್ಟನೀತಂ ಸುಕವಿಜನಮನೋಮಾನಸೋತ್ತಂಸಹಂಸಂ ||
ಇದು ನಿಚ್ಚಂ ಪೊಸತರ್ಣವಂಬೊಲತಿಗಂಭೀರಂ ಕವಿತ್ವಂ ಜಗ |
ಕ್ಕದಱಿಂದಂ ಕವಿತಾಗುಣಾರ್ಣವನಿಳಾಲೋಕೈಕವಿಖ್ಯಾತನ ||
ಹೃದಯಪ್ರಾಪ್ತಿನಿಮಿತ್ತಮುನ್ನತಯಶಂ ಸಂಸಾರದೊಳ್ ಸಾರಮು |
ಳ್ಳುದಱಿಂ ಧರ್ಮಮದಂ ನಿಮಿರ್ಚುವುದಱಿಂ ಸಂಸಾರಸಾರೋದಯಂ ||
ಅತಿಸುಭಗಗೆ ಸಂದಸರ | ಸ್ವತಿಗೀತನ ಲಲಿತವಾಗ್ವಿಳಾಸಮೆ ಸದಲಂ ||
ಕೃತಿಯುಮೊಲೆಸೆದಪುದು ಜಗ | ತ್ಪ್ರತೀತನೀತನೆ ಸರಸ್ವತೀಮಣಿಹಾರಂ ||
ಕದಳೀಗರ್ಭಶ್ಯಾಮಂ | ಮೃದುಕುಟಿಲಶಿರೋರುಹಂ ಸರೋರುಹವದನಂ ||
ಮೃದುಮಧ್ಯಮೆತನು ಹಿತಮಿತ | ಮೃದುವಚನಂ ಲಲಿತಮಧುರಸೌಂದರ
[ವೇಷಂ ||

ಇವನ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ :—

1. ಆದಿಪುರಾಣ.

ಈ ಕಾವ್ಯವು ಆದಿತೀರ್ಥಂಕರನಾದ ಪುರುದೇವನ ಚರಿತವು ; ಚಂಪೂರೂಪವಾಗಿದೆ. ಇದನ್ನು ಕಾವ್ಯರಚನೆಗೆ ಲಕ್ಷ್ಯಗ್ರಂಥವಾಗುವಂತೆ ಬರೆದುದಾಗಿ—

ಇದುವೆ ಸುಕವಿಪ್ರಮೋದ | ಪ್ರದಮಿದುವೆ ಸಮಸ್ತಭವ್ಯಲೋಕಪ್ರಮುದ |
ಪ್ರದಮೆನೆ ನೆಗೞ್ದಾದಿಪುರಾ | ಣದೊಳೞುವುದು ಕಾವ್ಯಧರ್ಮಮುಂ ಧರ್ಮಮು
[ಮಂ ||

ಎಂಬ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಗ್ರಂಥವು 16 ಆಶ್ವಾಸಗಳಾಗಿ ವಿಭಾಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಗ್ರಂಥಾವತಾರದಲ್ಲಿ ಕವಿ ಆದಿಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಬಳಿಕ ಸಿದ್ಧರನ್ನೂ ಆಚಾರ್ಯರನ್ನೂ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರನ್ನೂ ಸಾಧುಗಳನ್ನೂ ಚಕ್ರೇಶ್ವರಿಯನ್ನೂ ವೃಷಭಯಕ್ಷನನ್ನೂ ಸರಸ್ವತಿಯನ್ನೂ ನುತಿಸಿ ಆಮೇಲೆ ಸಮಂತಭದ್ರನು ಮೊದಲುಗೊಂಡು ಅಕಳಂಕದೇವನ ವರೆಗೆ ಗುರುಗಳನ್ನು ಪರಿವಿಡಿಯಿಂದ[1] ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾನೆ. ತರುವಾಯ

---

1. ಸಮಂತಭದ್ರ, ಕವಿಪರಮೇಷ್ಠಿ, ಪೂಜ್ಯಪಾದ, ಗೃಧ್ರಪಿಂಛಾಚಾರ್ಯ, ಜಟಾಚಾರ್ಯ, ಶ್ರುತಕೀರ್ತ್ಯಾಚಾರ್ಯ, ಮುಲಧಾರಿಸಿದ್ಧಾಂತಮುನೀಶ್ವರ, ದೇವೇಂದ್ರಮುನಿ, ಜಯನಂದಿಮುನಿ, ಅಕಳಂಕದೇವ.

ತನಗೆ "ಬುಧಸಮೂಹಂ" ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿರುವ[1] ಬಿರುದುಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು "ಇದಂ ಪೇಳ್ದೆಂದೆನೆ ಪೇಟಿಲ್ಲಾಕ್ಕಂ ಮನಂದಂದೆಂ" ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಈ ಕಥೆ "ಪರಂಪರೆಯಿಂ ವಿಶ್ರುತವೀರಸೇನಜಿನಸೇನಾಚಾರ್ಯಪರ್ಯಂತವಾಗಿರೆ ಬಂದುದು" ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ನಾಭಿನಂದನನಾದ ವೃಷಭನು ಸಿಂಹಾಸನಾರೂಢನಾಗಿರುವಲ್ಲಿ ಭರತನು ಕೇಳಲು ವೃಷಭಸೇನಗಣಾಗ್ರಣಿ ಈ ಆದಿಪುರಾಣವನ್ನು ಹೇಳಿದನು. ವಿಪುಲಾದ್ರಿಯಲ್ಲಿ ವರ್ಧಮಾನಜಿನಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಗೌತಮರು ಮಗಧನಾಯಕನಿಗೆ ಅದನ್ನೇ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಹೇಳಿದರು. ಆ ಕಥೆಯನ್ನೇ "ಅಪರಿಮಿತಭಕ್ತಿಯಿಂ ವಿರಚಿಸುವೆಂ" ಎಂದು ಹೇಳಿ ಕಥೆಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆಶ್ವಾಸಗಳ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ —

> "ಇದು ದೇವೇಂದ್ರಮುನೀಂದ್ರವಂದ್ಯ ಪರಮಜಿನೇಂದ್ರಮುಖಚಂದ್ರವಾಕ್ಚಂದ್ರಿಕಾ ಪ್ರಸರಪ್ರಸಾದೋದೀರ್ಣಸೂಕ್ತಿಕಲ್ಲೋಲವಹಾಲಾಕೀರ್ಣಕವಿತಾಗುಣಾರ್ಣವಪ್ರಣೀತಮಪ್ಪಾದಿಪುರಾಣದೊಳ್ |"

ಎಂಬ ಗದ್ಯವಿದೆ.

ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಕವಿ ಉತ್ಕೃಷ್ಟಭಾಷಾಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಪದದ ಜೋಡಣೆ ಕಿವಿಗಿಂಪಾಗಿಯೂ ಲಲಿತವಾಗಿಯೂ ಹೃದಯಂಗಮವಾಗಿಯೂ ಇದೆ. ಪದಗಳು ಮುತ್ತುಕೋದಂತೆ ಹೊಂದಿಕೆಯಾಗಿವೆ. ಬಂಧವು ಗಂಭೀರವಾಗಿಯೂ ಭಾವಗರ್ಭಿತವಾಗಿಯೂ ಇದೆ. ಇವನ ವಾಗ್ಧೋರಣೆ ಪ್ರಾಯಃ ಇತರಕನ್ನಡ ಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ದೊರೆಯಲಾರದೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ.

ಈ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ—

ಮಗಳಿಗೆ ತಂದೆತಾಯಿಗಳು ಹೇಳುವ ಬುದ್ಧಿವಾದ.

ಮನಮುಱಿದಂಜಿ ಬೆರ್ಚಿ ಬೆಸಕೆಯ್ ನಿಜವಲ್ಲಭನೇನನೆಂದೊಡಂ |
ಕಿನಿಸದಿರೊಂದಿದಗ್ರಮಹಿಷೀ ಪದದಲ್ಲಿ ಪದಸ್ಥೆಯಾಗು ನಂ ||
ದನರನಗಣ್ಯಪುಣ್ಯಧನರಂ ಪಡೆಯೆಂದಮರ್ದಪ್ಪಿಕೊಂಡು ತ|
ತ್ತನುಜೆಯಗಲ್ಕೆಯೊಳ್ ನೆಗಪಿದರ್ ಬಸಮಲ್ಲದ ಬಾಷ್ಪವಾರಿಯಂ ||

ಅಳಿಯನಿಗೆ ಅತ್ತೆಮಾವಂದಿರು ಹೇಳುವ ಹಿತೋಕ್ತಿ.

ಬಗೆದುಂ ನಿನ್ನನ್ನವಾಯೋನ್ನತಿಯನಿವಳತಿಸ್ನೇಹಸಂಬಂಧಮಂ ನೀಂ |
ಬಗೆದುಂ ಸಂದೆಮ್ಮ ನಣ್ಪಂ ಬಗೆದುಮುಱಿಯದೇನಾನುಮೊಂದಾಗಳುಂ ಮೆ||
ಲ್ಲಗೆ ನೀಂ ಕಲ್ಪಿಪ್ಪುದೆಮ್ಮಂ ನೆನೆದೆರ್ಗಿಡದಂತಾಗೆ ಪಾಲಿಪ್ಪುದಿಂತೀ |
ಮೃಗಶಾಬೇಕ್ಷಾಕ್ಷಿಯಂ ಮನ್ನಿಸುವುದಿನಿತನಾಂ ಪೇಡಿದೆಂ ವಜ್ರಜಂಘಾ ||

---

1. ಪುಟವನ್ನು ನೋಡಿ.

ಅಗಲಿಕೆ.

ಪೊಡೆವಡುವಪ್ಪಿಕೊಳ್ವ ನೆನೆಯುತ್ತಿರ್ಪೆಂಬ ಸಮಸ್ತವಸ್ತುವಂ |
ಕುಡುವ ಫಲವರ್ಗಯಿಂ ಪರಸಿ ಸೇಸೆಯನಿಕ್ಕುವ ಬುದ್ಧಿವೇೞ್ವಿಕೆ ||
ಯ್ಯೆಡೆ ನಿಮಗೆಂದೊಡಂಬಡಿಪ ನಲ್ಲರಗಲ್ಕೆಗೆ ಕಣ್ಣ ನೀರ್ಗಳಂ |
ಮಿಡಿವ ಬಹುಪ್ರಕಾರಜನಸಂಕಟಮೊಪ್ಪಿದುದಾಪ್ರಯಾಣದೊಳ್ ||

ಪರ್ವತಪ್ರಾಂತ.

ಎಳನೀರೊತ್ತಿನೊಳೊತ್ತಿ ಬರ್ಪ ಪೊನಲೊಳ್ ಸಾಂದ್ರೇಂದುಕಾಂತೋಪಲೋ |
ಚ್ಛಳಿತಾಚ್ಛಾಚ್ಛ ಜಳಪ್ರವಾಹಭರದೊಳ್ ಮಂದಾನಿಲಾಂದೋಳನಾ ||
ಕುಳಿತಾರಾಮಫಲಾಮೃತೋಪಮರಸಸ್ರೋತಂಗಳೊಳ್ ಸಾಲ್ವಿನಂ |
ಬೆಳೆದೋರಂತೊಱಗಿರ್ದ ಶಾಲಿವನದಿಂ ಸೇವ್ಯಂ ನಗೋಪತ್ಯಕಂ ||

ಮಾವು.

ತಳಿರೊಳ್ಗೊಂಬಿನೊಳೊಳ್ವ ಕೋಕಿಲಕುಲಂ ಪೂಗೊಂಬಿನೊಳ್ ಪಾಡುತಿ |
ರ್ಪಳಿವೃಂದಂ ತುಱುಗಿರ್ದ ಬಲ್ಮಿಡಿಯ ತೂಗುಂಗೊಂಬಿನೊಳ್ ಪಾಯ್ದು ಬಂ ||
ಡುಳಿಸುತ್ತಿರ್ಪ ಶುಕಾಳಿ ತಮ್ಮ ಬೆಸದಿಂ ತಂತಮ್ಮ ಠಾಣಾಂತರಂ |
ಗಳೊಳಿರ್ದಂಗಜತಂತ್ರದಂತೆಸೆವಿನಂ ಚೆಲ್ವಾದುವಿಮ್ಮಾವುಗಳ್ ||
ತಳಿರೊಳ್ ನೀನೆ ಬೆಡಂಗನೈ ನನೆಗಳೊಳ್ ನೀಂ ನೀಱನೈ ಪುಷ್ಪಸಂ |
ಕುಳದೊಳ್ ನೀನೆ ವಿಳಾಸಿಯೈ ಮಿಡಿಗಳೊಳ್ ನೀಂ ಚೆಲ್ವನೈ ಪಣ್ತ ಪ |
ಣ್ಗಳಿನೋಪೋ ಪೇೞತೇನೊ ನೀನೆ ಭುವನಕ್ಕಾರಾಧ್ಯನೈ ಭೃಂಗಕೋ |
ಕಿಳಕೀರಪ್ರಿಯ ಚೂತರಾಜ ತರುಗಳ್ ನಿನ್ನಂತೆ ಚೆನ್ನಂಗಳೇ ||

ಮಂದಾನಿಲ.

ಅಳಿನಿನದದ ಮದಕೋಕಿಳ | ಕಳನಿನದದ ಜತಿಯೊಳಭಿನಯಂ ನೆಗೞ್ವಿನೆಗಂ ||
ಲಳಿತಮನೇನಾಡಿಸಿದನೊ | ಮಳಯಾನಿಳನರ್ತಕಂ ಲತಾನರ್ತಕಿಯಾ ||

ಸುರಹೊನ್ನೆ.

ಎಸಳ್ಗಳನೆಯ್ದೆ ಕಂಡರಿಸಿ ಮುತ್ತಿನೊಳಲ್ಲಿ ಸುವರ್ಣಚೂರ್ಣಮಂ |
ಪಸರಿಸಿ ಕೇಸರಾಕೃತಿಯೊಳಲ್ಲಿಗೆ ಕರ್ಣಿಕೆಯಂದಮಾಗೆ ಕೀ |
ಲಿಸಿ ಹೊಸತಪ್ಪ ಮಾಣಿಕದ ನುಣ್ಬರಲಂ ಮಧು ಮನ್ಮಥಂಗೆ ಬ |
ಣ್ಣಿಸಿ ಸಮೆದಂತೆ ತೋಱುವುದು ಪೂಗಳೊಳೇಂ ಸುರಹೊನ್ನೆ ಚೆನ್ನನೋ ||

ವಸಂತ.

ಎಳವಿಸಿಲೀಗಳೀಗಳ್ ಮುಗಿದಿರ್ದ್ದಪುದು ಚೂತಕುಜಾತವಿನಾಗಳೇ ,
ಗಳ್ ನನೆದೋಱಿತಿಂದೊಳದಿನುಣ್ಮಿದ ಷಟ್ಪದವೃಂದವಿನಾಗಳೇ ॥
ಗಳ್ ಮೊರೆದತ್ತು ಚಂದನದ ತಳ್ಕಬಲಾನಿಕರಕ್ಕದೀಗಳೇ ।
ಗಳ್ ನೆಗೞ್ದತ್ತಿಲೇ ಪುಗಿಲದಾಗಲೆ ವೇಡ ವಸಂತರಾಜನಾ ॥

ಚಂದ್ರೋದಯ.

ಅದೊಂದಿನಿಸು ಪೇಗದಿಂ ನವಜಪಾಪ್ರಸೂನಾಭಮಾ ।
ಯ್ತದೊಂದಿನಿಸು ಪೇಗದಿಂ ಕನಕಕುಂಭದಂತಾಯ್ತು ಮ ॥
ತ್ತದೊಂದಿನಿಸು ಪೇಗದಿಂ ಮೃದುಮೃಣಾಳಸಂಕಾಶಮಾ ।
ಯ್ತದೇಂ ಬೞಿಕೆ ಬಿಂಬದುಜ್ಜ್ವಳಿಕೆಯೋ ಸುಧಾಸೂತಿಯಾ ॥

ಚಂಪಕ.

ಪಡೆದೊಡೆ ಕಂಪಂ ಬಣ್ಣಂ । ಬಡೆಯವು ಬಣ್ಣಮನೆ ಪಡೆದುವಪ್ಪೊಡೆ ಕಂಪಂ॥
ಪಡೆಯವುಬಿದಲರ್ಗಳೆರಡುಮ । ನೊಡವೆಳದೀಚಂಪಕಕ್ಕೆ ಪೂಗಳ್ ದೊರೆಯೇ ॥

2. ಭಾರತ ಅಥವಾ ವಿಕ್ರಮಾರ್ಜುನವಿಜಯ.

ಈ ಗ್ರಂಥವು ಚಂಪೂರೂಪವಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಕವಿ ಪಾಂಡವರ ಜನನದಿಂದ ಕೌರವವಧೆಯ ವರೆಗೆ ಭಾರತಕಥೆಯನ್ನು ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಹೇಳಿ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವಾದಂತೆ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾನೆ. ತನ್ನ ಪೋಷಕನಾದ ಅರಿಕೇಸರಿಯೆಂಬ ಚಾಳುಕ್ಯರಾಜನನ್ನು ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಅರಿಕೇಸರಿಯ ಅಪ್ಪಣೆಯ ಮೇರೆಗೆ ಬರೆದುದಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಗ್ರಂಥವು 14 ಆಶ್ವಾಸಗಳಾಗಿ ಭಾಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಗ್ರಂಥಾವತಾರದಲ್ಲಿ ಅರಿಕೇಸರಿಯನ್ನು ವಿಷ್ಣುವಿಗೂ ಪರಮೇಶ್ವರನಿಗೂ ಸೂರ್ಯನಿಗೂ ಮನ್ಮಥನಿಗೂ ಹೋಲಿಸಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಮಂಗಳಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಬಳಿಕ ಸರಸ್ವತಿಯನ್ನೂ ವಿನಾಯಕನನ್ನೂ ನುತಿಸಿದ್ದಾನೆ. ತರುವಾಯ—ಹಿಂದೆ ಅನೇಕರು ಭಾರತಕಥೆಯನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಆವ ಸಂಗತಿಯನ್ನೂ ಬಿಡದಂತೆ ಕ್ರಮವಾಗಿಯೂ ಮನೋಹರವಾಗಿಯೂ ಬರೆವುದಕ್ಕೆ ಇನ್ನಾರೂ ಸಮರ್ಥರಿಲ್ಲ—ಎಂದು ವಿದ್ವಾಂಸರು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳಲು "ಪೇೞಲೊಡರ್ಚಿದೆನೀಪ್ರಬಂಧಮಂ" ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಆಮೇಲೆ ತನ್ನ ಪೋಷಕನ ವಂಶಾವಳಿಯನ್ನು ಹೇಳಿ ಕಥೆಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆಶ್ವಾಸಗಳ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ—

"ಇದು ವಿವಿಧಬುಧಜನವಿನುತಜಿನಪದಾಂಭೋಜವರಪ್ರಸಾದೋತ್ಪನ್ನಪ್ರಸನ್ನಗಂಭೀರವಚನರಚನಚತುರಕವಿತಾಗುಣಾರ್ಣವವಿರಚಿತಮಪ್ಪ ವಿಕ್ರಮಾರ್ಜುನವಿಜಯದೊಳ್" ಎಂಬ ಗದ್ಯವಿದೆ.

ಈ ಗ್ರಂಥದ ಬಂಧವು ಆದಿಪುರಾಣದ ಬಂಧದಷ್ಟು ಲಲಿತವಾಗಿಲ್ಲ; ಪ್ರೌಢವಾಗಿಯೂ ಭಾವಗರ್ಭಿತವಾಗಿಯೂ ಇದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತಪದಗಳು ಹೆಚ್ಚು; ಇದರಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಪದಗಳು ಹೆಚ್ಚು.

ಈ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ:—

ರಾಜಧರ್ಮ, ಅರ್ಜುನೋಕ್ತಿ.

ಒತ್ತಿ ತಱುಂಬಿ ನಿಂದ ರಿಪುಭೂಜಸಮಾಜದ ಬೇರ್ಗಳಂ ನಭ |
ಕ್ಕೆತ್ತದೆ ಬಂದು ತನ್ನ ಮಱೆವೊಕ್ಕೊಡೆ ಕಾಯದೆ ಚಾಗದೊಳ್ಪಿನ ||
ಚೆನ್ನೊತ್ತದೆ ಪೂಣ್ದು ಬಾಳ್ವ ಪುರುಷಾನಸನೆಂಬನಜಾಂಡಮೆಂಬದೊಂ |
ದತ್ತಿಯ ಪಣ್ಣೊಳಿರ್ಪ ಪುರುಷವಲ್ಲದೆ ಮಾನಸನೇ ಪುರಾಂತಕಾ ||

ಸತ್ತವರಿಗಾಗಿ ದುಃಖಿಸುವುದು.

ಕಟುಿದವರ್ಗಳ್ವಿದರೆತ್ತೊಡವರೇಳ್ವೊಡಮಂತವರಿಂ ಬೞಕ್ಕೆ ತಾ |
ಮುೞಿವೊಡಮೇೞಿರಂತವರಱಂ ತವಗಂ ಬೞಿದ್ದಕಿಲ್ಲ ಧರ್ಮವಂ ||
ಗಣ್ಯಿಯಿಸಿ ಕೊಳ್ವುದೊಂದೆ ಚದುರಿಂತುಟು ಸಂಸೃತಿಧರ್ಮಮೇಕೆ ಬಾ |
ಯ್ಬಿಡುವುದದೇಕೆ ಚಿಂತಿಸುವುದೇಕೆ ಪಲುಂಬುವುದೇಕೆ ನೋವುದೋ ||

ಧನಮದ.

ನುಡಿ ತಡವಪ್ಪುದೊಂದು ಮೊಗದೊಳ್ ಮುಱುಕಂ ದೊರೆಕೊಳ್ವುದೊಂದು ನಾ |
ಣ್ಗೆಡೆಗುಡದಿರ್ಪುದೊಂದು ನುಡಿಗಳ್ ಮೊಱೆಯುಂ ಮಱೆಯಿಪ್ಪುದೊಂದು ಕ ||
ಳ್ಗಡಿದವರಂದಮಿಂತು ಸಿರಿ ಸಾರ್ತರೆ ಸಾರ್ವುದದರ್ಕೆ ಸಂದೆಯಂ |
ಬಡದೆ ಜಲಕ್ಕನೀಗಳಱದೆಂ ಸಿರಿ ಕಳ್ಳೊಡವುಟ್ಟಿತೆಂಬುದಂ ||

ಅರ್ಜುನನ ವಿರಹ.

ಅಲರಲರ್ಗಣ್ ಮುಗುಳ್ ನಗೆ ಮಡಲ್ ತೊಡೆ ತುಂಬಿ ಕುರುಳ್ ತಳಿರ್ ತಳಂ |
ಗೊಲೆ ಮೊಲೆ ಕಂಪು ಕಂಪು ಕೊನೆ ಸೆಳ್ಳುಗುರ್ಗಳ್ ಕುಡಿ ತೋಳ್ ನಯಂನಯಂ ||
ನೆಲೆ ನೆಲೆ ಭಂಗಿ ಭಂಗಿ ಪದವಣ್ ಬೆಳವಾರ್ಯ ಪೇೞತಲ್ಲಿದೆಂತೊ ಕೋ |
ಮಲಲತೆ ಪೇೞಮೆನ್ನನಿಯಳಂ ಮಱೆಗೊಂಡುದೊ ಸೂಱೆಗೊಂಡುದೋ ||

ನಂದನ.

ಕವಿವ ಮದಾಳಿಯಿಂ ಮಸುಳನಾಗಿ ಪಯೋಜರಜಂಗಳೊಳ್ ಕವಿ |
ಲ್ಗವಿಲನುಮಾಗಿ ಬಂದ ಮಲಯಾನಿಲನೂದೆ ತೆರಳ್ವ ಚೂತಪ ||
ಲ್ಲವದ ತೆರಳ್ಕೆ ತದ್ವನವಿಲಾಸಿನಿಯುಟ್ಟ ದುಕೂಲದೊಂದು ಪ |
ಲ್ಲವದ ತೆರಳ್ಕೆಯಂತೆಸೆಯೆ ಕಣ್ಗೆಸೆದಿರ್ಪುವು ನಂದನಾಳಿಗಳ್ ||

ಮಿಡಿದೊಡೆ ತನಿಗಬ್ಬುರ್ ರಸಂ | ಬಿಡುವುವು ಬಿರಿದೊಂದು ಮುಗುಳ ಕಂಪಿನೊಳ್
[ಮೊಗಂ ||
ಗಿಡುವುವು ತುಂಬಿಗಳೞ್ಕಿ ಮೆ|ವಡುವುವು ಕುಡಿದೊಂದು ಪಣ್ಣ ರಸದೊಳ್ ಗಿಳಿಗಳ್ ||

ವರ್ಷಕಾಲ.

ದೆಸೆ ಪಸುರೇಱಿ ಪಚ್ಚೆಯೊಳ್ ಮುಚ್ಚಿ ಮುಸುಂಕಿದ ಮಾೞ್ಕೆಯಾದುದಾ |
ಗಸಮಳಿನೀಳನೀಳ ಗಳಕಂಠತಮಾಳವಿನೀಳ ನೀರದ ||
ಪ್ರಸರವಿಭಾಸಿಯಾದುದು ಸಮೀರನುದಾರಕದಂಬಕೇತಕೀ |
ಪ್ರಸರರಜಸ್ಸ್ವರಪ್ರಕಟಪಾಂಸುಳಮಾದುದು ಮೇಘಕಾಲದೊಳ್ ||
ಪೊಳೆವಮರೇಂದ್ರಗೋಪದ ಪಸುರ್ತೆಳವುಲ್ಗಳ ತಳ್ತ ಕಾಮರ್ಗಿ |
ಲ್ಗಳ ಕಿಱಿಗೊಂಕುಗೊಂಕಿದ ಪೊನಲ್ಗಳ ಕೆಂಪು ಪಸುರ್ಪು ಕರ್ಪು ಬೆ ||
ಳ್ಪೊಳಕೊಳೆ ಶಕ್ರಕಾರ್ಮುಕವಿಳಾಸಮನೇನೆರ್ದೆಗೊಂಡು ಬೇಱದ |
ತ್ತಳಗಮನುಂಟುಮಾಡಿದುದೊ ಕಾಮನ ಕಾರ್ಮುಕದಂತೆ ಕಾರ್ಮುಕಂ ||

ಶರತ್ಕಾಲ.

ಕಡವಿನ ಕಂಪಡಂಗಿದುದು ಜಾದಿಯ ಸೊಂಪೆಸೆದತ್ತು ಸೋಗೆಯು |
ರ್ಕುಡುಗಿದುದಂಚೆಯುರ್ಕು ಪೊಸತಾಯ್ತು ಮುಗಿಲ್ಗಳ ನೀಳ್ದ ಕರ್ಪುವೋ ||
ಗಡಿಸಿದುದಿಂದುಮಂಡಳದ ಕರ್ಪೆಸೆದತ್ತು ಘನಾಗಮಂ ಮೊದ |
ಲ್ಗಿಡೆ ಶರದಾಗಮಂ ನೆಱೆಯೆ ಪರ್ವೆ ಸಮಸ್ತಮಹೀವಿಭಾಗಮಂ ||
ಅಳಿ ಬಿರಿದಿರ್ದ ಜಾದಿಯೊಳ್ ಪಲ್ಮೊರೆಯುತ್ತಿರೆ ಹಂಸೆ ಪೂತ ಪೂ |
ಗೊಳದೊಳ್ ರಾಗಿಸುತ್ತಿರೆ ಶುಕಾವಳಿ ಬಂಧುರಗಂಧಶಾಳಿಸಂ ||
ಕುಳದೊಳ್ ಪಾಯ್ದು ಪಾಯ್ಗು ನಲಿಯುತ್ತಿರೆ ಸಾರೆ ಚಕೋರಮಿಂದುಮಂ |
ಡಳಗಳಿತಾಮೃತಾಸವಮನುಂಡುಸಿರುತ್ತಿರೆ ಚೆಲ್ವು ಶಾರದಂ ||

ಭೀಷ್ಮಶರತಲ್ಪ.

ಶಿಂತಿಣಿಯಾಗಿ ನಟ್ಟ ಕಣೆಯೊಳ್ ನೆಲಮುಟ್ಟದ ಮೆಯ್ಯೊಳತ್ತಮಿ |
ತ್ತಂ ತಳೆದಿರ್ದ ಪುಣ್ಗಳೆಸೆವಕ್ಕರದಂತಿರೆ ನೋಡಿ ಕಲ್ಲಿಮೆಂ ||
ಬಂತವೊಲಿರ್ದನಟ್ಟವಣೆಗೋಲ್ಗಳ ಮೇಲೆಸೆದಿರ್ದ ವೀರರಸಿ |
ದ್ಧಾಂತದ ಶಾಸನಂಬರೆದ ಪೊತ್ತಗೆಯಂತಮರಾಪಗಾತ್ಮಜಂ ||

ರಾಜಸೇವೆ.

ಕಲಿಯನೆ ಪಂದೆಮಾೞ್ಪ ಕಡುಪಂದೆಯನೊಳ್ಗಲಿಮಾೞ್ಪ ತಕ್ಕನಂ |
ಪೊಲೆಯನ ಮಾೞ್ಪ ಮುಂ ಪೊಲೆಯನಂ ನೆಱೆ ತಕ್ಕನೆ ಮಾೞ್ಪ ತಮ್ಮೊಳ ||

ಗ್ಗಲಿಸಿ ಪೊದಳ್ದಿ ಪರ್ವಿದವಿವೇಕಿತೆಯಿಂ ನೃಪಚಿತ್ತವೃತ್ತಿ ಸಂ |
ಚಲಮದಱಿಂದಮೋಲಗಿಸಿ ಬಾೞ್ವುದೆ ಕಷ್ಟಮಿಳಾಧಿನಾಥರಂ ||

ಸ್ತ್ರೀಶೋಕ.

ಇೞಿವ ಪೆಣಿಲ್ ತೆರಳ್ದೊಱೆವ ಕಣ್ಬನಿ ಮಾಣದೆ ಮೋದೆ ಶೋಕದ |
ಚ್ಚೞಿದಪೊಲಿರ್ದ ಬಾಸುಳಿನ್ನುಲ್ದು ಕಟಿಲ್ದು ಬೞಿಲ್ದು ಜೋಲ್ದ ಮೆ |
ಯ್ಮಱುಗುವ ಬೇಗದೊಳ್ಮೊಗವಣಂ ದೆಸೆಗಾಣದ ನೋಟಮಾರುಮಂ |
ಮಱುಗಿಸೆ ಬಂದುದಂದು ಕರುಣಂ ಬರೆ ವೈರಿನೃಪಾಂಗನಾಜನಂ ||

ದುರ್ಯೋಧನಪ್ರಲಾಪ.

ಒಡಲೆರಡೊಂದೆ ಜೀವಮಿವರ್ಗೆಂಬುದನೆಂಬುದು ಲೋಕಮಾಗಳಾ |
ನುಡಿ ಪುಸಿಯಾಯ್ತು ನಿನ್ನಸು ಕಿರೀಟಿಯ ಶಾತಶರಂಗಳಿಂದೆ ಪೋ ||
ಪೊಡಮೆನಗಿನ್ನು ಮಾಯೊಡಲೊಳಿರ್ದುದು ನಾಣಿಲಿಜೀವಮೆಂದೊಡಾ |
ವೆಡೆಯೊಳೆ ನಿನ್ನೊಳೆನ್ನ ಕಡುಗೂರ್ಮೆಯುಮಕ್ಕೞಿಮಂಗವಲ್ಲಭಾ ||

ಬನವಾಸಿ ದೇಶ.

ತೆಂಕಣ ಗಾಳಿ ಸೋಂಕಿದೊಡಮೊಳ್ನುಡಿಗೇಳ್ದೊಡಮಿಂಪನಾಳ್ದ ಗೇ|
ಯಂ ಕಿವಿವೊಕ್ಕೊಡಂ ಬಿರಿದ ಮಲ್ಲಿಗೆಗಂಡೊಡಮಾದ ಕೆಂದಲಂ ||
ಪಂ ಕೆಳೆಗೊಂಡೊಡಂ ಮಧುಮಹೋತ್ಸವಮಾದೊಡಮೇನನೆಂಬೆನಾ |
ರಂಕುಸಮಿಟ್ಟೊಡಂ ನೆನೆವುದೆನ್ನ ಮನಂ ಬನವಾಸಿದೇಶಮಂ ||

ಅಸಗ. ಸು. 945.

ಪೊನ್ನನು (ಸು. 950) ತನ್ನ ಶಾಂತಿಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಈ ಕವಿಯ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳಿ ತಾನು "ಕನ್ನಡಕವಿತೆಯೊಳಸಗಂ | ಗನ್ನೂರ್ಮಡಿ" ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ನಯಸೇನನು (1112) ತನ್ನ ಧರ್ಮಾಮೃತದಲ್ಲಿ—"ಅಸಗನ ದೇಸೆ" ಎಂದು ಈತನ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ದುರ್ಗಸಿಂಹನು (ಸು. 1145) ಈತನನ್ನು ಮನಸಿಜ, ಚಂದ್ರ, ಇವರ ಜತೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿ

"ಪೊಸತೆನಿಸ ದೇಸೆಯಿಂ ನವ | ರಸವೆಸೆಯಲ್ಕೊಳ್ಪುವೆತ್ತ ಮಾರ್ಗದಿನಿಳೆಗೇ |
ನೆಸೆದುವೊ ಸುಕವಿಗಳೆನೆ ನೆಗ | ೞ್ದಸಗನ ಮನಸಿಜನ ಚಂದ್ರ........"

ಎಂದು ಹೊಗಳಿದ್ದಾನೆ. ಕೇಶಿರಾಜನೂ (ಸು. 1260) ಪೂರ್ವಕವಿಗಳ ಗೋಷ್ಠಿಯಲ್ಲಿ ಈತನನ್ನು ಸೇರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಆದದರಿಂದ ಈತನು ಪ್ರೌಢಕವಿಯಾಗಿದ್ದಿರಬೇಕು. ಇವನು

ಅವ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆಯೋ ತಿಳಿಯದು. ಪೊನ್ನನು (ಸು. 950) ಈತನ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳುವುದರಿಂದ ಈತನು ಅವನಿಗಿಂತ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದನೆಂಬುದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ: ಸುಮಾರು 945ರಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿರಬಹುದೆಂದು ಊಹಿಸುತ್ತೇವೆ.

ಪೊನ್ನ ಸು. 950.

ಈತನು ಶಾಂತಿಪುರಾಣವನ್ನೂ ಜಿನಾಕ್ಷರಮಾಲೆಯನ್ನೂ ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಶಾಂತಿಪುರಾಣದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿರುವ

"ಪ್ರಕಟಂ ಲೋಕೋತ್ತರಲಾ | ಕಿಕಪರಿಣತಿ ಪೊನ್ನಿಗಂಗೆ ಶಾಂತೀಶ್ವರರಾ ||
ಮಕಥಾಪ್ರಶಸ್ತಿಯಿಂದಾ | ದ ಕೃತಿಗಳ............||
ವಿದಿತಭುವನೈಕರಾಮಾ | ಭ್ಯುದಯಕ್ಕಂ ಬೆಳಗಮಾವುದಂತರಮಿಂತೀ ||
ಪದಿನಾಲ್ಕುಂ ಭುವನಂಗಳ | ಪದಿನಾಲ್ಕಾಶ್ವಾಸರಚನೆಗಂ ಬೆಳೆಯುಕ್ಕುಂ ||"

ಎಂಬ ಪದ್ಯಗಳಿಂದ ಈತನು ಹದಿನಾಲ್ಕಾಶ್ವಾಸವುಳ್ಳ "ರಾಮಕಥೆ" ಅಥವಾ "ಭುವನೈಕರಾಮಾಭ್ಯುದಯ" ಎಂಬ ಗ್ರಂಥವನ್ನೂ ಬರೆದಿರುವಂತೆ ತಿಳಿಯಬರುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ "ಸಂದ ಗತಪ್ರತ್ಯಾಗತಮೆಂದೀಕೃತಿಯೆಂವಿವರ್ಕೆ" ಎಂಬುದರಿಂದ ಶಾಂತಿಪುರಾಣವೆಂಬ "ಈಕೃತಿ" ಯಲ್ಲದೆ "ಗತಪ್ರತ್ಯಾಗತ" ವಾದ ಮತ್ತೊಂದು ಕೃತಿಯೂ ಈತನಿಂದ ರಚಿತವಾಗಿರಬೇಕು. ಈ ರಾಮಕಥೆಯೂ ಗತಪ್ರತ್ಯಾಗತಕೃತಿಯೂ ನಮಗೆ ದೊರೆತಿಲ್ಲ. ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣದಲ್ಲಿ—

ಉದಯಾಸ್ತೋನ್ನತಶೈಲಸೇತುಹಿಮವತ್ಕುತ್ಕೀಲಪರ್ಯಂತಸಂ |
ಪದೆಯುಂ ವಾರ್ಧಿತರಂಗರಂಗನಿನದತ್ಕಾಂಚೀಕಲಾಪಾಂಚಿತಾ ||
ಸ್ಪದೆಯುಂ ಸಾಧಿಸಿ ಕಬ್ಬಿಗಂಗೆ ನೆಲನಂ ನಿರ್ವ್ಯಾಜದಿಂದಂ ನಿಮಿ |
ರ್ಚಿದ ಗೆಲ್ಲಂ ಭುವನೈಕರಾಮಮಹಿಪಂಗೆಕ್ಕುಂ ಪೆಜರ್ಗಕ್ಕುಮೇ|| 1
*** ಆನೆಯ ಮೇಲೆಯುಮಾಳ ಮೇಲೆಯುಂ |
ಕುದುರೆಯ ಮೇಲೆಯುಂ ಪರಿದುದೊಂದೆ ಗಜಂ ಭುವನೈಕರಾಮನಾ || 2

ಎಂಬ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ "ಭುವನೈಕರಾಮ" ಎಂಬ ಒಬ್ಬ ರಾಜನ ಹೆಸರು ಹೇಳಿದೆ. ಒಂದು ವೇಳೆ ಇದು ಪೊನ್ನನ "ಭುವನೈಕರಾಮಾಭ್ಯುದಯ"ದ ಪದ್ಯವಾಗಿದ್ದರೂ ಇರಬಹುದು. ಇವನ ಗತಪ್ರತ್ಯಾಗತಕೃತಿ ಸಂಸ್ಕೃತಭಾಷೆಯಲ್ಲಿರಬಹುದೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಇವನು ಒಂದು ಅಲಂಕಾರಗ್ರಂಥವನ್ನೂ ಬರೆದಿರುವುದಾಗಿ ಕೆಲವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಈತನು ಜೈನಮತದವನು. ಇವನಿಗೆ ಪೊನ್ನ, ಪೊನ್ನಿಗ, ಪೊನ್ನಮಯ್ಯ, ಸವಣ, ಕುರುಳ್ಗಳ ಸವಣ ಎಂಬ ಹೆಸರುಗಳುಂಟು: ಕವಿಚಕ್ರವರ್ತಿ, ಉಭಯಕವಿಚಕ್ರವರ್ತಿ, ಸರ್ವದೇವಕವೀಂದ್ರ, ಸೌಜನ್ಯಕಂದಾಂಕುರ ಎಂಬ ಬಿರುದುಗಳೂ ಉಂಟು.

---

1. ಪುಟ. 188. 2. ಪುಟ. 146.

**** ಕವಿತಾರಸವುಂ ಸದರ್ಥವಾ ||
ದಿತ್ವವುನಿಂದ್ರನಂದಿಮುನಿಯಿಂ ಪಡೆದೊಂ ದೊರೆಯಾರ್ಕವಿತ್ವವಾ |
ದಿತ್ವಫಲಂ ಹಿ ಶಾಸ್ತ್ರಮೆನಿಪುನ್ನತಿಯಿಂ ಕವಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯೊಳ್ ||

ಎಂಬುದರಿಂದ ಈತನ ಗುರು ಇಂದ್ರನಂದಿ[1] ಯೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

ಭುವನದ ಕನ್ನಡಸಕ್ಕದ | ಕವಿಗಳ್ ಸಲೆ ಸಾಲೆ ಸೋಲೆ ಸವಣಂಗಿತ್ತಂ ||
ಸವಿವೇಕಮುಭಯಕವಿಚ | ಕ್ರವರ್ತಿವೆಸರಂ ನಿಜಾಹಿತೋಷ್ಣಂ ಕೃಷ್ಣಂ ||
ಕವಿತಾವಿಳಾಸಮುಂ ಚ | ಕ್ರವರ್ತಿ ತಾನಿರ್ದು ಮೆಚ್ಚಿ ಪೆಸರ್ಗೊಂಡೆರಡುಂ ||
ಕವಿತೆಯೊಳಮುಭಯಕವಿಚ | ಕ್ರವರ್ತಿಯೆನೆ ನೆಗೞ್ದನೀಕುರುಳ್ಗಳ ಸವಣಂ ||

ಎಂಬ ಪದ್ಯಗಳಿಂದ ಈತನಿಗೆ ಕೃಷ್ಣರಾಜನು ಉಭಯಕವಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯೆಂಬ ಬಿರುದನ್ನು ಕೊಟ್ಟಂತೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಜನ್ನನೂ (1209) ತನ್ನ ಯಶೋಧರಚರಿತ್ರದಲ್ಲಿಯು—

ಕನ್ನರನಾದರದಿಂ ಕುಡೆ | ಹೊನ್ನಂ ಮನವೊಸೆದು ತೈಲಪಂ ಕುಡೆ ರನ್ನಂ ||
ಮನ್ನಿಸಿ ಬಲ್ಲಾಳಂ ಕುಡೆ | ಜನ್ನಂ ಕವಿಚಕ್ರವರ್ತಿವೆಸರಂ ತಳೆದಂ ||

ಎಂಬ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ದೃಢಪಡಿಸುತ್ತಾನೆ. ಈ ಅಂಶವನ್ನೇ ದುರ್ಗಸಿಂಹನು (ಸು. 1145)

****** ಪಡೆದಂ ವಿಶ್ವಾ ||
ವನಿಪಾಲಂ ಕೃಷ್ಣನರೇಂ | ದ್ರನೀಯೆ ಕವಿಚಕ್ರವರ್ತಿವೆಸರಂ ಪೊನ್ನಂ ||

ಎಂಬ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ರನ್ನನು (993) ಈ ಕವಿಯನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಹೊಗಳುವುದರಿಂದ ಈತನು ಅವನ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದಿರಬೇಕು. ಅಲ್ಲದೆ, ಈತನಿಂದ ಶಾಂತಿಪುರಾಣವನ್ನು ಬರೆಯಿಸಿದ ಮಲ್ಲಪ, ಪುನ್ನಮಯ್ಯ, ಎಂಬವರು ಮುಂದೆ ತೈಲಪನ ಚಮೂಪತಿಗಳಾದಂತೆ ರನ್ನನ ಅಜಿತಪುರಾಣದಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಈ ತೈಲಪನು 973ರಿಂದ 997ರ ವರೆಗೆ ರಾಜ್ಯವಾಳಿದನು. ಆದುದರಿಂದ ಕವಿಗೆ "ಉಭಯಕವಿಚಕ್ರವರ್ತಿ" ಯೆಂಬ ಬಿರುದನ್ನು ಕೊಟ್ಟ ರಾಜನು 945ರಿಂದ 956ರ ವರೆಗೆ ಆಳಿದ, ಕನ್ನರ, ಅಕಾಲವರ್ಷ, ನಿರುಪಮ—ಎಂಬ ಹೆಸರುಗಳುಳ್ಳ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟವಂಶದ ಕೃಷ್ಣರಾಜನಾಗಿರಬೇಕು.[2] ಈ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಪೊನ್ನನು ಸುಮಾರು 950 ರಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿರಬೇಕೆಂದು ಊಹಿಸುತ್ತೇವೆ.

ಈತನು ಬಹಳ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ಕವಿ. ಈತನನ್ನು ಅನೇಕಕವಿಗಳು ಹೊಗಳಿದ್ದಾರೆ:—

---

1. ಈ ಹೆಸರಿನ ಒಬ್ಬ ಜೈನಗುರು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಸಮಭೂಷಣವೆಂಬ ಒಂದು ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಇವನೇಯೋ ಬೇರೋ ತಿಳಿಯದು.

2. ಶ್ರ. ಬೆ. ಶಾ. ಉಪೋದ್ಘಾತ. ಪುಟ 73.

ಚದುರರೆನಿಸಿದರ ಚಿತ್ತ | ಕ್ಕಿದು ಪೊಸತೆನಿಸಿರ್ದ ರೀತಿಯಂ ನಿರ್ವಹಿಪ ||
ಗ್ಗದ ಬಲ್ಮೆ ಬಗೆಯೆ ತನಗ | ಲ್ಲದೆ ಪೆಱಗಿಲ್ಲೆನಿಪ ಪೊನ್ನನಂ ಪೊಗೞದರಾರ್ ||

[ಪಾರ್ಶ್ವಪಂಡಿತ (1205)]

ಹೀಗೆಯೇ ನಯಸೇನ (1112), ನಾಗವರ್ಮ (ಸು. 1145), ರುದ್ರಭಟ್ಟ (ಸು. 1180), ಕೇಶಿರಾಜ (ಸು. 1260), ಮಧುರ[1] (ಸು. 1380), ಮೊದಲಾದ ಕವಿಗಳೆಲ್ಲಾ ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈತನ ಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ ನಾಗವರ್ಮಕೇಶಿರಾಜಾದಿಲಕ್ಷಣಗ್ರಂಥಕಾರರು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ಉದಾಹರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪಂಪ, ಪೊನ್ನ, ರನ್ನ ಈ ಮೂವರೂ "ರತ್ನತ್ರಯ" ವೆನಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಂತೆ ರನ್ನನ ಅಜಿತಪುರಾಣದಲ್ಲಿಯು—

ಕವಿಜನದೊಳ್ ರತ್ನತ್ರಯ | ಪವಿತ್ರರೆನೆ ನೆಗೞ್ದ ಪಂಪನುಂ ಪೊನ್ನಿಗನುಂ ||
ಕವಿರತ್ನನುಮೀಮೂವರ | ಕವಿಗಳ್ ಜಿನಸಮಯದೀಪಕರ್ ಪೆಱರೊಳರೇ ||

ಎಂಬ ಪದ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

ಈ ಕವಿ ಪಂಪನಂತೆಯೇ ಆವ ಹಿಂದಣ ಕವಿಯನ್ನೂ ಸ್ತುತಿಸಿಲ್ಲ. ಆದರೆ—

ಕನ್ನಡಕವಿತೆಯೊಳಸಗಂ | ಗನ್ನೂರ್ಮಡಿ ರೇಖೆಗಗ್ಗಳಂ ಸಕ್ಕದದೊಳ್ ||
ಮುನ್ನಿನ ಕಾಳಿದಾಸಂ | ಗನ್ನೂರ್ಮಡಿ ರಚನೆಯೊಳ್ ಕುರುಳ್ಗಳಸವಣಂ ||

ಎಂಬ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದ ಕನ್ನಡಕವಿಯಾದ ಅಸಗನನ್ನೂ ಸಂಸ್ಕೃತಕವಿಯಾದ ಕಾಳಿದಾಸನನ್ನೂ ಹೇಳಿ ಅವರಿಗಿಂತ ತಾನು ಚತುರನೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

ಈತನು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿಯೂ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೂ ತನಗಿರುವ ಪ್ರೌಢಿಯನ್ನೂ ಅದ್ವಿತೀಯಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನೂ ಈ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ:—

ದೊರೆಯಿಲ್ಲೆನೆ ಪೊರೆಯಿಲ್ಲೆನೆ | ನೆರಮಿಲ್ಲೆನೆ ಸಮಱೆ ಸಕ್ಕದಂ ಕನ್ನಡಮೆಂ ||
ಬೆರಡುಂ ಕವಿತೆಗುನಮಳ್ವ | ತ್ತರಂತಿರೊಡನಡಪಿದಂ ಕುರುಳ್ಗಳಸವಣಂ ||
ಇದಿರ್ಗೆ ಬರೆ ಪೊನ್ನಿಗಂ ಕಿಡಿ | ಸದಿರಂ ಕವಿಗಮಕಿವಾದಿವಾಗ್ಮಿಗಳ ಕವಿ ||
ತ್ವದ ಗಮಕಿತ್ವದ ವಾದಿ | ತ್ವದ ವಾಗ್ಮಿತ್ವದ ಪೊಡರ್ಪುಮಂ ದರ್ಪಮುಮಂ ||
ನೇರಿದುವೆನಿಪೆರಡುಂ ಕವಿ | ತಾರಸವಿಾಸವಣನೊರ್ವನೊಳ್ ನೆಲಸಿದುವಿ ||
ನ್ನಾರಾರ ಕವಿತ್ವಮುಮವಿ | ಚಾರಿತರಮಣೀಯಮಲ್ಲಿ ಪುರುಳಱಸುವುದೇ ||
ಎರಡೆಡೆಗೆ ವರ್ಪನುಂ ಮ | ಚ್ಚರಿಸುವನುಂ ನುಡಿಗೆ ಸಕ್ಕದಂ ಕನ್ನಡಮೆಂ ||
ಬೆರಡುಂ ಕವಿತೆಗೆ ಬಲ್ಮೆಗೆ | ಪೆರಲೆತ್ತಿದನಿಳೆಯೊಳೀಕುರುಳ್ಗಳಸವಣಂ ||
ಜಸಮಡಿಗಿಡೆ ಪೆಱರಿಂ ಪೇ | ೞಿಸದ ಪಸರ್ ಪೆಱರದೆನಿಸಿ ಪೆಱರಿಂದಂ ನೋ ||
ದಿಸದ ಪೆಱಂಗಿನಿಸೆಡೆಗುಡ | ದಸಹಾಯಕವೀಶ್ವರಂ ಕುರುಳ್ಗಳಸವಣಂ ||
ನೋಡಿರೆ ಪೇೞ್ವ ಮೂಱುವರೆ[2] ಭಾಷೆಗಳಂ ಪೆಱರರ್ಥಮಂ ಪೆಱರ್ |
ಮಾಡಿದ ದೇಸೆಯುಂ ಪೆಱರ ಬಿನ್ನಣಮುಂ ಪೆಱರೋಜೆಯುಂ ಕಡಂ ||

---

1. ರನ್ನನ ಚರಿತೆಯನ್ನು ನೋಡಿ. 2. ನಾಗವರ್ಮನ ಚರಿತೆಯನ್ನು ನೋಡಿ.

ಮಾಡುವ ಕಳ್ವ ಕೊಳ್ವ ಖಳರಿರ್ಕೆಮ ಕಬ್ಬಿಗಗಳ್ಳರೆಂದು ಕೂ |
ಸಾಡಿಸಲಾಗದಕ್ಕರದ ರಾಜ್ಯದೊಳೀಕವಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾ ||
ಕಂಡೊಡನಾಡಿದಕ್ಕರಿಗನಕ್ಕರಿಗಂ ಗೆಡೆಗೊಂಡ ಪಂಡಿತಂ |
ಪಂಡಿತನೆಯ್ದೆ ಕಲ್ತ ಚದುರಂ ಚದುರಂ ಸಭೆಗುಕ್ತಿಮಂಡನಂ ||
ಮಂಡನನುಣ್ಮುಯಂ ಕಿಡಿಸದಾಳ್ದ ನೃಪಂ ನೃಪನಿರ್ದ ಮಂಡಲಂ |
ಮಂಡಲಮೆಂದೊಡೆಯ್ದಲರಿದುನ್ನತಿಯಂ ಕವಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾ ||

ಈತನ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ:—

1. ಶಾಂತಿಪುರಾಣ.

ಇದು ಹದಿನಾರನೆಯ ತೀರ್ಥಕರನಾದ ಶಾಂತಿನಾಥನ ಚರಿತವು; ಚಂಪೂ ರೂಪವಾಗಿದೆ; ಹನ್ನೆರಡು ಆಶ್ವಾಸಗಳಾಗಿ ಭಾಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಈ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಕವಿ ಪುರಾಣಚೂಡಾಮಣಿಯೆಂಬ ಹೆಸರಿಟ್ಟಿರುವಂತೆ—

ಶಾಂತಿಜಿನಜನ್ಮಜಲಧಿಗೆ | ಶಾಂತಿಪುರಾಣಮೆ ಪರಾರ್ಥ್ಯರತ್ನಮಿದಂ ಪೇ ||
ಳ್ದಂತು ಕವಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯೆ | ನೋಂತಂ ಪೆಸರಿಂ ಪುರಾಣಚೂಡಾಮಣಿಯಂ ||

ಎಂಬ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಆಶ್ವಾಸಗಳ ಕೊನೆಯ ಗದ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವನ್ನು ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—

ವೆಂಗಿವಿಷಯದಲ್ಲಿಯ ಕಮ್ಮೆನಾಡಿನ ಪುಂಗುನೂರೆಂಬ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಕೌಂಡಿನ್ಯ ಗೋತ್ರೋದ್ಭವನಾದ ಯಾಜ್ಞವಲ್ಕ್ಯಸದೃಶನಾದ ನಾಗಮಯ್ಯನೆಂಬ ಜೈನಬ್ರಾಹ್ಮಣ ನಿದ್ದನು. ಆತನಿಗೆ ಮಲ್ಲಪನೆಂದೂ ಪುನ್ನಿಮಯ್ಯನೆಂದೂ ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳು ಇದ್ದರು. ಇವರು ತಮ್ಮ ಗುರುವಾದ ಜಿನಚಂದ್ರದೇವರ "ಪರೋಕ್ಷವಿನಯ" ಪ್ರದರ್ಶನಾರ್ಥವಾಗಿ ಒಂದು ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆವಂತೆ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳಲು ಕವಿ ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದನು.

ಗ್ರಂಥಾವತಾರದಲ್ಲಿ ಶಾಂತಿನಾಥನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಬಳಿಕ ಸಿದ್ಧಾಚಾರ್ಯೋಪಾಧ್ಯಾಯಸಾಧುಗಳನ್ನೂ ಯಕ್ಷಯಕ್ಷಿಗಳನ್ನೂ ಸರಸ್ವತಿಯನ್ನೂ ಕ್ರಮವಾಗಿ ನುತಿಸಿದ್ದಾನೆ. ತರುವಾಯ ಜಿನಚಂದ್ರಮುನಿಯ ಗುರುಪರಂಪರೆಯನ್ನು[1] ಕೊಟ್ಟು ಆ "ಜಿನಚಂದ್ರನಂ ಶಾಂತೀಶ್ವರಕಥೆಗೆ ಪತಿಯೆನಲ್ಕೆ ಪೇಳ್ವೆಂ ಕೃತಿಯಂ" ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆಯಿಸಿದ ಮಲ್ಲಪಯ್ಯಪುನ್ನಿಮಯ್ಯರ ವಂಶಾವಳಿಯನ್ನು ವಿವರಿಸಿ ಕಥೆಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಆಶ್ವಾಸಗಳ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ—

1. ಕಾನೂರ್ಗಣದ ಅರ್ಹದ್ಬಲಯತಿಯ ಶಿಷ್ಯ ಆರ್ಯಣಂದಿಯೋಗಿ; ಆತನ ಶಿಷ್ಯ ವೀರಣಂದಿಮುನಿ; ಅವನ ಶಿಷ್ಯ ಬೆಟ್ಟದ ರಾಮಣಂದಿ; ಆತನ ಶಿಷ್ಯ ಚಂಡಿನಂದಿ; ಅವನ ಶಿಷ್ಯನೇ ಕಥೆಗೆ ಪತಿಯಾದ ಜಿನಚಂದ್ರಮುನಿ. ಈತನು ಒಂದು ಪೂಜ್ಯಪಾದಚರಿತ್ರವನ್ನು ಬರೆದಿರುವಂತೆ ಕವಿಹೇಳುತ್ತಾನೆ.

ಇದು ಜಿನೇಂದ್ರಚರಣಸರಸೀರುಹಶಿಲೀಮುಖಾಯಮಾನ ಶ್ರೀಮದುಭಯಕವಿಚಕ್ರವರ್ತಿನಿರ್ವರ್ತಿತಮುಮಂ ಅಮ್ಮನಭಕ್ತಾಭಿಧಾನವಿದ್ಯಾನಿಧಾನಮಲ್ಲಪಾರ್ಯತದನುಜಾತಾಭಿಜಾತಸಾರಸ್ವತಪುನ್ನಮಾರ್ಯಕಾರಿತಮುಮಪ್ಪ ಪುರಾಣಚೂಡಾಮಣಿಯೊಳ್— ಎಂಬ ಗದ್ಯವಿದೆ.

ಇವನ ಬಂಧವು ಪ್ರೌಢವಾಗಿದೆ; ಇವನ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ.

ಪ್ರಭಾತ.

ದೆಸೆಗಳ್ ಮೃಗಮದಕರ್ದಮ | ದೆಸಕದಿನಣ್ಪಿಕ್ಕಿ ಪಾಲೊಳೋಲಾಡಿದವೋಲ್ ||
ಎಸೆದಿರ್ದುವೊಗ್ಗನೊಗ್ಗನೆ | ಮುಗುಳ್ದುವು ತಾರಗೆಗಳೞಗಿದಗೆಗಳ ತೆಱದಿಂ

ಚಂದ್ರೋದಯ.

ಉದಯಕ್ಷ್ಮಾಭೃತ್ತಟಂ ರಂಗಮನುಡುತತಿ ಪುಷ್ಪಾಂಜಲಿಕ್ಷೇಪಮಂ ಪ |
ರ್ವಿದಗುರ್ವಪ್ಪಂಧಕಾರಂ ನವಯವನಿಕೆಯಂ ನಾಲ್ಕು ಜಾಮಂಗಳಂ ತ ||
ಪ್ಪದೆ ನಾಲ್ಕಂಕಂಗಳಂ ಪೋಲ್ತಮರ್ದಿರೆ ಹಿಮಕೃನ್ನಾಟಕಾಸೂತ್ರಧಾರಾ |
ಭ್ಯುದಯಪ್ರಾರಂಭಮಿಂದ್ರಾಶೆಯೊಳೆನೆಯೆನೆ ಚೆಲ್ವಾಯ್ತು ಶೀತಾಂಶುಬಿಂಬಂ ||

ಮಾವು.

ಪುದಿದೆಳಗಾಯ್ ಬಸಂತದ ಮೊದಲ್ ನೆರೆದೊಪ್ಪುವ ದೋರೆಗಾಯ್ ಬಸಂ |
ತದ ನಡು ಪಣ್ ಬಸಂತದ ಸೆಱಂಗೆನೆ ತನ್ಮಯಮಪ್ಪಿನಂ ಬಸಂ ||
ತದ ನಿಮಿರ್ದಾದಿ ಮಧ್ಯಮವಸಾನಮೊಡಂಬಡೆ ತನ್ನೊಳಂ ಬಸಂ |
ತದೊಳಮದೇಂ ಬಸಂತದದಗುಂತಿಗೆ ಬಾೞ್ತ್ರೊದಲಾಯ್ತೊ ಮಾಮರಂ ||

ಸರಸ್ಸು.

ವಿದಳಿತಹೇಮತಾಮರಸಸಾಂದ್ರಲಸನ್ಮಕರಂದಸಿಕ್ತಷ |
ಟ್ಪದತತಿ ಪಾಱ್ದು ಪಾಱ್ದು ಸರಸೀರುಹದಿಂ ಸರಸೀರುಹಕ್ಕೆ ಪೋ ||
ಲ್ತುದು [ಮಧುವಂ] ಮನೋಭವನುಮುಬ್ಬಿಯೊಳಾಡುವ ಪೊನ್ನಬಟ್ಟನೊ |
ರ್ಮೊದಲೆ ಮನೋಜಕಾಂತೆ ಮುಳಿಸಿಂ ದೆಸೆಗೋವದೆ ಸೂಸುವಂದಮಂ ||

ವನ.

ಮೆಯ್ವಸಮೊಂದೆ ಪೂವಿನೊಳೆ ಪೋಗೆ ತೆಱಂದಿರಿದಳ್ಳಿಗೊಂಬಿನೊಳ್ |
ಪಾಯ್ವುದುಮೊಂದೆ ಪಣ್ಣ ರಸಮಂ ಸವಿಗಾಣದೆ ಚಂಚುಮಂ ನೆಲ ||
ಕ್ಕೆಯ್ವುದುಮೊಂದೆ ಕೋರಕದೊಳೊಟ್ಟಿ ಮೆಮಟ್ಟುವಚತ್ತು ಲಂಘನಂ |
ಗೆಯ್ವುದುಮಾದುದಾಮಧುಪಕೀರಪಿಕಾಳಿಗೆ ನಂದನಂಗಳೊಳ್ ||
ನಯಮಳವಟ್ಟು ಪಚ್ಚೆ ಸಹಕಾರದೊಳಿಂಗುಳಿಕಂ ತಳಿರ್ತಶೋ |
ಕೆಯೊಳರಿದಾಳಮುಳ್ಳಲರ್ ಸಂಪಗೆಯೊಳ್ ಕಡುಗರ್ಪು ಭೃಂಗಕೋ ||

ಟ್ಟಳೊಳೆಸೆದಿರ್ದ ನೀಲಿ ಗಿರಿಮಲ್ಲಿಗೆಯೊಳ್ ಸಮನಾಗೆ ಚೀರಘ |
ಟ್ಟೆಯ ಬರೆದಿಟ್ಟ ಚಿತ್ರದ ಬನಕ್ಕೆಣೆಯಾಯ್ತು ಬನಂ ವಿದೇಹದೊಳ್ ||

ವಸಂತ.

ಸಕಲಮಧುವ್ರತವ್ರಜಯುಮೆಂಬ ಪಿಕಾವಳಿಯೆಂಬ ಸದ್ವಚ |
ಶ್ಶುಕಕುಳಮೆಂಬ ಮೆಚ್ಚಿಸಿದ ಗಾಯಕಸತ್ಪ್ರತಿಹಾರವೃತ್ತಪಾ ||
ಠಕತತಿಗಿತ್ತನಗ್ಗಳದ ಮಾವಿನ ಪೂವಿನ ಮಾವಿನಂಕುರ |
ಪ್ರಕರದ ಮಾವಿನೊಳ್ಮಿಡಿಯ . . . ಜೀವಿತಮಂ ಬಸಂತದೊಳ್ ||

ಅಶೋಕ.

ಭ್ರಾಜಿತಧೂಮಮಾಳೆ ಮಧುಪಾವಳಿ ಕೇಸುರಿ ಕೆಂದಳಿರ್ ತದು |
ರ್ವೀಜಮುದಗ್ರವಹ್ನಿಯೆನೆ ಯಾತ್ರೆಯೊಳಂಗಜನಿಕ್ಷುಚಾಪಮಂ ||
ಪೂಜಿಸಿ ಮೀನಕೇತನಮನರ್ಚಿಸಿ ವಾಜಿಯನಾಜಿಗೆಂದು ನೀ |
ರಾಜಿಸಲೆಂದು ಪೊತ್ತಿಸಿದ ದೀಪ್ಯಮೆನಿಪ್ಪುವು ತಳ್ತಶೋಕೆಗಳ್ ||

ಮಲ್ಲಿಗೆ.

ಕುಸುಮಕುಲಕ್ಕೆ ನಿನ್ನ ರಸೆ ನಿನ್ನ ವಿಳಾಸಮೆ ನಿನ್ನ ಚೆಲ್ವೆ ನಿ |
ನ್ನೆಸಕಮೆ ನಿನ್ನ ಸಲ್ಗೆ ಮಧುಲಕ್ಷ್ಮಿಯೊಳಾಮಲಯಾನಿಲೇಂದುಗಳ್ ||
ಪೊಸಯಿಸೆ ನಿನ್ನ ಸೌರಭಮನೆಂದಭಿಷೇಕಪುರಸ್ಸರಂ ಸ್ಮರಂ |
ನಸುವಿರಿದಿರ್ದ ಮಲ್ಲಿಗೆಗೆ ಕಟ್ಟಿದನಂಕದ ರಾಜ್ಯಪಟ್ಟಮಂ ||

2. ಜಿನಾಕ್ಷರಮಾಲೆ.

ಇದು ಜಿನಸ್ತುತಿರೂಪವಾದ ಗ್ರಂಥವು; ಇದರಲ್ಲಿ 39 ಕಂದಪದ್ಯಗಳಿವೆ. ಈ ಪದ್ಯಗಳು ಕಕಾರದಿಂದ ಳಕಾರದ ವರೆಗೆ ವರ್ಣಾನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಆರಂಭಿಸುವುದಲ್ಲದೆ ಅಂತಾದಿಯಾಗಿಯೂ ಇವೆ.

ಳಾಂತಂಬರಂ ಬುಧರ್ ಪೊಗ | ಳ್ವಂತಕ್ಕರಮಾಲೆಯಂ ಜಿನಸ್ತವದೊಳಗೋ ||
ರಂತಿರೆ ಪೇಳ್ದಿಂ ಹಿಮಸೇ | ತ್ವಂತವರಂ ಪರೆವಿನಂ ಕುರುಳ್ಗಳಸವಣಂ ||

ಎಂಬ ಕೊನೆಯ ಪದ್ಯದಿಂದ ಗ್ರಂಥರಚನಾಕ್ರಮವೂ ಕವಿಯ ಹೆಸರೂ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತವೆ.

ಈ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ:—

ಘನದುಷ್ಕೃತಬಳನಿರ್ವೇ | ದನಕರಚಾರಿತ್ರ ಚಿತ್ರಮಾಗಿರೆ ಪೊಗಳ್ದಿಂ ||
ಜಿನನಾಥ ಭವದ್ಗುಣಮಂ | ವಿನತೋರ್ವೀಜನಮನಂತ ಮತ್ಪ್ರತಿಸಜ್ಞಂ ||
1 ಚಮರಂ ಭಾವಲಯಂ ಸಿಂ | ಹವಿಷ್ಟರಂ ಚಮರಮಮರತೂರ್ಯಾಮಶೋಕಂ ||
ಧವಳಚ್ಛತ್ರಂ ಸುರಪು | ಷ್ಪವೃಷ್ಟಿ ಜಿನನಾಥ ನಿಮ್ಮೊಳೆಸೆವುದು ನಿಚ್ಚಂ ||

---

1. ಈ ಪದ್ಯವು ಶ. ಶಾ. ದಲ್ಲಿ ಉದಾಹೃತವಾಗಿದೆ. ಸೂ. 65.

ಝಷಕುಲಿಶಾಂಕಿತಪದಯುಗ | ವೃಷಭಧ್ವಜ ವೃಷಭನಾಥ ಸುಚರಿತ್ರ ಗಜ॥
ದ್ವಿಷವಿಷ್ಟರ ಪೊಗೞಲ್ ಮ | ದ್ವಿಷಯಮೆ ನಿನ್ನ ಮಲಗುಣಗಣಂ ಸರ್ವಜ್ಞಾ॥
ಹೊಬ್ಬಿನ ಸೊಡರಿಂ ಚರುವಿಂ | ಚಿಬ್ಬಂಪೊಯ್ದಲೆಯಿನಲರಿನಕ್ಷತೆಯಿಂದಂ ॥
ಮೆಬ್ಬುರಿಸಿ ನಿನ್ನನರ್ಚಿಸಿ | ನಿಬ್ಬರಮಾಗಿರ್ದ ನರಕಗತಿಯೊಳ್ ಬೀೞಂ ||

ಚಾವುಂಡರಾಯ 978.

ಈತನು ಚಾವುಂಡರಾಯಪುರಾಣವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಈಗ್ರಂಥದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿರುವ—

ನವಶತಸಂಖ್ಯೆಯಾಗೆ ಶಕಕಾಲಸಮಂ ನೆಗೞ್ದೀಶ್ವರಾಬ್ದಮು |
ತ್ಸವಕರಮಾಗೆ ಫಾಲ್ಗುಣಸಿತಾಷ್ಟಮಿ ರೋಹಿಣಿ ಸೋಮವಾರಮುಂ ||
ಟಿವು ಶುಭದಂಗಳಾಗೆ ಪರಮೋತ್ಸವದಿಂ ಗುಣರತ್ನಭೂಷಣಂ |
ಕವಿಜನಶೇಖರಂ ಬರೆದು ಪುಸ್ತಕಕೇಱಿಸಿದಂ ಪುರಾಣಮಂ ||

ಎಂಬ ಪದ್ಯದಿಂದ ಈ ಪುರಾಣವು ಶಕ 900 ನೆಯ ಈಶ್ವರಸಂವತ್ಸರದಲ್ಲಿ—ಎಂದರೆ ಕ್ರಿ. ಶ. 978 ರಲ್ಲಿ—ಹುಟ್ಟಿದಂತೆ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಈಗ್ರಂಥದಿಂದ ಈತನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಅನೇಕಸಂಗತಿಗಳು ತಿಳಿಯುತ್ತವೆ :—ಇವನು ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಷತ್ರಿಯವಂಶದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವನು. ಇವನಿಗೆ ಅಜಿತಸೇನಾಚಾರ್ಯಶಿಷ್ಯನಾದ "ಗಂಗಕುಲಾಬ್ಧಿಚಂದ್ರ, ಗಂಗಕುಲಚೂಡಾಮಣಿ, ಜಗದೇಕವೀರ, ಧರ್ಮಾವತಾರ, ನೊಳಂಬಕುಲಾಂತಕದೇವ" ಎಂಬ ಬಿರುದುಗಳುಳ್ಳ ರಾಚಮಲ್ಲನು (974—984) 'ಪರಮಸ್ವಾಮಿ.' ಈ ರಾಚಮಲ್ಲನಲ್ಲಿ ಈತನು ಸೇನಾನಾಯಕನಾಗಿಯೂ ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿಯೂ ಇದ್ದನು. ಇವನೂ ಅಜಿತಸೇನಾಚಾರ್ಯರ ಶಿಷ್ಯನು. ಈತನು ಶ್ರವಣಬೆಳ್ಗೊಳದಲ್ಲಿ ಅಪರಿಮಿತವಾಗಿ ಧನವ್ಯಯಮಾಡಿ ಗೊಮ್ಮಟೇಶ್ವರಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದನು. ರಾಚಮಲ್ಲನು ಇವನ ಔದಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಮೆಚ್ಚಿ "ರಾಯ" ಎಂಬ ಬಿರುದನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು. ಶ್ರ. ಬೆ. 137ನೆಯ ಶಾಸನದಲ್ಲಿಯ—"ಸ್ಥಿರಜಿನಶಾಸನೋದ್ಧರಣರಾದಿಯೊಳಾರೆನೆ ರಾಚಮಲ್ಲಭೂ| ವರವರಮಂತ್ರಿ ರಾಯನೆ ಒೞಿಕ್ಕೆ * * *" ಎಂಬ ಪದ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿಯೂ ಇವನಿಗೆ "ರಾಯ" ಎಂಬ ಹೆಸರು ಉಪಯೋಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಈತನಿಗೆ "ಅಣ್ಣ" ನೆಂದೂ ಒಂದು ಹೆಸರು ಇದ್ದಂತೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಈತನು ಗೋವಿಂದರಾಜನೆನ್ನು ಬೆಂಕೊಂಡು ರಾಚಯನೆನ್ನು ಕೊಂದು ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದಂತೆ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ; ಬಹಳಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಯಾಗಿದ್ದಂತೆ ತಿಳಿಯಬರುತ್ತದೆ. ತನಗೆ ಇದ್ದ ಬಿರುದುಗಳನ್ನೂ ಅವಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳನ್ನೂ ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—

ಆಳ್ದನ ಪೆಸರಿಂ ಖೇಡಗಕಾಳೆಗದೊಳ್ ವಜ್ಜಳದೇವನಂ ಗೆಲ್ದ ಸಾಹಸದಿಂ ಸಮರಧುರಂಧರಂ ; ಗೋನೂರ ಬಯಲೊಳ್ ಬಂದೊಡ್ಡಿದ ನೊಳಂಬರ ಕಾಳೆಗ

ದೊಳ್ ಜಗದೇಕವೀರನ ಮುಂತೆ ತನ್ನ ಬಲಮಂ ಮೆಱೆದುದಱಿಂ ವೀರಮಾರ್ತಾಂಡಂ ; ಉಚ್ಚಂಗಿಯ ಕೋಟೆಯೊಳ್ ರಾಜಾದಿತ್ಯನೊಳ್ ಬರ್ದನೆ ರಣಮಂ ಮೆಱೆದುದಱಿಂದೆ ರಣರಂಗಸಿಂಗಂ ; ಬಾಗೆಯೂರ ಕೋಟೆಯೊಳ್ ತ್ರಿಭುವನವೀರನಂ ಕೊಂದು ಗೋವಿಂದರನಂ ಪುಗಿಸಿದುದಱಿಂ ವೈರಿಕುಲಕಾಲದಂಡಂ; ನೃಪಕಾಮನ ಕೋಟೆಯೊಳ್ ರಾಜ, ಬಾಸ, ಸಿವರ, ಕುಣಾಂಕ ಮೊದಲಾದ ಕಲಿಗಳಂ ಬಂದೆ ಮೆಯ್ಯೊಳ್ ಪೆಣದಿಱಿದುದಱಿಂ ಭುಜವಿಕ್ರಮಂ; ತನ್ನ ತಮ್ಮನಂ ನಾಗವರ್ಮನಂ ಕೊಂದ ಪಗೆಗೆ ಚಲದಂಕಗಂಗಂ ; ಗಂಗರ ಭಟನೆನಿಸಿದ ಮುದುರಾಚಯನಂ ಕೊಂದುದಱಿಂ ಸಮರಪರಶುರಾಮಂ; ಚಟ್ಟಿಗರನಟ್ಟಿದ ದಂಡಿನೊಳೆ ನಿಷ್ಕಂಟಕಂ ಮಾಡಿದುದಱಿಂ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷರಾಕ್ಷಸಂ; ವೀರಭಟಕೋಟಿಯಂ ತವೆ ಕೊಂದುದಱಿಂ ಭಟಮಾರಿ ; ನಿಶ್ಶಂಕಾದಿಗುಣಪರಿರಕ್ಷಣೈಕಕಾರಣನಪ್ಪುದಱಿಂ ಗುಣವಂ ಕಾವಂ ; ಸತ್ಯತ್ಯಾಗಾದಿಸಮನ್ವಿತನಪ್ಪುದಱಿಂ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವರತ್ನಾಕರಂ; ಪರಾಂಗನಾಪರದ್ರವ್ಯಪರಾಙ್ಮುಖನಪ್ಪುದಱಿಂ ಶೌಚಾಭರಣಂ; ಪರಿಹಾಸದೊಳಂ ಸೂನೃತವಚನನಪ್ಪುದಱಿಂ ಸತ್ಯಯುಧಿಷ್ಠಿರಂ ; ಅತಿಪ್ರಚಂಡವೀರಮಾಂಡಲಿಕಶಿಖಂಡಮಂಡನಮಣಿಯಪ್ಪುದಱಿಂ ಸುಭಟಚೂಡಾಮಣಿ.

ವೀರಮಾರ್ತಾಂಡನೆಂಬ ತನ್ನ ಬಿರುದನ್ನು—

ಚಂಡಪ್ರತಾಪರೂರ್ಜಿತ | ಮಂಡಲರಪ್ರತಿಮತೇಜರೆಂದೆಂದೆ ಭಯಂ ||
ಗೊಂಡೆಱಗುಗುಂ ಜನಂ ಮಾ | ರ್ತಾಂಡಂಗಂ ನೆಗೞ್ದ ವೀರಮಾರ್ತಾಂಡಂಗಂ||

ಎಂಬ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಶ್ರ. ಬೆ. 109ನೆಯ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ (ಸು. 983) ಈತನ ವಿಜಯಗಳೂ ಬಿರುದುಗಳೂ ಹೇಳಿವೆ. ಈತನಿಗೆ 'ಗುಣರತ್ನಭೂಷಣ' 'ಕವಿಜನಶೇಖರ' ಎಂಬ ಬಿರುದುಗಳೂ ಇದ್ದಂತೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಈತನು ಕವಿರನ್ನನಿಗೆ (993) ಪೋಷಕನಾಗಿದ್ದನೆಂದು ಅಜಿತಪುರಾಣದಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

ಈತನ ಗ್ರಂಥ—

ಚಾವುಂಡರಾಯಪುರಾಣ ಅಥವಾ ತ್ರಿಷಷ್ಟಿಲಕ್ಷಣಮಹಾಪುರಾಣ.

ಇದು ಚತುರ್ವಿಂಶತಿತೀರ್ಥಕರರ ಚರಿತವು. ಈ ಮಹಾಪುರಾಣವನ್ನು ಆದಿಯಲ್ಲಿ ಕೂಚಿಭಟ್ಟಾರಕರೂ ನಂದಿಮುನೀಶ್ವರರೂ ವಿರಚಿಸಿದರು. ಅನಂತರ ಕವಿಪರಮೇಶ್ವರರು ತ್ರಿಷಷ್ಟಿಶಲಾಕಾಪುರುಷಪುರಾಣವನ್ನು ಬರೆದರು. ಅದನ್ನೇ ಜಿನಸೇನಮುನೀಶ್ವರರು "ಭವ್ಯಾಳಿಗೆ ಪೇೞ್ದು ಮಾಣೆ ಗುಣಭದ್ರಮುನೀಶ್ವರರ್ ತ್ರಿಷಷ್ಟಿಪುರುಷಪ್ರತಿಬಂಧಪುರಾಣ" ವನ್ನು ಬರೆದರು. ಅದನ್ನೇ ಚಾವುಂಡರಾಯನು "ಭವ್ಯಕೋಟಿಗೆ ಅಱಿಪಿದೆಂ" ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.

ಗ್ರಂಥಾವತಾರದಲ್ಲಿ ವೃಷಭಜಿನೇಂದ್ರಾದಿಚತುರ್ವಿಂಶತಿಜಿನರನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಾನೆ. ಬಳಿಕ ಗೃಧ್ರಪಿಂಛಾಚಾರ್ಯರು ಮೊದಲುಗೊಂಡು ಅಜಿತಸೇನಾಚಾರ್ಯರವರೆಗೆ

ಗುರುಗಳನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾನೆ.[1] ತರುವಾಯ (1) ಋಷಭ (2) ಅಜಿತ (3) ಶಂಭವ (4) ಅಭಿನಂದನ (5) ಸುಮತಿ (6) ಪದ್ಮಪ್ರಭ (7) ಸುಪಾರ್ಶ್ವ (8) ಚಂದ್ರಪ್ರಭ (9) ಪುಷ್ಪದಂತ (10) ಶೀತಲ (11) ಶ್ರೇಯಾಂಸ (12) ವಾಸುಪೂಜ್ಯ (13) ವಿಮಲ (14) ಅನಂತ (15) ಧರ್ಮ (16) ಶಾಂತಿನಾಥ (17) ಕುಂಥು (18) ಅರ (19) ಮಲ್ಲಿ (20) ಮುನಿಸುವ್ರತ (21) ನಿಮಿ (22) ನೇಮಿ (23) ಪಾರ್ಶ್ವ (24) ವರ್ಧಮಾನ, ಎಂಬ ಚತುರ್ವಿಂಶತಿತೀರ್ಥಕರರ ಚರಿತವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ.

ಗ್ರಂಥದ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರುತಕೇವಲಿಗಳು, ಕೇವಲಿಗಳು, ದಶಪೂರ್ವಧರರು, ಏಕಾದಶಾಂಗಧರರು, ಆಚಾರಾಂಗಧರರು, ಪೂರ್ವಾಂಗದೇಶದೇಶಧರರು, ಇವರುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನೂ ಹೆಸರುಗಳನ್ನೂ ಹೇಳಿ, ಅನಂತರ ಅರ್ಹದ್ಬಲಿ, ಮಾಘಣಂದಿ, ಭೂತಬಲಿ, ಪುಷ್ಪದಂತ, ಶ್ಯಾಮಕುಂದಾಚಾರ್ಯ, ತೆಂಬುಳೂರಾಚಾರ್ಯ, ಸಮಂತಭದ್ರ, ಶುಭನಂದಿ, ರವಿನಂದಿ, ಏಲಾಚಾರ್ಯ, ವೀರಸೇನ, ಜಿನಸೇನ, ಇವರನ್ನು ಹೇಳಿ—

ಇಂತಚ್ಯುತೊಂಬುಜಿನಮುನಿ | ಸಂತತಿಯಿಂದಂ ಶ್ರುತಾವತಾರಂ ಧರೆಗೋ ||
ರಂತೆ ನಿಮಿರ್ದೆಸೆದುದವರ್ಗಳ | ಸಂತತಿಯೊಳ್ ನೆಗೞ್ದ ಅಜಿತಸೇನಾಚಾರ್ಯರ್ ||—

ಎಂದು ತನ್ನ ಗುರುಗಳ ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಗ್ರಂಥದ ಅಂತ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ—

ಇದು ಸಕಲಭುವನಜನವಂದ್ಯಮಾನಸಂಯಮಸಮಾಧಾನವಿಜಿತದುರಿತಾರಾತಿಸೇನ ಶ್ರೀಮದಜಿತಸೇನಭಟ್ಟಾರಕಪಾದಪದ್ಮಪ್ರಸಾದಾಸಾದಿತರತ್ನತ್ರಯಾಲಂಕೃತಧರ್ಮವಿಜಯಶ್ರೀಮಚ್ಚಾವುಂಡರಾಯವಿರಚಿತಮಪ್ಪ ತ್ರಿಷಷ್ಟಿಲಕ್ಷಣಮಹಾಪುರಾಣದೊಳ್—

ಎಂಬ ಗದ್ಯವಿದೆ. ಆದರೆ ಉಳಿದ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ—

ಇದು ಸಕಲಶಾಸ್ತ್ರಸಂಯಮಸಂಪನ್ನಶ್ರೀಮದಜಿತಸೇನಭಟ್ಟಾರಕಚರಣಕಮಲಚಂಚರೀಕಧರ್ಮವಿಜಯ * * * ಪುರಾಣದೊಳ್—

ಎಂದಿದೆ.

1. ತತ್ತ್ವಾರ್ಥಸೂತ್ರವನ್ನು ಬರೆದ ಗೃಧ್ರಪಿಂಛಾಚಾರ್ಯರು; ಕವಿತಾಚತುರರಾದ ಸಿದ್ಧಸೇನಾಚಾರ್ಯರು; ತತ್ತ್ವಾರ್ಥಭಾಷ್ಯವನ್ನೂ ತರ್ಕಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನೂ ಬರೆದ ಸಮಂತಭದ್ರರು; ರತ್ನತ್ರಯವೆನಿಸಿದ ಸಮಂತಭದ್ರತ್ರಯ; ವ್ಯಾಕರಣಕರ್ತೃಗಳೂ ಗಗನಗಮನಸಾಮರ್ಥ್ಯರೂ ತಾರ್ಕಿಕತಿಳಕರೂ ಆದ ಪೂಜ್ಯಪಾದಭಟ್ಟಾರಕರು; ಚರಿತಪುರಾಣವಲ್ಲಿ ಒಂದನ್ನೂ ತ್ರಿಷಷ್ಟಿಶಲಾಕಾಪುರುಷರ ಪುರಾಣವನ್ನೂ ಬರೆದ ಕವಿಪರಮೇಶ್ವರರು; ವೀರಸೇನಭಟ್ಟಾರಕರು; ಜಿನಸೇನಭಟ್ಟಾರಕರು; ಗುಣಭದ್ರದೇವರು; ಸರ್ವಸಾಧುಭಟ್ಟಾರಕರು; ಧರ್ಮಸೇನಾಚಾರ್ಯರು; ಮುಳ್ಗುಂದದೊಳ್ ಸನ್ನ್ಯಸನವಂ ಮಾಡಮೋಗಿ ಬಳಿಕ ಕೊಪಣಾದ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಮುಡಿಪಿದ ಕುಮಾರಸೇನಮುನಿ; ನಾಗಸೇನ ವೀರಸೇನ ಚಂದ್ರಸೇನ ಮುನಿಪುಂಗವರು; ಆರ್ಯನಂದಿಮುನಿ; ನಯಸೇನಮುನಿಶಿಷ್ಯರೂ ತನ್ನ ಗುರುಗಳೂ ಆದ ಅಜಿತಸೇನಾಚಾರ್ಯರು.

ಚಾವುಂಡರಾಯಪುರಾಣವು ಪ್ರಾಯಃ ಗದ್ಯರೂಪವಾಗಿದೆ. ಆದ್ಯಂತಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳಿವೆ. ಗ್ರಂಥದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಒಂದೆರಡು ಪದ್ಯಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಇತರಕವಿಗಳು ಬರೆದಿರುವ ಜಿನಪುರಾಣಗಳು ಹೀಗಿಲ್ಲ; ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಗದ್ಯಗಳಿದ್ದರೂ ಪದ್ಯಗಳೇ ವಿಶೇಷವಾಗಿವೆ. ನೃಪತುಂಗನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆಯೇ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಅನೇಕಗದ್ಯಗ್ರಂಥಗಳು ಹುಟ್ಟಿದುದಾಗಿ ತಿಳಿಯಬರುತ್ತದೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಆವುದೂ ದೊರೆತಿಲ್ಲ. ಈಗ ದೊರೆತಿರುವ ಗದ್ಯಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಚಾವುಂಡರಾಯಪುರಾಣವೇ ಅತಿ ಪುರಾತನವಾದುದು. ಈ ದೊಡ್ಡ ಗದ್ಯಗ್ರಂಥವು ಹತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದ ಭಾಷಾಶೈಲಿಯನ್ನು ತಿಳಿವುದಕ್ಕೆ ಬಹಳ ಉಪಯೋಗವಾದ ಸಾಧನವಾಗಿದೆ.

ಈ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಒಂದೆರಡು ಪದ್ಯಗಳನ್ನೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಗದ್ಯಭಾಗವನ್ನೂ ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ—

ಚಾವುಂಡರಾಯನ ಕೀರ್ತಿ.

ಸುರಶೈಲಂ ಪಿರಿದಲ್ತು ವಾರ್ಧಿ ಪಿರಿದಲ್ತಾಮೇರುಗಂ ವಾರ್ಧಿಗಂ ।
ಪಿರಿದುರ್ವೀತಳಮಲ್ತು ಮೇರುಗಿರಿಗಂ ವಾರಾಶಿಗಂ ಧಾತ್ರಿಗಂ ॥
ಪಿರಿದಾಶಾಂತರಮಲ್ತು ಮಂದರಸಮುದ್ರೋರ್ವೀದಿಗಂತಂಗಳಿಂ ।
ಪಿರಿದುಗ್ರಾರಿಜಯಾರ್ಜಿತೋರ್ಜಿತಯಶಂ ಶ್ರೀವೀರಮಾರ್ತಾಂಡನಾ ॥

ವಸಂತ.

ಕಳಕಂಠೀನಾದವಾದಂ ಬಗೆಗೊಳೆ ಲಲಿತಾಶೋಕಧಾತ್ರೀರುಹಂ ಕ ।
ಣ್ಗೊಳೆ ಚೇತೋಹಾರಿಚೂತದ್ರುಮಮವನಿಜನಪ್ರೇಮಮಂ ಶೋಭೆಯಿಂದೀ ॥
ಟಿಸ್ಕೊಳೆ ಕಾಮಂ ಪೂವಿನಂಬಂ ತೆಗೆದುಕೊಳೆ ಮುಗುಳ್ಮಲ್ಲಿಕಾಮಾಲೆ ಚಿತ್ತಂ ।
ಗೊಳೆ ಬಂದತ್ತಂದು ಮಾದ್ಯನ್ಮಧುಕರಕುಳಝಂಕಾರಕಾಂತಂ ವಸಂತಂ ॥

ಸೀತಾಪಹಾರ.

ರಾವಣಂ ಶೂರ್ಪಣಖಿಯ ಮಾತಂ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಮಾರೀಚಂಬೆರಸು ಪುಷ್ಪಕವಿಮಾನಾರೂಢನಾಗಿ ನಭಸ್ಸ್ಥಲಕ್ಕೊಗೆದು ಚಿತ್ರಕೂಟೋದ್ಯಾನವನಮನೆಯ್ದಿ ಮಾರೀಚನಂ ಪದಾರ್ಥ್ಯಮಣಿಹರಿಣಪೋತಕಂಮಾಡಿ ಸೀತೆಯ ಮುಂದೆ ಸುಳಿಯಲ್ವೇೞ್ದೊಡದಂ ಸೀತೆ ಕಂಡರಸಂಗೆ ತೋಱಿ ವಿಚಿತ್ರವರ್ಣಮೃಗಮಿದು ರಾಜಭವನಯೋಗ್ಯಮೆಂಬುದುಮರಸನಾಕೆಯ ಬೞಿಯಂ ತೀರ್ಚಲೆಂದು ಮೃಗದ ಬೞಿಯಂತಗುಳ್ದೊಡದು ದೂರಮುಮಾಸನ್ನಮುಮಲ್ಲದಾಸೆದೋಱಿ ಕಿಱಿದೆಡೆಯನುಯ್ದಾಕಾಶಕ್ಕೆ ಪಾಱುವುದುಮದಱ ಪೋಬೞಿಯನಱಿಯದೆ ಮಗುಳ್ದು ನನ್ನೆಗಮಿತ್ತ ರಾವಣಂ (ರಾಮ)ವೇಷಧರನಾಗಿ ಸೀತೆಯಲ್ಲಿಗೆ ವಂದು, ಮಣಿಮೃಗಪೋತಕಮಂ ಪಿಡಿದು ಪೊೞಲ್ಗಟ್ಟಿದೆನೀಗಳಸ್ತಮಯಸಮಯಮಾದುದು ಪೊೞಲ್ಗೆ ಪೋಪಂ ಸಿಬಿಗೆಯನೇಱೆಂದು ಶಿಬಿಕಾಕಾರಮಾಗಿರ್ದ ಪುಷ್ಪಕವಿಮಾನಮನೇಱಿಸಿ ಸಿಬಿಗೆಯ ಕೆಲದೊಳ್ ತಾ

ನುಂ ತುರಗಾರೂಢನಾಗಿ ಬರ್ಪಂದಮಂ ಮಾಯೆಯಿಂ ಮಾಡಿ ತನಗೆ ಮೃತ್ಯುದೇವತೆಯುನುಯ್ವಂತುಯ್ದು ಲಂಕೆಯನೆಯ್ದಿ ಪೊಱವೊೞಲೊಳಿರ್ದು ಮಾಯಾವಿಧಿಯಂ ಪಿಂಗಿಸಿ ತನ್ನ ತಂದಾವೃತ್ತಾಂತಮನಱಿಪಿ ಹರಿನೀಲೋಜ್ಜ್ವಲವರ್ಣಮಪ್ಪ ನಿಜರೂಪಮಂ ತೋಱೆ, ಜನಕಾತ್ಮಜೆ ಲಜ್ಜೆಯೊಳಂ ಭಯದೊಳಂ ರಾಮನ ವಿರಹದೊಳಂ ಮೂರ್ಛಾಗತೆಯಾಗೆ, ಶೀಲವತಿಯಪ್ಪ ಸೀತೆಯ ಕೋಮಲಾಂಗಸ್ಪರ್ಶನದಿನಾಕಾಶಗಾಮಿನಿವಿದ್ಯಾವಿನಾಶಮಕ್ಕುಮೆಂಬ ಭಯದಿಂ ಮುಟ್ಟಲಂಜೆ ವಿದ್ಯಾಧರಿಯರಂ ಬರಿಸಿ ಶೀತಲಕ್ರಿಯೆಗಳಿಂ ಸೀತೆಯನೆೞ್ಚಱಿಸಿದೊಡಿದಾವ ಪ್ರದೇಶಮೆನೆ, ಲಂಕಾಪುರಬಹಿರುದ್ಯಾನಮೀಪ್ರದೇಶಮಿಲ್ಲಿಗೆ ನಿನ್ನಂ ರಾವಣಂ ತಂದನಾತಂಗೆ ನೀಂ ಮಹಾದೇವಿಯಾಗಿ ಶೀಲವತಿಯಪ್ಪಳಂ ಸುಖಮಿರ್ಪುದು ಪೆಱದಂ ಬಗೆಯದಿರೆಂಬುದುಮದಂ ಕೇಳ್ದು ಶೋಕಾಕುಲೆಯಾಗಿ ವಿನಶ್ವರಾತ್ಮಕಮಪ್ಪೀ (?) ಲಿಗಮುಸುಗಮೆನ್ನ ಶೀಲಮಂ ಕಿಡೆ ನೆಗೞ್ವೆನಲ್ಲೆನ್ನರಸನಂ ಕಾಣ್ಬನ್ನೆಗಮಾರೊಳಂ ನುಡಿವೆನಲ್ಲೆನಾತನ ಕ್ಷೇಮವಾರ್ತೆಯಂ ಕೇಳ್ವನ್ನೆಗಮೂಣುಣಸಲ್ಲೆನಾತಂಗೆ ಪೊಲ್ಲದಾದಂದು ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರಗ್ರಂಥಿಪರಿತ್ಯಾಗದಿಂ ಸನ್ನ್ಯಸನಂಗೆಯ್ದು ಸಾವೆನೆಂದು ಪರಿಚ್ಛೇದಂಗೆಯ್ದು ದಿವವಾ (?) ಲಕ್ಷಣಮಪ್ಪ ಕೇವಲಾಭರಣಂಗಳನಿರಲಿತ್ತುೞಿದುವನೆಲ್ಲಮಂ ಕಳೆದು ನೀಮಿನ್ನೆನ್ನಂ ಮುಟ್ಟದಿರಿಮೆಂದು ಖೇಚರಿಯರಂ ಬಾರಿಸಿ ಮೌನವ್ರತದಿಂದಿರ್ಪಿನಂ ಲಂಕೆಯೊಳನೇಕಮುತ್ಪಾತಂಗಳಾಗೆ ಚಕ್ರರತ್ನಮಾಯುಧಾಗಾರದೊಳ್ ಪುಟ್ಟೆ ತದುತ್ಪಾತಂಗಳಂ ಕಂಡು ಬೆಱಗಾಗಿ ಪುರೋಹಿತಾದಿಗಳ್ ಬಂದು ಸೀತೆಯಂ ತಂದು ಪೊಲ್ಲಕೆಯ್ದೆ, ನಿನಗಹಿತಮುಮಪಖ್ಯಾತಿಯುಮಪ್ಪಂತು ಮಾಡಿದೆಯಿಂಮಗುೞ್ಚಿ ಕುಡುವುದೊಳ್ಳಿತೆನೆ, ರಾವಣಂ ಸೀತೆಯಂ ತಂದ ಕಾರಣದಿನೆನಗೆ ಸಕಲಭುವನಾಧಿಪತ್ಯಮಂ ಮಾಳ್ಪ ಚಕ್ರಂ ಪುಟ್ಟದುದದಱಿಂ ನೀಮಿದರ್ಕೆ ಮಾರ್ಕೊಳ್ಳದಿರಿಮೆಂದು ಬಾರಿಸಿದಂ.

ನಾಗವರ್ಮ.

ವಿಚಾರಂ.

ಈ ಹೆಸರಿನವರು ಇಬ್ಬರು ಕವಿಗಳು ಇದ್ದಂತೆ ತಿಳಿಯಬರುತ್ತದೆ. ಛಂದೋಂಬುಧಿಯನ್ನೂ ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನೂ ಬರೆದವನು ಒಬ್ಬ ನಾಗವರ್ಮನೆಂದೂ, ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನ ವಸ್ತುಕೋಶ ಕರ್ಣಾಟಕಭಾಷಾಭೂಷಣಗಳನ್ನು ಬರೆದವನು ಬೇರೊಬ್ಬ ನಾಗವರ್ಮನೆಂದೂ ನಿರ್ಧರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಕಾದ ಕಾರಣಗಳಿವೆ.

ಮೆ ಃಟ್ಟಲ್ ಅಚ್ಚುಹಾಕಿಸಿರುವ ಛಂದೋಂಬುಧಿಯಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥಾದಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಮಂಗಳಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಕವಿಯ ಕಾಲವೇ ಮೊದಲಾದಂಶಗಳನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಹಕಾರಿಯಾದ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳು ಬಿಟ್ಟುಹೋಗಿವೆ. ನಾವು ನೋಡಿದ ನಾಲ್ಕು ಓಲೆಯ ಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ—

ಅರಸಂ ರಕ್ಕಸಗಂಗಂ | ಗುರುಗಳ್ ನೆಗೞ್ದಜಿತಸೇನದೇವರ್ ದಯೆಯಿಂ ||
ಪೊರೆವ ನೃಪನಣ್ಣನೆನೆ ಮ | ಚ್ಚರಿಸುವರಾರ್ ನಾಕಿಯಿಱುಳೊಳೀಂ ಪುಟ್ಟಿದನೇ ||
ಗಂಡರ ಮೂಕುತಿಯೆನಿಸಿದ | ಮಾಂಡಳಿಕರ ಮಂತ್ರಿ ಸಂಧಿವಿಗ್ರಹಿ ರಾಯಂ ||
ಕೊಂಡಾಡಿ ಪೊರೆದನೆನೆ ಧರೆ | ಕೊಂಡಾಡದೆ ಕೊಂಡುಕೊನೆಯದೇ ನಾಕಿಕಗನಂ ||

ಎಂಬ ಪದ್ಯಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಈ ಪದ್ಯಗಳಿಂದ ಛಂದೋಂಬುಧಿಯನ್ನು ಬರೆದ ನಾಗವರ್ಮನ ಕಾಲವನ್ನು ನಿಸ್ಸಂದೇಹವಾಗಿ ನಿಶ್ಚಯಿಸಬಹುದು :

(1) ರಕ್ಕಸಗಂಗ.—ಈ ರಾಜನು ರಾಚಮಲ್ಲನ (974—984) ತಮ್ಮನೆಂದೂ ಆತನ ಕಾಲವಾದಮೇಲೆ ಸುಮಾರು 984 ರಿಂದ 999ರ ವರೆಗೆ ರಾಜ್ಯಭಾರಮಾಡಿದನೆಂದೂ ಶಾಸನಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯಬರುತ್ತದೆ.[1] (2) ಅಜಿತಸೇನದೇವರು.—ಇವರು ರಾಚಮಲ್ಲನಿಗೂ ಆತನ ಮಂತ್ರಿಯಾದ ಚಾವುಂಡರಾಯನಿಗೂ ಗುರುಗಳು.[2] (3) ಅಣ್ಣ ; ರಾಯ.—ಈ ಹೆಸರುಗಳು ಚಾವುಂಡರಾಯನಿಗೆ ಉಂಟೆಂದು ಅವನ ಚರಿತೆಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿದ್ದೇವೆ. ಆದುದರಿಂದ ಈ ನಾಗವರ್ಮನು ರಕ್ಕಸಗಂಗನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಚಾವುಂಡರಾಯನಿಂದ ಪೋಷಿತನಾಗಿಯೂ ಅಜಿತಸೇನದೇವರ ಶಿಷ್ಯನಾಗಿಯೂ ಇದ್ದನೆಂಬುದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗದಿರಲಾರದು.

ಅಲ್ಲದೆ ಕಾದಂಬರಿಯ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು " ಸತ್ಕೃತಿವನಿತೆಗಿದಾಚಿತ್ಯಮೆಂದಿತ್ತನತ್ಯುತ್ಸವದಿಂ ವಿದ್ವತ್ಸಭಾಮಂಡಲಿ ತಣಿವಿನೆಗಂ ಭೋಜರಾಜಕ್ಷಿತೀಶಂ " ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಧಾರಾಪುರದ ಭೋಜರಾಜನು 997ರಿಂದ 1053 ವರೆಗೆ ಆಳಿದಂತೆ ಕೆಲವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.[3] ಇನ್ನು ಕೆಲವರು 1004ರಿಂದ 1059ರ ವರೆಗೆ ಆಳಿದಂತೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.[4] ಮೇಲಣ ಪದ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಭೋಜರಾಜನು ಇವನೇ ಆಗಿರಬಹುದು. ಆದುದರಿಂದ ಈ ನಾಗವರ್ಮನು ಸುಮಾರು 990ರಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿರಬೇಕು.

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿ—

ಪ್ರಣುತಗುಣರೆನಿಪ ವಿಬುಧಾ | ಗ್ರಣಿಗಳ್ ಕೆಯ್ಕೊಂಡುಪೊಗೞೆಸಲೆನೆಗ್ಗಳ್ದವು ಧಾ||
ರಿಣಿಯೊಳಗೆ ನಾಗವರ್ಮನ | ಗುಣವರ್ಮನ ಶಂಖವರ್ಮನ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಂಗಳ್ ||

ಎಂಬ ಪದ್ಯವು ಉದಾಹೃತವಾಗಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಈ ಗ್ರಂಥಕರ್ತೃವಾದ ನಾಗವರ್ಮನಿಗೆ ಹಿಂದೆಯೇ ಬೇರೆ ಬಬ್ಬ ಲಕ್ಷಣಗ್ರಂಥಕಾರನಾದ ನಾಗವರ್ಮನು ಪ್ರಖ್ಯಾತನಾಗಿದ್ದನೆಂಬುದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನವನ್ನು ಬರೆದ ನಾಗವರ್ಮನಿಗೆ ಅದೇ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿಯು—

ಅಭಿಮತಶಬ್ದಸಂಸ್ಕರಣದಿಂ ಜನಮಂ ತಿಳಿವಂತುಮಾಡಿ ವಾ |
ಗ್ವಿಭವಮದಪ್ರತರ್ಕ್ಯಮೆನೆ ಸಂದೆಸಕಂ ದೆಸೆಯಂತನೆಯ್ದಿತ ||

---

1. ತ್ರಿ. ಟಿ. ಶಾಸನದ ಪುಸ್ತಕ ಉಪೋದ್ಘಾತ. ಪುಟ 69. ಕೊಡಗು ಶಾಸನದ ಪುಸ್ತಕ. ಪುಟ 5.
2. 39ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ನೋಡಿ.
3. Dutt's Ancient History of India Vol. II. p. 320.
4. Indian Antiquary Vol. VI. p. 51.

ತ್ಸಭೆಯೊಳಗಗ್ರಪೂಜೆವಡೆದೊಂದು ಮಹಾಮಹಿಮಾನುಭಾವದಿಂ |
ದಭಿನವಶರ್ವವರ್ಮನಿವನೆಂದಪುದುರ್ವರೆ ನಾಗವರ್ಮನಂ ||

ಎಂಬ ಪದ್ಯದಿಂದ 'ಅಭಿನವಶರ್ವವರ್ಮ'ನೆಂಬ ಬಿರುದಿದ್ದಂತೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

ಜನ್ನನು ಅನಂತನಾಥಪುರಾಣದಲ್ಲಿ-ಜನನಾಥಂ ಜಗದೇಕನಲ್ಲಿ ಕಟಕೋಪಾಧ್ಯಾಯನಾನಾಗವ| ರ್ಮನಿದಾನೀಂತನಶವ ವರ್ಮನೆ ಗಡಂ ಜನ್ನಂಗುಪಾಧ್ಯಾಯಂ* *- ಎಂಬುದರಿಂದ "ಇದಾನೀಂತನಶರ್ವವರ್ಮ" ನೆನಿಸಿದ ನಾಗವರ್ಮನು ಜನ್ನನಿಗೆ ಉಪಾಧ್ಯಾಯನಾಗಿದ್ದಂತೆಯೂ ಜಗದೇಕನಲ್ಲಿ ಕಟಕೋಪಾಧ್ಯಾಯನಾಗಿದ್ದಂತೆಯೂ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಈ ನಾಗವರ್ಮನೇ ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನವನ್ನು ಬರೆದವನಾಗಿರಬೇಕು. ಚಾಳುಕ್ಯರಾಜರಲ್ಲಿ ಪೆರ್ಮ ಅಥವಾ ಜಗದೇಕಮಲ್ಲ ಎಂಬವನು 1139 ರಿಂದ 1149 ರ ವರೆಗೆ ಆಳಿದ ಹಾಗೆ ತಿಳಿಯಬರುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಈ ನಾಗವರ್ಮನು ಸುಮಾರು 1145 ರಲ್ಲಿದ್ದಿರಬೇಕು. ಜನ್ನನು 1209 ರಲ್ಲಿ ಯಶೋಧರಚರಿತವನ್ನೂ 1230ರಲ್ಲಿ ಅನಂತನಾಥಪುರಾಣವನ್ನೂ ಬರೆದಂತೆ ಆಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯಬರುವುದರಿಂದ ಈ ನಾಗವರ್ಮನು ಜನ್ನನಿಗೆ ಉಪಾಧ್ಯಾಯನಾದಾಗ ಬಹಳ ವೃದ್ಧನಾಗಿದ್ದಿರಬೇಕು.

ಈತನ ಕಾಲವನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಹಕಾರಿಯಾದ ಮತ್ತೊಂದಂಶವಿದೆ. ಈತನು ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿ ರುದ್ರಟನನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿರುವಂತೆ ಹೇಳಿರುವುದಲ್ಲದೆ ಆತನ ಕಾವ್ಯಾಲಂಕಾರದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಲಕ್ಷಣಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನೂ ಹಲವು ಉದಾಹರಣಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನೂ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಪರಿವರ್ತನೆಮಾಡಿ ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಇದರಿಂದ ಈತನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರುದ್ರಟನ ಗ್ರಂಥವು ಬಹಳ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಗೆ ಬಂದಿರಬೇಕೆಂಬುದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ರುದ್ರಟನು 11ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಉತ್ತರಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಂತೆ ತಿಳಿಯಬರುವುದರಿಂದ[1] ಈತನು ಆತನ ಕಾಲಕ್ಕಿಂತ ಸುಮಾರು 50, 60 ವರ್ಷವಾದರೂ ಈಚೆ ಇದ್ದಿರಬೇಕು.

II. (1) ಛಂದೋಂಬುಧಿಯನ್ನು ಬರೆದ ನಾಗವರ್ಮನು ತನ್ನ ತಂದೆ ವೆಣ್ಣಮಯ್ಯನೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಎರಡನೆಯ ನಾಗವರ್ಮನು ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ "ಪೇೞ್ದಂ ದಾಮೋದರತನಯನೀವಚೋಲಂಕೃತಿಯಂ" ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ವಸ್ತುಕೋಶದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿಯೂ "ದಾಮೋದರಪ್ರಿಯಸುತಂ" ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುವಂತೆ ತಿಳಿಯಬರುತ್ತದೆ.[2] (2) ಮೊದಲನೆಯ ನಾಗವರ್ಮನಿಗೆ ನಾಕಿ, ಸಯ್ಯಡಿಯಾತ, ಎಂಬ ಹೆಸರುಗಳು ಇದ್ದಂತೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನಾದಿಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಹೆಸರುಗಳು ಸಿಕ್ಕುವುದಿಲ್ಲ (3) ಮೊದಲನೆಯವನಿಗೆ "ಕವಿರಾಜಹಂಸ" ಎಂಬ ಬಿರುದುಂಟು; ಎರಡನೆಯವನಿಗೆ "ಕವಿತಾಗುಣೋದಯ" ಎಂಬ ಬಿರುದಿದೆ. (4) ಮೊದಲನೆಯವನು ಛಂದೋಂಬುಧಿಯ ಆದಿಭಾಗದ ಸ್ತೋ

1. Jour. B. B. R. A. S. Vol. XII. No. XXXIV p. 67.
2. Kittel's Introduction to Chandombudhi p. XXXVI.

ತ್ರದಿಂದಲೂ ಅಧಿಕಾರಗಳ ಆದಿಪದ್ಯಗಳಿಂದಲೂ ಕೆಲವು ಓಲೆಯ ಪುಸ್ತಕಗಳ ಪ್ರಕಾರ ಅಧಿಕಾರಾಂತ್ಯದ ಗದ್ಯಗಳಿಂದಲೂ ಕಾದಂಬರಿಯ ಆದಿಶ್ಲೋಕದಿಂದಲೂ ಶೈವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆಂದು ಊಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಿದೆ. ಆದರೆ ತನ್ನ ಗುರುಗಳು ಅಜಿತಸೇನಾಚಾರ್ಯರೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ತನ್ನ ದೊರೆಗೂ ತನ್ನ ಪೋಷಕನಾದ ಚಾವುಂಡರಾಯನಿಗೂ ಗುರುವಾದುದರಿಂದ ತನಗೂ ಗುರುವೆಂದು ಹೇಳಿರಬಹುದು. ಚಾವುಂಡರಾಯಪುರಾಣದಿಂದ ಚಾವುಂಡರಾಯನಿಗೆ ನಾಗವರ್ಮನೆಂಬ ಒಬ್ಬ ತಮ್ಮನಿದ್ದಂತೆಯೂ ಈ ತಮ್ಮನನ್ನು ಅವನು ಕೊಂದಂತೆಯೂ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.[1] ಮೇಲೆ ಬರೆದಿರುವ "ಅರಸಂ ರಕ್ಷಸಗಂಗಂ" ಎಂಬ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಪೋಷಕನು "ಅಣ್ಣ"ನೆಂಬುದರಿಂದ ಇವನೇ ಅವನ ತಮ್ಮನಾಗಿರಬಹುದು; ಮತ್ತು ಇವನು ಮತಾಂತರಪ್ರಾವಣ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸಲು ಜಿನಮತಬದ್ಧಾದರನಾದ ಚಾವುಂಡರಾಯನು ಇವನನ್ನು ಕೊಂದಿರಬಹುದೋ ಏನೋ ತಿಳಿಯದು. ಈತನೇ ಚಾವುಂಡರಾಯನ ತಮ್ಮನಾಗಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಅಜಿತಸೇನಾಚಾರ್ಯರು ಕುಲಗುರುವಾದುದರಿಂದ ತನಗೂ ಗುರುವೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರಬಹುದು. ಎರಡನೆಯವನು ಜೈನನೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೇ ಇಲ್ಲ. ಈ ವಿಷಯವು ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನ, ವಸ್ತುಕೋಶ, ಕರ್ಣಾಟಕಭಾಷಾಭೂಷಣ ಇವುಗಳಲ್ಲಿಯ ಆದಿಭಾಗದ ಸ್ತುತಿಪದ್ಯಗಳಿಂದಲೂ ಅಂತ್ಯಭಾಗದ ಗದ್ಯದಿಂದಲೂ ಜನ್ನನು ಜೈನಪುರಾಣಕರ್ತೃಗಳಲ್ಲಿ ಇವನನ್ನೂ ಸೇರಿಸಿ ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದಲೂ ದೃಢಪಡುತ್ತದೆ.

ಈಯಿಬ್ಬರು ನಾಗವರ್ಮರಲ್ಲದೆ ಬೇರೊಬ್ಬ ನಾಗವರ್ಮನೆಂಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಚಂದ್ರಚೂಡಾಮಣಿಶತಕವೆಂಬ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ.[2]

ನಾಗವರ್ಮ I. ಸು. 990.

ಇವನು ಛಂದೋಂಬುಧಿಯನ್ನೂ ಕರ್ಣಾಟಕಕಾದಂಬರಿಯನ್ನೂ ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಛಂದೋಂಬುಧಿಯಿಂದ ಈತನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಈಯಂಶಗಳು ತಿಳಿಯುತ್ತವೆ :— ವೆಂಗಿವಿಷಯದಲ್ಲಿಯ ಸಪ್ತಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಮನೋಹರವಾದ ವೆಂಗಿಪಳುವಿನಲ್ಲಿ ಕೌಂಡಿನ್ಯಗೋತ್ರೋದ್ಭವನಾದ ವೆಣ್ಣಮಯ್ಯನೆಂಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿದ್ದನು. ಅವನ ಪತ್ನಿ ಕೌಂಡಿಕಬ್ಬೆ; ಮಗ ದಾಮಮಯ್ಯ. ಇವನ ಹೆಂಡತಿ ಕುಂದಕಬ್ಬೆ; ಜ್ಯೇಷ್ಠಪುತ್ರ ವೆಣ್ಣಮಯ್ಯ; ಇವನ ಹೆಂಡತಿ ಪೋಳಕಬ್ಬೆ; ಜ್ಯೇಷ್ಠಪುತ್ರ ನಾಗವರ್ಮ I. ಈತನಿಗೆ ಕವಿರಾಜಹಂಸ, ಬುಧಾಬ್ಜವನಕಳಹಂಸ, ಕಂದಕಂದರ್ಪ, ನೆಗಳ್ತೆಗೋಜ ಎಂಬ ಬಿರುದುಗಳಿದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ನಾಕಿ, ಸಯ್ಯಡಿಯರಾತ[3] ಎಂಬ ಹೆಸರುಗಳೂ ಇ

1. 40 ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ನೋಡಿ.

2. ನಾಗವರ್ಮಾಚಾರ್ಯನ ಚರಿತೆಯನ್ನು ನೋಡಿ. 3. ಸಯ್ಯಡಿಯೆಂಬುದು ಕರ್ಣಾಟಕ ದೇಶದ ಕಿಸುಕಾಡುನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅಗ್ರಹಾರವೆಂದು ತಿಳಿಯಬರುತ್ತದೆ.—ದುರ್ಗಸಿಂಹನ ಪಂಚತಂತ್ರ ಪುಟ 8.

ದ್ದಂತೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. "ವೀರಸಿರಿಯಕ್ಕೆ ಭುಜಾಸಿಗೆ ನಾಗವರ್ಮನಾ" ಎಂದೂ "ಕುಂತೀಪುತ್ರಂ ಪೋಣರ್ದ ರಣದೊಳ್" ಎಂದೂ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಈತನು ಯುದ್ಧವೀರನಾಗಿದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಈತನ ಕಾಲವೇ ಮುಂತಾದ ಕೆಲವು ವಿಷಯ ಗಳು ಹಿಂದಣ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿವೆ. ತನ್ನ ಕವಿತಾಚಾತುರ್ಯವನ್ನೂ ಗುಣಗಳನ್ನೂ ಈ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ:—

ನವರಸಮುಹ್ಮೆ ಮಾತು ಪೊಸತಾಗಿರೆ ದೇಸೆಯು ದೇಸೆವೆತ್ತುದಂ |
ಬವೊಲಿರೆ ಜಾಣ ಮನಂಗೊಳಿಸೆ ಪೂಣ್ದಿರದರ್ಥಕೃತಿಪ್ರಬಂಧಮಂ ||

ಕಿವಿಗಿನಿದಾಗೆ ಪೊಚ್ಚಪೊಸತಾಗೆ ಮನೋಹರಮಾಗೆ ಪೇಟ್ವಿ ಸ |
ತ್ಕವಿ ಕವಿರಾಜಹಂಸನೆನೆ ಪೇೞಲೊಡರ್ಚಿದನೀಪ್ರಬಂಧಮಂ ||

ರಚಿತಪದಪ್ರಸನ್ನಪರಿಪೂರ್ಣರಸಾವಹಮರ್ಥಯುಕ್ತಮಾ |
ಗುಚಿತಪುರಾಣಮಾರ್ಗಪದಪದ್ಧತಿಬಂಧುರಬಂಧಮೆಂಬಿನಂ ||
ರಚಿಯಿಸೆ ವಾಚ್ಯವಾಚಕವಿಶೇಷ್ಯವಿಶೇಷಣಲಕ್ಷ್ಯಲಕ್ಷಣ |
ಪ್ರಚುರತೆ ಕಾಳಿದಾಸನುಮನೇಳಿಸಿತೀಕವಿರಾಜಹಂಸನಾ ||

ಹರಹಾಸಕ್ಕೊಂದೆರೆಬ್ದಿಕ್ಕರಿರದನಕೆರೞ್ಮೂಱು ನಾಕಾಧಿನಾಥ |
ದ್ವಿರದಕ್ಕಂ ಮೂಱುನಾಲ್ಕಿಂದುವಿನ ರುಚಿಗೆ ನಾಲ್ಕಯ್ದು ದುಗ್ಧಾಬ್ಧಿಗಯ್ದಾ ||
ಉರವಿಂದಕ್ಕತ್ತಲಾಱೇೞಿಮರನದಿಗಮೇೞೆಂಟು ಕೈಲಾಸಧಾತ್ರೀ |
ಧರಕೆಂಟೊಂಬತ್ತುಪೆತ್ತೆಂದೆನೆ ಪಸರಿಸಿದಂ ಕೀರ್ತಿಯಂ ನಾಗವರ್ಮಂ ||

ಕುಂತೀಪುತ್ರಂ ಪೋಣರ್ದ ರಣದೊಳ್ ಪದ್ಮಜಂ ಶಾಸ್ತ್ರದೊಳ್ ಶ್ರೀ |
ಕಾಂತಾಕಾಂತಂ ಪಿರಿಯ ಸಿರಿಯೊಳ್ ಸಿಂಧುಜಂ ಶೌಚದೊಳ್ ಕ ||
ರ್ಣಂ ತಪ್ಪಲ್ಲೆಂದೆನಿಪ ನುಡಿಯೊಳ್ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನಾತೋ |
ರಂತೀವೌದಾರತೆಯೊಳೆಸೆದಂ ಕಂದಕಂದರ್ಪನೆಂದುಂ ||

ತನುವಿಂದೊಂದು ಗುಣಂಗಳಿಂದೆರಡು ಸಾಹಿತ್ಯಂಗಳಿಂ ಮೂಱು ಮೇಣ್ |
ಮನದಿಂನಾಲ್ಕುಮಳತ್ವದಯ್ದೆನೆ ಸುಚಾರಿತ್ರಂಗಳಿಂದಾಱು ಸ ||
ಜ್ಜನದಿಂದೇೞು ಸುತತ್ವದಿಂದ ತಳೆದೆಂಟಂಗಂ ಭುಜದ್ವಂದ್ವದೊಳ್ |
ತನಗಿನ್ನಾರ್ಸರಿ ನಾಗವರ್ಮನೊಳಿ ದಾಸರ್ ಕಾಳಿದಾಸಂಬರಂ ||

ಮತಿವಂತರ್ ಸಮನೆಂಬುದಾವುದದಟೊಳ್ ಮತ್ತೊರ್ವರಿಲ್ಲಬ್ಧಿ ವೇ |
ಷ್ಟಿತಭೂಚಕ್ರದೊಳೆಂತು ಮೇರುಗಿರಿಯಿಂ ಮತ್ತೊಂದು ಶೈಲೇಂದ್ರಮು ||
ನ್ನತಮಿಲ್ಲಂತುಟೆ ನಾಕಿಗಂಗೆನುತುವಿಾಮತ್ತೇಭವಿಕ್ರೀಡಿತಂ |
ಪ್ರತಿವಸ್ತೂಪಮೆಯಿಂ ತಗುಳ್ದು ಪೊಗೞ್ಗಂ ವಿಶ್ವಂಭರಾಮಂಡಲಂ ||

ಜಿತಬಾಣಂ ಹರಿಯಂತಧಃಕೃತಮಯೂರಂ ತಾರಕಾರಾತಿಯಂ |
ತತಿಮಾಘಂ ಶಿಶಿರಾಂತ್ಯದಂತೆ ಸುಭಪಪ್ರೋಚ್ಚಂಡಕೋದಂಡದಂ ||

ತೆ ತಿರೋಭೂತಗುಣಾಢ್ಯನೆಬ್ಬುವನೆದಂತಾವಿರ್ಭವದ್ದಂಡಿ ಭಾ |
ರತದಂತಾತ್ತ ಧನಂಜಯೈಕವಿಭವಂ ವಾಗ್ಗುಂಫದೊಳ್ ನಾಕಿಗಂ ||

ಕುಕವಿಗಳನ್ನು ಈ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ನಿಂದಿಸುತ್ತಾನೆ:—

ಹೞಗವಿಗಳ ಕಬ್ಬಂಗಳ | ಪೊಱಗೊಳಗಕ್ಕರದ ಪೊಲ್ಲ ಬಿರ್ಚಿದೊಡೆಲ್ಲಂ ||
ಬೞಿಕಾಱಗಬೀಱಗವೆ | ತ್ತುಱತತ್ತಱವೆಕ್ಕಸಕ್ಕವುಸ್ತವ್ಯಸ್ತಂ ||[1]
ಮಱಕೆಯಿಲ್ಲದೆ ಪೊಯ್ನೀರಿಂ | ಬೆಳೆಗುವ ಮೆಯ್ಧರೆ ಮುೞುಗಿ ಕುದಿದು ಶಾಸ್ತ್ರದ
[ಬಲದಿಂ ||
ದಳಿಪಿಂ ಪೇೞ್ವೊಡಮದು ಕೋ | ಮಳಮಕ್ಕುಮೆ ಸಹಜಮಿಲ್ಲದಾತನ ಕಬ್ಬಂ ||

ಇವನ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ—

ಛಂದೋಂಬುಧಿ.

ಇದು ಛಂದಶ್ಶಾಸ್ತ್ರ. ಕನ್ನಡಛಂದಸ್ಸಿಗೆ ನಮಗೆ ದೊರೆತಿರುವ ಲಕ್ಷಣಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಇದೇ ಪುರಾತನಗ್ರಂಥವು. ಈಶ್ವರನು ಉಮೆಗೆ ಉಪದೇಶಮಾಡಿದ ಛಂದಸ್ಸು ಪಿಂಗಳನಿಂದ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತೃತವಾದಂತೆಯೂ ಅದನ್ನು ತಾನು ಕಲಿತು ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಉಪದೇಶಮಾಡಿದಂತೆಯೂ ಹೇಳುವುದರಿಂದ ಈ ಕವಿ ಪಿಂಗಳನನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವಂತೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಸಂಸ್ಕೃತಪಿಂಗಳ, ಪ್ರಾಕೃತಪಿಂಗಳ, ಎಂದು ಇಬ್ಬರು ಪಿಂಗಳರು ಇದ್ದಂತೆ ಕೆಲವರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಒಬ್ಬ ಪಿಂಗಳನೇ ಸಂಸ್ಕೃತಛಂದಸ್ಸನ್ನೂ ಪ್ರಾಕೃತಛಂದಸ್ಸನ್ನೂ ಬರೆದಂತೆ ಪ್ರತೀತಿಯಿದೆ. ಈ ಕವಿ ಈಯೆರಡುಲಕ್ಷಣಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೂ ಅನುಸರಿಸಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಆನುಪೂರ್ವಿಯಲ್ಲಿಯೂ ವೃತ್ತಗಳ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿಯೂ ಪಿಂಗಳಛಂದಸ್ಸಿಗೂ ಇವನ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೂ ಬಹಳ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿದೆ. ವೃತ್ತರತ್ನಾಕರ, ಶ್ರುತಬೋಧ, ಈ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿರುವಂತೆಯೇ ವೃತ್ತದ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಹೇಳುವ ಪದ್ಯವೇ ಆ ವೃತ್ತಕ್ಕೆ ಲಕ್ಷ್ಯವಾಗುವಂತೆ ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಗ್ರಂಥವು ಆರು ಆಶ್ವಾಸಗಳಾಗಿ ಭಾಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಪೀಠಿಕಾನಂತರ (1) ಸಂಜ್ಞಾಧಿಕಾರ—ಇದರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಸಗಳ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಳುವಾಗ ಪ್ರಾಯಶಃ ನೃಪತುಂಗನ ಉದಾಹರಣಪದ್ಯಗಳನ್ನೇ ತೆಗೆದು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಭಾಷೆಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ

"ಸಂಸ್ಕೃತಂ ಪ್ರಾಕೃತಮಪಭ್ರಂಶಂ ಪೈಶಾಚಿಕಮೆಂಬ ಮೂಱುಮವರೆ ಭಾಷೆಗಳೊಳ್ ಪುಟ್ಟುವ ದ್ರವಿಡಾಂಧ್ರಕರ್ಣಾಟಾದಿಷಟ್ಪಂಚಾಶತ್ಸರ್ವವಿಷಯಭಾಷಾಜಾತಿಗಳಕ್ಕುಂ"

ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಅನಂತರ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಅಸಾಧಾರಣವಾಗಿರುವ "ಜಾತಿ"[2] ಗಳನ್ನು—

1. ಈ ಪದ್ಯವು ಹರಿಹರನ ಗಿರಿಜಾಕಲ್ಯಾಣದಲ್ಲಿಯೂ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ.
2. ವೃತ್ತಮಕ್ಷರ ಸಂಖ್ಯಾತಂ ಜಾತಿರ್ಮಾತ್ರಾಕೃತಾಭವೇತ್.

ಮದನವತಿಯಕ್ಕರಂ ಚಾ। ಪದಿ ಗೀತಿಕೆಯೇಳೆ ತಿವದಿಯುತ್ಸಾಹಂ ಷ।
ಟ್ಪದಿಯಕ್ಕರಿಕೆ ಕರಂ ಚೆ। ಲ್ವೊದವಿದ ಛಂದೋವತಂಸಮಬ್ಜದಳಾಕ್ಷೀ॥

ಎಂಬ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. (2) ಸಮವೃತ್ತವಿವರಣ. ಇದರಲ್ಲಿ ಉಕ್ತೆಯಿಂದ ಉತ್ಕೃತಿಯ ವರೆಗೆ 26 ಛಂದಸ್ಸುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಮೂರನೆಯ ಆಶ್ವಾಸದಲ್ಲಿ ಇತರಸಮವೃತ್ತಗಳನ್ನೂ ಅರ್ಧಸಮವೃತ್ತವಿಷಮವೃತ್ತಗಳನ್ನೂ ಮಾತ್ರಾಛಂದಗಳನ್ನೂ ಮಾತ್ರಾಗಣಛಂದಗಳನ್ನೂ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ನಾಲ್ಕನೆಯ ಆಶ್ವಾಸದಲ್ಲಿ ಇತರ ಮಾತ್ರಾಗಣಛಂದಗಳನ್ನೂ ಐದನೆಯದರಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡಮಾತ್ರಾಗಣಛಂದಗಳನ್ನೂ ಆರನೆಯದರಲ್ಲಿ ಷಟ್ಪ್ರತ್ಯಯಗಳನ್ನೂ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಆಶ್ವಾಸಗಳ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೆ॥ ಕಿಟಲ್ ಅಚ್ಚುಹಾಕಿಸಿರುವ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ

> ಇದು ಸಮಸ್ತಸುರಾಸುರೇಂದ್ರಮುನೀಂದ್ರಮಣಿಮಕುಟಘಟಿತಶ್ರೀಮದ್ಭಗವದರ್ಹತ್ಪರಮೇಶ್ವರಚಾರುಚರಣಾರವಿಂದದ್ವಂದ್ವಮಕರಂದಮತ್ತಮಧುಕರಾಯಮಾನವಿಬುಧಜನಮನಃಪದ್ಮಿನೀರಾಜಹಂಸಶ್ರೀಮತ್ಕವಿರಾಜಹಂಸನಾಗವರ್ಮನಿರ್ಮಿತಮಪ್ಪ ಛಂದೋಂಬುಧಿಯೊಳ್

ಎಂಬ ಗದ್ಯವಿದೆ.

ಆದರೆ ನಾವು ನೋಡಿದ ಕೆಲವು ಓಲೆಯ ಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿ ಈಗದ್ಯವು—

"ಇದು ಪರಮೇಶ್ವರಚರಣಾರವಿಂದಮರಂದಮಧುಕರಾಯಮಾಣ"

ಎಂದು ಆರಂಭಿಸುತ್ತದೆ. ಇನ್ನೊಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ—ಇದು ಭಗವದ್ಭವಾನೀವಲ್ಲಭಪಾದಾರವಿಂದ—ಎಂದು ಆರಂಭಿಸುತ್ತದೆ.

ಮೆ॥ ಕಿಟಲ್ ಅಚ್ಚುಹಾಕಿಸಿರುವ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ—ಗ್ರಂಥಾವತಾರದಲ್ಲಿರುವ ಮಂಗಳಶ್ಲೋಕಗಳೂ ಆಶ್ವಾಸಗಳ ಆದಿಯಲ್ಲಿರುವ ದೇವತಾಸ್ತುತಿರೂಪವಾದ ಪದ್ಯಗಳೂ ಗ್ರಂಥದ ಆದ್ಯಂತಗಳಲ್ಲಿರುವ ಕವಿವಿಷಯಕವಾದ[1] ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳೂ ಬಿಟ್ಟಿವೆ ಎಂದು ಹಿಂದೆಯೇ ತಿಳಿಸಿದ್ದೇವೆ. ಈಕವಿಯ ರಚನೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಈ ಬಿಟ್ಟಿರುವ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ:—

ಮಂಗಳಶ್ಲೋಕಗಳು.

ವಿಷ್ಣುಸ್ತುತಿ.

ಶ್ರೀವಧುವಂ ಪಯೋಧಿಮಥನೋದ್ಭವವಸ್ತುಸಮೂಹದೊಳ್ ಮಹಾ।
ದೇವಸಮೇತಮಿರ್ದಸುರರುಂ ಸುರರುಂ ಕುಡೆ ತನ್ನ ಮೆಚ್ಚುಗೊಂ॥
ಡಾವನಶೇಷಭೂಭುವನಮಂಡಲವಲ್ಲಭನಾದ ದೇವನೀ।
ಗಾವಗಮೆಮ್ಮ ಜೇಟ್ಟಿ ವರದುನ್ನತಿಯಂ ಸುಕವೀಂದ್ರವಲ್ಲಭಂ॥

1. ಪುಟವನ್ನು ನೋಡಿ.

ಶಿವಸ್ತುತಿ.

ಜಡೆಗಳ ಬಂಬಲೊಪ್ಪುವಳಕಾವಳಿ ಭೀಷಣಮಪ್ಪ ಪಾವಿನೊ |
ಳ್ದೊಡಿಗೆ ಪೊದಳ್ದ ಪೊಂದುಡಿಗೆ ಶಕ್ತಿ ವಿರಾಜಿಪ ಶಕ್ತಿ ಶೂಲಮಾ ॥
ಪಿಡಿದ ಕರಾಸಿ ಗೌರಿ ನಿಜವಲ್ಲಭೆಯಾಗಿರೆ ವಿಶ್ವನಾಕಿ ಸ |
ಯ್ಯಡಿಯ ಪಿನಾಕಿ ಕೂರ್ತು ನಮಗೀಗೆ ವರಂಗಳನುತ್ಸವಂಗಳಂ ॥

ಪಾರ್ವತೀಸ್ತುತಿ.

ನಗೆಮೊಗಮಂ ಪೊದಳ್ದ ಪೊಸಜವ್ವನಮಂ ಮಿಗಿಲಪ್ಪ ಗಾಡಿಯುಂ |
ಸೊಗಯಿಪ ಮುದ್ದುಗೆಯ್ತುಮನೊಱಲ್ದಿನಿಸಂ ಮನವಾಱ್ಜಿ ನೋಡಿ ತೊ ॥
ಟ್ಟಗೆ ಕೊಳೆ ಮೇಲೆ ವಾಯ್ದು ಮಹಿಷಾಸುರನಂ ತವೆ ಕೊಂದಳಾವಳಾ |
ಭಗವತಿ ಕೂರ್ತು ಬೀರಸಿರಿಯಕ್ಕೆ ಭುಜಾಸಿಗೆ ನಾಗವರ್ಮನಾ ॥

ವಿನಾಯಕಸ್ತುತಿ.

ಸಕಳಕಳಾಗಮಾಭರಣನೀಶ್ವರತತ್ವಸಮಸ್ತವಸ್ತುರೂ |
ಪಕನಕಲಂಕನಭ್ಯುದಯಕಾರಣವಾರಣವಕ್ತ್ರನಾಪ್ತಲೌ ॥
ಕಿಕಮತನನ್ವಿತಾಗಮಪದಾರ್ಥಪರಂಪರನಾದನಾವಿನಾ |
ಯಕಗಣನಾಯಕಂ ಕೃತಿಗೆ ನಾಯಕನಕ್ಕೆ ನೆಗೞ್ತೆಗೋಜನಾ ॥

ಸೂರ್ಯಸ್ತುತಿ.

ಒದವಿದ ಕೌಮುದಂ ಮುಗಿಯೆ ಧಾರಿಣಿಯಂ ಕಡುಮಂದಮಾಗಿ ಪ |
ರ್ವಿದ ತಮಮೆಲ್ಲಮೋಸರಿಸೆ ತನ್ನನೆ ಕೀರ್ತಿಪ ಶಿಷ್ಟಕೋಟಿಗ ॥
ಭ್ಯುದಯಮನಾವಗಂ ನಿಜಕರಂ ದಯೆಗೆಯ್ದಿರೆ ತಾನೆ ದೇವನಾ |
ದುದಯದಿವಾಕರಂ ಕರಮಲರ್ಚುಗೆ ನಮ್ಮ ಮುಖಾರವಿಂದಮಂ ॥

ಸರಸ್ವತೀಸ್ತುತಿ.

ಅತಿಮಧುರಪ್ರಸನ್ನಪರಿಪೂರ್ಣರಸೋಚಿತರಂಜಿತಾರ್ಥಸಂ |
ಯುತೆ ಸಕಲಾಗಮೋಕ್ತಿಯುತೆ ಲಕ್ಷಣಲಕ್ಷ್ಯಸಮಸ್ತವಸ್ತುಸಂ ॥
ಯುತೆ ಸರಸೀಜಗರ್ಭನ ಮುಖಾಂಬುಜದಿಂದಮಗಲ್ದು ಬಂದು ವಾ |
ಕ್ಸತಿ ನೆಲಸಿರ್ಕೆ ಕೂರ್ತು ಮುಖಪಂಕಜದೊಳ್ ಕವಿರಾಜಹಂಸನಾ ॥

ಮೂರನೆಯ ಆಶ್ವಾಸದ ಮೊದಲನೆಯ ಪದ್ಯ.

ಶ್ರೀರಮಣನಖಿಳಸುರವಿ | ಸ್ತಾರಕನಮರೇಂದ್ರಮಕುಟತಾಟಿತಚರಣಾಂ |
ಭೋರುಹನಶೇಷತತ್ತ್ವಾ | ಗಾರಂ ದಯೆಗೆಯ್ಗೆ ನಾಗವರ್ಮಂಗೊಳ್ಪಂ ॥

ನಾಲ್ಕನೆಯ ಆಶ್ವಾಸದ ಮೊದಲನೆಯ ಪದ್ಯ.

ಶ್ರೀರಮಣೀರಮಣಂ ಕವಿ | ತಾರಮಣೀರಮಣನಧಿಕಸೌಭಾಗ್ಯದ ಗೌ |
ರೀರಮಣೀರಮಣಂ ಕುಡು | ಗಾರೋಗ್ಯಾಯುಷ್ಯವೃದ್ಧಿಯಂ ನಾಕಿಗನೊಳ್ ||

ಕನ್ನಡಚಂಪೂಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ದೊರೆವ ಷಡ್ವಿಧವೃತ್ತಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಹಿಡಿವುದಕ್ಕೆ ಸುಲಭೋಪಾಯವನ್ನು ಹೇಳುವ ಈಪದ್ಯವನ್ನು ತೆಗೆದು ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ:—

ಗುರುವೊಂದಾದಿಯೊಳುತ್ಪಲಂ ಗುರುಮೊದಲ್ಮೂರಾಗೆ ಶಾರ್ದೂಲಮಾ |
ಗುರುನಾಲ್ಕಾಗಿರಲಂತು ಸ್ರಗ್ಧರೆ ಗುರುದ್ವಂದ್ವಂ ಲಘುದ್ವಂದ್ವಮಾ ||
[1]ಗಿರೆ ಮತ್ತೇಭಮದೊಂದೆ ನಾಲ್ಕು ಲಘುವಿಂದಾಚಂಪಕಂ ಮತ್ತಮಾ |
ಹರಿಣೀವೃತ್ತಮದಕ್ಕುಮಯ್ದು ಲಘುವಿಂ ಪಂಕೇಜಪತ್ರೇಕ್ಷಣೇ ||

ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಈಪದ್ಯವು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ:—

ಗಿರಿಬಾಣಾನಲಚಂದ್ರದಿಗ್ಗಜಖರಾಂಭೋರಾಶಿಯುಗ್ಮಂಗಳಂ |
ಬರೆದಟ್ಟಲ್ ತೆಗೆದಾಗಳಬ್ಧಿಗುಣರತ್ನಾದ್ರಿದ್ವಯಂ ದ್ರವ್ಯಭೂ ||
ಶರಮೆಂಬೀಕ್ರಮದಿಂದಮೋಜೆಯೊಳೆ ಕೇಳ್ ಪಜ್ತಿಕ್ರಮಂ ತಪ್ಪದಿಂ |
ತಿರದೋದಲ್ ಸಲೆ ಗೂಢಲೇಖನಮಿದುಂ ಪಂಕೇಜಪತ್ರೇಕ್ಷಣೇ ||

ಕಾದಂಬರಿ.

ಇದು ಬಾಣಕೃತವಾದ ಸಂಸ್ಕೃತಕಾದಂಬರಿಗೆ ಚಂಪೂರೂಪವಾದ ಕರ್ಣಾಟಕಭಾಷಾಂತರವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಯಶಃ ಸಂಸ್ಕೃತಗ್ರಂಥದ ಆನುಪೂರ್ವಿಯೇ ಅನುಸರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದರೂ ವರ್ಣನಾಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಿವೆ. ಕವಿ ತನ್ನ ಗ್ರಂಥದ ಉತ್ಕೃಷ್ಟತೆಯನ್ನು ಈಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ:—

ಸತ್ಕೃತಿ ಸಂಸ್ಕೃತದಿಂದೆ ಜ | ಗತ್ಕೌತುಕಮಾಗಿ ಮತ್ತೆ ಕರ್ಣಾಟದೊಳಂ |
ಸತ್ಕವಿನಿವಹಂ ಪೊಗಟೆ ಜ | ಮತ್ಕೃತಿಯಂ ಪಡೆದು ಸೊಬಗುವಡೆದತ್ತೀಗಳ್ ||

ಇದು ಚೋದ್ಯಂ ಕವಿಹೃದ್ಗತಂ ನವರಸಂ ನಿರ್ದೋಷಮೆಂದೀಗಳಾ |
ದುದು ಕಾದಂಬರಿ ಸೇವ್ಯಮಾದುದನಿತುಂ ತಾನೆಯ್ದೆ ಭೂಭಾಗದೊಳ್ ||
ವಿದಿತಶ್ರೀಕವಿನಾಗವರ್ಮನ ವಚಸ್ಸಂದೋಹದಿಂ ದೋಷಮೊಂ |
ದದಳಂಕಾರದ ವಸ್ತುಬಂಧಮಿದು ತಾನೇಂ ಮಾಡದೇಂಗೆಯ್ಯದೋ ||

---

1. ಗಿರೆ ಮತ್ತೇಭ ಲಘುದ್ವಯತ್ರಿಗುರುವಿಂದಕ್ಕುಂ ಮಹಾಸ್ರಗ್ಧರಂ |
ಹರಿಣಾಕ್ಷೀ ಲಘುನಾಲ್ಕು ಚಂಪಕಮಿವಾದಿಂ ಖ್ಯಾತಕರ್ಣಾಟಕಂ || ಎಂಬ ಪಾಠವೂ ಇದೆ.

ಗ್ರಂಥಾವತಾರದಲ್ಲಿ ಈಶ್ವರಶಿರೋಮಣಿಯಾದ ಚಂದ್ರನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿ ಬಳಿಕ ಸರಸ್ವತಿಯನ್ನೂ ಬಾಣಕವಿಯನ್ನೂ ಹೊಗಳಿ ಕಥೆಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಗ್ರಂಥದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ

ಶ್ರೀನಾಗವರ್ಮವಿರಚಿತಮಪ್ಪ ಕರ್ಣಾಟಕಾದಂಬರಿಯೊಳ್

ಎಂದಿದೆ.

ಈ ಕವಿಯ ಬಂಧವು ಲಲಿತವಾಗಿಯೂ ಮಧುರವಾಗಿಯೂ ಭಾವಗರ್ಭಿತವಾಗಿಯೂ ಹೃದಯಂಗಮವಾಗಿಯೂ ಇದೆ. ಇವನ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ.—

ಗಿಳಿ.

ಜಳಜದ ಮೊಗ್ಗೆಯಂತೆ ಮುಗುಳಂತೆಳೆಯೆರ್ಕೆಯ ಕಾಯ್ಗಳಂತೆ ಶಾ |
ಲ್ಮಳಿಕುಸುಮಂಗಳಂತೆ ತರುನೀಡನಿಕಾಯದಿನೆಲ್ಲಮಾಗಳಾ ||
ಗಳೆ ಗಱಿವೊಯ್ವ ಕಣ್ದೆಱೆವ ತುಪ್ಪುೞೊಡರ್ಚುವ ಕೆಂಪನಾಳ್ವ ಕೋ |
ಮಳಶುಕಶಾಬಕಪ್ರಕರಮಂ ತೆಗೆದಂ ದಯೆಗೆಟ್ಟು ಲುಬ್ಧಕಂ ||

ಅಳುವುದು.

ನಸುದೆಱೆಯುತ್ತುಮಿರ್ದ ಪೊಸಮುತ್ತಿನ ಸಿಂಪಿನ ಸಂಪುಟಂಗಳಿಂ |
ನುಸುಳ್ದು ಸುಪಾಣಿಯಾಗಿ ಪೊಱಪೊಣ್ಮುವ ಮುತ್ತಿನ ಮಾಲೆಯಂದದಿಂ ||
ಮಿಸುಗಿ ನಿರಂಜನಂಗಳೆನಿಪಕ್ಷಿಪುಟಾಂತರದಿಂದಮೇಕೆ ಪೇೞ್ |
ಪಸರಿಸಿ ನೀಳ್ದು ಪೊಣ್ಮಿದುವು ಕಣ್ಬನಿಗಳ್ ತರಳಾಯತೇಕ್ಷಣೇ ||

ಕುದುರೆ.

ಮೊಗದಿಂದಂ ನೇರ್ಪನಾಳ್ದಂತುರದಿನಗಲಿತಾದಂತೆ ಪಾರ್ಶ್ವಂಗಳಿಂ ನೂ |
ಲ್ದೆಗೆದತ್ತಂಬಂತೆ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯದೆ ಸವಡಿಸಿತೆಂಬಂತಿರುದ್ಗ್ರೀವದಿಂ ಪ ||
ರ್ವುಗೆವೆತ್ತಂತಂಗಕಾಂತಿಪ್ರಕರದೆ ಪಸರಿಪ್ಪಂತೆ ಮುಂಗಾಲ್ಗಳಿಂದಂ |
ಮುಗಿಲಂ ಮುಟ್ಟುಪ್ಪುದೆಂಬಂತತಿಜವಮಿದಿರೊಳ್ ಬಂದುದಿಂದ್ರಾಯುಧಾಶ್ವಂ ||

ಸಜ್ಜನರು.

ಜನಪತಿಗಳ್ನುಡಿಯಲ್ಕಾ | ರ್ದನಿಯಂತನುವದಿಸಿ ಬರ್ದುಕಲೊಲ್ಲದೆ ಮಾರ್ಕೊಂ |
ಡನುಚಿತಮಿದೆಂದು ಮಾಣಿಪ | ಮನುಜೋತ್ತಮರೆಲ್ಲಿಯಾನುಮಿರ್ಪರ್ಜಗದೊಳ್ ||

ಲಕ್ಷ್ಮಿ.

ಸುರೆಯಿಂ ಸೊರ್ಕಂ ಸುರೋರ್ವೀರುಹಕಿಸಲಯದಿಂ ರಾಗಮಂ ಕೌಸ್ತುಭಪ್ರ |
ಸ್ತರದಿಂ ನೈಷ್ಠುರ್ಯಮಂ ದುರ್ವಿಷಮವಿಷದಿನುನ್ಮೋಹಮಂ ಮುಗ್ಧದೋಷಾ ||
ಕರನಿಂ ವಕ್ರತ್ವಮಂ ದುಶ್ಚ್ಯವನನ ಹಯದಿಂ ವೇಗಮಂ ತಾಳ್ದಿ ನೀರಾ |
ಕರದಿಂದೇೞ್ತಂದಳಂತಾಸಿರಿ ಸಹಭವರಂ ಪೋಲ್ವುದೇಂ ಚೋದ್ಯಮಾಯ್ತೇ ||೧||

ಶ್ರುತವಂ ಕೆಯ್ಕೊಳ್ಳಳಾಚಾರಮನವಧರಿಸಳ್ ಸತ್ಯಮಂ ಬಾಯ್ತೆಗೆಯ್ಯಳ್ |
ಮತಿಯಂ ಬಿಪ್ಪಂಡಿಪಳ್ ಲಕ್ಷಣಮನೆಣಿಸಳೌದಾರ್ಯಮಂ ಚಿಂತಿಸಳ್ ಸಂ ||
ಗತಿಯಂ ವಿಶ್ವಾಸಿಸಳ್ ಸುಂದರತರವಪುವಂ ನೋಡಳಿಂತುಂ ವಿಶೇಷ |
ಜ್ಞತೆಯಂ ತಾನೇತಕೆಂಬಳ್ ಸಿರಿ ಜುನೆಱಿಯುತುಂ ಬಣ್ಣಿಪಂ ಗಾಂಪನಲ್ತೇ ||೨||

ನೃಪರು.

ಮೊದಲೊಳ್ ತಮ್ಮನೆ ನೋಡಲಿತ್ತ ಪದದೊಳ್ ಕೆಯ್ಕೊಂಡವರ್ ತಾಮೆ ನೋ |
ಡಿದೊಡೋರಂತುಪಕಾರಮಂ ಮೆಱೆದವರ್ ಮಾತಾಡಿದಂದರ್ಥರಾ ||
ಜ್ಯದ ಪೆಂಪಂ ದಯೆಗೆಯ್ದವರ್ ಬೆಸಸಿದಂದಾಗಳ್ ವರಂಗೊಟ್ಟವರ್ |
ಪದಪಿಂ ಮುಟ್ಟಿದೊಡೆಯ್ದೆ ರಕ್ಷಿಸಿದವರ್ ಭೂಪರ್ ಧರಾಚಕ್ರದೊಳ್ ||

ಪುಂಡರೀಕನು ಮೃತನಾದಾಗ ಕಪಿಂಜಳನ ಪ್ರಳಾಪ.

ಪರಿಚಯಮಿಲ್ಲ ಕಂಡಱಿಯಯೋ ಸಖ ತೊಟ್ಟನಲಿಂತು ಬಿಟ್ಟು ಪೋ |
ಪರೆ ಕಠಿನಾತ್ಮನಾದೆ ನೆರವಾರೆನಗಿರ್ದಪರೆತ್ತವೋಪೆನೊ ||
ರ್ಪರುಮೆನಗಾಸೆಯಿಲ್ಲ ದೆಸೆ ಪಾಳ್ಮನಗಿರ್ದಪುದಂಧನಾದೆನಾರ್ |
ಶರಣೆನಗೆನ್ನ ಬಾಳ್ಕೆಯೆ ನಿರರ್ಥಕಮೆಂದೆನುತುಂ ಪಲುಂಬಿದಂ ||
ಒಡನುಂಡೊಡನಿರ್ದೊಡವಳೆ | ದೊಡನಾಡಿಗಳಾಗಿ ನೃತ್ಯಗೀತಂ ಮೊದಲಾ |
ಗೊಡನೊಡನೆ ಕಲ್ತ ಕಲೆಗಳ | ನೆಡೆವಿಡದಿರ್ದಗ್ಗಮಾಯ್ತು ಪರಮಪ್ರೇಮಂ ||

ಸಂಧ್ಯೆ.

ದೆಸೆದೆಸೆಯೊಳ್ ಪಸರಿಸುತಿರೆ | ಪೊಸ ತೊಂಡೆಯ ಪಣ್ಣ ಬಣ್ಣಮಂ ಮಸುಳಿಪ ಕೆಂ |
ಬಿಸಿಲ ಮಿಸುಪಿನಿಸು ಪಡುವಣ | ದೆಸೆಗಮಲಂಬಿಸಲೊಡರ್ಚಿದತ್ತಿನಬಿಂಬಂ ||

ಹಾರ.

ಪೊಳೆವೆಳದಿಂಗಳೊಳ್ಮಿಱುಗಳಿಂ ಸುರಸಿಂಧುವ ಶೀಕರಂಗಳಿಂ |
ಜಳನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಪೊಳೆವ ತಾರೆಗಳಿಂ ಸಮೆದಂತೆ ಶಾರದಂ ||
ಗಳ ಜಸದೇಳ್ಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಮುಗುಳ್ನಗೆ ಜೊನ್ನದ ಬಾಳ್ಕೆ ರತ್ನಸಂ |
ಕುಳದಧಿದೈವಮೆಂದೆಸೆದುದುಜ್ಜ್ವಳಮೌಕ್ತಿಕಹಾರಮಂಡಳಂ ||

ಮಹಾಶ್ವೇತೆ.

ಕಡೆದರೊ ಶಂಖದಿಂ ತೆಗೆದರೋ ನವಮೌಕ್ತಿಕದಿಂ ಮೃಣಾಳದಿಂ |
ಪಡೆದರೊ ದಂತದಿಂದೆಸೆಯೆ ಮಾಡಿದರೋ ರುಚಿರೋಜ್ಜ್ವಳಾಂಗಮಂ ||
ಬಿಡದಮೃತಾಂಶುರಶ್ಮಿಗಳ ಕುಂಚಿಗೆಯಿಂದಮೆ ಕರ್ಚಿ ಪಾರದಂ |
ದೊಡೆದರೊ ಪೇೞೆನಲ್ ಕರಮೆ ಕಣ್ಗೆಸೆದಿರ್ದುದು ರೂಪು ಕಾಂತೆಯಾ ||

ಕೇಶಿದಂಡನಾಯಕ.—ಸು. 990.

ಈತನು ರನ್ನನ ಸಾಹಸಭೀಮವಿಜಯವನ್ನು ತಿದ್ದಿದಂತೆ ಆಗ್ರಂಥದ—

ವನರುಹಭವನೆನಿಸಿದ ದಂ| ಡನಾಯಕಂ ಕೇಶಿ ತಿರ್ದೆ ಪೇಳ್ದಿಂ—

ಎಂಬ ಪದ್ಯಭಾಗದಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಈಕೇಶಿದಂಡನಾಯಕನಾರೋ ತಿಳಿಯದು. ರನ್ನನ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ತಿದ್ದಬೇಕಾದರೆ ಈತನು ದೊಡ್ಡ ಪಂಡಿತನಾಗಿದ್ದಿರಬೇಕು. ಈತನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಇನ್ನೇನೂ ತಿಳಿಯಬಂದಿಲ್ಲ.

ರನ್ನ—993.

ಈತನು ಅಜಿತಪುರಾಣವನ್ನೂ ಸಾಹಸಭೀಮವಿಜಯವನ್ನೂ ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಅಲ್ಲದೆ, ಅಜಿತಪುರಾಣದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿರುವ—

ಕರವೆಸೆದುವು ರತ್ನತ್ರಯ | ಪರಿಕಲ್ಪದೆ ಪರಶುರಾಮಚರಿತಂ ಚಕ್ರೇ ||
ಶ್ವರಚರಿತಮಜಿತತೀರ್ಥೇ | ಶ್ವರಚರಿತಂ ರತ್ನನಿಂದೆ ಭುವನತ್ರಯದೊಳ್ ||

ಎಂಬ ಪದ್ಯದಿಂದ ಈತನು ಪರಶುರಾಮಚರಿತ, ಚಕ್ರೇಶ್ವರಚರಿತ, ಎಂಬ ಬೇರೆ ಎರಡು ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಸಹ ಬರೆದ ಹಾಗೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಸಾಹಸಭೀಮವಿಜಯದಲ್ಲಿಯ "ಗಂಗಮಂಡಲಚಕ್ರೇಶ್ವರಕಟಕೋತ್ತಮನಾಯಕವಿರಚನೆಯಿನನರ್ಘ್ಯರತ್ನಮಾದಂ ರತ್ನಂ" ಎಂಬ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಈತನ ಚಕ್ರೇಶ್ವರಚರಿತೆ ಈರಾಜನ ವಿಷಯವಾದ ಗ್ರಂಥವಾಗಿರಬಹುದೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಈಪರಶುರಾಮಚರಿತವೂ ಚಕ್ರೇಶ್ವರಚರಿತವೂ ನಮಗೆ ದೊರೆತಿಲ್ಲ. ರನ್ನಕಂದವೆಂಬ ಒಂದು ನಿಘಂಟುವನ್ನೂ ಈತನು ಬರೆದಿರುವುದಾಗಿ ಕೆಲವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಈಕವಿಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ಇವನ ಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ ಈಸಂಗತಿಗಳು ತಿಳಿಯುತ್ತವೆ:—

ಈತನು ಬೆಳುಗರೆ ನಾಡಿನಲ್ಲಿರುವ ಬೆಳುಗಲಿ ಐನೂರಿನಲ್ಲಿಯ ಜಂಬುಖಂಡಿ ಎಪ್ಪತ್ತರಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಮುದುವೊಳಲಲ್ಲಿ ಸೌಮ್ಯಸಂವತ್ಸರದಲ್ಲಿ (949 ರಲ್ಲಿ) ಹುಟ್ಟಿದನು; ಜೈನಮತದವನು; ಬಳೆಗಾರಕುಲಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವನು. ಈತನ ತಾಯಿ ಅಬ್ಬಲಬ್ಬೆ; ತಂದೆ ಜಿನವಲ್ಲಭೇಂದ್ರ; ಸಹೋದರರು ದೃಢಬಾಹು, ರೇಚಣ, ಮಾರಯ್ಯ; ಹೆಂಡತಿಯರು ಜಕ್ಕಿ, ಶಾಂತಿ; ಮಗ ರಾಯ; ಮಗಳು ಅತ್ತಿಮಬ್ಬೆ. ಇವನ ಗುರು ಅಜಿತಸೇನಾಚಾರ್ಯರು [1]; ಸ್ವಾಮಿ ಚಾವುಂಡರಾಯ. ಇವನಿಗೆ ತೈಲಪನು (973—997) ಕವಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯೆಂಬ ಬಿರುದನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು.[2] ಈತನು ಮೊದಲು ಸಾಮಂತರಲ್ಲಿಯೂ

1. ಈತನೇ ಚಾವುಂಡರಾಯನಿಗೂ ಮೊದಲನೆಯ ನಾಗವರ್ಮನಿಗೂ ಗುರು.
2. ಪಡೆಯೆಡೆಯ ಕಡೆಯ ಬಡವರ್ | ಕುಡೆ ಪಡೆದನೊ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯೊಳ್ ತೈಲಪನೊಳ್ ||
ಪಡೆದಂ ಮಹಿಮೋನ್ನತಿಯಂ | ಪಡೆದಂ ಕವಿಚಕ್ರವರ್ತಿಪೆಸರಂ ರನ್ನಂ ||
ಇನ್ನೂ ಈಯಂತವನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಜನ್ನನ ಚರಿತೆಯನ್ನು ನೋಡಿ.

ಮಂಡಲೇಶ್ವರರಲ್ಲಿಯೂ ಇದ್ದು ಬಳಿಕ ಆಹವಮಲ್ಲನಲ್ಲಿ (997—1008) * ಉದಯಪ ರಂಪರೆಯ *ನ್ನು ಹೊಂದಿದನು; ಕನಕದಂಡ ಚಾಮರ ಆನೆ ಛತ್ರ ಮೊದಲಾದ ಬಿರು ದುಗಳನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದನು. ಅಜಿತಪುರಾಣವನ್ನು ಶಕ 915 ನೆಯ ವಿಜಯವರ್ಷದಲ್ಲಿ—ಎಂದರೆ ಕ್ರಿ. ಶ. 993 ರಲ್ಲಿ—ಬರೆದನು.

ಈತನಿಗೆ ಕವಿರತ್ನ, ಅಭಿನವಕವಿಚಕ್ರವರ್ತಿ, ಕವಿಕುಂಜರಾಂಕುಶ, ಕವಿಚಕ್ರ ವರ್ತಿ, ಉಭಯಕವಿ, ಎಂಬ ಬಿರುದುಗಳುಂಟು. ಅಲ್ಲದೆ—

ಕವಿಮುಖಚಂದ್ರಂ ಕವಿಚ | ಕ್ರವರ್ತಿ ಕವಿರಾಜಶೇಖರಂ ಕವಿರಾಜಂ ||
ಕವಿಜನಚೂಡಾರತ್ನಂ | ಕವಿತಿಲಕಂ ಕವಿಚತುರ್ಮುಖಂ ಕವಿರತ್ನಂ||

ಎಂಬ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಇತರಬಿರುದಗಳನ್ನೂ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ.

ಈತನು ತನಗೆ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದ ಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ಪಂಪನನ್ನೂ ಹೊನ್ನನನ್ನೂ ಹೊಗಳಿ ಅವರ ವಿಷಯವಾಗಿಯೂ ತನ್ನ ವಿಷಯವಾಗಿಯೂ ಹೀಗೆ ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ.—ಪಂಪ ನಿಂದ 'ವಾಗ್ವಿಭವೋನ್ನತಿ ನೆಗಟ್ದುದು.' 'ಅವನ ಗುಣದೊಳಗೆ ಸದಿರ್ದ' ಉಭಯಕವಿಚ ಕ್ರವರ್ತಿಗೂ (=ಹೊನ್ನ) ಅಭಿನವಕವಿಚಕ್ರವರ್ತಿಗೂ (=ತಾನು) ಸಮಾನರುಂಟೇ? ಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ಕವಿತಾಗುಣಾರ್ಣವ (ಪಂಪ), ಕವಿರತ್ನ, ಇವರಿಬ್ಬರೇ ಪುಣ್ಯವಂತರು, ಇವರಿಬ್ಬರೇ ಕೃತಾರ್ಥರು. ಆದಿಪುರಾಣವನ್ನು ರಚಿಸಿದುದರಿಂದ ಪಂಪನು ದ್ವಿಜವಂಶ ಧ್ವಜವಾದನು. ಅಜಿತಪುರಾಣವನ್ನು ರಚಿಸಿದುದರಿಂದ ರನ್ನನು ವೈಶ್ಯವಂಶಧ್ವಜವಾ ದನು. ಹಿಂದೆ ಪಂಪನೂ ಪೊನ್ನನೂ ರಟ್ಟರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಖ್ಯಾತರಾದರು; ಉಭಯಕ ವಿಯಾದ ಕವಿರತ್ನನು ಚಾಳುಕ್ಯರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಖ್ಯಾತನಾದನು.

ಈಕವಿಯನ್ನು ಅಭಿನವಪಂಪ (ಸು. 1100), ನಯಸೇನ (1112), ಪಾರ್ಶ್ವ (1205) ಮಧುರ (ಸು. (1380) ಮಂಗರಸ (1509), ಮೊದಲಾದ ಕವಿಗಳು ಹೊಗಳಿದ್ದಾರೆ. ನಾಗವರ್ಮಕೇಶಿರಾಜರು ಇವನಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ ಪದ್ಯ ಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಈತನು ಸಂಸ್ಕೃತಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ರಾಮಾಯಣಭಾರತಕರ್ತೃಗಳಾದ ವಾಲ್ಮೀಕಿವ್ಯಾ ಸರನ್ನೂ ಪದ್ಯರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಖ್ಯಾತನಾದ ಕಾಳಿದಾಸನನ್ನೂ ಗದ್ಯರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಖ್ಯಾತ ನಾದ ಬಾಣನನ್ನೂ ಕನ್ನಡಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ಪಂಪಪೊನ್ನರನ್ನೂ ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಈತನು ಕ್ಲಿಷ್ಟಕವಿತೆಯನ್ನು—

ಕಾರಕಪೂರಕವಸ್ತುವಿ | ಚಾರಕನಿಸ್ತಾರಕರ್ಕಳೋಳಿಯೆ ಸಭೆಗೊ |
ಟ್ಟೋರಂತೆ ನಾಲ್ವರಿರ್ದು ವಿ | ಚಾರಂಪೇಟ್ಬಂತೆ ಪೇೞ್ದ ಕೃತಿಯುಂ ಕೃತಿಯೇ||
ಬರವುರವುಮುಂಟುಮುಂಟೆಯು| ಮರಿವೂರಕನುಮೆನಿಸಿ ತರತರಂ ನುಡಿದು ಸಭಾಂ|
ತರದೊಳ್ ರಂಜಿಪುದೆ ರಸಾಂ| ತರಂಗಳಂ ಮುಟ್ಟೆ ನುಡಿದು ರಂಜಿಸವೇಡಾ ||

ಸರಸತಿಯುನಬಲೆಯಂ ಗೋ | ಣ್ಮುರಿಗೊಂಡರ್ಥಕ್ಕೆ ಕುದಿದು ನೋಯಿಸುವವನ ||
ಕ್ಕರಿಗನೆ ಪಾತಕನಾತನೆ | ಸರಸ್ವತೀದ್ರೋಹನವನನಾರ್ ಮುಟ್ಟುವರೋ ? ||

ಎಂಬ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ನಿಂದಿಸಿ, ತನ್ನ ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಉಭಯಕವಿತಾಚಾತುರ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಈಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ:—

ಕೊಂಡಾಟದ ಸಾಮಂತರ | ಮಂಡಲಿಕರ ಸಕಲಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳ ಸಭಾ ||
ಮಂಡಲದೊಳುಭಯಕವಿಮುಖ | ಮಂಡನಮಾಗಿರ್ಪ ರತ್ನನಿಾಕವಿರತ್ನಂ ||

ವಸುಧೆಯೊಳಗೊಂದು ರತ್ನಮಿ | ದೆಸೆದಿರ್ದುದು ಪಲವು ರತ್ನಮಿಲ್ಲೆಂಬಿನಮೇಂ ||
ಮಸುಳಿಸಿದನೊ ಬಹುರತ್ನಾ | ವಸುಂಧರಾ ಎಂಬ ವಾಕ್ಯಮಂ ಕವಿರತ್ನಂ ||

ಆರಾತಿಯಕವಿಪುಂಗವ| ರಾರುಂ ಮುನ್ನಾರ್ತರಿಲ್ಲ ವಾಗ್ದೇವಿಯ ಭಂ ||
ಡಾರದ ಮುದ್ರೆಯನೊಡೆದಂ | ಸಾರಸ್ವತಮೆನಿಪ ಕವಿತೆಯೊಳ್ ಕವಿರತ್ನಂ ||
ಕನ್ನಡಮೆರಡುನೂರು| ಕನ್ನಡಮಾತಿರುಳ ಕನ್ನಡಂ ಮಧುರಮ್ಯೋ ||
ತ್ಪನ್ನಂ ಸಂಸ್ಕೃತಮೆನೆ ಸಂ | ಪನ್ನಂ ನೆಗಳ್ದುಭಯಕವಿತೆಯೊಳ್ ಕವಿರನ್ನಂ ||
ರತ್ನಪರೀಕ್ಷಕನಾಂ ಕೃತಿ | ರತ್ನಪರೀಕ್ಷಕನೆನೆಂದು ಫಣಿಪತಿಯ ಫಣಾ ||
ರತ್ನಮುಮಂ ರನ್ನನ ಕೃತಿ| ರತ್ನಮುಮಂ ಪೇಳ್'ಪರೀಕ್ಷಿಪಂಗೆಂಟೆರ್ದೆಯೇ? ||
ರಸಮಂ ಭಾವಮುಮಂ ಕಾ | ಳಿಸಮಂ ಕುಣಿಕೆಯುಮನಱಿದು ಕವಿಮಾರ್ಗ
[ದೊಳಂ ||
ಪೊಸದೇಸೆಯ ನುಡಿಗಳೊಳಂ| ಪೊಸಯಿಪ ಬಲ್ಮೆಗೆ ಚತುರ್ಮುಖಂ ಕವಿರನ್ನಂ ||
ಅವನಿಪರೊಳ್ ನಿಜಭುಜಚ| ಕ್ರವರ್ತಿ ರಣಜಯಕೆ ತೈಲನೆಂತಸಹಾಯಂ ||
ಕವಿಗಳೊಳಮಂತೆ ಕವಿಚ| ಕ್ರವರ್ತಿ ಕವಿರತ್ನನಂತು ಕೃತಿಗಸಹಾಯಂ ||

ಮತಿ ಕೋಶಂ ಪದವಿದ್ಯೆ ಕಂಠಿಕೆ ಜಸಂ ಶ್ವೇತಾತಪತ್ರಂ ಸರ |
ಸ್ವತಿ ಮಾದೇವಿ ಪದೋಕ್ತಿ ಭೇರಿ ಕಳಿತಂ ಸಿಂಹಾಸನಂ ಸಂದಲಂ ||
ಕೃತಿ ಚಂಚಚ್ಚಮರೀಜಮಾಗೆ ಕವಿತಾಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಮಂ ತಾಳ್ದಿದು |
ನ್ನತಿಯಿಂದಂ ಕವಿಚಕ್ರವರ್ತಿವೆಸರೇಂ ರನ್ನಂಗೆ ಮೆಯ್ವೆತ್ತುದೋ ||

ಇವನ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ:—

1. ಅಜಿತಪುರಾಣ.

ಇದು ಎರಡನೆಯ ತೀರ್ಥಕರನಾದ ಅಜಿತನಾಥನ ಚರಿತೆ; ಚಂಪೂರೂಪವಾಗಿದೆ. ಈಪುರಾಣಕ್ಕೆ ಕವಿ 'ಕಾವ್ಯರತ್ನ,' 'ಪುರಾಣತಿಲಕ' ಎಂಬ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಈಗ್ರಂಥದ ಉತ್ಕೃಷ್ಟತೆಯನ್ನು—

ಇನಿತುಪಪತ್ತಿಯಿಲ್ಲಿನಿತುಬಿನ್ನಣಮಿಲ್ಲಿನಿತರ್ಥದೃಷ್ಟಿಯಿ |
ಲ್ಲಿನಿತುಚಿತೋಕ್ತಿಯಿಲ್ಲಿನಿತಳಂಕೃತಿಯಿಲ್ಲಿನಿತಾಗಮಾರ್ಥಮಿ ||

ಲ್ಲನಿತುವರಂ ಪ್ರಬೋಧಮಣಮಿಲ್ಲ ಪೆಱಗ್ಗಿರ್ದು ಕಾವ್ಯರತ್ನಮಂ
ಜನಮೆನೆ ಮೆಚ್ಚಿ ಬಣ್ಣಿಸದರಾರ್ ಕವಿರತ್ನನ ಕಾವ್ಯರತ್ನಮಂ ||

ಎಂಬ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.[1]

ಈಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವನ್ನು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—

ಪೊನ್ನನಿಂದ ಶಾಂತಿಪುರಾಣವನ್ನು ಬರೆಯಿಸಿದ ಮಲ್ಲಪನೂ ಪುನ್ನಿಮಯ್ಯನೂ ತೈಲಪನ (973—997) ಚಮೂಪತಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಪುನ್ನಿಮಯ್ಯನು ಗೋವಿಂದರನೆಂಬ ದ್ರೋಹಿಯೊಡನೆ ಯುದ್ಧಮಾಡಿ ಕಾವೇರಿಯ ತೀರದಲ್ಲಿ ಮೃತನಾದನು. ಮಲ್ಲಪನು ತೈಲಪನ ಕಾಲವಾದಮೇಲೆ ರಾಜ್ಯವಾಳಿದ, ಸತ್ಯಾಶ್ರಯ ಇಱುವ ಬೆಡಂಗ ಎಂಬ ಬಿರುದುಗಳುಳ್ಳ, ಆಹವಮಲ್ಲದೇವನ (997—1008) ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯಾಧಿಕಾರಿಯಾಗಿದ್ದನು. ಈತನಿಗೆ ಐವರು ಗಂಡುಮಕ್ಕಳೂ ಮೂವರು ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳೂ ಇದ್ದರು. ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಅತ್ತಿಮಬ್ಬೆ ಗುಂಡಮಬ್ಬೆ ಎಂಬಿಬ್ಬರನ್ನು ಚಾಳುಕ್ಯಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಮಹಾಮಂತ್ರಿಯಾದ ದಲ್ಲಿಪನ ಮಗ ನಾಗದೇವನಿಗೆ ವಿವಾಹಮಾಡಿಕೊಟ್ಟನು. ಈಯತ್ತಿಮಬ್ಬೆಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪಡೆವಳತೈಲ ಎಂಬ ಬಿರುದುಳ್ಳ ಅಣ್ಣಿಗದೇವನೆಂಬ ಪುತ್ರನು ಜನಿಸಿದನು. ಹೀಗಿರುತ್ತಿರಲು ನಾಗದೇವನು ಕುಮರರ ಕಾಳಗದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಸಾಹಸವನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಮಹಾರಾಜನನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಸಿ ಸೇನಾಪತಿಪದವಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದನು. ಅನಂತರ ಪಂಚಲನನ್ನು ಜಯಿಸಿ ಕರಹಡದೇಶದಿಂದ ಮಲ್ಲಮನನ್ನು ಓಡಿಸಿದನು. ಹೀಗೆ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕಯುದ್ಧಗಳಲ್ಲಿ ಜಯವನ್ನು ಪಡೆದು ಕೊನೆಗೆ ಮೃತನಾದನು. ಆಗ ಅವನ ಕಿರಿಯ ಹೆಂಡತಿ ಗುಂಡಮಬ್ಬೆ ತನ್ನ ಅಕ್ಕನಾದ ಅತ್ತಿಮಬ್ಬೆಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ—"ನೀನು ಪುತ್ರವತಿಯಾದುದರಿಂದ ಮಗನನ್ನು ಪರಾಮರಿಸಿ ಕೊಂಡಿರು. ನಾನು ಪತಿಯೊಡನೆ ಸಹಗಮನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತೇನೆ" ಎಂದು ಹೇಳಿ ಪತಿಯೊಡನೆ ದೇಹತ್ಯಾಗಮಾಡಿದಳು. ಬಳಿಕ ಅತ್ತಿಮಬ್ಬೆ ವ್ರತನಿಷ್ಠಳಾಗಿ ಸಾವಿರಾರು ಮಣಿಕನಕಮಯಜಿನಪ್ರತಿಮೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ವಿಶೇಷಪ್ರಖ್ಯಾತಿಹೊಂದಿ ತನ್ನ ತ್ಯಾಗದಿಂದ ಜಗವೆಲ್ಲಾ ದಾನಚಿಂತಾಮಣಿ ಎಂದು ತನ್ನನ್ನು ಹೊಗಳುವಂತೆ ಮಾಡಿದಳು. ಆಕೆಯ ಇಷ್ಟಾನುಸಾರವಾಗಿ ಕವಿ ಈಪುರಾಣವನ್ನು ಬರೆದನು.

ಈಗ್ರಂಥವು 12 ಆಶ್ವಾಸಗಳಾಗಿ ಭಾಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಗ್ರಂಥಾವತಾರದಲ್ಲಿ ಕವಿ ಅಜಿತಜಿನೇಂದ್ರನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಬಳಿಕ ಸಿದ್ಧಾದಿಗಳನ್ನು[2] ಸ್ತುತಿಸಿ, ಮಲ್ಲಪ ಪುನ್ನಿ

---

1. ಈಕವಿಯ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಪಾರ್ಶ್ವಪಂಡಿತನು (1205)—ರತ್ನಕೃತಿಪದಕಮಂ ನುತ | ನೂತ್ನಾರ್ಥವ್ಯಕ್ತಿಯುಕ್ತಮಂ ಸತ್ಕೃತಿಯಂ || ಯತ್ನದೆ ಸುಜನರ್ ವಿಜಿತಸ | ಪತ್ನಮುನತಿಪೃಥುಳಹೃದಯದೊಳ್ ತಳೆಯದರಾರ್—ಎಂದು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಸಿದ್ಧರು, ಆಚಾರ್ಯರು, ಉಪಾಧ್ಯಾಯರು, ಸಾಧುಗಳು; ಶಾಸನದೇವಿಯರು, ತನ್ನ ಗುರುವಾದ ಅಜಿತಸೇನಮುನಿ, ಅರ್ಹತ್ಸಿದ್ಧಸಾಧುಧರ್ಮ; ಜಿನಾಗಮ, ಗಣಧರಸೇನಾನಾಯಕನಾದ ಸಿಂಹಸೇನ, ಸರಸ್ವತಿ, ಯಕ್ಷಿಯಕ್ಷರು, ಧರ್ಮಚಕ್ರ.

ಮಯ್ಯ ಇವರ ವಂಶಾದಿಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ, ದಾನಚಿಂತಾಮಣಿಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಳಾಗಿದ್ದ ಅತ್ತಿಮಬ್ಬೆಯನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಹೊಗಳಿ,[1] ತರುವಾಯ ಕಥೆಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಆಶ್ವಾಸಗಳ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ—

> ಇದು ಸಕಲಮುನೀಂದ್ರವೃಂದವೃಂದಾರಕಶ್ರೀಮದಜಿತಸೇನಭಟ್ಟಾರಕಶ್ರೀಪಾದಪದ್ಮಪ್ರಸಾದಾಸಾದಿತರತ್ನತ್ರಯಾಲಂಕೃತಶ್ರೀಮದಭಿನವಕವಿಚಕ್ರವರ್ತಿ ಕವಿರತ್ನನಿರ್ಮಿತಶ್ರೀದಾನಚಿಂತಾಮಣಿನಿರ್ಮಾಪಿತಶ್ರೀಮದಜಿತತೀರ್ಥಕರಪುರಾಣತಿಲಕದೊಳ್

ಎಂಬ ಗದ್ಯವಿದೆ.

ಈಕವಿ ಬಹಳ ಪ್ರಸಿದ್ಧನು. ಇವನ ಬಂಧವು ಸರಸವಾಗಿಯೂ ಪ್ರೌಢವಾಗಿಯೂ ಇದೆ. ಇವನ ಪದಸಾಮಗ್ರಿಯೂ ರಚನಾಶಕ್ತಿಯೂ ಬಂಧಗೌರವವೂ ಆಶ್ಚರ್ಯಾವಹವಾಗಿವೆ. ಪದ್ಯವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದರೆ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಆವ ತಡೆಯೂ ಇಲ್ಲದೆ ಕೊನೆಯವರೆಗೂ ಪ್ರವಾಹರೂಪವಾಗಿಯೂ ಹೃದಯಂಗಮವಾಗಿಯೂ ಪದಗಳು ಹೊರಡುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತವೆ. ಈಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಮಧುರನು (ಸು 1380) ಧರ್ಮನಾಥಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಹೊನ್ನ ರನ್ನ ಇವರ ಚಾತುರಿಯನ್ನು

ಬಿನ್ನಣದ ಕುಸುರಿ ಪಸರಿಸು | ವನ್ನಂ ಗುಣಜಾತಿಬಂಧಮೞವಡೆ ನೆಗೞ್ದಾ |
ಪೊನ್ನಂ ರನ್ನಂ ಕೂಡಿದೊ | ಡಿನ್ನೀವಾಗ್ವಧುಗೆ ಭೂಷಣಂ ಪೆಱತುಂಟೇ—

ಎಂದು ಚಮತ್ಕಾರವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಅಜಿತಪುರಾಣದಿಂದ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ:—

ವಸಂತ.

ಎಳವೆೞ್ದ ದಾಡೆ ಕೆಂದಳಿರೆ ನಾಲಗೆ ಮಾಮರದಳ್ಳಿಗೊಂಬಿನೊಳ್ |
ಮಿಳಿರ್ವೆಳವಳ್ಳಿ ಬಾಲಮಲರ್ದೊಂಗಲೆ ಕೇಸರಮೊಂಬಿನಂ ಮನಂ ||
ಗೊಳೆ ಮಧುಮಾಸಕೇಸರಿ ವಿಯೋಗಿಗಳೆಂಬ ಮೃಗಂಗಳಂ ಭಯಂ |
ಗೊಳಿಸಿದುದುತ್ಕಕೀರಮದಕೋಕಿಲಗರ್ಜಿತತರ್ಜಿತಂಗಳಿಂ ||[2]

ನವಸಹಕಾರದಂಕುರದಿನಂಕುರಿಸಿತ್ತು ಪೊದೞ್ದ ನೀಳ್ದ ಪ |
ಲ್ಲವತತಿಯಿಂದೆ ಪಲ್ಲವಿಸಿತುನ್ಮದಭೃಂಗಕುಳಕ್ಕೆ ಕಂಪುವೀ ||
ಱುವ ಕುಸುಮಂಗಳಿಂ ಕುಸುಮಿಸಿತ್ತು ಶುಕವ್ರಜಮುತ್ಸುಕತ್ವದಿಂ |
ಸವಿವ ಫಲಂಗಳಿಂ ಫಲಿತಮಾಯ್ತು ಮನೋಜಮನೋರಥದ್ರುಮಂ ||

---

1. ಈಕೆಯನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವಾಗ—ದಾನಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಬೂತಗ, ನೊಳಂಬಾಂತಕ, ಚಾವುಂಡರಾಯ, ಶಂಕರಗಂಡ, ಇವರು ಪ್ರಸಿದ್ಧರು; ಇವರಿಗಿಂತ ಈಕೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧಳು—ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.
2. ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣದಲ್ಲಿ ಉದಾಹೃತವಾಗಿದೆ.—ಪು. 81. (1st Edition)

ಚಂದ್ರ.

1ಜಗದಾಲೋಕನದರ್ಪಣಂ ಪ್ರಥಮದಿಕ್ಕಾಂತಾನನಂ ಕಂತುರಾ |
ಜಗಜೋದ್ದೀಪನಪಿಂಡಮಂಬರಸರಸ್ಯುತ್ತಂಸಹಂಸಂ ವಿಯೋ ||
ಗಿಗಣಾಕೂತಕುರಂಗಪೋತಭಯಕೃತ್ಕಂಠೀರವಂ ಚೆಲ್ವುವೆ |
ತ್ತೊಗೆದತ್ತರ್ಣವವೀಚಿನರ್ತನನಟಂ ಬಿಂಬಂ ಸುಧಾಸೂತಿಯಾ ||

ಚಂದ್ರಿಕೆ.

1ಬೆಲಗಸೆದೀವಿಕೊಂಡು ಕುಡಿಯಲ್ ಮೊಗೆಯಲ್ ಕೊಡಗೊಂಡು ಕಿರ್ಚ ಬ |
ಚ್ಚಲನೆಳದೋಂಟದೊಳ್ ಪರಿಯಿಸಲ್ ಪಱಗೋಲ್ಗಳನಿಕ್ಕಿ ಪಾಯಿಸಲ್ ||
ನೆಲೆಯಿನಿಸೆಂದು ನೋಡಲೊಳಪೊಕ್ಕು ಧುಡುಮ್ಮೆಱದಾಡಲೀಸಲ |
ಗ್ಗಲಿಸಿದಲಂಪಿನಿಂ ಬಗೆದುದಂದು ಜನಂ ಘನಚಂದ್ರಿಕಾಂಬುವಂ ||

ಸೂರ್ಯೋದಯ.

ವಾಸವದಿಕ್ತಟಂ ಸಮೆದ ಮೂಷೆ ತಮಂ ಸುರಿದಿರ್ದಲಬ್ಜಸಂ |
ವಾಸಿ ಸಮೀರನೇರಣಿಗನಾಗೆ ನಿದಾಘದ ದೀಪ್ತಿವರ್ತಿಯೊಳ್ ||
ಕಾಸೆ ತೆರಳ್ದು ಪಿಂಜರಿಯುವೋಲ್ ಕಿಸುಸಂಜೆ ತೆರಳ್ವಿನಂ ಪದಂ |
ಗಾಸಿನ ಪೊನ್ನ ಗಂಟೆಯುವೊಲೊಪ್ಪಿದುದುದ್ಗತಭಾನುಮಂಡಲಂ ||

ಪ್ರಭಾತ.

ಕೇಳ್ವನಜಾನನೇ ಶಫರಲೋಚನೆ ಪದ್ಮಿನಿ ಪದ್ಮಬಾಂಧವಂ |
ಬಳ್ವಳನೀಡಿದಂ ಕರಸಹಸ್ರಮನೆಂದು ಕಳಸ್ವನಂ ಮನಂ ||
ಗೊಳ್ವಿನೆಗಂ ಕಳಕ್ಕಳಿಸ ಸಂತಸವಾತಿನ ಪೂರ್ಣಪಾತ್ರಮಂ |
ಕೊಳ್ವವೊಲೀಟ್ದುಕೊಂಡುವಳಿಗಳ್ ಸುಮನೋಮಕರಂದಗಂಧಮಂ ||

ಸ್ತ್ರೀಜನ.

ವಿಳಸಿತಪುಂಡರೀಕಚರಣಂ ಕುಮುದೇಕ್ಷಣಕಾಂತಮಂಜನಾ |
ಕುಳಿತವಿಲೋಚನಂ ಸ್ವಗತವಾಮನಮನ್ವಿತಸುಪ್ರತೀಕಮು ||
ಜ್ಜ್ವಳತರಪುಷ್ಪದಂತಮುಮರೇಭಗತಂ ಗೃಹಸಾರ್ವಭೌಮಮು |
ಗ್ಗಳಮೆಸೆದತ್ತು ದಿಗ್ವಳಯದಂತೆ ನಿಶಾಂತದೊಳಂಗನಾಜನಂ ||

ಸ್ತ್ರೀಶೋಕ.

ಪಡಪಡವಾಯ್ವು ಮೆಲ್ಲರ್ದೆಗಳಂ ಕರಯುಗ್ಮದಿನೊತ್ತಿ ಕಣ್ಣ ನೀ |
ರಡಿಗಡಿಗುಣ್ಮೆ ಪಾಯ್ತರೆ ಮುಖೇಂದು ಬಿಗುರ್ತಿರೆ ಸುಯ್ಯ ಬೆಂಕೆಯಾ ||
ನಿಡುಪಮಳಂಬಮುಪ್ಪಿನೆಗವೀಶನದೆಲ್ಲಿದನೆತ್ತವೋದನಾ |
ಮೆಡೆಯನಧೀಶನೆಂದು ಪಲವಾಡಿದರಂದಜಿತಾಂಗನಾಜನಂ ||

---

1. ನಾಗವರ್ಮನ ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿ ಉದಾಹೃತವಾಗಿವೆ.

ವಿರಕ್ತಿ.

ಸ್ಸಾರದೆ ಸಾರವುಪ್ಪ ಜಿನಧರ್ಮವನಾತ್ಮನಸಾರವುಪ್ಪುದಂ |
ಸಾರಮಿದೆಂದು ನಂಬಿ ತನಗಲ್ಲದುದಂ ತನಗಪ್ಪುದೆಂದು ಕೇ ||
ದಾರವಿಹಾರಸೋದರಕೃಶೋದರಸುಂದರದಾರದಾರಕೋ |
ದಾರವಿಮೋಹದೊಳ್ ತೊಡರ್ದ ದಾರುಣದುಃಖಮನೆಯ್ದಿದಿರ್ಕವೇ ||

2. ಸಾಹಸಭೀಮವಿಜಯ ಅಥವಾ ಗದಾಯುದ್ಧ.

ಈಗ್ರಂಥವು ಚಂಪೂರೂಪವಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ— ಭೀಮನು ದ್ರೌಪದಿಗ್ರೆಸ್ವು ಮುಂದೆ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಮಾಡಿದಂತೆ ದುರ್ಯೋಧನನ ಮಕುಟವನ್ನೂ ತೊಡೆಗಳನ್ನೂ ಗದಾಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಭಂಗಿಸಿ ಕೊಂದು ಪಟ್ಟಾಭಿಷಿಕ್ತನಾದನು ಎಂದು ವರ್ಣಿಸಿದೆ. ಸತ್ಯಾಶ್ರಯಕುಲತಿಲಕ, ಇಱುವ ಬೆಡಂಗೆ, ಸಾಹಸಭೀಮ, ಚಾಳುಕ್ಯನಾರಾಯಣ, ಅಕಳಂಕಚರಿತ, ಅಮ್ಮನ ಗಂಧವಾರಣ, ಸಾಹಸಾಂಕ, ಸತ್ತಿಗ ಎಂಬ ಬಿರುದುಗಳುಳ್ಳ ಆಹವಮಲ್ಲದೇವನ (997—1008) ಸಾಹಸಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸಬೇಕೆಂದು ತನಗೆ ಆಶೆ ಹುಟ್ಟಿದುದರಿಂದ ಈರಾಜನನ್ನು ಕಥಾನಾಯಕನನ್ನಾಗಿಮಾಡಿ "ಭೀಮನೊಳ್ ಪೋಲಿಸಿ ಪೇೞ್ದೆ ನೀಗದಾಯುದ್ಧಮಂ" ಎಂದು ಕವಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಈರಾಜನು "ನರಪತಿತೈಲಪಂ ಬೆಸಸೆ ಘೂರ್ಜರಸೇನೆಗೆ ಸೂಚಿಯಾನೆಯಂ ಪರಿಯಿಸಿ ಗೆಲ್ದಂ" "ಕೊಂಕಣೇಶ್ವರನನಿದಿರ್ಚಿ ಸಾಧಿಸಿದಂ" "ಬಲವತ್ತುಂಗಕಳಿಂಗರಾಜಮದವನ್ಮಾತಂಗಸಿಂಗಂ" ಎಂದೂ, "ಸರ್ವಗ್ರಾಸಂಗೊಂಡತ್ತಪರಾದಿತ್ಯನ ಮಂಡಲಮಂ ಬಾಹುರಾಹು ಸತ್ಯಾಶ್ರಯನಾ"ಎಂದೂ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಆಹವಮಲ್ಲನ ವಂಶಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಈರೀತಿಯಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾನೆ:—

ಅವರ ಪೂರ್ವಜರಪ್ಪರಸುಗಳೊಳಗೆ ಅಯೋಧ್ಯಾಪುರಪರಮೇಶ್ವರನುಂ ದಿಶಾದಂತಿಪ್ರಕಟಪ್ರಭಾವನುಮಪ್ಪ ಸತ್ಯಾಶ್ರಯವಲ್ಲಭನಿಂ, ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನಾಪರನಾಮಧೇಯನಿಂ, ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟಗಜಘಟಾವಿಘಟನಸಿಂಹನೆನಿಸಿದ ಜಯಸಿಂಹದೇವನಿಂ, ಅತಿಪ್ರಬಲರಣರಾಮನೆನಿಸಿದ ರಣರಂಗಸಿಂಹನಿಂ, ವಾತಾಪಿಪುರವರೇಶ್ವರನೆನಿಸಿದ ಪುಲಕೇಃದೇವನಿಂ, ಪರಿರಕ್ಷಿತಪವಿತ್ರವರ್ಮನೆನಿಸಿದ ಕೀರ್ತಿವರ್ಮನಿಂ, ತತ್ತನಯನಪ್ಪೆರಡನೆಯ ಸತ್ಯಾಶ್ರಯದೇವನಿಂ, ಅವನ ಕಿಱಿಯ ಮಗನಪ್ಪ ಮಂಗಳಾರ್ಣವನಿಂ, ಸತ್ಯಾಶ್ರಯನಪ್ಪೆರಡನೆಯ ಸತ್ಯವ್ರತಿಯಿಂ, ತತ್ತನಯನಪ್ಪಾದಿತ್ಯವರ್ಮನಿಂ, ತದಪತ್ಯನಪ್ಪ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನಿಂ, ತತ್ಪುತ್ರನಪ್ಪ ದುರ್ಧರಮಲ್ಲನಿಂ, ತನ್ನಂದನನಪ್ಪ ನಿರವದ್ಯಾಪರನಾಮಧೇಯನಪ್ಪ ವಿಜಯಾದಿತ್ಯಭಟ್ಟಾರಕನಿಂ, ತತ್ಸೂನುಮಿತ್ರನಪ್ಪ ವಿಕ್ರಮಾರ್ಣವನೆನಿಸಿದ ಕೊಂಕಣಿವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನಿಂ, ತತ್ಸೂನುಮಿತ್ರನಪ್ಪ ಕೀರ್ತಿವರ್ಮನಿಂ, ಆತನ ಕಿಱಿಯ ಮಗನಪ್ಪ ಭೀಮಪರಾಕ್ರಮನಿಂ, ತಜ್ಜಾತನಪ್ಪೆರಡನೆ

ಯ ಕೀರ್ತಿವರ್ಮನಿಂ, ತತ್ಸೂನುವಪ್ಪ ಪಿರಿಯ ತೈಲಪನಿಂ, ಆತನ ಮಗನಪ್ಪ ಮುಕುಂದಿಯ ಕೊಂದ ಕುಂದಿಯ ಭೀಮನಿಂ, ಆತನ ಮಗನಪ್ಪ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯದೇವನಿಂ, ಆತನ ಮಗನಪ್ಪ ರಣರಂಗಮಲ್ಲನೆನಿಪ್ಪಯ್ಯಣದೇವನಿಂ, ಆತನ ಮಗನುತ್ತುಂಗಮಲ್ಲನೆನಿಸಿದ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನಿಂ, ಚಾಳುಕ್ಯಕುಲೋದ್ಭವನಪ್ಪ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯದೇವಂಗಂ ಚೈದ್ಯಕುಲೋದ್ಭವೆಯಪ್ಪ ಬೊಂಕಾದೇವಿಗಂ ಪುಟ್ಟಿದ ಕರಹಟಭಯಂಕರಂ, ಪಲ್ಲಿಕೋಟೋಲ್ಲಂಘನಂ, ಭದ್ರಕವಿದ್ರಾವಣಂ, ಕೊಂಕಣಭಯಂಕರಂ, ಯಾದವಕುಲಾಂಬರದ್ಯುಮಣಿ, ರಣರಂಗಭೀಷಣಂ, ಸಾಮಂತಮೃಗಶಾರ್ದೂಲ ರಣರಂಗರಾಕ್ಷಸ ಅಕಲಂಕರಾಮ ತಳವರ್ಗತಳಪ್ರಹಾರ ಅರಿಷ್ಟಘರಟ್ಟ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟಕಾಳಕೂಟಂ ಪಾಂಚಾಲಮದೇಭಪಂಚಾನನಂ ಉತ್ಪಕ್ಯಮಲ್ಲಂ ಶ್ರೀಮನ್ನೂರ್ಮಡಿತೈಲಪನೆನಿಸಿದಾಹವಮಲ್ಲದೇವನಿಂ ಚಾಳುಕ್ಯವಂಶಮುದಿತೋದಿತಮಾದುದು.

ಈಗ್ರಂಥವನ್ನು 'ವನರುಹಭವನೆನಿಸಿದ ದಂಡನಾಯಕಂ ಕೇಶಿ ತಿರ್ದೆ ಪೇೞ್ದಂ' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಈಕೇಶಿದಂಡನಾಯಕನಾರೋ ತಿಳಿಯದು. ಕವಿ ಈಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ಕಥೆಯನ್ನೆಲ್ಲಾ "ಸಿಂಹಾವಲೋಕನಕ್ರಮ"ದಿಂದ ತಿಳಿಸಿರುವಂತೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಈಗ್ರಂಥವು 10 ಆಶ್ವಾಸಗಳಾಗಿ ಭಾಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಗ್ರಂಥಾವತಾರದಲ್ಲಿ ಶ್ಲೇಷೆಯಿಂದ ಚಾಳುಕ್ಯನಾರಾಯಣನನ್ನು ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿ ವಿಷ್ಣುಸ್ತುತಿಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಬಳಿಕ ಇದೇ ರೀತಿಯಾಗಿ ಈಶ್ವರನನ್ನೂ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನೂ ಸೂರ್ಯನನ್ನೂ ಮನ್ಮಥನನ್ನೂ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸಿ ಅನಂತರ ಸರಸ್ವತಿಯನ್ನೂ ಗಣನಾಯಕನನ್ನೂ ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಆಶ್ವಾಸಗಳ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ—

> ಇದು ಸಮಸ್ತಭುವನವಲ್ಲಭ ಶ್ರೀಮದಾಹವಮಲ್ಲದೇವಶ್ರೀಪಾದಕಲ್ಪಪಾದಪಸದಾಶ್ರಯಾಸನ್ನವರ್ತಿ ಕವಿಚಕ್ರವರ್ತಿ ಕವಿರನ್ನವಿರಚಿತಮಪ್ಪ ಚಾಳುಕ್ಯಚಕ್ರವರ್ತಿಶ್ರೀಸಾಹಸಭೀಮವಿಜಯದೊಳ್

ಎಂಬ ಗದ್ಯವಿದೆ.

ನಮಗೆ ದೊರೆತಿರುವ ಈ ಗ್ರಂಥದ ಪ್ರತಿಗಳೆರಡರ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿಯೂ—

ಶಕಸಮಗತಿಋತುಯುಗಳ | ನಿಕರಾಂಕಂ ಚಿತ್ರಭಾನು . . . . ಕಾ ॥
ತಿಕಸಿತಸಪ್ತಮಿ . . . | ಸುಕರಂ ಬುಧಸೇವ್ಯಮಾಯ್ತು ರನ್ನನ ಕಾವ್ಯಂ ॥

ಎಂಬ ಅಸಮಗ್ರವಾದ ಪದ್ಯವಿದೆ. ಈಪದ್ಯದ ಅರ್ಥವು ವಿಶದವಾಗಿಲ್ಲ. ವರ್ಷಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ನಾಲ್ಕು ಅಂಕಗಳು ಇರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಶಕವರ್ಷ ಸಾವಿರವೂ ಚಿಲ್ಲರೆಯಾದರೆ ಅಜಿತಪುರಾಣವನ್ನು ಬರೆದ ಶಕ 915 ಕ್ಕೂ ಇದಕ್ಕೂ ಸಂಬಂಧವೇ ತೋರುವುದಿಲ್ಲ. 'ಶಶಿ' ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಎಂಬ ಸಂಕೇತವುಂಟು. ಆದರೆ ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿರುವ "ಶನಿಕರ" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಏನರ್ಥವೋ ತಿಳಿಯದು. ಈಪದ್ಯವು ಸಮಗ್ರವಾಗಿಯೂ ಸುಬದ್ಧವಾಗಿಯೂ ದೊರೆವ ವರೆಗೆ

ಇದರ ಅರ್ಥವನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸುವುದು ಕಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಚಿತ್ರಭಾನುವರ್ಷ ಎಂಬುದರಿಂದ ಅಜಿತಪುರಾಣವನ್ನು ಬರೆದ ವಿಜಯವರ್ಷದಿಂದ ಈಚೆಯ ಚಿತ್ರಭಾನು ಎಂದು ಊಹಿಸುವಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಆಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದ 49 ವರ್ಷಗಳ ಮೇಲೆ, ಕವಿಗೆ 93 ವರ್ಷಗಳಾಗಿದ್ದಾಗ, ಈಕೃತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ; ಅಲ್ಲದೆ ಆಕಾಲದ ರಾಜನೇ ಬೇರೆ; ಆದುದರಿಂದ ವಿಜಯವರ್ಷಕ್ಕೆ ಹಿಂದಣ ಚಿತ್ರಭಾನುವಿನಲ್ಲಿ–ಎಂದರೆ, ಶಕ 904 ರಲ್ಲಿ (ಕ್ರಿ. ಶ. 982 ರಲ್ಲಿ) ಯೇ—ಈಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದಿರಬೇಕು.

ಈಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಕವಿ ತನ್ನ ವಾಕ್ಪ್ರೌಢಿಮೆಯ ಪರಾಕಾಷ್ಠೆಯನ್ನು ತೋರಿಸಿದ್ದಾನೆ; ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ವೀರರಸವನ್ನು ಬಹಳಶ್ಲಾಘ್ಯವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಈಗ್ರಂಥದಿಂದ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ:—

ದುಯೋ೯ಧನವಧಾನಂತರ "ಇದು ವರೆಗಂ ಕುರುಮಹೀಪತಿಯೊಳ್ ನೆಲಸಿರ್ದೆನೀಗಳುತ್ತಮಪುರುಷೋತ್ತಮಂ ಬಯಸೆ ಪಾಂಡವರೊಳ್ ನೆಲಸಲ್ಕೆ ಪೋದಪೆಂ" ಎಂದು ಹೇಳಿದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಅಶ್ವತ್ಥಾಮನುಕ್ತಿ—

ಕಲಿ ಪಂದೆಯೆಂದು ಬಗೆಯದೆ| ಕುಲಜಂ ಕುಲಹೀನನೆಂದು ಬಗೆಯದೆ ತರುಣಂ |
ಸಲೆ ವೃದ್ಧನೆಂದು ಬಗೆಯದೆ| ನೆಲಸುವೆ ನಿನ್ನಿಂ ನಿಕೃಷ್ಟರೆಂಬರುಮೊಳರೇ ||
ಇಱಿಯಿಸುವೆ ತಂದೆಮಕ್ಕಳ| ನಿಱಿಯಿಸುವಯ್ ಸೋದರರ್ಕಳಿಂ ತಮ್ಮೊಳ್ ತ|
ಳ್ತಿಱಿಯಿಸುವಯ್ ಗುರುಶಿಷ್ಯರ| ನಱಗುಲಿ ನಿನ್ನಂತು ಕಷ್ಟೆಯಾದರುಮೊಳರೇ||
ಪೊಡಮಡೆ ಪರಸದೆ ಬಿನ್ನವಿ| ಪೊಡೆ ಕೇಳದೆ ಮುಂದೆ ನಿಂದರಂ ಕಾಣದೆ ತ |
ಕ್ಕಡೆಯೊಳ್ ಕಡೆಗಣಿಸುವ ನೃಪ| ವಿಡಂಬಮಿವು ಲಕ್ಷ್ಮಿ ನಿನ್ನ ದೂಸಱನಲ್ತೇ ||
ಗುಣಿಗಳ ನೆರೆಪೊರ್ದದ ನಿ| ರ್ಗುಣರಂ ಪೊರ್ದುವ ವಿಶಿಷ್ಟರಂ ದುಷ್ಟರೊಳಿಂ|
ಗಣಿಯಿಸಿ ಸಮನೆಂಬವಗುಣ| ಗಣಂಗಳಿವು ಲಕ್ಷ್ಮಿ ನಿನ್ನ ದೂಸಱನಲ್ತೇ ||

ಭೀಮಸೇನನು ಕೊಳದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದ್ದ ದುರ್ಯೋಧನನನ್ನು ಮೂದಲಿಸುವುದು.

ಹರಿ ಸಂಧಾನಕ್ಕೆ ವಂದಂದವಘಡಿಸಿದಹಂಕಾರಮೆಲ್ಲಿತ್ತೊ ಕೃಷ್ಣಾಂ |
ಬರಕೇಶಾಕೃಷ್ಟಿಯಂ ಮಾಡಿಸಿದ ಮದಮದೆಲ್ಲಿತ್ತೊ ಕೌಂತೇಯರಂ ಮ ||
ಚ್ಛರದಿಂ ಕಾಂತಾರದೊಳ್ ತಿಱ್ರನೆ ತಿರುಪಿದ ಸೊರ್ಕೀಗಳೇನಾದುದೆಂದಾ |
ಕುರುವಂಶಾಧೀಶನಂ ಮೂದಲಿಸಿದನದಟಂ ಭೀಮನುದ್ದಾಮಭೀಮಂ ||

ಭೀಮನ ಗದಾಪ್ರಹಾರ.

ಇದು ಲಾಕ್ಷಾಗೇಹದಾಹಕ್ಕಿದು ವಿಷಮವಿಷಾನ್ನಕ್ಕಿದಾನಾಡ ಜೂದಿಂ |
ಗಿದು ಪಾಂಚಾಲೀಪ್ರಪಂಚಕ್ಕಿದು ಕೃತಕಸಭಾಲೋಕನಭ್ರಾಂತಿಗೆಂದೋ ||
ವದೆ ಪೊಯ್ದಿಂ ಕಾಲ್ಗಳಿಂ ತೋಳ್ಗಳನಗಲ್ದುರಮಂ ಕೆನ್ನೆಯಂ ನೆತ್ತಿಯಂ ಕೋ |
ಪದಿನಯ್ದಿಂ ದುರ್ಯೋಧನಕ್ಕಯ್ದೊಡೆಯನುರುಗದಾದಂಡದಿಂ ಭೀಮಸೇನಂ ||

ದುರ್ಯೋಧನನು ಯುದ್ಧರಂಗದಲ್ಲಿ ಮೃತನಾದ ಕರ್ಣನನ್ನು ನೋಡಿ ಪ್ರಲಾಪಿಸುವುದು.

ಕೆಳೆಯಂಗಾಯ್ತುಸುಮೋಕ್ಷವಾಗದೆನಗಂ ಬಾಷ್ಪಾಂಬುಮೋಕ್ಷಂ ಧರಾ |
ತಳಮಂ ಕೊಟ್ಟನಿವಂ ಜಳಾಂಜಳಿಯುಮಂ ನಾಂ ಕೊಟ್ಟೆನಿಲ್ಲನ್ಯಮಂ ||
ಡಳಮಂ ಸುಟ್ಟನಿವಂ ಪ್ರಕೋಪಶಿಖಿಯಿಂದಾನೀತನಂ ಸತ್ಕ್ರಿಯಾ |
ನಳನಿಂ ಸುಟ್ಟೆನುಮಿಲ್ಲ ಮತ್ಪ್ರಿಯತಮಂ ಕರ್ಣಂಗಿದೇಕೂರ್ತೆನೋ ||

ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ಮೃತನಾದ ದುಶ್ಶಾಸನನನ್ನು ನೋಡಿ ದುರ್ಯೋಧನನು ಪ್ರಲಾಪಿಸುವುದು.

ಜನನೀಸ್ತನ್ಯಮನುಂಡೆನಾಂ ಬೞಿಕೆ ನೀಂ ಸೋಮಾಮೃತಂ ದಿವ್ಯಭೋ |
ಜನಮೆಂಬಿಂತಿವೆನುಂಡೆನಾಂ ಬೞಿಕೆ ನೀಂ ಬಾಲತ್ವದಿಂದೆಲ್ಲಿಯುಂ ||
ವಿನಯೋಲ್ಲಂಘನಮಾದುದಿಲ್ಲ ಮರಣಕ್ಕೆನ್ನಿಂದೆ ನೀಂ ಮುಂಚಿಪಯ್ |
ಮೊನೆಯೊಳ್ ಸೂಸಿತ್ತಿಡವಾಯ್ತಿದೊಂದೆಡೆಯೊಳಂ ಹಾ ವತ್ಸ ದುಶ್ಶಾಸನಾ ||

ಗುಣವರ್ಮ.

ವಿಚಾರಂ.

ಈಹೆಸರಿನವರು ಇಬ್ಬರು ಜೈನಕವಿಗಳಿದ್ದಂತೆ ತಿಳಿಯ ಬರುತ್ತದೆ. ಹರಿವಂಶ ವನ್ನು ಬರೆದವನು ಒಬ್ಬ ಗುಣವರ್ಮನು; ಪುಷ್ಪದಂತಪುರಾಣವನ್ನು ಬರೆದವ ನು ಮತ್ತೊಬ್ಬನು. ಪುಷ್ಪದಂತಪುರಾಣವನ್ನು ಬರೆದ ಗುಣವರ್ಮನು ಪೂರ್ವ ಕವಿಗಳನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವ

ಅನುಗುಣಮಾಗಿ ಕೂಡೆ ಗುಣವರ್ಮನ ಮೆಯ್ಸಿರಿ ಪಂಪನೋಜೆ ಪೊ |
ನ್ನನ ಪೊಸದೇಸೆ ರನ್ನನ ಗುಣೋನ್ನತಿಯುಗ್ಗಳನೊಳ್ಪು ನಾಗವ ||
ರ್ಮನ ಬಹುರೀತಿ ನೇಮಿಯ ಚಮತ್ಕೃತಿ ಜನ್ನಿಗನಿಂಪು ನಾಗಚಂ |
ದ್ರನ ರಸವೃತ್ತಿ ರಂಜಿಸುಗೆ ನಿರ್ಣಯಮೆನ್ನಯ ನವ್ಯಕಾವ್ಯದೊಳ್ ||

ಎಂಬ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಗುಣವರ್ಮನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವುದರಿಂದ ಇವನಿಗೆ ಹಿಂದೆ ಒಬ್ಬ ಗುಣವರ್ಮನೆಂಬ ಕವಿ ಇದ್ದನೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಈತನು ಅಗ್ಗಳನನ್ನೂ (1189) ಜನ್ನನನ್ನೂ (1209) ಸ್ತುತಿಸುವುದರಿಂದ ಆಕವಿಗಳಿಗಿಂತ ಈಚೆಯವನಾಗಿರಬೇಕು; ಅಲ್ಲದೆ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನು (ಸು. 1245) ಇವನ ಪುಷ್ಪದಂತಪುರಾಣದಿಂದ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದಿರಬೇಕು. ಈಕಾರಣಗಳಿಂದ ಈತನು ಸುಮಾರು 1235 ರಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿರಬಹುದು. ಹಿಂದಣ ಗುಣವರ್ಮನನ್ನು ನಯಸೇನನು (1112) ಸ್ತುತಿಸುವುದರಿಂದ ನಯಸೇನನಿಗಿಂತ ಆತನು ಹಿಂದೆಣವನೆಂಬುದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಪಂಪ, ಪೊನ್ನ, ಚಾವುಂಡರಾಯ,

ರನ್ನ ಮೊದಲಾದವರು ಈಗುಣವರ್ಮನ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳದಿರುವುದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಈಚೆಯವನಾಗಿರಬಹುದು. ಆದುದರಿಂದ ಈಗುಣವರ್ಮನು ಸುಮಾರು 1050 ರಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿರಬಹುದೆಂದು ಊಹಿಸುತ್ತೇವೆ. ಅಂತು ನಯಸೇನನಿಂದ ಸ್ತುತನಾದ ಗುಣವರ್ಮನಿಗೂ ಜನ್ನನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವ ಗುಣವರ್ಮನಿಗೂ ಆವ ಸಂಬಂಧವೂ ಇಲ್ಲವೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗದೆ ಇರಲಾರದು.

ಗುಣವರ್ಮ I. ಸು. 1050.

ಕೇಶಿರಾಜನು (ಸು. 1260) 118 ನೆಯ ಸೂತ್ರದ ಕೆಳಗೆ—"ಓಲ್ ಪರಮಾದಲ್ಲಿಯುಂ ದೀರ್ಘಮುಂಟು" ಎಂದು ಹೇಳಿ, "ಈಂದ ಪುಲಿಯಾವೊಲಿರ್ದಳ್—ಎಂದು ಗುಣವರ್ಮನ ಹರಿವಂಶಪ್ರಯೋಗಂ" ಎಂಬುದರಿಂದ ಈತನು ಹರಿವಂಶವೆಂಬ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದಿರುವಂತೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ—

ಗುಣವರ್ಮಂ ಸತ್ಕವಿತಾ| ಗುಣಮುಂ ಭವ್ಯತ್ವಗುಣಮುಮೊತ್ತಯಿಶೋರ|
ಕ್ಷಣಮೆನೆ ಮೆಱೆದಂ ಪೆಸರಿಂ| ಪ್ರಣೂತಮೆನೆ ಪೇೞ್ದು ನೇಮಿನಾಥಾನ್ವಯಮಂ ||

ಎಂಬ ಪಾರ್ಶ್ವಪಂಡಿತನ (1205) ಪದ್ಯದಿಂದಲೂ ಈತನು ನೇಮಿನಾಥಪುರಾಣವನ್ನು—ಎಂದರೆ ಹರಿವಂಶವನ್ನು—ಬರೆದನೆಂಬುದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಅಭಿನವವಾದಿವಿದ್ಯಾನಂದನ (ಸು. 16 ನೆಯ ಶತಮಾನ) ಕಾವ್ಯಸಾರದಲ್ಲಿ ಶೂದ್ರಕವೆಂಬ ಗ್ರಂಥವು ಗುಣವರ್ಮನಿಂದ ರಚಿತವಾದುದೆಂದು ಕೆಲವುಕಡೆ ಹೇಳಿ ಆಗ್ರಂಥದಿಂದ ಪದ್ಯಗಳು ಉದಾಹೃತವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಈತನು ಶೂದ್ರಕವೆಂಬ ಗ್ರಂಥವನ್ನೂ ಬರೆದಿರಬಹುದು. ನಾಗವರ್ಮನು II. (ಸು. 1145) ಭಾಷಾಭೂಷಣದಲ್ಲಿ —

ಎನಿತ್ತನಿತ್ತಂಬುಜಪತ್ರನೇತ್ರೆಯಾ| ಘನಸ್ತನಂಗಳ್ ಬಳೆಗುಂ ಕಿರಾತೆಯಾ ||
ಅನಿತ್ತನಿತ್ತಂ ವನದೊಳ್ ವನೇಚರಂ| ತನತ್ತು ಬಿಲ್ಲಾನದನೆತ್ತೆ ಕೀಸುಗುಂ ||

ಎಂಬ ಪದ್ಯವನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಿ "ಗುಣವರ್ಮಕವೇರ್ಭುವನೈಕವೀರಸ್ಯ ಪ್ರಯೋಗಃ" ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಈ ಪದ್ಯವು ಈತನ ಆವ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಉದ್ಧೃತವಾಗಿದೆಯೋ ತಿಳಿಯದು. ನಾಗವರ್ಮನು ಹೇಳುವುದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಇವನಿಗೆ ಭುವನೈಕವೀರ ಎಂಬ ಬಿರುದೂ ಇದ್ದಂತೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ನಾಗವರ್ಮನು II. ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿ ಅಪ್ಪನ್‌ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ಹೇಳುವಾಗ—

ಪ್ರಣುತಗುಣರೆನಿಪ ವಿಬುಧಾ| ಗ್ರಣಿಗಳ್ ಕೆಯ್ಕೊಂಡು ಪೊಗೞೆ ಸಲೆ ನೆಗೞ್ದುವು ಧಾ|
ರಿಣಿಯೊಳಗೆ ನಾಗವರ್ಮನ| ಗುಣವರ್ಮನ ಶಂಖವರ್ಮನಪ್ಪಾನಂಗಳ್ ||

ಎಂದು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಇದರಿಂದ ಈಗುಣವರ್ಮನು ಲಕ್ಷಣಗ್ರಂಥಕಾರನಾಗಿಯೂ ಇದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ನಯಸೇನನು (1112)—'ಗುಣವರ್ಮನ ಜಾಣ್ ನೆಲಸಿರ್ಕೆ ಮತ್ಕೃತಿಯೊಳ್' ಎಂದೂ ರುದ್ರಭಟ್ಟನು (ಸು. 1180)—'ಗುಣವರ್ಮನ ಬಂಧ

ಗೌರವಂ ಇರ್ಕೆ ಮತ್ಕೃತಿಯೊಳ್'' ಎಂದೂ ಇತರಕವಿಗಳು ಬೇರೆಬೇರೆ ವಿಧವಾಗಿಯೂ ಈತನ ಕವಿತಾಚಾತುರಿಯನ್ನು ಹೊಗಳಿರುವುದರಿಂದ ಈತನು ಬಹಳ ಪ್ರಸಿದ್ಧಕವಿಯಾಗಿದ್ದಿರಬೇಕು. ಶೂದ್ರಕಗ್ರಂಥದಿಂದ ಕಾವ್ಯಸಾರದಲ್ಲಿ ಉದಾಹೃತವಾಗಿರುವ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನ (ಸು. 1245) ಸೂಕ್ತಿಸುಧಾರ್ಣವದಲ್ಲಿಯೂ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಕಾವ್ಯಸಾರದಲ್ಲಿಯ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೆರಡು ಕಡೆ ಒಬ್ಬ ಗಂಗರಾಜನ ಸ್ತುತಿಯಿದೆ. ಗಂಗಚಕ್ರಾಯುಧಾಂಕಂ; ಗಂಗರಜುರ್ನಂ; ಶ್ರೀರೂಪಕಂದರ್ಪಂ; ಎಂಬ ಹೆಸರುಗಳು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಈಶೂದ್ರಕವನ್ನು ಈಕವಿಯೇ ಬರೆದಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಪೋಷಕನಾದ ಆವನೋ ಒಬ್ಬ ಗಂಗರಾಜನನ್ನು ಶೂದ್ರಕನಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿ ಬರೆದಿರಬಹುದು. ಈಕವಿಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ಇನ್ನೇನೂ ತಿಳಿಯದು. ಶೂದ್ರಕದಿಂದ ಕಾವ್ಯಸಾರದಲ್ಲಿ ಉದ್ಧೃತವಾಗಿರುವ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ:—

ಸಮುದ್ರ.

ಗಂಭೀರಸ್ಫಾರವೇಲಾಬಹಲಪರಿವೃತೋಲ್ಲೋಲಕಲ್ಲೋಲವಾಲಾ |
ರಂಭಪ್ರೋದ್ಭಿನ್ನಫೇನಪ್ರಬಲಜಲಚರೋಲ್ಲುಂಠಪಾಠೀನಶುಂಭ ||
ತ್ಕುಂಭೀರಾಭೀಳನಕ್ರಪ್ರಕರಮಕರನೀರೇಭರತ್ನಪ್ರವಾಳೋ |
ಜ್ಜೃಂಭತ್ಪ್ರೋದ್ಭಾಸಿವೀಚೀನಿಚಯಘನಘನಾರಾವರೌದ್ರಂ ಸಮುದ್ರಂ ||

ಮಿಳಿರ್ವರುಣಧ್ವಜಂಗಳ ನೆಪಿಲ್ಲಳನೊಂದೆರೆಗೆತ್ತು ವಾರ್ಧಿಯೊಳ್ |
ಪೊಳೆವೆಳವಾಳೆಗಳ್ ಕದುಂಕೆ ಬಾಳೆಗಳಂ ತಿಮಿ ನುಂಗೆ ನುಂಗಿದಾ ||
ಗಳೆ ತಿಮಿಯುಂ ತಿಮಿಂಗಿಳನಡಂಗುವಿನಂ ತವೆ ನುಂಗೆ ತತ್ತಿಮಿಂ |
ಗಿಳನುಮನಾತಿಮಿಂಗಿಳಗಿಳಂ ನೆಱೆ ನುಂಗುವುದೊಂದು ತಾಣದೊಳ್ ||

ನದಿ.

ಪೆಱಗೆಸೆತಾಗಿ ಮುಂತಗಲಿತಪ್ಪುದಱಿಂದೆ ಧರಾತಳಂದಗು |
ಳ್ದೆ ಅಪುದಱಿಂದೆ ಕೊಂಕಿ ಪರಿಯುತ್ತಿರವಿಂದೆ ಕೊಲಲ್ಕೆ ಮೊಕ್ಕಳಂ ||
ನೆಱೆವುದಱಿಂದೆ ಸಪ್ತಮುಖದಿಂದೆ ವಿಶೋನ್ನತಿಯಿಂದೆ ಭೋಗದೊಳ್ |
ತುಱುಗಿರವಿಂದೆ ಪೋಲ್ತುದು ಮಹಾನದಿ ರುಂದ್ರಫಣೀಂದ್ರರಾಜನಂ ||

ಸೂರ್ಯೋದಯ.

ಪುದಿದು ಕವಿದಿಡಿದ ತಮದೊ| ಡ್ಡದಿರ್ದನಮೊಮ್ರೊದಲೊಳಿರ್ದ ಕಟಿವೆಯ ಸಸಿರ್ವ್ರೀಲ್||
ಕದಿರ್ಗಳೊಳೆ ತುಱುಗಿ ಮೂಡಿದ | ನುದಯಾದ್ರಿಯೊಳರುಣತರುಣಕಿರಣಪ್ರಸರಂ||

ಸೂರ್ಯಾಸ್ತ.

ಕಿರಣಂಗಳ್ ಕಾಪ್ರಗಳನೆ | ಹರಿದಶ್ವಂಗಳ್ ಪಸುತ್ತ ಪಸುರೆಲೆಯೆನೆ ತೋ ||
ರ್ಪರುಣದಿನಮಣಿ ಬಯಲ್ದಾ | ವರೆಯನೆ ಪೋಲ್ತಿರ್ದನಪರಗಿರಿವರಶಿರದೊಳ್ ||

ಮುಂದಾಗಿ ದಿನಪನುದಯಾ | ನಂದದೊಳಸ್ತಮಯಸಮಯದೊಳ್ ಸಂಜೆ ಕರಂ ||
ಪಿಂದುಬಿದುದಂತೆ ಕೆಲರೊಸ | ವಂದಾದುದ ಪುದೊಳೆ ಸಾರ್ವರೆಡೆರೊಳಗಲ್ವರ್ ||

ಚಂದ್ರ.

ಒಡನೆ ಸುರಾಸುರರ್ ಕನಕಪರ್ವತಮಂ ಕಡೆಗೋಲ ಮಾಡಿ ಮೇಣ್ |
ಪಡೆ ಪಲವಪ್ಪ ವಾಸುಕಿಮಹೋರಗನಂ ಕಡೆಗಣ್ಣಿ ಮಾಡಿ ಪಾ ||
ಲ್ಗಡಲನುಪಾಯದಿಂ ಕಡೆಯೆ ರಾಹುಗೆ ವಾಯುಪಥಾಗ್ರಮೆಂಬ ಪೆ |
ರ್ಮಡಕೆಯೊಳಿಕ್ಕಿ ಕೊಟ್ಟ ಪೊಸಬೆಣ್ಣೆವೊಲಿರ್ದುದು ಚಂದ್ರಮಂಡಲಂ ||

ಅಮಾತ್ಯಲಕ್ಷಣ.

ಕರಿಯುವೊಲಪ್ಪುದಾಳ್ದನರಸರ್ಕಗಿವಲ್ಲಿ ನರೇಂದ್ರನರ್ಥಮಂ |
ಪೊರೆದಿರವಲ್ಲಿ ಪಂಕರುಹಪತ್ರದ ನೀರವೊಲಪ್ಪುದೆಟ್ಟಿ ಸು ||
ಟ್ಟುರೆಯುವೊಲಪ್ಪುದರ್ಥಮನುಪಾರ್ಜಿಸುವಲ್ಲಿ ನಿಜಾಭಿಮಾನಮಂ |
ಧರಿಯಿಸುವಲ್ಲಿ ಚಾದಗೆವೊಲಪ್ಪುದು ತಪ್ಪದಮಾತ್ಯಲಕ್ಷಣಂ ||

ನೀತಿ.

ಒಡನೆ ದರಿದ್ರರೆಲ್ಲಮಭಿಮಾನಿಗಳಪ್ಪೊಡಮಾಳ್ವನಿಚ್ಛೆಯಂ |
ನುಡಿವವರೆಲ್ಲಮಾತನೆಡರೊಳ್ ನಿಲಲಾರ್ಪೊಡಮರ್ಥರಾಶಿಯಂ ||
ಪಡೆವವರೆಲ್ಲಮೋಗಡಿಸದಿರ್ಪೊಡಮಾಜಿಯೊಳರ್ಚಿ ಕೆಯ್ದುವಂ |
ಪಿಡಿವವರೆಲ್ಲಮಣ್ಮಿ ಪೊಡವಿಾಯುಗಮೇಕೆ ಕನಿಷ್ಠಮಪ್ಪುದೋ ||

ಕಾಡು.

ಗಿರಿಯಿದು ಕರಿಯಿದು ಕರಿಯಿದು| ಗಿರಿಯಿದು ಗಿರಿಯಲ್ತು ಕರಿಯಿದಲ್ತು ಕರೀಂದ್ರಂ||
ಗಿರಿವರಮಿದು ಕರಿವರಮೆಂ | ದರಿದಱಿಯಲ್ ಗಹನದೊಳಗೆ ಗಿರಿಯಂ ಕರಿಯಂ ||

ಸೂಕರ.

ಮಿಱುಗುವ ದಾಡೆಯಿಂದಗೆದು ಪೆರ್ದರಿಯಂ ತರದಿಂದಮೆತ್ತುತುಂ |
ತುಱುತುಱುತೆಂಬ ಕಂಧರಮನೊತ್ತರಗೊಂಡು ಮಹಾಮಹೀಜದೊಳ್ ||
ತಱತಱನಾಗೆ ಘಾಷೋಱಸುತುಂ ಮಲೆಯುತ್ತೊಲೆಯುತ್ತುಮಲ್ಲಿ ಕೆಯ |
ಪಱಿದ ಗಜೇಂದ್ರನಂತೆ ಬರುತಿರ್ದುದು ಭೀಕರನೊಂದು ಸೂಕರಂ ||

ಸೌಂದರ್ಯ.

ಕಣ್ಣಂ ನೆಡು ತಿಣ್ಣಂ ಮೊಲೆ| ಬಣ್ಣಂ ಪಸುರ್ವೆಸಱ ಬಣ್ಣಮಧರಂ ಮಧುರಂ ||
ಕಣ್ಣಲರ್ಗಣ್ಣೆಮೆ ಮೆಂದಂ| ಬಣ್ಣಿಸಲರಿದಬ್ಜಜಂಗಮಾಕೆಯ ರೂಪಂ ||

ಶೂದ್ರಕನ ಬೇಟೆ.

ತುಂಗಗಿರಿಶಿಖರದಿಂದಂ | ಲಂಘಿಸಿ ಶೂದ್ರಕನ ಪೊಳೆವ ಸುರಗಿಯ ಮೊನೆಯೊಳ್ |
ಪೊಂಗಿ ಸೊಡರ್ಗುಡಿಯು ಮೇಲೆ ಪ | ತಂಗಂ ಪಾಯ್ವಂತೆ ಪಾಯ್ದು ಬಿಟ್ಟುದು
[ಸಿಂಗಂ||

ಗಜಾಂಕುಶ. ಸು. 1050.

ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನು (ಸು. 1245) ಸೂಕ್ತಿಸುಧಾರ್ಣವದಲ್ಲಿ—'ಗಜಾಂಕುಶರಾಜನ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿ'—ಎಂದು ಈತನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿ ಈತನ ಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿರುವಂತೆ ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಈತನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದಿರಬೇಕು. ನಯಸೇನನು (1112) ಧರ್ಮಾಮೃತದಲ್ಲಿ—'ಗಜಾಂಕುಶನೊಳ್ಪುವೆತ್ತು ರಂಜಿಸುವ ಸದರ್ಥದೃಷ್ಟಿ' ಎಂದು ಈಕವಿಯನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಈತನು 1112 ಕ್ಕಿಂತ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದನೆಂಬುದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ದುರ್ಗಸಿಂಹನು (ಸು. 1145) ಈತನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವ—

ತ್ರಿಜಗನ್ನುತವಾಗ್ವಿಭವದಿ | ನಜಂಗೆ ನೂರ್ಮಡಿಯೆನಿಪ್ಪ ಪೆಂಪಂ ತಳೆದಂ ||
ವಿಜಿತಾರಿ ದಂಡನಾಯಕ | ಗಜಾಂಕುಶಂ ಕುಶಲವಾಂಛಿತಪ್ರಿಯಶೌರ್ಯಂ ||

ಎಂಬ ಪದ್ಯದಿಂದ ಈತನು ದಂಡನಾಯಕನಾಗಿಯೂ ದೊಡ್ಡ ಕವಿಯಾಗಿಯೂ ಇದ್ದಂತೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಈತನಿಗೆ ಗಜಗ[1] ಎಂಬ ಹೆಸರೂ ಉಂಟು. ಈಕವಿಯನ್ನು ರುದ್ರಭಟ್ಟ, ಆಂಡಯ್ಯ, ಕೇಶಿರಾಜ, ಕುಮುದೇಂದು, ವಾಣೀವಲ್ಲಭ ಮೊದಲಾದ ಕವಿಗಳು ಹೊಗಳಿದ್ದಾರೆ. ಇಷ್ಟು ಕವಿಗಳು ಹೊಗಳಿರುವುದರಿಂದ ಈತನು ಪ್ರೌಢಕವಿಯಾಗಿದ್ದಿರಬೇಕು. ಇವನ ಗ್ರಂಥಗಳು ಯಾವುವೂ ದೊರೆತಿಲ್ಲ. ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣದಲ್ಲಿ ಉದಾಹೃತವಾದ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೆರಡು ಕಡೆ ಗಜಗ ಎಂಬ ಹೆಸರು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಈ ಪದ್ಯಗಳು ಇವನ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಉದ್ಧೃತವಾದುವೋ ಏನೋ ತಿಳಿಯದು.

ಕವಿಮಲ್ಲ [ಆದಿತ್ಯ?] 1057.

ಈತನು ಹೆಗ್ಗಡದೇವನಕೋಟೆತಾಲ್ಲೂಕಿನ 18ನೆಯ ಶಾಸನವನ್ನು[2] ಬರೆದುದಾಗಿ ಆಶಾಸನದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿರುವ—

ಮಯುಪರ ಚಕ್ರಂ ದ್ವಿಜರೊಳ್ | ಕಱ್ಮಱಿಯಿಲ್ಲೆನಿಪ ಕುಱುಬನಾದಿತ್ಯಂ ಸಂ |
ದಱಿಕೆಯವೆಗಾದ ಮಲ್ಲಂ| ಜಜುಚದ ಕವಿ ರಾಜಬಾಂಧವಂ ಬರೆದನಿದಂ ||

---

1. ರತ್ನಶೇಖರಚರಿತವನ್ನು ಬರೆದ ಪಟ್ಟಾಭಿರಾಮನು (1726) ಪೂರ್ವಕವಿಗಳನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವಾಗ ಗಜಗ, ಗಜಾಂಕುಶ ಎಂಬವರನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಈಹೆಸರುಗಳು ಬೇರೆಬೇರೆ ಇಬ್ಬರು ಕವಿಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುವಂತೆ ಈತನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ನಮಗೆ ದೊರೆತ ಯಾವ ಜೈನಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇಂಥ ತಿಳಿವಳಿಕೆಗೆ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ. ಗಜಗ ಎಂಬುದು ಗಜಾಂಕುಶ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾದ ರೂಪವಾಗಿರಬಹುದು. ಜನ್ನಿಗ, ಜನಾರ್ದನ; ನಾಕಿಗ, ನಾಗವರ್ಮ; ಬಾಚಿಗ, ಭಾಸ್ಕರ; ಎಂಬಿವುಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಈವಿಷಯವು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ.

2. Inscriptions in the Mysore District, Pt. II. P. 192.

ಎಂಬ ಪದ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿಯಬರುತ್ತದೆ. ಈಶಾಸನವು ರಾಜೇಂದ್ರಚೋಳನ ಆಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಶಕ 979ನೆಯ ಹೇಮಲಂಬಿಯಲ್ಲಿ—ಎಂದರೆ ಕ್ರಿ. ಶ. 1057ರಲ್ಲಿ—ಬರೆದುದು. ಇದ ರಲ್ಲಿ—ಚೋಳರಾಜನಲ್ಲಿ ಮಂಡಳಿಕನಾಗಿಯೂ ನುಗುನಾಡಧಿಪನಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ರವಿಗನು ತನ್ನ ಮಗಳಾದ ದೇಕಬ್ಬೆಯನ್ನು ನವಿಲೆನಾಡಧಿಪತಿಯಾದ ಏಚನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಮದುವೆಮಾಡಿದ್ದಂತೆಯೂ ಈ ಏಚನು ತನ್ನ ದಾಯಿಗರನ್ನು ಕೊಂದುದರಿಂದ ರಾಜನು ಇವನನ್ನು ತಲೆಕಾಡಿಗೆ ಒಯ್ದು ಕೊಲ್ಲಿಸಲು, ದೇಕಬ್ಬೆ ಪತಿಯೊಡನೆ ಸಹಗಮನವನ್ನು ಮಾಡಿದಂತೆಯೂ ಅವಳ ಜ್ಞಾಪಕಾರ್ಥವಾಗಿ ರವಿಗನು ಈಶಿಲಾಸ್ತಂಭಶಾಸನವನ್ನು ನಡಿ ಸಿದಂತೆಯೂ ಹೇಳಿದೆ. ಈಶಾಸನದಲ್ಲಿರುವ ವೃತ್ತ ಕಂದ ಅಕ್ಕರ ಇವುಗಳ ಬಂಧವನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಬರೆದವನು ಪ್ರೌಢಕವಿಯೆಂದು ಊಹಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಈಶಾಸನದಿಂದ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ:—

ರವಿಗಂ ಪುಟ್ಟಿದನೊಡನು| ದ್ಭವವಾಯ್ತುಱವಱ ವಿನೊಡನೆ ಪುಟ್ಟಿದುದಾಗಂ ||
ನವಸಂದಾಯದೊಡಂ ಸಂ| ಭವವಾದುದು ಚಾಗಮಿಂತುಟುಂ ಬಿರುದುಂಟೇ ||
ಕಡಲ ಕಡೆವರಮುಜಾಂಡದ| ಕುಡಿವರಮಾಶಾಗಜೇಂದ್ರದಂತುವರಂ ತ ||
ಳ್ತೊಡನೊಡನೆ ಪರ್ವಿ ಬಳೆದುದು| ಕುಡಿಯರ ವಲ್ಲಭನ ಕೀರ್ತಿಲತೆ ಕೋಮಳದಿಂ||

ಕುಡಿಯರ ವಲ್ಲಭಂ ಕುಡಿಯರಾಭರಣಂ ನುಗುನಾಡ ರಾಮನೆಂ|
ದೊಡೆ ಕಲಿಕಾಲಕರ್ಣನ ವಿನೋದದ ಚಾಗದ ಬೀರದಾರ್ಪನೀ ||
ಗಡಿನ ನಿಕೃಷ್ಟನಿರ್ಗುಣನಿಕೃತ್ಯನಿರಾಚರಣೇಟವೀಟರೊಳ್ |
ಕಡುಜಡರೆಂತು ಪೋಲಿಪರೊ ಧನ್ಯನೆನಿಪ್ಪ ವಚೋಗ್ರಗಣ್ಯನಾ ||

ನುಗುನಾಡಧಿಪತಿ ರವಿಗನ| ಮಗಳಾಗಿಯುಮಂತೆ ನವಿಲೆನಾಡಧಿಪತಿಗಾಂ ||
ನೆಗೞೆ ಸತಿಯಾಗಿ ಬಾೞ್ವುದು | ಬಗೆದರ್ಪನೆ ಕೊಟ್ಟು ಕೊಂಡ ಮನೆಯುಸವು [ೞಿಯಲ್ ||

ನೆರೆದೆಲ್ಲಂ ಜೇಡ ಮಾಣೆಂದೊಡೆ ನುಡಿಯದಿರಿಂ ಪೋಗಿಮಾಂ ಮಾಣೆನೆಂದಾ |
ದರದಿಂದಂ ಭೂಮಿ ಪೊಣ್ ಪುಟ್ಟಗೆ ಪಸು ಧನಮಂ ನೀಡುತುಂ . . .ದೇ ||
ವರ ದೇವಂಗೆಱ್ತಿಯಿಂ ಕೆಯ್ಮುಗಿದುರಿವುರಿಯಂ ಪೊಕ್ಕು ದೇಕಬ್ಬೆ ತನ್ನಂ |
ಧರೆಯೆಲ್ಲಂ ಮೆಚ್ಚಿ ನಿಚ್ಚಂ ಪೊಗೞೆ ನೆಗೞುತುಂ ದೇವಲೋಕಕ್ಕೆ ಪೋದಳ್ ||

ನಾಗವರ್ಮಾಚಾರ್ಯ. ಸು. 1070.

ಈತನು ಚಂದ್ರಚೂಡಾಮಣಿಶತಕವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಈಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿಯ

ಉದಯಾದಿತ್ಯನ ಸಂಧಿವಿಗ್ರಹಿಲಲಾಮಂ ನಾಗವರ್ಮಂ ಸಮಂ |
ತುದಯಾದಿತ್ಯನ ರಾಯಭಾರಿಯೆನಿಸಿರ್ದಾತ್ಮಾಗ್ರಜಂ ಭಾಸ್ಕರಂ ||
ಮೊದಲಾದೀಶ್ವರಭಕ್ತರಪ್ಪಿವರ್ಗೆ ಪೇೞ್ದೀಜ್ಞಾನಸಾರಂ ಸುಖಾ |
ಸ್ಪದಮೊಲ್ದೋದುಗೆ ಭುಕ್ತಿಮುಕ್ತಿಫಲಮಂ ಶ್ರೀಚಂದ್ರಚೂಡಾಮಣೀ ||

ಎಂಬ ಪದ್ಯದಿಂದ ಈತನು ಉದಯಾದಿತ್ಯರಾಜನಲ್ಲಿ ಸಂಧಿವಿಗ್ರಹಿಯಾಗಿದ್ದಂತೆಯೂ ಉದಯಾದಿತ್ಯನಲ್ಲಿ ರಾಯಭಾರಿಯಾಗಿದ್ದ ತನ್ನ ಅಣ್ಣ ಭಾಸ್ಕರ ಮೊದಲಾದವರಿಗೋಸ್ಕರ ಈಗ್ರಂಥವನ್ನು ಹೇಳಿದಂತೆಯೂ ತಿಳಿಯುಬರುತ್ತದೆ.

ಶಿಕಾರಿಪುರದ ತಾಲ್ಲೂಕಿನಲ್ಲಿಯ 129ನೆಯ ಶಾಸನದಿಂದ (1071) ಚಾಳುಕ್ಯರಾಜನಾದ ಭುವನೈಕಮಲ್ಲನಲ್ಲಿ (1069—1076) "ಶ್ರೀಮನ್ಮಹಾಪ್ರಧಾನಂ ಹಿರಿಯ ಸಂಧಿವಿಗ್ರಹಿ ಮನೆವೆರ್ಗಡೆ ದಂಡನಾಯಕಂ ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಷತ್ರಶಿಖಾಮಣಿ ರಾಜಾಧಿರಾಜಂ ಕೋಳಾಳಪುರವರೇಶ್ವರಂ ನಂದಿಗಿರಿನಾಥಂ" ಆದ ಉದಯಾದಿತ್ಯನು "ಬನವಸೆ 12000, ಸಾಂತಳಿಗೆ 1000, ಮಂಡಳಿ 1000, ಪದಿನೆಂಟಗ್ರಹಾರಂ" ಇವುಗಳನ್ನು ಆಳುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೂ ಅವನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಹಳಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ಅದ್ವೈತಿ ಗುಣಗಳ್ಳನಾಗವರ್ಮಾಚಾರ್ಯರೆಂಬವರೊಬ್ಬರು ಇದ್ದಂತೆಯೂ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಈಶಾಸನೋಕ್ತನಾದ ನಾಗವರ್ಮನೇ ಈಕವಿಯಾಗಿರಬಹುದೆಂದು ಊಹಿಸುತ್ತೇವೆ. ಹಾಗಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಇವನು ಸುಮಾರು 1070 ರಲ್ಲಿದ್ದಿರಬೇಕು. ಈ ಕವಿಗೆ ಗುಣಗಳ್ಳನೆಂಬ ಬಿರುದಿದ್ದಂತೆಯೂ ಈತನು ಅದ್ವೈತಿಯಾಗಿಯೂ ದೊಡ್ಡ ಪಂಡಿತನಾಗಿಯೂ ಇದ್ದಂತೆಯೂ ಮೇಲಣ ಶಾಸನದ ಈಪದ್ಯಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ:—

ಆನಂದಾದ್ವಯಸತ್ಯ | ಜ್ಞಾನಮಯರ್ ನೆಗೞ್ದರಖಿಳದೊಳ್ ನಿಷ್ಕಳನಾ ||
ದಾನಂದರ್ ತನ್ನಾವಾ | ಧೀನರ್ ಗುಣಗಳ್ಳನಾಗವರ್ಮಾಚಾರ್ಯರ್ ||
ಶ್ರೀಮನ್ಮುಕ್ತಿವಧೂಲೀ | ಲಾಮಂಗಳತಿಳಕನೆಸೆದನದ್ವಯಮಹಿಮೋ ||
ದ್ದಾಮಂ ಸಂಪೂರ್ಣಂ ವಿ | ದ್ಯಾಮೂರ್ತಿ ಜಿತಾತ್ಮನಕ್ಷರಂ ಗುಣಗಳ್ಳಂ ||
ತ್ರಿ. || ನುಡಿವ ತತ್ವದ ಮಾತಂ ಬಿಡಲಾರನೇನುಮಂ |
ನುಡಿವಳಿಯಂತೆ ನಡೆವಳಿಯೆನಿಸಿದಂ |
ನುಡಿದಂತೆ ಗಂಡಂ ಗುಣಗಳ್ಳಂ ||

ಈತನು ಬಲಿಪುರದಲ್ಲಿ ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನೂ ಮುತ್ತೂರೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧತೀರ್ಥವನ್ನೂ ಮಾಡಿಸಿದಂತೆ ತಿಳಿಯಬರುತ್ತದೆ.

ಇವನ ಗ್ರಂಥ :—ಚಂದ್ರಚೂಡಾಮಣಿಶತಕ.

ಈಗ್ರಂಥವು ಮತ್ತೇಭವೃತ್ತದಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾದ ವಿಷಯವು ವೈರಾಗ್ಯವು. ಈಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ಜ್ಞಾನಸಾರವೆಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಬಂಧವು ಲಲಿತವಾಗಿಯೂ ಗಂಭೀರವಾಗಿಯೂ ಇದೆ. ಈ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ:—

ದೆಸೆಯಂ ನುಂಗಿಯುಮರ್ಬಿಯಂ ನೊಣೆದುಮಂಭೋರಾಶಿಯಂ ಪೀರ್ದುಮಾ |
ಗಸಮಂ ತಳ್ತಡರ್ದೇಱಿಯುಂ ದಣಿಗುಮೇ ಮತ್ತೆಯ್ದಿದರ್ಪಲ್ಲಿಗೆ ||
ಯ್ದಿಸುತಿರ್ಕುಂ ಚಲದಿಂದೆ ತೃಷ್ಣೆ ನೆಗೞ್ದಾತೃಷ್ಣಾಗ್ನಿಯಂ ಕೂಡೆ ಮ |
ೞ್ಗಿಸಲಕ್ಕುಂ ನಿಜತತ್ವಮೆಂಬಮೃತದಿಂ ಶ್ರೀಚಂದ್ರಚೂಡಾಮಣೀ ||

ನರೆಯಿಂದಂ ತೆರೆಯಿಂದವಾದ ಸೆರೆಯಿಂದಂ ಮುಪ್ಪಿನೊಳ್ ಚೆಲ್ವುಗೆ |
ಟ್ಟಿರುತುಂ ವ್ಯಾಧಿಯೊಳಾಗಳುಂ ನವೆಯುತುಂ ತಳ್ತಿರ್ದ ದಾರಿದ್ರ್ಯದೊಳ್ ‖
ಪೊರಳುತ್ತಿರ್ದುದವಂದೆಂತುಮಿಂತುಮಳಿಪೆಂತುಂ ಪೋಗದಾಕುತ್ತಮಂ |
ಪರಿಪ್ರೊಂದೌಷಧಿಯಂ ಸಮಂತು ದಯೆಗೆಯ್ ಶ್ರೀಚಂದ್ರಚೂಡಾಮಣೀ ‖
ಪೆಱನುಂಡಂ ಪೆಱನುಟ್ಟಪಂ ಪೆಱನತಕ್ಕೈಶ್ವರ್ಯಮಂ ತಾಳ್ದಿದಂ |
ಪೆಱನುದ್ದಾಮಪರಾಕ್ರಮಕ್ಕೆ ನೆಲೆಯಾಗಿರ್ದಪ್ಪನೆಂದಾಗಳುಂ ‖
ಕಱುಪಿಂದಂದಶನಕ್ಕೆ ಮೇಲೆ ಸಲನೆಂದೋರಂತೆ ತನ್ನಂತೆ ತಾಂ |
ಪೆಱರಂ ಭಾವಿಸೆ ತತ್ತ್ವಮಿಂತುಟೆ ವಲಂ ಶ್ರೀಚಂದ್ರಚೂಡಾಮಣೀ ‖

ಬ್ರಹ್ಮ. ಸು. 1079.

ಮದನತಿಲಕವನ್ನು ಬರೆದಿರುವ ಚಂದ್ರರಾಜನು (ಸು. 1079) ತನ್ನ ಗ್ರಂಥವನ್ನು "ತಿರ್ದಿ ಬರೆದವಂ ಬ್ರಹ್ಮಂ" ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಬ್ರಹ್ಮನು ಪಂಡಿತನಾಗಿರಬೇಕು. ಇವನ ವಿಷಯವಾಗಿ ನಮಗಿನ್ನೇನೂ ತಿಳಿಯದು.

ಚಂದ್ರರಾಜ. ಸು. 1079.

ಈಕವಿ ಮದನತಿಲಕವೆಂಬ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಅಲ್ಲದೆ

ಸಕಲವ್ಯಾಕರಣಾರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರಗಣಿತಾಲಂಕಾರಸತ್ಕಾವ್ಯನಾ |
ಟಕವಾತ್ಸ್ಯಾಯನನೃತ್ತಗೀತಹಯಶಾಸ್ತ್ರಾದ್ವೈತಗಾಂಧರ್ವತಾ ‖
ರ್ಕಕವೀಂದ್ರಾಗಮವೈದ್ಯವಾದ್ಯಶಕುನೋದ್ಯದ್ಧಾತುವಿದ್ಯಾಕದಂ |
ಬಕಮಂ ಚಂದ್ರಕವೀಂದ್ರನೊರ್ವನೆ ವಲಂ ಬಲ್ಲಂ ಪೆಱರ್ ಬಲ್ಲರೇ ‖

ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಇತರಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೂ ಬರೆದಿರಬಹುದು. ಒಬ್ಬ ಜೈನಕವಿ (ಸು. 1400) ಅಭಿನವಚಂದ್ರನೆಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಒಂದು ಹಯಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಮೇಲಣ ಪದ್ಯದಿಂದ ಚಂದ್ರರಾಜನು ಹಯಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞನೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಅಭಿನವಚಂದ್ರ ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಹಿಂದೆ ಒಬ್ಬ ಚಂದ್ರನು ಹಯಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಬರೆದಂತೆ ಊಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಕವಿ ಒಂದು ಹಯಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನೂ ಬರೆದಿರಬಹುದು. ಇವನ ಇತರಗ್ರಂಥಗಳು ಆವುವೂ ದೊರೆತಿಲ್ಲ.

ಇವನು 'ವಿಪ್ರಕುಲಲಲಾಮಂ' 'ದ್ವಿಜಾಂಭೋಧಿರಾಜಂ' 'ಮನುಮುನೀಂದ್ರಾಚಾರಂ' ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆಂಬುದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಇವನು ವಾಜಿಗೋತ್ರದವನು. 'ಧರಾಧೀಶಜಾಪತಿಪಾದಾಂಬುರುಹಾದಿಪೂರ್ತಸುಮನೋಜಾತಂ' ಎಂಬುದರಿಂದ ಸ್ಮಾರ್ತಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ.

'ಸುರಂಜಿತಧರಾಧೀಶಂ' ಎಂಬುದರಿಂದ ರಾಜರ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾಗಿದ್ದಂತೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಈತನಿಗೆ ಶ್ರೀಕವಿತಾಮಹಿಮಾರ್ಣವ, ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಕಂದರ್ಪ, ಅಬ್ಜಾನನಚಂದ್ರ ಎಂಬ ಬಿರುದುಗಳು ಇದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಚಾಳುಕ್ಯರಾಜಜಯಸಿಂಹದೇವನ ಮಹಾಸಾಮಂತನಾದ ಮಾಚನು ತನಗೆ ಪೋಷಕನೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ತನ್ನ ಪೋಷಕನನ್ನು ಅನೇಕಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾನೆ. ನಮಗೆ ದೊರೆತ ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಇವನ ಪೋಷಕನ ಹೆಸರು "ರೇಚ" ಎಂದಿದೆ. ಆದರೆ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿಯ "ಗಂಗಾಚಂದ್ರಹಿಮಾಚಲ ..." ಎಂಬ ಚಕ್ರಬಂಧಪದ್ಯದಿಂದ 'ಮಾಚ' ಎಂಬ ಹೆಸರೇ ಉದ್ಧಾರವಾಗುವುದರಿಂದ 'ಮಾಚ' ಎಂಬುದೇ ಸರಿಯಾದ ಹೆಸರಾಗಿರಬೇಕು.[1]

ಮೈಸೂರುಶಾಸನಗಳ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿಯ[2] 165 ನೆಯ ಶಾಸನದಿಂದ (1079) ಚಾಳುಕ್ಯಜಯಸಿಂಹರಾಜನ ಕೈಯ ಕೆಳಗೆ ಮಾಚಿರಾಜನೆಂಬೊಬ್ಬನು ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಿದ್ದಂತೆ ತಿಳಿಯಬರುತ್ತದೆ.

ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನು (ಸು. 1245) ಈತನ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆದಿರುವುದರಿಂದ ಈಕವಿ 1245ಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದನೆಂಬುದು ನಿಸ್ಸಂದೇಹವಾಗಿದೆ. 1245ಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ ಜಯಸಿಂಹನೆಂಬ ರಾಜನ ಕೈಯ ಕೆಳಗೆ ಮಾಚಿರಾಜನೆಂಬವನಿದ್ದುದು 1079ರಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವೆಂದು ತಿಳಿಯಬರುವುದರಿಂದ ಶಾಸನೋಕ್ತನಾದ ಈಮಾಚಿರಾಜನೇ ಕವಿಯ ಪೋಷಕನಾಗಿರಬೇಕೆಂದೂ ಆದುದರಿಂದ ಈಕವಿ ಆಕಾಲದಲ್ಲಿ—ಎಂದರೆ ಸು. 1079ರಲ್ಲಿ—ಇದ್ದಿರಬೇಕೆಂದೂ ಊಹಿಸುತ್ತೇವೆ. ದುರ್ಗಸಿಂಹನು (ಸು. 1145) ಅಸಗಮಾನಸಿಜರ ಜತೆಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಚಂದ್ರ..ನನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಇವನೇ ಆಗಿರಬಹುದೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಅಭಿನವದಶಕುಮಾರಚರಿತವನ್ನು ಬರೆದ ಚೌಂಡರಸನು (ಸು. 1300) 'ಸುಗಮಾರ್ಥಸ್ಫುಟಶಬ್ದಸುಂದರಕಿರವ್ಯಾಕ್ಸಾಂದ್ರನಂ ಚಂದ್ರನಂ' ಎಂದು ಇವನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಈತನು ತನಗೆ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದ ಆವ ಕನ್ನಡಕವಿಗಳ ಹೆಸರನ್ನೂ ಹೇಳಿಲ್ಲ.

ತನ್ನ ಕವಿತಾಚಾತುರಿಯನ್ನೂ ಗುಣಗಳನ್ನೂ ಈಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ :—

ಸಕಲಕಲಾಗಮಕೋವಿದ | ನಕಲಂಕಚರಿತ್ರನುದ್ಧಗುಣಗಣಮಣಿ ವಿ ||
ಪ್ರಕುಲಲಲಾಮಂ ಲೋಕ | ಪ್ರಕಟೀಕೃತಕೀರ್ತಿ ನೆಗಳ್ದಿ ಚಂದ್ರಕವೀಂದ್ರಂ ||
3 ಯುತವಾಕ್ಯಾಂಬುಧಿ ಶೌರ್ಯಸದ್ಗುಣಿ ಮಹಾತೇಜಂ ಮಹಾತೇಜನೂ |
ರ್ಜಿತವಿದ್ಯಾದಯಿತಂ ಸುರಂಜಿತಧರಾಧೀಶಂ ಧರಾಧೀಶಜಾ ||

1. ಹಳಗನ್ನಡದ ಮಾ ಎಂಬ ಅಕ್ಷರವು ಈಗಿನ ರೇ ಎಂಬ ಅಕ್ಷರವನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಹೋಲುತ್ತದೆ. 2. Mysore Inscriptions.

3. ನಮಗೆ ದೊರೆತ ತಾಡವತ್ರಿಕದ ಪ್ರತಿ ಬಹಳಶಿಥಿಲವಾಗಿಯೂ ಹುಳು ತಿಂದು ಹೋಗಿಯೂ ಅಶುದ್ಧವಾಗಿಯೂ ಇದೆ. ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಹಾಗೆಯೇ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಉದಹರಿಸಿ ಬರೆದಿದ್ದೇವೆ.

ಪತಿಪಾದಾಂಬುರುಹಾದಿಪೂರ್ತಸುಮನೋಜಾತಂ ಮನೋಜಾತನೆಂ |
ದೊಲವಿಂದಂ ಧರೆ ಬಂದು ದೇಶಕರದೋಷಶ್ಚಂದ್ರನಂ ಚಂದ್ರನಂ ||

ಅಸತೀಸಂಕುಲದೂರನಂ ಮನುಮುನೀಂದ್ರಾಚಾರನಂ ಶ್ರೀವಧೂ |
ಲಸಿತೋರಸ್ಸ್ಥಲನಂ ವಿಶುದ್ಧಕುಲನಂ ದಿಕ್ಕಾಮಿನೀಗೇಯಮಾ ||
ನಸಮುದ್ಭಾಸಿತವರ್ಣನಂ ಬಹುಕಲಾಸಂಪೂರ್ಣನಂ ಧಾತ್ರಿ ಬ |
ಣ್ಣಿಸುಗುಂ ಚಂದ್ರನನರ್ಥಿಕೀರಪರಪುಷ್ಟಾನಂದಮಾಕಂದನಂ ||

ಪರಹಿತನೆಂಬ ಸತ್ಯನಿಧಿಯೆಂಬ ಮಹಾಕವಿಯೆಂಬ ದೀನಭಾ |
ಸುರಸುರಭೂಜನೆಂಬ ಗುಣಿಯೆಂಬ ಗುಣಾನ್ವಿತನೆಂಬ ಲೋಕದೊಳ್ ||
ಪರಹಿತನೆಂಬ ಸತ್ಯನಿಧಿಯೆಂಬ ಮಹಾಕವಿಯೆಂಬ ದೀನಭಾ |
ಸುರಸುರಭೂಜನೆಂಬ ಗುಣಿಯೆಂಬ ಪೆಱರ್ ನರರಾರ್ ಧರಿತ್ರಿಯೊಳ್ ||

ಶಮಶೀಲಂ ಪುಣ್ಯಶೀಲಂ ವಿಬುಧವಿಬುಧಶಾಲಂ ಗುಣಾನೀಕಶಾಲಂ |
ಸುವಿನೀತಂ ಬಂಧುನೀತಂ ಸುಕೃತಸುಕೃತಜಾತಂ ಸುವಿಸ್ತಾರಿಜಾತಂ ||
ಕವಿಭಾವಂ ಸುಪ್ರಭಾವಂ ವಿಶದವಿಶದಭಾವಂ ಮಹಾಭಾವಭಾವಂ |
ಭವತೇಜಂ ಚಂದ್ರರಾಜಂ ಕರಣಕರಣರಾಜಂ ದ್ವಿಜಾಂಭೋಧಿರಾಜಂ ||

ಇವನ ಗ್ರಂಥ — ಮದನತಿಲಕ.

ಇದು ಚಂಪೂಗ್ರಂಥವು. ತನ್ನ ಪೋಷಕನಾದ ಮಾಚಿರಾಜನು ಅವನ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಹೇಳಿದ ಕಾಮತತ್ತ್ವವನ್ನು ಈಗ್ರಂಥರೂಪವಾಗಿ ಬರೆದಂತೆ—

ಅಗಣಿತಗುಣಮಾಚಿನೃಪಂ | ಮೃಗನಯನೆಗೆ ಪೇೞ್ದ ಕಾಮತತ್ತ್ವಮನಿಂಪಾ ||
ವಗಮೊದವೆ ಪಲವುಛಂದದೊ | ಳೊಗೆದಂಭೋಜಾಸ್ಯಚಂದ್ರನಭಿವರ್ಣಿಸಿದಂ ||

ಎಂಬ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಗ್ರಂಥದ ಆದಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಈಗದ್ಯವಿದೆ :—

'ಚಂದ್ರರಾಜಂ ಆಗಮಲೌಕಿಕವಿರೋಧಮಂ ಕಳೆದು ಸಾರಾಂಶಮಂ ಕೊಂಡು ಪಲವುಮತಂಗಳನೊಂದುಮಾಡಿ ಪದಿನೆಂಟಧಿಕರಣಂಗಳಿಂದಲಂಕಾರಾಲಂಕೃತಮಾಗೆ ನಾನಾಚ್ಛಂದದಿನಯ್ನೂಱುಗದ್ಯಪದ್ಯಗಳಿಂ ವಿಶ್ರುತಂ ಮಾಡಿ ಪೇೞ್ದಿಂ.'

ಗ್ರಂಥಾವತಾರದಲ್ಲಿ ಮನ್ಮಥನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಬಳಿಕ ಚಾಳುಕ್ಯಜಯಸಿಂಹರಾಜನನ್ನೂ ತನ್ನ ಪೋಷಕನಾದ ಮಾಚನೃಪನನ್ನೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕೊಂಡಾಡಿದ್ದಾನೆ. ತರುವಾಯ ಕಾಮಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಬರೆದಿರುವ ಪೂರ್ವಕವಿಗಳ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳಿ ಅವರಿಗಿಂತ ತಾನು ಅಧಿಕನೆಂದು ಈಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—

ಅನಕಂ ಕುಂಡಲಿ ಬಾಭ್ರುವೀರ್ಯನತಿಲಾಲ್ಯಂ ಕೂಬರಂ ಕಾತರಂ |
ಕಿನಿಪಂ ಭದ್ರನರೂಪಿ ಕೇತು ಕುವಿಟಂ ವಾತ್ಸ್ಯಾಯನಂ ಗೋಣಿಕಾ
ತನಯಂ ನಿರ್ದಯನಲ್ಪವೀರ್ಯನೆನಿಪಂ ಚಾರಾಯಣಂ ಜತ್ತಕಂ |
ತನುಹೀನಂ ದೊರೆಯಲ್ಲರಿಂತಿನಿಬರುಂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಕಂದರ್ಪನೊಳ್ ||

ಎನೆ ನೆಗಳ್ದಿ ಚಂದ್ರನಬ್ಜಾ | ನನಚಂದ್ರಂ ಶ್ವೇತಕೇತುಜತ್ತಕವಾತ್ಸ್ಯ |
ಘನಪಾಂಚಾಳಾದಿಮಹಾ | ಮುನಿಮತಮನೆ ಪೇೞ್ದಿನೆಸೆಯೆ ಪೊಸಗನ್ನಡದಿಂ ||

ತನ್ನ ಕಾವ್ಯದ ಉತ್ಕೃಷ್ಟತೆಯನ್ನು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ :—

ಅಧರೀಕೃತವಾತ್ಸ್ಯಾಯನ | ಮಧಿಗತಕವಿವರ್ಗಮಖಿಳನಾನಾಚ್ಛಂದ |
ಕ್ಕಧಿಕೃತಮಿದೆಂದು ಪೇೞ್ವಿದು| ಬುಧಮಂಡಲಿ ನಚ್ಚಿ ಮೆಚ್ಚಿ ಚಂದ್ರನ ಕೃತಿಯಂ||
ಕೃತಿಪತಿ ಮಾಚನೃಪಂ ಕವಿ | ಪತಿ ಚಂದ್ರಂ ತಿರ್ದಿ ಬರೆದವಂ ಬ್ರಹ್ಮಂ ಸ ||
ತ್ಕೃತಿ ಮದನತಿಲಕಮಿದು ಕಾ| ಮತತ್ತ್ವಮೆನೆ ನಚ್ಚಿ ಮೆಚ್ಚಿ ಪೊಗೞದರೊಳರೇ||

ಅಧಿಕರಣಗಳ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ—

ಇದು ಚಂದ್ರರಾಜವಿರಚಿತಮಪ್ಪ ಮದನತಿಲಕದೊಳ್—

ಎಂದಿದೆ.

ಇವನ ಗ್ರಂಥವು ಚಿಕ್ಕದಾದರೂ ಪ್ರತಿಪದ್ಯವೂ ಶಬ್ದಾಲಂಕಾರಚಿತ್ರಿತವಾಗಿಯೂ ರಚನಾಕೌಶಲವ್ಯಂಜಕವಾಗಿಯೂ ಇದೆ. ಅನೇಕಪದ್ಯಗಳು ಚಕ್ರಾದಿಬಂಧರೂಪವಾಗಿವೆ. ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳಿಂದ ನಾನಾಬಂಧಗಳೂ ವೃತ್ತಗಳೂ ಉದ್ಧಾರವಾಗುತ್ತವೆ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಚಿತ್ರಕವಿತೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿಲ್ಲ. ಚಿತ್ರಕವಿತೆಯಾದರೂ ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಲಾಲಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ರಸಪುಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಆವ ವಿಧವಾದ ಕೊರತೆಯೂ ಕಾಣಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಈತನ ಕವಿತಾಶಕ್ತಿ ಆಶ್ಚರ್ಯಾವಹವಾಗಿದೆ. ಈಗ್ರಂಥವನ್ನು "ಪೇೞ್ದಿನೆಸೆಯೆಪೊಸಗನ್ನಡದಿಂ" ಎಂಬುದರಿಂದ ಈತನು ಆಕಾಲದ ಹಳಗನ್ನಡವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊಸಗನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬರೆದಿರಬೇಕು.

ತನ್ನ ಪೋಷಕನನ್ನೂ ತನ್ನನ್ನೂ ಸ್ತುತಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳು ಚಿತ್ರಬಂಧರೂಪವಾಗಿವೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಇತರಪದ್ಯಗಳೊಡನೆ ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ—

ಜಯಸಿಂಹಸ್ತುತಿ.

ತ್ರಿಜಗದ್ವ್ಯಾಪಿತಕೀರ್ತಿ ಕುಂತಲಧರಾಧೀಶಂ ದ್ವಿಷದ್ಭೂಮಿಪ |
ವ್ರಜಕಾಲಂ ಹರಿಮೂರ್ತಿ ನಿರ್ಮಳಗುಣಂ ಸಿಂಹಾಸನಾಧಿಷ್ಠಿತಂ ||
ವಿಜಯಾಢ್ಯ. . . ವಿಳಾತಿವರ್ತಿ ಜಯಸಿಂಹಂ ದೇವದೇವಾಂಘ್ರಿಪಂ |
ಕಜಭೃಂಗಂ ನುತಚಕ್ರವರ್ತಿತಿಳಕಂ ಚಾಳುಕ್ಯವಂಶೋತ್ತಮಂ ||
ಬಳವದ್ವಿಟ್ಸಮವರ್ತಿ ಕಂ (ಟ)ಕಂರೋವ್ಯಕ್ತಿಕೀರ್ತಿ ಸಂಘುಗ್ರಿತಾ |
ಖಿಳಪೃಥ್ವೀವರಲಾಭಪೂರ್ತಿ ಮಗಧೋರ್ವೀಪಾಳಲೀಲಾರ್ತಿ ಕಂ ||
ತಳದೇಶೋದ್ಭವಚಕ್ರವರ್ತಿ ಭುವನಪ್ರೋತೀಕ್ಷ್ಯಕೀರ್ತಿ ಲುಪ್ತಪ್ರಜಾ |
ಕುಳವಿಶ್ರಾಂತಿ ಮುಕುಂದಮೂರ್ತಿ ನೆಗಳ್ದಿಂ ಶ್ರೀಕೀರ್ತಿವಿದ್ಯಾಧರಂ ||
ಚೋಳಕುಳವಿಳಯಕಾಳಂ | ಕಾಳಮುಖಪ್ರಾಪಿತೋದ್ಧತಾಹಿತಮಾಳಂ ||
ಮಾಳವರಾಜಕಶೂಳಂ | ಶೂಳಾಯುಧಚರಣಕಮಳಭೃಂಗಂ ಸಿಂಗಂ ||

ಮಾಚಸ್ತುತಿ.

ಮಳೆಯಾಂಧ್ರಾರ್ಬುದಮಾಗಧದ್ರವಿಡವೆಂಗೀವಂಗನೇಪಾಳಕೇ |
ರಳಪಾಂಚಾಳಕಳಿಂಗಕೊಂಕಣಸುರಾಷ್ಟ್ರಾಭೀಳಕಾಶ್ಮೀರಕೋ ||
ಸಳಲಂಪಾಕತುರುಷ್ಕಗೌಳಕಸಕಾವಾಕ್ಷೀಂದ್ರಕಾಂಭೋಜಸಿಂ |
ಹಳದೇಶಾಧಿಪರಂ ಭಯಂಗೊಳಿಸಿದಂ ವಿಕ್ರಾಂತದಿಂ ಮಾಚಿಗಂ ||
ಅಭಿನವಭಗದತ್ತಂ ಭೋಗದೊಳ್ ಚಾರುದತ್ತಂ |
ಸ್ವಭುಜವಿಜಯಸಾರ್ಥಂ ಖಂಡಿತಾರಾತಿಪಾರ್ಥಂ ||
ಸುಭಟನಿಕಟಸಾಮಂತಾವತಂಸಂ ಘನಾಂಸಂ |
ವಿಭವಜಿತಬಿಡೌಜಂ ಮಾಚಕಾಂತಾಮನೋಜಂ ||
ಗತಿ ಮಾರ್ಗಂ ಶ್ರುತಿ ದೇಸೆ ಸುಣ್ಪು ಗಮಕಂ ಬಂಧಂ ಕ್ರಮಂ ಕೂಕುಳಂ |
ಕೃತಿಯರ್ಥಂ ಲಯತಾಳಸೌಸವಗುಣಂ ಬಣ್ಣಂ ಕ್ರಿಯಾಕಾರಕಂ ||
ಯತಿ ತಾಳಂ ರಸಭಾವಮಿಂಬಭಿನಯಂ ಪ್ರಾಣಂ ಪದಂ ಛಂದಮಾ |
ನತಿ ಶಾರೀರಮೆನಿಪ್ಪ ಗೀತದೆಡೆಯೊಳ್ ಮಾಚಂ ಸರೋಜಾಸನಂ ||
ಸುರಹಿತನಲ್ಲದೆಯುಂ ತಾಂ | ಸುರಹಿತಕರನರಸನಲ್ಲದರಸಂ ಕಮಳಾ |
ಕರನಲ್ಲದೆಯುಂ ಕಮಳಾ | ಕರನೆನಿಕುಂ ಮಾಚನೃಪತಿ ವಿಶ್ವಂಭರೆಯೊಳ್ ||

ಚಕ್ರವೃತ್ತಂ.

ಗಂಗಾಚಂದ್ರಹಿಮಾಚಲಾಭಯಶನುತ್ತಸ್ತೋತ್ರಗ್ರರಾಜಪ್ರಭಂ |
ಗಂಗೋದ್ವೃತ್ತಿಸ್ಥಿರಶಕ್ರನಪ್ರಿಯತನೋಮಿತ್ರಂ ದಿವಾಕೃತ್ಸಮಂ ||
ತುಂಗಾರಾಜಿತಸದ್ವಿಪನ್ನಯವಿದಂ ದುರ್ಗಾಭ್ರವಾತದ್ರುಮಂ |
ವಂಗಾಂಗಾಂಧ್ರಕಳಿಂಗಪಾರ್ಜತುಹಿನಾಭಂ ಮಾಚಿಮಂತ್ರೋದ್ಭವಂ ||

[ಈ ಶ್ಲೋಕವು ತಪ್ಪಾಗಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಚಂದ್ರರಾಜಕೃತ-ಚಕ್ರವೃತ್ತಮಿದು-ಮಾಚಸ್ತೋತ್ರ-ಎಂದು ಉದ್ಧಾರವಾಗುತ್ತದೆ.]

ಅನೇಕವೃತ್ತಗಳೂ ಬಂಧಗಳೂ ಉದ್ಧಾರವಾಗುವ ಪದ್ಯ :—

ಅಂಗನೃಪಾಯತಿತುಂಗಭುಜಂ ಕಲಿಯಂಗಿತಲಕ್ಷಿತನಿಂದುಯಶಂ |
ಪಿಂಗಜದೊಂಗತಭೃಂಗಕಜಂ ಕಲಿ ಮಂಗಳಲಕ್ಷಣಯುಕ್ತನಿವಂ ||
ಸಂಗರಕೇಸರಿ ಸಂಗಗುಣಂ ಬಲಿ ಭೃಂಗರದಕ್ಷನುಪಾಯುತನುಂ |
ಸಂಗದಸನ್ಮತಿ ವಂಗವಶಂ ಸಲೆ ಭಂಗಿಯನೀಕ್ಷಿಸಿ ಮಾಚನೃಪಂ ||

"ಇದುವೆ ಎಡೆಯಕ್ಕರಮುಂ, ಕಿರಿಯಕ್ಕರಮುಂ, ಚೌಪದಿಕೆಯುಂ, ಎರಡು ಷಟ್ಪದಿಯುಂ, ತ್ರಿಪದೋನ್ನತಿಯುಂ, ವಲ್ಲಮುಖಿಯುಂ, ತ್ರೋಟಕಮುಂ, ಚಿತ್ರಪದಕಮುಂ, ಕಮಳಮುಂ, ಚಂದ್ರಿಕೆಯುಂ, ಇಂದುಮುಖಿಯುಂ, ಮೊದಲಾಗೆ 84 ವೃತ್ತಮುಂ, ಪಾದಮುರಜಬಂಧಮುಂ, ಗೋಮೂತ್ರಿಕೆಯುಮಕ್ಕುಂ"

ಈ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ತಪ್ಪುಗಳಿವೆ. ಕೆಲವು ವೃತ್ತಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ :—

(1) ಕಮಳವೃತ್ತಂ :—

ಕ್ಷಿತನಿಂದುಯಶಂ | ಲಕ್ಷಣಯುಕ್ತನಿವಂ ||
ದಕ್ಷನುಮಾಯುತನುಂ | ನೀಕ್ಷಿಸಿಮಾಚನೃಪಂ ||

(2) ತೋಟಕಂ.

ಕಲಿಯಂಗಿತಶಿಕ್ಷಿತನಿಂದುಯಶಂ |
ಕಲಿ ಮಂಗಳಲಕ್ಷಣಯುಕ್ತನಿವಂ ||
ಬಲಿ ಭೃಂಗರದಕ್ಷನುಮಾಯುತನುಂ |
ಸಲೆ ಭಂಗಿಯನೀಕ್ಷಿಸಿ ಮಾಚನೃಪಂ ||

(3) ಸೌಂದರಂ.

ತುಂಗಭುಜಂ | ಭೃಂಗಕಚಂ ||
ಸಂಗಗುಣಂ | ರಂಗವಹಂ ||

(4) ಚಿತ್ರಪದಂ.

ಅಂಗನೃಪಾಯುತಿತುಂಗಭುಜಂ |
ಟಂಗಜದೊಂಗತಭೃಂಗಕಚಂ ||
ಸಂಗರಕೇಸರಿಸಂಗಗುಣಂ |
ಸಂಗದಸನ್ಮತಿರಂಗವಹಂ ||

(5) 'ಅಂಗಿತಶಿಕ್ಷಿತ' ಎಂದು ಆರಂಭಿಸಿದರೂ ಇದೇ ವೃತ್ತವಾಗುತ್ತದೆ.

(6) ತ್ರಿಪದೋನ್ನತಿ.

ಪೂರ್ವಾರ್ಧವೂ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪಾದವೂ ಮೇಲಣ ಚಿತ್ರಪದದಂತೆಯೇ. ಮೂರನೆಯ ಪಾದವು ಮಾತ್ರ

"ಸಂಗರಕೇಸರಿಸಂಗಗುಣಂ ಬಲಿ" ಎಂದಾಗುತ್ತದೆ.

(7) ಮತ್ತು (8) ಶರಷಟ್ಪದಿ.

ಪೂರ್ವಾರ್ಧವೂ ಉತ್ತರಾರ್ಧವೂ ಒಂದೊಂದು ಶರಷಟ್ಪದಿಯ ಪದ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

(9) ಜಗದ್ವಂದಿತಂ.

ತುಂಗಭುಜಂ ಕಲಿಯಂಗಿತಶಿಕ್ಷಿತನಿಂದುಯಶಂ |
ಭೃಂಗಕಚಂ ಇತ್ಯಾದಿ.

(10) ಈಗಿರುವ ಪದ್ಯವೇ ವನಮಂಜರಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಕವಿವಿಷಯ.

ಶ್ಲೇಷೆಯ ಕಂದಂಗಳ್.

ವೃತಗೋವಂ ಸಕಲಕಲಾ | ನ್ವಿತನವ್ಯತವಯಂ ವಿಶುದ್ಧವಿದ್ಧಂ ಪರಿವೇ ||
ಷ್ಟಿತಸನ್ನಿವಹಂ ಕುವಲಯ | ಹಿತನೆನೆ ಸಂಪೂರ್ಣಚಂದ್ರನೊಳ್ ದೊರೆ ಚಂದ್ರಂ ||
ಒಸೆದಿನಿಸಂ ವಿಬುಧರ ಸೇ | ವಿಸೆ ಷೋಡಶಕಳೆಗೆ ಕುಂದುವಾಚಂದ್ರನಿನೇ ||
ನೆಸೆದನೊ ನಾಲ್ವಡಿ ಮಿಗಿಲೆನೆ | ಮಿಸುಪ ಚತುಷ್ಷಷ್ಟಿಕಲೆಗಳಿಂ ಕವಿಚಂದ್ರಂ ||

ಇದು ಪಣವಬಂಧವುಂ ಗೋಮೂತ್ರಿಕೆಯುಮಕ್ಕುಂ :—

ಆಜಿಜೈತ್ರಕರಂ ಧೀರಂ | ರಾಜಿತಂ ಚಂದ್ರನೂರ್ಜಿತಂ ||
ವಾಜಿಗೋತ್ರಂ ಸ್ಥಿರಂ ಧೀರಂ | ಪೂಜಿತಂ ಚಂದ್ರನೂರ್ಜಿತಂ ||

ಅರ್ಧಪಾದಗತಪ್ರತ್ಯಾಗತವಿಷಮಚಕ್ರಪದ್ಯಂ.

ಸಾಹಸಾಮದಯಾಹಾಸ | ಸಹಾಯದರಿತೋಪರಿ ||
ವಿಹತೋರಯಸೋಹೇಮ | ಮಹಿಸೋಯಮಸಾಹಸಂ ||

ಇದುವೆ ಮುರಜಪಣವಬಂಧವುಂ ಗೋಮೂತ್ರಿಕೆ ಮೊದಲಾದ ಪಲವುಂ ತೆಱದ ಬಂಧಮುಂ ಜತ್ತರಟ್ಟಮೆಂಬೆರಡು ವೃತ್ತಮುಮಕ್ಕುಂ :—

ಕವಿರಾಜಸಮಾನಮ್ರ | ಕವಿರಾಜಸಮಾನಸಂ |
ಕವಿರಾಜಸಮಾನಂ ತಾಂ | ಕವಿರಾಜಸಮಾನಕಂ ||

ಇದು ಆದ್ಯಂತಪ್ರಾಸಯಮಕಮುಂ ಜತ್ತರಟ್ಟಮುಮಕ್ಕುಂ :—

ಪೂಜಿತವಿಬುಧಸಮಾಜಂ | ಯೋಜಿತಸಮವಿದ್ವನಮಲಗುಣಕವಿರಾಜಂ ||
ರಾಜಿತರೂಪಮನೋಜಂ | ವಾಜಿತಮೋರಹಿತನಂಬುಜ ಖ್ಯಾ (?)ತೇ ಜಂ ||

ಇತರಪದ್ಯಗಳು.

ಏಕಾಕ್ಷರಿ.

ನಿನ್ನನ್ನಂ ನಿನ್ನನ್ನೆಂ | ನಿನ್ನಾಂನುನನನ್ನನಿನ್ನನನ್ನೆಂ ನಿನ್ನಂ ||
ನಿನ್ನನ್ನಾಂ ನಾಂ ನೀನೆನೆ | ನಿನ್ನೆನ್ನಂ ನನ್ನಿ ನಿನ್ನನಾನಿನನೆನ್ನಂ ||

ದ್ವ್ಯಕ್ಷರಿ.

ದನುನಂದನನಿನನಂದನ | ನಿನನಂದನನಿನನನಂದನನ ನಂದನನಂ ||
ದನನಂದನನೆಂದನುದಿನ | ದನನಿನನಾನನ್ನನಾದನಾಂದಂ ನಿನ್ನಂ ||

ತ್ರ್ಯಕ್ಷರಿ.

ದಾನನಂದನಂ ಮಾನಾ | ಮಾನಂಮಾನಿನೀಮನೋಮದನಂ ||
ಮಾನಿನಂನಾನಾನಾಮನಂದನನುದ್ದಾಮನಿನಿದಂದಾಮಂ (?) ||

ಅಕಾರಾಂತಕಂದಂ.

ಹರಹಾಸಧವಳಕಮಳಾ | ಕರಶರಧವಳಾಭ್ರಹಾರತಾರಾಚಳಪಾಂ ||
ಡರಪತ್ರಖಂಡತಾರಾಂ | ಬರರಂಗಾಚಳಶಶಾಂಕಶಂಕರವಲಯಂ ||

ನಿರೋಷ್ಠಕಂದಂ.

ಇದುವೆ ಜತ್ತಿರಟ್ಟಮುಮಕ್ಕುಂ.

ಖರಕಿರಣನ ತನಯನ ಖರ | ಕಿರಣನ ದಶರಥನ ನಳನ ಜಲಜಜನ ಧರಾ ||
ವರನ ಶಶಧರನ ಶಕ್ರನ | ಚರಿತೆಯ ನಿಜಚರಿತವೆನಿಸಿದಾತನಸೊಲ್ಗುಂ ||

ಓಕಾರಾಂತಪದ್ಯ.

ಓವೋ ವೋಲ್ವೋ ತೋವೋ ವೋಪೋ |
ಪೋವೋ ನೋಪೋ ಪೋಯ್ವೋಳೋಲೋ ||
ಕೋಪ್ಪೋಲ್ವೋಯ್ವೋ ಸೋವೊಂಕೊಳ್ಗೊಳ್ |
ಗೋವೊಂ ನೊಂದೋ ನೋರ್ಪೋ ಪೋರ್ವೋ ||

ಓಕಾರಾಂತಮುಮೇಕಾರಾಂತಮುಮೊಡಗೂಡಿದುದರ್ಕೆ :—

ಬಲಿದೊರೆಪೊಳೆವೊರೆಲೆತೊತೊ ಪೋಗೆಂಜೊಡೆವೋಡೆಂದೊಡೆವೋ ಬೆಳ್ಪೆಲೆಗೊ
ಲೆವೋ ಪಳ್ವೊಡೆಪೊರೆವೊರೆವೋಕೆಂದೊಳ್ಗೆ ಕೊಳೆನೋಡೊವೊಂಬೆಳ್ವೊಂ ||

ವೇಶ್ಯಾಚರ್ಯ.

ಕಿಚ್ಚಂ ನೀರಂ ಪೊಕ್ಕುಂ | ನಿಚ್ಚಂ ಕಾಲ್ಕಿಡಿದು ಮತ್ತೆ ಲಲ್ಲೈಸಿ ಕರಂ ||
ಪೆಚ್ಚನೆ ಸುಯ್ದುಂ ನಂಬಿಪ | ರಚ್ಚರಿಯೋ ವೇಶ್ಯೆಯರ್ಕಳೆಂತಪ್ಪರುಮಂ ||

ಕರ್ಪರಸ. 1084.

ಈತನು ಧಾರವಾಡಜಿಲ್ಲೆಯ ನವಿಲ್ಗುಂದದ ತಾಲ್ಲೂಕು ನರಗುಂದದ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿರುವ ಹದಳಿಯ ಶಾಸನವನ್ನು ಬರೆದಂತೆ[1] ಆ ಶಾಸನದ ಕೊನೆಯ—

ಶ್ರೀಮನ್ಮಹಾಸಂಧಿವಿಗ್ರಹಿ ದಂಡನಾಯಕಂ ಕಾಳಿದಾಸಭಟ್ಟರಳಿಯಂ ಕವಿತಾಮನೋಹರಂ ಕವಿತಳರ ಕರ್ಪರಸಂ ಬರೆದಂ" .

ಎಂಬ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಈ ಶಾಸನವು 1084 ರಲ್ಲಿ ಬರೆದುದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಚಾಳುಕ್ಯರಾಜನಾದ ತ್ರಿಭುವನಮಲ್ಲಪೆರ್ಮಾಡಿವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ VI ಎಂಬವನ (1076—1126) ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದೇವಶಕ್ತಿಪಂಡಿತಶಿಷ್ಯನಾದ ಜ್ಞಾನಶಕ್ತಿಪಂಡಿತನು ಹದಳಿಯ 400 ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಮುಂದೆ ಗೌರೇಶ್ವರದೇವರಿಗೆ ದತ್ತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟಂತೆ ಹೇಳಿದೆ.

---

1. Indian Antiquary—Vol. XIII. P. 91.

ಈ ಶಾಸನದಲ್ಲಿರುವ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಈತನು ಒಳ್ಳೆಯ ಕವಿಯಾಗಿ ದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಈತನು ಸ್ಮಾರ್ತಬ್ರಾಹ್ಮಣನು; ಇವನ ತಂದೆ ಚಂದ್ರ, ತಾಯಿ ಚಾವಮಾಂಬಿಕೆ, ಮಾವ ಕಾಳಿದಾಸಭಟ್ಟ—ಎಂಬ ಅಂಶಗಳು —

ಜನಕಂ ವಿಪ್ರಕುಲಾಂಬರದ್ಯುಮಣಿ ಚಂದ್ರಂ ತಾಯ್ ಸದಾಚಾರವ |
ರ್ತನಿ ಚಾವಮಾಂಬಿಕೆ ನಿರ್ಮಲೋರ್ಜಿತಯಶಂ ಶ್ರೀಕಾಳಿದಾಸಂ ಧರಾ ||
ವಿನುತಂ ಮಾವನುಮಾವರಂ ಸಕಲಲೋಕಾರಾಧ್ಯನಾರಾಧ್ಯನೆಂ |
ದು ನಿತಾಂತಂ ಧರೆ ಬಣ್ಣಿಕುಂ ಬುಧಸಮೂಹಕ್ಕರ್ಪನಂ ಕರ್ಪನಂ ||

ಎಂಬ ಪದ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತವೆ. ಈ ಕಾಳಿದಾಸಭಟ್ಟನ ಪರಾಕ್ರಮಾದಿಗಳು 1099 ರಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಬಲ್ಲಿಗಾಂವೆಯ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[1] ವಿಶೇಷವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಮದನತಿ ಲಕವನ್ನು ಬರೆದ ಚಂದ್ರರಾಜನು (ಸು. 1079) ಈ ಕವಿಯ ತಂದೆಯಾಗಿದ್ದರೂ ಇರಬಹುದು.

ಈ ಶಾಸನದಿಂದ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ —

ಪಟ್ಟಿಲ ನಾನೂರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಸ್ತುತಿ.

ಶರಣೆನೆ ಕಾವರೀವರೆರೆದರ್ಥಿಗೆ ವಿಪ್ರಕುಲಪ್ರದೀಪರೀ |
ಶ್ವರಚರಣಾಬ್ಜಭೃಂಗರಧಿಕರ್ ಸಲೆ ಧರ್ಮದ ಮೇರುಗಳ್ ದಿಶಾಂ ||
ತರಯಶರುತ್ತಮರ್ ಗುಣಿಗಣಾಗ್ರಣಿಗಳ್ ಸರಸೀಜಜಾತನೊಳ್ |
ದೊರೆಯೆನೆ ಲೋಕದೊಳ್ ನೆಗಟ್ದಿ ಪಟ್ಟಿಲ ಸದ್ದ್ವಿಜರೇಂ ಕೃತಾರ್ಥರೋ ||

ಜ್ಞಾನಶಕ್ತಿಪಂಡಿತಸ್ತುತಿ.

ವರವೇದಾಗಮಶಾಸ್ತ್ರದ | ಪರಿಣತಿಯೊಳಜಂಗೆ ತಾಮೆ ದೊರೆ ಪದ್ಮಭವಂ ||
ದೊರೆ ತಮಗೆ ಪೇಱರೊಳಾವನೊ|ದೊರೆ ವಿಪ್ರಕುಲಪ್ರದೀಪರೊಳ್ವಸುಮತಿಯೊಳ್||
ಸ್ಮರಪರಿತಾಪಮಂ ತೊಱದನಶ್ರಮದಿಂ ವಿಷಯಂಗಳೆಲ್ಲಮಂ |
ಹರಿಸಿದನೆಂದು ಲೋಕಮನಿತುಂ ನೆಱೆ ಕೀರ್ತಿಪುದಿಂತಿದೇಕೆ ವಾ ||
ಕ್ತರುಣಿಗೆ ಸೋಲ್ತು ಮುಕ್ತಿವಧುಗಾಟಿಪನೆಂದೊಡೆ ಜ್ಞಾನಶಕ್ತಿದೇ |
ವರ ಚರಿತಂ ಚರಾಚರದೊಳಂ ಬಗೆವಂಗೆ ವಿಚಿತ್ರಮೆಲ್ಲಿಯುಂ ||
ಸೆರಗಿಲ್ಲದೀವ ದಾನದೊ | ಳರವಿಂದಪ್ರಿಯತನೂಜನುಂ ಶುಚಿತನದೊಳ್ ||
ಮರುತಾತ್ಮಜನೆಂಬಿವರೊಳ್ | ದೊರೆ ಪಂಡಿತಪುಂಡರೀಕವನಮಾರ್ತಂಡಂ ||

ದಾಮರಾಜ. 1085.

ಈತನು ಶಿವಮೊಗ್ಗೆ ತಾಲ್ಲೂಕು 10 ನೆಯ ಶಾಸನವನ್ನು ಬರೆದಂತೆ ಆ ಶಾಸ ನದ ಕೊನೆಯ—"ಸಂಧಿವಿಗ್ರಹಿ ದಾಮರಾಜಂ ಸಾಸನಗಬ್ಬಮುಂ ಪೇೞ್ದು ಬರೆದಂ"

1. Mysore Inscriptions—P. 170.

ಎಂಬ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಈತನು ಆರಲ್ಲಿ ಸಂಧಿವಿಗ್ರಹಿಯಾಗಿದ್ದನೋ ತಿಳಿಯದು. ಈ ಶಾಸನವು ತ್ರಿಭುವನಮಲ್ಲನ (1076—1126) ಆಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಶಕ 1001 ನೆಯ ಕ್ರೋಧನವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಬರೆದುದಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ. ಆದರೆ ಕ್ರೋಧನವು 1007 ನೆಯ ವರ್ಷವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ವರ್ಷಸಂಖ್ಯೆಯ ಕೊನೆಯ ಅಂಕವಾದ ೭ ರ ಬಾಲವು ಹೋಗಿ ೧ ರಂತೆ ಕಾಣಬಹುದು. ಈ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ—ತ್ರಿಭುವನಮಲ್ಲರಾಜನ ಸಾಮಂತನಾದ ಶ್ರೀಗಂಗಪೆರ್ಮಾನಡಿದೇವನಲ್ಲಿ ಮಹಾಪ್ರಧಾನನಾಗಿದ್ದ ಹೆಗ್ಗಡೆ ನೊಕ್ಕಯ್ಯನು ಬಸದಿಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದಂತೆಯೂ ಈ ಬಸದಿಗಳಿಗಾಗಿ ಶ್ರೀಗಂಗಪೆರ್ಮಾನಡಿದೇವರು ವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟಂತೆಯೂ ಹೇಳಿದೆ. ದಾಮರಾಜನು ಈ ನೊಕ್ಕಯ್ಯನ ಆಶ್ರಿತನಾಗಿದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಅವನನ್ನು ಬಹಳವಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಕವಿ ಜೈನನೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಶಾಸನದ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಇವನು ಒಳ್ಳೆಯ ಕವಿಯೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಆಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ.

ಈ ಶಾಸನದಿಂದ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ:—

ಗಂಗಪೆರ್ಮಾನಡಿಯ ಸ್ತುತಿ.

ನುಡಿದುದೆ ನನ್ನಿ ಮಾಡಿದುದೆ ಶಾಸನಮಿತ್ತುದೆ ರಾಮರೇಸು ಮಾ |
ರ್ಪಡಿದುದೆ ವಜ್ರಲೇಪಮುಱದೀಙ್ದುದೆ ವೃತ್ತ್ಯ ಪರೋಪಕಾರದೊಳ್ ||
ನಡೆದುದೆ ಬಟ್ಟೆ ಷಡ್ಗುಣಮೆ ಮೆಯ್ಯೆನೆ ಧರ್ಮದೊಳೊಂದಿ ನಿನ್ನವೋಲ್ |
ನಡೆವ ನೃಪೇಂದ್ರನಾವನಖಿಳಾವನಿಯೊಳ್ ಕಲಿಗಂಗಭೂಪತೀ ||

ಸ್ಥಿರನೇ ಮೇರುಗಿರೀಂದ್ರದೊಳ್ ಸೆಣಸುವಂ ಗಂಭೀರನೇ ವಾರ್ಧಿಯೊಳ್ |
ಪುರುಡಿಪ್ಪಂ ಕಲಿಯೇ ಸುರೇಂದ್ರಸುತನಂ ಮೆಚ್ಚಂ ಮಹಾದಾನಿಯೇ ||
ಸುರಭೂಜಕ್ಕೊರೆಗಟ್ಟುವಂ ಚದುರನೇ ಪಾಂಚಾಳನಿಂ ಮಿಕ್ಕನೆಂ |
ದಿರದೀಗಳ್ ಧರೆ ಬಣ್ಣಿಕುಂ ರಣಜಯಪ್ರೋತ್ತುಂಗನಂ ಗಂಗನಂ ||

ನೊಕ್ಕನ ಸ್ತುತಿ.

ಪಾರ್ಥಿವರಂ ನಿರಾಕರಿಪ ದಾನಗುಣೋಕ್ತಿಯಿನರ್ಥಿಗರ್ಥಮಂ |
ಪ್ರಾರ್ಥಿಸದೀವ ಕಾರಣದೆ ಪೆರ್ಗಡೆ ನೊಕ್ಕಣನೀಪರೋಪಕಾ ||
ರಾರ್ಥಮಿದಂ ಶರೀರಮೆನಿಪೊಂದು ಪುರಾಣವಚೋಕ್ತಿಯಿಂದಮು |
ಪ್ರಾರ್ಥಿತದಾನದಿಂದೆ ನೆಗೞ್ದುನ್ನತಿ ಸಂದುದಿಳಾತಳಾಗ್ರದೊಳ್ ||

ಮಾರ್ಗದೊಳೊಪ್ಪನೊಳ್ಗುಣದೊಳಗ್ಗನೊಳಾರ್ಪನೊಳಾದದೊಂದು ಪೆಂ |
ಪಾರ್ಗಮಸಾಧ್ಯಮಿಂತಿಱುವ ಕಾವ ಗುಣಂಗಳ್ ಸಾಜಮೆಂದು ಕೇ ||
ಳ್ದರ್ಗಡೆಗೊಂಡು ಜೇಂಕರಿಸೆ ರಾಜಗುಣಕ್ಕಳವಟ್ಟ ನೊಕ್ಕನಂ |
ಪೆರ್ಗಡೆಯೆಂಬುದೇ ಧುರಕೆ ಮಾರ್ಗಡೆಯುಂ ಪರಿಗೇಕಸಾಧನಂ ||

ಪೆರ್ಗಡೆತನವಂ ಬಲ್ಲರ್ | ಖಜಿಗ್ಗಮನಃಮುಱಿಯುರುೞಿದಮಾತ್ಯರ್ ನೋಕ್ಕಂ |
ಪೆರ್ಗಡೆ ಗಂಗರ ಮನೆಯೊಳ್| ಮಾರ್ಗಡೆ ಸಂಗರದ ಮೊನೆಯೊಳೆನೆ ಮೆಚ್ಚದರಾರ್॥

ಶಂಖವರ್ಮ ಸು. 1100.

ಈಕವಿಯ ಹೆಸರು ಎರಡನೆಯ ನಾಗವರ್ಮನ (ಸು. 1145) ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿ 'ಅಘ್ವನ್' ಶಬ್ದದ ಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ತೋರಿಸುವಾಗ—

ಪ್ರಣುತಗುಣರೆಸಿಪ ವಿಬುಧಾ| ಗ್ರಣಿಗಳ್ ಕೆಯ್ಕೊಂಡು ಪೊಗೞೆ ಸಲೆ ನೆಗೞ್ದವು ಧಾ॥
ರಿಣಿಯೊಳಗೆ ನಾಗವರ್ಮನ| ಗುಣವರ್ಮನ ಶಂಖವರ್ಮನಧ್ವಾನಂಗಳ್ ॥

ಎಂಬ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಈತನು ಈನಾಗವರ್ಮನಿಗೆ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದನೆಂಬುದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ; ಅಲ್ಲದೆ ಲಕ್ಷಣಗ್ರಂಥಕಾರನಾಗಿದ್ದಂತೆಯೂ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಈಕವಿಯನ್ನು ರುದ್ರಭಟ್ಟನು (ಸು. 1180) 'ಸಂದ ಶಂಖವರ್ಮನ ಒಗೆ' ಎಂದು ಹೊಗಳಿರುವುದರಿಂದ ಈತನು ಪ್ರಸಿದ್ಧಕವಿಯಾಗಿಯೂ ಇದ್ದಿರಬೇಕು. ಮೈಸೂರುಶಾಸನಗಳ [1] ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿರುವ 33ನೆಯ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ (ಸು. 1160) ರಾಜವಂಶೋತ್ಪನ್ನನಾದ ಒಬ್ಬ ಶಂಖವರ್ಮನ ಹೆಸರು ಹೇಳಿದೆ. ಇವನೇ ಈಕವಿಯಾಗಿರಬಹುದೋ ಏನೋ ತಿಳಿಯದು. ಇವನ ಗ್ರಂಥಗಳು ಆವುವೂ ನಮಗೆ ದೊರೆತಿಲ್ಲ.

ನಾಗಚಂದ್ರ. ಸು. 1105.

ಈತನು ರಾಮಚಂದ್ರಚರಿತಪುರಾಣ (ಪಂಪರಾಮಾಯಣ), ಮಲ್ಲಿನಾಥಪುರಾಣ ಎಂಬ ಎರಡು ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. 'ಜಿನಮುನಿತನಯ' 'ಜಿನಾಕ್ಷರಮಾಲೆ' ಮೊದಲಾದ ಇತರಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೂ ಕೂಡ ಈತನು ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆಂದು ದೇವಚಂದ್ರನು ರಾಜಾವಳೀಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಈಗ ಅಚ್ಚಾಗಿರುವ ಜಿನಮುನಿತನಯ ಎಂಬ ಗ್ರಂಥವು ಈಕವಿಯಿಂದ ರಚಿತವಾದುದೆಂಬ ಪ್ರತೀತಿಯಿದೆ. ಆದರೆ ಈಗ್ರಂಥದ ರಚನೆಯನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಇದಕ್ಕೂ ನಾಗಚಂದ್ರನ ಗ್ರಂಥಗಳಿಗೂ ಆವ ವಿಧವಾದ ಹೋಲಿಕೆಯೂ ಇರುವಂತೆ ತೋರುವುದಿಲ್ಲ. ಆಧುನಿಕನಾದ ಆವನೋ ಒಬ್ಬ ಸಾಧಾರಣಕವಿಯಿಂದ ಈಗ್ರಂಥವು ರಚಿತವಾಗಿದೆ ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ನಮಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ಈಗ್ರಂಥದ ಓಲೆಯ ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ—

ಕೇಳುವ ಭವ್ಯರ ಪುಣ್ಯಂ| ಪೇೞುವ ಕವಿನೂತನಾಗಚಂದ್ರನ ಭಾಗ್ಯಂ ॥
ಪಾಲಿಪ ಜಿನೇಂದ್ರಧರ್ಮವ| ನೇೞಿಸವಿರು ಮೋಕ್ಷಗಾಮಿ ಜಿನಮುನಿತನಯಾ ॥

---

1. Mysore Inscriptions.

ಎಂಬ ಪದ್ಯವು ಇದೆ. "ಕವಿನೂತನನಾಗಚಂದ್ರ" ಎಂಬುದರಿಂದ 'ಜಿನಮುನಿತನಯ'ವನ್ನು ಬರೆದವನು 'ಅಭಿನವನಾಗಚಂದ್ರ' ಎಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದ ಹಾಗೆ ತೋರುತ್ತದೆ. 'ಕವಿನೂತನನಾಗಚಂದ್ರ' ಎಂಬುದನ್ನು 'ಕವಿವಿನುತನಾಗಚಂದ್ರಂ' ಎಂದು ಅಚ್ಚು ಹಾಕಿರುವುದರಿಂದ ಈಗ್ರಂಥವು ನಾಗಚಂದ್ರಕೃತವೆಂಬ ಭ್ರಾಂತಿಗೆ ಅವಕಾಶವುಂಟಾದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಜಿನಾಕ್ಷರಮಾಲೆ ಎಂಬ ಒಂದು ಗ್ರಂಥವು ಪೊನ್ನನಿಂದ ರಚಿತವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಹಿಂದೆಯೇ ತಿಳಿಸಿದ್ದೇವೆ.[1] ನಾಗಚಂದ್ರನೂ ಒಂದು ಜಿನಾಕ್ಷರಮಾಲೆಯನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆಯೋ ಅಥವಾ ದೇವಚಂದ್ರನೇ ಭ್ರಮಿಸಿದ್ದಾನೆಯೋ ತಿಳಿಯದು.

ಈಕವಿಯ ದೇಶ, ಕಾಲ, ವಂಶ, ಮುಂತಾದುದಾವುದೂ ಈತನ ಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ ತಿಳಿವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಮಲ್ಲಿನಾಥಪುರಾಣದಲ್ಲಿಯ

ನಿಜವಿಭವೋದಯಂ ಸಫಲಮಾಯ್ತೆನೆ ಮಲ್ಲಿಜಿನೇಂದ್ರಗೇಹಮಂ ।
ವಿಜಯಪುರಕ್ಕಲಂಕರಣಮಾಗಿರೆ ಮಾಡಿಸಿ ತತ್ಚರಿತ್ರಮಂ ॥
ಸುಜನಸಭಾವತಂಸಮೆನೆ ಪೇಳ್ದುದಿತೋದಿತಮಾಗೆ ಮಾಡಿದಂ ।
ನಿಜಕವಿತಾಗುಣೋದಯಮದೆಂಬಿನಮಿಾಕೃತಿ ನಾಗಚಂದ್ರನಾ ॥

ಎಂಬ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಈತನು ವಿಜಯಪುರದಲ್ಲಿ ಮಲ್ಲಿನಾಥಜಿನಾಲಯವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ ಮಲ್ಲಿನಾಥಪುರಾಣವನ್ನು ಬರೆದಂತೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಈವಿಜಯಪುರವು ಈಗಿನ ಬಿಜಾಪುರವಾಗಿರಬಹುದು; ಇದೇ ಇವನ ಊರಾಗಿದ್ದರೂ ಇರಬಹುದು. "ನಿಜವಿಭವೋದಯಂ ಸಫಲಮಾಯ್ತು" ಎಂಬುದರಿಂದ ಇವನು ಐಶ್ವರ್ಯವಂತನಾಗಿ ಉನ್ನತಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದಂತೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಈತನಿಗೆ ಅಭಿನವಪಂಪ ಎಂಬ ಹೆಸರೂ ಉಂಟು; ಮತ್ತು ಇವನ ಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ 'ಭಾರತೀಕರ್ಣಪೂರ; ಕವಿತಾಮನೋಹರ; ಸಾಹಿತ್ಯವಿದ್ಯಾಧರ; ಚತುರಕವಿಜನಾಸ್ಥಾನರತ್ನಪ್ರದೀಪ; ಸಾಹಿತ್ಯಸರ್ವಜ್ಞ; ಸೂಕ್ತಿಮುಕ್ತಾವತಂಸ' ಎಂಬ ಬಿರುದುಗಳೂ ಇದ್ದಂತೆ ತಿಳಿಯಬರುತ್ತದೆ. ಈತನ ಗುರು ಬಾಲಚಂದ್ರಮುನಿ.

ಈಕವಿಯ ಕಾಲವನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಚಾರಮಾಡುತ್ತೇವೆ:—

(1) ಎರಡನೆಯ ನಾಗವರ್ಮನು (ಸು. 1145) ಭಾಷಾಭೂಷಣದಲ್ಲಿ 'ದ್ವಿತೀಯಾರ್ಥೇ ಚತುರ್ಥೀ'[2] ಎಂಬ ಸೂತ್ರದ ಕೆಳಗೆ — "ಬಹುತಾಪಕ್ಕೆ ಬಿಗುರ್ತು ವಿಷ್ಣು ಪಡೆದಂ ಮತ್ಸ್ಯಾವತಾರಕ್ಕೆ" ಎಂಬ ಪದ್ಯಭಾಗವನ್ನು ಪಂಪರಾಮಾಯಣದಿಂದ[3] ತೆಗೆದು ಉದಾಹರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಇದರಿಂದ ನಾಗಚಂದ್ರನು ನಾಗವರ್ಮನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆಯೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾಗಿದ್ದಿರಬೇಕೆಂಬುದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ; ಒಂದು ತಲೆಯಾದರೂ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದಿರಬೇಕೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. (2) ದುರ್ಗಸಿಂಹನು (ಸು. 1145) ಪೂರ್ವಕವಿಗಳ ಗೋಷ್ಠಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿ ಸ್ತುತಿಸಿರುವ ಕರ್ಣಪಾರ್ಯನು ತನ್ನ ನೇಮಿನಾಥಪುರಾಣದಲ್ಲಿಯ—

---

1. 38 ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ನೋಡಿ. 2. ಸೂತ್ರ 93. 3. ಆಶ್ವಾಸ 7, ಪದ್ಯ 98.

ಅದ್ಯತನನಾಗಿಯುಂ ನೆಗ।ಳ್ದಾದ್ಯರ ದೊರೆಯೆನಿಸಿ ಮೆಱೆದು ಸಾಹಿತ್ಯಕಳಾ ॥
ಹೃದ್ಯತೆಯಿನೇದನಾನಿರ। ವದ್ಯಗುಣಂ ಸಂದ ನಾಗಚಂದ್ರಕವೀಂದ್ರಂ ॥

ಎಂಬ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ನಾಗಚಂದ್ರನನ್ನು ಹೊಗಳಿದ್ದಾನೆ. 'ಅದ್ಯತನನಾಗಿಯುಂ' ಎಂಬು ದರಿಂದ ಕರ್ಣಪಾರ್ಯನಿಗೆ ಸುಮಾರು ಒಂದು ತಲೆ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದಿರಬಹುದು ಎಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. (3) ಮೇಘಚಂದ್ರನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವ 'ಮುನಿನಾಥಂ ದಶಧರ್ಮಾಧಾರಿ'[1] ಎಂಬ ಪಂಪರಾಮಾಯಣಪದ್ಯವು, ಆ ಮೇಘಚಂದ್ರನು 1115 ರಲ್ಲಿ ಗತಿಸಿದುದಾಗಿ ತಿಳಿಸುವ ಸುಮಾರು ಅದೇ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಶ್ರವಣಬೆಳ್ಗೊಳದ 47ನೆಯ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ, ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಪಂಪರಾಮಾಯಣವು ಈಶಾಸನ ಹುಟ್ಟಿದ 1115 ಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದುದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. (4)ಮದರಾಸ್ ಪ್ರಾಚ್ಯ ಕೋಶಾಲಯದಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ದೊರೆತ, ತ್ರಿಭುವನಮಲ್ಲನ ಆಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಶಕ. 1027— ಎಂದರೆ 1105 ರಲ್ಲಿ—ಬರೆದ, ಒಂದು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಹಂಪಕವಿಯ ಹೆಸರು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಈಕವಿ ನಾಗಚಂದ್ರನೇ ಆಗಿರಬಹುದು.

ಈಕಾರಣಗಳಿಂದ ನಾಗಚಂದ್ರನು ಸುಮಾರು 1105 ರಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿರಬೇಕೆಂದು ಊಹಿಸುತ್ತೇವೆ.

ಕಂತಿ[2] ಯೆಂಬ ಪ್ರಖ್ಯಾತಳಾದ ಒಬ್ಬ ಕಬ್ಬಿಗಿತಿ ದ್ವಾರಸಮುದ್ರದ ಬಲ್ಲಾಳರಾಯನ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಪಂಡಿತೆಯಾಗಿದ್ದಂತೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಕಂತಿಹಂಪನ ಸಮಸ್ಯೆಗಳೆಂದು ವಾಡಿಕೆಯಾಗಿ ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳಿಂದ ಈಕಂತಿಗೂ ನಾಗಚಂದ್ರನಿಗೂ ಸಂವಾದಗಳು ನಡೆದಂತೆ ತಿಳಿಯಬರುತ್ತದೆ.[3] ಇದೇ ವಿಷಯವಾಗಿ ದೇವಚಂದ್ರನೂ ಹೀಗೆ ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ:—'ದೋರರಾಯಂ ಆಸ್ಥಾನದ ಕನ್ನಡಸಂಸ್ಕೃತಮಹಾಕವಿಗಧಿಪಂ ಪಂಪಕವಿಯುಂ ಕಳುಹಲ್ ಆತಂ ಬಂದು ವಿದ್ಯೆಯಿಂ ಸಾವಿರಪ್ರಶ್ನೆಯಂ ಕೇಳಲ್ ಆಕೆ (ಕಂತಿ) ಉತ್ತರಮಂ ಕುಡಲ್ ಆಕೆಯುಂ ರಾಜಸಭೆಗೆಯ್ದಿಸೆ ವಿದ್ವತ್ಸಮೂಹದೊಳಧಿಕಕವೀಶ್ವರಿಯಾಗಿರ್ದಳ್'.' ಈಹೇಳಿಕೆ ನಿಜವಾಗಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ನಾಗಚಂದ್ರನು 1104 ರಿಂದ 1141 ರ ವರೆಗೆ ಆಳಿದ ಬಲ್ಲಾಳವಿಷ್ಣುವರ್ಧನರಾಜನ ಆಸ್ಥಾನಪಂಡಿತನಾಗಿದ್ದಿರಬೇಕು.

ಮಿ॥ ರೈಸ'—ನಾಗಚಂದ್ರನ ಗುರುವಾದ ಬಾಲಚಂದ್ರನು ಸುಜನೋತ್ತಂಸನ ಸಮಕಾಲದವನೆಂದೂ ಪ್ರಾಭೃತಕತ್ರಯವ್ಯಾಖ್ಯಾಕಾರನೆಂದೂ ಸುಮಾರು 1140 ರಲ್ಲಿ ಇದ್ದನೆಂದೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ[4] ; ಅಲ್ಲದೆ ಮಿ॥ ಪಾಠಕರು "ಮೇಘಚಂದ್ರನು ಪೂಜ್ಯಪಾದಕೃತವಾದ ಸಮಾಧಿಶತಕಕ್ಕೆ 'ವಿತತಯಶೋನಿಧಿ ಪಂಪನ ಸುತಂಗೆ ತಿಳಿವಂತು ಪೊಕ್ಕ ಪೊಸಗನ್ನಡದಿಂ' ಒಂದು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು 1148

---

1. ಆಶ್ವಾಸ 1 ಪದ್ಯ 20.
2. ಕಂತಿಯ ಚರಿತೆಯನ್ನು ನೋಡಿ.
3. "ಉಸಿರೆಂಪಾಗುಣಕಂತಿಕೆ | ಗಸಭುಸಮಸ್ಯೆಯನೆ ಕೊಟ್ಟನಭಿನವಪಂಪಂ"
4. ಶಬ್ದಾನುಶಾಸನ, ಉಪೋದ್ಘಾತ, ಪುಟ 33.

ರಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ" ಎಂದು ಹೇಳುವ[1] ಆಧಾರದಿಂದ ನಾಗಚಂದ್ರನು ಸುಮಾರು 1145 ರಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿರಬಹುದೆಂದೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಬಾಲಚಂದ್ರ ಎಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳ ಇಬ್ಬರು ಜೈನಗುರುಗಳು ಇದ್ದಂತೆ ಶಾಸನಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯಬರುತ್ತದೆ. ಸುಜನೋತ್ತಂಸನ ಸಮಕಾಲದವನೂ ಪ್ರಾಭೃತಕತ್ರಯವ್ಯಾಖ್ಯಾಕಾರನೂ ಆದ ಬಾಲಚಂದ್ರನಿಗೆ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಬಾಲಚಂದ್ರ[2] ಎಂದು ಹೆಸರು. ಈತನು 1177 ರಲ್ಲಿ ಗತಿಸಿದ ನಯಕೀರ್ತಿಯ ಶಿಷ್ಯನೆಂದೂ[3] 1182 ರಲ್ಲಿ ಬದುಕಿದ್ದನೆಂದೂ[4] ಪುಸ್ತಕಗಚ್ಛದವನೆಂದೂ[5] ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಇವನು ಬೇರೆ ನಾಗಚಂದ್ರನ ಗುರುವಾಗಿರಲಾರನು. ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಬಾಲಚಂದ್ರಮುನಿ 1115 ರಲ್ಲಿ ಗತಿಸಿದ ಮೇಘಚಂದ್ರನ ಸಧರ್ಮನೆಂದೂ[6] ವಕ್ರಗಚ್ಛಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವನೆಂದೂ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ನಯಕೀರ್ತಿಯ ತಂದೆಯಾದ ಗುಣಚಂದ್ರನೂ ಈ ಮೇಘಚಂದ್ರನ ಸಧರ್ಮನೆಂದು ಶ್ರ. ಬೆ. 42 ನೆಯ ಶಾಸನದಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ವಕ್ರಗಚ್ಛದ ಬಾಲಚಂದ್ರನೂ ಮೇಘಚಂದ್ರನೂ ನಯಕೀರ್ತಿಯ ತಂದೆಯಾದ ಗುಣಚಂದ್ರನೂ ಸಮಕಾಲದವರೆಂದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ನಯಕೀರ್ತಿಯ ಶಿಷ್ಯನಾದ ಪುಸ್ತಕಗಚ್ಛದ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಬಾಲಚಂದ್ರನಿಗೂ ನಯಕೀರ್ತಿಯ ತಂದೆಯ ಸಧರ್ಮನಾದ ವಕ್ರಗಚ್ಛದ ಬಾಲಚಂದ್ರನಿಗೂ ಆವ ಸಂಬಂಧವೂ ಇಲ್ಲ. ಈ ವಕ್ರಗಚ್ಛದ ಬಾಲಚಂದ್ರನೇ ನಾಗಚಂದ್ರನ ಗುರು. ಈತನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಸುಮಾರು 1115ರಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಶ್ರ. ಬೆ. 55ನೆಯ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ—

ಸಿದ್ಧಾಂತಾದ್ಯಖಿಳಾಗಮಾರ್ಥನಿಪುಣವ್ಯಾಖ್ಯಾನಸಂಶುದ್ಧಿಯಿಂ ।
ಶುದ್ಧಾಧ್ಯಾತ್ಮಕತತ್ತ್ವನಿರ್ಣಯವಚೋವಿನ್ಯಾಸದಿಂ ಪ್ರೌಢಿಸಂ ॥
ಬದ್ಧವ್ಯಾಕರಣಾರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರಭರತಾಲಂಕಾರಸಾಹಿತ್ಯದಿಂ ।
ರಾದ್ಧಾಂತೋತ್ತಮಬಾಳಚಂದ್ರಮುನಿಯಂತಾರ' ಖ್ಯಾತರೀಲೋಕದೊಳ್' ॥

ಎಂಬ ಪದ್ಯವಿದೆ. ಈತನೂ ಕನ್ನಡಕವಿಯಾಗಿದ್ದಿರಬಹುದು. ನಾಗಚಂದ್ರನು ಸ್ತುತಿಸುವ ಮೇಘಚಂದ್ರನೇ ಬೇರೆ ; ಸಮಾಧಿಶತಕವ್ಯಾಖ್ಯಾಕಾರನಾದ ಮೇಘಚಂದ್ರನೇ ಬೇರೆ. ಮೊದಲನೆಯವನು 1115 ರಲ್ಲಿ ಗತಿಸಿದುದಾಗಿ ಹೇಳುವ ಶ್ರ. ಬೆ. 47ನೆಯ ಶಾಸನದಲ್ಲಿಯೇ ಅವನ ಸ್ತುತಿರೂಪವಾದ "ಮುನಿನಾಥಂ ದಶಧರ್ಮಧಾರಿ" ಎಂಬ ಪದ್ಯವೂ ಇದೆ. ಎರಡನೆಯವನು ಸಮಾಧಿಶತಕವ್ಯಾಖ್ಯೆಯನ್ನು 1148 ರಲ್ಲಿ ಬರೆದುದಾಗಿ ತಿಳಿಯಬರುವುದರಿಂದ ಈತನಿಗೂ 1115 ರಲ್ಲಿ ಗತಿಸಿದವನಿಗೂ ಏನೇನೂ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲ. ಈತನು ಶ್ರ. ಬೆ. 42 ನೆಯ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ನಯಕೀರ್ತಿಯ ಶಿಷ್ಯನೆಂದು ಹೇಳಿರುವ ಮೇಘಚಂದ್ರನಾಗಿರಬಹುದು. "ವಿತತಯಶೋನಿಧಿ ಪಂಪನ" ಎಂಬುದು ನಾಗಚಂದ್ರನಿಗೆಯೇ ಅನ್ವಯಿಸುವ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ

---

1. Indian Antiq. Vol. xii. p. 20.
2. ಇವನ ಚಂತವನ್ನು ನೋಡಿ.
3. ಶ್ರ. ಬೆ. ಶಾ ॥ 42.
4. ಶ್ರ. ಬೆ. ಶಾ ॥ 124.
5. ಶ್ರ. ಬೆ. ಶಾ ॥ 105.
6. ಶ್ರ. ಬೆ. ಶಾ ॥ 55.

ಅವನ ಕಾಲವಾದ ಮೇಲೆ ಅವನ ಮಗನಿಗಾಗಿ ಎರಡನೆಯ ಮೇಘಚಂದ್ರನು ಸಮಾಧಿಶತಕವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ಬರೆದಿರಬಹುದು.

ನಾಗಚಂದ್ರನು ಸ್ತುತಿಸುವ ವೀರಣಂದಿಸೈದ್ಧಾಂತಿಕನು ಸಮಾಧಿಶತಕವ್ಯಾಖ್ಯಾಕಾರನಾದ ಮೇಘಚಂದ್ರನ ಮಗನೆಂದು ಮೆ॥ ಪಾಠಕರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುತ್ತಾರೆ.1 ಆದರೆ ಈತನು ಮೊದಲನೆಯ ಮೇಘಚಂದ್ರನ ಮಗನೆಂಬುದು ಶ್ರ. ಬೆ. 50 ನೆಯ ಶಾಸನದಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ನಾಗಚಂದ್ರನು ಸ್ತುತಿಸುವ ಶುಭಕೀರ್ತಿ, ನಾಗಚಂದ್ರನ ಗುರುವಾದ ಬಾಲಚಂದ್ರನ ಮಗನೆಂದು ಅದೇ ಶಾಸನದಿಂದಲೇ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಈ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಕವಿ ತನ್ನ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತುತಿಸುವ ಮೊದಲನೆಯ ಮೇಘಚಂದ್ರನೂ ಅವನ ಮಗ ವೀರಣಂದಿಸಿದ್ಧಾಂತಿಯೂ ತನ್ನ ಗುರು ಬಾಲಚಂದ್ರನೂ ಇವನ ಮಗ ಶುಭಕೀರ್ತಿಯೂ ಕವಿಯ ಸಮಕಾಲದವರೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು; ಶ್ರುತಕೀರ್ತಿಯೂ ಸಮಕಾಲದವನಾಗಿರಬಹುದು.

ಈ ಕವಿಯನ್ನು ಕರ್ಣಪಾರ್ಯ (ಸು. 1140), ದುರ್ಗಸಿಂಹ (ಸು. 1145), ಪಾರ್ಶ್ವ (1205), ಜನ್ನ (1209), ಮಧುರ (ಸು. 1380), ಮಂಗರಸ (1509) ಮೊದಲಾದವರು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ:—

ಮಾರ್ಗದ್ವಯಪರಿಣತಕವಿ । ಮಾರ್ಗಮನೋಹಾರಿಯಾದುದೆಂದಖಿಳಬುಧರ್ ।
ನಿರ್ಗರ್ವರಾಗಿ ಪಂಪನ । ಗೀರ್ಗುಂಫದ ಪಂಪನಾಗಳುಂ ಬಣ್ಣಿಸುವರ್ ॥
ದುರ್ಗಸಿಂಹ.

ಇಂಪೆಸೆಯೆ ವಿಪಂಚಿಯ ದನಿ । ಯುಂ ಪೋಲ್ತಿರೆ ಸುಕರಸರಸಸೂಕ್ತಿವಿಲಾಸಂ॥
ಪಂಪನ ನುಡಿವಂ............ಬಟ್ಟೆಕ್ಕೆ ಕಳಕಂಠನವೋಲ್ ॥
ಪಾರ್ಶ್ವ.

ಘಳಿಲನೆ ವಿಬುಧರ್ ತುಷ್ಟಿಯ । ನೊಳಕೆಯ್ದು ಮನಃಪ್ರಸಾದಮಂ ಪಡೆವುದಱಿಂ ।
ಕಳೆಯುಂ ಚಂದ್ರಂ ಕವಿತಾ। ಕಳೆಯುಂ ಕವಿನಾಗಚಂದ್ರನಾಂತುದೆ ಸಫಲಂ ॥
ಮಧುರ.

*** *** ರಘು । ಕಾಂತನ ಮಲ್ಲಿತೀರ್ಥಕರ ॥
ಸಂತಸದಿಂ ವರ್ಣಿಸಿದ ನಾಗಚಂದ್ರನ। ಸಂತತಮಭಿನುತಿಸುವೆನು ॥
ಮಂಗರಸ.

ಈತನ ಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ ನಾಗವರ್ಮಕೇಶಿರಾಜಾದಿಲಕ್ಷಣಗ್ರಂಥಕಾರರು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಈತನು ತನಗೆ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದ ಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ಪಂಪ, ಪೊನ್ನ ರನ್ನ ಇವರುಗಳನ್ನು—
ಮನ್ನಿಸುಗೆ ಕೃತಿಗೆ ಸೌಭಾ । ಗ್ಯೋನ್ನತಿಯಂ ಸುಕವಿಪಂಪನಾದಿಪುರಾಣಂ ॥
ಪೊನ್ನನ ಶಾಂತಿಪುರಾಣಂ । ರನ್ನನ ಕೃತಿರತ್ನವೆನಿಸಿದಜಿತಪುರಾಣಂ ।

1. Ind. Antiq. XIV. 14.

ಎಂಬ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ.

ತನ್ನ ಕವಿತಾಚಾತುರಿಯನ್ನೂ ಗುಣಗಳನ್ನೂ ಈಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ-

ಪದರಚನೆ ಸಜ್ಜನಶ್ರವ । ಣದೊಳಂಚೆಯ ತುಪ್ಪುಳಿಂಚೆಯಿಂ ತಿರಿಪಿದ ವೋಲ್[1] ॥
ಮೃದುವೆನೆ ಪೊಸಬಗೆ ರಸಭಾ । ವದೊಳೋಕುಳಿಯಾಡೆ ಪೇಳ್ದಿನಭಿನವಪಂಪಂ ॥

ಬಗೆ ಚೇತೋಬಂಧು ಬಂಧಂ ಶ್ರವಣಸಹಚರಂ ಕಾಂತಿ ಕಾಂತಾಕಟಾಕ್ಷಾ ।
ನುಗಮರ್ಥವ್ಯಕ್ತಿ ವಾಣೀಮಣಿಮಯಮುಕುರಂ ಶ್ಲಿಷ್ಟಮಕ್ಲಿಷ್ಟಮಧ್ವಂ ॥
ಸುಗಮಂ ಭಾವಂ ಪ್ರಸನ್ನಂ ರಸಮನವಧಿ ಮಾಧುರ್ಯಮಾಶ್ಚರ್ಯಮೆಂದೀ ।
ಜಗಮೆಲ್ಲಂ ಮೆಚ್ಚೆ ಪೇಳ್ವಂ ಚತುರಕವಿಜನಾಸ್ಥಾನರತ್ನಪ್ರದೀಪಂ ॥

ಫುಲ್ಲಶರಂ ಬಸಂತದ ಪುಗಿಲ್ ನೆಱೆದಿಂಗಳ ತಣ್ಪಸಿಲ್ ಮುಗು ।
ಳ್ಮಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದ ಮಾವಲೆವ ತೆಂಕಣ ಗಾಳಿ ವಿಪಂಚಿಯಿಂಚರಂ ॥
ನಲ್ಲಳ ಲಲ್ಲೆ ಕೋಗಿಲೆಯ ಬಗ್ಗಣೆ ತುಂಬಿಯ ಗೇಯಮೆಂಬಿನಂ ।
ಬಲ್ಲವರಂ ಮನಂಗೊಳಿಸುಗುಂ ಕೃತಿ ಸತ್ಕೃತಿ ನಾಗಚಂದ್ರನಾ ॥

ಜಿನಪತಿಸಭೆಯೊಳ್ ಪೂಜ್ಯಂ । ಮುನಿಪತಿಸಭೆಯೊಳ್ ಪದಾರ್ಥನಿಪುಣಂ ವಿದ್ವ ।
ಜ್ಜನಸಭೆಯೊಳ್ ಮಾನ್ಯಂ ಸ । ಜ್ಜನಸಭೆಯೊಳ್ ಚಾರುಚರಿತನಭಿನವಪಂಪಂ ॥

ಕುಕವಿಗಳನ್ನು ಈ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ನಿಂದಿಸುತ್ತಾನೆ :—

ಆರಯ್ಯದೆ ಸದ್ಭಾವಮ । ನಾರಯ್ಯದೆ ಪದಪದಾರ್ಥಮಂ ದೆಸೆಬಿದ್ದಂ ।
ನೀರುಡುವಿನಡವಿಯುಂತಿರೆ । ನೀರಸಮನೆ ಕೇಳ್ದರಲಸೆ ಪೇಳ್ವಂ ಕವಿಯೇ ॥
ಪೆಱರ ನುಡಿ ಪೆಱರ ಮಾರ್ಗಂ । ಪೆಱರರ್ಥಂ ಪೆಱರ ದೇಸೆ ಪೆಱರೋಜೆಯೆನಲ್ ॥
ಪೆಱರ ಬಱಸಂದು ತನ್ನಂ । ಮೆಱೆವಂ ಕವಿಯಲ್ಲಮಾಟಕಾಱರ ಜೋಹಂ ॥

ಇವನ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ—

1. ರಾಮಚಂದ್ರಚರಿತಪುರಾಣ ಅಥವಾ ಪಂಪರಾಮಾಯಣ.

ಈ ಗ್ರಂಥವು ಚಂಪೂರೂಪವಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಜೈನಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ ರಾಮಾಯಣದ ಕಥೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಕವಿ—ವಿಪುಳಾಚಳದಲ್ಲಿ ವೀರಜಿನಪಾರ್ಶ್ವದಲ್ಲಿ ಗಣಾಗ್ರಣಿ ಗೌತಮನು ಮಗಧಾಧಿಪನಿಗೆ ಹೇಳಿದ ರಾಮಕಥೆಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸುತ್ತೇನೆ—ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಈ ರಾಮಕಥೆಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ದೇವಚಂದ್ರನು ತನ್ನ ರಾಮಕಥಾವತಾರದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. —

ಈರಾಮಕಥೆಯಂ ಮುನ್ನಂ ಆದಿದೇವನ ಸಮವಸರಣದೊಳ್ ಆದಿಚಕ್ರಿಯಪ್ಪ ಭರತೇಶ್ವರಂಗಂ ಪುರುಪರಮೇಶ್ವರಂ ಮೃದುಮಧುರಶ್ರಾವ್ಯನವ್ಯದಿವ್ಯಭಾಷೆಯಿಂ ನಿರೂಪಿಸಿದುದು, ಪರಂಪರಾತೀರ್ಥಸಂತಾನದಿಂ ಬರೆ, ಪಶ್ಚಿಮತೀರ್ಥಂಕ

1. ಲಂಚೆಯಿಂ ತೀವಿದವೋಲ್ ಎಂದು ಪಾಠಾಂತರವು.

ರರಪ್ಪ ಶ್ರೀವೀರವರ್ಧಮಾನಸ್ವಾಮಿ ಸರ್ವಭಾಷಾಸ್ವಭಾವದಿಂ ಶ್ರೇಣಿಕಮಹಾಮಂಡಲೇಶ್ವರಂಗೞಿಯೆ ಪೇೞ್ದುದುಂ, ಅದು ಅನುಕ್ರಮದಿಂ ಗುರುಪರಂಪರೆಯಿಂ ವ್ಯಕ್ತಮಾಗುತ್ತುಂ ಬರೆ ಕೂಚಿಭಟ್ಟಾರಕರುಂ ನಂದಿಮುನಿವರರುಂ ಕವಿಪರಮೇಷ್ಠಿಗಳುಂ, ರವಿಷೇಣಾರ್ಯರುಂ ವೀರಸೇನಸಿದ್ಧಸೇನರುಂ ಪದ್ಮನಂದೀಶರುಂ ಗುಣಭದ್ರರುಂ ಸಕಲಕೀರ್ತಿಗಳೆಂದಿವರಾದಿಯಾಗಿ ಪೇೞ್ದುದಂ ಚಾವುಂಡರಾಯ, ನಾಗಚಂದ್ರ, ಮಾಘಣಂದಿಸಿದ್ಧಾಂತಿ, ಕುಮುದೇಂದು, ನಯಸೇನಾದಿಗಳ್ ಪುರಾಣದೊಳಂ, ರಾಮಚರಿತ್ರದೊಳಂ ಕುಮುದೇಂದುರಾಮಾಯಣದೊಳಂ ಪುಣ್ಯಾಸ್ರವಕಥಾಸಾರದೊಳಂ ಪೇೞ್ದರ್.

ಇದರಿಂದ ಗುರುಪರಂಪರಾಗತವಾಗಿ ಉಪದಿಷ್ಟವಾದ ರಾಮಚರಿತೆ ಈಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಎಂಬುದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಗ್ರಂಥವು 16 ಆಶ್ವಾಸಗಳಾಗಿ ಭಾಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಈಗ್ರಂಥದ ವಿಷಯವಾಗಿ ದೇವಚಂದ್ರನು —

"ಶ್ರೀಮೂಲಸಂಘಬಲೋತ್ಕಾರಗಣಶ್ರೀಮಾಘಣಂದಿಸಿದ್ಧಾಂತಿಚಕ್ರವರ್ತಿಸುತ ಚತುರ್ವಿಧಪಾಂಡಿತ್ಯಶ್ರೀವಾದಿಕುಮುದಚಂದ್ರಪಂಡಿತದೇವ[1] ರಚಿತರಾಮಾಯಣ ಸಮಾನವಾದ ಶ್ರೀಮದಭಿನವಪಂಪರಚಿತರಾಮಾಯಣ"

ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.

ಗ್ರಂಥದ ಉತ್ಕೃಷ್ಟತೆಯನ್ನೂ ತನ್ನ ಕವಿತಾಪ್ರೌಢಿಯನ್ನೂ ಕವಿ ಈ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. —

ಪಿರಿದೆನಿಸಿರ್ದ ರಾಮಕಥೆಯುಂ ಕಿಱಿದಾಗಿರೆ ದೇಸೆ ಮಾರ್ಗಮೆಂ ।
ಬೆರಡಱೊಳಂ ರಸಂಬಡೆದು ಪಂಡಿತಮಂಡಲಿ ಮೆಚ್ಚೆ ನೇರ್ಪುವೆ ॥
ತ್ತಿರಲವಿರೋಧಮಾಗೆ ಕೃತಿವೇೞ್ದ ಸತ್ಕವಿ ನಾಗಚಂದ್ರನಂ ।
ತಿರೆ ಪೆಱರಾರ್ ಸರಸ್ವತಿ ಕುಡಲ್ ಪಡೆದರ್ ವರಮಂ ಕವೀಶ್ವರರ್ ॥

ಕೃತವಿದ್ಯರ್ ಸಮಚಿತ್ತರಾಗಿ ಪದಪಿಂದಾರಯ್ಯೆ ಕರ್ಣಾಟಸಂ ।
ಸ್ಕೃತಕಾವ್ಯಂಗಳೊಳರ್ಥದಿಂ ರಚನೆಯಿಂ ನೇರ್ಪಟ್ಟ ವಿದ್ವಚ್ಚಮ ॥
ತ್ಕೃತಿಯಪ್ಪಂತಿರೆ ನಾಗಚಂದ್ರವಿಬುಧಂ ಪೇೞ್ದಂದದಿಂದಾದ್ಯರ ॥
ದ್ಯತನರ್ ಪೇೞ್ದಭಿರಾಮರಾಮಕಥೆಯೇಂ ಸಯ್ಪಿಂಗಡರ್ಪಕ್ಕುಮೋ ॥

ಗ್ರಂಥಾವತಾರದಲ್ಲಿ ಕವಿ 20 ನೆಯ ತೀರ್ಥಂಕರನಾದ ಮುನಿಸುವ್ರತನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಬಳಿಕ ಸಿದ್ಧಾದಿಗಳನ್ನೂ ಸರಸ್ವತಿಯನ್ನೂ ಸ್ತುತಿಸಿ ತರುವಾಯ ಅನುಬದ್ಧ ಕೇವಲಿಗಳು ಮೊದಲುಗೊಂಡು ವೀರಣಂದಿಸೈದ್ಧಾಂತಿಕರ ವರೆಗೆ ಗುರುಗಳನ್ನು ಸ್ತುತಿ

1. ಈತನಾರೋ ತಿಳಿಯದು. ಆದರೆ ಕುಮುದೇಂದುವೆಂಬೊಬ್ಬನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಒಂದು ರಾಮಾಯಣವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಅವನು ಸುಮಾರು 1275 ರಲ್ಲಿ ಇದ್ದುದಾಗಿ ತಿಳಿಯಬರುವುದರಿಂದ ನಾಗಚಂದ್ರನಿಗಿಂತ ಈಚೆಯವನು.

ಸಿದ್ದಾನೆ.[1] [ಈ ಗುರುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವರನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವ ಈ ಗ್ರಂಥದ ಪದ್ಯಗಳು ಶ್ರ. ಬೆ. ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಅನುವಾದಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ.[2]] ಬಳಿಕ ನಾಮನಿರ್ದೇಶಮಾಡದೆ ಪೂರ್ವಕವಿಗಳನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿ ಆಮೇಲೆ ಜೈನಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ—

ಜಗಮಂ ಯುಗಮಂ ಮನ್ವಾ। ದಿಗಳಂ ಕಾಲಸ್ವರೂಪಮಂ ಜಿನರಂ ಚ ॥
ಕ್ರಿಗಳಂ ಹಲಧರಕೃಷ್ಣಾ। ದಿಗಳಂ ಶ್ರೀರಾಮಚರಿತದೊಳ್ ವರ್ಣಿಸುವೆಂ ॥

ಎಂದು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಮಾಡಿ ಅದೇ ಮೇರೆಗೆ ಹಲಧರಕೃಷ್ಣರವರೆಗೆ ಸೂಚಿತವಾಗಿರುವ ವಿಷಯವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಹೇಳಿ ಮೂರನೆಯ ಆಶ್ವಾಸದಲ್ಲಿ ದಶರಥನ ಕಥೆಯನ್ನು ಉಪಕ್ರಮಿಸುತ್ತಾನೆ. ಕೊನೆಯ ಆಶ್ವಾಸದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮನು ಜಿನದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ನಿರ್ವಾಣವನ್ನು ಐದಿದಂತೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಆಶ್ವಾಸಗಳ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ—

ಇದು ಪರಮಜಿನಸಮಯಕುಮುದಿನೀಶರಚ್ಚಂದ್ರಬಾಲಚಂದ್ರಮುನೀಂದ್ರಚರಣನಖಕಿರಣಚಂದ್ರಿಕಾಚಕೋರಂ ಭಾರತೀಕರ್ಣಪೂರಂ ಶ್ರೀಮದಭಿನವಪಂಪವಿರಚಿತಮಪ್ಪ ರಾಮಚಂದ್ರಚರಿತಪುರಾಣದೊಳ್

ಎಂಬ ಗದ್ಯವಿದೆ.

ಈ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೂ ವಾಲ್ಮೀಕಿರಾಮಾಯಣಕ್ಕೂ ಇರುವ ಕೆಲವು ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತೇವೆ. ಇಲ್ಲಿ ರಾಮನ ತಾಯಿ ಅಪರಾಜಿತೆ; ಶತ್ರುಘ್ನನ ತಾಯಿ ಸುಪ್ರಭೆ. ಸುಮಿತ್ರೆಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೊಬ್ಬನೇ ಮಗ. ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನ ಪ್ರಸ್ತಾವವೇ ಇಲ್ಲ. ಸುಗ್ರೀವಾದಿಗಳು ಕಪಿಗಳಲ್ಲ, ಕಪಿಧ್ವಜರು. ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಗೆ ಬಲಾಚ್ಯುತರು ಎಂದೂ ಹೆಸರು. ಇವರು ಕಾರಣಪುರುಷರೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಗೆ ಕೃಷ್ಣ, ಕೇಶವ, ವಾಸುದೇವ ಎಂಬ ಹೆಸರುಗಳೂ ಉಂಟು; ಇವನಿಗೆಯೇ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯವು ಹೇಳಿದೆ. ರಾಮನ ವರ್ಣ ಬಿಳುಪು; ಲಕ್ಷ್ಮಣನದು ಕಪ್ಪು. ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಗೆ ಅನೇಕಾವೃತ್ತಿ ಮದು

---

1. ಅನುಬದ್ಧಕೇವಲಿಗಳು, ಶ್ರುತಕೇವಲಿಗಳು, ದಶಪೂರ್ವಧರರು, ಏಕಾದಶಾಂಗಧಾರಿಗಳು, ಭೂತಬಲಿ, ಪುಷ್ಪದಂತ, ಜಿನಸೇನ, ವೀರಸೇನ, ಸಮಂತಭದ್ರ, ಕವಿಪರಮೇಷ್ಠಿ, ಪೂಜ್ಯಪಾದ, ಕೊಂಡಕುಂದ, ಅಕಲಂಕ, ವರ್ಧಮಾನಭಟ್ಟಾರಕ, (ಸ್ವಗುರು)ಬಾಲಚಂದ್ರ, (ತತ್ಸಧರ್ಮ) ಮೇಘಚಂದ್ರತ್ರೈವಿದ್ಯ, (ಬಾಲಚಂದ್ರಪುತ್ರ) ಶುಭಕೀರ್ತಿ, ವಾಸುಪೂಜ್ಯ, ಶ್ರುತಕೀರ್ತಿ, (ಮೇಘಚಂದ್ರಪುತ್ರ) ವೀರಣಂದಿ.

2. ಮೇಘಚಂದ್ರನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವ "ಮುನಿನಾಥಂದಶಧರ್ಮಧಾರಿ" (I. 20) ಶ್ರ. ಬೆ. ಶಾ ॥ 47 ರಲ್ಲಿ (1115); ಇವನನ್ನೇ ಸ್ತುತಿಸುವ ಈ ಪದ್ಯವೂ "ಮೂವತ್ತಾರುಂ ಗುಣದಿಂ" (I. 19) ಎಂಬ ಪದ್ಯವೂ, ಇವನ ಮಗ ವೀರಣಂದಿಯನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವ "ಗಣಧರರಂ. ಶ್ರುತಪೊಳ್" (I. 26) "ಹರಿಹರಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭ" (I. 27) ಎಂಬ ಪದ್ಯಗಳೂ ಶ್ರ. ಬೆ. ಶಾ ॥ 50 ರಲ್ಲಿ (1146); ಶ್ರುತಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವ "ಆಮೊಂಬಾದಿಕಥಾತ್ರಯ" (I. 24) "ಶ್ರುತಕೀರ್ತಿತ್ರೈವಿದ್ಯ" (I. 25) ಎಂಬ ಪದ್ಯಗಳು ಶ್ರ. ಬೆ. ಶಾ ॥ 40ರಲ್ಲಿ (1163); ಬಾಲಚಂದ್ರನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವ "ಪ್ರಚುರಕಳಾನ್ವಿತ" (I. 18) ಎಂಬ ಪದ್ಯವು ಶ್ರ. ಬೆ. ಶಾ ॥ 69 ರಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ.

ವೆಯಾಗುತ್ತದೆ; ಈತನೇ ರಾವಣನನ್ನು ಸಂಹರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಸೀತೆಗೆ ಪ್ರಭಾಮಂಡಲನೆಂಬ ಒಬ್ಬ ಸಹೋದರನುಂಟು; ಅವಳು ಲವಾಂಕುಶರ ಜನನಾನಂತರ ಅಗ್ನಿಪ್ರವೇಶಮಾಡಿ ಜಿನದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಇತ್ಯಾದಿ.

ಇವನ ಬಂಧವು ಬಹಳ ಲಲಿತವಾಗಿಯೂ ಘನೋಹರವಾಗಿಯೂ ಇದೆ. ಈ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ—

ಕಪಿಲಚಿತ್ರೋತ್ಸವೆಯರ ಸ್ನೇಹ.

ಒಡನಾಡಿಯುಮೊಡನೋದಿಯು। ಮೊಡವಳೆದುಂ ಪಲವು ಕಾಲದಿಂದನುಬಂಧಂ ॥
ಗಿಡದೊಡಲೆರಡನು ಪೊಂದೆನೆ। ಗೆಡೆವಕ್ಕಿಗಳಂತೆ ಕೂಡಿ ನಲಿಯುತ್ತಿರ್ದರ್ ॥

ಹುಲಿ.

ಜಡಿಯುತ್ತುಂ ಬಾಲಮಂ ಕಣ್ಣುರಿಯನುಗುಳೆ ಜಿಹ್ವಾನಲಂ ಪೆರ್ಚೆ ಬಾಯ್ವಿ।
ಟ್ಟೊಡೆವನ್ನಂ ಗರ್ಜಿಸುತ್ತುಂ ಪವನಜವದೆ ಮೇಲ್ವಾಯ್ದು ಪೊಯ್ದುತ್ತು ಕೆಯ್ಯೇ
ಱೆಡೆಯಿಂ ಬಾಯೇಱ ಬಾಯಿಂದೊಡನೆ ರುಧಿರಮುಂ ಖಂಡಮುಂ ಸೂಸುವನ್ನಂ
ಸಿಡಿಲೆಂಬಾಶಂಕೆಯಂ ಪೆಣ್ಬುಲಿ ಪಡೆದು ಮೃಗೀರಕ್ತಸೇವಾನುರಕ್ತಂ ॥

ದಶರಥನ ಸೌಂದರ್ಯ.

ತೊಡವುಗಳೆಡ್ಡಮಾವನಿತಱಂ ತನಗಕ್ಕುಮೆ ಗಾಡಿ ಗಾಡಿ ಮೆ।
ಯ್ದೊಡವೆನೆ ಮಾಸಿ ರೂಪುಗರೆದಿರ್ದೊಡಮಾತನ ರೂಪಿದೊಂದು ಕ ॥
ಣ್ದೊಡವೆನೆ ಬೇಱದೊಂದು ಬಗೆಗಿಕ್ಕಿದ ಠಕ್ಕನೆ ವಶ್ಯದೊಂದು ಕ।
ಣ್ದೊಡವೆನೆ ನೋೞ್ಪ ನೋಟಕರ ಕಣ್ಗೊಳಗಾದುದು ಕಣ್ಣ ಪಾಪೆವೋಲ್ ॥

ರಾಮನಮೂರ್ಛೆ.

ನಸುಬಿಸುಪೇಱೆ ಮೆಯ್ ಮುಗುಳೆ ಕೆತ್ತುವ ತಾಣಮೆ ಕೆತ್ತೆ ಮಂದಮಾ।
ದುಸಿರ್ಗಳೆ ನಾಸಿಕಾಮುಕುಳದಿಂದಿನಿಸುಂ ಪೊಱಪೊಣ್ಮೆ ತಳ್ತು ಸಂ ॥
ಧಿಸಿದವೆ ಬಿರ್ಚೆ ಕಣ್ಮಲರ್ಗಳುಳ್ಳಲರುತ್ತಿರೆ ಜಾನಕೀ ಎನು।
ತ್ತುಸಿರ್ದುಸಿರ್ದೆೞ್ದನಾರಘುಕುಲಾಂಬರಚಂಡಮರೀಚಿ ಮೂರ್ಛೆಯಿಂ ॥

ರಾಮನ ಪ್ರಲಾಪ.

ಕಳಹಂಸಾಲಸಯಾನೆಯಂ ಮೃಗಮದಾಮೋದಾಸ್ಯನಿಶ್ವಾಸೆಯಂ।
ತಳಿರೇ ತಾವರೆಯೋ ಮದಾಳಿಕುಳಮೋ ಕರ್ಣೆಯ್ದಲೇ ಮತ್ತಕೋ ॥
ಕಿಳಮೋ ಕಂಡಿರೆ ಪಲ್ಲವಾಧರೆಯನಂಭೋಜಾಸ್ಯೆಯಂ ಭೃಂಗಕುಂ।
ತಳೆಯಂ ಕೈರವನೇತ್ರೆಯಂ ಪಿಕರವಪ್ರಖ್ಯಾತೆಯಂ ಸೀತೆಯಂ ॥

ವರ್ಷಾಕಾಲ.

ತೀಡುವ ಪಶ್ಚಿಮಾನಿಲನ ತೀಟದೊಳುತ್ಕಟಮಾಗೆ ರಾಗಮಿ।
ರ್ದೋಡಿದ ಚಂಚುವಂ ತೆಱೆದೆಱಂಕೆಯೆೞಲ್ದಿರೆ ಕಂಠನಾಳಮಂ ॥

ನೀಡಿ ವಿಯತ್ತಳಕ್ಕೊಗೆದು ಕಾರ ಮುಗಿಲ್ವನಿಯಂ ಮನಂ ಕುಳಿ ।
ಕೊರ್ಗಡುವಿನಂ ಕರ್ದುಂಕಿ ನಲಿದಾಱಿದುದಾಡಿದುದಂದು ಚಾತಕಂ ॥

ಗ್ರೀಷ್ಮ.

ಮೃಗಕುಲಮಾಸೆಗೆಯ್ದು ಮೃಗತೃಷ್ಣಿಕೆಯಂ ಜಲಮೆಂದು ತೃಷ್ಣೆಯಿಂ।
ಪಗಲಿಱಿವನ್ನೆಗಂ ಪರಿದು ಗಂಟಲುರಂಬರಮಾಗೆ ಬೆಂದೊವಲ್ ॥
ತೆಗಳಿಗೆವೀಱಿ ಬಾಯ್ಗೆ ಕರುಸಂ ಬರೆ ನಾಲಗೆಗಿಟ್ಟು ನಟ್ಟ ದಿ ।
ಟ್ಟಗಳೊಡನಳ್ಕಿ ಪೊಯ್ಯೆ ನಡೆಗೆಟ್ಟುವು ತೃಷ್ಣೆಯಿನಾರೊ ಬೇಯದರ್ ॥

2. ಮಲ್ಲಿನಾಥ ಪುರಾಣ.

ಇದು 19ನೆಯ ತೀರ್ಥಂಕರನಾದ ಮಲ್ಲಿನಾಥನ ಚರಿತೆ; ಚಂಪೂರೂಪವಾಗಿದೆ; 14 ಆಶ್ವಾಸಗಳಾಗಿ ಭಾಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಗ್ರಂಥದ ಉತ್ಕೃಷ್ಟತೆಯನ್ನೂ ತನ್ನ ಕವಿತಾಪ್ರೌಢಿಯನ್ನೂ ಕವಿ ಈ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ:—

ಸಮಚಿತ್ತರಪ್ಪ ವಿದ್ವ। ತ್ತಮರಿರ್ದ್ದಾರಯ್ಯೆ ಸರಸಕವಿತಾರಸದೊಳ್ ।
ಸಮನಕ್ಕು ಮಧಿಕಮಕ್ಕುಂ। ಸಮಸ್ತಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಮಲ್ಲಿನಾಥಪುರಾಣಂ ॥
ಧರೆ ಪೊಗೞೆ ವೀತರಾಗನ। ಚರಿತದೊಳಳವಡಿಸಿ ಸಕಲರಸಮಂ ಕವಿತಾ ।
ಪರಿಣತಿಯಂ ಮೆಱೆದಂ ಕಾ। ವ್ಯರಸಾರ್ಣವಪೂರ್ಣಚಂದ್ರನಭಿನವಪಂಪಂ ॥

ಚರಿತಪುರಾಣಮಂ ನೆಱೆಯೆ ಪೇೞ್ವೊಡೆ ಪೇೞ್ಗೆ ಮ ದಿವ್ಯಭಾಷೆಯಿಂ ।
ಪರಮಜಿನೇಶ್ವರರ್ ಗಣಧರರ್ ಜಿನತತ್ತ್ವಮಹತ್ತ್ವಮನ್ಯಗೋ ॥
ಚರಮೆ ರಸಾವಲಂಬಮೆನೆ ಮಲ್ಲಿಜಿನೇಂದ್ರಮಹಾಪುರಾಣಮಂ ।
ವಿರಚಿಸಿದಂ ಪ್ರಸಿದ್ಧಕವಿಪದ್ಧತಿಯಿಂ ಕವಿತಾಮನೋಹರಂ ॥

ಗ್ರಂಥಾವತಾರದಲ್ಲಿ ಮಲ್ಲಿನಾಥನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಬಳಿಕ ಸಿದ್ಧಾದಿಗಳನ್ನೂ ರತ್ನತ್ರಯವನ್ನೂ ಸರಸ್ವತಿಯನ್ನೂ ಯಕ್ಷಯಕ್ಷಿಯರನ್ನೂ ಸ್ತುತಿಸಿ ಅನಂತರ ಅನುಬದ್ಧಕೇವಳಿಗಳಿಂದ ಮೇಘಚಂದ್ರತ್ರೈವಿದ್ಯರವರೆಗೆ ಗುರುಗಳನ್ನು ರಾಮಚಂದ್ರಚರಿತಪುರಾಣದಲ್ಲಿರುವ ಪದ್ಯಗಳಿಂದಲೇ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಆ ಮೇಲೆ ಪೂರ್ವಕವಿಗಳನ್ನು ಹೊಗಳಿ [1]

ಭರತಮಹೀಶ್ವರಂಗೆ ಮಗಧೇಶ್ವರಮಂಡಲಿಕಂಗೆ ತಾರಭೂ ।
ಧರವಿಪುಳಾದ್ರಿಯೊಳ್ ವೃಷಭಸೇನಗಣಾಗ್ರಣಿ ಗೌತಮೋತ್ತಮಂ ॥
ಪುರುಜಿನವರ್ಧಮಾನಗುರುಸನ್ನಿಧಿಯೊಳ್ ತಿಳಿಮಂತು ಪೇೞ್ದುದಂ ।
ವಿರಚಿಸುವೆಂ ಮನಂ ಬಯಸೆ ಮಲ್ಲಿಜಿನೇಂದ್ರಮಹಾಪ್ರಬಂಧಮಂ ॥

ಎಂದು ಕಥೆಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಆಶ್ವಾಸಗಳ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ರಾಮಚಂದ್ರಚರಿತಪುರಾಣದಲ್ಲಿರುವ ಗದ್ಯವೇ ಇದೆ; ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಮಲ್ಲಿನಾಥಪುರಾಣದೊಳ್ ಎಂದಿದೆ.

1. 84 ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ನೋಡಿ.

ಈ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಕವಿ ತನ್ನ ವರ್ಣನಾಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಬಹಳ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತೋರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ:—

ಅಭಿನಯ.

ಮನದ ತೊಡರ್ಪು ಲೋಚನದಡರ್ಪರಲಂಬಿನ ಕೂರ್ಪು ಸರ್ಪವೋ ।
ಹನರಸದಿರ್ಪು ಬೇಟದ ಪೊಡರ್ಪಭಿಮಾನದ ನಟ್ಟುತುರ್ಪು ಕಾ ॥
ಮನ ಕರವಾಳ ಕರ್ಪು ವಿರಹಾಹಿಯ ತೋಳ ಪಸುರ್ಪು ಜೇಯ ಭಾ ।
ಪನಿಸುವುದಂಗಹಾರಕರಣಾಭಿನಯಂಗಳ ನೇರ್ಪು ನೀಱೆಯಾ ॥

ಚಂದ್ರೋದಯ.

ದಾಂಗುಡಿವಿಟ್ಟು ದಳ್ಳಿಸುವ ಕೆಂದಳದಿಂದೊಸೆದೆತ್ತಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಕಾ ।
ಮಂಗೆ ಮಗಂಗೆ ಶೈಶವನಿರೀಕ್ಷಣಕೇಳಿಗೆ ನೇತ್ರಸೂತ್ರದಿಂ ॥
ದಿಂಗಡಲೆಂಬ ಸಜ್ಜೆವನೆಯೊಳ್ ತೆರೆದೊಟ್ಟಿಲ ಮೇಲೆ ಕೆಂಬರ ।
ಲ್ದಿಂಗಣಿಗಟ್ಟಿದಂತುದಯಶೈಲಶಿಖಂಡದೊಳಿಂದುಮಂಡಳಂ ॥

ಚಂದ್ರಿಕೆ.

ಪುಗಿಸಿದುವಟ್ಟು ಪರ್ವತಗುಹೋದರಮಂ ಕೆಲವಂ ಗವಾಕ್ಷದಿಂ ।
ದುಗಿದುವು ದೇವಸದ್ಮದೊಳಡಂಗಿದುವಂ ಬಯಲಿಂಗೆ ಬಿಱ್ದವಂ ॥
ತಗುಳ್ದರೆಯಟ್ಟು ನುಂಗಿದುವು ಪೆರ್ಮರನಂ ಸೆಱಗೆಯ್ದು ಪರ್ಣಸಂ ।
ಧಿಗಳೆಡೆಯಿಂದವಿಟ್ಟೊರಸಿ ಕೊಂದುವು ಕೞ್ತಲೆಯಂ ಹಿಮಾಂಶುಗಳ್ ॥

ಭೃಂಗ.

ಬಿರಿಮುಗುಳೊಳ್ ಮುಸುಂಬನಲೆದೊಯ್ಯನೆ ಕರ್ಣಿಕೆಯಂ ಕದರ್ಂಕಿ ಕೇ ।
ಸರಮನೆಱಂಕೆಯಿಂ ಕೆದಱಿ ಬಂಡನುರಂಬರಮುಂಡು ತಳ್ತಸಱ್ ॥
ಪೊರೆಯೊಳಡಂಗಿ ನುಣ್ಚರದಿನಾಣತಿಮಾಡಿದುದುನ್ಮದಾಳಿ ತಾ ।
ವರೆಯೊಳಗಿರ್ದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಮನಂಬಡೆದೆಕ್ಕಲಗಾಣನೆಂಬಿನಂ ॥

ಪೊಸತಲರ್ದ ವಕುಳರಸದೊಳ್। ಮುಸುಂಬು ಮುೞುಗುವಿನಮೆಱಗಿ ಕೋ
ಡೆಱಕೆಗಳಂ ॥

ಪಸರಿಸಿ ಕಂಪನಲಂಪಿಂ । ದುಸಿರ್ದುಸಿದೀಂಟಿದುದು ಮಧುಪನೆರ್ದೆಮುೞು
ಗುವಿನಂ ॥

ಹಂಸದ ಪಟ.

ಬಟ್ಟುದುವಾದ ಕಣ್ಣ ಕರಿಯಾಲಿಯ ಸುತ್ತಣ ಸಣ್ಣ ಬೆಳ್ಪು ನೇ ।
ರ್ಪಟ್ಟುದು ಕರ್ಬುರಚ್ಛವಿಯ ಚಂಚು ಮನಂಗೊಳಿಸಿತ್ತು ಮೆಯ್ಯ ಬೆ ॥
ಳ್ಪಟ್ಟಳವಾಯ್ತು ಕಾಲ್ಗಳರಿದಾಳದ ಮೇಗಣ ಕೆಂಪಿನಣ್ಪಿಯಿಂ ।
ದಿಟ್ಟಿಗೆ ಬಂದುದಾರ್ ಬರೆವರಿಂತಳವಟ್ಟಿರೆ ರಾಜಹಂಸನಂ ॥

ಪಕ್ಷಿಯ ಕೂಗು.

ಅಲರ್ವಕ್ಕಿಯ ಗೆಡೆವಕ್ಕಿಯ । ಜಲವಕ್ಕಿಯ ಪವಳವಾಯ ಪಕ್ಕಿಯ ಕಿಸುಗ ॥
ಣ್ಮಲರ್ವಕ್ಕಿಯ ಮೆಲ್ಲುಲಿ ನ । ಲ್ಲುಲಿ ಮದನನ ಗೀತವಾದ್ಯದುಲಿಯ ವೊಲೆ ಸೆಗುಂ ॥

ಕಂತಿ. ಸು. 1105.

ಈಕೆ ಆವ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾಳೆಯೋ ತಿಳಿಯದು. ಆದರೆ ಈಕೆ ದ್ವಾರ ಸಮುದ್ರದ ಬಲ್ಲಾಳರಾಯನ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಅಭಿನವಪಂಪನು ಕೊಟ್ಟ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಪೂರ್ತಿಮಾಡಿದಂತೆ "ಕಂತಿಹಂಪನ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು" ಎಂಬ ಪದ್ಯಗಳಿಂದ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ. ಬಾಹುಬಲಿ (16 ನೆಯ ಶತಮಾನ) ನಾಗಕುಮಾರಚರಿತೆಯಲ್ಲಿ—

ವಿಬುಧಜನಸ್ತುತಶ್ರೀವೀರಬೋರನ । ಸಭೆಗೆ ಮಂಗಳಲಕ್ಷ್ಮಿಯೆನಿಪ ॥
ಶುಭಗುಣಚರಿತೆ ಕಂತಿಕೆಯರ ಪೊಗಟ್ವೆ ನಾ । ನಭಿನವವಾಗ್ದೇವಿಯರ ॥

ಎಂಬ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಈಕೆಯನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಇದರಿಂದ ಈಕೆ ದ್ವಾರಸಮುದ್ರದ ಬಲ್ಲಾಳರಾಯನ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಪಂಡಿತೆಯಾಗಿದ್ದಂತೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. "ಅಭಿನವವಾಗ್ದೇವಿ" ಎಂಬುದು ಈಕೆಗೆ ಬಿರುದಾಗಿದ್ದಿರಬಹುದು. ದೇವಚಂದ್ರನು ಈಕೆಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ಹೀಗೆ ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ:—

ಬೋರರಾಯಂ ಬೋರಸಮುದ್ರಮೆಂಬ ತಟಾಕಮಂ ಕಟ್ಟಿಸಿ ಧರ್ಮಚಂದ್ರನೆಂಬ ದ್ವಿಜನುಂ ಮಂತ್ರಿಯಾಗಲ್ ಆಳುತ್ತಿರೆ ಮಂತ್ರಿಯು ಮಗಂ ಉಪಾಧ್ಯಾಯನಾಗಿ ಛಂದೋಲಂಕಾರವ್ಯಾಕರಣಕಾವ್ಯಾದಿಗಳಂ ಪೇಳುತ್ತೆ ಮಕ್ಕಳ್ಗೆ ಮತಿಪ್ರಕಾಶಕ್ಕಂ ಜ್ಯೋತಿಷ್ಮತೀತೈಲಮಂ ಮಾಡಿ ಕುಡುಕೆಯೊಳಿಟ್ಟು ಮಂದಮತಿಯಾಗಿರ್ದಗ್ಗರೆಬಿಂದುಮಾತ್ರಮಂ ಕುಡುತ್ತುಮಿರ್ಪುದುಂ ಕಂತಿಯೆಂಬ ಕೆಳದಿ ಅಱಿಯದೆ ಆ ತೈಲವೆಲ್ಲಮಂ ಸೇವಿಸಲ್ ಉರಿ ಹತ್ತಿ ಬಾವಿಯೊಳ್ ಬಿೞ್ದೊಡಂ ಕಂಠಪ್ರಮಾಣದ ನೀರೊಳ್ ನಿಂದು ಜೀವಮುೞಿಯೆ ವಿದ್ಯಾವಿಶಾರದೆಯಾಗಿ ಕವಿತ್ವಮಂ ಪೇೞುತ್ತುಂ ಬಾವಿಯೊಳ್ ಇರ್ಪುದುಂ, ಬೋರರಾಯನಾಸ್ಥಾನದ ಕನ್ನಡ ಸಂಸ್ಕೃತಮಹಾಕವಿಗಧಿಪಂ ಪಂಪಕವಿಯುಂ ಕಳುಹಲ್ ಆತಂ ಬಂದು ವಿದ್ಯೆಯಿಂ ಸಾವಿರಪ್ರಶ್ನೆಯಂ ಕೇಳಲ್ ಉತ್ತರಮಂ ಕುಡಲ್ ಆಕೆಯುಂ ರಾಜನ ಭಗಿನಿಯೆನಿಸಿ ವಿದ್ವತ್ಸಮೂಹದೊಳ್ ಅಧಿಕ ಕವೀಶ್ವರಿಯಾಗಿರ್ದಳ್.

ಅಭಿನವಪಂಪನು ಇವಳಿಗೆ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಂತೆ ತಿಳಿವುದರಿಂದ ಈಕೆ ಆತನ ಸಮಕಾಲದವಳಾಗಿರಬೇಕು. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದ್ವಾರಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ 1104 ರಿಂದ 1141 ರವರೆಗೆ ಆಳಿದ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನಬಲ್ಲಾಳನೇ ರಾಜನಾಗಿದ್ದಿರಬೇಕು. ಈತನ ಸಭೆ

ಯನ್ನು ಪಂಪ, ಕಂತಿ, ರಾಜಾದಿತ್ಯ, 1 ಮೊದಲಾದ ಕವಿಗಳು ಅಲಂಕರಿಸಿದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಕವಿತ್ವವನ್ನು ಮಾಡಿರುವ ಹೆಂಗಸರಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ತಿಳಿದಮಟ್ಟಿಗೆ ಈಕೆಯೇ ಮೊದಲನೆಯವಳು. ಇವಳ ಪದ್ಯಗಳಿಂದ ಈಕೆ ಜೈನಸ್ತ್ರೀಯೆಂದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಇವಳಿಗೂ ಪಂಪನಿಗೂ ಬಹಳವಾಗಿ ಸಂವಾದವು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೂ, ಒಂದಾನೊಂದು ದಿವಸ ಪಂಪನು ಇವಳಿಂದ ಹೊಗಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವೆನೆಂದು ಪಂಥವಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅವಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಸತ್ತವನಂತೆ ನಟಿಸಿ ಶವದಂತೆ ಬಿದ್ದಿರಲು ಆಗ ಕಂತಿ ಈತನನ್ನೂ ಈತನ ಕವಿತಾಚಾತುರಿಯನ್ನೂ

ಕವಿರಾಯ ಕವಿಪಿತಾಮಹ ಕವಿಕಂಠಾಭರಣ ಕವಿಶಿಖಾಮಣಿ ಭಾಪುರೆ ||
*****ಮ ಪಂಪುಗೆ ಕವಿಚಕ್ರೇಶಂಗೆ ಸಾವು ಸಮನಿಸಿತಕಟಾ ||**
ಕಲೊಲ್ಲ ಸಗ್ಗಂ ಕೊಯ್ದೊಣಗಿದ | ಪುಲ್ಲೆಲ್ಲಂ ಚಿಗುರ್ಗುಮಡವಿಗಡಿದ ಮರಂಗಳ್ ||
ಪಲ್ಲವಿಕುಮಮುಮು ಕವಿಗಜ | ಮಲ್ಲನ ಪಂಪುಗನ ಕಾವ್ಯರಸತಾಮೃತದಿಂ ||
ಇನ್ನೇಕೆ ದೋರನೋಲಗ | ಮಿನ್ನೇಕೆ ಕವಿತ್ವವಾದತರ್ಕಸಮಸ್ಯಂ ||
ಇನ್ನೇಕೆ ಬಲ್ವಿಚಾರಂ | ಚೆನ್ನಿಗಕವಿ ಪಂಪರಾಜನಚಿದಬಟಿಕ್ಕಂ ||

ಎಂಬ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಗಳಿ ಶೋಕಿಸಲು, ಪಂಪನು ಎದ್ದು "ನಿನ್ನಿಂದ ಹೊಗಳಿಸಿಕೊಂಡು ಪಂಥವನ್ನು ಗೆದ್ದೆನು" ಎಂದು ಹೇಳಿದಂತೆಯೂ, ತಿಳಿಯಬರುತ್ತದೆ.

ಕೆಲವು ಸಮಸ್ಯಾಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ :—

ಪಂಪ.—ದನವಂ ಕಡಿಕಡಿದು ಬಸದಿಗೆಚೆಯುತ್ತಿರ್ದರ್. [ಪಾರ್ ||
ಕಂತಿ.—ವನದೊಳಗೆ ಪುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆಯುತೆ | ತನಿಗಂಪಂ ಪತ್ತುದೆಸೆಗೆ ಬೀರುತ್ತಿ ಘನತರಸುರುಚಿರಸಚ್ಚಂ | ದನವಂ ಕಡಿಕಡಿದು ಬಸದಿಗೆಚೆಯುತ್ತಿರ್ದರ್ ||
ಕಂತಿ.—ಕಡೆದೊಡೆಯುಲ್ ಹರನಾಮಂ | ನಡುದೊಡೆಯುಲ್ ಹವಿಯು ನಾಮ ಮೊದ್ಯಕ್ಷರಮುಂ ||
ತೊಡೆಯಲ್ಕೆ ರವಿಯು ನಾಮಂ | ಕಡೆಯಿಂದೋದಲ್ಕೆ ವಿರಹ ಕೇಳಿಲೆ ಪಂಪಾ ||

[ಹರವಿ.]

ಪಂಪ.—ಮಸೆಕಲ್ಲ ಕುದುರೆ ಬಾಚಿಯು | ಪೊಸತೆನಿಸುವ ಕೊಡಲಿಯುಳಿಯುನೊರ್ಕಂದದೊಳಂ ||
ಉಸಿರೆಂದಾಗುಣಕಂತಿಕೆ| ಗಸಮಸಮಸ್ಯಮನೆ ಕೊಟ್ಟನಭಿನವಪಂಪಂ||
ಕಂತಿ.—ಮಸಕಲ್ಲಿಗೆ ಬೊಂಬಳಮುಂ | ಮಸುಧಾತಳಕುದಿರೆ ಬಾಚಿಯುತ್ತಿದಳೊರ್ಗಳ್ ||

1. ರಾಜಾದಿತ್ಯನ ಚರಿತವನ್ನು ನೋಡಿ.

'ಶಶಿಮುಖಿಗೆ ಕೊಡಲಿಕಾವಧು । ಪೊಸವಣ್ಣಂ ಸವಿದು ನೋಡಿ ನಸುವು
ರಿಯೆಂದಳ್' ॥

ಕಂತಿ—ನಿನ್ನ ಕವಿತ್ವಮೆಲ್ಲಂ ಮಡಕೆ, ತುಡುಕೆ, ಅಡಕೆ, ಹೊಡಕೆ ಎಂದೊಡೆ—

ಪಂಪಂ—ಮಡಕೆ ನಿಮಿರ್ದಾಡೆ ಜಡೆಗಳ್ । ತುಡುಕೆ ಶರಾಘಮುಮನಭವನತಿ
ಕೋಪದೊಳಂ ॥

ಅಡಕೆ ಮರುಳ್ಗಳ್ ಪೆಣನಂ । ಹೊಡೆಕೆಡೆದರ್ ದೈತ್ಯರಂದು ತ್ರಿಪುರ
[ಸ್ಥಳದೊಳ್ ॥

ಪಂಪಂ—ನಿರೋಷ್ಠ್ಯಕಂದಮಂ ಪೇಳೆಂದೊಡೆ—

ಕಂತಿ.—ಸು[1] ರನರನಾಗಾಧೀಶ್ವರ । ಶೇರಕಿರೀಟಾಗ್ರಲಗ್ನಚರಣಸರೋಜಾ ॥
ಧೀರೋದಾರಚರಿತ್ರ । ತ್ಸಾರಿತಕಲುಷಾಘ ರಕ್ಷಿಸಟ್ಕಿಜಿನಹಾ ॥

ಹಂಪೆಯ ಮಾದಿರಾಜ. ಸು. 1100.

ರಾಘವಾಂಕನು (ಸು. 1165) ತನ್ನ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಈತನನ್ನು "ಸುಕವಿ" ಎಂದು ಹೇಳುವುದರಿಂದ ಇವನು ಕವಿಯಾಗಿದ್ದಿರಬೇಕು. ಆ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಗುರುಪರಂಪರೆಯಂತೆ ಈತನು ಹರಿಹರನ (ಸು. 1165) ತಂದೆಯ ಗುರುವಿನ ಗುರುವಾದುದರಿಂದ ಸುಮಾರು 1100 ರಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿರಬಹುದು. ಇವನಾವ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆಯೋ ತಿಳಿಯದು.

ಕವಿತಾವಿಲಾಸ. ಸು. 1100.

ದುರ್ಗಸಿಂಹನು (ಸು. 1145) ಪೂರ್ವಕವಿಗಳನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವಾಗ

ಅನತಿಶಯನೀತಿಮಾರ್ಗನ । ನನೂನಕವಿತಾವಿಲಾಸನಂ ಭೂತಲದೊಳ್ ॥
ಮನುಗಂ ವ್ಯಾಸಂಗಂ ಮಿಗಿ । ಲೆನಿಸಿದ ಕವಿತಾವಿಲಾಸನಂ ಪೊಗಟದರಾರ್ ॥

ಎಂಬ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಕವಿತಾವಿಲಾಸನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಾನೆ. ಈ ಪದ್ಯದಿಂದ ಈ ಕವಿ ಆವುದೋ ಒಂದು ನೀತಿಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದಿರುವಂತೆ ಊಹಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ನಯಸೇನನು (1112) "ನೂತ್ನಕವಿತಾವಿಲಾಸ" ಎಂಬ ಬಿರುದನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಈತನೇ ಆದಿಕವಿತಾವಿಲಾಸನಾಗಿರಬೇಕು. ಅದುದರಿಂದ ಈತನು ನಯಸೇನನಿಗೆ ಹಿಂದೆ—ಎಂದರೆ ಸುಮಾರು 1100 ರಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿರಬೇಕು.

---

1. ಇಲ್ಲಿ ಆದ್ಯಕ್ಷರವು ದೀರ್ಘವಾಗಿರಬೇಕು. ಆದರೆ ನಮಗೆ ದೊರೆತ ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಹೀಗೆಯೇ ಇದೆ.

ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಭಟ್ಟ. 1102.

ಶಿಕಾರಿಪುರದ 98 ನೆಯ 99 ನೆಯ ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಈತನು ಬರೆದುದಾಗಿ ಆ ಶಾಸನಗಳ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿರುವ—

ವಿನುತಮಧುರೋಕ್ತಿಯಿಂ ತ। ನ್ನನತಿಶಯುವಚೋವಿಭೂತಿಗಿದುವೆ ಯಶಶ್ಶಾ॥
ಸನವಾದುದೆಂಬಿನಂ ಶಾ । ಸನಮನಿದಂ ಬರೆದನಾಶುಕವಿನಿಟಿಲಾಕ್ಷಂ ॥
ಕವಿನುತಮೆನಲೊರೆದತಿಪಟು । ಕವಿಸಾರಸ್ವತಮಹೋದಯನ ಕಿಂಕರನೀ ॥
ಶಿವಧರ್ಮಶಾಸನವನಭಿ । ನವಮಾಗಿರೆ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾರ್ಯಂ ಬರೆದಂ ॥

ಎಂಬ ಪದ್ಯಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಈತನಿಗೆ "ಆಶುಕವಿನಿಟಿಲಾಕ್ಷ" ಎಂಬ ಬಿರುದುಂಟು. ಈತನು "ಸಾರಸ್ವತಮಹೋದಯ" ಎಂಬ ಬಿರುದುಳ್ಳ ಬೆಳಗಾಂವೆಯ ಶ್ರೀಸೋಮೇಶ್ವರಪಂಡಿತದೇವರ ಶಿಷ್ಯನು. ಇವನು ಸ್ಮಾರ್ತಬ್ರಾಹ್ಮಣನು. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಎರಡು ಶಾಸನಗಳೂ ಚಾಳುಕ್ಯ ತ್ರಿಭುವನಮಲ್ಲ ಪೆರ್ಮಾಡಿ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಆಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದು 1102 ರಲ್ಲಿಯೂ ಎರಡನೆಯದು 1112 ರಲ್ಲಿಯೂ ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟವೆ. ಮೊದಲನೆಯದರಲ್ಲಿ—ಗೋವಿಂದದಂಡನಾಯಕನು ಕೇದಾರೇಶ್ವರದೇವರ ಧೂಪದೀಪನೈವೇದ್ಯಕ್ಕೆಂದು ದತ್ತಿಯಂ ಬಿಟ್ಟಂತೆಯೂ, ಎರಡನೆಯದರಲ್ಲಿ—ಕೊಂಕಣಾಧಿಪಚಂದ್ರನೃಪಕುಮಾರನಾದ ಕಾಮದೇವರಸನು ಕೇದಾರೇಶ್ವರದೇವರ ದೇವಕುಲದ ಖಂಡಸ್ಫುಟಿತಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರಾದಿಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆಂದು ದತ್ತಿಯಂ ಬಿಟ್ಟಂತೆಯೂ ಹೇಳಿದೆ. ಈ ಶಾಸನಗಳ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿರುವ—

ಪರಿಕಿಸೆ ಮಲ್ಲಿದೇವವಿಭುಗಾರ್ ಸಮನಿರ್ಭರುವಿರ್ಕೆಲಂಗಳೊಳ್।
ಬರೆದುವನಂತ್ಯದಿಂ ಬರೆವ ಬಾಜಿಪ ಬಾಜಿಪ ಕಬ್ಬಮೆಂತುಟಂ ॥
ತಿರೆ ಪೊಸಗಬ್ಬಮುಂ ನುಡಿವ ಭಾವಿಸಿ ಕೇಳ್ವ ಕಥಾಚತುಷ್ಕಮುಂ ।
ಧರೆ ಪರಿಕರ್ಮಮೆಂದಿನಿತುಮಂ ಗುಣಿಯಿಪ್ಪ ಮತಿಪ್ರಭಾವದೊಳ್ ॥

ಎಂಬ ಪದ್ಯದಿಂದಲೂ, "ಶ್ರೀಮತ್ಸಹಜಸಾರಸ್ವತವಾಚಕವಾರಿಜಾಸನಂ," "ನಾನಾವಿಧಾವಧಾರಣಾಚಕ್ರವರ್ತಿ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಭಟ್ಟಂ ಕವಿಕಂಜಸಂಭವಂ," "ಗೊಬ್ಬೂರ ಧಾರಣಾಸಾರ್ವಭೌಮಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಭಟ್ಟಂ ಸುಕವೀಂದ್ರಷಣ್ಮುಖಂ" ಎಂಬ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದಲೂ ಈತನು ಅವಧಾರಣೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಸಮರ್ಥನಾಗಿದ್ದನೆಂದೂ ಕವಿಶ್ರೇಷ್ಠನೆಂದೂ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಗೊಬ್ಬೂರು ಇವನ ಸ್ಥಳವಾಗಿರಬಹುದು. "ಮಲ್ಲಿದೇವವಿಭು" ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಈತನು ದೊರೆಯ ಕೈಯ ಕೆಳಗೆ ಒಬ್ಬ ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಿದ್ದಂತೆ ಊಹಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಡಾಕ್ಟರ್ ಭೌದಾಜಿಯವರ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ತ್ರಿಭುವನಮಲ್ಲನಕಾಲದ 48 ನೆಯ ಶಾಸನವನ್ನೂ ಇವನೇ ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಇವನು ಪ್ರೌಢಕವಿಯೆಂಬಂಶವನ್ನು ಶಾಸನಪದ್ಯಗಳು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿಬರೆಯುತ್ತೇವೆ:—

ತ್ರಿಭುವಮಲ್ಲಸ್ತುತಿ.

ಸ್ವಸ್ತಿ ಶ್ರೀವನಿತಾರ್ಪಿತ । ವಿಸ್ತೀರ್ಣೋರಸ್ಥಲಂ ರಿಪುವ್ರಜಮಸ್ತ ॥
ನ್ಯಸ್ತಚರಣಂ ಸಮಸ್ತಜ । ನಸ್ತುತಸಿತಕೀರ್ತಿ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನೃಪಂ ॥
ಬಿರುದಂ ಬಿಟ್ಟಳ್ಕಿ ಕೊಂಡಿರ್ಪತಿಭಯರಸದಿಂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮಾಳ್ವ ವಿಶ್ವಂ ।
ಭರೆಯಂ ಬಿಟ್ಟದ್ರಿಕುಂಜಂಗಳೊಳುಱಿದುಱಿದಿರ್ಪರ್ಕಿ ಮಾಱಾಂತು ಯುದ್ಧಾ ॥
ಜಿರದೊಳ್ ಬಿಟ್ಟಾತ್ಮಕಾಂತೌಘಮನಮರವಧೂವರ್ಗದೊಳ್ ಲೀಲೆಯಿಂದಂ ।
ನೆರೆದಿರ್ಪುದ್ಯೋಗಮಂ ಶಾತ್ರವರ್ಗೆ ಸಲಿಸುವಂ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯದೇವಂ ॥

ಪರಶುರಾಮಸ್ತುತಿ.

ಧರಣೀಮಂಡಲದೊಳ್ ಧರಾಭುಜರನಿರ್ಪತ್ತೊಂದು ಸೂೞ್ ಕೊಂದು ತ ।
ದ್ಧರಣೀಮಂಡಲಮಂ ಸಮಸ್ತಧರಣೀದೇವರ್ಗೆ ವಾರ್ಧ್ಯಂತಿಕಂ ॥
ಬರವಿತ್ತಲ್ಲಿ ಧರಾಮರಸ್ವದೊಳಿರಲಾಗೆಂದು ಪೋಗೊತ್ತಿ ಸಾ ।
ಗರಮಂ ಚಾಪದ ಕೊರ್ಬಿನೊಳ್ ಬುಧನುತಂ ಶ್ರೀರೇಣುಕೀನಂದನಂ ॥
ಕಣಮಾತ್ರೋದಕಮನಿರ।ಲ್ಕಣಿಯಾಯದೆ ಪಶ್ಚಿಮಾಬ್ಧಿತೆಗೆದೆಡೆಯೊಳ್ ಕೊಂ॥
ಕಣಸಪ್ತಕಮಂ ಘಣಿಕಂ । ಕಣವರದೆ ನಿಜಾಶ್ರಯಾರ್ಥಮಾವಿಭು ಪಡೆದಂ ॥

ಗೋವಿಂದಡಂಡನಾಯಕಸ್ತುತಿ.

ಅರಿಭಟರಳ್ಗುರುಳ್ವಣಿಲ ಬಾಸಿಗದಿಂ ನೊರೆನೆತ್ತರೆಂಬ ಬಂ ।
ಧುರತರಕುಂಕುಮದ್ರವದಿನುದ್ಘಶಿರಸ್ಸರಸೀರುಹಂಗಳಿಂ ॥
ಕರವೊಸೆದರ್ಚಿಪಂ ನಿಜಭುಜಾಸಿಲತಾಸ್ಥಿತಚಂಡಿಕಾಪದಾಂ ।
ಬುರುಹಯುಗಂ(ಗಳಂ) ಸಮರರಂಗದೊಳೀರಣರಂಗಭೈರವಂ ॥

. . ಸನನಂ . . . . ಮುಂತಣ . . ಸ . . . . ಯಿ . . ಪೋಗದಾಂ ।
ಪೆಸಕಮನಾಂತವಂಗೆ ಪೆಸರಾವುದದೇತಱ ಮೇಲೆ ಬಿೞ್ದು ತಾ ॥
ನೊಸೆಯಿಸುವಂ ಪ್ರಿಯಂ ಮುಳಿದಳಂ ಕಿವಿಗೇಂ ಪೆಸರಾರ್ಪಿನೇೞ್ಗೆಯಿಂ ।
ವಸುಮತಿಯೊಳ್ ವಿಚಾರಿಸುವೊಡೇದೊರೆಯಂ ರಣರಂಗಭೈರವಂ ॥

[ಕಲಿಕಾಲಕರ್ಣಂ.]

ಬಿರುದರೆ ಜವನದಟರ ಗೋ।ಣ್ಮುರಿ ಮಲೆವರ ಮಾರಿ ಗಂಡಮಚ್ಚರದೊಳ್ ಮ॥
ಚ್ಚರಿಸುವರ ಮಿೞ್ತು ಶೌರ್ಯಾ । ಭರಣಂ ರಣರಂಗಭೈರವಂ ಗೋವಿಂದಂ ॥

ಕೊಂಕಣಾಧಿಪ ಚಂದ್ರನೃಪಸ್ತುತಿ.

ಕಲಿತನಮಾರ್ಗಮೀಕಲಿ ಕಟಾಕ್ಷಿಸುವನ್ನೆಗಮೆಲ್ಲಿಯುಂ ಭುಜಾ ।
ಬಲದಳವೀಭುಜಾಬಲಿ ವಿರೋಧಿಸುವನ್ನೆಗಮೇಕಮಾರ್ಗದಿಂ ॥
ಸಲುತಿರಲಕ್ಕು ಮುರ್ಬಿದದಟೀಯುದಟಂ ಭ್ರುಕುಟಿಪ್ರಭಾವಮಂ ।
ನೆಲೆಗೊಳಿಪನ್ನೆಗಂ ಮುಖದೊಳೆಂಬುದು ಚಂದ್ರನರೇಂದ್ರನಂ ಜಗಂ ॥

ಕಾಮುದೇವರಸನ ಸ್ತುತಿ.

ರತಿಗೆಣೆಯಾಗೆ ಬೀರಸಿರಿ ಮಾಧವಮಾಗೆ ಮಹಾಹವಂ ಸಮಾ ।
ರ್ಜಿತವಿಷಮಾಸ್ತ್ರಪಾತದಿನರಾತಿಗಳಂ ದಿವಿಜೇಂದ್ರಕಾಮಿನೀ ॥
ತತಿಗೆ ಜಗಿಪ್ಪ ಬಲ್ಮೆ ನಿಜಮಾಗಿರೆ ಸಂದ ಸಮಗ್ರನಬ್ಬ ಭಾ ।
ಪ್ಪತಿಶಯಕಾಮುದೇವನಿವನೆಂದಪುದುರ್ವರೆ ಕಾಮುದೇವನಂ ॥

ನಯಸೇನ. 1112.

ಈತನು ಧರ್ಮಾಮೃತವೆಂಬ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಎರಡನೆಯ ನಾಗವರ್ಮನು (ಸು. 1145) ಭಾಷಾಭೂಷಣದ 72ನೆಯ ಸೂತ್ರವಾದ "ದೀರ್ಘೋಕ್ತಿರ್ನಯಸೇನಸ್ಯ" ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ನಯಸೇನಮುನಿಮತಾನುಸಾರವಾಗಿ ಸಂಬೋಧನಕ್ಕೆ ದೀರ್ಘವುಂಟೆಂದು ಹೇಳುವುದರಿಂದ ಈತನು ಕನ್ನಡವ್ಯಾಕರಣವನ್ನು ಸಹ ಬರೆದಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಧರ್ಮಾಮೃತವು ಹೊರತು ಈ ಕವಿಯ ಇನ್ನಾವ ಗ್ರಂಥವೂ ನಮಗೆ ದೊರೆತಿಲ್ಲ. ಈತನು ಜೈನಮತದವನು.

ಮುಳುಗುಂದದೊಳಿರ್ದು ಮಹೋಜ್ಜ್ವಳಧರ್ಮಾಮೃತಮನಬ್ಧಿಯಿಂದಂ ಭ
ವಳಿಗಱಿಪಿದಂ ಧರಿತ್ರೀ। ತಳಪೂಜ್ಯಂ ಸುಕವಿನಿಕರಪಿಕಮಾಕಂದಂ ॥ [ವ್ಯಾ ।

ಎಂಬುದರಿಂದ ಈ ಕವಿ ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಮುಳುಗುಂದದಲ್ಲಿ ಬರೆದಂತೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಅದೇ ಇವನ ಸ್ಥಳವಾಗಿರಬಹುದು.

ಗಿರಿಶಿಖಿವಾಯುಮಾರ್ಗಶಶಿಸಂಖ್ಯೆಯೊಳಾಮಗವೊಂದಿ ವರ್ತಿಸು।
ತ್ತಿರೆ ಶಕಕಾಲಮುನ್ನತಿಯ ನಂದನವತ್ಸರದೊಳ್ . . . . . ॥
. . . . ಕಾವ್ಯರತ್ನಮೆನಿಸಿದೀಗ್ರಂಥಂ ನಿರ್ವಾಹಮಾಯ್ತು ನಿರ್ವಿಘ್ನತೆಯಿಂ ॥

ಎಂಬ ಪದ್ಯದಿಂದ ಈಗ್ರಂಥವನ್ನು ಶಕ 1037 ರಲ್ಲಿ ಬರೆದಂತೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ನಂದನವರ್ಷವು 1037 ಆಗುವುದಿಲ್ಲ; 1034 ಆಗುತ್ತದೆ. 'ಗಿರಿ' ಎಂಬುದರಿಂದ ಜೈನರು ನಾಲ್ಕು ಎಂಬ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುವುದುಂಟೊ ಏನೊ ತಿಳಿಯದು. ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಶಕ 1034 ಎಂದರೆ 1112ರಲ್ಲಿ ಈಗ್ರಂಥವು ಹುಟ್ಟಿರಬೇಕು. ಈಕವಿಗೆ 'ಸುಕವಿನಿಕರಪಿಕಮಾಕಂದ,' 'ಸುಕವಿಜನಮನಃಪದ್ಮಿನೀರಾಜಹಂಸ' ಎಂಬ ಬಿರುದುಗಳು ಇದ್ದಂತೆ ಆಶ್ವಾಸಗಳ ಆದ್ಯಂತಪದ್ಯಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಆಶ್ವಾಸಗಳ ಕೊನೆಯ ಗದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ 'ದಿಗಂಬರದಾಸ,' 'ನೂತ್ನಕವಿತಾವಿಲಾಸ' ಎಂದೂ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಈತನು ತನ್ನ ಗುರುವಿನ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳದೆ 'ತ್ರೈವಿದ್ಯಚೂಡಾಮಣಿ,' 'ತ್ರೈವಿದ್ಯಚಕ್ರೇಶ್ವರ,' 'ತ್ರೈವಿದ್ಯಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿ' 'ತ್ರೈವಿದ್ಯಚಕ್ರಾಧಿಪ' ಎಂದು ಸೂಚಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಆದರೂ ನರೇಂದ್ರಸೇನಮುನಿಯನ್ನು ಮೂರುಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತುತಿಸಿ, ತ್ರೈವಿದ್ಯಚಕ್ರೇಶ್ವರ

ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಚಾಳುಕ್ಯಭುವನೈಕಮಲ್ಲನಿಂದ (1069—1076) ಪೂಜಿತನಾದ ಗುಣಚಂದ್ರಪಂಡಿತನಿಗೆ ಈನರೇಂದ್ರಸೇನಮುನಿಗಳು "ತ್ರೈವಿದ್ಯಮಹಾಭಿಧಾನಮಂ ಕೊಟ್ಟರ್" ಎಂಬುದರಿಂದ ಈತನೇ ಕವಿಯ ಗುರುವಾಗಿರಬಹುದು.

ಈ ಕವಿ ತನಗೆ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದ ಕನ್ನಡಕವಿಗಳನ್ನು ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾನೆ—

ಅಸಗನ ದೇಸೆ ಪೊನ್ನನ ಮಹೋನ್ನತಿವೆತ್ತ ಬೆಡಂಗು ಪಂಪನೊಂ ।
ದಸದೃಶಮಪ್ಪಪೂರ್ವರಸಭಾವ ಗಜಾಂಕುಶನೊಳ್ಪುವೆತ್ತು ರಂ ॥
ಜಿಸುವ ಸದರ್ಥದೃಷ್ಟಿ ಗುಣವರ್ಮನ ಜಾಣ್ ಕವಿರತ್ನನೋಜೆ ಕೋ ।
ಭಿಸೆ ನೆಲಸಿರ್ಕೆ ಧಾರಿಣಿ ಮನಂಗೊಳೆ ಮತ್ಕೃತಿಯೊಳ್ ನಿರಂತರಂ ॥

ತನ್ನಗುಣಗಳನ್ನು ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ—

ಮಾನಿತಶೀಲನಿಧಾನನ। ನೂನಗುಣಂ ಸಕಳಭವ್ಯಜನಬುಧಜನಚಿ ॥
ತ್ತಾನಂದಕರಂ ಕೇಳ್ ನಯ । ಸೇನಬುಧಂ ಸುಕವಿನಿಕರಪಿಕಮಾಕಂದಂ ॥

ಈ ಕವಿ—ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆಯುತ್ತೇನೆಂದು ಆರಂಭಿಸಿ ಸಂಸ್ಕೃತಪದಗಳನ್ನು ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಬಾರದು—ಎಂಬಂಶವನ್ನು ಈ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—

ಪೊಸಗನ್ನಡದಿಂ ವ್ಯಾವ। ರ್ಣಿಸುವೆಂ ಸತ್ಕೃತಿಯನೆಂದು ಕನ್ನಡಮಂ ಚಿಂ ॥
ತಿಸಿ ಕೂಡಲಾರದಕ್ಕಟ। ಮಿಸುಕದ ಸಕ್ಕದಮನಿಕ್ಕುವವನುಂ ಕವಿಯೇ ॥
ಸಕ್ಕದಮಂ ಪೇಳ್ವೊಡೆ ನೆ ರೆ। ಸಕ್ಕದಮಂ ಪೇಳ್ಕೆ ಶುದ್ಧಕನ್ನಡದೊಳ್ ತಂ॥
ದಿಕ್ಕುವುದೆ ಸಕ್ಕದಂಗಳ। ತಕ್ಕುದೆ ಬೆರಸಲ್ಕೆ ಘೃತಮುಮಂ ತೈಲಮುಮಂ ॥

ಇದರಿಂದ ಈಕವಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಕವಿಗಳು ಕನ್ನಡಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಅನಾವಶ್ಯಕವಾಗಿ ಅನೇಕಸಂಸ್ಕೃತಪದಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ತಿಳಿಯಬರುತ್ತದೆ.

ಇವನ ಗ್ರಂಥ

ಧರ್ಮಾಮೃತ.

ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ—'ಜಿನಮತದೊಳೆನಿತು ಸಾರಮು । ದನಿತುಂ ಲೇಸಾಗಿ ತೋರ್ಪು ದು' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಇದಕ್ಕೆ 'ಕಾವ್ಯರತ್ನ'ವೆಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಇದು 14 ಆಶ್ವಾಸಗಳಾಗಿ ಭಾಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ—ವಿಪುಳಾದ್ರಿಯಲ್ಲಿ ವೀರನಾಥಂ ನೆಲಸಿರಲು, ಆ ಸಭೆಯಲ್ಲಿರ್ದ ಧರ್ಮೋಪದೇಶಜ್ಞರಾದ ಗೌತಮರಂ ಶ್ರೇಣಿಕಮಹಾರಾಜನು ಧರ್ಮೋಪದೇಶಮಂ ಮಾಳ್ಪಂತೆ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳಲು, ಅವರು ಜಿನದರ್ಶನಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು, ಆ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಅಂಗಗಳಾದ ನಿಶ್ಯಂಕೆ, ನಿಷ್ಕಾಂಕ್ಷೆ, ನಿರ್ವಿಚಿಕಿತ್ಸೆ, ಅಮೂಢದೃಷ್ಟಿತ್ವ, ಉಪಗೂಹನ, ಸ್ಥಿತಿಕರಣ, ವಾತ್ಸಲ್ಯ, ಧರ್ಮಪ್ರಭಾವನೆ ಎಂಬಿವುಗಳನ್ನೂ, ಮತ್ತು

ಕೊಲ್ಲದ ಪುಸಿಯದ ಕಳವಿನಿ। ಸಿಲ್ಲದ ಪರವನಿತೆಯುಗ್ಗ್ರ ಪದೆಪಿಂ ಚಿತ್ತಂ ॥
ಸಲ್ಲದ ಪರಿಗ್ರಹಕ್ಕೆಳ । ಪಿಲ್ಲದ ಸುವ್ರತವಿದಯ್ದುಮಲ್ಲವೆ ರತ್ನಂ ॥

ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುವ ಅಹಿಂಸಾವ್ರತ, ಸತ್ಯವ್ರತ, ಅಸ್ತೇಯವ್ರತ, ಸಬ್ರಹ್ಮವ್ರತ, ನಿಷ್ಪರಿಗ್ರಹವ್ರತ ಎಂಬ ಪಂಚಾಣುವ್ರತಗಳನ್ನೂ ಹೇಳಿ,

ಇಂತೀಪದಿನಾಲ್ಕುಮನ।ತ್ಯಂತಂ ದೃಢಹೃದಯನಾಗಿ ತಾಳ್ದಿರ್ದಂಗೋ ॥
ರಂತೆ ನಿರಂತರಸೌಖ್ಯಂ। ಭ್ರಾಂತಿಲ್ಲದೆ ಕೂಡುವಲ್ಲಿ ಸಂದೆಯಮುಂಟೇ ॥

ಎನ್ನಲು, 'ಗಣಧರದೇವರ್ಗೆ ಮಗಧಾವನೀವಲ್ಲಭಂ ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕಂ ವಂದಿಸಿ ಎನಗೆ ತಿಳಿವಂತೆ ಆ ದರ್ಶನಮುಂ ನಿಶ್ಯಂಕಾದ್ಯಷ್ಟಗುಣಂಗಳುಂ ಪಂಚಾಣುವ್ರತಮುಮೆಂಬ ಪದಿನಾಲ್ಕು ಮಹಾರತ್ನಂಗಳೊಳೊಂದೊಂದಚೊಳ್ ಚರಿಯಿಸಿ ನಿರ್ವೃತಿಯನೆಯ್ದಿದ ಮಹಾಪುರುಷರ ಕಥೆಗಳಂ ಬೆಸಸಲ್ವೇಳ್ಕುಮೆನೆ ಗಣಧರರ್ಪೇಳಲ್ ತಗುಳ್ದರ್'— ಎಂದಾರಂಭಿಸಿ, ಈ 14 ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಆಶ್ವಾಸಕ್ಕೆ ಒಂದೊಂದರಂತೆ 14 ಆಶ್ವಾಸಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ.

ಗ್ರಂಥಾವತಾರದಲ್ಲಿ ವೀರಜಿನನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಬಳಿಕ ಸಿದ್ಧಾದಿಗಳನ್ನೂ ಯಕ್ಷಿಯಕ್ಷರನ್ನೂ ಸರಸ್ವತಿಯನ್ನೂ ಸ್ತುತಿಸಿ, ಅನಂತರ ಅರ್ಹದ್ಬಲ್ಯಾಚಾರ್ಯರಿಂದ ಅಕಲಂಕದೇವರವರೆಗೆ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಗುರುಗಳನ್ನು ಹೊಗಳಿದ್ದಾನೆ.[1] ಆಶ್ವಾಸಗಳ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ—

"ಇದು ನಿಖಿಲದಿವಿಜಪರಿಬೃಢಮಕುಟಘಟಿತಮಣಿಕಿರಣವಿಲುಳಿತಚುಂಬಿನೀಯಪರಮಜಿನಚರಣಯುಗಳಸರಸೀರುಹಮತ್ತಮಧುಕರನಿರುಪಮಸಹಜಕವಿಜನಪಯಃಪಯೋಧಿಹಿಮಕರನುತಭಾವಯುತದಿಗಂಬರದಾಸನೂತ್ನಕವಿತಾವಿಳಾಸಶ್ರೀಮನ್ನಯಸೇನದೇವವಿರಚಿತಮಪ್ಪ ಧರ್ಮಾಮೃತದೊಳ್'—

ಎಂಬ ಗದ್ಯವಿದೆ.

ಇವನ ಗ್ರಂಥವು ಲಲಿತವಾಗಿಯೂ ಮೃದುಮಧುರಪದಗುಂಫಿತವಾಗಿಯೂ ನೀತಿಶ್ಲೋಕಪುಂಜರಂಜಿತವಾಗಿಯೂ ಇದೆ. ಇದರಿಂದ ಕೆಲವುಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ.

---

1. ಅರ್ಹದ್ಬಲ್ಯಾಚಾರ್ಯ, ಗುಣಧರಭಟ್ಟಾರಕ, ಮಂಕ್ಷ್ವಾಚಾರ್ಯ, ನಾಗಹಸ್ತ್ಯಾಚಾರ್ಯ, ವೃಷಭಾಚಾರ್ಯ, ಧರಸೇನಾಚಾರ್ಯ, ಭೂತಬಲಿ, ಪುಷ್ಪದಂತ, ಕೊಂಡಕುಂದ, ಸಿಂಹನಂದಿ, ಕೂಚಿಭಟ್ಟಾರಕ, ಸಮಂತಭದ್ರ, ಕವಿಪರಮೇಷ್ಠಿ, ಪೂಜ್ಯಪಾದ, ವಿದ್ಯಾನಂದ, ಅನಂತವೀರ್ಯ, ಸಿದ್ಧಸೇನ, ಶ್ರುತಕೀರ್ತಿ, ಪ್ರಭಾಚಂದ್ರ, ಚೊಪ್ಪದೇವ, ಏಳಾಚಾರ್ಯ, ವೀರಸೇನ, ಜಿನಸೇನ, ಗುಣಭದ್ರ, (ಶು) ಭಚಂದ್ರ, ಅಜಿತಸೇನ, ಸೋಮದೇವ, ನರೇಂದ್ರಸೇನ, ನಯಸೇನಮುನಿ, ದಿವಾಕರನಂದಿ, ಶುಭಚಂದ್ರ, ರಾಮಣಂದಿ, ನರೇಂದ್ರಸೇನಮುನಿ, ಛೇರುಂಡಪಂಡಿತ, ವಾಸುಪೂಜ್ಯ, ಪದ್ಮಣಂದಿ, ಮೇಘಚಂದ್ರ, ಮಾಘಣಂದಿ, ಪ್ರಭಾಸೇನ, ಅರ್ಹಣಂದಿ, ಶ್ರುತಕೀರ್ತಿ, ರಾಮಸಿಂಹ, ವಾಸುಪೂಜ್ಯ, ಚಾರುಸೇನ, ಕುಕ್ಕುಟಾಸನಮಲಧಾರಿಮುನಿ, ಮೇಘಚಂದ್ರ, ರಾಮಸೇನ, ಕನಕನಂದಿ, ಅಕಲಂಕದೇವ.

ವಸಂತ.

ವನಜಂಗಳ್ ದಳವೇಱೆ ಚೂತಲತೆಗಳ್। ನೀರೇಱೆ ಶೀತಾಂಶು ತೊ ।
ಟ್ಟನೆ ಪೂರ್ವಾದ್ರಿಯನೇಱೆ ಮನ್ಮಥಗಜಂ ಸೊರ್ಕೇಱೆ ಪೊನ್ನುಯ್ಯಾ।
ವನಜಾತಾಕ್ಷಿಯರೇಱೆ ಕಾಮನ ಸರಲ್ ಕೂರ್ಪೇಱೆ ಪುಂಡ್ರೇಕ್ಷುಚಾ
ಪನ ಚಾಪಂ ಕೊಲೆಗೇಱೆ ಬಂದುದು ವಸಂತಂ ಸಂತತೋತ್ಸಾಹದಿಂ ।

ಅೞಿಗಳ ಗಾನಮುಮಂ ನಿಮಿರೆ ಕೋಕಿಳನಿಸ್ವನಮುಣ್ಮೆ ಕೇಕಿಸಂ ।
ಕುಳರವಮೊಪ್ಪೆ ಕೆಂದಳಿರ ಗೊಂದಳದಿಂ ಸಹಕಾರಭೂರುಹಾ ॥
ವಳಿ ಕಡುರಯ್ಯಮಾಗೆ ವನಜಂಗಳರಲ್ದಿರೆ ಕೂಡೆ ಚಂದ್ರನು ।
ಜ್ಜ್ವಳಿಸೆ ವಿನೋದಮಂ ಪಡೆಯೆ ಬಂದನೊಱಲ್ದು ವಸಂತವಲ್ಲಭಂ ॥

ಕಳವು.

ನರಕದ ದಾರಿ ಮಹಾನಿ। ಷ್ಠುರದುಃಖದ ಬಿತ್ತು ಪುಣ್ಯದ ಕ್ಷಯಮುೞಿಪಿಂ ॥
ಗಿರಲೆಡೆ ಕೊಲೆಯು ತವರ್ಮನೆ। ದುರಿತದ ಪೆರ್ಚಿಳಗು ಕಳವು ಬಗೆವೊಡೆ ಜಗ
ದೊಳ್ ॥

ವಿಚಾರಪರತೆ.

ತೆಂಗಿನ ಕಾಯದೊಂದು ಕಠಿನತ್ವಮನೊರ್ವಯೆ ಕಂಡು ಪೊಲ್ಲದೆಂ ।
ದೇಂ ಗಳ ಬೆರ್ಚ ಭೀರುತನದಿಂ ಬಿಡದೊಯ್ಯನೆ ಮೂಸಿ ನೋಡಿ ಕಾಯ್ ॥
ಪಿಂಗಿದುದೆಂಬ ಬೆಳ್ತನಮನೊಯ್ಯನೆ ಮಾಡದೆ ಬುದ್ಧಿವಂತರಂ ।
ಪಿಂಗದೆ ಪೊರ್ದಿ ಮೆಲ್ಲನೆ ವಿಚಾರಿಸಿ ಪೊರ್ದುವುದಾಪ್ತನಪ್ಪನಂ ॥

ವಿವಿಧ ನೀತಿ.

ಕಲ್ಲಂ ಕರ್ಬುನಮಂ ನೋ। ಡೆಲ್ಲಿಯುಮೋರಂತೆ। ಪಡೆಯಲಪ್ಪುದು ಪೊನ್ನಂ॥
ಸಲ್ಲಲಿತಮಪ್ಪ ರತ್ನಮ। ನೆಲ್ಲಿಯುಮೋರಂತೆ ಪಡೆಯಲಪ್ಪುದೆ ಧರೆಯೊಳ್ ॥

ಪೆಣ್ಣಿಂಗಂ ಪೊನ್ನಿಂಗಂ। ಮಣ್ಣಿಂಗಂ ಕಾಂಕ್ಷೆಯಿಂದಮೆಱಗದೆ ಲೋಕಂ ॥
ಬಣ್ಣಿಸೆ ಸಂಚಲನಾಗದೆ। ತಿಣ್ಣಂ ನಡೆವವನೆ ತಾಂ ತಪೋಧನನಕ್ಕುಂ ॥

ಜಲಧಿಯೊಳ್ ಕಪ್ಪೆ ಸತ್ತೊಡೆ। ಜಲಧಿಯ ನೀರೆಲ್ಲಮಟ್ಟೆ ಕೊಳೆ ನಾರ್ಪುವೆ ನಿ॥
ರ್ಮಲನಲ್ಲದೊರ್ವನಿಂದಂ ಮಲಿನತೆ ಪೊರ್ದುವುದೆ ವಿಮಳಸದ್ಧರ್ಮಮುಮಂ॥

ಅರಳೆಯ ಕಿಚ್ಚಿನಂತೆ ಧನಮಾಯುಮು ವಸಂತದ ಶೋಭೆಯಂತೆ ಪೆ ।
ರ್ದೆರೆಗಳ ಬಂಬಲಂತೆ ಸೊಬಗೊಡ್ಡಿದ ಮೇಘಸಮೂಹದಂತೆ ನಂ ॥
ಟರ ಕಡುಗೊರ್ವು ಪಣ್ತ ಮರನಂತೆ ವಿಳಾಸದಗುರ್ಬುಮೈಮೆಯುಂ ।
ಬ್ಬುರವಮದು ನೀರ ಬೊಬ್ಬುಳಿಕೆಯಂತೆ ನಿರಂತರಮಲ್ಲಿವೆಲ್ಲಿಯುಂ ॥

ಉರಗವಿಷಮೇಱಿದವರುಂ। ಸಿರಿಯುಳ್ಳರ್ ಮರ್ದುಗುಣಿಕೆಯಂ ತಿಂದವರುಂ॥
ಬರಿದುಂ ಪೈತ್ಯಾಧಿಕರುಂ। ಧರೆಯೊಳ್ ಮೆಯ್ಯಱಿಯರೆಂಬ ನುಡಿ ತಪ್ಪುಗುಮೇ॥

ಪಿಗೆಟ್ಟುತ್ತೆನ್ನದೆ ಮನ। ಮೋಗಡಿಸದೆ ತೀರದಾರಿನೆಂದುಜುಗದೆ ನಿ ॥
ರ್ವೇಗಂ ಚಿತ್ತದೊಳೆಣಿಮಿನಿ। ಸಾಗದೆ ತಾಂ ಮಾಟ್ಪುದನ್ನದಾನಮನಱಿವಂ॥

ತನ್ನವರೆನ್ನವರೆನ್ನದೆ। ಸನ್ನುತಮತಿಯಾಗಿ ಸಕಲಜೀವಂಗಳುಮಂ ॥
ತನ್ನಂ ರಕ್ಷಿಸುವಂತಿರೆ। ಬಿನ್ನಣಮೇನಱಿದು ರಕ್ಷಿಪುದು ಸತ್ಪುರುಷಂ ॥
ಕನ್ನಡಿಯುಂ ತೋಱುವೊಡೆ। ತ್ಯನ್ನತಸಲ್ಲಕ್ಷಣಂಗೆ ಮುನಿಸಾಗದು ಮ ॥
ತ್ತೆನ್ನದೆ ಮೂಕೊಣೆಯುಂಗಂ। ಕನ್ನಡಿಯಂ ತೋಱೆ ಬಡಿಗುಮಿಱಗುಂ ಕೊ ಲ್ಗಂ॥

ಕಲಿತನದಿಂದಂ ಲೋಗರ'। ಪುಲಿಯುಂ ಪಿಡಿದೊಡಮದೇಂ ಬಿಡೆಂಬರ' ತಾಮೊಂ॥
ದಿಲಿಯುಂ ಪಿಡಿದೊಡಮದು ಪೆ। ರ್ಬುಲಿಯೆಂಬರ' ದುರ್ಜನರ್ಗೆ ತಾನಿದು ಸಹಜಂ ॥

ಆರಯ್ದು ನೋಡೆ ತೊಱೆಗಳ। ನೀರುಂ ವಾರಿಧಿಯ ನೀರ ಪೊರ್ದುಗೆಯಿಂದಂ ॥
ಸಾರಂಗೆಟ್ಟುಪ್ಪಪ್ಪುವೊ। ಲಾರುಂ ದುರ್ಜನರ ಸಂಗದಿಂದಂ ಕಿಡರೇ ॥

ಕಡುದಣ್ಪುಗೆಟ್ಟು ಕಿಚ್ಚಿನೊ ಳೊಡಗೂಡಿದ ನೀರ' ಬೞಿಕ್ಕೆ ತೀವ್ರತೆಯಿಂ ಕೆ॥
ಯ್ಸುಡುವಂತೆ ನೋಡೆ ದುರ್ಜನರೊಡನಾಡಿದ ಮಾನಸರ್ಗೆ ಸದ್ಗುಣಮುಂಟೇ॥

ಮರಣಕ್ಕಂಜದೆ ಗುಣಮಂ। ಪರಿಹರಿಸದೆ ಶೀಲರತ್ನಮಂ ರಕ್ಷಿಸಿ ಸ ॥
ತ್ತರ ಸಾವು ಸಾವೆ ಶೀಲಮು। ನುರವಣೆಯಿಂ ಬಿಟ್ಟು ಖಳರ ಬಾೞಿಂ ಬಾೞೇ॥

ಮೊದಲೊಳ' ಮುಳ್ಳಿನ ಮೊನೆಗಳ'। ಮೃದುವಪ್ಪುವು ಬೞಿಕೆ ಬೆಟ್ಟಿತಪ್ಪುವು ಖಳರುಂ॥
ಮೊದಲೊಳ' ಗುಣಿಯೆನಿಸಿರ್ಪರ'। ತುದಿಯೊಳ' ಕೀೞ' ತಮ್ಮ ಮಾಱುಮಂ ಪ್ರಕಟಿಸುವರ' ॥
ಪೊಲೆಯರ' ಭಾವಿಸುವೊಡೆ ದು। ಷ್ಕುಲರನುಪಮಶುದ್ಧವೃತ್ತಿಯೊಳ' ನಡೆವೊಡೆ ಭೂ॥
ತಲಮೆಲ್ಲಂ ಬಣ್ಣಿಸುವುದು। ಕುಲದಿಂದಂ ಧರ್ಮಮಧಿಕಮೆಂದಱಿಪುವವೋಲ'॥

ಸತ್ಕೃತಿ ವರ್ಣನೆ.

ರಸಭಾವಂ ಗಮಕಂ ಕಾ। ಳಸೆ ನಾಣ್ನುಡಿ ದೇಸೆವೆತ್ತ ಪೊಸನುಡಿ ಮಾರ್ಗಂ ॥
ಕುಸುರಿಯು ಬಗೆಯೆಂದಿನಿತಱೊ। ಳೆಸೆಯುದಕೃತಿ ಕೃತಿಯೆ ಬಗೆದು ನೋೞ್ಪೊಡೆ ಬಗದೊಳ'

ಸ್ವೈರಿಣಿಯರ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ.

ಧರಣೀಚಕ್ರಮುಮಂ ವಿಯತ್ತಳಮುಮಂ ಗಂಟಿಕ್ಕುವರ' ಮಿಂಚಿನ।
ಚ್ಚರಿಯುಪ್ಪಂತುಱದೊಂದುಮಾಡಿ ಪೆಱೆವರ' (?) ಕಲ್ಲಲ್ಲಿ ನಾರೆತ್ತುವರ' ॥

ತ್ವರಿತಂ ಬಿನ್ನಣದಿಂ ಬಿಸಿಲ್ಗುದುರೆಯುಂ ತಂದೇಱುವರ್ ಮೇರುವಂ ।
ಭರದಿಂದಂ ಪಿಡಿದೆತ್ತುವರ್ ಮಳಲೊಳಂ ನೀರ್ವೂಡುವರ್ ಜೋಡೆಯರ್ ॥

ರಾಜಾದಿತ್ಯ. ಸು. 1120.

ಈತನು ವ್ಯವಹಾರಗಣಿತ, ಕ್ಷೇತ್ರಗಣಿತ, ವ್ಯವಹಾರರತ್ನ, ಲೀಲಾವತಿ, ಚಿತ್ರಹಸುಗೆ, ಜೈನಗಣಿತಸೂತ್ರಟೀಕೋದಾಹರಣ, ಮೊದಲಾದ ಗಣಿತಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಈತನು ಜೈನಕವಿ. ಇವನಿಗೆ ರಾಜವರ್ಮ, ಭಾಸ್ಕರ, ಬಾಚ, ಬಾಚಯ್ಯ, ಬಾಚಿರಾಜ ಎಂಬ ಹೆಸರುಗಳೂ ಗಣಿತವಿಳಾಸ, ಓಜೆವೆಡಂಗ, ಪದ್ಯವಿದ್ಯಾಧರ ಎಂಬ ಬಿರುದುಗಳೂ ಇದ್ದಂತೆ ಇವನ ಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. "ಕೊಂಡಿಮಂಡಲಕ್ಕ ಸುಪಮರತ್ನಮಂಡನವೆನಿಪ್ಪ ಪೂವಿನಬಾಗೆ" ಇವನ ಸ್ಥಳವು. "ಉರ್ವೀಶ್ವರನಿಕರಸಭಾಯೋಗ್ಯಂ" ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಇವನು ರಾಜರಲ್ಲಿ ಆಸ್ಥಾನಪಂಡಿತನಾಗಿ ಇದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ತನ್ನ ಗುರು ಮುಂತಾದವರನ್ನು ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ:—

ಜಿನನಾಥಂ ನೇಮಿನಾಥಂ ನಿಜಗುರು ಶುಭಚಂದ್ರೋತ್ತಮಂ ತಂದೆ ಸರ್ವಾ ।
ವನಿಪಸ್ತುತ್ಯಾಸ್ಪದಂ ಶ್ರೀಪತಿ ಜನನಿ ವಸಂತಾಖ್ಯೆ ತನ್ನಗ್ರಜಂ ಶಾಂ ॥
ತನುಮತ್ತಾ ಭೋಗವಂ(?) ಬಾಹುಬಲಿಭರತರಾತ್ಮೇಶ್ವರರ್ ತಾಮೆನಲ್ ಭಾ।
ಪೆನೆ ರಾಜಾದಿತ್ಯನೇಂ ಧನ್ಯನೊ ವಿಶದಯಶಂ ಸದ್ಗುಣಾಂಭೋಧಿಚಂದ್ರಂ ॥

ಈತನ ವ್ಯವಹಾರರತ್ನದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುನೃಪಾಲನ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳುವ—

ನಗಮುಷ್ಟಂ ನವಮರ್ಕದಿಙ್ಮನುದಿನಾಂಭೋರಾಶಿಷಟ್ಪಂಚಕಸಂ ।
ಖ್ಯೆಗಳಂ ವರ್ತನೆಗೊಳ್ವ ವಂದಿಜನವೀರಯ್ದುರ್ಕಮೌದಾರ್ಯವೀ ॥
ರ್ಯಗುಣಂ ವಿಷ್ಣುನೃಪಾಲನಿತ್ತನೊಸೆದಿನ್ನೂಱೇಱೊನ್ನಮತ್ತೆಲ್ಲವಂ ।
ಬಿಗರೋರೊರ್ವರ ಭಾಗಕೇನಹುದು ಮತ್ತೇನಕ್ಕುಮೋ ಭಾಸ್ಕರಾ ॥

ಎಂಬ ಈ ಉದಾಹರಣಪದ್ಯವು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ವ್ಯವಹಾರಗಣಿತದಲ್ಲಿಯೂ ಕೆಲವುಕಡೆ ವಿಷ್ಣುನೃಪಾಲನ ಹೆಸರು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನು 1104ರಿಂದ 1141 ರವರೆಗೆ ಆಳಿದಂತೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಈ ಉದಾಹರಣಪದ್ಯದಿಂದ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನು ಕವಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯಾಗಿದ್ದಂತೆ ಊಹಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಶ್ರ. ಬೆ. 43ನೆಯ ಶಾಸನದಿಂದ ಒಬ್ಬ ಶುಭಚಂದ್ರದೇವನು 1123ರಲ್ಲಿ ಗತಿಸಿದಂತೆ ತಿಳಿಯಬರುತ್ತದೆ. ಈತನೇ ಕವಿಯ ಗುರುವಾಗಿರಬಹುದು. ಹೀಗಿದ್ದಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಕವಿ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನಲ್ಲಿ ಆಸ್ಥಾನಪಂಡಿತನಾಗಿ ಸುಮಾರು 1120ರಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿರಬಹುದು.

49551

ಇವನು ತನಗೆ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದ ಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ಆರನ್ನೂ ಹೇಳಿಲ್ಲ; ಆದರೆ—

ವೆಸಾಗಧವಿಷಯದ ಪರಿಭಾ। ಷಾಗವೆಮಂ ಪೇಳ್ದನಲ್ತೆ ಪೂರ್ವಾಚಾರ್ಯಂ ॥
ಲೋಗರಱಿವಂತು ಕುಂತಣ। ಬಾಗೆಯ ಪರಿಭಾಷೆಯಲ್ಲಿವಂ ವಿರಚಿಸಿದಂ ॥

ಎಂಬ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಆವನೋ ಒಬ್ಬ ಪೂರ್ವಾಚಾರ್ಯನು ಬರೆದುದನ್ನು ತಾನು ಕುಂತಣ ಬಾಗೆಯ ಪರಿಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆದಂತೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.

ತನ್ನ ಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನೂ ಗುಣಗಳನ್ನೂ ಈ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ:

ಈಚತುರಬ್ಧಿವೇಷ್ಟಿತವಮಹೀತಳದೊಳ್ ದೊರೆಯಾರ್ ಸಮಸ್ತವಿ ।
ದ್ಯಾಚತುರಾನನಂಗೆ ವಿಬುಧಾಶ್ರಿತಕಲ್ಪಮಹೀರುಹಂಗೆನಲ್ ॥

ಖೇಚರಕರ್ಣಗತರಿಣಿಯನರ್ಥಂಬಣ್ಣಿಪರಂತೆಸೆದುನಾ (?)।
ಳೋಚಿತನಂ ದಯಾಬ್ಧಿಹಿಮರೋಚಿಯನಪ್ರತಿಗಂಧಬಾಚಿಯಂ ॥
ಆಶ್ರಿತಕಲ್ಪಮಹೀಜಂ। ವಿಶ್ರುತಭೂಭುವನಕೀರ್ತಿ ಶಿಷ್ಟೇಷ್ಟಜನ್ಯೆ ॥
ಕಾಶ್ರಯನವಮಳಚರಿತ್ರಂ । ಮಿಶ್ರವ್ಯವಹಾರಗಣಿತವಮಂ ವಿರಚಿಸಿದಂ ॥

ಅನುರೂಪಂ ಸತ್ಯವಾಕ್ಯಂ ಪರಹಿತಚರಿತಂ ಸುಸ್ಥಿರಂ ಭೋಗಿ ಗಂಭೀ ।
ರನುದಾರಂ ಸಚ್ಚರಿತ್ರಂ ಸೊಬಗನಖಿಲವಿದ್ಯಾವಿದಂ ಭವ್ಯಸೇವ್ಯಂ ॥
ಜನತಾಸಂಸ್ತುತ್ಯನುರ್ವೀಶ್ವರನಿಕರಸಭಾಯೋಗ್ಯನೆಂದಾಗಳುಂ ಮೇ ।
ದಿನಿ ರಾಜಾದಿತ್ಯನಂ ಬಣ್ಣಿಪುದಱಿದೊಲವಿಂ ಸಂತತೋತ್ಸಾಹದಿಂದಂ ॥

ಇವನ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ—

1. ವ್ಯವಹಾರಗಣಿತಂ.

ಈ ಗ್ರಂಥವು ಗದ್ಯಪದ್ಯಾತ್ಮಕವಾಗಿದೆ; ಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ಪದ್ಯರೂಪವಾಗಿ ಬರೆದು ಟೀಕೆಯನ್ನೂ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಗ್ರಂಥವು 8 ಅಧಿಕಾರಗಳಾಗಿ ಭಾಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ; ಒಂದೊಂದಧಿಕಾರಕ್ಕೂ ಹಾರವೆಂಬ ಸಂಜ್ಞೆ ಇದೆ. ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು 5 ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆದಂತೆ—

ಲೆಕ್ಕದ ಕವಿತೆಯ ಬಲ್ಮೆ ಜ । ಗಕ್ಕೆಸೆದಿರೆ ಸಕಲಗಣಿತವೀಗ್ರಂಥದೊಳಂ ॥
ತೆಕ್ಕನೆ ತೀವಿರಲಯ್ದುದಿ । ನಕ್ಕಂ ನೆಱೆ ಪೇಳ್ದನಲ್ತೆ ರಾಜಾದಿತ್ಯಂ ॥

ಎಂಬ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಗ್ರಂಥದ ಉತ್ಕೃಷ್ಟತೆಯನ್ನು ಈ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾನೆ;—

ಅದಱಿಂ ಲೋಕಹಿತಾರ್ಥಂ। ಮೃದುಪದಲಲಿತಪ್ರಸನ್ನಗಂಭೀರಾರ್ಥಾ ॥
ಸ್ಪದವೆನೆ ಭಾಸ್ಕರದೇವಂ। ವಿದಿತವ್ಯವಹಾರಗಣಿತವಮಂ ವಿರಚಿಸಿದಂ ॥
ಅಷ್ಟಾಧಿಕಾರಗಣಿತವ । ನಷ್ಟಾದಶರೂಪವೊಂದಿಯುಂ ಲೆಕ್ಕಮನಾಂ ॥
ಸ್ಪಷ್ಟವೆನೆ ತಿಳಿಯಲಪ್ಪುದ । ದೃಷ್ಟಂ ವ್ಯವಹಾರಗಣಿತವಮಂ ವಿರಚಿಸಿದಂ ॥

ಎನಿಸಿದ ಗುಣಿ ರಾ (ಜಾದಿ। ತ್ಯನೆ ಸು) ರುಚಿರಮಪ್ಪ ಗಣಿತತತ್ತ್ವಜ್ಞತೆಯಂ ॥
ಜನತೋಪಕಾರದೊಳ್ ಮೆಚ್ಚಿ। ದನೆನಲ್ ವ್ಯವಹಾರಗಣಿತಮಂ ಮೆಚ್ಚ್ವದರಾರ್॥
ಧಾರಿಣಿಯೊಳ್ ಸಕಲಬುಧಾ। ಧಾರಮೆನಲ್ ಸ್ವಲ್ಪಮಾಗಿಯುಂ ವ್ಯವಹಾರಾ ॥
ಧಾರಮೆನಲ್ ಸಾರಮೆನಲ್ । ಶ್ರೀರಾಜಾದಿತ್ಯನಬ್ಬಿಯಿಂ ವಿರಚಿಸಿದಂ ॥

ಗ್ರಂಥಾವತಾರದಲ್ಲಿ "ಜಿನಪತಿ ರಾಜಾದಿತ್ಯಂಗೆ ಮಾಳ್ಕೆ ಮತಿವಿಕಸನಮಂ" ಎಂದು ನೇಮಿಜಿನನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅಧಿಕಾರಗಳ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ

ಇದು ಶುಭಚಂದ್ರದೇವಯೋಗೀಂದ್ರಪಾದಾರವಿಂದಮತ್ತಮಧುಕರಾಯ ಮಾನಮಾನಸಾನಂದಿತಸಕಲಗಣಿತತತ್ತ್ವವಿಳಾಸಂ ವಿನೇಯಜನವಿನುತಂ ಶ್ರೀರಾಜಾದಿತ್ಯವಿರಚಿತಮಪ್ಪ ವ್ಯವಹಾರಗಣಿತದೊಳ್

ಎಂಬ ಗದ್ಯವಿದೆ. ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾದ ವಿಷಯಗಳು: ಸಹಜತ್ರಯರಾಶಿ, ವ್ಯಸ್ತತ್ರಯರಾಶಿ, ಸಹಜಪಂಚರಾಶಿ, ವ್ಯಸ್ತಪಂಚರಾಶಿ, ಸಹಜಸಪ್ತರಾಶಿ, ವ್ಯಸ್ತಸಪ್ತರಾಶಿ, ಸಹಜನವರಾಶಿ, ವ್ಯಸ್ತನವರಾಶಿ, ಪದಪಿನ ಸೂತ್ರ, ಬಣ್ಣಾಂತರದ ಸೂತ್ರ, ಹೊದೆಯಂಬಿನ ಸೂತ್ರ, ವಿಘುರೆ, ತೂಬಿನ ಸೂತ್ರ, ಹರವರಿಯ ಸೂತ್ರ, ಚಕ್ರಬಡ್ಡಿ, ಇತ್ಯಾದಿ.[1]

ನಮಗೆ ತಿಳಿದಮಟ್ಟಿಗೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಗಣಿತಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಬರೆದಿರುವ ಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ಇವನೇ ಮೊದಲನೆಯವನು. ಈತನು ಗಣಿತಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಪ್ರಾಯಶಃ ಎಲ್ಲಾ ವಿಷಯಗಳನ್ನೂ ತನ್ನ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಜನಗಳಿಗೆ ಸುಖಬೋಧವಾಗುವಂತೆ ಪದ್ಯರೂಪವಾಗಿ ಬರೆವುದು ಕಷ್ಟ. ಆದರೂ ಈ ಕವಿ ಸೂತ್ರಗಳನ್ನೂ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನೂ ಬಹಳ ಲಲಿತವಾದ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅವಗಾಹನವಾಗುವಂತೆ ಒರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಪದ್ಯಗಳ ಬಂಧದಿಂದ ಈತನಿಗೆ ಗಣಿತಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರವೀಣತೆಯೇ ಅಲ್ಲದೆ ಕವಿತಾಪ್ರೌಢಿಯೂ ಉಂಟೆಂಬುದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ.

ಈ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಕೆಲವು ಸೂತ್ರಗಳನ್ನೂ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನೂ ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ—

ಸೂತ್ರ.—ಶತಫಳಯುಗಳಾಂತರದಿಂ । ಗತಮಾಸಮನಿಱಿದು ಪಡೆದ ಲಾಭದ ಪೊನ್ನಂ ॥
ಹೃತಿಗೆಯ್ದು ಲಬ್ಧದಿಂದಂ । ಶತಮಂ ಮೋದಿದೊಡೆ ಬರ್ಕುಮಾಮೂಲಧನಂ ॥

1. ನಮಗೆ ದೊರೆತ ಪ್ರತಿ ಶಿಥಿಲವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾದ ವಿಷಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕಂಡುಹಿಡಿಯಲಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಪ್ರಶ್ನೆ.—ತ್ರಿಕಶತದೆ ಕೊಂಡು ತಾಂ ಪಂ । ಚಕಶತದಿಂ ಕೊಟ್ಟು ಲಾಭಮುಮುವತ್ತೆಚ್ಚಂ ॥
ಪ್ರಕಟಮೆನೆ ಪಡೆಯೆ ಬರಿಸ । ಕ್ಕಕಳಂಕಚರಿತ್ರ ಮೊದಲ ಪೊನ್ನೆನಿತಕ್ಕುಂ ?॥

ಗದ್ಯಾಣ ೧೦೦. ತಿಂಗಳು ೧. ಬಡ್ಡಿಗದ್ಯಾಣ. ೩.
ಗ॥ ೧೦೦. ತಿಂಗಳು ೧. ಬಡ್ಡಿ ಗ॥ ೫.
ಮೊದಲು ಗ॥—೭೦. ತಿಂಗಳು ೧೨. ಲಾಭ ಗ॥ ೬೦. [ಲಬ್ಧ. ಮೊದಲು ಗ॥ ೨೫೦.

ಟೀಕು.—ಲಾಭದ ೬೦ನು ೧೦೦ ಱಿಂ ಗುಣಿಸಿರಿಸಿ, ಮತ್ತೆ ಬಡ್ಡಿ ಗ॥ ೫ ಲ್ಲಿ ಗ॥ ೩ ಬಡ್ಡಿಯಂ ಕಳೆದ ಉೞಿದ ೨ ಱಿಂ ತಿಂಗಳು ೧೨ ನಿಱಿದು ಗುಣಿಸಲ್ ೨೪ ಹಾರಮಂ ಮಾಡಿ ಭಾಗಿಸಲ್ ತಪ್ಪದು.

ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು.

ಮೂಱುದಿವಸಕ್ಕೆ ಖಂಡುಗ । ದಾಱುಂ ಕೊಳಗಂಗಳೆರಡು ಬಳ್ಳಂ ಮಾನಂ ॥
ಮೂಱಾಗಲ್ ಬರಿಸದ ಮೇ । ಲಾಱುಂ ದಿವಸಕ್ಕೆ ಭತ್ತ ತಾನೆನಿತಕ್ಕುಂ ॥
ನೂಱಿಪ್ಪತ್ತಯ್ದು ಪೊನ್ನುಂ । ಮೂಱೊಪ್ಪವುದರ್ಕೆ ಮಟ್ಟಮಿರ್ಪಣಮಡ್ಡಂ ॥
ಮೂಱುಂ ವೀಸಮೆನಲ್ಕೇ । ೞ್ನೂಱುಂ ಪೊನ್ಮಟ್ಟಮುೞಿದು ತಾನೆನಿತಕ್ಕುಂ ॥
ಕರಿ ನೂಱೆಂಟುಮನೆಯ್ದೆ ಕಾವದಿವಸಕ್ಕೋರೊಂದು ಗದ್ಯಾಣಮಂ ।
ಸ್ಥಿರಮೀವೆಂ ನಿನಗೆಂದಱೊಂದು ದಿವಸಕ್ಕೊಂದಾನೆಯಂ ಮಾಱಲಾ ।
ಕರಿಯಾರೋಹಕರಿಪ್ಪತಯ್ದುದಿವಸಂ ಕಾದೊಲ್ಲೆನೆಂದಾಗಳೆ ।
ಬರ್ರ ಸಂವಾದದ ಲೆಕ್ಕಮಂ ತಿಳಿಯೆ ಪೇೞ್ ನಿರ್ವ್ಯಾಜದಿಂ ಭಾಸ್ಕರಾ ॥

ಕರಿ ೧೦೮. ದಿನ ೧ಕ್ಕೆ ಕೂಲಿ ಗದ್ಯಾಣ ೧. ದಿನ ೧. ಮಾರಿದಾನೆ ೧.
ಈ ಲೆಕ್ಕದಲ್ಲಿ ದಿನ ೨೫ಕ್ಕೆ ಲಬ್ಧ ಗ॥ ೨೨ ೨ ವಿ ೪.
ಟೀಕು.—ಮೊದಲ ಪ್ರಮಾಣಿನ ೧೦೮ ನೂ ಗ॥ ೧ ನೂ ಕೂಡಲು ೧೦೯ ನು ದಿನ ೨೫ ಱಿಂ ಗುಣಿಸಲು ೨೭೨೫. ಇದಂ ಪ್ರತಿಯನಿಟ್ಟು ಆ ಕಡೆಯ ದಿನ ೨೫ ನು ವರ್ಗಂಗೊಂಡು ಅದಱೊಳಗೆ ಆ ದಿನ ೨೫ ನು ಕೂಡಿ ಅರ್ಧಿಸಲು ೩೨೫. ಇದಂ ಮುನ್ನ ಪ್ರತಿಯಿಟ್ಟ ೨೭೨೫ ಅಲ್ಲಿ ಕಳೆಯಲು ೨೪೦೦. ಇದಂ ಆದಂತಿ ೧೦೮ ಱಿಂ ಭಾಗಿಸಲು ತಪ್ಪದು.

ದಾಳಿಂಬದ ಬೀಜಮನಱಿವುದಕ್ಕೆ ಸೂತ್ರ.

ಎಸೞಿನಿಱಿದೆತ್ತು ನಯದಿಂ । ರಸಕೃತಿಯಿಂ ಬೀಜಮಕ್ಕುಮವು ದಾಳಿಂಬ ।
ಕ್ಕೆಸೆಗುಂ ಗುಣಿತಕ್ರಮದಿಂ । ವಸುಮತಿಗಱಿವಂತೆ ಪೇೞ್ ಗಣಿತವಿಳಾಸಾ ॥
ದಾಳಿಂಬದ ಕಾಯ್ ೧ಕ್ಕೆ ಎಸೞ್ ೫ಕ್ಕೆ ಲಬ್ಧ ಬೀಜ ೩೬೦.

ಟೀ:—ಎಸಟ್ ೫ನು ೨೫೦ ಗುಣಿಸಿದೊಡೆ—೧೦. ರಸಕೃತಿಯಿಂದೆ ವರ್ಗಂಗೊಳಲು ೩೬. ಇದಂ ೧೦೫೦ ಗುಣಿಸಲು ೩೬೦.

ಪರಿಭಾಷೆ.

ಕಾಗಿಣಿನಾಲ್ಕಂ ವೀಸಮು। ದಾಗಿರ್ಕುಂ ವೀಸವಮಯ್ದುಪಾಗವೆನಿಕ್ಕುಂ ॥
ಪಾಗಂ ನಾಲ್ಕಪೊಳೆ ಪಣಂ। ಪ್ರಾಗುಕ್ತಂ ದಶಪಣಂಗಳಿಂ ಗದ್ಯಾಣಂ ॥

ಪೂವಿನಬಾಗೆಯ ವರ್ಣನೆ.

ವನತತಿಯಿಂ ನದೀನದಕುಭೃತ್ಕುಲದಿಂ ಧನಧಾನ್ಯವರ್ಗದಿಂ ।
ಜನಪದರಾಜಿಯಿಂ ಬೆಳೆವ ಕೆಯ್ವೊಲದಿಂದೆಸೆವೂರ್ಗಳಿಂ ಜಗ ॥
ಜ್ಜನವಮತಜ್ಜೈನಧರ್ಮದ ನೆಗಪ್ತೆಯಿನೊಪ್ಪಿರೆ ಕೊಂಡಿಮಂಡಲ ।
ಕ್ಕನುಪಮರತ್ನಮಂಡನವೆನಿಪ್ಪುದು ಪೂವಿನಬಾಗೆ ಸಂತತಂ ॥
ಆವೆಡೆಯೊಳ್ ಮನಂಬಯಸಿ ಪಾಂಥಜನಂ ನಿಲಲಲ್ಲಿಗಲ್ಲಿಗ ।
ಬ್ಜಾವಳಿಯಲ್ಲಿಗಲ್ಲಿಗೆ ಸುಸಾರಭದಿಂದೆಸೆದಿರ್ಪ ಪುಷ್ಪವಾ ॥
ಟಾವಳಿಯಲ್ಲಿಗಲ್ಲಿಗೆ ನವಭ್ರಮರಾವಳಿ ಹಂಸಭೃಂಗಕೀ ।
ರಾವಳಿಯಿಂದವೊಪ್ಪುವುದು ಬಾಗೆಯದೊಂದು ಮಹೀಪ್ರದೇಶದೊಳ್ ॥
ಪೊಸ ಪೊಂಗೇದಗೆ ಜಾಜಿ ಪಾಟಲಿ ಲಸತ್ಸೇವಂತಿ ನೀಲಾಬ್ಜಮು ।
ದ್ಘಸರೋಜಂ ಸುರಹೊನ್ನೆ ಸಂಪಗೆ ನವೋದ್ಯನ್ಮಲ್ಲಿಕಾದಿಪ್ರಸೂ ॥
ನ . . . . ಸಿನಿಂದೆಸೆಗೆ . . ನಿಜ . . . . ನನ್ವರ್ಥಮಾ ।
ಗೆಸೆಗುಂ ಪೂವಿನಬಾಗೆಯೆಂಬ ಪೆಸರಿಂದಿಂಬಾಗಿ ಚೆಲ್ವಾಗಿರಲ್ ॥

ಈಚೆಗೆ ದೊರೆತ ವ್ಯವಹಾರಗಣಿತದ ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ, 'ಬಾಗೆ ನಿಜಾನ್ವಯದ ಜನ್ಮಭೂಮಿಯೆನಿಕ್ಕುಂ' ಎಂದೂ, 'ಕನಕಮಾಲೆಯುಂ ಪ್ರಿಯಸತಿಯಾಗಿರೆ ನೆಗಟ್ದನತ್ತ ರಾಜಾದಿತ್ಯಂ' ಎಂದೂ ಇರುವುದರಿಂದ ಈತನ ಜನ್ಮಸ್ಥಾನ ಪೂವಿನ ಬಾಗೆ ಎಂದೂ, ಈತನ ಹೆಂಡತಿ ಕನಕಮಾಲೆ ಎಂದೂ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

2. ಕ್ಷೇತ್ರಗಣಿತ.

ಈ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ—

ವೃತ್ತಾಕಾರದ ಭೂಮಿಯ। ಸುತ್ತಳೆದರ್ಧವನೆ ಬಿಡುವುದುಽರ್ದರ್ಧದೊಳಂ ॥
ಮತ್ತೆರಡು ಭಾಗಮಾಡಿಯ। ಮತ್ತೊಂದರೊಳೊಂದನೊತ್ತೆ ಕಂಭಂ ಬರ್ಕುಂ॥
ಅತಿವೃತ್ತಮರ್ಧಚಂದ್ರಾ। ಕೃತಿಯಾಗಿರೆ ಕ್ಷೇತ್ರಮದರೊಳೊಂದಂ ಕೊಂಡಾ॥
ಗತಿಭಾಗೆಯೊಳೊಂದಂ ಕೊಂ। ಡತಿಶಯದಿಂ ರವಿಯ ಗುಣಿಸೆ ಸಮಪದಮಕ್ಕುಂ॥
ವೃತ್ತದ ವಳೆಯಮನಳೆದಾ। ವೊತ್ತವ ಗುಣದಿಂದಮೆತ್ತಿ ಬಂದಾಲಬ್ಧಮ ॥
ನೊತ್ತುತೆ ತನ್ನಿಂ ತನ್ನಂ। ಬಿತ್ತರದಿಂ ಗತಿಯೊಳೆತ್ತೆ ಬಂದುದು ಕಂಭಂ ॥

3. ವ್ಯವಹಾರರತ್ನ.

ಇದರಲ್ಲಿ 5 ಅಧಿಕಾರಗಳಿವೆ. ಇದರಿಂದ ಒಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಹಿಂದೆಯೇ ಉದಾಹರಿಸಿದ್ದೇವೆ.

4. ಜೈನಗಣಿತಸೂತ್ರೋದಾಹರಣ.

ಇದರಲ್ಲಿ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಉತ್ತರವನ್ನು ಪಡೆವ ವಿಧಾನವನ್ನು ತೋರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಗ್ರಂಥಾರಂಭದಲ್ಲಿ ನೇಮಿಜಿನೇಶನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವ ಈ ಪದ್ಯವಿದೆ:—

ಶ್ರೀಮದವಿಚಳಿತಲಕ್ಷ್ಮೀ। ಪ್ರೇಮಂ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಧಾಮನಾನತಶಕ್ರಂ॥
ಸೋಮಂ ಸ್ವಾಧೀನಮುಖಂ। ನೇಮಿಜಿನಂ ಮಾಳ್ಕೆ ನಮಗೆ ಬೋಧೋದಯಮಂ॥

5. ಚಿತ್ರಹಸುಗೆ.

ಇದು ಸೂತ್ರಟೀಕಾರೂಪವಾಗಿದೆ.

6. ಲೀಲಾವತಿ.

ಇದು ಪದ್ಯರೂಪವಾಗಿದೆ. ಲೆಕ್ಕಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ತೋರಿಸಿ ಇದೆ.

ನಮಗೆ ದೊರೆತ ಪ್ರತಿಗಳು ಬಹಳ ಶಿಥಿಲವಾಗಿಯೂ ಅಬದ್ಧವಾಗಿಯೂ ಇರುವುದರಿಂದ ಈ ಕವಿಯ ಗ್ರಂಥಗಳ ವಿಷಯವಾಗಿ ವಿಶೇಷಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಆಸ್ಪದವಿಲ್ಲದೆ ಇದೆ.

ಕೀರ್ತಿವರ್ಮ. ಸು. 1125.

ಈತನು **ಗೋವೈದ್ಯ**ವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿರುವ—

ಜಿನನಾಪ್ತಂ ಗುರು ದೇವಚಂದ್ರಮುನಿಪಂ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಮಲ್ಲಾಧಿಪಂ।
ಜನಕಂ ಪಾಲಭವಂದ್ಯ . . ಬೆಳಲದೇಂತಾಯಿ ಕಲಂ ವಾಕ್ಸ್ತ್ರೀವರಂ ವಿಕ್ರಮಾಂ॥
ಕನರೇಂದ್ರಂ ತನಗಗ್ರಜಾತನೆನಲಂತಾರ್ ನೋಂತರೀಕೀರ್ತಿವ।
ರ್ಮನರೇಂದ್ರಂಬರವೆಂದು ಧಾತ್ರಿ ಪೊಗಟ್ಗುಂ ನಿಚ್ಚಂ ಮಹೋತ್ಸಾಹದಿಂ॥

ಎಂಬ ಪದ್ಯದಿಂದ ಈತನ ತಂದೆ "ಪಾಲಭವಂದ್ಯ"ನಾದ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಮಲ್ಲಾಧಿಪನು, ಅಣ್ಣನು ವಿಕ್ರಮಾಂಕನರೇಂದ್ರನು, ಗುರು ದೇವಚಂದ್ರಮುನಿ, ಇಷ್ಟದೇವತೆ ಜಿನನು ಎಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಈ ಪದ್ಯದ ಎರಡನೆಯ ಪಾದವು ಅಬದ್ಧವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಇವನ ತಾಯ ಹೆಸರು ಇಂಥದೆಂದು ತಿಳಿವುದಿಲ್ಲ. ಸುಮಾರು ಈ ಕವಿಯ ಸಮಕಾಲದವನಾದ ಬ್ರಹ್ಮಶಿವಕವಿ ತನ್ನ ಸಮಯಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಈತನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಈ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ—

ಜನತಾನಂದಂ ಚಳುಕ್ಯಾಭರಣನವನಿಪಾಳೋತ್ತಮಂ ಸಾರ್ವಭೌಮಂ।
ಜನಕಂ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಮಲ್ಲಂ ಸಕಳವಸುಮತೀವಲ್ಲಭಂ ವಿಕ್ರಮಾಂಕಾ॥
ವನಿಪಂ ತಾನಗ್ರಜಾತಂ ತ್ರಿಭುವನಪತಿ ದೇವಾದಿದೇವಂ ಜಿನೇಂದ್ರಂ।
ತನಗಾಪ್ತಂ ಮತ್ತೆ ನಲ್ಕೇಂ ಪಿರಿಯನೊ ಜಗತೀನಾಥರೊಳ್ ಕೀರ್ತಿವರ್ಮಂ॥
ಅರಸುಮಗಂ ಗಡ ಕವಿ ಗಡ। ಪಿರಿದೀವಂ ಗಡ ಬಟಿಕ್ಕೆ ಜೈನಂ ಗಡೆನಲ್॥
ಧರಣಿಪತಿ ಕೀರ್ತಿವರ್ಮಂ। ನಿರತಂ ಪೊನ್ ಕವ್ಮಿತಾದುದೆನಿಸಿದನಿಳೆಯೊಳ್॥

ಇದರಿಂದ ಕೀರ್ತಿವರ್ಮನು ಚಳುಕ್ಯರಾಜರವಂಶದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವನೆಂದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಆ ರಾಜರಲ್ಲಿ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಮಲ್ಲನು 1044 ರಿಂದ 1068ರ ವರೆಗೆ ಆಳಿದಂತೆಯೂ ಅವನ ಮಗನಾದ ತ್ರಿಭುವನಮಲ್ಲ ಪೆರ್ಮಾಡಿವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು 1076 ರಿಂದ 1126 ರ ವರೆಗೆ ಆಳಿದಂತೆಯೂ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಈ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನೇ ಕವಿಯ ಅಣ್ಣನಾಗಿರಬೇಕು. ಆದುದರಿಂದ ಕವಿ ಸುಮಾರು 1125 ರಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿರಬಹುದು. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನಿಗೆ ಜಯಸಿಂಹ III, ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನವಿಜಯಾದಿತ್ಯ, ಎಂಬ ಇಬ್ಬರು ತಮ್ಮಂದಿರಿದ್ದರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಕವಿ ಒಬ್ಬನಾಗಿರಬಹುದೋ ಏನೋ ತಿಳಿಯದು. ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಮಲ್ಲನಿಗೆ ಕೇತಲದೇವಿಯೆಂಬ ಜೈನಧರ್ಮಾನುಸಾರಿಣಿಯಾದ ಪತ್ನಿಯೊಬ್ಬಳು ಇದ್ದಂತೆಯೂ ಆಕೆ ಕೆಲವು ಜಿನಾಲಯಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದಂತೆಯೂ ತಿಳಿಯಬರುತ್ತದೆ.[1] ಕವಿ "ಜಿನನಾಪ್ತಂ" ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಈಕೆಯ ಮಗನಾಗಿದ್ದಿರಬಹುದು. ಶ್ರ. ಬೆ. 40 ನೆಯ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ (1163) ಗುರುಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಹೇಳುವಾಗ ರಾಘವಪಾಂಡವೀಯವನ್ನು ಬರೆದ ಶ್ರುತಕೀರ್ತಿ ತ್ರೈವಿದ್ಯರ ಸಮಕಾಲಿಕನಾದ ಒಬ್ಬ ದೇವಚಂದ್ರಮುನಿಯನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದೆ. ಈತನೇ ಕವಿಯ ಗುರುವಾಗಿರಬಹುದು. ಈ ಕವಿ—ಕೀರ್ತಿಚಂದ್ರ, ವೈರಿಕರಿಹರಿ, ಕಂದರ್ಪಮೂರ್ತಿ, ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವರತ್ನಾಕರ, ಬುಧಭವ್ಯಬಾಂಧವ, ವೈದ್ಯರತ್ನ, ಪಾಲಭಮಂದ್ಯ, ಕವಿತಾಬ್ಧಿಚಂದ್ರಮ, ಕೀರ್ತಿವಿಳಾಸ—ಎಂದು ತನ್ನನ್ನು ವಿಶೇಷಿಸಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ.

ಇವನ ಗ್ರಂಥ—

ಗೋವೈದ್ಯ.

ನಮಗೆ ದೊರೆತ ಪ್ರತಿ ಅಸಮಗ್ರ, ಮತ್ತು ಅಶುದ್ಧ. ಈ ಪ್ರತಿಯ ಆದಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮೂವತ್ತುಮೂರು ಓಲೆಗಳ ವರೆಗೆ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳಿವೆ. ಉಳಿದ ಐವತ್ತು ಓಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಗದ್ಯರೂಪವಾಗಿ ಗೋಗಳ ವ್ಯಾಧಿಗಳಿಗೆ ಔಷಧಗಳೂ ಯಂತ್ರಗಳೂ ಬರೆ ಹಾಕುವ ಕ್ರಮಗಳೂ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಹೇಳಿವೆ. ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನೂ ಕೊನೆಯ ಗದ್ಯವನ್ನೂ ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಹಾಗೆ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ.

ಆದಿಯಲ್ಲಿ—

1. Indian Antiquary Vol. XIX. p. 268 ರಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಹೊನ್ನವಾಡದ ಶಾಸನ.

ಬಡವಂ ಕೊಬ್ಬಿದ ಬಂಜೆಯು|ನುಡುಗದೆ ಹಯುವಮಾಡಿ ಕಪೆವ ತೆಱನಂ ಕುತ್ತಂ||
ಬಿಡುವಂತು ವೈರಿಕರಿಹರಿ| ನುಡಿದಂ ಕಂದರ್ಪಮೂರ್ತಿ ಕೀರ್ತಿವಿಲಾಸಂ ||

ಎಂಬ ಪದ್ಯವಿದೆ.

ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ —

ಇದು ದೇವೇಂದ್ರಮುನೀಂದ್ರಚಂದ್ರಪಾದಾರವಿಂದಾಮಂದಮರಂದಮಧುಕರಾಯಮಾನ..........ದ ಸುಧಾಚಾರಿತ್ರ ಮೇಘಚಂದ್ರಸಿದ್ಧಾಂತದೇವರವಿಂದಾರಕಂ ಕವಿತಾಬ್ಧಿಚಂದ್ರಮಂ

ಎಂಬ ಅಬದ್ಧವಾದ ಗದ್ಯವಿದೆ.

ಪದ್ಯಗಳು.

ಬಡಿಯದೆ ಭಾರವಂ ಪಿರಿದನಿಕ್ಕದೆ ಮೇಹುಜ(ಲ)ಂಗಳಂಬಿಮಂ|
ಕುಡದವಱಿಂದಕ್ಕಟಂ ಬರದು ನೀಳದೆ ಕಾಯದೆ ಗೋಕುಲಂಗಳಂ ||
ಬಡವೆನಱಿಯದಂತು ಕಡುಗರುವಿಸಮಾನರಾಯಂ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ(ಂ) |
ಪಡೆದ (ಪ) ರೆಂದು ಪೇಳ್ದನುದಿತೋತ್ಸವದಿಂ ಬುಧಭವ್ಯಬಾಂಧವಂ (?)||
ಅಧಿಕಂ ರಕ್ತಪ್ರಭಂ ಕಾಲಚಕನನಮರ್ದಿರೆ ಅಂತಸ್ತಸತ್ವಾ |
ಣದ ಜೀವಧನಂ ನೋಡಲ' ಬಹಿಃಪ್ರಾಣಮುನಡೆನಿದಾನಂ ಜಗಕ್ಕೆಂದು ಕಾವ್ಯಂ||
ಬುದೊಸದವೈದ್ಯತತ್ವಂ ದೆಸೆದೆಸೆಗೆಸೆಯಲ' ಪೇಳ್ದನುತ್ಸಾಹದಿಂವಿ |
ತಧರಾವಿಕ್ಕದರಪಾಲಭವಂದ್ಯಂ ಸಹಜಕವಿಜಿತೋತ್ಸಾಹನಂ ಕೀರ್ತಿಚಂದ್ರಂ||

ಬ್ರಹ್ಮಶಿವ. ಸು. 1125.

ಇವನು ಸಮಯಪರೀಕ್ಷೆಯೆಂಬ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಈತನು ವತ್ಸಗೋತ್ರದ ಜೈನಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ; ಇವನ ಸ್ಥಳ ಪೊಟ್ಟಣಗೆರೆ; ಇವನ ತಂದೆ ಸಿಂಗರಾಜ. "ಅಗ್ಗಳದೇವನ ಕೆಳೆಯಂ" ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಈಯಗ್ಗಳದೇವನಾರೋ ತಿಳಿಯದು. ಚಂದ್ರಪ್ರಭಪುರಾಣವನ್ನು ಬರೆದ ಅಗ್ಗಳದೇವನು (1189) ಬೇರೆ ಅಲ್ಲ. ಈತನ ಗುರು ವೀರಣಂದಿಮುನಿ. ಇವನಿಗೆ 'ಬ್ರಹ್ಮ' ಎಂಬ ಹೆಸರೂ ಉಂಟು. ಈತನು ಸೌರ, ಕೌಳೋತ್ತರ, ವೇದ, ಸ್ಮೃತಿ, ಮೊದಲಾದುವುಗಳನ್ನು ಓದಿ ಅವುಗಳ ಅಸಾರತೆಯನ್ನು ತಿಳಿದಿರುವಂತೆ—

ಸೌರಂ ಕೌಳೋತ್ತರಮಂ | ಬಾರಾಧನೆಗಳೊಳಮಖಿಳವೇದಸ್ಮೃತಿತ ||
ತ್ಪೌರಾಣಮೆನಿಪ್ಪವಱೊಳ| ಸಾರಮನಿಂಬಾಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಶಿವಕವಿ ಬಲ್ಲಂ ||

ಎಂಬ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.

ಪಿರಿದಕ್ತಿಯಿಂದೆ ಮಾಹೇ|ಶ್ವರಧರ್ಮದೊಳದಷ್ಟೊಳೊಳ್ಪುಗಾಣದೆ ಮಗುಳ್ದೇ॥
ಪರಮಜಿನಧರ್ಮದೊಳ್ಪೊ| ಕ್ಕು ರಾಗಿಪೊಡೆ ಸುಕವಿ ಬ್ರಹ್ಮ(. . . .)॥

ಎಂಬ ಪದ್ಯದಿಂದ ಈತನು ಶೈವಮತವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದ್ದು ಅವರ ಅಸಾರತೆಯನ್ನು ಕಂಡು ತಿರುಗಿ ಜೈನನಾದಂತೆ ಊಹಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

ನಮಗೆ ದೊರೆತ ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ಓಲೆಯಿಲ್ಲ. ಆ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕವಿಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ಆವ ಅಂಶಗಳು ಹೇಳಿವೆಯೋ ತಿಳಿಯದು. ಎರಡನೆಯ ಓಲೆಯಲ್ಲಿ 'ದಾನವಿನೋದೆ' ಯೆಂಬ ಬಿರುದುಳ್ಳ ಒಬ್ಬ ಅತ್ತಿಮಬ್ಬೆಯನ್ನೂ, "ಜಿನಸಮಯ ವಾರ್ಧಿವರ್ಧನತಾರಾಪತಿ" ಯಾದ ಒಬ್ಬ ರಾಮತರಾಯನನ್ನೂ, ಚಾಳುಕ್ಯರಾಜ ನಾದ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಮಲ್ಲನ ಮಗ ಕವಿಕೀರ್ತಿವರ್ಮನನ್ನೂ,[1] ದೇವನಾಗನ ಮಗ ನಾದ ಆಹವಮಲ್ಲಮಹೀಶನನ್ನೂ ಸ್ತುತಿಸಿ, ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಇದರಿಂದ ಈ ಕವಿಗೆ ಕೀರ್ತಿವರ್ಮ, ಆಹವಮಲ್ಲ, ಇವರು ಸಮಕಾಲದವರಾಗಿದ್ದಿರಬೇಕೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಕವಿ ಸುಮಾರು 1125 ರಲ್ಲಿದ್ದಿರಬಹುದು. ಇವನ ಗುರುವಾದ ವೀರಣಂದಿಮುನಿ 1115 ರಲ್ಲಿ ಗತಿಸಿದ [2]ಮೇಘಚಂದ್ರತ್ರೈವಿದ್ಯನ ಮಗ ನಾಗಿರಬಹುದು.

ನಮಗೆ ತಿಳಿದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಈತನನ್ನು ಆವ ಕವಿಗಳೂ ಸ್ತುತಿಸಿಲ್ಲ ; ಆದರೆ **ಕೇಶಿರಾಜನು** ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣದ 75ನೆಯ ಸೂತ್ರದ ಕೆಳಗೆ ಈ ಕವಿಯ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿಯ—

ಪದೆದಾಡಂ ತವೆ ಕೊಂದು ಸಗ್ಗಮನದಕ್ಕೆಲ್ದೀವರಂತೀಯುಲಾ |
ಗದೆ ತತ್ಪುತ್ರಕಳತ್ರಮಿತ್ರನಿವಹಕ್ಕಾಡಿಂದಮಾಬಂಧು ಕೂ |
ರದ (ರೇ) ಕೊಂದಡದಿಂಬ ಶಾಸ್ತ್ರದಿನಹಿಂಸಾಲಕ್ಷಣೋ[3] ಧರ್ಮಎಂ ॥
ಬುದನೀತತ್ವವಿತುರ್ವರೇಣ್ಯರಲಿದರ್ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಚೂಡಾಮಣೀ ॥

ಎಂಬ ಪದ್ಯದ ಕೊನೆಯ ಭಾಗವನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ನಮಗೆ ದೊರೆತ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಕವಿಗಳನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವ ಪದ್ಯಗಳಿಲ್ಲ.

ತನ್ನ ಗುಣಾದಿಗಳನ್ನು ಈ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ.—

*** * * ಚಳಭೇ| ದನವಜ್ರಂ ಜೈನಮಾರ್ಗನಿಶ್ಚಿತಚಿತ್ತಂ |**
ಜಿನಸಮಯಸುಧಾರ್ಣವವ| ರ್ಧನಚಂದ್ರಂ ಪೇಳ್ದನೆಸೆಯೆ ಭವ್ಯರ ಮತದಿಂ ॥
ಜಿನಧರ್ಮಾಮೃತವಾರ್ಧಿವರ್ಧನಶಶಾಂಕಂ ತೀವ್ರಮಿಥ್ಯಾತ್ವಬಂ |
ಧನಚಂಡಾಂಶು ಕಷಾಯಮೂಢತಿಮಿರಧ್ವಾಂತದ್ವಿಷಂ ಭವ್ಯಮಂ ॥

---

1. 106 ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ನೋಡಿ. 2. ಶ್ರ. ಬೆ. ಶಾಸನ 47.

3. ಮೈ || ಕಿಟ್ಟಲ್ ಮುದ್ರಿಸಿರುವ ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣದಲ್ಲಿ 'ಲಕ್ಷಣೋ' ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ 'ಪರಮೋ' ಎಂದು ತಪ್ಪು ಬಿದ್ದಿದೆ.

ಜನನಾನಂದಿತಸನ್ಮುನೀಂದ್ರನಿಕರಂ ರತ್ನತ್ರಯೋದ್ಭಾಸಿ ಸ |
ಜ್ಜನಸಂಸ್ತುತ್ಯನನಾಪ್ತರಂದವುನೆ ಪೇಳ್ದಂ ಬ್ರಹ್ಮನೀವಹುಪ್ಕೆಯಿಂ |

ಈತನ ಗ್ರಂಥ—

ಸಮಯಪರೀಕ್ಷೆ.

ಇದರಲ್ಲಿ "ಆಪ್ತಾಗಮಧರ್ಮಂ ಅನಾಪ್ತಾಗಮಧರ್ಮಂ" ಎಂಬ ಎರಡನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಸೌರಶೈವವೈಷ್ಣವಾದಿಮತದವರ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಆಚರಣೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವ ದೋಷಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿ, ಜೈನಮತವೇ ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟವಾದುದೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಗ್ರಂಥವು ಮೊದಲಿಂದ ಕಡೆಯವರೆಗೆ ಗದ್ಯಭಾಗವಿಲ್ಲದೆ ಕೇವಲಕಂದವೃತ್ತರೂಪವಾಗಿಯೇ ಬರೆದಿದೆ. ಇದು 15 ಅಧಿಕಾರಗಳಾಗಿ ಭಾಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.[1] ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ—

ಇದು ಭಗವದರ್ಹತ್ಪರಮೇಶ್ವರಚರಣಸ್ಮರಣಪರಿಣತಾಂತಃಕರಣವೀರಣಂದಿಮುನೀಂದ್ರಚರಣಸರಸಿರುಹಷಟ್ಚರಣಮಿಥ್ಯಾಸಮಯತೀವ್ರತಿಮಿರಚಂಡಕಿರಣ ಸಕಳಾಗಮಾರ್ಥನಿಪುಣ ಮಹಾಕವಿ ಬ್ರಹ್ಮಶಿವವಿರಚಿತಮಪ್ಪ ಸಮಯಪರೀಕ್ಷೆಯೊಳ್

ಎಂಬ ಗದ್ಯವಿದೆ.

ಇವನ ಬಂಧವು ಬಹಳ ಸರಳವಾಗಿಯೂ ಲಲಿತವಾಗಿಯೂ ಇದೆ. ಇವನ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ:—

ಜೂದು.

ಬವರದ ಬಿಟ್ಟು ವಂಚನೆಯ ಪುತ್ತುಜೀವಿಂಗೆ ವಿಕಾರಹೇತು ದ |
ರ್ವ್ಯಸನಗೆ(?) ಕಾರಣಂ ಪರಿಭವಕ್ಕಮ ವಿತ್ತದ ಕೇಡು ರೌದ್ರಸಂ ||
ಭವಮಸುಖಾಸ್ಪದಂ ಗುಣಗಣಂಗಳಕೇಡೆನಿಸಿರ್ದ ಜೂದನಾ|
ಡುವ(ನರ)ನೆಯ್ದುನೇ ಸಕಳಹಾನಿಯನುತ್ತಮಸೌಖ್ಯಹಾನಿಯುಂ ||
ಪೆಡತಲೆ ಸೋಗುಂ ಕಣ್ಗಳ್| ಕಿಡುಗುಂ ಮೆಯ್ ಬೇನೆಗೆಯ್ಗುಮೊಡಮೆಯ
ಮೊಳ್ಪಂ ||
ಕಿಡುಗುಂ ಮೂಲವ್ಯಾಧಿಯು ಮಡಸುಗುಮಿಂತಿನಿತೆ ಜೂದಿನಿಂ ಬರ್ಪ ಫಲಂ ||
ಉಡುಗದೆ ಸೊರ್ಕಿದಂದದೊಳೆ ಗೆಲ್ವೆಡೆಯೊಳ್ ಸಲೆ ಬಾಯ್ಗೆವಂದುದಂ |
ನುಡಿವರಟಿಲ್ದು ಸೋಲ್ತು ಪದದೊಳ್ ದೆಸೆಗಾಣದೆ ಮಾನ್ಯರಪ್ಪರಂ ||

1. ಗ್ರಂಥದ ಆದಿಭಾಗವು ದೊರೆಯದುದರಿಂದ ಇವನು ಸ್ತುತಿಸುವ ದೇವರು ಗುರುಗಳು ಮೊದಲಾದವರ ವಿಷಯವಾಗಿ ಏನೂ ಹೇಳುವುದಕ್ಕಿಲ್ಲದೆ ಇದೆ. ದೊರೆತ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಇವನು ಹೇಳುವ ಅತ್ತಿಮಬ್ಬೆ ಮೊದಲಾದವರ ಹೆಸರುಗಳು ಹಿಂದೆಯೇ ಕೊಟ್ಟವೆ.

ಜಡಿವರ್ಗನರ್ಥಮಂ ಬಗೆಯುರಂತದಱಿಂದಮೆ ಜೂದನಾಡಲುಂ।
ನುಡಿಯಲುಮಾಗ ಸದ್ಗುಣಿ ವಿಭಾವಮನೆಯ್ದುವನೆಂಬ ದೂಸಱಿಂ ॥

ಜಿನಸಮಯ.

ಪುಸಿ ಕೊಲೆ ಕಳವು ಪರಸ್ತ್ರೀ।ವ್ಯಸನಂ ಮಧುಮದ್ಯಮಾಂಸಸೇವನೆಪೊಲ್ಲಂ॥
ದು ಸದಾ ಬಗ್ಗಿಪ ಕತದಿಂ। ದೆ ಸಕಳಸಮಯಕ್ಕೆ ಸಮ್ಮತಂ ಜಿನಸಮಯಂ ॥
ಪುಸಿವವನೆ ತೊಲಗು ಹಿಂಸೆಯೊ।ಳೆಸಗುತ್ತಿರ್ಪವನೆ ತೊಲಗು ಪರವಧುವಿಂಗಾ॥
ಟಿಸುವವನೆ ತೊಲಗೆನುತ್ತುಂ। ಪಸರಿಸುವುದು ಜೈನಧರ್ಮಭೇರೀನಿನದಂ ॥
ಅಡದಿಂಬ ತೊಲಗು ** ಪೆಱ। ರೊಡವೆಗಳಂ ಕೊಳ್ವ ತೊಲಗು ಮಧುವಂ ಕಳ್ಳಂ ॥
ಕುಡಿವವನೆ ತೊಲಗೆನುತ್ತುಂ। ಪೊಡವಿಗೆ ಜಿನಧರ್ಮದೊಂದು ಗೋಸಣೆಯೆಸೆಗುಂ ॥

ಜೀವದಯೆ.

ನೀರಂ ತೋಱದೆ ಪಸಿದುದ। ನಾರಯ್ಯದೆ ಸೇದೆಯಱಿದು ನಿಲಿಸದೆ ಪಿರಿದುಂ ॥
ಭಾರಮನೆ ಪೇಱೆ ಪಸುವಂ। ದೂರಾಂತರಮುಯ್ಯಲಾಗದೆಂಬಂ ಜೈನಂ ॥
ಕಸಮಂ ಕಳೆವೆಡೆಯೊಳ್ ಸಾ। ಱಿಸುವೆಡೆಯೊಳಮಕ್ಕಿಗುಟ್ಟುವೆಡೆಯೊಳ್ ಸಲೆ ಸೋ ॥
ದಿಸಿ ಜೀವನಿಕರಮಂ ರ। ಕ್ಷಿಸುವರೆನಲ್ ಜೈನರಿಂ ದಯಾಪರರೊಳರೇ ॥

ನೀತಿ.

ಬಡವಂ ಗುಣಿಯಾದೊಡಮವ। ನೊಡನುಡಿಯಂ ಹಸ್ತಿಮೂರ್ಖನಾದೊಡಮಂತುಂ ॥
ನುಡಿಗುಂ ಸಿರಿವಂತನೊಳಂ। ದೊಡೆ ಮತ್ತವನಱಿತದಲ್ಲಿ ಪುರುಳಱಿಸುವುದೇ ॥
ಆವಂಗಂ ತನ್ನಿಂದಂ। ಸಾವುಂ ಕೇಡುಂ ಭಯಂಗಳುಂ ವಿಕಳತೆಯುಂ ॥
ನೋವುಮಿನಿಸಾಗದಂತಿರ। ಲಾವಂ ಸಲೆ ನುಡಿವನೆಂತುಮಾತನೆ ದೇವಂ ॥
ಪುಸಿಯುಂ ನುಡಿದವರ್ಗಳಮಾ।ನಸಿಕ್ಕೆಯುಂ ಗುಣಮುಮಱಿಗುಮೆಂತವರಂ ಮ ॥
ನ್ನಿಸರಾರುಂ ಭಾವಿಸುವೊಡೆ। ಪುಸಿಯೆ ಮೊದಲ್ ಪಾತಕಂಗಳೆನಿತನಿತರ್ಕಂ ॥
ಅಪವರ್ಗೋಚಿತಮಾರ್ಗಮಸ್ತದುರಿತಾತಂಕಂ ಸದಾಚಾರಸಾ।
ಧ್ಯಪದಂ ಸಜ್ಜನಸನ್ನುತಂ ಬಗೆಯೆ ಸತ್ಯಂ ನಾಸ್ತಿ ಸತ್ಯಾತ್ಪರಂ ॥
ತಪ ಎಂದಿರ್ದಪುದಾಗಮೋಕ್ತಮದಱಿಂದಾರಾದೊಡಂ ಸತ್ಯವಾ।
ಕ್ಯಪವಿತ್ರೀಕೃತವಕ್ತ್ರರಾಗಿ ಪಡೆಯಿಂ ನಿರ್ವಾಣಕಲ್ಯಾಣಮಂ ॥

ಇವನೆತ್ತಂಗೋಳಂ ನೀ। ವಿವನಂ ನಂಬದಿರಿಮೆಂದು ಕಂಡವರ್ಗಳ್ ಸಾ ॥
ಱುವರತ್ತಲುಮತ್ತ್ಯತ್ತಮು। ಭವಮಱೆಗುಂ ಸ್ತ್ರೀಯುಮದಱೆನೆಂತುಂ ಕಷ್ಟಂ॥
ಗಂಡನ ದೆಸೆಯುತ್ತಮರಂ। ಕಂಡೊಡೆ ಕಡೆಗಣಿಸುವರ್ ತವರ್ಮನೆಯವರಂ॥
ಕಂಡೊಡೆ ರಾಗಿಸಿ ಕರೆದೊಡ । ನುಂಡುಂ ಬೇಡಿದುದನೀವರಱುಗುಲಿಮೆಂದಿರ್ ॥

ಕಲಿಸದೆ ಮುಂ ಪೆಱಪೆಱತಂ। ಕಲಿಪುದು ಮಕ್ಕಳ್ಗೆ ದೇವತಾರಾಧನೆಯುಂ ॥
ಕಲಿಸುವುದು ಜೀವದಯೆಯುಮಂ। ಕಲಿಪುದು ಸತ್ಪಾತ್ರಮಱಿದು ದಾನಮನೀಯು
ಲ್ ।

ನರವಿನ ಪುತ್ತಮೇಧ್ಯದ ತವರ್ಮನೆ ಕೀವಿನ ಕೊಂಡಮೆಲ್ವಿನಾ ।
ಗರಮಱೆದೋಲ ಪೆರ್ಬಡುಕೆ ಜಂತುಗಳಾಗಳುಮಿರ್ಪ ಠಾವು ನೆ ॥
ತ್ತರ ನೆಲೆ ಮೆರ್ಚಿನಿಂದಮದು ಚಿಃ ಕಡುಕಷ್ಟಮೆನಿಪ್ಪುದೀಕಳೇ ।
ಬರಮನಿದೊಳ್ಳಿತೆಂಬರಱೆವಿಲ್ಲದವರ್ ಪೆಣನೆಂಬರರ್ಹತರ್॥

ಇತರಮತವಿಡಂಬನ.

ಒಗೆದುರಿಲಿಂಗದೊಂದುಪವಣಂ ಪರಿಭಾವಿಸಲಬ್ಜನಾಭನುಂ ।
ನೆಗಟ್ದ ವಿರಿಂಚಿಯುಂ ಕೆಳಗೆಯುಂ ನೆಱೆ ಮೇಗೆಯುಮೆಯ್ದುವಲ್ಲಿ ಕೇ ॥
ದಗೆ ಗಡ ಬೊಮ್ಮನೊಳ್ ನುಡಿದು ಮುಂ ಪುಸಿದಿರ್ದದಱೆಂದಮಿಾಶಪೂ ।
ಜೆಗೆ ಪೊಱಗಾದುದೆಂಬರೆಲೆ ಕೇದಗೆ ಮುನ್ನುಡಿಗಲ್ತದಕ್ಕುಮೇ ॥

ಮರುಳರಸಂಗೆ ಮಲ್ಲಿಗೆಯು ಮೊಲ್ಲೆಯು ಜಾದಿಯು ಕಂಪನಾಳ್ದ ಸುಂ ।
ದರಕುಸುಮಂಗಳಂ ಕುಡದ ಕಾರಣಮಾವುದೊ ಬನ್ನಿಯೆಕ್ಕೆಯುಂ ॥
ತ್ತರಣೆಯು ಬೆಲ್ಲವತ್ತದ ತೊಳಂಚಿಯು ಪತ್ರೆಯನೊಂದನಿತ್ತು ಚೆ ।
ಚ್ಚರಮಮರತ್ವಮಂ ಪಡೆದೆವೆಂಬರದರ್ಕೆ ನಿಮಿತ್ತಮಾವುದೋ ॥

ಧರೆಗೊಡೆಯಂ ಚಕ್ರೇಶಂ। ತಿರಿವನೆ ಬಲಿಯಲ್ಲಿ ಬೇಡಿ ಮೂಱಡಿನೆಲನಂ ॥
ಸಿರಿಯೊಡೆಯಂ ಕೀಱಾಳಾ। ಗಿರಲಱೆವನೆ ಪರಿಸುತುಂ ಕಿರೀಟಿಯ ರಥಮಂ ॥

ಬಸಿಱೊಳಗೆ ಬಯ್ತು ಹರಿ ರ। ಕ್ಷಿಸಿದಂ ಗಡ ಜಗಮನಸುರರಲ್ಲಿಂದೇನೊಂ ॥
ದೆಸೆಯೊಳ್ ಪೋಗಿರ್ದರೊ (ಪೇಟ್ । ಮ) ಸಗಿ ಕೊಲಲ್ ತಕ್ಕುದೋ ಶರ
ಣ್ಬೊಕ್ಕವರಂ ॥

ಬಗೆವೊಡದೇನಾನುಂ ಬಾ। ಳ್ತೆಗಲ್ಲವೆನಿಪರೞಿಗೊಲ್ದು ಪೊಡೆವಡುವವನಾ ॥
ಚಿಗುರುಂ ಪೂವುಂ ಕಾಯುಂ। ಸೊಗಯಿಪ ಮಾವಿಂಗೆ ಪುಣಿಸೆಗೆಱಗಲ್ವೇಡಾ ॥

ಒಮರ್ಬಾನಂಗಱೆವಾವಿಂ। ಗೊಮೆರ್ಯುಮೆಱಗುತ್ತುಮಿರದೆ ಕೊಡವಾಲ್ಗಱೆ
ವೊಂ॥
ದೆರ್ದಗೆಱಗಿದೊಡೆ ಪಶುವಿಂ। ನೊಮರ್ಬಡಿ ಫಲಮಿಾವುದದಱೆನೆಱಗುಗೆಭಕ್ತಂ ॥

ವ್ರತಗುಣಸಚ್ಚರಿತ್ರಯುತರಪ್ಪಮಹಾತ್ಮರ ಮೇಲೆ ಬಂದು ದೇ ।
ವತೆ ತನಗೊಲ್ದೊಡಂ ಪರಕೆವೇಡಿದೊಡಪ್ಪುದು ನಂಬಲಂತದಂ ॥
ಸಿತಗೆ ನಿಕೃಷ್ಟದುಶ್ಚರಿತೆ ತೊಪ್ಪೆನಿಸಿರ್ದಳ ಮೇಲೆ ಬಂದು ದೇ ।
ವತೆ ನುಡಿದಪ್ಪಳೆಂದೊಡೆ ವಿವೇಕಿಗಳಂತದನೇಕೆ ನಂಬುವರ್ ॥

ಜಗಮಂ ಸುಡುವೊಡೆ ರುದ್ರಂ। ಜಗದೊಳಗಿರ್ದಾತ್ಮಭಕ್ತರೆಲ್ಲರುಮಂ ಮೆ ॥
ಲ್ಲಗೆ ತೆಗೆದು ಬೇಱೆ ಪೊಱಗಿ। ಕ್ಕುಗುಮೋ ಮೇಣ್ ಕೂಡೆ ಸುಟ್ಟು ಕಳೆಗುಮೊ ಪೇೞಿಂ ॥

ಒಡಲೊಳ್ವಾಗಮನಿತ್ತಂ। ಗಡ ಕಾಂತೆಗೆ ಶಂಭು ಶಂಭುಗಂ ಕೊಟ್ಟಳ್ ತ॥
ನ್ನೊಡಲೊಳ್ವಾಗಮನಗಸುತೆ। ಗಡ ಮಿಕ್ಕರಡರೆಯುನಾರ್ಗೆ ಕೊಟ್ಟರೊ ಪೇೞಿಂ ॥

ಸಲೆ ಮೆಯ್ಗೆ ಚರ್ಮವ ಪಲ್ಲಂ। ಸುಲಿವ ವಿಲೇಪನವನಾಗಳುಂ ಪೂಸುವ ತಂ ॥
ಬುಲವಂ ಮೆಲ್ವ ತಪಸ್ವಿಗ। ಳೊಲಿಪರ್ ಬೆಲೆವೆಣ್ಣನೊಲಿಸರವ್ರುತಾಂಗನೆಯಂ॥

ಸಾಂತಮಹಂತ. 1137.

ಈತನು ನಾಗಮಂಗಲದ ತಾಲ್ಲೂಕು 28ನೆಯ ಶಾಸನವನ್ನು ಬರೆದುದಾಗಿ ಆಶಾಸನದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿರುವ—

ಕ್ಷಿತಿವಿನುತ ಸರ್ಬದೇವನ। ಸುತ ಸನ್ನುತ ಸೋಮಿಯಕ್ಕನಣುಗಿನ ಪುತ್ರಂ ॥
ಸತುಕವಿ ಸಾಂತಮಹಂತಂ । ಸ್ಥಿತಿಸಾರಂ ಪೇೞ್ದನಚ್ಚಿಯಿಂ ಸಾಸನಮಂ ॥

ಎಂಬ ಪದ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಈ ಶಾಸನವು ಹೊಯ್ಸಳವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನ (1104—1141) ಆಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಶಕ. 1059ನೆಯ ಪಿಂಗಳಸಂವತ್ಸರದಲ್ಲಿ—ಎಂದರೆ 1137 ರಲ್ಲಿ—ಬರೆದುದು. ಇದರಲ್ಲಿ—ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನ ದಂಡನಾಥನಾದ ಏಚಿರಾಜನು ದೊರೆಯಿಂದ ನಾನಲಕೆರೆಯ ಉಂಬಳಿಯನ್ನು ಪಡೆದು, ಅದನ್ನು ಮೂಲಸ್ಥಾನದ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ದೇವರಿಗೆ ಅಂಗಭೋಗನೈವೇದ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ದಾನಮಾಡಿದಂತೆ ಹೇಳಿದೆ. ಶಾಸನದ ಕೊನೆಯ ಪದ್ಯದಿಂದ ಈ ಕವಿ ಸೋಮಿಯಕ್ಕನ ಮಗನೆಂಬ ಒಂದು ವಿಷಯವು ಮಾತ್ರ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಶಾಸನದ ಆದಿಪದ್ಯವು ಶಿವಸ್ತುತಿರೂಪವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಈತನು ಶೈವಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಈ ಶಾಸನದ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಸಾಂತಮಹಂತನು ಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ಗಣ್ಯನೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಈ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ :—

ಶಿವಸ್ತುತಿ.

ಪತ್ತಿರೆ ಗಂಗೆಯು ಪನಿಗಳ್। ಮುತ್ತಿನ ಬಾಸಿಗವಿದೆನಿಸಿ ವಾಸುಗಿ ಸುಖದಿಂ ॥
ಸುತ್ತಿರ್ದ ಜೂಟದಾದೇ। ವೋತ್ತಮನೆಮಗೊಸೆದು ಕುಡುಗೆ ಸುಖಸಂಪದಮಂ॥

ಪೆರ್ಮಾಡಿಯಂಗನ ಪರಾಕ್ರಮ.

ಪಚಪಚಿಸಿ ಮುಳಿದು ಕಾಯ್ದಿಂ ದುಱದೆತ್ತಿದ ವೀರವೈರಿವರ್ಗದ ಬಾಯ್ಗೊ ।
ನ್ನೊಪ್ಪೆಯಾಗೆ ಕಟ್ಟಿದಲಗಂ । ಕಿಱುಪನೆ ರಣಮುಖದೊಳದಟನಿಂದೆಱೆಯಂಗಂ ॥

ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನ ಪ್ರತಾಪ.

ಚೇರಮ ವೈರಮಂ ಬಿಸುಡು ಪಾಂಡ್ಯ ಕಡಂಗದಿರಂಧ್ರ ರಂಧ್ರಮಂ ।
ಪಾರದಿರೊಡ್ಡ ಗೊಡ್ಡಮನದಂ ಬಿಡು ಮಾಳವ ಕಾಳಗಕ್ಕೆ ಮೆ ॥
ಯ್ದೋಱದೆ ಸಾರಲೇ ತಿಗುಳ ನೀಂ ಜಗುಪೆಂಬುದಪಾರವೀರದು ।
ರ್ವಾರಗಭೀರಧೀರತೆ (?) ವಿನಿಸ್ಸೃತಘೋಷಣೆ ಬಲ್ಲಭೂಪನಾ ॥

ಎತ್ತಿದ ಮುನ್ನಮೆತ್ತಿ ನಡೆಗೊಳ್ಳದ ಮುನ್ನಮಡುರ್ತು ಕೋಪದಿಂ ।
ಮುತ್ತಿದ ಮುನ್ನಮರ್ಥಮನೆ ತೆತ್ತಿ ರಿಮಿತ್ತಿರಿಮಾತ್ಮದುರ್ಗಮಂ ॥
ಮತ್ತೆನವೇಡ ನಿರ್ಗಮಮಿದೆಂದು ವಿರೋಧಿಗೆ ವೀರಲಕ್ಷ್ಮಿ ಸಾ ।
ಱುತ್ತಿರೆ ವಿಷ್ಣುವಿಕ್ರಮದುಪಕ್ರಮಮಾಕ್ರಮಿಸಿತ್ತು ಲೋಕಮಂ ॥

ಧುರದೊಳ್ ಬಂದೊಡ್ಡಿ ವೈರಿಪ್ರಕರಮಿರಲವಷ್ಟಂಭದಿಂ ಬಿಟ್ಟದೇವಂ ।
ಕರವಾಳಂ ತೋಡಿ ಕೊಂಡಿಂಬಱಿಕಮೆಲೆ ಮಹಾದೇವ ಕಾಳಾಗ್ನಿರುದ್ರಂ ॥
ಗುರಿಗಣ್ ಬಂದಂತೆ ಮಾಕಾಳಿಗೆ ಗರವಡರ್ದಂತಿಂದ್ರದಿಗ್ದಂತಿ ಮುಳ್ಸಿಂ (?) ।
ಪರಿಘಂಗೊಂಡಂತಗುರ್ಬುರ್ಬಿಪುದೆನೆ ಮುಳಿಸಿಂ ಮಾಱಿಮಾಱಾಂಪನಾವಂ ॥

ಏಚಣಸ್ತುತಿ.

ಬಾರಿಸೆ ದಂಡೆಯಂ ಕೊರಲ ಕೊಂಕಳವಟ್ಟಿರೆ ಕಾಲವೇಗಮಾ ।
ಧಾರಿಣಿಯೊಳ್ ಬೆಡಂಗನೊಳಕೊಂಡಿರಲೇಱೆ ತುರಂಗರಾಜನಂ ॥
ವೀರಮುಮಂ ವಿಳಾಸಮುಮನೀತನೆ ತಾಳ್ದಿದನೆಂದು ನೋಡಿ ಕೈ ।
ವಾರದಿನೆಲ್ಲರುಂ ಪೊಗೞೆ ತನ್ನನೆ ಏಚಣಮಂತ್ರಿ ರಂಜಿಪಂ ॥

ಹರಿಪಾಲ. ಸು. 1140.

ಎರಡನೆಯ ನಾಗವರ್ಮನ (ಸು. 1145) ಭಾಷಾಭೂಷಣದಲ್ಲಿ "ದ್ವಿತೀಯಾಂತಸ್ಯವಾಸ್ವರೇ[1]" ಎಂಬ ಸೂತ್ರದ ಕೆಳಗೆ "ಹರಿಪಾಲಸ್ಯ ಪ್ರಯೋಗಃ— ಕಲ್ಲಾನೇಱಿದಂ; ಬಿಲ್ಲಾನೇಱಿಸಿದಂ" ಎಂದಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಹರಿಪಾಲನು ನಾಗವರ್ಮನಿಗೆ ಹಿಂದೆಯೇ ಕನ್ನಡ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಕವಿಯಾಗಿದ್ದಿರಬೇಕೆಂಬುದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಇವನು ಸುಮಾರು 1140 ರಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿರಬಹುದು. ಇವನು ಆವ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆಯೋ ತಿಳಿಯದು.

1. ಸೂ. 69.

ಮನಸಿಜ. ಸು. 1140.

ಈತನನ್ನು **ದುರ್ಗಸಿಂಹನು** (ಸು. 1145) ಅಸಗ, ಚಂದ್ರ . . . ಈ ಕವಿಗಳೊಡನೆ ಸೇರಿಸಿ—

ಪೊಸತೆನಿಸಿ ದೇಸೆಯಿಂ ನವ। ರಸವೆಸೆಯಲ್ಕೊಳ್ವವೆತ್ತ ಮಾರ್ಗದಿನಿಳೆಗೇ ॥
ನೆಸೆದುವೊ ಸುಕವಿಗಳೆನೆ ನೆಗ। ಳ್ದಸಗನ ಮನಸಿಜನ ಚಂದ್ರ (. . ಕೃತಿಗಳ್) ॥

ಎಂಬ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾನೆ. **ರುದ್ರಭಟ್ಟ** (ಸು. 1180), **ಕೇಶಿರಾಜ** (ಸು. 1260) ಇವರೂ ಈ ಕವಿಯನ್ನು ಹೊಗಳಿದ್ದಾರೆ. **ಕವಿಕಾಮನು** (ಸು. 1200) ಶೃಂಗಾರವನ್ನು ಬರೆದ ಕವಿಗಳನ್ನು ಹೇಳುವಾಗ "ಮನಸ್ಸಂಜಾತ" ಎಂಬ ಒಬ್ಬ ಕವಿಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಈ ಮನಸ್ಸಂಜಾತನು ಈ ಕವಿಯೇ ಆಗಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಈತನು ಆವುದೋ ಒಂದು ಶೃಂಗಾರಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದಿರುವಂತೆ ಊಹಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. **ಈಶ್ವರಕವಿ** (ಸು. 16 ನೆಯ ಶತಮಾನ) ತನ್ನ ಕವಿಜಿಹ್ವಾಬಂಧನದಲ್ಲಿಯು—

ಚಿತ್ತಜನಾಗವರ್ಮಸುಧಿಯಂ ಕವಿಕೇಶವರನ್ನವುಖ್ಯರಂ ।
ಚಿತ್ತದೊಳಿಟ್ಟುಪೇಳ್ವೆ . . . . ॥

ಎಂಬ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ "ಚಿತ್ತಜ" ಎಂಬವನು ಈ ಕವಿಯೇ ಆಗಿರಬಹುದು. ದುರ್ಗಸಿಂಹನು ಇವನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವುದರಿಂದ ಈತನು ಅವನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ—ಎಂದರೆ ಸುಮಾರು 1140 ರಲ್ಲಿ—ಇದ್ದಿರಬಹುದು. ಇವನು ಬರೆದಿರುವ ಗ್ರಂಥಗಳು ಆವುವೂ ದೊರೆತಿಲ್ಲ.

ಹಂಸರಾಜ. ಸು. 1140.

ಕೇಶಿರಾಜನು (ಸು. 1260) ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣದ 289 ನೆಯ ಸೂತ್ರದ ಕೆಳಗೆ—"ಎರಡು ಪದಮುಂ ತದ್ಭವ(ವ)ನೆಯ್ದುವಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪದಮನುಳಿಸಿ ತಪ್ಪಾದುದರ್ಕೆ ಹಂಸರಾಜನಪ್ರಯೋಗಂ—ತರವೇಱಿ ಮಾಣಿಕ್ಯಭಂಡಾರದ ಪುಟಿಕೆಗಳಂ—ಇಲ್ಲಿ ಮಾಣಿಕ್ಯಶಬ್ದಮನುಳಿದು ಮಾಣಿಕಭಂಡಾರಮೆನೆ ಶುದ್ಧಂ" ಎಂದು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಈ "ತರವೇಱಿ" ಎಂಬ ಪದ್ಯವನ್ನು ಇದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ **ನಾಗವರ್ಮನು** (ಸು. 1145) ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ:—

ತರವೇಱಿ ಮಾಣಿಕ್ಯಭಂಡಾರದ ಪುಟಿಕೆಗಳಂ ಪುಂಜಿಸಲ್ವೇಱಿ ಸುವರ್ಣೋ ।
ತ್ಕರಮಂ ತೋಱಲ್ಕೆ ವೇಱಿ ದಂತಿಗಳನಿರಿಸವೇಱಿ ಮುಂತೆ ವಾಹಂಗಳಂ ಬಿ ॥
ತ್ತರಿಸಲ್ವೇಱಿ ಚಿತ್ರಚೀನಾಂಬರಪರಿಕರಮಂ ಮಾಣದೆಂದೋಳಿಯಿಂ ಲೆಂ ।
ಕರನಾಗಳ್ ಪೇಳ್ದನೀಯಲ್ಕೆರೆದವರ್ಗೆ ಮಹಾದಾನಮಂ ವಿಕ್ರಮಾಂಕಂ ॥

ಇದರಿಂದ ಹಂಸರಾಜನು ನಾಗವರ್ಮನಿಗಿಂತ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದವನೆಂಬುದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ; ಸುಮಾರು 1140 ರಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿರಬಹುದು. ಮೇಲೆ ಬರೆದಿರುವ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ವಿಕ್ರಮಾಂಕನು 1076 ರಿಂದ 1126 ರ ವರೆಗೆ ಆಳಿದ ಚಾಳುಕ್ಯವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನಾಗಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಈ ಕವಿ ಆ ರಾಜನ ಕಾಲದವನೆಂದು ಊಹಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಈತನು ಯಾವ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆಯೋ ತಿಳಿಯದು.

ಕರ್ಣಪಾರ್ಯ. ಸು. 1140.

ಈತನು **ನೇಮಿನಾಥಪುರಾಣ**ವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. "ಮಾಳವೀಮಾಧವ" ಎಂಬ ಒಂದು ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಈತನು ಬರೆದಿರುವುದಾಗಿ **ದುರ್ಗಸಿಂಹನ** (ಸು. 1145) **ಪಂಚತಂತ್ರ**ದಲ್ಲಿಯು—

ಪರಮುಕವೀಶ್ವರಚೇತೋ। ಹರಮೆಂಬಿನಮೆಸೆವ ಮಾಳವೀಮಾಧವಮಂ ॥
ವಿರಚಿಸಿದ ಕನ್ನಮಯ್ಯಂ। ಬರಮಾಗಂ ಸುಕವಿ ಬಗೆವೊಡಿನ್ನುಂಮುನ್ನುಂ ॥

ಎಂಬ ಪದ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿಯಬರುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ವೀರೇಶಚರಿತವೆಂಬ ಬೇರೊಂದು ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದಿರುವುದಾಗಿ **ದೊಡ್ಡಯ್ಯನ** (ಸು. 16 ನೆಯ ಶತಮಾನ) **ಚಂದ್ರಪ್ರಭಸಾಂಗತ್ಯ**ದಲ್ಲಿಯು—

ವರಶಾಂತಿನಾಥನ ಪೊಗಳ್ದ ಹೊನ್ನನ ಸ್ಮರ। ಹರನೇಮಿನಾಥಚರಿತವ ॥
ದುರಿತಾರಿವೀರೇಶನ ಚರಿತವ ಪೇಳ್ದ। ಗರುವ ಕಣ್ಣಪನ ನುತಿಪೆನು ॥

ಎಂಬ ಪದ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿಯಬರುತ್ತದೆ. ಮಾಳವೀಮಾಧವವೂ ವೀರೇಶಚರಿತವೂ ನಮಗೆ ದೊರೆತಿಲ್ಲ.

ಈತನು ಜೈನಮತದವನು. ಈತನ ಹೆಸರು—ಕರ್ಣಪ, ಕಣ್ಣಪ, ಕಣ್ಣಮಯ್ಯ, ಕನ್ನಮಯ್ಯ, ಕಣ್ಣಮ ಎಂದೂ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಈತನಿಗೆ—ಪರಮಜಿನಮತಕ್ಷೀರವಾರಾಶಿಚಂದ್ರ, ಭವ್ಯವನಜವನಮಾರ್ತಾಂಡ, ಸಹಜಕವಿತಾರಸೋದಯ—ಎಂಬ ಬಿರುದುಗಳು ಇದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಈ ಕವಿಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ಈತನ **ನೇಮಿನಾಥಪುರಾಣ**ದಿಂದ ಈ ಅಂಶಗಳು ತಿಳಿಯುತ್ತವೆ:—"ಜೀಮೂತವಾಹನವಿದ್ಯಾಧರಚಕ್ರವರ್ತಿವಂಶತಿಳಕ" ನಾದ ಗೋವರ್ಧನ ಅಥವಾ ಗೋಪಣ ಎಂಬ ರಾಜನು ಕಿಳಿಕಿಳದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಅಧಿಪತಿಯಾಗಿದ್ದನು. ಇವನಿಗೆ ಶ್ರೀಗಂಡರಾದಿತ್ಯಭೂಪ, ಶ್ರೀಭೂಷಣ ಎಂಬ ಬಿರುದುಗಳುಂಟು. ಈತನ ಹೆಂಡತಿ ಕಂಚವ್ವೆ; ಇವನಿಗೆ ವಿಜಯಾದಿತ್ಯ, ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಅಥವಾ ಲಕ್ಷ್ಮೀಧರ, ವರ್ಧಮಾನ, ಶಾಂತ ಎಂಬ ನಾಲ್ವರು ಕುಮಾರರು ಇದ್ದರು. ವಿಜಯಾದಿತ್ಯನ ಹೆಂಡತಿ ಸೊನ್ನಲದೇವಿ. ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ಹೆಂಡತಿ ಗೋಪ. . . ಮಗಳಾದ ಚಂದಲದೇವಿ. "ಪ್ರಥಿತಯಶಂ ಸಮಸ್ತವಿಬುಧಾಗ್ರಣಿ" ಯಾದ ಈ ಲಕ್ಷ್ಮಣರಾಜನು ಈ ಪುರಾಣವನ್ನು ಹೇ

ಳಿಸಿದನು. ಈ ಲಕ್ಷ್ಮಣರಾಜನ ಗುರು ನೇಮಿಚಂದ್ರಮುನಿ. ಕವಿಯಗುರು—ಮಲಧಾರಿದೇವರ ಶಿಷ್ಯನಾದ ಕಲ್ಯಾಣಕೀರ್ತಿ.

(1) ದುರ್ಗಸಿಂಹನು (ಸು. 1145) ಈ ಕವಿಯನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವುದರಿಂದ ಈತನು ಅವನಿಗೆ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದಿರಬೇಕು. (2) ಈತನು ನಾಗಚಂದ್ರನನ್ನು (ಸು. 1105) ಹೊಗಳುವಾಗ "ಅದ್ಯತನನಾಗಿಯುಂ" ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಅವನಿಗಿಂತ ಸುಮಾರು ಒಂದು ತಲೆ ಈಚೆಯವನಾಗಿದ್ದಿರಬಹುದು. (3) ತನ್ನ ಗುರುವಾದ ಕಲ್ಯಾಣಕೀರ್ತಿಯ ಜತೆಯಲ್ಲಿ ಶುಭಚಂದ್ರಮುನಿಯನ್ನೂ ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಒಬ್ಬ ಶುಭಚಂದ್ರಮುನಿ 1123 ರಲ್ಲಿ ಗತಿಸಿದಂತೆ ಶ್ರ. ಬೆ. 43 ನೆಯ ಶಾಸನದಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಕಲ್ಯಾಣಕೀರ್ತಿ 1115 ರಲ್ಲಿ ಗತಿಸಿದ ಮೇಘಚಂದ್ರತ್ರೈವಿದ್ಯನ ಸಧರ್ಮನೆಂದು ಶ್ರ. ಬೆ. 55 ನೆಯ ಶಾಸನದಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಕವಿ ಬೆಟ್ಟದ ಮುನಿಯೆಂಬ ಒಬ್ಬ ಗುರುವನ್ನು ಹೊಗಳಿ—ಬೆಟ್ಟದ ಮುನಿಯಂ ನೆನೆದೊಡೆ ಮುಟ್ಟವು ರಾಕ್ಷಸಪಿಶಾಚವಿಷಮಾಹಿಗಳುಂ—ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ; ಶ್ರ. ಬೆ. 55 ನೆಯ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಯಾಣಕೀರ್ತಿ—ಶಾಕಿನ್ಯಾದಿಗ್ರಹಾಣಾಂಚ। ನಿರ್ಘಾಟನಧುರಂಧರಃ—ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಬೆಟ್ಟದಮುನಿಯೆಂಬುದು ಕವಿಯ ಗುರುವಿನ ಮತ್ತೊಂದು ಹೆಸರಾಗಿರಬಹುದು. ಕಲ್ಯಾಣಕೀರ್ತಿಯ ಗುರುವಾದ ಮಲಧಾರಿದೇವನಿಗೆ ಗುಣಚಂದ್ರ ಎಂಬ ಹೆಸರೂ ಉಂಟು.[1] ಈತನು ಭುವನೈಕಮಲ್ಲನ (1069—1097) ಗುರುವಾಗಿದ್ದಂತೆ ನಯಸೇನನು ಹೇಳುವುದರಿಂದ ಈತನು ಸುಮಾರು 1090 ರಲ್ಲಿದ್ದಿರಬಹುದು. ಈತನ ಶಿಷ್ಯ ಕಲ್ಯಾಣಕೀರ್ತಿ ಸುಮಾರು 1120ರಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿರಬಹುದು. ಈತನ ಶಿಷ್ಯನಾದ ಕವಿ ಇವನಿಗಿಂತ ಸುಮಾರು 20 ವರ್ಷ ಈಚೆ ಇದ್ದಿರಬಹುದು. (4) ಲೀಲಾವತಿಯನ್ನು ಬರೆದ ನೇಮಿಚಂದ್ರನಿಗೂ (ಸು. 1170) ಈ ಲಕ್ಷ್ಮಣರಾಜನೇ ಪೋಷಕನಾಗಿದ್ದಂತೆ ಆ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ತಿಳಿಯಬರುತ್ತದೆ.[2] ನೇಮಿಚಂದ್ರನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣರಾಜನು ರಾಜ್ಯಭಾರಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಕರ್ಣಪಾರ್ಯನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣರಾಜನು ರಾಜ್ಯಭಾರಮಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವನ ತಂದೆಯೋ ಅಥವಾ ಅಣ್ಣನಾದ ವಿಜಯಾದಿತ್ಯನೋ ಆಳುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ತಿಳಿಯಬರುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಕರ್ಣಪಾರ್ಯನು ನೇಮಿಚಂದ್ರನಿಗೆ ಸುಮಾರು ಒಂದು ತಲೆ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದಿರಬೇಕು

ಈ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಈ ಕವಿ ಸುಮಾರು 1140 ರಲ್ಲಿ ಇದ್ದನೆಂದು ಊಹಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಈತನನ್ನು ರುದ್ರಭಟ್ಟ (ಸು. 1180), ಆಂಡಯ್ಯ (ಸು. 1235), ಮಂಗರಸ (1509), ದೊಡ್ಡಯ್ಯ (16 ನೆಯ ಶತಮಾನ) ಮೊದಲಾದ ಕವಿಗಳು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ.

1. ಶ್ರ. ಬೆ. ಶಾ. 55. 2. ನೇಮಿಚಂದ್ರನ ಚರಿತವನ್ನು ನೋಡಿ.

ಈತನು ಪೂರ್ವಕವಿಗಳನ್ನು ಈ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಗಳಿದ್ದಾನೆ:—

ಹೊನ್ನನ ರನ್ನನ ಪಂಪನ। ಸನ್ನುತಕವಿತಾಗುಣಕ್ಕೆ ಸರಿದೊರೆ ಸಮನ ॥
ಪ್ಪನ್ನರ್ ಕಾವ್ಯಕಳಾಸಂ। ಪನ್ನರ್ ಪೆಱರೊಳರೆ ಧರೆಯೊಳಿನ್ನುಂ ಮುನ್ನುಂ॥
ಅದ್ಯತನನಾಗಿಯುಂ ನೆಗ। ಱ್ದಾದ್ಯರ ದೊರೆಯೆನಿಸಿ ಪ್ಪೆಱೆದು ಸಾಹಿತ್ಯಕಳಾ॥
ಹೃದ್ಯತೆಯಿನೇದನಾನಿರ। ವದ್ಯಗುಣಂ ಸಂದ ನಾಗಚಂದ್ರಕವೀಂದ್ರಂ ॥

ಇವನ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ —

ನೇಮಿನಾಥಪುರಾಣ.

ಇದು 22 ನೆಯ ತೀರ್ಥಕರನಾದ ನೇಮಿನಾಥನ ಚರಿತವು. ಇದರಲ್ಲಿ "ಹರಿವಂಶಕುರುವಂಶವೆರಡುಮಂ", "ಶ್ರೀಭೂಷಣಾದ್ಯಪಮುಖಬುಧಜನಂ ಪೇೞಿಂ" ಎನಲು—

ಅದಱಿಂದಮೀಪುರಾಣಮು। ನೊದವಿದ ಸದ್ಭಕ್ತಿಯಿಂದಮೀಗಳ್ ವಿರಚಿಸುವೆಂ ॥
ಮೃದುಪದವಿನೂತರಚನಾ। ಸ್ಪದಮಿದು ತಾನೆನೆ ಸಮಸ್ತಬುಧತತಿ ಸತತಂ ॥

ಎಂದು ಕಥೆಯನ್ನು ಉಪಕ್ರಮಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣಾವತಾರದ ಕಥೆಯೂ, ಪಾಂಡವರ ಕಥೆಯೂ, ಭಾರತಯುದ್ಧದ ಕಥೆಯೂ ಹೇಳಿವೆ. ಕವಿ ತನ್ನ ಪೋಷಕನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀಧರರಾಜನನ್ನು ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿ ಬಹಳವಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಲಕ್ಷ್ಮೀಧರರಾಜನು ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದನೆಂಬ ವಿಷಯವನ್ನು—

ಶರದುದ್ಯಚ್ಚಂದ್ರಚಂದ್ರಾಭರಣಸುರಸರಿತ್ತಾರತಾರಾಚಳಪ್ರ।
ಸ್ಫುರಕೀರ್ತಿಶ್ರೀವಿಳಾಸಂ ಸಕಲಗುಣಗಣಾವಾಸನಾಗಿರ್ದ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ॥
ಧರನಿಂ ಸಂಸಿದ್ಧಮಾದೀಕೃತಿ ವಿಬುಧಜನಾಹ್ಲಾದಸಂಪಾದಿ ವಿಶ್ವಂ।
ಭರೆಯೊಳ್ ನಿಲ್ಕೆಯ್ದೆ ನಿಲ್ವನ್ನೆಗಮವನಿಕುಲಾದ್ರೀಂದ್ರಚಂದ್ರಾಬ್ಧಿತಾರಂ ॥

ಎಂಬ ಕೊನೆಯ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಗ್ರಂಥವು ಚಂಪೂರೂಪವಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ 14 ಆಶ್ವಾಸಗಳಿವೆ. ಗ್ರಂಥಾವತಾರದಲ್ಲಿ ನೇಮಿನಾಥನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಬಳಿಕ ಸಿದ್ಧಾದಿಗಳನ್ನೂ ಯಕ್ಷಿಯಕ್ಷರನ್ನೂ ಸರಸ್ವತಿಯನ್ನೂ ಸ್ತುತಿಸಿ, ಆ ಮೇಲೆ ಸಮಂತಭದ್ರನಿಂದ ಅಕಳಂಕಚಂದ್ರನ ವರೆಗೆ ಗುರುಗಳನ್ನು ಪರಿವಿಡಿಯಿಂದ ಹೊಗಳಿದ್ದಾನೆ.[1] ಆಶ್ವಾಸಗಳ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ—

ಇದು ನಿಖಿಳವಿಬುಧಜನವಿನುತಸಾಕ್ಷರ್ಯಚಾರಿತ್ರಚಕ್ರವರ್ತಿಕಲ್ಯಾಣಕೀರ್ತಿಮುನೀಂದ್ರಚಂದ್ರವಾಕ್ಚಂದ್ರಿಕಾಪ್ರಸಾದಪ್ರಬೋಧಿತವಾಕ್ಕುಮುದಸಮುದಯಂ

1. ಸಮಂತಭದ್ರ, ಪೂಜ್ಯಪಾದ, ಗೃಧ್ರಪಿಂಛ, ವೀರಸೇನ, ಗುಣಭದ್ರ, ಕೊಂಡಕುಂದಾನ್ವಯಮಲಧಾರಿ, ತಚ್ಛಿಷ್ಯಮಲಧಾರಿ, ಕೊಲ್ಲಾಪುರದ ಶುಭಚಂದ್ರ, ಚಿಟ್ಟದಮುನಿ, ನೇಮಿಚಂದ್ರಮುನಿ, ಅಕಳಂಕಚಂದ್ರ.

ಸಹಜಕವಿತ್ವಾರಸೋದಯಂ ಶ್ರೀಕರ್ಣಪಾರ್ಯವಿರಚಿತಮಪ್ಪ ನೇಮಿನಾಥಪುರಾಣ ದೊಳ್.......

ಎಂಬ ಗದ್ಯವಿದೆ.

ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ವರ್ಣನಾಭಾಗವು ವಿಶೇಷವಾಗಿಲ್ಲ; ಕಥೆ ಮಾತ್ರ ಸುಬೋಧವಾಗಿಯೂ ಲಲಿತವಾಗಿಯೂ ಹೇಳಿದೆ. ಈ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ.

ಸಂದ ಸುವರ್ಣವೊಪ್ಪೆ ಮೃದುರೇಖೆಯನಾಂತ ಪದಪ್ರಯೋಗದಿಂ ।
ಸೌಂದರಮಪ್ಪ ಸದ್ವಚನಹೃದ್ಯತೆಯಿಂ ಪುದಿದರ್ಥದೃಷ್ಟಿಯಿಂ ॥
ದೊಂದಿ ಸುಪುಣ್ಯಕಾಮಿನಿಯ ಮಾಷ್ಕೆಯಿನೆಯ್ದೆ ವಿದಗ್ಧಕೋಟಿಗಾ ।
ನಂದಮನಪ್ಪುಕೆಯ್ಯದೊಡೆ ಪೇೞ್ ಕೃತಿ ಸತ್ಕೃತಿಯೇ ನಿರಂತರಂ ।

ಸಮುದ್ರ.

ಜಳಮತ್ತೇಭಪ್ರತಾನಪ್ರಬಳತರಕರಾಸ್ಫಾಲನೋದ್ಧೂತವೀಚೀ ।
ಕುಳದಿಂ ಪ್ರಕ್ಷೋಭಿತೋದ್ಯನ್ಮಕರನಿಕರಹಸ್ತಪ್ರಹಾರಪ್ರಭೂತೋ ॥
ಚ್ಛಳಿತಾಂಭೋಬಿಂದುಸಂದೋಹದಿನಮಿತತಿಮಿಸ್ರೋತಮದಿಂ ಭೀಮನಕ್ರಾ ।
ವಳಿಯಿಂದಾಕೀರ್ಣಮಾದಂ ಸೊಗಯಿಪ ಲವಣಾಂಭೋಧಿ ಪೆಂಪಿಂದಗಾಧಂ ॥

ವನ.

ಸುರಹೊನ್ನೆಯ ಸೌರಭಮು। ಬ್ಬರಿಸುವ ಮಲ್ಲಿಗೆಯ ಕಂಪು ಸಂಪಗೆಯ ಮನೋ ॥
ಹರಮೆನಿಪ ಪರಿಮಳಂ ಪ। ರ್ವಿರೆ ನಂದನವಂತರಂ ಕರಂ ರಮಣೀಯಂ ॥
ಗೆಳಪುವ ಗಿಳಿ ಬಗ್ಗಿಪ ಪಿಕ। ಮಲರೊಳ್ ಮೊರೆವಳಿ ಸಮಂತು ನರ್ತಿಪ ಶಿಖಿಸಂ ॥
ಚಳಿಪ ಕಪಿ ಸುಳಿವ ಹಂಸೆಯು। ಮಳುಂಬಮೆನೆ ರೆಯ್ಯಮೆಂತುಮಾರಯ್ಯೆ ಬನಂ ॥

ಕಂಸಸಭೆ.

ಇರೆ ರಾಜಮಂಡಳಂ ವಿ। ಸ್ತರದಿಂ ಗುರುಬುಧಸಮೇತಮಾಗಳ್ ಸಭೆಯುಂ ॥
ಬರೆದಂತಿರೆಸೆಯೆ ಕಂಸಂ। ತರಣಿಯನನುಕರಿಸೆ ರಾಹುವೋಲ್ ಹರಿಯಿರ್ದಂ ॥

ದೂತನಾಗಿ ಹೋದ ಕೃಷ್ಣನ ಉಕ್ತಿ.

ಪಿಂದುಂ ದೋರ್ಬಲಗರ್ವದಿಂದೆಸೆವ ನಿನ್ನೀಕರ್ಣನೀಶಲ್ಯನೀ ।
ಸುರಸಿಂಧೂದ್ಭವನೀಘಟಪ್ರಭವನೀತತ್ಪುತ್ರನೀತತ್ಸಹೋ ॥

ಪರರುಂ ನೆಟ್ಟನೆ ನೋಡೆ ನೋಡೆ ಸಭೆಯೊಳ್ ನಿರ್ಮ್ಮರ್ವರಂ ಕಟ್ಟಿ ಖೇ।
ಚರನುಯ್ಯುತ್ತಿರೆ ತಂದ ಗಂಡಿನದಟಂ ನೀಂ ಕಂಡುಮೇಂ ನಂಬಿಯೋ ॥

ಬಲರಾಮಪಾಂಡವರ ಧಿಕ್ಕಾರ.

ಬಳಮಂ ನಚ್ಚಿ ಪೊಡೀಕ್ಶೃಷ್ಣೀವಳನುವಿಷಜೂದಾಳಿಯಾಗಾಳಿಗಾ ।
ದಳಿಯಾಳೀಬಳಿದೊಟ್ಟಿ ನಟ್ಟುವನುಮಿಗೋಪಾಳರಪ್ಪೀಯುವ ॥
ಳ್ಗಳ ದಲ್ ಚಂಡಭುಜರ್ ಬಭ್ರುಪಿವರ್ಗಳಾಚಕ್ರೀಶಸೈನ್ಯಾಗ್ರಮಂ ।
ಡಳನಾಥರ್ಕಳನಾಂಪರಾನದಿರರೀ ಬಲ್ಲಾಳ್ಗಳೀಸಂದೆಯುಂ ॥

ವಸಂತ.

ಅನುಪಮಮಾಗಿ ಬಂದ ನನೆ ನುಣ್ಗನೆ ಗೊಂದಳಿಸಿರ್ಪ ಕೆಂದಳಿರ್ ।
ಕೊನರ ಸುಸೌರಭಪ್ರಮದ ಸೇವೆಯಿನುರ್ವಿ ಕುಕಿಲ್ವ ಕೋಕಿಲಂ ॥
ಘನತರದಿಂಚರಂ ನೆಗೆಯೆ ಮುಂಚಿದ ಪೂವಿನ ಗೊಂಚಲಂ ಕರಂ ।
ಜನಿತವಿಮೋಹದಿಂ ಮುಸುಱೆ ಮುತ್ತುವ ಮತ್ತಮದಾಳಿ ಮಾವಿನೊಳ್ ॥

ಕೃಷ್ಣ.

ದೇವಕಿಯ ನಯನಚಂದ್ರಿಕೆ। ಯಾವರಿಸಿರೆ ಕೃಷ್ಣನಂಗಮೆಸೆದತ್ತಾಗಳ್ ॥
ದೇವಾಪಗಾಪ್ರವಾಹದಿ। ನಾವೃತಮಾಗಿರ್ದ ನೀಲಮಣಿಶಿಖರಿಯವೋಲ್ ॥

ಸೈನ್ಯರಜಸ್ಸು.

ಪದಸಂಘಟ್ಟನದಿಂದಮೆಟ್ಟಿವನಿಯುಂ ಪರ್ವಿರ್ದ ಕೆಂದೂಳಿ ದಿ ।
ಗ್ರದನಿವ್ರಾತದ ಕುಂಭಮಂ ಪುದಿದು ತತ್ಸಿಂದೂರದಂತಿರ್ದುದಂ ॥
ತೊದವುತ್ತುಂ ನೆಗೆದಭ್ರದೊಳ್ ಪರಿದು ಮುಂದೈಸಿರ್ಪುದುಂ ಭಾನುವಂ।
ದುದಯಾದ್ರೀಂದ್ರದೊಳಿರ್ಪ ಪಾಂಗನೊಳಕೊಂಡಿರ್ದಂ ರಜೋರಂಜಿತಂ ॥

ಮಾದಿರಾಜಮುನಿ. ಸು. 1140.

ಈತನು ದುರ್ಗಸಿಂಹನ (ಸು. 1145) ಪಂಚತಂತ್ರವನ್ನು ತಿದ್ದಿದನೆಂದೂ ಕವಿಯಾಗಿದ್ದನೆಂದೂ ಆ ಗ್ರಂಥದ—

ಕವಿಗಮಕಿವಾದಿವಾಗ್ಮಿ। ಪ್ರವರರ್ ಶ್ರೀಮಾದಿರಾಜಮುನಿಪುಂಗವರು ॥
ತ್ಸವದಿಂತಿರ್ದಿದರೆನೆ ಭೂ। ಭುವನದೊಳಿದನೆಯ್ದೆಕೊಂಡು ಕೊನೆಯದರೊಳರೇ॥

ಎಂಬ ಪದ್ಯದಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಈತನು ಸುಮಾರು 1140 ರಲ್ಲಿದ್ದಿರಬಹುದು. ಈತನಾವಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆಯೋ ತಿಳಿಯದು.

ಎ[1]ರಡನೆಯ ನಾಗವರ್ಮ. ಸು. 1145.

ಈತನು ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನ, ಕರ್ಣಾಟಕಭಾಷಾಭೂಷಣ, ವಸ್ತುಕೋಶ— ಈ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಜನ್ನನು (1209) ಇತರಕವಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಈ ಕವಿಯನ್ನೂ ಸೇರಿಸಿ, "ಈ ಕವಿಗಳಲ್ತೆ ಜಿನೇಂದ್ರಪುರಾಣಕರ್ತೃಗಳ್" ಎಂದು ಹೇಳುವುದರಿಂದ ಈತನು ಆವುದೋ ಒಂದು ಜಿನಪುರಾಣವನ್ನೂ ಬರೆದಿರಬೇಕು.

ಈತನು ಜೈನಬ್ರಾಹ್ಮಣನು; ತನ್ನ ಹೆಸರನ್ನು ನಾಕಿಗ ಎಂದೂ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನ, ವಸ್ತುಕೋಶ[2] ಈ ಗ್ರಂಥಗಳ ಅಂತ್ಯಭಾಗದಿಂದ ಈತನ ತಂದೆ ದಾಮೋದರನು ಎಂದು ತಿಳಿಯಬರುತ್ತದೆ.

ಜನ್ನನು ತನ್ನ ಅನಂತನಾಥಪುರಾಣದಲ್ಲಿ—

ಜನನಾಥಂ ಜಗದೇಕನಲ್ಲಿ ಕಟಕೋಪಾಧ್ಯಾಯನಾನಾಗವ ।
ರ್ಮನಿದಾನೀಂತನಶರ್ವವರ್ಮನೆ ಗಡಂ ಜನ್ನಂಗುಪಾಧ್ಯಾಯಂ ॥

ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯೂ—

ಅಭಿಮತಶಬ್ದಸಂಸ್ಕರಣದಿಂ ಜನವಂ ತಿಳಿವೆಂತುಮಾಡಿ ವಾ ।
ಗ್ವಿಭವಮದಪ್ರತರ್ಕ್ಯಮೆನೆ ಸಂದೆಸಕಂ ದೆಸೆಯಂತನೆಯ್ದೆ ತ ॥
ತ್ಸಭೆಯೊಳಗಗ್ರಪೂಜೆವಡೆದೊಂದು ಮಹಾಮಹಿಮಾನುಭಾವದಿಂ ।
ದಭಿನವಶರ್ವವರ್ಮನಿವನೆಂದಪುದುರ್ವರೆ ನಾಗವರ್ಮನಂ ॥

ಎಂಬ ಪದ್ಯದಿಂದ ಈ ನಾಗವರ್ಮನಿಗೆ ಅಭಿನವಶರ್ವವರ್ಮ ಎಂಬ ಬಿರುದು ಇದ್ದಂತೆ ತಿಳಿಯಬರುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಈ ನಾಗವರ್ಮನೇ ಜನ್ನನಿಗೆ ಉಪಾಧ್ಯಾಯನಾಗಿಯೂ, ಜಗದೇಕನಲ್ಲಿ ಕಟಕೋಪಾಧ್ಯಾಯನಾಗಿಯೂ ಇದ್ದಿರಬೇಕು. 1209 ರಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ರಚಿಸಿದ ಜನ್ನನಿಗೆ ಉಪಾಧ್ಯಾಯನಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಈ ಕವಿ ಆ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದಿರಬೇಕು. ಈತನು ನಯಸೇನನ (1112) ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳುವುದರಿಂದ ಆತನಿಗಿಂತ ಈಚೆ ಇದ್ದನೆಂಬುದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಏವಂಚ ಈತನು 1112 ಕ್ಕೂ ಸುಮಾರು 1180 ಕ್ಕೂ ನಡುವೆ ಇದ್ದಿರಬೇಕು. ಈತನು ಜಗದೇಕನಲ್ಲಿ ಕಟಕೋಪಾಧ್ಯಾಯನಾಗಿಯೂ ಇದ್ದಹಾಗೆ ಜನ್ನನು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಚಾಳುಕ್ಯರಾಜರಲ್ಲಿ ಪೆರ್ಮಜಗದೇಕಮಲ್ಲ ಎಂಬವನು 1139 ರಿಂದ 1149 ರ ವರೆಗೆ ಆಳಿದ ಹಾಗೆ ತಿಳಿಯಬರುತ್ತದೆ. ನಾಗವರ್ಮನು ಈತನಲ್ಲಿಯೇ ಸುಮಾರು 1145 ರಲ್ಲಿ ಕಟಕೋಪಾಧ್ಯಾಯನಾಗಿ ಇದ್ದಿರಬಹುದು. ಈತನು ಈ ಜಗದೇಕಮಲ್ಲನ ಆಳಿಕೆಯ ಕಾಲವಾದ ಮೇಲೆ ಬಹುದಿವಸ ಬದುಕಿದ್ದು ವಾರ್ಧಕದಲ್ಲಿ ಜನ್ನನಿಗೆ ಉಪಾಧ್ಯಾಯನಾದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ.

---

1. 43 ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ನೋಡಿ.   2. ಮಿ || ಕಿಟ್ಟಲ್ ಇವರ ನಾಗವರ್ಮ ಛಂದಸ್ಸಿನ ಉಪೋದ್ಘಾತ 36 ನೆಯ ಪುಟ.

ಈತನಿಗೆ ಅಭಿನವಶರ್ವವರ್ಮ, ಕವಿಕರ್ಣಪೂರ, ಕವಿತಾಗುಣೋದಯ ಎಂಬ ಬಿರುದುಗಳಿದ್ದಂತೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

ಈತನನ್ನು **ವಾಣೀವಲ್ಲಭ** (ಸು. 1200), **ಜನ್ನ, ಸಾಳ್ವ** (ಸು. 16ನೆಯ ಶತಮಾನ), **ದೇವೋತ್ತಮ** (ಸು. 16ನೆಯ ಶತಮಾನ) ಮೊದಲಾದ ಕವಿಗಳು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ತನಗೆ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದ ಕವಿಗಳಲ್ಲಿ—'ದೀರ್ಘೋರ್ಕ್ತಿರ್ನಯಸೇನಸ್ಯ'[1] ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ನಯಸೇನನನ್ನೂ, 'ದ್ವಿತೀಯಾಂತಸ್ಯ ವಾ ಸ್ವರೇ'[2] ಎಂಬ ಸೂತ್ರದ ಕೆಳಗೆ "ಹರಿಪಾಲಸ್ಯ ಪ್ರಯೋಗಃ ತಥಾಗುಣವರ್ಮಕವೇರ್ಭುವನೈಕವೀರಸ್ಯ ಪ್ರಯೋಗಃ" ಎಂದು **ಹರಿಪಾಲಗುಣವರ್ಮರನ್ನೂ**, 'ಉದಂತಾನ್ನಾಗಮೋ ಬಹುಳಂ'[3] ಎಂಬ ಸೂತ್ರದ ಕೆಳಗೆ "ಗುರುಹಂಪದೇವೋಕ್ತಪ್ರಯೋಗಃ" ಎಂದು **ಆದಿಪಂಪನನ್ನೂ** ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿಯು—

ಪ್ರಣುತಗುಣರೆನಿಪ ವಿಬುಧಾ। ಗ್ರಣಿಗಳ್ ಕೈಯ್ಕೊಂಡು ಪೊಗಳೆ ಸಲೆ ನೆಗೞ್ದುವು ಧಾ ॥
ರಿಣಿಯೊಳಗೆ ನಾಗವರ್ಮನ। ಗುಣವರ್ಮನ ಶಂಖವರ್ಮನಧ್ವಾನಂಗಳ್ ॥

ಎಂಬ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ **ಒಂದನೆಯ ನಾಗವರ್ಮ, ಒಂದನೆಯ ಗುಣವರ್ಮ, ಶಂಖವರ್ಮ** ಈ ಕವಿಗಳ ಹೆಸರುಗಳು ಹೇಳಿವೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನಭಾಷಾಭೂಷಣಗಳಲ್ಲಿ **ಪೊನ್ನ, ರನ್ನ, ಹಂಸರಾಜ, ನಾಗಚಂದ್ರ** ಮೊದಲಾದ ಕವಿಗಳ ಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ ಅನೇಕಪದ್ಯಗಳು ಉದಾಹೃತವಾಗಿವೆ.

ತನ್ನ ಕವಿತಾಚಾತುರಿಯನ್ನೂ ಗುಣಗಳನ್ನೂ ಈ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ:—

ಸಾರವಿಚಾರಬಂಧುರಮತಿಪ್ರಸರಂ ಪರಿಪಕ್ವಶಾಸ್ತ್ರಸಂ ।
ಸ್ಕಾರನುಪೇತಕೌತುಕರಸಂವಿದಿತಾಗಮಲೋಕವೃತ್ತನು ॥
ತ್ಸಾರಿತಮತ್ಸರಂ ಸುಜನವತ್ಸಳನೆಲ್ಲಿಯುಮಾತನೆಂದು ಕೈ ।
ಯ್ವಾರದೆ ಬಣ್ಣಿಕುಂ ವಿಬುಧಮಂಡಳಿ ಪಂಡಿತನಾಗವರ್ಮನಂ ॥

ಶ್ರುತದೇವೀಮುಕುರಂದಕಲ್ಪಲಪನಂ ವಾಕ್ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಂಬುಜಾ ।
ಯುತವಕ್ತ್ರಂ ರಸಭಾವಭಾಸುರಸಮುದ್ಯದ್ಭಾರತೀನರ್ತನೋ ॥
ಚಿತರಂಗಪ್ರತಿಮಾನನಂ ಪ್ರವಿಲಸದ್ವಾಕ್ಸುಂದರೀಕುಂಕುಮೋ ।
ಕ್ಷಿತಕೇಳೀಭವನಾಜಿರೋಪಮಮುಖಂ ಭೂಭಾಗದೊಳ್ ನಾಕಿಗಂ ॥

ಇವನ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ —

1. ಭಾಷಾಭೂಷಣ ಸೂ. 74. 2. ಭಾ. ಭೂ. ಸೂ. 69. 3. ಭಾ. ಭೂ. ಸೂ. 192.

1. ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನ.

ಇದು ಅಲಂಕಾರಶಾಸ್ತ್ರ ; ಆದಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಕರಣವೂ ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ಪದ್ಯರೂಪವಾಗಿ ಬರೆದು ಲಕ್ಷ್ಯಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವಕವಿಗಳ ಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಗ್ರಂಥವು (1) ಶಬ್ದಸ್ಮೃತಿ, (2) ಕಾವ್ಯಮಲವ್ಯಾವೃತ್ತಿ, (3) ಗುಣವಿವೇಕ, (4) ರೀತಿಕ್ರಮರಸನಿರೂಪಣ, (5) ಕವಿಸಮಯ ಎಂದು 5 ಅಧಿಕರಣಗಳಾಗಿ ಭಾಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಶಬ್ದಸ್ಮೃತಿಯೆಂಬುದೇ ವ್ಯಾಕರಣಭಾಗವು. ಇದರಲ್ಲಿ (1) ಸಂಧಿ, (2) ನಾಮ, (3) ಸಮಾಸ, (4) ತದ್ಧಿತ, (5) ಆಖ್ಯಾತ ಎಂದು 5 ಅಧ್ಯಾಯಗಳಿವೆ. ಕಾವ್ಯಮಲವ್ಯಾವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ (1) ಪದಪದಾರ್ಥ ಸಂಧಿದೋಷವಿನಿಶ್ಚಯ, (2) ವಾಕ್ಯವಾಕ್ಯಾರ್ಥದೋಷಾನುಕೀರ್ತನ ಎಂಬ ಎರಡು ಪ್ರಕರಣಗಳಿವೆ. ಗುಣವಿವೇಕದಲ್ಲಿ (1) ಮಾರ್ಗವಿಭಾಗದರ್ಶನ, (2) ಶಬ್ದಾಲಂಕಾರನಿರ್ಣಯ, (3) ಅರ್ಥಾಲಂಕಾರ ಎಂದು ಮೂರು ಪ್ರಕರಣಗಳಿವೆ. ರೀತಿಕ್ರಮರಸನಿರೂಪಣದಲ್ಲಿ (1) ರೀತಿಭಾಗ, (2) ರಸಭಾಗ ಎಂದು ಎರಡು ಭಾಗಗಳಿವೆ. ಕವಿಸಮಯದಲ್ಲಿ (1) ಅಸದಾಖ್ಯಾತಿ, (2) ಸದಕೀರ್ತನ, (3) ನಿಯಮಾರ್ಥ, (4) ಐಕ್ಯ ಎಂದು ನಾಲ್ಕು ಭಾಗಗಳಿವೆ. ಈ ಗ್ರಂಥದ ಉತ್ಕೃಷ್ಟತೆಯನ್ನು—

ಕವಿಗಳ್ಗಿದು ಕೈಗನ್ನಡಿ। ಕವಿತೆಗೆ ಬಾಜಿಮ್ಮದಲುದಾತ್ತವಾಗ್ದೇವತೆಗು ॥
ದ್ಭವಹೇತುಕೋಶಗೃಹಮೆನೆ।ಭುವನದೊಳಿದು ಪರೆದು ನಿಲ್ವುದೊಂದಚ್ಚರಿಯೇ॥

ಎಂಬ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಗ್ರಂಥಾವತಾರದಲ್ಲಿ ವರ್ಧಮಾನನನ್ನೂ ಸರಸ್ವತಿಯನ್ನೂ ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅಧಿಕರಣಗಳ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ—

ಇದುಸಕಳಸುಕವಿಜನಮನಸ್ಸರೋಜಿನೀರಾಜಹಂಸಾಯಮಾನಾನೂನಕವಿತಾ
ಗುಣೋದಯಂ ಶ್ರೀನಾಗವರ್ಮವಿರಚಿತಮಪ್ಪ ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದೊಳ್'

ಎಂಬ ಗದ್ಯವಿದೆ.

ಕವಿತಾಮಾರ್ಗವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಈ ಪದ್ಯವನ್ನು ಈ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ :—

ಇದು ಸೌಂದರ್ಯಗುಣಪ್ರಕಾಶಮಿದು ತಾನಗ್ರಾವ್ಯತಾದಾನಮಿಂ ।
ತಿದು ಭಾಸ್ವತ್ಪರಭಾಗರಮ್ಯಮಿದು ಬಂಧಾಶೇಷವಿಚ್ಛಿತ್ತಿಗಾ ॥
ಸ್ಪದಮೆಂದಿಂತುಚಿತಪ್ರಯೋಗವಿಧಿಯಿಂ ಸಯ್ತಿರ್ಪನಂ ತಿರ್ದಿ ಪೇ ।
ಳ್ವುದು ಪೂಮಾಲೆಯನಿಂಬಿನಿಂ ಸಮೆವವೋಲ್ ಸತ್ಕಾವ್ಯಮಂ ಕಬ್ಬಿಗಂ ॥

2. ಕರ್ಣಾಟಕಭಾಷಾಭೂಷಣ.

ಇದು ಕನ್ನಡಭಾಷೆಯ ವ್ಯಾಕರಣಗ್ರಂಥವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಸೂತ್ರಗಳನ್ನೂ ವೃತ್ತಿಯನ್ನೂ ಸಂಸ್ಕೃತಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆದು, ಪೂರ್ವಕವಿಗಳ ಕನ್ನಡಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ ಉದಾ

ಹರಣೆಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು 280 ಸೂತ್ರಗಳಿವೆ. ಗ್ರಂಥವು (1) ಸಂಜ್ಞಾ, (2) ಸಂಧಿ, (3) ವಿಭಕ್ತಿ, (4) ಕಾರಕ, (5) ಶಬ್ದರೀತಿ, (6) ಸಮಾಸ, (7) ತದ್ಧಿತ, (8) ಆಖ್ಯಾತನಿಯಮ, (9) ಅವ್ಯಯನಿರೂಪಣ, (10) ನಿಪಾತನಿರೂಪಣ ಎಂದು ಹತ್ತು ಪರಿಚ್ಛೇದಗಳಾಗಿ ವಿಭಾಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಕನ್ನಡವ್ಯಾಕರಣದಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾತವ್ಯಾಂಶಗಳು ಸುಲಭವಾಗಿಯೂ ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿಯೂ ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿವೆ. ಗ್ರಂಥಾವತಾರದಲ್ಲಿ:—

ಸರ್ವಜ್ಞಂ ತದಹಂ ವಂದೇ। ಪರಂ ಜ್ಯೋತಿಸ್ತಮೋಪಹಂ ॥
ಪ್ರವೃತ್ತಾ ಯನ್ಮುಖಾದ್ದೇವೀ। ಸರ್ವಭಾಷಾ ಸರಸ್ವತೀ ॥

ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕವೂ, ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ:—

ಕರ್ಣಾಟಶಬ್ದಸೂತ್ರಾಣಿ। ಲೋಕವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಹೇತವೇ ॥
ರಚಿತಾನಿ ಸ್ಫುಟಾರ್ಥಾನಿ। ಕೃತಿನಾ ನಾಗವರ್ಮಣಾ ॥

ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕವೂ ಇವೆ.

3. ವಸ್ತುಕೋಶ.

ಇದು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಸಂಸ್ಕೃತಪದಗಳಿಗೆ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳುವ ಪದ್ಯರೂಪವಾದ ಸಂಸ್ಕೃತಕರ್ಣಾಟಕನಿಘಂಟು. ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ (1) ಏಕಾರ್ಥಕಾಂಡ, (2) ನಾನಾರ್ಥಕಾಂಡ, (3) ಸಾಮಾನ್ಯಕಾಂಡ ಎಂದು ಮೂರು ಕಾಂಡಗಳು ಇವೆ. ವರರುಚಿ, ಹಲಾಯುಧ, ಶಾಶ್ವತ, ಅಮರಸಿಂಹ ಮೊದಲಾದವರ ಕೋಶಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದಂತೆ ಕವಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಗ್ರಂಥಾವತಾರದಲ್ಲಿ ವರ್ಧಮಾನನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿ, ಏಳನೆಯ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಸರಸ್ವತಿಯ ಪರ್ಯಾಯನಾಮಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಸ್ತುತಿಸಿ, ಬಳಿಕ ಜಿನನ ಪರ್ಯಾಯನಾಮಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಈ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಅಕ್ಷೌಹಿಣಿಯ ಅರ್ಥವನ್ನು ವಿವರಿಸುವ ಈ ಪದ್ಯವನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ:—

ಪಿರಿಯಕ್ಕರ.

1 ಒಂದು ಸಾಮಜವೊಂದುತೇರ್ ಮೂಱುಶ್ವಮುಯ್ದು ಕಾ (ಲಾಳ್ಗಳಿಂ) ಪತ್ತಿಯಕ್ಕುಂ।
ಸಂದ ಪತ್ತಿ ಮೂಱಾಗೆ ಸೇನಾಮುಖಂ ಮೂಱಱಿಂ ಗುಲ್ಮಂ ಮೂಱುಗುಲ್ಮ ॥
ಕ್ಕೊಂದುಗಣಮವು ಮೂಱು ವಾಹಿನಿ ತತ್ತ್ರಯಂ ಪೃತನಾಖ್ಯೆ ಪೃತನೆಗಳ್ ಮೂ ।
ಪೊಂದಿತೋಪೆ ಚಮು ಮೂಱುಮನೀಕಿನಿ ಪತ್ತನೀಕಿನಿಯಕ್ಷೌಹಿಣಿಯೆನಿಕ್ಕುಂ ।

---

1. ಮೈ ॥ ಕಿಟ್ಟೆಲ್ ಮುದ್ರಿಸಿರುವ ಛಂದಸ್ಸು: ಪುಟ 134.

ನಮಗೆ ದೊರೆತಿರುವ ಕನ್ನಡವ್ಯಾಕರಣಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಇವನದೇ ಮೊದಲನೆಯದು. ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದ ಪ್ರಥಮಾಧಿಕರಣವಾದ ಶಬ್ದಸ್ಮೃತಿಯಲ್ಲಿ ಈತನು ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿ ಹೇಳಿರುವ ವ್ಯಾಕರಣಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು **ಕೇಶಿರಾಜನು** ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣದಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಶಬ್ದಸ್ಮೃತಿಯಲ್ಲಿ ಉದಾಹೃತವಾದ ಪದ್ಯಗಳನ್ನೇ ಕೇಶಿರಾಜನು ತನ್ನ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಯಶಃ ಉದಾಹರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಕರ್ಣಾಟಕಭಾಷೆಗೆ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಸೂತ್ರರೂಪವಾಗಿ ಬರೆದಿರುವ ವ್ಯಾಕರಣಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಷಾಭೂಷಣವೇ ಮೊದಲನೆಯದು. ಇದರ ರೀತಿಯನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿ **ಭಟ್ಟಾಕಳಂಕನು** (1604) ಶಬ್ದಾನುಶಾಸನವೆಂಬ ದೊಡ್ಡ ವ್ಯಾಕರಣಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ.

ನೃಪತುಂಗನು ಹೇಳುವಂತೆಯೇ ನಾಗವರ್ಮನೂ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಮಾರ್ಗ, ದಕ್ಷಿಣಮಾರ್ಗ ಎಂಬ ಭೇದಗಳೂ, ವೈದರ್ಭಗೌಡ ಮಾರ್ಗಗಳೂ ಉಂಟೆಂದು—

ಇವು ನಿಯತಂ ದಕ್ಷಿಣದೇ। ಶಪತಿಗಕವಿಮಾರ್ಗದೊಳ್ ನೆಗಳ್ಗುಂ ಮತ್ತಂ ॥
ತವಱ ವಿಪರ್ಯಯವೃತ್ತಿಯೆ। ಖವೆಂಸುಗುಮುದೀಚ್ಯಮಾರ್ಗದೊಳ್ ಪ್ರಚುರತೆಯಿಂ ॥

ವೈದರ್ಭಗೌಡಮಾರ್ಗವಿ।ಭೇದಂ ಬಗೆವೊಡೆ ಗತಾನುಗತಿಕಮಿದೆಂದೊ॥
ಲ್ಲಾದರಿಪರ್ ಕೆಲಬರ್ ಸಂ।ವಾದದೊಳೆರಡುಂ ಸಮರ್ಥಮಪ್ಪುದಱಿಂದಂ ॥

ಎಂಬ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಅಲಂಕಾರಪ್ರಕರಣವು ನೃಪತುಂಗನ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿರುವುದಕ್ಕಿಂತ ಈತನ ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ. ಆದರೆ ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ರಸನಿರೂಪಣಮೊದಲಾದ ಅಂಶಗಳು ನೃಪತುಂಗನ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ. ಈತನ ರಸಪ್ರಕರಣವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ, **ಸಾಳ್ವನು** (16 ನೆಯ ಶತಮಾನ) ರಸರತ್ನಾಕರವೆಂಬ ತನ್ನ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದಂತೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಕನ್ನಡಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ದೊರೆತಿರುವ ನಿಘಂಟುಗಳಲ್ಲಿ ವಸ್ತುಕೋಶವೇ ಮೊದಲನೆಯದು. **ಮಂಗರಾಜನೂ** (1398), **ದೇವೋತ್ತಮನೂ** (16 ನೆಯ ಶತಮಾನ) ಈ ನಿಘಂಟುವನ್ನು ನೋಡಿ ತಮ್ಮ ಕೋಶಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದಂತೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ದುರ್ಗಸಿಂಹ. ಸು. 1145.

ಈತನು ಪಂಚತಂತ್ರವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಈತನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಇವನ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಈ ಅಂಶಗಳು ತಿಳಿಯಬರುತ್ತವೆ:—ಕರ್ಣಾಟಕದೇಶದಲ್ಲಿಯ ಕಿಸುಕಾಡುನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಸಯ್ಯಡಿಯೆಂಬ ಅಗ್ರಹಾರದಲ್ಲಿ "ಮನ್ವಾದಿಪುರಾಣಮುನಿಗಣಪ್ರಣೂತಶ್ರುತಿವಿಹಿತವಿಶುದ್ಧಮಾರ್ಗನುಂ, ನಿತ್ಯಹೋಮಾಧ್ಯಯನಾನೇಕಯಾಗಾವಭೃಥಸ್ನಾನಪವಿತ್ರಗಾತ್ರನುಂ, ಭಗವನ್ನಾರಾಯಣಚರಣಾಂಬುಜಸ್ಮರಣಪರಿಣತಾಂತಃಕರ

ಣನುಂ, ತರ್ಕವ್ಯಾಕರಣಕಾವ್ಯನಾಟಕಭರತವಾತ್ಸ್ಯಾಯನಾದ್ಯಶೇಷವಿದ್ಯಾಸಮು ದ್ರತರಣಗುಣೈಕಪುಣ್ಯನುಂ, ಧರಾಪುರಾಗ್ರಗಣ್ಯನುಂ” ಆದ ದುರ್ಗಮಯ್ಯನಿ ದ್ದನು. ಇವನ ಮಗನು “ದೇವದ್ವಿಜಗುರುಜನಪದಸೇವಾನಿರತ” ನಾದ ಈಶ್ವರಾ ರ್ಯನು. ಇವನ ಹೆಂಡತಿ ರೇವಕಬ್ಬೆ; ಮಗನು ಕವಿ ದುರ್ಗಸಿಂಹನು. ಈ ಕವಿ ಸ್ಮಾ ರ್ತಬ್ರಾಹ್ಮಣನು; ಕಮ್ಮೆಕುಲದವನು; ಗೌತಮಗೋತ್ರದವನು; ಇವನ ಗುರುಗಳು 'ಮಹಾಯೋಗಿ' ಗಳಾದ ಶಂಕರಭಟ್ಟರು. ಚಾಳುಕ್ಯರಾಜರಲ್ಲಿ 'ಕಲಿಕಾಲಕ ರ್ಣಂ,' 'ನೃಪಚಕ್ರವರ್ತಿತಿಲಕಂ,' 'ಶ್ರೀಕೀರ್ತಿವಿದ್ಯಾಧರಂ,' 'ಸತ್ಯಾಶ್ರಯಕುಲ ತಿಲಕಂ,' 'ಚೋಳಕಾಲಾನಲಂ' ಎಂಬ ಬಿರುದಗಳುಳ್ಳ ಜಗದೇಕಮಲ್ಲ ಅಥವಾ ಜ ಯಸಿಂಹ ಎಂಬ ರಾಜನಲ್ಲಿ—ಶ್ರೀಗಂಡಭೂರಿಶ್ರಯನೆಂಬ ಬಿರುದುಳ್ಳ ಸಿಂಹಸನ್ನಾಹ ನೆಂಬ ದಂಡನಾಯಕನಿದ್ದನು. ತಚ್ಚರಣಕಮಲಭೃಂಗನಾದ ಚಕ್ರವರ್ತಿದಂಡಾಧೀಶ, ಕೋದಂಡರಾಮಾಧಿಪ, ಮೊದಲಾದ ಬಿರುದುಗಳುಳ್ಳ ಕುಮಾರಸ್ವಾಮಿ ಕವಿಗೆ ಜ ಗದೇಕಮಲ್ಲನಲ್ಲಿ ಸಂಧಿವಿಗ್ರಹಿಪದವಿಯನ್ನು ಕೊಡಿಸಿದನು. ತನ್ನ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಜಗದೇಕಮಲ್ಲನ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ಕವಿ ಸಯ್ಯಡಿಯಲ್ಲಿ ಹರಿಹರಭವನಂಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ ದನು.

ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನು (ಸು: 1245) ಈ ಕವಿಯು ಪಂಚತಂತ್ರದಿಂದ ಪದ್ಯಗ ಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆದಿರುವುದರಿಂದ ಈತನು 1245 ಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದನೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟ ವಾಗಿದೆ. ಪೂರ್ವಕವಿಸ್ತವಾವಸರದಲ್ಲಿ ಈತನು ನಾಗಚಂದ್ರನ (ಸು, 1105) ಹೆಸರ ನ್ನು ಹೇಳುವುದರಿಂದ ಆತನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಈಚೆಯವನಾಗಿರಬೇಕು. ಆದುದರಿಂದ 1139 ರಿಂದ 1149 ರ ವರೆಗೆ ಆಳಿದ ಜಗದೇಕಮಲ್ಲನೆಂಬ ಚಾಳುಕ್ಯರಾಜನಲ್ಲಿಯೇ ಈತನು ಸಂಧಿವಿಗ್ರಹಿಯಾಗಿದ್ದಿರಬೇಕು: ಸುಮಾರು 1145 ರಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿರಬಹುದು.

ವರರುಚಿ ಕಾಳಿದಾಸನುಕುಮಾರಕುಮಾರಕವ್ಯಾಸಬಾಣನುಂ ।
ಹರಿಹರಸಾರ್ವಭೌಮಕವಿರನ್ನನು ರೇಚಗುಣದುರ್ಗಸಿಂಹನುಂ ॥
ವರಕವಿಬಿತ್ತಲೇಶ್ವರನು ರಾಘವನಗ್ಗಳರುದ್ರಭಟ್ಟನುಂ ।
ತುರುಗಮಯೂರಹಂಪುಗನು ಕುಂತಿ ಚವುಂಡಿಯರೇ ಕವೀಂದ್ರರು ॥

ಎಂಬ ಒಂದು ಪದ್ಯವು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ.1 ಇದಾವ ಕವಿಯಿಂದ ರಚಿತವಾದುದೋ ತಿಳಿಯದು. ಇದರಲ್ಲಿ ದುರ್ಗಸಿಂಹನನ್ನೂ ಕವೀಂದ್ರರ ಗೋಷ್ಠಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿ ಹೇಳಿದೆ.

ಈತನು ಪೂರ್ವಕವಿಗಳಲ್ಲಿ—ವಾಲ್ಮೀಕಿವ್ಯಾಸಾದಿಕವಿಗಳು, “ನಾಭೇಯಂ ಸುರಾಮಾತ್ಯನಿಂದ್ರನದೀನಂದನನುದ್ಧವಂ ಮನುವಿಶಾಲಾಕ್ಷೇಭದಂತಂ ಕುಬೇರನಜಾ ತ ಪ್ರಿಯಪುತ್ರ” ರೆಂಬೀ ನೀತಿಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರವರ್ತಕರು, ಚಂದ್ರಗುಪ್ತನಿಗೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸಂ ಪಾದಿಸಿಕೊಟ್ಟ ನೀತಿವಿದನಾದ ವಿಷ್ಣುಗುಪ್ತ, ಗುಣಾಢ್ಯ, ವರರುಚಿ, ಕಾಳಿದಾಸ, ಹ ರ್ಷರಾಜನಿಂದ ಕವಿಚಕ್ರವರ್ತಿಬಿರುದಂ ಪಡೆದ ಬಾಣ, ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಸಿದ

1. ಬೆಂಗಳೂರಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾಗಿರುವ ನೀತಿಸಾರ ಎಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ.

ಮಯೂರ, ರಾಘವಪಾಂಡವೀಯವನ್ನು ಬರೆದ ಧನಂಜಯ, ' ಮಾಮುನಕುಮಾರಸುದ್ಭಟಭೀಮಂ ಭವಭೂತಿಭಾರವೀಭಟ್ಟವಚಶ್ರೀಮಾಘರಾಜಶೇಖರಕಾಮಂದಕರು,' ದಂಡಿ, ಈ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕವಿಗಳನ್ನೂ, ಶ್ರೀವಿಜಯ, ಮಾಳವೀಮಾಧವವನ್ನು ಬರೆದ ಕನ್ನಮಯ್ಯ, ಅಸಗ, ಮನಸಿಜ, ಚಂದ್ರ [illegible] ಪೊನ್ನ, ಮಾರ್ಗದ್ವಯಪರಿಣತ ಕವಿಮಾರ್ಗನಾದ ಪಂಪ, ದಂಡನಾಯಕ ಗಜಾಂಕುಶ, ಕವಿತಾವಿಲಾಸ, ಈ ಕನ್ನಡ ಕವಿಗಳನ್ನೂ ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾನೆ. ತನ್ನ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ' ಕವಿಗಮಕಿವಾದಿವಾಗ್ಮಿಪ್ರವರ' ರಾದ ಶ್ರೀಮಾದಿರಾಜಮುನಿಪುಂಗವರು ತಿದ್ದಿದರೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.

ತನ್ನ ಗುಣಾದಿಗಳನ್ನು ಈ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ:—

ಅನವದ್ಯಾಚರಣಕ್ಕುದಾಹರಣಮುದ್ಯತ್ಕೀರ್ತಿಗಾಧಾರಮಾ |
ಳ್ದನ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಮರುತ್ತನೂಜನೆನಿಸಿರ್ದಾತ್ಮೀಯವಂಶಕ್ಕೆ ಮಂ ||
ಡನರತ್ನಂ ಕಟಕಾರ್ಣವಪ್ರತರಣಪ್ರೋದ್ಭಾಸಿ ಸಿದ್ಧೇಷ್ಟಶಿ |
ಷ್ಟನಿಕಾಯಕ್ಕೆ ಪವಿತ್ರಮೆಂದು ಪೊಗೞ್ಗುಂ ವಿದ್ವಜ್ಜನಂ ದುರ್ಗನಂ ||

ವಿನಯಾಧೀನನಹೀನಂ| ವಿನುತಕುಲೀನಂ ನಿಜೇಶಕಾರ್ಯಧುರೀಣಂ ||
ಮನುವಿಹಿತಧರ್ಮಮಾರ್ಗಾ| ಧ್ವನೀನನಿವನೆಂದು (ದುರ್ಗನೆನಿಸಿ) ದನಲ್ತೇ ||

ಅಱಿವಿಂಗಾಕರಮೊಳ್ಗುಣಕ್ಕೆ ಕಣಿ ಶೌಚಕ್ಕಾಸ್ಪದಂ ಜಾಣ್ಮನ |
ಕ್ಕೆಱೆವಟ್ಟೊಳ್ನುಡಿಗಾರ್ಮಮಾಯತಿಗಡರ್ಪಾರ್ಪಿಂಗೆ ಲೀಲಾಗೃಹಂ ||
ಗುಱಿ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ವಿನೀತವೃತ್ತಿಗೆ ತವರ್' ಸತ್ಯಕ್ಕಧಿಷ್ಠಾನಮೆಂ |
ದಱಿತಂ ಕೆಯ್ಮಿಗೆ ಕೂರ್ತು ಕೀರ್ತಿಸುವುದುರ್ವೀಮಂಡಲಂ ದುರ್ಗನಂ ||

ನಿಶ್ಚಿತಮನರಲ್ಲದರಂ| ದುಶ್ಚರಿತರನೆಯ್ದೆ ಪಡೆದ ದೋಷಕ್ಕಂ ಪ್ರಾ||
ಯಶ್ಚಿತ್ತಮೆಂದು ಸಕಲವಿ| ಪಶ್ಚಿನ್ನಿಧಿಯೆನಿಪ ದುರ್ಗನಂ ಬಿದಿ ಪಡೆದಂ ||

ವಿನಯಾಂಭೋನಿಧಿ ಶಿಷ್ಟಕಲ್ಪಮಹಿಜಂ ಸತ್ಯವ್ರತಂ ವಿಪ್ರವಂ |
ಶನಭೋಮಂಡಲಚಂಡಭಾನು ವಿಲಸದ್ವಾಕ್ಶ್ರೀಮನೋರಾಮನೆಂ ||
ದೆನಸುಂ ಧಾರಿಣಿ ಬಣ್ಣಿಕುಂ ನಿಜಯಶೋವಲ್ಲೀವೃತಾಂಭೋಧಮಾ |
ರ್ಗನನಾರಾಧಿತಭರ್ಗನಂ ಧೃತವಿಪಶ್ಚಿದ್ವರ್ಗನಂ ದುರ್ಗನಂ ||

ಜಗದೊಳ್ಪ್ರತಿಹಿತದೆಡೆಯೊಳ್'| ನೆಗೞ್ದನಜನಿನೇಕದಂತನಿಂ ಪವನಜನಿಂ ||
ಖಗರಾಜನಿನೀದುರ್ಗಂ| ದ್ವಿಗುಣಂ ತ್ರಿಗುಣಂ ಚತುರ್ಗುಣಂ ಪಂಚಗುಣಂ ||

ದಾನಶೂರನಪವಾದಭೀರು ವಿ| ಜ್ಞಾನಮೂರ್ತಿ ಭುವನೈಕವತ್ಸಲಂ ||
ಮಾನನೀಯಗುಣನೆಂಬ ಪೆಂಪಿನು| ದ್ದಾನಿಯಂ ತಳೆದ ದುರ್ಗನನ್ನರಾರ್' ||

ಉದಯೋತ್ತುಂಗನಗಸ್ವಭಾವದಿನಪಂ ಪ್ರೋದ್ದಾಮಧರ್ಮಕ್ಷಮಾ |
ಪದ ಬೇರ್' ಸ್ವಾಮಿಹಿತಾಘನಿರ್ಮಲಮಹಾರತ್ನಾಕರಂ ನೀತಿಶಾ ||
ಸ್ತ್ರದ ಮಂತ್ರಕ್ಕಧಿದೈವತಂ ದ್ವಿಜಕುಲಶ್ರೀಕೇಳಿಸಂವಾಸಮೆಂ |
ಬುದು ಸರ್ವೋರ್ವಿಳೆ ಧರ್ಮನಿರ್ಮಳಯಶಸ್ಸದ್ವರ್ಗನಂ ದುರ್ಗನಂ ||

ಪತಿಹಿತನಂಜನಾತನಯನಾಪವನಾತ್ಮಜನಿಂ ಖಗೇಶ್ವರಂ ।
ಪತಿಹಿತನಾಮರುತ್ತನಯನಿಂ ಖಗರಾಜನಿನರ್ಕನಂದನಂ ॥
ಪತಿಹಿತನಾಮರುತ್ತನಯನಿಂ ಖಗರಾಜನಿನರ್ಕಜಾತನಿಂ ।
ಪತಿಹಿತನೀತನೆಂದು ಪೊಗಟ್ಟಿಗಂ ಸಲೆ ದುರ್ಗನನುರ್ವರಾಜನಂ ॥

ಇವನ ಗ್ರಂಥ—

ಪಂಚತಂತ್ರ.

ಇದು ಚಂಪೂರೂಪವಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ (1) ಭೇದಪ್ರಕರಣವರ್ಣನಂ, (2) ಪರೀಕ್ಷಾವ್ಯಾವರ್ಣನಂ, (3) ವಿಶ್ವಾಸಪ್ರಕರಣವರ್ಣನಂ, (4) ವಂಚನಾಪ್ರಕರಣವರ್ಣನಂ, (5) ಮಿತ್ರಕಾರ್ಯಪ್ರಕರಣಂ ಎಂಬ ಐದು ತಂತ್ರಗಳಿವೆ. ಪಂಚತಂತ್ರಕಥೆ ಹುಟ್ಟಿದ ವಿಷಯವನ್ನು ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ:—

ರಜತಗಿರಿಯಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತಾಮರಮಣಿಮಕುಟೋದ್ಘೃಷ್ಟಪಾದಾರವಿಂದಂ ಗಿರಿಜಾಧೀಶನಿರ್ದಂ. ಅಂತಿರ್ದ ಪರಮೇಶ್ವರಂಗೆ ಗಿರಿರಾಜತನೂಜೆ ಕರಕಮಲಂಗಳಂ ಮುಗಿದು—ದೇವಾ ನೀವೆನಗೊಂದಪೂರ್ವಮಪ್ಪ ಕಥೆಯಂ ಪೇಟಲ್ವೇಟ್ಪುದೆನೆ, ಹರಂ ದರಹಸಿತವದನಾರವಿಂದನಾಗಿ ಪಾರ್ವತಿಗಪೂರ್ವಮಪ್ಪ ಕಥೆಯಂ ಪೇಟುತ್ತಿರಲಾಕಥಾಗೋಷ್ಠಿಯೊಳ್ ಪುಷ್ಪದಂತನೆಂಬಂ ಗಣಪ್ರಧಾನನಿರ್ದಲ್ಲಮಂ ಕೇಳ್ದತ್ತಾನುಮೊಂದುಕಾರಣದಿಂ ಮಾನವಲೋಕದೊಳ್ ಪುಟ್ಟಿ ಗುಣಾಢ್ಯನೆಂಬ ಸತ್ಕವಿಯಾಗಿ ಶಾಲಿವಾಹನನೆಂಬ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಕವಿಯಾಗಿರ್ದು ಹರಂ ಗಿರಿಸುತೆಗೆ ಪೇಟ್ದಕಥೆಗಳಂ ಪೈಶಾಚಿಕಭಾಷೆಯೊಳ್ ಬೃಹತ್ಕಥೆಗಳಂ ಮಾಡಿ ಪೇಟ್ದೊಡವಂ ವಸುಭಾಗಭಟ್ಟಂ ಕೇಳ್ದಾಕಥಾಸಮುದ್ರದೊಳ್ ಪಂಚರತ್ನಮಪ್ಪಯ್ದು ಕಥೆಗಳನಾಯ್ದುಕೊಂಡು ಪಂಚತಂತ್ರಮೆಂದು ಪೆಸರಿಟ್ಟು ಸಮಸ್ತಜನೋಪಕಾರಾರ್ಥಂ ಪೇಟ್ದಂ.

ಈ ವಸುಭಾಗಭಟ್ಟನ ಕೃತಿಯನ್ನೇ ತಾನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬರೆದುದಾಗಿ—

ವಸುಭಾಗಭಟ್ಟಕೃತಿಯಂ। ವಸುಧಾಧಿಪಹಿತಮನಖಿಲವಿಬುಧಸ್ತುತಮಂ ॥
ಪೊಸತಾಗಿರೆ ವಿರಚಿಸುವೆಂ। ವಸುಮತಿಯೊಳ್ ಪಂಚತಂತ್ರಮಂ ಕನ್ನಡದಿಂ ॥

ಎಂಬ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ.

ಗ್ರಂಥಾವತಾರದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಬಳಿಕ ಈಶ್ವರ, ಬ್ರಹ್ಮ, ಸರಸ್ವತಿ, ಚಂದ್ರ, ಮನ್ಮಥ, ಸೂರ್ಯ, ಗಣಪ, ದುರ್ಗಿ ಇವರುಗಳನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾನೆ. ತಂತ್ರಗಳ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ—

ಇದುವಿನಮದಮರರಾಜಮೌಳಿಮಾಣಿಕ್ಯಮರೀಚಿಮಂಜರೀಪುಂಜರಂಜಿತಭಗವದ್ಭವಾನೀವಲ್ಲಭಚರಣಸರಸಿರುಹಷಟ್ಚರಣಂ ಶ್ರೀಮನ್ಮಹಾಸಂಧಿವಿಗ್ರಹಿ ದುರ್ಗಸಿಂಹವಿರಚಿತಮಪ್ಪ ಪಂಚತಂತ್ರದೊಳ್

ಎಂಬ ಗದ್ಯವಿದೆ.

ಇವನ ಬಂಧವು ಪ್ರೌಢವಾಗಿಯೂ ಪ್ರಾಸಬದ್ಧವಾಗಿಯೂ ಇದೆ.
ಇವನ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ:—

ಪಿಂಗಳಕನೆಂಬ ಸಿಂಹವು.

ಭಂಗುರಭೀಷಣಭ್ರುಕುಟಿದಂಷ್ಟ್ರನುದಗ್ರದವಾನಳಪ್ರಭಾ ।
ಭಂಗಪಿಶಂಗಕೇಸರಸಟಾವೃತರೌದ್ರಮುಖಂ ಮದಾಂಧಮಾ ॥
ತಂಗಘಟಾವಿಘಟ್ಟನಪಟಿಷ್ಠಕಠೋರನಖಾಳಿ ನಾಮದಿಂ ।
ಪಿಂಗಳಕಂ ಮೃಗೇಂದ್ರನೆಸೆದಿರ್ದುದತರ್ಕ್ಯಪರಾಕ್ರಮಕ್ರಮಂ ॥

[1]ಚಳದಳಕಂ ಹರ್ಷೋದ್ಗತ। ಪುಳಕಂ ನಖಮುಖವಿದಾರಿತೋಗ್ರೇಭಶಿರಃ ॥
ಘಳಕಂ ಮೃಗತಿಳಕಂ ಪಿಂ। ಗಳಕಂ ಪೋಗೆಂದು ಕಳಿಪಿದಂ ದಮನಕನಂ ॥

ಸಮುದ್ರ.

ಬಲವೈರಿಸ್ಫಾರವಜ್ರಾಧಿಕಭಯಚಕಿತೋದ್ಭೂತಮೈನಾಕಗೋತ್ರಾ
ಚಲಪಕ್ಷತ್ರಾಯಿ ಸಿಂಧುಪ್ರಿಯತಮನತಿಗಂಭೀರನಂತರ್ನಿವಿಷ್ಟಾ ॥
ಖಿಲಲೋಕಂ ನಕ್ರಚಕ್ರಸ್ಫುರದುರುತರಯಾದಶ್ಚರಾಧ್ಯಾಸಿತಪ್ರೋ ।
ತ್ಕಲಿತಾಂಭಃಕುಂಭಿಕುಂಭೋನ್ಮದರಸವಿಲಸತ್ಕ್ಷೋಭರೌದ್ರಂ ಸಮುದ್ರಂ ॥

ಕತ್ತಲೆ.

ಮೇದಿನಿಯುಂ ಕ್ರಮಕ್ರಮದೆ ಪರ್ವಿದುದಾತ್ತನಭೋವಿಭಾಗಮಾ ।
ಚ್ಛಾದಿತದಿಙ್ಮುಖಂ ವ್ಯವಹಿತಾಖಿಲದೃಷ್ಟಿಪಥಂ ತಮಾಲಭೃಂ ॥
ಗೋದರನೀರದಾಗಮಘನಪ್ರಕರಾಂಜನಪುಂಜಕೋಕಿಳಾ ।
ಜ್ಜೋದರಕಾಯಕಾಂತಿಶಿತಿಕಂಠಗಲಪ್ರತಿಮಪ್ರಭಂ ತಮಂ ॥

ನರ್ಮದೆ.

ಮದವದ್ವನ್ಯಗಜೇಂದ್ರದಾನಮಲಿನೋದ್ಯದ್ಭೃಂಗಸಂಘಾತಸಂ ।
ಪದೆಯುಂ ಬಾಲಮೃಣಾಲಜಾಲಕಲಸತ್ಸ್ವಾದುಪ್ರಪುಷ್ಪೋತ್ಕರ ॥
ಚ್ಛದೆಯುಂ ತೀರನವೀನಚೂತಕುಸುಮವ್ರಾತಾಸವೋನ್ಮತ್ತಷ ।
ಟ್ಪದೆಯುಂ ನರ್ಮದೆಯುಂ ಮಹಾಹ್ರದೆಯನಾವಿಪ್ರಂ ಸಮಂತೆಯ್ದಿದಂ ॥

ಸೂರ್ಯಾಸ್ತ.

ಮುಗಿಯೆ ಸರೋಜಷಂಡಮಲರ್ದೊಪ್ಪೆ ನವೋತ್ಪಲರಾಜಿ ಚಕ್ಕವ ।
ಕ್ಕಿಗಳ ಮನಕ್ಕೆ ತಾಪಮೊದವುತ್ತಿರೆ ವಿದ್ರುಮಭಂಗಕಾಂತಿ ಕೆ ॥
ಯ್ಮಿಗೆ ಘನವೀಧಿಯೊಳ್ ನಿಜಕುಲಾಯತನಕ್ಕೆ ಪಾಪೆ ಪ ।
ಕ್ಕಿಗಳಪರಾಂಬುರಾಶಿಗಿಳಿದಂ ನಳಿನೀವನಜೀವಿತೇಶ್ವರಂ ॥

1. ಈ ಪದ್ಯವು ಶಬ್ದಾನುಶಾಸನದ 140 ನೆಯ ಸೂತ್ರದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಉದಾಹರಿಸಿದೆ.

ಸವಿಾರಣ.

ವಿದಳಿತಪುಷ್ಪಸೌರಭಮನಾವಗಮಿರ್ಕುಳಿಗೊಂಡು ಕೊಂಡು ಷ ।
ಟ್ಪದಪದಪದ್ಮಿನೀನಿವಹಕೈತ್ಯದೊಳೊಯ್ಯನೆ ಕೂಡಿ ಕೂಡಿ ಮಾ ॥
ಣದೆ ವಿವಿಧದ್ರುಮೋತ್ಕರದಿಱುಂಬಿನೊಳಿಂಬೆನೆ ನಿಂದು ನಿಂದು ತೀ ।
ಡಿದುದಘಹಾರ್ಥಣಂ ಪಥಪರಿಶ್ರಮವಾರಣಮಾಸವಿಾರಣಂ ॥

ವಿವಿಧನೀತಿ.

ಹಿತನಪ್ಪ ಭೃತ್ಯನೆಂದುಂ। ಪತಿಗಪಜಯಮಾಗದಂತೆ ಪೇಱುವುದು ಪತಿ ದು ॥
ರ್ಮತಿಯಾಗಿ ದುಷ್ಟಜನಸಂ। ಗತಿಗೆಱಗಿದೊಡೆಱಗಲೀಯದಿರ್ದುದಮೋಘಂ ॥

ಅಱಿದುದನಾಳ್ದನೊಳ್ ಮಱಸಿ ಮಾಣ್ದಿರದೊಯ್ಯನೆ ಪೇಱದಾತನೇ ।
ತಱ ಹಿತನೆಯ್ದೆ ಕೂರ್ಪವರ ಪೇಱ್ದುದನಿಂಬೆನೆ ಕೇಳದಾತನೇ ॥
ತಱ ವಿಭು ಮಂತ್ರಿಯುಂ ನೃಪತಿಯುಂ ಬಗೆಗೊಂಡನುಕೂಲವೃತ್ತಿಯೊಳ್ ।
ಮೆಱೆದಿರೆ ಕೂಡುಗುಂ ನಿಖಿಳರಾಜ್ಯವಿಭೂತಿಗಳಾವಕಾಲಮುಂ ॥
ಸುರಪತಿ ಗೃಧ್ರನಾಗಿ ತಗುಳಲ್ ಮಱೆವೊಕ್ಕ ಕಪೋತನಂ ಕ್ಷಿತೀ ।
ಶ್ವರಕುಲಚಕ್ರವರ್ತಿ ಶಿಬಿಯೆಂಬ ನೃಪೋತ್ತಮನಾತ್ಮಮಾಂಸಮಂ ॥
ಸುರಪತಿಗಿತ್ತು ರಕ್ಷಿಸಿ ಪಯೋಧಿಪರೀತಧರಿತ್ರಿ ಬಣ್ಣಿಸು ।
ತ್ತಿರೆ ತಳೆದಂ ಶರತ್ಸಮಯಚಂದ್ರಕರೋಜ್ವಲರುಂದ್ರಕೀರ್ತಿಯುಂ ॥
ಸಾಲದೆ ಪೆಱರಂ ಪೊಡಮ। ಟ್ಟೋಲೈಸದೆ ನಿಕ್ಕುವಯಣವಿಲ್ಲದೆ ತನ್ನಿ ॥
ರ್ದಾಲಯದೊಳಿರ್ದು ಬಾಱ್ವುದೆ। ಮೂಲೋಕಮನಾಳ್ವ ಸುಖದಿನಗ್ಗಳಮ
ತ್ತೇ ॥

ಪುರುಷಂ ದೈವಮೆ ಶರಣೆಂ। ದಿರಲಾಗದು ತನಗೆ ತಾನೆ ಮಾಡದು ದೈವಂ ॥
ಪುರುಷಾರ್ಥಂಗೆಯ್ಯುತ್ತಿರೆ। ಪರಮಾರ್ಥಂ ದೈವಮುಂ ಕೃತಾರ್ಥಂಮಾಱ್ಕುಂ॥

ನಂಬಿಪರೆನ್ನರಪ್ಪರುಮನೇತೆಱದಿಂ ಸಲೆ ನಂಬಿ ಪಾಣ್ಬಿಯರ್ ।
ನಂಬಿಸರಿಂತನೇಕವಿಧದಿಂದೆ ವಿಚಾರಿಸಿ ನೋಡೆ ಪೆಂಡಿರಂ ॥
ನಂಬಲೆ ಆಗ ನಂಬದಿರಲಾಗವರಿಲ್ಲದೆ ಬಾಱಲಾಗದೇ ।
ನೆಂಬುದಿದರ್ಕೆ ತಕ್ಕುದನೆ ಬಲ್ಲವನುಳ್ಳೊಡೆ ದೇವನಲ್ಲನೇ ॥

ಮಧುಸೂದನದೇವ. 1147.

ಈತನು ದಾವಣಗೆರೆಯ 41 ನೆಯ ಶಾಸನವನ್ನು ಬರೆದುದಾಗಿ ಆ ಶಾಸನ ದಲ್ಲಿಯ—

ಶ್ರೀವೀರಪಾಂಡ್ಯದೇವಮ। ಹೀವಲ್ಲಭಮಹಿತಪಾದಪರಮಾರಾಧ್ಯ ॥
ಶ್ರೀವಿಭವರ್ ಮಧುಸೂದನ। ದೇವರ್ ವಿರಚಿಸಿದರೆಸೆಯೆ ಶಾಸನಕೃತಿಯುಂ ॥

ಎಂಬ ಪದ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಈ ಶಾಸನವು ಪೆರ್ಮಾಜಗದೇಕಮಲ್ಲ (1138—1150) ವರ್ಷದ 10 ನೆಯ ಪ್ರಭವದಲ್ಲಿ — ಎಂದರೆ 1147 ರಲ್ಲಿ—ಬರೆದುದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಜಗದೇಕಮಲ್ಲನ ಸಾಮಂತನಾಗಿ ನೊಳಂಬವಾಡಿ 31,000 ಮೊದಲಾಗಿ ಪಲವುಂ ದೇಶಂಗಳಂ ಆಳುತ್ತಿದ್ದ ವೀರಪಾಂಡ್ಯರಾಜನು ಶ್ರೀಶಂಕರನಾರಾಯಣದೇವರಿಗೆ ಒಂದು ಗ್ರಾಮವನ್ನು ದತ್ತಿಯಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಂತೆ ಹೇಳಿದೆ. ಈ ಶಾಸನದ ಬಂಧವನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಮಧುಸೂದನದೇವನು 'ಉದ್ದಾಮಕವಿ' ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಆವ ಅಡ್ಡಿಯೂ ಇಲ್ಲ. ಈತನು ವೀರಪಾಂಡ್ಯನ ಅಣ್ಣನಾದ ಪಂಡಿತಪಾಂಡ್ಯನಿಗೆ ಉಪಾಧ್ಯಾಯನಾಗಿದ್ದಂತೆ

ಅಧಿಗತಸಮಸ್ತವಿದ್ಯಂ। ಮಧುಸೂದನದೇವರಿಂದಮೆನೆ ಪಂಡಿತಪಾಂ ॥
ಡ್ಯಧರಾಧಿಪತಿಯ ಪೋಲ್ವೆಗೆ। ಬಧಿರಧರಾಧೀಶರೆಂತುಮೇಂ ಬಂದಪರೇ ॥

ಎಂಬ ಶಾಸನಪದ್ಯದಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಕವಿ ಸ್ಮಾರ್ತಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ.

ಈ ಶಾಸನದಿಂದ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ:—

ಸಮುದ್ರ.

ಮಕರವ್ರಾತಾಭಿಘಾತೋಚ್ಛಳಿತಕಮಠಸಂಘಟ್ಟಸಂಸ್ಪರ್ಧಿ ವಿಶಾನ।
ಪ್ರಕರಪ್ರಕ್ಷೋಭಿತೋದ್ವೃತ್ತರಳತರತರಂಗೋತ್ಕರಂ ಕ್ಷಿಪ್ತಮುಕ್ತಾ ॥
ನಿಕರಂ ಕಣ್ಗೆಯ್ದೆ ಚೆಲ್ವಂ ಪಡೆದುದವಿರಳೋತ್ತಾಳಕಲ್ಲೋಳಮಾಳಾ ॥
ಧಿಕಸಂಘರ್ಷಪ್ರಜಾತಪ್ರಬಳಘನಘನಧ್ವಾನರೌದ್ರಂ ಸಮುದ್ರಂ ॥
ಅದು ನಾನಾನಕ್ರಚಕ್ರಕ್ರಮಕರಿಮಕರೋದ್ದೀನಪಾಠೀನಪುಚ್ಛ।
ಚ್ಛದವಾತಾಘಾತಭೀತಾಚಳಚಳನಚಳತ್ತುಂಗರಂಗತ್ತರಂಗಾ ॥
ಘದುರಂತಪ್ರಾಂತಮುಜ್ಜೃಂಭಿತಬಹಳತಡಿಜ್ಜಾಳಲೀಲಾವಿನೀಳಾಂ।
ಬುದಬಿಂಬಾಡಂಬರಂ ಕಣ್ಗೆಸೆವುದು ಲಹರೀಲೋಳಬಾಳಪ್ರವಾಳಂ ॥

ಚಾಳುಕ್ಯಾನ್ವಯಾವತಾರ.

ಶ್ರೀರಮಣೀರಮಣನ ಗಂ। ಭೀರತರೋದಾರನಾಭಿಕಾಸಾರಸರ ॥
ಧ್ವಾರಿಯೊಳಾದುದೆ ಸಿತಸರ। ಸೀರುಹಮತಿಬಹಳಸುರಭಿಪರಿಮಳಮಿಳಿತಂ ॥
ಜಳರುಹಜಠರನ ಜಠರದ। ಜಳಜಾತದೊಳೊಗೆದ ಜಳಜಜಾತನ ಹೃದಯ ॥
ಸ್ಥಳಜಳರುಹಜಾತಂ ನಿಜ। ಕುಳಾದಿಭೂತಂ ಹರೀತನತಿವಿಖ್ಯಾತಂ ॥

ತ್ರೈಲಪಸ್ತುತಿ.

ಗಣನಾತೀತವಿಚಿರರದ। ಪ್ರಣತಪ್ರಣತಾವನೀಪಕವನೀಪಕಮಾ ॥
ರ್ಗಣಮಾರ್ಗಣಪ್ರದಾಯಕ। ರಣವಿತರಣಗುಣವಿನಿರ್ಜಿತೈಲಂ ತ್ರೈಲಂ ॥

ಚಂದ್ರ.

ನಿಜವೆನಲಂಬುಜಜನನನಾ। ಬ್ಧಿಜನನವುನಿನಯನಜನನವೆಂಬೀಜನನ ॥
ತ್ರಿಜನನವುನೆಯ್ದಿ ಸೋಮ(ಂ)। ತ್ರಿಜಾತನೆಂತತ್ರಿಜಾತನಿದು ಚಿತ್ರತರಂ ॥

ರಾಜರಾಜಪಾಂಡ್ಯಸ್ತುತಿ.

ನೆನೆನೆನೆದು ರಾಜರಾಜೇಂ। ದ್ರನ ಪೃಥುಳಗದಾಶನಿಪ್ರತಾಪವುನಹಿತಾ ॥
ವನಿಭೃನ್ನಿಕಾಯವುಂಭೋ। ಧಿನಿಲೀನಂ ವಿಡುಕಲಣ್ಮದಚಳವೆನಿಕ್ಕುಂ ॥

ವೀರಪಾಂಡ್ಯಸ್ತುತಿ.

ಕರವಾಳಾಘಾತಶಾತಾಹಿತಕರಿವಿಲುಠದ್ದಂತಶಲ್ಕಂಗಳಿಂ ತ।
ತ್ಪರಿಬರ್ಹೋದ್ಧಾವುಹೇವೋಭರಣಕಿರಣದಿಂ ತತ್ಪತಾಕಾಸ್ತ್ರವರ್ಗಂ ॥
ಬರಚಿತೋದ್ರೇದ್ಯೋತದಿಂ ತದುಧಿರವಿಸರಕಾಸಾರಕಾಪೂರದಿಂ ಪಾಂ।
ಡುರಿತಂ ಪೈಶಂಗಿತಂ ಕರ್ಬುರಿತವುರುಣಿತಂ ವೀರಪಾಂಡ್ಯಾಜಿರಂಗಂ ॥

ವಿಜಯಶ್ರೀಪತಿಪಾಂಡ್ಯಭೂಭುಜಭುಜಾವಷ್ಟಂಭವಿತ್ರಸ್ತವೈ ।
ರಿಜನಾಧೀಶರ ದೇಶದೊಳ್ ತಿಲಕಪುನ್ನಾಗಾಂಜನಸ್ಯಂದನ ॥
ಧ್ವಜಬಾಣಾಸನಸಾಲಕಾಂಚನಸಿತಚ್ಛತ್ರಂಗಳಿಂದಂ ಕುಜ ।
ವ್ರಜದೊಳ್ ತೋರ್ಪುವು ನೋಡೆಪ್ಪಡಿಲ್ಲಿತರವಸ್ತುಸ್ತೋಮನಾಮಂಗಳಿಂ ॥

ಅದಿರದಿದಿರಿದಿರನಿದಿರಿಡು। ವದಟರನದಟಲೆದು ಬೆದಱೆ ಬೆಂಕೊಂಡು ಸವು ॥
ಸ್ತದಿಗಂತರವುಂ ಪುದಿದೊದ। ವಿದ ಜಸದಿಂದೆಸೆವನಸದಳಂ ಪಾಂಡ್ಯನೃಪಂ ॥

ಮೇಘಚಂದ್ರ. 1148.

ಈತನು ಪೂಜ್ಯಪಾದಕೃತಸವಾಧಿಶತಕಕ್ಕೆ ಕನ್ನಡವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು 1148 ರಲ್ಲಿ ಬರೆದುದಾಗಿ ತಿಳಿಯಬರುತ್ತದೆ 1. ಈತನು 1177 ರಲ್ಲಿ ಗತಿಸಿದ ನಯಕೀರ್ತಿಯ ಶಿಷ್ಯನಾಗಿರಬಹುದು.2 ಈ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು—'ವಿತತಯಶೋನಿಧಿಪಂಪನ ಸುತಂಗೆ ತಿಳಿವಂತು ಪೊಚ್ಚಪೊಸಗನ್ನಡದಿಂ'—ಬರೆದಂತೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಈ ಪದ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಪಂಪನು ನಾಗಚಂದ್ರನೇ ಆಗಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಅವನ ಕಾಲವಾದ ಮೇಲೆ ಅವನ ಮಗನಿಗೋಸ್ಕರ ಈತನು ಈವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ಬರೆದಿರಬಹುದು.3

ಉದಯಾದಿತ್ಯ. ಸು. 1150.

ಈತನು **ಉ**ದಯಾದಿತ್ಯಾಲಂಕಾರವೆಂಬ ಒಂದು ಅಲಂಕಾರಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಈತನ ಬಿರುದುಗಳನ್ನೂ ರಚನಾಚಾತುರಿಯನ್ನೂ ನೋಡಿದರೆ ಇನ್ನೂ

1. Indian Antiquary Vol. XIV, p. 14.
2. ಶ್ರ. ಬೆ. ಶಾ. 42.
3. 83ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ನೋಡಿ.

ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ನಮಗೆ ಇವನ ಇತರಗ್ರಂಥಗಳಾವುವೂ ದೊರೆತಿಲ್ಲ.

"ವಸುಧಾನಾಥನ ಸೋಮನಾಥನ ಸುತಂ ಚೋಳೋದಯಾದಿತ್ಯಂ," "ಸೋಮಮಹೀಭೃನ್ನಂದನಂ" ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಈತನು ಆವನೋಬ್ಬ ಸೋಮನಾಥನೆಂಬ ಚೋಳರಾಜನ ಮಗನೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

ಒದವಿದೊಂದು ತಪಂ ಜಗಕ್ಕೆ ಪತಿವನ್ನಂ ತನ್ನ ಸಿಂಹಾಸನ ।
ಕ್ಕುದಯಾದ್ರೀಂದ್ರಕೆ ಬರ್ಪ ಪರ್ವ ಮಹವನ್ನಂ ಸತ್ಕವಿಪ್ರೋಲ್ಲಸ ॥
ದ್ವದನಾಂಭೋರುಹಷಂಡಮುಳ್ಳಲರ್ವಿನಂ ಭೂಮಂಡಲಾಧೀಶನ ।
ಪ್ಪುದಯಾದಿತ್ಯನುದಾರಕಾರ್ಯನೆಸೆದಂ ಸಾಹಿತ್ಯವಿದ್ಯಾಧರಂ ॥

ಎಂಬುದರಿಂದ ಈತನು ಪಟ್ಟಾಭಿಷಿಕ್ತನಾಗಿ ಆಳುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ತನ್ನ ಹೆಸರನ್ನು ಉದಯ, ಉದೆಗ ಎಂದೂ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಈತನಿಗೆ ಕವಿರತ್ನಶೇಖರ, ಸಾಹಿತ್ಯವಿದ್ಯಾಧರ, ರಾಜಸುಕವಿರತ್ನಾಭರಣ, ಕವಿರಾಜಶೇಖರ, ಸಾಹಿತ್ಯರತ್ನಾಕರ ಎಂಬ ಬಿರುದುಗಳು ಇದ್ದಂತೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

'ಒದವಿದ ಮುಂಜನ ಭೋಜನ। ವಿದಿತಶ್ರೀಹರ್ಷನುದಯಮತ್ಕೃತಿಯೊಳ್''

ಎಂಬ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಭೋಜನ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಭೋಜನು 1004 ರಿಂದ 1059 ರ ವರೆಗೆ[1] ಆಳಿದುದಾಗಿ ತಿಳಿವುದರಿಂದ ಕವಿ ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಈಚೆಯವನಾಗಿರಬೇಕು. ಅಲ್ಲದೆ **ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನು** (ಸು. 1245) ಸೂಕ್ತಿಸುಧಾರ್ಣವದಲ್ಲಿ ಮಹಾಕಾವ್ಯದ ಹದಿನೆಂಟಂಗವನ್ನು ಹೇಳುವ—

ಉದಧಿಪುರಾಧಿಪಸುತಮಂ। ತ್ರದೂತಗಮನಾಜಿವಿರಹಪರಿಣಯಸುರತ ॥
ತುರ್ದಿನೇಶಚಂದ್ರಮಧುಕುಭೃ। ದುದಕವನಸ್ಪತಿಯ ಕೃತಿಗೆ ಪದಿನೆಂಟಂಗಂ ॥

ಎಂಬ ಪದ್ಯವನ್ನು ಈ ಕವಿಯ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆದಿರುವುದರಿಂದ ಈತನು 1245 ಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದನೆಂಬುದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಕರ್ಣಾಟಕದೇಶದಲ್ಲಿ ಚೋಳರ ಪ್ರಾಬಲ್ಯವು 12 ನೆಯ ಶತಮಾನಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆಯೇ ಕ್ಷೀಣದಶೆಗೆ ಬಂದಂತೆ ಶಾಸನಗಳಿಂದ ತಿಳಿವುದರಿಂದ ಈತನು ಸ್ವತಂತ್ರರಾಜನಾಗಿದ್ದಿರಲಾರನು. ಆವ ದೊರೆಯಲ್ಲಿಯೋ ಸಾಮಂತರಾಜನಾಗಿದ್ದಿರಬೇಕು. ಇವನು ಸುಮಾರು 1150 ರಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿರಬಹುದೆಂದು ಊಹಿಸುತ್ತೇವೆ.

ಸಾಳ್ವನು (16 ನೆಯ ಶತಮಾನ) ತನ್ನ ರಸರತ್ನಾಕರದಲ್ಲಿ ಈತನ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ.

---

1. 997 ರಿಂದ 1053 ರ ವರೆಗೆ—ಎಂದು ಕೆಲವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. Dutt's Civilization of Ancient India. Vol. II. p. 32.

ಈತನು ಪೂರ್ವಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ಮುಂಜ, ಭೋಜ, ಶ್ರೀಹರ್ಷ ಇವರುಗಳ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ ; ಆವ ಕನ್ನಡಕವಿಯ ಹೆಸರನ್ನೂ ಹೇಳಿಲ್ಲ.

ತನ್ನ ಕವಿತಾಚಾತುರಿ ಮುಂತಾದುದನ್ನು ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ :—

ಸದಮಲಕಾಂತಿಯಿಂ ಸಮತೆಯಿಂ ಸುಕುಮಾರತೆಯಿಂದೆ ಭಿನ್ನಭಾ ।
ವದೆ ನುತಲಕ್ಷ್ಯದಿಂ ಸಕಲಭೋಗದಿನುಜ್ಜ್ವಳರೂಪದಿಂ ಪೊದ ॥
ಪ್ಪೊದವಿದ ಕಾವ್ಯದಿಂ ಕವಿಶಿಖಾಮಣಿಯಾದುದಜೆಂದವಾದನಿಂ ।
ತುದಯನೃಪೇಶ್ವರಂ ನೃಪಕವೀಶ್ವರರಿಂ ಕವಿರಾಜಶೇಖರರ ॥

ಇದಲ್ಲದೆ ತನ್ನನ್ನೇ ಸ್ತುತಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಅನೇಕಪದ್ಯಗಳು ಉದಾಹರಣಗಳಲ್ಲಿಯೂ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ.

ಇವನ ಗ್ರಂಥ—

ಉದಯಾದಿತ್ಯಾಲಂಕಾರ.

ಇದು ಸಣ್ಣ ಗ್ರಂಥ ; ಇದರೊಳಗೆ 72 ಪದ್ಯಗಳಿವೆ. ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ (1) ಕಾವ್ಯಭೇದ, (2) ರೀತಿ, (3) ರಸ, (4) ಕಾವ್ಯಗುಣಗಳು, (5) ಅಲಂಕಾರಗಳು ಇವುಗಳ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಚಂದ್ರಾಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಂತೆಯೇ ಲಕ್ಷ್ಯಲಕ್ಷಣಗಳು ಪ್ರಾಯಶಃ ಒಂದೇ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿವೆ. **ನೃಪತುಂಗನು** ಹೇಳುವ ಚತ್ತಾಣ, ಬೆದಂಡೆ ಎಂಬ ಕಾವ್ಯಭೇದಗಳನ್ನು ಈತನೂ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಗ್ರಂಥಾವತಾರದಲ್ಲಿ ಸರಸ್ವತಿಯನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಇವನ ಸೂತ್ರೋದಾಹರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ದಂಡಿಯ ಕಾವ್ಯಾದರ್ಶದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರೋದಾಹರಣೆಗಳ ಭಾಷಾಂತರವಾಗಿವೆ.

ಈತನ ಬಂಧವು ಪ್ರೌಢವಾಗಿದೆ. ಈತನ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ :—

ರೂಪಕ.

ಸಸಿಯುಂ ಪೋಲ್ವುದು ಮೊಗಮೆಂ। ದುಸಿರದೆ ನಗೆಮೊಗಮೆ ಸಸಿ ದಲೆಂದಿಂತು ಸಮಂ ॥
ತುಸಿಪೊಡೆ ರೂಪಕಮಕ್ಕುಂ। ವಸುಧಾಧಿಪ ರಾಜಸುಕವಿರತ್ನಾಭರಣಾ ॥

ಉತ್ಪ್ರೇಕ್ಷೆ.

ಇರೆ ವಸ್ತುವೊಂದು ತನ್ನಯ। ಪರಿಯಿಂ ಬೇಹೊಂದನದಱೊಳುತ್ಪ್ರೇಕ್ಷಿಸುವಾ ॥
ಪರಿಯುತ್ಪ್ರೇಕ್ಷಾಲಂಕೃತಿ। ಬಿರಿದುವು ನಗುವಂತೆ ಬಿರಿಯಿಯುಂ ಮಲ್ಲಿಗೆಗಳ' ॥

ರಸವತ್ವ.

ಉದೆಗನೊಳಾಂಪರಾಱ' ಮುಳಿದೊಡಂತಕನಾಂತೊಡೆ ಕಂಡದಿಂಡೆಯುಂ ।
ಕೆದಱುವೆನೊಡ್ಡಿದಾನೆಗಳನಿರ್ಕಡಿಮಾಡುವನಾತನೊಳ್ಪ್ರಸಂ ॥

ಬೆದಱಿಸದಾರನೋಡಿಸದದಾರನದಾರನುದಾತ್ತದೈನ್ಯದೊಳ್ ।
ಪುದಿಯಿಸದಾರನಾಗಿಸದು ತಾಪಸವೃತ್ತಿಯುನಬ್ಜಲೋಚನೇ ॥

ಸುಮನೋಬಾಣ. ಸು. 1150.

ಈ ಕವಿ ಬರೆದಿರುವ ಗ್ರಂಥಗಳಾವುವೂ ದೊರೆತಿಲ್ಲ. ಜನ್ನನು ಅನಂತನಾಥಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಜೈನಪುರಾಣಗಳನ್ನು ಬರೆದ ಕವಿಗಳ ಗೋಷ್ಠಿಯಲ್ಲಿ "ಪುಷ್ಪಬಾಣ" ಎಂದು ಈತನ ಹೆಸರನ್ನೂ ಸೇರಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಈತನೂ ಆವುದೋ ಒಂದು ಜೈನಪುರಾಣವನ್ನು ಬರೆದಿರ್ಸಾನೆ ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶವಿಯಲ್ಲ.

ಈತನು '(ಕವಿ) ಭಾಳಲೋಚನ' ಎಂಬ ಬಿರುದುಳ್ಳ ಜನ್ನನ (1209) ತಂದೆಯೆಂಬುದು ಆತನ ಯಶೋಧರಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿಯ—"ಭಾಳಲೋಚನಂ ಕವಿಸುಮನೋ। ಬಾಣನ ಮಗನೆಂದಖಿಳ। ಕ್ಷೋಣಿಗೆ ಪೆಸರಾಯ್ತು....." ಎಂಬ ಪದ್ಯಭಾಗದಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಅನಂತನಾಥಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಜನ್ನನು "ಶಂಕರಪುತ್ರಂ ಕವಿ ಕಮ್ಮೆವಂಶನಧಿಕಜ್ಞಂಕಾಶ್ಯಪಂ" ಎಂದೂ, "ಶಂಕರಶುದ್ಧಾಂತಾಂಗನಾಗಂಗೆ ಗೇನುದಯಂಗೆಯ್ದನೊ ಕಾಶ್ಯಪೋದ್ಭವಕರಂ ಸಾಹಿತ್ಯರತ್ನಾಕರಂ" ಎಂದೂ ಹೇಳುವುದರಿಂದ ಈ ಕವಿಯ ನಿಜವಾದ ಹೆಸರು ಶಂಕರ ಎಂದು ತಿಳಿಯಬರುತ್ತದೆ. ಈತನು ಕಮ್ಮೆವಂಶದವನೆಂದೂ ಕಾಶ್ಯಪಗೋತ್ರದವನೆಂದೂ ಈತನ ಹೆಂಡತಿ ಗಂಗೆಯೆಂದೂ ಮೇಲೆ ಬರೆದಿರುವ ಪದ್ಯಭಾಗಗಳಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. **ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನು** (ಸು. 1245) **ಸೂಕ್ತಿಸುಧಾರ್ಣವದಲ್ಲಿ** ತಾನು "ಯಾದವಕಟಕಾಚಾರ್ಯ ಕವಿಸುಮನೋಬಾಣನ ಜಾಮಾತೃ" ಎಂಬುದರಿಂದ ಈತನು ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನ ಮಾವನೆಂದೂ, ಈ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನ ಮಗನಾದ **ಕೇಶಿರಾಜನು** (ಸು. 1260) ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣದಲ್ಲಿ 'ಕವಿಸುಮನೋ ಬಾಣನ ಯಾ।ದವಕಟಕಾಚಾರ್ಯನೆಸೆವ ದೌಹಿತ್ರನೆನಾಂ' ಎಂಬುದರಿಂದ ಕೇಶಿರಾಜನ ಮಾತಾಮಹನೆಂದೂ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಈತನು "ಯಾದವಕಟಕಾಚಾರ್ಯನು" ಎಂದು ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನೂ ಕೇಶಿರಾಜನೂ ಹೇಳುವ ಅಂಶವನ್ನೇ ಜನ್ನನೂ ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾನೆ:—

ಜನನಾಥಂ ಜಗದೇಕನಲ್ಲಿ ಕಟಕೋಪಾಧ್ಯಾಯನಾನಾಗವ ।
ರ್ಮನಿದಾನೀಂತನಶರ್ವವರ್ಮನೆ ಗಡಂ ಜನ್ನಂಗುಪಾಧ್ಯಾಯನಿಂ ॥
ದು ನೃಸಿಂಹಕ್ಷಿತಿಪಾಲನಲ್ಲಿ ಕಟಕೋಪಾಧ್ಯಾಯನಾರೆಂಬ ಸೂ ।
ಕ್ತಿನವೀನೋಜ್ಜ್ವಳಬಾಣನಪ್ಪ ಸುಮನೋಬಾಣಂ ಕವಿಶ್ರೇಷ್ಠರೊಳ್ ॥

ಇದರಿಂದ ಜನ್ನನ ಉಪಾಧ್ಯಾಯನಾದ ಎರಡನೆಯ **ನಾಗವರ್ಮನು** ಚಾಳುಕ್ಯಜಗದೇಕಮಲ್ಲನಲ್ಲಿಯೂ ಜನ್ನನ ತಂದೆಯಾದ **ಸುಮನೋಬಾಣನು** ಬಲ್ಲಾ

ಳನರಸಿಂಹನಲ್ಲಿಯೂ ಕಟಕೋಪಾಧ್ಯಾಯರಾಗಿದ್ದಂತೆ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಬಲ್ಲಾಳನರಸಿಂಹನು 1136 ರಿಂದ 1171 ರ ವರೆಗೆ ಆಳಿದುದಾಗಿ ತಿಳಿಯಬರುವುದರಿಂದ ಈ ಕವಿ ಸುಮಾರು 1150 ರಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿರಬಹುದೆಂದು ಊಹಿಸುತ್ತೇವೆ.

ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ, ಜನ್ನ, ಕೇಶಿರಾಜ ಮೊದಲಾದವರು ಈತನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿರುವ ರೀತಿಯನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಈತನು ದೊಡ್ಡ ಕವಿಯಾಗಿ ಇದ್ದಿರಬೇಕೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಈ ಕವಿಯ ನಿಜವಾದ ಹೆಸರು ಶಂಕರ ಎಂದು ಜನ್ನನು ಹೇಳುವುದರಿಂದ ಸುಮನೋಬಾಣ ಎಂಬುದು ಇವನ ಬಿರುದಾಗಿರಬಹುದು. "ನವೀನೋಜ್ಜ್ವಳಬಾಣನಪ್ಪ" ಎಂಬುದರಿಂದ ಈತನಿಗೆ ಅಭಿನವಬಾಣ ಎಂಬ ಬಿರುದೂ ಇದ್ದಂತೆ ಊಹಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಈ ಕವಿಗೆ ಶಂಕರ ಎಂದೂ, ಈತನ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಗಂಗೆ ಎಂದೂ, ಅಳಿಯನಿಗೆ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಎಂದೂ ಹೆಸರುಗಳಿರುವುದರಿಂದ ಇವರು ಸ್ಮಾರ್ತರಾಗಿದ್ದು ಬಳಿಕ ಜೈನಮತವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿರಬಹುದು.

ಚಂದ್ರಭಟ್ಟ. ಸು. 1150.

ರುದ್ರಭಟ್ಟನು (ಸು. 1180) ಪೂರ್ವಕವಿಗಳನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವಾಗ "ಚಂದ್ರಭಟ್ಟನ ಜತಿ. . . . . ಮತ್ಕೃತಿಯೊಳಿರ್ಕೆ" ಎಂದೂ, **ಕೇಶಿರಾಜನು** (ಸು. 1260) ಇತರಕವಿಗಳೊಡನೆ ಇವನನ್ನೂ ಸೇರಿಸಿ "ಚಂದ್ರಭಟ್ಟನ. . . . ಸುಮಾರ್ಗಮಿದಱೊಳೆ ಲಕ್ಷ್ಯಂ" ಎಂದೂ ಈ ಕವಿಯ ಹೆಸರನ್ನು ಗೌರವಪುರಸ್ಸರವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಈತನು ಆವ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆಯೋ ತಿಳಿಯದು. **ರಟ್ಟಕವಿ** (ಸು. 1200) ತನ್ನ ರಟ್ಟಮತದಲ್ಲಿ "ಚಂದಿರಭಟ್ಟರ ದಯೆಯಿಂ। ಸಂದೆಯಮಣಮಿಲ್ಲದಂತು ಕಲ್ಪುದು ವೃಷ್ಟಿಯಂ" ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ರುದ್ರಭಟ್ಟಕೇಶಿರಾಜರು ಹೇಳುವ ಚಂದ್ರಭಟ್ಟನೂ ರಟ್ಟನು ಹೇಳುವ ಚಂದಿರಭಟ್ಟನೂ ಒಬ್ಬನೇ ಆಗಿರಬಹುದೋ ಏನೋ ತಿಳಿಯದು. ಹಾಗಾಗಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಈತನು ಒಂದು ವೃಷ್ಟಿಶಾಸ್ತ್ರಗ್ರಂಥವನ್ನೂ ಬರೆದಿರಬೇಕು. ರುದ್ರಭಟ್ಟನು ಈತನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಇವನು ಅವನಿಗೆ ಹಿಂದೆ ಎಂದರೆ ಸುಮಾರು 1150 ರಲ್ಲಿ—ಇದ್ದಿರಬಹುದು.

ಶಾಂತಿವರ್ಮ. ಸು. 1160.

ಈ ಕವಿಯನ್ನು **ರುದ್ರಭಟ್ಟನು** (ಸು. 1180) "ಶಾಂತಿವರ್ಮನ ನಯಂ" ಎಂದು ಹೊಗಳುವುದರಿಂದ ಈತನು ರುದ್ರಭಟ್ಟನಿಗೆ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದನೆಂಬುದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಈತನು ಆವ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆಯೋ ತಿಳಿಯದು. **ನಂಜುಂಡನು** (16 ನೆಯ ಶತಮಾನ) ತನ್ನ **ಕುಮಾರರಾಮಕಥೆಯಲ್ಲಿ** ಈತನನ್ನು ಇತರ

ಪೂರ್ವಕವಿಗಳೊಡನೆ ಸೇರಿಸಿ ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾನೆ:—

ಗಜಗನ ಗುಣವರ್ಮನ ನಾಗಚಂದ್ರನ। ಸುಜನೋತ್ತಂಸನನಸಗನ ॥
ಸುಜನರನ್ನನ ಶಾಂತಿವರ್ಮನ ಪದಸರ। ಸಿಜಗಳಿಗೊಲಿದೆಱಗುವೆನು ॥

ಪುಷ್ಪದಂತಪುರಾಣವನ್ನು ಬರೆದ ಎರಡನೆಯ **ಗುಣವರ್ಮನು** (ಸು. 1235) ತನ್ನ ಪೋಷಕನಾದ ಒಬ್ಬ "ನಾಟ್ಯಿಭು" ಶಾಂತಿವರ್ಮನನ್ನು ಹೊಗಳುತ್ತಾನೆ. ರುದ್ರಭಟ್ಟನು ಹೇಳುವ ಶಾಂತಿವರ್ಮನಿಗೂ ಈ ಶಾಂತಿವರ್ಮನಿಗೂ ಆವ ಸಂಬಂಧವೂ ಇಲ್ಲ. ಈ ಕವಿಯನ್ನು ರುದ್ರಭಟ್ಟನು ಸ್ತುತಿಸುವುದರಿಂದ ಈತನು ಅವನಿಗೆ ಹಿಂದೆ—ಎಂದರೆ ಸುಮಾರು 1160 ರಲ್ಲಿದ್ದಿರಬಹುದು.

ವೃತ್ತವಿಲಾಸ. ಸು. 1160.

ಈತನು ಧರ್ಮಪರೀಕ್ಷೆಯೆಂಬ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಶಾಸ್ತ್ರಸಾರವೆಂಬ ಮತ್ತೊಂದು ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದಿರುವಂತೆ ತಿಳಿಯಬರುತ್ತದೆ. ಇದು ನಮಗೆ ದೊರೆತಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಪ್ರಾಕ್ಕಾವ್ಯಮಾಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಗ್ರಂಥದ ಕೆಲವು ಭಾಗಗಳು ಉದ್ಧೃತವಾಗಿವೆ.

ಈತನು ಜೈನಮತದವನು; ತನ್ನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಏನೂ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿಲ್ಲ. ಇವನು ಸ್ತುತಿಸಿರುವ ಜೈನಗುರುಗಳಿಂದ ಇವನ ಕಾಲವನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಶುಭಕೀರ್ತಿವ್ರತಿ, ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕಮಾಘಣಂದಿಯತಿ, ಭಾನುಕೀರ್ತಿಯತಿ, ಧರ್ಮಭೂಷಣ, ಅವನ ಮಗ ಅಮರಕೀರ್ತಿ (ಕವಿಯ ಗುರು), ಅಭಯಸೂರಿವಾದೀಶ್ವರ, ಇವರುಗಳನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾನೆ.

(1) ಇವರುಗಳಲ್ಲಿ ಶುಭಕೀರ್ತಿ 1115 ರಲ್ಲಿ ಗತಿಸಿದ ಮೇಘಚಂದ್ರನ ಸಮಕಾಲದವನೆಂದೂ 1, ಮಾಘಣಂದಿಸೈದ್ಧಾಂತಿಕನು ಸುಮಾರು 1120 ರಲ್ಲಿ ಇದ್ದವನೆಂದೂ 2, ಭಾನುಕೀರ್ತಿ 1163 ರಲ್ಲಿ ಗತಿಸಿದ 3 ದೇವಕೀರ್ತಿಯ ಸಧರ್ಮನೆಂದೂ 4 ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. (2) ಅಭಯಸೂರಿ ಬಲ್ಲಾಳನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಂತೆಯೂ 5 ವ್ಯಾಧಿಯಿಂದ ಸಾವಂತಿದ್ದ ಈ ಬಲ್ಲಾಳನನ್ನು ಶ್ರುತಕೀರ್ತಿಯ ಮಗನಾದ ಚಾರುಕೀರ್ತಿಪಂಡಿತನು ಗುಣಪಡಿಸಿ ಶ್ರವಣಬೆಳ್ಗೊಳದಲ್ಲಿ ಬಂದು ನೆಲಸಿದಂತೆಯೂ 5 ತಿಳಿಯಬರುತ್ತದೆ. 1117 ರಿಂದ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಬೆಳ್ಗೊಳದ ಜೈನಗುರುಗಳು ಚಾರುಕೀರ್ತಿಪಂಡಿತ ಎಂಬ ಬಿರುದನ್ನು ಧರಿಸಿದರು 6 ಎಂಬುದಾಗಿ ತಿಳಿಯಬರುವುದರಿಂದ ಈ ಚಾರುಕೀರ್ತಿ ಬೆಳ್ಗೊಳದ ಮೊದಲನೆಯ ಚಾರುಕೀರ್ತಿಯಾಗಿರಬೇಕು. ಈತ

---

1. ಶ್ರ. ಬೆ. ಶಾ. 50, 55. 2. Indian Antiquary Vol. XIV. ತೇರದಾಳದ ಶಾಸನ.
3. ಶ್ರ. ಬೆ. ಶಾ. 39. 4. ಶ್ರ. ಬೆ. ಶಾ. 40. 5. ಶ್ರ. ಬೆ. ಶಾ. 105.
6. Rices Mysore Vol. I. p. 461.

ನು ಪಾಸಿಮಾಡಿದ ಬಲ್ಲಾಳನು ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನ ಅಣ್ಣನೇ (1101—1104) ಆಗಿರ ಬೇಕು. ಚಾರುಕೀರ್ತಿಯ ಸಮಕಾಲದವನಾದ ಅಭಯಸೂರಿ ಸುಮಾರು 1120 ರಲ್ಲಿದ್ದಿರಬಹುದು. (3) ಶ್ರ. ಬೆ. 111 ನೆಯ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ವಿಶಾಲಕೀರ್ತಿಯ ಶಿಷ್ಯ ಶುಭಕೀರ್ತಿಯೆಂದೂ, ಈತನ ಶಿಷ್ಯ ಧರ್ಮಭೂಷಣನೆಂದೂ, ಇವನ ಶಿಷ್ಯ ಅಮ ಲಕೀರ್ತಿಯೆಂದೂ ಹೇಳಿದೆ. ಶುಭಕೀರ್ತಿ 1115 ರಲ್ಲಿ ಗತಿಸಿದ ಮೇಘಚಂದ್ರನ ಸಮ ಕಾಲದವನಾದುದರಿಂದ 1 ಆತನ ಶಿಷ್ಯನಾದ ಧರ್ಮಭೂಷಣನೂ ಇವನ ಶಿಷ್ಯ ನಾದ ಅಮಲಕೀರ್ತಿಯೂ ಸುಮಾರು 1150 ರಲ್ಲಿದ್ದಿರಬಹುದು. ಶ್ರ. ಬೆ. 111 ನೆಯ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಭೂಷಣನ ಶಿಷ್ಯ ಅಮಲಕೀರ್ತಿ ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ. ವೃತ್ತ ವಿಲಾಸನು ಧರ್ಮಭೂಷಣನ ಶಿಷ್ಯ ಅಮರಕೀರ್ತಿ ತನ್ನ ಗುರುವೆಂದು ಹೇಳಿ ಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಗುರುಗಳ ಆನುಪೂರ್ವಿಗೂ ವೃತ್ತವಿಲಾಸ ನು ಹೇಳಿರುವ ಆನುಪೂರ್ವಿಗೂ ಐಕಕಂಠ್ಯವಿರುವುದರಿಂದ ಅಮರಕೀರ್ತಿ ಅಮಲ ಕೀರ್ತಿ ಎಂಬ ಎರಡು ಹೆಸರುಗಳೂ ಒಬ್ಬನವೇ ಎಂದು ಊಹಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಈ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ವೃತ್ತವಿಲಾಸನು ಸುಮಾರು 1160 ರಲ್ಲಿದ್ದಿರಬಹುದೆಂದು ಊಹಿಸುತ್ತೇವೆ.

ಪಾಠಕರು—ವೃತ್ತವಿಲಾಸನು 13 ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿದ್ದನೆಂದು ಹೇಳು ತ್ತಾರೆ.[2] ಆವ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆಯೋ ನಮಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ.

ದೇವಚಂದ್ರನು ರಾಜಾವಳೀಕಥೆಯಲ್ಲಿ "ಬಲ್ಲಾಳರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಮರ ಕೀರ್ತಿರಾವುಳಯತಿಯರ ಶಿಷ್ಯಂ ವೃತ್ತವಿಳಾಸನೆಂಬಂ ಸಂಸ್ಕೃತಧರ್ಮಪರೀಕ್ಷೆಯಂ ವಸ್ತುಕವಾಗಿ ಮಾಡಿದಂ" ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ.

ಈ ಕವಿ ಪೂರ್ವಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ಆರನ್ನೂ ಹೇಳಿಲ್ಲ. "ಕವಿತಾಚಾತುರ್ಯರ್ ತಿದ್ದುಗೆ ಮದೀಯಕೃತಿಯಂ ದಯೆಯಿಂ" ಎಂದು ಮಾತ್ರ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ.

ತನ್ನ ಗುಣಗಳನ್ನು ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ:—

ಜಿನಪದಸೇವಕಂ ಜಿನಮುನೀಂದ್ರಪದಾರ್ಚಕನನ್ಯದೈವಮಂ।
ಕನಸಿನೊಳಾದೊಡಂ ನೆನೆಯದುತ್ತಮ . . . . . ನುದಾರಮೇರು ಸ॥
ಜ್ಜನನಿಧಿ ಸತ್ಯಶೌಚಗುಣದಾಗರಮಾಜ್ಞೆಯ ಜನ್ಮಭೂಮಿಯೆಂ।
ದೆನುನಯದಿಂದೆ ಕೀರ್ತಿಪುದು ವೃತ್ತವಿಳಾಸನನೀಜಗಜ್ಜನಂ॥

ಇವನ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ—

ಧರ್ಮಪರೀಕ್ಷೆ.

ಅಮಿತಗತಿಯೆಂಬವನು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಬರೆದಿರುವ ಧರ್ಮಪರೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಈ ಕವಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತಿಳಿವಂತೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದುದಾಗಿ "ಮುನ್ನಿನ ಚಾರುಸಂ

1. ಶ್ರ, ಬೆ, ಶಾ, 55. 2. Indian Antiquary. Vol. XII. p. 20.

ಸ್ಕೃತದ ಧರ್ಮಪರೀಕ್ಷೆಯಂ ಸನ್ನುತಮಾಗೆಯೆಲ್ಲರಱಿವಂತುಟು ಕನ್ನಡದಿಂ ಪೇೞ್ದಂ" ಎಂಬ ಪದ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಇದು ಚಂಪೂಗ್ರಂಥವು; 10 ಆಶ್ವಾಸಗಳಾಗಿ ಭಾಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ:—ಮನೋವೇಗಪವನವೇಗರೆಂಬ ರಾಜಕುಮಾರರು ಪಾಟಲೀಪುರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಬ್ರಹ್ಮನ ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದ ಭೇರಿಯನ್ನು ಹೊಡೆದು ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಸಿಂಹಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿರಲು, ಅಲ್ಲಿಯ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಬಂದು—ವಿದ್ವಾಂಸರಾದವರು ವಾದಾರ್ಥವಾಗಿ ಬಂದು ಭೇರೀರವವನ್ನು ಮಾಡಿ ವಾದದಲ್ಲಿ ಗೆದ್ದ ಮೇಲೆಯೇ ಸಿಂಹಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವ ಪದ್ಧತಿ ಇದೆ. ನೀವು ಆವ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಪಂಡಿತರು? ಎಂದು ಕೇಳಲು, ರಾಜಕುಮಾರರು—ನಮಗೇನೂ ತಿಳಿಯದು, ಸುಮ್ಮನೆ ಬಂದು ಕುಳಿತುಕೊಂಡೆವು—ಎಂದು ಹೇಳಿ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇಳಿದು ಕೆಳಗೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ ಅವರ ಮತವನ್ನು ಅನೇಕವಿಧವಾಗಿ ನಿರಾಕರಿಸಿ ಜಯಪತ್ರವನ್ನು ಹೊಂದಿದಂತೆಯೂ ಜೈನಮತದ ಉತ್ಕೃಷ್ಟತೆಯನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದಂತೆಯೂ-ಕವಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ.

ಈ ಗ್ರಂಥದ ಉತ್ಕೃಷ್ಟತೆಯನ್ನು—

ಇದು ದುರಿತತಿಮಿರರವಿರುಚಿ। ಯಿದು ಸತ್ಕೈವಲ್ಯಪದದ ನಿಶ್ರೇಣಿ ಸಮಂ ॥
ತಿದು ರತ್ನತ್ರಯಖನಿಯೆನಿ। ಪ್ಪುದು ಧರ್ಮಪರೀಕ್ಷೆ ಭವ್ಯಜನಹಿತಕರಣಂ ॥

ಎಂಬ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಗ್ರಂಥಾವತಾರದಲ್ಲಿ ವರ್ಧಮಾನಜಿನನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಬಳಿಕ ಸಿದ್ಧಾದಿಗಳನ್ನೂ ಯಕ್ಷಿಯಕ್ಷರನ್ನೂ ಸರಸ್ವತಿಯನ್ನೂ ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡಿ ಅನಂತರ ಕೇವಳಿಗಳು ಮೊದಲಾಗಿ ಚಿಕ್ಕಹೇಮದೇವರವರೆಗೆ[1] ಗುರುಗಳನ್ನು ಹೊಗಳಿದ್ದಾನೆ. ಆಶ್ವಾಸಗಳ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ—

ಇದು ವಿನಮದಮರಮಕುಟತಟಘಟಿತಮಣಿಗಣಮರೀಚಿಮಂಜರೀಪುಂಜರಂಜಿತ ಪಾದಾರವಿಂದ ಭಗವದರ್ಹತ್ಪರಮೇಶ್ವರವದನವಿನಿರ್ಗತಶ್ರುತಾಂಭೋಧಿವರ್ಧನಸುಧಾಕರಂ ಶ್ರೀಮದಮರಕೀರ್ತಿರಾವುಳ್ಳವ್ರತೀಶ್ವರ ಚರಣಸರಸಿರುಹಷಟ್ಪದಂ ವೃತ್ತವಿಳಾಸವಿರಚಿತಮಪ್ಪ ಧರ್ಮಪರೀಕ್ಷೆಯೊಳ್—

ಎಂಬ ಗದ್ಯವಿದೆ.

ಇವನ ಬಂಧವು ಸರಳವಾಗಿಯೂ ಲಲಿತವಾಗಿಯೂ ಇದೆ. ಈ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ.—

1. ಕೇವಳಿಗಳು, ಶ್ರುತಕೇವಳಿಗಳು, ಅನುಬದ್ಧಕೇವಳಿಗಳು, ಕೊಂಡಕುಂದ, ಸಮಂತಭದ್ರ, ಗೃಧ್ರಪಿಂಛ, ಬಳಾಕಪಿಂಛ, ಮಯೂರಪಿಂಛ, ಉಳೂಕಭಟ್ಟಾಚಾರ್ಯ, ಪೂಜ್ಯಪಾದ, ಜಿನಸೇನ, ವೀರಸೇನ, ಶುಭಕೀರ್ತಿವ್ರತಿ, ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕಮಾಘಣಂದಿ, ಭಾನುಕೀರ್ತಿ, ಧರ್ಮಭೂಷಣ, ಇದನ ಮಗನೂ ಶಿಷ್ಯನೂ ಆದ ಅಮರಕೀರ್ತಿವ್ರತಿ (ಸ್ವಗುರು), ಹೇಮದೇವ, ಅಭಯಸೂರಿವಾದೀಶ್ವರ, ಮುನಿವಲ್ಲಭ, ತತ್ಪುತ್ರ ಚಿಕ್ಕಹೇಮದೇವ.

ಕೋೞಿ.

ಪರಿಹರಿಸಿ ನಿದ್ರೆಯುಮಡುಗಿದ। ಕೊರಲಂ ನಿಮಿರ್ದೆತ್ತಿ ನೋಡಿ ನಾಲ್ದೆಸೆಯಂ ಕೇ ॥
ಸರವಂ ಬಿದಿರ್ದ್ದೆಱಂಕೆಯ। ನೆರಡಂ ಬಡಿದೆೞ್ದು ಕೋೞಿ ಕೂಗಿದುವಾಗಳ್ ॥

ಸೂರ್ಯೋದಯ.

ತಳತಳಿಸಿ ಪೊಳೆವ ಪೊಸಕೆಂ। ದಳಿರ್ಗಳ ಕಾವಣವೊ ಕಮಲಿನಿಯ ರಾಗದ ಪೆ ॥
ರ್ವಳವಿಗೆಯೊ ಪೇೞಿಮೆನೆ ಕಂ। ಗೊಳಿಸಿದುದರುಣೋದಯಂ ಸುರೇಂದ್ರನ ದೆಸೆಯೊಳ್ ॥

ಬಾಡಿತು ನೆಯ್ದಲೋಡಿತು ತಮಂ ತೆಗೆದೋಡಿತು ದೈತ್ಯಸಂಕುಳಂ।
ತೀಡಿತು ಸೌರಭಂ ನಲಿದು ನೋಡಿತು ಪಂಕಜವಲ್ಲಿ ಷಟ್ಪದಂ ॥
ಪಾಡಿದುವೆಯ್ದೆ ಕೋಕಮಿಥುನಂ ನೆಱೆ ಕೂಡಿದುವೊಲ್ದು ಮೂಡಿದಂ।
ಮೂಡಣ ದಿಕ್ಕಿನೊಳ್ ತೊಳಗುತುಂ ಬೆಳಗುತ್ತೆ ಸರೋಜಬಾಂಧವಂ ॥
ಸಸಿಗೆ ಕಳಂಕವೇಱೆ ದನುಜರ್ಗೞಿಲೇಱೆಯುಳೂಕವೃಂದಕು।
ಬ್ಬಸಮಣಮೇಱೆಯುಪ್ಪಳಿನಿಗುಮ್ಮಳವೇಱೆ ಸರೋರುಹಕ್ಕೆ ಸಂ ॥
ತಸದೊದವೇಱೆ ಕೋಕಮಿಥುನಕ್ಕನುರಾಗತೆಯೇಱೆ ಲೀಲೆಯಿಂ।
ಬಿಸರುಹಮಿತ್ರನಂದುದಯಪರ್ವತಮಂ ಭರದಿಂದಮೇಱಿದಂ ॥

ನಕ್ಷತ್ರ.

ನೆಲನಗಲಕೆ ತೀವಿದ ಕ। ತ್ತಲೆಯಂ ಕಳೆಯಲ್ಕೆ ಗಗನತಳದೊಳ್ ಪಲವುಂ ॥
ಬೆಳಗಂಡಿಗಳಂ ಸಮೆದಂ। ಜಳಜಜನೆನೆ ತೊಳಗಿ ಬೆಳಗಿದುವು ಭಗಣಂಗಳ್ ॥

ಮೇಲೋಗರ.

ಹಾಗಲ ಹಡಲಂ ಕು(?)ಳಂ। ಕೂಗಲಿ ಕೂಷ್ಮಾಂಡವವರೆಬದಣೆಗಳಿಂ ಲೇ ॥
ಸಾಗಿರೆ ಮಾಡಿದ ಸವಿಮೇ। ಲೋಗರಮಂ ತಂದು ಬಡಿಸಿದರ್ ಮಾನಿನಿಯರ್ ॥

ಮುದುಕ.

ನರೆದಲೆ ಜೋಲ್ದ ಪುರ್ಬು ಕುೞಿದಕ್ಷಿಯುಗಂ ತುಟಿಯರ್ತ ಬೋಡ ಬಾಯ್।
ತೆರೆ ಮಸಗಿರ್ದ ಮೋರೆಯುಮಡುಗಿರ್ದುರವಕ್ಕಳಿಸಿರ್ದ ಪೊಟ್ಟೆ ಮೇ ॥
ಲ್ಸರೆ ಮಸಗಿರ್ದ ಕಾಲ್ ಮುಱಿದ ಬೆನ್ನುರೆ ಕಂಪಿಪ ಹಸ್ತಮಸ್ತಕಂ।
ಪರಿಕಿಸೆ ತಾಪಸಂಗೆನಗೆ ಪೇಸದೆ ಕನ್ನೆಯನೀಯಬಲ್ಲರೇ ॥

ಸಮಯಮೂಢತೆ.

ಪೂಸಿದ ಬೂದಿ ತೊಟ್ಟ ಮಣಿಯುಟ್ಟ ತೊವಲ್ ತಳಿರ್ಗಾಸೆ ಲಾಗುಳಂ।
ಬಾಸಣಿಸಿರ್ದ ಜಾದು ಮಸಿಯಸ್ಥಿಯ ಮಾಲೆಯನಿಕ್ಕಿಕೊಂಡು ಬು ॥

ವೇಷದೊಳಿರ್ಪರಂ ಸಮಯಿಯೆಂದು ತಪಸ್ವಿಗಳೆಂದು ನಾಡೆ ಸಂ ।
ತೋಷದೆ ಕಾಣ್ಬುದೇ ಸಮಯಮೂಢತೆಯೆಂಬುದು ವಿಶ್ವಧಾತ್ರಿಯೊಳ್ ॥

ಧೂರ್ತಸ್ವಭಾವ.

ಮನೆಯೊಳ್ ಪಾಲುಂಡು ನಿಶ್ಚಿಂತದೆ ಬಳೆದು ಕರಂ ಸಾಧುವಾಗಿರ್ದ ಛಾವಿಂ ।
ದಿನಿಸುಂ ಬೆಕ್ಕತ್ತಲಿತ್ತಲ್ ಮಿಡುಕದೆ ಪಲವುಂ ಪ್ರಾಣಿಯುಂ ಕಾಣುತುಂ ನೆ ॥
ಟ್ಟನೆ ನುಂಗುತ್ತಿರ್ಕುಮಂತೀನರರೊಳೆ ಕೆಲಬರ್ ಧರ್ಮಮಂ ಕೇಳುತುಂ ಸ ।
ಜ್ಜನರೊಳ್ ಬೞ್ದುಂ ಬೞಿಕ್ಕಂ ಬಿಡುವರೆ ಕೊಲೆಯುಂ ಕ್ರೂರಮಂ ಕಷ್ಟಚಿತ್ತರ್ ॥

ಸೇತುಬಂಧದ ಪರಿಹಾಸ.

ಅಂದು ಕಪಿವ್ರಜಂ ಪರಿದು ಬೆಟ್ಟುಗಳಂ ನೆಱೆ ಕಿೞ್ತು ನೆತ್ತಿಯೊಳ್ ।
ಸಂದಿಸಿ ಮೂಱುನಾಲ್ಕುನಡಕಿಲ್ಗಿರಿಯಾಗಿರೆ ಪೊತ್ತು ಬೇಗದಿಂ ॥
ತಂದು ಸಮುದ್ರಮಂ ಕ್ಷಣದೆ ಕಟ್ಟಿದರೆಂಬಿದು ನಿಮ್ಮ ಶಾಸ್ತ್ರದೊಳ್ ।
ಸಂದ ಪುರಾಣದೊಳ್ ಪದೆದು ಪೇೞ್ವುದು ಸತ್ಯಮೊ ಮೇಣಸತ್ಯಮೋ ॥

ಪ್ರಾಕ್ಕಾವ್ಯಮಾಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರಸಾರದಿಂದ ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆದಿರುವ ಭಾಗದಿಂದ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ:—

ಪಾಪ.

ನಲಿನಲಿದಾಡಿ ಪಾಪಮನುಪಾರ್ಜಿಸಿ ತತ್ಪರಿಪಾಕದಿಂದೆ ಕೋ ।
ಟಲೆಗೊಳಗಾಗಿ ಬಾಯ್ಬಿಡುವ ಮೂಢಜನಂಗಳ ಕೃತ್ಯಮಿತ್ತಿಯಿಂ ॥
ಜಲಜಲಿಪಗ್ನಿಯುಂ ಪಿಡಿದು ಬೆಂದ ಬೞಿಕ್ಕೆ ಕನಲ್ದೊನಲ್ದು ಮ ।
ಮ್ಮಲಮಱುಗುತ್ತೆ ಬಾಯೞಿವ ಬಾಲಕಜಾಲಕದಂದಮಲ್ಲವೇ ॥
ಬಯಸಿ ನಿಧಾನಮಂ ಸುಕೃತಮಿಲ್ಲದವಂ ಭರದಿಂ ತದಗ್ರಭೂ ।
ಮಿಯನಗೞುತ್ತುಮಿರ್ದ ನಿಧಿಗಾಣ್ಬೆಡೆಯೊಳ್ ಮರುಳಾಗಿ ಪೋಪ ಮಾ ॥
ಟ್ಕೆಯೊಳಪವರ್ಗಮಾರ್ಗದೊಲವಿಂ ಪಲರುಂ ಪಿರಿದೋದಿ ತತ್ತ್ವನಿ ।
ರ್ಣಯಜನಿತೋಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಜಡರಪ್ಪರಿದೇನಘಶಕ್ತಿ ಚಿತ್ರಮೋ ॥

ದೈವಮೂಢತೆ.

ಒಗೆವ ದಿನೇಶನಂ ಪರಿವ ಸಿಂಧುವನೂದುವ ಗಾಳಿಯುಂ ಧಗಂ ।
ಧಗಿಸುವ ಕಿಚ್ಚನುರ್ಬ್ಬ ನೆಲನಂ ಕಱೆಮಾಕಳನಿರ್ಪ ಸದ್ಮಮಂ ॥
ಸೊಗಯಿಸಿ ನಿಂದ ಪೆರ್ಮರಮನುರ್ಬ್ಬುಗುಳಂ ಬೆಸಕೆಯ್ವ ತಮ್ಮ ಹು ।
ಟ್ಟುಗಳನೆ ದೈವಮೆಂದೆಱಗುವಾತನೆ ದೈವದ ಮೂಢನಲ್ಲವೇ ॥

ಮೋಕ್ಷಚಿಂತೆ.

ಹುಟ್ಟದ ಯೋನಿ ಮೆಟ್ಟದ ನೆಲಂ ನೆಱೆ ಕೊಳ್ಳದ ಕಾಲಮೊಮ್ಮೆಯುಂ ।
ಮುಟ್ಟದ ಭಾವಮೊಂದದ ಭವಂ ಪೆಱತಿಲ್ಲೆನೆ ದುರ್ವಿಮೋಹದಿಂ ॥

ತಿಟ್ಟನೆ ಬಂದೆ ನೀಂ ತಿಳಿಯದಕ್ಕಟ ನಿನ್ನ ನಿಜಸ್ವರೂಪಮಂ ।
ನೆಟ್ಟನೆ ನೋಡಿ ಕೂಡಿ ಪಡೆ ನಿತ್ಯನಿರಂಜನಮೋಕ್ಷಲಕ್ಷ್ಮಿಯಂ ॥

ಬಲಿಪ್ರದಾನಪರಿಹಾಸ.

ಕುಱಿಯಂ ಬೇಡಿದೊಡೀವನೊಂದು ಬಡವಂ ತನ್ನಿಚ್ಛೆಯಿಂ ದೈವಮಾ ।
ಕುಱಿವಿಂಡಿರ್ದೆಡೆಗೆಯ್ದಿಯೊಂದೆರಡುಮೂಱುಂನಾಲ್ಕುಮಯ್ದಾಱುಂ ॥
ಬ್ಬಱಿಯಂ ತಿಂದೊಡೆ ಕಾಪಿನರ್ ಬಡಿಗುಮೋ ನಾಯ್ ತಿನ್ಬುಮೋ ದೈವಮಂ।
ಪೆಱರಂ ಬೇಡುವ ದೈವಮೇಕೆ ಗಡ ಪೇೞಾತೋಳನಿಂ ಕಷ್ಟಮೋ ॥

ಬಸವ. ಸು. 1160.

ಈತನು ಷಟ್ಸ್ಥಲವಚನ, ಕಾಲಜ್ಞಾನದ ವಚನ, ಮಂತ್ರಗೋಪ್ಯ ಎಂಬ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಘಟಚಕ್ರದ ವಚನ, ರಾಜಯೋಗದ ವಚನ ಎಂಬ ಎರಡು ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವಚನಗಳ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ "ಕೂಡಲಚೆನ್ನಸಂಗಮದೇವ" ಎಂಬ ಅಂಕಿತವು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಇದೇ ಅಂಕಿತವು ಇವನ ಇತರಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವುದರಿಂದ ಈಯೆರಡು ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೂ ಕೂಡ ಇವನೇ ಬರೆದಿರಬಹುದು.

ಈತನು ಕರ್ಣಾಟಕದೇಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಇಂಗಳೇಶ್ವರಬಾಗವಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವನು. ಈತನ ಅಜ್ಜನು ಲಿಂಗಭಟ್ಟನು; ತಂದೆ ಬಾಗವಾಡಿಯ ಅಗ್ರಹಾರದ "ಗ್ರಾಮಣೀಮಣಿ, ಭೂಮಿದೇವಾಗ್ರಣಿ, ಶೈವಾಂಬುರುಹತರಣಿ" ಯಾದ ಮಂಡಿಗೆ ಮಾದಿರಾಜನು; ತಾಯಿ ಮಾದಾಂಬಿಕೆ; ಇವನ ಒಡಹುಟ್ಟಿದವಳು ನಾಗಾಂಬಿಕೆ. ಈಕೆಯ ಮಗನೇ ಚೆನ್ನಬಸವನು. ಬಸವನ ಸೋದರದ ಮಾವನು ಬಲದೇವನು. ಈತನು ಬಿಜ್ಜಳರಾಜನಲ್ಲಿ (1156—1167) ಪ್ರಧಾನಿಯಾಗಿದ್ದನು. ಬಲದೇವನ ಮಗಳಾದ ಗಂಗಾಂಬಿಕೆ ಬಸವನ ಹೆಂಡತಿ. ಈತನಿಗೆ ನೀಲಲೋಚನೆ ಅಥವಾ ನೀಲಮ್ಮ ಎಂಬ ಮತ್ತೊಬ್ಬಳು ಹೆಂಡತಿ ಇದ್ದಂತೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಬಸವನಿಗೆ ಬಾಲಸಂಗಯ್ಯನೆಂಬ ಒಬ್ಬ ಮಗನಿದ್ದಂತೆಯೂ, ಆತನು ಇವನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆಯೇ ಗತಿಸಿದಂತೆಯೂ, ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಸವನು—ಪುಷ್ಪವಿದ್ದಂತೆ ಮೊಗ್ಗೆಯನರ್ಪಿಸಿಕೊಂಡ ಶಿವನು; ಪಕ್ವವಾದ ಫಳವಿದ್ದಂತೆ ಕಸುಗಾಯಕೊಯ್ದ ಶಿವನು.—ಎಂದು ಪ್ರಲಾಪಿಸಿದಂತೆಯೂ ತಿಳಿಯಬರುತ್ತದೆ[1].

ಬಸವನು ನಂದೀಶ್ವರನ ಅವತಾರವೆಂದು ವೀರಶೈವಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ. ಈತನಿಗೆ ಎಂಟು ವಯಸ್ಸಾದಾಗ ಇವನ ತಂದೆಯಾದ ಮಾದರಸನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಉಪನಯನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದಿರಲು ಬಸವನು ತಂದೆಯನ್ನು ಕುರಿತು—

---

1. ಭೈರವೇಶ್ವರ ಕಾವ್ಯದ ಕಥಾಸೂತ್ರರತ್ನಾಕರ.

ಜನಕ ಕೇಳ್ ಶಿವದೀಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದ ।
ವನಪೊಲೆನ್ನಂ ಮುಂಜಿಗಟ್ಟುವ ।
ಮನವಿದೆಂತಾಯ್ತಾಗ ನಿನಗವಿವೇಕಿಯಂದದಲಿ ॥
ಜನಿಸಿದಾಗಳೆ ಸಂಗಮೇಶ್ವರ ।
ನೆನಗೆ ಸದ್ಗುರುವಾಗಿ ಬೋಧಿಸಿ ।
ವಿನುತಶೈವಾಚಾರಮಾರ್ಗದೊಳಿರಿಸಿ ಸಲಹಿದನು ॥

ಸಾರಸಂಸಾರದ್ವಿಜತ್ವವ ।
ಪಾರಪತಿತವಲಾ ಸದಮಳಾ ।
ಚಾರಸದ್ಗುರುವಿನ ಕರಾಬ್ಜದಿ ಜನ್ಮವಾದಂಗೆ ॥
ಜಾತಿಗೋತ್ರಾತೀತಸದ್ಗುರು।
ಜಾತನಂ ಬಹುಜಾತಿಗೋತ್ರಸ ।
ಮೇತದುಷ್ಕ್ರಿಯದಾಶ್ರಯನ ನೀನೆಂತು ಮಾಡಿದಪೆ ॥

ಎಂದು ಹೇಳಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕರ್ಮವನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿದನು. ಬಳಿಕ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಬಲದೇವನ ಮಗಳಾದ ಗಂಗಾಂಬಿಕೆಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಿ ಬಲದೇವನ ಕಾಲಾನಂತರ ಬಿಜ್ಜಳನಿಗೆ ತಾನೇ ಮಂತ್ರಿಯಾದನು. ತರುವಾಯ ತನ್ನ ಅಧಿಕಾರದ ಬಲದಿಂದ ವೀರಶೈವಮತಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಬಲ್ಯವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿ, ಆ ಮತಾವಲಂಬಿಗಳಿಗೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸಹಾಯಮಾಡಿದನು. ಈ ಮತವು ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಕರ್ಣಾಟಕಾಂಧ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಹರಡಿಕೊಂಡಿತು. ಹೀಗೆ ವೀರಶೈವರ ಮತವೂ ಅಧಿಕಾರವೂ ತನ್ನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿದುದನ್ನು ನೋಡಿ ಜೈನನಾದ ಬಿಜ್ಜಳನು ಅಸಮಾಧಾನಪಟ್ಟು ಬಸವನನ್ನು ಅಧಿಕಾರದಿಂದ ತೆಗೆವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟನು. ಆದರೆ ಈ ಪ್ರಯತ್ನವು ಕೈಗೂಡಲಿಲ್ಲ. ಬಸವನ ಅಧಿಕಾರವು ಮತ್ತೂ ಹೆಚ್ಚಿ ಅವನ ಕಡೆಯವರು ಹಗೆತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಬಿಜ್ಜಳನನ್ನು ಕೊಂದುಬಿಟ್ಟರು (1167). ಬಿಜ್ಜಳನ ಮಗನಾದ ರಾಯಮುರಾರಿಸೋಯಿದೇವನು ಬಸವನನ್ನು ದಂಡಿಸಬೇಕೆಂದು ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಕೂಡಿಸಲು ಬಸವನು ಉಳಿವೆಗೆ ಓಡಿಹೋದಂತೆಯೂ, ರಾಜನು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಆ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಮುತ್ತಿಗೆಹಾಕಲು ಬಸವನು ನಿರಾಶೆಯಿಂದ ಬಾವಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಮೃತನಾದಂತೆಯೂ (1168)[1] ಕೆಲವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.[2] ಆದರೆ ವೀರಶೈವಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಈತನು ಕೂಡಲಸಂಗಮೇಶ್ವರಲಿಂಗದಲ್ಲಿ ಐಕ್ಯವಾದಂತೆ ಹೇಳಿದೆ. ಈತನು 88 'ಪವಾಡ'ಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದಂತೆ ಅನೇಕವೀರಶೈವಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ.[3] ಈ

1. ಚೆನ್ನಬಸವಪುರಾಣ 5 ನೆಯ ಕಾಂಡ 9ನೆಯ ಸಂಧಿ 18ನೆಯ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ—ಬಸವನು ಶಾಲಿವಾಹನ ಶಕ 707 ನೆಯ ರಕ್ತಾಕ್ಷಿ ಸಂವತ್ಸರದಲ್ಲಿ ಗತಿಸಿದಂತೆ ಹೇಳಿದೆ.
2. Journal of the Bombay Br. R. A. S. Vol. VIII. No. XXIV. p. 97. Rice's Mysore Vol. I. p. 332.
3. ಚೆನ್ನಬಸವಪುರಾಣ V ನೆಯ ಕಾಂಡ. 4 ನೆಯ ಸಂಧಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ.

ತನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಬಸವಪುರಾಣ, ವೃಷಭೇಂದ್ರವಿಜಯ, ಮಲಬಸವಪುರಾಣ ಮೊದಲಾದ ಗ್ರಂಥಗಳು ಹುಟ್ಟಿವೆ.

ಇವನ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ—

1. ಷಟ್ಸ್ಥಲವಚನ.

ಈ ಗ್ರಂಥವು ವಚನರೂಪವಾಗಿದೆ. ಇದು ವೀರಶೈವಸಿದ್ಧಾಂತಪ್ರತಿಪಾದಕವಾದ ಗ್ರಂಥವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಯಶಃ ಪ್ರತಿವಚನವೂ 'ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವ' ಎಂದು ಮುಗಿಯುತ್ತದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ "ಭಕ್ತಿಸ್ಥಲವಚನ—527, ಮಾಹೇಶ್ವರಸ್ಥಲವಚನ 240, ಪ್ರಸಾದಸ್ಥಲವಚನ—30, ಪ್ರಾಣಲಿಂಗಿಸ್ಥಲವಚನ—58, ಶರಣಸ್ಥಲ—65, ಐಕ್ಯಸ್ಥಲವಚನ—40, ಅಂತೂ ಸ್ಥಲ 6 ಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ವಿಶ್ರ 36 ಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ವಚನ 960" ಇವೆ.

ಇದರಿಂದ ಕೆಲವು ವಚನಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ.—

ನರೆ ಕೆನ್ನೆಗೆ ತೆರೆ ಗಲ್ಲಕೆ ಶರೀರ ಗೂಡವಗದ ಮುನ್ನ । ಹಲ್ಲುಹೋಗಿ ಬೆನ್ನುಬಾಗಿ ಅನ್ಯರಿಗೆ ಹಂಗಾಗದ ಮುನ್ನ । ಕಾಲ ಮೇಲೆ ಕಯ್ಯನೂರಿ ಕೋಲ ಹಿಡಿಯದ ಮುನ್ನ । ಮುಪ್ಪಿಂದೊಪ್ಪವಳಿಯುದ ಮುನ್ನ ಮೃತ್ಯು ಮುಟ್ಟದ ಮುನ್ನ । ಪೂಜಿಸು ನಮ್ಮ ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವರಾ ।

ಅರಗಿನ ಪುತ್ತಳಿಯನುರಿಯ ನಾಲಗೆಹೊಯ್ದು ಮಾತಾಡುವ ಸರಸಬೇಡ ॥
ಬೆಣ್ಣೆಯ ಬೆನಕಂಗೆ ಕೆಂಡದುಂಡಲಿಗೆಯ ಮಾಡಿ ಚೆಲ್ಲವಾಡಿದರೆ ಹಲ್ಲು ಹೋಹುದು ।
ಕೂಡಲಸಂಗಯ್ಯನ ಶರಣರೊಡನೆ ಸರಸವಾಡಿದರೆ ಅದು ವಿರಸ ಕಾಣಿರಯ್ಯ ।

ಉಳ್ಳವರು ಶಿವಾಲಯಮಾಡಿಸೀಯರು । ನಾನೇ ಮಾಡುವೆ ಬಡವನಯ್ಯ। ಎನ್ನ ಕಾಲೇ ಕಂಭ ದೇಹವೇ ದೇಗುಲ ಶಿರ ಹೊನ್ನಕಳಸ ನೋಡಯ್ಯ। ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವಯ್ಯ ಕೇಳಯ್ಯ ಸ್ಥಾವರಕ್ಕಳಿವುಂಟು ಜಂಗಮಕ್ಕಳಿವುಂಟೆ.

ಆಡಿ ಕಾಲು ದಣಿಯದು ನೋಡಿ ಕಣ್ಣು ದಣಿಯದು ಮಾಡಿ ಕೈದಣಿಯದು ಹಾಡಿ ನಾಲಗೆ ದಣಿಯದು ಸೂಡಿ ತಲೆ ದಣಿಯದು ಬೇಡಿ ಮನಂ ದಣಿಯದು ಇನ್ನುವೆ ನಾ ನಿಮ್ಮ ಕೈಯಾರೆ ಪೂಜಿಸಿ ಭಜಿಸದೆ ಮನದಣಿಯಲೊಲ್ಲದು ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವಾ ನಿಮ್ಮುದರವ ಬಗಿದಾನು ಹೊಗುವ ಬರವೆನಗೆ.

ಮಡಕೆಯ ದೈವವು ಮರದಲ್ಲಿಯ ದೈವವು ಬೀದಿಯ ಕಲ್ಲ ದೈವವು ಬಿಲ್ಲನಾರಿಯ ದೈವವು ಕಾಣಿರೈಯ ಕೊಳಗವೆ ದೈವವು ಗಿಳಿಯ ದೈವವು ಕಾಣಿರೈಯ ದೈವ ದೈವವೆಂದು ಕಾಲಿಡಲಿಂಬಿಲ್ಲವು ದೇವನೊಬ್ಬನೆ ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವ.

ಜಾತಿವಿಡಿದು ಸೂತಕವನರಸುವರೆ, ಜ್ಯೋತಿವಿಡಿದು ಕತ್ತಲೆಯನರಸುವರೆ, ಇದೇತಕೊ ಮರುಳೆ ಮಾನವಾ ಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ಅಧಿಕವೆಂಬ ವಿಪ್ರಶತಕೋಟಿಯೊಳ

ದರ್ಗ್ಲಿ ಫಲವೇನು, ಭಕ್ತಿಶಿಖಾಮಣಿಯೆಂದುದು ವಚನ ನಮ್ಮ ಕೂಡಲಸಂಗನ ಶರಣರ ಪರುಷವ ನಂಬಿ ಕೆಡಬೇಡ ಮನುಜಾ.

2. ಕಾಲಜ್ಞಾನವಚನ.

ಈ ಗ್ರಂಥವೂ ವಚನರೂಪವಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು 64 ವಚನಗಳಿವೆ. ಗ್ರಂಥಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ—

ಕಾಲಕರ್ಮಂಗವ ದಹಿಪನು ಬಸವಣ್ಣನು ಪೇಳಿದ ಕಾಲಜ್ಞಾನವನು ।
ಶೂಲಧರನ ಭಕ್ತರಾಲಿಸಿ ಕೇಳಲು ಮೇಲೆ ಮುಕ್ತಿ ದೊರಕುವುದು ॥

ಎಂಬ ವಾಕ್ಯವಿದೆ.

ಈ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಒಂದು ವಚನವನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ.—

ಸೃಷ್ಟಿಯೊಳಿರುತಿಹ ಭ್ರಷ್ಟಮನುಷರು ಎಲ್ಲ! ಕೆಟ್ಟಪಾಪವು ಹರಿವುದಕೆ ಹೊಟ್ಟುಹಾಳಿಸಿ ಘಟ್ಟಿಯುಂಟಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಶಿವ ಬಿಟ್ಟುಕಳುಹುವನು ಮಾರಿಯನು. ಮಳೆಯಿಲ್ಲ ಬೆಳೆಯಿಲ್ಲ ಹೊಷೆಯಿಲ್ಲ ಕೆರೆಯಿಲ್ಲ ನೆಲೆಯಿಲ್ಲ ಉದಕಮುನ್ನಿಲ್ಲ ಮೊಳೆಯಿಲ್ಲ ಸೂರ್ಯನ ಕಳೆಯಿಲ್ಲ ಗೆಲವಿಲ್ಲ ಉಳಿವಿಲ್ಲ ಆ ಪಾಪಿಗಳಿಗೆ.

ಈತನು ಬರೆದಿರುವ ಮಂತ್ರಗೋಪ್ಯ, **ಘಟಚಕ್ರದ ವಚನ, ರಾಜಯೋಗದ ವಚನ** ಎಂಬ ಗ್ರಂಥಗಳೂ ವಚನರೂಪವಾಗಿಯೇ ಇವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವೀರಶೈವಸಿದ್ಧಾಂತವು ಸುಲಭಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಚೆನ್ನಬಸವ. ಸು. 1160.

ಈತನು ಷಟ್ಸ್ಥಲವಚನ, ಕಾಲಜ್ಞಾನ, ಮಂತ್ರಗೋಪ್ಯ; ಪದಮಂತ್ರಗೋಪ್ಯ, ಕರಣಹಸುಗೆ, ಮಿಶ್ರಾರ್ಪಣ—ಎಂಬ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಇವನು ಬಸವನ ಸಹೋದರಿಯಾದ ನಾಗಲಾಂಬಿಕೆಯ ಮಗನು. ಈತನು ಬಿಜ್ಜಳರಾಜನಿಂದ (1156—1167) ಬಹುಮಾನಿತನಾಗಿದ್ದಂತೆಯೂ ಸೊನ್ನಲಿಗೆಯ ಸಿದ್ಧರಾಮೇಶನಿಗೆ ಶೈವಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಉಪದೇಶಮಾಡಿದಂತೆಯೂ ವೀರಶೈವರಿಂದ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪೂಜಿತನಾಗಿದ್ದಂತೆಯೂ ತಿಳಿಯಬರುತ್ತದೆ. ಈತನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಚೆನ್ನಬಸವಪುರಾಣವೆಂಬ ಗ್ರಂಥವು ಹುಟ್ಟಿದೆ.

ಇವನ ಗ್ರಂಥಗಳೆಲ್ಲಾ ಪ್ರಾಯಶಃ ವಚನರೂಪವಾಗಿವೆ; ಎಲ್ಲವೂ ವೀರಶೈವಮತವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತವೆ.

ಇವುಗಳಲ್ಲಿ—

1. ಕರಣಹಸುಗೆ.

ಇದರೊಳಗೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತಶ್ಲೋಕಗಳು ಅನುವಾದಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಒಂದು ಭಾಗವನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ.—

ಇನ್ನು ಪೃಥ್ವಿ ಸಲಿಲ ಪಾವಕ ಪವನ ಅಂಬರ ರವಿ ಶಶಿ ಆತ್ಮ ಎಂಬುವು ಅಷ್ಟಮೂರ್ತಿಯ ಮದಂಗಳು. ಇವಕ್ಕೆ ವಿವರ—ಪೃಥ್ವೀಮದವೆತ್ತಿದಲ್ಲಿ ತನುಗುಣಭರಿತನಾಗಿ ವಸ್ತ್ರಾಭರಣಾನುಲೇಪನತಾಂಬೂಲವಮಂ ಬಯಸುತ್ತಿಹನು. ಸಲಿಲಮದವೆತ್ತಿದಲ್ಲಿ ಸಂಸಾರಭರಿತನಾಗಿ ಎನಗೆ ಬೇಕು, ಮನೆಗೆ ಬೇಕು, ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಬೇಕೆನುತ್ತಿಹನು. ಪಾವಕಮದವೆತ್ತಿದಲ್ಲಿ ಕಾಮರಸಭರಿತನಾಗಿ ಕರಸಬೇಕು, ನೋಡಬೇಕು, ನುಡಿಸಬೇಕು, ಆಲಿಂಗಿಸಬೇಕು ಎನುತ್ತಿಹನು. ಪವನಮದವೆತ್ತಿದಲ್ಲಿ ಪಯಣಭರಿತನಾಗಿ ಹೋದಹೆ, ಬಂದಹೆ, ಕೊಂಡಹೆ, ಕೊಟ್ಟಹೆ ಎನುತ್ತಿಹನು. ಅಂಬರಮದವೆತ್ತಿದಲ್ಲಿ ವಾಹನಭರಿತನಾಗಿ ಆನೆ ಬೇಕು, ಕುದುರೆ ಬೇಕು, ಅಂದಳ ಬೇಕು, ಸೇನೆ ತಳತಂತ್ರ ಛತ್ರ ಚಾಮರಂಗಳಂ ಬಯಸುತ್ತಿಹನು. ರವಿಮದವೆತ್ತಿದಲ್ಲಿ ಕೋಪಾಗ್ನಿಭರಿತನಾಗಿ ಸಾಧಿಸಿ ಭೇದಿಸಿ ಕೊಂದಹೆ ತಿಂದಹೆನೆನುತ್ತಿಹನು. ಶಶಿಮದವೆತ್ತಿದಲ್ಲಿ ಚಿಂತಾಭರಿತನಾಗಿ ಆದೀತೋ ಆಗದೋ, ಇದ್ದೀತೋ ಇಲ್ಲವೋ, ಏನೋ ಎಂತೋ ಎಂದು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿಹನು. ಆತ್ಮಮದವೆತ್ತಿದಲ್ಲಿ ಅಹಂಕಾರಭರಿತನಾಗಿ ಎನ್ನಿಂದ ಬಲ್ಲಿದರಿಲ್ಲ, ಎನಗೆ ಇನ್ನಾರು ಇದಿರಿಲ್ಲವೆಂದು ಅಹಂಭಾವದಿಂದ ಅಹಂಕರಿಸುತ್ತಿಹನು. ಇಂತಿವು ಅಷ್ಟಮೂರ್ತಿಯ ಮದಂಗಳು.

2. ಮಿಶ್ರಾರ್ಪಣ.

ಇದರಿಂದ ಒಂದು ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ.—

ಇನ್ನು ಆಚಾರಲಿಂಗ ಮಿಶ್ರಷಡ್ವಿಧಲಿಂಗಾರ್ಪಣದ ವಿವರವೆಂತೆಂದೊಡೆ— ಆವುದಾನೊಂದು ಅರ್ಪಣಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದುದು ಬೇರು ಗೆಣಸು ಮೊದಲಾದ ಗಂಧವನಱಿವುದು ಆಚಾರಲಿಂಗದಲ್ಲಿ. ಮರದ ತಿಗುಡು ಹಗಿನ ಮೊದಲಾದ ಗಂಧವನಱಿವುದು ಗುರುಲಿಂಗದಲ್ಲಿ. ಚಿಗುರು ಮೊದಲಾದ ಪತ್ರೆಯ ಗಂಧವನಱಿವುದು ಶಿವಲಿಂಗದಲ್ಲಿ. ಮೊಗ್ಗೆ ಮೊದಲಾದ ಪುಷ್ಪದ ಗಂಧವನಱಿವುದು ಜಂಗಮಲಿಂಗದಲ್ಲಿ. ಕಾಯಿ ಹಣ್ಣು ಮೊದಲಾದ ಫಲಗಳ ಗಂಧವನಱಿವುದು ಪ್ರಸಾದಲಿಂಗದಲ್ಲಿ. ಇವೆಲ್ಲವಱಲ್ಲಿ ಯೂಥ ಗಂಧವನಱಿವುದು ಮಹಾಲಿಂಗದಲ್ಲಿ. ಇಂತೀ ಆಚಾರಲಿಂಗದ ಮಿಶ್ರಾರ್ಪಣ.

3. ಪದಮಂತ್ರಗೋಪ್ಯ. 1

ಇದರಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಬಸವನು ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಗೆ "ಶಿವಯೋಗಸುಮಾರ್ಗಲಕ್ಷಣ"ವನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇದರಿಂದ ಒಂದೆರಡು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ.—

ನೋಡನೋಡಲು ಲಿಂಗದಾಕಾರತಾನಾಗಿ ।
ನಾದಬಿಂದುವಿನ ಕಳೆ ಶಿವಕಳೆಯೊಳು ॥
ಕೂಡೆ ಬಲಿದಾಲಿಂಗ ತಾನುತಾನಾದಲ್ಲಿ ।
ನಾದಬಿಂದುಕಳಾತೀತನಾದ ॥

1. ಈ ಪದಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಕನ್ನಡವ್ಯಾಖ್ಯಾನವು ಇದೆ.

ಸಂಚದೋವರಿಯೊಳಗೆ ಪಂಚಸೂತ್ರವು ಮಿಂಚಿ ।
ಕಂಚುಮಿಂಚಿನ ಸಂಚಲವ ನುಂಗಿ ॥
ಪಂಚಸೂತ್ರವು ಮಿಂಚಿ ಸಂಚದೋವರಿಯೊಳಗೆ ।
ಪಂಚಮುಖಪರಮಗುರುವಾದ ಶರಣ ॥

4. ಮಂತ್ರಗೋಪ್ಯ.

ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ 27 ಹಾಡುಗಳಿವೆ[1]. ಇದರಿಂದ ಒಂದೆರಡು ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ.—

ಮುಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಮುಟ್ಟಲಿ ತೊಟ್ಟುಬಿಟ್ಟ ಹಣ್ಣಿನಂತೆ ।
ಬಟ್ಟಬಯಲ ತುಟ್ಟತುದಿಯ ಮೆಟ್ಟಿ ನಿಂದನು ॥
ಸೃಷ್ಟಿಯಂತೆ ತನುಗುಣದಂಗಲಿಂಗದಾದಿಯುಳಿದು ।
ಹುಟ್ಟುಗೆಟ್ಟ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಮೆಟ್ಟಿ ನಿಂದನು ॥
ತನುಮನಧನವೆಂಬ ತ್ರಿವಿಧವನು ಮೂರು ಲಿಂಗ ।
ಧನವನಂಗೀಕರಿಸಿ ಅವಪೊಳರ್ಪಿಸುವನು ॥
ತನುಮುಟ್ಟಿ ಮನಮುಟ್ಟಿ ಧನಮುಟ್ಟಿಯರ್ಪಿಸುವ ।
ಅನುವಳಿದಾತನೆ ತುರೀಯಕೊಪ್ಪುವನು ॥

5. ಷಟ್ಸ್ಥಲದ ವಚನ.

ಇದು ಬಸವವಿರಚಿತವಾದ ಷಟ್ಸ್ಥಲದ ವಚನದಂತೆಯೇ ಇದೆ.

ಮಡಿವಳಮಾಚಯ್ಯ. ಸು. 1160.

ಈತನು ಕಾಲಜ್ಞಾನವಚನಗಳನ್ನೂ ಇತರ ವಚನಗಳನ್ನೂ ಬರೆದಿರುವಂತೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

ಈತನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಬಸವಪುರಾಣದಿಂದ ಈ ಅಂಶಗಳು ತಿಳಿಯುತ್ತವೆ.— ಇವನು ಹಿಪ್ಪಲಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವನು; ಕಲ್ಯಾಣದಲ್ಲಿ ಜಂಗಮರ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಒಗೆಯುತ್ತ ಮಡಿವಳಕಾಯಕವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಒಂದು ದಿವಸ ಇವನು ಮಡಿಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿರುವಾಗ ಇದಿರಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಒಬ್ಬ ಭವಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಸೋಕಲು ಅವನನ್ನು ಕೊಂದುಹಾಕಿದನು. ಪಟ್ಟಣದ ಜನರು ಬಿಜ್ಜಳರಾಯನಲ್ಲಿ ದೂರನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳಲು, ದೊರೆ ಮಾಚಯ್ಯನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವಂತೆ ಭಟರಿಗೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು. ಆಗ ಸಭೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಬಸವನು—ಶಿವಶರಣರ ಮಹಿಮೆ ತಿಳಿಯದೆ? ಏತಕ್ಕೆ ದುಡಿಯುತ್ತೀಯೆ—ಎನಲು, ರಾಜನು ಸಿಟ್ಟುಗೊಂಡು ಮಾವಂತರನ್ನು ಕರೆ

---

1. ಇವುಗಳಿಗೂ ಒಂದು ಕನ್ನಡವ್ಯಾಖ್ಯಾನವಿದೆ.

ಯಿಸಿ ಮಾಚಯ್ಯನನ್ನು ಆನೆಯಿಂದ ಮೆಟ್ಟಿಸಿ ಕೊಲ್ಲುವಂತೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು. ಮಾಚಯ್ಯನು ಆ ಆನೆಯೊಡನೆ ಕಾದಿ ಅದನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದನು.

ಇವನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಮಡಿವಳಯ್ಯನ ಸಾಂಗತ್ಯ, ಮಡಿವಾಳಯ್ಯನ ತಾರಾವಳಿ ಮೊದಲಾದ ಗ್ರಂಥಗಳು ಹುಟ್ಟಿವೆ.

ಈತನ ಕಾಲಜ್ಞಾನದಿಂದ ಒಂದು ವಚನವನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ.—

ಎಲ್ಲಾ ಗಣಂಗಳಿಗೆ ಬಿನ್ನಹ| ನೀವು ನಾವು ಬಾಹಂದಿಗೆ ದಕ್ಷಿಣದಲಿ ಭಕ್ತಿಗೆ ತಾರುವಮನೆಯಾಯಿತು| ಅಲ್ಲಿ ಅನೇಕಲಿಂಗನಿಷ್ಠೆಗಳಾದಾವು| ಮಹಾಪವಾಡಪುರುಷರು ಹುಟ್ಟ್ಯಾರು| ನಿಂದೆಯಂ ನುಡಿದಾರು| ಅವರಿಗೆ ತೋಜಿ ನಮ್ಮ ಪುರಾತನರು ಪವಾಡವ ಮೆಜೆದಾರು| ಶಾಂತಿಕಲಿದೇವರು ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ಕಲಿ ಹುಟ್ಟದಲ್ಲದೆ ನಂಬರು||

ಪ್ರಭುದೇವ. ಸು. 1160.

ಈತನು ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆ, ಮಂತ್ರಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ, ಷಟ್ಸ್ಥಲದವಚನ, ಮಂತ್ರಗೋಪ್ಯದ ಪದ, ಸೃಷ್ಟಿಯ ವಚನ, ಬೆಡಗಿನ ವಚನ, (ಪ್ರಭುದೇವರ) ಕಂದ, ಕಾಲಜ್ಞಾನದ ವಚನ ಎಂಬ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಈತನಿಗೆ ಅಲ್ಲಮ ಎಂಬ ಹೆಸರೂ ಉಂಟು; ಮಾಯಾಕೋಳಾಹಳ ಎಂಬ ಬಿರುದೂ ಇದ್ದಂತೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಈತನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಚೆನ್ನಬಸವಪುರಾಣ, ಪ್ರಭುಲಿಂಗಲೀಲೆ ಮೊದಲಾದ ಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯಬರುವುದೇನೆಂದರೆ:— ಈತನ ತಂದೆ ನಿರಹಂಕಾರ; ತಾಯಿ ಸುಜ್ಞಾನಿ. ಇವನ ಚಿತ್ತಸ್ಥೈರ್ಯವನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಪಾರ್ವತೀದೇವಿ ತನ್ನ ತಾಮಸಗುಣವನ್ನು ಸ್ತ್ರೀರೂಪವಾಗಿ ಹುಟ್ಟುವಂತೆ ಅಟ್ಟಿದಳು. ಅದು ಬೆಳವೊಲನಾಡಿನ ಬನವಸೆಯ ರಾಜನಾದ ಮಮಕಾರನೃಪನ ಪತ್ನಿ ಮೋಹಿನೀದೇವಿಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮಾಯೆ ಎಂಬ ಹೆಣ್ಣುಮಗಳಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿತು. ಆ ಹೆಣ್ಣು ಮಗಳು ಈತನನ್ನು ಮೋಹಗೊಳಿಸಲು ಯತ್ನಿಸಿದಾಗ ಈತನು ಅವಳನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದನು. ಇವನು ಸದ್ಗುರುವೆನಿಸಿದ ಅನಿಮಿಷನ ಕೈಯ ಲಿಂಗವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದನು. ಗೊಗ್ಗಯ್ಯ ಮುಕ್ತಾಯಿಗಳಿಗೆ ಬೋಧಿಸಿ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು. ಸೊನ್ನಲಿಗೆಗೆ ಹೋಗಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಗೆ ಶಿವತತ್ತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಅವನೊಡನೆ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಬಸವನಿಂದ ಸತ್ಕೃತನಾಗಿ ಶೂನ್ಯಪೀಠವನ್ನು ಹತ್ತಿದನು. ಬಳಿಕ ಶ್ರೀಶೈಲಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಮಹದೇವಿಗೆ ನಿರ್ವಾಣಪದವಿಯನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿ ಬಸವನಿಗಿಂತ ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲ ಮುಂಚೆ ಕದಳಿಯಲ್ಲಿ ಬಯಲಾದನು.

ಇವನು ವೀರಶೈವಗುರುಗಳಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಪ್ರಖ್ಯಾತನು; "ಶ್ರೀಮದ್ದೇಶಿಕ ಷಟ್ಸ್ಥಲಚಕ್ರವರ್ತಿ ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದ ಪರಶಿವಮೂರ್ತಿ ವಿರಕ್ತಶಿಖಾಮಣಿ ಮಾಯಾಕೋಳಾಹಳಪ್ರಭುದೇವರು" ಎಂದು ಕೆಲವರು ವೀರಶೈವಗ್ರಂಥಕರ್ತರು ಈತನನ್ನು ವಿಶೇಷಿಸಿ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಇವನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಪ್ರಭುಲಿಂಗಲೀಲೆ, ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭುಸಂಗೀತಪದ ಮೊದಲಾದ ಗ್ರಂಥಗಳು ಹುಟ್ಟಿವೆ.

ಇವನ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ—

1. ಷಟ್ಸ್ಥಲದವಚನ.

ಇದು ಬಸವ, ಚೆನ್ನಬಸವ, ಇವರುಗಳ ಷಟ್ಸ್ಥಲವಚನದಂತೆಯೇ ಇದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ 694 ವಚನಗಳಿವೆ. ಇದಕ್ಕೆ 15ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಟೀಕು ಹುಟ್ಟಿದೆ. ವಚನಗಳ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಯಿಕವಾಗಿ ಗುಹೇಶ್ವರ, ಗೋಹೇಶ್ವರ, ಎಂದು ಇದೆ. ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಗೋಹೇಶ್ವರವಚನ ಎಂದೂ ಕರೆವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಕೆಲವು ವಚನಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ.—

ಹೊಸಮುತ್ತಿನ ಸುಷ್ಪಾಣಿಯಂತೆ ಆಲಿಂಗೈಕ್ಯವು ಸ್ಫಟಿಕದ ಘಟದೊಳಗಣ ಪ್ರಭೆಯಂತೆ ವಾಯುವಿನ ಸಂಚದ ಪರಿಮಳದ ನಿಲವಿನಂತೆ ಲಿಂಗೈಕ್ಯನ ಸಂಬಂಧವದು ಗೋಹೇಶ್ವರ.

ಪೃಥ್ವಿಯೊಳಗಿಲ್ಲ ಆಕಾಶದೊಳಗಿಲ್ಲ ಚತುರ್ದಶಭುವನಾದಿಭುವನಂಗಳೊಳಗೆಯೂ ಇಲ್ಲ. ಹೊರಗೆಯೂ ಇಲ್ಲ. ಏನಾಯ್ತೆಂದದನರಿಯೆನಯ್ಯಾ ಗೋಹೇಶ್ವರ.

ಪಾತಾಳದಿಂದತ್ತ ಮಾತ ಬಲ್ಲವರಿಲ್ಲ. ಗಗನದಿಂದಾಮೇಲೆ ಅನುಭಾವಿತಾನಿಲ್ಲ. ಒಳಗಣಾಜ್ಯೋತಿಯಾ ಬೆಳಗ ಬಲ್ಲವರಿಲ್ಲ. ಹೊಱಗಣಾಹೊಱಗನು ಅಱಿಯಬಲ್ಲವರಿಲ್ಲ. ಹಿಂದಣ ಹಿಂದನು ಮುಂದಣ ಮುಂದನು ತಂದೆ ತೋಱಿದನು ನಮ್ಮ ಗೋಹೇಶ್ವರ.

2. ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆ.

ಇದರಿಂದ ಒಂದು ವಚನವನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ.—

ಅಯ್ಯ ಎತ್ತಿದ ಮಣಿಮುಕುಟದ ಮೇಲಣ ಪಡೆ ಕೋಟಿ ಶಿವನಿರ್ಪ ನೆಲೆಯನಱಿಯರು. ಅಯ್ಯ ಇಕ್ಕಿದ ಕರೋಟಿಯ ಮಾಲೆಯೊಳಗಿರ್ಪ ರುದ್ರಕೋಟಿಗಳು ಶಿವನಿರ್ಪನೆಲೆಯನಱಿಯರು. ಅಯ್ಯ ಇಕ್ಕಿದ ಮುಂಡಮಾಲೆಯೊಳಗಿರ್ಪ ರುಂಡಧಾರಿಗಳ ಕೋಟಿ ಶಿವನಿರ್ಪನೆಲೆಯನಱಿಯರು. ಗಂಗೆ ಗೌರಿ ಭೃಂಗಿ ಮೊದಲಾಗಿ ಶಿವನಿರ್ಪ ನೆಲೆಯನಱಿಯರು. ಅಯ್ಯ ಉಟ್ಟ ಗಜಚರ್ಮದೊಳಗಿರ್ಪ ಋಷಿಗಳು ಕೋಟಿ ಶಿವನಿರ್ಪ ನೆಲೆಯನಱಿಯರು. ಅಯ್ಯ ಖಟ್ವಾಂಗದೊಳಗಿರ್ಪ ಮನುಮುನಿಗಳು ಶಿವನಿರ್ಪ ನೆಲೆಯನಱಿಯರು. ಗುಹೇಶ್ವರನೆ ನಿಮ್ಮ ಶರಣಸಂಗನಬಸವಣ್ಣ ಬಲ್ಲ.

3. ಮಂತ್ರಗೋಪ್ಯ.

ಇದರಿಂದ ಎರಡು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ.—

ಹೆಜ್ಜೆಯಿಲ್ಲದ ಮೃಗವು ಹಲವು ದ್ವೀಪಕೆ ಹೋಗಿ ।
ವೆಜ್ಜವಿಲ್ಲದ ಮಣಿಯ ನೋಡಿ ಕಂಡು ॥
ಪ್ರಜ್ವಲಿಸಿ ಬೆಳಗುವಾರಚನೆಯಲಿ ಹೊಸೆದು ।
ವೆಜ್ಜವಿಲ್ಲದ ಮಣಿಯ ಪವಣಿಸಿದನು ॥

ಎಂಟೆಸಳ ಕಮಲದಾ ನವಬ್ರಹ್ಮಪುರದೊಳಗೆ ।
ಎಂಟು ಬೀದಿಯೊಳೆಂಟು ಕರಿಗಳೆಂಟು ॥
ಎಂಟು ಕರಿಗಳ ಸುಟ್ಟು ಕಂಟಕಂಗಳ ಗೆಲಿದು ।
ದಾಂಟಿದೆನು ಸಂಸಾರಸಾಗರವನು ॥

4. ಬೆಡಗಿನ ವಚನ.

ಜ್ಯೋತಿರ್ನಿರ್ಣಯಶಾಂಭವೀಜ್ಞಾನದೀಕ್ಷಾಬೋಧೆಯೆಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ "ವೀರಶೈವವು ಈಶ್ವರಪ್ರೋಕ್ತವು. ಅದನ್ನು ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು ಕಲ್ಯಾಣಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಬಸವಾದಿ ಪ್ರಮಥಗಣಂಗಳಿಗೆ ಎರಡೆಂಬತ್ತುಕೋಟಿ ಬೆಡಗಿನ ವಚನಗಳಿಂದ ಉಪದೇಶ ಮಾಡಿದರು" ಎಂದಿದೆ.

ಸಿದ್ಧರಾಮ. ಸು. 1160.

ಈತನು ಯೋಗಿನಾಥನ ವಚನ, ಮಿಶ್ರಸ್ತೋತ್ರದ ತ್ರಿವಿಧಿ, (ಸಿದ್ಧರಾಮೇಶ್ವರ) ತ್ರಿವಿಧಿ, ಅಷ್ಟಾವರಣಸ್ತೋತ್ರದ ತ್ರಿವಿಧಿ, ಮಂತ್ರಗೋಪ್ಯ, ಕಾಲಜ್ಞಾನ ಎಂಬ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದಿರುವಂತೆ ತಿಳಿಯಬರುತ್ತದೆ. ಈತನ ವಿಷಯವಾಗಿ **ರಾಘವಾಂಕನು** (ಸು. 1165) ಬರೆದಿರುವ ಸಿದ್ಧರಾಮಪುರಾಣದಿಂದ ಈಯಂಶಗಳು ತಿಳಿಯಬರುತ್ತವೆ.—

ಈತನು ಸೊನ್ನಲಿಗೆಯಲ್ಲಿ 60 ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸಾಗಿದ್ದ ಸುಗ್ಗವ್ವೆಗೂ ಮುದ್ದಗೌಡನಿಗೂ ಮಗನಾಗಿ ಜನಿಸಿದನು. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸೊನ್ನಲಿಗೆಯಲ್ಲಿ ನನ್ನಪ್ಪನೆಂಬವನು ದೊರೆಯಾಗಿಯೂ, ಚಾಮಲದೇವಿ ಎಂಬವಳು ರಾಣಿಯಾಗಿಯೂ ಇದ್ದರು. ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಜ್ಞಾನಭಕ್ತಿವೈರಾಗ್ಯವುಳ್ಳವನಾಗಿ ಸೊನ್ನಲಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕೆರೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ, ಅನೇಕ ಲಿಂಗಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಮಾಡಿ, ವಿದ್ಯಾಸಮುದ್ರನೆಂಬ ಬಿರುದನ್ನು ವಹಿಸಿದ್ದ ಕರ್ಪರನೆಂಬ ಜೋಗಿಯನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ, ತಾನು ಕಟ್ಟಿಸಿದ ಕೆರೆಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡು, ಅಲ್ಲಿಯೇ ಬಯಲಾದನು.

ಇವನ ಜನನವನ್ನು ಸುಗ್ಗವ್ವೆಗೆ ರೇಣವಸಿದ್ಧನು ಸೂಚಿಸಿದಂತೆಯೂ, ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಚೆನ್ನಬಸವನಿಂದ ಲಿಂಗದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ತಾಳಿ ತತ್ತ್ವೋಪದೇಶವನ್ನು ಪಡೆದಂತೆಯೂ ಇತರ ವೀರಶೈವಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

ಶಕ 1178 ನೆಯ ನಳಸಂವತ್ಸರದಲ್ಲಿ—ಎಂದರೆ 1256 ರಲ್ಲಿ—ಬರೆದ ಸೊರಬದ 561 ನೆಯ ಶಾಸನದ ಆದಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಎರಡು ವಚನಗಳನ್ನು ಬರೆದು, ಬಳಿಕ "ಎಂಬುದು ಶ್ರೀಸಿದ್ಧರಾಮನಾಥನ ಶ್ರೀವಚನ" ಎಂದು ಬರೆದಿದೆ. ಈ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಅಭಿನವಶ್ರೀಶೈಲವೆನಿಪ್ಪ ಶ್ರೀಸೊನ್ನಲಿಗೆಯ ಪುರದ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನದೇವರಿಗೆ ಬೀರರಸರು ಗ್ರಾಮವನ್ನು ಬಿಟ್ಟಂತೆ ಹೇಳಿದೆ. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ವಚನಗಳು

ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಅವ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಅನುವಾದಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟವೆಯೋ ತಿಳಿಯದು. ಬಿಡು ಮಾತುಗಳಾಗಿದ್ದರೂ ಇರಬಹುದು. ಈ ಶಾಸನದ ಕೆಲವು ಭಾಗವು ಸವೆದುಹೋಗಿರುವುದರಿಂದ ವಚನಗಳನ್ನು ಬರೆಯಲು ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದೆ ಇದೆ.

ಇವನ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ—

1. ಯೋಗಿನಾಥವಚನ.

ಇದರಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿವಚನವೂ "ಯೋಗಿನಾಥಾ" ಎಂದು ಮುಗಿಯುತ್ತದೆ. ಇದು ವೀರಶೈವಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಒಂದು ವಚನವನ್ನು ತೆಗೆದು ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ.—

ಮೂಱಱಿಂದವೆ ಹುಟ್ಟಿ ಮೂಱು ಮತ್ತನಾಗಿ ಆಱು ಮಱವೆ ತನಗೆ ನಿತ್ಯವಾಗಿ ಆಱಱಿಂ ಮೇಲೆ ಮೀಱಿರ್ಪ ಸೀಮೆಯನು ತೋಱಿದಾತನು ಲಿಂಗಯೋಗಿನಾಥಾ.

2. ಮಿಶ್ರಸ್ತೋತ್ರದ ತ್ರಿವಿಧಿ.

ಇದರಲ್ಲಿಯೂ ಪದ್ಯಗಳ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ "ಯೋಗಿನಾಥಾ" ಎಂದಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ 109 ಪದ್ಯಗಳಿವೆ. ಒಂದು ಪದ್ಯವನ್ನು ತೆಗೆದು ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ.—

ಬಸವ ಮಡಿವಳ ಚೆನ್ನಬಸವ ಪ್ರಭು ಮುಖ್ಯವಾ ।
ದಸಮುಶಿವಮಿಶ್ರಸ್ತೋತ್ರದಾ ॥
ಎಸೆವ ತ್ರಿವಿಧಿಯು ಮನವೊಸೆದೋದಿ ಕೇಳ್ದೊಡೆ।
ಸಸಿಧರನೊಳೈಕ್ಯ ಧಿಟ ಯೋಗಿನಾಥಾ ॥

3. ಸಿದ್ಧರಾಮೇಶ್ವರ ತ್ರಿವಿಧಿ.

ಇದರಲ್ಲಿ 140 ಪದ್ಯಗಳಿವೆ. ಗ್ರಂಥಾದಿಯಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಬಸವಾದಿಗಳ ಸ್ತುತಿಯಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಎರಡು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ—

ಹನ್ನೆರಡು ಮನೆಯೊಳಗೆ ಹದಿನಾಱನಿರಿಸಿದನು ।
ಉನ್ನಂತ ಶರಧಿಯನು ದಾಂಟಿ ನಿಂದ ॥
ಇನ್ನು ನಿರ್ಮಲವಾದ ಕಳೆವೊಳೆಯನೊಳಕೊಂಡ ।
ಚಿನ್ಮೂರ್ತಿ ಬಸವನೈ ಯೋಗಿನಾಥಾ ॥

ಮೂಱು ಚಿಟ್ಟುವ ದಾಂಟಿ ಮುಕ್ತಿರಾಜ್ಯವ ಕೂಡಿ ।
ತೋಱುವ ಶಿಖಿಕರ್ಪರಯೋಗದಂತೆ ॥
ಬಯಲು ಬಯಲನೆ ಬೆರಸಿ ಬಯಲಾದ ಬಸವನ।
ನಿರ್ವಯಲ ಪದವೆನಗೆ ಯೋಗಿನಾಥಾ॥

4. ಅಷ್ಟಾವರಣಸ್ತೋತ್ರದ ತ್ರಿವಿಧಿ.

ಇದರಲ್ಲಿ 131 ಪದ್ಯಗಳಿವೆ. ಈ ಗ್ರಂಥವು ಗುರು, ಜಂಗಮ, ಲಿಂಗ, ಪಾದೋದಕ ಮೊದಲಾದುವುಗಳ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತದೆ.

5. ಕಾಲಜ್ಞಾನ.

ಇದರಿಂದ ಒಂದು ವಚನವನ್ನು ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ.—

ನಾನಾಕೃತ್ಯ ನೇಮಂಗಳಾದಾವು। ಸತ್ಯಶುದ್ಧಕಾಯಕ ನಿತ್ಯನೇಮಂಗಳಾದಾವು। **ಖಂಡಿತಕಾಯಕದ ಅಖಂಡಿತರ ಖಂಡಿತರಕಂಡೆವು. ನಮ್ಮ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನದೇವರಲ್ಲಿ ಅಂದಿಗೆ ನೂಱು ತುಂಬಿತೆಂಬ ಪುರಾತನರ ಕಂಡೆವು.**

ಕೊಂಡಗೂಳಿ ಕೇಶಿರಾಜ. ಸು. 1160.

ಈತನು ಷಡಕ್ಷರಕಂದವನ್ನೂ "ಕೊಂಡಗೂಳಿ ಕೇಶಿರಾಜಯ್ಯಗಳ ವಚನ" ಎಂಬ ಗ್ರಂಥವನ್ನೂ ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ.

ಈತನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಭೈರವೇಶ್ವರಕಾವ್ಯದ ಕಥಾಸೂತ್ರರತ್ನಾಕರದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ:—ಕೊಂಡಗೂಳಿಯೆಂಬ ಪುರದಲ್ಲಿ ಕೇಶಿರಾಜಯ್ಯನು ವಸ್ತುಕವರ್ಣಕದಿಂದ ಷಡಕ್ಷರಮಂತ್ರಮಹತ್ವವನು ನವರಸಾರ್ಥಯುಕ್ತವಾಗಿ ಸ್ತುತಿಗೆಯ್ಯುತ್ತಿದ್ದನು. ಕಲ್ಯಾಣದಿಂದ ಪೆರ್ಮಾಡಿರಾಜನು ನಿಯೋಗಿಗಳ ಕಳುಹಿ ಕರೆಯುತರಿಸಿ ಪ್ರಧಾನಪಟ್ಟವಂ ಕಟ್ಟಿ ಕೇಶಿರಾಜದಣ್ಣಾಯಕರೆಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟನು. ಹೀಗಿರಲು ಪರವಾದಿಗಳ ಕೃತಕದಿಂದ ದಣ್ಣಾಯಕರ ನಂದಿಮುದ್ರೆಯುಂಗುರವಂ ಅರಸು ತೆಗೆದುಕೊಳಲು ಕೇಶಿ ಕೈಮುಗಿಯದೆ ಮನೆಗೆ ಹೋದನು.

ಇತರ ಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ—ಈತನು ಶಿವಪುರಕ್ಕೆ ಬಂದು ಜಂಗಮಾರ್ಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಶಿವನನ್ನು ಎಂಟು ಶ್ಲೋಕಗಳಿಂದ ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೂ ಬಸವೇಶ್ವರನೊಡನೆ ಸಂಗಮೇಶ್ವರಕ್ಕೆ ಹೋದಂತೆಯೂ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

ಶಿಕಾರಿಪುರದ 119 ನೆಯ ಮತ್ತು 123 ನೆಯ ಶಾಸನಗಳಿಂದ ಈತನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಈಯಂಶಗಳು ತಿಳಿಯುತ್ತವೆ.—

ಈತನು ಭಾರದ್ವಾಜಗೋತ್ರದ ಶೈವಬ್ರಾಹ್ಮಣನು. ಇವನ ತಂದೆ ಹೊಳಲಮರಸ; ತಾಯಿ ದುರ್ಗಾದೇವಿ. ಈತನು ಬಿಜ್ಜಳರಾಜನ (1156—1167) ಕೈಯಕೆಳಗೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ದಂಡನಾಯಕನಾಗಿ ಬನವಸೆ ಪನ್ನಿರ್ಛಾಸಿರವನ್ನು ಆಳುತ್ತ ಬಲಿಪುರದಲ್ಲಿ ಇದ್ದನು. ಬಿಜ್ಜಳನ ಕಾಲವಾದ ಮೇಲೆ ಅವನ ಮಗ ರಾಯಮುರಾರಿಸೋಯಿದೇವನ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಈತನು ಇದ್ದನು. ಇವನು ಬಹಳ ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಯಾಗಿಯೂ ಪ್ರಖ್ಯಾತನಾಗಿಯೂ ಇದ್ದನು.

ಇವನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವ ಒಂದೆರಡು ಶಾಸನಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ.—

ಧುರದೊಳ್ ಕೇಶವದಂಡನಾಥನ ಭುಜೋತ್ಖಾತಾಸಿಘಾತಕ್ಕೆ ವೈ।
ರಿಪೃಥ್ವೀಶ್ವರರಂಜಿ ಹುತ್ತಡರ್ದು ಜೀವಂಬೆತ್ತೊಡೆಮ್ಮಮ್ಮ ಕಾಂ॥
ತರನೊಲ್ದಿಂತಿದು ರಕ್ಷಿಸಿತ್ತಿದುವೆ ದೈವಂ ತಾನೆನುತ್ತಾ ವಧೂ।
ತ್ಕರದಿಂದಾದುದು ಹುತ್ತನೂದುವ ಕೃತವ್ಯಾಪಾರವೀಧಾತ್ರಿಯೊಳ್॥

ಪುಸಿಯುಲ್ಲು ಬೇಟ್ಪರಂಪುಟ್ಟಿಸುವ ಬೆಸಂ ಬರ್ಮನದು ಸಮಂತವರಂ ರ॥
ಕ್ಷಿಸುವ ಬೆಸಂ ತನ್ನದು ಗಡ। ನಿಸದಂ ಕೇಶವನಿದೇನುದಾತ್ತನೊ ಧರೆಯೊಳ್॥

ಇನಜಂ ಕೊಟ್ಟ ತೊವಲ್ ಶಿಬಿ। ಮುನಿ ಕೊಟ್ಟಡಗಾದಧೀಚಿ ಕೊಟ್ಟೆಲ್ವುಗಳೇಂ॥
ಧನದಂತೆ ಸೇವ್ಯವೇ ಪೇ। ಳೆನುತುಂ ಹೊಂಗಳನೆ ಕೇಶವಂ ಕುಡುತಿರ್ಪಂ॥

ಈತನ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ —

ಷಡಕ್ಷರಕಂದ.

ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಓಂನಮಶ್ಶಿವಾಯ ಎಂಬ ಷಡಕ್ಷರಮಂತ್ರದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಇದರಲ್ಲಿ 110 ಕಂದಪದ್ಯಗಳಿವೆ. ಒಂದೊಂದು ಕಂದವೂ 'ಓಂನಮಶ್ಶಿವಾಯೆಂಬ ಪದಂ' ಎಂದು ಮುಗಿಯುತ್ತದೆ.

ಇವನ ಬಂಧವು ಪ್ರೌಢವಾಗಿದೆ.

ಈ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ.—

ಅಟಮಟದ ಮಾತನಾಡಿಯು। ತುಟಿ ಮಿಡುಕಲದೇಕೆ ಜನನಮರಣಾರ್ಣವದಾ॥
ತಟವಂ ಸಾರ್ಚುವ ತೆಪ್ಪಂ। ದಿಟಮಿದೆ ಕೇಳೋಂನಮಶ್ಶಿವಾಯೆಂಬ ಪದಂ॥

ಉಬ್ಬಿ ನಲಿನಲಿದು ವಿಷಯುದೊ। ಳಬ್ಬರಿಸುವ ಮುನಿಸು ಮನದ ಕನಲಿಕೆ ಕಾಮಂ॥
ಬೊಬ್ಬಿಡುವ ದುರಿತಕೋಟಿಯು। ನೆಬ್ಬಟ್ಟುವುದೋಂನಮಶ್ಶಿವಾಯೆಂಬ ಪದಂ॥

ತಱಿಯಲ್ ಮೋಹದ ಕೆಚ್ಚಂ। ಪಱಿಯಲ್ ಭವಪಾಶಮಂ ಮನೋಜನ ಬಿಲ್ಲಂ॥
ಮುಱಿಯಲ್ ಮಾಯೆಯ ಬೇರಂ। ಕೊಱೆಯಲ್ ಜಪವೋಂನಮಶ್ಶಿವಾಯೆಂಬ ಪದಂ॥

ಆಱಕ್ಕರದಿಂ ಮಂತ್ರಂ। ಮೂಱುಂ ಕಣ್ಣಭವನಿಂದೆ ಪೆಗ್ಗಳದೈವಂ॥
ಬೇಱಿಲ್ಲವೆಂದು ಧಾತ್ರಿಗೆ। ಸಾಱಿದನಾಕೇಶಿರಾಜದಂಡಾಧೀಶಂ॥

ಬಸವನ (ಸು. 1160) ಕಾಲದಲ್ಲಿದ್ದ ಇನ್ನೂ ಕೆಲವರು ವೀರಶೈವರು ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದಿರುವುದಾಗಿ ತಿಳಿಯಬರುತ್ತದೆ. ಅವರ ವಿಷಯವಾಗಿ ವೀರಶೈವಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ ನಮಗೆ ತಿಳಿದ ಅಂಶವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ.—

1. ಮೈದುನರಾಮಯ್ಯ.

ಇವನು ಆಂಧ್ರದೇಶದ ಭೀಮಾವತೀಪುರದ ಸೋಮನಾಥನ ಮಗನು. ಇವನ ತಾಯಿ ಮಹಾದೇವಿ. ದೀಪಾವಳಿಗೆ ಹುಡುಗರೆಲ್ಲಾ ಅಕ್ಕಬಾವಂದಿರನ್ನು ಕರೆದು ತರಲು, ಇವನೂ ತನ್ನ ಅಕ್ಕಬಾವಂದಿರನ್ನು ತಾನೂ ಕರೆದುತರಬೇಕೆಂದು ತಂದೆತಾಯಿಗಳನ್ನು ಕಾಡಿದನು. ಅವರು—ನಿನಗೆ ಪಾರ್ವತಿಯೇ ಅಕ್ಕನು, ಈಶ್ವರನೇ ಬಾವನು—ಎಂದು ಹೇಳಿದಾಗ, ಶ್ರೀಶೈಲಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಗಿರಿಜೆಯನ್ನೂ ಈಶ್ವರನನ್ನೂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದನು.

ಇವನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಗೀತಿಗಳನ್ನು ಹಾಡಿದಂತೆ ತಿಳಿಯಬರುತ್ತದೆ.

ಇವನ ವಿಷಯವಾಗಿ **ಮೈದುನರಾಮಯ್ಯನ** ರಗಳೆ, **ಮೈದುನರಾಮಯ್ಯನ** ಸುಪ್ಪಿ ಎಂಬ ಗ್ರಂಥಗಳು ಹುಟ್ಟಿವೆ.

2. ಸೊಡ್ಡಳಬಾಚರಸ.

ಈತನು ಬಿಜ್ಜಳರಾಜನಲ್ಲಿ ಕರಣಿಕನಾಗಿದ್ದನು. ಇವನು ಸುಳ್ಳುಲೆಕ್ಕವನ್ನು ಬರೆದನೆಂದು ಕೊಂಡೆಯರು ದೊರೆಯಲ್ಲಿ ದೂರಲು, ಬಸವನು ಸೂರ್ಯಗತಿಯನ್ನು ಹನ್ನೊಂದು ದಿವಸ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಲೆಕ್ಕವನ್ನು ಪೂರ್ತಿಮಾಡಿ ತೋರಿಸಿದನು. ಬಿಜ್ಜಳನು ಇಬ್ಬರನ್ನೂ ಮನ್ನಿಸಿದನು.

ಸೊಡ್ಡಳಬಾಚರಸನ ವಚನವೆಂದು ಒಂದು ಗ್ರಂಥವಿದೆ. ಈತನು ಒಂದು ಕಾಲಜ್ಞಾನವನ್ನೂ ಬರೆದಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ.

3. ಹಡಪದ ಅಪ್ಪಣ್ಣ.

ಬಸವನು ಸಂಗಮನಾಥನಲ್ಲಿ ಐಕ್ಯವಾದುದನ್ನು ಕಂಡು ಈತನೂ ತನ್ನ ಇಷ್ಟಲಿಂಗದಲ್ಲಿ ಐಕ್ಯವಾದನು.

ಹಡಪದ ಅಪ್ಪಣ್ಣನ ವಚನ, ಹಡಪದ ಅಪ್ಪಣ್ಣನ ಕಾಲಜ್ಞಾನ ಎಂಬ ಗ್ರಂಥಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ.

4. ಮಹಾದೇವಿಯಕ್ಕ.

ಇವಳು ಉಡುತಡಿಯೆಂಬ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದಳು. ಅಲ್ಲಿಯ ದೊರೆ ಕೌಶಿಕನು ಇವಳನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಬೇಕೆಂದು ಬಯಸಲು, ಭವಿಯೆಂದು ಅವನನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿ ಬಹಳ ವಿರಕ್ತಳಾಗಿ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಬಸವಾದಿಗಳೊಡನೆ ಇದ್ದಳು.

ಮಹಾದೇವಿಯಕ್ಕಗಳ ಸೃಷ್ಟಿಯುವಚನ ಎಂಬ ಒಂದು ಗ್ರಂಥವಿದೆ. ಅಕ್ಕಗಳ **ಪೀಠಿಕೆ**—ಎಂಬ ಮತ್ತೊಂದು ಗ್ರಥವೂ ಇರುವಂತೆ ತಿಳಿಯ ಬರುತ್ತದೆ.

ಇವಳ ವಿಷಯವಾಗಿ ಮಹದೇವೀಚಾರಿತ್ರ ಎಂಬ ಗ್ರಂಥವು ಹುಟ್ಟಿದೆ.

ಈಕೆಯ ವಚನಗಳಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ಭಾಗವನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ.—

ಶಿವನೆ ತಾನೆ ಗುರುವಾಗಿ ಬಂದು ಮಹಾಘನಲಿಂಗವ ವೇದಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಪರಿಯೆಂತೆಂದೊಡೆ: ಆತ್ಮಗೂಡಿ ಪಂಚಭೂತಂಗಳನೆ ಷಡಂಗವೆಂದೆನಿಸಿ, ಆ ಅಂಗಕ್ಕೆ ಕಲೆಗಳನೆ ಷಡುಶಕ್ತಿಗಳೆನಿಸಿ, ಆಶಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಷಡ್ವಿಧಭಕ್ತಿಯನಳವಡಿಸಿ, ಆ ಭಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಭಾವ ಜ್ಞಾನ ಮನ ಬುದ್ಧಿ ಚಿತ್ತ ಅಹಂಕಾರಗಳನೆ ಹಸ್ತಂಗಳೆಂದೆನಿಸಿ, ಆ ಹಸ್ತಂಗಳಿಗೆ ಮಹಾಲಿಂಗವಾದಿಯಾದ ಪಂಚಲಿಂಗಂಗಳನೆ ಷಡ್ವಿಧಲಿಂಗಗಳೆಂದೆನಿಸಿ, ಆ ಲಿಂಗಗಳಿಗೆ ಷಡಕ್ಷರಿಯನೆ ಮಂತ್ರವೆಂದೆನಿಸಿ, ಆ ಮಂತ್ರಲಿಂಗಂಗಳಿಗೆ ಹೃದಯಗೂಡಿ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಂಗಳನೆ ಮುಖಂಗಳೆಂದೆನಿಸಿ, ಆ ಮುಖಂಗಳಿಗೆ ತನ್ಮಾತ್ರಂಗಳನೆ ದ್ರವ್ಯಪದಾರ್ಥಂಗಳೆಂದೆನಿಸಿ, ಆ ದ್ರವ್ಯಪದಾರ್ಥಂಗಳ ಆಯಾಯ ಮುಖದ ಲಿಂಗಂಗಳಲ್ಲಿ ನಿರಂತರ ಸಾವಧಾನದಿಂದ ಅರ್ಪಿತವಾಗಿ ಬೀಗಲೊಡನೆ ಅಂಗಸ್ಥಲಂಗಳಡಗಿ, ತ್ರಿವಿಧಲಿಂಗಾಂಗಸ್ಥಲಂಗಳುಳಿದು, ಕಾಯಗುರುಪ್ರಾಣಲಿಂಗ ಜ್ಞಾನಜಂಗಮ ಗುರುವಿನಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧಪ್ರಸಾದಲಿಂಗದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಪ್ರಸಾದ ಜಂಗಮದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಇಂತೀ ತ್ರಿವಿಧಪ್ರಸಾದ ಏಕಾರ್ಥವಾಗಿ, ಮಹಾಘನಪರಿಪೂರ್ಣಪ್ರಸಾದವಳವಟ್ಟ ಶರಣ ಜ್ಞಾನಿಯಲ್ಲ ಅಜ್ಞಾನಿ ಮುನ್ನವೆಯಲ್ಲ ಶೂನ್ಯನಲ್ಲ ನಿಶ್ಶೂನ್ಯನಲ್ಲ ದ್ವೈತಿಯಲ್ಲ ಅದ್ವೈತಿಯಲ್ಲ ಇಂತೀ ಉಭಯಾತ್ಮಕ ತಾನೆಯಾಗಿ ಇದು ಕಾರಣ ಇದರ ಆಗು ಹೋಗು ಸಕಲ ಸಂಬಂಧವ ಚೆನ್ನಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಯ್ಯಾ ನಿಮ್ಮ ಶರಣರೆ ಬಲ್ಲರು.

5. ನೀಲಮ್ಮ.

ಈಕೆ, ಬಸವನ ಸೋದರದ ಮಾವನಾದ ಬಲದೇವಮಂತ್ರಿಯ ತಮ್ಮನಾದ ಸಿದ್ದಣ್ಣಮಂತ್ರಿಯ ಮಗಳು. ಈಕೆಗೆ ಬಸವನು ಸಂಗಮೇಶ್ವರನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ದೀಕ್ಷೆಕೊಡಿಸಿ ಈಕೆಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾದನು.

ಈಕೆ ಪ್ರಸಾದಸಂಪಾದನೆ ಎಂಬ ಒಂದು ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದಿರುವಂತೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಈಕೆಯೂ ಒಂದು ಕಾಲಜ್ಞಾನವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾಳೆ.

ನೀಲಮ್ಮನ ಸ್ತೋತ್ರ, ನೀಲಾಂಬಿಕಾಪಂಚವಿಂಶತಿ, ನೀಲಮ್ಮನ ತ್ರಿವಿಧಿ ಮೊದಲಾದ ಗ್ರಂಥಗಳು ಇವಳ ಸ್ತುತಿರೂಪವಾಗಿವೆ.

6. ಬಿಜ್ಜಳದೇವಿ.

ತಾಯಿಲ್ಲದ ತಬ್ಬಲಿಯಾದುದರಿಂದ ಶಿವನಿಗೆ ತಲೆಯೆಲ್ಲಾ ಜಡೆಗಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಮೈಯೆಲ್ಲಾ ಬೂದಿಯಾಗಿದೆಯೆಂದು ಈಕೆ ಹಲುಬಿ, ಆತನಿಗೆ ನಾನಾದರೂ ತಾಯಾಗಿ ಸಲಹುವೆನು ಎಂದು ನಿಜಲಿಂಗವನ್ನು ನೋಡಲು ಅದು ಶಿಶುರೂಪವನ್ನು ತಾಳಿತು. ಅದನ್ನು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಸಲಹಿ ಅದರ ಬಾಲಲೀಲೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಆನಂದಿಸಿದಳು.

ಬಿಜ್ಜಳದೇವಿಯ ವಚನ ಎಂದು ಒಂದು ಗ್ರಂಥವಿದೆ.

7. ಕಾಳವ್ವೆ.

ಈಕೆ ಕಗ್ಗಲ್ಲಿನಿಂದ ಹಾಲನ್ನು ಕರೆದು ಈಶ್ವರನಿಗೆ ಉಣಿಸಿದಳು. ಕಾಳವ್ವೆಯ ವಚನವೆಂಬ ಒಂದು ಗ್ರಂಥವಿದೆ.

8. ಘಟ್ಟಿವಾಳಯ್ಯ.

ಘಟ್ಟಿವಾಳಯ್ಯನ ಕಾಲಜ್ಞಾನವೆಂಬ ಒಂದು ಗ್ರಂಥವಿದೆ. ಇದು ತ್ರಿಪದೀ ರೂಪವಾಗಿದೆ. ಈತನು ತನ್ನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ನೀಲಮ್ಮನಿಗೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

ಇವನ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಒಂದೆರಡು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ.—

ಅತ್ತೆಯು ಮಾತ ಸೊಸೆ ಕೇಳಳವ್ಮ ।
ಅತ್ತೆಯನೆ ಬತ್ತಿ ದುರ್ಭಾಷೆಯವ್ಮ ॥
ಪತಿವ್ರತವು ಕೆಟ್ಟು ಹೋದೀತವ್ಮ ।
ಇನ್ನು ಪತಿಯ ಮಾತನ್ನು ಸಡ್ಡೆಗೊಳ್ಳರವ್ಮ ॥
ಮುಕ್ತಿಯೆಂಬುದು ಮುಳುಗಿ ಹೋದೀತವ್ಮ ।
ವಿರಕ್ತಿಯೆಂಬುದು ನಿಲ್ಲಲಾರದವ್ಮ ॥
ಸೂಕ್ತಿಯೆಂಬುದು ಸವೆದು ಹೋದೀತವ್ಮ ।
ತವ್ಮ ನಿತ್ಯನೇಮವು ಅಮಂಗಲವಾದೀತವ್ಮ ॥

9. ಮೋಳಿಗಯ್ಯ.

ಈತನು ಬಂದರುದೇಶದ ಮಾಂಡವ್ಯಪುರವನ್ನು ಆಳುತ್ತ ಶಿವಭಕ್ತರನ್ನು ಆರಾಧಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಬಸವನು ಇವನಲ್ಲಿದ್ದ ಶಿವಭಕ್ತರನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡುಹೋಗಲು, ಆತನನ್ನು ಇರಿದುಕೊಲ್ಲುವಂತೆ ಇಬ್ಬರು ಬಂಟರನ್ನು ಕಳುಹಿದನು. ಅವರು ಜಂಗಮವೇಷವನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಬಸವನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಶಿವಭಕ್ತರ ನಡುವೆ ಕುಳಿತಿರಲು, ಬಸವನ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಅವರ ಕೊರಳಲ್ಲಿದ್ದ ಬದಣೆಯ ಕಾಯಿಗಳು ಲಿಂಗವಾದುವು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಮೋಳಿಗಯ್ಯನು ವೈರಾಗ್ಯದಿಂದ—

ಹಿರಿಯರ ದರ್ಶನ ನಯನಕ್ಕೆ ಚೆಲುವು; ಸತ್ಪಾತ್ರಕ್ಕೀಡುವುದು ಹಸ್ತಕ್ಕೆ ಚೆಂದ; ಸತ್ಯವ ನುಡಿವುದು ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ಭೂಷಣ; ಶಿವಸ್ತುತಿ ಕೇಳುವುದು ಕರ್ಣಕ್ಕೆ ಅಲಂಕಾರ; ಶರಣರ ಕೂಡೆ ಸಂಭಾಷಣೆ ಪ್ರಾಣಕ್ಕೆ ಶೃಂಗಾರ; ಇಂತಿಲ್ಲದ ನರನ ಬಾಳು ಹೊಲೆಯಜೋಗಿಯ ಕೈಯ ಪಾತ್ರದಿಂದ ಕಡೆ.

ಎಂದು ಗೀತವ ಹಾಡಿ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಗೆಯ ಹೊರುವ ಕಾಯಕದಿಂದ ಜಂಗಮಕ್ಕೆ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದನು.

ಮೋಳಿಗಯ್ಯಗಳ ವಚನ ಎಂಬ ಒಂದು ಗ್ರಂಥವಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಒಂದು ವಚನವನ್ನು ತೆಗೆದು ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ.—

ಪ್ರಾಣಲಿಂಗಿಗಳೆಂದು ನುಡಿಯುತಿರ್ಪಣ್ಣಗಳು ನೀವು ಕೇಳಿರೆ ಲಿಂಗಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಣ ಮೊದಲೊ ಪ್ರಾಣಕ್ಕೆ ಲಿಂಗ ಮೊದಲೊ ಈಯುಭಯವ ವಿಚಾರಿಸಿಕೊಂಡು ನುಡಿಯಿರಣ್ಣ.

10. ಆಯ್ದಕ್ಕಿಯ ಮಾರಯ್ಯ.

ಆಯ್ದಕ್ಕಿಯ ಮಾರಯ್ಯಗಳ ವಚನವೆಂಬ ಒಂದು ಗ್ರಂಥವು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ.

11. ಬಾಚಿಕಾಯಕದ ಬಸವಪ್ಪ.

ಬಾಚಿಕಾಯಕದ ಬಸವಪ್ಪದೇವರ ವಚನವೆಂದು ಒಂದು ಗ್ರಂಥವಿದೆ.

12. ಕವಿರಾಮ.

ಶಿಂಗಿರಾಜನು (ಸು 16ನೆಯ ಶತಮಾನ) ತನ್ನ ಮಲಬಸವರಾಜಚಾರಿತ್ರದಲ್ಲಿ ರಸಕವಿರಾಮ ಎಂಬವನ ಹೆಸರನ್ನು ಬಿಜ್ಜಳನ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದ ಕೊಂಡೆಯರ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಇವನು ಆವ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆಯೋ ತಿಳಿಯದು.

13. ನಿಂಬಾಣದ ಗಣೇಶ್ವರ.

ಇವನು ಶಿವನ ಸಗುಣಲೀಲೆ, ನಿರ್ಗುಣಾನಂದಲೀಲೆ, ಭಕ್ತ್ಯಾನಂದಲೀಲೆ ಇವುಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವಂತೆ ತಿಳಿಯಬರುತ್ತದೆ. 1

14. ಶಿವಯೋಗಿದೇವ.

ಈತನು ಸಿರಸಿಗೆಯೆಂಬ ಪುರದಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಹೊಸದಾಗಿ ಕಂದ ವೃತ್ತ ರಗಳೆತ್ರಿಪದಿ ದಂಡಕ ವಚನ ಅಷ್ಟಕ ಮೊದಲಾದುವನ್ನು ರಚಿಸಿ ಶಿವನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. 2 ರಾಘವಾಂಕನು (ಸು. 1165) ತನ್ನ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಶಿವನೆಂಬ ಒಬ್ಬ ಕವಿಯನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಈತನೇ ಆಗಿರಬಹುದೋ ಏನೋ ತಿಳಿಯದು. ಈತನ ಗ್ರಂಥಗಳಾವುವೂ ದೊರೆತಿಲ್ಲ.

15. ಅಂಬಿಗರ ಚೌಡಯ್ಯ.

ಅಂಬಿಗರ ಚೌಡಯ್ಯನ ವಚನ ಎಂಬ ಒಂದು ಗ್ರಂಥವು ಇದೆ.

ಇದರಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪಭಾಗವನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ.—

ಭೂತ ಹೊಡೆಯಿತ್ತೆಂದು ಬಾಯ್ಗೆ ಬಂದಂತೆ ಕಾಪ್ಗೆಡೆದು ನುಡಿವಂತೆ ಹಲಬರು ಮಂತ್ರಿಸಿ ಛೀಛೀ ಯೆಂದುಗುಟಿ ಥೂಥೂ ಎಂದುಗುಟಿಜಪೆದು ಝಂಕಿಸಿ ಲಜ್ಜೆಗೆಡಿಸಿಕೊಂಬ ಪಾತಕಕವಿರ್ಗೇಕೋ ಶಿವಸ್ತೋತ್ರ ಶಿವಪೂಜೆಯ ಕುರುಹು; ಬಾಹು ಹುಣ್ಣು ಹುಗುಳೆಂದು ನಾರುಬೇರನರೆದು ಲೇಪಿಸಿಕೊಂಬವಂಗೇಕೋ ವಿಭೂತಿಯ ಧಾರಣ; ಯಂತ್ರಮಂತ್ರ ಮಣಿಮದ್ದ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಬವಂಗೇಕೋ

1. ಭೈರವೇಶ್ವರಕಾವ್ಯದ ಕಥಾಸೂತ್ರರತ್ನಾಕರ. 2. ಅದೇ.

ಸ್ಥಾನಸ್ಥಾನದ ರುದ್ರಾಕ್ಷಿ; ವಾತಪಿತ್ತಶ್ಲೇಷ್ಮವೆಂಬ ತ್ರಿದೋಷಂಗಳು ಹುಟ್ಟಿತ್ತೆಂದು ದೇಹಕ್ಕೆ ಉಂಟಾದ ವ್ಯಾಧಿಯೆಂದು ನಾರು ಬೇರು ಮದ್ದು ಮೂಲಿಕೆ ಹಲವು ಹಡಿಕೆಗಳ ತರಿಸಿ ವ್ರತ ತಪ್ಪಬಾರದೆಂದು ಪ್ರಸಾದವ ಮಾಡಿಸಿ ಕುಡಿಯ ಕಂಟಣಿಸಿ ಕರುಳು ಹೇಸಿ ಓ ಎಂದು ಓಕರಿಸಿ ಬಳಲುತಿಪ್ಪ ದುರಾಚಾರಿಗೇಕೋ ಅಕ್ಷಪ್ರಸಾದವೆಂದುಮುಪರಪ್ರಸಾದವೆಂದು ಸಲಿಸಿ ಅಜಿವೆಯಾಯಿತ್ತೆಂದು ಕಾಲ ಬರೆಯಿಸಿಕೊಂಬ ಕುಜೆಗಳಿಗೇಕೋ ತ್ರಿವಿಧಪ್ರಸಾದ; ಮುನ್ನ ಗುರು ಕೊಟ್ಟ ತೀರ್ಥಪ್ರಸಾದವನೆ:ಕೀಟುಮಾಡಿ ಲೋಕವ ಬೆರೆದ ವೈದ್ಯಕಾರನ ಮದ್ದನೆ ಮೇಲುಮಾಡುವ ವ್ರತಭ್ರಷ್ಟನ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಮಣ್ಣುಹೊಯ್ಯುವದನಜಿಯದೆ ಎಲ್ಲಕ್ಕೆಯು ಉತ್ತಮವ್ರತಶೀಲವಂ ತಾಲಿಂಗದಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಠೆಯಿಲ್ಲ ಜಂಗಮದಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಮವಿಲ್ಲ ಪಾದೋದಕಪ್ರಸಾದದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸವಿಲ್ಲ ಆಚಾರದಲ್ಲಿ ದೃಢವಿಲ್ಲ—ಇಂತೀ ಮೃತ್ಯುವಿನ ಬಾಯ ತುತ್ತಾಗುತಿಹ ವ್ರತವ ಹಿಡಿದಿರ್ದ ಪರಿಯೆಂತಾಯಿತ್ತೆಂದೊಡೆ ಬಿಕ್ಕವಿಕ್ಕೆಂಜಲ ಬೆಕ್ಕು ನಾಯಿ ನರಿ ತಿಂದಂತಾಯಿತೆಂದಾತನೆನ್ನೊಡೆಯ ನಮ್ಮ ಅಂಬಿಗರ ಚೌಡಯ್ಯನು.

16. ಶೀಲವಂತಯ್ಯ.

ಈತನು ಜಟ್ಟಿಕಾಯಕದವನು. ಆತ್ಮಲಿಂಗಪ್ರಣವಸಂಯೋಗಸ್ಥಲದ ತ್ರಿವಿಧಿಯೆಂಬ ಒಂದು ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಇದರಲ್ಲಿ 111 ಪದ್ಯಗಳಿವೆ. ಪ್ರತಿಪದ್ಯವೂ 'ಗುರುಲಿಂಗ' ಎಂದು ಮುಗಿಯುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಚೆನ್ನಮಲ್ಲನು (ಸು. 1600) ಒಂದು ಕನ್ನಡ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಈ ತ್ರಿವಿಧಿಯಿಂದ ಒಂದು ಪದ್ಯವನ್ನು ತೆಗೆದು ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ.—

ಬಿಂದುರೂಪವೆ ಪೀಠ ಮುಂದೆ ನಾದವೆ ವೃತ್ತ |
ಸಂದ ಗೋಮುಖವೆ ಕಳೆ ತ್ರಿವಿಧಹೃದಯದೊ
ಳಿಂದ ಚಿನ್ಮಯನೆ ಗುರುಲಿಂಗ ||

17. ಕೋಲಶಾಂತಯ್ಯ.

ಈತನು 'ಚಿತ್ರಮಂ ನೋಡಿ ಜಂಗಮವನಿಱಿದನಂ' [1] ಕೊಂದನು. ಕೋಲಶಾಂತಯ್ಯನ ವಚನ—ಎಂದು ಒಂದು ಗ್ರಂಥವು ಇದೆ.

18. ಮರುಳದೇವ.

ಈತನು ಮರುಳದೇವರ ವಚನ, ಮರುಳದೇವರ ಕಂದ ಎಂಬ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಈತನಿಗೆ ಮರುಳಶಂಕರದೇವ ಎಂದೂ ಹೆಸರಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಈತನು ಕಾಳಿಂಗದೇಶದಿಂದ ಬಂದು ಕಲ್ಯಾಣದಲ್ಲಿ ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷ ವಾಸಮಾಡಿದಂತೆ ತಿಳಿಯಬರುತ್ತದೆ.

---

1. ಚೆ. ಬ. ಪುರಾಣ. ಕಾಂಡ 5, ಸಂಧಿ 4 ಪದ್ಯ 12.

ಈತನ ಕಂದರೂಪವಾದ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ 130 ಪದ್ಯಗಳಿವೆ. ಪ್ರಾಯಶಃ ಪದ್ಯಗಳು 'ಪರಮಪ್ರಭುವೇ' ಎಂದು ಮುಗಿಯುತ್ತವೆ. ಗ್ರಂಥವು ಶಿವಸ್ತುತಿರೂಪವಾಗಿದೆ. ಇದು "ಲಿಂಗಾಂಗದ ಸಂಗದ ಸದಮಳಸದ್ಭಾವಪೂಜೆ" ಎಂದು ಕವಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಇದರಿಂದ ಒಂದೆರಡು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ.—

ಹೊರೆಯೇಱುತೆ ತನು ಪುಳಕಾಂ।
ಕುರದೋಱುತೆ ಕರಣತತಿಗಳುರವಣಿಸುತ್ತುಂ ॥
ಸೆರೆ ಬಿಗಿಯುತುಮಶ್ರುಜಲಂ ।
ಸುರಿಯುತುಮಿಹ ಸೊಗದ ಸೊಗಸದೆಂದಾವುದೋ ॥

ಕಂಟಕವ ಕಳೆದೆನೆಲೆ ಶಿವ ।
ದಾಂಟಿದೆ ಸಂಸಾರಶರಧಿಯಂ ಕರದೊಳ್ ನೀ ॥
ನಂಟ ನೆಲೆಗೊಂಡಕಾರಣ ।
ಮಿಾಂಟಿದೆನಾನಂದಸುಧೆಯ ಪರಮಪ್ರಭುವೇ ॥

ಪರದೈವಕೆ ಪರವನಿತೆಗೆ ।
ಪರಹಿಂಸೆಗೆ ಪರಧನಕ್ಕೆ ಪರನಿಂದೆಗೆ ನಾಂ ॥
ಪರರ ತುತಿಗೈವ ದೈನ್ಯ ।
ಕ್ಕೆರವಣಿಸದ ತೆಱನ ಮಾಡು ಪರಮಪ್ರಭುವೇ ॥

ಬಾರೆನ್ನ ಕುಲವೆ ಛಲವೇ ।
ಬಾರೆನ್ನಯ ಸುಕೃತದೊಲವೆ ನಿತ್ಯದ ಬಲವೇ ॥
ಬಾರೆನ್ನ ಬಗೆಯ ನಲವೇ ।
ಬಾರೆನ್ನಯ ನಿಜದ ನಿಲವೆ ಪರಮಪ್ರಭುವೇ ॥

ಮರುಳದೇವರ ವಚನ.

ಇದರಲ್ಲಿ ಹಾಡುಗಳೂ ಇವೆ. ಒಂದು ಪಲ್ಲವಿಯನ್ನು ತೆಗೆದು ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ.—

ಸುರುಚಿರಚಿದಂಬರೋ ।
ದ್ಧರಣದಾಯುತವಱಿದು ॥
ಧರಿಸುವುದು ಮಸ್ತಕದಿ ಶಿವಶರಣರು ॥

ವೀರಶೈವಪಂಡಿತತ್ರಯ.

ವೀರಶೈವಕವಿಗಳು ತಮ್ಮ ಗ್ರಂಥಾದಿಯಲ್ಲಿ **ಶಿವಲೆಂಕಮಂಚಣ್ಣ, ಶ್ರೀಪತಿಪಂಡಿತ, ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಪಂಡಿತ** ಎಂಬ ಮೂವರು ಪಂಡಿತರನ್ನು ಪ್ರಾಯಿಕವಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇವರುಗಳು ಬಸವನ (ಸು. 1160) ಸಮಕಾಲದವರೆಂದು

ತಿಳಿಯಬರುತ್ತದೆ.[1] ಈ ಪಂಡಿತತ್ರಯದ ಚರಿತವನ್ನು ಗುಬ್ಬಿಮಲುಹಣಾರ್ಯನು (1513) ತನ್ನ ಭಾವಚಿಂತಾರತ್ನದಲ್ಲಿಯು—

ಹರಿಯುನಭವಂಗೆ ವಂದನೆಗೆಯಿಸಿ ಶಿಖಿಯುನಂ ।
ಬರದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿ ಮೂರ್ಧಾಕ್ಷಿಗಳ ಪಡೆದು ನಿ ।
ಷ್ಠುರವಕ್ರವುಂದತೀವ್ರದ ದುರ್ಗಣಗಳ ವೈಷ್ಣವವಿಪ್ರಜೈನರೆಂಬ॥
ಜರವಾತಪಿತ್ತದು ಶ್ಲೇಷ್ಮವುಂ ಕಿಡಿಸಿ ಶಂ ।
ಕರಲೆಂಕಮಂಚಣ್ಣ ಶ್ರೀಪತೀಶ್ವರದೇವ ।
ನುರುಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಂ ಪಂಡಿತತ್ರಯಮಾದರೆಮ್ಮ ಭವರೋಗಗಳಿಗೆ॥

ಎಂಬ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಇವರುಗಳ ವಿಷಯವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ತಿಳಿಯಪಡಿಸುವುದು ಆವಶ್ಯಕವಾಗಿ ತೋರುವುದರಿಂದ ಇವರ ವಿಷಯವಾಗಿ ವೀರಶೈವಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ ತಿಳಿವ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ.

ಶಿವಲೆಂಕಮಂಚಣ್ಣ. ಸು. 1160.

ಈತನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆಯೋ ಇಲ್ಲವೋ ತಿಳಿಯದು. ಆದರೆ "ಮಂಚಣ್ಣಗಳ ವಚನ" ಎಂಬ ಒಂದು ಗ್ರಂಥವು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಅದು ಏತತ್ಕೃತವೋ ಅಲ್ಲವೋ ನಿರ್ಧರಿಸಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಈತನ ಅಜ್ಜನು ಸೋಮಶಂಭುದೇಶಿಕ; ತಂದೆ 'ಕಾಮಿಕಾದ್ಯಖಿಳಶಿವಕಥಿತತಂತ್ರಾವಳಿಗೆ। ಪ್ರೇಮದಿಂ ವೃತ್ತಿದೀಪಿಕೆಗಳಂ ಬಿತ್ತರಿಸಿ। ಸೋಮಧರಸಮಯಮಂ ಧರಣಿಯೊಳ್ ನಿಱಿಸಿದ'[2] ಸಕಲಾಗಮಾಚಾರ್ಯ. ಈತನು ಕಾಶೀಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಶಿವನೇ ಸರ್ವದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಪೂಜ್ಯನೆಂದು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಬಿಂದುಮಾಧವನನ್ನು ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನ ಸನ್ನಿಧಾನವನ್ನೈದಿಸಿ ಶತ್ರುಪಕ್ಷವನ್ನು ಮುರಿದಂತೆಯೂ[3] ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಬಂದು ಬಸವನನ್ನು (1160) ನೋಡಿದಂತೆಯೂ[4] ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ.

ಶ್ರೀಪತಿಪಂಡಿತ. ಸು. 1160.

ಈತನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದಿರುವುದಾಗಿ ತಿಳಿಯಬಂದಿಲ್ಲ. ಇವನು ಶಿವಪ್ರಸಾದವೇ ಪವಿತ್ರವಾದುದೆಂದು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯಂ ಗೈದು ವಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಹಾಕಿ ಬನ್ನಿಯಮರಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿ ಏಳು ದಿನ ಪರ್ಯಂತ ಅಗ್ನಿಯೇ ದೊರೆಯದಂತೆ

---

1. ಬಸವಪುರಾಣ ಸಂಧಿಗಳು 9; 58. 2. ನೀಲಕಂಠನ ಆರಾಧ್ಯಚಾರಿತ್ರ.
3. ಶಂಕರಾರಾಧ್ಯನ—ಬಸವೇಶವಿಜಯ—ಅನಯಿತ್ವಾಹಠಾದ್ವಿಷ್ಣುಂ ಕಾಶ್ಯಾಂವಿಶ್ವೇಶಸನ್ನಿಧಿಂ। ಬಭಂಜವಿದ್ವಿಷೋಯಸ್ತಂ ಮನ್ಯೇಮಂಚಣಪಂಡಿತಂ॥
4. ಭೈರವೇಶ್ವರಕಾವ್ಯದ ಕಥಾಸೂತ್ರರತ್ನಾಕರ.

ಮಾಡಿಸುದರಿಂದ ದೇವಯಜ್ಞಪಿತೃಯಜ್ಞಗಳಿಗೆ ವಿಘ್ನವುಂಟಾಗಲು ಶರಣಾಗತರಾದ ವಿಪ್ರರಿಂದ ಜಯಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದಂತೆ ಲಿಂಗವಂತರ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ[1].

ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಪಂಡಿತಾರಾಧ್ಯ. ಸು. 1160.

ಈತನು ಗಣಸಹಸ್ರನಾಮ, ಇಷ್ಟಲಿಂಗಸ್ತೋತ್ರ, ಬಸವಗೀತ—ಎಂಬ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದಂತೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

ಗುರುರಾಜನ (15 ನೆಯ ಶತಮಾನ) ಸಂಸ್ಕೃತಪಂಡಿತಚರಿತ್ರ, **ನೀಲಕಂಠನ** (15 ನೆಯ ಶತಮಾನ) **ಆರಾಧ್ಯಚಾರಿತ್ರ**, **ಸಿದ್ಧನಂಜೇಶನ** (16 ನೆಯ ಶತಮಾನ) **ಗುರುರಾಜಚಾರಿತ್ರ**—ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ ಈತನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಈ ಯಂಶಗಳು ತಿಳಿಯುತ್ತವೆ.—

ಈತನು ಈಶ್ವರನಿಂದ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಬಸವೇಶ್ವರನೊಡನೆ ಹೋಗಿ ಅವತರಿಸುವಂತೆ ಆಜ್ಞಪ್ತನಾಗಿ[2], ಶ್ರೀಶೈಲದಲ್ಲಿ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಲಿಂಗದ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಪುತ್ರಾರ್ಥಿಯಾಗಿ ತಪಂ ಬಟ್ಟಿದ್ದ, ವೆಂಗಿ ದೇಶಕ್ಕೆ ತಿಲಕಪ್ರಾಯವಾಗಿದ್ದ ದ್ರಾಕ್ಷಾರಾಮಪುರದಲ್ಲಿಯ ಭೀಮೇಶ್ವರಲಿಂಗದ ಪುರೋಹಿತನಾದ, ಪಾಣಸಾನ್ವಯಜ ಭೀಮನಪಂಡಿತನಿಗೂ ಗೌರಾಂಬೆಗೂ ಮಗನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದನು. ಇವನ ಗುರು ಮಹೇಶ್ವರಗಣಾಗ್ರಣಿಯಾದ ಅನಾಂತರಾರ್ಯನ ಶಿಷ್ಯ ರಾಜಮಂತ್ರಜ್ಞನಾದ ಕೋಟಿಪಲ್ಲ್ಯಾರಾಧ್ಯನು. ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನು ವೆಲನಾಡು ಚೋಳರಾಜನ ಆಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಬಂದ ವಾದಿಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಿ ಬೌದ್ಧಜೈನಚಾರ್ವಾಕಾದಿಮತಗಳನ್ನು ನಿರಸನಮಾಡಿ ವೀರಶೈವಾಚಾರವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದನು. ಚೋಳನು ಈತನ ಕಣ್ಣನ್ನು ಕೀಳಿಸಲು ಈತನು ಅವನನ್ನು ಶಪಿಸಿ ಆ ದೇಶವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅಮರಾರಾಮನಗರಕ್ಕೆ ಬಂದು ಅಲ್ಲಿ ಗಣಸಹಸ್ರಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಹೇಳಿ ಈಶ್ವರನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಊರ್ಧ್ವನೇತ್ರವನ್ನು ಪಡೆದನು.[3]

ಅಮರಾರಾಮನಗರಕ್ಕೆ ಬಂದು ನೆಲಸಿದುದರಿಂದ ಈತನಿಗೆ ಅಮರಗುಂಡದ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಎಂಬ ಹೆಸರೂ ಉಂಟು. ಬಸವನು ಕಳುಹಿಕೊಟ್ಟ ಭಸಿತವನ್ನು ಧರಿಸಿಕೊಳಲು ಈತನಿಗೆ ಆ ಕ್ಷಣವೇ ಕರ್ಣಾಟಭಾಷೆ ಬಂದಿತು. ಆ ಭಾಷೆಯಿಂದ ಇಷ್ಟಲಿಂಗಸ್ತೋತ್ರವನ್ನೂ ಬಸವಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಗೀತಗಳನ್ನೂ ಮಾಡಿದನು. ಈತ

---

1. ಶಂಕರಾರಾಧ್ಯನ ಬಸವೇಶವಿಜಯ—ಪ್ರಸಾದಃ ಪಾವನ ಇತಿ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾಯಾಗ್ನಿಮಂಶುಕೇ | ಬಧ್ವಾ ಬಬಂಧ ಯಸ್ತಸ್ಯಾಂ ಜೀಯಾಚ್ಛ್ರೀಪತಿಪಂಡಿತಃ ||
2. ಅನುಗಚ್ಛ ತ್ವಮಸ್ಯೇನಂ ಕುಮಾರಂ ಬಸವೇಶ್ವರಂ.
3. ಶಂಕರಾರಾಧ್ಯನ ಬಸವೇಶವಿಜಯ—ಶ್ರೀ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾರಾಧ್ಯ ದೇವಾಯಾಂಜಲಿರರ್ಪ್ಯತೇ || ಅವಾಪ್ತೋರ್ಧ್ವದೃಶೇ ರುದ್ರಾತ್ ವಿಪ್ರಾಪಿತವಿರೋಧಿನೇ ||

ನು ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಬಸವನನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆಂದು ಹೊರಟು ಹಾನುಗಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಾಗ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಚರನು ಬಂದು "ಬಸವಂ ಕೂಡಲಸಂಗಮೇಶ್ವರನಲ್ಲಿ ಅಡಗಿದಂ; ಬಿಜ್ಜಳನಂ ಶರಣರು ಕೊಂದರು" ಎಂದು ಹೇಳಲು "ಬಸವ ಬಯಲಾದೆಯಾ" ಎಂದು ಅಳಲಿ ಗೀತವನ್ನು ಹಾಡಿದನು[1]. ಬಳಿಕ ಶ್ರೀಗಿರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಶಿವೈಕ್ಯವಾದನು. ಈತನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಪಂಡಿತಚರಿತ್ರ, ಆರಾಧ್ಯಚಾರಿತ್ರ ಮೊದಲಾದ ಗ್ರಂಥಗಳು ಹುಟ್ಟಿವೆ.

ಈತನ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ—

ಗಣಸಹಸ್ರನಾಮ.

ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಪಂಡಿತಾರಾಧ್ಯನು—ವೆಲನಾಡು ಚೋಳನ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಹರನಿಂದೆಯಂ ಕೇಳ್ದ ದೋಷ, ಬೌದ್ಧರ ಕೂಡೆ ಸರಿಯಾಗಿ ವಾದಿಸಿದ ತಪ್ಪು, ಅವರನ್ನು ನೋಡಿದ ತಪ್ಪು, ಪರವಾದಿಗಳನ್ನು ಸಂಹರಿಸದೆ ಸೈರಿಸಿದ ತಪ್ಪು, ಅವರನ್ನು ಸೋಂಕಿದ ಪಾತಕ—ಇವುಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಮಾಡಿದುದಾಗಿ ಸಿದ್ಧನಂಜೇಶನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಥಗಣ, ರುದ್ರಗಣ, ವೃಷಭಯೋಗಾಚಾರ್ಯರು, ಅರುವತ್ತುಮೂವರು, ಷೋಡಶಸುಮತಿಗಳು, ತೇರಸರು, ದಶಗಣ, ಪುರಾತನರು, ಇವರುಗಳ ನಾಮಗಳು ಹೇಳಿವೆ.

ಈತನ ಇತರ ಗ್ರಂಥಗಳು ನಮಗೆ ದೊರೆತಿಲ್ಲ.

ವೀರಶೈವಾಚಾರ್ಯಪಂಚಕ.

ವೀರಶೈವಕವಿಗಳು ತಮ್ಮ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ—**ರೇವಣ, ಮರುಳಸಿದ್ಧ, ಏಕೋರಾಮಿತಂದೆ, ಪಂಡಿತಾರಾಧ್ಯ, ವಿಶ್ವೇಶ್ವರ**—ಎಂಬ ಐವರು ಆಚಾರ್ಯರುಗಳನ್ನು ಪ್ರಾಯಿಕವಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇವರುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಬಸವನಿಗೆ ಹಿಂದೆಯೋ ಅಥವಾ ಸಮಕಾಲದಲ್ಲಿಯೋ ಇದ್ದಂತೆಯೂ ಕೆಲವರು ಅವನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಈಚೆ ಇದ್ದಂತೆಯೂ ತೋರುತ್ತದೆ.

ಇವರುಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಿಬ್ಬರು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥರಚನೆಮಾಡಿರುವುದಾಗಿ ತಿಳಿವುದರಿಂದ ಈ ಐವರ ವಿಷಯವನ್ನೂ ಒಂದೇ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿ ವೀರಶೈವಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಮೇರೆಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿಗೆ ತಿಳಿಸುತ್ತೇವೆ.

ರೇವಣಸಿದ್ಧ ಅಥವಾ ರೇಣುಕಾಚಾರ್ಯ.

ಈತನು ಕೊಲ್ಲಿಪಾಕದ ಮಹಾಲಿಂಗಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದನು. ಕ್ಷಿತಿಪಚಾಳುಕ್ಯಂಗೆ ಸುರಗಿಯಂ ತೋರಿದನು; ವಿಕ್ರಮಂಗೆ ಒಂದು ಸುರಗಿಯನಿತ್ತನು. ಚಾಮಲವ್ವೆಗೊಲಿದು ಸೊನ್ನಲಾಪುರದ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಉದಯವನು ಅರುಹಿದನು. ವೈಷ್ಣವಚೋಳನಂ ವಾದದಲ್ಲಿ ಗೆದ್ದನು; ರಾಜೇಂದ್ರಚೋಳಾದಿರಾಜರ ಮಕ್ಕಳ

1. ಗುರುರಾಜನ ಪಂಡಿತಚರಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಇವನು ಬಸವನೊಂದಿಗೆ ಮಾತಾಡಿದಂತೆ ಹೇಳಿದೆ.

ನ್ನು ಮದುವೆಯಾದನು. ಇವನ ಮಗ ರುದ್ರಮುನಿ. ರೇವಣಸಿದ್ಧನ ವಿಷಯವಾಗಿ, ರೇವಣಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಪುರಾಣ ಮೊದಲಾದ ಗ್ರಂಥಗಳು ಹುಟ್ಟಿವೆ.

ಮರುಳ ಸಿದ್ಧ.

ಈತನು ಕಗ್ಗಲ್ಲಗವುಡನಿಗೆ ನುಗುವಾಗಿ ಸಿಕ್ಕಿದನು. ಜಜ್ಜುಗಂತೆಯ ಧರಿಸಿ ಕೊಲ್ಲಾಪುರದ ರಕ್ಕಸಿಯ ಕೊಂದು ಅವಳ ಅವಯವಗಳಿಂದ ಕಿನ್ನರವೀಣೆಯಂ ಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಮರುಳಂತೆ ಇದ್ದು ಉಜ್ಜುಗಿಯಲ್ಲಿ ಬಯಲಾದನು.

ಪಂಡಿತಾರಾಧ್ಯ.

ಈತನು ವೀರಶೈವಪಂಡಿತತ್ರಯದಲ್ಲಿಯೂ ಒಬ್ಬನು. ಇವನ ಚರಿತವು ಹಿಂದೆಯೇ ಬರೆದಿದೆ.[1]

ಏಕೋರಾಮಿ ತಂದೆ.

ಈತನು ಬಸವನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಈಚೆಯವನೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಇವನು ಚೆನ್ನ ಮುದ್ರಾಪುರದ ಭಕ್ತರುದರದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದನು; ಘಂಟಾಕರ್ಣಗಣನಾಥಾಚಾರ್ಯ ರಿಂದ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಪಡೆದು ಶಿವಮಹತ್ತ್ವಾಧಿಕ್ಯಮಂ ಶಾಸ್ತ್ರಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಶಿವಭಕ್ತರಿಗೆ ಬೋಧಿಸಿದನು. ಅನೇಕವಾದಿಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಿದನು. ಮುದ್ರಾಪುರದ ವೀರಭಾಸ್ಕರನೃಪತಿ ವೈಷ್ಣವಮತೋದ್ಧಾರಕನೂ ಷಟ್ಶಾಸ್ತ್ರಪಾರಗನೂ ಆದ ವ್ಯಾಸನೆಂಬ ವಿದ್ವಾಂಸನಿಗೆ ಮರ್ಯಾದೆಮಾಡಿದುದನ್ನು ತಿಳಿದು ಅವನನ್ನು ವಾದದಲ್ಲಿ ಸೋಲಿಸಿ ಅವನಿಗೆ ರಾಮನಾಥಾಚಾರ್ಯನೆಂಬ ಹೆಸರನ್ನಿಟ್ಟನು. ಭೋಗವಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಜುನಲಿಂಗದಾಲಯಕೆ ಬಂದು ಆ ಲಿಂಗದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿದನು. ದೇವಾಂಗ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ—ದೇವಾಂಗನ ಏಳನೆಯ ಅವತಾರವಾದ ದೇವದಾಸನಿಗೆ ಏಕೋರಾಮ ಎಂಬ ಒಬ್ಬ ಮಗನಿದ್ದಂತೆಯೂ ಆತನು ಜೈನನಾಗಿದ್ದ ಬಿಜ್ಜಳನ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಶೈವಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದಂತೆಯೂ—ಹೇಳಿದೆ. ಈ ಏಕೋರಾಮನೂ ಏಕೋರಾಮಿ ತಂದೆಯೂ ಒಬ್ಬನೇ ಆಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ಇವನು ಬಸವನ ಕಾಲದವನೆನ್ನಬಹುದು.

ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಾಚಾರ್ಯ.

ಈತನು ಬಸವನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಬಹಳ ಈಚೆಯವನೆಂದು ಊಹಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ನಮಗೆ ದೊರೆತ ವೀರಶೈವಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಈತನ ಚರಿತವು ಎಲ್ಲಿಯೂ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಹೇಳಿಲ್ಲ. ಸಿದ್ಧನಂಜೇಶನ (ಸು. 16 ನೆಯ ಶತಮಾನ) ಗುರುರಾಜಚಾರಿತ್ರದಲ್ಲಿ "ಈಶ್ವರನೇ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನಾಗಿ ಧರೆಯಂ ಪಾಲಿಸಿದಂ" ಎಂದೂ ಈತನ ಶಿಷ್ಯನು ಸದಾಶಿವಾಚಾರ್ಯ ಅಥವಾ ಪಂಚವಣ್ಣಿಗೆಯ ಸ್ವಾಮಿಯೆಂದೂ ಹೇಳಿದೆ. ಈತನ ಶಿಷ್ಯಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ರಾಜಸನ್ಮಾನಿತರಾಗಿದ್ದಂತೆ ತಿಳಿಯಬರುತ್ತದೆ. 1697 ನೆಯ

---

1. 161 ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ನೋಡಿ.

ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಚತುರಾಚಾರ್ಯಚಾರಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ನಾಲ್ಕು ಆಚಾರ್ಯರುಗಳ ಚರಿತ್ರವು ಮಾತ್ರ ವರ್ಣಿತವಾಗಿದೆ.

ಶಾಂತಿನಾಥ 1164.

ಈತನು ನಾಗಮಂಗಲದ 30 ನೆಯ ಶಾಸನವನ್ನೂ [1], ಅರಸೀಕೆರೆಯ 48 ನೆಯ ಶಾಸನವನ್ನೂ ಬರೆದುದಾಗಿ ಆ ಶಾಸನಗಳ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿರುವ

ದಕ್ಷಿಣಹೆ[2]ಮ್ಮನ ಮಮ್ಮಂ| ಲ [2] ಕ್ಷಣಕವಿ ಶಾಂತಿನಾಥ ಕವಿಕುಳತಿಳಕಂ||
ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯನಿಧಿ ಗು [2] ಣೋತ್ಕರ| ಶಿಕ್ಷಾಗುರು ಪೇಳ್ದನೊಲ್ದುಯಿಂ ಶಾಸನಮಂ||

ಎಂಬ ಪದ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ತಾನು ದಕ್ಷಿಣ ಹೆಮ್ಮನ (ಸೋಮನ) ಮಮ್ಮಗನು ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ: ಈ ಹೆಮ್ಮನು ಅಥವಾ ಸೋಮನು ಆರೋ ತಿಳಿಯದು. ಶಿಕ್ಷಾಗುರು ಎಂಬುದರಿಂದ ಈ ಕವಿ ಉಪಾಧ್ಯಾಯನಾಗಿದ್ದಿರಬಹುದು. ಈತನು ಸ್ಮಾರ್ತಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ.

ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದು ವೀರಬಲ್ಲಾಳನ ಆಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಶಕ 1086ನೆಯ ಪಾರ್ಥಿವ ಸಂವತ್ಸರದಲ್ಲಿ—ಎಂದರೆ 1164 ರಲ್ಲಿ—ಬರೆದುದು ; ಇದರಲ್ಲಿ ವೀರಬಲ್ಲಾಳನ ಚಮೂಪತಿಯಾದ ಹುಳ್ಳರಾಜನ ಅಣ್ಣ ಹೆಗ್ಗಡೆ ಕಂಟಿಮಯ್ಯನು ಮಧುಕೇಶ್ವರದೇವರ ಅಂಗಭೋಗಾದಿಗಳಿಗೆ ದತ್ತಿಯಂ ಬಿಟ್ಟಂತೆ ಹೇಳಿದೆ. ಎರಡನೆಯ ಶಾಸನವೂ ವೀರಬಲ್ಲಾಳನ ಆಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಶಕ 1051 ನೆಯ ಸೌಮ್ಯಸಂವತ್ಸರದಲ್ಲಿ—ಎಂದರೆ 1129 ರಲ್ಲಿ—ಬರೆದುದೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಆದರೆ 1129 ರಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ ಬಲ್ಲಾಳನು ಆಳುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೂ ವೀರಬಲ್ಲಾಳನು 1173 ರಿಂದ 1219 ರವರೆಗೆ ಆಳಿದಂತೆಯೂ ತಿಳಿಯಬರುವುದರಿಂದ ಈ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ವರ್ಷಸಂಖ್ಯೆ ತಪ್ಪಾಗಿರಬಹುದೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಮೊದಲನೆಯ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ (1164) ವೀರಬಲ್ಲಾಳನು ಯುವರಾಜನಾಗಿದ್ದಿರಬಹುದು. ಎರಡನೆಯದರಲ್ಲಿ 'ಹೊಯ್ಸಳ ವೀರಬಲ್ಲಾಳುದೇವನ ಬೆಸದಿಂ ಜಗತಿಯ ಕೊತ್ತಳಿಗಳ್' ಮೊದಲಾದವರು ಜಗತೇಶ್ವರದೇವರ ಅಂಗಭೋಗಾದಿಗಳಿಗೆ ದತ್ತಿಯಂ ಬಿಟ್ಟಂತೆ ಹೇಳಿದೆ.

ಶಾಂತಿನಾಥನು ಪ್ರೌಢಕವಿ ಎಂಬಂಶವು ಈ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿಯ ಪದ್ಯಗಳಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ.

ಎಡೆಯಂಗನ ಮಹಿಷಿ ಏಚಲೆ

ಕಡುಜಿಡ್ಡಿನಾರ್ಕುಳವಾಹಾ| ಲ್ಗಡಲ ಮಗಳ್ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ನಾತೊಡಂ ಗೋಪಾಳಂ||
ಬಿಡನುಚಿತವೆಂಬಿನೊಳೊಪ್ಪಂ|ಬಿಡೆದೇಚಲೆ ಪದುಮಗಂಧಿ ಸಿರಿವಂ ಹರಿವಂ(?)||

---

1. Inscriptions in the Mysore District, Part II, p. 338.
2. ಅರಸೀಕೆರೆಯ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ—ಸೋಮನ, ಲಕ್ಷಣ, ಗುಣಾಕರ—ಎಂಬ ಪಾಠಾಂತರಗಳಿವೆ.

ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ.

ಕಮಲಾಕ್ಷಂ ಪುರುಷೋತ್ತಮಂ ವಿಬುಧಲೋಕಾಹ್ಲಾದನಂ ದ್ವಿಷ್ಟದೈ ।
ತ್ಯಮದಧ್ವಂಸನನಂತಭೋಗಯುತನುರ್ವೀಧಾರಧೌರೇಯನು ॥
ತ್ತಮಸತ್ವಾನ್ವಿತನುದ್ಧಯಾದವಕುಳಾಲಂಕಾರನೆಂದಿಂತು ವಿ ।
ಷ್ಣುಮಹೀಶಂ ಸಲೆ ತಾನೆ ವಿಷ್ಣುವೆನಿಪಂ ಲಕ್ಷ್ಮೀವಧೂವಲ್ಲಭಂ ॥

ನರಸಿಂಹ.

ಇದಿರಾದರಿಭೂಪಾಳರ। ಮದದಾನೆಯ ಕೊಂಬನುಡಿದು ದಂತದ ಬಳೆಯಂ ॥
ಬಿದುವಿನ ಮುತ್ತಿನ ಹಾರಮ। ನೊದವಿಸಿ ಜಯಸಿರಿಗೆ ತುಡಿಸುವಂ ನರಸಿಂಹಂ॥
ವಿಸಸನದೊಳ್ ಕಿಪ್ರೊತ್ತಡೆ ನಿ। ನ್ನ ಸಿಲತೆ ವೈರಿಗಳ ಹೃದಯದೊಳ್ ನಾಂಟಿ ತಳಿರ್ ॥
ಪಸರಿಸೆ ಬೆನ್ನೊಳ್ ಬಳೆವುದು। ಪೊಸತೊಂದಚ್ಚರಿ ನೃಸಿಂಹ ಭಾವಿಸೆ ಜಗದೊಳ್ ॥

ವೀರಬಲ್ಲಾಳ.

ಕಲಿಕಾಲಕ್ಷತ್ರಪುತ್ರಪ್ರಬಳತರದುರಾಚಾರಸಂದೋಹದಿಂದಂ ।
ಪೊಲೆ ಹೊದ್ದಲ್ ಹೇಸಿ ಬೇಸತ್ತಳವಟಿದ ಮಹೀಕಾಂತೆಯಂ ರಕ್ಷಿಸಲ್ಕಾ ॥
ಜಲಜಾಕ್ಷಂ ತಾನೆ ಬಂದಂತವತರಿಸಿದವೋಲ್ ವೀರಬಲ್ಲಾಳಭೂಪಂ ॥
ಕುಲಜಾತಾಧಾ. . . . ನೃಪವರನುದಯಂಗೆಯ್ದನಾಶ್ಚರ್ಯಶೌರ್ಯಂ ॥

ಹೆಮ್ಮನ ಪರಾಕ್ರಮ.

ಜವನೊಡನಾದೊಡಂ ಸೆಣಸಿ ಜತ್ತಕುಟಾಡುವ ವೀರಮೆಂದೊಡೀ ।
ಭುವನದೊಳಾಂತು ನಿಂದರಿನೃಪಾಳರ ನುಂಗುವ ಕಾಲಮೃತ್ಯುವಾ ॥
ಹವದೆಡೆಗಾಗಳುಂ ಬಿಡದೆ ಬೀಸುವ ನಂಜಿನಗಾಳಿಯೆಂದೊಡಿ ।
ನ್ನಿವನ ಪೊಡರ್ಪನೇವೊಗಟ್ವುದೋ ಕಲಿಹೆಮ್ಮನನಾಜಿಗುಮ್ಮನಂ ॥

ಕಳಿಕಟ್ಟೆಯ ವರ್ಣನೆ.

ತೀವಿದ ಚೆನ್ನನಪ್ಪ ಕೆಱೆಯೊಪ್ಪುವ ಕಾತ ಕಪುಂಗು ಸುತ್ತಲುಂ ।
ಶ್ರೀವನಲಕ್ಷ್ಮಿ ಕಣ್ದೆಱೆದವೋಲ್ ಬೆಳೆದಿರ್ದ ಸುಗಂಧಶಾಳಿಯಿಂ ॥
ದೀವಸುಧಾತಳಾಗ್ರದೊಳೆ ರಮ್ಯಮೆನಲ್ ಕಳಿಕಟ್ಟ ನಾಡೆಯುಂ ।
ದೇವಗೃಹಂಗಳಿಂದೆಸೆದು ಶೋಭಿಸುತಿರ್ಪುದು ನೋಪ್ಪೊಡೊಗ್ಗರಳೊಳ್ ॥

ಹರಿಹರ, ರಾಘವಾಂಕ, ಕೆರೆಯ ಪದ್ಮರಸ.

ವಿಚಾರಂ.

ಹರಿಹರಾದಿಗಳ ಚರಿತವನ್ನು ಬರೆವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಇವರ ಕಾಲವನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಚಾರವು ಆವಶ್ಯಕವಾಗಿದೆ.

ಹರೀಶ್ವರನು—1283 (?) ರಲ್ಲಿ ಆಳುವುದಕ್ಕೆ ಆರಂಭಿಸಿದ ವೀರನರಸಿಂಹ ಬಲ್ಲಾಳನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿರಬೇಕೆಂದು ಮೆ। ಕಿಟೆಲ್ ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ನಿರ್ಣಯಿಸಿದ್ದಾರೆ[1] .—ಹರೀಶ್ವರನ ಸೋದರದಳಿಯನಾದ ರಾಘವನು ಪಂಪಾಪುರದ ರಾಜನಾದ ದೇವರಾಜನ (1286—1328) ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರಕಾವ್ಯವನ್ನು ಓದಿದಂತೆಯೂ ಓರಗಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಕಾಕತೀಯರುದ್ರನ (1292—1335) ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ವೀರೇಶ್ವರಚರಿತವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಓದಿ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಕುಕವಿಗಳನ್ನು ಸೋಲಿಸಿದಂತೆಯೂ ನರಸಿಂಹಬಲ್ಲಾಳನ ಮಂತ್ರಿಯಾದ ಕೆರೆಯಪದ್ಮರಸನನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಬೇಲೂರಿಗೆ ಹೋದಂತೆಯೂ ರಾಘವಾಂಕಚರಿತದಿಂದ ತಿಳಿಯಬರುತ್ತದೆ. ಈ ನರಸಿಂಹಬಲ್ಲಾಳನು ದೇವರಾಜ, ಕಾಕತೀಯರುದ್ರ ಇವರ ಸಮಕಾಲದವನಾಗಿರಬೇಕಾದುದರಿಂದ ಇವನು 1283 ರಿಂದ ರಾಜ್ಯಭಾರ ಮಾಡಿದ ವೀರನರಸಿಂಹಬಲ್ಲಾಳನೇ ಆಗಿರಬೇಕು. ಇವನನ್ನೇ ಚೆನ್ನಬಸವಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟಬಲ್ಲಾಳ ಎಂದು ಕರೆದಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಹರೀಶ್ವರನು ಸು. 1290 ರಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿರಬೇಕು.

ಆದರೆ ಹರೀಶ್ವರ, ರಾಘವ, ಕೆರೆಯ ಪದ್ಮರಸ ಇವರು ಸು. 1165 ರಲ್ಲಿ ಇದ್ದರು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಬಲವಾದ ಕಾರಣಗಳಿವೆ:—

(1) ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನು (ಸು. 1245) ತನ್ನ ಸೂಕ್ತಿಸುಧಾರ್ಣವದಲ್ಲಿ ಹರೀಶ್ವರನ ಗಿರಿಜಾಕಲ್ಯಾಣದಿಂದ ಅನೇಕಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಇದರಿಂದ ಹರೀಶ್ವರನು 1245 ಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದನೆಂಬುದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ.

(2) ಸೋಮರಾಜನು (1222) ತನ್ನ ಉದ್ಭಟಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ—"ಪ್ರಮಥಾನೀಕಕಥಾರ್ಣವೇಂದು ಹರಿದೇವಾಚಾರ್ಯನಂ . . ವಿಮಲಜ್ಞಾನಸುದೀಪಿಕಾಸ್ಫುರಿತಚೇತಸ್ಸದ್ಮನಂ ಪದ್ಮನಂ ಬಲಗೊಂಡು ಪೇಳ್ವೆನೀಕಾವ್ಯಮಂ" ಎಂದು ಹರೀಶ್ವರನನ್ನೂ ಕೆರೆಯ ಪದ್ಮರಸನನ್ನೂ ಸ್ತುತಿಸುವುದರಿಂದ ಇವರಿಬ್ಬರೂ 1222 ಕ್ಕಿಂತ ಹಿಂದಣವರಾಗಿರಬೇಕು.

(3) ಬಿಟ್ಟಬಲ್ಲಾಳನು 1283 ರಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯವಾಳಿದ ವೀರನರಸಿಂಹಬಲ್ಲಾಳನೇ ಆಗಿರಬೇಕೆಂದು ಮೆ॥ ಕಿಟೆಲ್ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಪದ್ಮಣಾಂಕನ (ಸು. 1385) ಕೆರೆಯ ಪದ್ಮರಸಚರಿತ್ರರೂಪವಾದ ಪದ್ಮರಾಜಪುರಾಣದಲ್ಲಿಯ —

ಶ್ರೀವಿಪುಳನರಸಿಂಹಬಲ್ಲಾಳಭೂಮಿಪಂ ।
ಕೋವಿದಂ ಯುವರಾಜಪಟ್ಟಾನ್ವಿತಂ ಬಿಟ್ಟ ।
ದೇವರಾಯನೆನಿಪ್ಪ ಪುತ್ರಸಹಿತಂ ಯಾದವಾನ್ವಯೋದ್ಧರಣನಾದಂ ॥

ನೃಸಿಂಹಬಲ್ಲಾಳಂ ಕುಮಾರಕುಲಚಿಂತಾಮಣಿಯೆನಿಪ್ಪ ಬಿಟ್ಟಭೂಪಂ ಬೆರಸು ಸಿಂಹಾಸನಸ್ಥನಾಗಿರ್ದಂ—ಎಂಬ ಪದ್ಯಭಾಗಗಳಿಂದ ಕೆರೆಯ ಪದ್ಮರಸನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀನೃಸಿಂಹಬಲ್ಲಾಳನು ರಾಜನಾಗಿದ್ದಂತೆಯೂ ಅವನ ಮಗನಾದ ಬಿಟ್ಟದೇವನು ಯುವರಾಜನಾಗಿದ್ದಂತೆಯೂ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಸೋಮರಾಜನು (1222) ಕೆರೆ

1. ಡಾ ಫ್ಲೀಟರವರ ಉಪೋದ್ಘಾತ. ಪುಟ. 53.

ಯು ಪದ್ಮರಸನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವುದರಿಂದ 1222 ಕ್ಕಿಂತ ಹಿಂದೆ ಪದ್ಮರಸನೂ ನರಸಿಂಹನೂ ಅವನ ಮಗ ಯುವರಾಜ ಬಿಟ್ಟಿದೇವನೂ ಇದ್ದಿರಬೇಕು. ಹೊಯ್ಸಳರಾಜರ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನಿಗೆ (1104—1141) ಬಿಟ್ಟಿದೇವ ಎಂಬ ಹೆಸರುಂಟೆಂದು ಶಾಸನಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಈ ಬಿಟ್ಟಿದೇವನ ತಂದೆಗೆ ಎರೆಯಂಗ ಅಥವಾ ವೀರಗಂಗ ಎಂಬ ಹೆಸರಿದೆ. ಇವನಿಗೆ ನರಸಿಂಹ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬೇರೆ ಇಲ್ಲ. 1222 ಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನ ಮಗ ನರಸಿಂಹಬಲ್ಲಾಳನು ಹೊರತು ಬೇರೆ ನರಸಿಂಹಬಲ್ಲಾಳನು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ. ಈ ನರಸಿಂಹಬಲ್ಲಾಳನು 1136 ರಿಂದ 1171 ರವರೆಗೆ ಆಳಿದನು. ಇವನ ಮಗ ವೀರಬಲ್ಲಾಳ. ಪದ್ಮಣಾಂಕನು ಈ ವೀರಬಲ್ಲಾಳನಿಗೆ ಅವನ ತಾತನಾದ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನ ಹೆಸರನ್ನೇ ಇಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟಿದೇವ ಎಂದು ಕರೆದಿರಬೇಕು[1] . ಈ ನರಸಿಂಹಬಲ್ಲಾಳನ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ (1136—1171) ಕೆರೆಯ ಪದ್ಮರಸನು ಇದ್ದಿರಬೇಕು.

(4) 1292 ರಿಂದ 1335 ರ ವರೆಗೆ ಆಳಿದ ರುದ್ರಪ್ರತಾಪಗಣಪತಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಘವಾಂಕನು ಓರಗಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಂತೆ ಮೆ|| ಕಿಟಲ್' ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ರಾಘವಾಂಕನು 1222 ಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದ ಹರೀಶ್ವರನ ಸೋದರದ ಅಳಿಯನಾದುದರಿಂದ ಆತನು 1292 ರಿಂದ 1335 ರ ವರೆಗೆ ಆಳಿದ ರುದ್ರಪ್ರತಾಪಗಣಪತಿಯ ಸಭೆಗೆ ಹೋದನೆಂಬುದು ಅಸಂಭಾವ್ಯವಾಗಿದೆ. ಇಂಡಿಯನ್' ಆಂಟಿಕ್ವೆರಿ ಸಂಪುಟ 9. ಪುಟ 9 ರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಕಾಕತೀಯ ರುದ್ರದೇವನ ಶಾಸನವಿದೆ. ಇದು ಶಕ 1084 ನೆಯ ಚಿತ್ರಭಾನು ಸಂವತ್ಸರದಲ್ಲಿ—ಎಂದರೆ ಕ್ರಿ. ಶ. 1162 ರಲ್ಲಿ—ಬರೆದುದು, ಈ ದೊರೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಘವಾಂಕನು ಓರಗಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿರಬೇಕು. ಚೆನ್ನಬಸವಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ರಾಘವನು ಓರಗಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದುದಾಗಿ ಹೇಳಿದೆಯೇ ಹೊರತು ಆಗಿನ ದೊರೆಯ ಹೆಸರು ಹೇಳಿಲ್ಲ.

(5) ಪಂಪಾಪುರದ ದೇವರಾಜನು ಹರಿಹರರಾಜನಿಗೆ ಹಿಂದೆ 1286 ರಿಂದ 1328 ರ ವರೆಗೆ ರಾಜ್ಯಭಾರ ಮಾಡಿದುದಾಗಿ ಮೆ|| ಬ್ರೌನ್' ಹೇಳುತ್ತಾರೆಂದು ಮೆ|| ಕಿಟಲ್' ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿರುವ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಈ ದೇವರಾಜನು ರಾಘವನ ಕಾಲಕ್ಕಿಂತ ಸುಮಾರು 100 ವರ್ಷ ಈಚೆ ಇದ್ದವನಾಗಬೇಕು. ರಾಘವನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದೇವರಾಜನೆಂಬ ಒಬ್ಬ ದೊರೆ ಇದ್ದಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಅವನು ಬೇರೆ ಒಬ್ಬ ರಾಜನಾಗಿದ್ದಿರಬೇಕು. ಈತನ ವಿಷಯವಾಗಿ ನಮಗೆ ಏನೂ ತಿಳಿಯದು. ಪದ್ಮರಾಜಪುರಾಣದಲ್ಲಿ—ಕೆರೆಯ ಪದ್ಮರಸನ ಪಿತಾಮಹನಾದ ಸಕಳೇಶಮಾದರಸನು ತನ್ನ ತಂದೆಯಾದ ಕಲ್ಲಕುರಿಕೆಮಲ್ಲರಸನೊಡನೆ ತಾನು ಸಂಸಾರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ವಿರಕ್ತನಾಗುವೆನೆಂದಾಗ ಮಲ್ಲರಸನು '' ಎಮ್ಮ ಬಸವಾದಿಗಳ' ಭಕ್ತಿಯಂ ನಿಲಿಸಲೆಂದು ಕಲ್ಯಾ

1. ಹಾಸನದ 42 ನೆಯ ಮತ್ತು 43 ನೆಯ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ವೀರಬಲ್ಲಾಳನಿಗೆ 'ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ ಶ್ರೀಪ್ರತಾಪ ಹೊಯ್ಸಳ ಭುಜಬಳ ವೀರಬಲ್ಲಾಳ' ಎಂಬ ವಿಶೇಷವಾದ ಹೆಸರು ಹೇಳಿದೆ.

ಣದೊಳ' ಬಂದಿರ್ಪರ'; ಅವರೊಡನೆ ಕೆಲವು ಕಾಲಮಂ ಕಳೆ " ಎಂದು ಹೇಳಿದು ದಾಗಿ ತಿಳಿವುದರಿಂದ ಸಕಳೇಶಮಾದರಸನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಸವನು ಹುಟ್ಟಿರಬಹುದು. ಕೆರೆಯ ಪದ್ಮರಸನ ತಂದೆ ಮಾಯಿದೇವನೂ ಬಸವನೂ ಸಮಕಾಲದವರಾಗಿರಬ ಹುದು. ಕೆರೆಯಪದ್ಮರಸನು ಸುಮಾರು 1165 ರಲ್ಲಿನರಸಿಂಹಬಲ್ಲಾಳನ ಆಳಿಕೆ ಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿರಬೇಕು.

ಅಲ್ಲದೆ ಪದ್ಮರಾಜಪುರಾಣದಿಂದ—ರಾಘವನು ಗತಿಸಿದ ಎಂಟು ದಿನಕ್ಕೆ ಹರೀ ಶ್ವರನು 'ಪಂಪಾವಿರೂಪಾಕ್ಷಲಿಂಗದೊಳಡಂಗಿದಂ' ಎಂದೂ ಕೆರೆಯಪದ್ಮರಸ ನು ಕಾಶಿಗೆ ಹೋಗುವಾಗ ಹರೀಶ್ವರನನ್ನು ನೋಡಿ 'ಉಮಾವರಂ ನಿಮ್ಮನಿಂದಿ ಗೆಂಟನೆಯ ದಿನಕೆ ತನ್ನೊಳ' ನೆರಪಲಿರ್ದಪಂ' ಎಂದು ಹೇಳಿದ ಹಾಗೂ ಮತ್ತು ಹರೀಶ್ವರನು ನರಸಿಂಹಬಲ್ಲಾಳನಲ್ಲಿ ಕರಣಿಕನಾಗಿದ್ದಂತೆಯೂ ಇದೇ ರಾಜನ ಸ ಭೆಯಲ್ಲಿ ಕೆರೆಯಪದ್ಮರಸನಿಗೂ ತ್ರಿಭುವನತಾತನಿಗೂ ವಾದವು ನಡೆದಾಗ ರಾಘವ ನೂ ಅಲ್ಲಿ ಇದ್ದಂತೆಯೂ ತಿಳಿವುದರಿಂದ ಈ ಮೂವರೂ ಸಮಕಾಲದವರು ಎಂಬು ದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ.

ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಸುಮಾರು 1165 ರಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿರಬೇಕೆಂದು ಊಹಿಸುತ್ತೇವೆ.

ಈ ಮೂವರು ಕವಿಗಳ ಚರಿತವನ್ನು ಬರೆವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಇವರು ತಮ್ಮ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತುತಿಸುವ ಪೂರ್ವಕವಿಗಳ ವಿಷಯವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿಗೆ ತಿಳಿಸುವು ದು ಆವಶ್ಯಕವಾಗಿದೆ.

ಹರೀಶ್ವರನು ತನಗೆ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದ ಶೈವಕವಿಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಗಿರಿಜಾಕಲ್ಯಾಣದ ಲ್ಲಿಯ—

ಘನಕವಿತಾವಿಳಾಸದೊಳೆ ಸಂದ ಮಯೂರನ ರೇಖೆ ಕಾಳಿದಾ ।
ಸನ ರಸವೃತ್ತಿ ಬಾಣನ ಮೃದೂಕ್ತಿ ಹಲಾಯುಧನಂಕು ಕೇಶಿರಾ ॥
ಜನ ಬಗೆಯುದ್ಭಟಯ್ಯನ ಗಭೀರತೆ ಮಲ್ಹಣನೇಷ್ಟೆ ಭೋಜರಾ
ಜನ ಜಸವೆನ್ನ ಕಾವ್ಯದೊಳನೂನತೆಯಿಂ ನೆಲಸಿರ್ಕೆ ಸಂತತಂ ॥

ಎಂಬ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಈತನ ಸೋದರದಳಿಯನಾದ ರಾಘವನು ತನ್ನ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿಯ—

ಮನವಚನಕಾಯದೊಳಗೊಮ್ಮೆಯುಂ ಭಾಳಲೋ ।
ಚನನನಲ್ಲದೆ ಹೊಗಳದುದ್ಭಟಯ್ಯನ ಮಯೂ ।
ರನ ಕಾಳಿದಾಸನ ಹಲಾಯುಧನ ಕೇಶಿರಾಜನ ಮಲುಹಣನ ಬಾಣನ॥
ವಿನುತಭೋಜನ ಭಲ್ಲಟನ ಭಾರವಿಯ ಶಿವನ ।
ನೆನೆದು ಬಲಗೊಂಡು ತೊಡಗಿದೆ ಮಹಾಕೃತಿಯನೆನೆ ।

. . . .

ಎಂಬ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಿಂದಣ ಶೈವಕವಿಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಇವರಿಬ್ಬರೂ ಸಮಕಾಲ ದವರಾದುದರಿಂದ ಇಬ್ಬರು ಹೇಳುವ ಕವಿಗಳೂ ಇವರ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಹಿಂದಣವರೆಂಬು

ದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಈ ಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಳಿದಾಸ, ಭಾರವಿ, ಬಾಣ, ಮಯೂರ, ಭೋಜ ಇವರು ಸಂಸ್ಕೃತಕವಿಗಳೇ ಆಗಿರಬೇಕು. ಇವರುಗಳಲ್ಲಿ ಬಾಣಮಯೂರಕಾಳಿದಾಸರು ಕಂಧಾರದ ನಂದಭೂಪನ ಸಭೆಯಲ್ಲಿದ್ದಂತೆಯೂ 'ಹರಕವೀಶ್ವರನಾದ' ಬಾಣನು ತನ್ನ ಕೈಕಾಲುಗಳನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿಕೊಂಡು ಶಿವನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿ ಮರಳಿ ಪಡೆದಂತೆಯೂ ಭೋಜನು ಶಿವಕಾವ್ಯವನ್ನು ಬರೆಯಲು ಶಿವನು ಮೆಚ್ಚಿ ಕೈಲಾಸಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದಂತೆಯೂ ವೀರಶೈವಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ.

ಮಲ್ಹಣ, ಕೇಶಿರಾಜ, ಹಲಾಯುಧ, ಉದ್ಭಟ, ಭಲ್ಲಟ, ಶಿವ, ಇವರುಗಳಲ್ಲಿ ಕೇಶಿರಾಜನು ಕೊಂಡಗೂಳಿಯ ಕೇಶಿರಾಜನೇ ಆಗಿರಬೇಕು[1]. ಶಿವನು ಸಿರಸಿಗೆಯ ಶಿವಯೋಗಿದೇವನಾಗಿರಬಹುದು[2]. ಉಳಿದವರು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಆವ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆಯೋ ತಿಳಿಯದು. ಇವರುಗಳಲ್ಲಿ ಮಲುಹಣ, ಹಲಾಯುಧ, ಉದ್ಭಟ ಇವರುಗಳ ಚರಿತ್ರೆಗಳು ಬಸವಪುರಾಣವೇ ಮೊದಲಾದ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಮಲುಹಣ, ಉದ್ಭಟ ಇವರಿಬ್ಬರ ಹೆಸರುಗಳನ್ನೂ ಬ್ರಹ್ಮಶಿವಕವಿ (ಸು. 1125) ತನ್ನ ಸಮಯಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಇವರು 1125 ಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದಿರಬೇಕು. ಇವರುಗಳ ವಿಷಯವಾಗಿಯೂ ಹಲಾಯುಧನ ವಿಷಯವಾಗಿಯೂ ವೀರಶೈವಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ ಈಯಂಶಗಳು ತಿಳಿಯಬರುತ್ತವೆ.

ಮಲುಹಣ.

ಈತನು ಕಾಶ್ಮೀರದೇಶದಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಪೀಠವೆಂಬ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಸುವರ್ಣಭಟ್ಟನೆಂಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಪದ್ಮಾವತಿಯೆಂಬವಳ ಉಪದೇಶದಿಂದ ಶಿವಧ್ಯಾನಮಾಡುತ್ತ ಮಹಾಯೋಗಿಯಾಗಿ ಶಿವಲೋಕವನ್ನೈದಿದನು. ಈತನು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಮಲ್ಹಣಸ್ತವವೆಂಬ ಶಿವಸ್ತೋತ್ರರೂಪವಾದ ಒಂದು ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ.

ಉದ್ಭಟ.

ಇವನು ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯ ಸಂಗಡ ಶಿವನ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿದ್ದು ಪೂಜೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಶಿವನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ತನ್ನ ಗಣಕೂಟದಲ್ಲಿ ಇವರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡನು. ಈತನು ಹರಲೀಲೆಯೆಂಬ ಸಾವಿರ ವೃತ್ತವುಳ್ಳ ಒಂದು ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಬರೆದುದಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮಶಿವನ ಸಮಯಪರೀಕ್ಷೆಯಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಈತನ ವಿಷಯವಾಗಿ **ಉ**ದ್ಭಟಕಾವ್ಯ, ಉದ್ಭಟದೇವಚರಿತ್ರೆ ಮೊದಲಾದ ಗ್ರಂಥಗಳು ಹುಟ್ಟಿವೆ.

ಒಬ್ಬ ಉದ್ಭಟನು ಸುಮಾರು 9ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಅಲಂಕಾರಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೂ ಕುಮಾರಸಂಭವವೆಂಬ ಕಾವ್ಯವನ್ನೂ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಬರೆದಿರುವಂತೆ ತಿಳಿಯು

1. 152 ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ನೋಡಿ. 2. 157 ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ನೋಡಿ.

ಬರುತ್ತದೆ. ವೀರಶೈವರು ಸ್ತುತಿಸುವ ಉದ್ಭಟನು ಇವನೇಯೋ ಅಲ್ಲವೋ ತಿಳಿಯದು.

ಹಲಾಯುಧ.

ಇವನು ಉತ್ತರದೇಶದಲ್ಲಿ ನವಗ್ರಾಮವೆಂಬ ಊರಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಸಮಸ್ತಶಿವಭಕ್ತರನ್ನೂ ತನ್ನ ಶಿವಭಕ್ತಿಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಶಿವಲೋಕಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿ ತಾನೂ ಕೈಲಾಸಕ್ಕೆ ಹೋದನು.

ಸುಮಾರು 10ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಹಲಾಯುಧನು ಅಭಿಧಾನರತ್ನಮಾಲೆಯೆಂಬ ಕೋಶವನ್ನೂ ಕವಿರಹಸ್ಯವನ್ನೂ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಬರೆದಂತೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ವೀರಶೈವರು ಹೇಳುವ ಹಲಾಯುಧನು ಇವನೇಯೋ ಏನೋ ತಿಳಿಯದು.

ಭಲ್ಲಟ.

ಸುಮಾರು 9ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿದ್ದ ಒಬ್ಬ ಭಲ್ಲಟಕವಿ ಭಲ್ಲಟಶತಕವೆಂಬ ಒಂದು ನೀತಿಗ್ರಂಥವನ್ನು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ವೀರಶೈವರು ಹೊಗಳುವ ಭಲ್ಲಟಕವಿ ಇವನೇ ಆಗಿರಬಹುದೋ ಏನೋ ತಿಳಿಯದು.

ಹರೀಶ್ವರ. ಸು. 1165.

ಈತನು ಗಿರಿಜಾಕಲ್ಯಾಣ, ಶಿವಗಣದ ರಗಳೆಗಳು, ಪಂಪಾಶತಕ, ಎಂಬ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಅಲ್ಲದೆ ರಕ್ಷಾಶತಕ, ಶಿವಾಕ್ಷರಮಾಲೆ, ಮುಡಿಗೆಯ ಅಷ್ಟಕ, ಎಂಬ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೂ ರಚಿಸಿರುವಂತೆ ತಿಳಿಯಬರುತ್ತದೆ. ಈಗ ಅಚ್ಚಾಗಿರುವ ವಿರೂಪಾಕ್ಷಶತಕವೆಂಬ ಗ್ರಂಥವೂ ಹರೀಶ್ವರ ಕೃತವೆಂದು ಕೆಲವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ "ದೇವರಾಯನಿಗೆ ವರವನಿತ್ತು ಸಲಹುವುದು" ಎಂದಿರುವುದರಿಂದ ಇದು 15ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿದ್ದ ದೇವರಾಜನ ಕಾಲದವನಾದ ಆವನೋ ಒಬ್ಬ ಕವಿಯಿಂದ ವಿರಚಿತವಾಗಿರಬೇಕು.

ಹರೀಶ್ವರನು ನರಸಿಂಹಬಲ್ಲಾಳನ ಆಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಹಳೆಯಬೀಡಿನಲ್ಲಿ 'ಕರಣಿಕರ ಕುಲತಿಲಕ'ನಾಗಿ ಇದ್ದನು. ಈತನ ಗುರು ಹಂಪೆಯ ಮಾಯಿದೇವ; ಈತನ ಸೋದರದಳಿಯ ರಾಘವಾಂಕ. ಈತನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೆರೆಯ ಪದ್ಮರಸನು ನರಸಿಂಹಬಲ್ಲಾಳನಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿದ್ದನು. ಈ ದೊರೆಯ ಮಗನಾದ ಬಿಟ್ಟಿಬಲ್ಲಾಳನು ಯುವರಾಜನಾಗಿದ್ದನು. ನರಸಿಂಹಬಲ್ಲಾಳನು ತನ್ನ ಕರಣಿಕನಾದ ಈತನನ್ನು ಲೆಕ್ಕವನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗ, ಈತನು ಕಡಿತವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕೈಗಳನ್ನು ಒರಸಲು, ದೊರೆ ಅದೇನೆಂದು ಕೇಳಲಾಗಿ—ಪಂಪಾವಿರೂಪಾಕ್ಷನಾಲಯದಲ್ಲಿ ಆರತಿಯನ್ನು ಎತ್ತಿದಾಗ ಅದರ ಸೆಕೆ

ಹತ್ತಿ ಮೇಲ್ಕಟ್ಟಿನ ಬಟ್ಟೆ ಭುಗಿಲೆಂದು ಉರಿವುದನ್ನು ಕಂಡು ಕೈಯಿಂದ ಒರಸಿ ಆರಿಸಿದೆನು—ಎಂದು ಹೇಳಿದಂತೆಯೂ ದೊರೆ ಆ ಮಾತನ್ನು ನಂಬದೆ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನಾಲಯಕ್ಕೆ ಒಬ್ಬ ದೂತನನ್ನು ಕಳುಹಿ ಹರೀಶ್ವರನು ಹೇಳಿದುದು ನಿಜವೆಂದು ತಿಳಿದು ಆಶ್ಚರ್ಯಪಟ್ಟು ಈತನನ್ನು ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾಲಯದಲ್ಲಿ ಬರೆದುಕೊಂಡಿಹುದೆಂದು ಕಳುಹಿದಂತೆಯೂ ಪದ್ಮರಸನು ಕಾಶಿಗೆ ಹೋಗುವಾಗ ಪಂಪೆಗೆ ಬಂದು ಈತನನ್ನು ನೋಡಿ—'ಉಮಾವರಂ ನಿಮ್ಮನಿಂದಿಗೆಂಟನೆಯ ದಿನಕೆ ತನ್ನೊಳ್ ನೆರಪಲಿರ್ದಪಂ, ಅಂತಱಿಂ ನೀವಿಗಾಗಳೊರೆವ ಮಹಾಕಾವ್ಯಮಂ[1] ಅನಿತಱೊಳ್ ಪಾರವೆಯ್ದಿಪುದು' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಹೋದಂತೆಯೂ ತನ್ನ ಸೋದರದಳಿಯನಾದ ರಾಘವನು ಗತಿಸಿದ ಎಂಟು ದಿನಕ್ಕೆ ಈತನು ಪಂಪಾವಿರೂಪಾಕ್ಷಲಿಂಗದೊಳಗೆ ಅಡಗಿದಂತೆಯೂ ಚೆನ್ನಬಸವಪುರಾಣ ಪದ್ಮರಾಜಪುರಾಣಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯಬರುತ್ತದೆ. ಭೈರವೇಶ್ವರಕಾವ್ಯದ ಕಥಾಸೂತ್ರರತ್ನಾಕರದಲ್ಲಿ ಈತನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಹೀಗೆ ಬರೆದಿದೆ:—

'ಪಂಪಾಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಒಪ್ಪುವ ಹಂಪೆಯ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರ ಮಗ ಮಾದರಸನು; ಅವನ ಮಗ ಹಂಪೆಯ ಹರೀಶ್ವರನು. ಈತನ ಗುರು ಮಾಯಿದೇವಾಚಾರ್ಯನು. ದೋರಸಮುದ್ರದ ಅರಸು ನೃಸಿಂಹಬಲ್ಲಾಳನು ಪದ್ಮರಸರೆಂಬ ಆರಾಧ್ಯಪುಂಗವರ್ಗೆ ಪ್ರಧಾನಿಪಟ್ಟವಂ ಕಟ್ಟಿ ಹಂಪೆಯ ಹರೀಶ್ವರದೇವರ್ಗೆ ರಹಸ್ಯವ ಬರೆವ ಕರಣಿಕರಿಗೆಲ್ಲಾ ಹಿರಿಯತನವಂ ಕೊಟ್ಟು ಮಡಗಿಕೊಂಡಿರಲು, ಹರಿಯಣ್ಣಪಂಡಿತನು—ವಿಷ್ಣು ಮೊದಲಾದ ಅನ್ಯದೈವಕ್ಕೆ ಪೊಡಮಡಲೊಲ್ಲೆನು, ಗುಡಿಯ ಹೊಗಲೊಲ್ಲೆನು—ಎಂದು ನೇಮವಂ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಹರಿಹರೇಶ್ವರನ ಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮರಾಕ್ಷಸನನ್ನು ಓಡಿಸಿದನು. 'ಸರಸ ಮೃದುಮಧುರೋಪಮೆಗಳಿಂದ ವಸ್ತುಕವರ್ಣಕದಿಂದ ಶಿವನಂ ಶಿವಗಣಂಗಳನು ರಗಳೆಗಳಿಂದ ನುತಿಸಿ ವಚನದ ರಚನೆ ಹೆಚ್ಚುವಂತೆ ಗಿರಿಜೆಯಕಲ್ಯಾಣವಂ ರಚಿಸಿದನು. ಶತಕಾಷ್ಟಕಾಕ್ಷರಮಾಲಾಗದ್ಯ ಮೊದಲಾದುವಱಿಂದ ಶಿವನಂ ನುತಿಸಿದನು.'

ಈತನಿಗೆ ಹರಿದೇವ, ಹರಿಹರ, ಹರಿಗ, ಹರಿ, ಹರಿಯಣ್ಣಪಂಡಿತ, ಹಂಪೆಯ ಹರೀಶ್ವರ ಎಂಬ ಹೆಸರುಗಳುಂಟು. 'ಪರಮಾನಂದಾಬ್ಧಿ ಪಂಪಾಪುರದರಸವಿರೂಪಾಕ್ಷಸಾಕ್ಷಾತ್ಸುಪುತ್ರಂ' ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಹಂಪೆಯ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನನ್ನೇ ತನ್ನ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕೊಂಡಾಡಿದ್ದಾನೆ.

ಈತನನ್ನು ಪ್ರಾಯಶಃ ಎಲ್ಲಾ ವೀರಶೈವ ಕವಿಗಳೂ ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಲ್ಲಿ ಈತನೇ ಪ್ರಬಲನಾದ ಪೂರ್ವಕವಿಯೆನ್ನಬಹುದು. ಈತನನ್ನು ಭೀಮಕವಿ (1369) ತನ್ನ ಬಸವಪುರಾಣದಲ್ಲಿ—

---

1. ಈ ಮಹಾಕಾವ್ಯವು ಗಿರಿಜಾಕಲ್ಯಾಣವೇ ಆಗಿರಬಹುದು.

ಸರಸಮೃದುಮಧುರೋಪಮೆಗಳಿಂ। ಕುರಿಸೆ ವಸ್ತುಕವರ್ಣಕಂಗಳ ।
ನೆರಪಿ ಹರನಂ ಹರಗಣಂಗಳನ್ಮೈದೆ ಕೀರ್ತಿಸಿದ ।
ಧರೆಗುಭಯುಕವಿಶರಭಭೇರುಂ। ಡರಸುಕವಿಹರಿಬುಧವರನು ॥

.. ..

ಎಂದೂ, ಪದ್ಮಣಾಂಕನು (ಸು. 1385) ತನ್ನ ಪದ್ಮರಾಜಪುರಾಣದಲ್ಲಿ —

ಚದುರಿಂಪು ಸೊಂಪಲಂಕೃತಿ ಚಮತ್ಕೃತಿ ರೀತಿ ।
ಮೃದುಮಧುರಸರಸೋಪಮಾದ್ಯಖಿಳಲಕ್ಷಣಾ ।
ಭ್ಯುದಿತವಸ್ತುಕವರ್ಣಕಂಗಳಿಂ ಶಿವನಂ ಶಿವೈಕ್ಯರಂ ನುತಿಸುತಿರ್ದ॥

. ಶಿವಕವೀಂದ್ರಂ

ಎಂದೂ, ನೀಲಕಂಠನು (ಸು. 15ನೆಯ ಶತಮಾನ) ತನ್ನ ಆರಾಧ್ಯಚಾರಿತ್ರದಲ್ಲಿ—

ಕಂಪಮರ್ದ ಚಂದನದ ಪಂಕದೊಳ್ ಪರಿಮಳಂ ।
ಪೆಂಪುವಡೆದಂತೆ ರಸಭರಿತಪ್ರಬಂಧದೊಳ್ ।
ಸೊಂಪುದೋರುವ ಶಬ್ದಸಂದರ್ಭವೊಪ್ಪುತಿರೆ ಪೊಸತಪ್ಪ ಯುಕ್ತಿಯಿಂದಂ ॥
ಇಂಪಾಗಿ ಶಿವಗಣಪ್ರಕರಮಂ ಕೊಂಡಾಡಿ ।
ಪಂಪೆಯೊಳು ಪಂಪಾವಿರೂಪಾಕ್ಷನೊಳಗವಿದ ।
ಪಂಪೆಯ ಹರೀಶ್ವರಂ ।

ಎಂದೂ ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗೆಯೇ ಈತನನ್ನು ಇನ್ನೂ ಅನೇಕವೀರಶೈವಕವಿಗಳು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಈತನು ಸ್ತುತಿಸುವ ಪೂರ್ವಕವಿಗಳನ್ನು ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಿದ್ದೇವೆ.[1]

ತನ್ನ ಕವಿತಾಚಾತುರಿಯನ್ನೂ ಗುಣಗಳನ್ನೂ ಈ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ: —

ಪ್ರಿಯುವೆಚದಂತೆ ಪುಣ್ಯತತಿಯಂತೆ ಸುಧಾಕರನಂತೆ ಕೊರ್ತ ಮು ।
ಗ್ಧಿಯು ಕಡುನೇಹದಂತಮೃತದಂತೆ ವಸಂತಕನಂತೆ ಪುಷ್ಪಮಾ ॥
ಲೆಯು ಪೊಸಕಂಪಿನಂತೆ ಮಲಯಾನಿಲನಂತೆ ಮರಾಳನಂತೆ ಹಂ ।
ಪೆಯುಹರಿದೇವನುನ್ನತಕೃತಿಪ್ರಸರಂ ಭುವನೈಕಪೂಜಿತಂ ॥

ಜಾಣಂ ರಸಿಕಂ ಸುಜನ । ಪ್ರಾಣಂ ಕವಿತಾನಿಧಾನನಧಿಕಂ ಪುಣ್ಯ ॥
ಕ್ಷೂಣಂ ವರಗಿರಿಜಾಕ । ಲ್ಯಾಣಮನೊರೆದಂ ವಿವೇಕಿ ಹರಿಹರದೇವಂ ॥

ಈ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ದುಷ್ಕವಿಗಳನ್ನು ದೂಷಿಸಿದ್ದಾನೆ :—

ಒಳಗೆಟೆಯದೆ ಸತ್ಕಾವ್ಯದ। ಕಳೆಯರಿಯದೆ ಲಘುತರತ್ವದಿಂ ನಾಲ್ಕುರಡಾ ॥
ಯ್ಕುಳಿವೊತನಾಡಿ ನೆಪೆಹೆ। ಕ್ಕಳವಿಕ್ಕಿದೊಡೊಲ್ವರೇ ಕವೀಂದ್ರಾಭರಣರ್ ॥

1. 168 ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ನೋಡಿ.

ಹಱಿಗವಿಗಳ ಕಬ್ಬಂಗಳ। ಹೊಱಗೆಟಿಯುಕ್ಕರದ ಹೊಲ್ಲೆ ಬಿರ್ಚಿದೊಡೆಲ್ಲಂ॥
ಬಱಿತಾರಗ ಬೀರಗ ನೆ। ತ್ತುಱ ತತ್ತುಱ ನೆಕ್ಕ ಸಕ್ಕ ವಸ್ತುಂ ಬೆಸ್ತುಂ॥ 1

ಪೆಱುವನ ಕಣ್ಗಳಂಧಕನ ಕಾಲ್ಗಳವಿಂತೊಡಗೂಡಿ ಗಾವುದಂ।
ತಳದೊಡೆ ಬಲ್ಲಿದಂ ನಡೆದ ಮಾಚ್ಕೆಯೆನಿಪ್ಪುದೆ ಬೇಡ ಮಾಣಲೇ॥
ಅಱಿಗವಿ ನಿನ್ನ ತನ್ನ ರವಿನೋದಿನ ಕಬ್ಬಮನೋದದಿರ' ಸುಧಾ।
ನಿಳಯದ ಮುಂದೆ ಸತ್ಕೃತಿಯ ಮುಂದೆ ಸುಖಾಬ್ಧಿಯ ಮುಂದದೊರ್ವೆ ಯುಂ॥

ಈತನ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ—

ಗಿರಿಜಾಕಲ್ಯಾಣ.

ಇದರಲ್ಲಿ ಶಿವನಿಗೂ ಪಾರ್ವತಿಗೂ ನಡೆದ ವಿವಾಹವು ವರ್ಣಿಸಿದೆ. ಇದು ಚಂಪೂರೂಪವಾಗಿದೆ; 10 ಆಶ್ವಾಸಗಳಿವೆ; ಕಂದ ವೃತ್ತ ಸಹ 1102 ಇವೆ. ಗ್ರಂಥದ ಉತ್ಕೃಷ್ಟತೆಯನ್ನು ಕವಿ ಈ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ:—

ಸುರತರುವಿನಂತೆ ಸುಜನರ। ಸಿರಿಯಂತೆ ಸರೋಜದಂತೆ ಸುಧೆಯಂತೆ ಸುಧಾ॥
ಕರಕಿರಣದಂತೆ ಹಂಪೆಯ। ಹರಿದೇವನ ಕಾವ್ಯಮಖಿಲಸೇವ್ಯಂ ನವ್ಯಂ॥
ಓದಿದೊಡೆ ಕಲ್ಲ ಮಾಲೆಯ। ನಾದಂ ಕರ್ಬುನದ ಕಡಲೆ ವಾದಿಸೆ ರಸಮಂ॥
ಸೋದಿಸೆಯುರ್ಕಿನಪುಡಿಯೆನಿ। ಪಾದುಷ್ಕವಿತೆಗಳನೆಣಿಸಲೇಕೀಕೃತಿಯೊಳ್॥

ಕಂದಂಗಳಮೃತಲತಿಕಾ। ಕಂದಂಗಳನೂನವಾಕ್ಯಫಲವಿಲಸನ್ಮಾ॥
ಕಂದಂಗಳ್ ತನಿರಸದು। ಕ್ಕಂದಂಗಳ್ ಸೊಗಯಿಸಿರ್ಪುವೀನುತಕೃತಿಯೊಳ್॥

ಗ್ರಂಥಾವತಾರದಲ್ಲಿ ಕವಿ ಪಂಪಾವಿರೂಪಾಕ್ಷನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಬಳಿಕ ಪಾರ್ವತಿ, ಗಣೇಶ, ಷಣ್ಮುಖ, ಶಿವಭಕ್ತರು, ಸರಸ್ವತಿ—ಇವರುಗಳನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ನುತಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಕಥೆಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಆಶ್ವಾಸಗಳ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಗದ್ಯವಿದೆ:—

ಇದು ಸಮಸ್ತಸುರಾಸುರನಿಕರಮಕುಟಖಚಿತದಿನಕರಕರಾಧಿಕ್ಯಮಾಣಿಕ್ಯ ಪ್ರಭಾಪುಂಜರಂಜಿತಸಂಪಚ್ಚರಣನೆನಿಪ ಪಂಪಾವಿರೂಪಾಕ್ಷಶ್ರೀಪಾದಕಮಲಮಕರಂದಮಧುಕರಾಯಮಾನಸತ್ಕವೀಶ್ವರ ಹಂಪೆಯ ಹರಿಹರದೇವವಿರಚಿತಮಪ್ಪ ಶ್ರೀಗಿರಿಜಾಕಲ್ಯಾಣಮಹಾಪ್ರಬಂಧದೊಳ್.

ಈತನು ಪ್ರಾಸವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಱಱಕುಳಕ್ಷಳವಿಚಾರವು ಆವಶ್ಯಕವಿಲ್ಲವೆಂಬಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು—

ನೋಡುವೊಡೊಂದಕ್ಕರಮದು। ಮಾಡುವೊಡುಚ್ಚರಣೆಗೆರಡು ಮೂಱುಂತೆಱನಂ॥
ಕೂಡೆ ಕವಿ ತತಿವಿಚಾರಿಸ। ಬೇಡದಱಿಂ ಱಱಕುಳಕ್ಷಳಂಗಳನಿದಱೊಳ್॥

1. ಈ ಪದ್ಯವು ನಾಗವರ್ಮನ ಛಂದಸ್ಸು ಪುಟ 5 ರಲ್ಲಿಯೂ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ.

ಎಂಬ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಇದರಿಂದ ಹರೀಶ್ವರನ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಱೞಕುಳಕ್ಷಳಗಳ ಪ್ರಾಸವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅವ್ಯವಸ್ಥೆ ಉಂಟಾದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಈ ಅವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ನಿವಾರಣೆಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ **ಕೇಶಿರಾಜನು** (ಸು. 1260) ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣದಲ್ಲಿ ಱೞಕುಳಕ್ಷಳಂಗಳ ವಿಷಯವಾಗಿ ಬಹಳ ವಿಚಾರಮಾಡಿ ಇವುಗಳ ಪ್ರಾಸನಿಯಮವನ್ನು ವಿಧಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಕೇಶಿರಾಜನಿಗೆ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದ ಜೈನಕವಿಗಳು ಪ್ರಾಯಿಕವಾಗಿ ಱೞಕುಳಕ್ಷಳಭೇದಸೂಚಕವಾದ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿಯೇ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಈ ನಿಯಮಗಳು ಆವಶ್ಯಕವಿಲ್ಲವೆಂದು ಕಂಠೋಕ್ತವಾಗಿ ಹೇಳಿರುವ ಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ಹರೀಶ್ವರನೇ ಮೊದಲನೆಯವನು.

ಈತನ ಬಂಧವು ಜೈನಶೈಲಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಲಲಿತವಾಗಿಯೂ ಮೃದುಮಧುರಗಂಭೀರವಾಗಿಯೂ ಇದೆ.

ಇವನ ಗಿರಿಜಾಕಲ್ಯಾಣದಿಂದ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ—

ಚಂದ್ರ.

ಕರಮೆಸೆದತ್ತು ಕೌಮುದಿಯ ಬಿತ್ತು ಚಕೋರಿಯ ತುತ್ತು ನೀರಜೋ ।
ತ್ಕರದ ವಿಪತ್ತು ತಾರೆಗಳ ತೊತ್ತು ಸುಧಾಂಬುಧಿಯೊತ್ತು ಮತ್ತುಮಂ ॥
ಬರದ ಪುಳಿಂದಿ ತಾಳ್ದಿಸೆವ ಮೂಗಿನ ಮುತ್ತುಮಗುಳ್ದು ನೋಡಲ ।
ಚ್ಚರಿಯೆನಿಸಿತ್ತು ಮೂಡದೆಸೆಯಿಂದೊಗೆತರ್ಪ ಹಿಮಾಂಶುಮಂಡಳಂ ॥

ವರ್ಷಾಕಾಲ.

ತರದಿಂ ಶಿಖಿ ಚಾದಗೆ ಮಧು। ಕರಮಂಚೆ ಪಯೋಧರಂಗಳನುನಯದಿಂದಂ ॥
ಕರೆದುವು ನೆರೆದುವು ಮೊರೆದುವು। ಪರೆದುವು ತೊರೆದುವು ನಿರಂತರಂ ಕಾರ್ಮೊಗದೊಳ್

ಗ್ರೀಷ್ಮ.

ಎಲೆ ಎಲೆ ನೋಡು ನೋಡು ಕೆಲನುಂ ಬಲನುಂ ನೆಲನುಂ ದವಾಗ್ನಿ ಸು ।
ಟ್ಟೊಲೆಯವೊಲಾಗೆ ಮೆಟ್ಟದಡಿಯೆತ್ತಿದ ಕಾಲುರೆ ಸೀಯೆ ನಿಂದಿರಲ್ ॥
ಚಲಿಯಿಸಲಾರದಾತಪದೆ ಹಸ್ತಮನೆತ್ತಿ ಬಿಱಿಲ್ದು ಘೀಳಿಡು ।
ತ್ತೊಲೆದುದು ಚೇಷ್ಟೆಗುಂದಿಡುದು ಜೋಲ್ದುದು ಬಿೞ್ದುದು ಬೆಂದುದೊಂದಿಭಂ ॥

ಸೂರ್ಯಕಿರಣ.

ಇಳೆಯ ಮುಸುಂಕಂ ಮೆಲ್ಲನೆ। ಕಳೆಯುತ್ತೆಚ್ಚರಿಸುತುಂ ರಥಾಂಗಮನಬ್ಜಂ॥
ಗಳನೆವೆದೆಪೆಯಿಸುತುಂ ದೆಸೆ। ಗಳನೆಱಿಸುತೆೞ್ದುವಾಗಳಿನನ ಕರಂಗಳ್ ॥

ಗಿಳಿ.

ಬಿಗಿಯುಪ್ಪಿ ಮೊಗಮನಿಟ್ಟು। ಲಿಗಳಂ ನಸುಮುಚ್ಚಿ ಪಕ್ಷಯುಗಮೆೞಲೆ ರಸಂ॥
ಡೆಗೆವ ದನಿ ನಿಮಿಱೆ ನಾಲಗೆ। ಚಿಗುರುತ್ತಿರೆ ಸವಿದುದೊಂದು ಗಿಳಿ ತನಿವಣ್ಣಂ ॥

ಪಾರಿವ.

ನಲಿದು ಕೊರಲೆತ್ತಿ ಕುಕಿಲಿಱೆ। ದುಲಿದುಪೆ ಸುೞಿದೆಳಸಿ ಬಳಸಿ ಬೞಿಸಂದು ಪೆಳಂ॥
ಚಲಿದೊಲೆದು ಪಕ್ಕವುಂ ಬಿ। ರ್ಚಿ ಲಲ್ಲೆಗೆಯ್ದುತ್ತು ಪಾರಿವಂ ಪಾರಿವದೊಳ್ ॥

ಚಾತಕ.

ನೆಗೆದುದು ಸಾರ್ದು ಪೊರ್ದಿತವುರ್ದತ್ತು ತುಳಂಕಿತು ಬೆಂಗೆ ನೀರಧಾ।
ರೆಗಳುಪೆ ನಾಂಟಲೇಂಟದುದು ನೀಹದೆ ನೋಡಿತುದಂಚಚಂಚುವಿಂ॥
ದುಗಿದುದು ಪಕ್ಕದಿಂ ಪೊಡೆದುದಂಫ್ರಿಗಳಿಂದೊದೆದತ್ತು ನೆತ್ತಿಯಿಂ।
ನೆಗಪಿದುದಪ್ಪಿತಳ್ಕಿಱಿದುಧಂಬುಕಣಂಗಳನೊಂದು ಚಾತಕಂ॥

ಕಪಿ.

ಪಱಿದಲೆಯಿಟ್ಟು ಪಲ್ಗಿರಿದು ಹರ್ರನುತುಬ್ಬಿಸಿ ಪುರ್ಬನೇಱಿಸು।
ತ್ತುಱುಗಿಸಿ ನೋಡಿ ದಾಂಟಲನುಗೆಯ್ಯುತೆ ತೂಗುತೆ ಝುಂಕಿಸುತ್ತೆ ಬಾ॥
ಯ್ದೆಱೆದೊಲೆಯುತ್ತೆ ಕೆಯ್ಮುಗಟಿ ಜಾಗಿಸಿ ಕುರ್ಗುತುವೇಡಿಸುತ್ತೆ ತಾಂ।
ನೆಱೆ ನಗಿಸಿತ್ತು ತಾಪಸಕುಮಾರರನಲ್ಲಿಯದೊಂದು ಮರ್ಕಟಂ॥

ಜಿಂಕೆ.

ತಿರುಗುವ ತನು ಬೆರ್ಚುವ ಕಣ್। ಪರಿವ ಮನಂ ನಟ್ಟ ಕಿವಿಯುಡಂಗುವ ಸುಯ್ಯುಂ।
ಸರಳಂ ಮಿಱುತೆ ಹರಿಣಂ। ಸರಳಿಸಿತಯ್ದಾಱನೇಱಿನೆಂಟೊಂಬತ್ತಂ॥

ಪಾರ್ವತಿ.

ಬರೆದರೊ ಬಯ್ತರೊ ಪೊಲ್ದರೊ। ಪೊರೆದರೊ ಬೆಚ್ಚರೊ ಮೆರಳ್ಚಿ ಕರುವಿಟ್ಟರೊ ಕಂ॥
ಡರಿಸಿದರೊ ಕಡೆದರೋ ಎನೆ। ಗಿರಿರಾಜತನೂಜೆ ಪೂಜೆಯೊಳ್ ರಾಜಿಸುವಳ್॥

ಶಬರಿ.

ಎಣ್ಣೆಯೊಳೆರನೇಱಿಲ ತನಿ। ವಣ್ಣಂ ನುಣ್ಣಿಸಿದನಬ್ಜಭವನೆನಿಸುವ ಮೆ॥
ಯ್ವಣ್ಣದ ಶಬರಿ ತಮಾಲದ। ತಣ್ಣೆೞಲೊಳ್ ಕಣ್ಣ ಬೆಳಗೆ ಬೆಳಗಾಗಿರ್ದಳ್॥

ಶಾಲಿ.

ಸೊಂಪಾಗುತ್ತಂಕುರಿಸು। ತ್ತಂ ಪಸುರೇಱುತ್ತೆ ಕಂಪರಿದು ಪೊಡೆಯೊತ್ತು॥
ತ್ತಂ ಪಾಲೇಱುತ್ತಂ ನೆಱೆ। ದಿಂಪಿಂ ನಳನಳಿಸಿ ಶಾಲಿವನಮೆಸೆದಿರ್ಕುಂ॥

ಮಾವು.

ಅರಳೆಲೆ ಮೇಲಾಡುತ್ತಿರೆ। ಭರದಿಂ ಮೂಂಗಾಯ್ಗಳೊಲೆಯೆ ಕೆಲಬಲದೊಳ್ ನಿಂ॥
ದರಗಿಳಿಯು ತೊದಳ್ನುಡಿ ಬಿ। ತ್ತರಿಸೆ ವಸಂತನ ಕುಮಾರನೆನಿಸಿತ್ತಾಮ್ರಂ॥

ದೇಶ.

ಬಳಸಿದುವೊಪ್ಪಿದುವು ಜಿನುಗಿ। ಗಟಿಪಿ ಕುಳಿರ್ಕೊಳ್ಳಿ ಕತ್ತಲಿಸಿ ಮಲೆದುದ್ದಂ ॥
ದಳೆದು ಫಳವಾಗಿ ಪರಿವಡೆ। ದಳಿ ಗಿಳಿ ಮಡು ಗಿಡು ಕರಿ ಗಿರಿ ಚೂತಂ ಗೀತಂ ॥

ಫಾಲನೇತ್ರಾಗ್ನಿ.

ಪೊಗೆದುದು ಪೊತ್ತಿದತ್ತು ಕಿಡಿಯಿಟ್ಟುದು ನಾಲ್ದೆಸೆದೋಱಿದತ್ತು ಬಾಂ।
ಗೊಗೆದುದು ನಿಂದು ಪೊಂಬೆಳಗುವಂ ಪರೆಪುತ್ತದು ದಂಧಗಿಲ್ಧಗಿ ॥
ಲ್ಧಗಿಲೆನುತಟ್ಟಿತಟ್ಟಿದುದು ಮುಟ್ಟಿತು ಮುಟ್ಟಿತು ತಿಂದು ತೇಗಿದ।
ತ್ತಗಿಯದೆ ನಿಂದ ಪೂಗಣೆಯನಂ ಪಣೆಗಣ್ಣುರಿ ಪಂಪೆಯಾಳ್ದನಾ ॥

ವಿರಹ.

ವಿರಹದೊಳೀಕೆಗಕ್ಕ ಬಿಸಜಂ ವಿಷಜಂ ಹಿಮರೋಚಿ ಸೂಚಿ ಪಾ।
ದರಿ ದರಿ ಮಾವು ಪಾವು ಕುಮುದಂ ಕುಮುದಂ ತನಿಗಬ್ಬು ಮಬ್ಬುಕ ॥
ತ್ತುರಿಯುರಿ ಗಾಳಿ ದಾಳಿ ಕುಸುಮಂ ವಿಷಮಂ ಪೊಸ ಬಾಣೆ ಬಾಳ್ ವನೋ।
ತ್ಕರಿ ಪುರಿ ಹಂಸೆ ಹಿಂಸೆ ಮೊರೆವಾಱಿಡಿಯಾರಡಿ ತಿಂಗಳಿಂಗಳಂ ॥

ಶಬರನ ಪ್ರಲಾಪ.

ಪಾಸಿನಮೇಲೆ ಪಟ್ಟಿರಿಸಿ ಪಾಲೆಪೆದೆನ್ನೊಡಗೂಡಿ ಬಾಲಕಾ।
ಭ್ಯಾಸದಿನೆತ್ತಿ ಸತ್ತಿಗೆಯ ತಣ್ಣೆಳಲೊಳ್ ಬಳೆವಂತೆ ಮಾಡಿಯು ॥
ಚ್ಚಾಸನದಲ್ಲಿ ತಂದಿರಿಸಿಯೋವಿದ ಕುನ್ನಿಯನೀವರಾಹನೀ।
ನಾಸಿಗನೀಕಠೋರವುನನೆನ್ನಯ ಮುಂದೆ ಸಮಂತು ಕೊಲ್ವುದೇ ॥

ಪಂಪಾಶತಕ.

ಈ ಗ್ರಂಥವು ಪಂಪಾವಿರೂಪಾಕ್ಷಸ್ತುತಿರೂಪವಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ನೂರು ವೃತ್ತಗಳಿವೆ. ಈ ಶತಕದ ಉತ್ಕೃಷ್ಟತೆಯನ್ನು ಕವಿ

ಜಯ ಜಯ ಪುಣ್ಯಮಾರ್ಗಮಿದು ಸಾತ್ವಿಕಲಕ್ಷಣಮಿಂತಿದಾದ್ಯರ।
ನ್ವಯಮಿದನೂನಭಕ್ತಿರಸಪೂರಮಿದುತ್ತಮಶೀಲಭಕ್ತರಾ ॥
ಶ್ರಯಮಿದು ತಪ್ಪದೆಂದು ಶರಣರ್ ಮಿಗೆ ಬಣ್ಣಿಸೆ ಪೇಳ್ದನಾಹ ಹಂ।
ಪೆಯ ಹರಿದೇವನೀಶತಕಮಂ ಸಕಲೇಷ್ಟಫಲಪ್ರದಾತೃವಂ ॥

ಎಂಬ ಕೊನೆಯ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ:—

ತೆರೆ ಮಸಗಲ್ ಸುಖಾಶ್ರುವಿದಿರೇಱುತಿರಲ್ ಪುಳಕಂ ಬೆಮರ್ ಕರಂ।
ಪರಿಯಿಡೆ ಗದ್ಗದಂ ಸುಱಿಗೊಳುತ್ತಿರೆ ಕಂಪನಮುರ್ಕಿ ಲೀಲೆಯೊ ॥

ತ್ತರಿಸುತಿರಲ್ ಮದೀಶನಿಜಭಕ್ತಿತರಂಗಿಣಿ ಮಿಗುತುಬ್ಬರಂ ।
ಬರಿಯುತುಮೆನ್ನ ಮೇಲೆ ಮಡುಗಟ್ಟುವುದೆಂದೆಲೆ ಹಂಪೆಯಾಳ್ದನೇ ॥

ಸತಿಪುತ್ರರ್ ಮಿತ್ರರಾಪ್ತರ್ ತನುಧನಮನವೆಂಬಿಂತಿವಂ ನಿತ್ಯಮೆಂದು ।
ಕ್ಕತರವ್ಯಾಸಂಗದಿಂ ಮೆಯ್ಯಱಿಯದೆ ಮರುಳಾಗಿರ್ದನೆನ್ನಂ ದುರಾಶಾ ॥
ವೃತನಂ ದುರ್ಮೋಹಿಯಂ ದುಸ್ತರತರವಿಷಯವ್ಯಾಪ್ತನಂ ದುರ್ಧೈರ್ಯನೋ ।
ಹತನಂ ದುರ್ಬೋಧನಂ ರಕ್ಷಿಪುದೆಲೆ ಕೃಪೆಯಿಂದಂ ವಿರೂಪಾಕ್ಷಲಿಂಗಾ ॥

ಹರಣಂಗಳ್ ಕಳೆಯೇಱೆ ಲೋಚನಯುಗಂ ನೀರೇಱೆ ಮೆಯ್ಯೆಲ್ಲವಂ ।
ಕುರವೇಱಲ್ ನುಡಿ ಕಂಪವೇಱೆ ಕರಣಂಗಳ್ ಲೀಲೆಯೇಱಲ್ ಮೊಗಂ ॥
ಸಿರಿಯೇಱಲ್ ತಲೆಗೇಱಿದುತ್ಸವದೆ ನಿನ್ನಂ ಪೂಜಿಸುತ್ತಾನುಮಾ ।
ದರದಿಂದೀಕ್ಷಿಸುತಾಡುತಿರ್ಪುದೆನಗಿನ್ನೆಂದೋ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನೇ ॥

ಪೋಗೆನೆ ಪೋಪ ಬಾರೆಲವೊ ಬಾರೆನೆ ಜೀಯ ಹಸಾದವೆಂದು ಬೆ ।
ಳ್ವಾಗುತೆ ಬರ್ಪ ಮಾಣೆಲವೊ ಸುಮ್ಮನಿರೆಂದೊಡೆ ಸುಮ್ಮನಿರ್ಪ ಮ ॥
ತ್ತಾಗಳೆ ಬಗ್ಗಿಸಲ್ ನಡುಗಿ ಬೀಱುವ ಸೇವಿಪ ಕಷ್ಟವೃತ್ತಿಯಂ ।
ನೀಗಿದೆನಿಂದು ನಿಮ್ಮ ದಯೆಯಿಂ ಕರುಣಾಕರ ಹಂಪೆಯಾಳ್ದನೇ ॥

ಮನುಜರ ಮೇಲೆ ಸಾವವರ ಮೇಲೆ ಕನಿಷ್ಠರ ಮೇಲೆ ಪದ್ಯಮಂ ।
ತನತನಗಿಂದ್ರಚಂದ್ರರವಿಕರ್ಣದಧೀಚಿಬಲೀಂದ್ರನೆಂದು ತಾ ॥
ನನವರತಂ ಪೊಗಳ್ದು ಕೆಡಬೇಡೆಲೆ ಮಾನವ ನೀನಹರ್ನಿಶಂ ।
ನೆನೆ ಪೊಗಳರ್ಚಿಸೆಮ್ಮ ಕಡುಸೊಂಪಿನ ಪೆಂಪಿನ ಪಂಪೆಯಾಳ್ದನಂ ॥

ಮನೆ ನೆಱಲಾಗೆ ಪೆಂಡಿರನಿದಾಗೆ ಸುತರ್ ಪಿರಿದಾಗೆಯರ್ಥದಾ ।
ರ್ಜನೆ ಘನಮಾಗೆ ಯೌವನಮದಾಗೆ ಬಳಿಕ್ಕದನೇನನೆಂದಪೆಂ ॥
ತನತನಗುರ್ಬುತಂಕುರಿಸುತುಂ ನೆಱೆ ಪಲ್ಲವಿಸುತ್ತೆ ಪರ್ವುತುಂ ।
ನನೆಕೊನೆವೋಗಿ ಮಾಯೆ ಕೊಱಚಾಡದೆ ಮಾಣ್ಬುಳೆ ಹಂಪೆಯಾಳ್ದನೇ ॥

ಶಿವಗಣದ ರಗಳೆಗಳು.

ಈ ಗ್ರಂಥವು ಪ್ರಾಯಿಕವಾಗಿ ರಘಟಾರೂಪವಾಗಿದೆ; ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಗದ್ಯಕಂದ ವೃತ್ತಗಳೂ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿಯ ರಗಳೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಇಷ್ಟೇ ಎಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ; ಕೆಲವರು ನೂರೊಂದು ರಗಳೆಗಳೆಂದೂ ಕೆಲವರು ನೂರಿಪ್ಪತ್ತು ರಗಳೆಗಳೆಂದೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ನಮಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾದ ಪ್ರತಿ ದೊರೆತಿಲ್ಲ. ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ—ತಮಿಳುಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆದಿರುವ ಪೆರಿಯಪುರಾಣವೆಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿತರಾದ ಅರುವತ್ತುಮೂವರೆಂಬ ಶಿವಭಕ್ತರ ಮೇಲೆಯೂ ಇತರಶಿವಭಕ್ತರ ಮೇಲೆಯೂ ರಗಳೆಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಒಂದು ಪ್ರತಿಯ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಈ ಪದ್ಯವಿದೆ:—

ಹಂಪೆಯ ಶಂಕರದೇವರ । ಹಂಪೆಯ ಗುರು ಮಾದಿರಾಜದೇವರ ಮತ್ತಂ ॥
ಹಂಪೆಯ ಮಾದರಸರ ದಯೆ । ಯಿಂ ಪೊಗಳ್ದಂ ರಸಿಕಚಕ್ರಿ ಹರಿಹರದೇವಂ ॥

ಹರೀಶ್ವರನು ಈ ದೊಡ್ಡ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ರಘಟಾರೂಪವಾಗಿ ಬರೆದುದರಿಂದ ಜನರು 'ರಗಳೆಯ ಕವಿ' ಎಂದು ಈತನನ್ನು ಪರಿಹಾಸಮಾಡಿದಂತೆಯೂ ಈ ಅಪವಾದವನ್ನು ನೀಗುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಈತನು ಗಿರಿಜಾಕಲ್ಯಾಣವೆಂಬ ಮಹಾಕಾವ್ಯವನ್ನು ಬರೆದು ತನ್ನ ಪ್ರೌಢಿಮೆಯನ್ನು ತೋರಿಸಿದಂತೆಯೂ ಪ್ರತೀತಿಯಿದೆ.[1]

ಈ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪಭಾಗವನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ—

ಕಾಶ್ಮೀರವರ್ಣನೆ.

ರಗಳೆ.

ಶ್ರೀವಸುಮತೀವದನಮುಕುರವೆಂದೆನಿಸಿರ್ಪ ।
ಪಾವನಂ ಸಕಲದೇಶಕ್ಕೆ ತಾನೆನಿಸಿರ್ಪ ।
ಶಾರದಾದೇವಿ ಪ್ರಸನ್ನೆಯಾಗಿರುತಿರ್ಪ ।
ಚಾರುತರನೂತನಕಳಾವಿದರುಮಿರುತಿರ್ಪ ।
ಊರೂರ್ಗೆ ತೀವಿದ ತಟಾಕನಿಕರಂಗಳಿಂ ।
ಊರೂರ್ಗೆ ಕಿಕ್ಕಿಱಿದ ಕೊರ್ವಿದ ವನಂಗಳಿಂ ।
ವನದೊಳಗೆ ಸುೞಿವ ಕಸ್ತೂರಿಯ ಮೃಗಂಗಳಿಂ ।
ವಿನಯದಿಂದೆಯ್ತರ್ಪ ಚಮರೀಮೃಗಂಗಳಿಂ ।
ನಗರನಗರಿಯೊಳೆಸೆವ ದೇವಾಲಯಂಗಳಿಂ ।
ಮುಗಿಲನಳ್ಳಿಱಿವ ಘನಮಾಟಕೂಟಂಗಳಿಂ ।
ದೆಸೆವ ಕಾಶ್ಮೀರದೇಶಂ ರಂಜಿಸುವುದಿಳೆಗೆ ।
ಪೊಸಪೊಸ ಬನಂ ಪಟ್ಟಣಂಗಳಿಂದುರ್ವರೆಗೆ ।
ಬಂಧನಂ ಪೂಮಾಲೆಯೊಳಗಲ್ಲದಲ್ಲಿಲ್ಲ ।
ಅಂಧತ್ವಮಾಕತ್ತಲೆಯೊಳಲ್ಲದಲ್ಲಿಲ್ಲ ।
ಕೊಯ್ವ ನುಡಿ ಕೆಯ್ಗಳೊಳ್ ಮಾನಿನಿಯರಳಿಕದೊಳ್ ।
ಬಯ್ವ ನುಡಿ ಗಿಳಿಗಳೊಳ್ ನಲ್ಲರೊಳ್ಜಗಳದೊಳ್ ।
ಬಡತನಂ ಲತೆಗಳೊಳ್ ಲಲನೆಯರ ನಡುವಿನೊಳ್ ।
ಕಿಡಿಸುವುದು ವಂಶಮಂ ಮೇದರೊಳ್ ವೃಷಭನೊಳ್ ।
ಅವನಿಗತಿಕಂಟಕಂ ಕೇತಕೀವೃಂದದೊಳ್ ।
ಭುವನಕಂಟಕವೆಂಬುದಂಬುಜದ ನಾಳದೊಳ್ ।

---

1 ಚಿಕ್ಕನಂಜೇಶನ (ಸು. 1600) ರಾಘವಾಂಕಚಾರಿತ್ರದ 14ನೆಯ ಸಂಧಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಈ ವಿಷಯವು ಸೂಚಿತವಾಗಿದೆ.

ಇಂತಿವಱೊಳಲ್ಲದಿಲ್ಲಾನಾಡೊಳೆಲ್ಲಿಯುಂ ।
ಸಂತತಂಸುಖಮಯಂ ದೇಶದೊಳಗೆಲ್ಲಿಯುಂ ।

ನಂಜಿಯಣ್ಣನ ಬಾಲ್ಯ.
ಗದ್ಯ.

ಇಂತು ನಂಬಿಯಣ್ಣಂ ಶಿಶುವೇಷದೊಳ್ ನಳನಳಿಸಿ ತೊಳತೊಳಗಿ ಕಂಡವರ ಕಣ್ಣ ಮಣಿ ಎತ್ತಿದರ ಹಸ್ತದಮೃತಫಲಂ ಮುಟ್ಟಿದರ ಮೆಯ್ಯ ಪುಳಕಂ ಅಪ್ಪಿದರೊಪ್ಪಂ ಸಾಗಿಪರ ಸೋಗಿಲ ಧನಂ ಕೆಯ್ಕೊಂಬವರ ಕಡವರಂ ಎನಿಸಿ, ಪರವೆನಾಚಿಸಂಕಿಲಿನಾಚಿಯರನಪ್ಪುವ ತೋಳಿವೆಂಬಂತೆ ತೋಳಾಡಿಸುತ್ತುಂ ಮುಂದೆ ಶಿವನೊಡನಾಡುವ ಹುಸಿಜಗಳವೆಂಬುದಂ ಸೂಚಿಸುವಂತೆ ತೊದಳ್ನುಡಿಯಂ ನುಡಿಯುತ್ತುಂ ದೇವನಂ ತನಗೆ ಕುಂಟಣಿಯಂ ಮಾಡಿ ನಡೆಯಿಸುವುದೀಪರಿಯೆಂದು ತೋರ್ಪಂತೆ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ದಟ್ಟಡಿಯಿಡುತ್ತುಂ ಪುಟ್ಟಿಸಿದರ್ ತಾವೆಂದು ಬಗೆದು ಮುದ್ದಾಡಿಸುವ ತಾಯ್ತಂದೆಗಳ ಮೊಗಮಂ ನೋಡಿ ನಗುವಂತೆ ಮುಗುಳ್ನಗೆನಗುತ್ತುಂ ದೇವಾ ಸಂಸಾರಂಬುಗದ ಮುನ್ನಂ ಬೇಗಮೆಂದು ಬಂದು ಎನ್ನಂ ತೊಟ್ಟಿಗೊಂಬೆಯೆಂದುಮ್ಮಳಿಕೆಯಿಂದೊರ್ಮೊರ್ಮೆ ಬೆರ್ಚಿ ಬೆರ್ಚಿಯುಱುತುಂ ಈತೆಱದೊಳ್ ಬಂದೆರಡುನಾಲ್ಕಯ್ದು ವತ್ಸರಂ ಬರಂ ನೆಱೆದುವು.

ಕರ್ಪಿನ ಕಾಂತಿಯಿಂ ಕುರುಳ್ಗೊಂಡು ದಟ್ಟೈಸಿ ಕವಲಿಱಿದ ಕುಂತಳಂ ಗಂಗಾಧರನೊಳ್ ಪುರುಡಿಸಿ ತೆರೆಮಸಗಿದ ಕಾಳಿಂದೀನದಿಯಂ ಶಿರೋಗ್ರದೊಳ್ ಧರಿಸಿದಂತಿರ್ದಪುದು. ಭಾಳಸ್ಥಳದೊಳ್ ಭರಿತಮಾಗಿ ಬೆಳಗುವ ಭಸಿತವಳಯಂ ಮೃಡಂ ಮುಡಿಯಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿದೊಡೆ ತಾಂ ಸಸಿಕಳೆಯಂ ನೊಸಲೊಳಿಟ್ಟಂತಿರ್ದಪುದು. ಕರ್ಣದೊಳ್ ಕೆಯ್ಗೊಳಿಸಿ ಪೊತ್ತದೊಳೆಱೆದು ಬಿತ್ತರಿಸುವ ಉತ್ತಮದ ಮುತ್ತಿನ ಕಡುಕುಗಳ್ ಮುಂದೆ ನೀಂ ಭೋಗಿಸುವ ಸಕಲಸೌಭಾಗ್ಯಕ್ಕೆ ಬೀಜಭೂಮಿಯಾಗಿರಲ್ಕೆ ಚಂದ್ರಧರನೆಮ್ಮಂ ಕಟಿಪಿದನೆಂದೇಕಾಂತಂಬೇಳ್ವ ಪುಣ್ಯದುರುಳಿಗಳಂತಿರ್ದಪುವು. ಮೃದುಪದತಳಂಗಳ್ ಲಾವಣ್ಯಕ್ಕೆ ನಗೆ ತನಗೆನುತ್ತೆ ನಟ್ಟು ನೋಡುವ ನಾಯಕಿಯರ ದಿಟ್ಟಿಗಳಿಂ ಚರಣತಳಂ ಕಣ್ಬೆತ್ತಂತಿರ್ದಪುದು. ಏಱುವ ಜವ್ವನಂ ಶಿವಪೂಜೆಗೆಂದರಳಲಿರ್ದ ಪರಿಮಳದ ಮೊಗ್ಗೆಯಂತಿರ್ದಪುದು. ಇಂತೀ ಕುಮಾರಂ ಮರ್ತ್ಯನಲ್ಲ, ಏನಾನುಮೊಂದು ಕಾರಣದಿಂ ಬಂದ ಗಣೇಶ್ವರನಾಗವೇಳ್ಕುಂ.

ಮುಡಿಗೆಯ ಅಷ್ಟಕ.

ಹರೀಶ್ವರನು ಒಂದಾನೊಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಲೆಬಾಗಿ ಈಶ್ವರದರ್ಶನಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಅವನ "ಮಂಡೆಯೊಳ್ ತಳೆದ ರುದ್ರಾಕ್ಷವಿತತಿಪ್ರಸವದ ಟೊಪ್ಪಿಗೆ" ಕೆಳಕ್ಕೆ ಬೀಳಲು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಹಸಿತಮುಖರಾಗಿ "ಹರಿಯರಸನು ಮುಡಿಗೆಯನೇತಕಿಕ್ಕಿದನೊ" ಎನ್ನಲು ಹರೀಶ್ವರನು ಅವನ್ನೇ ಮುಡಿಗೆಮಾಡಿ ಶಿವಸ್ತುತಿ

ರೂಪವಾದ ಈ ಅಷ್ಟಕವನ್ನು ಹೇಳಿದಾಗ್ಗ ಅದನ್ನು ಯಾರೂ ತೆಗೆಯಲಾರದೆ ಹೋಗಲು ಚಂಡೇಶನು ಆ ಟೊಪ್ಪಿಗೆಯನ್ನು ತೆಗೆದು ಹರಿಹರನ ತಲೆಯ ಮೇಲಿಟ್ಟು ಅಂತರ್ಧಾನವಾದನು ಎಂಬುದಾಗಿ ರಾಘವಾಂಕಚಾರಿತ್ರದಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

ರಾಘವಾಂಕನ (ಸು. 1165) ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರಕಾವ್ಯದ ಒಂದು ಪ್ರತಿಯ ಆದಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ದೊರೆವ ಗದ್ಯದಲ್ಲಿ[1] ಹರೀಶ್ವರನನ್ನು, ಸರಸಕವಿಸಾರ್ವಭೌಮ, ಚತುರಕವಿಚತುರ್ಮುಖ, ಭಾವಕವಿಭಾಳಲೋಚನ, ವರ್ಣಕಕವಿಕರ್ಣಾವತಂಸ, ವಸ್ತುಕಕವಿಮಸ್ತಕನ್ಯಸ್ತಹಸ್ತ, ಅದಟಕವಿಮಾನಮರ್ದನ, ಗರ್ವಿತಕವಿಗಿರಿವಜ್ರದಂಡ, ಉಭಯಕವಿಶರಭಭೇರುಂಡ, ವರ್ತಮಾನಕವಿವೇಶ್ಯಾಭುಜಂಗ, ಕರ್ಣಾಟಕಾವ್ಯಲಕ್ಷ್ಮೀದೀಕ್ಷಾಚಾರ್ಯ, ಶಿವಯೋಗಚಕ್ರೇಶ್ವರ, ಲೋಕಾರಾಧ್ಯ, ಸಾಕಾರಸುಧರ್ಮಮರ್ತ್ಯಲೋಕದ ಮಹಾದೇವ, ಎಂದು ವಿಶೇಷಿಸಿ ಹೇಳಿದೆ.

ರಾಘವಾಂಕ. ಸು. 1165.

ಈತನು ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರಕಾವ್ಯ, ಸೋಮನಾಥಚರಿತೆ, ಸಿದ್ಧರಾಮಪುರಾಣ ವೀರೇಶ್ವರಚರಿತೆ, ಶರಭಚಾರಿತ್ರ, ಹರಿಹರಮಹತ್ತ್ವ ಎಂಬ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ಮೂರು ಗ್ರಂಥಗಳು ನಮಗೆ ದೊರೆತಿವೆ; ಉಳಿದ ಮೂರು ಗ್ರಂಥಗಳು ದೊರೆತಿಲ್ಲ, ಆದರೂ ಇವುಗಳು ರಾಘವಾಂಕಕೃತವೆಂದು **ಚಿಕ್ಕ ನಂಜೇಶನ** (ಸು. 16ನೆಯ ಶತಮಾನ) ರಾಘವಾಂಕಚರಿತ್ರದಿಂದ ತಿಳಿಯಬರುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ, ಈತನು ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರಕಾವ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಿ ಸರಸ್ವತಿಮಾಡಿದುದರಿಂದ ಈತನ ಸೋದರದಮಾವನೂ ಗುರುವೂ ಆದ ಹರೀಶ್ವರನು ಕೋಪಗೊಂಡು ಇವನ ಐದು ಹಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಮುರಿದು ಕಳೆದು ಇವನಿಂದ ಐದು ಶೈವಕೃತಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಮರಳಿ ಹಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟನೆಂದು ಪದ್ಮರಾಜಪುರಾಣದಲ್ಲಿಯ (ಸು 1385)

ಅಂತಾಗೆ ತನ್ನಗ್ರಜೆಯ ಸುತಂ ಸುಕವಿಹ್ಯ |
ತ್ಕಾಂತಂ ಸುಕವಿವನವಸಂತಂ ಜಲುಭಯಕವಿ |
ಸಂತಾನಶರಭಭೇರುಂಡ ರಾಘವನೊರೆದ ನರನುತಿಗೆ ಮುಳಿದು ಕಳೆದು ||
ದಂತವೈದುಂ ಮಗುಳೆ ಶೈವಕೃತಿಪಂಚಕವ |
ನಂತವನಿನುಸಿರಿಸಿಯುವಂ ಕೊಟ್ಟು ಪರವಾದ |
ವಂ ತಡೆಯುದಾತನಿಂ ವಾದಮುಖದಿಂ ಗೆಲಿದನವನ ಕವಿತಾವ್ಯಾಜದಿಂ ||

ಎಂಬ ಪದ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿವುದರಿಂದ ಈತನು ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರಕಾವ್ಯವಲ್ಲದೆ ಐದು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಬರೆದನೆಂಬುದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಭೈರವೇಶ್ವರಕಾವ್ಯದ ಕಥಾಸೂತ್ರರತ್ನಾಕ

---

1. 184 ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ನೋಡಿ.

ರವಲ್ಲಿಯೂ "ರಾಘವಾಂಕನು ಶರಣರ ಚಾರಿತ್ರಪಂಚಕಾವ್ಯವಂ ಪೇಳಿದನು" ಎಂಬ ಇದೇ ವಿಷಯವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಈತನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಚಿಕ್ಕನಂಜೇಶನ ರಾಘವಾಂಕಚರಿತ್ರದಿಂದ ಈ ಅಂಶಗಳು ತಿಳಿಯುತ್ತವೆ:—

ಈತನು ಕುಂತಳದೇಶದಲ್ಲಿ ತುಂಗಭದ್ರಾತೀರದಲ್ಲಿರುವ ಪಂಪಾಪುರದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದನು. ಈತನ ತಂದೆ ಮಹಾದೇವಭಟ್ಟನು ; ತಾಯಿ ರುದ್ರಾಣಿ ; ಹಂಪೆಯ ಹರೀಶ್ವರನು ಈತನ ಸೋದರದ ಮಾವನು, ಮತ್ತು ಗುರು. ಈತನು ತನಗೆ ಕವಿತಾಶಕ್ತಿಯುಂಟಾದ ಮೇಲೆ ಪಂಪಾಪುರದ ರಾಜನಾದ ದೇವರಾಜನ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ವಿದ್ವಾಂಸರೆಲ್ಲರೂ ಮೆಚ್ಚುವಂತೆ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರಕಾವ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಿ ಓದಿದನು. ಹೀಗೆ ನರಸ್ತುತಿಮಾಡಿದ ತಪ್ಪಿತಕ್ಕೆ ಹರೀಶ್ವರನು ಹಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಮುರಿಯಲು ಹರೀಶ್ವರನ ಇಷ್ಟಾನುಸಾರ ಸೋಮನಾಥಚರಿತೆಯೇ ಮುಂತಾದ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದು ಹಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಮರಳಿ ಪಡೆದನು. ತರುವಾಯ ನರಸಿಂಹಬಲ್ಲಾಳನ ಮಂತ್ರಿಯಾದ ಕೆರೆಯ ಪದ್ಮರಸನನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಹೊಯ್ಸಳನಗರಕ್ಕೆ ಹೋದನು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಮರಳಿ ಪಂಪೆಗೆ ಬಂದು ಓರುಗಲ್ಲಿನ ರಾಜನಾದ ರುದ್ರಪ್ರತಾಪನ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಏಕದ್ವಿತ್ರಿಸಂಧಾಗ್ರಾಹಿಗಳೆಂಬ ಕುಕವಿಗಳಿದ್ದಾರೆಂದು ಕೇಳಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಷಟ್ಪದಿರೂಪವಾದ ವೀರೇಶ್ವರಚರಿತೆಯೆಂಬ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದು ರಾಜನ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಓದಿ ಕುಕವಿಪರವಾದಿಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಿ ಹಂಪೆಗೆ ಬಂದು ಹರೀಶ್ವರನ ಆಜ್ಞಾನುಸಾರವಾಗಿ ಬೇಲೂರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಬಯಲಾದನು. ಈತನಿಗೆ ಹಿಂದೆ ಷಟ್ಪದಿಗಳಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದಿರಲಿಲ್ಲ ; ಈತನೇ ಅವುಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದವನು.

ಚೆನ್ನಬಸವಪುರಾಣದಲ್ಲಿ (1585) ಇವನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಈ ಪದ್ಯವಿದೆ:—

ವರಹರೀಶ್ವರನ ಸೋದರದಳಿಯನುಭಯಕವಿ ।
ಶರಭಭೇರುಂಡನೆಂದೆಂಬ ನಾನಾಪರಿಯ ।
ಬಿರುದಾಂಕ ಕವಿರಾಘವಾಂಕನಿರಲೋರುಗಲ್ಲೆಂಬ ಪಟ್ಟಣಕೆ ಪೋಗಿ ॥
ಪರವಾದಿಗಳನಲ್ಲಿ ಗೆಲಿದು ವೀರೇಶನಿಂ ।
ದರಿದೆನಿಪ ಪದಕಮಂ ಪಡೆದು ವೇಲಾಪುರಿಗೆ ।
ಮರಳಿ ಬಂದಲ್ಲಿ ದೇಹವನಟ್ಟಿದು ವರಸಮಾಧಿಯೊಳಿರದೆ ಬಯಲಪ್ಪನು ॥

ಭೈರವೇಶ್ವರಕಾವ್ಯದ ಕಥಾಸೂತ್ರರತ್ನಾಕರದಲ್ಲಿ ಇವನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಈ ಅಂಶಗಳು ಹೇಳಿವೆ:—

ಪ್ರತಾಪರುದ್ರನ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಏಕದಂಡಿ ದ್ವಿದಂಡಿ ತ್ರಿದಂಡಿಯೆಂಬ ಮೂವರು ವೈಷ್ಣವಕವಿಗಳು ಸಕಲವಿದ್ವಾಂಸರು ಮಾಡಿದ ಪದ್ಯವಮಂ ಮೂರುವೇಳೆ ಓದಿಸಿ ಆ ಪದ್ಯವ ಪಾಠಮಾಡಿ ನನ್ನ ಪದ್ಯವ ನೀನೆಲ್ಲಿ ಕಲಿತೆ ಎಂದು ಕವಿಗಳನ್ನು ರಾಜನ

ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಮನ್ನಣೆಯಿಲ್ಲದಂತೆ ಸೋಲಿಸುತ್ತಿರಲು ರಾಘವಾಂಕನು ಆವಾರ್ತೆಯಂ ಕೇಳಿ ಕವಿಮುಖಕವಾಟವೆಂಬ ಪದ್ಯಶಾಸ್ತ್ರವಂ ರಚಿಸಿ ಒರುಗಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಆ ತ್ರಿದಂಡಿಗಳನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ ರಾಜನಿಂದ ಮನ್ನಣೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದನು. ಉಭಯಕವಿಶರಭಭೇರುಂಡರಾಘವಾಂಕಪಂಡಿತರು ಎಂಬ ಶಿವಕವೀಶ್ವರನ ಕವಿತ್ವದಲ್ಲಿ ತಪ್ಪಿಲ್ಲವೆಂದು ಸಮಸ್ತಸಮಯದ ಕವಿಗಳೆಲ್ಲಾ ಕೀರ್ತಿಸಿದರು.

ಗುರುರಾಜಚಾರಿತ್ರದಿಂದ (ಸು. 16ನೆಯ ಶತಮಾನ) ಈ ವಿಷಯಗಳು ತಿಳಿಯುತ್ತವೆ:—

ಕವಿಕಮಲಮಾರ್ತಂಡ ರಾಘವಾಂಕಂ ಪಂಪಾವಿರೂಪಾಕ್ಷನನು ಸ್ತುತಿಸಿ ಕಂಕಣಕಿರೀಟಾದಿಗಳನನುನಯದಿ ಪಡೆದು ಉಭಯಕವಿಶರಭಭೇರುಂಡನೆಂಬ ಪೆಂಡೆಯುಮ ಧರಿಸಿ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನ ಕಾವ್ಯವ ಮುಗಿದು ಸೋಮನಾಥನ ಕಾವ್ಯವ ಪೇಟಿ ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನ ಗೆಲಿದು ಒರುಂಗಲ್ಲಿಗೈದುತ್ತ ಸುಮನಸನ ಲೀಲೆಯಿಂ ಗಂಧರ್ವಲೋಕಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿ ವೀರೇಶನಾಲಯಕೆ ಹೋಗಿ ದೇಗುಲದ ಹಿಂದೆ ಕುಳಿತು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ವಿಾಸಲುಗವಿತೆಯೆಂಬ ಪ್ರಬಂಧಮಂ ರಾಗದಿಂದೊರೆದು ದೇಗುಲವ ನಭಿಮುಖಗೈದು ಶ್ರೀವೀರಭದ್ರನಂ ರಂಗಸ್ಥಲಕೆ ಬರಿಸಿ ರುದ್ರಪ್ರತಾಪನಿಂ ಪೂಜೆವಡೆದನು.

ಈತನು ತನ್ನ ಗುರುಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಈ ಆನುಪೂರ್ವಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ:— ಹಂಪೆಯ ಶಂಕರಪ್ರಭು, ಸುಕವಿಹಂಪೆಯಮಾದಿರಾಜ, ಹಂಪೆಯ ಮಹಾದೇವ ಗುರು, ಹಂಪೆಯ ಹರೀಶ್ವರ.

ಈತನಿಗೆ ಉಭಯಕವಿಶರಭಭೇರುಂಡ, ಉಭಯಕವಿಕಮಲರವಿ, ಅದಟಕವಿನಿಕರಚೌದಂತ ಎಂಬ ಬಿರುದುಗಳಿದ್ದಂತೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಪಂಪಾಪುರದ ದೇವರಾಜನು ಇವನ ಪಾಂಡಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಮೆಚ್ಚಿ ಕವಿಶರಭಭೇರುಂಡನೆಂಬ ಪಾದದ ಪೆಂಡೆಯುವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಂತೆ ರಾಘವಾಂಕಚರಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ.

ಈ ಕವಿ ತಾನು "ಹರೀಶ್ವರನ ವರಸುತಂ" ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಬಸವಪುರಾಣದಲ್ಲಿಯೂ (1369) "ಹರಿದೇವಸುತ ರಾಘವ" ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಈತನು ಹರೀಶ್ವರನ ಶಿಷ್ಯನಾದುದರಿಂದ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರಬೇಕು.

ಈತನನ್ನು ಪ್ರಾಯಃ ವೀರಶೈವಕವಿಗಳೆಲ್ಲಾ ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈತನು ಸ್ತುತಿಸುವ ಪೂರ್ವಕವಿಗಳನ್ನು[1] ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಿದ್ದೇವೆ.

ಈತನು ತನ್ನ ಕವಿತಾಚಾತುರಿಯನ್ನೂ ಗುಣಗಳನ್ನೂ ಈ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ.—

1. 168ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ನೋಡಿ.

ಮುಂತೆ ಸರಿಯಿಲ್ಲೆಂದು ಪೊಗೞ್ದವರು ಪೊಱಮಟ್ಟು |
ಪಿಂತವನ ಕವಿತೆಯೇನೆಂದು ನಿಂದಿಸಿ ತಮ್ಮ |
ತೂಂತುಗವಿತೆಯ ತೂಱುಸುಚರ್ಚೆ ನೆಱೆ ದೂಱುಗರ ನಡುವೆ ನಿಜನಿಳಯದೊಳಗೆ ||
ಮಂತಣಂಗೊಂಡು ಕಾಪ್ಗೆಡೆದೊಳ್ದ ಕವಿಯೆದೆಯ |
ಕೊಂತ ಮೂಗಿನ ಕತ್ತಿಯುದಟಕವಿನಿಕರಬಾ |
ದಂತ ಹಂಪೆಯ ರಾಘವಾಂಕಪಂಡಿತನುಭಯಕವಿಶರಭಭೇರುಂಡನು ||

ಕೆಳೆತನದ ಬಂಧುವಿಷಯದ ನಂಟುವೆರಗುಗಳ |
ಬಳದೊಳಾಂ ಕವಿಯೆಂದು ಕವಿರಾಯನೆಂದು ಮೆ |
ಗ್ಗಳಿಸಿ ಕಾಪ್ಗೆಡೆದೊಡಾಂ ಸೈರಿಸುವೆನಲ್ಲದಾನಂಟನೀಡಾಡಿ ಮಲೆತು ||
ಬೞಿಕವಾಂ ಕವಿಯೆಂದು ಕವಿರಾಯನೆಂದು ಮೆ |
ಗ್ಗಳಿಸಿ ಕಾಪ್ಗೆಡೆದ ದುಃಕವಿಯ ಗರ್ವದ ಮೂಗ |
ನಿಱುಹಬಿರಸುಭಯಕವಿಶರಭಭೇರುಂಡಹಂಪೆಯರಾಘವಂ ಸಭೆಯೊಳು ||

ಪೆಱರೊಡವೆಯುಂ ಕೊಂಡು ಕೃತಿಯ ಪೇಳಿದ ಭಾಷೆ |
ಪೆಱರ ಕಾವ್ಯಾರ್ಥಂಗಳಂ ಛಿದ್ರಿಸದ ಭಾಷೆ |
ಪೆಱರ ದೈವವ ನುತಿಸದಿಹ ಭಾಷೆ ಪೆಱರ ಖೇದವ ನಿರೀಕ್ಷಿಸದ ಭಾಷೆ ||
ಪೆಱರ ನಿಂದಿಸಿ ತನ್ನ ಹೊಗೞಿಕೊಳ್ಳದ ಭಾಷೆ |
ಪೆಱರ ವಧುವಂ ಕಂಡು ಮನವೆಳಸದಿಹ ಭಾಷೆ |
ಪೆಱರ ವಸ್ತುವ ತೃಣಕೆ ಸರಿಯೆಂಬ ಭಾಷೆಯಿದು ರಾಘವಾಂಕಗೆ ಸಂದುದು ||

ಇವನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಚಿಕ್ಕನಂಜೇಶನು ರಾಘವಾಂಕಚರಿತ್ರವೆಂಬ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ.

ಇವನ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ:—

1. ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರಕಾವ್ಯ.

ಇದರಲ್ಲಿ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರರಾಯನ ಚರಿತ್ರವು ವರ್ಣಿತವಾಗಿದೆ; ಗ್ರಂಥವು 16 ಸ್ಥಲಗಳಾಗಿ ಭಾಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ 775 ವಾರ್ಧಿಕಷಟ್ಪದಿಗಳೂ ಒಂದು ರಗಳೆಯೂ ಇವೆ. ಈ ಗ್ರಂಥದ "ಕಥಾಬೀಜ"ವನ್ನು ಕವಿ ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ:—

ವಸುಧಾಧಿಪತಿ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ ಘನಸತ್ಯನೆಂ |
ದೊಸೆದು ವಾಸಿಷ್ಠನಿಂದ್ರಂಗೆನಲು ಕೌಶಿಕಂ |
ಹುಸಿಮಾಳ್ಪೆನೆಂದು ಭಾಷೆಯನಿತ್ತು ಧರೆಗೆ ಬಂದವನಿಪನ ಸತಿಸುತರನು ||
ಅಸುವಂತ್ಯವೆನೆ ನಿಗ್ರಹಂಮಾಡಿಯೊಪ್ಪದಿರೆ |
ಶಶಿಮೌಳಿ ಶ್ರೀವಿಶ್ವನಾಥ ಭೂಪಂಗೆ ಕರು |
ಣಿಸಿ ಸಕಲಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವಿತ್ತಾತನಂ ಮೆಱೆದ ಕೃತಿ ಪುಣ್ಯದಾಕೃತಿಯಿದು ||

ಗ್ರಂಥಾವತಾರದಲ್ಲಿ ಪಂಪಾವಿರೂಪಾಕ್ಷನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಬಳಿಕ ಪಂಪಾಂಬಿಕೆಯನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿ ತನ್ನ ಗುರುಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಹೇಳಿ ಕಥೆಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಈ ಗ್ರಂಥದ ಒಂದು ಪ್ರತಿಯ ಆದಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಈ ಗದ್ಯವು ಬರೆದಿದೆ.—

ಇದು ಸಮಸ್ತಕಳಾಧರಕ್ರಮನಿಷ್ಠಸಂಕ್ರಂದನಾದಿಸುರನಿಕರಮಣಿಮಕುಟಮಯೂಖಮಾಲಾಪುಂಜರಂಜಿತಚರಣಕಿಂಜಲ್ಕಮಂಜರೀ [ಪಿಂಜರಿತ] ದಿಶಾವಲಯಂ ಸಕಲದೈವದೀಕ್ಷಾಕರ್ತೃ ನಿಖಿಲದೈವರಕ್ಷಾದಕ್ಷ ದೈನ್ಯದೈವಶರಣಾಗತವಜ್ರಪಂಜರ ದರ್ಪಿಷ್ಠದೈವಸರ್ಪಮಯೂರ ಗರ್ವಿತಗರ್ವಶಾಪಹರಣ ಸಮಸ್ತದೈವಸಾರ್ವಭೌಮನೆನಿಪ ಪಂಪಾಧೀಶ್ವರವಿರೂಪಾಕ್ಷವರ್ಣನಮಾಗೆ ಸರಸಕವಿಸಾರ್ವಭೌಮಂ ಚತುರಕವಿಚತುರ್ಮುಖಂ ಭಾವಕವಿಭಾಳಲೋಚನಂ ವರ್ಣಕಕವಿಕರ್ಣಾವತಂಸಂ ವಸ್ತುಕಕವಿಮಸ್ತಕನ್ಯಸ್ತಹಸ್ತಂ ಅದಟಕವಿಮಾನಮರ್ದನಂ ಗರ್ವಿತಕವಿಗಿರಿವಜ್ರದಂಡಂ ಉಭಯಕವಿಶರಭಭೇರುಂಡಂ ವರ್ತಮಾನಕವಿವೇಶ್ಯಾಭುಜಂಗಂ ಕರ್ಣಾಟಕಾವ್ಯಲಕ್ಷಣದೀಕ್ಷಾಚಾರ್ಯ ಶಿವಯೋಗಚಕ್ರೇಶ್ವರಲೋಕಾರಾಧ್ಯ ಸಾಕಾರಸುಧರ್ಮ ಮರ್ತ್ಯಲೋಕದ ಮಹಾದೇವನೆನಿಪ ಹಂಪೆಯ ಹರಿಹರದೇವರ ಕುಮಾರನೆನಿಪ ಉಭಯಕವಿಕಮಲಾದಿತ್ಯ ಹಂಪೆಯ ರಾಘವಾಂಕವರ್ಣನಮಪ್ಪ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರಪ್ರಬಂಧಂ.

ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಈ ಗದ್ಯವಿದೆ.—

ಇಂತೀ ಪಂಪಾಪುರದರಸವಿರೂಪಾಕ್ಷಲಿಂಗದಾ ಚರಣನೀರಜಗಂಧಸಿಂದೂರಪಾವನಭ್ರಮರನೆನಿಪ ಅದಟಕವಿಚಾದಂತ ಹಂಪೆಯ ರಾಘವಾಂಕವಿರಚಿತಮಪ್ಪ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರಚಾರಿತ್ರದೊಳ್.

ಇವನ ಬಂಧವು ಪ್ರೌಢವಾಗಿಯೂ ಅರ್ಥಗಾಂಭೀರ್ಯವುಳ್ಳದಾಗಿಯೂ ದೇಶ್ಯಪದಭೂಯಿಷ್ಠವಾಗಿಯೂ ಇದೆ. ಷಟ್ಪದಿಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆವುದಕ್ಕೆ ಈತನೇ ಆದಿಕವಿಯೆಂದು ಲಿಂಗವಂತರ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ. ಈತನ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ, ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣಾದಿವ್ಯಾಕರಣಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳಿಗೆ ವಿರೋಧವಾದ, ಆಗ್ಗೆ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿದ್ದಿರಬಹುದಾದ ಹಲವು ಪ್ರಯೋಗಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ.

ಈ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ:—

ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರಾದಿಗಳ ಮಾರ್ಗಾಯಾಸ.

ಮೆಳೆಗಳೊಳು ಬಾಗಿ ಮೊರಡೊಳು ಮುಳಿದು ಮುಳಿದಿಳಿದು ।
ನೆಳು ಸುತ್ತಿ ಕುತ್ತುಪೊಳು ಹಣಗಿ ಮಿಗೆ ಬೆಳೆದಿಡುಕು ।
ಪೊಳು ಕುಸಿದು ಹೊದಚಿನೊಳು ನುಸುಳಿ ಹಬ್ಬುವಿನೊಳಗಣ ನಾನಲೊಳಹೊ
[ಕ್ಕು ಪಿರಿಯ ॥

ಕ್ಷುಟಿಯೊಳೋರ್ಗುಡಿಸಿ ಡೊಂಗರವೇಱಿ ಸಱಿವುಗಳೊ ।
ಳಿಱಿದದಟುಗೆಟ್ಟು ಬೆಂಡಾದ ಸುಖಿಗಳ [ದೀರ್ಘ] ।
ದಟಿಲ ಬೇಸಱ ಬೇಗೆಗಿಱ್ಕ್ಷು ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಮುನಿಯುಸೆಯ್ದುದ ಮೋಣದು ॥
ಬಾಡಿದಧರಂ ಬಱತ ಬಾಯ್ ಕೆದಱಿದಳಕ ಕು ।
ಳ್ಕಾಡುವ ಬೆಮರ್ ತೊರೆದುವಿಡಿವ ಮೊಲೆ ನಡುಬಿನ್ನ ।
ನೀಡಿಱಿವ ಮುಡಿ ಕೊಂಕು [ನಿಱಿ] ಗುರುಳ್ಗಳಂ ತೂಗಿ ಬಾತ ಬೆರಲೊಸೆದು
ಪಾಡಳಿದ ತೋಳ್ ಪಲವು ಹರಳೊತ್ತಿ ಬೊಕ್ಕೆಗಳು । [ಮಸೆದು ॥
ಮೂಡಿ ನಡೆಗೆಟ್ಟ ಮೆಲ್ಲಡಿಯು ನಿಜವನಿತೆಯುಂ ।
ನೋಡಿ ಸುಱ್ರನೆ ಸುಯ್ದುನಂದು ಸಪ್ತದ್ವೀಪಪತಿ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನೃಪನು ॥

2. ಸೋಮನಾಥಚರಿತೆ.

ಈ ಗ್ರಂಥವು ಪುಲಿಗೆರೆಯ ಸೋಮಯ್ಯನ ಚರಿತ್ರರೂಪವಾಗಿದೆ; 17 ಸಂಧಿಗಳಾಗಿ ಭಾಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ 740 ವಾರ್ಧಿಕಷಟ್ಪದಿಗಳಿವೆ. ಈ ಗ್ರಂಥದ 'ಕಥಾಗರ್ಭ' ವನ್ನು ಕವಿ ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ:—

ನಾರದನ ಕೈಯಿಂದ ಕಲಿಕಾಲದನುವ ಮದ ।
ನಾರಿ ಚಿತ್ತೈಸಿ ಗಣನಾಥನಂ ಕಳುಪಿದೊಡೆ ।
ಸ ಽರಾಷ್ಟ್ರದೊಳಗಾತನಾದ್ಯೆಯುವೆಸರಿಂದ ಜನಿಸಿ ಹುಲಿಗೆರೆಗೆ ಬಂದು ॥
ವೈರಿಗಳ ಮೂದಲೆಗೆ ಹಿರಿಯ ಬಸದಿಯೊಳ್ ಸಸಿ ।
ಧಾಂಸೋಮಯ್ಯನಂ ನಿಲಿಸಿ ತನ್ನಂ ಮುತ್ತಿ ।
ದಾರುಹತರಂ ಗೆಲ್ದನೆಂಬುದು ಕಥಾಗರ್ಭವಿದ ಬೆಳಿಸಿ ಕೃತಿಯೆನಿಪೆನು ॥

ಇದೇ ವಿಷಯವು ಚೆನ್ನಬಸವಪುರಾಣದಲ್ಲಿಯು—

ಸುರಹೊನ್ನೆಯೆಂಬ ಬಸದಿಗೆ ಬೇಗ ಹುಲಿಗೆರೆಯ ।
ಪುರದ ಸೋಮಯ್ಯನಂ ಕರೆದು ತಂದಾದ್ಯೆಯು ।
ನಿರದೆ ಜೈನರ ಹತಿಸಿದಂ . . . .

ಎಂಬ ಪದ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿಯೂ ಹೇಳಿದೆ.

ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರಕಾವ್ಯವನ್ನು ಬರೆದುದಾಗಿ ಹೇಳುವುದರಿಂದ ಆ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಬರೆದ ಮೇಲೆ ಇದನ್ನು ಬರೆದಿರಬೇಕು.

ಕವಿ ಗ್ರಂಥಾವತಾರದಲ್ಲಿ ಹುಲಿಗೆರೆಯ ಸೋಮನಾಥನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾನೆ.—

ಚೆಂದೆಂಗು.

ಪಂಗ ಮಗುಚುವೆನೆಂದು ಭೂಮಿ ಕೈನೀಡಿ ಮೇ ।
ಘಂಗಳಿಗೆ ಕೊಡುವವ್ಯುತಕಳಶಸಂಕುಲವೊ ಗಗ ।
ನಾಂಗಣದೊಳುರೆ ಸುೞಿವ ವಿದ್ಯಾಧರಾಳಿಗೆ ವಸಂತನಿಟ್ಟಱವಟಿಗೆಯೊ ।

ಜಂಗುಳಿಯೊ ಕಡಲ ಕಡೆವೆಂದು ಹುಟ್ಟಿದ ಕಡಾ ।
ರ್ಥಗಂಗಳಂ ತವಂತವಂಗೆಕೊಂಡೊಯ್ಯುತಿರೆ ಧೂಳ ।
ತಾಂಗಿ ತೆಗೆದತ್ತಿಟ್ಟ ರಸರತ್ನವೋ ಎನಿಸಿ ಕಣ್ತ್ತಿ ಚೆಂದಂಗೆಸೆದುವು ॥

ಬಾಳೆ.

ಹೃದಯದ ಕಳಂಕಿಲ್ಲದೋರಂತೆ ನಾರನು ।
ಟ್ಟದೆಕವುಂ ಕುಡಿಕುಡಿದ್ರು ಮುಗ್ಗೆಗಾಳಿಬಿಸಿಲಿಗೆ ।
ಳ್ಕದೆ ವನದೊಳೊಂದೆಡೆಯೊಳಿರ್ದು ಕೊಂಬಾಸೆಯಿಲ್ಲದೆ ನೆಲಕೆ ಹೊಪ್ಪೆಯಾಗದೆ ॥
ಬದುಕಿ ತಲೆವಾಗಿ ಬೆಳೆದೊಂದೆಡೆಯೊಳಿರ್ದ ನಾ ।
ನುದಿತರಸಫಲವನಾಂತಿರೆ ಕೈಯು ಮೋ (ಗೆ) ತಾ ।
ಳಿದೆನೆನ್ನ ನೋಡಿ ಮುನಿಕುಲವೆಂದು ಬುದ್ಧಿವೇಳ್ಪಂತೆ ಕದಳಿಗಳೆಸೆದುವು ॥

ನಕ್ಷತ್ರಗಳು.

ಕಡಲ ಸಿಡಿವನಿಯೊ ಮೇಘಾವಳಿಯ ತತ್ತಿಗಳೊ ।
ಪೊಡವಿಯೊಡೆಯನು ನೋಳ್ಪ ಗಗನರಂಧ್ರವೊ ಅಲುಗ ।
ಗುಡದಂತೆ ಕೀಲಿಸಿದ ವಜ್ರವೊಳಗಳೊ ನಭದ ಲತೆ ಹಬ್ಬಿಯೊಗೆದ ನನೆಯೋ ॥
ಕಡುಹಸಿದುವೆಂದು ಶಶಿಯೆಲ್ಲಾ ಚಕೋರಕ್ಕೆ ।
ಕೊಡುವ ನವಿದುತ್ತುಗಳೊ ಸಿಡಿವ ಸೀಮರ್ಬುತ್ತುಗಳೊ ।
ತಡೆಯದೆ ವಿಚಾರಿಸೆನೆ ತಾರಾಳಿಯೆಸೆದುವಾಜಗದ ಜನವಕ್ಷಿಯುತಿರಲು ॥

ಬಳಿಕ ತನ್ನ ಗುರುಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿರುವಂತೆಯೇ ಹೇಳಿ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಈ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ.—

ನಾರದ.

ಮುಂತುಗೊಂಡೆಲ್ಲಿ ಜಗಳವ ಹತ್ತಿಸುವೆನೆಂದತ್ತ ।
ಚಿಂತಿಸುವ ಮನ ಕೊಂಡೆಯಕ್ಕೆಂದು ಘುಡುಘುಡಿಸೆ ।
ತೀಂತೆ ಮಸಗುವ ಬಾಯಿ ಪರರ ಕಾಳಗದ ಲಗ್ಗೆಯ ಕೇಳಲೆಳಸುವ ಕಿವಿ ॥
ಸಂತಸುಖವಿಮರ್ಧವರು ಕಾದಬೇಕೆಂದು ಕಿಸು ।
ಜಾಂತುಗುರುರು ಮಸೆವ ಕೈ ತಲೆಯೊತ್ತಿ ಕುತ್ತಿ ಪಲ ।
ರಂ ತಳೆವ ಸಮರವುಂ ನೋಡಲೆಳಸುವ ಕಣ್ಣು ಸಿಂಗರಂ ನಾರದಂಗೆ ॥

ಕಾಡು.

ಮಿಕ್ಕ ಸರುವಿಂಗೆ ದರುವಿಂಗೆ ಹಳ್ಳಕ್ಕೆ ಕೊ ।
ಳ್ಳಕ್ಕೆ ಗಿಡುವಿಂಗೆ ಮಡುವಿಂಗೆ ಬೆಟ್ಟಕ್ಕೆ ಘ ।
ಟ್ಟಕ್ಕೆ ಕುತ್ತುಐ ಕೋಣಗಿಡುಕುಲೆಂಗಿಡುವ ಮೆಳೆನಡುವಿಂಗೆ ಸಾವಲಿಂಗೆ ॥

ತೆಕ್ಕೆಗತ್ತಲೆಗೆ ತರತರದ ನಾನಾವರ್ಣ |
ಗಕ್ಕೆ ನಾನಾಧ್ವನಿಗೆ ನಾನಾಭಯಂಕರಕೆ |
ಸಿಕ್ಕೆವನೆಯೊಳೊಂದು ಬೊಬ್ಬಿಟ್ಟು ಪೇಳ್ವಂತೆ ಘೀಳಿಡುತ್ತಿರ್ದುದಡವಿಯು ||

ಸೂರ್ಯಾಸ್ತ.

ನಡೆಯುಡುಗಿ ಮುಪ್ಪಾಗಿ ಕಾಂತಿ ಮುಸುಳಿಸಿ ತೇಜ |
ವುಡುಗಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಠಾವನಗಲಿ ಕೆಲಕೊಂದೆಡೆಯ |
ಕಡೆಯ ಸಾವರ್ಣಾಂತ್ಯದುದೀಗ ಹಿಂದೆನ್ನ ಹೆಸರೆಂದೊಡೋಡುವ ಕತ್ತಲೆ ||
ಹೊಡಕರಿಸಿ ಬರುತಿದೆನ್ನಾಳಿಕೆಗೆ ಪಸಿಯ ಮುಂ |
ಗುಡಿ ದಾಳಿ ಬರುತಿದೆಯಿವಂ ಕಂಡು ಜೀವಿಪೆ |
ನ್ನೊಡಲಾಸೆಯೇಕೆಂದು ಲಜ್ಜೆಯಿಂದಿಳಿವಂತೆ ಬಿದ್ದನಿನನಬ್ಧಿಯೊಳಗೆ ||

ಸಿದ್ಧರಾಮಪುರಾಣ.

ಇದರಲ್ಲಿ ಸೊನ್ನಲಾಪುರದ ಸಿದ್ಧರಾಮಚರಿತವು ಹೇಳಿದೆ. ಇದು 9 ಸಂಧಿಗಳಾಗಿ ಭಾಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ 549 ವಾರ್ಧಕಷಟ್ಪದಿಗಳಿವೆ.

ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಸೊನ್ನಲಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಅರುವತ್ತು ವಯಸ್ಸಾಗಿದ್ದ ಸುಗ್ಗವ್ವೆಗೂ ಮುದ್ದಗೌಡನಿಗೂ ಮಗನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದನು. ಇವನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸೊನ್ನಲಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಸನ್ನಪ್ಪನೆಂಬವನು ರಾಜನಾಗಿಯೂ ಚಾಮಲದೇವಿಯೆಂಬವಳು ರಾಜಮಹಿಷಿಯಾಗಿಯೂ ಇದ್ದರು. ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಸೊನ್ನಲಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕೆರೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ, ಅನೇಕ ಲಿಂಗಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಮಾಡಿ, ವಿಶ್ವಾಸಮುದ್ರನೆಂಬ ಬಿರುದನ್ನು ವಹಿಸಿದ್ದ ಕರ್ಪರನೆಂಬ ಜೋಗಿಯನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ, ತಾನು ಕಟ್ಟಿಸಿದ ಕೆರೆಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಬಯಲಾದನು—ಎಂಬುದೇ ಈ ಗ್ರಂಥದ ಕಥಾಸಾರವು.

ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಕವಿ "ನೆರೆದ ಸೊಗಸಿನ ಸುಗ್ಗಿ ರಸದ ಮಡು ಪುಣ್ಯದಾಗರಂ" ಎಂದು ಶ್ಲಾಘಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಗ್ರಂಥಾವತಾರದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಸ್ತುತಿಯಿದೆ.

ಈ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ:—

ವಸಂತ.

ಪೊಸವೂಗಿ ಮದವಾಱೆ ಮಾವಂಕುರಂದೋಱೆ |
ಪಸುರೆ ತಳಿರಂ ಬೀಱೆ ಲತೆ ನನೆಗಳಂ ಪೇಱೆ |
ಕುಸುಮ ರಜವಂ ತೂಱೆ ತುಂಬಿ ಸುತ್ತಂ ಪಾಱೆ ತಂಗಾಳಿ ತಂಪ ಬೀಱೆ ||

ಸಸಿಗೆ ಕಳೆಯೇಱೆ ಕೋಕಿಲರವಂ ವಿೞಱೆ ಕಾ ।
ಮಸರಂಗಳೂಱೆ ವಿರಹಿಗಳ ಬಾಯೂಱೆ ಮೂ ।
ಮಸಕಳದಿಂ ಬಂದನು ವಸಂತನು ವಿಯೋಗಿಹೃತ್ಕ್ರಾಂತನು ಸುಖಾಕ್ರಾಂತನು ॥

ವರ್ಷಾಕಾಲ.

ಇನನೋಡೆ ನವಿಲಾಡೆ ವಿರಹಿಗಳು ಕೂಡೆ ಭೂ ।
ಜನ ಹಾಡೆ ತೃಣ ಮೂಡೆ ಹಂಸೆಗಳು ಬಾಡೆ ಕಡ ।
ವಿನ ಸೊವಡು ತೀಡೆ ಚಾದಗೆ ನೋಡೆ ಘನ ನಾಡೆ ಧರೆಗಂಬುನೀಡೆ ಸಿಡಿಲು ॥
ದನಿಮಾಡೆ ಧರೆ ಕೂಡೆ ಬೆಳೆಗಳಂ ಸೂಡೆ ನೆಲೆ ।
ಯನು ನದಿಗಳೀಡಾಡೆ ಬರ್ಪ ಕಾರ್ಗಾಲವೊ ।
ಯ್ಯನೆ ಮೊಳೆತು ದನಿದೋಱೆ ವಿೞಿ ಮೊಳಗಂ ಹೇೞೆ ತೋಱಿತ್ತು ದುರ್ದಿನವನು ॥

ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಪುಷ್ಪಾಪಚಯ.

ಕುಡಿ ಮುರಟ ಬೆಳುಪಿಡಿದ ಬೆಳೆದ ಕೊಗ್ಗಗಳನೆಸ ।
ಳೊಡೆದವಂದರೆಬಿಱಿದ ಬಿರಿಮುಗುಳ್ಗಳಂ ಚೆಲ್ವು ।
ಗೆಡದಂತೆ ಚಿಪ್ಪರಳದೊಳಗರಳ್ಗಳಂ ತುಂಬಿ ಮೊಗವಿಟ್ಟು ಪರಿಮಳವನು ॥
ಕುಡಿಯದ ಪರಾಗರಸವುಳಕದಂತೆಳಗಾಳಿ ।
ಜಡಿಯದ ಬಿಸಿಲ್ಪೋಯದೊಪ್ಪಮುಡುಗದ ಪೂವ ।
ನೆಡೆವಿಡದೆಯುರಸಿ ಕೊಯ್ದಂ ಸಿದ್ಧವಲ್ಲಭಂ ದೇವರಾಯನ ಪೂಜೆಗೆ ॥

ಈ ಕವಿಯ ವೀರೇಶಚರಿತೆ, ಶರಭಚಾರಿತ್ರ, ಹರಿಹರಮಹತ್ವ ಎಂಬ ಮೂರು ಗ್ರಂಥಗಳೂ ನಮಗೆ ದೊರೆತಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಚಿಕ್ಕನಂಜೇಶನ ರಾಘವಾಂಕಚಾರಿತ್ರದಿಂದ—ವೀರೇಶಚರಿತೆಯಲ್ಲಿ ವೀರಭದ್ರನು ದಕ್ಷಾಧ್ವರವನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿದ ಕಥೆಯೂ, ಶರಭಚಾರಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವಿನ ರಕ್ತಪಾನದಿಂದ ಮತ್ತನಾದ ನರಸಿಂಹನನ್ನು ವೀರಭದ್ರನು ಶರಭಾಕಾರದಿಂದ ಶಿಕ್ಷಿಸಿದ ಕಥೆಯೂ, ಹರಿಹರಮಹತ್ವದಲ್ಲಿ ಹಂಪೆಯ ಹರೀಶ್ವರನ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವೂ ವರ್ಣಿತವಾಗಿರುವಂತೆ ತಿಳಿಯಬರುತ್ತದೆ ಈ ವೀರೇಶಚರಿತೆಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ರಾಘವಾಂಕಚಾರಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಈ ಪದ್ಯವಿದೆ:—

ಭೂಸುರಕವಿಪ್ರವರರಾಘವಾಂಕಂ ಮುದದಿ ।
ನೀಶಾಲಯದ ಬೆಂಗಡೆಯೊಳೊಲ್ದು ಕುಳಿತು ಮು ।
ನ್ನೀಷಟ್ಪದಿಯೊಳಾರು ಪೊಗಟ್ದುದಿಲ್ಲೆನ್ನಿಂದ ನಿರ್ಮಿತಮುಮದುಕಾರಣಂ ॥
ವಿೂಸಲ ಕವಿತ್ವವೆಂದೆಂಬ ಪೆಸರೀಕೃತಿಗೆ ।
ಭೂಷಣವಲಾ ಎಂದು ನಿಶ್ಚೈಸಿ ಪೆಸರಿಟ್ಟು ।
ಶಾಸನಂಗೆಯ್ದನಿಳೆ ಮೊಳಗೆ ವೀರೇಶಸತ್ಕಥೆಯ...... ॥

ಅನುಭವಶಿಖಾಮಣಿಯನ್ನು ಬರೆದ **ರಾಮಚಂದ್ರನು** (1768) ತನ್ನ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ರಾಘವಾಂಕನ ಶರಷಟ್ಪದೀರೂಪವಾದ ಗ್ರಂಥದ ಆಧಾರದಮೇಲೆ ಬರೆದುದಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಇದು ರಾಘವಾಂಕನ ಅವಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆಯೋ ತಿಳಿಯದು.

ಕೆರೆಯಪದ್ಮರಸ. ಸು. 1165.

ಈತನು ದೀಕ್ಷಾಬೋಧೆಯೆಂಬ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ ಈತನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಪದ್ಮಣಾಂಕನು (ಸು. 1385) ಬರೆದಿರುವ 'ಪದ್ಮರಾಜಪುರಾಣ'ದಿಂದ ಈ ಯಂಶಗಳು ತಿಳಿಯುತ್ತವೆ:—

ಈತನ ಮುತ್ತಜ್ಜನಾದ ಶಿವಯೋಗಿಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಪಂಡಿತನು ಅಥವಾ ಮಲ್ಲರಸನು ಕರ್ಣಾಟಕದೇಶದಲ್ಲಿರುವ ಕಲ್ಲಕುರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ದೊರೆಯಾಗಿದ್ದು ವಿರಕ್ತನಾಗಿ ಶ್ರೀಶೈಲಕ್ಕೆ ಹೋದನು. ಈ ಮಲ್ಲರಸನ ಮಗನಾದ ಸಕಲೇಶಮಾದರಸನು ಕೆಲವು ಕಾಲ ಕಲ್ಲಕುರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಆಳುತ್ತಿದ್ದು ವಿರಕ್ತನಾಗಿ ಶ್ರೀಶೈಲಕ್ಕೆ ಹೊರಟು, ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಶಿಷ್ಯರಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿತನಾಗಿ ಅಂಬೆಯೆಂಬ ಊರಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಕಾಲ ನಿಂತು, ಬಳಿಕ ಶ್ರೀಶೈಲಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ತಂದೆಯಾದ ಮಲ್ಲರಸನನ್ನು ಕಾಣಲು, ಅವನು—ನೀನು ಇನ್ನೂ ಐವತ್ತು ವರ್ಷ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿದ್ದು ಕಲ್ಯಾಣದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಸಂಸ್ಥಾಪನಾರ್ಥವಾಗಿ ಹುಟ್ಟುವ ಬಸವನೊಡನೆ ಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆಯಬೇಕು—ಎಂದು ಮರಳಿ ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಇವನ ಮಗ ಮಾಯಿದೇವನು ಅಂಬೆಯಲ್ಲಿದ್ದನು. ಇವನಿಗೆ ನರಸಿಂಹಬಲ್ಲಾಳನ ದಂಡನಾಯಕನಾದ ಕಮ್ಮೆಕುಲವಲ್ಲಭಗೌರಪನ ಅಕ್ಕ ಮಂಗಲೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಮದುವೆಮಾಡಿದ್ದರು. ಇವರ ಮಗನೇ ಕೆರೆಯಪದ್ಮರಸನು. ಇವನ ಹೆಂಡತಿ ದಂಡನಾಯಕ ಗೌರಪನ ಮಗಳಾದ ಮಾದೇವಿ. ಗೌರಪನ ಕಾಲಾನಂತರ ನರಸಿಂಹಬಲ್ಲಾಳನು ಪದ್ಮರಸನಿಗೆ ದಂಡೇಶಪದವಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಮಂತ್ರಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡನು.

ಪದ್ಮರಸನು ಗುರುಪರಂಪರೆಗೆ ಸೇರಿದವನು ; ಚತುಶ್ಶಾಸ್ತ್ರಪಂಡಿತನು. ಈತನು ಬೇಲೂರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕೆರೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ದೊರೆಯ ಭಂಡಾರದಿಂದ 12,000 ಹೊನ್ನುಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಶಿವರೂಪಿಯಾದ ಒಬ್ಬ ಜಂಗಮಭುಜಂಗನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟುಬಿಡಲು, ಜನರು ಈ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ದೊರೆಗೆ ಹೇಳಿದಾಗ, ಅವನು ಪದ್ಮರಸನನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿ ಕೇಳಲು, ಗರ್ದತೋಂಟಗಳೊಡನೆ ಕೆರೆ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ ; ಬಂದು ನೋಡಬಹುದು—ಎಂದು ಹೇಳಿ ದೊರೆಯೊಡನೆ ಬೇಲೂರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಪವಾಡವನ್ನು ಮಾಡಿ ಕೆರೆಯನ್ನು ತೋರಿಸಿ, ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಆಶ್ಚರ್ಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದನು. ಇವನ ಧ್ಯಾನಬಲದಿಂದ ಗಂಗೆಯೇ ಅಂದು ಬಂದು, ಆಕಾಶ

ದಿಂದ ಬಿದ್ದಿತು. “ ಅಸಮಾಕ್ಷನಿಂದ ಬಿಟ್ಟಿಗೆ ಕಟ್ಟಿಸಿದ ಕತದಿ ” ಈ ಕೆರೆಗೆ ಬಿಟ್ಟಿಸಮುದ್ರವೆಂದು ಹೆಸರು. ಇದನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದುದರಿಂದಲೇ ಈತನಿಗೆ ಕೆರೆಯಪದ್ಮರಸನೆಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿತು.

ಬಳಿಕ ಪದ್ಮರಸನು ಮಂತ್ರಿಪದವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೇಲೂರಲ್ಲಿಯೇ ಇರುತಿರಲು, ತ್ರಿಭುವನತಾತನೆಂಬ ಒಬ್ಬ ಆಂಧ್ರದೇಶದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ವಿಷ್ಣುವೇ ಪರದೈವವೆಂದು ಸ್ಥಾಪಿಸುತ್ತ ವಾದಿಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಿಕೊಂಡು ದೋರಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಬಂದು ಬಲ್ಲಾಳರಾಜನನ್ನು ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು, ದೊರೆ ಪದ್ಮರಸನನ್ನು ಕರೆಯಿಸಲು, ತ್ರಿಭುವನತಾತನಿಗೂ ಪದ್ಮರಸನಿಗೂ ವಾದವಾಗಿ ತ್ರಿಭುವನತಾತನು ಸೋತು, ಹಿಂದೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಒಡಂಬಡಿಕೆಯ ಪ್ರಕಾರ ವೀರಶೈವದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಪದ್ಮರಸನಿಗೆ ಶಿಷ್ಯನಾದನು.

ತರುವಾಯ ಪದ್ಮರಸನು ಮಗನಾದ ಕುಮಾರಪದ್ಮರಸನಿಗೆ ಜ್ಞಾನೋಪದೇಶವಂ ಮಾಡಿ, ಕಾಶಿಗೆ ಹೊರಡುವವನಾಗಿ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಹಂಪೆಗೆ ಬಂದು, ಹರಿದೇವನನ್ನು ನೋಡಿ—ಉಮಾವರಂ ನಿಮ್ಮನಿಂದಿಂಗೆಂಟನೆಯ ದಿನಕೆ ತನ್ನೊಳ್ ನೆರಪಲಿರ್ದಪಂ ; ಅಂತರಿಂ ನೀವೀಗಳೊರೆವೀಮಹಾಕಾವ್ಯಮಂ[1] ತಡೆಯದನಿತರೊಳ್ ಪೂರವೈದಿಪುದು—ಎಂದು ಹೇಳಿ ಕಾಶಿಗೆ ಹೋಗಿ ವಿಶ್ವನಾಥನಲ್ಲಿ ಐಕ್ಯವಾದನು.[2]

ಕೆರೆಯಪದ್ಮರಸನು ತ್ರಿಭುವನತಾತನೊಡನೆ ವಾದಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಬೇಲೂರಿಂದ ದೋರಸಮುದ್ರದ ನರಸಿಂಹಬಲ್ಲಾಳನ ಸಭೆಗೆ ಹೋದಾಗ ಅವನ ಜತೆಯಲ್ಲಿ, ದೋರಾಂಬುಧಿಯ ರಾಮಣ್ಣ, ಉಭಯಕವಿಶರಭಭೇರುಂಡನೆನಿಪ ಕವೀಂದ್ರರಾಘವ, ಹುಲಿಗೆರೆಯ ಮಾಯಿದೇವಪುರಾಣಭಟ್ಟ, ಗುರುಭಕ್ತ ಕಾಮಣ್ಣ, ವಿಶ್ವಣ್ಣ, ಉದ್ಧತಶಾಸ್ತ್ರನಿಕರಭಂಜನನಾಗನಾಥಾರ್ಯ, ಅತಿರಸಿಕಕರ್ಣಾಭರಣಬುಧವರ, ಪದವಾಕ್ಯಪ್ರಮಾಣಜ್ಞ ದೇವರಸಪಂಡಿತ, ಅನೇಕಕಲಾವಿದ ಹಂಪೆಯರಾಮಿತಂದೆ, ಜಗದಾರಾಧ್ಯನಾಗಿದೇವ, ಅಷ್ಟಭಾಷಾಕವೀಶ್ವರಶಿವದಾಸ, ಶೈವವಿರುದ್ಧಮತದಾವದಾವದಾವರಸ, ಶರಣಕವಿ, ಮೊದಲಾದ ಪಂಡಿತರು ಹೋದರು.[3]

ಪದ್ಮರಸನು ನರಸಿಂಹಬಲ್ಲಾಳನ[4] ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಶಿವಾದ್ವೈತಸಾಕಾರ ಸಿದ್ಧಾಂತಸಾಧನಂಪಚರಿತ್ರವೆಂಬ ಸಂಸ್ಕೃತಗ್ರಂಥವನ್ನು ರಚಿಸಿ, ತ್ರಿಭುವನತಾತನನ್ನು ವಾದದಲ್ಲಿ

1. ಇದೇ ಗಿರಿಜಾಕಲ್ಯಾಣವಾಗಿರಬೇಕು.
2. ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವುದಕ್ಕೂ ಚೆನ್ನಬಸವಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವುದಕ್ಕೂ ಸ್ವಲ್ಪ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿದೆ.
3. ಪದ್ಮರಸನ ಜತೆಯಲ್ಲಿ ಹೋದ ಜನರು ಉದ್ಭಟಸ್ತುತಿ, ಬಸವಗೀತೆ, ಹರೀಶಾದಿಗಳ ಗದ್ಯ ಪದ್ಯ ಪ್ರಬಂಧಗಳು ಇವುಗಳನ್ನು ಪಠಿಸುತ್ತ ಹೋದಂತೆಯೂ ಹೇಳಿದೆ.
4. ತಳೇಕೆರೆಯ 17 ನೆಯ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಈ ರಾಜನನ್ನು “ಮಾಹೇಶ್ವರಸಮಯಪ್ರತಿಪಾಳಕ” ಎಂದೂ, ಬೇಲೂರು 177 ನೆಯ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ “ಗಮಕಿವಾದಿಜನಿತಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರ ....., ಸಕಲೋಕ ಸಂಪಾದಿತ ಪುಣ್ಯಾವಾಸವಸಿಟಾಚಾರ್ಯಂ” ಎಂದೂ ವಿಶೇಷಿಸಿ ಬರೆದಿದೆ.

ಜಯಿಸಲು ಸಭೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಸಕಲವಿದ್ವಾಂಸರೂ ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಈತನನ್ನು ಶ್ಲಾಘಿಸಿದರು:—

ದೋರಸಮುದ್ರವೆಂಬ ಪೆಸರಿಂ ಕರಮೊಪ್ಪುವ ರಾಜಧಾನಿಯೊಳ್ ।
ಧೀರನೃಸಿಂಹಭೂವರನಹೋ ಮಹಿಯಂ ಪರಿಪಾಲಿಸುತ್ತಿರ ॥
ಲ್ಕಾರಸೆಯಣ್ಮನೋಲಗಕೆ ಬಂದನಗುರ್ವಿಸುತಾಂಧ್ರದೇಶದಿಂ ।
ಶೌರಿಯ ಭೃತ್ಯನೋಪೊ ಭುವನತ್ರಯತಾತನೆನಿಪ್ಪನೊರ್ವನಂ ॥
ಶಿವನಿಲ್ಲ ಶಿವಭಕ್ತಿಯಿಲ್ಲ ಶಿವಸಿದ್ಧಾಂತಂ ದಲಿಲ್ಲ ಮತಂ ।
ಸುವಿಚಾರಸ್ಥಿತಿಗಿಲ್ಲ ನಾಡೆ ವನಜಾಕ್ಷಂ ದೈವಮಾವೈಷ್ಣವಂ ॥
ಸುವಿಶಾಲಂ ನಿಜಭಕ್ತಿಗೆಂದೆನುತೆ ಪತ್ರಾಲಂಬನಂಗೆಯ್ಯೆ ತ ।
ದ್ಧ್ವನಿಯಂ ಪದ್ಮರಸಾರ್ಯರೋಡಿಸಿದರೀಸಾನಂದಚಾರಿತ್ರದಿಂ ॥
ಒಂದೆ ಸಮಸ್ತನೀಲಪಟಸಾಂಖ್ಯರ ಬೌದ್ಧರ ಜೈನಭೇದದೊಳ್ ।
ಸಂದರ ಭಾಟ್ಟತಾರ್ಕಿಕರ ಕೂಡತಿವಾದಿಸಿ ಸೊರ್ಕಿ ಸೂಕ್ತಿಯು ॥
ಲ್ಲೊಂದದಬದ್ಧವಾದಿಯೆನಿಪುದ್ಧತವೈಷ್ಣವನಂ ವಿಭಾಡಿಸು ।
ತ್ತಿಂದುಧರಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯನೆ ಪದ್ಮರಸರ್ ನೆಗಳ್ದರ್ ಧರಿತ್ರಿಯೊಳ್ ॥

ಇದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಪಂಡಿತರು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ಪದ್ಮರಸನನ್ನು ಶ್ಲಾಘಿಸಿ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿಯೂ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೂ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಪಂಡಿತರಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬರೆದಿರುವವರ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಅವರವರ ಚರಿತದಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದ್ದೇವೆ.[1]

ಈ ಕವಿಗೆ ಸಕಲಶಾಬ್ದಿಕಸಾರ್ವಭೌಮ, ಉದ್ಧತವಾದಿನಿಕರವೇಶ್ಯಾಭುಜಂಗ, ತಾರ್ಕಿಕಚಕ್ರವರ್ತಿ, ಶ್ರೀಶಿವಾದ್ವೈತಸಾಕಾರಸಿದ್ಧಾಂತಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನಾಚಾರ್ಯ, ಶರಣಕವಿ, ಭವವಿದೂರ, ಎಂಬ ಬಿರುದುಗಳಿದ್ದಂತೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

ಇವನ ಗ್ರಂಥ :—

ದೀಕ್ಷಾಬೋಧೆ.

ಇದು ಪ್ರಾಯಶಃ ರಗಳೆಯ ರೂಪವಾಗಿದೆ; ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕಂದವೃತ್ತಗಳೂ ಇವೆ. ಗ್ರಂಥವು ಮೂರು ಸ್ಥಲಗಳಾಗಿ ಭಾಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ವೀರಶೈವದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ವಿಷಯಗಳು ಗುರುಶಿಷ್ಯಸಂವಾದ ರೂಪವಾಗಿ ವಿವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತಶ್ಲೋಕಗಳು ಪ್ರಮಾಣತ್ವೇನ ಅನುವಾದಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಈ ವಿಷಯವನ್ನೇ ಪದ್ಮಣಾಂಕನು (ಸು. 1385) ಈ ಪದ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾನೆ :—

ಗುರು ಶಿಷ್ಯನ ಬೋಧಿಸಿದ ರೀತಿಯಿಂದೆ ರಘು ।
ರೂಪದ್ಧತಿಯೊಳುಚಿತ ಸಸಾಕ್ಷಿಕಂ ವೀರಶೈ ।
ವೋಪಕಾರಾರ್ಥವಿಂಪಮರೆ ದೀಕ್ಷಾಬೋಧವೆಂಬ ಕೃತಿಯಂ ರಚಿಸಿದಂ ॥

1. 182 ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ನೋಡಿ.

ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಲಲಿತರಗಳೆಯೂ ಮಂದಾನಿಲರಗಳೆಯೂ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಇದರಿಂದ ಕೆಲವು ಭಾಗಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ:—

ಶಿವಭಕ್ತನ ನಡತೆ.

ಉತ್ಸಾಹಶಿವಭಕ್ತಿಯಚ್ಚಳಿಯದಿರಬೇಕು । ನಿಚ್ಚಟದ ನಿಷ್ಠೆ ದೃಢ ಕೆಚ್ಚು
ಗೊಂಡಿರಬೇಕು ॥

ನಿಯತವಪ್ಪಾಚಾರಸಮಯತಾನಿರಬೇಕು । ನಯದ ವಾಕ್ಯಂ ದಯವು ದಾಕ್ಷಿ
ಣ್ಯವಿರಬೇಕು ॥

ದಂಭವಮಾತ್ಸರ್ಯಕ್ಕೆಯಿಂಬುಗುಡದಿರಬೇಕು । ಶಂಭುಪದಭಕ್ತಿ ನಂಬುಗೆಯ
ಹಂಬಲುಬೇಕು ॥

ಪದಪಾಣಿಗುದಗುಹ್ಯಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳಲ್ಲಿ । ಬೆದರದವೆ ಧಟ್ಟಿಸುವ ಅದಟು
ಬೇಕವಱಲ್ಲಿ ॥

ಸೂಸಲೀಯದೆ ಮನವನೀಶವಾಸದೊಳಿರಿಸಿ । ಬೀಸರಾಗದೆ ಚಿತ್ತಮಂ ವಿಸಾಸ
ಲಾಗಿರಿಸಿ ।

ಹೀನದೀನತ್ವದುಮ್ಮಾನಮಂ ಬಿಡಬೇಕು । ಜ್ಞಾನಗುರುಭಕ್ತಿತದ್ಧ್ಯಾನನಾ
ಗಿರಬೇಕು ॥

ಚಿತ್ತಚಾಪಲ್ಯ.

ಒಂದು ಹೊತ್ತಿಂಗೊಂದು ಪರಿಯಹುದು ಈಮನಂ । ಬೆಂದ ವಿಷಯಂಗಳಂ
ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡದೀಮನಂ ॥

ಒಚ್ಚಿಹೊತ್ತಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯಿಚ್ಚೆಯಹುದೀಮನಂ । ಬೆಚ್ಚಿ ಮತ್ತೊಲ್ಲೆನೆಂದಚ್ಚಳಿ
ವುದೀಮನಂ ॥

ಒಡಲೊಡವೆಮಡದಿಯರ ತೊಡರಿಪ್ಪುದೀಮನಂ । ಕಡೆಗೆ ಮೃಡಭಕ್ತಿದೃಢವಿ
ಡಿಯದಿಹುದೀಮನಂ ॥

ಕುಲಮದನಿರಸನ.

ಕುಲಮಂ ವಿಚಾರಿಪೊಡೆ ನೆಲವಿಲ್ಲ ಫಲವಿಲ್ಲ। ನೆಲೆಯನಱಿವೊಡೆ ಶುದ್ಧಹೊಲೆಯ್ಯೆ
ನೆ ಕುಲವೆಲ್ಲ ॥

ಕಾಯಕ್ಕೆ ಕುಲವೊ ಜೀವಕ್ಕೆ ಕುಲವೋ ಪೇೞು। ಈಯೆರಡಱೊಳಗೆ ಇನ್ನಾವು
ದಕೆ ಕುಲಪೇೞು ॥

ಕಾಯವಾದೊಡೆ ಶುದ್ಧಹೊಲೆಯಾಗಿ ಕುಲವಿಲ್ಲ । ವಾಯುವಹ ಜೀವ ನಿರವಯ
ವಾಗಿ ಕುಲವಿಲ್ಲ ॥

ತಂದೆತಾಯಿಗಳುಭಯಬಿಂದುಸಂಪುಟದಿಂದ । ಬಂದೆನೆಂಬೊಂದು ಮದವ್ಯೈಸೆ
ನೀ ನುಡಿವಂದ ॥

ಅಕ್ಕಟೀಕುಲವಿಡಿದು ಸತ್ಕುಲಕೆ ಹೋರುವರೆ । ದಕ್ಕಿದೊಡೆ ಶುದ್ಧಹೊಲೆಗಿಕ್ಕಿ
ಮಾತಾಡುವರೆ ॥

ಮಮಕಾರನಿರಸನ.

ಒಡವೆಯಾರದು ಒಡೆಯರಾರೆಂಬುದನು ಅಱಿಯೆ । ಕಡುಲೋಭಿಜಡನೆಯಕಟ
ಱಿಯಲಾ ನರಗುಱಿಯೆ ॥

ಕಟ್ಟೊಡೆಯತನವ ಬಲಿದಿಂತು ಹೋರುವೆ ನೀನು । ಹುಟ್ಟುವಾಗಲೆ ಧನವ ಕಟ್ಟಿ
ತಂದೆಯೊ ನೀನು ॥

ನೀ ತಾರದೊಡೆ ನಿನ್ನ ತಾತ ತಂದನೊ ಇದಂ । ಪಿತಱಿಂದಾಯ್ತು ನಿನಗೊಡೆತ
ನಂ ಪೇೞಿದಂ ॥

ಬರುತ ತಾರದೊಡೇನು ಆಯ್ತು ನಿನಗೆಂದೊಡಂ । ಹರಣದೊಡನೊಯ್ಯಬೇಡಾ
ವೊಡೆಯನಾದೊಡಂ ॥

ಹುಟ್ಟುವಲಿ ತಾರೆ ಹೊಂದುವಲೊಯ್ಯೆ ಕಂಡಿದಕೆ । ನಟ್ಟನಡುವೆಹಗಾಯ್ತು
ಒಡೆತನಂ ಪೇೞಿದಕೆ ॥

ನಿನ್ನದಾದೊಡೆ ನಿನ್ನ ವ್ಯಯಕೆ ಸಲುತಿರದೇಕೆ । ಕನ್ನದಿಂ ನೃಪದಾಯರಿಂದ ಸ
ರಿಯಲದೇಕೆ ॥

ಹೋಗುತ್ತ ತನ್ನಳತೆಯಲಿ ತಾನೆ ಹೋದುದೇ । ಬೇಗೆಯಿಂ ನಿನ್ನ ಹರಣವನೊ
ಯ್ಯದಾದುದೇ ॥

ಇದುಕಾರಣಂ ನಿನ್ನ ಸೊಮ್ಮಲ್ಲ ಎಲೆಮರುಳೆ । ಕುದಿದು ಕೋಟಲೆಗೊಂಡೊಡಂ
ಇಲ್ಲ ಎಲೆಮರುಳೆ ॥

ಪರತತ್ವಸ್ವರೂಪ.

ಸಕಲತತ್ವಂಗಳಿಗೆ ಯುಕುತಿಗೊಳಗಾಗದದು । ಅಖಿಳನಿಗಮಾಗಮವು ಮುಖ
ವಿಡಲು ಬಾರದದು ॥

ಹರಿಯಜಸುರಾಸುರರು ಪರಿಕಿಸಲು ಬಾರದದು । ಬೆರಸಿ ನೀರಕ್ಷೀರದಿರವಿದ್ದು ಇಲ್ಲ
ದುದು ॥

ದೂರವೆನಬಾರದದು ಸಾರೆಯೆನಬಾರದದು । ಆರಿಗಳವಡುವುದು ವಿಚಾರಕೊಳ
ಗಾಗದದು ॥

ಸಕಲವೆಂಬುದು ತಾನು ನಿಃಕಲವೆನಲು ತಾನು । ಸಕಲನಿಃಕಲವೆನಿಸಿಯೆನಿಸ
ದಿಪ್ಪುದು ತಾನು ॥

ಒಳಗೆಂದೊಡಂ ತಾನು ಹೊಱಗೆಂದೊಡಂ ತಾನು । ಒಳಗುಹೊಱಗೆಱಿದ ಬಱಿ
ಬೆಳಗಿನ ಬೆಳಗು ತಾನು ॥

ಸಕಲಭೂತಂಗಳಂತರ್ಯಾಮಿಯೆನಿಸಿರ್ಪ್ಪ । ಭಕುತರಿಗೆ ಸುಲಭನುಳಿದರಿಗ
ಸಾಧ್ಯನುಮಪ್ಪ ॥
ಅಂತು ಸರ್ವಾಂಗಮಯಮಾದ ಮಹಲಿಂಗಮಂ । ಅಂತುಮಂ ತಿಳಿ ನಿನ್ನೊಳಿಹ
ಭಾವಸಂಗಮಂ ॥

ಪದ್ಮರಸನು ನರಸಿಂಹಬಲ್ಲಾಳನ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ತ್ರಿಭುವನತಾತನನ್ನು ವಾದದಲ್ಲಿ ಜಯಿಸಿದಾಗ ಪದ್ಮರಸನನ್ನು ಕನ್ನಡಪದ್ಯಗಳಿಂದ ಶ್ಲಾಘಿಸಿದ ಕವಿಗಳ ಹೆಸರುಗಳನ್ನೂ ಅವರು ಮಾಡಿದ ಪದ್ಯಗಳನ್ನೂ[1] ಇಲ್ಲಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ. ಈ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಒಳ್ಳೆಯ ಕವಿಗಳಾಗಿದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಇವರು ಆವ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದಿರಬಹುದೋ ತಿಳಿಯದು.

ದೋರಾಂಬುಧಿಯ ರಾಮಣ್ಣ. ಸು. 1165.

ಪ್ರಭುತೆಯ ಪೆರ್ಮೆಗಮಾಮಾ। ತ್ರಿಭುವನತಾತಾಖ್ಯೆಯಾಂತ ವೈಷ್ಣವನುದ್ಯ॥
ದ್ವಿಭುಪದ್ಮಣಾರ್ಯರೊಳ್ ಸೋ। ಲ್ತುಭಯಮಸೆರೆದಂಘ್ರಿಗೆಱಗಿದಂ ನೃಪಸಭೆ
ಯೊಳ್ ॥

ರಾಘವಾಂಕ.[2] ಸು. 1165.

ಮಿಹಿರಂಗೆ ತಿಮಿರಮಿದಿರೇ । ಸಹಜಕ್ಕೆ ಕಮಳಮಿದಿರೆ ಪದ್ಮರಸಾರ್ಯಂ ॥
ಗಹಹಾ ತ್ರಿಭುವನತಾತಂ । ಬಹುವಿಧದಿಂ ಬಗೆಯಲಿದಿರೆ ತಾನೇ ಕೆಟ್ಟಂ ॥

ಹುಲಿಗೆರೆಯ ಮಾಯಿದೇವಪುರಾಣಭಟ್ಟ. ಸು. 1165.

ತನುವೆಂಟುಂ ಶಿವನವು ತತ್ತ್ವನುವಿನೊಳಮರ್ದಿರ್ದು ಬೇಱೆ ದೈವಂ ಸಮಯಂ॥
ತನಗೆಂಬ ತಲೆಗಳನೆ ತಱಿ । ದೆನಗಂ ಚೆಂಡಾಡಲಾಯ್ತು ಮನವಶ್ರಾಂತಂ ॥

ಕರ್ಣಾಭರಣಬುಧವರ. ಸು. 1165.

ಪರಸಮಯಾಂಧಕಾರಘನಚಂಡಕರಂ ಹರಿಯೆಂದು ಸಾಱಿ ಧಿ ।
ಕ್ಕರಿಸುವ ವಾದಿಯಂ ಸಕಲವೇದಪುರಾಣಪುರಾತನೋಕ್ತಿಯಿಂ ॥
ದೊರೆಸುವೊಡುರ್ವರಾತಳದೊಳೊರ್ವನೆ ಶೈವತಟಾಕಪ ।
ದ್ಮರಸನನಂತಶಾಸ್ತ್ರಸರಸಂ ಬೆರಸಂ ಪರದೈವಜೀವರಂ ॥
ಲತೆಯಂ ಖಗಮಂ ಮೃಗಮಂ । ಸತಿಯರುಮಂ ಪೊಗಟ್ದು ಕವಿತೆಯಂ ನೀಗ
ದೆ ಪಾ ॥
ರ್ವತಿಯರಸನನೇ ಪೊಗಟ್ದಂ । ಕ್ಷಿತಿಯೊಳ್ ಪದ್ಮರಸಶರಣಕವಿ ಭವಿದ್ಯೂರಂ ॥

1. ಈ ಪದ್ಯಗಳು ಕೆರೆಯಪದ್ಮರಸನ ಮಗನಾದ ಕುಮಾರಪದ್ಮರಸನ ಸಾನಂದಚರಿತ್ರದ ಉಪೋದ್ಘಾತದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. 2. 180 ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ನೋಡಿ.

'ಸುಕವಿಕರ್ಣಾಭರಣ' ಎಂದು ಮುಗಿವ ಕೆಲವು ನೀತಿಬೋಧಕವಾದ ಪದ್ಯಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಶಿವಸ್ತುತಿಯೂ ಒಂದುಕಡೆ "ದೋರನ ನೀರಣರಂಗಧೀರನಂ" ಎಂದೂ ಇರುವುದರಿಂದ, ಈ ಪದ್ಯಗಳೂ ಈ ಕವಿಯಿಂದಲೇ ವಿರಚಿತವಾಗಿರಬಹುದು. ಈ ನೀತಿಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ.

ಪಾತಿವ್ರತ್ಯ.

ಬೇಲಿತಳಿಗೋಂಟೆಮದಿಲುಗ । ಳೋಲೈಸುವ ಕಾಪಿನಾಳು ಮೆಯ್ಗಾಪಿನವರ್ ॥
ಬಾಲೆಯರಂ ಕಾವರೆ ನಿಜ । ಶೀಲವೆ ಕಾದಪುದು ಸುಕವಿಕರ್ಣಾಭರಣಾ ॥

ಪದವಾಕ್ಯಪ್ರಮಾಣಜ್ಞ ದೇವರಸಪಂಡಿತ. ಸು. 1165.

ಏಕೆ ಬಿಡು ಮತ್ತೆ ಗಟಿಪದಿ । ರೇಕೋರುದ್ರೋದಲೆಂಬ ಸುತಿವಿಡಿದೆಲ್ಲಾ ॥
ಕಾಕುಮತಂಗಳನಲೆದು ನಿ । ರಾಕರಿಸಿದ ಸತ್ಯಶರಣಕವಿಗಿದಿರುಂಟೇ ॥

ಹಂಪೆಯ ರಾಮಣ್ಣ ಅಥವಾ ರಾಮಿತಂದೆ. ಸು. 1165.

'ಗುರುವಂ ಹರನಂ ಪಂಚಾ । ಕ್ಷರಿಯಂ ರುದ್ರಾಕ್ಷಿಯಂ ವಿಭೂತಿಯನೊಲ್ದಾ ॥
ದರಿಪರ್ ಶರಣಕವಿಯ ಪ । ದ್ಮರಸರ ಸಾನಂದಚರಿತೆಯೋದುಗೆ ಶರಣರ್ ॥

ಜಗದಾರಾಧ್ಯ ನಾಗಿದೇವ. ಸು. 1165.

ಪರವಾದಿಧ್ವಾಂತಸೂರ್ಯಂ ಕೆರೆಯ ಪದುಮರಾಜಂ ಸ್ವಗುರ್ವಾಜ್ಞೆಯಿಂದೀ ।
ಶ್ವರಭಕ್ತರ್ ಮೆಚ್ಚೆಯೂಹಾ ವಿರಚಿಸಿದ ಶಿವಾದ್ವೈತಸಾಕಾರಸಿದ್ಧಾಂ ॥
ತರಸಂ ಸಾನಂದಚಾರಿತ್ರಮನೆ ಪಸರಿಸುತ್ತಿರ್ಪುದೀಕ್ಷೋಣಿಗೆಂದಂ ।
ಗುರುಭಕ್ತಂ ಕಾರಣಾತ್ಮಂ ವರಗುಣಿ ಜಗದಾರಾಧ್ಯನಾನಾಗಿದೇವಂ ॥
ಸಂದ ಪುರಾಣದಾಗಮದ ವೇದದ ಶೈವಕಥಾವಿತಾನದೊಳ್ ।
ಕುಂದಿನಿತಿಲ್ಲ ಸೇರುವೆ ಚಮತ್ಕೃತಿಯಾದುದು ಮಾಮರುಳ್ಯ್ವಲೇ ॥
ನೆಂದು ಸಮಸ್ತಸತ್ಕವಿಜನಂ ಪೊಗಳುತ್ತಿರೆ ಪೇಳ್ದನೆಯ್ದೆ ಸಾ ।
ನಂದಚರಿತ್ರಮಂ ಕೆರೆಯಪದ್ಮರಸಂ ಬಹುಶಾಸ್ತ್ರಕೋವಿದಂ ॥
ಛಂದದ ಪೌರಾಣಾಗಮ ।ವೃಂದದ ಹೃದಯಮದು ಶೈವಪದವೆಂದೆನೆ ಸಾ ॥
ನಂದಚರಿತ್ರಮನೊರೆದಂ । ಸಂದಿಸಿ ಪದ್ಮರಸಶರಣಕವಿ ಭವಿದೂರಂ ॥
ಹರನ ಸಮಗ್ರಭಕ್ತಿ ನೆಲೆಗೊಂಡ ಪುರಾತನಕೇಶಿರಾಜಬಾ ।
ಚರಸರ ಚೊಕ್ಕನಾಯರ ದಧೀಚಿಯ ಶಂಕರದಾಸಿಮಯ್ಯನೆಂ ॥
ಬರೆ ವರತೇಜದಂತೆ ಮಲೆವನ್ಯಮತಾಂಧರನೊಕ್ಕಲಿಕ್ಕುವಂ ।
ಶರಣಕವೀಶ್ವರಂ ಕೆರೆಯಪದ್ಮರಸಂ ಪ್ರತಿವಾದಿಭಂಜನಂ ॥
ತರುಗಿರಿಲತೆನಾರಿಯರಂ । ಮುರಹರನಂ ಪೊಗಟ್ವ ಕಥೆಯನಾಲಿಪರಲ್ಲದೆ ॥
ಪುರಹರನ ಕಥೆಯನೊಲ್ಲರ್ । ಹರಹರ ಕರಮರಿದು ಶರಣಕವಿ ಭವಿದೂರಂ ।

ಅಷ್ಟಭಾಷಾಕವೀಶ್ವರ ಶಿವದಾಸ. ಸು. 1165.

ಮೃಡಭಕ್ತಿಪಥದ ಸಾರಂ । ಮೃಡನೊಡನೆಣೆಗಾಣ್ಬನೊಡಲ ಸುಡುವತಿಧೀರಂ॥
ಜಡರಜ್ಞಾನನಿವಾರಂ । ಕಡುಗಲಿ ಪದ್ಮರಸಶರಣಕವಿ ಭವಿದೂರಂ ॥

ದಾವರಸ. ಸು. 1165.

ಇವನಿಗೆ "ಶೈವವಿರುದ್ಧಮತದಾವದಾವ" ಎಂಬ ವಿಶೇಷಣವು ಉಪಯೋಗಿಸಿದೆ.

ಏಕೈಕವೀರನೊರ್ವನೆ । ಏಕೋರುದ್ರನ ಲಲಾಟನೇತ್ರದೊಳೊಗೆದಂ ॥
ದೇಕೆ ಶಿವನೆಂಬ ದಕ್ಷಂ। ಗಾಕುಳಿದಲೆಯಿತ್ತನವನ ಪಡಿ ಪದ್ಮರಸಂ ॥

ಶರಣಕವಿ. ಸು. 1165.

ಬಳ್ಳಿಗಳಿಂ ಗರಳದ ಕರಿ। ಗೊಳ್ಳಿಗಳಿಂ ಕೈಪೆನೊರೆಯ ಬಳ್ಳಿಗಳಿಂ ಚೀ ॥
ಟೊಳ್ಳಿಗಳಿಂ ದೈವಾಖ್ಯಕೆ। ಕಳ್ಳರ್ ಗುರುರೂಪವಿಶ್ವನಾಥಂಗೆಣೆಯೇ ॥

ಧಾರ್ವಾಡದ ಜಿಲ್ಲೆಯ "ಕೋಡು" ಎಂಬ ತಾಲ್ಲೂಕಿಗೆ ಸೇರಿಕ ಅಬ್ಬಲೂರಿನಲ್ಲಿರುವ ಒಂದು ಕನ್ನಡದ ಶಾಸನವನ್ನು[1] ಕೇಶವರಾಜಚಮೂಪನು ರಚಿಸಿದಂತೆಯೂ ಸರಣನೆಂಬ ಕವಿ ತಿದ್ದಿ ಬರೆದಂತೆಯೂ ಆ ಶಾಸನದ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿರುವ

ಕೇಶವರಾಜಚಮೂಪಂ । ಶಾಸನವಂ ಪೇಳ್ದನಂತದಂ ತಿರ್ದಿ ನಿರಾ ॥
ಯಾಸನೆ ಬರೆದ(ವ) ನ್ನೀಶನ । ದಾಸಂ ಶಿವಚರಣಕಮಲಶರಣಂ ಸರಣಂ ॥

ಎಂಬ ಪದ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಈ ಶಾಸನವು ಸು. 1180 ರಲ್ಲಿ ಬರೆದುದು. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಶರಣಕವಿ ಈಸರಣನೇ ಆಗಿರಬಹುದೋ ಏನೋ ತಿಳಿಯದು.

ತಿಪ್ಪಣೋಜ. 1169.

ರಾಯಲ್ ಏಷ್ಯಾಟಿಕ್ ಸೊಸೈಟಿ ಬಾಂಬೆ ಬ್ರಾಂಚ್ ಜರ್ನಲೊಳಗೆ[2] ಅಚ್ಚಾಗಿರುವ ಕನ್ನಡಶಾಸನದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವ

ಭರತಾಗಮಶಾಸ್ತ್ರಂಗಳಾ। ಪರಿಣತಿಯೊಳ್ ವರ್ಣಕವಿತೆಯೊಳ್ ದಾನಗುಣೋ ॥
ತ್ಕರದೊಳ್ ಸರಿಯಾರ್ ವಂಕೇ । ಶ್ವರದೇವರ ತಿಪ್ಪಣೋಜನೊಳ್ ಭೂತಲದೊಳ್॥

ಎಂಬ ಪದ್ಯದಿಂದ ಈತನು ಕವಿಯಾಗಿದ್ದಂತೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಈ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ— ಗೋಪಕ (Goa)ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಆಳುತ್ತಿದ್ದ ಕದಂಬರಾಜರಲ್ಲಿ ಪೆರ್ಮಾಡಿ ಅಥವಾ ಶಿವಚಿತ್ತ ಎಂಬ ರಾಜನ ಹೆಂಡತಿಯಾದ ಕಮಲಾದೇವಿ ಒಂದು ದೇವಸ್ಥಾನವನ್ನು ಕಟ್ಟಿದಂತೆ ಹೇಳಿದೆ. ಈ ಶಿವಚಿತ್ತನು 1169 ರಲ್ಲಿ ಆಳುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಇದೇ ಜರ್ನಲೊಳಗಿರುವ ಇತರಶಾಸನಗಳಿಂದ ತಿಳಿವುದರಿಂದ ಈ ತಿಪ್ಪಣೋಜನು ಆಕಾಲದವನಾಗಿರಬೇಕು.

---

1. Epigraphia Indica, Vol. V. p. 245.   2. Vol. IX, No. 27. p. 294.

ಬಾಲಚಂದ್ರ ಸು. 1170.

ಈತನು ಜಿನಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ಪ್ರಾಭೃತಕತ್ರಯ, ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶಿಕಾ, ತತ್ವಾರ್ಥ, ಸಮಯಸಾರ, ಪ್ರವಚನಸಾರ ಮೊದಲಾದ ಗ್ರಂಥಗಳಿಗೆ ಕನ್ನಡವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳನ್ನೂ ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ.

ಈತನು ಜೈನಮತದವನು; ಮೂಲಸಂಘದ ದೇಶೀಯಗಣದ ಪುಸ್ತಕಗಚ್ಛದ ಕೊಂದಕುಂದಾನ್ವಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವನು. ಇವನ ಗುರು 1177 ರಲ್ಲಿ ಗತಿಸಿದ ನಯಕೀರ್ತಿ1; ಅಣ್ಣ ದಾಮನಂದಿ 2 ಈತನಿಗೆ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿ ಬಾಳಚಂದ್ರನೆಂದು ಹೆಸರು. ಈತನು 1182 ರಲ್ಲಿ ಬದುಕಿದ್ದಂತೆಯೂ3 ಸುಜನೋತ್ತಂಸನೆಂಬ ಬಿರುದುಳ್ಳ ಬೊಪ್ಪಣಪಂಡಿತನಿಂದ ಗೊಮ್ಮಟಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಬರೆಯಿಸಿದಂತೆಯೂ4 ತಿಳಿಯಬರುತ್ತದೆ. ಈತನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವ ಪದ್ಯಗಳು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕವಿವೆ. ಬೊಪ್ಪಣಪಂಡಿತನು ಈತನನ್ನು ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾನೆ:—

ವರಸೈದ್ಧಾಂತಿಕಚಕ್ರೀ । ಶ್ವರನಯಕೀರ್ತಿವ್ರತೀಂದ್ರಶಿಷ್ಯಂ ನಿಜಚಿ ।
ತ್ಪರಿಣತನಧ್ಯಾತ್ಮಕಳಾ । ಧರನುಜ್ಜ್ವಳಕೀರ್ತಿ ಬಾಲಚಂದ್ರಮುನೀಂದ್ರಂ॥

ಪ್ರಾಭೃತಕತ್ರಯವ್ಯಾಖ್ಯಾನದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿರುವ—

ಇದು ಸಮಸ್ತಸೈದ್ಧಾಂತಿಕಚಕ್ರವರ್ತಿ ಶ್ರೀನಯಕೀರ್ತಿದೇವನಂದನ ವಿನಯಜನಾನಂದನ ನಿಜರುಚಿಸಾಗರನಂದಿಪರಮಾತ್ಮದೇವಸೇವಾಸಾದಿತಾತ್ಮಸ್ವಭಾವನಿತ್ಯಾನಂದಬಾಳಚಂದ್ರದೇವವಿರಚಿತ ಸಮಯಸಾರಪ್ರಾಭೃತಸೂತ್ರಾನುಗತತಾತ್ಪರ್ಯವೃತ್ತಿ—

ಎಂಬ ಗದ್ಯದಿಂದ ಈತನು ನಯಕೀರ್ತಿಯ ಮಗನಲ್ಲಿ ಓದಿದವನೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಈತನು ನಾಗಚಂದ್ರನ ಗುರುವಲ್ಲವೆಂಬಂಶವನ್ನು ಹಿಂದೆಯೇ ಚರ್ಚಿಸಿದ್ದೇವೆ. 5

ಈತನು ಪ್ರಾಭೃತಕತ್ರಯವೃತ್ತಿಯ ಆದಿಯಲ್ಲಿ ವರ್ಧಮಾನನನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡಿ ಬಳಿಕ "ಶ್ರೀಕುಮಾರನಂದಿಸಿದ್ಧಾಂತದೇವಶಿಷ್ಯರ್ಪ್ಪಂ ಪದ್ಮನಂದ್ಯಾದ್ಯಪರನಾಮಧೇಯರುಮಪ್ಪ ನಿತ್ಯಾನಂದ ಶ್ರೀಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯದೇವರಿಂ ಶಿವಕುಮಾರ6 ಮಹಾರಾಜಾದಿಸಂಕ್ಷೇಪರುಚಿಶಿಷ್ಯಪ್ರತಿಬೋಧನಾರ್ಥಂ ವಿರಚಿತಮಪ್ಪ ಪಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯಪ್ರಾಭೃತಶಾಸ್ತ್ರತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥವೃತ್ತಿಯಂ ವಿರಚಿಸುವೆಂ" ಎಂದು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಈ ಪದ್ಯಗಳಿವೆ:—

---

1. ಶ್ರ. ಬೆ. ಶಾ ‖ 42.   2. ನಾಗಮಂಗಲ ಶಾ ‖ 70.
3. ಶ್ರ. ಬೆ. ಶಾ ‖ 124   4. ಶ್ರ. ಬೆ. ಶಾ ‖ 85
5. 83 ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ನೋಡಿ.   6. ಪಾಠಕರು—ಈತನು ಶ್ರೀವಿಜಯಶಿವಮೃಗೇಶಮಹಾರಾಜ ಎಂಬ ಕದಂಬರಾಜನು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. Ind. Ant. XIV. p. 15.

ಪರವಮಾಗಮವಾರಿಧಿಹಿಮ । ಕಿರಣಂ ರಾದ್ಧಾಂತಚಕ್ರಿ ನಯಕೀರ್ತಿಯಮೀ॥
ಶ್ವರಶಿಷ್ಯನಮಳನಿಜಚ । ತ್ಪರಿಣತನಧ್ಯಾತ್ಮಿಬಾಳಚಂದ್ರಮುನೀಂದ್ರಂ॥
ಧೃತರತ್ನತ್ರಿತಯಂ ಪ್ರಾ । ಭೃತಸೂತ್ರಾನುಗತವೃತ್ತಿಯಂ ಪಲರ್ಗಂ ಪ್ರಾ ॥
ಕೃತಕರ್ಣಾಟಕವಾಕ್ಯಾ । ರ್ಥತತ್ವನಿಶ್ಚಿತ್ತಿಯಾಗೆ ನಿರ್ವರ್ಣಿಸಿದಂ ॥

ಇವನ ತತ್ತ್ವಾರ್ಥತಾತ್ಪರ್ಯವೃತ್ತಿಗೆ 'ತತ್ವರತ್ನಪ್ರದೀಪಿಕಾ' ಎಂದು ಹೆಸರು. ಇದನ್ನು "ಕುಮುದಚಂದ್ರ ಭಟ್ಟಾರಕಪ್ರತಿಬೋಧನಾರ್ಥಂ" ರಚಿಸಿದಂತೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಪ್ರವಚನಸಾರತಾತ್ಪರ್ಯವೃತ್ತಿಯ ಆದಿಯಲ್ಲಿ—

ಭುವನಾರಾಧ್ಯತಪಶ್ಶ್ರೀ । ಧವನಿರ್ಮಲಪದ್ಮನಂದಿಮುನಿರಾಜಕೃತ ॥
ಪ್ರವಚನಸಾರದ ತಾತ್ಪ । ರ್ಯವೃತ್ತಿಯಂ ಚಿನ್ನಿಯಮ್ಯದಿಂ ವಿರಚಿಸುವೆಂ ॥

ಎಂಬ ಪದ್ಯವಿದೆ.

ಜಿನಸ್ತುತಿ.

ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು 20 ಪದ್ಯಗಳಿವೆ. ಇದರ ಉತ್ಕೃಷ್ಟತೆಯನ್ನು ಕವಿ

ಆದುದು ಬಾಳಚಂದ್ರಮುನಿವಾಕ್ಯದೊಳಾಗಮದೋಜೆಯಿಂದಮೀ ।
ದ್ವಾದಶಭೇದದಿಂ ಜಿನಗುಣಸ್ತವನಂ........ನಾತ್ಮತತ್ತ್ವಸಂ ॥
ಪಾದನಹೇತುವಪ್ಪುದಿದನೋದಿಸುತೋದುವ ಕೇಳುತಿರ್ಪವ ।
ರ್ಗಾದರದಿಂದೆ ಮಾಳ್ಪುದು ಮುಕ್ತಿಯನಕ್ಷಯಮಂ ಜಿನೇಶ್ವರಾ ॥

ಎಂಬ ಕೊನೆಯ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ.

ಇದರಿಂದ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ—

ಬೇಡಿದ ಭಂಗಿಯಿಂ ನೆಱಪಿದೆನ್ನ ಧನಂ ನವರತ್ನಸಂಚಯಂ ।
ನಾಡೆ ಮನಕ್ಕೆ ವರ್ಪ ವನಿತಾನಿಕರಂ ಕಮನೀಯಯೌವ್ವನಂ ॥
ನೋಡೊಡಲೆಂಬಿವಾವ ತೆಱದಿಂ ಕಿಡುಗುಂ ಕಿಡದೊಪ್ಪುವಾತ್ಮನೊಳ್ ।
ಕೂಡುವ ಚಿತ್ತಮಂ ಗುಣಗಣೋತ್ತಮಮಂ [ದಯೆಗೆಯ್] ಜಿನೇಶ್ವರಾ ॥

ಏವುದು ರಕ್ತದಲ್ಲಿ ಸುಕುಲಂ ದೊರೆಕೊಂಡೊಡೆ ಬಂದು ಪುಟ್ಟುಗುಂ ।
ಜೀವಮಶುದ್ಧದೇಹದೊಳಗಾಯ್ತುದು ಭಾವಿಸೆ ಮಾಂಸಪಿಂಡಮೆಂ ॥
ಬೀವಿಧದಿಂ ವಿಚಾರಿಸಿ ನಿಜಾತ್ಮನೊಳಾದುದು ಶುದ್ಧಮೆಂಬುದಂ ।
ಭಾವಿಸುವಂದಮಂ ಭುವನವಂದಿತಮಂ ದಯೆಗೆಯ್ ಜಿನೇಶ್ವರಾ ॥

ನೇಮಿಚಂದ್ರ. ಸು. 1170.

ಈತನು ಲೀಲಾವತಿ, ನೇಮಿನಾಥಪುರಾಣ ಎಂಬ ಎರಡು ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ.

ಈತನು ಲೀಲಾವತೀಗ್ರಂಥದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ—ಅಂಬುಧಿವೇಷ್ಟಿತಾವನಿಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣದೇವನೆ ರಾಜನೆಂದು ಲೋ । ಕಾಂಬಿಕೆಯುಪ್ಪ ಪುಣ್ಯಸತಿ ಚಂದಲದೇವಿಯೆ ದೇವಿಯೆಂದು ಸೇ। ವ್ಯಂ ಬುಧನೇಮಿಚಂದ್ರನೆ ಕವೀಶ್ವರನೆಂದು—ಎಂದೂ, ಧರೆಯಂ ರಕ್ಷಿಸುತಿರ್ಕೆ ಲಕ್ಕಬರಸಂ ಲಕ್ಷ್ಮೀಧರೋರ್ವೀಶ್ವರಂ । ಸಿರಿಯಂತಾತನ ತೋಳ್ಗಳೊಳ್ಕೆ ಸತತಂ ಶ್ರೀಚಂದ್ರಿಕಾದೇವಿ—ಎಂದೂ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಇದೇ ಲಕ್ಷ್ಮಣರಾಜನನ್ನು ಕರ್ಣಪಾರ್ಯನು (ಸು. 1140) ತನ್ನ ನೇಮಿನಾಥಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ.[1] ಆದರೆ ಕರ್ಣಪಾರ್ಯನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ರಾಜ್ಯಭಾರವಮಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ; ಅವನ ತಂದೆಯೋ ಅಥವಾ ಅಣ್ಣನಾದ ವಿಜಯಾದಿತ್ಯನೋ ಆಳುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ತಿಳಿಯಬರುತ್ತದೆ. ನೇಮಿಚಂದ್ರನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೇ ಆಳುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಮೇಲಣ ಪದ್ಯಭಾಗಗಳಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ನೇಮಿಚಂದ್ರನು 1140 ರಲ್ಲಿದ್ದ ಕರ್ಣಪಾರ್ಯನಿಗಿಂತ ಒಂದು ತಲೆ ಈಚೆಯವನೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು., ಅಲ್ಲದೆ ಇವನು ತನ್ನ ನೇಮಿನಾಥ ಪುರಾಣವನ್ನು ವೀರಬಲ್ಲಾಳನ ಪ್ರಧಾನನಾದ ಸೆಜ್ಜೆವಳ್ಳ ಪದ್ಮನಾಭನಿಗಾಗಿ ಬರೆದಂತೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.[2] ವೀರಬಲ್ಲಾಳನು 1172 ರಿಂದ 1219 ರ ವರೆಗೆ ಆಳಿದಂತೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಕವಿ ಸುಮಾರು 1170 ರಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿರಬೇಕು. ಈತನು ಲೀಲಾವತಿಯನ್ನು ಬರೆದಾದ ಬಳಿಕ ನೇಮಿನಾಥಪುರಾಣವನ್ನು ಬರೆದಿರಬೇಕು.

ಈತನು ಜೈನಮತದವನು. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಲಕ್ಷ್ಮಣರಾಜ, ವೀರಬಲ್ಲಾಳ ಈ ಇಬ್ಬರು ರಾಜರ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾಗಿದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ.

ಈತನಿಗೆ ಅಂಗಿಕನೇಮಿ ಎಂಬ ಹೆಸರೂ, ಕಲಾಕಾಂತ, ಕವಿರಾಜಮಲ್ಲ, ಕವಿಧವಳ, ಶೃಂಗಾರಕಾರಾಗೃಹ, ಕವಿರಾಜಕುಂಜರ, ಸಾಹಿತ್ಯವಿದ್ಯಾಧರ, ವಿದ್ಯಾವಧೂವಲ್ಲಭ, ಸುಕವಿಕಂಠಾಭರಣ, ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾವಿನೋದ, ಭಾರತೀಚಿತ್ತಚೋರ, ಚತುರ್ಭಾಷಾಕವಿಚಕ್ರರ್ತಿ, ಸುಕರಕವಿಶೇಖರ, ಕೃತಿಕುಲದೀಪ ಮೊದಲಾದ ಬಿರುದುಗಳೂ ಇದ್ದಂತೆ ತಿಳಿಯಬರುತ್ತದೆ.

ಈತನು ಪೂರ್ವಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಂತಭದ್ರ, ಅಕಳಂಕ, ಪೂಜ್ಯಪಾದ ಇವರನ್ನು ಮಾತ್ರ ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾನೆ; ಆವ ಕನ್ನಡಕವಿಯ ಹೆಸರನ್ನೂ ಹೇಳಿಲ್ಲ.

ಈತನನ್ನು **ಜನ್ನ** (1209), **ಪಾರ್ಶ್ವ**, (1205), **ಕಮಲಭವ** (ಸು. 1235), **ಮಧುರ** (ಸು. 1385), **ಮಂಗರಸ**, 1509) **ಬಾಹುಬಲಿ** (ಸು. 1600), ಮೊದಲಾದ ಕವಿಗಳು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ.

---

1. 116 ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ನೋಡಿ.

2. ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ದೇವಚಂದ್ರನು ರಾಜಾವಳೀಕಥೆಯಲ್ಲಿ—ಬಲ್ಲಾಳನ ಸಾಮಂತರಾದ ಪದ್ಮನಾಭಾದಿಗಳು ಪುರಾಣಂಗಳಂ ಮಾಡಿಸಿದರು—ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹೇಳುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ.

ಸುಮನೋಧರ್ಮಗುಣಂಗಳೊ । ಳಮರ್ದಮರ್ದಂ ಕಷೆವ ನೇಮಿಚಂದ್ರನ ಬಾಣಂ ॥
ಭ್ರಮರಹಿತಂ ಮೃದು ಹೃದಯಂ। ಗಮಮೆನಿಪುದಿದಾವ ಕೌತುಕರ ಬುಧಜನದಾ॥

ಷಡಕ್ಷರ.

ಏಮಾತೊ ನವ್ಯಕಾವ್ಯಕ।ಲಾಮಹಿಯೊಳ್ ಬಿಡದೆ ಬೀದಿವರಿವೊಡೆ ಮೊದಲೊಳ್।
ನೇಮಿಯ ನೆಮ್ಮುಗೆಯಿಲ್ಲದೊ । ಡೀಮತ್ತಿನ ಕವಿಮನೋರಥಂ ನಡೆದಪುದೇ ॥
ಸರ್ವರ ಸಮ್ಮತಮೆನಸಿಗಿದು । ಗರ್ವದ ಮಾತಲ್ಲ ಶಾಸ್ತ್ರಲೌಕಿಕಕಲೆಯೊಳ್ ॥
ಬೀರ್ವರಿದ ನೇಮಿಜನ್ನಮ । ರಿರ್ವರೆ ಕರ್ಣಾಟಕೃತಿಗೆ ಸೀಮಾಪುರುಷರ್ ॥

ಮಧುರ.

ಶೃಂಗಾರಕಾವ್ಯಲೀಲಾವತಿಯನು ಪೇ । ಳ್ದಂಗಿಕನೇಮಿಯ ನೆನೆವೆ ॥

ಮಂಗರಸ.

ತನ್ನ ಕವಿತಾಚಾತುರಿಯನ್ನೂ ಗುಣಗಳನ್ನೂ ಈ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ:—

ರುಚಿರಕಳಾಧರನಿಂ ನೇ। ಮಿಚಂದ್ರನಿಂ ಸತ್ಕವೀಶಚೂಡಾಮಣಿಯಿಂ ॥
ಶುಚಿಪದಶಶಿಕಾಂತೋಪಲ । ನಿಚಯಂ ರಸಮೊಸರುತಿರ್ಪುದೇನಚ್ಚರಿಯೋ ॥

ನವರಸಪೂರ್ಣದೊಳ್ ಲಲಿತಬಿಂಬಿತಸರ್ವಪದಾರ್ಥದೊಳ್ ಮಹಾ ।
ಕವಿಕುಳಸೇವ್ಯದೊಳ್ ಲಸದಲಂಕೃತಿಕಂಜನಿವಾಸದೊಳ್ ಜನೋ ॥
ತ್ಸವಕರದೊಳ್ ಸರಸ್ವತಿ ಮನೋಮುದದಿಂ ಜಲಕೇಳಿಯಾಡುವಳ್ ।
ಪ್ರವಿಮಳನವ್ಯಕಾವ್ಯಕಮಲಾಕರದೊಳ್ ಕವಿರಾಜಮಲ್ಲನಾ ॥
ಧರೆ ಲೇಸೆಂಬಾಸೆಗಾಱಂ ಪರಪುರುಷಗುಣಾನ್ವೇಷದೊಳ್ ಸೈಪುಗಾಱಂ ।
ಸಿರಿಯೊಳ್ ಕಟ್ಟಣ್ಮುಗಾಱಂ ವಿತತವಿತರಣೋತ್ಸಾಹದೊಳ್ ಗೆಲ್ಲಗಾಱಂ ॥
ಪರಿವಾದಿವ್ರಾತದೊಳ್ ಬಿತ್ತರಿಪ ತುರಿಪಗಾಱಂ ಮಹಾಧರ್ಮದೊಳ್ಮ ।
ಚ್ಚರಗಾಱಂ ಭಾವಕೋತ್ಪಾದಕರಸಿಕಕವಿಸ್ತೋಮದೊಳ್ ನೇಮಿಚಂದ್ರಂ ॥
(ಇದನಱಿದು) ನೇಮಿಚಂದ್ರಂ । ವಿದಗ್ಧವಿದ್ಯಾಧರೇಂದ್ರನಖಿಳಕಲಾಕೋ ।
ವಿದನುಚಿತಶಬ್ದವಿದ್ಯಾ । ಸದನಂ ಕವಿಚಕ್ರವರ್ತಿ ಭುವನಾಭರಣಂ ॥
ಸುಕರಕವಿಶೇಖರಂ ತಾ । ರ್ಕಿಕತಿಲಕಂ ಮಾನಮೇರು ಜಿನಶಾಸನದೀ ॥
ಪಕನಕಳಂಕಂ ಭಾವಕ । ಮುಕುರಂ ಕವಿರಾಜಮಲ್ಲನಪ್ರತಿಮಲ್ಲಂ ॥
ಸಾತಿಶಯಾರ್ಥಮುಮಂ ಮೆ।ಲ್ಪಾತುಮನೊಪ್ಪಿಸಿದರೊಸೆದು ತಮಗಿಲ್ಲದುದಂ॥
ಖ್ಯಾತಂಗೆ ಸುಕವಿನೇಮಿಗೆ। ಭೂತಭವದ್ಭಾವಿಕವಿಗಳೇನೊಳ್ಪಿದರೋ॥
ಯುವತಿ ಸರಸತಿ ಪುರಾತನ। ಕವಿವಿರಹಮನಱಿದಳಿಲ್ಲ ನಿರ್ಮಳದಶನ॥
ಚ್ಛವಿಕುಸುಮಿತರಸನಾಪ । ಲ್ಲವತಳ್ಪದೊಳಿರ್ದು ಸುಕರಕವಿಶೇಖರನಾ॥

ಈತನು ಕವಿತಾಮಾರ್ಗವನ್ನೂ ಸತ್ಕವಿಗಳ ಅಸಾಧಾರಣಶಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಈ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ.—

ದಿಟ್ಟಿಗೆ ಬಂದ ಕೋಮಳಗುಣಂ ಗೆಡೆಗೊಂಡಿರೆ ಪೂವಿನಂತಿರಾ |
ಯ್ದಿಟ್ಟ ಪದಂ ಬೆಡಂಗೆನಿಸೆ ಬಣ್ಣಿಸರಂ ಪೊಸತಾಗೆ ನುಣ್ಪೊಡಂ ||
ಬಟ್ಟಿರೆ ಬಂಧಮೊಂದೆ ಚತುರಾಳಿ ಕರಂ ಬೆಸಮಾಗೆ ಬಾಸಿಗಂ |
ಗಟ್ಟುವನಂತೆ ಕಟ್ಟುವುದು ಕಬ್ಬಮನುಬ್ಬುಣಮಾಗೆ ಕಬ್ಬಿಗಂ ||

ಕಟ್ಟುಗೆ ಕಟ್ಟದಿರ್ಕೆ ಕಡಲಂ ಕಪಿಸಂತತಿ ವಾಮನಕ್ರಮಂ |
ಮುಟ್ಟುಗೆ ಮುಟ್ಟದಿರ್ಕೆ ಮುಗಿಲಂ ಹರನಂ ನರನೊತ್ತಿ ಗಂಟಲಂ ||
ಮೆಟ್ಟುಗೆ ಮೆಟ್ಟದಿರ್ಕೆ ಕವಿಗಳ್ ಕೃತಿಬಂಧದೊಳೆತ್ತಿ ಕಟ್ಟಿದರ್ |
ಮುಟ್ಟಿದರೊತ್ತಿ ಮೆಟ್ಟಿದರದೇನಳವಗ್ಗಳಮೋ ಕವೀಂದ್ರರಾ ||

ಮರನೀಗುಂ ಮಣಿಯಾಗುಮೊಂದು ಪಶುವೀಗುಂ ಕೇಳಿಮೆಂದೋಳಿಯೊಳ್ |
ಪುರುಡಂ ಪುಟ್ಟಿಸಿ ಕಾಷ್ಠಮಂ ಕೊನರಿಪರ್ ಕಲ್ಲಲ್ಲಿ ನಾರೆತ್ತುವರ್ ||
ಮರುಳಂ ಪೋ ಪುರುಳಾಗಿಪರ್ ಕಿವಿಗಳೊಳ್ ಪೀಯೂಷಮಂ ಪಿಂಡಲು |
ರ್ವರೆಯೊಳ್ ಸಂದ ಕವಿಪ್ರವೇಕರೆ ವಲಂ ಬಲ್ಲರ್ ಪೆಱರ್ ಬಲ್ಲರೇ ||

ಕುಕವಿಗಳನ್ನು ಈ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ನಿಂದಿಸುತ್ತಾನೆ:—

ಬಗೆಗೊಂಡೋದದೆ ಕೇಳದೆಲ್ಲಕಳೆಯಂ ಕಾವ್ಯಜ್ಞರಿಂ ಕಲ್ಲದ |
ಜ್ಜಿಗದಿಂ ಕಟ್ಟಿದ ಕೆಟ್ಟ ಕನ್ನಡದ ಕಾಟಿಗ್ಗಬ್ಬಂಗಳಂ ಬಟ್ಟಸಾ ||
ಮಿಗಳಂ ಕೇಳಿಸಿ ತಾಮೆ ತಮ್ಮ ಮನದೊಳ್ ಸರ್ವಜ್ಞರೆಂದಿರ್ಪ ಕ |
ಬ್ಬಿಗರುಂ ಕಬ್ಬಿಗರೆಂಬ ಲೆಕ್ಕದೊಳಗೇಂ ಭೂಭೃತ್ಸಭಾಭೂಷಣಾ ||

ಮಿಗೆ ಪದವಿಡಲಱಿಯದ ನಾ| ಲಗೆವೆಟ್ಟವರ್ ಸಲೆ ಸದರ್ಥಮಂ ಕಾಣದ ಪೋ ||
ಬಗೆಗುರುಡರ್ ಬಗೆವೊಡೆ ಕ| ಬ್ಬಿಗರಕ್ಕುಮೆ ಓದುಗೇಳದಕ್ಕರಗಿವುಡರ್ ||
ಎಂದುದನೆನುತಿರ್ಪರ್ ಗಿಱಿ| ಯಂದದಿನತಿನಿಶಿತಸುಕವಿವಾಕ್ಕುಲಿಶಂ ಬೀ |
ಱಿಂದೊಡಮೆರ್ದೆಯುಂ ಸೀಳ್ದೊಡೆ| ಮೊಂದಕ್ಕರಮಿಲ್ಲೆನಿಪ್ಪ ಕಲ್ಲೆರ್ದೆಗವಿಗಳ್ ||

ತಲೆಯಂ ತೂಗುವನೊರ್ವನುರ್ಬಿ ಕೆಲದೊಳ್ ಕಾಟಿಗ್ಗಬ್ಬಮಂ ಕಟ್ಟಿ ಕೋ |
ಟಲೆಗೊಂಡೊಳ್ಪವನೊರ್ವನೊಲ್ದವನ ಚಾತುರ್ಯಕ್ಕೆ ಕೈವಾರವಂ ||
ಪೊಲಗೆಟ್ಟೀವವನೊರ್ವನಿಂತಕಟ ಯಕ್ಷೋ ಯಾದೃಶಸ್ತಾದೃಶೋ |
ಬಲಿಯೆಂಬುಕ್ತಿಗೆ ದುರ್ವಿದಗ್ಧರೆ ವಲಂ ನೋಂತರ್ ಪೆಱರ್ ನೋಂತರೇ ||

ಇವನ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ —

ಲೀಲಾವತಿ.

ಇದು ಚಂಪೂಗ್ರಂಥವು ; 14 ಆಶ್ವಾಸಗಳಾಗಿ ಭಾಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಮಂಗರಸನು ಶೃಂಗಾರಕಾವ್ಯವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಕವಿಯೂ ಇದೇ ಅರ್ಥವ

ನ್ನು—ಮತ್ತಾಕಾವ್ಯವಹಾಗಂಗೆಯ ಪೊನಲವೊಲೆಂದಿಲ್ಲಿ ಶೃಂಗಾರತೃಷ್ಣಾವಿಧುರಂ ಸಾರಜ್ಞದಿಕ್ಕುಂಜರನಿಕರಮಲಂಪಿಂದಮೋಲಾಡುಗೆಂದುಂ ; ಶೃಂಗಾರಮಂ ಕಾವ್ಯಬಂಧನದೊಳ್ ತಂದು ತೋರಿಸಿಗೆಯ್ವು ವ್ಯೆವೆ—ಎಂಬ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಒಂದು ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಪೂರೈಸಿದಂತೆ

ಒಂದೆ ಗಡ ವರಿಸಕ್ಕೆ ಬರೆದಂ ಬಗೆವಿಡನೇಂ ನಿಶಿತಮತಿಯೊ ಕೃತಿಕುಲದೀಪಂ ।

ಎಂಬ ಪದ್ಯಭಾಗದಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

ಈ ಕಾವ್ಯದ ಕಥಾಸಾರವು ಕೆಳಗೆ ಕೊಟ್ಟಿದೆ:—

ಕದಂಬರಾಜರ ರಾಜಧಾನಿಯಾದ ಜಯಂತೀಪುರ ಅಥವಾ ಬನವಾಸಿ ಎಂಬ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಚೂಡಾಮಣಿ ಎಂಬ ರಾಜನಿದ್ದನು. ಈತನ ಮಹಿಷಿ ಪದ್ಮಾವತಿ. ಇವರ ಮಗ ಕಂದರ್ಪದೇವ. ಗುಣಗಂಧನೆಂಬ ಮಂತ್ರಿಯ ಮಗನಾದ ಮಕರಂದನು ಇವನ ಪ್ರಿಯಮಿತ್ರನು. ಕಂದರ್ಪನು ಯುವರಾಜಪಟ್ಟವನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಒಂದು ದಿನ ರಾತ್ರಿ ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ಕಂಡು, ಮರುದಿವಸ ಆ ಸ್ತ್ರೀಯಿರುವ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಮಕರಂಧನೊಡನೆ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಕುಸುಮಪುರವೆಂಬ ಪಟ್ಟಣದ ದೊರೆಯಾದ ಶೃಂಗಾರಶೇಖರನ ಮಗಳಾದ ಲೀಲಾವತಿಯೆನ್ನೇ ಈತನು ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಕಂಡುದು. ಆಕೆಯೂ ಇವನನ್ನು ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಇವನನ್ನು ಹುಡುಕಲು ಜನರನ್ನು ಕಳುಹಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಬಳಿಕ ಇವರಿಬ್ಬರಿಗೂ ವಿವಾಹವಾಗಿ, ಕಂದರ್ಪನು ಲೀಲಾವತಿಯನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಜಯಂತೀಪುರಕ್ಕೆ ಬಂದು ಸುಖವಾಗಿ ರಾಜ್ಯಭಾರ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಈ ಗ್ರಂಥವು ಸುಬಂಧುವಿನ ವಾಸವದತ್ತೆಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ.

ಈ ಗ್ರಂಥದ ಉತ್ಕೃಷ್ಟತೆಯನ್ನು ಕವಿ ಈ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ:—

ಜತಿಗಳ ವಟ್ಟ ಬಣ್ಣದಿನೆ ಮಚ್ಚಿಸೆ ತೊಡರ್ಚಿದ ಛಂದದಿಂದಳಂ।
ಕೃತಿಗಳ ಸಿದ್ಧ ಮಾರ್ಗದಿನಿದಿರ್ಚದ ರೀತಿಯನಾಳ್ದ ಧಾತುವಿಂ ॥
ಶ್ರುತಿಗೊಳಗಾದ ಮಾತಿನ ತೆರಳ್ಕೆಗಳಿಂ ರಸಗೇಯದಂತಿರೇ ।
ಕೃತಿ ಪೊಸದೇಸಿಯಿಂದೆಸೆದು ಸೋಲಿಪುದಚ್ಚರಿಯೇ ರಸಜ್ಞರಂ ॥

ಶೋಬಹಳ ರತ್ನರಂಜದ। ಕೂಬಾರಾವೃತಧರಿತ್ರಿಯಿಾಕೃತಿರತ್ನ ॥
ಕ್ಕೇಬೆಲೆಯೆನಿಸಿದುದೆನೆ ಕವಿ। ತಾಬಳೆವಾರಳವು ಸುಕರಕವಿಶೇಖರನಾ ॥

ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ನುಡಿಸಿ ಇವನ ಲೀಲಾವತಿಗೆ ಕಪ್ಪನಿಡಿಸಿದಂತೆ ಒಂದು ಇತಿಹಾಸವುಂಟು. ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಬಾಹುಬಲಿ (ಸು. 16 ನೆಯ ಶತಮಾನ) ತನ್ನ ನಾಗಕುಮಾರಚರಿತೆಯಲ್ಲಿಯ

ಸುಡಿಸಿ ಕಾದಂಬರಿಯನು ಲೀಲಾವತಿ। ಗಿಡಿಸಿ ಕಪ್ಪನು ಕೀರ್ತಿ ಜಗವ ॥
ಎಡೆಗೊಂಡ ನೇಮಿಚಂದ್ರನ ಚಮತ್ಕೃತಿ ಬಂ। ದೆಡೆಗೊಳ್ವುದೆನ್ನ ಚಿತ್ತದೊ ಳು ॥

ಎಂಬ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ದೇವಚಂದ್ರನು (1838) ತನ್ನ ರಾಜಾವಳೀಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಈ ವಿಷಯವಾಗಿ ಹೀಗೆ ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ:—

ಕಾದಂಬರಿಯೆಂಬ ಶೃಂಗಾರಕಾವ್ಯಮಂ ಮಾಡಿ ದೊರೆಯಂ ಮೆಚ್ಚಿಸಿ ಆನೆಯ ಮೇಲೇರಿಸಿ ಬರ್ಪಲ್ಲಿ ನೇಮಿಚಂದ್ರಕವಿ ತಡೆದು ಶೃಂಗಾರಮಪ್ಪ ಲೀಲಾವತಿಯು ರಚಿಸಿ ಸಭೆಯೊಳೋದಿಸೆ * * * ಮೆಚ್ಚಿ ಕಾದಂಬರೀ ಕಾವ್ಯಪುಸ್ತಕಮಂ ಸುಟ್ಟು ಲೀಲಾವತಿಗೆ ಕಪ್ಪನಿಡುವಲ್ಲಿ, ಕೇಳಿಕೊಂಡು ಮೊದಲೊಂದು ಓಲೆಯಂ ಸುಡಿಸಿ ಲೀಲಾವತಿಗೆ ಕಪ್ಪನಿಡಿಸಿದರ್.

ದೇವಚಂದ್ರನು ಹೇಳುವುದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ನೇಮಿಚಂದ್ರನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಾದಂಬರಿಯೆಂಬ ಗ್ರಂಥವು ಹುಟ್ಟಿದಂತೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಕನ್ನಡಕಾದಂಬರಿ ಹುಟ್ಟಿ ಆ ವೇಳೆಗೆ ಸುಮಾರು 200 ವರ್ಷವಾಗಿದ್ದಿತು. ಆದುದರಿಂದ ಈತನು ಹೇಳುವುದು ಅಸಂಭಾವ್ಯವಾಗಿ ತೋರುತ್ತದೆ.

ದೊಡ್ಡಯ್ಯನು (ಸು. 1600) ತನ್ನ ಚಂದ್ರಪ್ರಭಚರಿತದಲ್ಲಿ—

ಬಾಣ ಪೇಳಿದ ಕಾದಂಬರಿಕಾವ್ಯವ। ಕ್ಷೋಣಿಯಚಿಕೆಯೊಳು ಸುಡಿಸಿ ॥
ಮಾಣದೆ ಲೀಲಾವತಿಗೆ ಕಪ್ಪಿಡಿಸಿದ। ಜಾಣನೇಮಿಯ ಬಲಗೊಂಬೆ ॥

ಎಂದು ಹೇಳುವುದರಿಂದ ಸಂಸ್ಕೃತಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ಸುಡಿಸಿದಂತೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಬಾಹುಬಲಿಯೂ ಸಂಸ್ಕೃತಕಾದಂಬರಿಯನ್ನೇ ಹೇಳಿರಬಹುದು. ಯದ್ಯಪಿ ಹೀಗೆ 16ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಪ್ರತೀತಿಯಿದ್ದರೂ ಇದು ಲೀಲಾವತೀಗ್ರಂಥದ ಉತ್ಕೃಷ್ಟತೆಯನ್ನು ಹೇಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿರಬಹುದು.

ಗ್ರಂಥಾವತಾರದಲ್ಲಿ ಕವಿ ನೇಮಿಜಿನೇಂದ್ರನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾನೆ, ಬಳಿಕ ಶಾಂತಿಜಿನನನ್ನೂ ಸಿದ್ಧರನ್ನೂ ಸರಸ್ವತಿಯನ್ನೂ ಸಮಂತಭದ್ರಾಕಳಂಕಪೂಜ್ಯಪಾದರನ್ನೂ ಕವಿಗಳನ್ನೂ ಸ್ತುತಿಸಿ ಆ ಮೇಲೆ "ಮನೋಜನಂ ಪೊಗಳ್ವೆಂ" ಎಂದು ಕಥೆಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಆಶ್ವಾಸಗಳ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಗದ್ಯವಿದೆ:—

ಇದು ವಿದಿತವಿವಿಧಪ್ರಬಂಧವನವಿಹಾರಪರಿಣತಪರಮಜಿನೇಂದ್ರಚರಣಾರವಿಂದ್ಯಾವ್ಯಾಚಲೋಚ್ಚಲಿತನಖಮಯೂಖಮಂದಾಕಿನೀಮಜ್ಜನಾಸಕ್ತಸಂತತೋತ್ಸಿಕ್ತದಾನಾಮೋದಮುದಿತಬುಧಮಧುಕರಪ್ರಕರ ಕವಿರಾಜಕುಂಜರವಿರಚಿತಮಪ್ಪ ಲೀಲಾವತೀಪ್ರಬಂಧದೊಳ್.

ಈತನ ಬಂಧವು ಗಂಭೀರವಾಗಿಯೂ ಶೃಂಗಾರರಸಭರಿತವಾಗಿಯೂ ಹೃದಯಂಗಮವಾಗಿಯೂ ಇದೆ. ಇವನ ಪ್ರತಿಭೆಯೂ ಶಬ್ದಸಾಮಗ್ರಿಯೂ ವಾಗ್ಧೋರಣೆಯೂ ಅನ್ಯಾದೃಶವಾಗಿವೆ.

ಇವನ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತಪ್ರಾಕೃತಶ್ಲೋಕಗಳೂ ಇವೆ.

ಈ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ:—

ಸಿಂಹ.

ಕೆದಱಿದ ಕೇಸರಂ ಕುಸಿದ ಪಿಂದೊಗೆದೊಡ್ಡಿದ ಕಂದವೇಱೆ ಕ ।
ಟ್ಟಿದ ಬಸಿಱೆತ್ತಿದೇಕಚರಣಂ ತೆಱೆದಾನನವಾಳೆ ಸುತ್ತಿ ಪ ॥
ತ್ತಿದ ಕುಡಿವಾಲವೊಪ್ಪೆ ಕಿವಿಗಳ್ ಕಿಱಿಸುತ್ತಿರೆ ಪಾಯ್ದು ದೇವಕೂ ।
ಟದ ಕರುವಿಟ್ಟ ಕೇಸರಿವೊಲಿರ್ದುದು ಕೇಸರಿ ಕುಂಭಿಕುಂಭದೊಳ್ ॥

ಗೂಳಿ.

ಅಡೆಯುಂ ಕೋದೆತ್ತುತುಂ ಮೂರ್ದನಿಗೆ ಮಸಗುತುಂ ದರ್ಪದಿಂ ಛಾಯೆಯೊಳ್ ಕೋ ।
ಡಿಡುತುಂ ಮುನ್ನಾದ ಪುಣ್ಡಿಂತಿಣಿಗೆಱಗೆ ನೊಳಂ ಶೀರ್ಣಶೃಂಗಾಗ್ರದಿಂ ಮಾ ॥
ರ್ದೊಡೆಯುತ್ತುಂ ಪಾಯ್ದು ಪಿಂಡಂ ಕಲಕಿ ಕೆಲೆಯುತುಂ ಬೆರ್ಚೆ ಬಲ್ಗೂಳಿಗಳ್ ಬಂ ।
ಗುಡೆ ಗಂಡಂ ಸೊಸುತುಂ ಬಂದುದು ಮದವಿದಳತ್ಪಿಂಗಳಾಕ್ಷಂ ಮಹೋಕ್ಷಂ ॥

ಈದ ಹಸು.

ಕಱು ಪೆಱಗುೞಿದಿರೆ ಹೂಂಕೊಂ। ಡೆಱುಚುತ್ತುಂ ಮಗುಳ್ದು ಮೂಸುತುಂ ಪೊಲಸಂ ಮಾ ॥
ಸೊಱೆಯುತಿರೆ ಪಿಂತೆ ಕೆಚ್ಚಲ। ನಿಱುಂಕಿ ನಡೆತಂದುವೀಂದ ಪಯುಗಳ್ ಪಲವುಂ ॥

ಹುಲ್ಲೆ.

ನಿಮಿರ್ದ ಕೊರಲ್ ಮರಲ್ದು ಮಡಿದೂಱಿದ ಮುಂದಣ ಕಾಲ್ಗಳಿಟ್ಟ ಪ ।
ಕ್ಕಿ ಮತನು ಜೋಲ್ದುರಂ ಪೆಱಗನಪ್ಪಿದ ಕೊಂಬುಗಳಾಲಿಸುತ್ತೆ ವಿ ॥
ಶ್ರಮಿಸುವ ಕರ್ಣಮುಂ ಮುಗುಳ್ವ ಕಣ್ ಮಿಡುಕೋಡುವ ಕಂಠನಾಳಮುಂ।
ದಮರ್ದಿರೆ ನೀರನುಣ್ಬುರಲೆಯುಂ ಬರಲೊಲ್ಲದೆ ನೋಡಿದಂ ನೃಪಂ ॥

ನವಿಲು.

ಕಡುಬಡವಾಗಿ ಮುಂಬಯಕೆಯಿಂ ಬಿಸಿಲಪ್ಪ ಕರಂ ಬಱಿಲ್ದು ಮ ।
ಲ್ಗುಡುಕುಗೊಳಲ್ಕವೊಲ್ಲದಿರೆ ಮೆಲ್ಲನೆ ತಂದು ಪೊದಟ್ಟ ಪೀಲಿಯುಂ ॥
ಪಿಡಿದು ಮೊಗಕ್ಕೆ ನೀಡಿ ಕೊರಲಂ ತಿಳಿನೀರ್ಗಳನೀಂಟಿಕೊಂಡು ಬಾ ।
ಯ್ವಿಡುವ ಮಯೂರಿಗೇಂ ಮುಱಿದು ನೀಡುತುಮಿರ್ದುದೊ ನೋಗೆ ಬೇಗದಿಂ।

ಶಾರಿಕೆಯ ವಿರಹ.

ಗೂಡಿನ ಸುತ್ತಲುಂ ಸುೞಿಗುವಾಲಿಸುಗುಂ ಸಲೆ ಬರ್ಪ ಬಟ್ಟೆಯುಂ ।
ನೋಡುಗುಮುಬ್ಬಿಮೇಲ್ಬಿಮೊಳಗಂ ಪುಗುಗುಂ ತಳಿರೊಳ್ ಪೊರಳ್ಗುಮಿ ॥
ರ್ಪೋಡಿರೆ ಬಿಟ್ಟ ಚಂಚು ಬಿಸುಸುಯ್ದಳಮಾವಿನ ಪಲ್ಲವಂಗಳಂ ।
ಬಾಡಿಸುಗುಂ ಮನಂಮಱುಗಿ ಸಾರಿಕೆ ಭಾರದೊಡಾತ್ಮವಲ್ಲಭಂ ॥

ಕಲಸುಗೂೞು.

ಬಗಿದಗುಪ್ತೊಂದದಂತೆ ತೆಗೆದಾಱಿಸಿದೋಗರದೊಳ್ ಪೊದಱ್ದು ಕ |
ಮ್ಮಗೆ ಕನೆಗೊಂಡ ಗೆಡ್ಡಮೊಸರಂ ಸುರಿದೇಲೆಯ ಚೂರ್ಣವಿಕ್ಕಿ ಪೊ |
ಯ್ದಗುಮಿಗೆ ಬೀಳಗೆಯ್ದ ಮೆಱಸಂ ತಳಿದಲ್ಲದ ಚೆಲ್ಲಿಯಂ ಪವ |
ಣ್ಣಗೆ ಕಲಸಿರ್ದ ತಣ್ಗಲಸುಗೂೞನಿಳಾಪತಿಗಿತ್ತನಟ್ಟಿಯಿಂ ||

ಸೂರ್ಯಾಸ್ತ.

ಪೂಡುವ ಕುದುರೆ ಬೆಸಂ ಕೊಂ| ಡೋಡುವ ತೇರ್ಗೊಂದೆ ಗಾಲಿ ಪೊಡೆವಂ ಪೆಱ
ವಂ ||
ಕೇಡಿನ್ನಲಸಿದೊಡಕ್ಕುಮೆ | ನೋಡಿರೆ ರವಿ ಕೆಡೆದನಸ್ತಗಿರಿಮಸ್ತಕದೊಳ್ ||

ಗೊಲ್ಲರು.

ಪಿರಿದುಂ ಬಾಯ್ವೆಣ್ಣೆ ಗಿಣ್ಣೊಳ್ ತಳರಡಿ ಬನದೊಳ್ ಮುದ್ದು ಗೋವೃಂದ
ದೊಳ್ ಬಂ |
ಧುರಪಾಂಸುಕ್ರೀಡೆ ವತ್ಸಂಗಳೊಳನವರತಂ ಸ್ತನ್ಯಪಾನಂ ಸುಧೇನೂ |
ತ್ಕರದೊಳ್ ತಾನಾಗೆ ಗೋವ್ಯೂಹದ ಬೞೆವೞಿಯುಂ ಮೆಚ್ಚೆ ಬರ್ಪಂದದಿಂದಂ |
ಬರುತಿರ್ದರ್ ಪೊತ್ತುದಿಂ ಪಲ್ಲವರಳಕಲಲತ್ಪಲ್ಲವರ್ ಲೀಲೆಯಿಂದಂ ||

ಸದ್ಗುಣ.

ಕಣಿಯೊಳಪೊಕ್ಕು ತಾರದೆ ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಪಾರದೆ ತೂಗಿಕೊಂಡು ಕೇ |
ವಣಿಸದೆ ಪೆಜ್ಜಮಂ ಕಳೆದು ಕೋಯದೆ ತಾಂ ಮೆಱಮೆಯ್ಗೆ ಪರ್ಪ ಸ ||
ದ್ಗುಣಮಣಿಯೆಂಬ ಭೂಷಣದಿನಾವನಲಂಕೃತನಾ ಮಹಾತ್ಮನಂ |
ಗುಣಕೞಿಗೊಂಡು ಕೊಂಡುಕೊನೆದಾರ್ ಗಳ ಕೀರ್ತಿಸರೀಧರಿತ್ರಿಯೊಳ್ ||

---

2. ನೇಮಿನಾಥ ಪುರಾಣ.

ಇದು 22 ನೆಯ ತೀರ್ಥಂಕರನಾದ ನೇಮಿನಾಥನ ಚರಿತವಾಗಿದೆ. ಈ ಪುರಾಣವನ್ನು ವೀರಬಲ್ಲಾಳನ (1171—1219) ಪ್ರಧಾನನಾದ ಸಜ್ಜೆವಳ್ಳ ಪದ್ಮನಾಭನು ಮಾಡಿಸಿದನೆಂದು—ಆ ಪದ್ಮನಾಭದೇವಂ|ಶ್ರೀಪತಿ ಪುಣ್ಯಪ್ರಭಾವದಿಂ ನೇಮಿಯು ವಿ| ದ್ಯಾಪೃಥುಳಜಲಧಿಭವಕೃತಿ| ರೂಪದ ಕೌಸ್ತುಭಕೆ ಸುಭಗವಲ್ಲಭನಾದಂ—ಎಂಬುದರಿಂದಲೂ ಆಶ್ವಾಸಾಂತ್ಯಗದ್ಯದಿಂದಲೂ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಗ್ರಂಥದ ಆದಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕವಿ—ಜಿನಕಥೆಯೊಳ್| ಸಂದಿಸಿ ವಸುದೇವಾಚ್ಯುತಕಂದರ್ಪರ ಕಥೆಗಳನಿತುಮಂ ವಿರಚಿಸುವೆಂ—ಎಂದು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಮಾಡಿ ಎಂಟನೆಯ ಆಶ್ವಾಸದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಸವಧೆಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಹೇಳಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಪ್ರತಿಜ್ಞಾನುಸಾರವಾಗಿ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಪೂರ್ತಿಮಾಡದೆ ಇರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಅರ್ಧಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದು ಮೃತನಾದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಇದಕ್ಕೆ ಅರ್ಧನೇಮಿ ಎಂದು ಹೆಸರು ಬಂದಿರಬಹುದು.

ಈ ಗ್ರಂಥದ ಉತ್ಕೃಷ್ಟತೆಯನ್ನು ಕವಿ ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ:—

ರಸವೊ ರಸಾಯನವೋ ಕೃತಿ । ವಸಂತವೋ ಕಿವಿಗಳಮೃತವೋ ನೇಮಿಯ ಪಾ ॥
ಕ್ಪ್ರಸರಮುದಪೆಸಕದಿಂ ನಿ। ಷ್ಪ್ರಸತಾದುದು ಜಗಕೆ ನೇಮಿನಾಥಪುರಾಣಂ ॥

ಹಣಕ್ಕಾಗಿ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಮಾರುವವರನ್ನು ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಂದಿಸಿದ್ದಾನೆ:—

ಎಣಿಸದೆ ಗುಣಮಂ ಕಾಚಿನ। ಮಣಿಯಂ ಮಾಱುವವೊಲಹಹ ನಿನಗಂ ತನಗಂ ॥
ಪಣಕೆ ಕೃತಿಯೆಂಬ ಚಿಂತಾ। ಮಣಿಯಂ ಮಾಱುವನ ಬುದ್ಧಿಗಾಂ ಬೆಱಗಾದೆಂ॥

ಹಣದಿಂದ ಕಾವ್ಯ ಹಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬಂಶವನ್ನು ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ:—

ಬೆಲೆಯಿಂದಕ್ಕುಮೆ ಕೃತಿ ಗಾ। ವಿಲ ಭುವನದ ಭಾಗ್ಯದಿಂದಮಕ್ಕುಂ ನೋ ಟ್ಪಂ ॥
ಬೆಲೆಗೊಟ್ಟು ತಾರ ಮಧುವಂ। ಮಲಯಾನಿಲನಂ ಮನೋಜನಂ ಕೌಮುದಿಯಂ ॥

ಗ್ರಂಥಾವತಾರದಲ್ಲಿ ಕವಿ ನೇಮಿನಾಥನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಬಳಿಕ ಸಿದ್ಧಾದಿಗಳನ್ನೂ ಯಕ್ಷಯಕ್ಷಿಯರನ್ನೂ ಗಣಧರರನ್ನೂ ಸ್ತುತಿಸಿ, ತರುವಾಯ ಗೃಧ್ರಪಿಂಛ[1]ನಿಂದ ಪೂಜ್ಯಪಾದನ ವರೆಗೆ ಗುರುಗಳನ್ನು ಹೊಗಳಿದ್ದಾನೆ. ಅನಂತರ ತನ್ನ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಸಜ್ಜಿವಳ್ಳ ಪದ್ಮನಾಭನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿ "ಭಕ್ತಿಯಿಂದಂ ಹರಿವಂಶಕ್ಷತ್ರಚೂಡಾಮಣಿಯ ಚರಿತಮಂ ಪೇಲಲುದ್ಯುಕ್ತನಾದೆಂ" ಎಂದು ಕಥೆಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದ್ದಾನೆ

ಆಶ್ವಾಸಗಳ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಈ ಗದ್ಯವಿದೆ:—

ಇದು ಮೃದುಪದಬಂಧಬಂಧುರಸರಸ್ವತೀಸೌಭಾಗ್ಯವ್ಯಂಗ್ಯಭಂಗೀನಿಧಾನದೀಪವರ್ತಿ ಚತುರ್ಭಾಷಾಕವಿಚಕ್ರವರ್ತಿ ನೇಮಿಚಂದ್ರಕೃತಮುಂ ಶ್ರೀಮತ್ಪ್ರತಾಪಚಕ್ರವರ್ತಿ ಶ್ರೀವೀರಬಲ್ಲಾಳದೇವಪ್ರಸಾದಾಸಾದಿತಮಹಾಪ್ರಧಾನಪದವೀವಿರಾಜಿತಸಜ್ಜಿವಳ್ಳಪದ್ಮನಾಭದೇವಕಾರಿತಮುಮಪ್ಪ ನೇಮಿನಾಥಪುರಾಣದೊಳ್.

ಈ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ:—

ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಾವತಾರ.

ಅದೆ ಪೊಸಪೊನ್ನ ಸತ್ತಿಗೆಯದಲ್ಲದು ರತ್ನಪಟತ್ಕಿರೀಟಮ ।
ಲ್ಲದು ಮರವಜ್ರಕುಂಡಲಮದಲ್ಲದು ಕೌಸ್ತುಭರತ್ನಮಂತಭ॥
ಲ್ಲದು ಕರಚಕ್ರವಲ್ಲದದು ನಾಭಿಸರೋಜಮೆನಲ್ ದಿನೇಶಬಿಂ ।
ಬದ ನೆಲೆ ತಳ್ಗಿ ತರ್ಪಿನಮನುಕ್ರಮದಿಂ ಬಳೆದಂ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಂ ॥

---

1. ಗೃಧ್ರಪಿಂಛ, ಕುಂದಕುಂದ, ಕವಿಪರಮೇಶ್ವರ, ಜಿನಸೇನ, ವೀರಸೇನ, ಗುಣಭದ್ರ, ಪುಷ್ಪದಂತಭೂತಬಲಿ, ಸಮಂತಭದ್ರ, ಅಕಳಂಕ, ಪೂಜ್ಯಪಾದ.

ಇದು ಲೀಲಾಧೃತಭೂಕರೇಣುಕರಮಲ್ತು ಭ್ರೋತ್ಪಟೀಕೇತುವ ।
ಲ್ತಿದು ಸೂರ್ಯಾಂಬುಜನಾಳಮಲ್ತು ಶಶಿಲೋಕಾದೀಪಿಕಾಸ್ತಂಭವ ॥
ಲ್ತಿದು ತಾರಾಕುಸುಮಾವಳೀವಿಟಪಮಲ್ತು ಭ್ರಾವನೀಶೇಷನ ।
ಲ್ತಿದೆನಲ್ ತಾಂ ಬೆಳೆದತ್ತನುಕ್ರಮದಿನಾಪಾದಂ ಪಯೋಜಾಕ್ಷನಾ ॥

ತರುವಿಂದತ್ತತ್ತ ನೀಳ್ದಂ ಘನಪಟಳದಿನತ್ತತ್ತ ಮಿಕ್ಕಂ ಹಿಮೋರ್ವೀ ।
ಧರದಿಂದತ್ತತ್ತ ಪೋದಂ ರವಿಯ ರಥದಿನತ್ತತ್ತ ಮೆಯ್ವೊರ್ಚಿದಂ ಸು ॥
ಟ್ಪುರೆಯಿಂದತ್ತತ್ತ ಮತ್ತಂ ನಿಮಿರದಿರನಿದೇನೆಂದು ಜಾತಾದ್ಭುತಂ ನೋ ।
ಟ್ಪರ ಕಣ್ಣಂ ಚೇತಮುಂ ಕಾಲ್ಗಿಡೆ ಕಡುಜವದಿಂ ವಿಷ್ಣು ವರ್ಧಿಷ್ಣುವಾದಂ ॥

ಮರನಂ ಮುಟ್ಟಿದನಿಲ್ಲ ಮೇಘಘಟೆಯೊಳ್ ಕಾಲ್ಗೋದನಿಲ್ಲಿಲ್ಲ ಭೂ ।
ಧರಮಂ ದಾಂಟಿದನಿಲ್ಲ ಬಾಂದೊಱೆಯೊಳಿಟ್ಟಂ ಕಾಲನಿಲ್ಲಿಲ್ಲ ಭಾ ॥
ಸ್ಕರನಂ (ಮಾಯದೆ ಮಾಣಿಸಂ) ದೊದೆದನಿಲ್ಲಿಲ್ಲೆಂಬಿನಂ ನೀಡಿದಂ ।
ತರದಿಂ ಪಾದಮನುರ್ವಿ ಕೊರ್ವಿ ಬಲಿಯಂ ಗೆಲ್ವಾಮನಂ ವಾಮನಂ ॥

ಗೋವರ್ಧನೋದ್ಧಾರ.

ಪರಲಂ ಬಾರ್ತೆಗೆ ಮಿಂಟುವಂತೆ ಚರಣಾಂಗುಷ್ಠಾಗ್ರದಿಂ ಮಿಂಟಿ ಝು ।
ಲ್ಲರಿವೊಲ್ ಘಲ್ಲನೆ ಸೂಸಿ ನಿರ್ಝರಜಲಂ ಬೀೞ್ತಿರ್ಪಿನಂ ಕಾಪಿನಂ ॥
ತಿರೆ ಕೊಂಡೆತ್ತಿದ ಕೆಯ್ ಮುರಾರಿ ಕೊಡೆಯಂ ಕ್ರೀಡಾರಸಕ್ಕೆತ್ತುವಂ ।
ತಿರೆ ಕಿಪ್ಪೆತ್ತಿದನೊಂದೆ ಕೆಯ್ಯೊಳೆ ಮಹಾಗೋವರ್ಧನಾದ್ರೀಂದ್ರಮಂ ॥

ಬೇಸಗೆ.

ಪಿಡಿಗಿಕ್ಕಿತ್ತು ಮೃಣಾಳಮಂ ವನಗಜಂ ಪೊಕ್ಕತ್ತು ತುಂಡಾಗ್ರದಿಂ ।
ದೊಡೆದಂಭೋಜದ ಮೊಗ್ಗೆಯಂ ಮಧುಕರಂ ಧಾರಾಗೃಹಕ್ಕಾಗಿ ಸೈ ॥
ತಡಿಯೆತ್ತಿತ್ತು ನವಿಲ್ ಮರಾಳಿ ಪಂಕಾಲೊಳ್ ಕಾಲನಿಟ್ಟತ್ತು ನೀ ।
ರ್ಗುಡಿಯುಳ್ಳೋಡಿದುದೆಂದು ಪಂಜರಶುಕಂ ಶುಷ್ಕೀಭವತ್ತಾಳುಕಂ ॥

ಸರಸ್ಸು.

ಗಂಗೆಯ ಗೋತ್ರಮೋ ಸೊದೆಯ ಸಾರಮೊ ಬೆಳ್ನಿಗೆಯೊಂದು ಬಿಪ್ಪೊತ್ತ ಮು ।
ತ್ತಿಂಗಡಲಿರ್ದ ಬೇರೊ ಪೊಸಮುತ್ತಿನ ಪುಟ್ಟುವ ನೀರೊ ತೋರ್ಪ ಬಿ ॥
ಳ್ದಿಂಗಳ ಬಯ್ಕೆಯೋ ಬಸದ ಧೀವರೆಯರ್ಕಳ ಕಣ್ಣ ಬೆಳ್ಪು ಬಿ ।
ಳ್ಳಿಂಗೆಡೆದತ್ತೊ ಪೇೞಿಮೆನೆ ನಿರ್ಮಲಮಾದುದು ನೀರಜಾಕರಂ ॥

ವೈಶ್ಯಪುತ್ರನ ಪಾಂಡಿತ್ಯ.

ಶ್ರುತಮಧು ಕೂರ್ತು ಕೊಟ್ಟ ತೆಱದಿಂದೆಸೆದಿರ್ಪುದು ನಾಟಕಪ್ರವೀ ।
ಣತೆ ಕೃತಿಭಾವಕೋವಿದತೆ ಶಬ್ದಸಮಗ್ರತೆ ತರ್ಕರೀತ್ಯಭಿ ॥
ಜ್ಞತೆ ನಯವಾಗ್ವಿಚಕ್ಷಣತೆ ವಾದ್ಯವಿದಗ್ಧತೆ ನರ್ತನಪ್ರಗ ।
ಲ್ಭತೆ ರಸಗಾನಮುಗ್ಧತೆ ವಿಳಾಸರಸಜ್ಞತೆ ವೈಶ್ಯಪುತ್ರನಾ ॥

ಬೂಚಿರಾಜ. 1173.

ಶಕವರ್ಷ 1095 ರಲ್ಲಿ—ಎಂದರೆ 1173 ರಲ್ಲಿ—ಬರೆದ ಹಾಸನದ 119 ನೆಯ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಈತನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೂ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರೊನ್ನನಿಗೆ ಸಮಾನನಾದ ಪ್ರೌಢಕವಿಯಾಗಿದ್ದನೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಈತನು ಜೈನಮತದವನು; ವೀರಬಲ್ಲಾಳನಿಗೆ ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿದ್ದನು. ಶ್ರೀಪಾಳತ್ರೈವಿದ್ಯರಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಕಲಿತನು. ಇವನ ತಾಯಿ ಸುಗ್ಗವ್ವೆ, ಹೆಂಡತಿ ಶಾಂತಲೆ. ಈತನು ತನ್ನ ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನು ಜಿನಪೂಜೆಗೂ ಆಹಾರಾದಿದಾನಕ್ಕೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ವ್ಯಯಮಾಡಿದಂತೆ ಹೇಳಿದೆ. ಇವನನ್ನು "ಚತುರ್ವಿಧಪಾಂಡಿತ್ಯಮಂಡಿತಂ" ಎಂದೂ, "ವಾಚಕವಾಚಸ್ಪತಿ ಕವಿತಾಚಾರ್ಯಂ ಶ್ರವ್ಯಕಾವ್ಯಪದ್ಯಪದಾರ್ಥಾ। ಲೋಚನಚಕ್ಷು ಪರಾರ್ಥ.... ಪ್ರಿಯಹಿತಾರ್ಥವಾಚಂ ಬೂಚಂ" ಎಂದೂ ಸ್ತುತಿಸಿದೆ. ಈತನು ಆವ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆಯೋ ತಿಳಿಯದು.

ದೇವಪಾರ್ಯ. 1174.

ಈತನು ಅರಸಿಕೆರೆಯ 71ನೆಯ ಶಾಸನವನ್ನು ಬರೆದುದಾಗಿ ಆ ಶಾಸನದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿರುವ,

ಭುವನನುತವಾಜಿವಂಶೋ। ದ್ಭವಶಕರವಿಭುಸೋಮನಾಥಪುತ್ರಂ ಪೇಳ್ದಿಂ ॥
ಕವಿರಾಜಂ ಕಾಶ್ಯಪಗೋ। ತ್ರವರ್ಧನಂ ದೇವಪಾರ್ಯನೀಶಾಸನಮಂ ॥

ಎಂಬ ಪದ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಈ ಪದ್ಯದಿಂದ ಈತನು ಕಾಶ್ಯಪಗೋತ್ರದವನು, ವಾಜಿವಂಶದವನು, ಸೋಮನಾಥನ ಮಗನು ಎಂಬಂಶಗಳು ತಿಳಿಯುತ್ತವೆ. ಮೇಲಣ ಶಾಸನವು ಶಕ 1096 ರಲ್ಲಿ—ಎಂದರೆ 1174 ರಲ್ಲಿ—ಬರೆದುದು. ಇದರಲ್ಲಿ ವೀರಬಲ್ಲಾಳನ ಪ್ರಧಾನನಾದ ಹರಿಹರನು ಅರಸಿಯಕೆರೆಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಸಿದ ಕೇಶವದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಮಹಾಪ್ರಧಾನರು ದತ್ತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟಂತೆ ಹೇಳಿದೆ.

ಇದರಿಂದ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ:—

ಕೇಶವಸ್ತುತಿ.

ಶ್ರೀಪಾದಾಂಬುಜಯುಗ್ಮವತ್ಯಮಲಗಂಗಾಸೂತಿಕಾಗೇಹಮಾ ।
ಯ್ತಾ ಪಂಕೇರುಹಪೀಠನುದ್ಭವಗೃಹಂ ಶ್ರೀನಾಭಿಯಾಯ್ತೂರ್ಜಿತ ॥
ಶ್ರೀಪತ್ನೀಪ್ರಭವಾಸ್ಪದಂ ವಿಪುಳವಕ್ಷಂ ತಾನದಾಯ್ತೆಂದೊಡಿ ।
ನ್ನಾವೂರ್ಣೋನ್ನತಕೇಶವಪ್ರಭುತೆಯಂ ಬಣ್ಣಿಪ್ಪನೇವಣ್ಣಿಪಂ ॥

ನರಸಿಂಹನೃಪ.

ತತ್ತನಯಂ ನರಸಿಂಹನೃ। ಪೋತ್ತಮನುದ್ವೃತ್ತಪ್ರತಾಪನಹಿತನೃಪಾಳೋ ॥
ನ್ಮತ್ತೇಭಕುಂಭದಳನಾ। ಯತ್ತಾಯತಖಡ್ಗಕಳಿತನಿಜದೋರ್ದಂಡಂ ॥

ವೀರಬಲ್ಲಾಳ.

ಕರಿನಕ್ರಾಭೀಳಹೇಷಾರವಯುತಹಯಸಂದೋಹವೀಚೀಪದಾತಿ ।
ಸ್ಫುರದುತ್ಫಾಲೀನಕೋಲಾಹಳಸಮರಮಹಾಂಭೋಧಿಯೊಳ್ ತನ್ನದೋರ್ವರ್ಗಂ॥
ದರದಿಂದಂ ಮಂಥನಾರಂಭಮನೊದವಿಸಿ ವೈರಿಕ್ಷಮಾಪಾಳಲಕ್ಷ್ಮೀ ।
ಕರಿಜಾತ್ಯಶ್ವಂಗಳಂ ಕೊಂಡತುಳಬಳಯುತಂ ವೀರಬಲ್ಲಾಳಭೂಪಂ ॥

ಸುರರಾಜೇಭಂ ಮದಾಂಧಂ ಮಧುಪಕುಳಯುತಂ ಪುಂಡರೀಕಂ ಸದಾನೀ ।
ಚರತಂ ಗಂಗಾಪ್ರವಾಹಂ ಚಂದ್ರನ ರುಚಿ ಸಲೆ ದೋಷಾವಿಳಂ ತಾನೆನಲ್ ಪೇೞ ॥
ದೊರೆಯೇ ಬಲ್ಲಾಳಭೂಪಾಳನ ವಿಶದಯಶೋಲಕ್ಷ್ಮಿಯೊಳ್ ವರ್ಣಸಾಮ್ಯಂ।
ಬರಿದುಂ ತಾನಾದೊಡಂ ನಿರ್ಮಳಗುಣದಿನವಂ ಪೋಲಿಸಲ್ ಬಲ್ಲನಾವಂ ॥

ಶಾರದಿನಾಥಪಂಡಿತ. 1174.

ಈತನು ಅರಸಿಕೆರೆಯ 112 ನೆಯ ಶಾಸನವನ್ನು ಬರೆದುದಾಗಿ ಆ ಶಾಸನದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿರುವ—ಚಬ್ಬರಾಜನ ಪುತ್ರ ಶಾರದಿನಾಥಪಂಡಿತರು ಹೇಳ್ದ ಸಾಸನ— ಎಂಬ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಈ ಶಾಸನವು ಶಕ 1096 ರಲ್ಲಿ—ಎಂದರೆ 1174 ರಲ್ಲಿ—ಬರೆದುದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಕೆಲ್ಲಂಗೆರೆಯ ಚೆನ್ನಕೇಶವದೇವರಿಗೆ ಶ್ರೀಕರಣದ ಹೆಗ್ಗಡೆ ಕೇತಯಣ್ಣನು ದತ್ತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟಂತೆ ಹೇಳಿದೆ. ಈ ಶಾಸನವು ಬಹಳ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಲುಪ್ತವಾಗಿ ಹೋಗಿರುವುದರಿಂದ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆಯಲಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಕೇಶವರಾಜ ಮತ್ತು ಚಾವಣ. ಸು. 1180.

ಈ ಕವಿಗಳಿಬ್ಬರೂ ಸೇರಿ ವರ್ಧಮಾನಪುರಾಣವೆಂಬ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಉಪಕ್ರಮಿಸಿದಂತೆಯೂ ಈ ಕೇಶವರಾಜನ ಮಗನಾದ ವಾಣೀವಲ್ಲಭನೆಂಬ ಬಿರುದುಳ್ಳ ಆಚಣ್ಣನು[1] ಆ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಪೂರ್ತಿಮಾಡಿದಂತೆಯೂ ತಿಳಿಯ ಬರುತ್ತದೆ. ಇವರು ಮತ್ತಾವ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆಯೋ ತಿಳಿಯದು. ಈ ಕೇಶವರಾಜನು ರೇಚಣಚಮೂಪತಿಯ[1] ಇಷ್ಟಾನುಸಾರವಾಗಿ ವರ್ಧಮಾನಪುರಾಣವನ್ನು ಬರೆಯಲುಪಕ್ರಮಿಸಿದಂತೆ ಈ ಗ್ರಂಥದಿಂದಲೇ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

ರುದ್ರಭಟ್ಟ. ಸು. 1180.

ಈತನು ಜಗನ್ನಾಥವಿಜಯವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಮತ್ತು ರಸಕಲಿಕೆಯೆಂಬ ಒಂದು ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಈತನು ಬರೆದಿರುವಂತೆ ಸಾಳ್ವನು (ಸು. 16ನೆಯ ಶತಮಾನ) ತನ್ನ ರಸರತ್ನಾಕರದಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಈ ರಸಕಲಿಕೆ ನಮಗೆ ದೊರೆತಿಲ್ಲ.

---

1. ಆಚಣ್ಣನ ಚರಿತೆಯನ್ನು ನೋಡಿ.

ರುದ್ರಭಟ್ಟನು, ರಾಜಶೇಖರವಿಲಾಸವೇ ಮೊದಲಾದ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದು ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾಗಿದ್ದ ಷಡಕ್ಷರಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಕವಿತಾಚಾತುರಿಯಿಂದ ಮೀರಬೇಕೆಂದುದ್ದೇಶಿಸಿ 1689 ರಲ್ಲಿ ಜಗನ್ನಾಥವಿಜಯವನ್ನು ಬರೆದಂತೆಯೂ, ವಿದ್ವಾಂಸರೆಲ್ಲಾ ಇವನ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ನೋಡಿ ರಾಜಶೇಖರವಿಳಾಸಕ್ಕೆ ಇದು ಸಮಾನವಾಗಲಾರದೆಂದು ಹೇಳಲು ಪರಿಭವಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾದಂತೆಯೂ, ಷಡಕ್ಷರಿ ತಾನು ಕಿತ್ತುಕೊಂಡಿದ್ದ ಈತನ ಬಿರುದುಗಳನ್ನು ಪುನಃ ದಯೆಯಿಂದ ಕೊಟ್ಟು ಮನ್ನಿಸಿದಂತೆಯೂ ಬಳಿಕ ರುದ್ರಭಟ್ಟನ ಸ್ನೇಹಿತನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀಶನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗುಂಟಾದ ಅಪಮಾನವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಬೇಕೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದ 1691 ರಲ್ಲಿ ಜೈಮಿನಿಭಾರತವನ್ನು ಬರೆದು ವಿದ್ವಾಂಸರಿಂದ 'ಕವಿಚೂತಚೈತ್ರ'ನೆಂಬ ಬಿರುದನ್ನು ಪಡೆದಂತೆಯೂ ಒಂದು ಇತಿಹಾಸವುಂಟು. ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಳುವ ಈ ಪದ್ಯಗಳು ಮೆ॥ ರೈಸ್ ಮುದ್ರಿಸಿರುವ ಭಾಷಾಭೂಷಣದ ಪೀಠಿಕೆಯಲ್ಲಿ (32 ನೆಯ ಪುಟ) ಕೊಟ್ಟಿವೆ:—

ಶಿವಕಲಾಬ್ಧಿಶಕಶುಕ್ಲವರ್ಷವೂ । ಧವಸಿತಾರ್ಕದಿನಜೀವವಾರದೊಳ್ ॥
ಭವಿಗಳೆಲ್ಲ ವರರುದ್ರಭಟ್ಟನೇ । ಕವಿಯೆನಲ್ಕೊರೆದನೊಂದು ಕಾವ್ಯಮಂ ॥

ಅರಸಲ್ ಜಗನ್ನಾಥವಿಜಯಮೆನಿಪಾಕಬ್ಬ ।
ಮುರುದೋಷಪೂಗಪರಿಚಿತವಾಗೆ ಲಾಕ್ಷಣಿಕ ।
ವರರದಂ ರಾಜಶೇಖರವಿಳಾಸಕೆ ಪಡಿಯನೊರೆಯದಿರೆ ರುದ್ರಭಟ್ಟಂ ॥
ಪರಿಭವಕೆ ಗುರಿಯಾದನೆಂದು ಸಭಿಕರ್ ಪೇಳ್ದ ।
ಪರಿಯರಿತು ಕರುಣದಿಂದಾಷಡಕ್ಷರದೇವ ।
ಬಿರುದುಗಳ ಕೊಂಡು ಮಗುಳಿತ್ತು ಮನ್ನಿಸಿ ಪೊರೆದನದ ಕೇಳ್ ಲಕ್ಷ್ಮೀಶನು ॥

ಹರಿಚರಿತದಿಂ ಕೂಡಿ ಹರಿಮೇಧಪರ್ವಕಥೆ ।
ಯೊರೆದ ವಾರ್ಧಿಕಷಟ್ಪದಿಗಳಿಂದ ಜೈಮಿನಿಯ ।
ವರಸೂಕ್ತಿತಾತ್ಪರ್ಯಭರಗರ್ಭಿತಮದಾಗೆ ರಸಿಕರ್ಕಳನುಮೋದಿಸಲ್ ॥
ಪರಿಪರಿಯಲಂಕಾರರಸಭಾವಪುಷ್ಟಿಯಿಂ ।
ಮೆರೆದುದು ಗುಣೇಂದುಕಲೆಪರಿಮಿತಾಬ್ದದ ಶಕದಿ ।
ಹರಿವಾರಕಾರ್ತಿಕದ ಸಿತಪಂಚಮಿಪ್ರಜಾಪತಿಶರದಿ ಸಾಂಗಮೆನಲು ॥

ಕನ್ನಡಗಬ್ಬಿಗರಾತನ । ಮನ್ನಿಸಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀಶಸೋರ್ವನೇ ಕವಿರತ್ನಂ ॥
ಸನ್ನುತನೆಂದುರುಬಿರುದಂ । ಚಿನ್ನದಿ ಕವಿಚೂತಚೈತ್ರನೆನೆ ಬರೆದಿತ್ತರ್ ॥

1604 ರಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾದ ಭಟ್ಟಾಕಳಂಕನ ಶಬ್ದಾನುಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಜಗನ್ನಾಥವಿಜಯದ ಪದ್ಯಗಳು ಉದಾಹೃತವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಮೆ॥ ರೈಸ್ ಮೇಲಣ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ನಂಬದೆ ಶಬ್ದಾನುಶಾಸನದ ಅವತರಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ (ಪುಟ 43) ರುದ್ರಭಟ್ಟನ ಕಾಲವನ್ನು ಹೇಳದೆ ಅವನ ಹೆಸರನ್ನು ಭಟ್ಟಾಕಳಂಕನ ಹಿಂದೆ ಹಾಕಿದ್ದಾರೆ.

ಈ ಕವಿ ಸುಮಾರು 1180 ರಲ್ಲಿದ್ದಿರಬೇಕೆಂದು ಊಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಬಲವಾದ ಕಾರಣಗಳು ದೊರೆತಿವೆ.

ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನು (ಸು. 1245) ತನ್ನ ಸೂಕ್ತಿಸುಧಾರ್ಣವದಲ್ಲಿ ಜಗನ್ನಾಥವಿಜಯದಿಂದ ಅನೇಕಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆದಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಕವಿ 1245ಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದನೆಂಬುದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ: ಅಲ್ಲದೆ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನು ಅನುವಾದಮಾಡುವ ದೇವಕವಿಯ (ಸು. 1200) ಕುಸುಮಾವಳೀ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ರುದ್ರಭಟ್ಟನ ಹೆಸರು ಪೂರ್ವ ಕವಿಗಳ ಗೋಷ್ಠಿಯಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಈತನು 1245ಕ್ಕೆ ಬಹಳ ಹಿಂದೆಯೇ ಇದ್ದಿರಬೇಕು. ಮತ್ತು ಇವನು ಕರ್ಣಪಾರ್ಯನನ್ನು (ಸು. 1140) ಸ್ತುತಿಸುವುದರಿಂದ 1140ಕ್ಕೆ ಈಚೆ ಇದ್ದಿರಬೇಕು. ಈತನು 1140 ರಿಂದ 1245ರೊಳಗಾಗಿ ವೀರಬಲ್ಲಾಳನ ಆಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದನೆಂದು ಅವನ ಗ್ರಂಥದಿಂದಲೇ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

(1) 'ಚಂದ್ರಮೌಳಿಪ್ರಮುಖನಿಖಿಲವಿದ್ವಜ್ಜನಂ ಮೆಚ್ಚೆ ಪೇಳ್ದೆಂ' ಎಂಬುದರಿಂದ ಈ ಗ್ರಂಥರಚನಾಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ಚಂದ್ರಮೌಳಿಯೆಂಬೊಬ್ಬ ವಿದ್ವಾಂಸನು ಇದ್ದಂತೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಚಂದ್ರಮೌಳಿಯೆಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳ ವಿದ್ವಾಂಸನಾದ ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ವೀರಬಲ್ಲಾಳನಲ್ಲಿ (1172—1219) ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿದ್ದಂತೆ 1182ರಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಶ್ರ. ಬೆ. 124ನೆಯ ಶಾಸನದಲ್ಲಿಯ

ವರತರ್ಕಾಂಬುಜಭಾಸ್ಕರಂ ಭರತಶಾಸ್ತ್ರಾಂಭೋಧಿಚಂದ್ರಂ ಸಮು।
ದ್ಧರಸಾಹಿತ್ಯಲತಾಲವಾಲನೆಸೆದಂ ನಾನಾಕಳಾಕೋವಿದಂ॥
ಸ್ಥಿರಮಂತ್ರಂ ದ್ವಿಜವಂಶಶೋಭಿತನಶೇಷಸ್ತುತ್ಯನುದ್ಯದ್ಯಶಂ।
ಧರೆಯೊಳ್ ವಿಶ್ರುತಚಂದ್ರಮೌಳಿಸಚಿವಂ ಸೌಜನ್ಯಜನ್ಮಾಲಯಂ॥

ಪತಿಭಕ್ತಂ ವರಮಂತ್ರಶಕ್ತಿಯುತನಿಂದ್ರಂಗೆಂತು ಭಾಸ್ವದ್ಗುರು ।
ನ್ನತಿ ಮಂತ್ರೀಶ್ವರನಾದನಂತೆ ವಿಳಸದ್ಬಲ್ಲಾಳದೇವಾವನೀ ॥
ಪತಿಗೀವಿಶ್ರುತಚಂದ್ರಮೌಳಿವಿಬುಧೇಶಂ ಮಂತ್ರಿಯಾದಂ ಸಮು ।
ನ್ನತತೇಜೋನಿಲಯಂ ವಿರೋಧಿಸಚಿವೋನ್ಮತ್ತೇಭಪಂಚಾನನಂ ॥

ಎಂಬ ಪದ್ಯಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

(2) ಈತನು ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರಸೂರ್ಯರನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವ ಆದಿಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಆದಿಪಂಪರನ್ನರಂತೆಯೇ ಶ್ಲೇಷೆಯಿಂದ ತನ್ನ ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನೂ ಕೂಡ ಸ್ತುತಿಸುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಮೂರನೆಯ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ರುದ್ರನಿಗೂ ತನ್ನ ರಾಜನಿಗೂ ಹೊಂದುವಂತೆ 'ಅರಿಕಾಮಧ್ವಂಸಿ' 'ರಾಜರಾಜಪ್ರತಿಷ್ಠಾನಿರತಂ' 'ಉಮಾಕಾಮಿನೀಜೀವಿತೇಶಂ' ಎಂಬ ವಿಶೇಷಣಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದ್ದಾನೆ. ವೀರಬಲ್ಲಾಳನು ಉಚ್ಚಂಗಿಕೋಟೆಯನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿಯ ರಾಜನಾದ ಕಾಮನನ್ನು ಸೆರೆಹಿಡಿದಂತೆ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಶಾಸನದ—

ಚಿರಕಾಲಂ ರಿಪುಗಳ್ಗಸಾಧ್ಯಮೆನಿಸಿರ್ದುಚ್ಚಂಗಿಯುಂ ಮುತ್ತಿ ದು ।
ರ್ಧರತೇಜೋನಿಧಿ ದೂಳಿಗೋಂಟೆಯುನೆ ಕೊಂಡಾಕಾಮದೇವಾವನೀ ॥
ಶ್ವರನಂ ಸಂದೊಡೆಯಂ ಕ್ಷಿತೀಶ್ವರನನಾಭಂಡಾರಮಂ ಸ್ತ್ರೀಯರಂ ।
ತುರಗವ್ರಾತಮುಮಂ ಸಮಂತು ಪಿಡಿದಂ ಬಲ್ಲಾಳಭೂಪಾಳಕಂ ॥

ಎಂಬ ಪದ್ಯದಿಂದ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ.

ಬಲ್ಲಾಳರಾಜರಿಗೆ 'ಚೋಳರಾಜಪ್ರತಿಷ್ಠಾಚಾರ್ಯ' ಎಂಬ ಬಿರುದು ಅನೇಕ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ರಾಜರಾಜ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಚೋಳರಲ್ಲಿಯೇ ವಿಶೇಷವಾಗಿದೆ.

ವೀರಬಲ್ಲಾಳನಿಗೆ ಉಮಾದೇವಿಯೆಂಬವಳು ಮಹಿಷಿಯಾಗಿದ್ದಂತೆ ಅನೇಕ ಶಾಸನಗಳಿಂದ[1] ತಿಳಿಯಬರುತ್ತದೆ.

ಆದುದರಿಂದ ಈ ವಿಶೇಷಣಗಳು ವೀರಬಲ್ಲಾಳನಿಗೆಯೇ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತವೆ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಕವಿ ಹೇಳುವ ಚಂದ್ರಮೌಳಿ ಈ ದೊರೆಯ ಮಂತ್ರಿಯಾದ ಚಂದ್ರಮೌಳಿಯೇ ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ.

ಈ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ರುದ್ರಭಟ್ಟನು ವೀರಬಲ್ಲಾಳನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು 1180 ರಲ್ಲಿದ್ದಿರಬೇಕು.

ಈತನು ಸ್ಮಾರ್ತಬ್ರಾಹ್ಮಣನು; ಈತನಿಗೆ ಕೃತಿಶಾರದಾಭ್ರಚಂಪ್ರಾತಪ, ಕವಿರಾಜ ಎಂಬ ಬಿರುದುಗಳಿದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ.

ತನಗೆ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದ ಸಂಸ್ಕೃತಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ವಾಲ್ಮೀಕಿ, ವ್ಯಾಸ, ಹರ್ಷ, ಬಾಣ, ಮಾಘ, ಕಾಳಿದಾಸ, ಇವರುಗಳನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿ ಬಳಿಕ ಕನ್ನಡಕವಿಗಳನ್ನು ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ:—

ಇನಿತುಮವಿರ್ಕೆ ಮತ್ಕೃತಿಯೊಳೀಧರೆ ಬಣ್ಣಿಸೆ ಸಂದ ಶಂಬವ ।
ರ್ಮನ ಬಗೆ ಶಾಂತಿವರ್ಮನ ನಯಂ ಗುಣವ[2]ರ್ಮನ ಬಂಧಗೌರವಂ ॥
ಮನಸಿಜನೋಜೆ ಕಣ್ಣಪನ ಜಾಣ್ಣುಡಿ ಪಂಪನ ರೀತಿ ಚಂದ್ರಭ ।
ಟ್ಟನ ಜತಿ ಪೊನ್ನಮಯ್ಯನ ಬೆಡಂಗು ಗಜಾಂಕುಶನುಳ್ಳ ಬಿನ್ನಣಂ ॥

ಈತನನ್ನು ಚೌಂಡರಸ (ಸು. 1300), ಸಾಳ್ವ (ಸು. 1400), ಚಿಕುಪಾಧ್ಯಾಯ (ಸು. 1680) ಮೊದಲಾದವರು ಸ್ಮರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಈತನು ತನ್ನ ಕವಿತಾಚಾತುರಿಯನ್ನು ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ:—

ಇನಿಯಳ ಸೋಂಕಿನಂತೆ ಪೊಸಮಾವಿನ ಪೂವಿನ ಜೊಂಪದಂತೆ ಚಂ ।
ದನರಸದಣ್ಪಿನಂತೆ ನನೆಯೇಱಿದ ಮಲ್ಲಿಗೆಯಂತೆ ಪೂರ್ಣಚಂ ॥
ದ್ರನ ಸಿರಿಯಂತೆ ಬಂದೆಸಪ ತೆಂಕಣ ತಂಬೆಲರಂತೆ ರುದ್ರಭ ।
ಟ್ಟನ ಕವಿತಾರಸಂ ಮನಮನಿರ್ಕುಟಿಗೊಳ್ವುದು ಸಜ್ಜನರ್ಕಳಾ ॥

1. ಅರಸೀಕೆರೆ—40, 77, 85, 90, 93; ಚನ್ನರಾಯಪಟ್ಟಣ—172. 2. ನಂಬಿಯ.

ಇವನ ಗ್ರಂಥ—

ಜಗನ್ನಾಥವಿಜಯ.

ಇದು ಚಂಪೂರೂಪವಾಗಿದೆ; 18 ಆಶ್ವಾಸಗಳಾಗಿ ಭಾಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣನ ಜನನ ಮೊದಲುಗೊಂಡು ಬಾಣಾಸುರಯುದ್ಧದ ವರೆಗೆ ವಿಷ್ಣುಪುರಾಣದ ಕಥೆ ಹೇಳಿದೆ.

ಕವಿ, ತನ್ನ ಗ್ರಂಥವು 'ಅನವದ್ಯಂ ರೀತಿಚೋದ್ಯಂ ಸಕಲವಿಬುಧಹೃದ್ಯಂ ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ.

ಗ್ರಂಥಾವತಾರದಲ್ಲಿ ಕವಿ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಬಳಿಕ ಬ್ರಹ್ಮ, ರುದ್ರ, ಸೂರ್ಯ, ಗಣಪತಿ, ಸರಸ್ವತಿ, ಇವರುಗಳನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿ, ಆ ಮೇಲೆ ಸಂಸ್ಕೃತಕರ್ಣಾಟಕಕವಿಗಳನ್ನು[1] ಹೊಗಳಿ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಆಶ್ವಾಸಗಳ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಗದ್ಯವಿದೆ:—

ಇದು ಸಮಸ್ತಕಮಳಭವಾಂಡಮಾಲಾಘಟೀಘಟಿತಾರಘಟ್ಟಘಟನಾಸ್ವತಂತ್ರನಿಜಸ್ವರೂಪನಿರೂಪಣಚಕಿತಸಕಳಾಮ್ನಾಯತಂತ್ರಲಕ್ಷ್ಮೀಕಾಂತಶ್ರೀಪಾದಭಕ್ತಿಯುಕ್ತಸುಕವೀಂದ್ರರುದ್ರಪ್ರಣೀತಶ್ರೀಜಗನ್ನಾಥವಿಜಯಮಹಾಪ್ರಬಂಧದೊಳ್.

ಈ ಕವಿಯ ಬಂಧವು ಪ್ರೌಢವಾಗಿಯೂ ಬಹಳ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಜೈನಸರಣಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿಯೂ ಇದೆ. ಇವನ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ (ಸು. 1245), ಅಭಿನವವಾದಿವಿದ್ಯಾನಂದ (ಸು. 1600), ಭಟ್ಟಾಕಳಂಕ (1604) ಮೊದಲಾದವರು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಅನುವಾದಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

ಈತನ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ:—

ವರ್ಷಾಕಾಲ.

ಮನದನುರಾಗದಿಂ ನೆಗೆದು ನೀಡಿದ ಕಂಠಮರಲ್ದ ತುಪ್ಪುಳಿ |
ರ್ಬನಿಮಿಷಮಾದ ಕಣ್ ತೆರೆದ ಚಂಚು ವಿಜೃಂಭಿಪೆಱಂಕೆ ರಂಜಿಸಿ ||
ತ್ತೆನೆ ನಲವೇಱೆ ತೋರವನಿ ತಣ್ಪನಿ ಮುಂಬನಿಯೆಂಬ ಕಾಮುರ್ಗಿ |
ಲ್ವನಿಯನಲಂಪಿನಿಂದಮಿದಿರ್ಗೊಂಡು ಕದುರ್ಂಕಿದುದುದ್ಘಚಾತಕಂ ||

ಹೇಮಂತ.

ತಳದುರ್ಕುಲಾಯದಿಂ ಬಿದಿರ್ದೆಱಂಕೆಯ ನೀರ್ವನಿಯಿಂ ತೆರಳ್ದತು |
ಪ್ಪುಳಿನೊನೆದಂಟಿ ಚಂಚುಪುಟದಿಂ ಬಿಸಿಲತ್ತಿದಿರಾಗಿ ನಿಂದು ಕ ||
ಣ್ಗಳೆನರೆಮುಚ್ಚಿ ತೋದ ಗಱಿಯಂ ನಸು ಜೋಲಿಸಿ ಪಕ್ಕಿಗಳ್ ಮರಂ |
ಗಳ ತುದಿಗೊಡೆ ಮೇಲೆ ದನಿಗೆಯ್ಯುತುಮಿರ್ದುವು ಮುಂಬಗಲ್ವರಂ ||

1. 212 ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ನೋಡಿ.

ವಸಂತ.

ಕಲಿಕಾಸಂವೀತಚೂತಂ ಮುಕುಳಿತವಕುಳಂ ಪಲ್ಲವೋಲ್ಲಾಸಿಕಂಕೆ ।
ಲ್ಲಿ ಲತಾಂತಾಕ್ರಾಂತವಾಸಂತಿಕವೆಸೆದುದು ಯೋಗಿವ್ರಜಸ್ವಾಂತಕುಂತಂ ॥
ವಿಲಸನ್ಮಲ್ಲೀಲತಾಂತಂ ಲಸದಳಿಪಟಲಕ್ರಾಂತವಿಂದುಪ್ರಭಾಸಂ ।
ಕುಲಭಾಭಾಸ್ವದ್ದಿಗಂತಂ ಜಿತಸಕಲಜಗತ್ಕಂತುಕಾಂತಂ ವಸಂತಂ ॥

ಗ್ರೀಷ್ಮ.

ಉರಿವರಿವ ಬಿಸಿಲ ಜೆಂಕೆಯು। ಭರದೆ ಮೆಳಲ್ದಿಂಟಿ ಕಾಯ್ದು ಸಿಡಿಯುತ್ತಿರೆಪಂ॥
ಕರುಹಭವಾಂಡದ ಹಂಚಿನ। ಹುರಿಗಡಲೆನೊಲೊಡೆದು ಪಾಱಿದುವು ಜೆಟ್ಟಂಗಳ್॥

ಮಾವು.

ತೀವಿದ ನುಣ್ಗೊನರ್ ಕಿಱುಗೊನರ್ ನಸುಬಲ್ಗೊನರೆಂಬಿವೇಷ್ಟಗೆ ವೆ ।
ತ್ತಾವಗವೊಳ್ದಳಿರ್ ಪೊಸದಳಿರ್ ನಸುಕೆಂದಳಿರಾಗಿ ತಳ್ತು ನಾ ॥
ನಾವಿಧದಳ್ಳಿಗೊಂಬುಸೆಳೆಗೊಂಬೆಳಗೊಂಬುಗಳಿಂದವೊಪ್ಪುವಿ ।
ವ್ಮಾವಿನ ಬಳ್ಳಿಮಾವಿನೆಳಮಾವಿನ ಸೊಂಪೆಸೆಗುಂ ವನಾಂತದೊಳ್ ॥

ಮಲ್ಲಿಗೆ

ಅನುನಯದಿಂದೆ ಮೂಡಿದ ಪಸುರ್ಗನೆ ಜೆಳ್ನನೆಯುಪ್ಪ ಪೊಂಗಿ ಬೆ ।
ಳ್ನನೆ ಮುಗುಳಪ್ಪ ಬೀಗಿ ಮುಗುಳೊಯ್ಯನೆ ಬಲ್ಮುಗುಳಪ್ಪನುಕ್ರಮಂ ।
ತನಗೆಸೆಯಲ್ ತೊಡಂಬೆ ಕೆಱಗಾಗಿ ಸಿಡಿಲ್ದು ಮರಲ್ದರಲ್ದು ಕಂ ।
ಪಿನ ಕಣಿ ತುಂಬಿಯಂ ನೆರಪುತಿರ್ದುದು ಮಲ್ಲಿಗೆ ಚೈತ್ರಮಾಸದೊಳ್ ॥

ಗಿಳಿ.

ತಳಿರಂ ಚಿವುಂಟಿ ಪೂಮಿಡಿ। ಗಳನಿಱಿದೆಂಜಲಿಸಿ ಕಾಯ್ಗಳಂ ಪಣ್ಣ ರಸಂ ॥
ಗಳನೀಂಟಿ ತಂಡತಂಡದೆ। ಗಿಳಿಗೆಡೆವರಗಿಳಿಗಳೆಸೆದುವೆಳಮಾವುಗಳೊಳ್ ॥

ಸಂಧ್ಯಾರಾಗ.

ಬಂದದ ಪಗಲಿರುಳೆರಡಱ। ಸಂದುಗಳಂ ವರುಣಶಿಲ್ಪಿ ರಕ್ತಾಂಬರದಿಂ ॥
ಸಂದಿಸಿ ಪೊಲ್ದವೊಲೆಸೆದುದು । ಮುಂದೈಸಿದ ಸಂಜೆಗೆಂಪು ಪಡುವಣ[1] ದೆಸೆಯೊ
ಳ್ ॥

ತಾರಗೆ.

ಇಳೆಗೆ ಪಱಗಾಲದಂಬರ।ದೊಳಸೋರ್ಗುಂ ಬೀಱ್ಬೆಮೆಂದು ಧಾತ್ರಂ ಬಲ್ಪಿಂ॥
ದಳವಡೆ ಜಟ್ಟಿದ ಜೆಳ್ಳಿಯು। ದೊಳಗಳೆಸಲ್ ತೊಳಗಿ ಪೊಳಗಿದುವು ತಾರಗೆಗಳ್॥

ಮದನಾಕ್ಷೇಪಪ್ರಶಂಸೆ.

ಭುವನಾದ್ಭುತಸ್ವಮೆಸಲ। ರ್ಣವದೊಳ್ ನೀಂ ಮತ್ಸ್ಯವಾಗಲಾನಂದು ಸಮು॥
ದ್ಭವಿಸಿದೆನಪ್ಪೊಡದಂ ಗಾ। ಣವಿಕ್ಕಿ ಪಿಡಿದೆತ್ತು ಬಾಣಸಕ್ಕೊಪ್ಪಿಸೆನೇ ॥

1. ಬೈಗಿನ.

ನೀಂ ಪೆಸರ ಪಂದಿಯಾದಂ। ದಾಂ ಪುಟ್ಟಿದೆನಪ್ಪೊಡಂದೆ ಬೇಂಟೆಯ ನೆವದಿಂ ॥
ದಂ ಪಿಡಿದು ತಂದು ಪಂದಿಗ। ಲಂಪಿಂ ಸಂಬರವುನ[1] ರಯಿಸದೆ ವರ್ಣ್ಣಿಪನೇ ॥
ಕೋಗಿಲೆ ಕಾಗೆ ಮುಂ ಪೊರೆದ ಕಾರಣದಿಂ ಪರಪುಟ್ಟನಾದವೋ ।
ಲಾಗದ ಜಾತಿ ಗೋವಳಿತಿ ರಕ್ಷಿಸೆ ನೀಂ ಪರಪುಟ್ಟನಾದೆ ನೋ ॥
ಡೀಗಳಿದರ್ಕೆ ನಿನ್ನ ತನುಕಾರ್ಷ್ಣ್ಯವೆ ಸೂಚಕವಲ್ಲವೇ ಮಹಾ ।
ಯಾಗದೊಳಗ್ರಪೂಜೆಗೆ ವಿಜಾತಿ ಕರಾಗ್ರಮನೇಕೆ ನೀಡಿದೈ ॥
ಅದಟಲೆದದೊಂದು ಬಂಡಿಯ। ನೊದೆದೈ ಬೇರ' ಕೊಪೆತ ಮತ್ತಿಯುಂ ನೀಂ ಕಿಪ್ತೈ ॥
ಕುದುರೆಯನೋವದೆ ಸೀಳ್ದೈ। ಮುದುಗತ್ತೆಯನಿಟ್ಟು ಕೆಡಪಿದೈ ಬಲ್ಲಿದನೈ ॥
ಪಾವಂ ಪಿಡಿದನಿತಪೊಳೇಂ। ಪಾವಡಿಗರ' ಸುಭಟರಪ್ಪರೇ ಜಗುನೆಯ ಪೀ ॥
ರ್ವಾವಂ ಪಿಡಿದನಿತಪೊಳು। ವಿರ್ೀವಳಯುಂ ಸುಭಟನೆಂಗುಮೇ ಹರಿ ನಿನ್ನಂ ॥
ಪಿಱುವವೋಲ' ಪುತ್ತಂ ನೀ। ನೇಱಿ ಜರಾಸಂಧಭಯದೆ ಗಿರಿದುರ್ಗಮನಾ ॥
ತೂಱಲತುದಿಯೊಳ' ಕೇದಗೆ। ಯೇಱಿದ ಕೋಡನವೊಲಿರ್ದ ತೆಱನಂ ಮಱೆದೈ ॥

ಉರಿಲಿಂಗ ಪೆದ್ದಿ. ಸು. 1180.

ನೀಲಕಂಠನು ಬರೆದಿರುವ ಆರಾಧ್ಯಚಾರಿತ್ರದಿಂದ (ಸು. 1600) ಈತನು ಶಿವಲೆಂಕಮಂಚಣ್ಣಪಂಡಿತನ[2] (ಸು. 1160) ಮಗನಾದ ಉರಿಲಿಂಗದೇವರ ಕರಕ ಮಲಸಂಜಾತನೆಂದು ತಿಳಿಯುಬರುತ್ತದೆ. ಇವನು ನಲ್ಲೂರಿಮಠಕ್ಕೆ ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷ ಸವೆದು ಹಾಕಿ ಆ ಮಠದ ಐಯನಾದ ಉರಿಲಿಂಗದೇವನನ್ನು ಲಿಂಗಕೊಡುವಂತೆ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳಲು ಆತನು ಲಿಂಗವನ್ನು ಕೊಡದೆ ಕಲ್ಲೆಸೆದಾಗ ಆ ಕಲ್ಲೇ ಲಿಂಗವಾಯಿತು— ಎಂದು ವೀರಶೈವಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. **ಉರಿಲಿಂಗಪೆದ್ದಿಯಗಳ ವಚನ** ಎಂದು ಒಂದು ಗ್ರಂಥವಿದೆ.

ರಾಮದೇವ. ಸು. 1180.

ಈತನು ಹೊನ್ನಾಳಿಯ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ 26ನೆಯ ಮತ್ತು 50 ನೆಯ ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಬರೆದವನಾಗಿ ಆ ಶಾಸನಗಳ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿರುವ—ವಿರಚಿಸಿದನೊಪ್ಪೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀ। ಧರತನಯಂ ರಾಮದೇವನೀಶಾಸನಮಂ॥ ಎಂಬ ಪದ್ಯಭಾಗದಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಈತನು ಲಕ್ಷ್ಮೀಧರನ ಮಗನೆಂಬ ಒಂದು ಅಂಶವು ಮಾತ್ರ ಇದರಿಂದ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ. ಈತನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕವಿಯೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಈ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯದು ಶಕ 1102 ರಲ್ಲಿ—ಎಂದರೆ 1180 ರಲ್ಲಿಯೂ—ಮೊದಲನೆಯದು ಶಕ 1130 ರಲ್ಲಿ—ಎಂದರೆ

1. ಸಪ್ತೆಮದೇಂ. 2. 160 ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ನೋಡಿ.

1208 ರಲ್ಲಿಯೂ—ಬರೆದುದು. 25ನೆಯ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ನಾಟ್ಟಿಭುಹತ್ತಿಯೂರ ಕೇತಗಾವುಂಡನು ಶ್ರೀರಾಮನಾಥದೇವರ ಪೂಜೆ ಮೊದಲಾದುದಕ್ಕೆ ದತ್ತಿಯಂ ಬಿಟ್ಟಂತೆಯೂ 50 ನೆಯದರಲ್ಲಿ ಮೇಲಾಕ್ಕೆಯ ಮಹಾದೇವದಂಡನಾಯಕರು ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರ ದೇವರ್ಗೆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟಂತೆಯೂ ಹೇಳಿದೆ.

ಈ ಶಾಸನಗಳ ಬಂಧದಿಂದ ಈತನು ಒಳ್ಳೆಯ ಕವಿಯೆಂದು ತಿಳಿಯಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಶಾಸನಗಳಿಂದ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ.—

ಸಮುದ್ರ.

ಪರಿಧಾವನ್ಮತ್ಸ್ಯಪುಚ್ಛಾಹತಮಕರಕರಾಸ್ಫಾಳನಾಭೀಳನಕ್ರ ।
ಸ್ಫುರಿತೋದ್ಯಚ್ಛಿಂಶುಮಾರಕ್ರಮಣಸಮುದಿತೋಚ್ಚಂಡವಾತಾಭಿಘಾತೋ ।
ದ್ಧುರವೀಚೀಶೀಕರೌಘಸ್ಥಗಿತನಿಖಿಳದಿಙ್ಮಂಡಲಂ ರಂಜಿಕುಂ ಭಾ ॥
ಸುರಜಂಬೂದ್ವೀಪಮಂ ಸುತ್ತಿಜಿದಖಿಳಧರಾಭೋಗಭದ್ರಂ ಸಮುದ್ರಂ ॥

ದಾಸಗವುಂಡಂ.

ಗುಣದ ಬಣಂಬೆ ಪೆಂಪಿನ ತವರ್ಮನೆ ಸತ್ಯದ ಬಿತ್ತು ಸರ್ವಲ ।
ಕ್ಷಣದ ನಿಧಾನವುಣ್ಮಿನೆಲೆವಟ್ಟಭಿಮಾನದ ರಾಶಿ ಧರ್ಮದೊ ॥
ಳ್ಗಣಿ ನಯದಾಕರಂ ವಿಭವದೂರ್ಜಿತಭೂಮಿಯೆನಲ್ ಪ್ರಭುತ್ವದ ।
ಗ್ರಣಿ ಸಲೆ ಹತ್ತಿಯೂರೆಸೆವ ದಾಸಗವುಂಡನೆ ಧನ್ಯನುರ್ವಿಯೊಳ್ ॥

ಕೇತಗವುಂಡಂ.

ಪರವಧುಗಾಳ್ದವಂಗೆ ಶರಣಾರ್ಥಿಗೆ ವೈರಿಗೆ ಬೇಟ್ವವಂಗಿವಂ ।
ಸುತಸರಿದಾತ್ಮಜಂ ಗರುಡನಬ್ಧಿಜವಂ ರವಿಜಾತನೆಂದು ಸ ॥
ಚ್ಚರಿತನನಾಪ್ತನಂ ಸ್ಥಿರನನೊಳ್ಗಲಿಯಂ ಪಿರಿದೀವ ದಾನಿಯಂ ।
ಧರೆ ಪೊಗಟ್ಗಂ ಮನೋಮುದದೆ ನಾಟ್ಟಿಭುವಂ ಸಲೆ ಕೇತಗೌಂಡನಂ ॥

ಈಶ್ವರಭೂಪನ ಕೀರ್ತಿ.

ಈಂಗಡಲಂತೆ ಪೆಂಪುವಡೆದೀಶ್ವರಭೂಪನ ಕೀರ್ತಿಯಂ ಕಳಂ ।
ಕಂ ಗೆಡೆಗೊಂಡ ಚಂದ್ರಮನದೇಂ ಗಡ ಪೋಲ್ವನೆ ವೈರಿತುಂಗಸಾ ॥
ಧಂಗಳೊಳುರ್ವಿ ಪರ್ವಿದ ಕಳುಂಕೆಗೆ ತನ್ನಯ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಮೆಚ್ಚುತುಂ ।
ಲಂಗಿಸಿದಾಗಳೊಂದಿನಿಸು ಪೋಲ್ವೊಡೆ ಪೋಲ್ಕೆ ಮ. . ದೇಷ್ಗೆಯೊಳ್ ॥

ಕುಮಾರ ಪದ್ಮರಸ. ಸು. 1180.

ಈತನು ಸಾನಂದಚರಿತ್ರವೆಂಬ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಇವನು ಕೆರೆಯ ಪದ್ಮರಸನ (ಸು. 1165) ಮಗನು. ಇವನ ತಾಯಿ ಮಾದೇವಿ. ತಂದೆಯೇ ಈತ

ನಿಗೆ ಗುರುವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಈತನಿಗೆ ಶರಣಕವಿ ಎಂಬ ಹೆಸರ ಉಂಟು.

ಇವನ ಗ್ರಂಥ

ಸಾನಂದಚರಿತ್ರೆ.

ಇದು 9 ಸಂಧಿಗಳಾಗಿ ಭಾಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ; ನಾನಾಷಟ್ಪದಿಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದ್ದರೂ ಇದರಲ್ಲಿ ಕುಸುಮಷಟ್ಪದಿಗಳೇ ವಿಶೇಷವಾಗಿವೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು 791 ಷಟ್ಪದಿಗಳೂ ಎರಡು ರಗಳೆಗಳೂ ಇವೆ. ಈ ಸಾನಂದಚರಿತ್ರವು ಸ್ಕಾಂದಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ನಂದಿ ಸನತ್ಕುಮಾರನಿಗೆ ಹೇಳಿದುದು. ಪೂರ್ಣವಿತ್ತನೆಂಬ ಋಷಿಯ ಮಗನಾದ ಸಾನಂದನು ನರಕದಲ್ಲಿ ಜನರು ನರಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆಂದು ಕೇಳಿ ಅವರ ಸಂಕಟವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುತ್ತೇನೆಂದು ಹೊರಟು ಪಂಚಾಕ್ಷರೀಮಹಿಮೆಯಿಂದ ನಾರಕಿಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಸದ್ಗತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದನು — ಎಂಬುದು ಇದರ ಕಥಾಗರ್ಭ.

ಈ ಗ್ರಂಥ ಪ್ರ ಕೆರೆಯ ಪದ್ಮರಸನ ಆಜ್ಞಾನುಸಾರವಾಗಿ ಸಂಸ್ಕೃತದಿಂದ ಕನ್ನಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತೆಂಬಂಶವೂ ಗ್ರಂಥದ ವಿಷಯ, ಉತ್ಕೃಷ್ಟತೆ, ಪ್ರಯೋಜನ ಇವುಗಳೂ ಈ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿವೆ:—

ಪಿರಿದುಮಾರುಂ ಮುನ್ನ | ವಿರಚಿಸಿದರಿಲ್ಲೆಂದು | ಧರೆಯೊಳೊಳಗನ್ನಡದಿ ಪಸರಿಸೆಂದು ||
ಗುರುರೂಪವಿಶ್ವಪತಿ | ಕರುಣಿಸಿದ ತೆಱದಿನಾಂ | ವರಪುರಾಣಾರ್ಥಮಂ ಕನ್ನಡಿಸಿದೆಂ ||
ಹರಚರಮೂವರಪರಮ | ವಿರಚಿತಶ್ಲೋಕಬಂ | ಧುರದೇವಭಾಷೆಯಂ ಕನ್ನಡಿಸಿದೆಂ ||
ಗುರುಕೆರೆಯಪದ್ಮರಸ | ವರಸೂನು ಪಡುವಿಗಂ | ಧರಣಿಯೊಳ್ ಸ್ತ್ರೀಬಾಲ ಸಾಧ್ಯವಾಗೆ ||
ಪರವಾದಿತರುಪರಶು |ಪರಸಮಯಗಿರಿಗಶನಿ| ಪರದೈವವಿಪಿನಪಟುದಾವವಿದಿದೇ||
ಗುರುಲಿಂಗಜಂಗಮದ | ಪರನಿಲ್ಲವಿಲ್ಲೆಂದು | ಧರಣಿಯೊಳ್ ಡಂಗುರಂಬೊಯ್ಯುವುದಿದಿದೇ ||
ಚರಿತೆ ಸಾನಂದೇಶ | ಚರಿತೆ ಜಗದಾನಂದ | ಚರಿತೆ ಪಂಚಾಕ್ಷರೀವರಮಹಿಮೆಯ ||
ಚರಿತೆ ಶಿವಭಕ್ತಿಗಿದು | ಚರಿತೆ ಗುರುನಿಷ್ಠೆಗಿದು | ಚರಿತೆ ಸತ್ಪಥಕೆ ತಾನೆಂತೆಂತೆನೆ ||

ಇದೇ ಅರ್ಥವು ಪದ್ಮಣಾಂಕನ (ಸು. 1385) ಪದ್ಮರಾಜಪುರಾಣದಲ್ಲಿಯು ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಹೇಳಿದೆ:—

ಖಚಿಕೆ ಸಮಯಸ್ಥಾಪನಾರ್ಥಂ ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತಿವಿ ।
ಮಳಪುರಾಣಾಗಮೋಪನಿಷತ್ಪ್ರಭೃತಿಶಾಸ್ತ್ರ ।
ಕುಳದ ಸಾರಂದೆಗೆದು ದೃಷ್ಟಕೆ ಬರೆದು ಸರ್ವರಱಿಯೆ ಕರ್ಣಾಟಮಾಗಿ ॥
ಅಲಘುವರ್ಣಕರೀತಿಯಿಂ ರಸಂ ಮುಸುಕಿಯು ।
ಜ್ಜ್ವಳಿಪಂತೆ ಸಾನಂದಚರಿತಾಖ್ಯಶಾಸ್ತ್ರಮನ ।
ತುಳಗುರುವರಂ ನಿಜಾತ್ಮಜನಿನೊರೆಯಿಸುತೆ ಶಿವಸುಖದೊಳಿಂತೊಪ್ಪುತಿರ್ದಂ॥

ಸಂಧಿಗಳ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ

ಇದು ನಂದಿನಾಥೇಶ।ಗದಿತಮಾನಂದ್ಯೈಕ।ದುದಧಿ ಸಾನಂದಾಖ್ಯಚರಿತದೊಳಗೆ ॥
ಮುದದಿಂದೆ ಶರಣಕವಿ । ಪದೆದು ಕನ್ನಡಿಸಿದೀ । . . . . ಸಂಧಿ॥

ಎಂದಿದೆ.

ಇವನ ಬಂಧವು ಬಹಳ ಲಲಿತವಾಗಿದೆ. ಈ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಒಂದೆರಡು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ:—

ಸಾನಂದನು ನರಕಕ್ಕೆ ಹೋದುದು.

ಕಟಿಕಟಿವ ಪೆಪ್ಪಳಿಪ ಶೋಕಿಪ।
ಹಳವಿಸುವ ಬಾಷ್ಪಂಗಳಲ್ಲಗೆ ।
ಯಱಿವ ನಿಜಕರ್ಮಂಗಳಂ ಬೈದಳವಳಿಪ ನೆಡೆವ ॥
ಬಱಿಲ್ವ ಹಾಹಾಕ್ರಂದನಂಗೆ ।
ಯ್ದುಱಿಲ್ವ ಜೀವಿಗಳೆಲ್ಲ ದುಃಖಂ ।
ಕಱಿಲ್ವವೋಲೀಕ್ಷಿಸಲಿಕ್ಕೈತಂದಂ ಮಹಾಕರುಣಿ ॥

ಪಂಚಾಕ್ಷರೀ ಮಹಿಮೆ.

ಕೆಡೆಮೆಟ್ಟ ಕರ್ಮವುಮಂ । ನೊಡೆಮೆಟ್ಟ ಬೊಮ್ಮಮುಮಂ । ನೆಡೆಗಲಸಿ ದಾಂಟ ಸಂಸೃತಿಜಲಧಿಯುಂ ॥
ಹೊಡೆವುದಿಡಿಬಡಿಸಿ ಕಡು । ಹುಡಿಗುಟ್ಟ ಕಡಿದುಡಿದು । ವುಡುಗಿ ಸುಡುವುದು ದುರಿತಗಿರಿತರುಗಳಂ ॥
ಕಟ್ಟ ಸಂಸೃತಿಯೆಂಬ । ನಿಟ್ಟೊಡಲ ದೆಂತಿ ಕ । ಟ್ಟೊಟ್ಟೈಸಲಾರ್ಗಮರಿದೆನಿಪುದಿದನು ॥
ನಿಟ್ಟಿಸುವುದಟ್ಟುವುದು । ಕಟ್ಟುವುದು ಸರಸರನೆ। ಮೆಟ್ಟ ಸೀಳುವುದು ಪಂಚಾಸ್ಯಮಂತ್ರಂ ॥

ಬೊಪ್ಪಣ ಪಂಡಿತ. ಸು. 1180.

ಈತನು ನಯಕೀರ್ತಿಯ ಶಿಷ್ಯನಾದ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಬಾಳಚಂದ್ರನ "ನಿಯೋಗಿ ಟಿಂ" ಬೆಳ್ಗುಳದ ಗೊಮ್ಮಟೇಶ್ವರನನ್ನು 27 ಕನ್ನಡ ವೃತ್ತಗಳಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಈ

ಪದ್ಯಗಳು ಸು. 1180 ರಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಶ್ರ. ಬೆ. 85 ನೆಯ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಇವೆ. ನಿರ್ವಾಣ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿ ನಕ್ಷತ್ರ ಮಾಲಿಕೆಯೆಂಬ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಗ್ರಂಥವನ್ನೂ ಈತನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಇದಲ್ಲದೆ "ಸುಜನೋತ್ತಂಸ" ಎಂಬ ಈ ಕವಿಯ ಬಿರುದಿನಿಂದ ಮುಗಿವ ನೀತಿಬೋಧಕಗಳಾದ ಅನೇಕ ಕಂದಪದ್ಯಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಇವೂ ಏತತ್ಕೃತವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಈತನು ಇನ್ನಾವ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆಯೋ ತಿಳಿಯದು.

ಈತನು ಜೈನ ಮತದವನು. ಈತನಿಗೆ ಸುಜನೋತ್ತಂಸ, ಕನ್ನಡಗವಿಬೊಪ್ಪ ಎಂಬ ಬಿರುದುಗಳಿದ್ದಂತೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

ಈತನು ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಬಾಲಚಂದ್ರನ 1 ನಿಯೋಗದಿಂದ ಶಾಸನಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಬರೆದಂತೆ ತಿಳಿವುದರಿಂದ ಅವನ ಸಮಕಾಲದವನಾಗಿರಬೇಕು. ಈತನ ಪದ್ಯಗಳಿರುವ ಶಾಸನವು ಸುಮಾರು 1180 ರಲ್ಲಿ ಬರೆದುದಾದುದರಿಂದ ಇವನೂ ಸುಮಾರು ಆ ಕಾಲದವನಾಗಿರಬೇಕು.

ಈತನನ್ನು ಆಚಣ್ಣನು (ಸು. 1195) ತನ್ನ ವರ್ಧಮಾನಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಪಾರ್ಶ್ವನು (1205) ತನ್ನ ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿಯು

ಧನಕಳೆಗೆ ಮಾಣಿಕವನೀ । ವನ ತೆಱದಿಂ ಪೆಱರ್ಗೆ ಕಾವ್ಯಮಂ ಕುಡದೆ ಯಶೋ ॥
ಧನಕೆ ಬುಧಜನಕೆ ಕೊಟ್ಟೊ । ರ್ವನೆ ಸುಜನೋತ್ತಂಸನೆನಿಸಿದಂ ಬೊಪ್ಪಣ್ಣಂ ॥

ಎಂಬ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೊಗಳಿದ್ದಾನೆ. ಕೇಶಿರಾಜನು (ಸು. 1260) "ಸುಜನೋತ್ತಂಸನಸುಮಾರ್ಗದಿಂ ಪೇೞ್ದಲಕ್ಷ್ಯಂ" ಎಂದು ತನ್ನ ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿ 'ಸುಜನೋತ್ತಂಸ' ಎಂದು ಮುಗಿವ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಭಾಗಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ 2 ಉದಾಹರಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಈತನು ತನ್ನ ಗುಣಾದಿಗಳನ್ನು ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ.—

ಈಜಿನನುತಿಶಾಸನಮಂ । ಶ್ರೀಜಿನಶಾಸನವಿದಂ ವಿನಿರ್ಮಿಸಿದಂ ವಿ ॥
ದ್ಯಾಜಿತವೃಜಿನಂ ಸುಕವಿಸ । ಮಾಜನುತಂ ವಿಶದಕೀರ್ತಿ ಸುಜನೋತ್ತಂಸಂ ॥

ಈತನ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ:—

1. ಗುಮ್ಮಟಸ್ತುತಿ.

ಇದನ್ನು

ಶ್ರೀಗಮ್ಮಟಜಿನನಂ ನರ । ನಾಗಾಮರದಿತಿಜಖಚರಪತಿಪೂಜಿತನಂ ॥
ಯೋಗಾಗ್ನಿಹತಸ್ಮರನಂ । ಯೋಗಿಧ್ಯೇಯನನಮೇಯನಂ ಸ್ತುತಿಯಿಸುವೆಂ ॥

1. 80 ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ನೋಡಿ.

2. ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣ, ಪುಟಗಳು 109, 112, 164.

ಎಂದಾರಂಭಿಸಿ 27 ವೃತ್ತಗಳಿಂದ ಗುಮ್ಮಟನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿ, ಕೊನೆಗೆ ತನ್ನ ಬಿರುದಾದ ‘ ಸುಜನೋತ್ತಂಸ ’ ಎಂಬ ಪದಕ್ಕೆ

ಸುಜನರ್ ಭವ್ಯರ್ ತನಗವ । ರಜಸ್ರಮುತ್ತಂಸಮಪ್ಪ ಪುರುಳಿಂ ಬೊಪ್ಪಂ ॥
ಸುಜನೋತ್ತಂಸನೆನಿಪ್ಪಂ । ಸುಜನರ್ಗುತ್ತಂಸನೆಂಬ ಪುರುಳಿಂದೆನಿಸಂ ॥

ಎಂಬ ಪದ್ಯದಿಂದ ಅರ್ಥವನ್ನು ವಿವರಿಸಿ, ಬಳಿಕ

ಪೊಡವಿಗೆ ಸಂದ ಗುಮ್ಮಟಜಿನೇಂದ್ರಗುಣಸ್ತವಶಾಸನಕ್ಕೆ ಕ ।
ನ್ನಡಗವಿಬೊಪ್ಪನೆಂದೆನಿಪ ಬೊಪ್ಪಣಪಂಡಿತನೊಲ್ದು ಪೇಳ್ದಿವಂ ॥
ಕಡೆಯಿಸಿದಂ ವಲಂ ಕವಡಮಯ್ಯನ ದೇವಣನಟ್ಟಿಯಿಂದೆ ಬಾ ।
ಗಡಗೆಯ ರುದ್ರನಾದರದೆ ಮಾಡಿಸಿದಂ ವಿಲಸತ್ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯಂ ॥

ಎಂದು ಮುಗಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಈತನನ್ನು ಪಾರ್ಶ್ವನೇ ಮೊದಲಾದವರು ಸ್ತುತಿಸಿರುವ ರೀತಿಯಿಂದಲೂ ಕೇಶಿರಾಜನು ಇವನ ‘ ಸುಮಾರ್ಗಂ ’ ತನ್ನ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ‘ ಲಕ್ಷ್ಯಂ ’ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದಲೂ, ತಾನು ‘ ಸುಕವಿಸಮಾಜನುತಂ ’ ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದಲೂ ಈತನು ಪ್ರಸಿದ್ಧಕವಿಯಾಗಿದ್ದಿರಬೇಕು.

ಈತನ ಗುಮ್ಮಟಸ್ತುತಿಯಿಂದ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ:—

ಅತಿತುಂಗಾಕೃತಿಯಾದೊಡಾಗದದರೊಳ್ ಸೌಂದರ್ಯಮೌನ್ನತ್ಯಮುಂ ।
ನುತಸೌಂದರ್ಯಮುಮಾಗೆ ಮತ್ತತಿಶಯಂ ತಾನಾಗದೌನ್ನತ್ಯಮುಂ ॥
ನುತಸೌಂದರ್ಯಮುಮೂರ್ಜಿತಾತಿಶಯಮುಂ ತನ್ನಲ್ಲಿ ನಿಂದಿರ್ದುವೇಂ ।
ಕ್ಷಿತಿಸಂಪೂಜ್ಯಮೊ ಗೊಮ್ಮಟೇಶ್ವರಜಿನಶ್ರೀರೂಪಮಾತ್ಮೋಪಮಂ ॥
ನೆಲಗಟ್ಟಾನಾಗಲೋಕಂ ತಳಮವನಿ ದಿಶಾಭಿತ್ತಿ ಭಿತ್ತಿವ್ರಜಂ ಸ್ವ ।
ಸ್ತಲಭಾಗಂ ಮುಚ್ಚಣಂ ಮೇಗಣ ಸುರರ ವಿಮಾನೋತ್ಕರಂ ಕೂಟಜಾಳಂ ॥
ವಿಲಸತ್ತಾರೌಘಮಂತರ್ವಿತತಮಣಿವಿತಾನಂ ಸಮಂತಾಗೆ ನಿತ್ಯಂ ।
ನಿಲಯಂ ಶ್ರೀಗೊಮ್ಮಟೇಶಂಗೆನಿಸಿದುದು ಜಿನೋಕ್ತಾವಳೋಕಂ ತ್ರಿಲೋ
ಕಂ ॥

2. ನಿರ್ವಾಣಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿ ನಕ್ಷತ್ರಮಾಲಿಕೆ.

ಇದರಲ್ಲಿ 27 ವೃತ್ತಗಳಿವೆ, ಪ್ರತಿಪದ್ಯವೂ ‘ ನಿರ್ವಾಣಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿ ’ ಎಂದು ಮುಗಿಯುತ್ತದೆ. ಗ್ರಂಥಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಈ ಪದ್ಯವಿದೆ:—

ಭವವಿಧ್ವಂಸನಮಾಸ್ತವಸ್ತವಮನೊಂದಂ ಪೇಳ್ದೆ ನೀವೆಂಬ ಭ ।
ವ್ಯವರ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದಮಿಂತು ಸುಜನೋತ್ತಂಸಂ ಲಸದ್ವೃತ್ತ ಸು ॥

ಚ್ಛವಿಮುಕ್ತಾಗಣದಿಂದೆ ನಿರ್ಮಿಸಿದುದೀ ನಿರ್ವಾಣಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿ |
ಸ್ತವನಂ ಭ್ರಾಜಿತಭವ್ಯಕಂಠಕಲಿತಂ ನಕ್ಷತ್ರಮಾಲೋಪಮಂ ||

ಸುಜನೋತ್ತಂಸ ಎಂದು ಮುಗಿಪ ನೀತಿಬೋಧಕವಾದ ಕಂದಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ:—

ನಡೆವುದು ನಗೆಗೆಡೆಯಾಗದೆ | ನುಡಿವುದು ನಯನೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸುಜನರೊಳಿಂತುಂ ||
ಬಿಡುವುದು ಕೆಡೆನುಡಿವವರಂ | ಜಡರೊಡನಾಡಲ್ಕೆವೇಡ ಸುಜನೋತ್ತಂಸಾ ||

ಒರ್ವರ ಸಿರಿಯೊರ್ವರ ಜಸ | ಮೊರ್ವರ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಮೊರ್ವರಾಕಾರಂ ಮ ||
ತ್ತೊರ್ವರ್ ಬಯಸಿದೊಡಪ್ಪುದೆ | ಪೂರ್ವಾರ್ಜಿತಮಿಲ್ಲದರ್ಗೆ ಸುಜನೋತ್ತಂಸಾ ||

ಗಿರಿಗಿರಿಯೊಳ್ ಮಾಣಿಕಮುಂ | ಕರಿಕರಿಯೊಳ್ ಮುತ್ತು ಚಂದನಂ ವನವನದೊಳ್ ||
ಧರೆಧರೆಯೊಳ್ ಕತ್ತುರಿಯುಂ | ಪುರಪುರದೊಳ್ ನೃಪರುಮುಂಟೆ ಸುಜನೋತ್ತಂಸಾ ||

ಪ್ರೀತಿಯ ಮೊನೆಯಾಱಿಯದ ಬೞಿ | ಕಾತುರಿಸಿದೊಡುಂಟೆ ನಂಟು ಬತ್ತಿದ ಗಿಡುವಿಂ ||
ಗೇತವನೆತ್ತಿದೊಡದು ತಾಂ | ಚೇತರಿಪುದೆ ಮುನ್ನಿನಂತೆ ಸುಜನೋತ್ತಂಸಾ ||

ಎಲ್ಲರನೆಲ್ಲಾ ತೆಱದಿಂ | ಬಲ್ಲಂದದೆ ತನ್ನ ಕಡೆಗೆ ಮಾಳ್ಪನೆ ಚದುರಂ ||
ಪುಲ್ಲೀವುದೆಸಲ್ವೇಡಂ | ಪುಲ್ಲುಂ ಪಲ್ಲೆಡೆಗೆ ಬಹುದು ಸುಜನೋತ್ತಂಸಾ ||

ಮುಪ್ಪೆವೊಕ್ಕ ಪರಂ ಕಾಯದೆ | ತಪ್ಪಿದೊಟ್ಟದೆ ರಣದೊಳಾಂತ ರಿಪುಭೂಭುಜರಂ ||
ಸಪ್ಪೆಗೆಯ್ಯದೆ ದುರ್ಜನರಂ | ಬಪ್ಪೆದೊಲ್ವಳೆ ಭಾಗ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿ ಸುಜನೋತ್ತಂಸಾ ||

ಅವುಂ ಮಾವುಂ ಪಾವುಂ | ಬೇವುಂ ತಾವುಂಡೊಡೊಂದು ಕಾಲಿನ ನೀರಂ ||
ಭಾವಿಸೆ ಭಿನ್ನರುಚಿತ್ವಮ | ನಾವರಿಸವೆ ಧಾತ್ರಿಯೊಳಗೆ ಸುಜನೋತ್ತಂಸಾ ||

ಬಾಚಣ್ಣ. 1188.

ಈತನು ಬೇಲೂರು 140 ನೆಯ ಶಾಸನದಲ್ಲಿಯೂ ಅರಸಿಯಕೆರೆಯ 47 ನೆಯ ಶಾಸನದಲ್ಲಿಯೂ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಬರೆದುದಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ. ಈ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದು ವೀರಬಲ್ಲಾಳನ (1172—1219) ಆಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಕೀಲಕಸಂವತ್ಸರದಲ್ಲಿ—ಎಂದರೆ 1188 ರಲ್ಲಿ—ಬರೆದುದು. ಈ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಕವಿ ಬರೆದ ಒಂದು ಪದ್ಯವನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ.—

ಜಂಗಮಕಲ್ಪಕಲತೆ ಫಲ | ಮಂ ಗೆಡೆಗೊಂಡವೊಲುದಾರೆ ಮಾರವೆ ಪೆತ್ತಳ್ ||
ತುಂಗಯಶಮೆಂಬ ಪೂಸವೆ | ಭೃಂಗಳ ಬಿತ್ತನಿಪ ಧವ್ರನಂ ನಂದನನಂ ||

ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಪಂಡಿತ. 1188.

ಈತನು ಅರಸಿಯಕೆರೆಯ 22 ನೆಯ ಮತ್ತು 90 ನೆಯ ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಬರೆದುದಾಗಿ ಮೊದಲನೆಯ ಶಾಸನದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿರುವ,

ಬುಧನಿಧಿ ವಿವೇಕನಿಧಿ ಗುಣ। ನಿಧಿಯಾದಿತ್ಯಾನುಜಂ ತದಂತೇವಾಸಂ ॥
ಬುಧನಿಧಿ ವಿವೇಕನಿಧಿ ಗುಣ। ನಿಧಿ ಬರೆದಂ ತ್ರಿಕ್ರಮಾಂಕನೀಶಾಸನಮಂ ॥,

ಎಂಬ ಪದ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಇವನು ಅರಸಿಯಕೆರೆಯ 118 ನೆಯ ಶಾಸನವನ್ನು ತಿದ್ದಿದುದಾಗಿ ಅದರ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿರುವ "ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಕವೀಶ್ವರನೂರ್ಜಿತವಾಣಿ ತಿರ್ದಿ ತಾಂ ಬರೆದಂ" ಎಂಬ ಪದ್ಯಭಾಗದಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಈ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದು 1188 ರಲ್ಲಿಯೂ ಎರಡನೆಯದು 1189 ರಲ್ಲಿಯೂ ಮೂರನೆಯದು 1194 ರಲ್ಲಿಯೂ ಬರೆದುದು.

ಈ ಶಾಸನಗಳ ಬಂಧವನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಈತನು ಒಳ್ಳೆಯ ಕವಿಯೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಆವ ಸಂಶಯವೂ ಇಲ್ಲ. ಇವುಗಳಿಂದ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ:—

ವೀರಬಲ್ಲಾಳ.

ಅನುಪಮರಣನಿಸ್ತಾರಕ। ನನೂನಸತ್ತ್ವಾನ್ವಿತಂ ವಿಚಾರಕ್ಷಮನೆಂ ॥
ಬ ನೆಗೆತ್ತೆಯಿಂದೆ ಬಲ್ಲಾ। ಳನೃಪಾಳಂ ಕಾರ್ತಿಕೇಯನಂತೊಪ್ಪಿರ್ಪಂ ॥
ಇಳೆ ಶುದ್ಧಸ್ಫಟಿಕೋಪಳಸ್ಥಗಿತಮಾಶಾಮಂಡಳಂ ದಿಗ್ವಧೂ।
ಕುಳವೇಣೀಕುಸುಮೋಪಹಾರರಚಿತಂ ನಾಕಂ ನಿಳಿಂಪೇಶನಿ॥
ರ್ಮಳಶುಂಡಾಳರದಪ್ರಭಾಧವಳಿತಂ ತಾರಾಪಥಂ ತಾರಕೋ।
ಜ್ಜ್ವಳಿತಂ ತಾನೆನೆ ಕೀರ್ತಿ ಪರ್ವಿತು ಜಸಂ ಬಲ್ಲಾಳಭೂಪಾಳನಾ ॥

ದಾಸಿಸೆಟ್ಟಿಯ ವಾಣಿಜ್ಯ.

ಹರಿದಾಶಾಭಾಂಡಮಂ ವಾರುಣಿಗೆ ನಡಸುವಂ ವಾರುಣೀವಸ್ತುವಂ ವಿ।
ಸ್ತರದಿಂದಿಂದ್ರಾಶೆಯೊಳ್ ಪೆರ್ಚಿಸುವನೊಸೆದು ಕೌಬೇರಿಯಿಂ ದ್ರವ್ಯಮಂ ನೋ॥
ಡಿರೆ ಯಾಮ್ಯಾಭಾಗದೊಳ್ ಸಂದಿಸುವನೆನೆವಮೌಲ್ಯಂಗಳಂ ಯಾಮ್ಯದಿಂದು।
ತ್ತರದಿಕ್ಕಿಂಗಟ್ಟುವಂ ನೋಡನುಪಮವಣಿಜಂ ದಾಸಯಂ ದೋಷದೂರಂ ॥

ಬಾಣಾವುರ.

ಬೆಳೆದೆಬಗಿದ ಕಟಿವೆಗಳಿಂ। ಗಿಳಿವಿಂಡಿಂ ನಂದನಂಗಳಿಂದಳಿಕುಳದಿಂ ॥
ಬಳಸಿದ ಪೂರ್ಣತಟಾಕಾ। ವಳಿಯಿಂದುರ್ವರೆಗೆ ಬಾಣಪುರ ಸೊಗಯಿಸುಗುಂ॥

ಅರಸಿಯಕೆರೆ

ಮುಳಿದಾಗಳ್ ಕೂರ್ಪವರೊಳ್ । ತಿಳಿವುದು ತಿಳಿವುದು ಗಡೆಂದು ಸಾಱುವ ತೆಱದಿಂ ॥
ಗಱಿವುವ ಗಿಳಿವಿಂಡಿನ ಕಳ । ಕಳವರಸಿಯ ಕೆಱೆಯ ಬನದೊಳೊಪ್ಪುತ್ತಿರ್ಕ್ಕುಂ ॥

ಅಗ್ಗಳ. 1189.

ಈತನು ಚಂದ್ರಪ್ರಭಪುರಾಣವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ.[1] ಇವನು ಜೈನಕವಿ; ಮೂಲಸಂಘ ದೇಶೀಯಗಣ ಪುಸ್ತಕಗಚ್ಛ ಕೊಂಡಕುಂದವಂಶದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವನು. ಇವನ ತಂದೆ ಶಾಂತೀಶ; ತಾಯಿ ಪೋಚಾಂಬಿಕೆ; ಗುರು, ಶ್ರುತಕೀರ್ತಿ ತ್ರೈವಿದ್ಯ. "ಸುರರಾಜಾರ್ಚಿತನಿಂಗಳೇಶ್ವರಪುರಶ್ರೀತೀರ್ಥಚಂದ್ರಪ್ರಭಂ ಪರಮೇಶಂ" ಎಂಬುದರಿಂದ ಈತನು ಇಂಗಳೇಶ್ವರವೆಂಬ ಊರಿನವನೆಂದು ಊಹಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಈತನಿಗೆ ಜೈನಜನಮನೋಹರಚರಿತ; ಕವಿಕುಳಕಳಭವ್ರಾತಯೂಥಾಧಿನಾಥ; ಕಾವ್ಯಸಾಕರ್ಣಧಾರ; ಭಾರತೀಭಾಳನೇತ್ರ; ಸಾಹಿತ್ಯವಿದ್ಯಾವಿನೋದ; ಜಿನಸಮಯ ಸರಸ್ಸಾರ ಕೇಳೀ ಮರಾಳ; ಸುಲಲಿತಕವಿತಾನರ್ತಕೀನೃತ್ಯರಂಗ ಎಂಬ ಬಿರುದುಗಳಿದ್ದಂತೆ ಆಶ್ವಾಸಗಳ ಆದ್ಯಂತಪದ್ಯಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. "ಕಳೆಗಳೆನಿತನಿತಱೊಳಮಗ್ಗಳಗಣ್ಣಂ ತೋರ್ಪನಗ್ಗಳಂ ನೃಪಸಭೆಯೊಳ್" ಎಂಬುದರಿಂದ ಈತನು ರಾಜಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಕವಿಯಾಗಿದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಶಕ 1111 ರಲ್ಲಿ—ಎಂದರೆ 1189 ರಲ್ಲಿ—ಬರೆದಂತೆ,

ಏಕಾದಶಶತಮುಂ ಮ । ತ್ತೇಕಾದಶಮಾಗೆ ಶಕನೃಪಾಬ್ದಂ ಸೌಮ್ಯ ॥
ಪ್ರಾಕಟವರ್ಷದ ಚೈತ್ರಸಿ । ತೈಕಾದಶಿಯಂದು ನೆಗೞ್ದುದೀಕೃತಿರತ್ನಂ ॥

ಎಂಬ ಪದ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

ಈತನು ಪೂರ್ವಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ಪಂಪ, ಪೊನ್ನ, ರನ್ನ, ಇವರುಗಳ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.

ಈ ಕವಿಯನ್ನು ಆಚಣ್ಣ (ಸು. 1195), ದೇವಕವಿ (ಸು. 1200), ಆಂಡಯ್ಯ (ಸು. 1235), ಕಮಲಭವ (ಸು. 1235), ಬಾಹುಬಲಿ (ಸು. 1600) ಮೊದಲಾದವರು ಹೊಗಳಿದ್ದಾರೆ. ಪಾರ್ಶ್ವನು (ಸು. 1205) ತನ್ನ ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಈತನನ್ನು ಹೀಗೆ ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾನೆ:—

ಜಿನಚಂದ್ರಸ್ತವನದೆ ಪಾ । ವನಮೆನಿಸುವ ಸೂಕ್ತಿ ಕೀರ್ತಿದೀಪಿಕೆಗುಜ್ಜೀ ॥
ವನಕರಮೆನೆ ಕೌತುಕಮಂ । ಜನಿಯಿಸುಗುಂ ಕವಿಗಳೊಳಗೆ ನೆಗೞ್ದಗ್ಗಳನಾ ॥

---

1. ಅಗ್ಗಳಲೀಲಾವತಿಯೆಂಬ ಒಂದು ಗ್ರಂಥವಿದೆಯೆಂದೂ ಅದು ಏತತ್ಕೃತವೆಂದೂ ಕೆಲವರು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಯಾವ ಆಧಾರವೂ ನಮಗೆ ದೊರೆತಿಲ್ಲ.

ವಾಸ್ತವಭಕ್ತಿಯುತಂ ರೂ। ಪಸ್ತವನವಮಣಿಪ್ರವಾಳವಮಂ ಜಿನನಾಸ್ಥಾ ॥
ನಸ್ತವನವಮನೊದವಿಸಿ ಭೂ। ವಿಸ್ತುತನಾದಗ್ಗಳಂಗವಮಗ್ಗಳರೊಳರೇ॥ 1

ತನ್ನ ಕವಿತಾಚಾತುರ್ಯವನ್ನು ಈ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ:—

ಕಿವಿಯುಂ ಜಕ್ಕುಲಿಪಂತೆ ನುಣ್ಚುಡಿದ ಶಬ್ದಂ ಶಬ್ದಸಂದರ್ಭದೊಳ್ ।
ಸವಿಯುಂ ಮುಂದಿಡುವರ್ಥಮರ್ಥದೊಳೊಡಂಬಟ್ಟೊಳ್ಪನೋರಂತೆ ಜೀ॥
ಜಿಪ ಭಾವಂ ಸಲೆ ಭಾವದಿಂದೊದವಿ ಚಿತ್ತಂ ಮಾಡಿ ತೇಂಕಾಡೆ ಪೊ ।
ಣ್ಮುವ ನಾನಾರಸವೊಪ್ಪೆ ವಸ್ತುಕೃತಿಯಂ ಪೇಳ್ದಗ್ಗಳಂ ಮೆಚ್ಚಿಪಂ ॥

ಗಳಪಪ್ಪವಣಿಜೆಯುದೆ.ಬಸ । ಗೊಳೆ ಸೆಣಸಿಂ ಲೋಕದೊಳಗೆ ವರ್ತಿಪ ವಿಳಸ॥
ತ್ಕಳೆಗಳೆನಿತನಿತಪೊಳವು । ಗ್ಗಳಗಣ್ಣಂ ತೋರ್ಪನಗ್ಗಳಂ ನೃಪಸಭೆಯೊಳ್ ॥

ಅಸಹಾಯತೆಯಿಂ ಸಂಸಾ । ರಸಮುದ್ರಮನೀಸಿದಂ ಶಶಿಪ್ರಭನೆಂತಂ ॥
ತಸಹಾಯತೆಯಿಂ ತಚ್ಚರಿ । ತಸಮುದ್ರಮನೀಸಿ ಜಸಮನಗ್ಗಳನಾಂತಂ ॥

ಇವನ ಗ್ರಂಥ:—

ಚಂದ್ರಪ್ರಭಪುರಾಣ.

ಇದು ಎಂಟನೆಯ ತೀರ್ಥಕರನಾದ ಚಂದ್ರಪ್ರಭನ ಚರಿತ್ರೆ; 16 ಆಶ್ವಾಸಗಳಾಗಿ ಭಾಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಈತನ ಗುರುವಾದ ಶ್ರುತಕೀರ್ತಿಯ ಆಜ್ಞಾನುಸಾರವಾಗಿ ಹೇಳಿದಂತೆ, ಮದರಾಸ್ ಲೈಬ್ರೆರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಬಿಳಗಿಯ ತಾಲ್ಲೂಕು ಶಾಸನದಲ್ಲಿಯು (ಶ. 1155) ಈ ಪದ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ:—

ಶ್ರುತಕೀರ್ತಿದೇವನತ್ಯೂ । ರ್ಜಿತಕೀರ್ತಿಕನಾತ್ಮಶಿಷ್ಯನಿಂದಗ್ಗಳನಿಂ ॥
ದತಿಶಯಿತಕಾವ್ಯಮಾರ್ಗದೆ । ಸುತೆಚಂದ್ರಪ್ರಭಪುರಾಣಮಂ ಪೇಳಿಸಿದಂ ॥

ತನ್ನ ಗ್ರಂಥದ ಉತ್ಕೃಷ್ಟತೆಯನ್ನು ಈ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ:—

ನಯದಿಂ ಪಂಪನೊಜಲ್ದು ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಪೊನ್ನಂ ಪ್ರೀತಿಯಿಂ ಪೇಳ್ದ ಭ।
ಕ್ತಿಯಿನಾರತ್ನಕವೀಶ್ವರಂ ಸಮೆದ ತತ್ಕಾವ್ಯತ್ರಯಕ್ಕಂ ಜಗ ॥
ತ್ತ್ರಯಮುಂ ಮುಂ ಬೆಲೆಯಾಗಿ ಪೋಯ್ತನೆ ಬಟಿಕ್ಕಂ ಪೇಳ್ದ ಚಂದ್ರಪ್ರಭೋ ।
ದಯವಿಸ್ತಾರಿಯೆನಿಪ್ಪ ಕಾವ್ಯಮಿದೆಮೌಲ್ಯತ್ವಕ್ಕೆ ಪಕ್ಕಾಗದೇ ॥

---

1. ಈ ಪದ್ಯದಿಂದ ಅಗ್ಗಳನು ರೂಪಸ್ತವನವಮಣಿಪ್ರವಾಳ, ಜಿನನಾಸ್ಥಾನಸ್ತವನ ಎಂಬ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದಿರುವಂತೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಇವು ಬೇರೆ ಗ್ರಂಥಗಳೋ ಅಥವಾ ಚಂದ್ರಪ್ರಭಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿರುವ ಭಾಗಗಳಿಗೆಯೇ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತವೆಯೋ ತಿಳಿಯದು. ಒಂದು ವೇಳೆ ಇದು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದ ಬೇರೊಬ್ಬ ಅಗ್ಗಳಕವಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸಿದರೂ ಅನ್ವಯಿಸಬಹುದು.

ಪ್ರಮುದಿತಭವ್ಯಮಂ ಸುಕವಿಸಂಕುಲಸೇವ್ಯಮನಾಪ್ತತತ್ತ್ವವಿ।
ತ್ಪ್ರಮುದಯಭಾವ್ಯಮಂ ಸಕಲಸತ್ಕೃತಿನವ್ಯಮನೀಜಿನಾನ್ವಯ ॥
ಕ್ರಮಯುತಕಾವ್ಯಮಂ ಸೆಱೆಯೆ ನಿರ್ಮಿಸಿ ನಿರ್ಮಲಭಕ್ತಿಭಾವದಿಂ ।
ದಮಲಿನಕೀರ್ತಿಗಂ ಸುಕೃತಪೂರ್ತಿಗಮಗ್ಗಳನಂತು ನೋಂತರಾರ್ ॥

ಗ್ರಂಥಾವತಾರದಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರಪ್ರಭನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಬಳಿಕ ಸಿದ್ಧಾದಿಗಳನ್ನೂ ಪಂಚಗುರುಗಳನ್ನೂ ಜಿನಧರ್ಮವನ್ನೂ ಯಕ್ಷಯಕ್ಷಿಯರನ್ನೂ ಸರಸ್ವತಿಯನ್ನೂ ಸ್ತುತಿಸಿ, ಅನಂತರ ಅನುಬದ್ಧಕೇವಲಿಗಳಿಂದ ಶ್ರುತಕೀರ್ತಿದೇವನವರೆಗೆ ಗುರುಗಳನ್ನು[1] ಪರಿವಿಡಿಯಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಆಶ್ವಾಸಗಳ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ

ಇದು ಪರಮಪುರುನಾಥಕುಳಕುಭೃತ್ಸಮುದ್ಭೂತಪ್ರವಚನಸರಿತ್ಸರಿನ್ನಾಥಶ್ರುತಕೀರ್ತಿತ್ರೈವಿದ್ಯಚಕ್ರವರ್ತಿ ಪದಪದ್ಮನಿಧಾನದೀಪವರ್ತಿ ಶ್ರೀಮದಗ್ಗಳದೇವವಿರಚಿತಮಪ್ಪ ಚಂದ್ರಪ್ರಭಪುರಾಣದೊಳ್

ಎಂಬ ಗದ್ಯವಿದೆ.

ಇವನ ಬಂಧವು ಅತಿಪ್ರೌಢವಾಗಿಯೂ ಸಂಸ್ಕೃತಪದಭೂಯಿಷ್ಠವಾಗಿಯೂ ಇದೆ.

ಈ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ:—

ಆಲಿಕಲ್ಲು.

ಘನಸಮುದುಶಬರಕರಗತ । ಕನತ್ತಟಿದ್ದಂಡಘಾತವಿಗಳನ್ನೀಲ ।
ಸ್ತನಯಿತ್ನುಕುಲತಮಾಲೀ । ವನಪ್ರಸೂನಂಗಳೆನಿಸಿದುವು ಕರಕಂಗಳ್ ॥

ಬೇಸಗೆ.

ಅತಿತಪ್ತೋದ್ವೃತ್ತಧೂಳೀಪಿಹಿತಮಹಿತಳಂ ತುಂಗವಾತೂಳಿಕಾಳಿಂ ।
ಗಿತರೋದೋಮಂಡಳಂ ಪ್ರೋಚ್ಚಳಿತಮರುಮರೀಚೀ...... ದಿಕ್ಸಂ॥
ತತಿ ಬಂದತ್ತಂದಗುರ್ವಂ ಬಗೆಗೆ ಪಡೆದಮೋಘಂ ಸಮುದ್ಧೂತಮಾಘಂ।
ಹೃತನಮ್ಯೋಘಂ ವಿಮೋಘಂ ಜನಿತಜನಮನೋಗ್ಲಾನಿದಾಘಂ ನಿದಾಘಂ ॥

1. ಅನುಬದ್ಧಕೇವಳಿಗಳು, ಶ್ರುತಕೇವಳಿಗಳು, ಕೊಂಡಕುಂದ, ಭೂತಬಲಿ, ಪುಷ್ಪದಂತ, ವೀರಸೇನ, ಜಿನಸೇನ, ಅಕಳಂಕ, ಗೃಧ್ರಪಿಂಛ, ಅರ್ಹದ್ಬಲಿ, ಸಿಂಹನಂದಿ, ಸಮಂತಭದ್ರ, ಕವಿಪರಮೇಷ್ಠಿ, ಪೂಜ್ಯಪಾದ, ಕುಂದಕುಂದಾನ್ವಯಕುಲಚಂದ್ರ, ಮಾಘಣಂದಿ, ಕನಕನಂದಿ, ಶ್ರುತಕೀರ್ತಿ, ಮುನಿಚಂದ್ರ, ನಯಕೀರ್ತಿ, ಉದಯಚಂದ್ರ, ವೀರಣಂದಿ, ಮಾಘಣಂದಿ, ವರ್ಧಮಾನ, ದೇವಚಂದ್ರ, ದಾಮನಂದಿ, ನೇಮಿಚಂದ್ರ, ಶ್ರುತಕೀರ್ತಿ.

ಮಾವು.

ತಳಿರ್ಗಳಿನೊರ್ವಂ ಪೂಗುಡಿಯಿನೊರ್ವಂ ಪಸುರ್ವಿಡಿಯಿಂದಮೊರ್ವಂ ಕಾ |
ಯ್ಗಳಿನಿರದೊರ್ವಂ ಪಣ್ಗಳಿನದೊರ್ವಂ ಜನಕ್ಕೆ ಮನಃಪ್ರಮೋದಮಂ ||
ಬಳೆಯಿಸಿ ಮಾಣ್ದುದಲ್ತು ಸವಿಯಂ ಕಿವಿಗೋಲಗಿಸಿತ್ತು ಮತ್ತೆ ಕೋ |
ಕಿಳರವದೊರ್ವಂ ಭೃಂಗರುತದೊರ್ವಂ ಶುಕಸ್ವರದೊರ್ವಂ ಮಾಮರಂ||

ಕಮಲ.

ನಡು ನಸುಪೊಂಗಿ ಸುತ್ತಿಱಿದು ಪತ್ತಿದೆಸಳ್ಕೆಸೆವಿರ್ದ ತಣ್ಣರ |
ಲ್ಗಡೆದೆಱಲಾಗೆ ಪೊಕ್ಕು ಸುೞಿಯುತ್ತಿರೆ ತಳ್ಪ್ಪ ಸಡಿಲ್ದಗಲ್ದರ ||
ಲ್ವಿಡಿದುಡುಗಿರ್ದ ಕೇಸರದ ನುಣ್ಕೆನೆ ಸೂಸೆ ಮರಲ್ದು ಚೆಲ್ವನೋ |
ಳ್ಗಡಣಿಸಿದತ್ತು ಮುಂಬಗೆಲೊಳಂಬುರುಹಂ ಸರಸೀಸಮೂಹದೊಳ್ ||

ದುಂಬಿಯ ಮರಿ.

ಕಿಱುವಡುಗೊಂಡ ಬಂಡಿನೊಳಗೀಸಿ ಪೊದಳ್ದಿಡಿದಿರ್ದ ಕುತ್ತಿಸ |
ಳ್ಗಱುವದೊಳಿಯ್ದೆ ಮೆಯ್ಗರೆದು ಕೇಸರದೊಳ್ ನಲವಿಂ ಪೊರಳ್ದು ನೀ ||
ಳ್ದಱಗಿದ ಕೀಲೆಸಳ್ಕಿಣಿಯೊಳೊಯ್ಯನೆ ಜಾಱಿ ಪರಾಗಪುಂಜದೊಳ್ |
ಪಱಿಪಡಿಸಿತ್ತು ಭೃಂಗಶಿಶು ನೀರಜದೊಳ್ ನಿಜಪಾಂಸುಕೇಳಿಯಂ ||

ಚಂದ್ರಾಸ್ತ.

ಇದು ಸುೞಿಗಾಳಿಯಿಂ ನೆಗೆದು ತೋಱುವ ಕಿಂಶುಕಶುಷ್ಕಪತ್ರಮು |
ಲ್ತಿದು ಗಗನಕ್ಕೆ ನಾಡೆ ನಲಿವಾಱಿದದೊಂದು ಕಪೋತಮಲ್ತು ಮ ||
ತ್ತಿದು ಪರಿದಿರ್ದ ಪಾವಸೆ ಮುಗಿಲ್ಕೆಱೆಯುಂಬಿನವಿಂಬುಗೆಟ್ಟು ಕಂ |
ದಿದ ಪೞಿಗಂಚುಗನ್ನಡಿವೊಲೇನಿೞಿದಾದುದೊ ಚಂದ್ರಮಂಡಲಂ ||

ಖಾತಂ.

ಯುತಕಮಲಂ ಗತಕಮಲಂ | ಭೃತಕುರವಂ ಮುಕ್ತಕುರವಮಾತ್ತಕುವಲ
ಯಂ ||
ಪ್ರತಿಮುಕ್ತಕುವಲಯಂ ಚಿ | ತ್ರತರಂ ನೋಡುವ ನರಂಗೆ ಖಾತಮೆಖಾತಂ||

ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ಬುದ್ಧಿವಾದ.

ಅಕ್ಕ ನಿಜಪ್ರಿಯಂಗೆ ಮನದಂದದೆ ನೀಂ ಬೆಸಕೆಯ್ವುದಾಗಳುಂ |
ಮಕ್ಕಳ ಮಾಪ್ಕೆಯಂತಿರದೆ ನೀನೊಡವಂದ ಜನಕ್ಕೆ ಸಂತಸಂ ||
ಮೊಕ್ಕಳಮಾಗೆ ಮನ್ನಿಪುದು ಮಾವನ ಪೆರ್ಮೆಗಮತ್ತೆಯೊಲ್ಮೆಗಂ |
ತಕ್ಕ ನೆಗೞ್ತೆಯಂ ನೆಗೞ್ವುದೀವುದು ಪೆತ್ತಮಗಂ ಪ್ರಮೋದಮಂ ||

ಜಟ್ಟಿಗ.

ಬಿಟ್ಟ ಕುರುಳ್ ಪೊದಟ್ಟ ಕಿಸುಗಣ್ ನಸುಗೆತ್ತುವ ಮೀಸೆ ಬಾಂಗೆ ತೂಂ ।
ಕಿಟ್ಟವೊಲಪ್ಪ ಮೆಯ್ ಮಿಳಿರ್ವ ನಾಲಗೆಯುರ್ಬಿದ ಪುರ್ಬು ಕರ್ಬಿನ ॥
ಕ್ಕಿಟ್ಟಳಮಪ್ಪ ಕರ್ಕಶತೆಯೆತ್ತಿನ ಕೆಚ್ಚನಡಂಗಿ ಭೀತಿಯಂ ।
ಪುಟ್ಟಿಸೆ ಬಂದು ಕಟ್ಟಿದಿರೊಳಿರ್ದನದೊರ್ವನಡುರ್ತು ಜಟ್ಟಿಗಂ ॥

ಕುಕವಿನಿಂದೆ.

ಜೀಯೆನೆ ಬಲ್ಲವರ್ ನೆಱೆಯೆ ಸತ್ಕೃತಿಮೇಳಿದೆ ಪೇಳ್ ಘುಣಾಕ್ಷರ ।
ಪ್ರಾಯದೆ ಶಬ್ದಮೊಂದೆರಡು ಮತ್ತೆ ವಿಚಾರಿಸೆ ನೋಡೆ ಕಾಕತಾ ॥
ಳೀಯದೆ ವಾಕ್ಯಮೊಂದೆರಡು ಕೂಡೆ ನಿಘರ್ಷಿಪೊಡಂಥಲಾವಕ ।
ನ್ಯಾಯದೆ ಭಾವಮೊಂದೆರಡು ಲೇಸೆನೆ ಪೇಳ್ದುದಿರ್ಪುದೊಪ್ಪಮೋ ॥

ಕುಪ್ಪಟೂರ ಚಿಮ್ಮರ ವಾಸುದೇವ ; ದೊಡ್ಡರ ನಾಚಯ ; ಕೇಶವ ದೇವ. 1189.

ಈ ಮೂವರು ಕವಿಗಳೂ ಸೇರಿ ಸೊರಬದ 179ನೆಯ ಶಾಸನವನ್ನು ಬರೆದಂತೆ ಆ ಶಾಸನದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿರುವ

ಬುದವಿದ ಕುಪ್ಪಟೂರ ಸುಜನಾಗ್ರಣಿ ಚಿಮ್ಮರವಾಸುದೇವನುಂ ।
ಸದುಗುಣಯುಕ್ತನಪ್ಪ ಕವಿ ದೊಡ್ಡರನಾಚಯನುಂ ಸಮಸ್ತಸ ॥
[illegible]..................ಗ್ಯರ ಕೇಶವದೇವನೆಂಬಿವರ್ ।
[illegible]ೊಳೆ ಕೂಡಿ ಪೇಳ್ದರಿದು ಸಲ್ಗೆ ಶಶಾಂಕದಿನೇಶರುಳ್ಳಿನಂ ॥

[illegible]ವ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಈ ಶಾಸನವು ತ್ರಿಭುವನಮಲ್ಲವೀರಸೋಮೇಶ್ವರ[illegible](1182—1189) ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶಕ 1111 ರಲ್ಲಿ —ಎಂದರೆ 1189ರಲ್ಲಿ—ಬರೆದುದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಕಾಮಮಹೇಶನು ರಾಮೇಶ್ವರದೇವರ ಅಂಗಭೋಗಾದಿಗಳಿಗೆ ದತ್ತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟಂತೆ ಹೇಳಿದೆ.

ಈ ಶಾಸನದಿಂದ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ:—

ಕಾಮರಸ ಸ್ತುತಿ.

ಮಿಗೆ ತೇಜಂ ಪೆರ್ಚಿಗಾಗೆ ಸೈರಿಸುವನೇ ಮಿತ್ರಂ ದಿಟಕ್ಕೆಂದು ಭಾ ।
ನುಗೆ ಸೈರಿಪ್ಪನುದಾತ್ತದಾನಗುಣಮಂ ಸಂತಾನಮೆಂದಟ್ಟಿಚಿಂ ।
ನೆಗಳ್ದಾಕಲ್ಪಕುಜಕ್ಕೆ ಸೈರಿಸುವನುತ್ತುಂಗತ್ವಮಂ ಗೋತ್ರಮೆಂ ।
ದಗದೊಳ್ ಸೈರಿಪನಂತೆ ಸೈರಿಸುವನೇ ಕಾದಂಬಕಂಠೀರವಂ ॥

ನೋಪೆಯೆಂಬುದು ಬಾಂಧವರೊಳ್ | ತೋಪೆಯೆಂಬುದು ನದನದೀನಿಕಾಯ
ದೊಳಾದಂ ||
ಸೋಪೆಯೆಂಬುದು ಜೂದುಗಳೊಳ್ | ಪೆಱತೆಡೆಯೊಳಿವಿಲ್ಲ ಕಾಮನೃಪನಾಳ್ವೆ
ಳೆಯೊಳ್ ||

ಧರೆಗುರುಳೆ ತಮ್ಮ ತಲೆಗಳ್ | ಕರಿಶಿರಮಂ ನಿಜಕಬಂಧದೊಳ್ ಪತ್ತಿಸಿ ಬೀ |
ರರ ತಂಡಂ ಗಣಪರವೋಲ್ | ಕರಮೆಸೆದರ್ ಕಾಮಭೂಪನಿಱಿದಾಹವದೊಳ್ ||

ಮಾಳಿಯ. 1192.

ಈತನು ಶಿಕಾರಿಪುರದ 105ನೆಯ ಶಾಸನವನ್ನು ಬರೆದುದಾಗಿ ಆ ಶಾಸನದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿರುವ "ಕವಿರಾಜರ ಪಂಡಿತಮಾಳಿಯನ ಕವಿತೆ" ಎಂಬ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಈ ಶಾಸನವು ಶಕ 1114 ರಲ್ಲಿ—ಎಂದರೆ 1192 ರಲ್ಲಿ—ಬರೆದುದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಎರಗಜಮೂಪನು ದಕ್ಷಿಣಕೇದಾರೇಶ್ವರದೇವರ ಪೂಜಾದಿಗಳಿಗೆ ದತ್ತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟಂತೆ ಹೇಳಿದೆ.

ಈ ಶಾಸನದಿಂದ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ:—

ಹೊಯ್ಸಳನಾರಸಿಂಹ ಸ್ತುತಿ.

ಮುನಿ ಮುನಿದೀಂಟದಬ್ಧಿ ಮೆರನಲ್ಲದ ಕಲ್ಪಕುಜಂ ಸುರಾರಿಸೂ |
ದನನದಟಿಂದಮೆತ್ತದತಿಭಂಗದೊಳೊಂದದ ಮಂದರಾದ್ರಿ ನೆ ||
ಟ್ಟನೆ ಮೃಗರೂಪಮಂ ತಳೆದು ಪುಟ್ಟದ ಕೇಸರಿ ಗುಣ್ಪಿನಾರ್ಪಿನೊಳ್
ವಿನುತಮೆನಿಪ್ಪ ಬಿಣ್ಪಿನ ಪರಾಕ್ರಮದೊಳ್ ನರಸಿಂಹಭೂಭುಜಂ

ತೆರಳದರಾತಿಭೂಭುಜರ ನಿಟ್ಟೆಲುವಂ ಸಲೆ ತೇದು ಬೊಟ್ಟನಿ |
ಟ್ಟುರುಳ್ವ ಶಿರಂಗಳಂ ಬಲುಗರುಳ್ಗಳೊಳಾಗಳೆ ಕೋದು ಕಂಠದೊ
ಧರಿಸಿ ಕಪಾಳಮಂ ಪಿಡಿದು ನೆತ್ತಱನೀಂಟಿ ಮನೋನುರಾಗದಿಂ |
ಧುರದೊಳೆ ಖಡ್ಗಕಾಳಿ ಕುಣಿದಾಡುವಳೀನರಸಿಂಹಭೂಪನಾ ||

ಹರಿಹರಸೂರಿ. 1194.

ಈತನು ಅರಸಿಕೆರೆಯ 118ನೆಯ ಶಾಸನವನ್ನು ಒರೆದಂತೆಯೂ ಇವನು ಸೀಗುರಿಯ ಕಾಮನ ತಮ್ಮನೆಂದೂ ಇವನ ಕೃತಿಯನ್ನು ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಪಂಡಿತನು [1] ತಿದ್ದಿದನೆಂದೂ ಆ ಶಾಸನದ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿರುವ—

ಹರಿಹರಸೂರಿ ಸೀಗುರಿಯ ಕಾಮನ ತಮ್ಮನುಮೇಶದತ್ತವಾ |
ಗ್ವಿರಚಿಸಿದಂ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಕವೀಶ್ವರನೂರ್ಜಿತವಾಣಿ ತಿರ್ದಿತಾಂ || ಬರೆದಂ .

1. ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ನೋಡಿರಿ.

ಎಂಬ ಪದ್ಯಭಾಗದಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಈ ಶಾಸನವು ಶಕ 1116 ರಲ್ಲಿ—ಎಂದರೆ 1194 ರಲ್ಲಿ—ಬರೆದುದು. ಇದರಲ್ಲಿ ವೀರಬಲ್ಲಾಳನ ದಂಡನಾಯಕನಾದ ಮಾಚಿರಾಜಯ್ಯನು ಶ್ರೀಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಶ್ರೀ ಮಧುಸೂದನದೇವರ ಅಂಗಭೋಗಾದಿಗಳಿಗೆ ದತ್ತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟಂತೆ ಹೇಳಿದೆ.

ಈ ಶಾಸನದಿಂದ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ:—

ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ.

ಮಲೆವ ವಿರೋಧಿಮಂಡಳಿಕಮಂಡಳಿಯಂ ಮರಳೊತ್ತಿ ಕೊಳ್ವ ಕೂ ।
ರಲಗಿನ ಕೋಳೆ ಕಾಳವಿಳಯಾಹಿಯ ಕೋಳೆನೆ ಗೆಲ್ದು ನೀಳ್ದ ತೋ ॥
ಳ್ವಲದೆ ನಿಮಿರ್ಚಿ ಧಾತ್ರಿಯನಪಾಕೃತಕಂಟಕಮಾಗೆ ರಾಜ್ಯದ ।
ಗ್ಗಲಿಕೆಯನಾಳ್ದು ಪಾಲಿಸಿದನಪ್ರತಿಮಂ ಕಲಿ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನಂ ॥

ಮಾಚದಂಡನಾಥ.

ಕರಚಕ್ರಂ ಮುರವಿದ್ವಿಷಂಗೆ ಬಳವಿದ್ವಿಷ್ಟಂಗೆ ವಜ್ರಂ ಭಯಂ ।
ಕರಭಾಳಪ್ರಬಳೇಕ್ಷಣಂ ಪುರಹರಂಗಾರ್ವಂಗೆ ಕಾಯ್ಪುಗ್ರಕೇ ॥
ಸರಿಗುಚ್ಚಂಡನಖಂ ಪ್ರಧಾನಮದುವೋಲ್ ಬಲ್ಲಾಳಭೂಪಂಗಿಳಾ ।
ಭರಣಂ ದ್ರೋಹಘರಟ್ಟಮಾಚಣನೆ ನಚ್ಚಿಂದುಂ ಜಯಕ್ರೀಡೆಯೊಳ್ ॥

ಮಧುಸೂದನ ದಂಡನಾಥನಪುರ.

ತುಱುಗಿದ ನಂದನಂ ಪರಿವ ಕಾಲ್ವೆ ಕಡಲ್ಗೆ ತೋಡೆನಿಪ್ಪ ಪೆ ।
ರ್ಗೆಱೆ ಬೆಳೆಸಿರ್ದ ಪೆರ್ವೊಳಸು ಸಂದಣಿವೆತ್ತ ಜನಂ ವಿಳಾಸದಿಂ ।
ಮೆಱೆವಮರಾಲಯಂ ಬಹುಗೃಹಂಗಳ ಸೊಂಪಿವಱಿಂದೆ ಚೆಲ್ವ ಕ ।
ಣ್ದೆಱೆದವೊಲೊಪ್ಪುಗುಂ ಪುರವರಂ ಮಧುಸೂದನದಂಡನಾಥನಾ ॥

ಪಾಲ್ಕುಱಿಕೆಸೋಮ. ಸು. 1195.

ಈತನು—"ಆರಾಧ್ಯಚಾರಿತ್ರ, ಬಸವಪುರಾಣ, ಅನ್ಯವಾದಕೋಲಾಹಲ, ಬಸವಣ್ಣನ ಪಂಚಗದ್ಯ, ಸದ್ಗುರುರಗಳೆ, ಚೆನ್ನಬಸವರಗಳೆ, ಶರಣುಬಸವರಗಳೆ, ಇವುಗಳನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿ ಸಕಲವೇದಾಗಮಪುರಾಣವಾಕ್ಯಂಗಳಿಂದ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ಪ್ರಕರಣಪದ್ಧತಿಯಿಂದ ಸೋಮನಾಥಭಾಷ್ಯವೆಂದು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಮೆಱೆವಣಿಗೆ ಮಾಡಿದನು" ಎಂದು ಭೈರವೇಶ್ವರಕಾವ್ಯದ ಕಥಾಸೂತ್ರರತ್ನಾಕರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ. "ಜ್ಯೋತಿರ್ಮಯಶಾಂಭವೀಜ್ಞಾನದೀಕ್ಷಾಬೋಧೆಯ ಪರಮರಹಸ್ಯಾರ್ಥವಂ ಸಂಗಯ್ಯನೆಂಬ ಶರಣನಿಗೆ 160 ವಚನಗಳಿಂದ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಉಪದೇಶಿಸಿದನು." ಇವುಗಳಲ್ಲದೆ ಈತನು ಶೀಲಸಂಪಾದನೆ, ಸೋಮೇಶ್ವರಶತಕ, ಸಹಸ್ರಗಣನಾಮ ಎಂಬ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೂ ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ.

ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಆರಾಧ್ಯಚಾರಿತ್ರ, ಬಸವಪುರಾಣ, ಇವೆರಡೂ ತೆಲುಗುಭಾಷೆಯಲ್ಲಿವೆ. ಅನ್ಯವಾದಕೋಲಾಹಲ, ಬಸವಣ್ಣನ ಪಂಚಗದ್ಯ, ಸೋಮನಾಥಭಾಷ್ಯ, ಇವು ಸಂಸ್ಕೃತಭಾಷೆಯಲ್ಲಿವೆ. ಆದರೆ ಪಂಚಗದ್ಯಗಳ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಗ್ರಂಥಕರ್ತನ ಅಂಕಿತವುಳ್ಳ ಒಂದೊಂದು ಕನ್ನಡ ಕಂದಪದ್ಯವಿದೆ. ಉಳಿದ ರಗಳೆಗಳು, ವಚನಗಳು, ಶೀಲಸಂಪಾದನೆ, ಸೋಮೇಶ್ವರಶತಕ, ಸಹಸ್ರಗಣನಾಮ ಇವು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿವೆ.

ಈತನು ಗೋದಾವರಿಜಿಲ್ಲಾವಿನಲ್ಲಿಯ ಪಾಲ್ಕುರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವನು. ಈ ಕವಿಯ ಆರಾಧ್ಯಚಾರಿತ್ರದ ಸಂಸ್ಕೃತಪರಿವರ್ತನರೂಪವಾದ ಗುರುರಾಜನ ಪಂಡಿತಚರಿತ್ರದಿಂದ—ಈತನು ವೇಮನಾರಾಧ್ಯನ ಪ್ರಶಿಷ್ಯನಾದ ಗುರುಲಿಂಗಾರ್ಯನ ಶಿಷ್ಯನೆಂದೂ ಬಸವೇಶನ ಶಿಷ್ಯನಾದ ಬಸವೇಶನ ಮಗನೆಂದೂ 1 ಈ ಆರಾಧ್ಯಚಾರಿತ್ರವನ್ನು ತನ್ನ ಸ್ಯಾಲಕನಾದ ಸೂರಣಾಮಾತ್ಯನಿಗೆ ಹೇಳಿದನೆಂದೂ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. 2 ಇದೂ ಅಲ್ಲದೆ ವೀರಶೈವಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ ಈಯಂಶಗಳೂ ತಿಳಿಯಬರುತ್ತವೆ :—ಈತನು ಗಣಪುರದ ಅರಸನಾದ ಜಗದೇಕಮಲ್ಲನಿಂದ ಲಿಂಗಮುದ್ರೆಯ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಪಡೆದನು ; ಅರುವತ್ತುನಾಲ್ಕು ಶೀಲಗಳನ್ನು ನಡಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಮೊಸರುಕುರಿಕೆಯ ಶಾಸ್ತ್ರಿ, ಆಜ್ಯಕುರಿಕೆಯ ಶಾಸ್ತ್ರಿ ಇವರುಗಳೊಡನೆ ವಾದಮಾಡಿ ಜಯಿಸಿದನು. ವೈಷ್ಣವನಾದ ಚಕ್ರಪಾಣಿರಂಗನಾಥನನ್ನು ವಾದದಲ್ಲಿ ಸೋಲಿಸಿ ತನ್ನ ಮಗ ಚತುರ್ಮುಖದ ಬಸವೇಶನಿಂದ ದೀಕ್ಷೆಕೊಡಿಸಿದನು. ಪಾಲ್ಕುರಿಕೆಯಿಂದ ಕರ್ಣಾಟದೇಶದೊಳೊಪ್ಪುವ ಕಳ್ಳೆಯಕ್ಕೆ ಬಂದು ಅಲ್ಲಿ ಬಸವನನ್ನು ಗದ್ಯಪದ್ಯಂಗಳಿಂದ ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಈಶ್ವರನು ಕರೆದರೂ ಕೈಲಾಸಕ್ಕೆ ಹೋಗದೆ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದು ಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಮಣ್ಣುಮುಚ್ಚಿಸಿಕೊಂಡು ಬಯಲಾದನು.

ಈತನಿಗೆ ತತ್ವವಿದ್ಯಾಕಲಾಪ, ಕವಿತಾಸಾರ, ಅನ್ಯದೈವಕೋಳಾಹಳ, ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಭೃಂಗೀಶನವತಾರ—ಎಂಬ ಬಿರುದುಗಳಿದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ.

ಈ ಕವಿಯನ್ನು **ಸೋಮರಾಜನು**(1222)ತನ್ನ **ಉದ್ಭಟಕಾವ್ಯ**ದಲ್ಲಿ "ಸಮುದಂಚದ್ವೃಷಭಸ್ತವಾಮರಮಹೀಜಾರಾಮನಂ ಸೋಮನಂ " ಎಂದು ಸ್ತುತಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಈತನು 1222 ಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದನೆಂಬುದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಬಸವೇ

1. ಭೈರವೇಶ್ವರಕಾವ್ಯದ ಕಥಾಸೂತ್ರರತ್ನಾಕರದಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಕುರಿಕೆಯ ಸೋಮನು ರಾಮಿದೇವಯ್ಯ, ಮಹಾದೇವಿ— ಇವರುಗಳ ಮಗನೆಂದು ಹೇಳಿದೆ.

2. ಚೆಲ್ದೀವೀವೇಮನಾರಾಧ್ಯ ಪ್ರಶಿಷ್ಯಸ್ಯ ಕೃಪಾನಿಧೇಃ ॥ ಗುರುಲಿಂಗಾರ್ಯಸ್ಯ ದಯಾಹಸ್ತಗರ್ಭಸಮುದ್ಭವಃ ॥ ಬಸವೇಶಸ್ಯ ತನಯಃ ಬಸವೇಶ್ವರಗೋತ್ರಕಃ ॥ ಬಸವೇಶಭುಜಪ್ಯಾತ್ಮಭವೋ ಬಸವಕಿಂಕರಃ ॥ ಶ್ರೀಮತ್ಪಾಲ್ಕುರ್ಕಿಸೋಮೇಶ ನಾಮಾಹಂ ಸರ್ವವಿತ್ತಮಃ ॥ ಪಂಡಿತಾರಾಧ್ಯ ಚರಿತಾಲಂಕೃತಾಂ ಕೃತಿಮಾರಭೇ ॥ ತತಶ್ಶೃಣು ನತಾಮಾತ್ಯ ಸೂರಣಾಮಾತ್ಯಶೇಖರ ॥ ಮಮಾಪಿ ಸನ್ಮಿತ್ರಮಿತಿ ಮತ್ಸ್ಯಾಲಕ ಇತಿ ಪ್ರಿಯಃ.

ಶನ ಶಿಷ್ಯನ ಮಗನು ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಬಸವನಿಂದ ಸುಮಾರು 30 ವರ್ಷ ಈಚೆ ಇದ್ದಿರಬಹುದು. ಬಸವನು (1168) ರಲ್ಲಿ ಮೃತನಾದಂತೆ ತಿಳಿವುದರಿಂದ ಈ ಕವಿ ಸುಮಾರು 1195 ರಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿರಬೇಕು. ಈತನನ್ನು **ಸೋಮರಾಜ** (1222) **ಗುಬ್ಬಿಯ ಮಲ್ಲಣಾರ್ಯ** (1513) ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕವೀರಶೈವಕವಿಗಳು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಇವನ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ—

1. ಶೀಲಸಂಪಾದನೆ.

ಇದು ವಚನರೂಪವಾದ ಗ್ರಂಥವು; ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತಶ್ಲೋಕಗಳೂ ಇವೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ವೀರಶೈವರ 64 ಶೀಲಗಳು ಹೇಳಿವೆ. ಕವಿ—ವೀರಮಾಹೇಶ್ವರತತ್ವದಲ್ಲಿ ಸತ್ಯಾಚಾರಸಂಪನ್ನರಾಗಿರ್ದ ಶರಣರು ಅಱುವತ್ತಾಱು ಶೀಲಂಗಳಂ ನಡೆಸುವ ಪರಿಯೆಂತೆಂದೊಡೆ—ಎಂದಾರಂಭಿಸಿ ಶೀಲಗಳನ್ನು ಲೆಕ್ಕವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಒಂದೆರಡು ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ.—

ಅನ್ಯದೈವ ಭಜನೆಯುಂ ಬಿಡುವುದು.

ಜಾತಿಸೂತಕ ಜನನಸೂತಕ ರಜಸ್ಸೂತಕ ಪ್ರೇತ ಸೂತಕಂಗಳಂ ಕಳೆವುದು

2. ಸೋಮೇಶ್ವರಶತಕ.

ಈ ಶತಕವು ಬಹಳ ಅಶುದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಕರಣವಿರುದ್ಧವಾದ ಅನೇಕಪ್ರಯೋಗಗಳಿವೆ. ಇದನ್ನು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಪಂಡಿತನಾಗಿದ್ದ ಪಾಲ್ಕುರಿಕೆ ಸೋಮನು ರಚಿಸಿದನೆಂದು ಹೇಳುವುದು ಕಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಶತಕಕಾರನ ಲಿಂಗವು ಪುಲಿಗೆರೆಯಲ್ಲಿದ್ದಂತೆ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಪಾಲ್ಕುರಿಕೆಯ ಸೋಮನ ಸಂಸ್ಕೃತಾಂಧ್ರಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ 'ಪಾಲ್ಕುರಿಕೆಯ ಸೋಮ' ಎಂದೇ ತನ್ನ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಶತಕದಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥಕರ್ತನ ಹೆಸರು ಸುಮ್ಮನೆ 'ಸೋಮ' ಎಂದು ಇದೆ. ಇದೂ ಅಲ್ಲದೆ ವೀರಶೈವಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಕುರಿಕೆಸೋಮಕೃತವೆಂದು ಹೇಳಿರುವ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಶತಕವು ಉಕ್ತವಾಗಿಲ್ಲ. ಈ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಶತಕಕಾರನು ಪಾಲ್ಕುರಿಕೆಸೋಮನೋ ಅಲ್ಲವೋ ಎಂದು ಸಂದೇಹಿಸಲು ಅವಕಾಶವುಂಟು. ಆದರೂ ಈತನೇ ಶತಕವನ್ನು ಮಾಡಿದನೆಂದು ಪ್ರತೀತಿಯಿರುವುದರಿಂದ ತದನುರೋಧೇನ ಈ ಗ್ರಂಥವು ಇಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಇದು ನೀತಿಬೋಧಕವಾದ ಗ್ರಂಥವು. ಇದರಲ್ಲಿ 107 ಮತ್ತೇಭವಿಕ್ರೀಡಿತವೃತ್ತಗಳಿವೆ[1]; ಪ್ರತಿಪದ್ಯವೂ ಶ್ರೀಚೆನ್ನಸೋಮೇಶ್ವರ ಎಂದು ಮುಗಿಯುತ್ತದೆ. 'ನೀತಿ

---

1. 110 ಇವೆ ಎಂದು ಮಿ॥ ಕಿಟಲ್ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಛಂದೋಂಬುಧಿಯ ಉಪೋದ್ಘಾತ p. 55.

ಯ ಸಾಧನಂ ಸಕಲಲೋಕಕ್ಕೆಲ್ಲ ಬೇಕೆಂದು ಪೇೞ್ದ ಸೋಮಂ' ಎಂಬ ಪದ್ಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥದ ಸ್ವರೂಪವು ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಗ್ರಂಥಾವತಾರದಲ್ಲಿ ಪುಲಿಗೆರೆಯ ಸೋಮೇಶನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಶತಕದಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ಕೊನೆಯ ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ:—

ಮತಿಯುಂ ಬುದ್ಧಿಯು ಜಾಣ್ಮೆಯುಂ ಗಮಕವುಂ ಗಾಂಭೀರ್ಯಮುಂ ನೀತಿಯೂ ।
ಮತಮುಂ ನಿಶ್ಚಲಚಿತ್ತಮುಂ ನೃಪವರಾಸ್ಥಾನೋಚಿತಾರ್ಥಂಗಳಂ ॥
ಅತಿಮಾಧುರ್ಯಸುಭಾಷಿತಂಗಳ ಮಹಾಸತ್ಕೀರ್ತಿಯುಂ ವಾರ್ತೆಯುಂ ।
ಶತಕಾರ್ಥಂ ಕೊಡದಿರ್ಪುದೇ ಹರಹರಾ ಶ್ರೀಚೆನ್ನಸೋಮೇಶ್ವರಾ ॥

ಇದರಿಂದ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ.—

ಚರಿಪಾರಣ್ಯದ ಪಕ್ಷಿಗೊಂದು ತರು ಗೊಡ್ಡಾಗಲ್ ಫಲಂ ತೀವಿದಾ ।
ಮರಗಳ್ ಪುಟ್ಟವೆ ಪುಷ್ಪವೊಂದುಮೊಣಗಲ್ ಭೃಂಗಕ್ಕೆ ಪೂವಿಲ್ಲವೇ ॥
ನಿರತಂ ಸತ್ಕವಿಗೊರ್ವ ಗರ್ವಿ ವಿಭು ತಾನುಂ ಲೋಭಿಯಾಗಲ್ ನಿಜಂ ।
ಧರೆಯೊಳ್ ದಾತರೆ ಪುಟ್ಟರೇ ಹರಹರಾ ಶ್ರೀಚೆನ್ನಸೋಮೇಶ್ವರಾ ॥

ರವಿಯಾಕಾಶಕೆ ಭೂಷಣಂ ರಜನಿಗಂ ಚಂದ್ರಂ ಮಹಾಭೂಷಣಂ ।
ಕುವರಂ ವಂಶಕೆ ಭೂಷಣಂ ಸರಸಿಗಂಭೋಜಾತಗಳ್ ಭೂಷಣಂ ॥
ಹವಿ ಯಜ್ವಾಳಿಗೆ ಭೂಷಣಂ ಸತಿಗೆ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯವೇ ಭೂಷಣಂ ।
ಕವಿಯಾಸ್ಥಾನಕೆ ಭೂಷಣಂ ಹರಹರಾ ಶ್ರೀಚೆನ್ನಸೋಮೇಶ್ವರಾ ॥

ಅವಿನೀತಂ ಮಗನೇ ಅಶೌಚಿ ಗುಣಿಯೇ ಜೈವಾಕೆ ತಾಂ ಪತ್ನಿಯೇ ।
ಸವಿಗೆಟ್ಟನ್ನವದೂಟವೇ ಕುಜನರೊಳ್ ಕೂಡಿರ್ಪವಂ ಮಾನ್ಯನೇ ।
ಬವರಕ್ಕಾಗದ ಬಂಟನೇ ಎಡೆಯಿಗಂ ತಾನಾಗದಂ ನಂಟನೇ ।
ಶಿವನಂ ಬಿಟ್ಟವ ಶಿಷ್ಟನೇ ಹರಹರಾ ಶ್ರೀಚೆನ್ನಸೋಮೇಶ್ವರಾ ॥

3. ಸಹಸ್ರಗಣನಾಮ.

ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನ ಸಹಸ್ರಗಣನಾಮದ ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿರುವ

ಶ್ರೀಮತ್ಪಾಲ್ಕುರಿಕೆಸೋಮನಾಥಪ್ರಭುದೇವೇಶ್ವರಭಕ್ತಪಾಲ ।
ಸಹಸ್ರಗಣನಾಮವ ವಿರಚಿಸಿದ ಸತ್ಯಶೀಲ ॥

ಎಂಬ ಪದ್ಯದಿಂದ ಈತನು ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಮಾಡಿದುದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದ ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಥಗಣ, ರುದ್ರಗಣ, ಭಕ್ತಗಣ, ಯೋಗಾಚಾರ್ಯರು, ತ್ರಿಷಷ್ಟಿಗಣ, ತೇರ ಸರು, ಅಮರಗಣ, ದಶಗಣ, ಇವರ ನಾಮಗಳು ಹೇಳಿವೆ.

4. ಶರಣುಬಸವ ರಗಳೆ.

ಇದರಲ್ಲಿ 108 ಕಂದಗಳಿವೆ; ಒಂದೊಂದು ಕಂದವೂ ಶರಣುಬಸವ ಎಂದು ಮುಗಿಯುತ್ತದೆ. ಈ ಗ್ರಂಥದ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಈ ಕಂದವಿದೆ:—

ಶರಣಸ್ತವಕಲ್ಪಕುಜಾಂ । ಕುರಪದಶಾಖಾಭಿಜಾತನವಕುಸುಮಾಷ್ಟೋ ॥
ತ್ತರಶತನಾಮಂಗಳ ಬಸ । ವರಸಂಗರ್ಪಿಸಿದ ಪಾಲ್ಕುರಿಕೆ ಸೋಮಾಂಕಂ ॥

ಇವನ ಇತರಗ್ರಂಥಗಳು ನಮಗೆ ದೊರೆತಿಲ್ಲ.

ಚಕ್ರಪಾಣಿರಂಗನಾಥ. ಸು. 1195.

ಈತನು ಮೊದಲು ವೈಷ್ಣವನಾಗಿದ್ದು ಪಾಲ್ಕುರಿಕೆ ಸೋಮನೊಡನೆ ವಾದ ಮಾಡಿ ಸೋತು[1] ಶಿವದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆದಂತೆ ವೀರಶೈವಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯಬರುತ್ತದೆ. ಈತನು ವೀರಶೈವಮತವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದ ಬಳಿಕ ಕೆಳಗೆ ಹೇಳುವ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದುದಾಗಿ ಗುರುರಾಜಚಾರಿತ್ರದ (ಸು. 1600) ಈ ಭಾಗಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ:—

ಚಕ್ರಪಾಣಿರಂಗನಾಥನು ವೀರಭದ್ರವಿಜಯವ ಹೇಳಿದ; ಶರಭಲೀಲೆಯ ನೊರೆದ; ಶ್ರೀಗಿರಿನಾಥವಿಕ್ರಮವನಾಂಧ್ರಭಾಷೆಯೊಳೊರೆದ, ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿಯೂ ಕೀರ್ತಿಸಿದ.

ಶ್ರೀಶೈಲಭರ್ತುರ್ಗನಕು ಸೀಸಂಬುಲ್ಕೈನೂಱು ।
ಲೇಸಪ್ಪ ಪದ್ಯಂಗಳೆಂಟುಸಾವಿರಗಳುಂ ।
ಭಾಸುರದ ದಂಡಕಂ ಸಾಹಸ್ರ ತಾರಾವಳಿಯು ನಾಲ್ಕು ಲಯಗ್ರಾಹಿಯು ॥
ಅಶತಕವೃತ್ತಗಳು ದೋಧಕಂ ಸಾವಿರವು ।
ಭಾಸುರದ ತೋಟಕಂ ನೂಱು ರಗಳೆಗಳೇೞು ।
ಭಾಷಿಸಿದ ಮತ್ತಕೋಕಿಲಮೂಱುಸಾಸಿರಂ ಗೀತಿಯಂತಾಱುನೂಱು ॥
ಸರಸಮಂಜಿರವೆಂಟು ಕಂದಂಗಳೈನೂಱು ।
ವಿರಚಿಸಿದ ಕೃತಿಯು ಮೂವತ್ತಾಱು ಗದ್ಯಗಳು ।
ನಿರುತ ಮೂವತ್ತಾಱುವುಭಯಶತಕಂ ಪ್ರೌಢ ವಿಗಿಲು ಸರ್ವೇಶ ನಿಮಗೆ ॥

ನೆರೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿದೆನೆಂದು ಚೀಟಂ ಬರೆದು ತುಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಡಗಿ ತೂಗಲು ಸಾಲದೆ ಹೋಯಿತು; ಬಳಿಕ ನಾಲ್ಕು ವೃತ್ತವ ಬರೆದು ಮಡಗೆ ತುಲೆ ಸರಿಗಂಡುದು.

ಇವನ ಗ್ರಂಥಗಳಾವುವೂ ನಮಗೆ ದೊರೆತಿಲ್ಲ.

---

1. 232 ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ನೋಡಿರಿ.

ಕೇಶವರಾಜ ಚಮೂಪ. ಸು. 1195.

ಈತನು ಧಾರ್ವಾಡಜಿಲ್ಲೆಯ ಕೋಡುತಾಲ್ಲೂಕಿನಲ್ಲಿರುವ ಅಬ್ಬಲೂರಲ್ಲಿ 'E' ಶಾಸನವನ್ನು[1] ಬರೆದುದಾಗಿ ಆ ಶಾಸನದ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿರುವ—

ಕೇಶವರಾಜಚಮೂಪಂ । ಶಾಸನವಂ ಪೇಳ್ದನಂತದಂ ತಿರ್ದಿ ನಿರಾ ॥
ಯಾಸದೆ ಬರೆದವನೀಶನ । ದಾಸಂ ಶಿವಚರಣಕಮಲಶರಣಂ ಸರಣಂ ॥

ಎಂಬ ಪದ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

ಈ ಶಾಸನವು ಸುಮಾರು 1195 ರಲ್ಲಿ ಬರೆದುದು. ಇದರಲ್ಲಿ ವೀರಶೈವರಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಗುರುವಾದ ಏಕಾಂತದ ರಾಮಯ್ಯನ ಚರಿತ್ರವು ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ:—

ಈ ರಾಮಯ್ಯನು ಕುಂತಲದೇಶದ ಅಲಂದೆ ಎಂಬ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವತ್ಸ ಗೋತ್ರೋದ್ಭವನಾದ ಪುರುಷೋತ್ತಮನೆಂಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೂ ತತ್ಪತ್ನಿಪದ್ಮಾಂಬಿ ಕೆಗೂ ವೀರಭದ್ರನ ಅಂಶದಿಂದ ಮಗನಾಗಿ ಜನಿಸಿದನು. ಇವನು ಏಕಾಗ್ರಭಕ್ತಿ ಯೋಗದಿಂದ ಶಿವನನ್ನು ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ ಆರಾಧಿಸುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಏಕಾಂತದ ರಾಮ ಯ್ಯನೆಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಪಡೆದನು. ಇವನು ಶಿವಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಯಾತ್ರೆಹೊರಟು, ಪು ಲಿಗೆರೆಗೆ ಬಂದು, ಸೋಮನಾಥನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ, ತದಾಜ್ಞಾನುಸಾರವಾಗಿ ಜೈನಮತ ನಿರಸನಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಜೈನಭೂಯಿಷ್ಠವಾದ ಅಬ್ಬಲೂರಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಬ್ರಹ್ಮೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿರುತ್ತಿದ್ದನು. ಹೀಗಿರಲು ಜೈನರು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಜಿನನೇ ದೈವಂ ಎಂದು ಹೊಗಳಲು ಈತನು ಕೋಪಿಸಿಕೊಂಡು, ಶಿವನಿದ್ದಂತೆ ಬೇರೆ ದೈವವುಂಟೇ ಎನಲು, ಶಿವನೇ ದೈವವಾದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ತಲೆಯನ್ನು ಕೊಯ್ದುಕೊಟ್ಟು ಪುನಃ ಪಡೆ ಎಂದು ಆ ಜನರು ಹೇಳಲು, ನಾನು ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ನೀವೇನು ಮಾಡುವಿರಿ ಎಂದು ಕೇಳಿದಾಗ ಅವರು ತಮ್ಮ ಜಿನನನ್ನು ಕಿತ್ತು ಶಿವನನ್ನು ನಿಲಿಸುವೆವು ಎಂದು ಓಲೆ ಯನ್ನು ಬರೆದುಕೊಟ್ಟರು. ಒಡನೆ ಅವನು ತಲೆಯನ್ನು ಕೊಯ್ದು ಶಿವಾರ್ಪಣಂ ಮಾಡಿ ಏಳು ದಿನದ ಮೇಲೆ ಅದನ್ನು ಮರಳಿ ಪಡೆದು ಅಲ್ಲಿಯ ಜಿನಬಿಂಬವನ್ನು ಒಡೆದು ಜೈನರ ಸೇನೆಯನ್ನು ಬಡಿದಟ್ಟಿ ವೀರಸೋಮನಾಥನನ್ನು ನಿಲಿಸಿದನು. ಬಳಿಕ ಜೈನರು ಬಿಜ್ಜಳನಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ದೂರಲು ಅವನು ಕೋಪಗೊಂಡು ರಾಮ ಯ್ಯನನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿ ವಿಚಾರಿಸಲು, ಅವನು ಅವರು ಬರೆದುಕೊಟ್ಟ ಓಲೆಯನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಅವರು ಆನೆಸೆಜ್ಜೆಯ ಬಸದಿಯೇ ಮೊದಲಾದ 700 ಬಸದಿಗಳ ಜಿನಬಿಂಬ ಗಳನ್ನು ಒಡ್ಡುವುದಾದರೆ ತಾನು ತನ್ನ ತಲೆಯನ್ನು ಕೊಯ್ದು ಅವರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟು ಅವರು ಅದನ್ನು ಸುಟ್ಟ ಬಳಿಕ ಪುನಃ ಪಡೆವೆನೆಂದು ಹೇಳಿದಾಗ ಬಿಜ್ಜಳ ನು (1156—1167) ಅವರನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿ ಕೇಳಲು ಅವರು ಒಲ್ಲೆವೆನ್ನಲು ಅವ ರನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿಬಿಟ್ಟು ರಾಮಯ್ಯನಿಗೆ ಜಯಪತ್ರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಅವನ ಸಾಹಸ

1. Epigraphia Indica: Vol. V. p. 245.

ಕ್ಕೂ ಮಾಹೇಶ್ವರಭಕ್ತಿಗೂ ಮೆಚ್ಚಿ ವೀರಸೋಮನಾಥದೇವರ ಅಂಗಭೋಗಾದಿಗಳಿಗೆ ಗೋಗಾವೆಯೆಂಬ ಗ್ರಾಮವನ್ನು ಏಕಾಂತದ ರಾಮಯ್ಯನ ಕಾಲಂ ಕರ್ಚಿ ಕೊಟ್ಟನು. ಬಳಿಕ ಇವನ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಕೇಳಿ ಚಾಲುಕ್ಯರಾಜನಾದ ತ್ರಿಭುವನಮಲ್ಲಸೋಮೇಶ್ವರ ದೇವನು (1183—1189) ಇವನನ್ನು ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸತ್ಕರಿಸಿ ಇವನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಿದ ವಿರಸೋಮನಾಥದೇವರ ಅಂಗಭೋಗಾದಿಗಳಿಗೆ ಅಬ್ಬಲೂರನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟನು. ಆಮೇಲೆ ಕದಂಬರಾಜನಾದ ಕಾಮರಸನು (1181—1203) ಹಾನುಂಗಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಈತನನ್ನು ಸತ್ಕರಿಸಿ ವೀರಸೋಮನಾಥದೇವರ ಅಂಗಭೋಗಾದಿಗಳಿಗೆ ಮಲ್ಲವಳ್ಳಿಯೆಂಬ ಗ್ರಾಮವನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು. ಏಕಾಂತದ ರಾಮಯ್ಯನು ಆರಲ್ಲಿಯೂ ಯಾಚಿಸದೆ ಈಶ್ವರಪ್ರಸಾದದಿಂದ ತವನಿಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದನು.

ಈ ಶಾಸನದ ಬಂಧವನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಕೇಶವರಾಜಚಮೂಪನು ಪ್ರೌಢನಾದ ಕವಿಯೆಂದು ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ. ಈ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಈತನು ಪುರಾತನಭಕ್ತರ ಗೋಷ್ಠಿಯಲ್ಲಿ ಕೊಂಡಗೂಳಿ ಕೇಶಿರಾಜನನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಸ್ತುತಿಸುವುದರಿಂದ ಈತನು ತದ್ಭಿನ್ನನೆಂಬುದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಮ॥ ಫ್ಲೀಟ್—ಈತನು ಬನವಾಸಿಯನ್ನು ಸು. 1168 ರಿಂದ 1181 ರ ವರೆಗೆ ಆಳಿದುದಾಗಿ ಶಾಸನಗಳಿಂದ ತಿಳಿದು ಬರುವ ದಂಡನಾಯಕ ಬೊಳಿಕೆಯ ಕೇಶಿರಾಜಯ್ಯನಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.[1] ಆದರೆ ಈ ಕವಿ ತದ್ಭಿನ್ನನೆಂದೂ ಅವನಿಗಿಂತ ಸುಮಾರು 20 ವರ್ಷ ಈಚೆಯವನು — ಎಂದರೆ ಸು. 1185 ರಲ್ಲಿದ್ದವನು—ಎಂದೂ ನಮಗೆ ತೋರುತ್ತದೆ.

ಈ ಶಾಸನದಿಂದ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ.—

ಶ್ರೀಶೈಲ.

ಎಸೆಗುಂ ಪೂರ್ವಾಪರಾಂಭೋನಿಧಿಮಿತಿವಿತತಾಯಾಮದಿಂ ಸಿದ್ಧಕನ್ಯಾ ।
ವಿಸರಾನಂಗೋರುಕೇಳೀಶ್ರಮಶಮಮಹಿಮಾಕಂದರಂ ಸ್ವರ್ಧುನೀವಾಃ ॥
ಪ್ರಸರೋಪಕ್ಷುಣ್ಣನಾನಾನಗನಿಕರಗಳದ್ಗಂಡಶೈಲಾಳಿಮಾಳಾ ।
ವಿಸರಂ ಪ್ರಸ್ಫಾರಶೀತದ್ಯುತಿರುಚಿನಿಚಯಭ್ರಾಜಿತಂ ಶ್ರೀಶೈಲಂ ॥

ಅಬ್ಬಲೂರೆಂಬ ನಗರ.

ಪ್ರಕಟಿತಕಮರಾವತಿಯೊಳ್ । ಸುಕೇಶಿಯುಂ ಮಂಜುಘೋಷೆಯುಂ ತಾ
[ಮಿರ್ಪರ್ ॥
ಸಕಲವಧೂತತಿಯೆಲ್ಲಂ । ಸುಕೇಶಿಯರ್ ಮಂಜುಘೋಷೆಯರ್ ತತ್ಪುರದೊ
[ಳ್ ॥

1. Epigraphia Indica: Vol. V. p. 238, 239.

ಶಿವಪಾರಮ್ಯ.

ಜಗಮಂ ಮಾಡುವನಾವನಾವನದನಾಪತ್ಕಾಲದೊಳ್ ಕಾವನಿಂ |
ದಿಗೆ ಕೋಪಂ ತನಗಾಗೆ ಸಂಹರಿಸಲಾವಂ ದಕ್ಷನಾಶಂಭು ಸ ||
ರ್ಗನಿರ್ದಂತೆ ಗತಪ್ರಭಾವವಿಭವಂ ಸಂಸಾರದೊಳ್ ಬಿಟ್ಟುದಂ |
ದುಗದೊಳ್ ಬಿಟ್ಟು ತಪಕ್ಕೆ ಸಾರ್ದು ಸುಖಮಂ ಪಾರ್ದಿರ್ಪನುಂ ದೇವನೇ ||

ವೀರಸೋಮನಾಥ ಸ್ತುತಿ.

ಶ್ರೀಯಂ ದೀರ್ಘಾಯುವಂ ಕೀರ್ತಿಯುಮನನುದಿನಮುಂ ಮಾಕ್ಕೆ ಗೀರ್ವಾಣ [ವೃಂದ |
ಜ್ಯಾಯಂ ಶ್ರೀವೀರಸೋಮಂ ವಿಧೃತಹಿಮಕರಂ ಕಾಮದೇವಂಗುದಾರ ||
ಶ್ರೀಯುಕ್ತಾಂಗದ್ರಿಜಾಸಕ್ತಿತಸಿತತರಲಾಲೋಲವಿಸ್ತಾರಲೀಲಾ |
ನೇಯಾಳೀಕೋದಿತಶ್ರೀಲಲಿತರತಿಕಲಾಲಾಸ್ಯಶೈಲೂಷವೇಷಂ ||

ಸರಣ. ಸು. 1195.

ಇವನು, ಕೇಶವರಾಜಚಮೂಪನು [1] ಬರೆದ ಅಬ್ಬಲೂರು ಶಾಸನವನ್ನು ತಿದ್ದಿ ಬರೆದುದಾಗಿ ಅದೇ ಶಾಸನದ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿರುವ—

ಕೇಶವರಾಜಚಮೂಪಂ | ಶಾಸನವಂ ಪೇಳ್ದನಂತದಂ ತಿರ್ದಿ ನಿರಾ ||
ಯಾಸದೆ ಬರೆದವನೀಶನ | ದಾಸಂ ಶಿವಚರಣಕಮಲಶರಣಂ ಸರಣಂ ||

ಎಂಬ ಪದ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಈತನು ಆವ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆಯೆಂ ತಿಳಿಯದು.

ಆಚಣ್ಣ. ಸು. 1195.

ಈತನು ವರ್ಧಮಾನಪುರಾಣವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ.

ಇವನು ಭಾರದ್ವಾಜಗೋತ್ರದ ಜೈನಬ್ರಾಹ್ಮಣನು. ಈತನ ತಂದೆ ಕೇಶವರಾಜ; ತಾಯಿ ಮಲ್ಲಾಂಬಿಕೆ; ಗುರು ನಂಗಿಯೋಗೀಶ್ವರ. [1] ಪುರಿಕರನಗರಾಧೀಶ .... (ಅ)ರ್ಹತ್ಸೇವಾಸಕ್ತಾಶಯಂ, ಎಂಬುದರಿಂದ ಪುರಿಕರನಗರವು (ಪುಲಿಗೆರೆ) ಇವನ ಸ್ಥಳವಾಗಿರಬಹುದು. ವಸುಧೈಕಬಾಂಧವ ಎಂಬ ಬಿರುದುಳ್ಳ ರೇಚಣಚಮೂಪತಿಯೆಂಬವನು ವರ್ಧಮಾನಪುರಾಣವನ್ನು ಬರೆವಂತೆ ಹೇಳಲು ಕವಿಯ ತಂದೆಯಾದ ಕೇಶವರಾಜನೂ ತಿಕ್ಕಣಚಾವಣ ಎಂಬವನೂ ಸೇರಿ ಉಪಕ್ರಮಿಸಿದ್ದು "ದೈವನಿಯೋಗದಿಂದ" ನಿಂತುಹೋದ ಆ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಆ ರೇಚರಸನ ಇಷ್ಟಾನುಸಾರವಾಗಿ ಈತನು ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಪೂರೈಸಿದನು.

---

1. 234 ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ನೋಡಿರಿ.

ಈ ಕವಿಗೆ ವಾಣೀವಲ್ಲಭ, ಪಂಚಪರಮಗುರುಪದವಿನತ ಎಂಬ ಬಿರುದುಗಳು ಇದ್ದಂತೆ ತಿಳಿಯಬರುತ್ತದೆ.

ಈತನನ್ನು ಪಾರ್ಶ್ವನು (1205) ತನ್ನ ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಸ್ತುತಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಈತನು 1205 ಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದನೆಂದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಇವನು ಪೂರ್ವಕವಿಸ್ತವಾವಸರದಲ್ಲಿ ಬೊಪ್ಪಣಪಂಡಿತನನ್ನೂ (ಸು. 1180), ಅಗ್ಗಳನನ್ನೂ (1189) ಸ್ತುತಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಅವರ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಈಚೆಯವನಾಗಿರಬೇಕು. ಅಲ್ಲದೆ ಇವನಿಂದ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆಯಿಸಿದ ವಸುಧೈಕಬಾಂಧವ ರೇಚಣಚಮೂಪತಿ ಕಲಚೂರ್ಯರಾಜರಿಗೆ ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿ ಆಹವಮಲ್ಲನ[1] (1181—1183) ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಹೊಯ್ಸಳ ವೀರಬಲ್ಲಾಳನ[2] (1172—1219) ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಇದ್ದಂತೆ ಶಾಸನಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಕವಿಯ ಗುರುವಾದ ನಂದಿಯೋಗೀಶ್ವರನು 1189 ರಲ್ಲಿ ಇದ್ದಂತೆ ಮದರಾಸು ಪ್ರಾಚ್ಯಕೋಶಾಲಯದಲ್ಲಿರುವ ಒಂದು ಶಾಸನದಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ; ಅಲ್ಲದೆ ಈತನು 1182 ರಲ್ಲಿದ್ದಂತೆ ಮತ್ತೊಂದು ಶಾಸನದಿಂದಲೂ[3] ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಈತನು ಸುಮಾರು 1195 ರಲ್ಲಿ ಇದ್ದನೆಂದು ಊಹಿಸುತ್ತೇವೆ.

ಈತನು ಪೂರ್ವಕವಿಗಳನ್ನು ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಮರಿಸಿದ್ದಾನೆ:—

ಶ್ರೀವಿಜಯಂ ಗಜಾಂಕುಶನುದಾತ್ತಯಶಂ ಗುಣವರ್ಮನಾಜಗ।
ತ್ಪಾವನನಾಗವರ್ಮನಸಗಂ ರಸಿಕಾಗ್ರಣಿ ಹಂಪದೇವನಾ॥
ಭಾವಕಚಕ್ರಿ ಹೊನ್ನಿಗನಿಳಾನುತರನ್ನಿಗನಗ್ಗದಗ್ಗಳಂ।
ಧೀವಿಭು ಬೊಪ್ಪನೆಂಬ ಕವಿದರ್ಪಕರಿಂದೆಸೆದತ್ತು ಭೂತಳಂ॥

ಈತನನ್ನು ಪಾರ್ಶ್ವನು (1205) ಹೀಗೆ ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾನೆ:—

ಶ್ರೀಗುಣಗರ್ಭಂ ಕೀರ್ತಿಕ। ಳಾಗರ್ಭಂ ಸೂಕ್ತಿಸಂಗತಾಧ್ಯಾತ್ಮಂ ಜೈ॥
ನಾಗಮಗರ್ಭವಿದೆನೆ ಜಗ। ತೀಗುರು ನೆಗಟ್ದಂ ಪ್ರಸನ್ನಗುಣನಾಚಣ್ಣಂ॥
ನವರಸದೊಳಮಿತರರಸ। ಕ್ಕವಕಾಶಂಗುಡದೆ ತಳೆಯೆ ಶಾಂತರಸಮನಂ॥
ತವಿಚಳನಮನುಂ ಕರೆಗ। ಣ್ಮುವುವೆನೆ ಪೃಥುಹೃದಯನಾದನೆಂತಾಚಣ್ಣಂ॥

ಈತನು ತನ್ನ ಗುಣಾದಿಗಳನ್ನು ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ:—

ಭಾರದ್ವಾಜಪವಿತ್ರಗೋತ್ರತಿಳಕಂ ಶ್ರೀಕೇಶಿರಾಜಾತ್ಮಜಂ।
ಸಾರೋದಾರಪತಿವ್ರತಾದಿಗುಣಭೃನ್ಮಲ್ಲಾಂಬಿಕಾನಂದನಂ॥
ತಾರೇಶೋಜ್ಜ್ವಳಕೀರ್ತಿ ಜೈನರುಚಿ ವಾಣೀವಲ್ಲಭಂ ನಿರ್ಮಳಾ।
ಚಾರಂ ನಿರ್ಮಿಸಿ ಪೆರ್ಮೆವೆತ್ತನೊಲವಿಂದಾಚಣ್ಣನೀಧಾತ್ರಿಯೊಳ್॥

1. Mysore Inscriptions: No. 55. 2. Arasikere: No. 77. 3. Dr. Bhau Daji's Book. Inscription: No. 9.

ಇವನ ಗ್ರಂಥ—

ವರ್ಧಮಾನ ಪುರಾಣ.

ಇದು 24 ನೆಯ ತೀರ್ಥಕರನಾದ ವರ್ಧಮಾನನ ಅಥವಾ ಮಹಾವೀರನ ಚರಿತವು; 16 ಆಶ್ವಾಸಗಳಾಗಿ ವಿಭಾಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಈ ಗ್ರಂಥದ ಉತ್ಕೃಷ್ಟತೆಯನ್ನು ಕವಿ ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ:—

ಸದಳಂಕಾರದಗಾರಮುದ್ಧುರಸಭಾವಾನೀಕದೋಕಂ ಸದ ।
ರ್ಥದ ಸಾರ್ಥಂ ವರಶಬ್ದವೃಂದದ ವಿರಾಜನ್ಮಂದಿರಂ ನಾಡೆಯುಂ ॥
ಮೃದುಸಂದರ್ಭದ ಗರ್ಭಮಿಂತಿದೆನಿಸಲ್ ಸಾಲ್ದಿರ್ದ ಕಾವ್ಯಂ ಸಭಾ ।
ಸದರಂತಃಕರಣಕ್ಕದೇಂ ಕಡೆಯದೇ ಸೌಖ್ಯಾಮೃತಾಸಾರಮಂ ॥

ಈ ಗ್ರಂಥವು "ದಂಡನಾಥರೇಚರಸನ ಮಾನಸಪ್ರಿಯಮೆನಿಪ್ಪ ಜಗನ್ನುತವರ್ಧಮಾನಸಚ್ಚರಿತಂ" ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ.

ಗ್ರಂಥಾವತಾರದಲ್ಲಿ ವರ್ಧಮಾನಸ್ತುತಿಯಿದೆ. ಬಳಿಕ ಸಿದ್ಧಾದಿಗಳನ್ನೂ ಸರಸ್ವತಿಯನ್ನೂ ಯಕ್ಷ ಯಕ್ಷಿಯರನ್ನೂ ಸ್ತುತಿಸಿ ಗೌತಮನಿಂದ ಅಕಳಂಕನ[1] ವರೆಗೆ ಗುರುಗಳನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಹೊಗಳಿದ್ದಾನೆ.

ಆಶ್ವಾಸಗಳ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಗದ್ಯವಿದೆ:—

ಇದು ನಿಖಿಳಭುವನಜನವಿನೂತಸ್ಫೀತಮಹಿಮಾವದಾತವೀತರಾಗಸರ್ವಜ್ಞತಾಸಮೇತಖ್ಯಾತಜಿನಸಮಯಕಮಳಿನೀಕಳಹಂಸಾಯಮಾನಮಾನಿತಶ್ರೀನಂದಿಯೋಗೀಂದ್ರ ಪ್ರಸಾದವಾಚಾಮಹಿತ ಕೇಶವರಾಜಾನಂದನಂದನ ವಾಣೀವಲ್ಲಭವಿಸ್ತಾರಿತಮಪ್ಪ ವಸುಧೈಕಬಾಂಧವಶ್ರೀವರ್ಧಮಾನಪುರಾಣದೊಳ್.

ಈ ಗ್ರಂಥವು ಪ್ರಾಸಯಮಕಾದಿಶಬ್ದಾಲಂಕಾರಭೂಯಿಷ್ಠವಾಗಿ ಪ್ರೌಢವಾಗಿದೆ.

ಇದರಿಂದ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ.—

ನಗೇಂದ್ರ.

ಮಾರಾಮಾರಾಮರಂಗತ್ಕಮಳಕಮಳವನ್ಮಾನಸಂ ಮಾನಸಂಪ ।
ತ್ಸಾರಂ ಸಾರಂಗಯೋಷಿತ್ಸುರತಸುರತರೋನ್ಮಾನಭೋಗಂ ನಭೋಗಂ ॥
ಧಾರೂಢಾರೂಢಮಸ್ತೋಕದಳಕದಳಗುಂಜಾಕರಂ ಜಾಕರಂ ಮಂ ।
ದಾರೋದಾರೋರುಕುಂಜಂ ವಿಷಮವಿಷಮಹಾಪನ್ನಗೇಂದ್ರಂ ನಗೇಂದ್ರಂ ॥

ರಾಜಗೃಹನಗರ.

ಕರಮೆಸೆವುದು ರಾಜಗೃಹಂ । ಪುರಮುರುತರವಿಭವವಿಜಿತಸುರರಾಜಗೃಹಂ ॥
ಸುರುಚಿರರಾಜಗೃಹಂ ರಾ । ಜರಾಜಗೃಹಸದೃಶವರವಣಿಗ್ರಾಜಗೃಹಂ ॥

---

1. ಗೌತಮ, ಭೂತಬಲಿ, ಪುಷ್ಪದಂತ, ಗೃಧ್ರಪಿಂಛ, ಸಮಂತಭದ್ರ, ಪೂಜ್ಯಪಾದ, ಅಕಳಂಕ.

ವಕುಳ.

ವಕುಳಂ ಸಪರಿಮಳಪ್ರಸ । ವಕುಳಂ ಸೌರಭಸಮಾಗತಭ್ರಮರಾರಾ ॥
ವಕುಳಂ ಸೊಗಯಿಸಿದತ್ತೆಸೆ । ವ ಕುಳಂಬಿತವಿಟಪಮವನಿಸಂಸ್ಥಾವಕುಳಂ ॥

ವನ.

ವನವನವನತಲತೋಜ್ಜೀ । ವನವನವನವತನುಶಿಖಿಗಿದೆಂದು ಜಗತ್ಸಾ ॥
ವನವನವನಳಿವಿಳಾಸಭ । ವನವನವನಜಾತಪೂರ್ವಮೆನೆ ಮಾಡಿಸಿದಂ ॥

ದ್ವ್ಯಕ್ಷರಿ.

ಕಲಿ ಕೊಂಕಲ್ಕೆಕಲಕ್ಕಂ । ಕೆಲಕ್ಕೆ ಕೋಲಿಕ್ಕಿ ಲಕ್ಕೆಲೆಕ್ಕಕ್ಕೆಲ್ಲಂ ||
ಕಲಿ ಕೋಲಲೆ ಕಲಲ್ಕಕ್ಕಂ । .ಕಕ್ಕಂ ಕಲಿ ಕಲಂಕೆ ಕೊಂಕೆ ಕಲಂಕಂ ॥

ಗತಪ್ರತ್ಯಾಗತ.

ಕುಂದನಿಂದೆಚ್ಚನದು ಬಂ । ಟಂದಮಲ್ಲದೆ ನಿಂದುದಂ ॥
ದಂದು ನಿಂದಲ್ಲಮದಟಂ । ಬಂದು ನಚ್ಚದೆ ನಿಂದಕುಂ ॥

ಚೂತ.

ಬಿಡದೆಱಗಿ ಕೊಂಬುಕೊಂಬಿನೊ । ಳೆಡೆಗಿಱಿದರಗಿಳಿಯ ಗಱಿಯ ತುಂಡದ ಪುದುವಿಂ ॥
ಪಡೆವುದು ಪಣ್ತಲಮಿದೆನೆ । ಬೆಡಂಗನವಿರಳಿತಫಲಪರೀತಂ ಚೂತಂ ॥

ಅರನೇರಿಲು.

ಉರಿಗೊಡ್ಡಿದರಗಿದೆಂಬಿನ । ವರಗಿಳಿಗಳ ಚಂಚು ತಾಗಲೊಡನೊಡೆದೋರಂ ॥
ತಿರೆ ಸುರಿವ ಪಣ್ಗಳಿಂದಮೆ। ಅರನೇಱಿಲ ಮರಗಳಲ್ಲಿ ಸೊಗಯಿಸಿ ತೋರ್ಕುಂ॥

ಕತ್ತಲೆ.

ಇನಿತು ಟಿಪದೆಕತ್ತುರಿ ಜಂ । ದನಮಂ ಕಪ್ಪೆ ಪೆಪೆಯನಿಂದ್ರನೀಲಂ ಮುತ್ತಂ॥
ನನೆಯನಳಿ ಗಂಗೆಯಂ ಜಗು । ನೆ ನುಂಗಿದಂತಾಯ್ತು ನುಂಗೆ ಕತ್ತಲೆ ಬೆಳಗಂ ॥

ಉಱಿಯೆ ಜಳಾಹಿದುಂದು ಬಿಸವಲ್ಲಿಯನಂಚೆ ಶಿಲೀಮುಖಂಗಳಿಂ ।
ದಿಱಿಕೆಯ ಪೂಗಳಂ ಪಱಮೆ ಕೋಕಿಳಮೆಂದು ಪಿಕಂ ಬಳಾಕೆಯಂ ॥
ಬಱಿಸಲಲಾಸಗೆಯ್ಯೆ ಕಳಹಂಸಕುಟುಂಬಿನಿಯಂ ಮಯೂರಿಯಿಂ ।
ದೆಳಸೆ ಶಿಖಾವಳಂ ಪುದಿದುದಂಧತಮಂ ಭುವನಾಂತಮಂ ತಮಂ ॥

ನಕ್ಷತ್ರ.

ಅವಿರಳತಿಮಿರಾರ್ದ್ರಾಮೃಗೋ । ದ್ಭವಸಿಕ್ತನಭೋಂಗಣಕ್ಕೆ ರಾಜಾಗಮನೋ॥
ತ್ಸವದೊಳ್ ಬಿತ್ತರಿಸಿದ ರಂ। ಗವಲಿಯ ಮುತ್ತುಗಳೆನಿಸಿದುವು ತಾರಗೆಗಳ್॥

ರಾಟಳ.

ಎಲೆವೊರ್ಗಿಯಿಂದೊಸರ್ವಿಕ್ಷುಕಾಂಡರಸದಿಂ ತೋಂಟಕ್ಕೆ ತವೆಮ್ಮೊಳ್' ಪಳಂ |
ಚಲೆವೊಳ್ಗೊಂಚಲ ಕಾಯೊಳಂಕುರ್ವೆಳನೀರಿಂದಂ ಬನಂಗಳ್ಗಗುಂ ||
ದಲೆ ನೀರ್ಗೊಟವಿದೇಕೆ ಕೆಮ್ಮನೆ ತೊಱಿಲ್ವುತ್ತಿರ್ಪಿರಿಂತೆಮ್ಮನೆಂ |
ದುಲಿವಂತಿರ್ಪುವು ರಾಟಳಂಗಳಸಕೃದ್ವ್ಯಾಘಾತಚೀತ್ಕಾರದಿಂ ||

ತೊಂಡ, ಹಸುವಿಗಂಜಿದ ಜನದ ತಲ್ಲಣ.

ಮನೆಮನೆದಪ್ಪದೋಡಿ ಪಡಿಯಂ ಕಿಱುತಿರ್ಪ ಗೃಹಂಗಳಗ್ರಮಂ |
ತನತನಗೇಱುತಿರ್ಪ ದಡಿಯಂ ಪಿಡಿದಬ್ಬರಿಸುತ್ತುಮಿರ್ಪ ತೊ ||
ಟ್ಟನೆ ಕೆಡೆಯುತ್ತುಮಿರ್ಪ ಬಿಡೆ ಕೂಗಿಡುತಿರ್ಪರ್ಗಳುತಿರ್ಪ ತತ್ಪುರೀ |
ಜನದ ಪೊದಟ್ದು ತಲ್ಲಟಿದ ಮಲ್ಲಟಿ ಬೀದಿಯೊಳಾದುದದ್ಭುತಂ ||

ದಿವಿಜ.

ಪ್ರಾತಿಪದಿಕಂಬೊಲಾತನ | ಧಾತುಕನವಿಭಕ್ತಿಭೂಷಿತಂ ನಿಯತಾರ್ಥೋ ||
ಪೇತಂ ನಿಶ್ಚಿತನಾಮ | ಖ್ಯಾತಂ ತಾಂ ಪ್ರತ್ಯಯಾರ್ಹನಾದಂ ದಿವಿಜಂ ||

ಬಲರಾಮನ ಪ್ರಲಾಪ.

ಗರುಡಿಯೊಳಾರೊಳಿಂ ನಲವಿನಾಡುವೆನಾರೊಡನೇಱಿ ತೋಱುವೆಂ |
ಕರಿತುರಗಂಗಳಂ ನಗುವೆನಾರೊಡನಾರೊಡನಣ್ಣ ಮೆಚ್ಚಿದಂ ||
ತಿರೆ ಮನದಿಚ್ಛೆಯಂ ನುಡಿವೆನಾರೊಡನಾಡುವೆನಕ್ಕಟಾ ಸಹೋ |
ದರನನನಾಥನಂ ಬಿಸುಟು ಕೆಮ್ಮನೆ ತಮ್ಮನೆ ಪೋಗಲಕ್ಕುಮೇ ||

ಸರಸತಿ ನಿನ್ನ ಭಾಗ್ಯಮರೆಯಾದುದೆ ಹಾ ನಿನತೋಲೆವಾಗ್ಯಮೋ |
ಸರಿಸಿದುದೇ ಧರಿತ್ರಿ ಸಿರಿ ನಿನ್ನಯ ಮೆಯ್ಸಿರಿ ಸೂಪೆವೋಯ್ತು ಮ ||
ಯ್ಗರೆದುದೆ ವೀರಲಕ್ಷ್ಮಿ ನಿನತ್ಯೈದೆತನಂ ಬದಿ ಮೇರೆದಪ್ಪಿ ನಿ |
ಷ್ಕರುಣದೆ ನಿಮ್ಮ ಬಾಷ್ಪೋಮ್ಮದಲನಕ್ಕಟ ವಂಚಿಸಿ ಕೊಂಡುಪೋದನೇ ||

ಸೊಗಯಿಪ ನಿನ್ನ ನುಣ್ಚರದ ಗೀತಿಗೆ ಮೆಚ್ಚುವರಾರೊ ಭೃಂಗ ಕಂ |
ತುಗೆ ಬರವೀವ ನಿನ್ನ ಬರವಿಂಗಿದಿರ್ವರ್ಪವರಾರೊ ಚೂತ ದೇ ||
ಸೆಗೆ ನೆಲೆಯಾದ ನಿನ್ನಯ ಮುಗುಳ್ನಗೆಯಂ ಬಗೆಗೊಳ್ವರಾರೊ ಮ |
ಲ್ಲಿಗೆ ಮಱಿಪಿಕ್ಕಿ ನಿಮ್ಮರಸನಂ ಜವನುಯ್ದುದನಿತ್ತ ಕೇಳಿರೇ ||

ಕವಿಕಾಮ. ಸು. 1200.

ಈತನು ಶೃಂಗಾರರತ್ನಾಕರವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಸ್ತನಶತಕವೆಂಬ ಮತ್ತೊಂದು ಗ್ರಂಥವನ್ನೂ ಬರೆದಿರುವುದಾಗಿ ಪಾರ್ಶ್ವನ (1205) ಈ ಪದ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ:—

ಕಾಮನ ಬಾಣಕ್ಕಂ ಕವಿ । ಕಾಮನ ಬಾಣಕ್ಕಮಿಲ್ಲ ಭೇದಂ ಸುಮನೋ ॥
ರಾಮತೆಯಿಂ ಸ್ತನಶತಕೋ । ದ್ದಾಮತೆಯಿಂ ಭುವನಮಂ ವಶಂಮಾಳ್ಪುದ
ಱಿಂ ॥

ಇವನ ಬಿರುದುಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಇವನು ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರಬಹುದೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಇವನ ಸ್ತನಶತಕವೂ ಇತರ ಗ್ರಂಥಗಳೂ ನಮಗೆ ದೊರೆತಿಲ್ಲ.

'ಭವಪಾದಾಂಬುಜಷಟ್ಪದಂ' ಎಂಬುದರಿಂದಲೂ ಆಶ್ವಾಸಾಂತ್ಯಗದ್ಯದಿಂದಲೂ ಈತನು ಸ್ಮಾರ್ತಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ

ನಿರುಪಮಕವಿತಾರಸಮಂ। ವರಕವಿಬುಧರತ್ನರಾಜಿ ಬಣ್ಣಿಸೆ ಸಾಮಂ ॥
ತರ ಮಂಡಳಿಕರ ಚಕ್ರೇ ।ಶರ ಸಭೆಯೊಳ್ ನೆಗಳ್ದನಿಂತು ಕವಿಮುಖಮುಕು
ರಂ ॥

ಎಂದೂ 'ವಿವಿಧಭೂಭೃದ್ಭೂರಿಸಂಭಾವಿತಾಸ್ಪದದಿಂ' ಎಂದೂ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಈತನು ರಾಜಾಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಕವಿಯಾಗಿದ್ದಂತೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

ಈತನಿಗೆ ಶೃಂಗಾರರತ್ನಾಕರ, ಕವಿಮುಖಮುಕುರ ಎಂಬಿವೇ ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕಬಿರುದುಗಳಿದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಈತನಿಗೆ ಅನ್ಯಾದೃಶವಾದ ಕವಿತಾಶಕ್ತಿಯೂ ಅವಧಾನಶಕ್ತಿಯೂ ಇದ್ದಂತೆ ಈ ಪದ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ:—

ಎಸಕಂಬೆತ್ತ ಮತಿಪ್ರಕಾಶಮದನಿನ್ನೇನೆಂದಪೆಂ ಚೇಟಿ ನಾ ।
ಲ್ದೆಸೆಯೊಳ್ ನಾಲ್ವರ ಕಂಠದೊಳ್ ಬರೆಯೆ ಕಬ್ಬಂಬೇಳ್ವಿನೊಲ್ದತ್ತಲಾ ॥
ಡಿಸುವಂ ನೆತ್ತಮನಿತ್ತಲೋದಿದೊಡೆ ತಪ್ಪಂ ಪೇಳ್ದಂ ತಿರ್ದಿಯಾ ।
ಲಿಸುವಂ ಗೀತಮನೆನ್ನುಮಂ ನಗಿಸುವಂ ಶೃಂಗಾರರತ್ನಾಕರಂ ॥

ಈತನ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿಯ ಪದ್ಯವನ್ನು[1] ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನು (ಸು. 1245) ತನ್ನ ಸೂಕ್ತಿಸುಧಾರ್ಣವದಲ್ಲಿ ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆದಿರುವುದರಿಂದ ಈತನು ಅವನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದಿರಬೇಕೆಂದೂ ಪಾರ್ಶ್ವನು (1205) ಇವನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವುದರಿಂದ 1205 ಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದನೆಂದೂ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಈತನು "ಶೃಂಗಾರ"ವನ್ನು ಬರೆದ ಕವಿಗಳ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ 'ಮನಸ್ಸಂಜಾತ' ಎಂಬ ಒಬ್ಬ ಕವಿಯ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಈ ಮನಸ್ಸಂಜಾತನು ಸು. 1140 ರಲ್ಲಿದ್ದ ಮನಸಿಜ[2] ನೆಂಬ ಕನ್ನಡಕವಿಯೇ ಆಗಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಕವಿಕಾಮನು 1140 ಕ್ಕೆ ಈಚೆಯವನಾಗಿದ್ದಿರಬೇಕು. ಈ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಈ ಕವಿ ಸುಮಾರು 1200 ರಲ್ಲಿದ್ದಿರಬಹುದೆಂದು ಊಹಿಸುತ್ತೇವೆ.

ಈತನು ತನಗೆ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದ "ಶೃಂಗಾರ" ಕರ್ತೃಗಳ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ:—

1. ಶೃಂಗಾರರತ್ನಾಕರ, 4 ನೆಯ ಪುಟ, ಪದ್ಯ 7. 2. 115 ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ನೋಡಿ.

ಸರಸೀಜೋದ್ಭವಕರ್ಣಿಕಾಭವಕುಬೇರಾಪತ್ಯಪಾಂಚಾಳಕಾ ।
ಖರವಾತ್ಸ್ಯಾಯನಚಂದ್ರದತ್ತಕಮನಸ್ಸಂಜಾತನಾರಾಯಣಾ ॥
ಮರಸಿಂಹಾದಿಗಳಿಂ ನೆಗಳ್ತೆವಡೆದಾಶೃಂಗಾರವಿದ್ಯಾಗಳ್ ಕರಂ ।
ದೊರೆವೆತ್ತತ್ತನೆ ಬೇಱೆ ವಿಸ್ತರಿಸಿದಂ ಶೃಂಗಾರಕಾರಾಗೃಹಂ ॥

ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಉಕ್ತರಾದ ಕವಿಗಳೆಲ್ಲಾ ಪ್ರಾಯಶಃ ಸಂಸ್ಕೃತಕವಿಗಳು. ಆದರೆ ಚಂದ್ರನು ಮದನತಿಲಕವನ್ನು ಬರೆದ ಚಂದ್ರರಾಜ[1] ನಾಗಿರಬಹುದು. ಮನಸ್ಸಂಜಾತನು ಮನಸಿಜ[2] ನಾಗಿರಬಹುದು.

ಈತನನ್ನು ಪಾರ್ಶ್ವ (1205), ಸಾಳ್ವ (16ನೆಯ ಶತಮಾನ), ಮೊದಲಾದ ಕವಿಗಳು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಈತನು ತನ್ನ ಕವಿತಾಚಾತುರಿಯನ್ನೂ ಗುಣಗಳನ್ನೂ ಬಿರುದುಗಳನ್ನೂ ಈ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ :—

ಜಗದೊಳ್ ಸನ್ನಿದವಾದ ನಾಟ್ನುಡಿಗಳಿಂ ಛಂದಕ್ಕೆ ಬರ್ಪಂತು ನೆ ।
ಟ್ಟಗೆ ಮಾತಾಡುವ ಬಲ್ಮೆ ಚಿತ್ತದೊಳೊಡಂಬಟ್ಟಿರ್ದರ್ಥಮಂ ಕೂಡೆ ನಾ ॥
ಲಗೆಯಿಂ ರಂಜಿಸುವೊಂದು ಬಿನ್ನಣಮದಿನ್ನಾವಂಗೆ ಪುಣ್ಯೈಕಭಾ ।
ಗಿಗೆ ಸ್ವೈಪಿಂ ದೊರೆಕೊಳ್ಗುಮಾತನೆ ವಲಂ ಶೃಂಗಾರರತ್ನಾಕರಂ ॥
ಪದವೆತ್ತಿರ್ದ ಗಭೀರಭಾವಗುಣದಿಂ ಲಾವಣ್ಯಲೀಲಾವಿಲಾ ।
ಸದಿನುದ್ಯದ್ಗುಣಶೋಭೆಯಿಂ ವಿವಿಧಭೂಭೃದ್ಭೂರಿಸಂಭಾವಿತಾ ॥
ಸ್ಪದದಿಂ ಭೂಭುವನಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ನಿಲೆ ತತ್ಕಾವ್ಯಂ ಜಗತ್ಸೇವ್ಯಮು ।
ಣ್ಪುದಱಿಂದಂ ಕವಿಕಾಮದೇವನೆ ವಲಂ ಶೃಂಗಾರರತ್ನಾಕರಂ ॥
ಮೃದುಮಧುರವಚನರಚನೆಯಿ । ನುದಾತ್ತಕವಿವೃಷಭಕವಿಕದಂಬವಿಪಕ್ಷ ॥
ದ್ಧೃದಯಮನಿರ್ಕುಟಿಗೊಳುತಿರ್ಪುದಱಿಂ ಕವಿಕಾಮನಿಂತು ದೆಸೆದೆಸೆಗೆಸೆದಂ॥
ಅನವದ್ಯಕೀರ್ತಿ ವಿದ್ಯಾ । ವಿನೂತನನಿಮಿತ್ತಬಾಂಧವಂ ಬುಧಸೇವ್ಯಂ ॥
ವಿನಯವಿಭೂಷಣನಭಿಮಾ।ನನಿಧಾನಂ ನಿಖಿಲಸುಕವಿಮುಖಮಣಿಮುಕುರಂ॥
ಸಕಲಕಲಾಕಲಿತಂ ವಾ । ಚಕವಾಚಸ್ಪತಿ ಸರಸ್ವತೀಮುಖತಿಲಕಂ ॥

* * * *

ಚದುರ ತವರ್ಮನೆ ರಸಭಾ। ವದ ನಿಧಿ ಮಹಿಮಾಂಬುರಾಶಿ ವಿನಯನಿಧಾನಂ ॥

* * * *

ಶ್ರೀನಿಧಿ ವಿವೇಕನಿಧಿ ಕವಿ । ತಾನಿಧಿ ಸೌಭಾಗ್ಯನಿಧಿ ಯಶೋನಿಧಿ ವರವಿ ॥
ದ್ಯಾನಿಧಿ ವಿಳಾಸನಿಧಿ ಮಹಿ । ಮಾನಿಧಿ ಮಾನನಿಧಿ ದಾನನಿಧಿ ಕವಿಕಾಮಂ ॥

ಈ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾದ ಬಿರುದುಗಳಲ್ಲದೆ ಕವಿತಾಪಿತಾಮಹ, ಸುಕವಿನಿಕರನಿಳಿಂಪ, ಗದ್ಯಪದ್ಯವಿದ್ಯಾಧರ, ಬುಧಜನಕುಮುದಶರಚ್ಚಂದ್ರ, ಸುಜನವನಜವ

1. 70 ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ನೋಡಿ. 2. 115 ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ನೋಡಿ.

ನಮಾರ್ತಾಂಡ, ವಾಗ್ದೇವೀಲಬ್ಧವರಪ್ರಸಾದ ವಿಭವ, ಎಂಬ ಬಿರುದುಗಳನ್ನೂ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ.

ಇವನ ಗ್ರಂಥ :—

ಶೃಂಗಾರರತ್ನಾಕರ.

ಈ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ರಸವಿವೇಕ ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನೂ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಇದು ಅಲಂಕಾರ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ರಸಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತದೆ.

ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಹಿಂದಣ ಕವಿಗಳು[1] ಹೇಳಿದ ಶೃಂಗಾರವನ್ನು ತಾನು ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಬರೆದಂತೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.

ಇದು (1) ನವರಸವ್ಯಾವರ್ಣನ, (2) ಭಾವಭೇದನಿರ್ಣಯ, (3) ನಾಯಕ ನಾಯಿಕಾವಿಕಲ್ಪವಿಸ್ತರ, (4) ಸಖಿಸಖೀಸಂಭೋಗವಿಪ್ರಲಂಭಪ್ರವಸಾವಸ್ಥಾದಿವಿಸ್ತರ ಎಂದು ನಾಲ್ಕು ಪರಿಚ್ಛೇದಗಳಾಗಿ ಭಾಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಗ್ರಂಥಾವತಾರದಲ್ಲಿ ಕಾಮದೇವನನ್ನೂ ಸರಸ್ವತಿಯನ್ನೂ 'ಪ್ರಾಕ್ತನಕವಿ' ಗಳನ್ನೂ ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಬಳಿಕ ಪಂಡಿತರು ಶೃಂಗಾರಸಾರವಾದ 'ಭಾವರಸಪ್ರಪಂಚ' ವನ್ನು ಹೇಳಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳಲು ಈ ಕೆಳಗಣ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಶೃಂಗಾರರತ್ನಾಕರವೆಂಬ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆವೆನೆಂದು ಹೇಳಿ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದ್ದಾನೆ:—

ಭವಪಾದಾಂಬುಜಷಟ್ಪದಂ ನವರಸವ್ಯಾಪಾರಮಂ ಭಾವಸಂ |
ಭವಮಂ ನಾಯಕನಾಯಿಕಾಸಖಸಖೀಸಂಭೋಗತದ್ವಿಪ್ರಲಂ ||
ಭವಿಟಪ್ರಸ್ತುತವೈಶಿಕಾದಿರಸಶಾಸ್ತ್ರೋದ್ಘಾತಸನ್ಮಾರ್ಗವೃ |
ತ್ತಿವಿಕಲ್ಪಂಗಳುಮಂ ಮನಂಗೊಳಿಸಿದಂ ಶೃಂಗಾರರತ್ನಾಕರಂ ||

ಪರಿಚ್ಛೇದಗಳ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಗದ್ಯವಿದೆ :—

ಇದು ವಿನಮದಮರನಿಕರಮಕುಟಮಣಿಗಣಕಿರಣರಮಣೀಯಚರಣಸರಸೀರುಹಶಿವಪದಾಂಬುಜಭೃಂಗಾಯಮಾನಸರಸ್ವತೀಪ್ರಸಾದಾಸಾದಿತಕವಿತಾಪ್ರಭಾವಂ ಕವಿಕಾಮದೇವವಿರಚಿತಮಪ್ಪ ರವಿವೇಕನಾಮಶೃಂಗಾರರತ್ನಾಕರದೊಳ್.

ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ರಸಪ್ರಕರಣವನ್ನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಇದೇ ಮೊದಲನೆಯದು. ಈ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಸಾಳ್ವನು ತನ್ನ ರಸರತ್ನಾಕರದಲ್ಲಿಯೂ ತಿಪ್ಪರಸನು (ಸು. 1600) ತನ್ನ ನವರಸಾಲಂಕಾರದಲ್ಲಿಯೂ ಅನೇಕಲಕ್ಷಣಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ.

ನಮಗೆ ದೊರೆತ ಒಂದು ಓಲೆಯ ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಶಿವನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವ ಈ ಮಂಗಳಶ್ಲೋಕವು ಗ್ರಂಥಾವತಾರದಲ್ಲಿದೆ:—

1. 242 ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ನೋಡಿ.

ಉಮೆಯಿಂ ಶೃಂಗಾರಮಾಕೆಯುಬ್ಬುಗಳ ಬಳಗದಿಂ ವೀರಮಾರುಂಡಮಾಲಾ |
. . . . . . ದಿಂ ಬೀಭತ್ಸಮಾಪನ್ನಗನಿನತಿಭಯಂ ಭಿಕ್ಷೆ ಕಾರುಣ್ಯಮಾನಾ ||
ಗಮೆ ಹಾಸ್ಯಂ ಭಾಳನೇತ್ರಾದ್ಭುತಮುಲಿವ ಮರುಳ್ತಂಡದಿಂ ರೌದ್ರಮಾಚಂ |
ದ್ರಮನಿಂ ಶಾಂತತ್ವಮಾಗಲ್ ನವರಸಭರಿತಂ ಶಂಭು ರಕ್ಷಿಕ್ಕೆ ನಮ್ಮಂ ||

ಈ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಕುಕವಿನಿಂದಾರೂಪವಾದ ಈ ಪದ್ಯವನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ:—

ಶಿಥಿಲಪದಪ್ರಪೂರ್ಣಮಪಶಬ್ದತುಷಾವೃತಮಸ್ತಭಾವಮು |
ಪ್ರಥಿತಗತಾರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರಮುಪಹಾಸ್ಯಸಮಾವೃತಮಪ್ಪ ಕಬ್ಬಮಂ ||
ಗ್ರಥಯಿಸಿ ಗರ್ವದಿಂ ಬಿಡಿತು ಬಿಜ್ಜನೆ ಬೀಗಿ ಸರಸ್ವತೀಶಿರೋ |
ವ್ಯಥೆಯನದೇಕೆ ಮಾಡುವರೊ ದುಷ್ಕವಿಗಳ್ ಕೆಲರೀಧರಿತ್ರಿಯೊಳ್ ||

ಬಾಳಚಂದ್ರಕವಿಕಂದರ್ಪ. ಸು. 1200.

ಈ ಕವಿ ಜೈನಮತದವನು; ಜನ್ನನ (1209) ಪತ್ನಿಯಾದ ಲಕುಮಾದೇವಿಯ ಗುರುವೆಂದು ಜನ್ನನ ಅನಂತನಾಥಪುರಾಣದಿಂದ (1230) ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಈತನು ಸಕಲಚಂದ್ರನ ಮಗನಾದ ಮಾಧವಚಂದ್ರನ ಶಿಷ್ಯನು. ಇವನು ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ಕವಿಯೆಂದು ಜನ್ನನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಪಾರ್ಶ್ವನು (1205),

ವಕ್ರೋಕ್ತಿಭವಯಶೋಜ್ಯೋ| ತ್ಸ್ನಾಕ್ರಾಂತಪರಾವಲೀಪತಿವಿರಂ ಧರಣೀ||
ಚಕ್ರದೊಳತಿಚಿತ್ರಂ ಕವಿ | ಚಕ್ರಪ್ರಿಯನೆನಿಸಿ ಬಾಳಚಂದ್ರಂ ನೆಗಳ್ದಂ ||

ಎಂಬ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ತುತಿಸುವ ಬಾಳಚಂದ್ರನು ಇವನೇ ಆಗಿರಬಹುದು. ಈ ಪದ್ಯದಿಂದ ಇವನು ವಕ್ರೋಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಗಲ್ಭನೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಈತನ ಗ್ರಂಥಗಳಾವುವೂ ನಮಗೆ ದೊರೆತಿಲ್ಲ.

ಬಂಧುವರ್ಮ. ಸು. 1200.

ಈತನು ಹರಿವಂಶಾಭ್ಯುದಯ, ಜೀವಸಂಬೋಧನೆ ಎಂಬ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ.

ಈತನು ಜೈನಕವಿ; ಜೀವಸಂಬೋಧನೆಯ ಕೊನೆಯ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ "ನುತವೈಶ್ಯೋತ್ತಮ ಬಂಧುವರ್ಮರಚಿತಂ" ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ವೈಶ್ಯಜಾತಿಯವನೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಇವನ ಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ ಈತನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಇನ್ನೇನೂ ತಿಳಿವುದಿಲ್ಲ; ಈತನು ತನ್ನ ಗುರುವಿನ ಹೆಸರನ್ನೂ ಕೂಡ ಹೇಳಿಲ್ಲ.

ಕಮಲಭವನು (ಸು. 1235) ಈತನನ್ನು "ಸಂದ ಬಂಧುವರ್ಮ" ಎಂದು ಸ್ತುತಿಸುವುದರಿಂದ ಈತನು 1235 ಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದಿರಬೇಕು. ಎಷ್ಟು ಹಿಂದೆ ಇದ್ದಿರ

ಬೇಕೊ ಅದನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಆಧಾರವಿಲ್ಲ. ಸುಮಾರು 1200 ರಲ್ಲಿದ್ದಿರಬಹುದೆಂದು ಊಹಿಸುತ್ತೇವೆ.

ಇವನು ತನಗೆ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದ ಯಾವ ಕವಿಗಳ ಹೆಸರನ್ನೂ ಹೇಳಿಲ್ಲ.

ಈತನನ್ನು ನಾಗರಾಜ, ಮಂಗರಸ, ಮೊದಲಾದವರು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ:—

ಕವಿಗಳೊಳ್ ಬಂಧುವರ್ಮಂ । ಕವಿ . . . ಮುಂದೆ ಕವಿಗಳೆಂಬವರೆಲ್ಲಂ ॥
ಛವಿಗೆಟ್ಟರ್ಪರ್ ತೊಳಗುವ । ರವಿಯಿಂ ಬಳಸಿರ್ದ ಬಹುಳಭಗಣಂಗಳವೋಲ್ ॥

[ನಾಗರಾಜನ (1331) ಪುಣ್ಯಾಸ್ರವ.]

ಬಂಧುರಭರತಯಾದವವಂಶವನು ಕೃತಿ । ಬಂಧದೊಳಗೆ ಸೇರಿಸಿದ ॥
ಬಂಧುವರ್ಮನನು ನೆನೆದು ನೇಮಿಚರಿತಪ್ರ । ಬಂಧವನಾನುಸುರುವೆನು ॥

[ಮಂಗರಸನ (1509) ನೇಮಿಜಿನೇಶ ಸಂಗತಿ]

ತನ್ನ ಕವಿತಾಚಾತುರಿಯನ್ನು ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ:—

ರಸದೊಳ್ ಬಿನ್ನಣದೊಳ್ಪು ಕೂಡೆ ಪದಮರ್ಥವ್ಯಕ್ತಿಯುಂ ಮಾಡೆ ರಂ ।
ಜಿಸಿ ಪತ್ತಿರ್ದ್ದಣಿಮಾತು ಬಲ್ಲರೆರ್ದೆಗೊಳ್ವಂತುಂ ಜನಂ ನಾಡೆ ಬೆ ।
ಕ್ಕಸಮಪ್ಪಂತುಮಿದೊಂದೆ ಸಾಲ್ವುದು ಜಗಕ್ಕೆಂಬಂತುಮಿಂ ಪೇಳ್ವೆನೆಂ ॥
ದುಸಿರಲ್ ಕಬ್ಬಿಗರಣ್ಮದಂತುಮಿದನಾಂ ಪೇಳ್ವೆಂ ಮಹಾಕಾವ್ಯಮಂ ॥

ದುಷ್ಕವಿಗಳನ್ನು ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಧಿಕ್ಕರಿಸಿದ್ದಾನೆ:—

ಆಲಿಸುತೆ ಬೇಗಮೋಹೋ । ಸಾಲಿಸಿಮೆನೆ ವಿರಸಮಪ್ಪ ಕಬ್ಬಂಬೇಡ್ದಾ ॥
ಲೋಲತೆಯಿಂದಂ ಬರೆಬರೆ । ದೋಲೆಗಳಂ ಕಿಡಿಸುವಂತು ತಾಪ್ಪೊಳ್ ಪಗೆಯೇ ॥

ಇವನ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ:—

1. ಹರಿವಂಶಾಭ್ಯುದಯ.

ಇದು ಚಂಪೂರೂಪವಾಗಿದೆ; 14 ಆಶ್ವಾಸಗಳಾಗಿ ಭಾಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಇದು 22 ನೆಯ ತೀರ್ಥಕರನಾದ ನೇಮಿನಾಥನ ಚರಿತ್ರ. ಈ ಗ್ರಂಥದ ಉತ್ಕೃಷ್ಟತೆಯನ್ನು ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ:—

ಪದ್ಯಾಂಗಿ ವಚನಸನ್ಮುಖಿ । ಗದ್ಯಮಹಾರಚನೆ ವಿಳಸದುಭಯಾಲಂಕಾ ॥
ರೋದ್ಯತ್ಕುಚೆ ಮತ್ಕೃತಿವಧು । ವಿದ್ಯಾವಿಜ್ಞನದ ಮನದೊಳಿರೆ ವಿರಚಿಸುವೆಂ ॥

ಗ್ರಂಥಾವತಾರದಲ್ಲಿ ನೇಮಿನಾಥನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಬಳಿಕ ಸಿದ್ಧಾದಿಗಳನ್ನೂ ಯಕ್ಷಯಕ್ಷಿಯರನ್ನೂ ಸರಸ್ವತಿಯನ್ನೂ ಸ್ತುತಿಸಿ ಕಥೆಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಆಶ್ವಾಸಗಳ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಗದ್ಯವಿದೆ:—

ಇದರ್ಹತ್ಸರ್ವಜ್ಞಪಾದಪದ್ಮವಿರಾಜಿತೋತ್ತಮಾಂಗ ಶ್ರೀಬಂಧುವರ್ಮನಿರ್ಮಿತಮಪ್ಪ ಹರಿವಂಶಾಭ್ಯುದಯದೊಳ್.

ಇವನ ಬಂಧವು ಲಲಿತವಾಗಿಯೂ ಪ್ರಾಸಬದ್ಧವಾಗಿಯೂ ಇದೆ.

ಈ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ:—

ನಂದನ.

ತಳಿರ್ಗಳ ಕೆಂಪು ಸಂಪಗೆಯ ಕಂಪು ಮದಾಳಿಯುಲಂಪು ಚೆಲ್ವಿನಿಂ ।
ಮಿಳಿರ್ವೆಳಗೊಂಬು ದಂಪತಿಗಳಿಂಬು ಮನೋಭವನಂಬು ಪೂತ ಪೂ ॥
ಗೊಳಗಳ ತೆಳ್ಪು ತೆಂಕಣೆಲರೊಳ್ಪು ಲತಾಳಿಯ ತಳ್ಪು ಕಾಮುಕ ।
ರ್ಕಳಿನಭಿನಂದನಂ ಬಗೆದು ನೋಡಲುಮಿಂತುಮನೋನುಬಂಧ

ಕಾಳೀಯಮರ್ದನ.

ಪಿಡಿದು ತೆಗೆದೆತ್ತಿ ಬೀಸು । ತ್ತಡಸಿ ತಗುಳ್ದುಪೆಯಮೇಲೆ ನೀಲಾಂಬರಮಂ ॥
ಪಿಡಿದೊಗೆವಸಗನ ತೆಱದಿಂ । ಪೊಡೆಪಂ ವಿಷಧಾರಿ ಸೊಪ್ಪುಸೊಮಡಪ್ಪಿನೆಗಂ ॥

ರುಕ್ಮಿಣಿಯ ಕುರುಳು.

ಕರಿಯುವೆನಿಸಿರ್ದ ಪೊಳೆವುವು । ಸುರುಳ್ದು ಕುಸಿದಿರ್ದವುರಳುತಿರ್ಪವು ಬೇ
[ಱಾ ॥
ಗಿರುತುಂ ಬಂಬಲ್ಗೊಳ್ವುವು । ಕುರುಳೆಂದವಿದೇಂ ವಿರುದ್ಧವೋ ಕಾಮಿನಿ
ಯಾ ॥

ಶಿಶುಪಾಲಕೃತಕೃಷ್ಣನಿಂದೆ.

ಉಡಿದೈ ಭಂಡಿಯನೇನಗುರ್ವೊ ಮಗುಳ್ದುಂ ವಿಕ್ರಾಂತದಿಂ ಕಾಗೆಯಂ ।
ಪಿಡಿದೈ ಸಂಕಿಸದೆೞ್ತಿಕಟ್ಟಿ ಬಡಗೂಂಟೆಂದಿಂತಿವಂ ನೋವಿನಂ ॥
ಬಡಿದೈ ನೀರೊಳಗೊಳ್ಳೆಯಂ ಮಡಿಪಿದೈ ನೀಂ ಚೋದ್ಯಮೋ ಮತ್ತ್ತರ ।
ಟ್ಗಿಡುವಂ ಮೂಣ್ದಿರದೊತ್ತಿದೈ ಗಡಮಿದೇನಾಶ್ಚರ್ಯಮೋ ಸಾಹಸಂ ॥

ಪೌರುಷ.

ಕೇಡೆಂಬುದು ಪುರುಷನನೀ । ಡಾಡಲುಮಲೆದಲೆದು ಕಾಡಲುಂ ಪುರುಷತೆಯುಂ ॥
ನೋಡಲುಮೆಂದಾದೊಡೆ ಚೀ । ನಾಡೆ ಮನಂಗೆಟ್ಟು ಮಗುಳಲಕ್ಕುಮೆ ಪೋ
[ಪಂ ॥

ಪಾತಿವ್ರತ್ಯ.

ಪತಿ ಕಾಗುಮೆ ಪೆಂಡತಿಯಂ । ಸತಿ ತನ್ನಂ ತಾನೆ ಕಾಗುಮುತ್ತಮಜಾತಿ ॥
ಸ್ಥಿತಿಯುಂ ಗುಣಸಂತತಿಯುಂ । ಗತಿಯುಂ ತಾಂ ಬಗೆದು ನೆಗಪೆ ಪೞಿ ಪೊರ್ದ
ಗುಮೋ ॥

ಅಹಿಂಸೆ.

ಕಾವವರಾರುಮಿಲ್ಲ ದನಮೆಂಬುದು ಸೀರನಿತಿಲ್ಲ ದೋಷಮೆಂ ।
ಬಾವುದುಮಿಲ್ಲ ಬೆಚ್ಚುವುದು ಮೆಯ್ಯುಮ್ಮಳಿಸಿಲ್ಲದ ಮೂಗುಜಾತಿಗಳ್ ॥
ಮೇವುದು ಪುಲ್ ಜಲಂ ಕುಡಿವುದಿರ್ಪೆಡೆಯುಂ ಪೞುವಂತುಮಿಷ್ಟಸಂ ।
ಸೇವನೆಯಲ್ಲಿ ಮೆಯ್ವಜಿಯದಿರ್ದವನೇಂ ಗಳ ಕೊಲ್ವುದೊಳ್ಳಿತೇ ॥

2. ಜೀವಸಂಬೋಧನೆ.

ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಕವಿ ಜೀವನನ್ನು ಸಂಬೋಧಿಸಿ ಜೈನಮತದ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಇದು ಅಧ್ರುವಾಭಿಧಾನ, ಅಶರಣಾಭಿಧಾನ, ಏಕತ್ವಾಭಿಧಾನ, ಅನ್ಯತ್ವಾಭಿಧಾನ, ಸಂಸಾರಾಭಿಧಾನ, ಲೋಕಾಭಿಧಾನ, ಅಶುಚಿತ್ವಾಭಿಧಾನ, ಆಸ್ರವಾಭಿಧಾನ, ಸಂವರಾಭಿಧಾನ, ನಿರ್ಜರಾಭಿಧಾನ, ಧರ್ಮಾಭಿಧಾನ, ಬೋಧ್ಯಭಿಧಾನ, ಎಂದು 12 ಅಧಿಕಾರಗಳಾಗಿ ಭಾಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಗ್ರಂಥಾವತಾರದಲ್ಲಿ ಜಿನೇಶನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಬಳಿಕ ಸಿದ್ಧಾದಿಗಳನ್ನೂ ಸರಸ್ವತಿಯನ್ನೂ ಸ್ತುತಿಸಿ,

ಅಱಿವಿಲ್ಲದೆ ತಕ್ಕಡೆಯೊಳ್ । ತೞಿಸಲ್ಲದೆ ತೊಡರ್ದು ನವೆವ ಜೀವಕ್ಕೆಲ್ಲಂ ॥
ನೆಱೆಯೆ ಹಿತಮೆಂದು ಬಗೆದಿದ । ನಱಿಪುವೆನಱಿವಂತು ಜೀವಸಂಬೋಧನೆಯಂ ॥

ಎಂದು ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಅಧಿಕಾರಗಳ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ,

ಇದು ಜಿನಶಾಸನಪ್ರಭಾಸನತೀರ್ಥೋದಿತ [1] ವಿದಿತ ಬಂಧುವರ್ಮನಿರ್ಮಿತಮಪ್ಪ ಜೀವಸಂಬೋಧನಾಗ್ರಂಥಾವತಾರದೊಳ್

ಎಂಬ ಗದ್ಯವಿದೆ.

ಈ ಗ್ರಂಥವು ಲಲಿತವಾಗಿಯೂ ನೀತಿವೈರಾಗ್ಯಬೋಧಕವಾಗಿಯೂ ಇದೆ.

ಇದರಿಂದ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ.

ಪಱಿಯಂ ಬರಿಸದೆ ಪೆಱರಂ । ಪಱಿಯದೆ ತನ್ನಳವಿಯಿಂದಮೆಂತುಂ ಧರ್ಮ ।
ಕ್ಕಱಿಲದೆ ವಿಶುದ್ಧವೃತ್ತಿಗೆ । ಬಱಿಲದೆ ನೆಗೞ್ವನನಘಂಗಳೇಂ ಪೊರ್ದುಗುಮೇ ॥
ಕುಡಲಾರ್ಪೊಡೊಡೆಯನಪ್ಪುದು । ಕುಡಲಾಱದೆ ಬೇಡಿದವರ್ಗಳಂ ಮಱುಗಿಸು [ತಿ ॥
ಪೊಡವೆಯಿನಾರ್ಗಂ ಮಱುಕಮ । ನೊಡರಿಸದಿರ್ಪೊಂದು ಬಡತನಂ ಲೇಸ [ಲ್ತೇ ॥

ಎಲೆಎಲೆ ಜೀವರಾಶಿಗಳಿರಾ ಮಱೆದಿನ್ನೆಗಮಿರ್ದು ಕೆಟ್ಟ ಗಾ ।
ವಿಲಿಕೆಯೆ ಸಾಲ್ಗುಮಿನ್ನಱಿದು ಬಂಧನಹೇತುಗಳಪ್ಪುವೆಲ್ಲಮಂ ॥
ತೊಲಗಿಪುದಾತ್ಮ ತಕ್ಕಡೆಯೊಳೀವುದು ಕಾವುದು ಸದ್ಗುಣಂಗಳಂ ।
ಸಲಿಸುವುದೀಮನುಷ್ಯಭವಮಂ ಪಡೆದುಂ ಮಱೆದಿರ್ಪುದೊಳ್ಳಿತೇ ॥
ಪಟ್ಟಂಗಟ್ಟಿದನೆಂಗುಮೋ ಬಡವನಂ ಪೋ ಬಿಟ್ಟು ಮಾಣೆಂಗುಮೋ ।
ಕಟ್ಟಾಳೆಂಗುಮೊ ಪಂದೆಯೆಂದು ಕಡೆಗಣ್ಬುತ್ತಿರ್ಕುಮೋ ಲೋಭಿ ನೀಂ ॥

---

1. ಶೀಲೋದಿತ– ಎಂದು ಪಾಠಾಂತರ.

ಮುಟ್ಟೆಂದಿರ್ಕುರ್ಗಮೊ ಜಾನಿ ಮೆಚ್ಚಿದನಿವಂ ಬಾಷ್ಪಂಗುಮೋ ಕೆಮ್ಮನೇ |
ಗೆಟ್ಟತ್ತಂಬನ್ನೊಳಟ್ಟಿ ಕೊಂದಪನಿವಂ ಮಾಯಾಂತಕಂ ಪಾತಕಂ ||

ಧರ್ಮಮನೆ ಕಿಡಿಸಿ ಮೆಯ್ಗ್ಗನಿ | ಸಾರ್ಮಮಿದೆಂದಱಿಸುಕಕ್ಕೆ ಮೋಹಿಸುವುದೆ [ಪೇೞ್ ||

ಪೆರ್ಮರನಂ ಕಡಿದೋವದೆ | ನಿರ್ಮೂಲಂಮಾಡಿ ಪಣ್ದಿನಲ್ ಬಯಸುವವೋ [ಲ್ ||

ಸುರಧನುವೆಂತುಟಂತೆ ವಿಳಸಜ್ಜಳಬುದ್ಬುದಮೆಂತುಟಂತೆ ಪೆ |
ರ್ದೆರೆಯಿರವೆಂತುಟಂತೆ ಕಿಸುಸಂಜೆಯ ರಂಜನೆಯೆಂತುಟಂತೆ ಭೂ ||
ಧರನದಿಯೆಂತುಟಂತೆ ಮುಗಿಲೊಡ್ಡಣದಾಕೃತಿಯೆಂತುಟಂತೆ ಮ |
ರ್ತ್ಯರ ತನುವುಂ ಕಳತ್ರಜನಮುಂ ಧನಮುಂ ಬಗೆದೆಂತು ನೋಪ್ಪೊಡಂ ||

ಪಱಿಯ ಮೊದಲ್ ಪರಾಭವದ ಮೊತ್ತಮೊದಲ್ ಖಳಮೋಹರಾಜನೆಂ |
ಬಱಿಪನ ಬಾಪ್ಪೊಡಲ್ ಬಳೆದ ಕರ್ಮದ ಬಿತ್ತುಮೊದಲ್ ನಿತಾಂತಮೆಂ ||
ಬಱಿವ ಕಾವ ಪೆರ್ಚಿಸುವ ಚಿಂತೆಯನರ್ಥದೊಳಂಟುಮಾಡದೊ |
ಳ್ಪಱಿಯದೆ ಮೋಹಮಂ ಬಿಸುಟ ಮಾನಸರಿಲ್ಲಿಯೆ ದೇವರಲ್ಲರೇ ||

ತನುಬಳವುಂ ವಿಳಾಸದಳವುಂ ಧನಸಂಕುಳವುಂ ವಿನೂತಯಾ |
ವನಭರವುಂ ಕಳತ್ರದಿರವುಂ ಸುತರಾದರವುಂ ಸರಾಗಿಯ |
ಪ್ಪನ ಸಲವುಂ ಲತಾಂಗಿಯೊಲವುಂ ಸಿರಿಯೊಳ್ನಿಲವುಂ ನಿತಾಂತಮೆಂ |
ದಿನಿತುಮನಿತ್ಯಮೆಂದಿವಱಗಲ್ಕೆಗೆ ದುಃಖಿಗಳಾಗಲಕ್ಕುಮೇ ||

ಅಡಗಿನ ತೋಲ ನೆತ್ತಱ ಮಿದುಳ್ಗಳ ಕಲ್ಯದ ಪುಂಜಮೊತ್ತಿ ಬಂ |
ದಡಸುವ ವಾತಪಿತ್ತಕಫದೋಷಸಮೂಹದ ಪತ್ತಿ ನಿಲ್ವುದೆಂ ||
ದೊಡೆ ಪೞತೇಂ ಕ್ರಿಮಿವ್ರಜದ ಮೂತ್ರಪುರೀಷದ ಕೊಂಡಮೆಂದೊಡೀ |
ಯೊಡಲಿದಱಂದಮಂ ಬಗೆದು ಭಾವಿಸಿ ಪೇಸದುದೇಕೆ ಜೀವನೇ ||

ಬಗೆ ಗಡ ಗರ್ಭದೊಳ್ ಬಳೆವುದಂ ಬಗೆ ಪುಟ್ಟುವ ಮುಟ್ಟುಗೊಡ್ಡಮಂ |
ಬಗೆ ಬಳೆವಂದಿನೇೞಿದಿಕೆಯಂ ಬಗೆ ಕುತ್ತಘೋಳಾದವಸ್ಥೆಯಂ ||
ಬಗೆ ಕಡುಮುಪ್ಪವಾಂಕುವೆಡೆಯಂ ಬಗೆ ಸಾವಿನೊಳಪ್ಪ ನೋದೆಯಂ |
ಬಗೆವಡಲೇವುದೆಂದು ನೆಗಱಲ್ಲದೊಡೆಲ್ಲಿಯಮಾತೊ ಜೀವನೇ ||

ದೇವಕವಿ. ಸು. 1200.

ಈತನು ಕುಸುಮಾವಳೀಕಾವ್ಯವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ.

ಇವನು ಜೈನನು; ತನ್ನ ಹೆಸರನ್ನು ಕಂಠೋಕ್ತವಾಗಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಗ್ರಂಥದ ಹದಿನೈದನೆಯ ಆಶ್ವಾಸದಲ್ಲಿ ಸೈನ್ಯದ ಭೇರೀರವವನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವಾಗ—

'ಕವಿಕಮಳಜಸೂಕ್ತಿಸುಧಾ | ರ್ಣವಸೋಮಂ ದೇವಕವಿ ಧಲೆಂದಿನಿತಂ ಸಾ ||
ಱುವವೋಲ್ ಭೇರೀಭಾಂಕೃತಿ | ರವವೊಗೆದತ್ತುತ್ತರಾಶೆಯೊಳ್ ಮತ್ತಾಗಳ್ ||

ಎಂಬ ಪದ್ಯವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಇಲ್ಲಿ ದೇವಕವಿಯೆಂದು ತನ್ನ ಹೆಸರನ್ನೇ ಹೇಳಿ ಕೊಂಡಿರುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಕವಿಕಮಳಜಸೂಕ್ತಿಸುಧಾರ್ಣವಸೋಮಂ ಎಂಬು ದರಿಂದ ಶಾಂತೀಶ್ವರಪುರಾಣವನ್ನು ಬರೆದ ಕವಿಕಮಳಭವನಿಗೆ ಗ್ರಂಥರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಈತನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವಮಾಡಿದಂತೆ ಊಹಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಈ ಊಹೆಗೆ ಸಹಕಾರಿ ಯಾಗಿ ಋತು ಸೂರ್ಯಾಸ್ತ ಮೊದಲಾದ ವರ್ಣನಾಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಈತನು ಬರೆದಿರುವ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವು ಅದೇ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಶಾಂತೀಶ್ವರಪುರಾಣದಲ್ಲಿಯೂ ದೊರೆಯು ತ್ತವೆ. ಈತನು ತನ್ನ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ಚಿಕ್ಕರಾಜಚಮೂಪ ಎಂಬವನನ್ನು ನಾಯಕನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದಂತೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಈ ಚಿಕ್ಕರಾಜನು ಕಾಶ್ಮೀರಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಕೇಶವ ದಂಡನಾಯಕನ ಪೌತ್ರನೆಂದೂ ಲಕ್ಷ್ಮೀಧರನ ಜ್ಯೇಷ್ಠಪುತ್ರನೆಂದೂ ಇವನಿಗೆ ವಿಟ್ಠಲ, ಲಾಹಿದೇವ ಎಂಬ ಇಬ್ಬರು ತಮ್ಮಂದಿರಿದ್ದರೆಂದೂ ಈತನು ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿಯೂ ಚ ಮೂಪನಾಗಿಯೂ ಇದ್ದನೆಂದೂ ಈ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಈ ಚಿಕ್ಕರಾಜನು ಆವ ರಾಜನಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿದ್ದನೋ ತಿಳಿಯದು. ಈ ಕವಿಗೆ ಕವೀಂದ್ರೋತ್ತಂಸ, ಕೃತಿರತಿರಮಣ, ಭಾರತೀಭೂಷಣ ಎಂಬ ಬಿರುದುಗಳಿದ್ದಂತೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

ಈತನ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನು (ಸು. 1245) ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಉದ್ಧ ರಿಸಿ ಬರೆದಿರುವುದರಿಂದ ಈತನು ಅವನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಹಿಂದಣವನು ಎಂಬದು ವ್ಯಕ್ತವಾ ಗುತ್ತದೆ. ಈತನು ರುದ್ರಭಟ್ಟನನ್ನೂ (ಸು. 1180), ಅಗ್ಗಳನನ್ನೂ (1189) ಸ್ತುತಿಸಿ ರುವುದರಿಂದ ಅವರ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಈಚೆಯವನು ಎಂಬುದೂ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದು ದರಿಂದ ಈತನು ಸುಮಾರು 1200 ರಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿರಬಹುದು. [1]

ಈತನು ಪೂರ್ವಕವಿಗಳನ್ನು ಈ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾನೆ :—

ಕವಿನಿರ್ವಾಣಂಗೆ ಬಾಣಂಗವನಿಗೆಸೆವ ಹರ್ಷಂಗೆ ಹರ್ಷಂಗೆ ವಿಖ್ಯಾ |
ತವಿಜನ್ಮಾಘಂಗೆ ಮಾಘಂಗಖಿಳಸುಕವಿರತ್ನಂಗೆ ರತ್ನಂಗೆ ಸಂದೊ ||
ಪ್ಪವಿಳಾರುದ್ರಂಗೆ ರುದ್ರಂಗೊದವಿದ ಪದಪಿಂದಗ್ಗಳಂಗಗ್ಗಳಂಗು |
ತ್ಸವದಿಂದಾವಂ ದಿಟಂ ವಂದಿಸುವದಟನವಂ ಸತ್ಕವೀಂದ್ರಾವತಂಸಂ ||

ವಿದಿತಕಥಾವಿಚಿತ್ರಮೆಸೆವೀಕುಸುಮಾವಳಿಯೆಂಬ ನವ್ಯಕಾ |
ವ್ಯದೊಳಿದು ಸ. . ಶೋಭೆ ಶ. . .ಬಾಣನ ಸೂಕ್ತಿಕಳಾಕಳಾಪಮ ||
ಗ್ಗದ ಕವಿಮಾಘಹರ್ಷರ ಮಚಕ್ಕಿ. . ನತಿರುದ್ರಭಟ್ಟನೊಳ್ |
ಪುದಿದ ಪದಪ್ರಗಲ್ಭಗುಣಮಗ್ಗಳದೇವನ ಭಾವಗೌರವಂ ||

---

1. ಇವನ ಗ್ರಂಥವು ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ದೊರೆತಿಲ್ಲ. ಗ್ರಂಥಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಇವನು ತನ್ನ ವಿಷ ಯವಾಗಿ ಇನ್ನೂ ಏನಾದರೂ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆಯೋ ಏನೋ ತಿಳಿಯದು.

ಈತನು ತನ್ನ ಕವಿತಾಚಾತುರಿಯನ್ನೂ ಗುಣಗಳನ್ನೂ ಈ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ.—

ವರಶಬ್ದಜ್ಞರನರ್ಘವೇಶಿಗಳನುಕ್ತಿಪ್ರೌಢರಂ ಭಾವತ ।
ತ್ಪರರಂ ನೀತಿವಿದರ್ಕಳಂ ರಸಿಕರಂ ಸಾಹಿತ್ಯದೊಳ್ ಸಂದ ಜಾ ॥
ಣರನಾಂದೊಳ್ ಶಿರಸ್ಸರೋಜಮುಖರಂ ಮಾಳ್ಪುಕ್ತಿಚಾತುರ್ಯಬಂ ।
ಧುರಮಾವಂಗೆಡೆಗೊಂಡುದಾತನೆ ಕವೀಂದ್ರೋತ್ತಂಸನೀಧಾತ್ರಿಯೊಳ್ ॥
ಸುಕೃತಿಶ್ರೀಭಾಮಿನೀಮಂಗಳಮಣಿಮಯದಾಮಂ ಬುಧಸ್ತುತ್ಯಸಾಹಿ ।
ತ್ಯಕಳಾಸಂದೋಹಸೀಮಂ ಸುಕವಿಸುಕರಕೀರಾಸ್ಯಪುಷ್ಪಾವಳೀಕ ॥
ಲ್ಪಕುಜಾರಾಮಂ ಸ್ವಕೀಯಾನ್ವಯಕುವಲಯಸಂಸ್ತೋಮಸೋಮಂ ಸದಾ
ಚಾ ।
ರಕನಲ್ಲಕ್ಷ್ಮೀಲಲಾಮಂ ಕೃತಿರತಿರಮಣಂ ಸಾಹಸೋದ್ದಾಮಭೀಮಂ ॥ [1]

ಇವನ ಗ್ರಂಥ—

ಕುಸುಮಾವಳಿ.

ಈ ಗ್ರಂಥವೂ ನೇಮಿಚಂದ್ರನ ಲೀಲಾವತಿಯಂತೆ ಒಂದು ಕಲ್ಪಿತಕಥೆ ; ಚಂಪೂರೂಪವಾಗಿದೆ. ನಮಗೆ ದೊರೆತ ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥವು ಅಸಮಗ್ರವಾಗಿ 15 ಆಶ್ವಾಸಗಳ ವರೆಗಿದೆ. ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು 18 ಆಶ್ವಾಸಗಳಿರಬಹುದೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ.

ಇದರ ಕಥಾಗರ್ಭವನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ :—

ಮದನಾವತೀಪುರದ ಮಣಿಕುಂಡಲರಾಜನು ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಕೂಟಾದ್ರಿಯ ಬಳಿಯ ಒಂದು ವನದಲ್ಲಿದ್ದ ಕಪಿಲಋಷಿಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ರೂಪವತಿಯಾದ ಒಬ್ಬ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ಕಂಡಂತೆ ಮಂತ್ರಿಗೆ ಹೇಳಲು, ಮಂತ್ರಿ—ಚಿತ್ರಕೂಟದ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಕಪಿಲಋಷಿಯಿರುವುದು ನಿಜ ; ನಾವು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ನೋಡಬಹುದು—ಎಂದು ಹೇಳಲು, ಇಬ್ಬರೂ ಹೊರಟು ಋಷಿಯನ್ನು ಕಂಡು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಆತನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಅಮೃತಶಿಲಾಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಅದರ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗ ಋಷಿಯಿಂತೆಂದನು :—ವಿಮಲಾಪುರಿಯ ವಿಶ್ವಂಭರರಾಜನು ಪುತ್ರಕಾಮೇಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಕಂದರ್ಪದೇವನೆಂಬ ಮಗನನ್ನು ಪಡೆದು ತದ್ವಿವಾಹಾರ್ಥವಾಗಿ ರಾಜಕನ್ಯೆಯರನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿ ತೋರಿದಾಗ ಅವನಾರನ್ನೂ ವರಿಸದೆ, ಒಂದಾನೊಂದು ದಿನ ಉದ್ಯಾನವನದ ಮಾವಿನ ಮರಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿದ್ದ ಕುಸುಮಾವಳಿಯ ಚಿತ್ರವನ್ನು ನೋಡಿ ಮೋಹಾವಿಷ್ಟನಾಗಿ ಆ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ಹುಡುಕುವುದಕ್ಕೆ ಮಂತ್ರಿಪುತ್ರನಾದ ಮೇಧಾವಳನೊಡನೆ ಪವನಂಜಯವೆಂಬ ಅಶ್ವವನ್ನು ಹತ್ತಿ ಹೊರಟು ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಕೌಶಿಕಮುನಿಯಿಂದ ಅನೇಕ ದಿವ್ಯಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಪಡೆದು ಪದ್ಮಪು

1. ಈ ಪದ್ಯವನ್ನು ಕಥಾನಾಯಕನಿಗೂ ಅನ್ವಯಿಸುವಂತೆ ಬರೆದಿರಬಹುದು.

ರದರಸು ವಜ್ರಜಂಘನ ವೈರಿಯಾದ ಸಿಂಹಬಲನನ್ನು ಜಯಿಸಿ ವಜ್ರಜಂಘನಿಂದ ಕುಸುಮಾವಳಿಯಿರುವ ದೇಶವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಚಂದ್ರಿಕಾವತೀ ವಿಷಯದ ಚಕ್ರವಾಳಪುರದ ಬಳಿಯ ಉದ್ಯಾನವನದಲ್ಲಿದ್ದನು. ಆ ದೇಶದ ರಾಜನಾದ ಚಂದ್ರಧ್ವಜನ ಮಗಳೇ ಕುಸುಮಾವಳಿ. ಆಕೆ ಕಂದರ್ಪದೇವನ ಚಿತ್ರಪಟವನ್ನು ನೋಡಿ ಮೋಹಗೊಂಡು ವಿರಹಾರ್ತೆಯಾಗಿರಲು ಅವಳ ಸಖಿ ಕಳಭಾಷಿಣಿ ಉದ್ಯಾನವನದಲ್ಲಿದ್ದ ಕಾತ್ಯಾಯಿನೀದೇವಿಯ ಆಲಯಕ್ಕೆ ಕುಸುಮಾವಳಿಯ ಅಭೀಷ್ಟಸಿದ್ಧಿಗಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ರಾಜಪುತ್ರನನ್ನು ಕಂಡು ಚಿತ್ರಪಟದಲ್ಲಿಯವನು ಈತನೇ ಎಂದರಿತು ಆಶ್ಚರ್ಯಪಟ್ಟು ಕುಸುಮಾವಳಿಯ ವಿಷಯವನ್ನು ಅವನೊಡನೆ ಹೇಳಿ ಅವಳ ಬಳಿಗೆ ಆತನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದಳು. ಕಂದರ್ಪದೇವನು ಮೇಧಾವಳನನ್ನು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಬಿಟ್ಟು ಕುಸುಮಾವಳಿಯೊಡನೆ ಕುದುರೆ ಹತ್ತಿಕೊಂಡು ತನ್ನೂರಿಗೆ ಹೊರಟು ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ವಿಶ್ರಮಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾಗ ಬಂದು ಸಿಂಹವು ಆರ್ಭಟಿಸಿಕೊಂಡು ಬರಲು ಕುದುರೆ ಕಿತ್ತುಕೊಂಡು ಓಡಿಹೋಯಿತು. ಕುಸುಮಾವಳಿ ಕುದುರೆಯನ್ನು ಹಿಡಿವುದಕ್ಕಾಗಿ ಹೋಗಿ ಬೇಡರ ಗುಂಪಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಅವರಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಓಡಿಹೋಗಿ ಕಪಿಲಋಷಿಯನ್ನು ಮರೆಹೊಗಲು ಋಷಿ ಅವಳ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ತದ್ರಕ್ಷಣಾರ್ಥವಾಗಿ ಆಕೆಯನ್ನು ಶಿಲಾಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದನು. ಅತ್ತ ಕಂದರ್ಪದೇವನು ಸಿಂಹವನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ ಪ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಕಾಣದೆ ತಲ್ಲಣಿಸಿ ಕಪಿಲಋಷ್ಯಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದು ಋಷಿಯ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಮರಳಿ ಸ್ತ್ರೀರೂಪವನ್ನು ಪಡೆದ ತನ್ನ ಪ್ರಿಯೆಯೊಡನೆ ಸೇರಿದನು. ಕುಸುಮಾವಳಿಯ ತಂದೆಯೂ ಕಂದರ್ಪನ ತಂದೆಯೂ ತಂತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಅದೇ ವನಕ್ಕೆ ಬಂದು ಸೇರಿದರು. ಮಣಿಕುಂಡಲನು ಇದನ್ನೆಲ್ಲಾ ನೋಡಿ ಆಶ್ಚರ್ಯ ಪಟ್ಟನು.[1]

ಗ್ರಂಥಾವತಾರದಲ್ಲಿ ಕವಿ ವಿಶ್ವನಾಥನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿ ಬಳಿಕ ಸರಸ್ವತಿಯನ್ನು ಹೊಗಳಿದ್ದಾನೆ.

ಆಶ್ವಾಸಗಳ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಗದ್ಯವಿದೆ :—

ಇದು ಕಮನಕುಧರೇಂದ್ರನಂದನಾಲೋಲಲೋಚನಚಕೋರೀಸುಖಪ್ರದಪರಮಾಂಗಕಾಂತಿಸಂತಾನಸಾಂದ್ರಚಂದ್ರಿಕಾವಿಭವಶೋಭಾಯಮಾನ ಶ್ರೀವಿಶ್ವನಾಥಚರಣನಖಮಯೂಖೋತ್ಫುಲ್ಲಮಲ್ಲಿಕಾಶೇಖರಕಂದರ್ಪದೇವಪ್ರಭಾವಪ್ರಕಂಸೋಲ್ಲಸಿತ ಕುಸುಮಾವಳೀಮಹಾಪ್ರಬಂಧದೊಳ್.

ಈತನ ಬಂಧವು ಪ್ರೌಢವಾಗಿಯೂ ನಿರರ್ಗಳವಾಗಿಯೂ ಗಂಭೀರವಾಗಿಯೂ ಇದೆ.

---

1. ಇದೇ ನಮಗೆ ದೊರೆತಿರುವ 15 ಆಶ್ವಾಸಗಳ ಕಥೆ.

ಈತನ ಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ.

ಸೂರ್ಯಾಸ್ತ.

ಮಿಸುಗುವ ಕಾಂಚನಾಚಲದ ಕಾಂತಿಕಳಾಪಮನೈದೆ ಪೀರ್ದುದ ತ ।
ನ್ನೆಸಕದ ತೇಜದುಗ್ರತೆಯಿನಾತಪಮಾತಪನೀಯದೀಧಿತಿ ॥
ಪ್ರಸರಮನಟ್ಟಿ ಸಲ್ ನೆಱೆಯದಿಂತು ಮಗುಳ್ದುದುದೆಂಬಿನಂ ಮಿರಾ ।
ಜಿಸಿದುದು ಪೊಂಬಿಸಿಲ್ ಪದೆಪಿನಿಂದಪರಪ್ರಹರಾರ್ಧಕಾಲದೊಳ್ ॥

ಪ್ರಭಾತಮಾರುತ.

ಪನಿವುಲ್ಲಂಬುಕಣಂಗಳಂ ಕೆದಱುತುಂ ಕೋಕಂಗಳೊಳ್ ರಾಗಮಂ ।
ನನೆವೊಯ್ದುದ್ಗಮಿಸುತ್ತುಂ ಪತತ್ರಿಗಳೊಳಿರ್ಪಾತೂಂಕಡಂ ನೂಂಕುತುಂ ॥
ವನಜಕ್ಕೊಯ್ಯನಲರ್ಕೆಯಂ ಸಮನಿಸುತ್ತೋರಂತೆ ಮೆಯ್ವೆರ್ಚಿ ತ ।
ಣ್ಣನೆ ತೀಡಿತ್ತನಸಂ ಪ್ರಭಾತಸಮಯಪ್ರೋದ್ಭೂತಶೀತಾನಿಲಂ ॥

ಕಬ್ಬು.

ಮಿಡಿಯಲೊಡಂ ಸುರಿವುದು ರಸ। ಮೊಡೆಯುಡುಗದೆನಿಪ್ಪ ನುಡಿಗೆ ಕಡುಕಿನಿಸಿದವೋಲ್ ॥
ಗುಡುಗುಡಿಸಿ ಗಂಟುಗಂಟುಗ । ಳೆಡೆಯಿಂ ರಸಮುಣ್ಮುವಿಕ್ಷುವಾಟಗಳೆಸೆಗುಂ ॥

ಎಳೆಯ ಹುಲ್ಲು.

ಧುರದೊಳ್ ಶಕ್ರನಸೊಕ್ಕಲಿಕ್ಕಿ ನೆಱೆ ಕಪ್ಪಂಗೊಂಡ ಪೀಯೂಷಮಂ ।
ಭರದಿಂ ದೀಂಟುವಲಂಪಿನಿಂ ಗರುಡನಂತಶ್ಶುದ್ಧಿಯಂ ಮಾಡಲೆಂ ॥
ಬಿರದುದ್ಗಾರಿಸಿದೊಂದು ಪಿತ್ತರಸಮೆತ್ತಂ ತಳ್ತುವೋಲ್ ಪಚ್ಚೆನಾ ।
ಗಿ ರಸಾವೇಷ್ಟಿತಮುಷ್ಟಿಮಾತ್ರದೆಳವುಲ್ಲಲ್ಲಲ್ಲಿ ವಿಭ್ರಾಜಿಕುಂ ॥

ಕತ್ತಲೆ.

ಅಡಿಯಿಡಲುರ್ವಿಯಿಲ್ಲ ತಳರಲ್ ನೆಱೆ ನಾಲ್ದೆಸೆಯಿಲ್ಲ ಕಾಣ್ಕೆಯು ।
ಪ್ಪೊಡೆ ನಯನಕ್ಕದಿಲ್ಲ ತನುವಿರ್ದಪುದಿಲ್ಲೆನುತುಂ ಕರಾಗ್ರದಿಂ ॥
ತಡವರಿಸುತ್ತೆ ವಿಸ್ಮಯದೆ ಭೂಜನಮಿಂತಿರುತಿರ್ದುದಿರ್ದವೋಲ್ ।
ಮಿಡುಕದೆ ಸುಮ್ಮನಿರ್ಪಿನಮಗುರ್ವಿಸಿ ಪರ್ಬಿತು ಮರ್ಬು ಲೋಕಮಂ ॥

ತಿಮಿರಸ್ತೋಮಾಬ್ಧಿಯೊಳ್ ತೊಟ್ಟನೆ ಮುಳುಗಿದುದೋ ದುಸ್ತರೋದಸ್ತಮಃಕ ।
ರ್ದಮದೊಳ್ ಕೀೞ್ಬಿದ್ದುದೋ ಕಜ್ಜಳಬಹಳರಜೋರಾಶಿಯೊಳ್ ಬಿದ್ದುದೋ ಧ್ವಾಂ ॥
ತಮಹಾಕೂಪೋದರಸ್ಥಾನದೊಳಿಳಿದಲಿದೇಂ ನಟ್ಟಿತೋ ನಿಶ್ಚಯಂ ಲೋ ।
ಕಮಿದೆಂಬಂತುರ್ಬಿ ಪರ್ಬಿತ್ತತಿನಿಬಿಡತರಾಪೂರಘೋರಾಂಧಕಾರಂ ॥

ಚಂದ್ರಿಕೆ.

ತಳತಳಿಸುವ ತನಿವೆಳ್ದಿಂ । ಗಳ ಬಳಗಮಭಿನ್ನಮಾಗೆ ಪರ್ವಿದಗುರ್ವಿಂ ॥
ಪೊಳೆವಮೃತಂ ತೀವಿದ ನಿ । ರ್ಮಳಹಿಮಕಿರಣಾಶ್ಮಭಾಂಡಮೆನಿಸಿತಜಾಂಡಂ ॥

ಮಾಗಿ.

ಹಗಲಿರುಳ್ಗಳ ಭೇದಂ ನೆ।ಟ್ಟಗೆ ಕೆಟ್ಟರೆ ಭುವನಗರ್ಭಕುಹರಂ ತಾನಾ ॥
ವಗಮಿಡಿದಡಸಿದ ತುಂತುರ।ಹಗವಮಿದೆನಿಸಿದುದು ಬಿಡದ ಬಡಹದ ಕೊರ್ಬಿಂ॥
ಪಱಿದಾಗಳ್ ಪನಿಪುಲ್ಲ ಬಿಂದುಗಳ ತಂದಲ್ ರೋಮರೋಮಂಗಳಿಂ ।
ನೆಱೆ ಸೋರುತ್ತಿರೆ ಜಾನುಮಧ್ಯಗತಮೂರ್ಧಭ್ರಾಂತಮಾಗಿಂತು ಪ ॥
ಲ್ಪಱೆಗುಟ್ಟುತ್ತುಮೆ ವಾನರಾಳಿ ನಡುಗುತ್ತಿರ್ದತ್ತು ಶಾಖಾಗ್ರದೊಳ್ ।
ಸೆಱೆಗೆಯ್ದಂದದೆ ಮುಂಬಗಲ್ವರಮದೆತ್ತಂ ಪೋಗದಾಮಾಗಿಯೊಳ್ ॥

ಪ್ರಭಾತ.

ಒದವಿದ ತೊಂಕಡೋಸರಿಸೆ ಕಣ್ದೆಱೆದೀಕ್ಷಿಸಿ ನಿಟ್ಟೆಱಂಕೆಯಂ ।
ಬಿದಿರ್ದು ನಿಮಿರ್ಚಿ ಗೋಣ್ಮುಱಿದೆರಪ್ಕೆ ಲನಂ ಕಮನೀಯಚಂಚುವಿಂ ॥
ಕರ್ದುಕಿ ಕುಲಾಯದಿಂದೆ ಪೊಱಮಟ್ಟು ವಿಹಂಗಮಸಂಗಮಂ ಮಹೀ ।
ಜದ ಬಹುಶಾಖೆಯೊಳ್ ಚಿಲಿಮಿಲಿಧ್ವನಿಗೆಯ್ದುದು ಸುಪ್ರಭಾತದೊಳ್ ॥
ಎಱಕೆಗಳೊಳ್ ಪೊದಟ್ದ ಪನಿಪುಲ್ಲ ಪಯಃಕಣಮಂ ಬಿದಿರ್ಚಿ ಕ ।
ಣ್ದೆಱೆದಿದಿಗೊರ್ಂಬಿಸೊಳ್ ತೊಡೆದು ಚಂಚುವನಂಟ ನಿಮಿರ್ಚಿ ನೀವಿ ನು ॥
ಣ್ಗಱಿಗಳನೊಮ್ಮೊದಲ್ ಚಿಲಿಮಿಲಿಧ್ವನಿಗೆಯ್ದು ವಿಹಂಗಮಂಗಳ ।
ಟ್ಕಱುಗುಟುಕಂ ಕೊಳಲ್ಕಿರದೆ ಪಾಱಿದುವೆಣ್ದೆಸೆಗಂ ಪ್ರಭಾತದೊಳ್ ॥

ಚಕೋರ.

ಅರೆಮುಗಿದಕ್ಷಿಗಳ್ ತೆಱೆದ ಚಂಚುಪುಟಂ ನಸುಸೋಂಕಿ ನೀಳ್ದ ಕಂ ।
ಧರಮಿರದಿರ್ಕೆಲಂಗಳೊಳೆಱಲ್ವ ಪತತ್ರಪುಟಂ ಸಡಿಲ್ವ ಮೆಯ್ ॥
ಸರಲತೆವೆತ್ತು ಬಿರ್ಚಿದ ನವಿರ್ ಪರಿರಂಜಿಸಲೀಂಟುತಿರ್ದುದು ।
ಬ್ಬರಿಸಿದ ಚಂದ್ರಿಕಾರಸಮನಂಚಿತಚಾರುಚಕೋರಸಂಚಯಂ ॥

ಎಮ್ಮೆ.

ನಲವಿಂದಂ ಮೇದು ಮೆಲ್ವುಲ್ಗಳನೊದವಿ ಕಡಲ್ವಾಯ್ವಪಾರಾಂಬುವಂ ತ ।
ಮ್ಮೊಲವಿಂ ಪೊಕ್ಕೀಂಟೆ ಮೆಯ್ಯಿಂದಿಳಿದು ಪುದಿದೆರಪ್ಪೆನ್ನೆನಲ್ ಕೊರ್ಬಿ ಪಾ
ಲ್ಗ ॥
ಜ್ಜಲ ಬಿಣ್ಪಿಂ ಪಾಯ್ದು ಮೆಲ್ಕೊತ್ತುತುಮಿಳೆಯ ಪೊನಲ್ಗೆಯ್ದ ರೋಮಂಥ
ಫೇನಾ ।
ವಲಿ ಗಂಗಾಶ್ರೀಯ ಸೊಂಪಂ ಕುಡುತಿರೆ ಮಹಿಷೀವೃಂದಮಿರ್ದತ್ತದೆತ್ತಂ ॥

ಗರ್ಭಿಣಿಯ ವರ್ಣನೆ.

ರಗಣಮನೆ ಪೋಲ್ತು ಪಿರಿದುಂ | ಸೊಗಯಿಪ ದೇವಿಯ ತದೀಯತನುಮಧ್ಯ ಮದಾ ||
ಜಗಣಮನೆ ಪೋಲ್ತು ಪಿರಿದುಂ | ಸೊಗಯಿಸಿದುದು ಗರ್ಭದರ್ಭಕನ ಕೊರ್ಬುಗೆಯಿಂ ||

ಕಂದರ್ಪದೇವನ ಹುಬ್ಬು.

ಮನುಗಳ ದೊರೆ ಚರಿತದೊಳೀ | ತನೆನುತ್ತಿರ್ಕೆಯ್ಯಗಿಂ ವಿರಿಂಚಿಯ ಬರೆದೇ ||
ಟನೆಯೆರಡುಲಿಕ್ಕಮೆನೆ ನೃಪ | ಮನೋಭವಭ್ರೂಲತಾಯುಗಂ ಸೊಗಯಿಸುಗುಂ|

ಕವಿಯ ಪೋಷಕನಾದ ಚಿಕ್ಕರಾಜಚಮೂಪನ ಸ್ತುತಿ.

ಸುಜನವ್ರಜಪಾಲನದಿಂ | ನಿಜಮಹಿಮೆಯೊಳೇಕವಾಕ್ಯದಿಂದಾಕೃತಿಯಿಂ ||
ದಜನಜನಜನಜನೆನಿಪಂ | ಭುಜಬಳಪವಮಾನಸೂನು ಚಿಕ್ಕಚಮೂಪಂ ||

ಕೇಶಿಯಣ್ಣ. ಸು. 1200.

ಈತನು ಸಿಂಹಪ್ರಾಯೋಪಗಮನ ಎಂಬ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದುದಾಗಿ ಪಾರ್ಶ್ವನು (1205) ತನ್ನ ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥಪುರಾಣದೊಳಗೆ ಕರ್ನಾಟಕ ಕವಿಸ್ತವಾವಸರದಲ್ಲಿ ಬರೆದಿರುವ ಈ ಪದ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿಯಬರುತ್ತದೆ:—

ಅಂಹಮನಪಹರಿಸುವ ಗುಣ | ಸಂಹತಿಯಂ ತಳೆದ ಕೇಶಿಯಣ್ಣಂ ಬುಧಬೃಂ ||
ದಂ ಹೊಗಬೆ ಸುಕೃತಸಿಂಹಂ | ಸಿಂಹಪ್ರಾಯೋಪಗಮನಮಂ ವಿರಚಿಸಿದಂ ||

ಇವನ ವಿಷಯವಾಗಿ ನಮಗೆ ಇನ್ನೇನೂ ತಿಳಿಯದು ; ಇವನ ಗ್ರಂಥವೂ ನಮಗೆ ದೊರೆತಿಲ್ಲ.

ವಾಸುದೇವ. ಸು. 1200.

ಈತನನ್ನು ಪಾರ್ಶ್ವನು (1205) ತನ್ನ ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥಪುರಾಣದೊಳಗೆ ಕರ್ಣಾಟಕ ಕವಿಸ್ತವಾವಸರದಲ್ಲಿ ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾನೆ:—

ಶ್ರುತಿನೂತ್ನಾರ್ಥೋತ್ಪಾದನ | ಚತುರತೆಯುಂ ವಿವಿಧಕೀರ್ತಿಲಕ್ಷ್ಮೀಶತೆಯುಂ|
ಕ್ಷಿತಿತಳದೊಳ್ ಕಾವ್ಯಕಳಾ | ಚತುರ್ಮುಖಂಗೆಸೆವ ವಾಸುದೇವಂಗರಿದೇ ||

'ಕಾವ್ಯಕಳಾಚತುರ್ಮುಖಂ' ಎಂದು ವಿಶೇಷಿಸಿ ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಈತನು ಪ್ರಸಿದ್ಧಕವಿಯಾಗಿದ್ದಿರಬೇಕು. ಈತನ ಗ್ರಂಥಗಳಾವುವೂ ನಮಗೆ ದೊರೆತಿಲ್ಲ. ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿ (ಸು. 1700) ವಿರಚಿಸಿರುವ ರಾಮಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ವಾಸುದೇವಕವಿ ಸ್ತುತನಾಗಿದ್ದಾನೆ; ಇವನೇ ಆಗಿರಬಹುದು.

ಸ್ವಯಂಭುರುದ್ರ. ಸು. 1200

ಸ್ವಯಂಭುರುದ್ರರ 12,000 ವಚನ ಎಂಬ ಒಂದು ಗ್ರಂಥವು ಇರುವಂತೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಚೆನ್ನಬಸವಪುರಾಣದಲ್ಲಿ (1585) ಬಸವನು ಕಾಲವಾದ ಮೇಲೆ (1168) ಒಬ್ಬ ರುದ್ರಮುನಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಗುರುವಾಗಿದ್ದಂತೆ ಈ ಪದ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ:—

ಬಂದನಿಬರತಿಗೋಪ್ಯದಿಂದಿರುತೆ ರುದ್ರಮುನಿ ।
ತಂದೆ ತನ್ನಯ ಶಿಷ್ಯಮುಕ್ತಿಮುನಿಯೊಡನೆ ನೀ ॥
ನಿಂದೈದೆ ಸಕಲದೇಶಂಗಳಂ ಚರಿಸುತಂ ದುಷ್ಟಪರವಾದಿಗಳನು ॥
ಕೊಂದು ಶರಣರ ಪೊರೆವುದೆಂದುಸುರಿ ಕಳುಹಲಾ ।
ನಂದದಿಂದಖಿಳದೇಶಂಗಳಂ ಚರಿಸಿ ತಾಂ ।
ನಿಂದು ಸಿರಿಗಿರಿಯ ಸಿಂಹಾಸನದಿ ಸಕಲಸದ್ಭಕ್ತರಂ ಪಾಲಿಸುವನು ॥ 1

ಈ ವಚನಗಳನ್ನು ಬರೆದವನು ಈತನೇಯೋ ಏನೋ ತಿಳಿಯದು.

ಪಾರ್ಶ್ವಪಂಡಿತ. 1205.

ಈತನು ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥಪುರಾಣವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ.

ಈತನು ಜೈನಕವಿ ; ಇವನ ತಂದೆ ಲೋಕಣನಾಯಕ, ತಾಯಿ ಕಾಮಿಯಕ್ಕ; ಅಗ್ರಜ ನಾಗಣ ; ಗುರು "ಶ್ರೀ ಕುಮುದೇಂದುನಿರ್ಮಳಯಶಃಪ್ರಸರಂ ವಾಸುಪೂಜ್ಯಂ."

ತನ್ನ ಗ್ರಂಥವನ್ನು—"ಶಕವರ್ಷಂ ಚತುರಬ್ಧಿಚಂದ್ರಶಶಿಸಂಖ್ಯಂ ಚಿತ್ರಭಾನು" ವಿನಲ್ಲಿ, ಶಕ 1144 ರಲ್ಲಿ—ಎಂದರೆ 1222 ರಲ್ಲಿ—ಬರೆದಂತೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. "ರಟ್ಟಾನ್ವಯಕಾರ್ತವೀರ್ಯನಖಿಳೋರ್ವೀಭಾಗಮಂ ಭೋಗಿಪಂ" "ಶ್ರೀಕಾರ್ತವೀರ್ಯನೃಪಲ। ಕ್ಷ್ಮೀಕವಿ....ವಿನೇಯಾ॥ ನೀಕಶಿರೋಮಣಿ ನೆಗಟ್ದಂ। ಲೋಕಪ್ರಿಯಜಾತಕೀರ್ತಿ ಕವಿಕುಳತಿಳಕಂ ॥" ಎಂಬುದರಿಂದ ಸೌಂದತ್ತಿಯ ರಟ್ಟರಾಜವಂಶಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯರಾಜನಲ್ಲಿ (1202—1220) ಈತನು ಆಸ್ಥಾನಕವಿಯಾಗಿದ್ದಿರಬಹುದು. ಈ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯನ ಮಗನು ಲಕ್ಷ್ಮಣೋರ್ವಿಪನು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಈ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು 1229 ರಲ್ಲಿ ಆಳುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಶಾಸನಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

ಅಲ್ಲದೆ ರಾಯಲ್ ಏಷ್ಯಾಟಿಕ್ ಸೊಸೈಟಿ ಬಾಂಬೆ ಬ್ರಾಂಚ್ ಜರ್ನಲಿನಲ್ಲಿ ಇರುವ ಒಂದು ಶಾಸನವನ್ನು[2] ಪಾರ್ಶ್ವನೆಂಬ ಕವಿ ಬರೆದಂತೆ ಆ ಶಾಸನದ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿರುವ—

---

1. 6ನೆಯ ಕಾಂಡ, 9ನೆಯ ಸಂಧಿ, 37ನೆಯ ಪದ್ಯ.
2. Vol. X. No. 29. p. 220.

ಲಳಿತಪದಾರ್ಥಾಲಂಕೃತಿ | ಗಳಿನೊಸರ್ವ ರಸಂಗಳಿಂದೆ ಬುಧರೊಳ್ ಪುಳಕಾ ||
ವಳಿಸಸ್ಯವೊಗೆಯೆ ಕವಿಕುಳ | ತಿಳಕಂ ಶಾಸನಮನೊಲ್ದು ಪೇಳ್ದಿಂ ಪಂರ್ಶ್ವಂ||

ಎಂಬ ಪದ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಈ ಶಾಸನವು ಶಕ 1127 ರಲ್ಲಿ—ಎಂದರೆ 1205 ರಲ್ಲಿ—ಬರೆದುದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಕೊಂಡಿಮಂಡಲದ ವೇಣುಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ರಟ್ಟಾನ್ವಯ ರಾಜರಾದ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಎಂಬ ಸಹೋದರರು ಆಳುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೂ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯನು ಮಂಡಲಾಚಾರ್ಯರಾದ ಶುಭಚಂದ್ರಭಟ್ಟಾರಕರಿಗೆ ದತ್ತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟಂತೆಯೂ ಹೇಳಿದೆ. ಕವಿ ತನ್ನ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಸ್ತುತಿಸಿರುವ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯನ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಈ ಶಾಸನವೂ ಹುಟ್ಟಿದೆ. ಮತ್ತು ಕವಿ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ತನಗೆ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುವ ಕವಿಕುಳತಿಳಕ ಎಂಬ ಬಿರುದೇ ಶಾಸನದ ಕೊನೆಯ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಇದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಈತನೇ ಈ ಶಾಸನವನ್ನು 1205 ರಲ್ಲಿ ಬರೆದಿರಬೇಕು.

ಈತನಿಗೆ ಸುಕವಿಜನಮನೋಹರ್ಷಸಸ್ಯಪ್ರವರ್ಷಂ, ವಿಬುಧಜನಮನಃಪದ್ಮಿನೀಪದ್ಮಮಿತ್ರಂ, ಕವಿಕುಳತಿಳಕಂ, ಎಂಬ ಬಿರುದುಗಳಿದ್ದಂತೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

ಇವನು—

ಪಂಪನ ನುಣ್ಪುವೆತ್ತ ನುಡಿ ಪೊನ್ನನ ಬಿನ್ನಣದೋಜೆ ರನ್ನನೊ |
ಳ್ಪಂ ಪುದಿದಿರ್ದ ಲಕ್ಷಣವಿಚಕ್ಷಣತೋನ್ನತಿ ಕಣ್ಣಮಯ್ಯಯನಿಂ ||
ಪಂ ಪುದಿದಿರ್ದ ಗೌರವಗುಣಂ ಗುಣವರ್ಮನ ದೇಸೆವೆತ್ತ ಮಾ |
ತೇಂ ಪರಿಕಿಪ್ಪೊಡೀಕೃತಿಯೊಳಂಟೆನೆ ಪೇಳ್ವುದು ಪೇಟಿಲೊಲ್ದವಂ ||

ಎಂಬೀ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಪೂರ್ವಕವಿಗಳನ್ನು ಹೇಳಿರುವುದಲ್ಲದೆ ಧನಂಜಯ, ಭೂಪಾಲದೇವ, ಆಚಣ್ಣ, ಅಗ್ಗಳ, ನಾಗಚಂದ್ರ, ಬೊಪ್ಪಣಪಂಡಿತ, ಸಿಂಹಪ್ರಾಯೋಪಗಮನ ಕರ್ತೃವಾದ ಕೇತಿಯಣ್ಣ, ಸ್ತನಶತಕ ಕರ್ತೃವಾದ ಕವಿಕಾಮ, ನೇಮಿಚಂದ್ರ, ಬಾಳಚಂದ್ರ, ವಾಸುದೇವ— ಈ ಕವಿಗಳನ್ನೂ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪದ್ಯಗಳಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಈ ಕೆಳಗಣ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕವಿ ತನ್ನ ಬಿರುದುಗಳನ್ನೂ ಅವಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳನ್ನೂ ವಿವರಿಸಿ ಇದ್ದಾನೆ :—

ಘನಶಬ್ದಾಡಂಬರೋತ್ಪತ್ತಿಯಿನಖಿಲರಸೋತ್ಪಾದನಪ್ರೌಢಿಯಿಂ ಸ |
ಜ್ಜನಚೇತಶ್ಚಾತಕಾಸ್ವಾದಿತವಚನಸುಧಾಬಿಂದುಸಂದೋಹದಿಂ ಭೂ ||
ವಿನುತಶ್ರೀಕೀರ್ತಿವಲ್ಲೀಜನನವಿಭವದಿಂ ದಿಟ್ಟಸಲ್ ನೆಟ್ಟನಿಂತೀ |
ತನೆ ಸಂಪದ್ಭಾರುಮೇಘಂ ಸುಕವಿಜನಮನೋಹರ್ಷಸಸ್ಯಪ್ರವರ್ಷಂ ||
ಪ್ರಕಟಪ್ರಜ್ಞೋದಯವ್ಯಾಪೃತವಿಪುಳಪದಾರ್ಥತ್ವದಿಂ ದುಷ್ಟಹೃತ್ಕೌ |
ಶಿಕದೃಕ್ಸಂಬಾಧಿತಾಂಧತ್ವದಿನಮಳತೆಯಿಂ ಲೋಕದೀಪಪ್ರರೂಪಾ ||

ಧಿಕನಿಖ್ಯಾತತ್ವದೀತಂ ಬಗೆಯೆ ಜಗದೊಳಾನಂದಮಂ ಭವ್ಯಚಕ್ರಾ |
ಹ್ಯಕುಳಕ್ಕೊಲ್ದೀವ ಪೇಳಿಂ ವಿಬುಧಜನಮನಃಪದ್ಮಿನೀಪದ್ಮಮಿತ್ರಂ ||

ಘನಚಂದನರಸರುಚಿರಂ | ಸುನಿರ್ಮಳಂ ಶೀತಳಂ ಜಗನ್ಮಂಗಳಮುಂ ||
ಖ್ಯನಶೇಷಸುಜನಮುಖಮಂ | ಡನಸೆನಿಸುವ ವಿಭವದಿಂದೆ ಕವಿಕುಳತಿಳಕಂ ||

ಎಂಬನುಪಮನಿಜಗುಣನಾ | ಮಂ ಬುಧನಿಕರಕ್ಕೆ ರತ್ನಕಂಠಿಕೆಯುವೊಲೊ ||
ಪ್ಪಂಬೆತ್ತಿರೆ ಕೀರ್ತಿಸುಧಾ | ಬಿಂಬೋದಯದಿಂದೆ ಬೆಳಗಿದಂ ಕುಲಗಿರಿಯಂ ||

ಇವನ ಗ್ರಂಥ:—

ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥಪುರಾಣ.

ಇದು 23 ನೆಯ ತೀರ್ಥಕರನ ಚರಿತವು; ಚಂಪೂರೂಪವಾಗಿದೆ; 16 ಆಶ್ವಾಸಗಳಾಗಿ ವಿಭಾಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಈ ಗ್ರಂಥದ ಉತ್ಕೃಷ್ಟತೆಯನ್ನು ಕವಿ ಈ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ:—

ಸತ್ಕೀರ್ತಿಪ್ರಮದಾವಶೀಕರಣಮಂತ್ರಂ ಕಾಂತಿಯುಕ್ತಂ ಮನಃ |
ಕುತ್ಕೀಲಪ್ರಭವಂ ಪ್ರಸಿದ್ಧಮತಿನಿರ್ದುಷ್ಟಂ ಪರೀಕ್ಷಾಕ್ಷಮಂ ||
ಮುತ್ಕಾವ್ಯಂ ಗುಣರತ್ನಶೋಭಿ ಸರಸಂ ಸಾರಂ ಸುವರ್ಣಂ ಪ್ರಿಯಂ |
ಹೃತ್ಕರ್ಣಾಭರಣಂ ಸಮಸ್ತಬುಧಬೃಂದಕ್ಕಪ್ಪುದೇನೊಪ್ಪದೇ ||

ಜಡಮತಿ ಭೇದಿಸಲ್ ನೆಪೆಯದಂತಿರೆ ರೀತಿ ಬೆಡಂಗನೆಯ್ದೆ ನೂ |
ರ್ಮಡಿಸೆ ವಿಚಿತ್ರಭಿತ್ತಿಯಳವಟ್ಟಿರೆ ಜಾತಿ ನಿಸರ್ಗಶೋಭೆಯುಂ ||
ಗೆಡೆಗೊಳೆ ಪಾರ್ಶ್ವಪಂಡಿತವಿನಿರ್ಮಿತಕಾವ್ಯದವೋಲ್ ಜಿನಾಲಯಂ |
ಪಡೆವು ವಿನೇಯಸಂಪದಮನೇಂ ಪೆಸರ್ವೆತ್ತುದೊ ವಿಶ್ವಧಾತ್ರಿಯೊಳ್ ||

ಗ್ರಂಥಾವತಾರದಲ್ಲಿ ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥನ ಸ್ತುತಿಯಿದೆ. ಬಳಿಕ ಕವಿ, ಸಿದ್ಧರು ಮೊದಲುಗೊಂಡು ವೀರಣಂದಿಯವರೆಗೆ ಗುರುಗಳನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸಿ[1] ತರುವಾಯ ಪೂರ್ವಕವಿಗಳನ್ನು ಹೊಗಳಿ ಕಥೆಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದ್ದಾನೆ.

1. ಸಿದ್ಧಾದಿಗಳು, ಕೇವಲಿಗಳು, ಅತಿಶಯಕೇವಲಿಗಳು, ಶ್ರುತಕೇವಲಿಗಳು, ಗಣಧರರು, ಕವಿಪರಮೇಷ್ಠಿ ಗಣಧರರು, ಗಣಿಗಳು, ಉಮಾಸ್ವಾತಿ, ಜಟಾಚಾರ್ಯ, ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯ, ನೃಪಾಲಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಗಪುಕಿತ್ವವಾದಿತ್ವಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸಿದ ಸಮಂತಭದ್ರ, ಪರಮೇಷ್ಠಿಸ್ತವನಮಾಡಿದ ಕವಿಪರಮೇಷ್ಠಿ, ಕಲ್ಯಾಣಕಾರಕಜೈನೇಂದ್ರತತ್ವಾರ್ಥವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ ಪೂಜ್ಯಪಾದ, ಅಕಳಂಕ, ವಿದ್ಯಾನಂದ, ಗಣಿತಾನ್ವಿತಬುದ್ಧಿಯೆನಿಸಿದ ವೀರಾಚಾರ್ಯ, ವೀರಸೇನ, ಜಿನಸೇನ, ಆತ್ಮಾನುಶಾಸನವನ್ನು ಬರೆದ ಗುಣಭದ್ರ, ವಾದೀಶ್ವರಸೋಮದೇವಮುನಿ, ಕಾವ್ಯತ್ರಯತರ್ಕತ್ರಯದ ವಾದಿರಾಜ, ಯಾಪಂತಿಗಣಿತಭಾಸ್ಕರಪಾವನಮುನಿಚಂದ್ರ, ಕಟಕೋಪಾಧ್ಯಾಯನಾದ ಶ್ರುತಕೀರ್ತಿ, ನೇಮಿಚಂದ್ರಭಟ್ಟಾರಕ, ವಾಸುಪೂಜ್ಯ, ಇವನ ಶಿಷ್ಯ ಶ್ರುತಕೀರ್ತಿ, ಜಾವಳಿಗೆಯಮುನಿಚಂದ್ರ, ಮಗ ವೀರಣಂದಿ, ನೇಮಿಚಂದ್ರಸೈದ್ಧಾಂತಿಕ, ಬಲಾತ್ಕಾರಗಣಾಗ್ರಗಣ್ಯ ಉದಯಚಂದ್ರಮುನಿ, ನೇಮಿಚಂದ್ರಭಟ್ಟಾರಕಶಿಷ್ಯ ಭೂನಾಥಪೂಜ್ಯವಾಸುಪೂಜ್ಯಮುನಿ, ಅಷ್ಟೋಪವಾಸಿ ರಾಮಚಂದ್ರಮುನಿ, ನಾನಾನೃಪಪೂಜ್ಯಶ್ರೀನಂದಿಯೋಗಿ, ಶುಭಚಂದ್ರ, ಕುಮುದಚಂದ್ರ, ಕಮಳಸೇನ, ಮಾಘನಂದಿ, ಶುಭಚಂದ್ರಶಿಷ್ಯ ಲಲಿತಕೀರ್ತಿ, ನಂದಿಯೋಗಿಶಿಷ್ಯ ತರ್ಕವಿದ್ಯಾನಂದಪ್ರಭು, ಭಾವಸೇನ, ಕುಮುದಚಂದ್ರನ ಮಗ ವೀರಣಂದಿ.

ಆಶ್ವಾಸಗಳ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಗದ್ಯವಿದೆ:—

ಇದು ವಿದಿತವಿಬುಧಲೋಕನಾಯಕಾಭಿಪೂಜ್ಯವಾಸುಪೂಜ್ಯಜಿನಮುನಿಪ್ರಸಾದಾಸಾದಿತನಿರ್ವರ್ಗಳಧರ್ಮವಿನುತವಿನೇಯಜನವನಜವನವಿಳಸಿತಕವಿಕುಳತಿಳಕಪ್ರಣೂತಪಾರ್ಶ್ವನಾಥಪ್ರಣೀತಮಪ್ಪ ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥಚರಿತದೊಳ್.

ಈತನು 'ಜಗಂಬುಗೆ ಬಿತ್ತುವ ಕವಿಯುಂ ಕವಿಯೇ' ಎಂಬ ತನ್ನಭಿಪ್ರಾಯಾನುಸಾರವಾಗಿ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಲಲಿತವಾಗಿ ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಈತನ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಭಟ್ಟಾಕಳಂಕನು (1604) ತನ್ನ ಶಬ್ದಾನುಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಈತನ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ:—

ಬೇಸಗೆ.

ಒಡಲಂ ಚಂಡಾಂಶುಚಂಡದ್ಯುತಿ ಕಿಡಿವಿಡುತುಂ ಕಿರ್ಚಿನಂತಪ್ಪೆ ತಾಂ ಛೀ ।
ಳಿಡುತುಂ ಕಾಡಾನೆ ನೀರಂ ಮುಱುಗೆ ಮಡುವಿನೊಳ್ ಕಾಯ್ದ ಕರ್ಬೊನ್ನ [ಬೆಟ್ಟಂ ॥
ಬಿಡೆ ತಂದಂದಟ್ಟಿದಂತಾಗಳೆ ಜಳವನಿತುಂ ಬತ್ತಿದತ್ತೆಂದೊಡೇನು ।
ಗ್ಗಡಮಾಯ್ತೋ ಧಾತ್ರಿ ನಿರ್ಜೀವನಮೆನಿಸುವಿನಂ ಗ್ರೀಷ್ಮಮತ್ಯಂತಭೀಷ್ಮಂ॥

ಕತ್ತಲೆ.

ವರ್ಣವ್ಯವಸ್ಥೆ ವಾಸ್ತವ । ನಿರ್ಣಯಮುಕಳಂಕಸುಜನವರ್ತನಮಿನಿತುಂ ।
ದುರ್ಣಯನೃಪರಾಜ್ಯದೊಳವೆ । ಕರ್ಣಿತಮಪ್ಪಂತೆ ತಮದೊಳಾದತ್ತಾಗಳ್ ॥

ಮಳೆಗಾಲ.

ಪರಿಕೊಂಡತ್ತು ಕಲಂಕುತುಂ ಕುಱುವಮುಂ ಪೂಣ್ದಿತ್ತು ತೀರಕ್ಕೆ ತಾಂ ।
ಸರಿಯಾದತ್ತೆರಡುಂ ತಟಂಗಳನೆ ಮೀಱಿತ್ತೆಂಬಿಗರ್ ನಾವೆಯುಂ ॥
ಭರದಿಂದಿಕ್ಕಿದ ಮಾಷ್ಕೆಯಾಯ್ತು ನದಿಯೆಂದೆಂಬನ್ನೆಗಂ ಧಾತ್ರಿ ಭೋ ।
ರ್ಗರೆದೆತ್ತಂ ಕಪೆದತ್ತು ಕಾರ ಮಳೆ ಜಂಝಾಮಾರುತಪ್ರೇರಿತಂ ॥

ಜಡಹೃದಯರನಾಶ್ರಯಿಸಿ । ದೊರೆಡೆ ಮೂಲೋಚ್ಛಿತ್ತಿಯಪ್ಪುದೆಂಬಿನೆಗಮೆರ ।
ಟ್ಟಿಡಿವಿಡಿದಿರ್ದ ಮರಂಗಳ । ನಡಿಗೆಡಪಿದುವಿರದೆ ಪರಿವ ಪೂರದ ನದಿಗಳ್ ॥

ವಸಂತ.

ಲತಿಕಾಲಕ್ಷ್ಮೀವಿಳಾಸಂ ಮಳಯಪವನವಿನ್ಯಾಸಮುಜ್ಜೃಂಭಹಾಸಂ ।
ಚತುರಾಶ್ವಾಸಂ ಸಮುತ್ಪಾದಿತವಿರಹಿಜನತ್ರಾಸಮುರ್ಕಪ್ರತಾಪಾ ॥
ಪ್ರತಿಮವ್ಯಾಸಂ ಶಶಾಂಕದ್ಯುತಿವಿಭವವಿಭಾಸಂ ವರಸ್ತ್ರೀವಿಳಾಸಂ ।
ಕ್ಷಿತಿಗತ್ಯಾನಂದಮಂ ಸಂದಿಸಿತು ಸುರಭಿಮಾಸಂ ಸ್ಮರಶ್ರೀನಿವಾಸಂ ॥

ಲಲನಾಲಾವಣ್ಯವಾರಾಶಿಯೊಳ್ ಗುರುಕುಚಂ ಪೊನ್ನ ಬೀಟ್ಟ್ಗಂಡು ಕುಂಭ |
ತ್ಫಲಿತಾಮ್ರಂ ಕೂಪಕಂಬಂ ವಿಚಕಿಳಮಸೆಳಂ (?) ಛಂದ್ರಮಂ ಕೂಪಕಂಬ॥
ಕ್ಕಳಸಿರ್ಪಂ ಕಂತು ಸಾಂಯಾತ್ರಿಕನೆನಿಸೆ ಮನೋವೇಗದಿಂ ದಕ್ಷಿಣಾಶಾ |
ನಿಳಸಂಪಚ್ಛೋದಿತಂ ಬಂದುದು ಸುಖಭರಿತಂ ಬೈತ್ರಮಂ ಪೋಲ್ತು ಚೈತ್ರಂ॥

ಮಾವಿನ ಮರ.

ಸೊನೆ ತನಗಿಂಬುವೆತ್ತ ಮದಧಾರೆ ಕವಲ್ತೆಳಗೊಂಬೆ ಕೊಂಬು ಮೆ |
ಲ್ಲನೆ ತೊನೆದಾಡುತಿರ್ಪ ಸೆಳೆಗೊಂಬು ಕರಂ ತಳಿರಗ್ರಪಲ್ಲವಂ ॥
ಧ್ವನಿ ಮಧುಪಸ್ವನಂ ಕುಸುಮಮಂಜರಿ ರಂಜಿಸುತಿರ್ಪ ಕುಂಭಮೆಂ |
ಬಿನಮಿದೆ ಬಂದು ಕೊಂದಪುದು ಕಾಮಿಗಳಂ ಸಹಕಾರಕುಂಜರಂ ॥

ಚಿಗುರ್ಗಳನೊರ್ವ ಕರ್ಚಿ ತಳಿದೊರ್ಗೆಲನೊರ್ವ ಕದುರ್ಂಕಿ ಕೋಕಿಳಂ|
ಮುಗುಳ್ಗಳನೊರ್ವ ಜಕ್ಕುಲಿಸಿ ಪೂಗಳನೊರ್ವದಲೀಂಟಿ ಷಟ್ಪದಂ ॥
ಬಗೆಗೊಳೆ ಬಂದ ಮಾವುಗಳ ಕಾಯ್ಗಳನೊರ್ವ ತುಡುಂಕಿ ತುಂಡದಿಂ |
ಸೊಗಯಿಪ ಪಣ್ಣನೊರ್ವ ಸವಿದೇಂ ಸುಕಮಂ ಶುಕನೊಲ್ದು ತಾಳ್ದಿತೋ ॥

ಬೇಡಿತಿ.

ಬೆಳತಿಗೆಗಣ್ಣ ಬೆಳ್ಪಿನೊಳೆ ಕೌಮುದಿಯಿಂ ಪುದಿದಿರ್ದ ಸಸ್ಮಿತೋ |
ತ್ಪಳನಿಯುನುಟ್ಟ ಪಲ್ಲವನಿಕಾಯದೆ ಪಲ್ಲವಭೃತ್ತಮಾಳಕೋ ॥
ಮಳಲತೆಯುಂ ನಿರಾಕರಿಸಿ ಪೆರ್ಮೆಲೆ ಪೊಂಗೊಡನಂತಿರೊಪ್ಪೆ ಪ |
ಜ್ಜಳಿಸುವ ನೀಳದಿಂ ಸಮೆದ ಪುತ್ತಳಿಯಂತೆ ಪುಳಿಂದಿಯೊಪ್ಪಿದಳ್ ॥

ಭಕ್ಷ್ಯಗಳು.

ನಿಳ್ಪಂ ಬೆಳ್ಪಂ ತಳ್ಪಂ | ತಳ್ಪೊಯ್ದರೆ ಸುಗ್ಗಿಯಚ್ಚವೆಳ್ದಿಂಗಳನೀ ॥
ಗಳ್ಪುರೆಯೆತ್ತಿದರೆಂಬಂ | ತೊಳ್ಪಂ ಗೆಡೆಗೊಂಡು ಸೊಗಯಿಸುವ ಮಂಡಗೆ [ಯುಂ ॥

ಪೊಂಗಿರ್ದಂಗರಪೋಳಿಗೆ | ಯುಂ ಗರಗರನಪ್ಪ ತುಪ್ಪಮಂ ಸಕ್ಕರೆಯುಂ ॥
ಪಿಂಗದೆ ಹೂರಣಮೆನಿಸಿಮ| ನಂಗೊಳಿಪುವನಮೃತಪೂರಮಂ ಹೂರಿಗೆಯುಂ ॥

ಪ್ರಣುತಹಿಮವರಸುರಭಿಧಾ| ರಿಣಿಯುಂ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಪ್ರಿಯಾತುಳಸುಖಕಾ॥
ರಿಣಿಯುಂ ಪೊಸತೆನಿಸುವ ಶಿಖ| ರಿಣಿಯುಂ ರಸರಸಿಕಜನಮನೋಹಾರಿಣಿಯುಂ॥

ಲಡ್ಡುಗೆಯುನಿನಿದೆನಿಪ ಬಿಡು | ಲಡ್ಡುಗೆಯುಂ ತುಪ್ಪದಲ್ಲಿ ತೇಂಕುವ ಕಂಪು ॥
ಳ್ಪಡ್ಡಲಿಗೆಗಳಂ ಬೇಗಂ | ಬಡ್ಡಿಸಿದರ್ ಜಾಣರೆಂಬಿನಂ ಬಾಣಸಿಗರ್ ॥

ರಾಜನೀತಿ.

ನಯಮಿದನಂ ಸಾಮದಿನಪ | ನಯನಂ ದಂಡದೊಳೆ ಗೆಲ್ವುದೆಂತೆನೆ ಕಟುಕ ॥
ತ್ರಯದಿಂದಲ್ಲದೆ ಮಧುರ| ಪ್ರಯೋಗದಿಂ ಕಫಮನಾವನುಪಶಮಯಿಸುವಂ ॥

ಜನಿಯಿಸಿದ ಶೋಕಮನುಳೇ । ಸನದಿಂ ಪೋಗದೊಡೆ ಶಸ್ತ್ರಕರ್ಮಣವನೆಸಪಂ॥
ತನುನಯಕೊಳಗಾಗದನಂ । ಮೊನೆಯೊಳ್ ದಂಡಿಪುದು ನಯಪರಾಕ್ರಮ
ಯುಕ್ತಂ ॥

ಇವನ ಶಾಸನದಿಂದ ಒಂದು ಪದ್ಯವನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ:—

ಕಾರ್ತವೀರ್ಯನ ಕೀರ್ತಿ.

ಮೇರು ನಭಸ್ಸ್ಥಳಂ ಜಳಧಿ ಮತ್ತುತಿಯುನ್ನತಿಸನ್ಮಹತ್ವಗಂ ।
ಭೀರಗುಣಕ್ಕೆ ಮಚ್ಚರಿಪುವೆಂದಮರಾದ್ರಿಯನಿಕ್ಕಿ ಮೆಟ್ಟಿಯಾ ॥
ನೀರದಮಾರ್ಗಮಂ ಪುದಿದು ವಾರಿಧಿಯಂ ಮಿಗೆ ದಾಂಟಿ ಕೀರ್ತಿಯಾ ।
ಶಾರದಮಣರ್ಗೆ ಬಣ್ಣಿಪುದು ಪೆಂಪಿನಲಂಪನೆ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯನಾ ॥

ಕಲ್ಲಯ್ಯ. 1206.

ಈತನು ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ 23 ನೆಯ ಶಾಸನವನ್ನು ಹೇಳಿ ಬರೆದನೆಂದೂ ಇವನು ಲಕ್ಮರಸರ ಮಗನೆಂದೂ ಹುಲಿಗೆರೆಯ ಸೇನಬೋವನೆಂದೂ ಆ ಶಾಸನದ ಅಂತ್ಯಭಾಗದಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಈ ಶಾಸನವು ವೀರಬಲ್ಲಾಳನ ಆಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ 1206 ರಲ್ಲಿ ಬರೆದುದು.

ಈ ಶಾಸನದಿಂದ ಒಂದೆರಡು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ:—

ಶ್ರೀಮದ್ಬಾಲೇಂದುರುಚಿ । ಸ್ತೋಮಾಲಂಕೃತಕಿರೀಟನಘವಿಧ್ವಂಸಂ ॥
ಕಾಮಾಂತಕನಗಜಾತಾ । ಪ್ರೇಮಂ ನಮಗೀಗೆ ವಾಂಛಿತಾರ್ಥಮನೆಂದುಂ ॥

ಹೊನುಗುಂದದ ವೃತ್ತಿ.

ತಿಲಕತಮಾಲತಾಲವಕುಳಂ ಸಹಕಾರಮಶೋಕಚಂಪಕಂ ।
ಕುಳಿರ್ವ ಸರೋಜಷಂಡಮಲದೊಪ್ಪುವ ಮಲ್ಲಿಗೆ ಮಾಧವೀಲತಾ ॥
ವಳಿ ತನಿಗೊರ್ಬಿದಿಕ್ಷುವನವೊಯ್ಯನೆ ತೀಡುವ ಮಂದವಾಯು ಕ ।
ಣ್ಗೊಳಿಸುವುವೆತ್ತನೋಡೆ ಹೊನುಗುಂದದ ವೃತ್ತಿಯತೀವರಮ್ಯದಿಂ ॥

ಜನ್ನ. 1209.

ಈತನು ಯಶೋಧರಚರಿತ, ಅನಂತನಾಥಪುರಾಣ ಎಂಬ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಸ್ಮರತಂತ್ರವೆಂಬ ಗ್ರಂಥವನ್ನೂ ಇವನು ಬರೆದಿರುವಂತೆ ಮೋಹಾನುಭವಮುಕುರ (ಸು. 1500) ಎಂಬ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಈ ಸ್ಮರತಂತ್ರವು ನಮಗೆ ದೊರೆತಿಲ್ಲ.

ಇವನು ಜೈನಕವಿ, ಕಮ್ಮೆವಂಶದವನು, ಕಾಶ್ಯಪಗೋತ್ರದವನು. ಇವನ ತಂದೆ ಹೊಯ್ಸಳನಾರಸಿಂಹನಲ್ಲಿ (1136—1171) ಕಟಕೋಪಾಧ್ಯಾಯನಾಗಿಯೂ ಸುಮನೋಬಾಣ ಎಂಬ ಬಿರುದುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ಶಂಕರನು 1 ; ತಾಯಿ ಗಂಗಾದೇವಿ ; ಈತನು ಆಷಾಢಕೃಷ್ಣ ತ್ರಯೋದಶೀ ರೇವತೀನಕ್ಷತ್ರ ಶಿವಯೋಗದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವನು. ಈತನ ಪತ್ನಿ "ರಾಯದಂಡಾಧಿನಾಥಕೃತಾಂತಂ ಪೆಸರ್ವೆತ್ತ ಚಾಕಣನಪತ್ಯಂ ರೇಚಯುಂ ಪೆತ್ತ ಪುತ್ರಿ" ಲಕುಮಾದೇವಿ. ಈತನ ಗುರು ಕಾಣೂರ್ಗಣದ ಮಾಧವಚಂದ್ರಶಿಷ್ಯನಾದ ಗಂಡವಿಮುಕ್ತರಾಮಚಂದ್ರದೇವಮುನಿ. ಜಗದೇಕಮಲ್ಲ (1138—1150) ನಲ್ಲಿ ಕಟಕೋಪಾಧ್ಯಾಯನಾಗಿಯೂ ಅಭಿನವಶರ್ವವರ್ಮನೆಂಬ ಬಿರುದುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ಎರೆಜನೆಯ ನಾಗವರ್ಮನು 2 ಇವನಿಗೆ ಉಪಾಧ್ಯಾಯನಾಗಿದ್ದನು. ಸೂಕ್ತಿಸುಧಾರ್ಣವವನ್ನು ಬರೆದ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನು (ಸು. 1245) ಈತನ ಸೋದರಿಯ ಗಂಡನು. ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣವನ್ನು ಬರೆದ ಕೇಶಿರಾಜನು (ಸು. 1260) ಇವನ ಸೋದರಳಿಯನು. ಈ ಕವಿ,

ನರಸಿಂಹನ ಚೋಳಕುಲೋ | ದ್ಧರಣನ ಸರ್ವಜ್ಞಭೂಪನೋಲಗದೊಳ್ ನಿಂ ||
ದಿರೆ ದಂಡಾಧೀಶಂ ಕು | ಳ್ಳಿರೆ ಮಂತ್ರಿ ತೊಡಂಕೆ ಕವಿ ಜನಾರ್ದನದೇವಂ ||

ನಾಟ್ಟಿ ಭುಜನಾರ್ದನದೇವಂ—ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಆ ರಾಜನ ಆಸ್ಥಾನಕವಿಯಾಗಿದ್ದುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ದಂಡಾಧೀಶಮಂತ್ರಿಪದವಿಗಳನ್ನೂ ಕೂಡ ಪಡೆದಿದ್ದಂತೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಈತನು ಗಂಡರಾದಿತ್ಯನ ಪೊಳಲಲ್ಲಿ 3 ಅನಂತನಾಥನ ಬಸದಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದಂತೆಯೂ ದ್ವಾರಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ವಿಜಯಪಾರ್ಶ್ವಜಿನೇಶ್ವರನ ಬಸದಿಯ ದ್ವಾರವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದಂತೆಯೂ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. "ತಾನಿತ್ತ ಕೆಯ್ಯಲ್ಲದೊಡ್ಡಿದ ಕೆಯ್ಯಲ್ಲದ ಪೆಂಪು" ಎಂಬುದರಿಂದ ಈತನು ಬಹಳ ಉದಾರಿಯಾಗಿದ್ದಂತೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

ಕನ್ನರನು ಹೊನ್ನನಿಗೂ ತೈಲಪನು ರನ್ನನಿಗೂ ವೀರಬಲ್ಲಾಳನು ತನಗೂ ಕವಿಚಕ್ರವರ್ತಿ ಎಂಬ ಬಿರುದನ್ನು ಕೊಟ್ಟಂತೆ ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ :—

ಕನ್ನರನಾದರದಿಂ ಕುಡೆ | ಹೊನ್ನಂ ಮನವೊಸೆದು ತೈಲಪಂ ಕುಡೆ ರನ್ನಂ ||
ಮನ್ನಿಸಿ ಬಲ್ಲಾಳಂ ಕುಡೆ | ಜನ್ನಂ ಕವಿಚಕ್ರವರ್ತಿವೆಸರಂ ತಳೆದಂ ||

ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ತನ್ನನ್ನು ರನ್ನನಿಗೂ ಹೊನ್ನನಿಗೂ ಹೋಲಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ :—

1. 135 ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ನೋಡಿ.
2. ಜನನಾಥಂ ಜಗದೇಕನಲ್ಲಿ ಕಟಕೋಪಾಧ್ಯಾಯನಾನಾಗವ | ರ್ಮನಿದಾನೀಂತನ ಶರ್ಮವರ್ಮನೆ ಗಡಂ ಜನ್ನಂಗುಪಾಧ್ಯಾಯನಿಂ || ದು ನೃಸಿಂಹಕ್ಷಿತಿಪಾಲನಲ್ಲಿ ಕಟಕೋಪಾಧ್ಯಾಯನಾರೆಂಬ ಸೂಕ್ತಿನವೀನೋಜ್ಜ್ವಲಬಾಣನಪ್ಪ ಸುಮನೋಬಾಣಂ ಕವಿಶ್ರೇಷ್ಠರೊಳ್ ||
3. ಕಿಲಕಿಲದುರ್ಗ

ರನ್ನಂ ವೈಯಾಕರಣಂ । ಜನ್ನಂ ಮೇಣ್ ಕವಿಗಳೊಳಗೆ ವೈಯಾಕರಣಂ ॥
ಪೊನ್ನನಸಹಾಯಕವಿ ಮೇಣ್ । ಜನ್ನಿಗನಸಹಾಯಸುಕವಿ ಕವಿಚಕ್ರಿಗಳೊಳ್ ॥

ಈತನು ತನ್ನ ಯಶೋಧರಚರಿತವನ್ನು ವೀರಬಲ್ಲಾಳನ (1172—1219) ಆಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಶುಕ್ಲವರ್ಷದಲ್ಲಿ—ಎಂದರೆ ಶಕ 1131 ಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾದ 1209 ರಲ್ಲಿ ಬರೆದಂತೆಯೂ [1] ಅನಂತನಾಥಪುರಾಣವನ್ನು ವೀರಬಲ್ಲಾಳನ ಮಗ ವೀರನರಸಿಂಹನ (1220—1235) ಆಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಶಕ 1152 ಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾದ 1230 ರಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದಂತೆಯೂ [2] ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

ಈತನು ಶಕ 1113 ರಲ್ಲಿ—ಎಂದರೆ 1191 ರಲ್ಲಿ—ಹುಟ್ಟಿದ ಚೆನ್ನರಾಯಪಟ್ಟಣದ 179 ನೆಯ ಶಾಸನವನ್ನೂ ಶಕ 1119 ರಲ್ಲಿ—ಎಂದರೆ 1197 ರಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ತರೀಕೆರೆಯ 45 ನೆಯ ಶಾಸನವನ್ನೂ ಬರೆದುದಾಗಿ ಆ ಶಾಸನಗಳ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿರುವ "ಜನ್ನಯ್ಯನ ಕವಿತೆ" "ಉದ್ದಂಡಕವಿಭಾಳನೇತ್ರಂ ಸುಕವಿಜನಮಿತ್ರಂ ಜನ್ನಯ್ಯನ ಕವಿತೆ" ಎಂಬೀ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಈತನು 1191 ರಲ್ಲಿಯೇ ಕವಿತ್ವಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಆರಂಭಿಸಿದುದಾಗಿ ತಿಳಿಯಬಂದರೂ ನಮಗೆ ದೊರೆತಿರುವ ಈತನ ಪ್ರಥಮಗ್ರಂಥವಾದ ಯಶೋಧರಚರಿತೆಯ ರಚನಾಕಾಲವನ್ನೇ ಈತನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೇವೆ.

ಈ ಕವಿಗೆ ಸಾಹಿತ್ಯರತ್ನಾಕರ, ಕವಿಭಾಳಲೋಚನ, ಕವಿಚಕ್ರವರ್ತಿ, ವಿನೇಯಜನಮುಖತಿಲಕ, ರಾಜವಿದ್ವತ್ಸಭಾಕಲಹಂಸ, ಕವಿವೃಂದ ರಕವಾಸವ, ಕವಿಕಲ್ಪಲತಾಮಂದಾರ; ಎಂಬ ಬಿರುದುಗಳೂ; ಜನ್ನಮರಸ ಜನ್ನಯ್ಯ, ಜನ್ನಿಗ, ಜನಾರ್ದನ, ಜಾನಕಿ ಎಂಬ ಹೆಸರುಗಳೂ ಇದ್ದಂತೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

ಈ ಕವಿ ಜಿನಪುರಾಣಕರ್ತೃಗಳಾದ ಪೂರ್ವಕವಿಗಳನ್ನು ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಮರಿಸಿದ್ದಾನೆ:—

ಎನಗನುಕೂಲಮಕ್ಕೆ ಗುಣವರ್ಮನ ಜಾಣ್ಣುಡಿ ಪಂಪನಿಂಪು ಪೊ ।
ನ್ನನ ಬಗೆ ನಾಗವರ್ಮನ ಬಹುಜ್ಞತೆ ರನ್ನನ ಕಾಂತಿ ನಾಗಚಂ ॥
ದ್ರನ ರಸಭಾವಮಗ್ಗಳನ ವಕ್ರತೆ ನೇಮಿಯ ದೇಸೆ ಪುಷ್ಪಬಾ ।
ಣನ ಮೃದುಬಂಧಮೀಕವಿಗಳಲ್ತೆ ಜಿನೇಂದ್ರಪುರಾಣಕರ್ತೃಗಳ್ ॥

---

1. ಶ್ರೀಗಿರಿದುರ್ಗಮಲ್ಲನೃಪರಾಜ್ಯದ ವತ್ಸರಮುತ್ತರೋತ್ತರ । ಕ್ಕಾಗಿರೆ ಶುಕ್ಲದಾಶ್ವಯುಜ ಕೃಷ್ಣದ ಪಂಚಮಿ ಪೂರ್ಣತಾ ॥ ರಾಗುರುವಾಗೆ ಭೂತಳಸೊಳೀಕೃತಿ ಪೆತ್ತುದು ಸುಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯಂ । ಚಾಗದ ದಾನದಗ್ಗಳಿಕೆಯಂ ಪಡೆದಂ ಕವಿಭಾಳಲೋಚನಂ ॥

2. ಶಕಸಂವತ್ಸರಮುಂದು ಸಾಸಿರದನೂರೈವತ್ತೆರಡುಸಲ್ವಿನಂ । ವಿಕೃತಾಬ್ದಂ ಬರೆ ಚೈತ್ರಶುದ್ಧದ ತಮಿಾದೇವೇಜ್ಯನೊಳ್ ಪುಷ್ಯತಾ ॥ ರಕದೊಳ್ ಮಾಡಿಸಿದಂ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯನನಂತಶ್ರೀಪುರಾಣಕ್ಕೆ ಕ । ವೃಕುಲಾಂಭೋರುಹಭಾನು ಜನ್ನಮರಸಂ ಸಾಹಿತ್ಯರತ್ನಾಕರಂ ॥

ಈತನನ್ನು ಆಂಡಯ್ಯ (ಸು. 1235), ಕಮಲಭವ (ಸು. 1235), ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ (1245), ಕುಮುದೇಂದು (ಸು. 1275), ಮಧುರ (ಸು. 1385), ಮಂಗರಸ (ಸು.1509), ನಂಜುಂಡ (ಸು. 1510), ಬಾಹುಬಲಿ (ಸು. 1600) ಮೊದಲಾದ ಕವಿಗಳು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ತನ್ನ ತನುಜಾತೆಯ ಕೃತಿವೇ | ಟ್ಟನ್ನಂ ನೀನಲ್ಲದಿಲ್ಲವೆಂದತಿಮುದದಿಂ ||
ಮನ್ನಿಸಿ ಸಲಹುಗೆ ಸತ್ಕವಿ | ಜನ್ನಂ ಜಾಣೆಸೆಯುಲಿತ್ತ ನುಡಿಗಳನೆನ್ನಂ ||
ಸರ್ವರ ಸಮ್ಮತವೆನಗಿದು | ಗರ್ವದ ಮಾತಲ್ಲ ಶಾಸ್ತ್ರಲೌಕಿಕಕಲೆಯೊಳ್ ||
ಓರ್ವರಿದ ನೇಮಿಜನ್ನಮ | ರಿರ್ವರೆ ಕರ್ಣಾಟಕೃತಿಗೆ ಸೀಮಾಪುರುಷರ್ ||

[ಮಧುರನ ಧರ್ಮನಾಥಪುರಾಣ]

ಬಲ್ಲಿದ ಕರ್ಣಾಟಕವಿಗಳೆಲ್ಲರ ಗೆಲ್ದು | ಬಲ್ಲಾಳಭೂಮೀಶ್ವರನಾ |
ನಿಲ್ಲದೆ ಮೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಂಡ ಜನ್ನನ ಪದ | ಪಲ್ಲವಗಳಿಗೆಱಗುವೆನು ||

[ನಂಜುಂಡನ ಕುಮಾರರಾಮನ ಕಥೆ

ತನ್ನ ಕವಿತಾಚಾತುರಿಯನ್ನೂ ಗುಣಾದಿಗಳನ್ನೂ ಈ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ:—

ಆ ನೃಪನ ಸಭೆಯೊಳಖಿಳಕ | ಳಾನಿಪುಣರ ನಟ್ಟನಡುವೆ ಬೆಟ್ಟಿತ್ತಿ ಗೆಲಲ್ ||
ತಾನೆ ಚತುರ್ವಿಧಪಂಡಿತ | ನೇನೆಂಬುದೊ ಸುಕವಿಭಾಳಲೋಚನನಳವಂ ||
ನವವೈಯಾಕರಣಂ ತ | ರ್ಕವಿನೋದಂ ಭರತಸುರತಶಾಸ್ತ್ರವಿಳಾಸಂ ||
ಕವಿರಾಜಶೇಖರಂ ಯಾ | ದವರಾಜಚ್ಛತ್ರನಖಿಳಬುಧಜನಮಿತ್ರಂ ||
ಚದುರರ ನಿಧಿ ಚಲದ ನೆಲೆ ಚಾ | ಗದ ಸಾಗರಮಣ್ಮನಾಗರಂ ಪೆಂಪಿನ ಸಂ ||
ಪದಮಾಯುದಾಯುಮಾರೆಂ | ಬುದೊ ಜನ್ನಂ ಕಮ್ಮೆಕುಲದ ತೊಡವಿನ ರನ್ನಂ ||
ಚಂದನಪಂಕದೊಳ್ ಪರಿಮಳಂ ಮೆಱೆವಂತಿರೆ ಬಂಧದೊಳ್ ರಸ |
ಸ್ಯಂದಿಗಳಾದ ಮಾತು ಮನಮಂ ಸಲೆ ಸೋಲಿಸೆ ಪೇಟ್ದು ಲೋಕದೊಳ್ ||
ಸಂದ ಜನಾರ್ದನಂ ಸುಕವಿವಲ್ಲಭನಾತನಮುಂದೆ ಗಣ್ಯರೇ |
ಚಂದದ ಬಳ್ಳಿಸಂಕಲೆಯೊಳಕ್ಕರಮಂ ಸೆಱೆಗೆಯ್ವ ಕಕ್ಕಸರ್ ||
ಪಳುಕಿನ ಕಪ್ಪುರವಳುಕಿನ | ಮಳೆಯಜರಿಂಗಡಲ ಪೊಳೆವ ಮುತ್ತಿನ ಬೆಳ್ದಂ ||
ಗೆಳೆ ಸಿರಿಗೆ ಸಂಗೆ ಮರ್ಪುವು | ಪಳಚನೆ ಕವಿಭಾಳನೇತ್ರನಿಡುವ ಪದಂಗಳ್ ||
ಉಭಯಕವಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯು | ಸಭೆಯಂ ಪುಗಲಣ್ಮಲೆತ್ತು ಪದಮಾತ್ರಾರ್ಥರ್ |
ಪ್ರಭವಕಲಂಕವಲಂಕಾ | ರಭಾವರಸರೀತಿದೂಷಣಾಭಾಸಂಗಳ್ ||

* * * *

* * * * ನವಸುಪ್ರಯೋಗತ ||

ತ್ವರತೆಗೆ ಜೇಷೆ ಪಂಡಿತರನಟ್ಟಿಕ್ಕೆ ಕೇಳದ ನೋಡದಾಸೆವ |
ಟ್ಟರದಸಹಾಯನಲ್ತೆ ಸಕಳಾನ್ವಯದೊಳ್ ಕವಿಭಾಳಲೋಚನಂ !
ಪರಮಶ್ರೀಜಿನಪಾದಪಲ್ಲವನಿತಾಂತಂ ನಿರ್ಮಳಂ ಜೈನವುಂ |
ದಿರನಿರ್ವಾಣಧನಂ ವಿನೇಯನಿಧಿ ಗಂಗಾನಂದನಂ ಶಾಚಿ ಶಂ ||
ಕರಪುತ್ರಂ ಕವಿ ಕಮ್ಮೆವಂಶನಧಿಕಜ್ಞಂ ಕಾಶ್ಯಪಂ ಮಾನವೋ |
ತ್ತರನೆಂದೇಪೊಗಪ್ವೆಂ ಕವೀಂದ್ರಪರಿಷದ್ಭಾಳಾಕ್ಷನಂ ಜನ್ನನಂ ||

ಇವನ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ :—

ಯಶೋಧರ ಚರಿತೆ.

ಇದು ವರ್ಣಕಪ್ರಬಂಧವು; ಇದರಲ್ಲಿ ಗದ್ಯಭಾಗವೇ ಇಲ್ಲ; ಸುಮಾರು ಎಂಟುಹತ್ತು ವೃತ್ತಗಳು ಹೊರತು ಉಳಿದುವೆಲ್ಲಾ ಕಂದಪದ್ಯಗಳೇ ಆಗಿವೆ. ಈ ಗ್ರಂಥವು 4 ಅವತಾರಗಳಾಗಿ ಭಾಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ಕಂದ ವೃತ್ತ ಸಹ 311 ಇವೆ. ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ—ಮಾರಿದತ್ತನೆಂಬ ರಾಜನು ಮಾರಿಗೆ ಬಲಿಕೊಡುವು ದಕ್ಕಾಗಿ ಇಬ್ಬರು ಕುಲೀನರಾದ ಹುಡುಗರನ್ನು ಹಿಡಿದು ತರಿಸಿದಾಗ ಅವರು ಹೇಳಿ ದ ಪೂರ್ವ ಕಥೆಯಿಂದ ಪರಹಿಂಸಾಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅವರನ್ನು ಬಿಡುಗಡೆಮಾಡಿ ಅವನು ತಪಂಬಟ್ಟನು—ಎಂಬ ಕಥೆ ಹೇಳಿದೆ. ಇದೇ ಕಥೆಯನ್ನು ಈ ಕವಿಯ ಕಾ ಲಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ ಇತರಕವಿಗಳು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಾಕೃತದಲ್ಲಿಯೂ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಯೂ ಒರೆದಿದ್ದರೆಂಬಂಶವು ಈ ಪದ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ:—

ಕ್ಷಿತಿಯೊಳ್ ಸಂಸ್ಕೃತದಿಂ ಪ್ರಾ | ಕೃತದಿಂ ಕನ್ನಡದಿನಾದ್ಯರಾರೀಕೃತಿಯಂ ||
ಕೃತಿಮಾಡಿಧರವರ್ಗಳ ಸ | ನ್ಮತಿ ಕೆಯ್ಗುಡುಗೆಮಗೆ ಸರಸಪದಪದ್ಧತಿಯೊಳ್ ||

ಈ ಗ್ರಂಥದ ರಚನಾವಸರವನ್ನೂ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯವನ್ನೂ ಕವಿ ಈ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ:—

ಶ್ರಾವಕಜನದುಪವಾಸಂ | ಜೀವದಯಾಪ್ಷ್ಟಮಿಯೊಳಾಗೆ ಪಾರಣೆ ಶಿವಿಗ ||
ಳ್ಗೀವಸ್ತುಕಥನದಿಂದು | ದ್ಭಾವಿಸೆ ಕವಿಭಾಳಲೋಚನಂ ವಿರಚಿಸಿದಂ ||
ಇತಿಹಾಸವೆಂಬ ವಿಮಳಾ | ಮೃತವಾರ್ಧಿಯೊಳೊಗೆದ ಕಲ್ಪಕುಜದಂತೆ ರಸಾ||
ನ್ವಿತವಾದೀಕೃತಿ ಬುಧಸಂ | ತತಿಗಕ್ಷಯಸುಖಮನೀವುದೊಂದಚ್ಚರಿಯೇ ||

ಗ್ರಂಥಾವತಾರದಲ್ಲಿ 20 ನೆಯ ತೀರ್ಥಕರನಾದ ಮುನಿಸುವ್ರತನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿ ದ್ದಾನೆ. ಬಳಿಕ ಸಿದ್ಧಾದಿಗಳನ್ನೂ, ವೀರಸೇನ, ಜಿನಸೇನ, ಸಿಂಹನಂದಿ, ಕೊಂಡಕುಂದ, ಸಮಂತಭದ್ರ, ಗುಣಭದ್ರ, ಪೂಜ್ಯಪಾದ ಎಂಬಿವರುಗಳನ್ನೂ ಹೊಗಳಿದ್ದಾನೆ. ಅನಂ ತರ—ಪುಲಿ ಪಾಯೆ ಗುರುಗಳ್ 'ಸಳ ಪೊಯ್' ಎಂದು ಕುಂಚದ ಸೆಳೆಯಂ ಕೊ ಡಲು ಪುಲಿಯನಟ್ಟಲು ಹೊಯ್ಸಳನಾದನು. ಅವನ ಮಗ ವಿನಯಾದಿತ್ಯ; ಆತನ

ಪುತ್ರ ಎರೆಯಂಗ; ಅವನ ಸುತ ಬಿಟ್ಟಿದೇವ; ಆತನ ಮಗ ನರಸಿಂಹ; ಅವನ ಪುತ್ರ (ವೀರಬಲ್ಲಾಳ—ಎಂದು ಹೊಯ್ಸಳರಾಜರ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಹೇಳಿ, ವೀರಬಲ್ಲಾಳನು 1172—1219) ತನಗೆ ಸ್ವಾಮಿಯಾದುದರಿಂದ ಅವನನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಗ್ರಂಥಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ—ಅಸಹಾಯಶೂರನ ಭುಜಕ್ಕೆ ಜಯಂ ಸಮಸಲ್ಗೆ—ಎಂದು ವೀರಬಲ್ಲಾಳನನ್ನು ಆಶೀರ್ವದಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅವತಾರಗಳ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಈಗದ್ಯವಿದೆ—

ಇದು ಪರಮಜಿನಸಮಯಕುಮುದಿನೀಶರಚ್ಚಂದ್ರಚೈತ್ರಚಂದ್ರಮಸದಮಳರಾಮಚಂದ್ರಮುನೀಂದ್ರಪದಭಕ್ತಂ ಜಾನಕಿ ಮಾಡಿದ ಯಶೋಧರಚರಿತದೊ [ಳ್.

ಈತನ ಬಂಧವು ಲಲಿತವಾಗಿಯೂ ಮಧುರವಾಗಿಯೂ ಗಂಭೀರವಾಗಿಯೂ ಹೃದಯಂಗಮವಾಗಿಯೂ ಇದೆ. ಈತನನ್ನು ಮಧುರನು 'ಕರ್ಣಾಟಕವಿತೆಗೆ ಸೀಮಾಪುರುಷಂ' ಎಂದು ಹೊಗಳಿರುವುದು ಉಚಿತವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಈತನ ಪದ್ಯಗಳು ನಿರರ್ಗಳವಾಗಿ ಓಡುವುದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ.

ಈ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ. —

ಮಾರಿಯ ಗುಡಿ.

ಶಿಶಿರಮನೆ ಪಿಡಿದು ಪರಕೆಗೆ | ಬಸಂತನಲವೊರ್ದ ಮಾವಿನಡಿಮಂಚಿಕೆಯೊಳ್ ‖
ಕುಸುರಿದಜೆದಡಗಿನಂತೆವೊ | ಲೆಸೆದುವು ತದ್ವನದೊಳೆಸೆವ ಮುತ್ತದ ಮುಗುಳ್ಗಳ್ ‖

ತಾಳುಗೆಯನುಚಿರ್ ನೆತ್ತಿಯ | ಗಾಳಂ ಗಗನದೊಳೆಬಿಲ್ವ ಮಾರಿಯ ಬೀರರ್ ‖
ಪಾಳೆಯೊಳೆಸೆದರ್ ಪಾಪದ | ಜೋಳದ ಬೆಳಸಿಂಗೆ ಬೆರ್ಚುಗಟ್ಟಿದ ತೆಱದಿಂ ‖

ದೆಸೆದೆಸೆಗೆ ನರಶಿರಂ ತೆ | ತ್ತಿಸಿ ಮೆಱೆದುವು ಮದಿಲೊಳಬ್ಬೆ ಪೇರಡಗಿನ ಪೆ ‖
ರ್ಚಸನದೆ ಪೊಱಗಣ ಜೀವ | ಪ್ರಸರಮುಮಂ ಪಲವು ಮುಖದಿನವಲೋಕಿಪವೋಲ್ ‖

ಮಾರಿ ಮಲಯಾನಿಲಂ ನವ | ನೀರಜವನಮೆಂಬ ಕೆಂಡದೊಳ್ ದಂಡನಮು ‖
ಸ್ಕಾರಂ ಬಂದಪನೆತ್ತುವ | ಧಾರಿಪುದೆಂಬಂತಿರುಲಿದುವರಗಿಳಿ ಬನದೊಳ್ ‖

ವಸಂತಂ.

ಬಾಳಲರ್ಗುಡಿ ಪಿಕರುತಿ ಬಾ | ಯ್ಕೋಳಿಕೆ ಮಾಂದಳಿರ ಕೆಂಪುದೀವಿಗೆಯೆನೆ ಭೂ ‖
ಪಾಳಂ ಬರೆ ಶೋಭಿಪ ವನ | ಪಾಳನವೋಲ್ ಮುಂದೆ ಬಂದುದಂದು ವಸಂತಂ ‖

ಪೊಂಬಾಳೆ ಚಾಮರಂ ಜಂ | ದ್ರಂ ಬೆಳ್ಗೊಡೆ ಕೇಳಿಶಿಖರಿ ಸಿಂಹಾಸನಮಾ ‖
ಯ್ತೆಂಬಿನೆಗಮಂಗಜಂ ಮಾ | ವೆಂಬ ಕುಮಾರಂಗೆ ಪಟ್ಟಮಂ ಕಟ್ಟಿಸಿದಂ ‖

ಉಪ್ಪರಿಗೆ.

ಕಾರಿರುಳೊಳವೆಳವಿಸಿಲಂ | ಪೂರೆಂಬಲಿಯಿಪುವು ಬೀದಿಯೊಳ್ ನಿಜರುಚಿಯಿಂ ||
ಹೀರೆಯು ಹೂವಿನ ಬಣ್ಣದ | ನೇರಾಣಿಯು ಕುಸುಂಬೆಸದ ನೆಲೆವಾಡಂಗಳ್ ||

ಅರಮನೆ.

ಪರಿಮಳದ ತೊಂಬನೆತ್ತಿದ | ನರಲಂಬಂ ಜನಮನೋವನಕ್ಕೆನೆ ಕಾಳಾ ||
ಗುರುಧೂಮಲತಿಕೆ ಜಾಳಾಂ | ದರದಿಂದೊಗೆದುದು ಕಪೋತಪಕ್ಷಚ್ಛುರಿತಂ ||

ನವಿಲು.

ನವರತ್ನದ ಪಂಜರದೊಳ್ | ದಿವಿಜಶರಾಸನದ ಮುಚಿಯನಿರಿಸಿದವೋಲ್ ಸು ||
ತ್ತುವ ಸೋಗೆಯ ಸುತ್ತಿನೊಳಾ | ಡುವ ಕೇಕಿಯ ಭಂಗಿ ಲೋಕಮಂ ಸೋ
[ಲಿಸುಗುಂ ||

ವೀರಬಲ್ಲಾಳಸ್ತುತಿ.

ಪರನೃಪರ ರಾಜ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯ|ಕುರುಳಾಕರ್ಷಣದೆ ನೀಳ್ದತೋಳ್ ಮೆಷೆವುವು ಪೇ||
ರುರದೊಳ್ ನೆಲಸಿದ ಲಕ್ಷ್ಮೀ | ಕರಿಣಿಗೆ ಬಾಳಿಸಿದ ರನ್ನದಮಳ್ಗಂಬದವೋಲ್||
ನಿನಗೆ ಶುಭಮೆಂದ ವಂದಿಯ | ಮನೆಯಂಗಣದೊಳಗೆ ಪಣ್ತು ಪರ್ವಿದ ಮಂ
[ದಾ ||
ರನವೇರುಪಾರಿಜಾತದ | ಬನದೊಳ್ ಸಿರಿ ಮೆಷೆವುದಲ್ತೆ ವನಕೇಳಿಗಳಂ || 1
ಬಳೆಗೋದುದು ಕೀರ್ತಿ ದಿಶಾ| ಕಳಭಂಗಳ ನಿಗ್ಗವಂಗಳೊಳ್ ರಿಪುಕಾಂತಾ ||
ವಳಿಯನೆ ಭವತ್ಪ್ರತಾಪಂ | ಬಳೆಗಳೆಯಿಸೆ ತಾನದರ್ಕೆ ಮಚ್ಚರಿಸುವವೋಲ್||

ಅನಂತನಾಥಪುರಾಣ.

ಇದು 14 ನೆಯ ತೀರ್ಥಕರನಾದ ಅನಂತನಾಥನ ಚರಿತವು; 14 ಆಶ್ವಾಸಗಳಾಗಿ ಭಾಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಈ ಗ್ರಂಥನನ್ನು ಕವಿ "ಅರುಹನ ಮೂರ್ತಿಯಂತಿರೆ ನಿರಾಭರಣಂ ಮೆಷೆಯಲ್ಕೆ ಪೇಟ್ದಪೆಂ ಚರಿತಪುರಾಣಮಂ" ಎಂಬ ತನ್ನ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಅಲಂಕಾರಗಳಿಲ್ಲದಂತೆ ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಪುರಾಣಕ್ಕೆ ದೋರಸಮುದ್ರದ ಶಾಂತೀಶ್ವರನ ಬಸದಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಮಾಡಿಸಿದಂತೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.

ಗ್ರಂಥಾವತಾರದಲ್ಲಿ ಅನಂತನಾಥನ ಸ್ತುತಿಯಿದೆ. ಬಳಿಕ ಸಿದ್ಧಾದಿಗಳನ್ನೂ ಸರಸ್ವತಿಯನ್ನೂ ಯಕ್ಷಯಕ್ಷಿಯರನ್ನೂ ಜೈನಶಾಸನವನ್ನೂ ಶ್ರುತಕೇವಲಿಗಳನ್ನೂ ಹೊಗಳಿ ಅನಂತರ ಗೃಧ್ರಪಿಂಛನಿಂದ ಸ್ವಗುರುವಾದ ಗಂಡವಿಮುಕ್ತರಾಮಚಂದ್ರ ದೇವಮುನಿಯ ವರೆಗೆ 2 ಪರಿವಿಡಿಯಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾನೆ. ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ಲಕ್ಷ್ಮಾದೇವಿ

1. ಈ ಪದ್ಯವು ಸೂಕ್ತಿಸುಧಾರ್ಣವದಲ್ಲಿ ಉದಾಹೃತವಾಗಿದೆ. 2. ಗೃಧ್ರಪಿಂಛ, ಕೊಂಡಕುಂದ, ಜಟಾಸಿಂಹನಂದಿ, ಭೂತಬಲಿ, ಪುಷ್ಪದಂತ, ಜಿನಸೇನ, ವೀರಸೇನ, ಸಮಂತಭದ್ರ, ಗುಣಭದ್ರ, ಪೂಜ್ಯಪಾದ, ಅಕಳಂಕ, ಕಾಣೂರ್ಗಣದ ಇಂದ್ರನಂದಿ, ಗುಣಚಂದ್ರ, ಇವನ ಮಕ್ಕಳು ಕನಕಚಂದ್ರ ಮಾಧವಚಂದ್ರರು, ಮಾಧವಚಂದ್ರಶಿಷ್ಯ ತನ್ನಗುರು ಗಂಡವಿಮುಕ್ತ ಶಿಖಾಮಣಿ ರಾಮಚಂದ್ರದೇವಮುನೀಂದ್ರ.

ಯ ಗುರುಗಳ ಪ್ರಸಿದ್ಧಾಚಾರ್ಯರೊಳಗೆ—ಜಾವಳಿಗೆಯ ಮುನಿಚಂದ್ರ, ಅವನ ಶಿಷ್ಯ ಕುಲಭೂಷಣ; ಸಕಲಚಂದ್ರ, ಇವನ ಮಗ ಮಾಧವಚಂದ್ರ, ಇವನ ಶಿಷ್ಯ ಬಾಲ ಚಂದ್ರಕವಿಕಂದರ್ಪ—ಇವರುಗಳನ್ನು ಹೊಗಳಿದ್ದಾನೆ. ಗ್ರಂಥಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ "ನರ ಸಿಂಹಂ ಸ್ಥಿರರಾಜ್ಯೋದ್ಭವಲಕ್ಷ್ಮಿಯಿಂದೆ ಸುಖಮಿರ್ಕೆ" ಎಂದು ಈ ಗ್ರಂಥರಚನಾ ಕಾಲದಲ್ಲಿದ್ದ ತನ್ನ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ವೀರನರಸಿಂಹನನ್ನು (1220—1235) ಆಶೀರ್ವದಿ ಸುತ್ತಾನೆ. ಆಶ್ವಾಸಗಳ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಗದ್ಯವಿದೆ:—

ಇದು ಪರಮಜಿನಸಮಯಭುವನವಸಂತಸಂತಾನಾರಾಮರಾಮಚಂದ್ರಪ್ರಸಾ ದಾಸಾದಿತರತ್ನತ್ರಯಾಭರಣಕಿರಣಪ್ರಸನ್ನಾಂತಃಕರಣ ಕವಿಚಕ್ರವರ್ತಿಬಿರುದಕ ವಿಭಾಳಲೋಚನ ಜನಾರ್ದನದೇವವಿರಚಿತಮಪ್ಪನಂತನಾಥಪುರಾಣದೊಳ್.

ಈ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ:—

ವಸಂತ.

ನನೆದೋಱಿತ್ತು ದಿಗಂತಿ ಮುಂತೆ ಪನೆಗಳ್ ತೋರ್ಪಂತೆ ತೆಂಗಾಳಿ ಕೆಂ |
ಗೊನರೊಳ್ ದಟ್ಟಡಿಯಿಟ್ಟುದೊಳ್ನಗೆ ಪೊದಟ್ಟಿತ್ತುಬ್ಬದೊಳ್ ಕೋಕಿಳಂ ||
ಕೊನರಂ ಕರ್ಚಿ ತೊದಳ್ಚುರಂಗೆಡೆದುದೆತ್ತಂ ನಂದನಶ್ರೀಯ ನಂ |
ದನನಾನಂದನನನ್ಯಜಂಗಣುಗನಾಯ್ತಂತಾವಸಂತಾಗಮಂ ||

ಬೆಳುದಿಂಗಳು.

ಬಳವೈರಿಯೆಂಬ ಸಾಧಕ | ನಿಳೆಯಂ ಪೊಸಮೂಸೆಮಾಡಿ ಶಶಿಮಂಡಲಮಂ ||
ಗುಳಿಗೆಯಿಡೆ ತಿಮಿರಕಾಳಿಕೆ | ತಿಳಿದಂತಿರೆ ಜಳಕನಾಯ್ತು ಪೊಸವೆಳ್ದಿಂಗಳ್ ||
ಕುಸುಮಂ ಗಂಧಾನುಮೇಯಂ ಗಮನಕಮನಹಂಸಾಳಿ ಶಬ್ದಾನುಮೇಯಂ |
ರಸನಾಸ್ವಾದಾನುಮೇಯಂ ಮಧು ಮಲಯರುಹಕ್ಷಾಮಕರ್ಪೂರಮುಕ್ತಾ ||
ವಿಸರಂ ಸ್ಪರ್ಶಾನುಮೇಯಂ ದಿಟಮೆನೆ ಘಟಿಕಂಬೆತ್ತು ಬೆಳ್ದಿಂಗಳಂ ತು |
ಟ್ಟಸೆ ಲೋಕಂ ಚಂದ್ರಕಾಂತೋಪಲದ ಮಯಣದಿಂ ಮಾಡಿದಂತಿರ್ದುದಾಗಳ್ ||
ಮುಗಿವ ಸರೋಜವಾಲೆಗಮುರಲ್ವಸಿತೋತ್ಪಲಮಾಲೆಗಂ ಮನಂ |
ತ್ರೆಗೆಬಗೆಯಾಗೆ ಸೈರಿಸದೆ ಷಟ್ಪದಸಂತತಿ ರಾಜಬಾಧೆಯಿಂ ||
ಸುಗಿವ ನವಪ್ರಸಾದಫಲದಿಂದವಿವಾಪ್ತಜನಕ್ಕೆ ಕೂರ್ತ ಬಂ |
ಧುಗಳೆಡೆಯಾಡುವ ತೆರೆಡೆಯಾಡಿದುವಂಬುರುಹಾಕರಂಗಳೊಳ್ ||

ಸಂಪಗೆ.

ಸೊಡರ್ಗುಡಿಯುಗೆಯುಂ ಪಚ್ಚೆಯ | ಪಡಲಗೆಗಳೊಳಡಕಿಲಿಟ್ಟು ರತಿ ಪೊಯ್ದು ಪೊಲೇಂ |
ಜಡಿದುದೊ ಸಂಪಗೆ ನನೆಯಿಂ | ಜಡಿದುದು ಮಧುಲಕ್ಷ್ಮಿ ತೊಟ್ಟ ಪೊಸಪೊಂದೊಡವಂ ||

ಮಲ್ಲಿಗೆ.

ಮುಳಿದುಬಿದೋಪರಳ್ಗೆರ್ದೆ ಪುಗುಲ್ತಿರಿವಂತೆ ಕರಂ ಮುಗುಳ್ತು ನಾ
ಣೊಳಗುಸಡಿಲ್ವಿನಂ ಪೊರೆ ಸಡಿಲ್ದು ಕದಂಪು ಬೆಳರ್ತು ಬಾಡಿ ಪೊ ॥
ಟ್ಟಳಿಸಿ ಬೆಳರ್ತ ಮುದ್ರಿಸಿದ ಬಾಯ್ಗಳಲರ್ ಬಿರಿವಂತು ಕಂಪು ಕೆ ।
ಯ್ಗೊಳೆ ಬಿರಿದತ್ತು ತುಂಬಿ ನೆಪೆವಲ್ಲಿಗೆ ಮಲ್ಲಿಗೆ ಸಂತೆಯಂತೆವೋಲ್ ॥

ಕೋಕಿಲೆ.

ಎಳಲತೆ ಪೆಕ್ಕಣಿಕ್ಕೆ ತಳಿರಂ ತೆಗೆದುಟ್ಟಳೆದರ್ಕೆ ನಟ್ಟುವಂ ।
ಮಳೆಯುಸವಿಾರಣಂ ಪನಸರಂಗಳೊಳಿಂತಿವೆ ಪಣ್ಣಿಬಂಧ ಮ ॥
ದ್ದಳೆ ಮಧುದೂತಿ ನಾಗಲತೆ ಮಲ್ಲಿಗೆ ಮಾಳತಿ ಬನ್ನಿಮೆಂದು ಸೂ ।
ಳ್ವಳನವೊಲೆತ್ತಲುಂ ಕರೆಗುಮಾಬನದೊಳ್ ಕಿಸುಗಣ್ಣ ಕೋಕಿಲಂ ॥

ಸಿಂಹೀಪ್ರಸವ.

ಕಡೆವಾಯುಂ ಬಿರ್ಚಿ ಜೆನ್ನಂ ಕುಸಿದು ನೆಗಪಿ ವಾಲಾಗ್ರಮಂ ಬೇನೆಯಿಂದೂ ।
ಳಿಡುತುಂ ಶೈಲಾಗ್ರದೊಳ್ ಕುಕ್ಕುಳಿಸಿ ಮಱುಕದಿಂದೀಂಬ ಸಿಂಹೀಕಿಶೋರಂ॥
ನಡುಸೂಲೊಳ್ ಸಿಲ್ಕಿ ಕಣ್ಣಂ ತೆಪೆದಿಭಪತಿಯುಂ ತಾಱಲೊಳ್ ಕಂಡು ಕಾ
[ಯ್ಪಂ ।
ನಡುವಾಯ್ದಾತಾಯ್ಗೆ ದುಃಖಪ್ರಸವಸಮಯದೊಳ್ತಂದುದಂತೊಂದಲಂಪಂ॥

ಸೌಂದರ್ಯ.

ಅಲರಂಬಂ ಶಶಿಬಿಂಬದಿಂ ಸಮೆದವೋಲ್ ಕೂರ್ಪಿಂಗೆಡರ್ಪಾದ ಕ ।
ಣ್ಮಲರ್ಗಳ್ ದರ್ಪಣರತ್ನಮಂ ತಿರುಳೆ ವಿಂಚಿಂದೊಪ್ಪನಿಟ್ಟಂತಿರು ॥ [ನಿ ।
ಜ್ಜ್ವಲಿಪಾಸ್ಯಂ ಪೊಸಮುತ್ತನಾಯ್ದುಮರ್ದಿನೊಳ್ ತೊಯ್ದಂತೆ ನೇರ್ಪಟ್ಟ
ರ್ಮಲದಂತಚ್ಛವಿ ಚೇಡಿದರ್ಗೆ ವರವೀವಂತಾಯ್ತು ಮಾಕಾಂತೆಯಾ ॥

ಕವಿತ್ವದ ಸಹೃದಯಸಾಪೇಕ್ಷತೆ.

ಎನಿತನೊಱಲ್ದು ಪೇಳ್ದ ಕವಿಯೀವನದಂ ಪೆಸರಿಟ್ಟು ಮೆಚ್ಚಬ ।
ಲ್ಲನನಱಸಲ್ಕೆ ವೇಳ್ಪುದವನಂ ಜಗದೊಳ್ ಪಡೆಯಲ್ಕೆ ಬಾರದಾ ॥
ತನ ಮುಖದಿಂದಮಲ್ಲದದು ಸಲ್ಲದು ಕಟ್ಟಿಯುಮೇನೊ ಮಾಲೆಗಾ ।
ಱನ ಪೊಸಬಾಸಿಗಂ ಮುಡಿವ ಭೋಗಿಗಳಿಲ್ಲದೆ ಬಾಡಿಪೋಗದೇ ॥

ಈತನು ಬರೆದಿರುವ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ —

ಚೆನ್ನರಾಯಪಟ್ಟಣ 179; 1191.

ಇದು ತಾಮ್ರಶಾಸನವು. ಇದರಲ್ಲಿ ವೀರಬಲ್ಲಾಳನ ಶ್ರೀಕರಣಪ್ರಧಾನನಾದ ಮಾಚಿದೇವನು ಅಗ್ರಹಾರವನ್ನು ಬಿಡಿಸಿಕೊಟ್ಟಂತೆ ಹೇಳಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಒಂದೆರಡು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ:—

ವರಾಹಸ್ತುತಿ.

ಶ್ರೀವಧುವಿಂಗೆ ಪೀಲಿದಪ್ಪೆಯಿರ್ಪವೊಲಿರ್ದುದು ಕೋಡೊಳಿರ್ದ ಧಾ |
ತ್ರೀವಳಯಂ ಸಮುದ್ರಮದು ಝಲ್ಲರಿಯಿರ್ಪವೊಲಿರ್ದುದಾಂತ ದಂ ||
ಷ್ಟ್ರಾವರಶೋಭೆ ತೆತ್ತಿಸಿದ ಮುತ್ತಿನ ಕಾವುವೊಲಿರ್ದುದಿಂತು ಸ |
ದ್ಭಾವಮನಾಳ್ದ ಸೂಕರವರಂ ಪೊರೆಗೀಗಿರಿದುರ್ಗಮಲ್ಲನಂ ||

ಹೊಯ್ಸಳರ ಧ್ವಜ.

ಅಲಗಿಂ ಸಿಂಗಮನಿಱಿದನ | ಕಲಿತನಮಂ ನಗುವ ತೆಱದೆ ಮೆಱೆವುದು ಸಳೆಯಿಂ||
ಪುಲಿವೊಯ್ದ ಕುಱುಪು ಪೊಯ್ಸಳ | ಕುಲತಿಲಕರ ಮತ್ತಗಜದ ಟೆಕೆಯದೊ
[ಳಗಳ್ ||

ತರೀಕೆರೆ 45; 1197.

ಇದರಲ್ಲಿ ವೀರಬಲ್ಲಾಳನ ದಂಡನಾಯಕನಾದ ಅಮಿತನು ತಾನು ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಮಾಡಿದ ಅಮೃತೇಶ್ವರ ದೇವರ ಅಂಗಭೋಗಾದಿಗಳಿಗೆ ದತ್ತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟಂತೆ ಹೇಳಿದೆ ಈ ಶಾಸನದಿಂದ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ:—

ಹರಿಹರಸ್ತುತಿ.

ಸಿರಿಯುಲರ್ಗಣ್ಣ ಬೆಳ್ವೆಳಗಿನಿಂ ಪುದಿದಂಬುಜನಾಭನೀಶನಂ |
ತಿರೆ ಗಿರಿಜಾಕಟಾಕ್ಷರುಚಿಗಳ್ ಪುದಿದೀಶನುಮಬ್ಜನಾಭನಂ ||
ತಿರೆ ಜನಸಂಸ್ತವಂ ತಮಗೆ ಪಲ್ಲಟಮಪ್ಪಿನಮೊಪ್ಪಿ ತೋಱುವಾ |
ಹರಿಹರದೇವರೊಲ್ದಮಿತನಂ ಪರಿರಕ್ಷಿಸುತಿರ್ಕೆ ಸಂತತಂ ||

ಬ್ರಹ್ಮನು.

ಸಿರಿಯಂ ಕೌಸ್ತುಭರತ್ನಮಂ ಹರಿಯನಂತಾಶಂಖಮಂ ಚಕ್ರಮಂ |
ಭರದಿಂ ಪೇಱೆ ಬಹಿತ್ರದಂತಿರೆಸೆದಿರ್ದಂ ಶೇಷನಾಕ್ಷೀರಸಾ ||
ಗರದೊಳ್ ದೇವನ ನಾಭಿಪದ್ಮದ ಮೃಣಾಳಂ ಕೂವಕಂಬಂಬೊಲ |
ಳ್ಕರಿಯಾಗಿರ್ದುದು ಕರ್ಣಧಾರನವೊಲಿರ್ದಂ ಪುಟ್ಟಿ ಪದ್ಮೋದ್ಭವಂ ||

ಎರೆಯಂಗ.

ನೆಱವಿಂದಂ ವೈರಿವೃಂದಂ ಕವಿವುದುಮನಿತೊಂದಂ ರಣೋತ್ಸಾಹದಿಂದಂ |
ತಱಿದೊಟ್ಟಲ್ ಸೀಳ್ದು ಮೆಟ್ಟಲ್ ಯಮಪುರಿಗಿರದಟ್ಟಲ್ ಛಲಂಮುಟ್ಟಿ ಕ
[ಟ್ಟಲ್ ||
ನೆಱೆದೆತ್ತಂ ಕೆಯ್ದುವೊತ್ತಂ ವಸುಧೆಯೊಳಗೆ ಮತ್ತಂ ಜಸಂಬೆತ್ತನಾಸಂ |
ದೆಱೆಯಂಗಂ ವೀರಗಂಗಂ ರಿಪುತಿಮಿರಪತಂಗಂ ಜಯಶ್ರೀಭುಜಂಗಂ ||

ವೀರಬಲ್ಲಾಳ.

ಆರೆಣೆಯೆಂಬೆನೆಳಲಂಬದ | ಬೀರಮನೀಜಗಮನಾವಗಂ ಸುತ್ತಿದ ಮಂ ||
ನ್ನೀರೆಂಬುದು ಬಿರುದಿವ ಬೆ | ಳ್ಳಾರೆನಿಸಿದುದದಟರಾಯಕೋಳಾಹಳನಾ || 1

ಸೋಮರಾಜ. 1222.

ಇವನು ಶೃಂಗಾರಸಾರ ಎಂಬ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಉದ್ಭಟ ಕಾವ್ಯ ಎಂಬ ಹೆಸರೂ ಉಂಟು.

ಇವನು ವೀರಶೈವ ಕವಿ; ರಾಜನಾಗಿದ್ದಂತೆ ತಿಳಿಯಬರುತ್ತದೆ; ಇವನ ಪ್ರಪಿತಾಮಹನು ಚಂದ್ರವಂಶೋತ್ಪನ್ನನಾದ ತಿರುಮಲರಾಜನು, ಪಿತಾಮಹನು ರಾಯಣರಾಜನು, ತಂದೆ ಇಂದುಶೇಖರರಾಜನು. 2 ಈ ವಂಶದ ರಾಜರು ಎಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯವಾಳುತ್ತಿದ್ದರೋ ತಿಳಿಯದು. ಆದರೆ ಪಶ್ಚಿಮತೀರದಲ್ಲಿ ಆಳುತ್ತಿದ್ದ ವೀರಶೈವಮತಾವಲಂಬಿಗಳಾದ ಚೌಟರಾಜರಲ್ಲಿ ತಿರುಮಲರಾಯ, ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಎಂಬ ಹೆಸರುಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಈ ಕವಿ ಆ ವಂಶದ ದೊರೆಯಾಗಿರಬಹುದೋ ಏನೋ ತಿಳಿಯದು.

ಪರಮಜ್ಞಾನಿ ಸೋಮರಾಜ, ಪರವಾಣಿ ಸೋಮಭೂಮಿಶ್ವರ ಎಂದು ತನ್ನನ್ನು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷಿಸಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಗ್ರಂಥಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಬರೆದುಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ:—

ಕವಿಯಲ್ಲಂ ಶಾಸ್ತ್ರಿಯಲ್ಲಂ ವಿಪುಳಬುಧನುಮಲ್ಲಂ ಪ್ರಸದ್ವಾಗ್ಮಿಯಲ್ಲಂ |
ಶಿವಭಕ್ತಾನೀಕಪಾದಾಂಬುಜರಜವೆನಿಪುದ್ಯದ್ವಿಭೂತಿಪ್ರಸನ್ನೋ |
ತ್ಸವದಿಂದಂ ಪೇಳ್ದೆನಿಂತೀವಿಲಸಿತಕೃತಿಯಂ ಬಲ್ಲ ಪಾಂಗಿಂದೆ * * * ||
ಅಲ್ಲಮದಕ್ಕೆ ಮೆಂದೊರೆದು ಪೇಳ್ದ ಸುಪಂಡಿತರಿಲ್ಲ ನಿಲ್ಲದಾಂ |
ಬಲ್ಲವೊಲಲ್ಲಮಪ್ರಭುವಿನೊಲ್ಮೆಯಿನೀಕವನೀಯಕಾವ್ಯಮಂ |
ಸಲ್ಲಲಿತಾರ್ಥದೊಳ್ಪು ನೆಗಟ್ದಿರ್ಪವೊಲೆಂಲ್ದುಸಿರ್ದೆಂ * * * ||

ತನ್ನ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ರಾಯಸದ ಲಿಂಗರಸನು ಬರೆಯಲು ತಾನು ನಿರ್ಮಿಸಿದಂತೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. 3

---

1. ಈ ಪದ್ಯವು ಯಶೋಧರಚರಿತದಲ್ಲಿಯೂ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ.
2. ಬಿಸಜಾರಾತಿಕುಲೋದ್ಭವಂ ತಿರುಮಲಕ್ಷೋಣೀಧರಂ ತನ್ನರೇಂ |
ದ್ರಸುಪುತ್ರಂ ನುತರಾಯಣೋರ್ವಿಪತಿ ತದ್ರಾಜನ್ಯರಾಣ್ಣಂದನಂ ||
ವಸುಧೇಶೋತ್ತಮನಿಂದುಶೇಖರನೃಪಂ ತದ್ಭೂಪಜಂ ಸೋಮನೊ |
ಲ್ದುಸಿದೀರ್ಗಸತ್ಕೃತಿ ಸಜ್ಜನರ್ಗಳಮನಕ್ಕಂಟಿಪುರ್ದೇಂ ಚೋದ್ಯಮೋ ||
3. ಎನ್ನಿದರ್ಗವಂದ ರಾಯಸದ ಲಿಂಗರಸಂ ಬರೆಯಲ್ ಸಮಂತುಟಾಂ | ಸನ್ನುತಶಂಭುಭಕ್ತರ ಪದಾಂಬುರುಹಂಗಳನೊಲ್ದು ಪೊತ್ತು ನಿ || ರ್ಭಿನ್ನವಿಲಾಸದಿಂ ಪಡೆದು ನಿರ್ಮಿಸಿದೀಕೃತಿ * * * ||

...ಥವನ್ನು ಶಕ 1144 ನೆಯ ಚಿತ್ರಭಾನುವಿನಲ್ಲಿ — ಎಂದರೆ 1222 ...ದಾಗಿ ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ :—

...ಥೋತ್ತಮಸೋಮರಾಜನುಸಿದ್ದೀರ್ಕಾವ್ಯಂ ವಲಂ ಶಾಲಿವಾ |
...ಶಾಕಾಬ್ದಮದೆಯ್ದೆ ಸಾಸಿರದನೂಱಿಂಸಂದ ನಾಲ್ವತ್ತುನಾ ||
...ಕನೆಯಾರಂಜಿತಚಿತ್ರಭಾನುವ ವರಾಶ್ವೀಜೋತ್ಸಿತೈಕಾದಶೀ |
...ವನಜಾರಾತಿತನೂಜವಾಸರದೊಳಾದತ್ತಲ್ಲಮಂಗರ್ಪಿತಂ ||

ಈತನು ಪೂರ್ವಕವಿಗಳಾದ ಹರೀಶ್ವರ, ಪಾಲ್ಕುರಿಕೆಸೋಮ, ಕೆರೆಯ ಪದ್ಮರಸ ಇವರನ್ನು ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾನೆ :—

ಪ್ರಮಥಾನೀಕಕಥಾರ್ಣವೇಂದು ಹರಿದೇವಾಚಾರ್ಯನಂ ಧೈರ್ಯನಂ |
ಸಮುದಂಚದ್ವೃಷಭಸ್ತವಾಮರಮಹೀಜಾರಾಮನಂ ಸೋಮನಂ ||
ವಿಮಲಜ್ಞಾನಸುದೀಪಿಕಾಸ್ಫುರಿತಚೇತಸ್ಸದ್ಮನಂ ಪದ್ಮನಂ |
ಕ್ರಮದಿಂದಂ ಬಲಗೊಂಡು ಪೇಳ್ವೆನೊಸೆದಾನೀಕಾವ್ಯಮಂ ಸೇವ್ಯಮಂ ||

ತನ್ನ ಕವಿತಾಚಾತುರಿಯನ್ನು ಈ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ :—

ಚಂದ್ರಮರೀಚಿಯಂತೆ ತನಿವಾವಿನ ಪಣ್ಗಳ ತಂದಲಂತೆ ದೇ |
ವೇಂದ್ರಮಹೀಜದಂತೆ ಮಲಯಾನಿಲನಂತೆ ವಸಂತನಂತೆ ಸ ||
ದ್ರುಂದ್ರಸುಧಾಬ್ಧಿಯಂತೆ ನವಚಂಪಕಮಂಜರಿಯಂತೆ ಸೋಮರಾ |
ಜೇಂದ್ರನ ಕಬ್ಬದಿಂಪು ಬುಧರಂ ಬಗೆಗೊಳ್ವುದಿಳಾತಳಾಗ್ರದೊಳ್ ||

ನಲ್ಲಳ ಬೇಟವಾತೊ ಶುಕಚಾರುನಿನಾದವೊ ವಾಗ್ವಧೂಟಿಕಾ |
ವಲ್ಲಕಿಯೊಪ್ಪವಿಂಚರವೊ ಚೈತ್ರಪಿಕಧ್ವನಿಯೋ ಸಮಂತು ಪೂ ||
ವಿಲ್ಲನ ಚಾಪಸಂಜನಿತಮೋಹನನಾದವೊ ಸೋಮರಾಜಭೂ |
ವಲ್ಲಭನಿಂಪುವೆತ್ತ ವಚನಾಮೃತಮೋ ವಿಬುಧಾನುರಾಗಮೋ ||

ಹಿಮರುಚಿಮಂಡಲಂ ನವಚಕೋರಿಗೆ ಚಾದಗೆಗಂಬುದಾಗಮಂ |
ವಿಮಲವಸಂತಸಂಪದಮದನ್ಯಭೃತಕ್ಕೆ ಸುಧಾಬ್ಧಿ ಹಂಸೆಗು ||
ದ್ಗಮವೆಳದುಂಬಿಗೊಂದಿನಿತರೋಚಕಮಪ್ಪುದೆ ಸೋಮರಾಜಚಂ |
ದ್ರಮನ ವಚಸ್ಸುಧಾಲಹರಿ ಸಜ್ಜನಸಂತತಿಗೇನಸಹ್ಯಮೋ ||

ಇವನ ಗ್ರಂಥ :—

ಶೃಂಗಾರಸಾರ.

ಇದು ಕುಮಾರಪಾಲ ಘೂರ್ಜರನ ಅಥವಾ ಉದ್ಭಟನ ಚರಿತ್ರೆಯಾದ್ದರಿಂದ ಇದಕ್ಕೆ ಉದ್ಭಟಕಾವ್ಯ ಎಂದೂ ಹೆಸರುಂಟು. ಇದು 12 ಆಶ್ವಾಸಗಳಾಗಿ ಭಾಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಈ ಗ್ರಂಥದ ಉತ್ಕೃಷ್ಟತೆಯನ್ನು ಈ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ :—

ವಿಧೃತಾಲಂಕಾರದಿಂದಂ ನವಯುವತಿಯವೊಲ್ ಲಕ್ಷ್ಮಣಸ್ತೂ
ವಿಧುಜೃಂಭದ್ಬಿಂಬದಂತುಜ್ಜ್ವಲರಸಮಯದಿಂದಂ ಮನೋಜ್ಞಂ
ದ್ಬುಧರತ್ಯಾನಂದದಿಂದಂ ತ್ರಿದಶಕುಜದವೋಲ್ ಧಾತ್ರಿಯೊಳ್ ಶೋ
ನ್ಮಧುರಂಭೆತ್ತಿರ್ಪ ಕಾವ್ಯಂ ಸುಜನನಿಕರಸೇವ್ಯಂ ವಿಭಾವ್ಯಂ ಸುನವ್ಯ

ಸರಸರ ಚೇತಸೋತ್ಪಲಕೆ ಪೂರ್ಣಹಿಮಾಂಶುಮರೀಚಿಯಾಗೆ ಬ ।
ಲ್ಲರ ಕಿವಿಗಳ್ಗೆ ಮಾಣಿಕದ ಮಂಜರಿಯಾಗೆ ಪಳಂಚದೋದುವ ॥
ಕ್ಕರಿಗರ ಜಿಹ್ವೆಗಿಂಪಮರ್ದ ನೂತ್ನತರಾಮೃತಧಾರೆಯಾಗೆ ಕೂ ।
ರ್ತೊರೆವೆನಪಾರಸಾರಗುಣಬೃಂಹಿತಮನೀರುಚಿರಪ್ರಬಂಧಮಂ ॥

ಚಂದ್ರವಂಶದ ದೊರೆಯಾದ ಉದ್ಭಟನು ಭಲ್ಲಕೀಪುರವನ್ನು ಆಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಈತನು ದೇವಲಋಷಿಯ ಯಜ್ಞಸಂರಕ್ಷಣಾರ್ಥವಾಗಿ ಹೋಗಿ ಯಜ್ಞವಿಘ್ನಕಾರಿಯಾದ ನಿಘೋರ್ಜಾಸುರನನ್ನು ಸಂಹಾರಮಾಡಿ ಸುಧರ್ಮನೆಂಬ ಚೋಳರಾಜನ ಸೌಂದರವತಿಯೆಂಬ ಮಗಳನ್ನು ಮದುವೆಮಾಡಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಬಂದು ಸೇರಿ ಪತ್ನಿಯೊಡನೆ ಅಕ್ಷಕ್ರೀಡೆಯಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಕೈಲಾಸಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಓಹಿಲನನ್ನು ಕಂಡು ತಾನು ಹೀಯಾಳಿಸಲು ಪತ್ನಿಗೆ ಅಸಮಾಧಾನವಾಗಿ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ವಾಗ್ವಾದವುಂಟಾಯಿತು. ಆಗ ಉದ್ಭಟನು—ಓಹಿಲನು ಏಕಾಕಿಯಾಗಿ ಕೈಲಾಸಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾನೆ ; ಇದು ವಿಶೇಷವಲ್ಲ ; ನಾನು ನಗರವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವೆನು.—ಎಂದು ಶಪಥಮಾಡಿಕೊಂಡು ಶಿವನನ್ನು ಒಲಿಸಿ ತನ್ನ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾನುಸಾರ ನಗರವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಕೈಲಾಸಕ್ಕೆ ಹೋದನು.

ಎಂಬುದೇ ಈ ಕಾವ್ಯದ ಕಥಾಗರ್ಭ.

ಗ್ರಂಥಾವತಾರದಲ್ಲಿ ವಿರೂಪಾಕ್ಷಲಿಂಗವನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಬಳಿಕ ಪಂಪಾಂಬಿಕೆ, ವಿಘ್ನೇಶ್ವರ, ವೀರಭದ್ರ, ಷಣ್ಮುಖ, ಬಸವೇಶ್ವರಮುಖ್ಯಮಾಹೇಶಪೂಜಕರು, ಅಲ್ಲಮ ಎಂಬಿವರನ್ನು ಹೊಗಳಿದ್ದಾನೆ. “ಪಂಪಾನಗರೀಶ್ವರನೀಪೆಂಪಮರ್ದಿನಿಗಬ್ಬಕಾಣ್ಮಂ” ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಗುರು ಅಲ್ಲಮಾಂಕನ ದಯೆಯಿಂದ ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದಂತೆಯೂ ಅಲ್ಲಮನಾಮಸ್ಮರಣವನ್ನು ಒಂದೊಂದು ನೆವದಿಂದ ಮಾಡುವಂತೆಯೂ ಹೇಳಿ, ಪ್ರತ್ಯಾಶ್ವಾಸದ ಕೊನೆಯ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ “ಅಲ್ಲಮಪ್ರಿಯ” ಎಂದು ಈಶ್ವರನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಆಶ್ವಾಸಗಳ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಗದ್ಯವಿದೆ :—

ಇದು ಸಮಸ್ತಸುರಕದಂಬವಿಜೃಂಭಿತಮಕುಟತಟಘಟಿತನವರತ್ನಪುಂಜಸಂಜಾತಪಿಂಜರಿತಮಂಜುಳಮಯೂಖಮಂಜರೀರಂಜಿತಶ್ರೀಗುರುವಿರೂಪಾಕ್ಷಪಾವನಪಾದನಖೋಚ್ಛಳಿತಪ್ರಭಾನಿಸ್ತಂದ್ರರುಂದ್ರಸಾಂದ್ರಚಂದ್ರಿಕಾಪಟಲಪಟು

ಲಂಪಟಚಕೋರಾಯಮಾನಮಾನಸಶ್ರೀಸೋಮರಾಜೇಂದ್ರವಿರಚಿತಮಪ್ಪ ಕರ್ಣಾಟಕಶೃಂಗಾರಸಾರಮಹಾಪ್ರಬಂಧದೊಳ್.

ಈ ಕವಿಯ ಬಂಧವು ಲಲಿತವಾಗಿದೆ.

ಈ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ :—

ವರ್ಷಾಕಾಲ.

ಒಡೆಯೆ ತಟಾಕರಾಜಿ ಪೊನಲೇಪೆ ಧರಿತ್ರಿ ಸಮಸ್ತಸಿಂಧುಗಳ್ ।
ಕಡಿಯನೆ ಮೀಱೆ ತಾಂ ಪರಿಯೆ ಬೆಂಚೆಗಳುರ್ವಿರೆ ನಿರ್ಝರಾಳಿ ಭೋಂ ॥
ರಿಡುತೆ ಮಹೀಧ್ರದಿಂ ಜಗುಷೆ ಡಂಗರಗಳ್ ಪಿರಿದಾಗಿ ತೋರ್ಪ ಕ ॥
ರ್ಮಡು ಕಡುವೆರ್ಚೆ ಕಟ್ಟು ಕಷೆದತ್ತು ಸುವೃಷ್ಟಿ ಪೊದಟ್ಟು ಧಾತ್ರಿಯೊಳ್ ॥
ಗಗನಾಂಗನೆ ಕುಡುಮಿಂಚಿಂ । ಬುಗುಗೊಸೆಯಿಂ ಮುಗಿಲೆನಿಪ್ಪ ಮುಡಿಯುಂ [ಪಿಕ್ಕಲ್ ॥
ಮಿಗೆ ಮುಂ ತುಱುಂಬಿದೊಳ್ಳಲ । ರುಗುವವೊಲುದಿರ್ದತ್ತು ಕರಕನಿಕರಮದಿ [ಳೆಯೊಳ್ ॥

ಚಂದ್ರ.

ಸ್ಫುರದುಡ್ಡೀನಮರೀಚಿರಾಜಿ ವಿಲಸತ್ಸೂತ್ರಂಗಳಿಂದಾಗೆ ಬಂ ।
ಧುರದಂಡಂ ನಭಮಾಗೆ ಕಾಲಮೆನಿಪುದ್ಯತ್ಪಾತ್ರಸಪಾತ್ರಂಗಳೊಳ್ ॥
ಸರಸೀಜೋದ್ಭವನಿಂದುವಂ ತರಣಿಯಂ ತೂಗಲ್ ಖಗಂ ಭಾರದಿಂ ।
ಧರೆಗಟ್ಟಿಂತಿಟಿದಂ ಹಿಮಾಂಶು ಚಿಗಿಯಲ್ ಬೆಳ್ಪಾದನಾನೋವಿನಿಂ ॥
ಅಂಬುಜಪೀಠನೆಂದೆನಿಪ ಜೋಯಿಸನಾರಜನೀಪ್ರಮಾಣಮಂ ।
ತಾಂ ಬಗೆದೀಕ್ಷಿಸಲ್ ಗಟಿಗೆವಟ್ಟಲನಿಕ್ಕಿದ ಬಟ್ಟಲೈದೆ ಕಾ ॥
ಲಂಬಡೆದಂದು ನೀರೊಳಿರದಾಟ್ವೆ ವೊಲಟ್ಟುದು ಪಶ್ಚಿಮಾಬ್ಧಿಯೊಳ್ ।
ತಂಬೆಳಗೋಡೆ ಜೋಡೆ ನಲಿದಾಡೆ ಸಮುಜ್ಜ್ವಳಚಂದ್ರಮಂಡಳಂ ॥

ಹಲಸು.

ನುಡಿಗುಡದನಿಶಂ ಸುಮ್ಮನೆ । ಕುಡುವ ಮಹಾದಾನಿಯಂತಿರಲರೇಱದ ಸೊಂ ॥
ಪಿಡಿದಿನಿವಣ್ಗಳನೆಲ್ಲ । ಗೆಡೆವಿಡದೀಯುತ್ತುಮೊಪ್ಪುಗುಂ ಪನಸಕುಜಂ ॥

ಚಪ್ಪರ.

ಆಡುವ ನಚ್ಚಣಿಯರ್ಕಳ ಪೆಂಪಿಂ । ಪಾಡುವ ಗೇಯರಸಾಮೃತಪಿಂಪಿಂ ॥
ನಾಡೆ ಮೃದಂಗನಿನಾದದ ಸೊಂಪಿಂ । ಗಾಡಿಯನಾಂತುದು ಪಂದಲಲಂಪಿಂ ॥

ಉದ್ಭಟರಾಜಕೀರ್ತಿಪ್ರತಾಪಗಳು.

ಅವನೀಧ್ರಾಗ್ರಶೃಂಗಳೆಲ್ಲಂ ಪುರಹರಕುಧರಂ ಸರ್ವರತ್ನಂಗಳೆಲ್ಲಂ ।
ನವಮುಕ್ತಾಸಂಕುಳಂ ಮಂಜುಳತಟನಿಗಳೆಲ್ಲಂ ವಿಯದ್ಗಂಗೆ ಸಪ್ತ ।

ರ್ಣವಮೆಲ್ಲಂ ಪೊಲ್ಗಡಲ್ ಸತ್ಸ್ವಮತತಿಗಳೆಲ್ಲಂ ಸುಮಲ್ಲೀಮತಲ್ಲೀ ।
ನಿವಹಂ ಮೇಣಾದುವಂದುದ್ಭಟವಿಶದಯಶಃಕಾಂತಿಸಂದೋಹದಿಂದಂ ॥

ವಿದ್ರುಮಮಂಬುರಾಶಿಗೆ ನಭಕ್ಕೆ ವಿಯನ್ಮಣಿ ರತ್ನರಾಜಿ ಶೋ ।
ಣಾದ್ರಿಗೆ ಪೂಗೊಳಕ್ಕೆ ನವಕೋಕನದಂ ದೆಸೆವೆಣ್ಗೆ ಚಾರುಹಾ ॥
ರಿದ್ರವಿಲೇಪನಂ ಫಣಿವರಂಗೆ ಫಣಾಮಣಿಯಾದುದಾವಗಂ ।
ರುದ್ರಪದಾಬ್ಜಷಟ್ಚರಣನುದ್ಭಟನುನ್ನತವಿಕ್ರಮಾನಲಂ ॥
ನಿವೋಃಕಂಗಳೆದು ಕರಂ। ಘೂರ್ಮಿಸಿ ಮೆಯ್ಯುಮ್ಮಳಿವ ಕೃಷ್ಣಫಣಿಯೆನಲೊ
[ರೆಯಿಂ ॥
ಕೂರ್ಮೆ ಮಿಗೆ ತೆಗೆದು ಜಡಿಯೆ ಪೊ। ಗರ್ಮಿಗುತುದ್ಭಟನ ಖಡ್ಗಲತೆ ಸೊಗ
[ಯಿಸುಗುಂ ॥

ಗಿಳಿ.

ಒಡಲ ಪಸುರ್ ಮೂಗಿನ ಕೆಂ। ಪಡಿಗಳ ಬೆಳ್ಪುಮರ್ದ ಕೊರಲ ಕರ್ಪೆಲ್ಲಂ ಸಂ॥
ಗಡಿಸಿರೆ ಸುರಧನುವಿಳೆಯೊಳ್। ಕೆಡೆವವೊಲಿಳಿದತ್ತದೊಂದುಗಿಳಿವಿಂಡರಸಾ ॥

ಚಪ್ಪರಿದೀಂಟಿ ನೂತ್ನಕಣಿಶೋದ್ಭವಸಾರಮನುಕ್ಕಿ ಸೊಕ್ಕಿ ನು ।
ಣ್ದುಪ್ಪಿನೊಳ್ದಲರ್ಚಿಸುತುಮಂಚಿತಕುಂಚಿತಚಂಚುಕೋಟಿಯಂ ॥
ತಪ್ಪದೆ ನೆಲ್ಲ ನಿಟ್ಟೆಸಳೊಳಿಟ್ಟಲೆದುರ್ಬಿ ಮನೋನುರಾಗವಾಂ ।
ತೊಪ್ಪಿದುದೆಂದು ಕುಂದದೆ ವಿರಾಜಿತರಾಜಶುಕಾರ್ಭಕೋತ್ಕರಂ ॥

ಹುಲಿ.

ಕೆಂಪಿಡಿದಕ್ಷಿ ರೌದ್ರವದನಂ ಮಿಗೆ ಪೊಣ್ಮುವ ನಿಷ್ಠುರಸ್ವನಂ ।
ಕಂಪಿಪ ಮೀಸೆ ನೀಡಿ ನಿಮಿರ್ದಿಕ್ಕುವ ಕಾಲ್ ಮಹಿಯುಂ ಮಹೋಗ್ರದಿಂ ॥
ದಂ ಪೊಡೆವಗ್ರವಾಲಮಿರದೇಟ್ವ ಕೊಡಂಕೆಗಳಿಂ ನಿಕುಂಜಮಂ ।
ತಾಂ ಪೊಱಮಟ್ಟುದೊಂದು ಪುಲಿ ಗರ್ಜಿಸುತುಂ ಬಿಱಿವಂತು ದಿಕ್ತಟಂ ॥

ಡೊಂಬರು

ನೂಲ್ಗಟ್ಟಿ ಪೊಯ್ದು ಪೊಸಗುಡಿ। ಸಲ್ಗಳ್ ತವೆ ನಟ್ಟು ಗಟ್ಟೆಗಳಿಂಸಿದ ದೋಳ್ಗಳ್॥
ಕಾಲ್ಗಟ್ಟಿ ಮೇವ ಕಟ್ಟೆಯ। ಸಾಲ್ಗಳಿರಲ್ ಕೊಲ್ಲಟಿಗರ ಬೀಡೆಸೆದಿರ್ಕುಂ ॥

ವೇಶ್ಯಾಗರ್ಹಣ.

ನಿಚ್ಚಂ ನಿರ್ಮಳಜಲಮಿರೆ। ಬಚ್ಚಲ ನೀರ್ಗೆಱಪ ಕೀಟಕಂಬೋಲ್ ತನ್ನಂ ॥
ನಚ್ಚಿದ ಸತಿಯಿರೆ ಪೊಲೆಮೆ। ಣ್ಗಿಚ್ಚೈಪುದು ನೀತಿಯೇ ವಿದಗ್ಧಲಲಾಮಾ ॥

ಕೀೞ್ವ್ಪನಿಸರಶ್ರಾಂತಮುಂ| ಗುಟ್ವ ಶರಾವಂಬೊಲವುರ್ದ ವೇಶ್ಯಾಧರಮಂ ||
ತಳ್ವದೆ ಚುಂಬಿಸಿ ನರಕದೊ| ಳಾೞ್ವುದದೇಂ ನೀತಿಯೋ ವಿದಗ್ಧಲಲಾಮಾ ||
ಪಣಮುಳ್ಳನ್ನೆವರಂ ಪೂ| ಗಣೆಯಂ ಪುತ್ತ್ರವನೆಂಬಳವನಲ್ಲದೆ ಮೇಣ್ ||
ಪಣಮೆಲ್ಲಂ ತೀರಲೊಡಂ| ಪೆಣಮೆಂಬಳ್ ಪಣವಧೂಟಿ ಗುಣಮಣಿಹಾರಾ ||
ನಾನಾವಿಧದಿಂ ಮಣಿಕನ| ಕಾನೀಕಮುಮೆಯ್ದೆ ಕವರ್ದ ವಿಟನಂ ಕಡೆಯೊಳ್ ||
ಶ್ವಾನಂಗೆಣೆಮಾಡುವ ಗಣಿ| ಕಾನಾರಿಗೆ ಸೋಲ್ವನಧಮನಲ್ತೆ ಗುಣಾಢ್ಯಾ[1] ||

ಪ್ರೋಲಾಳ್ವದಂಡನಾಥ. 1223.

ಈತನು ಹರಿಚಾರಿತ್ರ ಎಂಬ ಷಟ್ಪದೀಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದುದಾಗಿ ಶಕ 1145 ರಲ್ಲಿ — ಎಂದರೆ 1223 ರಲ್ಲಿ — ಹುಟ್ಟಿದ ದಾವಣಗೆರೆಯ 25 ನೆಯ ಶಾಸನದಲ್ಲಿರುವ

ಗುರು ಧರ್ಮದ್ವಿತಯಕ್ಕೆ ನೀನೆ ದಿಟದಿಂ ಪ್ರೋಲಾಳ್ವ ಕೇಳ್ ಮುನ್ನಮಾ |
ಪರೊಳಿನ್ನಪ್ಪರೊಳಿಂದು ವರ್ತಿಪರೊಳಾರ್ಗುಂಟಾದುವೀಧರ್ಮವಾರ್ ||
ಹರಿಚಾರಿತ್ರಮನೊಲ್ದು ಷಟ್ಪದದೆ ಪೇೞ್ದರ್ ನಿನ್ನವೋಲ್ ನಿನ್ನವೋಲ್ |
ಧರೆ ಚೋದ್ಯಂಬಡುವಂತಿರಾರ್ ಹರಿಹರಶ್ರೀಗೇಹಮಂ ಮಾಡಿದರ್ |

ಎಂಬ ಪದ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಇವನ ಹರಿಚಾರಿತ್ರವು ನಮಗೆ ದೊರೆತಿಲ್ಲ.

ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಶಾಸನದಿಂದ ಇವನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಈಯಂಶಗಳು ತಿಳಿಯುತ್ತವೆ.—

ಈತನ ತಂದೆ ಆಂಧ್ರದೇಶದ ನಾರಣಪುರದ ಅತ್ತಿರಾಜ; ತಾಯಿ ನವಿಲಾಡೆಯಕ್ಕ. ಇವನು ಹೊಯ್ಸಳವೀರಬಲ್ಲಾಳನಲ್ಲಿಯೂ (1172—1219) ಅವನ ಮಗ ವೀರನರಸಿಂಹ (1220—1235) ನಲ್ಲಿಯೂ ಅಮಾತ್ಯನಾಗಿದ್ದನು. ಇವನು ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತನು; ಮಹಾ ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿ. ಶಕ 1145 ನೆಯ ಸ್ವಭಾನುಸಂವತ್ಸರದ ಮಾಘಶುದ್ಧ ಏಕಾದಶೀ ಬೃಹಸ್ಪತಿವಾರದಲ್ಲಿ ಈತನು 115 ಹೊನ್ನ ಕಳಶದಿಂದ ಮೆರೆವಂತಾಗಿ ಹರಿಹರಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಹರಿಹರದೇವರಿಗೆ ದೇವತಾಲಯಮಂ ಮಾಡಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿಯ 104 ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಬಾಸವಳ್ಳಿಯನ್ನು ಸರ್ವನಮಸ್ಯವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟನು. ಬಾಸವಳ್ಳಿ

1 ಹೀಗೆ ಗುಣಾಢ್ಯ, ವಿದಗ್ಧಲಲಾಮ, ಗುಣಮಣಿಹಾರ, ವಿವೇಕಾಭರಣ, ಎಂದು ಮುಗಿವ ಪದ್ಯಗಳು ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿವೆ. ಇವುಗಳಂತೆಯೇ ಇತರಬಿರುದಗಳಿಂದ ಮುಗಿವ ನೀತಿಬೋಧಕವಾದ ಅನೇಕಕಂದಪದ್ಯಗಳು ಇತರಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿಯೂ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಅವು ಆಯಾಬಿರುದುಗಳುಳ್ಳ ಕವಿಗಳಿಂದ ರಚಿತವಾಗಿವೆಯೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು ; ಉಳಿದ ಕಡೆ ಇದು ಹೀಗೆಯೇ ಸರಿ ಎಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಲು ಕಷ್ಟವಾಗಿದೆ ಬೊಪ್ಪಣಪಂಡಿತ, ಕರ್ಣಾಭರಣ, ಮಂಗರಸ I, ಇವರ ಚರಿತಗಳನ್ನು ನೋಡಿರಿ. ಸೋಮರಾಜನ ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಈ ಬಿರುದುಗಳು ಕಥಾನಾಯಕನಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತವೆ.

ಯಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣದೇವಾಲಯವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ, ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ನಾಲ್ಕು ವೃತ್ತಿಯನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟನು. ಈತನ ಪ್ರಶಸ್ತಿರೂಪವಾದ ಸ್ವಲ್ಪ ಭಾಗವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ:—

ಹೊಯ್ಸಳಶ್ರೀವೀರನಾರಸಿಂಹದೇವಂ ನಿಜರಾಜಧಾನಿ ದೋರಸಮುದ್ರದೊಳ್ ಸುಖಸಂಕಥಾವಿನೋದದಿಂ ಪೃಥ್ವೀರಾಜ್ಯಂಗೆಯ್ಯುತ್ತುಮಿರ್ದಂ. ಆ ಪ್ರತಾಪಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ತೇಜಕ್ಕೆ ಕಾಯ್ಪನಂತೆ ಕೈದುಗೆ ಕೂರ್ಪನಂತೆ ಮಂತ್ರಕ್ಕೆ ಶಕ್ತಿಯಂತೆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ವಜ್ರಸನ್ನಾಹದಂತಭೇದಭಾವದಿಂ ಮನಸಂದು ಮಹಾಪ್ರಧಾನಪದವಿಗಧಿನಾಥನಾದ ತೊಲಗದಕಂಬವೆಂಬ ಬಿರುದಧ್ವಜಾಡಂಬರಮನವಲಂಬಿಸಿದ ಸಂಗೀತಸಾರನ ಸಜ್ಜನಾಧಾರನ ಕಾವ್ಯಕರ್ತಾರನ ಕೀರ್ತಿಭರ್ತಾರನ ಕವಿಜನಾಭರಣನ ಸೂಕ್ತಿಸುಧಾಕಿರಣನ ವಿತರಣವಿಳಾಸನ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಿವಾಸನ ವೈಷ್ಣವಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಜಗನ್ಮೋಹನಮೂರ್ತಿಯ ಸತ್ಯಸ್ವಭಾವನ ಪೋಲಾಳ್ವದೇವನ ಪೆರ್ಮೆಯ ವಿಸ್ತಾರಮಂ ಪೇಳ್ವೊಡೆ,

ಕರುವಿಟ್ಟಂ ಸತ್ಯದಿಂ ಕಣ್ದೆರೆದನಸಮಸಾಹಿತ್ಯದಿಂ ಬಣ್ಣವಿಟ್ಟಂ ।
ಸಿರಿಯಿಂ ಕೂರ್ತಾಯುಪೊಯ್ದಂ ಪರಹಿತಚರಿತೋದ್ಯೋಗದಿಂ ಬರ್ಮನೆಂ
[ಬಂ ॥
ತಿರೆ ಸತ್ಯಜ್ಞಾನಲಕ್ಷ್ಮೀಪರಹಿತಚರಿತೋದ್ಯೋಗದೊಳ್ ತಾನೆ ಧಾತ್ರೀ ।
ಗುರುವಾದಂ ನಾರಸಿಂಹಾಧಿಪನ ಕಟಕದೊಳ್ ಮಂತ್ರಿ ಪೋಲಾಳ್ವದೇವಂ ॥

ಬಗೆಗೇನುಂ ಕವಲಿಲ್ಲ ವಾಕ್ಯವೆರಡಿಲ್ಲಾದಾರ್ಯದೊಳ್ ಮಾಂದ್ಯಮಿ ।
ಲ್ಲ ಗುಣಪ್ರೀತಿಯೊಳಾತ್ಮಪಕ್ಷಪರಪಕ್ಷಾಸಂಗಮಿಲ್ಲಾಳ್ದನು ॥
ಜ್ಜುಗದೊಳ್ ಲಾಭದ ಲೋಭಮಿಲ್ಲ ಸಿರಿಯೊಳ್ ಸೊರ್ಕಿಲ್ಲ ಪೋಲಾಳ್ವನಂ ।
ಪೊಗೞ್ದೆನ್ನನ್ಯರನಣ್ಣ ಪೇೞ್ ಪೊಗೞ್ವುದೇ ಪಾಲುಂಡು ಮೇಲುಂಬುದೇ ॥

ನಾಗದೇವ. 1223.

ಈತನು ಕಡೂರು 95 ನೆಯ ಶಾಸನವನ್ನು ಬರೆದುದಾಗಿ ಆ ಶಾಸನದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿರುವ ಈ ಪದ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ:—

ಹರಿಹರಮಾಯಿದೇವಿಗಳ ಪುತ್ರನನಿಂದಿತವಾಜಿವಂಶಜೇ ।
ಖರನಕಳಂಕಕೀರ್ತಿ ಕಲಿಕಾಲಬೃಹಸ್ಪತಿ ಸೋಮನಾಥಶಂ ॥
ಕರರನುಜಂ ಬುಧರ್ ಪೊಗೞೆ ನಿರ್ಮಿಸಿದಂ ಕವಿನಾಗದೇವನೀ ।
ಸ್ಥಿರತರಮಪ್ಪ ಶಾಸನಮನುತ್ತಮಕಾಶ್ಯಪಗೋತ್ರವರ್ಧನಂ ॥

ಇದರಿಂದ ಈತನು ವಾಜಿವಂಶದ ಕಾಶ್ಯಪಗೋತ್ರದ ಹರಿಹರಮಾಯಿದೇವಿಗಳ ಪುತ್ರನೆಂದೂ ಸೋಮನಾಥ ಶಂಕರ ಇವರ ತಮ್ಮನೆಂದೂ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಇವನಿಗೆ

ಕಲಿಕಾಲಬೃಹಸ್ಪತಿಯೆಂಬ ಬಿರುದಿದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಈ ಶಾಸನವು ಶಕ 1145 ನೆಯ ಸ್ವಭಾನುಸಂವತ್ಸರದಲ್ಲಿ—ಎಂದರೆ 1223 ರಲ್ಲಿ—ಬರೆದುದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಚೌಂಡಿಸೆಟ್ಟಿ ವಿಷ್ಣುಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಶಂಭುದೇವಸ್ಥಾನವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ, ಆ ದೇವರ ಅಂಗಭೋಗಾದಿಗಳಿಗೆ ದತ್ತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟಂತೆ ಹೇಳಿದೆ. ಈ ಶಾಸನದಿಂದ ಒಂದೆರಡು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ :—

ಆದಿವರಾಹ.

ಧರೆ ರುಚಿರಕೇತಕೀಮಧು| ಕರಿವೋಲ್ ದಂತಾಗ್ರದೊಳ್ ವಿರಾಜಿಸೆ ಮಹಿಮಾ||
ಕರನಾದಾದಿವರಾಹಂ| ವರಾಹಮಂ ನಮಗೆ ಕೂರ್ತು ಮಾಳ್ಕನವರತಂ ||

ವಿಷ್ಣುನೃಪ.

ಕಮಠಂ ಭೋಗೀಂದ್ರನಂ ಪನ್ನಗಪತಿ ಧರೆಯಂ ಧಾತ್ರಿ ತಾರಾದ್ರಿಯಂ ತಾ |
ರಮಹೀಧ್ರಂ ಪಾರ್ವತೀವಲ್ಲಭನನಭವನಾಬಾಲಶೀತಾಂಶುವಂ ಶೀ ||
ತಮಯೂಖಂ ಸತ್ಕಳಾಸ್ತೋಮಮನತಿ . . . . . ತಾಳ್ದುವಂತಾಂತನೀವಿ |
ಶ್ವಮಹೀಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಲಕ್ಷ್ಮೀಭರಮನುರುಭುಜಾದಂಡದೊಳ್ ವಿಷ್ಣುಭೂಪಂ||

ಮುನಿಚಂದ್ರ. 1129.

ಈತನು ಜೈನಕವಿ. ಇವನನ್ನು ಇವನ ಶಿಷ್ಯನಾದ ಎರಡನೆಯ **ಗುಣವರ್ಮ**ನು (ಸು. 1235) ತನ್ನ ಪುಷ್ಪದಂತಪುರಾಣದಲ್ಲಿ 'ಉಭಯಕವಿಕಮಲಗರ್ಭ' ಎಂದು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾನೆ; **ಮಹಾಬಲಕವಿ** (1254) ತನ್ನ ನೇಮಿನಾಥಪುರಾಣದಲ್ಲಿ "ಅಖಿಳತರ್ಕತಂತ್ರಮಂತ್ರವ್ಯಾಕರಣಭರತಕಾವ್ಯನಾಟಕಪ್ರವೀಣಂ" ಎಂದು ಕೊಂಡಾಡಿದ್ದಾನೆ. 'ಉಭಯಕವಿ' ಎಂಬುವರಿಂದ ಈತನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದ್ದರೂ ಇರಬಹುದು. ಆವ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆಯೋ ತಿಳಿಯದು.

ರಾಯಲ್ ಏಸ್ಯಾಟಿಕ್ ಸೊಸೈಟಿ ಬಾಂಬೆ ಬ್ರಾಂಚ್ ಜರ್ನಲಿನಲ್ಲಿ ಮುದ್ರಿತವಾಗಿರುವ, ಶಕ 1151 ರಲ್ಲಿ—ಎಂದರೆ 1229 ರಲ್ಲಿ—ಬರೆದ ಸೌಂದತ್ತಿಯ ಶಾಸನದಿಂದ[1] ಈತನು ರಟ್ಟರಾಜನಾದ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯನಿಗೆ ಗುರುವಾಗಿದ್ದಂತೆಯೂ ಆ ರಾಜನ ಮಗನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವನಿಗೆ ಶಸ್ತ್ರಶಾಸ್ತ್ರಶಿಕ್ಷಾಗುರುವಾಗಿಯೂ ಸಚಿವನಾಗಿಯೂ ಇದ್ದಂತೆಯೂ ಬಹಳ ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಯಾಗಿ ಪರರಾಜರನ್ನು ಅಡಗಿಸಿ ರಟ್ಟರಾಜ್ಯಪ್ರತಿಷ್ಠಾಚಾರ್ಯನೆಂಬ ಬಿರುದನ್ನು ವಹಿಸಿದ್ದಂತೆಯೂ ಇವನಲ್ಲಿ ಶಾಂತಿನಾಥ, ನಾಗ, ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಎಂಬವರು ಅಮಾತ್ಯರಾಗಿದ್ದಂತೆಯೂ ತಿಳಿಯಬರುತ್ತದೆ.

ಈತನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವ ಶಾಸನಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಬರೆದಿದ್ದೇವೆ—

---

[1] Vol. X. No. 29, p. 260.

ಕುಮುದಾನಂದತೆಯಿಂದಮೊಂದಿ ಮುನಿಚಂದ್ರಂ ಶತ್ರುಭೂಭೃನ್ಮುಖಾ |
ಬ್ಜಮನಿರ್ಪೀಡಿಪ ತೇಜದಿಂದೆ ಮುನಿಚಂದ್ರಂ ಅಟ್ಟರಾಜ್ಯಾಬ್ಧಿಯಂ ‖
ಕ್ರಮದಿಂ ದಿಕ್ತಟಮಂ ಪಳಂಚಲೆವಿನಂ ಪೆರ್ಚಿಪ್ಪ ತನ್ನೊಂದು ವಿ |
ಕ್ರಮದಿಂದಂ ಮುನಿಚಂದ್ರನಿಂತು ಮುನಿಚಂದ್ರಂ ಚಂದ್ರನಾಮಾನ್ವಿತಂ ‖
ಗುರುವಾದಂ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯಕ್ಷಿತಿಪತಿಗೆನಸುಂ ಮಂತ್ರದಿಂ ತಾನೆ ಶಿಕ್ಷಾ |
ಗುರುವಾದಂ ಶಸ್ತ್ರಶಾಸ್ತ್ರಸ್ಥಿರಪರಿಣತಿಯೊಳ್ ಲಕ್ಷ್ಮಿದೇವಂಗೆ ದೀಕ್ಷಾ ‖
ಗುರುವಾದಂ ಪ್ರಾಜ್ಯರಾಜ್ಯಾಪಹರಣದೆ ಪರಕ್ಷೋಣಿಪಾಲರ್ಗನಲ್ ಕೇಳ್ |
ಗುರುಶಬ್ದಂ ವಾಚ್ಯವಾಯ್ತಲ್ಲದೆ ವರಮುನಿಚಂದ್ರಂಗಿದೇಂ ದೇಸೆಗಾಯ್ತೇ ‖

ಈತನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಮಹಾಬಲಕವಿ (1254) ತನ್ನ ನೇಮಿನಾಥಪುರಾಣ ದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ:—

ಮತ್ತಮಾಜಗತ್ತ್ರಯಪವಿತ್ರಮೆನಿಪ ಕಾಣೂರ್ಗಣಾಗ್ರಣಿಗಳೊಳಗ್ರಗಣ್ಯನುಂ ಅಗಣ್ಯಪುಣ್ಯನುಂ ರಾಜಗುರು ತಾರಾಜೀವಿನೀವಾ. .ನೀಕಾಂತನುಂ ವಿರೋಧಿಬಲಕೃತಾಂತನುಂ ಶ್ರೀಮದಘಪಟ್ಟತೀರ್ಥಚತುರ್ಮುಖಜಿನೇಂದ್ರಮಂದಿರಾದ್ಯನೇಕಜಿನಮಂದಿರೋದ್ಧಾರಕನುಂ ಅಟ್ಟರಾಜ್ಯವಿಸ್ತಾರಕನುಮಖಿಲತರ್ಕತಂತ್ರಮಂತ್ರವ್ಯಾಕರಣಭರತಕಾವ್ಯನಾಟಕಪ್ರವೀಣನುಂ ಚರಣಶರಣಾಯಾತಖ್ಯಾತಭೂಪಾಲರಾಜಾಳಿಕೃತತ್ರಾಣನುಮೆನಿಸಿ·

ಪೊಗಟೆ ಜಗಂ ನೆಗಳ್ತೆವಡೆದಂ ಮುನಿಚಂದ್ರನಮಾತ್ಯಮಂಡನಂ |
ನೆಗಟೆ ಬಲಂ ಜಗಕ್ಕೆ ಮಿಗಿಲುನ್ನತಿ ಮೇರುವಿನಿಂ ಮಿಗಿಲ್ ಜಯಂ ‖
ಮಿಗಿಲಿಭವೈರಿಗಾಸೆಗೆ ನಿಜೋಜ್ಜ್ವಲಕೀರ್ತಿ ಮಿಗಿಲ್ ಕರಂ ಸುರ |
ದ್ರುಗೆ ಮಿಗಿಲರ್ಥನೀತಿ ಮಿಗಿಲಾದಿವಿಜಾಧಿಪಮಂತ್ರಿಗೆಂಬಿನಂ ‖

ಮಾದಿರಾಜ. 1229.

ಈತನು ರಾಯಲ್ ಏಷ್ಯಾಟಿಕ್ ಸೊಸೈಟಿ ಬಾಂಬೆ ಬ್ರಾಂಚ್ ಜರ್ನಲಿನಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಸೌಂದತ್ತಿಯ ಶಾಸನವನ್ನು [1] ಬರೆದುದಾಗಿ ಅದರ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿರುವ

ಎಸೆವೀಶಾಸನಮಂ ವಿರ | ಚಿಸಿ ಬರೆದಂ ಪೂರ್ವಜನ್ಮದೊಳ್ ಸುಕೃತಮನಾ ‖
ರ್ಜಿಸಿ ಕೇಶಿರಾಜವಿಭುವಿನ | ಸಿಸುವೆನಿಸಿದ ಮಾದಿರಾಜನಾವಿಭುಮತದಿಂ ‖

ಎಂಬ ಪದ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

ಈ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ರಟ್ಟಕುಲಭೂಷಣ, ಮಂಡಲಿಕಗಂಡತಳಪ್ರಹಾರಿ, ಸಾಹಸೋತ್ತುಂಗ, ಬೊಪ್ಪನಸಿಂಗ, ಮೊದಲಾದ ಬಿರುದುಗಳುಳ್ಳ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವರಸರು ವೇಣುಗ್ರಾ

1. Vol. X, No. 29, p. 260.

ಮದ ನೆಲೆವೀಡಿನಲ್ಲಿರೆ, ಶಕ 1151 ರಲ್ಲಿ — ಎಂದರೆ 1229 ರಲ್ಲಿ—ಮುನಿಚಂದ್ರನ ನಿಯಾಮದಿಂ ಈ ಕವಿಯು ತಂದೆಯಾದ ಕೇಶವರಾಜನು ಮಲ್ಲಿನಾಥದೇವರಿಗಾಗಿ ದತ್ತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟಂತೆ ಹೇಳಿದೆ.

ಈ ಶಾಸನದ ಬಂಧವನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಈ ಮಾದಿರಾಜನು ಒಳ್ಳೆಯ ಕವಿಯೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಈತನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಈ ಶಾಸನದಿಂದ ಈಯಂಶಗಳು ತಿಳಿಯುತ್ತವೆ:—

ಈತನು ಸಾಮಾಸಿಗಕುಲದ ಅತ್ರಿಗೋತ್ರದ ಸ್ಮಾರ್ತಬ್ರಾಹ್ಮಣನು. ಈ ವಂಶದ ಮೂಲಪುರುಷನು ರುದ್ರಭಟ್ಟಕವೀಂದ್ರನು. ಇವನು ತನ್ನ ಕವಿತೆಯಿಂದ ಕನ್ನರನನ್ನು (945—956) ಮೆಚ್ಚಿಸಿ, ಅವನಿಂದ 18 ಗ್ರಾಮಗಳನ್ನು ಬಹುಮಾನವಾಗಿ ಪಡೆದನು. ಈ ರುದ್ರಭಟ್ಟನು ತನ್ನ ಹೆಸರಿನ 'ಭ' ಎಂಬಕ್ಷರವನ್ನು 1,000 ಹೊನ್ನಿಗೆ ಅಡವಿಟ್ಟು, ಅದನ್ನು ಬಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ವರೆಗೆ ರುದ್ರಟ ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ವಹಿಸಿದ್ದನು.[1] ಈತನ ವಂಶದವರಲ್ಲಿ ಕಲಿದೇವನೆಂಬವನು ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾಗಿದ್ದನು ; ಅವನ ಮಗ ಬನಿಹಟ್ಟಿ ಮೊದಲಾದ 18 ಪುರಗಳಿಗೆ ಪ್ರಭುವಾದ ಶ್ರೀಧರ ; ಆತನ ಪುತ್ರ ಮಹದೇವ ; ಅವನ ಸುತ ಶ್ರೀಧರ, ಆತನ ಮಗ ಮಹದೇವ ಅಥವಾ ಮಾಯಿದೇವ ; ಅವನ ಮಗ ರಾಜಗುರುಮುನಿಚಂದ್ರನ ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿದ್ದ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ[2] ; ಇವನ ಸುತ ಕೇಶಿರಾಜ, ಇವನ ಹೆಂಡತಿ ಮಾಳಲದೇವಿ; ಇವರ ಮಗನೇ ಈ ಶಾಸನವನ್ನು ಬರೆದ ಮಾದಿರಾಜನು. ಈ ಮಾದಿರಾಜನಿಗೆ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಎಂಬ ಸಹೋದರನಿದ್ದನು. ಇವರಿಬ್ಬರೂ "ಶ್ರೀರಟ್ಟರಾಜ್ಯಪ್ರತಿಷ್ಠಾಚಾರ್ಯನುಂ ಅರಿಬಿರುದಮಂಡಳಿಕಜವರಾಜನುಮಪ್ಪ ಶ್ರೀಮದ್ರಾಜಗುರುಗಳ್ ಮುನಿಚಂದ್ರದೇವರನೋಲಗಿಸಿ ಕೊಂಡಿಮೂಱುಸಾಸಿರದ ಬೞಿಯ ಬಾಡಂ ಮುನಿಚಂದ್ರದೇವರಾಳ್ಕೆ ವಾಡಂ ಸುಗಂಧವರ್ತಿಯ ಹನ್ನೆರಡುಮಂ ತದಾಜ್ಞೆಯಿಂ ಪ್ರತಿಪಾಳಿಸುತ್ತುಮಿರ್ದರ್'. "

ಈ ಶಾಸನದಿಂದ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ:—

ರುದ್ರಭಟ್ಟ.

ತನ್ನಯ ವಂಶಜರ್ಕಳಱಿದಿಂಗಳೊಳುದ್ಧಕವೀಶರಪ್ಪ ವಾ ।
ಕ್ಯೋನ್ನತಿಯಿಂ ಸರಸ್ವತಿಯಿನೂರ್ಪದಿನೆಂಟಜೊಳಂ ಪ್ರಭುತ್ವಮಂ ॥

1. ಇವನೇ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯಾಲಂಕಾರವನ್ನು ಬರೆದಿರುವ ರುದ್ರಟನಾಗಿರಬಹುದು. ಈ ರುದ್ರಟನ ಚಕ್ರಬಂಧಪದ್ಯದಿಂದ ಉದ್ಧಾರವಾಗುವ ಸ್ವವಿಷಯಕವಾದ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ 'ಶಾಮಾಜಾ' ಎಂಬ ವಿಶೇಷಣವಿದೆ. ಇದು ಇಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ 'ಸಾಮಾಸಿಗ' ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಪರ್ಯಾಯಶಬ್ದವಾಗಿರಬಹುದೋ ಏನೋ ತಿಳಿಯದು.

2. 277 ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ನೋಡಿರಿ.

ಕನ್ನರನಿಂದಮಂದು ಪಡೆದಂ ದೊರೆಯಾರ್ ಕವಿತಾವಿಳಾಸದೊಂ ।
ದುನ್ನತಿಯೊಳ್ ಪ್ರಭುತ್ವದ ನೆಗೞ್ತೆಯೊಳಾವಿಭುರುದ್ರಭಟ್ಟನೊಳ್ ॥

ಕವಿಯ ತಾಯಿ ಮಾಳಲದೇವಿ.

ಮನೆಯೊಳಗೇನುಳ್ಳೊಡಮಿ । ಲ್ಲೆನುತುಂ ಸ್ವಯಮರ್ಥಭೂರಿಯಾಗುತ್ತಿರ್ಪಂ ॥
ಗನೆಯರ್ ಮಾಳಲದೇವಿಯ । ವಿನಯಾಂಭೋನಿಧಿಯ ಗುಣದೊಳೆಂತೆಣೆಯ
[ಪ್ಪರ್ ॥

ಮನೆಯೊಳಗುಳ್ಳೊಡಂ ಮಡಗಿ ತತ್ಪತಿಗಂ ಮನೆಮಕ್ಕಳಿಂಗಮೆ ।
ಳ್ಳನಿತುಮನಿಕ್ಕಲಾಱದೆ ಕೆಲಂ ಕಡೆಯುಂ ಸುಡೆನಲ್ಕೆ ಜೀವಿಪಂ ॥
ಗನೆಯರನೇಂ ಕುಲಾಂಗನೆಯರೆಂದೆನಲಕ್ಕುಮೆ ಕೇಶಿರಾಜನಂ ।
ಗನೆ ಪತಿಭಕ್ತಿ ಚಾರುಗುಣಯುಕ್ತಿ ಕುಲಾಂಗನೆ ಭೂತಳಾಗ್ರದೊಳ್ ॥

ಕುಟಿಲೆ ಕುಮಾರ್ಗೆ ಕುತ್ಸಿತೆ ಕುರೂಪೆ ಕುಭಾಗ್ಯೆ ಕುಶೀಲೆ ಜಿಹ್ವಲಂ ।
ಪಟಿ ಶಠೆ ಧೂರ್ತೆ ದುರ್ಗುಣೆ ದುರನ್ವಿತೆ ದುರ್ಜನೆ ದುಷ್ಟೆ ಕಷ್ಟೆಯುಂ ॥
ಬಟಮಟಕಾರ್ತಿಯರ್ ಸತಿಯರೇ ಗುಣದೊಳ್ ಸಲೆ ಮಾಳಿಯವ್ವೆಯುಂ ।
ಗುಟಕೆಣೆಯಾಗರೆಂದೊಡಿತರಾಂಗನೆಯರ್ ಭುವನಾಂತರಾಳದೊಳ್ ॥

ಪುರುಷರನೇೞಿದವಂ ಮಾ । ೞ್ಪಿರಿದುಂ ಪಿರಿದಾಗೆ ಬಗೆವ ಪರರಂ ಮಾಯಾ ॥
ಚರಣದೊಳೆಸಗುವ ಸತಿಯರ್ । ದೊರೆಯೇ ಪೇೞ್ ಮಾೞಿಯವ್ವೆಯೊಳ್ ಕು
[ತ್ಸಿತೆಯರ್ ॥

ಅಸವನೆಗೆಂಗಳಕ್ಕೆ ತಲೆವಾಗಿಲೆಗಚ್ಚನೆ ನೋಡಲೇಱಲಿಂ ।
ಗೊಸಗೆಗೆ ನೋಂಪಿಗಂಗಡಿಗೆ ಬಾಡಿನ ಸಂತೆಗೆ ಬಾಯಿನಕ್ಕೆ ಪೋ ।
ಪೆಸಕದೆ ಪಾಣ್ಬರೊಳ್ ನೆಱೆವರಂ ಕುಲನಾರಿಯರೆಂಬುದೇ ವಿಚಾ ।
ರಿಸೆ ಪತಿಭಕ್ತಿವೆತ್ತೆಸೆವ ಮಾಳಲದೇವಿಯನಲ್ಲದನ್ಯರಂ ॥

ಗಾಳುತನದಿಂದೆ ಪುರುಷರ । ನೇೞಿದಪಂ ಮಾೞ್ಪ ದುಶ್ಚರಿತ್ರೆಯರಂ ವಾ ॥
ಚಾಳೆಯರಂ ಕಂಡಘತತಿ । ಮಾಳಲದೇವಿಯ ಗುಣಾನುಕಥನದೆ ಕಿಡುಗುಂ ॥

ಪತಿ ಬಸದಕ್ಕಮಿಂತು ತಮಗೆಂದು ದುರೌಷಧಮಂ ಪ್ರಯೋಗಿಪರ್ ।
ಕೃತಕೆಯರಂತಱಿಂದೆ ಪುರುಷರ್ ಕ್ಷಯಕಾಮಲೆಪಾಂಡುಗುಲ್ಮದಿಂ ॥
ದತಿಕೃಶರಾಗೆ ಬಿಚ್ಚಟಿಸುತಿರ್ಪವರೆಂತೊ ಕುಲಾಂಗನಾಜನಂ ।
ಪತಿಹಿತೆಮಾೞಿಯವ್ವೆಯೆ ಕುಲಾಂಗನೆ ವಾರ್ಧಿಪರೀತಧಾತ್ರಿಯೊಳ್ ॥

ಮನೆಗೀಬಂದರೆ ಬಿರ್ದನ । ರೆನಲೊಳಯಿಂಕೋಡಿಪೋಗಿಯಡಗುವ ಸಮು
[ಖಂ ॥
ತನಗಾದೊಡೆ ನೀವಾರೆಂ । ಬನಲೆಯರೀಮಾೞಿಯವ್ವೆಗೆಂತೆಣೆಯಪ್ಪರ್ ॥

ಶಿಶುಮಾಯಣ. 1232 (?)

ಈತನು ತ್ರಿಪುರದಹನಸಾಂಗತ್ಯ, ಅಂಜನಾಚರಿತ್ರೆ ಎಂಬ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ.

ಇವನ ಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ ಇವನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಈ ಸಂಗತಿಗಳು ತಿಳಿಯಬರುತ್ತವೆ:—

ಹೊಯ್ಸಳದೇಶದ ನಡುವೆ ನಯನಾಪುರವೆಂಬ ಒಂದು ಊರಿದೆ. ಆ ಊರಿನ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಕಾವೇರಿಯ ಕಾಲುವೆಯುಂಟು. ಆ ಊರಿನಲ್ಲಿ ದೇವರಾಜನ ಇಷ್ಟಾನುಸಾರವಾಗಿ ರಾಜರಾಜನು ಒಂದು ನೇಮಿಜಿನದೇವಾಲಯವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದನು. ಅದೇ ಊರಿನಲ್ಲಿ ಮಾಯಣಸೆಟ್ಟಿಯೆಂಬ ಒಬ್ಬ 'ವಣಿಗ್ವರ' ನಿದ್ದನು. ಅವನ ಹೆಂಡತಿ ತಾಮರಸಿ; ಮಗ ಬೊಮ್ಮಸೆಟ್ಟಿ. ಈತನು—"ಮಾನವಪತಿಗಳ ಸಭೆಯೊಳು ರತ್ನಸಮಾನದೀಪದವೊಲೊಪ್ಪುವನು." ಇವನ ಹೆಂಡತಿ ನೇಮಾಂಬಿಕೆ; ಮಗ ಕವಿ ಶಿಶುಮಾಯಣ. ಇವನು ಜೈನಮತದವನು. ಇವನ ಗುರು ಕಾಣೂರ್ಗಣದ ಭಾನುಮುನಿ. ಬೆಳುಕೆರೆಯಪುರದರಸಾದ ಗುಮ್ಮಟದೇವನು ಹೇಳಿನಲು ಕವಿ ಅಂಜನಾಚರಿತ್ರವನ್ನು ಬರೆದನು.

ತ್ರಿಪುರದಹನಸಾಂಗತ್ಯವು

ಶಕವರ್ಷದ ಸಾವಿರದ ನೂಱಱೊಳು । ತ್ಸಕಲವಾದಾಱುವತ್ಸರದ ॥
ಪ್ರಕಟಿತಪುತ್ರವರ್ಷದ ಮಾಘಶುದ್ಧದಿ । ಸಕಳಂಕಪಾಡ್ಯದೊಳಾಯ್ತು ॥

ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಪುತ್ರವರ್ಷವೆಂದರೆ ನಂದನವರ್ಷವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ 1106 ನೆಯ ವರ್ಷವು ಕ್ರೋಧಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಉತ್ಸಕಲ ಎಂಬ ಪದಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷಾರ್ಥವೇನಾದರೂ ಇರಬಹುದೋ ಏನೋ ತಿಳಿಯದು. ಶಕ 1100 ವರ್ಷಗಳಾದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭವಾದಿವತ್ಸರಗಳಲ್ಲಿ ಮಿಕ್ಕ ಕೊನೆಯ 6 ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿಯ ಪುತ್ರ ಅಥವಾ ನಂದನ ಎಂದು ಅರ್ಥಮಾಡಿದರೆ ಶಕ 1154 ನೆಯ ನಂದನವರ್ಷವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದು 1232 ನೆಯ ಕ್ರಿಸ್ತಾಬ್ದವಾಗುತ್ತದೆ. ಕವಿಯ ಆಶಯವು ಇದೇ ಆಗಿರಬಹುದೋ ಏನೋ ತಿಳಿಯದು. ಈತನು ಜನ್ನನನ್ನು (1230) ಸ್ತುತಿಸುವುದರಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಮೆ ಅವನ ಸಮಕಾಲದವನಾಗಿದ್ದಿರಬಹುದು.

ಈತನಿಗೆ ಹಸುಳೆಮಾಯಣ, ತರಳಮಾಯಣ ಎಂಬ ಹೆಸರುಗಳೂ ಉಂಟು.

ಪೂರ್ವಕವಿಗಳನ್ನು ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾನೆ.—

ರನ್ನನ ಹೊನ್ನನ ಜನ್ನಮಯ್ಯನ ಚತು । ರೋನ್ನತಕವಿತಾರ್ಣವನ ॥
ಸನ್ನುತಕವಿಪಂಪರಾಜಮೊದಲಾದರ । ಚೆನ್ನಡಿಗಳಿಗೆಱಗುವೆನು ॥

ತನ್ನ ಕವಿತಾಚಾತುರಿಯನ್ನು ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ:—

ಹಸುಳೆಮಾಯಣನುಸುರಿದ ಕೃತಿಯೊಳು ನವ । ರಸ ಪರಿಪೂರಿತವಾಗಿ ॥
ಒಸರುವುದಾ ರಸಭೇದವನಚಿದು ಸೇ । ವಿಸುವುದು ರಸಿಕಕೋವಿದರು ॥

ಇವನ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ —

1. ಅಂಜನಾಚರಿತ್ರೆ.

ಇದು ಸಾಂಗತ್ಯವೆಂಬ ಹಾಡಿನ ರೂಪವಾದ ಗ್ರಂಥವು. 15 ಸಂಧಿಗಳಾಗಿ ಭಾಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ; ಒಟ್ಟು 6,000 ಪದ್ಯಗಳಿವೆ.

ಅರುಹನ ಮತದೊಳೆಸೆವ ಪದ್ಮಚರಿತವ । ವಿರಚಿಸಿದನು ರವಿಷೇಣ ॥
ಪರಮಮುನೀಂದ್ರ ಗೀರ್ವಾಣಭಾಷೆಯೊಳದ । ನೊರೆವೊಡಿನ್ನಾರಳವಹುದು ॥
ಅದಪೊಳಂಜನೆಯೆಂಬ ಸುದತಿಯ ಚರಿತೆಯ । ನೊದವಿ ಪೇಳ್ದೆನು ಕನ್ನಡದಿಂ ॥

ಎಂಬುದರಿಂದ ರವಿಷೇಣನು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಬರೆದಿರುವ ಪದ್ಮಚರಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಈ ಗ್ರಂಥವು ಒಂದು ಭಾಗವೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತನೆ. ಇದರ ಉತ್ಕೃಷ್ಟತೆಯನ್ನು ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ:—

ಅಂಜನಾಚರಿತವೆಂದೆಂಬ ನಾಮವು ಕೃತಿ । ಗೆಂಜಲಲ್ಲನ್ವರ್ಥಕವು ॥
ಕಂಜಭವನ ರಾಣಿಯು ನಯನದೊಳೆಸೆ । ವಂಜನವಾದ ಕಾರಣದಿ ॥

ಗ್ರಂಥಾವತಾರದಲ್ಲಿ 24 ಜಿನರನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಬಳಿಕ ಗುಮ್ಮಟೇಶ, ಭುಜಬಲಿಪುರದ ಭುಜಬಲಿ, ಸಿದ್ಧಾದಿಗಳು, ಯಕ್ಷಿಯಕ್ಷರು, ಸರಸ್ವತಿ, ಜ್ವಾಲಾಮಾಲಿನಿ, ಪದ್ಮಾವತಿ, ಬಾಹುಬಲಿಪದಸೇವಕ ಬ್ರಹ್ಮಬ್ರಹ್ಮ, ಇವರುಗಳನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ ತರುವಾಯ ಮಾಘಣಂದಿಮೊದಲುಗೊಂಡು ಪಂಡಿತನವರೆಗೆ ಜೈನಗುರುಗಳನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಹೊಗಳಿದ್ದಾನೆ. 1

ನಮಗೆ ದೊರೆತಿರುವ ಸಾಂಗತ್ಯಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ಈತನೇ ಮೊದಲನೆಯವನು; ಸಾಂಗತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಜೈನ ವೀರಶೈವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಗ್ರಂಥಗಳು ಹುಟ್ಟಿವೆ. ಸುಮಾರು 13 ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಹಾಡಿನ ರೂಪವಾದ ಈ ಸಾಂಗತ್ಯಗ್ರಂಥಗಳ ರಚನೆ ಆರಂಭವಾದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ.

ಈ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ:—

---

1. ಮಾಘಣಂದಿ, ಜಿನಸೇನ, ಸಮಂತಭದ್ರ, ನೇಮಿಚಂದ್ರ, ರಾಮಚಂದ್ರ, ಪ್ರಭಾಚಂದ್ರ, ಸೋಮದೇವಕಲಂಕಚಂದ್ರ, ಜಿನಚಂದ್ರ, ಭದ್ರಬಾಹು, ಸುಭದ್ರಾರ್ಯ, ಪರವಾದಿಧ್ವಂಸಕಪಂಡಿತಯೋಗಿ, ವಾದಿವಿದ್ಯಾನಂದ, ವರ್ಧಮಾನ, ವೀರಸೇನ, ಕಾಣೂರ್ಗಣದ ದೇವಕೀರ್ತಿ, ಶ್ರುತಕೀರ್ತಿ, ವಿಜಯಕೀರ್ತಿ, ಭೂಭೂಷಣ, ರಾಮಚಂದ್ರ, ಪ್ರಭೇಂದು, ಇಂದುಕೀರ್ತಿ, ಸಾಸಿರಕೀರ್ತಿ, ದೇಶೀಯಗಣದ ಚಂಗದೇಶದ ಪ್ರಭೇಂದು, ಸಮಂತಭದ್ರ, ಕಾಣೂರ್ಗಣದ ಭಾನುಮುನಿ, ಯತಿವರ್ಧಮಾನ, ನೇಮಿಚಂದ್ರ, ಗುಮ್ಮಟದೇವಸೂರಿ, ಪಂಡಿತ.

ಅಡಕೆ.

ಇಳೆಯೆಂಬ ಸತಿಗಪ ವೊಳೆವ ಪಚ್ಚೆಯ ಚತ್ರ। ಗಳನು ನಿರ್ಮಿಸಿದನೆಂಬಂತೆ ॥
ಪಲವು ಹೊಂಬಾಳೆಯ ತಳೆದು ಪೂಗಾಳಿಗ। ಳಲಘುಫಲದಿನೊಪ್ಪುತಿಹುದು ॥

ಬಾಳೆ.

ಕಂದಿನೊಳಗೆ ಹುಟ್ಟ ಕಂದರೆಲ್ಲರ ಬಿಟ್ಟು । ಮುಂದಲೆಯನು ಕೊಟ್ಟು ಜನದ ॥
ನಿಂದೆಯೊಳೊಂದಿ ಬಾಳುವ ಬಾಳಿ ಸುಡಲೆಂದು । ನೊಂದೆಜಿಗಿದ ಬಾಳೆಯಿಹವು ॥

ಹುಣಿಸೆ.

ಒಮ್ಮೆ ಫಲವನಿತ್ತು ಸುಮ್ಮನೆಯಿಹ ತರು । ವೆಮ್ಮೊಳು ಮಚ್ಚರಿಸಿದೊಡೆ ॥
ಹಮ್ಮ ಮುಱಿವೆನೆಂಬ ಹುಣಿಸೆಯ ಮರಗಳು । ಸುಮ್ಮಾನದಿ ಬೆಳೆದಿಹವು ॥

2. ತ್ರಿಪುರದಹನಸಾಂಗತ್ಯ.

ಇದು ಸಾಂಗತ್ಯಗ್ರಂಥವು ; 281 ಪದ್ಯಗಳಿವೆ. ಈ ಗ್ರಂಥವಲ್ಲಿ ಪುರಾಣೋಕ್ತವಾದ ತ್ರಿಪುರದಹನವನ್ನು ಹೇಳುವಂತೆ ತೋರುವುದಿಲ್ಲ. 'ಜನನ ಜರಾಮರಣಗಳೆಂಬ ಪೆಸರಿಂದ ಘನತರವಪ ಮೂಱು ಪುರವು' ಎಂಬುದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳುವ ತ್ರಿಪುರವೇ ಬೇರೆ.

ಗ್ರಂಥಾವತಾರದಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರನಾಥನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿ ಬಳಿಕ 24 ಜಿನರನ್ನೂ ಬೆಳ್ಗೊಳದ ಭುಜಬಲಿಯನ್ನೂ ಸ್ಮರಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಈ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಒಂದು ಪದ್ಯವನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ :—

ಬ್ರಾಹ್ಮಣಪರಿಹಾಸ.

ಪದಿನಾಲ್ಕು ಭುವನವೆಲ್ಲವು ಪುರುಷೋತ್ತಮ । ನುದರದೊಳಿರುತಿರ್ದ ತಾನು ॥
ಅದಟರಕ್ಕಸನ ಮೇಲಿರದೆ ಸಂಗ್ರಾಮವ । ನೊದವಿದುದಿದು ಚಿತ್ರವಲ್ತೇ ॥

ಸೋಮನಾಥಪಂಡಿತ. 1231.

ಈತನು ಅರಸಿಯಕೆರೆಯ 123 ನೆಯ ಶಾಸನವನ್ನು ಬರೆದುದಾಗಿ ಆ ಶಾಸನದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿರುವ "ಶ್ರೀಮದಾನಂದಬೋಧಪ್ರಭುಗಳ ದಾಸ ಗ..ಕುಳತಿಳಕ ಸುಕವಿಕಂಠಾಭರಣ ಸೋಮನಾಥಪಂಡಿತರು ಪದ್ಯಂಗಳ ಹೇಳಿದರು" ಎಂಬ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

ಈ ಶಾಸನದ ಬಂಧದಿಂದಲೂ ಸುಕವಿಕಂಠಾಭರಣ ಎಂಬ ಈತನ ಬಿರುದಿನಿಂದಲೂ ಇವನು ದೊಡ್ಡ ಕವಿಯಾಗಿದ್ದನೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

ಈತನು ಸ್ಮಾರ್ತಬ್ರಾಹ್ಮಣನು; ಸಿಂದವಿಗೆಯ ಆನಂದಬೋಧಮುನಿಯ ಶಿಷ್ಯನು. ಈ ಶಾಸನವು ಹೊಯ್ಸಳವೀರನಾರಸಿಂಹನ ಆಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಶಕ 1156 ರಲ್ಲಿ — ಎಂದರೆ ಕ್ರಿಸ್ತಾಬ್ದ 1234 ರಲ್ಲಿ — ಬರೆದುದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಸಿಂದವಿಗೆಯ ಸ್ವಾಮಿಯ ಹೆಸರಲ್ಲಿ ಸೋಮನಾಥಪುರದೊಳಗೆ ನರಸಿಂಹದೇವರ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದುದಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ.

ಈ ಶಾಸನದಿಂದ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ :—

ಸೋಮಿದೇವನಿಗೆ ಆಶೀರ್ವಾದ.

ಶ್ರೀರಾಮಾಲಿಂಗನಾಲೋಕನವಶಜನಿತಾಂತಃಪ್ರಮೋದಪ್ರಕರ್ಷ ।
ಸ್ಮೇರಾಸ್ಯಂ ಪದ್ಮಗರ್ಭಪ್ರಣುತಚರಿತನಾನಮ್ರನಾನಾಮರುತ್ಕೋ ॥
ಟೀರಾಗ್ರೋದ್ಭಾಸಮಾನಾರುಣಮಣಿಗಣನೀರಾಜಿತಾಂಘ್ರಿದ್ವಯಂ ಲೋ ।
ಕಾರಾಧ್ಯಂ ನಾರಸಿಂಹಂ ಕುಡುಗಭಿಮತಮಂ ಸೋಮಿದೇವಂಗಜಸ್ರಂ ॥

ಹೊಯ್ಸಳ ನರಸಿಂಹಸ್ತುತಿ.

ಕರವಾಳ್ ಸುಗಿವಾಳ್ ಮತೋಳ್ಕಂ । ದರಮಾಗೆ ವಿರೋಧಿಮಗರಬಳ್ಳಜಳನಿಧಿಯಂ ॥
ಭರದಿಂ ಕಡೆದಂ ಪಡೆದಂ । ಕರಿರತ್ನಮನಶ್ವರತ್ನಮಂ ನರಸಿಂಹಂ ॥

ಸೋಮಿದೇವಸ್ತುತಿ.

ಪೊಗಪೆ ಜಗಜ್ಜನಂ ತಣಿದು ತನ್ನನೆ ಹೊಯ್ಸಳಸೋಮಿದೇವನಾ ।
ವಗಮುಖಿಳೋರ್ವಿಯಂ ತಳೆದವಿಂ ಕಮಠಾಗ್ರಣಿ ರಾಗದಿಂದೆ ಪೊಂ ॥
ಗುಗೆ ತಲೆಯೆತ್ತಿ ಸೈತು ನಿಮಿರ್ದೋಡುಗೆ ಪನ್ನಗರಾಜನುರ್ಕಿ ಸೊ ।
ರ್ಕುಗೆ ದಿಗಿಭವ್ರಜಂ ಕುಲನಗಾವಳಿ ಮೇಲ್ವೆಳೆಗಂಬರಂಬರಂ ॥

ಶ್ರೀವಿಜಯಮರ್ದಶಕೀರ್ತಿದೇವರ್. 1234.

ಇವರು ಚೆನ್ನಗಿರಿ 62 ನೆಯ ಶಾಸನವನ್ನು ಬರೆದುದಾಗಿ ಆ ಶಾಸನದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿರುವ — ಶ್ರೀವಿಜಯರ್ದಶಕೀರ್ತಿದೇವರ್ ವಿರಚಿಸಿದರ್ ಸೇವ್ಯಶಾಸನಕೃತಿಯಂ — ಎಂಬ ಭಾಗದಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

ಈ ಶಾಸನವು ಹೊಯ್ಸಳವೀರನಾರಸಿಂಹನ ಆಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಶಕ 1156 ರಲ್ಲಿ — ಎಂದರೆ ಕ್ರಿಸ್ತಾಬ್ದ 1234 ರಲ್ಲಿ — ಬರೆದುದು. ಇದರಲ್ಲಿ ನೆಲ್ಕುದುರೆಯ ಬ್ರಹ್ಮೇಶ್ವರ ದೇವರಿಗೆ ಊರೊಡೆಯರು ದತ್ತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟಂತೆ ಹೇಳಿದೆ.

ಇದರಿಂದ ಒಂದೆರಡು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ :—

ಹೊಯ್ಸಳ ನರಸಿಂಹಸ್ತುತಿ.

ನರಪತಿನಾರಸಿಂಹನೊಳಿದಿರ್ಚಿದೊಡೆಚ್ಚಱದೆಂಬ ಭೀತಿಯಿಂ ।
ಶರಣದ ಹಾನಿಗಂಜಿ ಜವನಂ ಮಱೆವೊಕ್ಕು ಬರ್ದುಂಕುವೋಪ ರಾ ॥
ಯರ ನಡುಬೆನ್ನೊಳುಂಡಿಗೆಯನೊತ್ತುವೆನೆಂದಮೃತಾಂಶು ತಾಳ್ದನೊಂ ।
ದೆರಳೆಯನೆಂದೊಡೇ ಪೊಗಳ್ವುದುನ್ನತಿಯಂ ಶಶಿವಂಶರತ್ನನಾ ॥

ಮುದ್ದಲೆಯ ಸ್ತುತಿ.

ನಯವತಿಯೆಂದು ಶೀಲವತಿಯೆಂದು ಕಳಾವತಿಯೆಂದು ಸದ್ಗುಣಾ ।
ನ್ವಯವತಿಯೆಂದು ಧರ್ಮವತಿಯೆಂದು ದಯಾವತಿಯೆಂದು ಪುಣ್ಯಸಂ ॥
ಚಯವತಿಯೆಂದು ಕೀರ್ತಿಸುವುದೂರೊಡೆಬೋಕನ ಪೆರ್ಮೆವೆತ್ತ ಕಾಂ ।
ತೆಯನೊಲವಿಂದೆ ಮುದ್ದಲೆಮಹಾಸತಿಯಂ ನೆಗಳ್ದೀ ಜಗಜ್ಜನಂ ॥

ಎರಡನೆಯ ಗುಣವರ್ಮ 1. ಸು. 1235.

ಈತನು ಪುಷ್ಪದಂತಪುರಾಣವನ್ನೂ ಚಂದ್ರನಾಥಾಷ್ಟಕವನ್ನೂ ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ.

ಈತನು ಜೈನಮತದವನು. 'ಅಹಿತಕ್ಷ್ಮಾಭೃದ್ಭೃಹದ್ವಜ್ರ' ನಾದ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯರಾಜನ ಕೈಯ ಕೆಳಗೆ 'ನಾಳ್ಪ್ರಭು' ವಾಗಿದ್ದ ಶಾಂತಿವರ್ಮನು ಈ ಕವಿಯ ಪೋಷಕನು. ಈ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯನ ಗುರುವಾದ ಮುನಿಚಂದ್ರನೇ ಈತನಿಗೂ ಗುರು.

ಈತನು ಪೂರ್ವಕವಿಗಳನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುವಾಗ ಜನ್ನನನ್ನು (1230) ಸ್ತುತಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಆ ಕವಿಗಿಂತ ಈಚೆಯವನಾಗಿರಬೇಕು. ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನು (ಸು. 1245) ಈತನ ಪುಷ್ಪದಂತಪುರಾಣದಿಂದ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಅನುವಾದಮಾಡಿರುವ ಕಾರಣ ಅವನಿಗೆ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದಿರಬೇಕು. ಸುಮಾರು 1235 ರಲ್ಲಿದ್ದನೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. 1229 ರಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಸೌಂದತ್ತಿಯ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ [2] ಹೇಳಿರುವ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯ, ಮುನಿಚಂದ್ರ, ಶಾಂತಿನಾಥ ಎಂಬವರು ಈತನು ಹೇಳುವ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯ ಮುನಿಚಂದ್ರ ಶಾಂತಿವರ್ಮರೇ ಆಗಿರಬೇಕೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಶಾಂತಿನಾಥನು ಮುನಿಚಂದ್ರನಿಗೆ ಅಮಾತ್ಯನಾಗಿದ್ದಂತೆ ಹೇಳಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಇವನನ್ನು 'ಇಷ್ಟಶಿಷ್ಟಚಿಂತಾಮಣಿ' ಎಂದು ವಿಶೇಷಿಸಿ ಹೇಳಿದೆ. ಪುಷ್ಪದಂತಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಶಾಂತಿವರ್ಮನನ್ನು 'ಇಷ್ಟ ಶಿಷ್ಟ ಕಲ್ಪಕುಜ' ಎಂದು ಕವಿ ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯನು 1202 ರಿಂದ 1220ರ ವರೆಗೆ ಆಳಿದಂತೆ ಶಾಸನಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಈ ರಾಜನ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಶಾಂತಿವರ್ಮನು ಪುಷ್ಪದಂತಪುರಾಣವನ್ನು ರಚಿಸ ಹೇಳಲು ಕವಿ ರಚಿಸಿದಂತೆ—

---

1. 63 ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ನೋಡಿ. 2. 278 ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ನೋಡಿ.

ಎಂದೋರಂತಿರೆ ವಪ್ರದೇವನರನಾಥಾಸ್ಥಾನದೊಳ್ ಕೂರ್ತ ನ ।
ಣ್ಪಿಂದಂ ಕೋವಿದರೆಯ್ದೆ ಕೊಂಡುಕೊನೆಯಲ್ ಕೇಳ್ದಟ್ಟಿಸಿಂ ಶಾಂತಿವ ॥
ರ್ಮಂ ದೀನಾನತವರ್ಮನಾದರಿಸಿ ನೀಂ ಪೇಳೆಂದೊಡೀಗಳ್ ಮನಂ ।
ದಂದಂ ಪಾಲ್ಗಡ ಮದ್ದನಲ್ ಜಿನಕಥಾವಿಸ್ತಾರಮಂ ಸಾರಮಂ ।

ಎಂಬ ಪದ್ಯದಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಕಾರ್ತವೀರ್ಯನು ಕುಂತಳದೇಶದಲ್ಲಿಯ ಕೊಂಡಿಯನ್ನು ಆಳುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ತಿಳಿವುದರಿಂದ ಕೊಂಡಿಯೇ ಕವಿಯ ಸ್ಥಳವಾಗಿದ್ದಿರ ಬಹುದು. 'ಮುನಿಚಂದ್ರಪಂಡಿತದೇವನ್ ಗುರುವಾಗೆ ತನಗೆ ಕವಿತೆ ಬಂದುದು' ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ.

ಈತನಿಗೆ ಗುಣಾಬ್ಜವನಕಲಹಂಸ, ಕವಿತಿಲಕ, ಕಾವ್ಯಸತ್ಕಳಾರ್ಣವ ಮೃಗ ಲಕ್ಷ್ಮ ಎಂಬ ಬಿರುದುಗಳಿದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ.

ಈತನು ಪೂರ್ವಕವಿಗಳನ್ನು ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಮರಿಸಿದ್ದಾನೆ:—

ಅನುಗುಣಮಾಗಿ ಕೂಡೆ ಗುಣವರ್ಮನ ಮೆಯ್ಸಿರಿ ಪಂಪನೋಜೆ ಪೊ ।
ನ್ನನ ಪೊಸದೇಸೆ ರನ್ನನ ಗುಣೋನ್ನತಿಯುಗ್ಗಳನೊಳ್ಪು ನಾಗವ ॥
ರ್ಮನ ಬಹುರೀತಿ ನೇಮಿಯ ಚಮತ್ಕೃತಿ ಜನ್ನಿಗನಿಂಪು ನಾಗಚಂ ।
ದ್ರನ ರಸವೃತ್ತಿ ರಂಜಿಸುಗೆ ನಿರ್ಣಯಮೆನ್ನಯ ನವ್ಯಕಾವ್ಯದೊಳ್ ॥

ತನ್ನ ಗುಣಗಳನ್ನೂ ಕವಿತಾಚಾತುರಿಯನ್ನೂ ಈ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ:—

ಸ್ವೀಕೃತಜಿನಧರ್ಮನನಂ । ಗೀಕೃತಖಳವರ್ಮನಮುಳವಾಣೀಕರುಣಾಂ ॥
ಗೀಕೃತಕವಿತಾವರ್ಮನ । ಪಾಕೃತದುಷ್ಕರ್ಮನಮುಮ ಕವಿಗುಣವರ್ಮಂ ॥

ವಿವಿಧಕಳಾಭಿಜ್ಞಂ ಭಾ । ವವಿದಂ ರಸರಸಿಕನುಚಿತಕವಿತಾಚತುರಂ ॥
ಸುವಿವೇಕನಿಧಾನಂ ವಿಬು । ಧವತ್ಸಲಂ ಮಾನಮೇರು ನೃಪತತಿಮಹಿತಂ ॥

ಪದಮೆ ಪದಮರ್ಥಮರ್ಥಂ । ಪುದಿದ ರಸಂ ತೃಪ್ತಿಕರರಸಂ ಭಾವಂ ಪೊ ॥
ಣ್ಮಿದ ಸದ್ಭಾವಂ ದನಿಯಿಂ । ಪೊದವಿದ ದನಿಯೆನಿಸಿ ಪೇಳ್ದಪಂ ಕವಿತಿಲಕಂ ॥

ರತಿಪದೆದಂತೆ ಚಂದ್ರಕಿರಣಂಗಳ ಪಾಲ್ಗಡಿದಂತೆ ಮಂದಮಾ ।
ರುತನೊಡಗೂಡಿ ಬಂದ ಸಹಕಾರಪರಾಗದೊಳಾಡಿದಂತೆ ರಾ ॥
ಜಿತಮಧುಮಾಸದೊಳ್ ಪರೆಯದಿಂಪೊಪೊದಂತಬಲಾಕಟಾಕ್ಷಶಿ ।
ಕ್ಷಿತಮೆನಿಪಂತೆ ಮೋಹಿಸದೆ ಪೇಳ್ ಗುಣವರ್ಮನ ಸೂಕ್ತಿಸಂಚಯಂ ॥

ನವರಸಮಂ ನಿಮಿರ್ಚುವ ಬೆಡಂಗನಮರ್ಚುವ ದೋಷಮಂ ತಳ ।
ರ್ಚುವ ಗುಣಮಂ ಕೆಳರ್ಚುವಮದ್ದಿಂಪನೊಡರ್ಚುವ ಬಂಧಮಂ ತೊಡ ॥

ಚರ್ಚಿಸುವ ಕವಿವ್ರಾತದೊಳೆಸೆಯುವೆಳನುಣ್ಣನೊಡೆಯುವ ಕಾವ್ಯಸತ್ವಳಾ ।
ರ್ಣವಮೃಗಲಕ್ಷ್ಮಲಕ್ಷ್ಮನ ವಚೋವಧುವಂ ಬುಧರೊಲ್ದು ವರ್ಣಿಕುಂ ॥

ಇವನ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ—

ಪುಷ್ಪದಂತ ಪುರಾಣ.

ಇದು ಒಂಬತ್ತನೆಯ ತೀರ್ಥಕರನಾದ ಪುಷ್ಪದಂತನ ಚರಿತ್ರವು; 14 ಆಶ್ವಾಸಗಳಾಗಿ ಭಾಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು 'ನಾಟ್ಯಭೂಸಭೆಶಿರೋಮಣಿ ಶಾಂತಿವರ್ಮನ ಯಶೋಲತೆಗಾಲಂಬನವಾಗೆ' ಬರೆದು ಆತನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿದಂತೆ ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.—

ಕ್ಷಿತಿಯೊಳ್ ಮುನ್ನಬ್ಜನೇತ್ರಂ ಮನೆಯಳಿಯನೆನಲ್ ಕ್ಷೀರವಾರಾಶಿಯಿಂ ವಿ ।
ಶ್ರುತಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯಂ ಕೌಸ್ತುಭಮಣಿಸಹಿತಂ ಕೊಂಡನೆಂತಂತೆ ತನ್ನಂ ।
ಸತತಂ ಕೀರ್ತಿತ್ತು ಕೊಂಡಂ ಗುಣನಿಧಿ ಗುಣವರ್ಮಂಗೆ ಕೀರ್ತ್ಯನ್ವಿತಂ ಸ ।
ತ್ಕೃತಿಲಕ್ಷ್ಮೀಕಾಂತೆಯಂ ರಂಜಿತವಿಬುಧಜನಸ್ವಾಂತೆಯಂ ಶಾಂತಿವರ್ಮಂ ॥

"ಪೂರ್ವದೊಳ್ ಗಣಧರಾದಿಮಹಾಮುನಿಸತ್ಕವೀಶ್ವರರ್ ಮಾಡಿದ ಪುಷ್ಪದಂತಜಿನನಾಥಪುರಾಣಮನಿಂದು ಕನ್ನಡಂಮಾಡುವೆಂ" ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ.

ಗ್ರಂಥಾವತಾರದಲ್ಲಿ ಪುಷ್ಪದಂತನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಒಳಿಕ ಸಿದ್ಧಾದಿಗಳನ್ನೂ ಸರಸ್ವತಿಯನ್ನೂ ಯಕ್ಷಯಕ್ಷಿಯರನ್ನೂ ಅನುಬದ್ಧಕೇವಲಿ ಶ್ರುತಕೇವಲಿ ದಶಪೂರ್ವಿಗಳನ್ನೂ ಏಕಾದಶಾಂಗಧಾರಿಗಳನ್ನೂ ಆಚಾರಾಂಗಧರರನ್ನೂ ಸ್ಮರಿಸಿ ಅನಂತರ ಕೊಂಡಕುಂದಾಚಾರ್ಯರಿಂದ ಮುನಿಚಂದ್ರದೇವರವರೆಗೆ ಗುರುಗಳನ್ನು [1] ಕ್ರಮವಾಗಿ ಹೊಗಳಿದ್ದಾನೆ.

ಆಶ್ವಾಸಗಳ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಗದ್ಯವಿದೆ:—

---

1. ಕೊಂಡಕುಂದ, ಗೃಧ್ರಪಿಂಛ, ಬಲಾಕಪಿಂಛ, ಮಯೂರಪಿಂಛ, ಅರ್ಹದ್ಬಲಿ, ಭೂತಬಲಿ, ಪುಷ್ಪದಂತ,

ಚಿತ್ತರವಾಗೆ ಸೂತ್ರಗತಿಯಿಂ ಮಿಗೆ ಪೇಳ್ದಿದ ಗಂಧಹಸ್ತಿತೊಂ
ಬತ್ತಱುಸಾಸಿರಕ್ಕೆ ಶಿವಕೋಟಿಯ ಕೋಟಿವಿಪಕ್ಷವಿಷ್ಟಮು ।
ನ್ಮತ್ತಗಜಂ ಮದಂಬಱುತು ಕೈಯಿಡೆಸೊಟ್ಟುದೆನಲ್ಕೆ ಪೇೞ್ವುದೇಂ
ಮತ್ತೆ ಸಮಂತಭದ್ರಮುನಿರಾಜನುದಾತ್ತಜಯಪ್ರಶಸ್ತಿಯಂ ॥

ಎಂಬ ಪ್ರಶಸ್ತಿಯುಳ್ಳ ಸಮಂತಭದ್ರ, ಅಕಳಂಕ, ಪೂಜ್ಯಪಾದ, ವಿದ್ಯಾನಂದ, 'ಪುರಾಣಪುರುಷ'ನಾದ ಕವಿಪರಮೇಷ್ಠಿ, ವೀರಸೇನ, ಜಿನಸೇನ, ಗುಣಭದ್ರ, ಜಟಾಸಿಂಹನಂದಿಗಳು, ಕಾಲುದಕಮೋಲಾನದಿಯಾದ ಬಲಾಚಾರ್ಯ, ದಿಗಂಬರಕುಲಚಂದ್ರಯೋಗೀಂದ್ರದೇವಚಂದ್ರರು, ಸ್ವಗುರುಮುನಿಚಂದ್ರ.

ಇದು ಸಮಸ್ತಭುವನಜನಸಂಸ್ತುತಜಿನಾಗಮಕುಮುದ್ವತೀಚಾರುಚಂದ್ರಾಯಮಾನ ಮಾನಿತ ಶ್ರೀಮದುಭಯಕವಿಕಮಲಗರ್ಭಮುನಿಚಂದ್ರ ಪಂಡಿತದೇವ ಸುವ್ಯಕ್ತ ಸೂಕ್ತಿಚಂದ್ರಿಕಾಪಾನಪರಿಪುಷ್ಟಮಾನಸಮರಾಳ ಗುಣವರ್ಮನಿರ್ಮಿತಮಪ್ಪ ಪುಷ್ಪದಂತ ಪುರಾಣದೊಳ್—

ಇವನ ಬಂಧವು ಪ್ರೌಢವಾಗಿಯೂ ಪ್ರಾಸಬದ್ಧವಾಗಿಯೂ ಇದೆ. ಇವನ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ.—

ಗ್ರೀಷ್ಮ.

ಕೆಂಡದ ಮಟ್ಟೆಕೊಂಡಪ್ಪುದ । ಜಾಂಡದಿನೆಳೆ ದೂವೆಗೆರ್ಚನುಗುಳ್ದಪ್ಪುದು ದಿ ॥
ಙ್ಮಂಡಳಿ ದಳ್ಳುರಿಗೊಳ್ಳಿಯ । ತಂಡದೆ ಕೇರ್ಗಟ್ಟತೆನಿಸಿ ತೋಱತ್ತಿದಪೊಳ್ ॥
ತಾಱದ ಬಳ್ಳಿ ಮಿಾಱದ ದವಾನಳನಾಱದ ಬೆಂಚೆ ತಾಯ್ಮೆಳ ।
ಲ್ದೇಱದ ಸಿಂಧು ಬೆಂದೊಡೆದು ಪಾಱದ ಬೆಟ್ಟು ಕರಿಂಕುವೋಗ ಕ ॥
ರ್ಪೇಱದರಣ್ಯಭೂಮಿ ಬೆಮರೇಱದ ದೇಹಿಸಮೂಹಮೂಷ್ಮೆಯಂ ।
ಪೇಱದ ಭಾನುಭಾನು ಬಿಸುಪೇಱದಿಳಾತಳಮಿಲ್ಲದಲ್ಲಿಯುಂ ॥

ನಂದನ

ಸಲೆ ನಿಲೆ ಮಾವು ಪೂವು ಬಕುಲಂ ಮುಕುಲಂ ಪೊಸತೆಂಗು ಕೌಂಗು ಕಾ ।
ದಲರೆಲರಂಚೆ ಬೆಂಚೆ ಪುಳಿನಂ ನಳಿನಂ ಗಿಳಿವಿಂಡು ಬಂಡು ಕೋ ॥
ಗಿಲೆ ಗೊಲೆ ತುಂಬಿ ಬಿಂಬಿ ಸುರಗೇದಗೆ ಚಾದಗೆ ಕಂಪು ಸೊಂಪುಗುಂ ।
ದಲೆಯೆನೆ ರಮ್ಯಮಾವಿಷಯದುರ್ಗಳ ನಂದನಬೃಂದಮೆತ್ತಲುಂ ॥
ಒದವಿದ ಶಾಳಿ ಗರ್ದೆಗಳ ಪಾಳಿ ಕುಕಿಲ್ವ ಶುಕಾಳಿ ತಣ್ಪುವೇ ।
ಱದ ಸುರಗಾಳಿ ಪಾಮರಿಯರೋಳಿ ವಿಟೀವಿಟಕೇಳಿ ಪೂಗಳಿಂ ॥
ಕೆದಱುವ ದೂಳಿ ಪಾಡುವ ಮದಾಳಿ ಪೊದಱ್ದಲರೋಳಿಯೆಂಬಿವಂ ।
ಮದನನ ದಾಱಗೆತ್ತು ಸುಗಿದಿರ್ಪುದು ಪಾಂಥಜನಂ ನಿರಂತರಂ ॥

ಶಾರದಾಗಮ.

ಸೊಗಯಿಪ ಕೇತಕೀವಿಭವಮೇಪೆಲೆವಾಪೆಗೆ ನೀಪದೇಪ್ಗೆ ಪೂ ।
ನ್ನಗೆ ಕುಟಜೋಪಶೋಭೆ ಕುಮುದಕ್ಕೆ ಕದಂಬದ ಸೊಂಪು ನೆಯ್ದಲೊ ॥
ಳ್ಮಗುಳ್ಗೆ ಮಯೂರದಭ್ಯುದಯವಂಚೆಗೆ ಚಾದಗೆಯುತ್ಸವಂ ಚಕೋ ।
ರಿಗೆ ತಳರ್ದೊಪ್ಪಲೊಪ್ಪಿದುದು ನೀರದಶಾರದನಿರ್ಗಮಾಗಮಂ ॥

ಇರುಳ್.

ಕಳಾರುಂದ್ರಂ ಚಂದ್ರಂ ಬೆಳಗೆ ನಭಮುಂ ಕಾಂತಿವಿಸರಂ ।
ಗಳಿಂ ನೆಯ್ದಲ್ಗಳ್ಗಳ್ ಮೊಗಸೆ ನಳಿನೀಬೃಂದದಳಿನೀ ॥

ಕುೞಂ ಕೋಕಂ ಶೋಕಂಬಡೆಯೆ ಮನದೊಳ್ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಜನದೊಳ್ ॥
ಬಳಾತ್ಕಾರಂ ಮಾರಂಗದಱಿನ ತಿರುಳ್ ರಂಜಿಸಿತಿರುಳ್ ॥

ನಕ್ಷತ್ರ.

ಸಂಕಳಿತ ಬಹಳತಾರಾ । ಸಂಕುಳದಿಂ ಪೋಲ್ತುದಭ್ರಮಾವೃತತಿಮಿರಂ ॥
ತೇಂಕುವ ಮಲ್ಲೀಮುಕುಳದ । ಸಂಕುಳಮಂ ತಳೆದು ನೀಡ ಜಗುನೆಯ ಮಡುವಂ ॥

ದೀಪಂ.

ಮುನಿದು ತವೆ ನುಂಗಿ ತಿಮಿರಮ । ನನಿತಱ್ಕಿಸಲಾಱದಡರೆ ಕಾಱಿದಪುವಿವಂ ॥
ಬಿನಮೆಸೆದುವು ಸೊಡರ್ಗಳ್ ಜಳ । ಕೆನೆ ನಿಜಕೊಳಿಕೆಯಿನೊಗೆವ ಕಾಳಿಕೆಯಿಂದಂ ॥

ಕಾಡು.

ಎಲೆವೆರಸು ಗಾಳಿಯಿಂ ಪಱಿ । ದೆಲವದ ಪಸುರ್ಗಾಯ್ಗಳುರುಳೆ ಮೂಗುಡಿದು ಶುಕಾ ॥
ನಳಿ ಬಿರ್ದುವೆಂದು ಬಿಡೆ ನುಂ । ಗಲೊಡರ್ಚುವುವದಱ ಪೋಪಱ ಬಾಳಬಿಡಾಳಂ ॥

ಗಜಪ್ರಸವ.

ಬೇನೆಯಿನಕ್ಷಿಗಳ್ ನಸುಮುಗುಳ್ತಿರೆ ಪಿಂತು ಕುನುಂಗಿ ಜೋಲೆ ಪೇ ।
ರಾನೆಯ ಕರ್ಣವಾಯು ಚಮರಾಜಿಸೆ ತಾಯ್ಪಿಡಿ ನೀನೆ ಹಸ್ತದಿಂ ॥
ತಾನವಳಂಬಿಸಿರ್ದು ವಟಭೂಜದೊಳೊಂದು ಕರೇಣು ಸೂಲಿಸು ।
ತ್ತೀನಱುಮಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದುದೊ ಬೇಡರೊಳಂ ಕರುಣಾನುಭಾವಮಂ ॥

ಸುಜನ.

ಇಲ್ಲದ ಗುಣಮಂ ಪೆಱರೊಳ್ । ಸೊಲ್ಲಿಸುವಂ ತನ್ನೊಳುಳ್ಳ ಗುಣಗಣಮಂ ತಾ ॥
ನಿಲ್ಲೆಂದಾಡುವ ಪುಸಿಕಂ । ಗೆಲ್ಲಿಂದಂ ಬಂದುದಮಮ ಸುಜನತೆ ಚಿತ್ರಂ ॥

ಸ್ತ್ರೀಸೌಂದರ್ಯ.

ನಮ ಮಡು ಲೋಕಲೋಚನಝಷಕ್ಕೆ ಬೆರಲ್ ಸರಲಂಗಜಂಗೆ ಮೆ ।
ಲ್ಲಡಿ ಪಡಿ ಪಲ್ಲವಕ್ಕೆ ವದನಂ ಸದನಂ ಸಿರಿಗಕ್ಷಿ ಪಕ್ಷಿ ಚೆ ॥
ಲ್ವಿಡಿದಲರ್ವಿಲ್ಗೆ ಸೋಮರ್ಗಡಿ ಪದಿಮರ್ಗಡಿ ಸೋಗೆಗೆ ಪುರ್ವು ಕೊರ್ವು ಚೆ ।
ನ್ನಡೆಗೆ ನಖಂ ಮುಖಂ ಪವಿಗೆ ತೋಳ್ ಕರವಾಳ್ ಮದನಂಗೆ ಕಾಂತೆಯಾ ॥

ಶಾಂತಿವರ್ಮ ಸ್ತುತಿ.

ಗುರುಜನಕಂ ಕವೀಂದ್ರಜನಕಂ ಗುಣವಜ್ಜನಕಂ ಸಮಸ್ತಸಾ ।
ಕ್ಷರಜನಕಂ ಜಗಜ್ಜನಕವೊಲ್ಪುದನಿತ್ತಭಿರಕ್ಷಿಪಱ್ತಿಯಿಂ ॥
ಗುರುಜನಕಂ ಕವೀಂದ್ರಜನಕಂ ಗುಣವಜ್ಜನಕಂ ಸಮಸ್ತಸಾ ।
ಕ್ಷರಜನಕಂ ಜಗಜ್ಜನಕನೆಂಬುದು ಮೇದಿನಿ ಶಾಂತಿವರ್ಮನಂ ॥

ಶ್ರೀಯುತ ಶಾಂತಿವರ್ಮ ಪೇಳರಾರ್ಪುರ್ ವಿಚಾರಿಪೊಡಂಥನರ್ತಾಕ್ |
ನ್ಯಾಯುಮೆ ಬೀರದೇಚ್ಚಿಗ್ಗೆ ಪರಿಭಾವಿಪೊಡಂತದು ತಾನಜಾಕ್ಯಫಾ ||
ಣೀಯುಮೆ ನಿಕ್ಕುವಂ ನುಡಿವ ಪೆಂಪು ವಿಚಾರಿಪೊಡುಂತೆ ಕಾಕತಾ |
ಳೀಯುಮೆ ಭಾಪು ನಿನ್ನವೊಲುದಾರರೆ ವೀರರೆ ಸತ್ಯವಾಕ್ಯರೇ ||

2. ಚಂದ್ರನಾಥಾಷ್ಟಕ.

ಈ ಅಷ್ಟಕವು ಕೊಲ್ಲಾಪುರದ ತ್ರಿಭುವನತಿಲಕಜಿನಾಲಯದ ಚಂದ್ರನಾಥನ ಸ್ತುತಿಯೆಂಬಂಶವು ಈ ಗ್ರಂಥದ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಈ ಪದ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ:—

ಬಹುವಿದ್ಯಾಮಂಡನಂ ಪಂಡಿತಮುನಿಪತಿಚಂದ್ರವ್ರತಿಶ್ರೀಪದಾಂಭೋ |
ರುಹಸೇವಾಸಂಗಭೃಂಗಂ ಕ್ಷಿತಿನುತಗುಣವರ್ಮಂ ವಚೋಮಾಲೆಯಿಂದ ||
ನ್ನಹಮಾದಂ ಪೂಜಿಸಲ್ ರಾಜಿಪ ಜಿನನಘಂ ಮಾಳ್ಕೆ ಭವ್ಯರ್ಗೆ ಸೌಖ್ಯಾ |
ವಹಮಂ ಕೊಲ್ಲಾಪುರಶ್ರೀತ್ರಿಭುವನತಿಲಕಾಲಂಕೃತಂ ಚಂದ್ರನಾಥಂ ||

ಇದರಲ್ಲಿ ಒಂಬತ್ತು ಪದ್ಯಗಳಿವೆ. ಇವು ಮಹಾ ಸ್ರಗ್ಧರಾವೃತ್ತದಲ್ಲಿ ಬರೆದಿವೆ. ಪ್ರತಿಪದ್ಯವೂ 'ಚಂದ್ರನಾಥಾ' ಎಂದು ಮುಗಿಯುತ್ತದೆ. ಈ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ.

ನೆನೆವಂದಾನಂದದಿಂ ತಣ್ಣನೆ ತಣಿದು ಜಗಿಲ್ಕಂ ಮನಂ ಬಂದು ಕಂಡಂ |
ದೆನಸುಂ ತಣ್ಪಿಂ ಕುಳಿರ್ಕೊಳ್ದುಗುವಮಮರ್ದಿನೊಳಟ್ಟಿಂತೆ ಕಣ್ ಬಣ್ಣಿಪಂದಿಂ ||
ಪಿನಲಂಪಂ ಸೇವಿಪಂತಗ್ಗಲಿಸಿ ನಲಿಗುವೀ ಜಿಹ್ವೆಯೆಂದಂದು ನಿನ್ನಂ |
ನೆನೆದುಂ ಕಂಡುಂ ಪೊಗಳ್ದಿಂ ಸುಖಿಯೆನಿಸಿದವಂ ಧನ್ಯನೈ ಚಂದ್ರನಾಥಾ ||

ಸುದತೀಲೀಲಾಂಗಮುಂ ಸೋಂಕದ ವರಯುವತೀಸ್ನಿಗ್ಧಮುಗ್ಧಾಸ್ಯಮುಂ ನೋ |
ಡದ ಕಾಂತಾಳಾಪಮುಂ ಕೇಳದ ವನಜಮುಖೀವಕ್ತ್ರಸೌರಭ್ಯಮುಂ ಕೊ ||
ಳ್ಳದ ರಾಮಾರಮ್ಯಬಿಂಬಾಧರರಸಮನಹುರ್ತಿಂಟದಕ್ಷ್ಣೋಣವೋಕ್ಷಾ |
ಸ್ಪದಲಕ್ಷ್ಮೀಸಂಗಸೌಖ್ಯೋನ್ನತಿ ನಿನಗೆ ನಿಜಂ ದೇವರೊಳ್ ಚಂದ್ರನಾಥಾ ||

ಮೃಗತೃಷ್ಣಾಭೋಗಮುಂ ತಿರ್ದಿದ ನಿಸುಮಡುವೆಂದೈದುವಾಭೀಳಕಾಳೋ |
ರಗನಂ ನೇವಾಳವೆಂದೆತ್ತುವ ನಿಶಿತಕನತ್ಖಡ್ಗಮಂ ನೆಗ್ಗುಲೊಳ್ವಾ ||
ಸಗನೆಂದಾಂಪಂತೆ ನೀನಲ್ಲದ ಕುಮತಶತಭ್ರಾಂತರಂ ದೇವರೆಂದೋ |
ಲಗಿಪೆಗ್ಗರ್ಗಾದ ಖೇದಂ ನಗಿಸುವುದು ಭವತ್ಪಾದ್ರಸ್ತರಂ ಚಂದ್ರನಾಥಾ ||

ಕಮಲಭವ. ಸು. 1235.

ಈತನು ಶಾಂತೀಶ್ವರಪುರಾಣವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ.

ಇವನು ಜೈನಮತದವನು. ಇವನ ಗುರು ದೇಶೀಗಣ ಪುಸ್ತಕ ಗಚ್ಛ ಕೊಂಡಕುಂದಾನ್ವಯದ ಮಾಘಣಂದಿಪಂಡಿತಯತಿ.

ಈತನು ತನಗೆ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದ ಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ಜನ್ನನನ್ನು (1230) ಸ್ತುತಿಸುವುದರಿಂದ ಆತನಿಗೆ ಈಚೆಯವನೆಂದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಇವನ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನು (ಸು. 1245) ಸೂಕ್ತಿಸುಧಾರ್ಣವದಲ್ಲಿ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆದಿರುವುದರಿಂದ ಅವನಿಗಿಂತ ಸ್ವಲ್ಪ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದಿರಬೇಕು. ಆದುದರಿಂದ ಈತನು ಸುಮಾರು 1235 ರಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿರಬಹುದು. [1] ಕುಸುಮಾವಳಿಯನ್ನು ಬರೆದ ದೇವಕವಿ ಈತನ ಗ್ರಂಥರಚನೆಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಕನಾಗಿದ್ದಂತೆ ಹಿಂದೆಯೇ ತಿಳಿಸಿದ್ದೇವೆ.[2] ಕುಸುಮಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ವರ್ಣನಾಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ದೊರೆವ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳು ಕಮಲಭವನ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿಯೂ ಇವೆ.

ಈ ಕವಿಗೆ ಕವಿಕಂಜಗರ್ಭ, ಸೂಕ್ತಿಸಂದರ್ಭಗರ್ಭ, ಎಂಬ ಬಿರುದುಗಳು ಇದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ.

ಪೂರ್ವಕವಿಗಳನ್ನು ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಮರಿಸಿದ್ದಾನೆ:—

ಜಿನಸಮಯಪ್ರಕಾಶಕೃತಸತ್ಕವಿಹಂಪನ ಪೆಂಪುವೆತ್ತ ಪೊ ।
ನ್ನನ ಕವಿನಾಗಚಂದ್ರನ ನೆಗೞ್ತೆಯ ರನ್ನನ ಸಂದ ಬಂಧುವ ॥
ರ್ಮನ ಬುಧನೇಮಿಚಂದ್ರನ ಜಗನ್ನುತಜನ್ನನ ರಂಜಿಪಗ್ಗಳ ।
ಯ್ಯನ ಕೃತಿಸೌಂದರೀಸುಭಗಮಾವಗಮಿರ್ಕೆ ಮದೀಯಕಾವ್ಯದೊಳ್ ॥

ತನ್ನ ಗುಣಗಳನ್ನೂ ಕವಿತಾಚಾತುರಿಯನ್ನೂ ಈ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ:—

ವರಶಬ್ದಜ್ಞರನರ್ಥದರ್ಶಿಗಳನುಕ್ತಿಪ್ರೌಢರಂ ಭಾವತ ।
ತ್ವರರಂ ನೀತಿವಿದರ್ಕಳಂ ರಸಿಕರಂ ಸಾಹಿತ್ಯದೊಳ್ ಸಂದ ಜಾ ॥
ಣರನಾಂದೋಳಶಿರಸ್ಸರೋಜಮುಖರಂ ಮಾೞ್ಪೊಕ್ತಿಚಾತುರ್ಯಬಂ ।
ಧುರನೊರ್ವಂ ಕವಿಕಂಜಗರ್ಭನುರುವಾಕ್ಸಂದರ್ಭನಿಂತುರ್ವಿಯೊಳ್ ॥

ಸತ್ಕವಿಕಮಳಭವನ ಭಾ । ಸ್ವತ್ಕವಿತಾಕಾಮಧೇನು ತಾನಖಿಳಬುಧೋ ॥
ದ್ಯತ್ಕಾಮಿತಾರ್ಥಭಾವರ । ಸೋತ್ಕರಮಂ ಕಱೆವುದಲ್ತೆ ಕಾವ್ಯಸ್ಥಳಿಯೊಳ್ ॥

---

1. ಈತನು ಗುರುಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವಾಗ ವಿನಯೇಂದುವ್ರತಿ ಎಂಬ ಒಬ್ಬ ಗುರುವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ, ಅವನಿಗೆ "ಸಿಂಘಣಕ್ಷೋಣೀಶ್ವರಂ ವಿನಮನ್ಮಸ್ತಕನಾದಂ" ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಸಿಂಘಣನು ದೇವಗಿರಿಯ ಯಾದವರಾಜರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನು. ಇವನು 1210 ರಿಂದ 1248 ರ ವರೆಗೆ ಆಳಿದಂತೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. 2. 249ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ನೋಡಿ.

ಕಮಳಭವನ ಕವಿತಾರಸ । ಮಮರ್ದಿನ ತನಿವೊ ಲನಂಗವೋಹನಲೋಲಂ ।
ರಮಣೀಮಮಧುರರುತಿ ಬೂ । ಳಮರಾಳದ ನಲ್ಮೆಯಾಟಮಿನಿಯಳ ಕೂಟಂ ॥
ವಿಮಳವಿಭಾಸ್ವದೇಕಮುಖನುನ್ನತಸನ್ಮತಿಸುಪ್ರಕಾಶನು ।
ತ್ತಮಚರಿತಾಂಚಿತಂ ಸಕಳಜೀವಹಿತಾಗಮವರ್ಧನೀಕೃತೋ ॥
ದ್ಯಮನಮದಾತ್ಮನಪ್ರತಿಹತಂ ದಿಟಮೆಂದೊಲವಿಂದಮಜಸ್ರಿಯೇ ।
ಕಮಲಭವಾಸ್ಯಪದ್ಮಮನೆ ಪೊರ್ದಿದಳೇಂಗಡ ವಾಣಿ ಜಾಣೆಯೋ ॥

ಇವನ ಗ್ರಂಥ—

ಶಾಂತೀಶ್ವರಪುರಾಣ.

ಇದು ಹದಿನಾರನೆಯ ತೀರ್ಥಕರನಾದ ಶಾಂತಿನಾಥನ ಚರಿತವಾಗಿದೆ; ಚಂಪೂಗ್ರಂಥ, ೧೬ ಆಶ್ವಾಸಗಳಾಗಿ ಭಾಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಗ್ರಂಥಾವತಾರದಲ್ಲಿ ಶಾಂತೀಶ್ವರನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಬಳಿಕ ಸಿದ್ಧಾದಿಗಳು, ಕೇವಲಿಗಳು, ಅನುಬದ್ಧಕೇವಲಿಗಳು, ಶ್ರುತಕೇವಲಿಗಳು, ಗಣಧರರು, ಯಕ್ಷಯಕ್ಷಿಯರು, ಸರಸ್ವತಿ, ಇವರನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ ಅನಂತರ ಕೊಂಡಕುಂದನಿಂದ ಮಾಘಣಂದಿಪಂಡಿತಯತಿಯವರೆಗೆ ಗುರುಗಳನ್ನು ಪ್ರಾಜ್ಞವಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾನೆ. 1

ಆಶ್ವಾಸಗಳ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಗದ್ಯವಿದೆ:—

ಇದು ವಿನಮದಮರೇಂದ್ರಮೌಳಿ ಮಣಿಕಿರಣ ಮಾಲಾಪರಾಗ ಪರಿರಂಜಿತ ಚರಣಸರಸಿರುಹ ರಾಜಿತ ಪರಮಜಿನರಾಜಸಮಯ ಸಮುದಿತ ಸದಮಳಾಗಮ ಸುಧಾಶರಧಿ ಶರದಿಂದು ಶ್ರೀಮಾಘಣಂದಿಪಂಡಿತಮುನೀಶ್ವರ ಮನೋಜನಿತ ನಿರುಪಮದಯಾಸರಸ್ಸರಸೀಸಂಭೂತಸಂಭವಾಮಳ ಸುಕವಿಕಮಳಭವ ವಿರಚಿತಮಪ್ಪ ಶಾಂತೀಶ್ವರಪರಮಪುರಾಣದೊಳ್.

ಈ ಗ್ರಂಥವು ಲಲಿತವಾಗಿದೆ. ಕವಿ ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಬರೆಯುತ್ತಾನೆ. ಪದಗಳು ನಿರರ್ಗಳವಾಗಿ ಓಡುತ್ತವೆ. ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ವರ್ಣನೀಯಾಂಶಗಳೆಲ್ಲಾ ಚೆನ್ನಾಗಿ ವರ್ಣಿತವಾಗಿವೆ.

---

1. ಕೊಂಡಕುಂದ, ಭೂತಬಲಿ, ಪುಷ್ಪದಂತ, ಜಿನಸೇನ, ವೀರಸೇನ, ಅಕಳಂಕಚಂದ್ರ, ಅರ್ಹದ್ಬಲಿ, ಜಟಾಸಿಂಹನಂದಿ, ಗೃಧ್ರಪಿಂಛ, ಸಮಂತಭದ್ರ, ಕವಿಪರಮೇಷ್ಠಿ, ಪೂಜ್ಯಪಾದ, ಕುಲಚಂದ್ರವ್ರತಿ, ಕನಕನಂದಿಮುನಿ, ಶ್ರುತಕೀರ್ತಿ, ನಯಕೀರ್ತಿಮುಮುಕ್ಷು, ಅಭಯಚಂದ್ರಮುನಿ, ವೀರಣಂದಿವ್ರತಿ, ಮಾಘಣಂದಿ, ವರ್ಧಮಾನವ್ರತಿ, ದೇವಚಂದ್ರವ್ರತಿ, ದಾಮನಂದಿವ್ರತಿ, ನೇಮಿಚಂದ್ರ, ಶ್ರುತಕೀರ್ತಿಭಟ್ಟಾರಕ, 'ಸಿಂಹಣಂ ವಿನಮನ್ಮಸ್ತಕನಾದ' ವಿನಯೇಂದುವ್ರತಿ, ಬಾಳಚಂದ್ರಮುನಿ, ಪದ್ಮಸೇನವ್ರತಿ, ಜಗತ್ಕೀರ್ತಿವ್ರತಿ, ಕುಮುದೇಂದುಯೋಗಿಶಿಷ್ಯ ಮಾಘಣಂದಿಮುನಿ, ಗುಣಕೀರ್ತಿವ್ರತಿ, ಬಾಳಚಂದ್ರಪಂಡಿತಮುನಿ, ಪ್ರಭಾಚಂದ್ರಮುನಿ, ಕಾಣೂರ್ಗಣದ ಭಾನುಕೀರ್ತಿಮಲಧಾರಿ, ಪಾಪೀಭವಪಂಚಾಂಕುಶ ಸರ್ವಜ್ಞ ಸೋಮನಂದಿವ್ರತಿ, ಶ್ರುತಕೀರ್ತಿ, ಸ್ವಗುರು ಮಾಘಣಂದಿಪಂಡಿತಯತಿ.

ಈ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ:-

ಮಳೆ.

* ಪರಿವ ಜಳಪ್ರವಾಹಕುಳದಿಂ ನೆಱೆ ಕಚ್ಚರಿವೋಗೆ ಭೂಧರೋ।
ತ್ಕರಮಿರದೆಯ್ದೆ ಬೇರ್ಕೊಳೆಪೆದಪಂಗೆಡೆಯುತ್ತಿರೆ ಪೆರ್ಮರಂಗಳು॥
ವಱೆಯಘನವರ್ಷಣಕ್ರಿಯೆಯನಾಂತುದು ನಾಡೆಯುಮೆಂಬಿನಂ ಕರಂ।
ಸುರಿದುದು ಘೋರೆನುತ್ತೊಗೆದ ಕಾರ ಮುಗಿಲ್ ಮೞೆಯಂ ನಿರಂತರಂ॥

ಪಾಗಿ.

* ತನಿವಡಹಕ್ಕೆ ಕೋಡ ತನುವೊರ್ಬುಳಿವಂದು ಕೊರಲ್ಕನುಂಗಿ ಮೇ।
ಪಿನ ಪುದಿದಿಟ್ಟೆಯಚ್ಚಟೆದು ಕರ್ಣಮೆಟಿಲ್ದು ಕರಂ ಕಟಿಲ್ದು ಕಂ॥
ಪನವೆಡೆಗೊಂಡು ಕಿಟ್ಟಿಸುಜನೆಟ್ಟು ನವಿರ್ಗೊನೆಯಿಂದೆ ತಳ್ತು ತ।
ಣನಿವಿಡುತುಂ ಮೃಗಪ್ರಕರಮಿರ್ದುದು ಕಾನನದೊಂದು ಸಾನೆಲೊಳ್॥

* ಪಕ್ಕದಿಬಂಬಿನೊಳ್ ಮಟಿಯನಿಟ್ಟು ಕುಲಾಯಮನೊತ್ತಿಗೊಂಡು ಮೆ।
ಯ್ಯಿಕ್ಕಿ ಕೊರಲ್ಕುನುಂಗಿ ನವಿರಗ್ರದೊಳಾಪನಿಪುಲ್ಲ ಬಿಂದುಗಳ್॥
ತೆಕ್ಕನೆ ತೀವೆ ಮುತ್ತಿನ ವಿಹಂಗಮದಂತೆ ವಿಹಂಗಸಂಕುಳಂ।
ಮೊಕ್ಕಳಮಾಗಿ ಮಾಗಿಯೊಳಗಿರ್ದುದು ಪಾಱದೆ ಮುಂಬಗಲ್ವರಂ॥

* ಸಲೆ ನೆಲೆದೋಟದಾನದಿಯ ಕರ್ಮಡುವಂ ಪೊಜಿಮುಟ್ಟೆ ಕೋಟಮು
ಗ್ಗಲಿಸೆ ಬಿಸಿಲ್ಗೆ ಮೆಯ್ಯನಡವೊತ್ತಿ ತದೀಯತಟಂಗಳಲ್ಲಿಯಾಂ॥
ಚಲ ಕಡೆಗೊಂಬುಗಳ್ ತುಡುಗಿ ಬಿರ್ದವೊಲಿರ್ದವು ಮುಂಬಗಲ್ವರಂ।
ತೊಲಗದನಾಕುಳಂ ಮೊಸಳೆಗಳ್ ನೆಱೆದೊತ್ತರಮಾಗಿ ಮಾಗಿಯೊಳ್॥

ಕತ್ತಲೆ.

ಮೆಟ್ಟಿದುದಲ್ಲದಿಲ್ಲೞದ ಭೂತಳಮೆಣ್ದೆಸೆಗಳ್ ನಭಸ್ಸ್ಥಳಂ।
ತೊಟ್ಟನೆ ಮಾಯಮಾಯ್ತು ತನುವಿರ್ದಪುದಿಲ್ಲೆನುತುಂ ಕರಾಗ್ರದಿಂ॥
ಮುಟ್ಟುತುಮಿರ್ದ ತಾಣದೊಳೆ ಸುಮ್ಮನೆ ವಿಸ್ಮಯದಿಂ ಜನೋತ್ಕರಂ।
ನಟ್ಟವೊಲಿರ್ಪನಂ ನಿಮಿರ್ದ ಪರ್ವಿದುದುರ್ವಿ ಮಹತ್ತಮಂ ತಮಂ॥

ಬಾಳೆ.

ಅಱೆವಿರಿದೊಪ್ಪುವ ಪಣ್ಗಳ್। ಬೆರಸಿದ ಬಿಣ್ಗೊನೆಗಳಿಂದೆ ಪಥಿಕರ ಕಣ್ಗ॥
ಚ್ಚರಿವಡೆದು ಬಿಡದೆ ಬಾಯಂ। ಬಿರಿಯಿಸುತೆಸೆದಿರ್ದುವಲ್ಲಿ ಬಾಳೆಯ ಮರಗಳ್॥

ಬೆಳದಿಂಗಳು.

* ನಾಡೆ ಬಯಲ್ಗೆ ಬಿಟ್ಟು ತಮಮಂ ತವೆ ನುಣ್ಣನೆ ನುಂಗಿ ಕೆಟ್ಟು ಬಿ।
ಟ್ಟೋಡಿ ಕುಜಚ್ಛದಂಗಳಿಡುಬಂ ನೆಱೆ ಪೊಕ್ಕ ತಮಿಸ್ರಮಲ್ಲಿಯು॥
ಜಾಳಿನೆ ಪೊರಳ್ದ ತೂಳ್ದ ಕಡುಪಿಂ ಕೆದಱಿಟ್ಟನು ಸಾಂಧಕಾರಮುಂ।
ಕೂಡೆ ಗುಹಾಳಿಯುಂ ಪುಗಿಸುತಿರ್ದುವು ಚಂದ್ರನ ಸಾಂದ್ರರಶ್ಮಿಗಳ್॥

* ಈ ಚಿಹ್ನೆಯಿರುವ ಪದ್ಯಗಳು ಕುಸುಮಾವಳಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಇವೆ

ಮುಂಜಾನೆಯ ಕೋಳಿ.

* ತನುವಂ ತಳ್ಪೊಯ್ವ ತಂಗಾಳಿಯ ಪಡೆಮೆನೊಳೆಚ್ಚತ್ತು ಪಕ್ಷಂಗಳೊಳ್ ಪ ।
ಟ್ಟನಿತುಂ ಫೋತಂಗಳಂ ವೀಕ್ಷಿಸುತೆಱಕೆಗಳಂ ಮೆಲ್ಲನುಚ್ಚರ್ತ್ತಿ ನಿಂದೊ ॥
ಯ್ಯನೆ ಸಾದ್ರ್ರತ್ರೋಟಿಯಿಂ ತೊಟ್ಟೆಡೆದು ಗಱಿಗಳಂ ನುಣ್ಣವಿರ್ ಬೀರ್ ಮೆಯ್ಯಂ ।
ತೊನೆದುದ್ದಂ ನೀಡಿ ಗೋಣಂ ನವದಿನಮುಖದೊಳ್ ಕುಕ್ಕುಟಂ ಕೂಗಿತಾಗಳ್ ॥

ಚಿನ್ನವರದರು.

ಒರೆಯಂ ನೋಡದೆ ನೋಡೆ ಚಿನ್ನಮನೆ ಕಂಡಾಚಿನ್ನಮಂ ಬಣ್ಣದಂ ।
ತರಮಂ ತಪ್ಪದೆ ಪೇೞ್ವ ತೂಗದೆಸಸುಂ ಕೈತೂಕದಿಂ ತೂಕದಂ ॥
ತರಮಂ ಪುಟ್ಟಗೆ ಪೇೞ್ವ ಮಚ್ಚನುನೆ ಲೀಲಾಮಾತ್ರದಿಂ ಕಟ್ಟುವ ।
ಚರಿಯಿಂದಾಪುರದಲ್ಲಿ ಚಿನ್ನವರದರ್ ತಾಮಿಂತು ವಿಭ್ರಾಜಿಪರ್ ॥

ಮಂಡಿಗೆ.

ಶರದದ ನವಚಂದ್ರಿಕೆಯುಂ । ಪೊರೆಯೆತ್ತಿದ ತೆಱದೆ ಮಿಱುಪ ಬೆಳ್ಪಿಂ ತೆಳ್ಪಿಂ ॥
ಪಿರಿದೆಸೆವ ಮಂಡಕಾಪರಿ । ಕರಮಂ ಬಡ್ಡಿಸಿದರಸದಳಂ ಸುರಸತಿಯರ್ ॥

ಇಡ್ಡಲಿಗೆ.

ಸುರಸಿಂಧುಫೇನಪಿಂಡೋ । ತ್ಕರಮಿವೆನಲ್ ಕಾಂತಿವೆತ್ತು ನಗಱದ ತೆಱದಿಂ ॥
ಪಿರಿದುಂ ಲಘುತ್ವದಿಂ ಬಿ । ತ್ತರಿಪಿಡ್ಡಲಿಗೆಗಳನಂತವರ್ ಬಡ್ಡಿಸಿದರ್ ॥

ಶಾಲ್ಯನ್ನ.

ಕಪೆಗಳೆದ ಶಶಿಯ ತಣ್ಗದಿ । ದುರ್ಱಿಂಗಲಂ ನಗುವ ತೆಱದೆ ನೀಳ್ಪಿಂ ಬೆಳ್ಪಿಂ ॥
ನೆಪೆ ಮಿಱುಗುವ ಶಾಲ್ಯನ್ನಮ । ನೆಱಕದಿನಮಳೇಂದುವದನೆಯರ್ ಬಡ್ಡಿಸಿದರ್ ॥

ಮೊಸರು.

ಅಧರೀಕೃತಶಾರದಸೀ । ರಧರದ್ಯುತಿಯೆನಿಪ ಕೆನೆಯನೊಳಕೆಯ್ದಿರ್ದ್ದಾ ॥
ಮಧುರಾಮ್ಲಮಪ್ಪ ದಧಿಯಂ । ವಿಧುವದನೆಯರೊಸೆದು ನಿಸದಮೆನೆ ಬಡ್ಡಿಸಿದರ್ ॥

ಮಾಸರವಳಿಗೆ.

ಪೊಳೆವ ಶರಚ್ಚಂದ್ರಿಕೆಯೊಳ್ । ಮುಳುಂಕಿ ನಸುದೋರ್ಪ ತಾರೆಗಳ ತೆಱದಿಂ ಕಂ ॥
ಗೊಳಿಸಿ ಮಗಮಗಿಪ ಮಾಸರ । ವಳಿಗೆಯ ಪಾಯಸಮನಸದಳಂ ಬಡ್ಡಿಸಿದರ್ ॥

ಆಂಡಯ್ಯ. ಸು. 1235.

ಈತನು ಕಬ್ಬಿಗರಕಾವವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ.

ಈತನು ಜೈನಮತದವನು. ಇವನ ಅಜ್ಜನು ಆಸುಸಂಗಲ್ಲದೆಗಡದ "ಲೆಕ್ಕಿಗರ ಪಿರಿಯ-ನೆನಿಪ ಆಂಡಯ್ಯ." ಈ ಆಂಡಯ್ಯನಿಗೆ ಸಾಂತ ಗುಮ್ಮಟ ವೈಜಣ ಎಂಬ

---

* ಈ ಚಿಹ್ನೆಯಿರುವ ಪದ್ಯವು ಕುಸುಮಾವಳಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಇದೆ.

ಮೂವರು ಮಕ್ಕಳು ಇದ್ದರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಜ್ಯೇಷ್ಠನಾದ ಸಾಂತನ ಹೆಂಡತಿ ಬಲ್ಲವ್ವೆ. ಈ ದಂಪತಿಗಳ ಮಗನೇ ಕವಿ ಆಂಡಯ್ಯ. ಈತನು 'ಶಿಕ್ಕಿಗರರಸಂ' 1 ಎಂದು ತನ್ನನ್ನು ವಿಶೇಷಿಸಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಗ್ರಂಥಾರಂಭದಲ್ಲಿ ದೇಶವರ್ಣನಾವಸರದಲ್ಲಿ 'ಕನ್ನಡಮೆನಿಪ್ಪಾನಾಡು ಚೆಲ್ವಾಯ್ತು' ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ; ಗ್ರಂಥಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಗ್ರಂಥವು "ರಾಯನ ಸಾಟ್ಯಿಕೆಳೀಳಿರ್ಕೆ ನಿಚ್ಚಮುಂ" ಎಂದು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಕನ್ನಡದೇಶದ ಆವ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಆವ ರಾಯನ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಇವನು ಇದ್ದನೋ ತಿಳಿಯದು.

ಇವನು ಪೂರ್ವಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ಜನ್ನನನ್ನು (1230) ಸ್ಮರಿಸುವುದರಿಂದ ಆತನಿಗೆ ಈಚೆಯವನಾಗಿಯೂ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನು (ಸು. 1245) ಇವನ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಅನುವಾದಮಾಡಿರುವುದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಹಿಂದಣವನಾಗಿಯೂ ಇದ್ದಿರಬೇಕು. ಆದುದರಿಂದ ಸುಮಾರು 1235 ರಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿರಬಹುದು.

"ಹಿಂದಣ ಕವಿಗಳು ಸಂಸ್ಕೃತಪದಗಳನ್ನು ಬೆರಸದೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಬರೆದಿಲ್ಲ. ನೀನು ಇಂಥ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು" ಎಂದು ವಿದ್ವಾಂಸರು ಹೇಳಲು ಅವರ ಬಯಕೆಯನ್ನು ಸಲಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ 'ಅಚ್ಚಗನ್ನಡ'ದಿಂದ ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದಂತೆ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ.

ಪೂರ್ವಕವಿಗಳನ್ನು ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಮರಿಸಿದ್ದಾನೆ:—

ಎನ್ನಿ(ಕಬ್ಬದೊಳೆಂದುಂ । ಸನ್ನಿದಮಾಗಿರ್ಕೆ ಕಣ್ಮಪಯ್ಯನ ಕಡುಜಾಣ್ ॥
ರನ್ನನ ಮೆಯ್ಸಿರಿ ಗಜಗನ । ಬಿನ್ನಣಮುಗ್ಗಳನ ಕಾಣ್ಕೆ ಜನ್ನಿಗನ ಜಸಂ ॥

ತನ್ನ ಕವಿತಾಚಮತ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸಿದ್ದಾನೆ:—

ಸಿಂಗರಮೇ(ಳ್ಗೆಯುಂ ಪಡೆಯೆ ದೇ(ಸೆ ಪೊದಳ್ದಿರೆ ಕೋಕು ತೀವೆ ಬ ।
ದ್ದಿಂಗೊಳಗಾದ ಮಾತಮರೆ ಬಲ್ಲವರಾಯೆನೆ ಚೆಂದಮೊಂದಿದಾ ॥
ಲಿಂ ಗೆಡೆಗೊಂಡು ತೋ(ಱೆ ನನೆವಿಲ್ಲನ ಬೀರಮನೊಲ್ದು ಪೇಳ್ವೆನಾಂ ।
ತಿಂಗಳ ಸೊಂಪು ಗುಣ್ಪುವಡೆದೊಪ್ಪೆಸೆಗಂ ಪರಿಗೊಂಡುದೆಂಬಿನಂ ॥

ಇವನ ಗ್ರಂಥ—

ಕಬ್ಬಿಗರಕಾವ.

ಈ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ಅಕ್ಕರಿಗರು ಸೊಬಗಿನಸುಗ್ಗಿ ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನೂ ಸಂಸ್ಕೃತವನ್ನು ತಿಳಿದವರು ಮದನವಿಜಯ ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟಂತೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಗ್ರಂಥಾಂತ್ಯದ ಗದ್ಯದಿಂದ ಇದಕ್ಕೆ "ಕಾವನ ಗೆಲ್ಲ" ಎಂಬ ಹೆಸರೂ ಇರುವಂತೆ ತಿಳಿಯುು

1. ಇವನ ಅಜ್ಜನಿಗೂ ಈ ವಿಶೇಷಣವಿರುವುದರಿಂದ ಇವರು ಸೇನಬೋವರಾಗಿದ್ದರ ಬಹುದೋ ಏನೋ ತಿಳಿಯದು.

ತ್ತದೆ. ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಗದ್ಯಪದ್ಯಗಳು ಸುಮಾರು 350 ಇವೆ; ಆಶ್ವಾಸಾದಿವಿಭಾಗಗಳಿಲ್ಲ.

"ಶಿವನು ಚಂದ್ರನನ್ನು ಸೆರೆಹಾಕಿದನೆಂದು ಕೇಳಿ ಕುಪಿತನಾದ ಮನ್ಮಥನು ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೊರಟು ಶಿವನ ಮೇಲೆ ಬಾಣಪ್ರಯೋಗಮಾಡಿ ಶಿವನಿಂದ ಪತ್ನೀವಿಶ್ಲೇಷರೂಪವಾದ ಶಾಪವನ್ನು ಪಡೆದು ನವೆಯುತ್ತಿರಲಾಗಿ ಒಂದು ದಿನ ಉದ್ಯಾನವನದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಅಪ್ಸರಸ್ತ್ರೀಯಿಂದ ಈ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಕೇಳಿ ಶಾಪದಿಂದ ವಿಮುಕ್ತನಾಗಿ ಪತ್ನಿಯೊಡಗೂಡಿ ಸುಖವಾಗಿದ್ದನು"— ಎಂಬುದೇ ಈ ಗ್ರಂಥದ ಕಥಾಗರ್ಭವು.

ಈ ಗ್ರಂಥದ ಉತ್ಕೃಷ್ಟತೆಯನ್ನು ಈ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ:—

ಒಪ್ಪಂಬೊಸೆದವೋಲ್ ತೆಱಂಬೊಳೆವ ಕೋಂಕುಂ ಪಾಲೊಳೊಂದಿರ್ದವೋ ॥
ಲೊಪ್ಪಂಬೆತ್ತಿನಿದಾದ ಬದ್ದಗನುಡಿಯುಂ ತಳ್ತೋಜೆಯುಂ ನಿಲ್ವಿನಂ ॥
ತಪ್ಪೊಂದುಂ ತಲೆದೋಱದಂತೆ ಪಲರೆಲ್ಲರ್ ತಿರ್ದಿದೀಕಬ್ಬಮಂ ।
ತಪ್ಪಂಗಂ ಪೊಸಮುತ್ತಿನೆಕ್ಕಸರದಂತೆಂದುಂ ಕೊರಲ್ಗೊಳ್ಳದೇ ॥

ಎಳಗಿಳಿವಿಂಡಿನಂತೆ ಮಿಳಿರ್ದಾಡುವ ತುಂಬಿಯ ಬಂಬಲಂತೆ ಕೆಂ ।
ದಳಿರ್ಗಳ ತೊಂಗಲಂತೆ ನಡೆ ನೋಡುವ ಪೆಂಡಿರ ನೋಟದಂತೆ ಪೂ ॥
ಗಳ ಪೊಸಗಂಪಿನೊಳ್ ಪೊರೆದು ತೀಡುವ ತೆಂಬೆಲರಂತೆ ತೋರ್ಪ ತಿಂ ।
ಗಳ ಸಿರಿಯಂತೆ ಸೋಲಿಸದೆ ಕಾವನ ಕಬ್ಬಮುದಾರನಾದೊಡಂ ॥

ಅಲ್ಲದೆ ಈ ಗ್ರಂಥವು 'ದೇಸಿಯ ಗೊತ್ತು' 'ಜಾಣ್ನುಡಿಯ ತಾಯ್ವನೆ' 'ನುಣ್ಬರುಳೇಳ್ಗೆ' ಎಂದು ಹೇಳಿ, "ಕನ್ನಡದೊಳ್ಪಿನ ನುಡಿಯಂ ಮುನ್ನಿದಱೊಳೆ ನೋಡಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ವುದು ಚದುರಂ" ಎಂದೂ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ.

ಗ್ರಂಥಾವತಾರದಲ್ಲಿ ಮನ್ಮಥನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಬಳಿಕ ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನೂ ಸರಸ್ವತಿಯನ್ನೂ ಹೊಗಳಿದ್ದಾನೆ. ಗ್ರಂಥಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ—

ಇದು ಪಸುಳೆವಿಸಿಲ ಮಸಕದಿನೆಸಳ್ಗೊಳಸಪ ಪೊಸದಾವರೆಯ ಪಸೆಯೊಳ್ಗದಳಮೆ
ಸೆವ ಸರಸತಿಯಡಿದಳಿರ್ಗೆ ತಲೆದುಡಿಗೆಯೆನೆ ಪೆಸರ್ವಡೆದ ಬಿಜ್ಜೆವಲದಿಂ ಸಮೆದ ಕಾವನ
ಗೆಲ್ಲಂ ಮೆಱೆಯುತಿರ್ಪುದು

ಎಂಬ ಗದ್ಯವಿದೆ.

ಈ ಗ್ರಂಥವು ತತ್ಸಮಪದಗಳಿಲ್ಲದಂತೆ ತದ್ಭವದೇಶ್ಯಪದಗಳಿಂದಲೇ ರಚಿತವಾಗಿದೆ. ತದ್ಭವಪದಗಳಿದ್ದರೂ ಕವಿ "ಅಚ್ಚಗನ್ನಡ" ದಿಂದ ಬರೆದಿರುವುದಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಈ ವಿಧವಾದ ಮತ್ತಾವ ಗ್ರಂಥವೂ ನಮಗೆ ದೊರೆತಿಲ್ಲ. ಇದರ ಬಂಧವು ಬಹಳ ಲಲಿತವಾಗಿಯೂ ಮಧುರವಾಗಿಯೂ ಇದೆ.

ಇವನ ಗ್ರಂಥದಿಂದ[1] ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ.

ವಸಂತ.

ಬಿರಯಿಗಳಂಜೆ ತಾಱೆ ಪಗಲಾಣ್ಮನ ಮೆಯ್ ಬಿಸುಪೇಱೆ ಮಾಗಿ ಚಿ ।
ಚ್ಚರದೊಳೆ ಪಾಱೆ ನೀರ್ದೆಗೆದು ಬೆಂಚೆಗಳೊಳ್ ಕೆಸಱಾಱೆ ತುಂಬಿಗಳ್ ॥
ಮೊರೆದಲರತ್ತ ಜಾಱೆ ಸನೆಯಂ ತರದಿಂದದಿಮುರ್ತ್ತೆ ಪೇೞ್ ತಾ ।
ವರೆ ತಲೆದೋಱೆ ತೀಡಿದುದು ತೆಂಕಣ ಗಾಳಿ ಬಸಂತದೇೞ್ಗೆಯೊಳ್ ॥

ಗಾಳಿ.

ತಳಿರಂ ಮೆಲ್ಲನೆ ನೂಂಕಿ ಮಾವಿಡಿಗಳಂ ಸೆಂಡಾಡುತುಂ ಕೂಡೆ ಪೂ ।
ಗಳ ದೂಳಿಂ ಪೊರೆಯೇಱುತುಂ ಸೊನೆಗಳೊಳ್ ನೀರಾಟಮಂ ಮಾಡುತುಂ ॥
ಬಳಿಯಂ ಕೈಮಿಗೆ ಬರ್ಪ ತುಂಬಿಯುಲಿಯಿಂದಂ ಡಂಗುರಂ ಬೊಯ್ಸುತುಂ ।
ತಳರ್ದೆಂ ಬಂದುದೊ ಕಾವನಾನೆಯವೊಲಾ ತಣ್ಗಾಳಿ ತನ್ನಿಚ್ಚೆಯಿಂ ॥

ಮಾವು.

ಕನರ್ಗೊನರಿರ್ಕೆ ನುಣ್ದಳಿರ ಬಾಳ್ವಿನೆ ಕೆಂದಳಿರ್ಪ ಬೀಡು ಬ ।
ಳ್ಳನೆಯ ಪೊದಱ್ ಮುಗುಳ್ಳನೆಯ ಪೆರ್ಮನೆ ಮೊಗ್ಗೆಯ ತಾಣಮಚ್ಚವೂ ॥
ವಿನ ನೆಲೆ ಸಣ್ಣಿಗಾಯ ಬಲುಗಾಯ ಪೊಱಿಲ್ ನಸುದೋಱೆವಣ್ಣ ತಾ ।
ಯ್ವನೆ ಪೊಸವಣ್ಣ ಗೊತ್ತಿದೆನೆ ಕಣ್ಗೆಸೆದಿರ್ದದದೊಂದು ಮಾಮರಂ ॥

ಪುಷ್ಪಬಾಣದ ಮಹಿಮೆ.

ಕಡುಪಿಂ ಪೂವಿನ ಕೋಲ್ಗಳ್ । ಗಡಣಿಸಿ ಕವಿತಂದು ನಾಂಟುವಾಗಳ್ ನಿನ್ನೀ ॥
ಪಡೆಯುಂ ತೊವಲುಂ ಪಾವಿನ । ತೊಡವುಂ ಲಾಗುಳಮುಮುಡ್ಡುಮೇಂ ಬಂದಪುವೇ ॥

ಇವು ಮುನ್ನಾರಾರ ಬಲ್ಪಂ ನೆಲೆಗಿಡಿಸವಿವಾರಾರ ತಕ್ಕಂ ನೆಲಕ್ಕಿ ।
ಕ್ಕವಿವಾರಾರುರ್ಕನೊತ್ತಂಬಡೆದು ಕಿಡಿಸವಾರಾರ ಕಾಯ್ಪೆಲ್ಲಮಂ ನೂಂ ॥
ಕವಿವಾರಾರೇೞ್ಗೆಯಂ ಕುಂದಿಸಿ ಕಳೆಯವಿವಾರಾರ ಕಲ್ಮೆಯ್ಗಳೊಳ್ ನಾಂ ।
ಟವೆನುತ್ತಂತೆಲ್ಲರುಂ ಬಾಯ್ವಿಡೆ ಗಡಣದೆ ಪೂಗೋಲ್ಗಳೆಯ್ತಂದುವಾಗಳ್ ॥

ಸತ್ಕಾವ್ಯ.

ಪುರುಳುಂ ಲಕ್ಷಣಮುಂ ಮೆ । ಯ್ಸಿರಿಯುಂ ತಳ್ತಿಸೆಯೆ ಪೇೞ್ದ ಕಬ್ಬಮದೆಂತುಂ ॥
ಪುರುಳುಂ ಲಕ್ಷಣಮುಂ ಮೆ । ಯ್ಸಿರಿಯುಂ ತಳ್ತಿಸೆವ ರನ್ನದಂತೆರ್ದವುಗದೇ ॥

---

1. ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿಯ “ ತನಿವಣ್ಣಂ ಲಂಚಮಾವೇಂ ”—(೩೧೮) ಎಂಬ ಪದ್ಯವನ್ನು ಭಟ್ಟಾಕಳಂಕನು (1604) ಶಬ್ದಾನುಶಾಸನದಲ್ಲಿ ೪೪೨ ನೆಯ ಸೂತ್ರದ ಕೆಳಗೆ ಉದಾಹರಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಚಿದಾನಂದಕವಿ. 1237.

ಈತನು ಮುಂಡ್ಯದ 122 ನೆಯ ಶಾಸನವನ್ನು ಬರೆದಂತೆ ಆ ಶಾಸನದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿರುವ—

ಧರೆ ಪೊಗಳೆ ಚಿದಾನಂದಂ । ವಿರಚಿಸಿದಂ ಸತ್ಕವೀಶ್ವರಂ ಶಾಸನಮಂ ॥
ಪರಮಪ್ರಕಾಶಯೋಗೀ । ಶ್ವರತನಯಂ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಗಾಸ್ಪದರೂಪಂ ॥

ಎಂಬ ಪದ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಇವನು ಪರಮಪ್ರಕಾಶಯೋಗೀಶ್ವರನ ಮಗನೆಂದೂ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯಾವೇತ್ತನೆಂದೂ ಸತ್ಕವೀಶ್ವರನೆಂದೂ ಈ ಪದ್ಯದಿಂದಲೇ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಈತನು ಸ್ಮಾರ್ತಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾಗಿರಬಹುದು. ಮೇಲಣ ಶಾಸನವು ಹೊಯ್ಸಳ ವೀರಸೋಮೇಶ್ವರನ (1233—1254) ಆಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ 1237 ರಲ್ಲಿ ಬರೆದುದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಸೋಮದೇವನ ಮಹಾಪ್ರಧಾನ ಅಡ್ಡಾಯುದ ಹರಿಹರದಂಡನಾಯಕನು 'ಬಸುರಿವಾಳ' ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನದೇವರಿಗೆ ದತ್ತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟಂತೆ ಹೇಳಿದೆ. ಈ ಶಾಸನದಿಂದ ಒಂದೆರಡು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ —

ವೀರಸೋಮೇಶ್ವರನ ಸ್ತುತಿ.

1 ಸಿರಿ ವಕ್ಷೋರಂಗದೊಳ್ ನರ್ತಿಸೆ ವಿಜಯಭುಜಾದಂಡದೊಳ್ ವಿಕ್ರಮಶ್ರೀ ।
ಯಿರೆ ವಕ್ತ್ರಾಂಭೋಜದೊಳ್ ವಾಗ್ವನಿತೆ ನೆಲಸೆ ತನ್ನಾಜ್ಞೆ ವಿದ್ವಿಷ್ಟಭೂಪಾ ॥
ಳರ ಕೋಟೀರಂಗಳೊಳ್ ವರ್ತಿಸೆ ವಿಶದಯಶಂ ಪರ್ವೆ ವಾರಾಶಿತೀರಂ ।
ಬರಮಾಳ್ದಂ ವಿಶ್ವಧಾತ್ರೀತಳಮನತಿಬಳಂ ರಾಯರೊಳ್ ಸೋಯಿದೇವಂ ॥

ನೆಲನಂ ಪೊತ್ತೆತ್ತೆ ನಾಳ್ವರ್ತನದ ಮಹಿಮೆಯಿಂ ಪೊಂಗುವಂ ಕೂರ್ಮರಾಜಂ ।
ತಲೆಯೆತ್ತಿರ್ಪಂ ಫಣೀಶಂ ಮದಮನೆಸಗುವಂ ದಿಗ್ಗಜೇಂದ್ರಂ ನಿತಾಂತಂ ॥
ಬಲಿದಿರ್ಪಂ ಗೋತ್ರಭೂಭೃದ್ಧರಿಸಿದೊಸಗೆಯಿಂದುರ್ವಿಯಂ ನಿರ್ವಿಕಾರಂ ।
ಬಲದೋಳೊಳ್ ತಾಳ್ದಿ ಪೆಂಪಂ ತಳೆದತುಳಬಲಂ ರಾಯರೊಳ್ ಸೋಯಿದೇವಂ ॥

ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ. ಸು. 1245.

ಈತನು ಸೂಕ್ತಿಸುಧಾರ್ಣವವೆಂಬ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಈತನು ಚಕೋರಕಥೆಯೆಂಬ ಗ್ರಂಥವನ್ನೂ ಬರೆದಿರಬಹುದೆಂದು ಮಿ॥ ರೈಸ್ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ 2. ಆದರೆ ಈ ಚಕೋರಕಥೆ ಆಧುನಿಕನಾದ ಒಬ್ಬ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನರಾಯನೆಂಬವನಿಂದ ತ್ರಿಪದೀರೂಪವಾಗಿ ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಈ ಕವಿಗೂ ಆ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೂ ಏನೂ

1. ಈ ಪದ್ಯವು ಸೂಕ್ತಿಸುಧಾರ್ಣವದ ೫ ನೆಯ ಆಶ್ವಾಸದಲ್ಲಿ ಅನುವಾದಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.
2. ಶಬ್ದಾನುಶಾಸನದ ಉಪೋದ್ಘಾತ ಪುಟ ೩೫.

ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲ. ಸೂಕ್ತಿಸುಧಾರ್ಣವದಲ್ಲಿ ಕವಿ ಕಾವ್ಯಾಂಗಗಳ ವರ್ಣನಾರೂಪವಾದ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಪೂರ್ವಕವಿಗಳ ಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಆದರೂ 'ಸರಸಕವೀಶ್ವರ ಸಭೆಯೊಳ್ ಸರಸಕವೀಶಂ' ಎಂದು ತನ್ನನ್ನು ವಿಶೇಷಿಸಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಈತನು ಸ್ವತಂತ್ರವಾದ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೂ ಬರೆದಿರಬಹುದು. ನಮಗೆ ಅವುವೂ ದೊರೆತಿಲ್ಲ.

ಈತನಿಗೆ ಮಲ್ಲಪ, ಮಲ್ಲ, ಚಿದಾನಂದಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಎಂಬ ಹೆಸರುಗಳೂ ಉಂಟು. "ಯಾದವಕಟಕಾಚಾರ್ಯಸುಕವಿಸುಮನೋಬಾಣಜಾತಮಾತ್ಯ" ಎಂಬುದರಿಂದ ಈತನು ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣವನ್ನು ಬರೆದ ಕೇಶಿರಾಜನ ತಂದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಸುಮನೋಬಾಣನ ಮಗನಾದ ಜನ್ನನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿ ಅವನ ಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಅನುವಾದಮಾಡಿರುವುದರಿಂದ ಈತನು ಜನ್ನನ ತಂಗಿಯ ಗಂಡನೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಹೊಯ್ಸಳವೀರಸೋಮೇಶ್ವರನ "ವಿನೋದಾರ್ಕರ್ಣನ ಕೌತುಕೋತ್ಪಾದಿತಮಿದಂ" ಎಂಬುದರಿಂದ ಆ ದೊರೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ಗ್ರಂಥವು ಹುಟ್ಟಿದಂತೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ವೀರಸೋಮೇಶ್ವನು 1233 ರಿಂದ 1254 ರ ವರೆಗೆ ರಾಜ್ಯವಾಳಿದಂತೆ ತಿಳಿವುದರಿಂದ ಕವಿ ಸುಮಾರು 1245 ರಲ್ಲಿದ್ದಿರಬಹುದು. "ಮುನಿಗಳ ಸಭೆಯೊಳ್ ಪರಮಮುನಿ" ಎಂಬುದರಿಂದಲೂ, ಕೇಶಿರಾಜನು "ಯೋಗಿಪ್ರವರ ಚಿದಾನಂದಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ" ಎಂಬುದರಿಂದಲೂ ಈತನು ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠನೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

ತಾನು ಅನುವಾದಮಾಡಿರುವ ಪೂರ್ವಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವರ ಹೆಸರನ್ನು ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ.—

1 ಜನ್ನನ ದೇಸೆ ಪಂಪನ ಗುಣಂ ಗುಣನಂದಿಯ ತೊಂಡು ಪೊನ್ನನೊಳ್ ।
ಸನ್ನಿದಮಾದ ನಾಣ್ನುಡಿ ಗಜಾಂಕುಶರಾಜನ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿ ತಾ ॥
ನುನ್ನತಮಾಗಿ ಸಂದ ಗುಣವರ್ಮನ ಜಾತಿ ಸಮಾನುರಕ್ತಿಯಿಂ ।
ದನ್ನೆಲಸಿರ್ಪುವೀ ಸುಕವಿಮಲ್ಲನ ಕಾವ್ಯವಿಳಾಸಗೇಹದೊಳ್ ॥

ತನ್ನ ಗುಣಗಳನ್ನೂ ಕವಿತಾಚಾತುರಿಯನ್ನೂ ಈ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ:—

ಸರಸಕವೀಶ್ವರಸಭೆಯೊಳ್ । ಸರಸಕವೀಶಂ ವಿಶಿಷ್ಟಮುನಿಗಳ ಸಭೆಯೊಳ್ ॥
ಪರಮಮುನಿ ಬುಧರ ಸಭೆಯೊಳ್ । ಪರಮಬುಧನೆನಿಪ್ಪನೀ ಚಿದಾನಂದಬುಧಂ ॥
ಚದುರೆಸೆವಂತು ಭಾವಮುಮುರ್ವಂತು ನಯಂ ನಿಮಿರ್ವಂತು ಮಲ್ಲಪಂ ।

1. ಈ ಪದ್ಯಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ ಶ್ರೀಹರ್ಷ, ಭೋಜ, ವಜ್ರಹಸ್ತ, ಸರ್ವಜ್ಞಸೋಮೇಶ್ವರ ಎಂಬ ಕವಿಗಳಾದ ರಾಜರ ಹೆಸರನ್ನೂ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ.

ಪದವಿಡೆ ಭಾರತೀವನಿತೆ ಭೋಂಕನೆ ಬಂದು ಮನಸ್ಸರೋಜದೊಳ್ ॥
ಚದುರೆಸೆವಂತು ಭಾವಮುಮರ್ವಂತು ನಯಂ ನಿಮಿರ್ವಂತು ಲೀಲೆಯಿಂ ।
ಪದವಿಡುತಿರ್ಪಳಾಹವದ ಮಾರಣಮಂತ್ರ (?) ವಿದಾಗದಿರ್ಕುಮೇ ॥

ಇವನ ಗ್ರಂಥ—

ಸೂಕ್ತಿಸುಧಾರ್ಣವ.

ಇದರಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯದ ಅಂಗಗಳೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ

ವಾರಿಧಿ ಪರ್ವತಂ ಪುರಮಧೀಶ್ವರನುದ್ವಹನಂ ಕುಮಾರನಂ ।
ಭೋರುಹವೈರಿಮಿತ್ರರುದಯಂ ಋತುನಂದನಮಂಬು ಸೀಧು ಕಾಂ ॥
ತಾರತಿ ಚಿಂತೆ ಮಂತ್ರಚರಯಾನವಿರೋಧಿಜಯಂಗಳೀಬಿವಂ ।
ಸೂರಿಗಳಂಗಮೆಂದು ಕೃತಿಯೊಳ್ ಪದಿನೆಂಟುಮನೆಯ್ದೆ ಬಣ್ಣಿಪರ್ ॥

ಈ ಹದಿನೆಂಟು ವಿಷಯಂಗಳ ವರ್ಣನಾರೂಪವಾದ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಪೂರ್ವಕವಿಗಳ ಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ ಉದ್ಧರಿಸಿ ಒಂದೊಂದು ಅಂಗವನ್ನು ಒಂದೊಂದು ಆಶ್ವಾಸದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಈ ವಿಷಯವು "ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಸಂಯೋಜಿತ ಸೂಕ್ತಿಸುಧಾರ್ಣವ" ಎಂಬುದರಿಂದಲೂ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಪೀಠಿಕಾಶ್ವಾಸವೂ ಸೇರಿ ಒಟ್ಟು ಹತ್ತೊಂಬತ್ತು ಆಶ್ವಾಸಗಳಿವೆ. ನಮಗೆ ಗ್ರಂಥವು ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ದೊರೆತಿಲ್ಲ; ಎಂಟಾಶ್ವಾಸಗಳು ಮಾತ್ರ ದೊರೆತಿವೆ. ಈ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ಕಾವ್ಯಸಾರ ಎಂಬ ಹೆಸರೂ ಉಂಟು. ಇದರ ಉತ್ಕೃಷ್ಟತೆಯನ್ನು ಕವಿ ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ:—

ಚದುರರ ಮೆಚ್ಚು ಭಾವಕರ ಕೈಪಿಡಿ ಜಾಣರ ಬಯ್ಕೆ ಸತ್ಕಲಾ ।
ವಿದರ ವಿಲಾಸಮುತ್ಕರಿಗರಾಭರಣಂ ಬುಧರಿಚ್ಚೆಯಚ್ಚು ವೀ ॥
ರದ ಕಣಿ ಕೂರ್ತು ಕೂರಿಸಿದ ನಲ್ಲಳ ಮೆಯ್ಸಿರಿ ತಾನದೆಂದೆ ಸ ।
ನ್ಮುದದೊಳೆ ಬಣ್ಣಿಕುಂ ಧರಣಿ ಸತ್ಕವಿಮಲ್ಲನ ಕಾವ್ಯಸಾರಮಂ ॥

ಗ್ರಂಥಾವತಾರದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣು, ಶಿವ, ಗಜಾನನ, ಸರಸ್ವತಿ, ಇವರುಗಳ ಸ್ತೋತ್ರ ರೂಪವಾದ ಪದ್ಯಗಳಿವೆ. ಬಳಿಕ ಹೊಯ್ಸಳವಂಶದ ರಾಜರ ಸ್ತುತಿಯಿದೆ. ಹೊಯ್ಸಳ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವನ್ನು—

ಸಳನೆಂಬಂ ಶಶಕಾಭಿಧಾನಪುರದೊಳ್ ವಾಸಂತಿಕಾದೇವಿಯಂ ।
ಬಳನಾರಾಧಿಸುವಾಗಳುಗ್ರತರನೇತ್ರಂ ಘೋರವಕ್ತ್ರಂ ವಿಶ್ವಂ ॥
ಬಳಗಾತ್ರಂ ಪುಲಿಯೆಯ್ದೆ ಕಂಡು ಮುನಿನಾಥಂ ಕುಂಚಮಂ ಕೊಟ್ಟು ಹೊ ।
ಯ್ಸಳ ಎಂದಂ ಬಳಿಯಾಯ್ತು ಹೊಯ್ಸಳವೆಸರ್ ತದ್ವಂಶಜೋರ್ವೀಶರೊಳ್ ॥

ಎಂಬ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಹೊಯ್ಸಳರಾಜರ ಪರಂಪರೆ ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಹೇಳಿವೆ—

ಸಳ, ಮಗ ವಿನಯಾದಿತ್ಯ, ಮಗ ಎಱೆಯಂಗ, ಮಗ ಬಿಟ್ಟಿದೇವ ಅಥವಾ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ, ಇವನ ಹೆಂಡತಿ ಲಕುಮಾದೇವಿ, ಮಗ ವೀರನಾರಸಿಂಹ, ಹೆಂಡತಿ ಏಚಲಾದೇವಿ, ಮಗ ವೀರಬಲ್ಲಾಳ, ಮಗ ಚೋಳರಾಜಪ್ರತಿಷ್ಠಾಚಾರ್ಯ ಮಗಧರಾಜಲಯಕಾಲ ಪಾಂಡ್ಯರಾಜಜೇತೃ ವೀರನರಸಿಂಹ, ಮಗ ಕವಿಯ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ವೀರಸೋಮೇಶ್ವರ ಅಥವಾ ಸೋಯಿದೇವ. ಈ ದೊರೆಗೆ 'ಸರ್ವಜ್ಞಚಕ್ರಿ ಸೋಮನೃಪಾಲಂ' ಎಂದೂ ಹೆಸರುಹೇಳಿದ್ದಾನೆ.

ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ವೀರಸೋಮೇಶ್ವರನು ಕೇಳಿ ಮೆಚ್ಚಿದನೆಂದು ಈ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ:—

ಪದವಿನ್ಯಾಸದ ದೇಸಿ ಮಾರ್ಗದ ವಿಲಾಸಂ ರೂಢಿವೆತ್ತಂಗಹಾ ।
ರದಲಂಕಾರದ ಬಂಧಭಾವದೆಸಕಂ ಮೆಲ್ಪಾಡಿನೊಳ್ ಬಂದು ಕೂ ॥
ಡಿದ ನಾನಾರಸಸಾರದಾನಮೆಸೆದತ್ತೆಂದೊಲ್ದು ಕೈಕೊಂಡು ಮೆ ।
ಚ್ಚಿದನಾ ಸೂಕ್ತಿಸುಧಾರ್ಣವಾಧ್ವಕೃತಿಪಾತ್ರಶ್ರೀಗೆ ಸೋಮೇಶ್ವರಂ ॥
ಓರಂತೆ ಮೆಚ್ಚಿದಂ ಕೃತಿ । ಸಾರಂ ಕೃತಿಶೇಖರಕ್ಕೆ ಹೊಯ್ಸಳವಂಶೋ ॥
ದ್ಧಾರಂ ನರಸಿಂಹಸುತಂ । ದೋರಸಮುದ್ರಾಧಿನಾಯಕಂ ಸೋಮನೃಪಂ ॥

ಆಶ್ವಾಸಗಳ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಗದ್ಯವಿದೆ:—

ಇದು ಸಮಸ್ತಭುವನಾನಂದ ಸರಸ್ವತೀಸರ್ವಾಂಗದರ್ಪಣಾಯಮಾನಪ್ರತಿಭಾನ ನೂತನ ಪುರಾತನ ಪ್ರಮಾಣಕವಿಪುಂಗವಪ್ರಣೀತ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧ ಸಾರೋದ್ಧಾರಮುಂ ಅಷ್ಟಾದಶಸ್ಥಲವರ್ಣನಮಾರ್ಗಮನೋಹರಮುಂ ವೀರಹೊಯ್ಸಳ ಸೋವಿದೇವರಾಯ ವಿನೋದಾಕರ್ಣನ ಕೌತುಕೋತ್ಪಾದಿತಮುಂ ಯಾದವಕಟಕಾಚಾರ್ಯ ಸುಕವಿಸುಮನೋಬಾಣ ಜಾಮಾತೃ ಪರಮಚಿದಾನಂದ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಮಹಾಕವೀಶ್ವರ ಸಂಯೋಜಿತಮುಮಪ್ಪ ಸೂಕ್ತಿಸುಧಾರ್ಣವದೊಳ್.

ಈ ಗ್ರಂಥವು ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದ ಕವಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ಸಾಧನವಾಗಿದೆ[1]. ಇದರಲ್ಲಿ ಪಂಪ ಪೊನ್ನ ರನ್ನ ಇವರ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿಯ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲದೆ ನಮಗೆ ತಿಳಿದಮಟ್ಟಿಗೆ ಈ ಕೆಳಗೆ ಹೇಳುವ ಕವಿಗಳ ಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ ಉದ್ಧೃತವಾದ ಪದ್ಯಗಳೂ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ:—

ರುದ್ರಭಟ್ಟನ ಜಗನ್ನಾಥವಿಜಯ.	ಆದಿಗುಣವರ್ಮನ ಶೂದ್ರಕ.
ಹರಿಹರನ ಗಿರಿಜಾಕಲ್ಯಾಣ.	ಉದಯಾದಿತ್ಯನ ಅಲಂಕಾರ.
ನೇಮಿಚಂದ್ರನ ಲೀಲಾವತಿ, ಅರ್ಧನೇಮಿ.	ಅಗ್ಗಳನ ಚಂದ್ರಪ್ರಭಪುರಾಣ.
ಕವಿಕಾಮನ ಶೃಂಗಾರರತ್ನಾಕರ.	ಚಂದ್ರರಾಜನ ಮದನತಿಲಕ.
ಗುಣವರ್ಮನ ಪುಷ್ಪದಂತ ಪುರಾಣ.	ಆದಿನಾಗವರ್ಮನ ಕಾದಂಬರಿ.

1. ಇದರಂತೆಯೇ ಅಭಿನವವಾದಿವಿದ್ಯಾನಂದನ (ಸು. 1600) ಕಾವ್ಯಸಾರವೂ ಅವನಿಗೆ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದ ಕವಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಧಕವಾಗಿದೆ.

ದುರ್ಗಸಿಂಹನ ಪಂಚತಂತ್ರ.
ಕಮಲಭವನ ಶಾಂತೀಶ್ವರಪುರಾಣ.
ದೇವಕವಿಯ ಕುಸುಮಾವಳಿ.
ಅಭಿನವಪಂಪನ ರಾಮಾಯಣ, ಮಲ್ಲಿನಾಥ ಪುರಾಣ.
ಆಂಡಯ್ಯನ ಕಬ್ಬಿಗರಕಾವ.

ಈ ಕವಿಯ ಕವಿತಾಶೈಲಿಯನ್ನು ತೋರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಇವನ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ವೀರಸೋಮೇಶ್ವರನ ಸ್ತುತಿರೂಪವಾದ ಎರಡು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆದು ಬಳಿಕ ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ದೊರೆತಿರುವ ಎಂಟು ಆಶ್ವಾಸಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿತವಾಗಿರುವ ಕಾವ್ಯಾಂಗಗಳ ವಿಷಯವಾಗಿ ಒಂದೆರಡು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಒಂದೊಂದು ಆಶ್ವಾಸದ ಆದಿಭಾಗದಲ್ಲಿಯೂ ಅದರಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿತವಾಗುವ ಕಾವ್ಯಾಂಗದ ವರ್ಣನೀಯಾಂಶಗಳನ್ನು ಹೇಳುವ ಪದ್ಯವನ್ನೂ ತೆಗೆದು ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ:—

ಸೋಮೇಶ್ವರಸ್ತುತಿ.

ಹಣಿದಂಬೊಯ್ಯಲ್ ಐವಂ ರಾಯರನೆ ಬಯಸಿ ಬರ್ಪಂತೆ ಸೋಮೇಶ್ವರಂ ತಂ ।
ಕಣಾ ರಾಯಂ ಬಂದನಾಶಾಬಯಕೆಲೆಲೆ ಮಹಾದೇವ ವಿದ್ವಿಣ್ಣೃಪರ್ಗೆ ॥
ತ್ತಣ ತೋರ್ಪಿನ್ನೆತ್ತಣಾಪೇತ್ತಣ ಜಯದೊದವಿನ್ನೆತ್ತಣಾಟೋಪವಿನ್ನೆ ।
ತ್ತಣ ಧಾತ್ರೀಚಕ್ರವಿನ್ನೆತ್ತಣ ಗಜಘಟೆಯಿನ್ನೆತ್ತಣಾತ್ಮೀಯಸೈನ್ಯಂ ॥
ಗಿರಿದುರ್ಗಂ ತಿಣ್ಣಿಕಲ್ ಸಮಗ್ರವನದುರ್ಗಂ ಕರ್ಬುದೋಂಟಂ ಜಲೋ ।
ದರದುರ್ಗಂ ಕಡುಪಿಂದದಿಂಟವೊಗಮುಂತಾಪೋಶನಂ ಕಾಣ್ಬುದೇ ॥
ಕರಣಂ ಕೇಳ್ ಸರಣಿಲ್ಲ ಬೇಪೆ ನಿಮಗೆಂದುದ್ವೃತ್ತರಂ ಸಾಱಿ ಡಂ ।
ಗುರಿಪಂತಬ್ಬರಿಕುಂ ಜಯೋತ್ಥಪಟಹಂ ಶ್ರೀಸೋಮಭೂಪಾಲನಾ ॥

II. ಸಮುದ್ರ.

ವರ್ಣನೀಯಾಂಶಗಳು:—

ತೆರೆ ನೊರೆ ಬುದ್ಬುದಂ ಸುೞಿ ಜಲಂ ತೆಗೆ ಪೆರ್ಚುಗೆ ಗುಣ್ಪು ಘೋಷಣಂ ।
ವರುಣನಗಂ ವಧೂಟಜನನಂ ಮಣಿಗಳ್ ಬಡಬಾಗ್ನಿ ವಾಶ್ಚರಂ ॥
ಹರಿ ಮಲಗಿರ್ಪೆ ವೇಳೆ ತೊಱೆಯಾಶತೆ ನೀರ್ಮೊಗೆವಭ್ರಮುರ್ವರಾ ।
ಪರಿವೃತಿ ನಾಗರಿಕ್ಕೆ ಬಗೆಗಾದೊಡೆ ಸೈತು ಸಮುದ್ರವರ್ಣನಂ ॥

ಪವಳದ ಬೀಡು ಕಂಬುಗಳ ನಾಡು ಜಲೇಶನ ಜೋಡು ನಾಡೆಯುಂ ।
ಕವಿಗಳ ಲೀಲೆ ಗಂಗೆಗಿವಿಯೋಲೆ ವನೇಭವಶಾಲೆ ಪದ್ಮಸಂ ॥
ಭವನ ನೆಗಪ್ತೆ ಪೂರ್ವದ ಪೊಗಪ್ತೆ ಕುದುರ್ಗಳಗಪ್ತೆ ಮಿಕ್ಕ ಬಾ ।
ಡವಶಿಖಿಗೋಗರಂ ಮಣಿಗಳಾಗರಮುಂದೆಸೆದತ್ತು ಸಾಗರಂ ॥

ಮಾಲಾಮಾಲಾಪ್ರವಾಳಾವೃತಸುರತರುಶೋಭಾವಹಂ ಭಾವಹಂ ಶ್ರೀ ।
ವಾಲಾವಾಲಾಭಿಘಾತಪ್ರಕರಮಕರಕುಂಭೀಕರಂ ಭೀಕರಂ ಜಂ ॥

ಬಾಲಾಬಾಲಾಮೃಣಾಳೋಚ್ಚಲಿತಶಫರಕಂಜಾಕರಂ ಜಾಕರಂ ಕ ।
ಲ್ಲೋಲಾಲೋಲಾಯಮಾನಧ್ವನಿಜನಿತದಿಶಾಭಿತ್ತಿಮುದ್ರಂ ಸಮುದ್ರಂ ॥

III. ಪರ್ವತ.

ವರ್ಣನೀಯಾಂಶಗಳು:—

ತರುತತಿ ಬಳ್ಳಿ ಪುಲ್ಪೊದಱು ಪಕ್ಕಿ ಮೃಗಂ ಫಣಿ ಚೆನ್ಮೃಗವ್ಯಮೊ ।
ಜ್ಜರಮೆಸೆವುನ್ನತಕ್ಕೆ ಸಿಲೆ ಕೋಕು ಗುಹಾವಳಿ ತಾಪಸಾಶ್ರಮಂ ॥
ದರಿ ಸರಿವಾನೆಗಳ್ ಸರಿಕೆ ಮೇವ ಮುಗಿಲ್ ದೊಣೆ ಬಿಲ್ಲಪಳ್ಳಿ ಕಿ ।
ನ್ನರಮಿಥುನಾಳಿಗಳ್ ವಿಷಯಮಾಗಿರೆ ತೀರ್ವುದು ಶೈಲವರ್ಣನಂ ॥

ಬಹುರತ್ನಚ್ಛಾಯೆಯಿಂ ಪರ್ವಿದುದಖಿಳದಿಶಾಭಿತ್ತಿಯಂ ಚೂಳಿಕಾನೋ ।
ಕಹಶಾಖಾಹಸ್ತದಿಂ ಜಕ್ಕುಲಿಸಿ ರವಿರಥಾಶ್ವಂಗಳಂ ಗಂಡಶೈಲಾ ॥
ಗ್ರಹಟತ್ಕೂಟಂಗಳಿಂದಂ ಧರಿಸಿ ದಿವಮನೇಂ ಪೆಂಪುವೆತ್ತತ್ತೊ ಭೂಭೃ ।
ನ್ಮಹಿತಂ ಶ್ರೀಪರ್ವತಂ ನಿರ್ಝರಜಲಲಹರೀಲಾಸ್ಯಮಾಂಗಲ್ಯರಂಗಂ ॥
ನಡುವಿಂ ನಾಲ್ವಡಿ ಕೊರ್ವುವೆತ್ತು ಕೊರಲೊಳ್ ಕರ್ಬೊನ್ನ ಬಲ್ಪೊಸೆಗಳ್ ।
ನಡೆ ಬೊಟ್ಟಿಟ್ಟವೊಲುರ್ಬಿ ರೋಮನಿಕರಂ ಕಂಕಾಳಮಂ ರಕ್ಕಸಂ ॥
ಕಡೆವಾಯೊಳ್ ಕುಡಿದೋರ್ಪಿನಂ ಮಡಗಿದೊಲ್ ದಂಷ್ಟ್ರಾಂಕುರಂ ತೋಱೆ ಕಣ್ ।
ಕಿಡಿಯಂ ಸಾಲಿಡೆ ಹಂದಿ ಹಿಂಡೊಡೆದು ಗಂಡಂ ಬೀಱಿ ಪೋಯ್ತುಕ್ಕಲಂ ॥

IV. ಪುರ.

ವರ್ಣನೀಯಾಂಶಗಳು:—

ಬನಮುಂ ಕೆಯ್ವೊಲಗಾವ ಪಾಮರಿಯರುಂ ಮಾರ್ಗಪ್ರಪಾಕಾಮಿನೀ ।
ಜನಮುಂ ಗೋಕುಲಮುಂ ಜಲಾಶ್ರಯಮುಮಾರೂಢಾಸ್ತ್ರಶಸ್ತ್ರಶ್ರಮಾ ॥
ವಪಿಯುಂ ಕೋಂಟೆಯುಮೆತ್ತಿದಂಗಡಿಗಳುಂ ವಾರಾಂಗನಾವಾಟದೇ ।
ವನೃಪೇಂದ್ರಾಲಯವರ್ಗಮುಂ ವರಪುರವ್ಯಾವರ್ಣನಕ್ಕಾಸ್ಪದಂ ॥

ಪಾಡುವ ತುಂಬಿ ತುಂಬಿಯೊಳರಲ್ವ ಮರಲ್ ಮರಲೊಂದು ಸೊಂಕಿನಿಂ ।
ತೀಡುವ ಗಾಳಿ ಗಾಳಿಗೆ ಬಳಿಲ್ವ ತಳಿರ್ ತಳಿರಿಂ ಫಲಂಗಳಿಂ ॥
ಡಾಡುವ ರಾಜಕೀರತತಿ ಕೀರಚಯಂಗಳಕೂಡೆ ಬೈದು ಬೈ ।
ಡಾಡುವ ತೊಂಡುವೆಣ್ಬರುಳಿ ಮಾಡುವ್ರವಾರ್ಗಮನಂಗಪಾನವುಂ ॥

ಬರೆಯಲ್ಬಾರದು ಬರ್ಣಿಸಲ್ಕರಿದು ನೋಡಲ್ಕೂಡದೊಡ್ಡೈಸಲ ।
ಚ್ಚರಿ ಭೂಮಂಡಲಮಧ್ಯದಿಂದೊಡೆದು ಮೂಡಿತ್ತೆಂಬಿನಂ ಚೆಲ್ವನಾ
ಕರುಮಾಷಂ ನವಭೂಮಿಕಾಪ್ರಕಟಿತಂ ವಿಷ್ಕಂಭವಿಸ್ತಾರಬಂ ।
ಧುರಸಂಧಿಪ್ರತಿಭಾಸಿ ನಾಟಕದ ಪಾಂಗಿಂ ಚೂಳಿಕಂ ಲಾಳಿಕಂ ॥

V. ನಾಯಕಾಭ್ಯುದಯ.

ವರ್ಣನೀಯಾಂಶಗಳು:—

ಮುನಿಸಿದ್ಧಾಂತರ ಮೆಚ್ಚೆ ಭೂವಳಯಮುಮಂ ನಿಷ್ಕಂಟಕಂ ಮಾಡಿ ಕೀ ।
ರ್ತಿ ನಿಜಾಜ್ಞಾಸಹಿತಂ ದಿಶಾವಳಯಮುಮಂ ತಳ್ತೊಪ್ಪೆ ಸಂಗೀತಮುಂ ॥
ಜನನಾಥರ್ ಮುದದಿಂದಮೋಲಗದೊಳೆತ್ತಂ ಕೇಳ್ದು ತಾಂ ತ್ಯಾಗದ ।
ರ್ಶನಮುಂ ಮಾಳ್ಪುದು ನಾಯಕಾಭ್ಯುದಯಮೆಂಬಿಂಗಂ ಮಹಾಕಾವ್ಯದೊಳ್ ॥

ಉಂಟು ಭುಜಾಬಲಂ ಪಿರಿದು ಭೋಗದ ಸಂಪದಮೇಱೆವಾರ್ಧಿಯಂ ।
ದಾಂಟಿತುದಾತ್ತಕೀರ್ತಿ ಕಳೆಯೊಳ್ ಬಿನದಂ ತನಗೆಂದು ನಿಚ್ಚಲುಂ ॥
ಕಂಟಕಿತಾಂಗಿಯಾದಪುದು ಪಂಡಿತಮಂಡಲಿ ರಾಜ್ಯಮಂತು ನಿ ।
ಷ್ಕಂಟಕಮೆಂಬಿನಂ ಪಡೆದನುಚ್ಚರಿಯಂ ನೃಪಧೀರನೊಚ್ಚತಂ ॥

VI. ವಿವಾಹ.

ವರ್ಣನೀಯಾಂಶಗಳು:—

ಪಸೆ ಪಂದಲ್ದಟ್ಟ ಜಾಗಂ ಜಗಲಿ ಬಿಗಿದ ಭೃಂಗಾರಿ ಮೇಲ್ಕಟ್ಟು ಚಿತ್ರಂ ।
ಪೊಸಕುಂಭಂ ಶಂಕು ನೂಲ್ವೈರಣೆ ತಳಿರ್ಗಳಸಂ ಸರ್ವಧಾನ್ಯಂ ಮೊಸಱ್ ಭ ॥
ಕ್ಷ್ಯಸಹಸ್ರಂ ಲಾಜೆ ಹೋಮಂ ಪಜೆ ಕಡೆ ಗುಡಿ ಪೂದೋರಣಂ ಬಾಸಿಗಂ ಸೇ ।
ಸೆ ಸಮಸ್ತಸ್ತ್ರೀಜನಂ ಕನ್ನಡಿ ಜವಳಿಗಳುದ್ವಾಹದೊಳ್ ವರ್ಣನೀಯಂ ॥

ಪೊಗಣೆ ಕರ್ಬುವಿಲ್ ಮಿಳಿರ್ವ ಮೀಂಗುಡಿ ಮಲ್ಲಿಗೆ ಮಾವು ತೆಂಬೆಲರ್ ।
ಕೋಗಿಲೆ ಜೊನ್ನಮಿಂದೊಳದ ನುಣ್ದನಿ ಸುಗ್ಗಿಯೆನಿಪ್ಪವೆಲ್ಲಮೊಂ ॥
ದಾಗಿಯೆ ದರ್ಪಕಂಗೆ ಸಮನಿಪ್ಪ ಜಗಜ್ಜಯದರ್ಪಮಂ ಸಮಂ ।
ತಾಗಿಸಲೆಂದೆ ಸಾಲ್ಗುಮೆನಿಸಿತ್ತು ಕುಮಾರಕೃತಪ್ರಸಾಧನಂ ॥

ಎಱಕೆಮರಲ್ದು ಗೋಣ್ಮುಱಿದು ಚಂಚುಪುಟಂದೆಱೆವಳ್ಳೆ ಬಾಜಿ ಬಾ ।
ದೆಱಗುವುವಲ್ಲಿ ಚುಂಚುಲೊವೆಯೊಳ್ ಕಡೆಯಿಕ್ಕಿದ ಪಚ್ಚೆಸಾರಮಂ ॥
ಕಿಱುಮಡಿಗೆತ್ತು ಸಾರಿ ಕಿಟಕಾರಿಯ ಮಾಣಿಕವಟ್ಟೆಯಂ ಪಿಕಂ ।
ಕಿಱುದಳಿರ್ಗೆತ್ತು ಲಂಬಳದ ಮುತ್ತುಗಳಂ ಮತ್ತೆಗೆತ್ತು ಚಾತಕಂ ॥

VII. ಕುಮಾರೋದಯ.

ವರ್ಣನೀಯಾಂಶಗಳು:—

ತನುಭವಲಾಭದೌಹೃದನಿಮಿತ್ತದ ಸಂಗತಿಗಂದು ನೋಂತ ಮುಂ ।
ಗನಸು ಬಯಕ್ಕೆ ಗೆಂಟುಗೆ ದೃಗುತ್ಸವಕಾರಣಗರ್ಭಚಿಹ್ನಮು ॥
ಳ್ಳಿನ ದಿವಸಂ ಸುಖೋದಯಮಿಳಾದಿಮನೋಹರಭೂತಲಕ್ಷಣಂ ।
ಜನನುತಜಾತಕರ್ಮವಿನಿತುಂ ಸುತಶೋಭನವರ್ಣನಸ್ಥಳಂ ॥

ಸೋಸಿ ಪಳಂಚಿ ಸಂಚಳಿಸಿ ಮುಂಚಿ ತೆಱಂಬೊಳೆದೊಂದನೊಂದು ಸಂ ।
ದಣಿಸಿ ಪಲವರ್ಗಯಿಂ ಕದುರ್ಕಿ ಭೋಂಕನೆ ಸೋಂಕಿ ಚಲಂಕಿ ಬೆಂಕದಿಂ ॥
ಮಣಿದು ಕುಲಂಕಿ ತೇಂಕಿ ಪ್ರೇನಲೊಳ್ ಪರಿದಾಡುವ ತನ್ನ ನೀಳ್ದ ಕ ।
ಣ್ಣೊಂಗೆಣೆಯಪ್ಪ ಮಿನ್ಗೊಳರ ನಂಬುಜಲೋಚನೆ ಕೂರ್ತು ನೋಡಿದಳ್ ॥
ಮಾಣದೆ ಧೂಳಿಕೇಳಿಗೆ ಕಡಂಗುವ ಸಾಚರ್ವ ತಾಯಿ ಜಂಘೆ ನಿ ।
ಶ್ರೇಣಿವೊಲಾಗೆ ಮೆಟ್ಟಿ ತೊಡೆಯೇಱುವ ಚಿತ್ರದ ಪಣ್ಪಳಂಗಳಂ ॥
ಕಾಣಿಸೆ ದಾದಿಯಂ ಬಿಡದೆ ಬೇಡುವ ಕಂದರ ಹಸ್ತವಾದ್ಯ ಕ ।
ಲ್ಯಾಣರವಕ್ಕೆ ನರ್ತಿಸುವ ಮುದ್ದುಗಳೊಪ್ಪಿದುವಾ ಕುಮಾರನೊಳ್ ॥

VIII. ಚಂದ್ರೋದಯ.

ವರ್ಣನೀಯಾಂಶಗಳು —

ಮೊದಲೊಳ್ ನೇಸಱ ಪಕ್ಕೆ ಕೋಕವಿರಹಂ ಸಂಕೋಚಪದ್ಮಂ ತಮಂ ।
ಪುದಿದಾಸಂಜೆಯ ತೂರ್ಯಮಾಕುಲಟೆಯರ್ ತಾರಾಳಿ ದೀಪಂ ಬೞಿ ॥
ಕ್ಕುದಯಂ ಕೆಂಪೆಳಗೆರ್ಪು ಚಂದ್ರಿಕೆ ಚಕೋರಂ ನೆಯ್ದಿಲಂದೂಪಳಂ ।
ಮದಿರಾಂದೋಳವಿಹಾರಲೀಲೆಯಿನಿತುಂ ಚಂದ್ರೋದಯಕ್ಕಾಸ್ಪದಂ ॥
ಕವಿದುವು ಧೇನು ಮುಂಚೆ ತುಱುಗಳ್ ಪೊಲದತ್ತಣಿನೂರ್ಗೆ ಬಾನಲಾ ।
ದುವು ಪಡುವಣ್ಗೆ ಪಾಱಿದುವು ಗೂಡಿನ ಸೇರ್ಕೆಗೆ ಪಕ್ಕಿ ಕೊಂಬುಗೊಂ
ಡುವು ಮೃಗಮೂರ ಪೇರ್ದಗೆಯ ಬಿಟ್ಟಗ ಮೇಪಿನ ಕಾಪಿನಿಂ ಮರ ।
ಳ್ದುವು ದಿನನಾಯಕಂ ವರುಣದಿಙ್ನಗಮಂ ಮರೆಗೊಳ್ವ ಕಾಲದೊಳ್ ॥
1 ವಿತತಪ್ರಾಚ್ಯದ್ರಿಪೀಠಾಗ್ರಿಮದರುಣಶಿಲಾವೃತ್ತಲಿಂಗಂಬೊಲಿಂಬಾ ।
ಯ್ತುತ್ತ ತರಂಗೊಂಡೇಳ್ಗೆಯಿಂ ರಾಗದಿನುಪಚಿತಚೇತಶ್ಚಕೋರೀಕದಂಬಂ ॥
ದ್ಯುತಿವಲ್ಲೀಸ್ತಂಭಮುಜ್ಜೃಂಭಿತಕುಮುದಕುಟುಂಬಂ ತಮಶ್ಶೈವಲಶಂಬಂ
ರತಿಪಾಟೋಪಾವಲಂಬಂ ಜನಿತವಿಟವಿಡಂಬಂ ಸುಧಾಸೂತಿಬಿಂಬಂ ॥

ಚೇರೆಯ ಅಲ್ಲಾಳ ಬುಧ; ದಾಮೋದರ. 1249.

ಇವರು ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು 20 ನೆಯ ಶಾಸನವನ್ನು ಬರೆದುವ ಗಿ ತ ಶಾಸನ ದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿರುವ

ಕವಿಕಬ್ಬದ ದಾಮೋದರ । . . . . .ಚಕ್ರೇಶ ಚೇರೆಯಲ್ಲಾಳಬುಧಂ ॥
ಸವಿನಯದೆ ಪೇಟ್ದಿರೆನೆ ಪೞಿ । ವವನೆಂಬವನಾವ. . . . . .ಕವಿಗಳ ಕೃತಿಯಂ ॥

---

1. ಜಗನ್ನಾಥವಿಜಯ.

ಎಂಬ ಪದ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

ಈ ಶಾಸನವು 1249 ರಲ್ಲಿ ಬರೆದುದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಹೊಯ್ಸಳವೀರಸೋಮೇಶ್ವರನು ಆಳುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಬೆಟ್ಟರಸದಂಡನಾಯಕನು ಅನ್ಮೆಳೆಯ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳಿಗೆ ದತ್ತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟಂತೆ ಹೇಳಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಒಂದೆರಡು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ.

ವೀರಸೋಮೇಶ್ವರ ಸ್ತುತಿ

ವೀರದೊಳಿಂದ್ರಸೂನುಗೆಣೆ ಸಂಗಡವೀವೆಡೆಯೊಳ್ ದಿನೇಶಜಂ ।
ಗೋರಗೆ ವಾರಿನಾಥನೊಳುದಾರಗಭೀರತಗುನ್ನತಿಕ್ಕೆಯೊಳ್ ॥
ಮೇರುಗೆ ಪಾಟಿಯೆಂದೊಡವನೀಶರದಾರ್ ದೊರೆ ಚೋಳರಾಜನಿ ।
ಸ್ತಾರಕಸೋಮಭೂಮಿಪನೊಳಪ್ರತಿಮಪ್ರಬಳಪ್ರತಾಪನೊಳ್ ॥

ಬೆಟ್ಟರಸನ ತಂದೆ ಕೇಶಿರಾಜನ ಸ್ತುತಿ.

ಮುನಿದನೆ ಮೂಱುರಾಯರ್‌ರಿದಿರಾಂತೊಡೆ ಗೆಲ್ದಪನೀವೆನೆಂದು ಪೂ ।
ಣ್ದನೆ ಜಗತೀತಳಂ ನೆರೆಯೆ ಬೇಡಿದೊಡಿತ್ತಪನೊಲ್ದು ಕಾವೆನೆಂ ॥
ದನೆ ಜವನಟ್ಟಿಕೊಂದಪನೆನುತ್ತಿರೆ ಕಾದಪನೆಂದೊಡಿನ್ನದಾರ್ ।
ತನಗೆಣೆ ವೈರಿವಾರಣವಿದಾರಣಕೇಸರಿಕೇಶಿರಾಜನೊಳ್ ॥

ಜಯುವವರ್ಮ, ನಯುವವರ್ಮ. ಸು. 1250.

ಕುಮುದೇಂದು (ಸು. 1275) ತನ್ನ ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ಹಿಂದಣ ಕನ್ನಡ ಕವಿಗಳನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವಾಗ ಈ ಇಬ್ಬರು ಕವಿಗಳ ಹೆಸರನ್ನೂ—ಅನುನಯದಿಂ ಗುಣವರ್ಮನ ಜಯುವ | ರ್ಮನ ಗಜಗನ ಗುಣನಂದಿಯ ನಯುವವರ್ಮನ ಹೊನ್ನನ. . ಎಂಬ ಪದ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಇವರು ಆವ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆಯೋ ತಿಳಿಯದು.

ಹರಭಕ್ತ. ಸು. 1250.

ಈತನು ಅನೇಕಂಬನೂರಲ್ಲಿ ಒಂಡಿಯನಾಗಿದ್ದನೆಂದೂ ವೇದಭಾಷ್ಯವನ್ನು ಬರೆದನೆಂದೂ ಚೆನ್ನಬಸವಪುರಾಣದ ಈ ಪದ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ:—

1 ಹರಭಕ್ತನೆಂಬನೇಕಂಬನೂರಾಂಡಿಯಾ ।
ಪರಮವೇದಂಗಳ್ಗೆ ಭಾಷ್ಯಮಂ ಮಾಡಿತಾ ।
ವಿರುತಲ್ಲಿ ಸರಸಿಯೊಳಗಳ್ಳಿಯನಂ ಪುಗಿಸಿ ಮಣಿಕರ್ಣಿಕೆಯೊಳೊಡೆದೆಬ್ಬಿಸಿ ॥

---

1. ಚೆನ್ನಬಸವಪುರಾಣ. ಕಾಂಡ ೫ ಸಂಧಿ—೯. ಪದ್ಯ—೬೩.

ಹರುಷದಿಂ ರಂಗನಾಥನ ಕೈಯ ಬಾಗಿಲಂ ।
ತೆರಸಿ ಮಹಿಮೆಯ ತೋರಿ ಶಿವನ ವರದಿಂ ತನ್ನ ।
ಪುರದುಭಯಕೇರಿಯೊಳಗಿರ್ದರಂ ಕೈಲಾಸಕೊಯ್ವನತಿಸಂಭ್ರಮದೊಳು ॥

ಇವನು ಆವ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಷ್ಯ ಬರೆದಿದ್ದಾನೆಯೋ ತಿಳಿಯದು. ಚೆನ್ನಬಸವಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಕುರಿಕೆ ಸೋಮನ[1] (ಸು. 1195) ಚರಿತಕ್ಕೂ ಪ್ರತಾಪರುದ್ರನ ಕೈಯಕೆಳಗೆ ದಂಡನಾಯಕನಾಗಿದ್ದ ಕಂಪಿಲನ[1] (ಸು. 1300) ಚರಿತಕ್ಕೂ ನಡುವೆ ಹರಭಕ್ತನ ಚರಿತವು ಬಂದಿರುವುದರಿಂದ ಈತನು ಸುಮಾರು 1250 ರಲ್ಲಿದ್ದಿರಬಹುದು.

ಮಹಾಬಲಕವಿ. 1254.

ಈತನು ನೇಮಿನಾಥಪುರಾಣವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಶಕ 1176 ಎಂದರೆ, ಕ್ರಿಸ್ತಾಬ್ದ 1254ರಲ್ಲಿ ಬರೆದಂತೆ ಈ ಪದ್ಯಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—

ಷಡಧಿಕಸಪ್ತತಿವತ್ಸರ । ದೊಡಗೂಡಿದ ಶತಸಮಧಿಕವರ್ಷಸಹಸ್ರಂ ।
ಕಡೆಯ ಶಕ ನೃಪನ ಕಾಲಂ । .... ॥
.... ನೆಗೞ್ದುದು ಲೋಕೋ ।
ತ್ತಮಮಿಾಕಾವ್ಯಂ ಭಾವುಕ । ಸಮುದಯಭಾವ್ಯಂ ಜಗಜ್ಜನಶ್ರುತಿಸೇವ್ಯಂ ॥

ಈತನು ಜೈನಮತದವನು; ಭಾರದ್ವಾಜಗೋತ್ರದವನು; ಇವನ ತಂದೆ ರಾಯಿದೇವ; ತಾಯಿ ರಾಜಿಯಕ್ಕ; ಗುರು ಮೇಘಚಂದ್ರ. ಆಶ್ವಾಸಾಂತಗದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ "ಮಾಧವಚಂದ್ರ ತ್ರೈವಿದ್ಯ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಶ್ರೀಪಾದ ಪ್ರಸಾದಾಸಾದಿತ ಸಕಲ ಕಲಾಕಲಾಪ" ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಮಾಧವಚಂದ್ರನು ಈತನ ವಿದ್ಯಾಗುರುವಾಗಿರಬಹುದು.

ಬಂಕನಾಯಕ, ಚೌಡಿಯಕ್ಕ ಇವರಿಗೆ ಕಾಳಯನಾಯಕ, ಕೇತಯನಾಯಕ, ನೇಮ ಎಂಬ ಮೂವರು ಮಕ್ಕಳಿದ್ದರು. ಈ ಕೇತಯನಾಯಕನಿಗೆ ಕ್ಷೇಮಂಕರ ಎಂಬ ಹೆಸರೂ ಉಂಟು. ಈತನು ಕವಿಯಿಂದ ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದನು. ಇವನು ವೀರನಾಗಿಯೂ ಸ್ವತಃ ಕವಿಯಾಗಿಯೂ ಇದ್ದಂತೆ ಈ ಪದ್ಯಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯಬರುತ್ತದೆ:—

ನೀತಿವಿದಂ ನಿಯೋಗಕುಶಲಂ ನಿರವದ್ಯಗುಣಾಶ್ರಯಂ ರಣೋ ।
ವೀರ್ಣತಳರುದ್ರನದ್ರವಿಣಬಾಂಧವ .... ॥

---

1. ಚೆನ್ನಬಸವಪುರಾಣ, ಕಾಂಡ ೫. ಸಂಧಿ—೯. ಪದ್ಯ—೫೨, ೯೧, ೭೭.

ಶ್ರೀತರುಣೀ ಲಲಾಟದ ಲಲಾಮ ವಿಲಾಸಮನಾಂತು ಧಾತ್ರಿಯೊಳ್ ।
ಕೇತಯನಾಯಕಂ ಜಿನನಿರೂಪಿತನಿರ್ಮಳ ಧರ್ಮನಾಯಕಂ ॥

ಧರೆಯಂ ಪೂರಿಸೆ ತನ್ನ ನಿರ್ಮಳಗುಣಂ ವಿದ್ವಜ್ಜನಸ್ವಾದಮು ।
ಚ್ಚರಿಯಂ ಪುಟ್ಟಿಸೆ ತನ್ನ ಕಾವ್ಯಕಥನಾಲಾಪಂ ಮನೋಜಾತನೊಳ್ ॥
ನಿರುತಂ ತಾನೆ ವಿಶೇಷಮೆಂದೆನಿಸೆ ತನ್ನಾಕಾರಮೌದಾರ್ಯಮುಂ ।
ಸುರಭೂಜಪ್ರಕರಕ್ಕೆ * * * * ಸೆಯಲಾತಂ ಖ್ಯಾತಿಯಂ ತಾಳ್ದಿದಂ ॥

ಈ ಕೇತಯನ ಹೆಂಡತಿ 'ಕರಣದೀಪ' ಶ್ರೀಪತಿಯ ಮಗಳು ಮರುದೇವಿ. ಇವರಿಗೆ ಚೌಡಲೆ ಎಂಬ ಒಬ್ಬ ಮಗಳಿದ್ದಳು. ಇವಳನ್ನು ಕಲಿದೇವನೆಂಬವನು ಮದುವೆಯಾದನು. ಕೇತಯನಾಯಕನು ಕೋಟಿಬಾಗೆಯ ಜಿನೇಂದ್ರಾವಾಸದಲ್ಲಿ ವ್ರತಾಚರಣವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಶ್ರೀಕರಣದ ಶ್ರೀಪತಿ ಅಥವಾ ಸಿರಿಗನ ಮಗ ಲಕ್ಷ್ಮಣಿಗೆ ಈ ಮಹಾಬಲಕವಿ ಗುರುವಾಗಿದ್ದನು. ಕವಿ 'ಸಚಿವ' ಎಂದು ತನ್ನನ್ನು ವಿಶೇಷಿಸಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಬಹುಶಃ ಈ ಕೇತಯನಾಯಕನಲ್ಲಿಯೇ ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿದ್ದಿರಬಹುದು. ತನ್ನ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬ್ರತಾಚಾರ್ಯರೇ ಮೊದಲಾದವರು ಸಭೆಯಲ್ಲಿದ್ದು ಕೇಳುವಂತೆ ಹೇಳಿದ ಹಾಗೂ ತನ್ನ ಶಿಷ್ಯ ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಂದ ಬರಸಿದ ಹಾಗೂ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.

ಈತನಿಗೆ ಸಹಜಕವಿಮನೋಗೇಹಮಾಣಿಕ್ಯದೀಪ, ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾವಿರಿಂಚ ಎಂಬ ಬಿರುದುಗಳು ಇದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ.

ಇವನು ತನ್ನ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದ ಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ಯಾರ ಹೆಸರನ್ನೂ ಹೇಳಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನೂ ಕವಿತಾಚಾತುರ್ಯವನ್ನೂ ಈ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ:—

ಲೌಕಿಕ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ವಿಚಾರ ವಿಚಕ್ಷಣನಿಂದ್ರಚಂದ್ರವೈ ।
ಯಾಕರಣಪ್ರಭಾವವಚನಾಗಮಪಾಕ್ಷ್ವತಿ ತರ್ಕಷಟ್ಕಶಿ ॥
ಕ್ಷಾಕರಣೀಯಕರ್ತೃ ಬಹುಭೇದದಲಂಕರಣಾಭಿಧಾನಮಾ-
ಲಾಕುಶಲಂ ಮಹಾಬಳಕವೀಶ್ವರನುತ್ಸವದುಂದುಭಿಸ್ವರಂ ॥

ಕುಸಿವನುಮುರ್ಚುವುದ್ಧುರಸ ಭಾವವಿದಗ್ಧತೆಯೇಱ್ ...... ದವಿ ।
ನ್ಯಸನವಿಳಾಸವನ್ವಯಿಸುವಚ್ಚರಿಯಾರಮಸಕ್ತಮಱ್ತಿಯುಂ ॥
ಪೊಸೆಯಿಪ ದೇಸೆ........ಯನುರೂಪದಳಂಕೃತಿ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ರಂ ।
ಜಿಸೆ ಕೃತಿವೇೞ್ದು ತತ್ಕೃತಿ ಚಮತ್ಕೃತಿಯಂ ಪಡೆವಂ ಮಹಾಬಳಂ ॥

ಎಳವೆಂಗಳಪೂಂಗಪ್ರಭೆ । ಮಳಯಸಮೀರಣನ ಸೋಂಕು ಪೊಸಸುಗ್ಗಿಯ ತಿಂ ॥
ಗಳ ಪೊಳೆಪು ಮಹಾಬಳಕೃತಿ । ಯೊಳಗಾಗಿಸದಿರವು ಜಗದ ಜಾಣರ ಮನಮಂ ॥

ಇವನ ಗ್ರಂಥ: -

ನೇಮಿನಾಥಪುರಾಣ.

ಇದು 22 ನೆಯ ತೀರ್ಥಂಕರನ ಚರಿತವು; ಚಂಪೂಗ್ರಂಥ; 16 ಆಶ್ವಾಸಗಳಾಗಿ ಭಾಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಹರಿವಂಶ ಕುರುವಂಶಗಳ ಕಥೆ ಹೇಳಿದೆ.

ಗ್ರಂಥಾವತಾರದಲ್ಲಿ ನೇಮಿನಾಥಸ್ತುತಿಯಿದೆ. ಒಳಿಕ ಸಿದ್ಧಾದಿಗಳನ್ನೂ ಸರಸ್ವತಿಯನ್ನೂ ಸ್ಮರಿಸಿ ತರುವಾಯ ಭೂತಬಲಿಯಿಂದ ಪುಷ್ಪಸೇನನವರೆಗೆ ಗುರುಗಳನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಹೊಗಳಿದ್ದಾನೆ.[1] ಅನಂತರ ಕೇತ್ರನಾಯಕನ ವಿಷಯವನ್ನೂ ಸ್ವವಿಷಯವನ್ನೂ ಹೇಳಿ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಆಶ್ವಾಸಗಳ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಗದ್ಯವಿದೆ:—

ಇದು ಪರಮಪ್ರವಚನಪಯಃಪಾರಾವಾರಶರತ್ಸಾಂದ್ರ ಚಂದ್ರ ಶ್ರೀಮನ್ಮಾಧವಚಂದ್ರ ತ್ರೈವಿದ್ಯಚಕ್ರವರ್ತಿ ಶ್ರೀಪಾದಪ್ರಸಾದಾಸಾದಿತ ಸಕಲಕಲಾಕಲಾಪ ಸಹಜಕವಿಮನೋಗೇಹ ಮಾಣಿಕ್ಯದೀಪವಿರಚಿತಮುಮಂ ಸ್ಯಾದ್ವಾದವಿದ್ಯಾಪ್ರಭಾವವಿಧಾಯಕ ಕ್ಷೇಮಂಕರನಾಯಕ ಕಾರಿತಮುಮಪ್ಪ ಶ್ರೀಮನ್ನೇಮಿನಾಥಪುರಾಣದೊಳ್.

ಈತನ ಬಂಧವು ಪ್ರೌಢವಾಗಿದೆ. ಇವನ ಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ತಗೆದು ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ.

ವರ್ಷಾಕಾಲ.

ಸ್ಫುರಿಯಿಪ ಶಸ್ತ್ರಸಂಹತಿಗಳಂತಿರೆ ಮಿಂಚುವ ಮಿಂಚು ತತ್ಪಯೋ |
ಧರಘಟೆಯೊಳ್ ಪತಾಕೆಗಳ ಪಾಂಗಿನೊಳಿಂದ್ರ ಶರಾಸನಂ ಮನೋ ||
ಹರತೆಯನೀಯೆ ಶಸ್ತ್ರಹತನಾದ ನಿದಾಘನ ಮೆಯ್ಯ ರಕ್ತ ಶೀ |
ಕರದಮರೇಂದ್ರಗೋಪತತಿ ಕಣ್ಗೆಸೆದಿರ್ದುವು ಸರ್ವಧಾತ್ರಿಯೊಳ್ ||
ಬಿಸಿಲೆಸಕಂ ಪೊಗಂದಿರಿಪೆ ಮಾಳದ ಚೂಳಿಕೆಗಳ್ ಬಿಗುರ್ತುರ್ಪು |
ಲ್ವಸುರ ಪಸುರ್ಗೆ ಪಕ್ಕುಗುಡೆ ಕಾನನಮೆಯ್ದೆ ಕದಂಬಭೂರುಹ ||

---

1. ಭೂತಬಲಿ, ಪುಷ್ಪದಂತ, ಜಿನಸೇನ, ವೀರಸೇನ, ಸಮಂತಭದ್ರ, ಕವಿಪರಮೇಷ್ಠಿ, ಪೂಜ್ಯಪಾದ, ಗೃಧ್ರಪಿಂಛ, ಜಟಾಸಿಂಹನಂದಿ, ಅಕಳಂಕ, ಶುಭಚಂದ್ರ, ಕುಮುದೇಂದುಮುನಿ, ಮತ್ತಗಜಂಕರದಿಂದರ್ಘ್ಯವೆತ್ತಿದ ವಿನಯಚಂದ್ರ, ಮಾಘನಚಂದ್ರ, ರಾಜಗುರು, ಅಷ್ಟರಾಜ್ಯ ವಿಸ್ತಾರಕಮುನಿಚಂದ್ರ, ಬಾಳಚಂದ್ರತ್ರೈವಿದ್ಯ,

ಗದ್ಯೋಪನ್ಯಾಸಮುದ್ಭಾಷಿತಪದಗತವರ್ಗಾಕ್ಷರತ್ರಾಗಮಿಷ್ಟಾ |
ಪದ್ಯೋಪನ್ಯಾಸಮಂತ್ರಾಸ್ಪದನೆನಿಸಿ ಸಭಾಮಧ್ಯದೊಳ್ ಭೇರಿಯಂ ವಾ ||
ದೋದ್ಯೋಗಂಗೆಟ್ಟು ವಾದಿಪ್ರಕರವೆಡಗೆ ವಾದೀಭವಜ್ರಾಂಕುಶಂ ತ್ರೈ |
ವಿದ್ಯೇಶಂ ಭಾವಸೇನವ್ರತಿ ನೆಗಳ್ದನಿಳಾಚಕ್ರದೊಳ್ ಚಕ್ರಪೂಜ್ಯಂ ||

ಎಂದು ಸ್ತುತನಾದ ಭಾವಸೇನ, ಜಗತೀಪ್ರಸಿದ್ಧಕಾರ್ತಾಂತಿಕನಾದ ಅಭಯೇಂದು, ಮಾಘನಂದಿಯತಿ, ಪುಷ್ಪಸೇನ.

ಪ್ರಸವಪರಾಗದಿಂ ಪುದಿಯೆ ಮೊಲ್ಲೆಯ ಪೂಗುಡಿಗಳ್ ಮುಗುಳ್ತು ಮಿ |
ಳ್ಳಿಸಿ ಮಿಳಿರಲ್ಕೆ ಬೀಸಿದುದು ತಣ್ಣನೆಪಣ್ಣನೆ ಪಶ್ಚಿಮಾನಿಳಂ ||

ವಸಂತ.

ತಳಿರ ಪಸುರಲರಬೆಳ್ಪಳಿ | ಗಳ ಕರ್ಪಂಕುರದ ಕೆಂಪು ಪಣ್ಣೊಂಬಣ್ಣಂ ||
ಗಳಿನೆಸೆವ ನಂದನಾಗ್ರಿಮ | ಮಿಳಿಕೆಯ್ದತ್ತಂಬರಂ ವಿಚಿತ್ರಾಂಬರಮಂ ||

ಮಂದಮಾರುತ.

ವನಜವನಶೀಕರಾರ್ದ್ರಂ | ವನತರುಸುಮನಃಪರಾಗಭರಮಂಥರನೊ ||
ಯ್ಯನೆ ಸುೞಿದುದು ತಜ್ಜನಪದ | ವನೇಭಮುಗಂಧಬಂಧುರಂ ಗಂಧವಹಂ ||

ಬೆಳದಿಂಗಳು.

ಪುಗೆ ಮೆಯ್ಯಾನದ ಗಂಗಾ | ಪಗೆ ಕುಡಿದೊಡೆ ಪೊಟ್ಟೆತೀವಿದಮೃತಂ ಹರಿಶ ||
ಯ್ಯೆಗೆ ಬಾರದ ಪಾಲ್ಗಡಲೆನೆ | ಜಗಮಂ ಬಳ್ವಳನೆ ಬಳಸಿದುದು ಬೆಳ್ದಿಂಗಳ್ ||

ಚಳರುಚಿಯ ತಿರುಳನಮರ್ದಿಂ | ತೊಳೆದೊರೆದು ಚರಾಚರಕ್ಕೆ ಸವಿಗೊಟ್ಟು ದಿಟಂ ||
ಜಳಜಭವಂ ಮಿಂಚಿಟ್ಟವೊ | ಲಿಳೆಯಂ ಪರ್ವಿದುದು ಚಂದ್ರಿಕಾವಿಸ್ತಾರಂ ||

ಕುಂಟಣಿ.

ಬರಡಂ ಪಯನಾಗಿಪ್ಪರ್ | ಕೊರಡಂ ಕೊನರಿಪ್ಪರೀಮುದುಂಕಿಯರಿವರಾ ||
ದರಣಂ ಕಾಮುಕಪಿತೃಧನ | ಹರಣಂ ಭಿಕ್ಷಾವಿಧಾನಜೀವನಕರಣಂ ||

ಗಜಯುದ್ಧ.

ನೂಂಕುವಡರ್ಪುರ್ ಪೊಯ್ವಡಟು ಬಂಚಿಪ ಬಿನ್ನಣಮೋರೆವೋಪಿನಂ |
ಕೂಂಕುವ ಸತ್ತ್ವಮೆರ್ವುವಳವಟ್ಟುವ ಮುಟ್ಟುವ ತಕ್ಕು ಕೈಗೆ ಕೈ ||
ಯಂ ಕುಡುವಾರ್ಪುರ್ ಕೋಡ ಕೊನೆಯಿಂದಿಳ್ದೆತ್ತುವ ಪಾಂಗು ಮೆಯ್ಗ್ಗಮೆ |
ಯ್ಯಾಂಕೆಯ ಮೆಯ್ದಶಂಕೆಯನು (?) ನಿತ್ತುವು ಸಾಮಜಸಂಗರೋರ್ವಿಯೊಳ್ ||

ಶಿಶುಪಾಲ ದಿಕ್ಕೃತ ಕೃಷ್ಣಧಿಕ್ಕಾರ.

ಬಕಕಬಿತ್ತಿಯನೊಂದಂ ಪೆ | ರ್ಮಡುವಿನೊಳಿರ್ಪೊಳ್ಳೆಯೊಂದನೊಡೆಯರ ದೆಸೆಯಿಂ ||
ನಕೆಗೆಟ್ಟೋಹಣಮೊಂದಂ | ಮಡಿಪಿದ ಸಾಹಸಮದಿಲ್ಲಿ ಸಲ್ಲದು ಮರುಳೇ ||

ಜಳಧಿಯೊಳಿರ್ದೊಡಿಂಟ ಕುಳಶೈಲದೊಳಿರ್ದೊಡೆ ಮುರ್ಗುಗುಟ್ಟ ಭೂ |
ತಳದ ತಳಕ್ಕೆ ಪೊಕ್ಕೊಡದನೆತ್ತಿ ಮಿಯದ್ಗತನಾದನಪ್ಪೊಡು ||
ಚ್ಛಳಿಸಿ ವಿರೋಧಿಯುಷ್ಣರುಧಿರಾಂಬುವಿನಿಂ ಸುತೆ ನಿನ್ನ ಕೇಶಮಂ |
ತೊಳೆಯದೊಡೆನ್ನ ಚಕ್ರಮಿದು ಚಕ್ರಮೆ ಕೋವರ ಚಕ್ರಮಲ್ಲವೇ ||

ಹಲಾಯುಧಪ್ರಲಾಪ.

ಕಡುಗಿಡದಪ್ಪ ಕಾನನದೊಳೆನ್ನನಗಲ್ದಲೆ ತಮ್ಮ ನೀನಿದಾ ।
ವೆಡೆಗಡಿಯಿಟ್ಟಯಿಂತುಡಿದೆ ನಿನ್ನಸುವಂ ತೆಗೆದುಯ್ದನಾವನೇ ॥
ನುಡಿಯೆಯೆನುತ್ತುಮೆತ್ತಿ ನೊಸಲೊಳ್ ನೊಸಲಂ ಬಿಡೆ ತಾಟಸುತ್ತುಮೆ ।
ನ್ನೊಡಯನನೆಲ್ಲಿ ಕಾಣ್ಬೆನೆನುತುಂ ಕಡುದುಃಖದಿನಾಹಳಾಯುಧಂ ॥
ಗಿರಿಯಂ ಕಿತ್ತೆತ್ತಿಕೋಂತದ ಕಡೆವರೆಗಂ ಕೈಯೊಳಾಂತಿರ್ದ ದಾರ್ವೀರ ।
ಕರಶಯ್ಯಾಶಾಙ್ಗ೯ಶಂಖಂಗಳನವಯವದಿಂದೇಱುವೇಱ ಪ್ಪ ಪೂರಿ ॥
ಪ್ಪುರುಶೌರ್ಯಾ ಮಲ್ಲರೆಲ್ಲಂ ಮುಸುರೆ ಮುಳಿದು ಕಂಸಂಗೆ ಕೈನೀಡಿ ತಿ ಱಂ ।
ತಿರುಪುತ್ತುಂ ಕೊಂದದೋಸ್ಸಾಹಸಿ ನಿನಗೆ ಪುಣುಂಬುರ್ಕೆ ಸಾವಂತುಟಾಯ್ತೇ ॥

ಕೇಶಿರಾಜ. ಸು. 1260.

ಇವನು ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಗ್ರಂಥದ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿರುವ—

ದೊರೆವಡೆದ ಚೋಳಪಾಲಕ । ಚರಿತಂ ಶ್ರೀಚಿತ್ರಮಾಲೆಯಂತೆ ಸುಭದ್ರಾ ॥
ಹರಣಂ ಪ್ರಬೋಧಚಂದ್ರಂ । ಕಿರಾತಮಿವು ಕೇಶಿರಾಜವಿರಚಿತಕಂಗಳ್ ॥

ಎಂಬ ಪದ್ಯದಿಂದ ಇವನು ವ್ಯಾಕರಣವಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಐದು ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದಿರುವಂತೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಈ ಗ್ರಂಥಗಳಾವುವೂ ನಮಗೆ ದೊರೆತಿಲ್ಲ.

ಈತನು ಜೈನಮತದವನು. **ಸೂಕ್ತಿಸುಧಾರ್ಣವವನ್ನು ಬರೆದ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನ** ಮಗನು; ಹೊಯ್ಸಳನಾರಸಿಂಹನಲ್ಲಿ (1136—1171) ಕಟಕೋಪಾಧ್ಯಾಯನಾಗಿದ್ದ ಕವಿಸುಮನೋಬಾಣನ ಪೌತ್ರನು; ಜನ್ನನ ಸೋದರಳಿಯನು. ಇವನ ತಂದೆ 1233 ರಿಂದ 1254 ರ ವರೆಗೆ ಆಳಿದ ಹೊಯ್ಸಳಸೋಮೇಶ್ವರನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇದ್ದುದರಿಂದ **ಕೇಶಿರಾಜ**ನು ಸುಮಾರು 1260 ರಲ್ಲಿದ್ದಿರಬಹುದು.

ತನ್ನ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ಈ ಕವಿಗಳ ಗ್ರಂಥಗಳು ಲಕ್ಷ್ಯವೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ:—

ಗಜಗನ ಗುಣನಂದಿಯ ಮನ । ಸಿಜನಸಗನ ಚಂದ್ರಭಟ್ಟಗುಣವರ್ಮಶ್ರೀ ॥
ವಿಜಯರ ಹೊನ್ನನ ಹಂಪನ । ಸುಜನೋತ್ತಂಸನ ಸುಮಾರ್ಗಮಿದಱೊಳೆಲಕ್ಷ್ಯಂ ॥

ಈ ಕವಿಗಳ ಗ್ರಂಥಗಳಿಂದಲ್ಲದೆ ರನ್ನ, ನಾಗಚಂದ್ರ, ನಾಗವರ್ಮ, ನೇಮಿಚಂದ್ರ, ಹಂಸರಾಜ, ಬ್ರಹ್ಮಶಿವ, ಮೊದಲಾದವರ ಗ್ರಂಥಗಳಿಂದಲೂ ಉದಾಹೃತವಾದ ಪದ್ಯಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ.

ಈತನನ್ನು ಮಲ್ಲನು (1[illegible] ನೆಯ ಶತಮಾನ) ತನ್ನ ಮನ್ಮಥವಿಜಯದಲ್ಲಿ—

ನಿರುತಂ ಕರ್ಣಾಟಕದೊಳ್ | ಪರಿಕಿಸೆ ಶಬ್ದಜ್ಞನಾವನೊರ್ವನೆ ಲೋಕ ||
ಕ್ಕರಿದಲ್ತೆ ಭಾವು ಕವಿಕುಂ | ಜರಕೇಶವರಾಜ ಗೋಚರಿಸು ಮನ್ಮನದೊಳ್ ||

ಎಂದೂ, ಅಭಿನವ ಕೇಶಿರಾಜ ಎಂಬ ಹೆಸರಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವ **ಈಶ್ವರಕವಿ** (16ನೆಯ ಶತಮಾನ) ತನ್ನ ಕವಿಜಿಹ್ವಾಬಂಧನದಲ್ಲಿ "ಲಕ್ಷಣಶಿಕ್ಷಾಚಾರ್ಯ ಸುಲಕ್ಷಣ ಕೇಶವ" ಎಂದೂ, ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ಬೇರೆ ವಿಧವಾಗಿಯೂ ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ತನ್ನ ಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನು :—

ನಡೆದುದೆ ಮಾರ್ಗಂ ಪದವಿಡ | ಲೊಡರಿಸಿದುದೆ ಭಂಗಿ ಕೇಶವಂಗಿದಿರುಂಟೇ ||
ತೊಡಗಿದ ಕೃತಿಗಳೊಳಾನೆಯ | ನಡುಬಿಡವೇ ತಾನೆ ಲೋಕದೊಳ್ ಲಾಕ್ಷಣಿಕಂ ||

ಎಂಬ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ.

ಇವನ ಗ್ರಂಥ:—

ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣ.

ಇದು ಕರ್ಣಾಟಕ ವ್ಯಾಕರಣಗ್ರಂಥ. ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂಧಿ, ನಾಮ, ಸಮಾಸ, ತದ್ಧಿತ, ಆಖ್ಯಾತ, ಧಾತು, ಅಪಭ್ರಂಶ, ಅವ್ಯಯ ಎಂಬ ಎಂಟು ಸಂಧಿಗಳಿವೆ. ಗ್ರಂಥದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ "ಪ್ರಯೋಗಸಾರಮೆಂಬ ಶಬ್ದಾರ್ಥನಿರ್ಣಯಂ" ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಒಂಬತ್ತನೆಯ ಸಂಧಿಯೊಂದು ಸೇರಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಪುರಾಣಕವೀಂದ್ರರು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುವ ಗೂಢಪದಗಳ ಅರ್ಥವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಕೇಶಿರಾಜನು ಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ಕಂದರೂಪವಾಗಿ ಬರೆದು ಅವುಗಳಿಗೆ ತಾನೇ ವೃತ್ತಿಯನ್ನೂ ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಲಾಕ್ಷಣಿಕರು ಕರ್ಣಾಟಕ ಲಕ್ಷಣಶಬ್ದಶಾಸ್ತ್ರಮಂ ಪೇಳೆಂದು ಕೇಳಲು ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದುದಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಗ್ರಂಥದ ಉತ್ಕೃಷ್ಟತೆಯನ್ನು—

ಸಿರಿಗೀಕ್ಷಿಪ ರಸಚಿತ್ರಂ | ಸರಸತಿಗೆರಡನೆಯ ಬೀಣೆಯೆನೆ ಸೌಭಾಗ್ಯಂ ||
ಕರಮಾದುದೆಂದು ಬುಧರಾ | ದರಿಪರ್ ಮೆಚ್ಚಿಂದೆ ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣಮಂ ||

ಎಂಬ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ.

ಗ್ರಂಥಾವತಾರದಲ್ಲಿ ಸರಸ್ವತಿಯ ಸ್ತುತಿಯಿದೆ. ಸಂಧಿಗಳ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ—

ಇದು ಸಮಸ್ತಶಾಬ್ದಿಕಜನಮನೋಜನಿತ ಶಬ್ದಸಂದೇಹಶಲ್ಯ ಚಾರುಚುಂಬಕಾಯಮಾನಾನೂನ ಕರ್ಣಾಟಕಲಕ್ಷಣಶಿಕ್ಷಾಚಾರ್ಯ ಸುಕವಿಕೇಶಿರಾಜ ವಿರಚಿತಮಪ್ಪ ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣದೊಳ್

ಎಂಬ ಗದ್ಯವಿದೆ.

ಶಬ್ದದ ಉತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ಈ ವಿಧವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ:—

ಅನುಕೂಲಪವನನಿಂ ಜೀ | ವನಿಷ್ಟದಿಂ ನಾಭಿಮೂಲದೊಳ್ ಕಹಳೆಯ ಪಾಂ ||
ಗಿನವೊಲ್ ಶಬ್ದದ್ರವ್ಯಂ | ಜನಿಯಿಸುಗುಂ ಶ್ವೇತಮದು ಕಾರ್ಯಂ ಶಬ್ದಂ ||

ಕನ್ನಡಭಾಷೆಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ:—

ಗಮಕಸಮಾಸದಿಂ ಜಿಒಕುಳಕ್ಷಳದಿಂ ಶ್ರುತಿಸಹ್ಯಸಂಧಿಯಿಂ।
ಸಮುಚಿತಮಾಗಿ ಬರ್ಪ ಸತಿಸಪ್ತಮಿಯಿಂ ಸಮಸಂಸ್ಕೃತೋಕ್ತಿಯಿಂ॥
ಪಮಹಪಭೇದದಿಂ ವಿರಹಿತಾವ್ಯಯಸಂಸ್ಕೃತಲಿಂಗದಿಂ ಪದೋ।
ತ್ತಮಶಿಥಿಲತ್ವದಿಂ ಯತಿವಿಲಂಘನದಿಂದರಿದಲ್ತೆ ಕನ್ನಡಂ॥

ವ್ಯಾಕರಣಜ್ಞಾನದಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಫಲವನ್ನು—

ವ್ಯಾಕರಣದಿಂದೆ ಪದಮಾ। ವ್ಯಾಕರಣದ ಪದದಿನರ್ಥಮರ್ಥದೆ ತತ್ತ್ವಾ॥
ಲೋಕಂ ತತ್ತ್ವಾಲೋಕದಿ। ನಾಕಾಂಕ್ಷಿಪ ಮುಕ್ತಿಯಕ್ಕುಮದೆ ಬುಧರ್ಗೆ ಫಲಂ॥

ಎಂಬ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ.

ನೃಪತುಂಗನು ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡವ್ಯಾಕರಣಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕೆಲಕೆಲವಂಶಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಆದರೂ ಕರ್ಣಾಟಕವ್ಯಾಕರಣವನ್ನು ಕ್ರಮವಾದ ಆನುಪೂರ್ವಿಯೊಡನೆ ಗ್ರಂಥರೂಪವಾಗಿ ಬರೆದವರಲ್ಲಿ **ನಾಗವರ್ಮನೇ** ಮೊದಲನೆಯವನು. ಆತನು ಈ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು **ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದ** ಮೊದಲನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವಾದ ಶಬ್ದಸ್ಮೃತಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿಯೂ **ಭಾಷಾಭೂಷಣದಲ್ಲಿ** ಅದಕ್ಕಿಂತ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿಯೂ ಉಪಪಾದಿಸಿದ್ದಾನೆ. **ನಾಗವರ್ಮನ** ಶಬ್ದಸ್ಮೃತಿಯ ಆನುಪೂರ್ವಿಯನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿದರೂ **ಕೇಶಿರಾಜನು** ಕೆಲವು ಹೊಸ ವಿಷಯಗಳನ್ನೂ ಸೇರಿಸಿ ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣವೆಂಬ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. **ನಾಗವರ್ಮನ** ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಉದಾಹೃತವಾದ ಪದ್ಯಗಳೇ ಪ್ರಾಯಿಕವಾಗಿ ಇದರಲ್ಲಿಯೂ ಉದಾಹೃತವಾಗಿವೆ. ಕನ್ನಡಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಕರ್ಣಾಟಕ ಶಬ್ದಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ಗ್ರಂಥವು ಇದೊಂದೇ.

ಸಮುದಾಯದ ಮಾಘಣಂದಿ. ಸು. 1260.

ಈತನು **ಶಾಸ್ತ್ರಸಾರಸಮುಚ್ಚಯಕ್ಕೆ** ಕರ್ಣಾಟಕ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ತನ್ನ ಗುರುಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ:—ಶ್ರೀಧರದೇವ, ಶಿಷ್ಯ ವಾಸುಪೂಜ್ಯ, ಮಗ ಉದಯೇಂದು, ಮಗ ಕುಮುದೇಂದು, ಶಿಷ್ಯ ಮಾಘಣಂದಿ. ಈತನು, 1273 ರಲ್ಲಿ ದ್ರವ್ಯಸಂಗ್ರಹಸೂತ್ರಟೀಕೆಯನ್ನು ಬರೆದ ಬಾಲಚಂದ್ರನ ಗುರುವಿನ ಗುರುವೆಂದು ಬೇಲೂರ 131 ನೆಯ ಶಾಸನದಿಂದ (1275) ತಿಳಿವುದರಿಂದಲೂ

ರಾಮಾಯಣವನ್ನು ಬರೆದಿರುವ ಕುಮುದೇಂದುಕವಿ (ಸು. 1275), ಕುಮುದೇಂದುಗುರುವಿನ ಶಿಷ್ಯನಾದ ಈ ಮಾಘಣಂದಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಗುರುವೆಂದು ಹೇಳುವುದರಿಂದಲೂ, ಸುಮಾರು 1260 ರಲ್ಲಿದ್ದಿರಬಹುದು.

ಈ ಗ್ರಂಥವು ಜೈನಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತದೆ. ಅಧ್ಯಾಯಗಳ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಕಂದಪದ್ಯಗಳು ಇವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದನ್ನು ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ:—

ಸುರನರಕಿನ್ನರನುತನಂ । ಪರಮಶ್ರೀವೀರನಾಥನಂ ನೆನೆದೊಲವಿಂ ॥
ವರಭವ್ಯತತಿಗೆ ಪೇಳ್ವೆಂ । ನಿರುಪಮಚರಣಾನುಯೋಗಮಂ ಕನ್ನಡದಿಂ ॥

ಮಾಘಣಂದಿಯ ಶ್ರಾವಕಾಚಾರ. [1]

ಎಂದು ಒಂದು ಗ್ರಂಥವಿದೆ. ಇದು ಶಕ 1175—ಎಂದರೆ ಕ್ರಿಸ್ತಾಬ್ದ 1253 ರಲ್ಲಿ—ಬರೆದುದು. ಇದನ್ನೂ ಈ ಮಾಘಣಂದಿಯೇ ಬರೆದಿರಬಹುದು. ಇದರಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ಭಾಗವನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ:—

ಮತ್ತಮೀ ವರ್ಧಮಾನತೀರ್ಥಕರಕಾಲದೊಳ್ ಗೌತಮಸುಧರ್ಮಜಂಬೂನಾಥರೆಂಬಿವರನುಬದ್ಧಕೇವಳಿಗಳಕಾಲಂ ಅಱುವತ್ತೆರಡುವರ್ಷಂ. ನಂದಿನಂದಿಮಿತ್ರಾಪರಾಜಿತಗೋವರ್ಧನ ಭದ್ರಬಾಹುಗಳೆಂಬಯ್ವರಶ್ರುತಕೇವಳಿಗಳ ಕಾಲಂ ನೂಱುವರ್ಷಂ. ಮತ್ತಂ ವಿಶಾಖನುಂ ಪ್ರೋಷ್ಠಿಲನುಂ ಕ್ಷತ್ರಿಯನುಂ ಜಯನುಂ ನಾಗನುಂ ಸಿದ್ಧಾರ್ಥನುಂ ಧೃತಿಷೇಣನುಂ ವಿಜಯನುಂ ಬುದ್ಧಿಲನುಂ ಗಂಗದೇವನುಂ ಸುಧರ್ಮನುಮೆಂಬ ದಶಪೂರ್ವಧರರೇಕಾದಶರಕಾಲಂ ನೂಱೆಂಬತ್ತುಮೂಱುವರ್ಷಮಕ್ಕುಂ. ಮತ್ತಂ ನಕ್ಷತ್ರನುಂ ಜಯಪಾಳನುಂ ಪಾಂಡುವುಂ ದ್ರುಮಸೇನನುಂ ಕುಸುಂಬಾಚಾರ್ಯನುಮೆಂದೇಕಾದಶಾಂಗಧರ ಪಂಚಕರ ಕಾಲಪ್ರಮಾಣಮಿನ್ನೂಱಿಪ್ಪತ್ತುವರ್ಷಂ. ಮತ್ತಮಾತೀರ್ಥಕರ ಸಂತಾನದೊಳ್ ಸುಭದ್ರನುಂ ಯಶೋಭದ್ರನುಂ ಯಶೋಬಾಹುವುಂ ಲೋಹಭನಾಮನುಮೆಂಬಾಚಾರಾಂಗಧರಚತುಷ್ಟಯದಕಾಲಂ ನೂಱುಹದಿನೆಂಟುವರ್ಷಂ. ಇಂತೀಗೌತಮಾದಿಗಳ ಕಾಲಮೆಲ್ಲಂ ಕೂಡಿ ಆಱುನೂರೆಂಬತ್ತುಮೂಱುವರಿಸಮಕ್ಕುಂ. ಮತ್ತಮಾಚಾರಾಂಗಧರರಿಂಬೞಿಕ್ಕೆ ಸಾಸಿರದತೊಂಬತ್ತೇೞನೆಯ ಪರಿಧಾವಿಸಂಬತ್ಸರದ ಜ್ಯೇಷ್ಠಶುದ್ಧ ಶ್ರುತಪಂಚಮಿಯದಿನದಿನಮೀ ಶ್ರಾವಕಾಚಾರಶ್ರುತಂ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಮಾಯ್ತು. ಅಂತು ಸಾಸಿರದೇೞುನೂಱೆಂಬತ್ತು ವರಿಸಮಕ್ಕುಂ. ಮುಂದಿನ್ನು ವೀರಸ್ವಾಮಿಯ ಕಾಲಂ ಹತ್ತೊಂಬತ್ತುಸಾಸಿರದಿನ್ನೂಱಿಪ್ಪತ್ತು ವರಿಸಂ ಪ್ರವರ್ತಿಸುಗುಂ. . . . . . . ಮತ್ತಂ ವೀರಜಿನಂ ಮುಕ್ತನಾದಿಂಬೞಿಕ್ಕಮಱುನೂಱಯ್ದುವರಿಸಮಯ್ದು ತಿಂಗಳುಮ ಶಕರಾಜಂ ಪುಟ್ಟಿದಂ.

1. Ind. Ant., XII. 22.

ಗೌರಾರ್ಯ. ಸು. 1270.

ಪದ್ಮಣಾಂಕನು (ಸು. 1385) ತನ್ನ ಪದ್ಮರಾಜಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಗೌರಾರ್ಯನು ಕೆರೆಯಪದ್ಮರಸನ (ಸು. 1165) ಮೊಮ್ಮಗನ ಮಗನೆಂದೂ "ಸಾಸಿರೊಂದು ಪಾದ ಗದ್ಯವನುಸಿರ್ದು ಪೂವಂ ಪಡೆದ" ನೆಂದೂ ತನಗೆ ಪ್ರಪಿತಾಮಹನೆಂದೂ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಕೆರೆಯಪದ್ಮರಸನ ಮೊಮ್ಮಗನ ಮಗನಾದುದರಿಂದ ಗೌರಾರ್ಯನು ಅವನ ಕಾಲಕ್ಕಿಂತ ಸುಮಾರು ನೂರುವರ್ಷ ಈಚೆ ಎಂದರೆ, 1270 ರಲ್ಲಿದ್ದಿರಬಹುದು. ಇವನ ಗದ್ಯವು ನಮಗೆ ದೊರೆತಿಲ್ಲ.

ಬಾಳಚಂದ್ರ. 1273.

ಈತನು ದ್ರವ್ಯಸಂಗ್ರಹಸೂತ್ರಕ್ಕೆ ಕರ್ಣಾಟಕಟೀಕೆಯನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಶಕ 1195 ರಲ್ಲಿ — ಎಂದರೆ ಕ್ರಿಸ್ತಾಬ್ದ 1273 ರಲ್ಲಿ — ಬರೆದುದಾಗಿ ಈ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ:—

ಶಕವರ್ಷಂ ಬಾಣಪದಾ । ರ್ಥಕಳಾಧರರೂಪಸಂಖ್ಯೆಯಿಂದೆಸೆಯೆ ಜಗ ॥
ತ್ಪ್ರಕಟಾಂಗಿರಸಶರತ್ಕಾ । ರ್ತಿಕಮಾಸವಳಕ್ಷಪಂಚಮೀವಾಸರದೊಳ್ ॥

ಪಸರಿಸೆ ನಿಜಕೀರ್ತಿ ದ್ರ । ವ್ಯಸಂಗ್ರಹದ ವೃತ್ತಿಯಂ ಸುಲಕ್ಷಣಯುತಮಂ ॥
ಮಿಸುಗುವ ಕನ್ನಡದಿಂ ನಿ । ರ್ಮಿಸಿದಂ ಭವ್ಯೈಕಹಿತಮನಾರ್ಯರ್ಗುತ್ತಮಂ ॥

ಈತನ ಗುರುಗಳು ನೇಮಿಚಂದ್ರ ಮತ್ತು ಅಭಯಚಂದ್ರ ಎಂಬಂಶವು ಗ್ರಂಥಾಂತ್ಯದ ಈ ಗದ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ:—

ಇದು ಸಕಲಾಗಮಸಂಯಮಶ್ರೀಮನ್ನೇಮಿಚಂದ್ರಭಟ್ಟಾರಕಾಭಯಚಂದ್ರಸಿದ್ಧಾಂತದೇವ ಶ್ರೀಪಾದಪದ್ಮಪ್ರಸಾದಾಸಾದಿತ ಸಕಲಾಗಮಸಂಯಮಸಂಪನ್ನ ಶ್ರೀಬಾಳಚಂದ್ರಪಂಡಿತದೇವರಾಗಮವಿರುದ್ಧಮಾಗದಂತು ದ್ರವ್ಯಸಂಗ್ರಹಸೂತ್ರಾನುಗತಕರ್ಣಾಟಲಘುವೃತ್ತಿಯಂ ವಿರಚಿಸಿದರ್.

ಈತನು ಶಕ 1197 ರಲ್ಲಿ — ಎಂದರೆ ಕ್ರಿಸ್ತಾಬ್ದ 1275 ರಲ್ಲಿ — ಗತಿಸಿದಂತೆ ಬೇಲೂರು 131 ನೆಯ ಶಾಸನದ ಈ ಭಾಗದಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ:—

ಶ್ರೀಮನ್ನೇಮಿಚಂದ್ರಭಟ್ಟಾರಕದೇವರುಂ ಶ್ರೀಮದಭಯಚಂದ್ರಸಿದ್ಧಾಂತಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳುಂ ದೀಕ್ಷಾಗುರುಗಳುಂ ಶ್ರುತಗುರುಗಳುಮಾಗೆ ತಪಶ್ಶ್ರೀತಂಗಳಿಂ ಜಗದೊಳ್ ವಿಖ್ಯಾತಂಬೆತ್ತ ಶ್ರೀಮದ್ಬಾಳಚಂದ್ರಪಂಡಿತದೇವರು ಶಕವರ್ಷ 1197 ನೆಯ ಭಾವಸಂವತ್ಸರದ ಭಾದ್ರಪದ ಶುದ್ಧ 12 ಬುಧವಾರದ ಮಧ್ಯಾಹ್ನಕಾಲದೊಳು ಎಮಗೆ ಸಮಾಧಿಯೆಂದು ಚಾತುರ್ವರ್ಣಿಗಳ್ಗೆಲ್ಲಪಿ ನೀಮೆಲ್ಲರುಂ ಧಾರ್ಮಿಕರಪ್ಪುದೆಂದು ನಿಯಾಮಿಸಿ

ಕ್ಷಮಿತವ್ಯಮೆಂದು ಸನ್ಯಸನಪೂರ್ವಕಂ ಸಕಳನಿವೃತ್ತಿಯಂ ಮಾಡಿ ಪಲ್ಯಂಕಾಸನದೊಳಿರ್ದು ಪಂಚಪರಮೇಷ್ಠಿಗಳ ಸ್ವರೂಪಮಂ ಧ್ಯಾನಿಸುತುಂ ಸ್ವಸಮಯಪರಸಮಯಂಗಳುಂ ಮೆಚ್ಚೆ ಉತ್ತಮಸಮಾಧಿಯಂ ಪಡೆದರ್'.

ಬೇಲೂರು 131 ನೆಯ, 132 ನೆಯ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಈತನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವ ಹಲವು ಪದ್ಯಗಳಿವೆ.[1] ಅವುಗಳಿಂದ ಈತನು ದೊಡ್ಡ ಪಂಡಿತನಾಗಿಯೂ ಅನೇಕ ಜೈನಗ್ರಂಥಗಳಿಗೆ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಕರ್ತೃವಾಗಿಯೂ ಇದ್ದಂತೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

ಕುಮುದೇಂದು. ಸು. 1275.

ಇವನು ಒಂದು ರಾಮಾಯಣವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಕುಮುದೇಂದು ರಾಮಾಯಣವೆಂದು ವ್ಯವಹಾರವಿದೆ.

ಈತನು ಜೈನಮತದವನು. ಇವನ ತಂದೆ "ಸಾಹಿತ್ಯಕುಮುದವನಚಂದ್ರಂ ಚತುರಚತುರ್ವಿಧಪಾಂಡಿತ್ಯಕಳಾಶತದಳವಿಕಸನದಿನಮಣಿ ಎನಿಪಾವಾಣಸಕುಲತಿಲಕಂ, ವಾದಿಧರಾಧರಕುಲಿಶಂ ಕವಿಮುಖಮಣಿಮುಕುರಂ" ಆದ ಪದ್ಮನಂದಿವ್ರತಿ; ತಾಯಿ ಕಾಮಾಂಬಿಕೆ; ದೊಡ್ಡಪ್ಪನು "ಪರಮಾಗಮ ನಾಟಕತರ್ಕವ್ಯಾ। ಕರಣನಿಘಂಟುಚ್ಛಂದೋಲಂಕೃತಿ। ಚರಿತಪುರಾಣಷಡಂಗಶ್ರುತಿ ನೀತಿಸ್ಮೃತಿವೇದಾಂತ॥ ಭರತಸುರತಮಂತ್ರೌಷಧಿಸಂಹಿತೆ। ನರತುರಗಗಜಮಣಿಗಣ ಪರೀಕ್ಷಾಪರಿಣತಂ॥" ಎನಿಸಿದ ಅರ್ಹನಂದಿವ್ರತಿ. ಕುಮುದೇಂದುವಿನ ತಂದೆ ದೊಡ್ಡಪ್ಪ ಇವರುಗಳು ದೊಡ್ಡ ಪಂಡಿತರಾಗಿಯೂ ಕವಿಗಳಾಗಿಯೂ ಇದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಇವನ ಗುರು ಮಾಘಣಂದಿಮುನಿ. ಹಿಂದಣ ಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ಜನ್ನನನ್ನು (1230) ಸ್ತುತಿಸುವುದರಿಂದ ಕುಮುದೇಂದು ಅವನಿಗಿಂತ ಈಚೆಯವನೆಂಬುದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿಯೇ ಇದೆ. ಈತನು ತನ್ನ ಗುರುವಾದ ಮಾಘಣಂದಿಮುನಿಯನ್ನು[2] ಸಿದ್ಧಾಂತತ್ರಯಚಕ್ರೇಶ್ವರಂ, 'ಅವನತಹೊಯ್ಸಳರಾಜಮುಕುಟಮಣಿಗಣಕಿರಣಂ' ಎಂದು ಹೊಗಳಿದ್ದಾನೆ. 1283 ರಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಶ್ರ. ಬೆ. 129 ನೆಯ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ 'ಶ್ರೀಮನ್ಮಹಾಮಂಡಲಾಚಾರ್ಯರುಂ ಆಚಾರ್ಯವ

---

1. ಪೂರ್ವಾಚಾರ್ಯಪರಂಪರಾಗತಜಿನಸ್ತೋತ್ರಾಗಮಾಧ್ಯಾತ್ಮ ಸ।
ಚ್ಛಾಸ್ತ್ರಾಣಿ ಪ್ರಥಿತಾನಿ ಯೇನ ಸಹಸಾಭೂವನ್ನಿಲಾಮಂಡಲೇ॥
ಶ್ರೀಮನ್ಮಾಸ್ಯಭಯೇಂದುಯೋಗಿವಿಬುಧಪ್ರಖ್ಯಾತತತ್ಸೂನುನಾ।
ಬಾಳೇಂದುವ್ರತಿಪೇನ ತೇನ ಲಸತಿ ಶ್ರೀಜೈನಧರ್ಮೋಧುನಾ॥

ದಕ್ಷಿಣೀಯಮಕ್ಷಪಾದಾದಿ ಪಕ್ಷಮಾವೀಕ್ಷ್ಯತತ್ಕ್ಷಣೇ॥
ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಾದಿಪ್ರಮಾಣೇನ ಭೇತ್ತುಂ ಬಾಲೇಂದುಸನ್ಮುನಿಃ॥

2. 314 ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ನೋಡಿ.

ರ್ಯರುಂ ಹೊಯ್ಸಳರಾಯರಾಜಗುರುಗಳುಂ' ಎಂದು ಒಬ್ಬ ಶ್ರೀಮಾಘಣಂದಿಸಿದ್ಧಾಂತಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದೆ. ಈ ಮಾಘಣಂದಿಯೇ ಕುಮುದೇಂದುವಿನ ಗುರುವಾಗಿರಬೇಕು.[1] ಆದುದರಿಂದ ಕುಮುದೇಂದು ಸುಮಾರು 1275 ರಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿರಬಹುದು.

ಇವನಿಗೆ ಪರವಾದಿಗಿರಿವಜ್ರ, ಸರಸಕವಿತಿಲಕ ಎಂಬ ಬಿರುದುಗಳಿದ್ದಂತೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

ಪೂರ್ವಕವಿಗಳನ್ನು ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾನೆ :—

ಅನುನಯದಿಂ ಗುಣವರ್ಮನ ಜಯುವ । ಮ್ಮನ ಗಜಗನ ಗುಣನಂದಿಯ ನಯುವ ।
ಮ್ಮನ ಹೊನ್ನನ ಹಂಪನ ರನ್ನನ ಸುಮನೋಬಾಣನ ಜನ್ನಯನ ॥
ಜಿನಗುಣಮಣಿಮಯಕಾವ್ಯಕಥಾವ । ರ್ಣನಸೌವರ್ಣಪದಕವೆಮ್ಮಯ ಮತಿ ॥
ವನಿತೆಗೆ ಕಂಠಾಭರಣತೆಯುಂ ತಳೆದಿರ್ಕೆ ಕವೀಂದ್ರಪರಂಪರೆಯಾ ॥

ತನ್ನ ಕವಿತಾಚಾತುರಿಯನ್ನೂ ಕಾವ್ಯದ ಉತ್ಕೃಷ್ಟತೆಯನ್ನೂ ಈ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ :—

ಒರೆಯೆ ಸುವರ್ಣಂ ತೇಯೆ ಮಲಯಜಂ । ಬೆರಸೆ ದಶಾಂಗಂ ತೆಗೆಯೆ ಕುಸುಮಪ್ರತಿ ।
ಕರಗಿಸೆ ಸಿದ್ಧರಸಂ ಖಂಡಿಸೆ ಪುಂಡ್ರೇಕ್ಷುವ ಕಾಂಡಚಯಂ ॥
ಪರಿಮರ್ದಿಸೆ ಹಿಮಕುಂಕುಮಮೃಗಮದ । ಮೊರಸೆ ಕರಂ ಸಾಂದಿನ ಪುಣುಗಿನ ಘನ ।
ಪರಿಮಳಮೆನೆ. . . . . .ಮತ್ಕೃತಿಯುಂ ಸಂಘರ್ಷಿಸಲು ॥

ಎಳಸದರಾರ್ ಶರದಿಂದುವ ಚಂದ್ರಿಕೆ । ಗೆಳಸದರಾರ್ ಹರಿಚಂದನದಣ್ಪಿಂ ।
ಗೆಳಸದರಾರ್ ನವವಿಕಸಿತವಿಚಕಿಲಲತಿಕಾಮಂಜರಿಗೆ ॥
ಎಳಸದರಾರ್ ನವಯೌವನಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ । ಯೆಳಸದರಾರ್ ನವಯುವತೀನಿವಹಕೆ ।
ಯೆಳಸದರಾರ್ ಕುಮುದೇಂದುಮುನೀಶ್ವರವಿರಚಿತಕಾವ್ಯಕಥಾರಸಕೆ ॥

ಇವನ ಗ್ರಂಥ :—

ಕುಮುದೇಂದು ರಾಮಾಯಣ.

ಇದು ಷಟ್ಪದೀರೂಪವಾಗಿದೆ. ಎಲ್ಲಾ ಜಾತಿಯ ಷಟ್ಪದಿಗಳೂ ಇವೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ರಗಳೆಗಳೂ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ನಮಗೆ ದೊರೆತ ಪ್ರತಿ ಸಮಗ್ರವಾಗಿಲ್ಲದುದರಿಂದ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿರುವ ಸಂಧಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಇಷ್ಟೆಂದು ಹೇಳಲಾರೆವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಜೈನಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ಅನುಸರವಾಗಿ ರಾಮಾಯಣಕಥೆ ಹೇಳಿದೆ. ಕವಿ

1. ಮೈಸೂರು ಶಾಸನಗಳ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿರುವ (Mysore Inscriptions) 120 ನೆಯದಾದ ಹಳೇಬೀಡುಶಾಸನದಲ್ಲಿ (1274 A. D.) ಒಬ್ಬ ಮಾಘಣಂದಿಯನ್ನು ಹೇಳಿದೆ.

ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು "ವಿತತಸಿದ್ಧಾಂತಪರಿಣತ ಮಾಘಣಂದಿಮುನಿಪತಿಯ ಕಾರುಣ್ಯದಿಂ ಪೇಳ್ದೆಂ" ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.

ಗ್ರಂಥಾವತಾರದಲ್ಲಿ ಮುನಿಸುವ್ರತನ ಸ್ತುತಿಯಿದೆ. ಬಳಿಕ ಸಿದ್ಧಾದಿಗಳನ್ನೂ ಸರಸ್ವತಿಯನ್ನೂ ಕೇವಲಿಗಳನ್ನೂ ಸ್ಮರಿಸಿ ಕುಂಡಕುಂದಾಚಾರ್ಯನಿಂದ ಜಿನಚಂದ್ರನವರೆಗೆ ಗುರುಗಳನ್ನು[1] ಕ್ರಮವಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಇವನ ಬಂಧವು ಲಲಿತವಾಗಿದೆ; ವರ್ಣನಾಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಯಿಕವಾಗಿ ಅಭಿನವಪಂಪನ ರಾಮಾಯಣವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಇವನ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ:—

ಬೇಸಗೆ (ಕುಸುಮಷಟ್ಪದಿ).

ತೊಱೆಹರಿಯುಡುಗೆ ಕೂಡೆ । ಕೆಱೆ ಬತ್ತಿ ಬೀಡೇಱೆ ಬಱಿವಱಿಂಬತ್ತೆ ಪಥಿಕರ ಬಾಯ್ಗ [ಳು ॥
ಮಱುಗೆ ತಿಮಿನಿಕರಂಗ । ಳುಱೆ ಕಾಯ್ದ ಕೆಸಱಿನೊಳು । ಬಿಱುಗಾಳಿ ಬೀಸೆ ಬೇಸಗೆ [ಬಂದುದು ॥
ತರುಗಳೆಲೆಯಿಕ್ಕಿದುವು । ಮರುಮರೀಚಿಕೆಗಳಿಗೆ । ಹರಿಣಗಳು ನೀರಪೇಕ್ಷೆಯಿಂ ಪರಿದುವು ॥
ಸರಸಿಜಾಕರದೊಳಾ । ದರವುಳಿದ ಮಧುಪಂಗ । ಳುರಿವರಿಯುತಂದು ಬಂದುದು ಬೇಸಗೆ ॥

ವರ್ಷಾಕಾಲ (ಕುಸುಮ).

ಉಲಿಯೆ ಚಾದಗೆಗಳು । ಮ್ಮಳಿಸೆ ಹಂಸೆಗಳು ಬೆಳು । ಸುಳಿವುಟ್ಟೆ ಗಟ್ಟೆ ಕೇತಕಿಗಳಲ್ಲಿ ॥
ನಲಿದು ನರ್ತಿಸೆ ಕೇಕಿ । ಕುಳಿವಲರೆ ಕಡವು ಕ । ಣ್ಮಲೆದು ತೀಡಿತ್ತು ಪಶ್ಚಿಮಮಾರುತಂ ॥

ನಂದನ (ಪರಿವರ್ಧಿನಿ).

ಅಲರ್ದ ಕಮಲವನಷಂಡಗಳಿಂದು । ಳ್ಳಲರ್ದ ಕುಮುದವನರಾಜಿಗಳಿಂ ಪ ।
ಣ್ಗೊಲೆಯಿಂ ಬಳುಕುವ ಕೌಂಗುಗಳಿಂ ಕಾಯ್ದುಱುಗಲ ತೆಂಗುಗಳಿಂ ॥
ಸಲೆ ಕತ್ತಲಿಪೆಲೆವಳ್ಳಿಗಳಿಂ ಪ । ಣ್ತೊಲೆವೀಳೆಗಳಿಂ ಬೇರಿಂದಂ ಕಾ ॥
ಯ್ಗೊಲೆವೆರ್ಚಿದ ಪನಸಂಗಳಿನಾನಂದನಮಾನಂದಮನೊದವಿಪ್ಪುದು ॥

---

1. ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯ, ಸಮಂತಭದ್ರ, ಕವಿಪರಮೇಷ್ಠಿ, ಗುಣಭದ್ರ, ಉಮಾಸ್ವಾತಿ, ಶ್ರೀಪಾದಸ್ವಾಮಿ, ಪೂಜ್ಯಪಾದ, ಅಕಳಂಕ, ವಿದ್ಯಾನಂದ, ಅನಂತವೀರ್ಯ, ವೀರಸೇನ, ಜಿನಸೇನ, ಭೂತಬಲಿ, ಪುಷ್ಪದಂತ, ಸಿಂಹನಂದಿ, ಸ್ವಾಮುಖಬ್ಬವಿದ್ಯಾವಿದನಪ್ಪ ಪ್ರಭಾಚಂದ್ರ, ವರ್ಧಮಾನಭಟ್ಟಾರಕ, ಶ್ರೀಧರಾಚಾರ್ಯ, ವಾಸುಪೂಜ್ಯ, ಶಿಷ್ಯ ಅಭಯೇಂದು, ಮಗ ಕುಮುದೇಂದು, ಮಾಧವಚಂದ್ರ, ತಾರ್ಕಿಕ ಚಕ್ರೇಶ್ವರ ಅಭಯೇಂದು, ಕುಮುದೇಂದುವ್ರತಿಪತಿಸುತ ಹೊಯ್ಸಳರಾಜಗುರು ಮಾಘಣಂದಿಮುನಿ (ಕವಿಯ ಗುರು), ಬಾಳೇಂದು, ಜಿನಚಂದ್ರ.

ಸೂಕಳಾಶ್ವ (ಭಾಮಿನಿ).

ಹೊಳೆವ ದುಂಡಿಸುವೆತ್ತುವ್ರೊತ್ತುವ । ಮಲೆವ ಹೋಗದೆ ನಿಲುವ ಮೆಯ್ಯಿಂ ।
ಬಲಿವ ಹೊಯ್ಲಿಂ ಮೇದು ಸುಯ್ಲಿಂ ನುಂಗುವುರವಣೆಪ ॥
ಮುಳಿವ ಗೋಳಿಗೆಯಿರ್ಪ ತಾವಿಂ । ತಳರದಿರ್ಪಾಕಡವಗಳ ಬಿಡ ।
ದಳಱಿಸುವ ಸೂಕಳತೆಯಂ ಕೈಕೊಂಡುದಾತುರಗ ॥

ಸೀತೆ ಸಭೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದುದು (ಪರಿವರ್ಧಿನಿ).

ಕೆಲಕೆಲಬರ್ ಕೀಲಿಸಿದಂತಿರ್ದರ್ । ಕೆಲಕೆಲಬರ್ ಸ್ತಂಭಿಸಿದಂತಿರ್ದರ್ ।
ಕೆಲಕೆಲಬರ್ ಮೂರ್ಛಿಸಿದಂತಿರ್ದರ್ ವಸುಧಾಪಾಲಕರು ॥
ಕೆಲಕೆಲಬರ್ ಪಾವಡರ್ದಂತಿರ್ದರ್ । ಕೆಲಕೆಲಬರ್ ಮೆಯ್ಮಱೆದಂತಿರ್ದರ್ ।
ಗೆಲೆ ಚಿತ್ರದ ಸಭೆಯಂ ಸಭೆ ಜಾನಕಿ ಪುಗಲು ರತಿಯ ಮಿಗಲು ॥

ಸೀತೆಯ ದುಃಖ (ಪರಿವರ್ಧನಿ).

ಕರುಣದ ಕರುವೋ ಕಾರ್ಶ್ಯದ ತಿಟ್ಟವೊ! ವಿರಹದ ಬಿದ್ದವೊ ದುಃಖದ ಮೂರ್ತಿಯೊ ।
ಪರಿತಾಪದ ರೂಪೋ ಘನವೆನಿಸಿದ ಭೀತಿಯ ಪುತ್ತಳಿಯೊ ॥
ಉರುಚಿಂತೆಯ ಚಿತ್ರವೊ ನಿರ್ವೇದದ! ಪರಿಜೋ ಮೂ. .ಯವಿತತಾಕೃತಿಯೋ ।
ನಿರುಪಮಶೀಲದ ಗೃಹವೋ ಎನಲಳುತಿರ್ದಳು ಧರಣಿಸುತೆ ॥

ಚಂದ್ರಿಕೆ (ಭಾಮಿನಿ).

ನೀಲಗಿರಿ ಹಿಮಶೈಲಮೆನಿಸೆ ತ । ಮಾಲಕಾನನಮುಮಳಮುಕ್ತಾ ।
ಜಾಲಮಂಟಪವೆನಿಸೆ ಜಾಹ್ನವಿಯೆನಿಸೆ ಕಾಳಿಂದಿ ॥
ಶೂಲಿಯೆನಿಸೆ ಮುಕುಂದಮೂರ್ತಿಮು । ರಾಳಮಾಳೆಯೆನಿಸೆ ಪಿಕಾವಳಿ ।
ಕಾಳಿಕಾ ಪರಮಾಣುವಿಂ ಚಂದ್ರಿಕೆ ವಿರಾಜಿಸಿತು ॥

ವನ (ವಾರ್ಧಿಕ)

ಸುಳಿವ ತೆಂಗಾಳಿಯಿಂ ಪರಿಪಕ್ವಫಲರಸದೆ ।
ಬಳಸಿದ ಸುಗಂಧದಿಂ ಲಲಿತತರುಲತೆಗಳಿಂ ।
ಕಳಕಂಠಕೂಜಿತದೆ ಮೆಯ್ಗೆ ರಸನೆಗೆ ನಾಸಿಕಕ್ಕೆ ಕಣ್ಗಳಿಗೆ ಕಿವಿಗೆ ॥
ನಲವನಿಂಪಂ ಸೊಗಸನಾಶ್ಚರ್ಯಮಂ ಕುತೂ ।
ಹಳತೆಯಂ ಮಾಳ್ಪುದೊದವಿಪುದು ವಿತರಿಪುದು ಸಂ ।
ಗಳಿಪುದೀವುದು ಜಗಂ ಪೊಗಳ್ದೆ ಕೊಂಡಾಡೆ ತಲೆದೂಗೆ ಬಣ್ಣಿಸೆ ಬಯಸೆ ವನಮೆಸೆದುದು ॥

ಸೂಳೆಯರ ಜಗಳ (ವಾರ್ಧಿಕ).

ಎಲೆ ಗುಂಡಿ ನೀ ಗುಂಡಿ ಬೀಱ್ನಾಯೆ ನೀ ನಾಯೆ ।
ಉಲಿಯದಿರು ನೀನುಲಿಯದಿರು ಸಾಯ ನೀಸಾಯ ।
ಉಲುಕದಿರು ನೀನುಲುಕದಿರು ಚಂಡಿ ನೀ ಛಂಡಿ ಸಿಂಬೆ ನೀ ಸಿಂಬೆಯೆಂದು ॥

ತಲೆಯೊತ್ತಿಯೊರ್ವರೊರ್ವರು ಕಚ್ಚಿ ತಾವು ಮುಂ ।
ದಲೆವಿಡಿದು ಹೊಡೆದ ಸೀರೆಗಳೞಿಯದೇ ಬಿದ್ದು ।
ರುಳುವ ಚೌವಟಬೇಟಗಾರ್ತಿಯರ ಜಗಳಮಂ ಕಂಡು ನಗುತಿರ್ದನಣುವ ॥

ಈಶ್ವರಾರ್ಯ. 1275.

ಈತನು ದಾವಣಗೆರೆ 70 ನೆಯ ಶಾಸನವನ್ನು ಒರೆದುದಾಗಿ ಆ ಶಾಸನದ ಅಂತ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ

ವಾಚಸ್ಪತಿಗಿರ್ದಿದೆನೆ ಸಂ । ಕೋಚದೆ ಶಾಸನಮನೀಶ್ವರಾರ್ಯಂ ಪೇಳ್ದಿಂ

ಎಂಬ ಪದ್ಯಭಾಗದಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

ಈ ಶಾಸನವು ದೇವಗಿರಿಯ ರಾಜನಾದ ರಾಮಚಂದ್ರನ (1271—1309) ಆಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ 1275 ರಲ್ಲಿ ಬರೆದುದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಈ ರಾಮಚಂದ್ರನ ಮಹಾಪ್ರಧಾನನಾದ ತಿಪ್ಪರಸನು ಬಾಸವಳ್ಳಿಯ ನೂರುನಾಲ್ವರ್ಗೆ ದತ್ತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟಂತೆ ಹೇಳಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ :—

ರಾಮಚಂದ್ರಸ್ತುತಿ.

ಕನ್ನರದೇವಂಗುದಯಿಸಿ । ಕಿನ್ನರಮಿಥುನಂಗಳಿಂದೆ ಪಾಡಿಸುವಂ ತ ॥
ನ್ನನ್ನರಿಪೆವೀರರುಂ ಕಡು । ಚೆನ್ನರುಮಿಲ್ಲೆನಿಸಿ ರಾಮಚಂದ್ರಮಹೀಶಂ ॥
ಕಾಮಂ ಖ್ಯಾತಂ ಚೆಲ್ವಿಂ । ಭೀಮಂ ಭುಜಬಲದಿನಮೃತತನುವಿಂ ಸೋಮಂ ॥
ಕಾಮಂ ಭೀಮಂ ಸೋಮಂ । ರಾಮಮಹೀಪತಿಯೆ ತದ್ಗುಣಂಗಳನೆನಿಸಂ ॥

ಗುಹಾರಣ್ಯ.

ಗುಹಗಹನದ ಬಹುಮಹಿಮೆಯ । ನಹಮಹಮಿಕೆಯಿಂದಹೀಂದ್ರಜಿಹ್ವೆಗಳೊಳಗಾ ॥
ಗಹ ಎಣಿಸಲೆಯ್ದುವೆಂದೊಡೆ । ಗಹಗಹಿಸಿಯೆ ನಗಿಸಿಕೊಳ್ವರೆಳಿಸಿದೊಡನ್ಯರ್ ॥

ಬಾಲಚಂದ್ರ? 1283.

ಉದ್ಯೋಗಸಾರವೆಂಬ ಒಂದು ಕನ್ನಡ ಗ್ರಂಥವು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಕವಿಯ ಹೆಸರು ಹೇಳಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಕವಿ ತಾನು ನೇಮಿಚಂದ್ರನ ಶಿಷ್ಯನೆಂದು ಹೇಳಿ "ಆತ್ಮಜ್ಞ" ಎಂದು ತನ್ನನ್ನು ವಿಶೇಷಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. 1283 ರಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಶ್ರ. ಬೆ. 129 ನೆಯ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ "ಶ್ರೀಮನ್ಮಹಾಮಂಡಲಾಚಾರ್ಯರುಂ ಶ್ರೀಮೂಲಸಂಘದ ಇಂಗಳೇಶ್ವರ ದೇಶೀಯ ಗಣಾಗ್ರಗಣ್ಯರುಂ ರಾಜಗುರುಗಳುಂ" ಆದ ಬಚ್ಚ

ನೇಮಿಚಂದ್ರಪಂಡಿತದೇವನನ್ನು ಹೇಳಿ, ಆತನ ಶಿಷ್ಯನಾದ ಒಬ್ಬ ಬಾಲಚಂದ್ರನನ್ನು ಹೇಳಿದೆ. ಈ ಬಾಲಚಂದ್ರನು ಈ ಉದ್ಯೋಗಸಾರವನ್ನು ಬರೆದಿರಬಹುದೋ ಏನೋ ತಿಳಿಯದು. ಇದು ಪ್ರಾಯಿಕವಾಗಿ ಕಂದರೂಪವಾಗಿಯೇ ಇದೆ; ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ವೃತ್ತಗಳೂ ಕೆಲವು ಗದ್ಯಗಳೂ ಇವೆ. ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ಉದ್ಯೋಗದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಈ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ:—

ಬಯಸೆ ಸುಖಮಾಗದೆಂದುಂ । ನಿಯತಮುರೂದ್ಯೋಗಮಿಲ್ಲದದುವುಂ ರತ್ನ ॥
ತ್ರಯಭಾವನಾತ್ಮಕಂ ಸಂ । ಶಯಮಿಲ್ಲದೆ ನೆಗಳ್ದೊಡಿದನದಕ್ಕುಮವಶ್ಯಂ ॥
ನಿರುಪಾಧಿ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಕ । ಪರಮಸಮಾಧಿಸ್ವರೂಪ ಸಫಲೋದ್ಯೋಗಂ ॥
ನಿರವಧಿ ಸುಖೈಕಬೀಜಂ । ದೊರೆಕೊಳ್ವೊಡದೇಕೆ ವಿಫಲಮಪ್ಪೊದ್ಯೋಗಂ ॥

ಗ್ರಂಥಾದಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಪದ್ಯವಿದೆ:—

ಆನಮ್ರಭವ್ಯನಿವಹ । ಶ್ರೀನಂದಿಮುನೀಂದ್ರವಂದ್ಯಜಿನಪದಪದ್ಮ ॥
ಕ್ಕಾನೆಱಗಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದಮ । ನೂನಮನುದ್ಯೋಗಸಾರಮಂ ಪ್ರಕಟಿಸುವೆಂ ॥

ಗ್ರಂಥಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥದ ವಿಷಯವಾಗಿಯೂ ತನ್ನ ವಿಷಯವಾಗಿಯೂ ಈ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ:—

ಉದ್ಯೋಗಸಾರಮಂ ನಿರ । ವದ್ಯಗುಣಂ ಭವ್ಯಹೃದಯವನಜವನಾರ್ಕಂ ॥
ವಿದ್ಯಾವಿದಗ್ಧಸಜ್ಜನ । ಹೃದ್ಯಮೆನಲ್ ಪೇಳ್ದನ ಭಕ್ತಿಯಿಂದಾತ್ಮಜ್ಞಂ ॥
ಸೂಚಿತರತ್ನತ್ರಿತಯಂ । ಸೂಚಿತಪದರಚಿತಮುದಧಿಪರಿವೃತವಿಲಸ ॥
ದ್ಭೂಚಕ್ರದೊಳಿದು ಪಸರಿಸು । ಗಾಚಂದ್ರಾರ್ಕಂ ವಿನೇಯಭಾವ್ಯಂ ಕಾವ್ಯಂ ॥
ಶ್ರುತನಿಧಿವಿಮಲದಯಾಂಬುಧಿ । ವಿತತಯಶೋಧಾಮನೇಮಿಚಂದ್ರಯತೀಂದ್ರ ॥
ಶ್ರುತಲಕ್ಷ್ಮೀದ್ವಿತಯಕ್ಕಂ । ಸುತನೆನಿಸಿ ಸುತತ್ವದರ್ಶಿಯೆನಿಸುವುದರಿದೇ ॥

ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ನೀತಿಬೋಧಕವಾದ ಹಲವು ಪದ್ಯಗಳಿವೆ; ಬಂಧವು ಲಲಿತವಾಗಿಯೂ ಧಾರಾಳವಾಗಿಯೂ ಇದೆ. ಇದರಿಂದ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ:—

ಪುಸಿಯದ ನರಂಗೆ ವಾಕ್ಸತಿ । ಯೊಸೆಗುಂ ನಡನಡನೆ ನಡುಗಿ ನುಡಿಗೇಳಲೊಡಂ ॥
ಬೆಸಕೆಯ್ಗುಮಖಿಳಲೋಕಂ । ಜಸಮುಂ ದೆಸೆದೆಸೆಗೆ ಕೂಡಿ ಪಸರಿಸಿಯೆಸೆಗುಂ ॥
ನೋಡದೆ ನಿಜಗುಣಹಾನಿಯ । ನಾಡಿದೊಡನ್ಯಾಯವಾದಮಂ ನಿನಗದಱಿಂ ॥
ಪಾಡಿದವಳಾದಿ ಹೋದಳ್ । ನೋಡಿದವಳ ಮೂಗು ಹೋದುದೆಂಬವೊಲಕ್ಕುಂ ॥
ಗುಣಿಯೆನಿಪೊಡಖಿಳವಿಬುಧಾ । ಗ್ರಣಿಯೆನಿಪೊಡೆ ಪರಮಮುಕ್ತಿರಮಣೀಮಣಿಭೂ ॥
ಷಣಮೆನಿಪೊಡೆ ಕನಸಿನೊಳಂ । ಗಣಿಯಿಸಲಾಗದಿತರದೋಷಮಂ ಸ್ವಗುಣಮುಮಂ ॥

ಪೊಗೞ್ವೊಡೆ ನಿನಗಿಲ್ಲದಗುಣ । ಮೊಗೆಗುಮೆ ಮೇಣುಳ್ಳ ನಿಜಗುಣಂಗಳ್ ಬೇಗಂ ॥
ಬಗುೞ್ಗುಮೆ ತೆಗೞ್ವೊಡೆ ಪೆಱರಿಂ । ಪೊಗೞ್ಗೆಮ ತೆಗೞ್ಗೆಮ ಸಮತ್ವಮಂ ಪಡೆಯ [ವಱೊಳ್ ॥

ಮುನಿಸೊಸಗೆಗಳಂ ಮನದೊಳ್ । ಕನಸಿನೊಳಂ ನೆನೆಯದಾರೊಳಂ ಶಾಂತರಸಂ ॥
ತನಗೆ ನಿಜವೆನಿಪ ಮುನಿಪನ । ವನಜಮುನನವರತಮಿರಿಪೆನೆನ್ನಯ ನೊಸಲೊಳ್ ॥

ಪಗರಣಿಗರುಚಿತವಚನರ್ । ಸೊಗಯಿಪ ಪಲತೆಱದ ಜೋಹಮಂ ಪೊತ್ತು ಮನಂ ।
ಬಗೆ ನಟಿಯಿಪಂತೆ ದೇಹಿಗ । ಳಗಣಿತಸಂಸಾರರಂಗದೊಳ್ ನಟಿಯಿಸುವರ್ ॥

ಕಣ್ಣೆಂಬ ಪೆಸರ್ಗೆ ಬೆಂಕೆಯ । ಬೆಣ್ಣೆಯವೋಲ್ ಕರಗಿ ಪರಿವ ಬಡಮನದವನಂ ॥
ಸಣ್ಣಿಗೆಯೊಳರೆದು ಭರದಿಂ । ನುಣ್ಣನೆ ನೊಣೆಯನೆ ಮನೋಜನೆಂಬ ಕೃತಾಂತಂ ॥

ಗುಣಲೇಶಮುಮಂ ಚಿಂತಾ । ಮಣಿಯಿಂದಂ ಮಿಗಿಲೆ ಕಂಡು ಕೊಂಡಾಡಿ ಮನಃ ॥
ಪ್ರಣಯದಿನಾರಾಧಿಸುವಂ । ಗುಣಿನೀಯನೆ ಮರ್ತ್ಯರೊಡನಮರ್ತ್ಯಸ್ತುತ್ಯಂ ॥

ಮತ್ತೆನಿಸಿದಖಿಳಸಂಗದಿ । ವೃತ್ತಂ ನಿಶ್ಶಂಕನೆಯ್ದುಗುಂ ನಿರುಪಹತಂ ॥
ಚಿತ್ತಹರಮುಕ್ತಿಪುರಮಂ । ಬತ್ತಲೆವೋಪಂಗೆ ಬಟ್ಟೆಯೊಳ್ ಭಯಮುಂಟೇ ॥

ರಸೆಯಂ ಪೊಕ್ಕೊಡಮೇನಾ । ಗಸಮಂ ಭರದಿಂದಮಡರ್ದೊಡಂ ನೆಲನನಿತಂ ॥
ಮಸಗಿ ತೊೞಲ್ದೊಡಮಕ್ಕುಮೆ । ಜಸಮರ್ಥಂ ಸೌಖ್ಯಮಕೃತಪುಣ್ಯಂಗೆಂದುಂ ॥

ಕವಿರಾಜಸಂಕಣ್ಣ. ಸು. 1287.[1]

ಈತನು ಸೊರಬದ 291 ನೆಯ ಶಾಸನವನ್ನು ಬರೆದಂತೆ ಆ ಶಾಸನದ ಅಂತ್ಯ ಭಾಗದಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಈ ಶಾಸನವೇನೋ ಪದ್ಯರೂಪವಾಗಿದೆ. ಆದರೂ ಅಕ್ಷರವೆಲ್ಲಾ ಹೋಗಿರುವುದರಿಂದ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ಬರೆಯಲಿಕ್ಕಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಹಸ್ತಿಮಲ್ಲ. 1290.

ಈತನು ಶಕ 1212 ರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಆದಿಪುರಾಣವನ್ನು ಬರೆದಿರುವುದಾಗಿ ತಿಳಿಯಬರುತ್ತದೆ. ಈತನ ಗ್ರಂಥವು ನಮಗೆ ದೊರೆತಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಮೆ॥ ಕೆ. ಬಿ. ಪಾಠಕರು ಇವನ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ಭಾಗವನ್ನು ಇಂಡಿಯನ್ ಆಂಟಿಕ್ವೆರಿಯಲ್ಲಿ ಅನುವಾದ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

ದೇವಚಂದ್ರನು ರಾಜಾವಳೀ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಹಸ್ತಿಮಲ್ಲಾಚಾರ್ಯನ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳಿ ಆತನು ಗುಣಭದ್ರಶಿಷ್ಯನಾದ ದೇವಾಗಮಸ್ತೋತ್ರವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಕರ್ತೃವಾದ ಗೋವಿಂದಭಟ್ಟನ ಮಗನೆಂದೂ ಮದದ ಆನೆಯನ್ನು ಅಡಗಿಸಿದುದ

[1] ಸೊರಬದ 291 ನೆಯ ಶಾಸನವನ್ನು ನೋಡಿ.

ರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಹಸ್ತಿಮಲ್ಲ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿತೆಂದೂ ಆತನಿಗೆ ಪಾರ್ಶ್ವಪಂಡಿತ ಮೊದಲಾದ ಮಕ್ಕಳು ಇದ್ದರೆಂದೂ ಆತನು ಉಭಯಭಾಷಾಕವಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯೆನಿಸಿರ್ದಂ ಎಂದೂ ಆತನ ಶಿಷ್ಯಲೋಕಪಾಲಾರ್ಯನೆಂದೂ ಹೇಳಿದೆ. ಈತನೇ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಆದಿಪುರಾಣಕರ್ತೃವಾಗಿರಬಹುದೋ ಏನೋ ತಿಳಿಯದು

ಅಟ್ಟಕವಿ ಅಥವಾ ಅರ್ಹದ್ದಾಸ. ಸು. 1300.

ಈತನು ಅಟ್ಟಮತನೆಂಬ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ.

ಇವನು ಜೈನಬ್ರಾಹ್ಮಣನು. ಮಾರಸಿಂಹನ ಚಮೂಪತಿಯಾದ ಕಾಡವರಸನ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವನು. ಜಿನನಗರಪತಿ, ಗಿರಿನಗರಾಧೀಶ್ವರ ಎಂದು ತನ್ನನ್ನು ವಿಶೇಷಿಸಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಆವುದೋ ನಗರಕ್ಕೆ ಇವನು ಅಧಿಪತಿಯಾಗಿದ್ದಂತೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ತನ್ನ ವಂಶಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ:—

ಬಾಜಿಂದುರೆಯನ್ನು ಜಯಿಸಿದ ಮಾರಸಿಂಹರಾಜನ ಮತದಿಂದ, ಜಿನನಾಥವಲ್ಲಭವಾದ ದ್ವಿಜವಂಶಶಿರೋಮಣಿ ಕಾಡಮರಸನು ತಳಕಾಡು ಕೋಟೆಯನ್ನು ಮುತ್ತಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ದಂಡನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿ ಧ್ವಜವನ್ನು ಮುರಿದು ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಕೊಂದು ಹನ್ನೆರಡು ಜನ ಸಾಮಂತರಂ ಗೆಲಿದು ತನ್ನ ದೊರೆಯನ್ನು ತಣಿಪಿ ದೊರೆಯಿಂದ 25 ಗ್ರಾಮಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದನು. ಕಾಡಮರಸನ ಮಗ ಪ್ರಭುಚೋರ; ಮಗ ಆಯಕ, ಮಗ ಶುಭಾಕರ, ಮಗ ಥಾವ, ಮಗ ಶಿವಮಾರಿದೇವ, ಮಗ ಜನಾರ್ದನ, ಮಗ ಎಱಗಂಗ, ಮಗ ಎಱೆಯಪ, ಮಗ ಕಲಿವಿಕ್ರಮಾರ್ಯ, ಮಗ ಕಾಡಮರಸ. ಇವನ ಸಂತತಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಚ, ಮೊಮ್ಮಗ ಮಾಚ, ಮಗ ದೋರಯ್ಯ, ಮಗ ತಾರಯ್ಯ, ಮಗ ನಾಗಕುಮಾರ, ಮಗ 'ನಾಲ್ವತ್ತೊಂದೊಕ್ಕಲಕುಲಕೆಲ್ಲಂತಿಲಕಂ' ಭಾರದ್ವಾಜಗೋತ್ರದ ಚಿಕ್ಕಪಯ್ಯ, ಮಗ ಗಂಗರ ವಿಶ್ವಾಸಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಣತನಾದ ಕುಂಚತೇಜ ಅಥವಾ ಜಯಬಂಧು, ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳಂತೆ ಘಳಿಯಮರ್ಗ, ಜಸವ್ವೆಯ, ಮಾಚಮಯ್ಯ ಎಂಬ ಮೂವರು ಪ್ರಭುಗಳಿದ್ದರು.

ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ನಾಗಕುಮಾರನ ಮಗನೇ ಅಟ್ಟವೆಡಂಗ, ಸುಕವಿನಿಧಾನ ಮೊದಲಾದ ಬಿರುದುಗಳುಳ್ಳ ಅಟ್ಟಕವಿ. ಈತನು, "ಬೂತುಗನಾಗಂ" ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ನಾಗಕುಮಾರನಿಗೆ ಬೂತುಗ ಎಂಬ ಹೆಸರೂ ಇದ್ದಿರಬಹುದು. ಈ ಕವಿ ತನಗೆ ಅನೇಕ ಬಿರುದುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಇವನ ನಿಜವಾದ ಹೆಸರು ಇಂಥದೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸುವುದು ಕಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಮಗಳಿಗೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ತಿಳಿಸುವ ನೆಗಳ್ದ ಭಯಾಂಬುಧಿ ನಿಜಸುತೆಗೆ

ಚಂದ್ರಲೇಖೆಗೆ ಪೇೞ್ದಿಪಂ ಕನ್ನಡದಿಂ— ಎಂಬ ಪದ್ಯಭಾಗದಿಂದ ಈತನ ಹೆಸರು ಅಥ ರ್ವಾಂಬುಧಿ ಎಂದು ಊಹಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಮಾರಸಿಂಹನೆಂಬ ಗಂಗರಾಜನು ಹತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಂತೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಕವಿಯ ವಂಶದ ಮೂಲಪುರುಷನಾದ ಕಾಡಮರಸನು ಇವನ ಬಳಿಯಿದ್ದಿರಬೇಕು. ಈ ಕಾಡಮರಸನಿಂದ ಕವಿಗೆ ಸುಮಾರು 15 ತಲೆಯಾ ಗುವುದರಿಂದ ಅವನ ಕಾಲದಿಂದ ಬಹುಶಃ ಮುನ್ನೂರು ವರ್ಷ ಈಚೆ ಈ ಕವಿ ಇದ್ದಿ ರಬಹುದು. ಶಕ 14ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿದ್ದ ಭಾಸ್ಕರನೆಂಬ ಆಂಧ್ರಕವಿ ಈ ಬಟ್ಟ ಮತವನ್ನು ತೆಲುಗಿನಲ್ಲಿ ಭಾಷಾಂತರ ಮಾಡಿದಂತೆ ತಿಳಿವುದರಿಂದ[1] ಈತನು ಅವನಿಗೆ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದಿರಬೇಕು. ಆದುದರಿಂದ ಸುಮಾರು 1300 ರಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿರಬಹುದೆಂದು ಊಹಿಸುತ್ತೇವೆ.

ಹಿಂದಣ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೂ ಗ್ರಂಥಕರ್ತರನ್ನೂ ಈ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ :—

ಚಂದಿರಭಟ್ಟರ[2] ದಯೆಯಿಂ । ಸಂದೆಯಮಣಮಿಲ್ಲದಂತು ಕಲ್ತುದು ಮಱಿಯಂ ॥ 1
ಅತಿಶಯರತ್ನೋಜ್ಜ್ವಲಸಂ । ಕೃತಿಯೊಳ್ ಧನಕೀರ್ತಿಯೊಳ್ ವರಾಹಮಿಹಿರದೊಳ್ ॥
ರತಿಯೊಳ್ ಗಾರ್ಗ್ಯಾಚಾರ್ಯನ । ಮತದೊಳ್ ಸಲೆಮೇಘಮಾಲೆಯೊಳ್ ನಯದಿಂದಂ ॥
ಎಸೆವ ಮಹೋಭಟ್ಟನೊಳ್ ಜೋ । ಯಿಸಚಕ್ರಿಯೊಳುದಿತಕೀರ್ತಿನಾರಾಯಣನೊಳ್ ॥
ಮಿಸುಪ ಶಕುನಂಗಳೊಳ್ ಭಾ । ವಿಸೆಪೇೞ್ದಂ ಮೆಚೆಯಕುಜುಜುಸನೊಳ್ಪಿನ ಬಟ್ಟಂ ॥
ನಂದಾಚಾರ್ಯರ್ ಮಾಡಿದರ್ಘ ಖಂಡಮುಂ ಪೇೞ್ವೆಂ ॥

ತನ್ನ ಗುಣಾದಿಗಳನ್ನು ಈ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ:—

ಜನಕನುರಾಗದೆನೆಗೆಟ್ಟಂ । ಜನನುತಗುಣಿ ವಿತತಕೀರ್ತಿರಮಣೀರಮಣಂ ॥
ಮನಸಿಜಸನ್ನಿಭನೆನಿಸಿದ । ವಿನಯಗುಣೋತ್ತುಂಗನೆಸೆವ ಬಟ್ಟವೆಡಂಗಂ ॥
ಗುಣಪಕ್ಷಪಾತಿ ಬುಧತುಗನೂಗಂ । ವಿನಯಾಂಬುರಾಶಿ ಸುಕವಿನಿಧಾನಂ ॥
ಪ್ರಣುತಜಿನಭಕ್ತನೊಳ್ಪಿನ । ಕಣಿ ನಿರ್ಮಳ ಕೀರ್ತಿನೇಮಿಪುಸಿವರಶೂಲಂ ॥

ಇದಲ್ಲದೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸುಬಂಧು, ಜಿನದಾಸ, ಅರ್ಹದ್ದಾಸ, ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವರತ್ನಾ ಕರ, ಶ್ರೀಬಟ್ಟಕಂದರ್ಪ, ಕವಿಗಳಾಭರಣ, ಬಟ್ಟಕವೀಂದ್ರ, ಕವಿಕಂಜಸಂಭವ, ಚೆನ್ನ ನಗರಪತಿ, ಸಹಜಕವೀಶ್ವರ, ಜಿನಧರ್ಮವತ್ಸಲ, ಗಿರಿನಗರಾಧೀಶ್ವರ, ಎಂಬ ವಿಶೇಷ ಣಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ.

ಇವನ ಗ್ರಂಥ:—

ಬಟ್ಟಮತ ಅಥವಾ ಬಟ್ಟಸೂತ್ರ.

ನಮಗೆ ದೊರೆತ ಪ್ರತಿ ಅಸಮಗ್ರ. ಇದರಲ್ಲಿ ವೃತ್ತ ಕಂದ ರಗಳೆ ಅಕ್ಕರ ತ್ರಿಪ ದಿ ಎಲ್ಲಾ ಸೇರಿ ಸುಮಾರು 900 ಇವೆ. ನಮಗೆ ದೊರೆತಿರುವ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಈ ವಿಷ ಯಗಳು ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾಗಿವೆ:—

---

1. Biographical Sketches of Dekkan Poets, P. 96. Wilson's Mackenzie Collection, P. 303.
2. 136ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ನೋಡಿ.

ಮಳೆಯ ಕುರುಹು, ಆಕಸ್ಮಿಕಲಕ್ಷಣ, ಶಕುನ, ವಾಯುಚಕ್ರ, ಗೇಹಪ್ರವೇಶ, ಭೂಕಂಪ, ಭೂಜಾತಫಲ, ಮಳೆಯ ನಯ, ಉತ್ಪಾತಲಕ್ಷಣ, ಪರಿವೇಷಲಕ್ಷಣ, ಇಂದ್ರಧನುರ್ಲಕ್ಷಣ, ಪ್ರಥಮಗರ್ಭಲಕ್ಷಣ, ದ್ರೋಣಸಂಖ್ಯೆ, ಮಿಂಚಿನ ಲಕ್ಷಣ, ಪ್ರತಿಸೂರ್ಯಲಕ್ಷಣ, ಸಂವತ್ಸರಫಲ, ಗ್ರಹಂಗಳ ಪಗೆಗಳ್, ಮೇಘಗಳ ನಾಮಕುಲವರ್ಣಧ್ವಾನವಿಚಾರ, ದೇಶವೃಷ್ಟಿ, ಮಾಸಫಲ, ರಾಹುಚಕ್ರ, ನಕ್ಷತ್ರಫಲ, ಬಿತ್ತುವ ಶಕುನ, ಉದಕಾರ್ಗಳ, ಸಂಕ್ರಾಂತಿಫಲ.

ಈ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ:—

ಸ್ವೇದಜಮಂಡಜಬೀಜಜ । ಮಾದರದ ಜರಾಯುಜಂಗಳೆನಿಸಿದ ನಾಲ್ಕುಂ ॥
ಭೇದದ ಸಸ್ಯೋತ್ಪತ್ತಿಗೆ । ಮೇದಿನಿಜಲವರ್ಕರಶ್ಮಿಪವನಂ ಮುಖ್ಯಂ ॥

ಖರಕರನ ತಾಪದಿಂದಂ । ಧರಣೀತಳಂ ಬೀಡೆವಿಟ್ಟು ತಾಪದೊಳಂ ಭೋ ॥
ರ್ಗರೆದು ಮಳೆಗಚ್ಚೆಯೆವಿಶ್ವಂ । ಭರೆ ಬೆಳೆಗುಂ ಮನಕೆ ಬಂದಧಾನ್ಯವ್ರಜಮಂ ।

ಮಾವು ಬರೆ ನವಣೆ ಬೆಳೆಗುಂ । ಬೇವಿನೊಳೆಲ್ಲಕ್ಕುಮೆಸೆವ ಹುಣಿಸೆಗಳೊದವಿಂ ॥
ಭಾವಿಸೆನೆಲ್ಲಂ ಬೆಳೆದಪು । ದಾವುದುಮೆಕ್ಕೆಯೊಳೆಬೆಳೆವುದೊಳ್ಪನಜಟ್ಟಾ ॥

ದಿವಸಕರದೀಪ್ತಿಯಿಂದುವಿ । ನವೋಲಿರೆಯುಂ ತಾಂ ಘನಾಳಿ ಕಾಗೆಂಬ ಬಸು ಂ ॥
ದವನೊಳಕೊಂಡಿರೆಯುಂತೀ । ಡುವಪವನಂ ನಿರುತಿಯೊಳಗೆ ಮುಃಿಃಿಬಿಲ್ಲೇಡಂ ॥

ಜಲಜಸಖಬಿಂಬಮತ್ತ್ಯ । ಜ್ವಲಮಪ್ಪೊಡೆ ವಾಯು ಪವನನೊಳ್ ಬೀಸುವೊಡಂ ।
ಜಲದಂಗಳರುಚಿಗಳ್ ನಿ । ರ್ಮಳವಪ್ಪೊಡಮಧಿಕವೃಷ್ಟಿಯಕ್ಕುಂ ಜಟ್ಟಾ ॥

ಕಾಗೆ ಬಿಳಿದಾದೊಡಿರುಳಾ । ದಾಗಳ್ ಸುರಚಾಪಮಾದೊಡಂ ಕಪ್ಪಿಗೆ ಚೆ ॥
ಲ್ವಾಗಿಯೆ ಚೆಂಡಿಕೆನೆಗೆದೊಡ । ಮಾಗದುಮುಃಿಃಿದಾವರಂಗಳಕ್ಕುಂ ಜಟ್ಟಾ ॥

ಬಾವಿಯುಕೇರನಿಟ್ಟಗೆಯೆ ಕಟ್ಟಿಸು ಸುಣ್ಣಮನಿಕ್ಕುಕಲ್ಲೊಳಾ ।
ವೋ. ಡೆಗೊಳ್ಳದಂತರಿಸೆ ಕಟ್ಟಿಸು ಕರ್ಬಿನೊಳಿಕ್ಕು ಮತ್ತಮಾ ॥
ಬಾವಿಯು ಬಟ್ಟೆನೀಳ್ದಗಲೆ ಕಗ್ಗಳ ನೊಳ್ಳಿತನಿಕ್ಕು ಮತ್ತೆ ನೀಂ ।
ಬಾವಿಯು ಸುತ್ತಲುಂ ಮದಿಲನಿಕ್ಕಿಸು ಮಾಡಿಸುಧೀರ ಭಾಜಕಂ (?) ॥

ನೆಲ್ಲಿಯಸಟ್ಟುಬಾಳಮುಸಿತಾಂಬನಮೊಳ್ಳಿಹಮುಃಸ್ತೆಯ. ಕೇ ।
ದಿಲ್ಲದ ಚೆಲ್ಲಗೊಟ್ಟೆವೊಸಪೀರೆಯುಬಿತ್ತಿನೊಳಾದ ಬೂದಿಯಂ ॥
. . . . ಬಾಬಿದೂಬಿಲೊಳ್ ।
ನಿಲ್ಲದೆ ಬಾವಿಯೊಳ್ ಕೆಲ , ರಮೃತೋಪಮಮಾಗೆ ಜಟ್ಟಿಗಾ ॥
ಪೊಲ್ಲವಿವೆಂಬ ಬಾವಿಗಳ ನೀರ

ಚೌಂಡರಸ. ಸು. 1300.

ಇವನು ಅಭಿನವದಶಕುಮಾರ ಚರಿತವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ.

ಈತನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು, ಭಾರದ್ವಾಜಗೋತ್ರದವನು. "ಉದ್ದಂಡ ಮನೋಹರಪ್ರಚುರಶಿಷ್ಯಂ" ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಇವನ ತಂದೆ ಮಧುಸೂದನ; ತಾಯಿ ಮಲ್ಲವ್ವೆ; ಹೆಂಡತಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿ. ತನ್ನ ಅಣ್ಣನು 'ಸರಸಕವೀಶ್ವರ'[1] ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಗ್ರಂಥಾರಂಭದಲ್ಲಿ 'ಪಂಡರೀರಾಯನಭಂಗವಿಟ್ಠಲನಲಂಪಿನೊಳೀಗೆ ಮಗಿಷ್ಟಸಿದ್ಧಿಯಂ' ಎಂದು ಸ್ತುತಿಸಿ, ಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯ ಆಶ್ವಾಸದಲ್ಲಿ ಪಂಡರಾಪುರದ ದೇವಸ್ಥಾನವನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿ ಕಥಾನಾಯಕನಮುಖೇನ ವಿಟ್ಠಲದೇವರನ್ನು ಒಂದು ಅಷ್ಟಕದಿಂದ ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡುವುದರಿಂದ ಈತನು ಪಂಡರಾಪುರದವನಾಗಿರಬಹುದು, ಅಥವಾ ವಿಟ್ಠಲದೇವರು ಇವನಿಗೆ ಕುಲದೈವವಾಗಿರಬಹುದು.

ಸಕಲಾಂತರ್ಯಾಮಿ ಜೀವಪ್ರಕರವಿವಿಧ ಚೈತನ್ಯರೂಪಂ ಜಗದ್ವ್ಯಾ ।
ಪಕಭಾವಂ ವಿಷ್ಣುವೆಂದಾಗಮತತಿಸತತಂ ಸಾರ್ವಸಂಬಂಧದಿಂ ಕೌ ॥
ತುಕದಿಂದಾನಾ ಪದಂ ಬಣ್ಣಿಸಿದೊಡದುಹರಿಸ್ತೋತ್ರಮೆಂದೀಗಳೀ ಚಿ ।
ತ್ರಕಥಾವಿಸ್ತಾರಮಂ ಬಣ್ಣಿಸಲೊಡರಿಸಿದೆಂ ಸತ್ಕವಿಶ್ರೇಣಿ ಮೆಚ್ಚಲ್ ॥

ಎಂಬುದರಿಂದ ಈತನು ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತನೆಂಬಂಶವು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ.

ಪೂರ್ವಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ರುದ್ರಭಟ್ಟ (ಸು. 1180) ಸ್ತುತಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಅವನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಈಚೆಯವನು ಎಂಬುದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಎಷ್ಟು ಕಾಲ ಈಚೆ ಇದ್ದನು ಎಂದು ನಿರ್ಧರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಕಾದ ಆಧಾರವು ದೊರೆತಿಲ್ಲ, ಈತನ ಕವಿತಾಶೈಲಿ ಲಕ್ಷಣಬದ್ಧವಾಗಿ ಪೂರ್ವಕವಿಗಳ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವುದರಿಂದ ಸುಮಾರು 1300 ರಲ್ಲಿದ್ದಿರಬಹುದೆಂದು ಊಹಿಸುತ್ತೇವೆ.

ಈತನಿಗೆ ಸುಕವಿ, ಕವಿರಾಜಶೇಖರ ಎಂಬ ಬಿರುದುಗಳಿದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಪೂರ್ವಕವಿಗಳನ್ನು ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಾನೆ:—

ಪೊಗಳ್ವೆಂ ಲಕ್ಷಣಲಕ್ಷಿತಾದ್ಭುತವಚೋನಿಷ್ಯಂದನಂ ಪಂಪನಂ ।
ಜಗತೀಪ್ರೀತಿಕರಪ್ರಸಿದ್ಧಕವಿತಾಸಂಪನ್ನನಂ ಪೊನ್ನನಂ ॥
ಸುಗಮಾರ್ಥಸ್ಫುಟಶಬ್ದಸುಂದರಕಿರದ್ವಾಕ್ಸಾಂದ್ರನಂ ಚಂದ್ರನಂ ।
ಭಗವದ್ವಿಷ್ಣುಕಥಾವತಾರರಚಿತಶ್ರೀಭದ್ರನಂ ರುದ್ರನಂ ॥

ತನ್ನ ವಿಷಯವನ್ನೂ ಗುಣಾದಿಗಳನ್ನೂ ಈ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ:—

1. ಈತನು ಆವ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆಯೋ ತಿಳಿಯದು.

ದ್ವಿಜವಂಶಾಂಬುಧಿಪೂರ್ಣಚಂದ್ರನಸಮುಖ್ಯಾತಂ ಭರದ್ವಾಜಗೋ।
ತ್ರಜನುದ್ದಂಡಮನೋಹರಪ್ರಚುರಶಿಷ್ಯಂ ದಾನಕಲ್ಪದ್ರುಮಂ॥
ತ್ರಿಜಗನ್ಮಂಗಳಮೂರ್ತಿ ವಿಟ್ಠಲಪದಾಂಭೋಜಾತಭೃಂಗಂ ಗುಣ।
ವ್ರಜಯುಕ್ತಂ ಕವಿತಾವಿಳಾಸನೆವಲಂ ಚೌಂಡಂ ದಯಾಮಂಡನಂ॥
ವರಮಧುಸೂದನಂ ಜನಕನೊಪ್ಪುವಮಲ್ಲವೆ ಮಾತೆಯಗ್ರಜಂ।
ಸರಸಕವೀಶ್ವರಂ ತನಗೆ ವಲ್ಲಭೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೆನಿಪ್ಪ ಪೆಂಪು ಬಿ॥
ತ್ತರಿಸುವೊಡಗ್ಗಳಂ ನಿಜವೆನಲ್ ಮೆರೆವಂ ಹರಿಪಾದಶೋಣಜಂ।
ಕರುಹಮಧುವ್ರತಂ ಸುಕವಿಚೌಂಡರಸಂ ಕವಿರಾಜಶೇಖರಂ॥

ಇವನ ಗ್ರಂಥ:—

ಅಭಿನವ ದಶಕುಮಾರ ಚರಿತೆ.

ದಂಡಿಕವೀಶ್ವರನು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿರುವ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ತಾನು ಚಂಪೂ ರೂಪವಾಗಿ ಕನ್ನಡಿಸಿದಂತೆ

ಮೊದಲೊಳ್ ದಂಡಿಕವೀಶ್ವರಂ ದಶಕುಮಾರಾಖ್ಯಾತ ಚಾರಿತ್ರಮಂ।
ಪದಪಿಂ ಸಂಸ್ಕೃತಭಾಷೆಯಿಂ ರಚಿಸಿದಂ ಧಾತ್ರೀಜನಸ್ತೋತ್ರಸ॥
ಮ್ಮದವಪ್ಪಂತದನಾಂ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯವತಾರಾಕಾರಮಂ ನೆಟ್ಟನಂ।
ವಿದಿತಂ ರಂಗದೊಳಾಡಿ ತೋರ್ಪ ತೆಱದಿಂ ಪೇಳ್ವೆಂ ಸುಕರ್ಣಾಟದಿಂ॥

ಎಂಬ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.

ನಮಗೆ ದೊರೆತ ಪ್ರತಿ ಅಸಮಗ್ರವಾಗಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಹದಿಮೂರಾಶ್ವಾಸಗಳೂ ಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯದರಲ್ಲಿ ಎಪ್ಪತ್ತು ಪದ್ಯಗಳೂ ಇವೆ. ಮಂತ್ರಗುಪ್ತ ನಿರೋಷ್ಠ ಕಥಾವೃತ್ತಾಂತವೆಂಬ ಹದಿಮೂರನೆಯ ಆಶ್ವಾಸವನ್ನು ಮಾತೃಕೆಯಲ್ಲಿರುವಂತೆಯೇ ನಿರೋಷ್ಠವಾಗಿ ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ.

ಗ್ರಂಥಾವತಾರದಲ್ಲಿ ಪಂಡರೀರಾಯನಾದ ಅಭಂಗವಿಟ್ಠಲನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಬಳಿಕ ಲಕ್ಷ್ಮಿ, ಈಶ್ವರ, ಪಾರ್ವತಿ, ಬ್ರಹ್ಮ, ಸರಸ್ವತಿ, ವಿನಾಯಕ, ಚಂಡಿಕೆ ಇವರನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಸ್ಮರಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಆಶ್ವಾಸಗಳ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಗದ್ಯವಿದೆ:—

ಇದು ನಿಖಿಲಬುಧಜನಮನೋವನಜವನದಿವಾಕರಕಿರಣಪ್ರತಿಮಪ್ರಸನ್ನ ಶ್ರೀಮದಭಂಗವಿಟ್ಠಲಪದಾಂಭೋಜಮತ್ತಮಧುಕರಮಧುಸೂದನನಂದನ ಸರಸಕವಿ ಚೌಂಡರಾಜವಿರಚಿತಮಪ್ಪ ಅಭಿನವದಶಕುಮಾರಚರಿತದೊಳ್.

ಇವನ ಬಂಧವು ಲಕ್ಷಣಬದ್ಧವಾಗಿಯೂ ಲಲಿತವಾಗಿಯೂ ಇದೆ. ಈತನ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ.—

ನೆಲ್ಲಗದ್ದೆ.

ದೆಸೆಗೆ ಕವಲ್ತು ಗುಚ್ಛೊಡೆದು ನುಣ್ಪುಸುರಿಂ ಪೊರೆಯೇೞೆ ಕೊರ್ಬಿಯು
ಬಿರ್ಸಿ ಪೊಡೆದುಂಬಿ ಪಾಲ್ದೆನೆಗಳುರ್ಬೆ ಕರಂ ತಲೆವಾಗಿ ಬೀೞ್ವಿನಂ ॥
ದೆಸೆವುವು ನೀಳ್ದ ತಮ್ಮ ಮುಖದೊಪ್ಪಮನೊಪ್ಪಿರೆ ನೀರ್ಗಳೊಳ್ ನಿರೀ
ಕ್ಷಿಸುವವೊಲಾವಗಂ ಕಣಿಶಸಂತತಿಗಳ್ ಕಳಮಪ್ರದೇಶದೊಳ್ ॥

ಮಂದಮಾರುತ.

ಅಲರ್ದಲರ್ದೊರ್ಗಂಗಲಂ ಕುಣಿಸುತುಂ ಸೊನೆಸೋನೆಯನೆಯ್ದೆ ಸೂಸುತುಂ ।
ತಳಿರ್ಗಳನಿಂಪಿನಿಂ ನುಸುಳುತುಂ ಮಕರಂದಮನಪ್ಪುತುಂ ಕೊಳಂ ॥
ಗಳ ತಡಿಯೊಳ್ ವಿಹಾರಿಸುತೆ ಪಾಡುವ ಸೋಗೆಗಳಂ ಬಿದಿರ್ಚುತುಂ ।
ಪಲವು ವಿನೋದದಿಂ ಸುಳಿವುದಾಬನದೊಳ್ ಮಿಗೆ ಮಂದಮಾರುತಂ ॥

ಮಾವು.

ತಳಿರ್ವನೆಯೊಳ್ ಪೊರಳ್ದ ಸೊನೆಬಿಂದುಗಳೊಳ್ ನಸುನಾಂದು ಗಂಡುಗೋ ।
ಗಿಲೆಗಿಳಿದುಂಬಿಗಳ್ಗಿದು ತೆಂಕಣಗಾಳಿಗೆ ಕಂಪಿಸುತ್ತೆ ಪೂ ॥
ಗಳ ನುಜೆನೂಂಕಿ ಚೈತ್ರವಿಟನೊಳ್ ವಿರಹಾತುರೆಯಾದ ಕಾಂತೆವೋಲ್ ।
ವಿಲಪಿತಮಾಗಿ ಮಾಮರದೊಳೆರ್ದುವು ಮಾವಿನ ಪಣ್ಗಿಳೋಳಿಗಳ್ ॥

ಬಕ್ಕೆವಲಸು.

ಕುಸುಮಂ ತೀವಿರೆ ಪೊರ್ದುಗುಂ ಮಧುಪಸಂಗಕ್ಲೇಶಮೆಂದಂತದಂ ।
ಬಿಸುಟತ್ಯದ್ಭುತದಿಂ ಮೊದಲ್ತುದಿವರಂ ಕಾಯ್ವಣ್ಗಳಂ ಪೇೞೆ ಕ ॥
ಣ್ಗೆಸೆದೊಪ್ಪಂಬಡೆದಿರ್ಪ ಬಕ್ಕೆವಲಸಂ ಮುಂ ಕಂಡು ಪದ್ಮೋದ್ಭವಂ ।
ರಸವಸ್ತುಪ್ರಕರಂಗಳಂ ಬ[illegible]ಕದೇಂ ಮಾಡಲ್ ಮನಂದಂದನೋ ॥

ಮಕ್ಕಳ ಬಯಕೆ.

ಚಿಲಿಪಿಲಿಗುಟ್ಟ ನುಣ್ಣೊದಳ್ಗಳಿಂ ಕಿವಿಗಿಂಪನೊಡರ್ಚೆ ಗಿಜ್ಜೆಗಳ್ ।
ಘಲಿಕೆನಿಪಂತಿರೆಯ್ದೆ ಬಿಗಿಯಪ್ಪಿ ಕುಚಂಗಳನುಂಡು ಸೋಂಕಿಲೊಳ್ ॥
ಮಲಗಿ ಮನಕ್ಕೆ ಸಮ್ಮದವನೀವ ಕುಮಾರಕನಂ ಮದೀಯ ಸ ।
ತ್ಕುಲಗೃಹದೀಪನಂ ಪಡೆವ ಸೈಪಿನ ಸುಗ್ಗಿಯದೆಂದು ಸಾರ್ಗುಮೋ ॥

ಕತ್ತಲೆ.

ಸೋಂಕಿಂ ಸ್ಥಾವರಮಂ ಮಾ । ತಂಕೇಳ್ವುದರಿಂದೆ ಜಂಗಮಂಗಳನಜೀವರ್ ॥
ತಾಂಕಾಣ್ಕೆಗರಿದೆನಲ್ ಬಗೆ । ಗೇಂ ಕಡುಮಂದೈಸಿ ನಿಂದುದೋ ಘನತಿಮಿರಂ ।
ಬಗಿದುಪುಗಲರಿದು ನೋಡಲ್ । ಬಗೆಯಲ್ ಕಣ್ಸಲ್ಲದೊಯ್ಯನಡಿಯಿಡೆ ಚಿತ್ತ
ಕ್ಕೊಗೆಗುಮತಿಭೀತಿಯೆನಲು । ಮಿಗೆ ದಟ್ಟೈಸಿರ್ದುದಂಧಕಾರಾಕಾರಂ ॥

ಪದಪಿಂದಂಬರಲಕ್ಷ್ಮಿಯೆಚ್ಚಿಕೊಳಲೆಂದೌತ್ಸುಕ್ಯದಿಂ ಕಜ್ಜಳಂ ।
ಪುದಿದೊಪ್ಪಿರ್ದ ಕರಂಡಮಂ ತೆಗೆದು ತನ್ನುತ್ಸಾಹದಿಂ ಮುಚ್ಚುಳಂ ॥
ಪುದಪಿಂಪಂ ತೆಗೆಯುತ್ತುಮಿರ್ದ ಪದದೊಳ್ ಕೈತಪ್ಪಿ ಬಿಳ್ದಂಜನಂ ।
ಕೆದರಿತ್ತೆಂಬಿನಮುಬ್ಬಿ ಮಬ್ಬು ಪರ್ಬಿದತ್ತತ್ತಂ ದಿಶಾಭಿತ್ತಿಯೊಳ್ ॥

ಧರ್ಮ.

ಗಾಡಿಯೊಳರ್ಥಕಾಮವೆರಡಂ ಗಳಿಸಲ್ ಬಗೆದಂದು ಧರ್ಮಮಂ ।
ನೋಡಿದೊಡಂತವೆಲ್ಲಿಯವು ಸಂತತನಿರ್ಮಳಮಪ್ಪ ಧರ್ಮಮಂ ॥
ಮಾಡುವೊಡರ್ಥಕಾಮವೆರಡುಂ ಕಿಡವೆಂದಱಿದಿರ್ದ ಧರ್ಮದೊಳ್ ।
ಕೂಡುವರೇಕೆ ಮಿಕ್ಕಪುರುಷಾರ್ಥಮನಜ್ಞರೆನಿಪ್ಪ ಮಾನವರ್ ॥

ನಾಚಿರಾಜ. ಸು. 1300.

ಈತನು ಅಮರಕೋಶಕ್ಕೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಒಂದು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ, ಇದಕ್ಕೆ ನಾಚಿರಾಜೀಯವೆಂದು ವ್ಯವಹಾರವಿದೆ.

ಇವನು ಜೈನಮತದವನು. ಶ್ರವಣಬೆಳ್ಗೊಳದ ಮಠದಲ್ಲಿರುವ ಅಮರಕೋಶದ ಒಂದು ಕನ್ನಡವ್ಯಾಖ್ಯಾನದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ — "ಶಕ 1318 ನೆಯ ಯು.ವದಲ್ಲಿ ರಾಯರಾಜಗುರುಮಂಡಲಾಚಾರ್ಯ ರಾಯವಾದಿಪಿತಾಮಹ ಸಕಲವಿದ್ವಜ್ಜನಚಕ್ರವರ್ತಿ ನಿಖಿಳಶಾಸ್ತ್ರವ್ಯಾಖ್ಯಾನವಿಶಾರದ ಶ್ರೀಮಲಧಾರಿನಾಗಚಂದ್ರಭಟ್ಟಾರಕರ ಶಿಷ್ಯರಪ್ಪ ಶ್ರೀಧರ್ಮಭೂಷಣ ಶ್ರೀಅಭಯಚಂದ್ರಸೈದ್ಧಾಂತಿಕದೇವರು ಬರೆದ ಶ್ರೀಪಂಚಪರಮೇಷ್ಠಿಗಳ ಸ್ವರೂಪ, ಯೋಗಾಮೃತ, ಅಮರಸಿಂಹದ ವೃತ್ತಿ, ನಾಚಿರಾಜ. ಕೌಮಾರವ್ಯಾಕರಣ." — ಎಂದು ಇರುವುದರಿಂದ ನಾಚಿರಾಜನ ಈ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವು ಆ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದಿತೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿಯೇ ಇದೆ. ಮೂಡಬಿದರೆಯಲ್ಲಿರುವ ನಾಚಿರಾಜೀಯದ ಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿ ಧನಂಜಯ, ರಭಸ, ಹಲಾಯುಧ, ಇವರುಗಳ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ನಾಚಿರಾಜನು ಉಪಯೋಗಿಸಿದಂತೆ ತಿಳಿವುದರಿಂದ ಅವರ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಈಚೆ ಇದ್ದಿರಬೇಕು. ಹಲಾಯುಧನು ದೇವಗಿರಿ ಕೃಷ್ಣರಾಜನ (1247 — 1260) ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಂತೆ ಅವನ ಕವಿರಹಸ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿವುದರಿಂದ[1] ನಾಚಿರಾಜನು ಸುಮಾರು 1300 ರಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿರಬಹುದೆಂದು ಊಹಿಸುತ್ತೇವೆ.

---

1 ಅಸ್ತ್ಯಗಸ್ತ್ಯಮುನಿಜ್ಯೋತ್ಸ್ನಾ ಪವಿತ್ರೇ ದಕ್ಷಿಣಾಪಥೇ ॥
ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಇತಿ ಖ್ಯಾತೋ ರಾಜಾ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದೀಕ್ಷಿತಃ ॥

ನವಿಲ್ಗುಂದದ ಮಾದಿರಾಜ. ಸು. 1300.

ಎರಡನೆಯ ಗುಣವರ್ಮನಿಂದ (ಸು. 1235.) ರಚಿತವಾದ ಪುಷ್ಪದಂತ ಪುರಾಣದ ಒಂದು ಪ್ರತಿಯ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಆ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಈ ಮಾದಿರಾಜನು ಪ್ರತಿಮಾಡಿದಂತೆ ಹೇಳುವ ಈ ಎರಡು ವೃತ್ತಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ:—

ಶಲ್ಯವಿದೂರಬಂಕರಸನಂಕದ ಮಾಚಿಯ್ಗೆ ತಂದೆ ನಿತ್ಯಮಾಂ ।
ಗಲ್ಯಸುಶೀಲಯುಕ್ತೆ ಮಹದೇವಿಯ ವಲ್ಲಭನೊಳ್ಪುವೆತ್ತ ಸಾ ॥
ಕಲ್ಯಕುಲಾಮೃತಾಂಬುನಿಧಿಸೋಮನ ಚಾಮನ ಸೂನುವೊಲ್ದು ಸಾ ।
ಕಲ್ಯಗುಣಾಸ್ಪದಂ ಬರೆದಸಂ ಬುಧಮಾಧವನೀಪ್ರಬಂಧಮಂ ॥

ಬಿಂದುವಿನೊಂದು ಶೋಭೆ ತಲೆಕಟ್ಟಿನ ಪೊರ್ಕುಳಿ ಚೆಲ್ವ ಮಾತ್ರೆಯೊಳ್ ।
ನಿಂದ ಬೆಡಂಗು ಬಳ್ಳಿಯೊಳೊಡಂಬಡುತಿರ್ಪ ನಯಂ ವಿಸರ್ಗದೊ ॥
ಳ್ಪೊಂದಿರಲಕ್ಕರಕ್ಕೆ ಬರೆವಂ ಚದುರರ್ ಪರಿವರ್ಣಿಸಲ್ ನವಿ ।
ಲ್ಗುಂದದ ಮಾದಿರಾಜವಿಬುಧಂ ವಿಬುಧೋದಿತನವ್ಯಕಾವ್ಯಮಂ ॥

ಈ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ನವಿಲ್ಗುಂದದ ಮಾದಿರಾಜನು ಕವಿಯೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಆಕ್ಷೇಪವಿಲ್ಲ. ಈ ಪದ್ಯಗಳಿಂದ—ಇವನು ಸಾಕಲ್ಯಕುಲದವನು; ಇವನ ತಂದೆ ಚಾಮ, ಹೆಂಡತಿ ಮಹದೇವಿ, ಇವನ ಸ್ಥಳ ನವಿಲ್ಗುಂದ, ಇವನ ಬರಹವು ಸುಂದರವಾದುದು—ಎಂಬಂಶಗಳು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತವೆ. ಇವನಿಗೆ ಬುಧಮಾಧವ ಎಂಬ ಬಿರುದು ಇದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಸು. 1235 ರಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಪುಷ್ಪದಂತಪುರಾಣವನ್ನು 'ವಿಬುಧೋದಿತನವ್ಯಕಾವ್ಯಮಂ' ಎಂದು ಹೇಳುವುದರಿಂದಲೂ ಮೇಲೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪದ್ಯಗಳ ಶೈಲಿಯಿಂದಲೂ ಮಾದಿರಾಜನು ಸುಮಾರು 1300 ರಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿರಬಹುದೆಂದು ಊಹಿಸುತ್ತೇವೆ.

ಬ್ರಹ್ಮದೇವ. 1320.

ಶಿವಮೊಗ್ಗ 69 ನೆಯ ಶಾಸನವನ್ನು ಈತನು ಬರಸಿದುದಾಗಿ ಆ ಶಾಸನದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿರುವ "ಬರಸಿದಾತ ಕವೀಶ್ವರ ಬ್ರಹ್ಮದೇವ . . ." ಎಂಬ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. 'ಕವೀಶ್ವರ ಬ್ರಹ್ಮದೇವ' ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಈತನು ಕವಿಯಾಗಿದ್ದನೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಆವ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆಯೋ ತಿಳಿಯದು.

ನಾಗರಾಜ. 1331.

ಇವನು ಪುಣ್ಯಾಸ್ರವಚಂಪುವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ.

ಈತನು ಜೈನಮತದವನು; ಕೌಶಿಕಗೋತ್ರದವನು. ಇವನ ತಂದೆ ಸೇಡಿಂಬ ಪುರದಲ್ಲಿ ಜಿನಶಾಸನದೀಪಕನಾದ ವಿವೇಕವಿಟ್ಠಲದೇವ; ತಾಯಿ ಭಾಗೀರಥಿ; ಸಹೋದರ ತಿಪ್ಪರಸ; ಗುರು ಅನಂತವೀರ್ಯಯೋಗಿ. ಸಗರದ ನಗರದವರು ಕೇಳಿ ಕೊಳ್ಳಲು ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಸಂಸ್ಕೃತದಿಂದ ಕನ್ನಡಿಸಿ ಬರೆದಂತೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಈ ಸಗರ ಎಂಬುದು ಮೈಸೂರುಸೀಮೆಗೆ ಸೇರಿದ ಸಾಗರವೆಂಬ ಸ್ಥಳವಾಗಿರಬಹುದೋ ಏನೋ ತಿಳಿಯದು. ಆಶ್ವಾಸಾಂತ್ಯಗದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ "ಮಾಸಿವಾಳದ ನಾಗರಾಜ" ಎಂದೂ ಉಭಯಕವಿತಾವಿಳಾಸ ಎಂದೂ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ.

ತನ್ನ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಶಕ 1253 ನೆಯ ಪ್ರಜಾಪತಿವರ್ಷದಲ್ಲಿ—ಎಂದರೆ ಕ್ರಿಸ್ತಾಬ್ದ 1331 ರಲ್ಲಿ—ಬರೆದಂತೆ ಗ್ರಂಥಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿರುವ—ಪುರಶರಯುಗ್ಮಚಂದ್ರಪರಿಸಂಖ್ಯೆ ಶಕಾಬ್ದವಿದಾಗೆ ವತ್ಸರಂ ಸರಸಿಜಗರ್ಭನಾಮಮುಳವಟ್ಟಿರಲ್—ಎಂಬ ಪದ್ಯಭಾಗದಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

ಈತನಿಗೆ, ಸುಲಲಿತಕವಿತಾಕಲ್ಪವಲ್ಲೀವಸಂತ, ಭಾರತೀಭಾಳನೇತ್ರ, ಸರಸ್ವತೀಮುಖತಿಲಕ, ಕವಿಮುಖಮುಕುರ, ಎಂಬ ಬಿರುದುಗಳು ಇದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ.

ಪೂರ್ವಕವಿಗಳನ್ನು ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾನೆ.—

ಪೊನ್ನಿಗನೋಜೆ ಪಂಪರಸನೊಪ್ಪುವ ಕಾವ್ಯದ ಕೀರ್ತಿಯಾವಗಂ ।
ಜನ್ನನೊಳೊಪ್ಪುವೆತ್ತು ಪೊಸಮಾತು ಗಜಾಂಕುಶನರ್ಥಗೌರವಂ ॥
ಮುನ್ನಿನ ಬಂಧುವರ್ಮಗುಣವರ್ಮರ ಜಾಣ್ಮೆಡಿ ನಾಗಚಂದ್ರನ ।
ತ್ಯುನ್ನತಿವೆತ್ತು ದೇಸೆ ನೆಲಸಿರ್ಕೆ ಮದೀಯಕಥಾಪ್ರಬಂಧದೊಳ್ ॥

ತನ್ನ ಗುಣಾದಿಗಳನ್ನೂ ಕವಿತಾಚಾತುರಿಯನ್ನೂ ಈ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ:—

ಕೌಶಿಕಗೋತ್ರನತ್ಯಧಿಕಪುಣ್ಯಪವಿತ್ರನುದಗ್ರತತ್ವನ ।
ಭ್ಯಾಸಿತಸತ್ಕವಿತ್ವನವನೀತಲಪದ್ಯನಪದ್ಯನೇನಸಂ ॥
ಶ್ರಾಸನಶೀಲನರ್ಥಿಜನತಾಪ್ರತಿಪಾಲನನಂತವೀರ್ಯಯೋ ।
ಗೀಶಪದಾಬ್ಜಭೃಂಗನಭಿಮಾನಸುರೇಂದ್ರವಿನೂತಭೂಧರಂ ॥
ನಿರವದ್ಯಂ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಪತಿ ಸಕಲಗುಣಾಲಂಕೃತಂ ಸೂಕ್ತಿರತ್ನಾ ।
ಕರನರ್ಹತ್ಪಾದಪಂಕೇರುಹಷಟ್ಚರಣಂ ಕೀರ್ತಿಕಾಂತಾಮನೋಜಂ ॥
ಸ್ಥಿರವಾಕ್ಯಂ ಭವ್ಯಸೇವ್ಯಂ ಸರಸಕವಿಜನಾನಂದಮಂದಾರಭೂಜಂ ।
ಧರೆಯೊಳ್ ತಾಂ ಪೆಂಪುವೆತ್ತಂ ಸುಲಲಿತಕವಿತಾಕಲ್ಪವಲ್ಲೀವಸಂತಂ ॥

ಬೆಱಗಂ ಪತ್ತಿಸಿ ಬೇಱೆದೊಂದು ಪದವಿನ್ಯಾಸಂ ಸಮಾಸಂ ಬಲಂ ।
ಮುಱುಕಂ ಪೆತ್ತುದೆನಲ್ಕಲಂಕೃತಿಗಳಿಂ ತಳ್ಪೊಯ್ದು ಚಿತ್ರಾರ್ಥದೊಳ್ ॥
ಮೆಱೆದಿಂಪಂ ಪಡೆಯಲ್ಕೆ ಪೇೞ್ವೊಡೆ ವಲಂ ನಾಗಂ ಕಲಾವಲ್ಲಭಂ ।
ನೆಪೆ ಬಲ್ಲಂ ಬಿಡು ಗರ್ವಮಂ ಕುಳಕಮಂ ಸತ್ಕಾವ್ಯಬಂಧಂಗಳಂ ॥

ತವರಾಜದ ಸಿರಿಯಂತಿರೆ । ಸವಿಯಂ ಸಾಲಿಡುವುದುಖಿಳಬುಧತತಿಗೆಲ್ಲಂ ॥
ಕಿವಿಯೊಳ್ ನಾಗೇಂದ್ರನ ನಿಜ । ಕವಿತೆಯು ಕನ್ನಡದ ನುಡಿಯ ಬೆಡಗಿನ ಗಡಣಂ ॥

ಇವನ ಗ್ರಂಥ—

ಪುಣ್ಯಾಸ್ರವ.

ಇದು ಚಂಪೂಗ್ರಂಥ; 12 ಅಧಿಕಾರಗಳಾಗಿ ಭಾಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ 52 ಕಥೆಗಳಿವೆ. ಸಗರದ ನಗರದವರಿಗೋಸ್ಕರ ತನ್ನ ಗುರು ಅನಂತವೀರ್ಯನ ಆಜ್ಞಾನುಸಾರವಾಗಿ ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆವಂತೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಪೂಜೆ, ಗುರೂಪಾಸ್ತಿ, ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯ, ಸಂಯಮ, ದಾನ, ತಪಸ್ಸು ಎಂಬ ಸಾಗಾರಧರ್ಮವನ್ನು—ಅಥವಾ ಗೃಹಸ್ಥಧರ್ಮವನ್ನು—ವಿವರಿಸಿ "ಅಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದಱಿ ನೆಗೞ್ತೆಯೊಳೋರೊರ್ವರ್ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿವಡೆದು ಸ್ವರ್ಗಾಪವರ್ಗಂಗಳನೆಯ್ದಿದ ಪುರಾಣಪುರುಷರ ಕಥೆಗಳಂ" ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ.

ಗ್ರಂಥಾವತಾರದಲ್ಲಿ ಜಿನೇಂದ್ರನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಬಳಿಕ ಸಿದ್ಧಾದಿಗಳು, ಪಂಚಪರಮೇಷ್ಠಿಗಳು, ಸರಸ್ವತಿ, ಇವರನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ ಅನಂತರ ವೀರಸೇನನಿಂದ ಅನಂತವೀರ್ಯವ್ರತಿಯ ವರೆಗೆ[1] ಗುರುಗಳನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಅಧಿಕಾರಗಳ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ—

ಇದು ದಿವಿಜರಾಜರಾಜಿತಕಿರೀಟತಟಘಟಿತ ನೂತ್ನರತ್ನಪ್ರತಾನಮರೀಚಿಮಂಜರೀರಂಜಿತ ಭಗವದರ್ಹತ್ಪರಮೇಶ್ವರಪಾದಾರವಿಂದಾಮಂದಮಕರಂದಮಧುಕರಾಯಮಾನ ಶ್ರೀಮದನಂತವೀರ್ಯಮುನೀಂದ್ರ ಪದನಖಮಯೂಖಲೇಖಾಲಲಾಮಂ ಭಾರತೀಭಾಳನೇತ್ರನುಭಯಕವಿತಾವಿಳಾಸಂ ಶ್ರೀಮನ್ನಾಗಿರಾಜವಿರಚಿತಮಪ್ಪ ಪುಣ್ಯಾಸ್ರವದೊಳ್

ಎಂಬ ಗದ್ಯವಿದೆ.

ಇದರಿಂದ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ:—

1 ವೀರಸೇನ, ಜಿನಸೇನ, ಸಿಂಹಣಂದಿ, ವೃದ್ಧಗೃಧ್ರಪಿಂಛಾಚಾರ್ಯ, ಕುಂಡಕುಂದಾಚಾರ್ಯ, ಗುಣಭದ್ರ, ಪೂಜ್ಯಪಾದ, ಸಮಂತಭದ್ರ, ಅಕಳಂಕಮುನಿ, ಸೇನಗಣಾಗ್ರಣಿ ಕುಮಾರಸೇನವ್ರತಿ, ಧರಸೇನದೇವ, ಅನಂತವೀರ್ಯವ್ರತಿ.

ದುಷ್ಕವಿದೂಷಣ.

ಕುದಿದೆಡೆಯಾಡಿ ನೋಡಿ ಪದನೊಂದೆರಡಂ ಸರಗೊಂದು ಮೇಲುಗಾ ।
ಣದೆ ಬೞಿಕಂ ಮನಂಬಱಿದು ಜಾನಿಸಿ ಚಿಂತಿಸಿ ಗೂಡುಗೊಂಡುಮಾ ॥
ಗದೆ ಮಲೆಯುಲ್ಲಿ ಕೇದಗೆಯನೇಱಿದ ಕೋಡಗದಂತೆ ಹಾಸ್ಯಸಂ ।
ಪದಕೆಡೆಯಪ್ಪ ದುಷ್ಕವಿಗಳಿಲ್ಲದೊಡೇನಿಳೆ ಶೂನ್ಯಮಪ್ಪುದೇ ॥

ವಸಂತ.

ಮಾಗಿಯನೊಕ್ಕಲಿಕ್ಕಿ ಮಕರಧ್ವಜನಾಜ್ಞೆಯನಾಂತು ನೆತ್ತಿಯೊಳ್ ।
ಕೋಗಿಲೆಗಿತ್ತು ನಾಲಗೆಯ ಸಂಪದಮಂ ಮದವನ್ಮದಾಳಿಗಳ್ ॥
ರಾಗಿಸೆ ಬಳ್ಳಿಮಾವುಗಳ ಕಾವಣದೊಳ್ ನೆಲೆವೀಡುವಿಟ್ಟು ಚೈ ।
ತ್ರಾಗಮ ಮೊಪ್ಪಿದತ್ತು ವಿರಹಿಪ್ರಕರಂ ನಡುಗುತ್ತುಮಿರ್ಪಿನಂ ॥

ಕಾಡು.

ವಿಕಸಿತಪುಷ್ಪವಂತರಳಿ ಕನ್ನಡಿಗರ್ ಕರೆವಂತೆ ಬನ್ನಿ ಬಂ ।
ಧಕಿಯರ ನಾಮದಂತೊಗೆದ ಪಾದರಿ ರೋಗಿಗಳಂತೆ ತಾಳೆ ಮಾ ॥
ವಕನ ಶರೀರವಂತರುಳಿ ಸುಂಕಿಗನಂತಿರೆ ಚೆಲ್ಲ. . ।
. . ನ ವಿಯೋಗದಂತೊಗೆದ ಬೊಬ್ಬುಲಿ ಪರ್ವಿದಡವ್ಯಮೊಪ್ಪುಗುಂ ॥

ರಾಜ್ಯ.

ಇಱಿಹಂ ಪಾಯದೊಳುಷ್ಣ ವಹ್ನಿ ಮುಖದೊಳ್ ಯುದ್ಧಂ ದಿಟಂ ಮಲ್ಲರೊಳ್ ।
ಮುಱಹಂ ಮಿಥ್ಯೆಯೊಳಾವಗಂ ನೆಗಟ್ಟಿಂ. ಶಂಕಾಕುಳಂ ಪುಲ್ಲೆಯೊಳ್ ॥
ತೊಱಿಹಂ ಕ್ಷೀಣಮದಂಗಳೊಳ್ ಬಡತನಂ ಸ್ತ್ರೀಮಧ್ಯದೊಳ್ ಕೀಲಗಂ ।
ದೆಱಕಂ ಗೋವಿನೊಳಲ್ಲದಿಲ್ಲ ಪಜಿತೇನಾರಯ್ಯೆ ಪಾ ರಾಜ್ಯದೊಳ್ ॥

ಮುದುಹಾರುವ.

ಮಿನಿಮಿನಿಗಣ್ ತೆಱಂಟುದಲೆ ಜೋಲ್ದಿಹ ಮೆಯ್ವೊಲಲ್ದಿ ಪೊಟ್ಟೆ ಮೂ ।
ಗಿನ ಪನಿ ಬಿರ್ದ ಪುರ್ವು ತೆರೆಗೊಂಡ ಮುಖಂ ನಡುಗುತ್ತುಮಿರ್ಪ ಕೈ ॥
ಕುನುಗಿದ ಬೆನ್ನು ಬೀಡೆವರಿದಿರ್ದ ಮಡಂ ಪೆರೆಗೊಂಡ ಕಾಲ್ಗಳಿಂ ।
ಮನಕೆ ವಿರಕ್ತಿಯಂ ಪಡೆದು ಮುಪ್ಪಿನ ಪಾರ್ವನದೊರ್ವನೊಪ್ಪಿದಂ ॥

ಸಂಸಾರ.

ಸುಡಲೀಸಂಸೃತಿಯೆಂಬುದು । ಕಡಲಿನ ತೆರೆ ಮುಗಿಲ ನೆರವಿ ಮಂಜಿನ ಪುಂಜಂ ॥
ಕುಡುಮಿಂಚಿನ ಸಿರಿ ಗಾಳಿಯ । ಸೊಡರ್ಗುಡಿ ಸುರಚಾಪದೆಸಕಮೆನೆ ನೆಚ್ಚುವರೇ ॥

ಎತ್ತು.

ಮೊನೆಮುಱಿದಿರ್ದ ಸೀಳ್ದ ಕೊನೆಗೊಂಬುಗಳಿಂ ಮಿಡಿಗೊಂಡ ಬಾಲದಿಂ ।
ಘನತರಮಾಗಿ ಜೋಲ್ವ ಗಳಕಂಬಳದಿಂ ತೆರೆಗೊಂಡ ಪುರ್ಬಿನಿಂ ॥

ತ್ರೋನೆನಿಃಕುಂ ಭಯಂಕರಮನಿತ್ತು ಕಣಂಕರಿಸುತ್ತೆ ಬಂದುದೀ ।
ಕನ ವೃಷಭೇಂದ್ರದಂತೆ ಮಲೆಯುತ್ತೆ ಮಹಾಬಳನೊಂದು ಕಾರ್ಶ್ವರಂ ॥

ಶಿವಕವಿದೇವ. ಸು. 1340.

ಈತನು ಆರಾಧ್ಯಶೈವಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ; ಬಸವಪುರಾಣವನ್ನು ಬರೆದ ಭೀಮಕವಿಯ (1369) ತಂದೆ. ಇವನನ್ನು ಭೀಮಕವಿ—ವಿಮಳಸದ್ಗುರುಸೇವೆಯಲಿ ಜಂಗಮಭಜನೆಯಲಿ ಲಿಂಗನಿಷ್ಠಾಸಮತೆಯಲಿ ತನುಮನಧನಂಗಳನಿತ್ತಭವಭಕ್ತಿಸಮಯವಾರ್ಧಿವಿವರ್ಧನೋಜ್ಜ್ವಲಹಿಮಗು—ಎಂದು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಕವಿಯೆಂದು ವಿಶೇಷಿಸಿ ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಇವನು ಏನಾದರೂ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದಿರಬೇಕು. ಆದರೆ ಇವನ ಗ್ರಂಥಗಳಾವುವೂ ನಮಗೆ ದೊರೆತಿಲ್ಲ.

ಬಸವಲಿಂಗನ (18 ನೆಯ ಶತಮಾನ) ಶರಣುಬಸವರಗಳೆಯಲ್ಲಿ ಬಾಲಚಂದ್ರನಗರದ ಒಬ್ಬ ಶಿವಕವಿ ವಸ್ತುಕರೂಪವಾದ ಒಂದು ಬಸವಪುರಾಣವನ್ನು ಬರೆದಂತೆ ಹೇಳಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಚೆನ್ನಬಸವಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಶಿವಕವಿ ಬಾಯಿಬಿದರೆಯಲ್ಲಿ ಸುರಿತಾಳನೊಡನೆ ವಾದಿಸಿದಂತೆ —[1] ಪರಶಿವಕವೀಶನಂ ನಾ ಬಾಯಿಬಿದರೆಯಲಿ । ಸುರಿತಾಳನೊಡನೆ ವಾದಿಸಿ ಸತ್ತ ಕುದುರೆಗಂ । ಹರಣಮಂ ಪಡೆದು ಸುರಿತಾಳನ ಮಗಂ ಸಾಯಲವನ ಪರಣವನು ಪಡೆವಂ—ಎಂಬ ಪದ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ. ಈ ಸುರಿತಾಳನು ಭಾಮಿನೀರಾಜ್ಯದ ತುರುಷ್ಕರಾಜನಾಗಿರಬೇಕು.

ಆದರೆ ಭೀಮಕವಿಯ ತಂದೆಗೆ ದೇವ ಎಂಬುದೇ ನಿಜವಾದ ಹೆಸರಾಗಿ ಶಿವಕವಿಯೆಂಬುದು ಬರಿಯ ವಿಶೇಷಣವಾಗಿ ಇದ್ದಂತೆ ತಿಳಿಯಬರುವುದರಿಂದ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಈ ಇಬ್ಬರು ಕವಿಗಳೂ ಬೇರೆ ಎಂದು ಹೇಳಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಯಶಶ್ಚಂದ್ರ, ಪುಷ್ಪದಂತ. ಸು. 1350.

ಕರ್ಣಾಟಕಕವಿಸ್ತವಾವಸರದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮನಾಥಪುರಾಣವನ್ನು ಬರೆದ ಮಧುರನೂ (ಸು. 1385), ಜೀವಂಧರಷಟ್ಪದಿಯನ್ನು ಬರೆದ ಭಾಸ್ಕರನೂ (1423) ಒಬ್ಬ ಯಶಶ್ಚಂದ್ರನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಮಧುರನು ಒಬ್ಬ ಪುಷ್ಪದಂತ ಕವಿಯನ್ನೂ ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಕವಿಗಳು ಆವ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆಯೋ ತಿಳಿಯದು. 1385 ರಲ್ಲಿದ್ದ ಮಧುರನು ಸ್ತುತಿಸುವುದರಿಂದ ಈ ಕವಿಗಳು ಅವನಿಗೆ

---

1 ಚೆನ್ನಬಸವಪುರಾಣ. p. 452, ಕಾಂಡ 5, ಸಂಧಿ 9, ಪದ್ಯ 72.

ಹಿಂದೆ ಇದ್ದುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಎಷ್ಟು ಹಿಂದೆ ಇದ್ದರೋ ತಿಳಿಯಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಸುಮಾರು 1350 ರಲ್ಲಿದ್ದಿರಬಹುದೆಂದು ಊಹಿಸುತ್ತೇವೆ.

ಕೇಶವವರ್ಣಿ. 1359.

ಈತನು **ಗೊಮ್ಮಟಸಾರ, ಅಮಿತಗತಿಶ್ರಾವಕಾಚಾರ**, ಇವುಗಳಿಗೆ ಕರ್ಣಾಟಕವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. **ದೇವಚಂದ್ರನು** (1838) ರಾಜಾವಳೀ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಈತನು ಸಾರತ್ರಯಕ್ಕೂ ಕನ್ನಡವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳನ್ನು ಬರೆದಿರುವಂತೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. **ಮಂಗರಾಜನು** I (ಸು. 1360) ಈತನನ್ನು 'ಸಾರತ್ರಯವೇದಿ' ಎಂದು ಹೇಳುವುದರಿಂದಲೂ ಕವಿಯೂ ಸಾರತ್ರಯವೇದಿ ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದಲೂ ದೇವಚಂದ್ರನು ಹೇಳುವುದು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿರಬಹುದೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ.

ಈತನು ಜೈನಮತದವನು; ಅಭಯಸೂರಿಸಿದ್ಧಾಂತಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಶಿಷ್ಯನು. **ಗೊಮ್ಮಟಸಾರದ ಕರ್ಣಾಟಕವೃತ್ತಿಯನ್ನು** ಧರ್ಮಭೂಷಣಭಟ್ಟಾರಕರ ಆಜ್ಞೆಯಿಂದ — ಶಕವರ್ಷ 1281 ರಲ್ಲಿ — ಎಂದರೆ ಕ್ರಿಸ್ತಾಬ್ದ 1359 ರಲ್ಲಿ ಪೂರೈಸಿದಂತೆ ಈ ಪದ್ಯಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ:—

ಪೋದಿರ್ಗಧೂರ್ತಜನೋಪಸರ್ಗಮನಿಶಂ ಬೆಂಬತ್ತಿ ಬೆಂಬೀಳದಾ ।
ನೋಡಿರ್ದಂ ಗೊಮ್ಮಟಸಾರವೃತ್ತಿಯನಿದಂ ಕರ್ಣಾಟವಾಕ್ಯಂಗಳಿಂ ॥
ಪ್ರಾಣುತರ್ ಧೀಧನರುಂ ಬಹುಶ್ರುತರಿದಂ ತಿರ್ದಿಂ ಬುಧರ್ ಧರ್ಮಭೂ ।
ಷಣಭಟ್ಟಾರಕದೇವರಾಜ್ಞೆಯಿನಿದಂ ಸಂಪೂರ್ಣಮುಂ ಮಾಡಿದೆಂ ॥
ನೆರೆದು ಶಕಾಬ್ದಮಿಂದುವಸುನೇತ್ರಶಶಿಪ್ರಮಿತಂಗಳಾಗಿ ಸಂ ।
ದಿರುತಿರೆಯುಂ ವಿಕಾರಿವರವತ್ಸರಚೈತ್ರವಿಶುದ್ಧಪಕ್ಷಭಾ ॥
ಸುರತರಪಂಚಮೀದಿವಸದಂದಿದು ಗೊಮ್ಮಟಸಾರವೃತ್ತಿಭಾ ।
ಸ್ಕರನೊಗೆದಂ ವಿನೇಯಜನಹೃತ್ಸರಸೀಜಮನುಳ್ಳಲರ್ಚುತುಂ ॥

ಈ ಗೊಮ್ಮಟಸಾರವು ಜೀವಕಾಂಡ, ಕರ್ಮಕಾಂಡ ಎಂದು ಎರಡು ಭಾಗವಾಗಿದೆ. ವೃತ್ತಿಯ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಗದ್ಯವಿದೆ:—

ಇಂತು ಭಗವದರ್ಹತ್ಪರಮೇಶ್ವರಚಾರುಚರಣಾರವಿಂದದ್ವಂದ್ವವಂದನಾನಂದಿತಪುಣ್ಯಪುಂಜಾಯಮಾನ ಶ್ರೀಮದ್ರಾಜರಾಯಗುರುಮಂಡಲಾಚಾರ್ಯ ಮಹಾವಾದವಾದೀಶ್ವರ ರಾಯವಾದಿಪಿತಾಮಹ ಸಕಲವಿದ್ವಜ್ಜನಚಕ್ರವರ್ತಿ ಶ್ರೀಮದಭಯಸೂರಿಸಿದ್ಧಾಂತ

ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಶ್ರೀಪಾದಪಂಕಜ ರಜೋರಂಜಿತಲಲಾಟಪಟ್ಟಂ ಶ್ರೀ ಕೇಶವವಿರಚಿತ ಗೊಮ್ಮಟಸಾರಕರ್ಣಾಟಕವೃತ್ತಿ ಜೀವತತ್ವಪ್ರದೀಪಿಕೆಯೊಳ್.

ಅಮಿತಗತಿಶ್ರಾವಕಾಚಾರಕರ್ಣಾಟಕವೃತ್ತಿ 15 ಪರಿಚ್ಛೇದಗಳಾಗಿ ಭಾಗಿಸಿದೆ. ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ —

ಇಂತು ಪರಮಜಿನಸಮಯಸಿದ್ಧಾಂತಪೀಯೂಷಾರ್ಣವವರ್ಧಿಪೂರ್ಣಕುಮುದಬಾಂಧವ ಶ್ರೀಮದಭಯಸೂರಿಸಿದ್ಧಾಂತಚಕ್ರವರ್ತಿ ಶ್ರೀಪಾದಪದ್ಮಾರಾಧಕನಪ್ಪ ಸಾರತ್ರಯವೇದಿಕೇಶಣ್ಣವಿರಚಿತಾಮಿತಗತಿಶ್ರಾವಕಾಚಾರವೃತ್ತಿಯೊಳ್

ಎಂಬ ಗದ್ಯವಿದೆ.

ಮಂಗರಾಜ.

ವಿಚಾರಂ.

ಈ ಹೆಸರಿನವರು ಮೂವರು ಕವಿಗಳಿದ್ದಂತೆ ತಿಳಿಯಬರುತ್ತದೆ. ಮೊದಲನೆಯವನು ಖಗೇಂದ್ರಮಣಿದರ್ಪಣವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಇವನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಈಚೆಯಿದ್ದವನಾದುದರಿಂದ ಅಭಿನವಮಂಗರಾಜ ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡ ಎರಡನೆಯವನು ಮಂಗರಾಜನಿಘಂಟು ಅಥವಾ ಅಭಿನವನಿಘಂಟು ಎಂಬ ಕೋಶವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಮೂರನೆಯವನು ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಕೌಮುದಿ, ಜಯಕುಮಾರಷಟ್ಪದಿ, ನೇಮಿಜಿನೇಶಸಂಗತಿ, ಪಾಕಶಾಸ್ತ್ರ, ಪ್ರಭಂಜನಚರಿತೆ, ಶ್ರೀಪಾಲಚರಿತೆ, ಮೊದಲಾದ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ.

ಮೊದಲನೆಯವನು ಹೊಯ್ಸಳದೇಶದ ದೇವಳ್ಳಿಗೆಯನಾಡಿನಲ್ಲಿಯ ಮುಗಳಿಯಪುರದ ಅಧಿಪನೆಂದೂ ಪೂಜ್ಯಪಾದನ ಶಿಷ್ಯನೆಂದೂ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. "ಧರೆಗನುರಾಗಮಂ ಹರಿಹರಕ್ಷಿತಿಪಂ ಕುಡುತಿರ್ಪನೊಲ್ಮೆಯಿಂ" ಎಂದು ಹೇಳುವುದರಿಂದ ಈತನು ವಿಜಯನಗರದ ಹರಿಹರರಾಜನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಂತೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

ಎರಡನೆಯವನು ಕಮ್ಮೆಕುಲದ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಗೋತ್ರದ ರೇಮ್ಮಾರ್ಯರಾಮರಸರ ಮಗನು. ಶಶಿಪುರದ ಸೋಮೇಶ್ವರನ ವರಪ್ರಸಾದದಿಂದ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದಂತೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ತನ್ನ ನಿಘಂಟುವನ್ನು ಶಕ 1320 ರಲ್ಲಿ—ಎಂದರೆ ಕ್ರಿಸ್ತಾಬ್ದ 1398 ರಲ್ಲಿ—ಬರೆದಂತೆ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ.

ಮೂರನೆಯವನು ಹೊಯ್ಸಳದೇಶದ ಹೊಸವೃತ್ತಿಯ ನಾಡಲ್ಲಿರುವ ಕಲ್ಲಹಳ್ಳಿಯ ಅಧಿಪನೆಂದೂ ಮಹಾಮಂಡಲೇಶ್ವರಚಂಗಾಳ್ವಭೂಮಿಪಾಲನ ಸಚಿವರ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವನೆಂದೂ ಕಲ್ಲಹಳ್ಳಿಯ ಪ್ರಭುವಾದ ವಿಜಯೇಂದ್ರನ ಮಗನೆಂದೂ ತನ್ನ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಕೌಮುದಿಯೆಂಬ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಶಕ 1431 ರಲ್ಲಿ—ಎಂದರೆ ಕ್ರಿಸ್ತಾಬ್ದ 1509 ರಲ್ಲಿ—ಬರೆದಂತೆ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ.

ಅಲ್ಲದೆ 1433 ರಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಶ್ರ. ಬೆ. 108 ನೆಯ ಶಾಸನವನ್ನು ಒಬ್ಬ ಮಂಗರಾಜನು ಸಂಸ್ಕೃತಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆದಂತೆ ಆ ಶಾಸನದ ಅಂತ್ಯಭಾಗದ ಪದ್ಯದಿಂದ 1 ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಈತನೂ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದ್ದರೂ ಇರಬಹುದು.

ಮಂಗರಾಜ I. ಸು. 1360.

ಈತನು ಖಗೇಂದ್ರಮಣಿದರ್ಪಣವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ.

ಈತನು ಜೈನಮತದವನು; ಹೊಯ್ಸಳರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿಯ ದೇವಳಿಗೆಯೆಂಬ ನಾಡಿನ ಮುಖ್ಯಪಟ್ಟಣವಾದ ಮುಗುಳಿಯಪುರದ ವಿಭು. ಇವನ ಗುರು ಪೂಜ್ಯಪಾದಮುನಿ. ಇವನ ಹೆಂಡತಿ ಕಾಮಲತೆ. ಇವನಿಗೆ ಮೂವರು ಪುತ್ರರಿದ್ದಂತೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

ಈತನು—ಧರೆಗನುರಾಗವಂ ಹರಿಹರಕ್ಷಿತಿಪಂ ಕುಡುತಿರ್ಪನೊಲ್ಮೆಯಿಂ— ಎಂಬುದರಿಂದ ವಿಜಯನಗರದ ರಾಜನಾದ ಹರಿಹರನ (1336—1350) ಕಾಲದಲ್ಲಿದ್ದಂತೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಸಾರತ್ರಯವೇದಿಯಾದ ಕೇಶವವರ್ಯನನ್ನು (1359) ಸ್ಮರಿಸುವುದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಸಮಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಸ್ವಲ್ಪ ಈಚೆಯೋ ಇದ್ದಿರಬಹುದು. ಸುಮಾರು 1360 ರಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿರಬಹುದೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. 2

ಈತನಿಗೆ ಸುಲಲಿತಕವಿಪಿಕವಸಂತ, ವಿಭುವಂಶಲಲಾಮ, ಕವಿಜನೈಕಮಿತ್ರ, ಅಗಣಿತಗುಣನಿಳಯ, ಅಖಿಳವಿದ್ಯಾಜಲನಿಧಿ, ಪಂಚಗುರುಪದಾಂಬುಜಭೃಂಗ, ಎಂಬ ಬಿರುದುಗಳಿದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಮನೋಹರಚರಿತ, ಕವಿಪದ್ಮಭಾಸ್ಕರ, ಸುಜನವರೇಣ್ಯ, ಬುಧಮಿತ್ರ, ಗುಣಗಣನಿಳಯ, ಅತಿಹಿತವಚನ, ಅಹಿಮದಗರುಡ, ಸಾಹಿತ್ಯವೈದ್ಯವಿದ್ಯಾಂಬುನಿಧಿ, ವಿದಗ್ಧಾಭರಣ, ಭಿಷಗ್ವರತಿಲಕ, ಸಕಲಸುಜನಸೇವ್ಯ, ವಿದಗ್ಧಚೂಡಾರತ್ನ, ವಿವೇಕಚೂಡಾರತ್ನ, ಮೊದಲಾದ ಸಂಬೋಧನೆಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಅವನ್ನು ಸಂಬೋಧಿಸಿ ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಹೇಳಿರಬಹುದೋ ತಿಳಿವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಇವನ ಬಿರುದುಗಳಿಂದಲೂ ಕವಿಗಳು ಸ್ವಕೃತಪದ್ಯಗಳ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಹೆಸರುಬಿರುದುಗಳನ್ನು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿರುವುದರಿಂದಲೂ ಈ ಸಂಬೋಧನೆಗಳು ಕವಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸಬಹುದೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ.

---

1 ಪ್ರಬಂಧಧ್ವನಿಸಂಬಂಧಾ ಸದ್ಯಾಗೋತ್ಪಾದನಕ್ಷಮಾ । ಮಂಗರಾಜಕವೇರ್ವಾಣೀ ವಾಣೀವೀಣಾಯತೇ ತರಾಂ ॥

2 ಶ್ರ. ಬೆ. 82 ನೆಯ ಶಾಸನವಲ್ಲಿ (1362) ಒಬ್ಬ ಮಂಗಪಪಂಡಿತನಾಥನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದೆ. ಅವನು ಬೇರೆ ಮನುಷ್ಯನೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ.

ತನ್ನ ಗುಣಾದಿಗಳನ್ನು ಈ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ:—

ಶ್ರೀಜಿನಪಾದಪದ್ಮಮಧುಪಂ ಪರಮಾತ್ಮವಿಲೀನಚೇತನಂ ।
ಭೋಜವಳೇಕ್ಷಣಂ ಪರಮಲಕ್ಷಣಲಕ್ಷಿತದಿವ್ಯದೇಹದಿಂ ॥
ರಾಜಸಮಾನನಿಂದ್ರವರವೈಭವಸಜ್ಜನಪಾರಿಜಾತನಂ ।
ದೀಜಗವತ್ತಿಯಿಂದೆ ಮಿಗೆ ಬಣ್ಣಿಸುಗುಂ ವಿಭುಮಂಗರಾಜನಂ ॥

ಸುರುಚಿರವೃತ್ತರತ್ನಸದನಂ ಜನರಕ್ಷಣದಕ್ಷನಬ್ಧಿಮಂ ।
ದಿರೆಯ ಸುಜನ್ಮಭೂಮಿ ಪುರುಷೋತ್ತಮಸಂಗತನಾವಗಂ ಶುಭಾ ॥
ಕರವಿಲಸತ್ಸರಸ್ವತಿ ನಿರಂತರಮುಪ್ಪದಜೀದೆ ಸಿಂಧುಗಂ ।
ದೊರೆ ಮುಗುಳೀಪುರಪ್ರಭು ವಿದಗ್ಧಶಿಖಾಮಣಿ ಮಂಗಳೋತ್ತಮಂ ॥

ಇವನ ಗ್ರಂಥ:—

ಖಗೇಂದ್ರಮಣಿದರ್ಪಣ.

ಇದು ಕಂದವೃತ್ತರೂಪವಾದ ವಿಷವೈದ್ಯಗ್ರಂಥ; 16 ಅಧಿಕಾರಗಳಾಗಿ ಭಾಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ವಿದ್ವದ್ಗೋಷ್ಠಿಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಒಂದು ದಿವಸ ಕನ್ನಡದಿಂ ಸಮಸ್ತಜನಗೋಚರಮಪ್ಪವೊಲಣ್ಣ ಪೇಳ್ವುದು ನೀಂ ಸಮಗೆಂದು ಭವ್ಯರೊಸೆದೆಚ್ಚಿರೊಳಾ ಬೆಸಗೊಳೆ ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದೆನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ವೈದ್ಯಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವನ್ನೂ ಭೇಷಜವು ಮೋಕ್ಷಸಾಧನವೆಂಬಂಶವನ್ನೂ ಈ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ:—

ಮರನಂ ಗಾಳಿಯ ದೂಳಿಯುಂ ರಜನಿಯುಂ ನೀರಾಟಮುಂ ಬೇಟಮುಂ ।
ಸುರೆಯುಂ ಸೂಳೆಯುರಂ ವಿಟಾಟವಿಕರಂ ಕೊಂಡಾಡಿ ಬೆಂಡಾಗದೀ ॥
ಧರೆಯೊಳ್ ಸರ್ವಜನೋಪಕಾರಮೆನಲೀ ಮಂತ್ರೌಷಧಿವ್ರಾತಮುಂ ।
ನಿರುತಂ ಭಾವಿಸಿ ಪೇಳ್ದ ಮಾನವನೆ ತಾಂ ದೇವಂ ಧರಾಚಕ್ರದೊಳ್ ॥

ಎಂದಶೇಷಬುಧಜನೋಪಕಾರಾರ್ಥಂ ಸ್ಥಾವರಜಂಗಮಕೃತ್ರಿಮಪ್ರಭೃತಿ ನಾನಾವಿಷಾಪಹರಣಕಾರಣಮಪ್ಪ ಗ್ರಂಥಮಂ ಪೇಟಿಲೊಡರ್ಚಿದೆಂ.

ನರಗರುಜತೆ ಭೇಷಜದಿಂ । ದರುಜತೆಯಿಂ ದೇಹ ದೇಹದಿಂದಂ ಜ್ಞಾನಂ ॥
ಪರಮಜ್ಞಾನದೆ ಮೋಕ್ಷಂ । ದೊರೆಕೊಳ್ಗುಮದೆಂದು ಪೇಳ್ವೆನಿಂ ಭೇಷಜಮಂ ॥

ವೈದ್ಯಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದಿರುವ ಆರ್ಯರ ಹಲವು ಮತಗಳಲ್ಲಿ ತನಗೆ ತಿಳಿದಷ್ಟು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಬರೆದುದಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾವರವಿಷಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯ ಭಾಗವನ್ನು ಪೂಜ್ಯಪಾದನ ವೈದ್ಯಗ್ರಂಥದಿಂದ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿರುವಂತೆ ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—

ಪರಜಿನವಚನಾಂಭೋರಾಶಿಯೊಳ್ ತನ್ಮತಿಯಿಂ ।
ದರಸುಮಥನಜಾತಂ ವೈದ್ಯಶಾಸ್ತ್ರಾಮೃತಂ ತ ॥
ದ್ವರಮುನಿಪತಿಯಪ್ಪೀ ಪೂಜ್ಯಪಾದೋಕ್ತಿಯೊಳ್ ಸ್ಥಾ ।
ವರವಿಷಹರಮಂ ಸಂಕ್ಷೇಪದಿಂದೊಪ್ಪೆ ಪೇೞ್ದಂ ॥

ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾದ ವಿಷಯಗಳು ಕೆಳಗಣ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿವೆ:—

ಉರಗಮೃಗನಖಾಖು ವೃಶ್ಚಿಕ । ಸುರೆ ಕೀಟಕಮುಂ ಕುಧಾನ್ಯತಂಬುಲಕನಕಂ ॥
ನಿರುಪಮಿತಕೃತ್ರಿಮಂಗಳ್ । ಪರಿಕಿಪೊಡಿವು ದಶವಿಧಂ ವಿಷಂಗಳೆನಿಕ್ಕುಂ ।

ಇವಱೊಳ್,

ಸ್ಥಾವರಜಂಗಮಕೃತ್ರಿಮ । ಮಾವಾವ ವಿಷಕ್ಕೆ ತತ್ಪ್ರತೀಕಾರಮುಮಂ ॥
ಜೀವಹಿತಮಪ್ಪುದಂ ಪರಿ । ಭಾವಿಸಿ ಪೇೞ್ವೆಂ ಜಿನಾಗಮೋಕ್ತಕ್ರಮದಿಂ ॥

ಗ್ರಂಥಾವತಾರದಲ್ಲಿ ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಬಳಿಕ ಸಿದ್ಧಾದಿಗಳು, ಸರಸ್ವತಿ, ಪದ್ಮೆ, ಗಣಧರರು ಇವರನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ ಸಮಂತಭದ್ರನಿಂದ ಕೇಶವವರ್ಯನವರೆಗೆ[1] ಗುರುಗಳನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಆಶ್ವಾಸಗಳ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಗದ್ಯವಿದೆ—

ಇದು ಸಕಲವಿದಮಲಜಿನೇಂದ್ರೋಕ್ತಸಿದ್ಧಾಂತಪಯಃಪಯೋಧಿಪಾರಗಶ್ರೀಪೂಜ್ಯಪಾದಮುನೀಂದ್ರ ಚಾರುಚರಣಾರವಿಂದಗಂಧಗುಣಾನಂದಿತಮಾನಸಂ ಶ್ರೀಮದಖಿಳಕಳಾಗಮೋತ್ತುಂಗಮಂಗವಿಭುವಿರಚಿತಮಪ್ಪ ಖಗೇಂದ್ರಮಣಿದರ್ಪಣದೊಳ್.

ವಿಷಯವು ವೈದ್ಯವಾದರೂ ಪದ್ಯಗಳು ಲಲಿತವಾಗಿಯೂ ಧಾರಾಳವಾಗಿಯೂ ಇವೆ. ಬಂಧವನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಈತನು ಪ್ರೌಢಕವಿಯೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ. ಈತನ ಬಂಧದ ವಿಷಯವಾಗಿ ಈ ಪದ್ಯವು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ:—

ಪ್ರಾಸಂ ಪದಬಂಧಮನು । ಪ್ರಾಸಂ ಯಮಕಂ ರಸಾನುಭಾವಂ ಸಾದಾರ್ ॥
ದೇಸೀಯುಂ ಗೂಣಿಯುಮಂ । ಭಾಸುರದಿಂ ಮಂಗನುಸಿರ್ವ ಕವಿತೆಗೆ ಸಾಜಂ ॥

ಈ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಈತನು ಬೇರೆ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೂ ಬರೆದಿರಬಹುದೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ನಮಗೆ ಅವುಪೂ ದೊರೆತಿಲ್ಲ.

ಖಗೇಂದ್ರಮಣಿದರ್ಪಣದಿಂದ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮೊದಲಾದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಹೇಳುವ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ:—

1 ಸಮಂತಭದ್ರ, ಪೂಜ್ಯಪಾದ, ವೀರಸೇನ, ಕೊಂಡಕುಂದ, ಪೂಜ್ಯಪಾದ, ಭಾನುಕೀರ್ತಿ, ಮಲಧಾರಿಮುನಿ, ಸೋಮ, ಧರ್ಮಭೂಷಣ, ಸ್ವಗುರು ಪೂಜ್ಯಪಾದಮುನಿ, ಅಭಿನವಚಾರುಕೀರ್ತಿ, ಲಕ್ಷ್ಮೀಸೇನ, ಮಾಣಿಕ್ಯನಂದಿ, ಸಾರತ್ರಯವೇದಿ ಕೇಶವವರ್ಯ.

ಓಷಧಿಯ ಅವಯವದ ಗುಣಗಳ ತಾರತಮ್ಯ.

ಪ್ರಸವಕ್ಕೆ ಪತ್ರ ಪತ್ರ । ಕ್ಕೆಸೆವ ಫಲಂ ಫಲಕೆ ವಲ್ಲಿ ವಲ್ಲಿಗೆ ಪರ್ಣಂ ॥
ತಸದೃಶದ ಪರ್ಣ್ಗೆ ಬೇರ್ಗಳ್ । ವಿಶೇಷತರವೀರ್ಯವೃದ್ಧಿಯುಕ್ಕೆಂಟುಗುಣಂ ॥

ಸದ್ವೈದ್ಯ.

ಸ್ಥಿರತರಬುದ್ಧಿ ಭಾವಯುತನನ್ವಯಶುದ್ಧನನೂನಮೂರ್ತಿ ಸ ।
ತ್ಪುರುಷನನೂನವಾಕ್ಯನಮಲಾಂಗನಕುತ್ಸಿತಕರ್ಮನಾಗಳುಂ ॥
ಪರಹಿತವೃತ್ತನೊಳ್ಪಿದನುದಾರಗಭೀರಗುಣಾಢ್ಯನಪ್ಪವಂ ।
ಧರೆಗೆ ಭಿಷಗ್ವರಾಗ್ರಣಿಯೆನಿಪ್ಪನತಂದ್ರನವದ್ಯವರ್ಜಿತಂ ॥

ವಿಷದೋಷದ ಲಕ್ಷಣ.

ಅತಿಸಾರಂ ಮೂರ್ಛೆ ದಾಹಂ ಮತಿವಿಕಳತೆಯುಂ ಭ್ರಾಂತಿ ಹೃಚ್ಛೂಲೆ ತಾಪಂ ।
ಗತಸತ್ವಂ ನೇತ್ರಮಾಂದ್ಯಂ ಪ್ರಕೃತಿವಿಕೃತಿಯುಂ ಗದ್ಗದಧ್ವಾನಕಂಪಂ ॥
ಗತಿಭಂಗಂ ಶ್ವಾಸಕಾಸಂ ರುಧಿರವಮನಮುಂ ಸ್ವೇದಮತ್ಯಂತಖೇದಂ ।
ಧೃತಕೋಪಂ ತಾಮಿವೆಲ್ಲಂ ವಿಷಮತರಮೆನಿಪ್ಪಂಗಚಿಹ್ನಂಗಳಕ್ಕುಂ ॥

ಚಿಕಿತ್ಸೆ.

ವಮನೋಪವಾಸಮಂತ್ರ । ಕ್ರಮದಿಂ ಮಾಡಿಸಿ ಮಲಾಪಹರಣಮನಿಂಬಿಂ ॥
ಸಮನಿಸಿ ಬಳಿಕ್ಕಮವರ್ಗಂ । ಪು ಮಹಾಭೇಷಜಮನೀಯೆ ವಿಷಹರಮಕ್ಕುಂ ॥

ವಮನಪ್ರಯೋಗಾದಿ.

ಮದನಫಲಲೋಧ್ರಮೆಂಬಿವ । ನುದಕದೊಳಂ ಕುಡಿಯೆ ಕುಡುವುದಂತಲ್ಲದೊಡೀ ।
ವುದು ಬಚೆಯೊಳುಪ್ಪುಮಂ ಬೆರ । ಸದು ವಮನಮದಾಗೆ ಸರ್ವವಿಷಸಂಹರಣಂ ॥
ಉದಕದೊಳೆ ಬಿಳಿಯ ಬೇರಂ । ಪದನರಿದೀಯುಲ್ಕೆ ವಿಷಮನಟ್ಟಿಗಾವಮನಂ ॥
ಅದು ದೊರಕದಂದು ಚುಂಚಿನೊ। ಳೊದವಿದ ಬೀಜಪ್ಪುಮನರೆದು ಕೊಡುವುದು ಬೇಗಂ॥
ನೀರೊಳ್ ಮಱುಗಿಸಿ ಕೊಡು ಕಾ। ಟ್ಟೀರೆಯ ಬೇರಂ ಪಮಾಕ್ಷಿಕಂ ಸಘೃತಂ ಸಂ ।
ಹಾರಿಸುಗುಂ ವಮನಂ ವಿಷ । ದಾರುಣಿಮಂ ತತ್ಕ್ಷಣಂ ಭಿಷಗ್ವರಮತದಿಂ ॥
ಮರದಿಗುಡೆಗೂಡಿ ಕೊತ್ತುಂ । ಬರಿಯಿಂದಂ ಕಳೆವುದತ್ತೆ ಹಾಲಾಹಲಮಂ ॥
ನಿರುತಂ ಗುಡಕಾರ್ಪಾಸದ । ಸುರಸಂಗಳ್ ಕಾಳಕೂಟಮಂ ಸಂಹರಿಕುಂ ॥
ನೀರಿಂದೆ ಬಿಳಿಯಗುಂಜೆಯ । ಬೇರಂ ಬಚೆವೆರಸು ರಾಗದಿಂ ಕುಡಿಸಲೊಡಂ ॥
ದಾರುಣವಿಷದಗ್ಧಂ ಸಂ । ಸಾರದೆ ಪೆರ್ಚಿತ್ತೆಂ ವಿಷಾಪಹಾರಮದಕ್ಕುಂ ॥
ಜಂಬೀರಪುತ್ರಜೀವಿಯ । ನಿಂಬಿಂ ಕುಡಿಸಲ್ಲದಂದು ಹೆಸಱುವಿನ ಹೊಸಕ ॥
ಟ್ಟೆಂಬುದುಮಂ ಕುಡೆ ಜೇಷ್ಠಾ । ಳಂಬಕೊರೆದ ವಿಷಂಗಳಂ ವಲಂ ಸಂಹರಿಕುಂ ॥

ಹಲಸಿನ ಹಣ್ಣಿನ ವಿಷಮಂ । ತಿಲಜಂ ಮೇಣುಪ್ಪಿನೆಸರ ಮಾವಿನ ಕಾಯಂ ॥
ಘಳಿಲೆನೆ ಶುಂಠಿಯುಮೇಲೆಯು । ವಿಲಗಂ ಜಾಯಿಫಲ ಹಿಂಗು ತಕ್ರಂ ಕಳೆಗುಂ ॥
ಕೊಡಸಿಗೆಯ ರಸಂ ಮೇಣಸಂ । ಕುಡುವುದು ಮೇಣ್ ತಕ್ರನಾಗರಂಗಳನೊಲವಿಂ ॥
ಕುಡುವುದು ಬಾಳೆಯ ಪಣ್ಣಿಂ । ತೊಡರ್ದ ವಿಷಂ ಕೆಡುವುದಲ್ತೆ ಮರಿಚದೊಳ್ ವಿಷಂ ॥

ನಸುಗುನ್ನಿಯ ತಿನಿಸಿಂಗಂ । ಪಸುವಿನ ಘೃತಮಲ್ಲದಂದು ಭಸಿತಂ ಮೇಣ್ ನೀ ॥
ಲಿಸಮೇತಹಂಸಪಾದಿಯು । ಮೆಸೆವ ಸುಗಂಧಿಗಳ್ ಬಗೆಯೆ ನಿರ್ವಿಷಮಕ್ಕುಂ ॥

ನರುವಂಜಿನೆಲಾವರಿಕೆಯ । ತುರುಚೆಯ ಕರ್ಕಿಯುಂ ಜಲಾನ್ವಿತಂ ಪೂಸುಗೆ ಮೇಣ್ ॥
ಪರ್ಗುಂ ಪಂಕವಿಲೇಪದಿ । ನರಿ ನಸುಗುನ್ನಿಯ ವಿಷಂ ಭಿಷಗ್ವರತಿಲಕಾ ॥

ಏಲಕ್ಕಿ ಕಿರುಕುಸಾಲೆಯ । ದಲ್ಲದೊಡೆಳ್ಳೆಣ್ಣೆ ಮಯಣಯುತಮಾದುದರಿಂ ॥
ದಲ್ಲದೊಡೆ ಮಧುಕಘೃತದಿಂ । ನಿಲ್ಲವು ಭಲ್ಲಾತಕಾಖ್ಯದೊಂದಿದ ಪುಣ್ಗಳ್ ॥
ನೀರೊಳ್ ನೆಯ್ಯಂ ಪೊಯ್ದುಂ । ಜಾರಿಸಿ ತಳಿಗೆಯೊಳು ಬಿಪದೆ ಮೂಸೂರ್ಟ್ವಿರೆಗಂ ॥
ನೀರಿಂದೆ ತೊಳೆದು ಪೂಸೆ ನಿ । ವಾರಿಸುಗುಂ ಗೇರಪುಣ್ಣನಂತಾಕ್ಷಣದೊಳ್ ॥

ಆದರದಿಂದಳಲೆಯನು । ಷ್ಣೋದಕದಿಂ ಕಡೆದ ತಕ್ರದೊಳ್ ಬೆರಸಿಯದಂ ॥
ಬಾದೇಂ ಕುಡಿಸಲ್ ಮದ್ಯದೊ । ಳಾದ ಮದಂ ಕಿಡುಗುಮೆಂಬುದದು ಕೇವಳಮೇ ॥

ನೀರುಮನಾಕಂಠಾಂತಂ । ಪೂರಿಸಿದ ನರಂಗಮುಮರ್ದುವಳ್ಳಿಯ ಬೇರಂ ॥
ಜಾರಿಸಿ ಕಳಿಯಂ ಕುಡಿಸಲ್ । ವಾರಿ ಮರಲ್ದೊಡಲಿನಾನರಂ ಜೀವಿಸುಗುಂ ॥

ಕುಂಬಾರರ ತಿಗುರಿಯೊಳಿ । ಟ್ಟಂಬಿನೊಳಂ ತಿರುಪಿ ನೀರೊಳಬ್ದಿದರದೊಳಂ ॥
ತುಂಬಿದ ನೀರಂ ಕಳೆ ಬ । ಕಂ ಬಿಡದಗ್ನಿಯೊಳೆ ಕಾಸಿ ನಾಟ್ಟಿದು ಮರ್ದಂ ॥

ಪೂಸುವುದು ಭಸಿತಮಂ ತಾಂ । ಕಾಸುವುದು ಶರೀರಮಂ ಬೆಮರ್ವನ್ನೆಗಮುಪ ॥
ವಾಸಮಿರಿಸುವುದು ಹಿತಮು । ತ್ರಾಸಂ ನೀರ್ಗುಡಿದು ಬಸಿಜಬಾತನ ತನುವಂ ॥

ಕಲ್ಲುಗಳೊತ್ತಿ ಕಾಲೊಳುಡೆ ನೊಂದೊಡೆ ಬಾತು ಸಿಗುರ್ಗಳಿಂದೆ ನೋ ।
ವುಳ್ಳೊಡೆ ಭಾನುದುಗ್ಧಮನೆ ಪೊಯ್ದು ಕರಂ ಸೊಗಸಪ್ಪ ಮಾಷ್ಠೆಯಿಂ ॥
ಮೆಲ್ಲನೆ ಮೆಟ್ಟೆ ಕಾಯ್ದಲೆಯನಾಗಳೆ ಮಾಣ್ಗುಮದರ್ಕೆ ಬಾವಿನಿಂ ।
ಮುಳ್ಳುಸಿಗುರ್ಗಳುಂ ಪೊಣಗಮುಚ್ಚಳಿಕುಂ ವಿಭುಮುಂಗನುಕ್ತಿಯಿಂ ॥

ಅಭಿನವಶ್ರುತಮುನಿ. ಸು. 1365.

ಈತನು ಮಲ್ಲಿಷೇಣರಚಿತವಾದ ಸಜ್ಜನಚಿತ್ತವಲ್ಲಭಕ್ಕೆ ಕರ್ಣಾಟಕವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ಬರೆದಂತೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಮದರಾಸಿನಲ್ಲಿರುವ ಈ ಗ್ರಂಥದ ಒಂದು ಪ್ರತಿಯ

ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ — ಕರ್ಣಾಟಕವ್ಯಾಖ್ಯಾ — ಚಂದ್ರಕೀರ್ತಿಯಮಿನಶ್ಶಿಷ್ಯೇಣ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮನಾ — ಎಂದು ಒಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಅಭಿನವಶ್ರುತಮುನಿನಾಕೃತಾ ಎಂದು ಮತ್ತೊಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಹೇಳಿದೆ. ಆ ಪ್ರತಿ ಶಕ 1439 ರಲ್ಲಿ ಬರೆದುದು. ಶ್ರವಣಬೆಳ್ಗೊಳದ 105 ನೆಯ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ (1398) ಒಬ್ಬ ಅಭಿನವಶ್ರುತಮುನಿಯನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸಿದೆ. ಈತನೇ ಕವಿಯಾಗಿರಬಹುದು. ಮೇಲಣ ಶಾಸನವು ಹುಟ್ಟಿದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸುಮಾರು ಒಂದೆರಡು ತಲೆ ಹಿಂದೆ ಈತನು ಇದ್ದ ಹಾಗೆ ಊಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಿರುವುದರಿಂದ ಈತನು ಸುಮಾರು 1365 ರಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿರಬಹುದೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ.

ಭೀಮಕವಿ. 1369.

ಈತನು **ಬಸವಪುರಾಣವನ್ನೂ ಭೀಮಕವೀಶ್ವರರಗಳೆಯೆಂಬ** ಗ್ರಂಥವನ್ನೂ ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಈತನು ಆರಾಧ್ಯಬ್ರಾಹ್ಮಣನು. ಇವನ ತಂದೆ ಶಿವಕವಿದೇವ. ತಾನು ಉಭಯಕವಿತ್ವಸಮರ್ಥನು ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಬಸವಪುರಾಣವನ್ನು 'ಉಡುದೇವನಿಧಿನಯನೇಂದು'ಸಂಖ್ಯಾತವಾದ ಸೌಮ್ಯವರ್ಷದಲ್ಲಿ (ಶಕ 1291 ರಲ್ಲಿ) — ಎಂದರೆ ಕ್ರಿಸ್ತಾಬ್ದ 1369 ರಲ್ಲಿ ಮುಗಿಸಿದಂತೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.

ಕೊಂಡಗೂಳಿಯಕೇಶಿ ಸಿರಿಪಂಡಿತ, ಶಿವಲಿಂಕಮಂಚಣಪಂಡಿತ, ಗುರುಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಪಂಡಿತ, ಇವರುಗಳಿತ್ತುದ್ದಂಡಮತಿಯಿಂದ ಬಸವದಂಡನಾಥನ ಕೃತಿಯನ್ನು ಬರೆವೆನು ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಪೂರ್ವಕವಿಗಳಲ್ಲಿ — **ಹರೀಶ್ವರರಾಘವಾಂಕರನ್ನು** ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾನೆ :—

ಸರಸಮೃದುಮಧುರೋಪಮೆಗಳಂ । ಕುರಿಸೆ ವಸ್ತುಕವರ್ಣಕಂಗಳ ।
ನೆರಪಿ ಹರನಂ ಹರಗಣಂಗಳನೈದೆ ಕೀರ್ತಿಸಿದ ॥
ಧರೆಗುಭಯಕವಿಶರಭಭೇರುಂ । ಡರಸುಕವಿ ಹರಿಬ್ರುಧವರನ ತ ।
ದ್ವರಸುತನ ರಾಘವನ ಕೃಪೆಯಿಂ ರಚಿಸುವೆಂ ಕೃತಿಯಾ ॥

ಈತನನ್ನು **ಪದ್ಮಣಾಂಕ** (ಸು. 1385), **ವಿರೂಪಾಕ್ಷಪಂಡಿತ** (1585), **ಷಡಕ್ಷರಿ** (1657) ಮೊದಲಾದ ವೀರಶೈವಕವಿಗಳು ಹೊಗಳಿದ್ದಾರೆ.

ತನ್ನ ಕವಿತೆಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ :—

ವೈರಿಪದವಪಶಬ್ದವಚನವು । ತ್ಕಾರಮಧಮೋಪಮೆ ವಿಯತಿ ಪದ ।
ಪೂರಕಂ ದುಸ್ಸಂಧಿಯನಿಬದ್ಧಂ ವಿರುದ್ಧಾರ್ಥ ॥
ನೀರಸಂ ಶೈಥಿಲ್ಯವರ್ಣಂ । ಕಾರಕವಿರಹಿತಂ ಕ್ರಿಯೊಳಂ ।
ಕಾರಹೀನವೆನಿಪ್ಪ ಪೊಳ್ಳಂ ತೂಜಿ ಕಳೆದಿಂತು ॥

ಸರಸಮೃದುತರಯಮಕಗಮಕವಿ । ಸರಸಮಾಸಪ್ರಾಸದೇಶೀ ।
ಸರಣಿಶಬ್ದಾರ್ಥೋಕ್ತಿಸಮಾಚಾತುರ್ಯಮಾಧುರ್ಯಂ ॥
ಸರಳಪದಶಯ್ಯಾದೃಢಪ್ರಾ । ಕರಣಯುತಲಾಲಿತ್ಯನಿಯಮಾ ।
ಕ್ಷರಸಲಕ್ಷಣಭಾವಮಾಗಿರೆ ರಚಿಸುವೆಂ ಕೃತಿಯಾ ॥

ಇವನ ಗ್ರಂಥ:—

ಬಸವಪುರಾಣ.

ಇದು ಭಾಮಿನೀಷಟ್ಪದಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ 8 ಆಶ್ವಾಸ 61 ಸಂಧಿ 3621 ಪದ್ಯಗಳಿವೆ.[1] ಇದರಲ್ಲಿ ಬಸವನ ಚರಿತ್ರವೂ ಅವನು ಮಾಡಿದ ಪವಾಡಗಳೂ ಹೇಳಿವೆ. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಶಿವಭಕ್ತರ ಕಥೆಗಳೂ ಹೇಳಿವೆ. "ಬಡಮತಿಯಾದ ನಾನು ಬಸವ ಪುರಾಣವನ್ನು ಹೇಗೆ ರಚಿಸಲಿ" ಎಂದು ಕವಿ ಶಿವಯೋಗನಿದ್ರಾಮುದ್ರಿತದೊಳಿರಲು ಪಾಲ್ಕುರಿಕೆ ಸೋಮೇಶನೂ ಅನಘದೇವಾರ್ಯನೂ ಕನಸಿನೊಳು ಬಂದು "ನಾವು ನಿನ್ನಾತ್ಮದೊಳಗಿದ್ದು ಬಸವಕಥೆಯನ್ನು ವಿರಚಿಸುವೆವು. ಬರೆದುಕೊಳ್" ಎನ್ನಲು ಅವರಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ಶಿರಸಾವಹಿಸಿ ಮತಿವೆತ್ತು—ಅಸಮಲಿಂಗೈಕ್ಯಾನುಭಾವಪ್ರಸರಮತಿಕವಿ ಸೋಮನಾಥಂ ತೆಲುಗಿನೊಸರೆ ಮುನ್ನುಸಿದುದನದನೆ ಕನ್ನಡಿಸಿ ಪೇಳ್ದೆಂ—ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.

ಗ್ರಂಥಾವತಾರದಲ್ಲಿ ಬಸವನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿ ಬಳಿಕ ಸಿದ್ಧವಟಧಾಮನಾದ ಈಶ್ವರನನ್ನು ಹೊಗಳಿದ್ದಾನೆ.

ಆಶ್ವಾಸಗಳ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಪದ್ಯವಿದೆ:—

ಇದು ಸಕಳಮಾಹೇಶ್ವರಾಮಳ । ಪದಪಯೋಜಪರಾಗಮುದಷ ।
ಟ್ಪದಯೆನಿಪ ಪಾಲ್ಕುರಿಕೆಸೋಮೇಶ್ವರನ ಕಾರುಣ್ಯಾ ॥
ಒದಗಿದಖಿಳಕಳಾಪ್ರಪೂರಿತ । ಹೃದಯಭೀಮಕವಿಪ್ರಣೀತಾ ।
ಭ್ಯುದಯಬಸವಪುರಾಣಕಥೆಯೊಳ್‌...॥

---

1. ಗುರುರಾಜಚಾರಿತ್ರದ (೧೭ ನೆಯ ಶತಮಾನ) ಒಂದು ಪ್ರತಿಯ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ಸೇರದ ಮೊದಲು ಓಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಸವಪುರಾಣದ ವಿಷಯವಾಗಿ ಹೀಗೆ ಬರೆದಿದೆ:—ಬಸವಪುರಾಣದ ಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿ ಷಟ್ಪದಂಗಳು ಸೂತ್ರತಪ್ಪಿ ಹಿಂಚುಮುಂಚಾಗಿಯೂ ಪೂರ್ವಾರ್ಧಾಪರಾರ್ಧಗಳು ಹಿಂಚುಮುಂಚಾಗಿಯೂ ಕಥೆಯೂ ಕಾಂಡಗಳೂ ಹಿಂಚುಮುಂಚಾಗಿಯೂ ಇವೆ. ಕಾಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದ ನಾಂದಿಯೇ ಪುನರಪಿ ಬಂದಿವೆ. ಕೆಲವು ಪದಗಳು ಹೆಚ್ಚಿಗೆ. ಅಂತು ಕಾಂಡ ೮ ಕ್ಕೆ ಸಂಧಿ ೬೦ ಕ್ಕೆ ಪದ ೩೬೨೧ ಕ್ಕಂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದರೆ ಹೆಚ್ಚಿಗೆಯೆಂದು ತಿಳಿವುದು, ಕಡಮೆಯಾಗಿರ್ದರೆ ಲೇಖನದೋಷವೆಂದರಿವುದು. ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಸರ್ವಲಕ್ಷಣಪೂರ್ವವಾಗಿ ತಿದ್ದಿ ಸೇರ್ಪಡಿಸಿದವರು ನೀಲಕಂಠಾಚಾರ್ಯರು.

ಇವನ ಬಂಧವು ಲಲಿತವಾಗಿಯೂ ಧಾರಾಳವಾಗಿಯೂ ಇದೆ.

ಇವನ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ :—

ಕೈಲಾಸ.

ಇಂದುರುಚಿ ಬಲಿದುದೊ ಹರಸ್ಮೇ | ರಂ ದಿವಿಯೊಳಾಕಾರಮಾಯ್ತೊ ಹಿ |
ಮಂದಳೆದುದೋ ಕಾನನಮುಂ ಸುಧೆ ಬೆಳೆದಚಲಮಾಯ್ತೋ ||
ಕುಂದಚಂದನಮಲ್ಲಿಕಾಹರಿ | ಚಂದನಾಮರಸಿಂಧುಜಲಸಿತ |
ವೃಂದವೀರೂಪಾದುದೆನೆ ರಜತಾದ್ರಿ ರಂಜಿಪುದು ||

ಭೃಂಗಿ.

ಅಂಗವಂ ನಡುಗಿಸುತೆ ಬಸುಱಂ | ಪೊಂಗಿಸುತಲಕ್ಕಳಿಸುತುಂ ವಾ |
ದ್ಯಂಗಳಿಗೆ ಬೆಚ್ಚುತ್ತೆ ಬೆದಱುತೆ ಬಾಯನುಱುಗಿಸುತೆ ||
ಕಂಗಳಂ ಮೆಳ್ಳಿಸುತೆ ಪಲ್ಗಿರಿ | ದುಂಗುಟಂಗಳನೂಱಿ ನಡೆಯುತೆ |
ಭೃಂಗಿ ನಗಿಸುತ್ತೋಡಿಸುತೆ ಶಿವನಿದಿರೊಳಾಡಿದನು ||

ನಾಗಲಾಂಬೆ.

ಕಂದದೆಂದುಂ ದಿನದಿನಕೆ ಕಳೆ | ಗುಂದದೆಂದುಂ ರಾಹುಬಾಧೆಯೊ |
ಳೊಂದದೆಂದುಂ ಪೂರ್ಣಿಮೆಯ ದಿನದಂದು ಶರದಿಂದು ||

ಕುಂದಗಂಧಿಯ ವದನರುಚಿಗೊರೆ | ವಂದುದಂದವನಿಪ್ಪುದೆಳವೆಱೆ |
ಯಿಂದವತಿಕಾಂತಿಯೊಳೆಸೆವುದಬಲೆಯ ಮಿಸುಪ ನೊಸಲು ||

ಮದಪಿಕಂ ಮುಟ್ಟದ ತಳಿರೊ ಷ | ಟ್ಪದವೆಱಗದರಲೋ ಶುಕಂ ಮು |
ಟ್ಟದ ಫಳವೊ ಗಱಿ ಮುಟ್ಟದಂಗಜನಂಬೊ ಕಳಹಂಸೆ ||
ಕರ್ದುಕದ ಮೃಣಾಳವೊ ಶರಧಿಯು | ಪ್ಪುದಕವೊಂದದ ಮಣಿಯೊ ಫಣಿ ಹಿಡಿ |
ಯದ ಸುಧಾಕರಬಿಂಬವೋ ಅವಳೆಸೆವ ಕನ್ನಿಕೆಯೋ ||

ಸೂರ್ಯೋದಯ.

ಚಕ್ರವಕ್ಕಿಗಳಕ್ಕಿಗೊಂಡುವು | ಪಕ್ಕಿಗಳು ಗಗನಕ್ಕೆ ನೆಗೆದುವು |
ಸಿಕ್ಕಿದಳಿ ಹೊಱವಂಟುವಬ್ಜಂಗಳ ಬಸುಱೊಳಿರ್ದು ||
ಉಕ್ಕು ಬಱತುದು ಚಂದ್ರಮನ ಮುಸು | ಕಿಕ್ಕಿದುವು ನೆಯ್ದಿಲೆಗಳುದುಗಳು |
ದಿಕ್ಕುಗೆಟ್ಟುವು ದೆಸೆದೆಸೆಗೆ ಪದ್ಮಂಗಳರಳಿದುವು ||

ಬಸವಸ್ತುತಿ.

ಅಚ್ಚಶಿವನೊಂದಚ್ಚ ಭಕ್ತಿಯ | ನೆಚ್ಚ ಶರಣರ ಮೆಚ್ಚ ಹಿರಿಯರ |
ಮೆಚ್ಚ ಸತ್ಯದ ಕೆಚ್ಚ ಪರವಾದಿಗಳೆದೆಯ ಕಿಚ್ಚ ||

ಮಚ್ಚರಿಸುವರಬಿಚ್ಚು ಕುಪಸರು । ಬೆಚ್ಚು ಶಾಂತಿಯಹೆಚ್ಚು ಧೂರ್ತರ।
ಕೊಚ್ಚು ಕಲಿತನದಚ್ಚು ಸುಖಕಣಿ ಮುಚ್ಚುಮರೆಯಿಲ್ಲ ॥

ಬೇಡರು.

ಒಡಲುಗೊಂಡ ತಮಂಧಪಟಲವೊ । ನಡೆವ ನೀಲಾದ್ರಿಗಳೊ ಕೃಕಾ ।
ಲ್ಪಡೆದ ಕಜ್ಜಲಗಿರಿಗಳೋ ಕರ್ಬೊನ್ನ ಭಿತ್ತಿಗಳೋ ॥
ನುಡಿಗಲಿತಮಾತಂಘಸಂಘವೊ । ಹೆಡೆಯುಡುಗಿದಸಿತಾಹಿಗಳೊ ಎನ ।
ಲೆಡೆವಿಡದೆ ಸಂದಣಿಸಿ ಬೇಡರು ಬಂದರಾಯೆಡೆಗೆ ॥

ಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕರ್ಮಮಾರ್ಗವಲಂಬನೆ.

ಹಟ್ಟಿಯೊಳು ಸುರಧೇನು ಬಂದಳ । ವಟ್ಟಿರಲು ಗೊಡ್ಡಂ ಪಿಡಿದು ಮತಿ ।
ಗೆಟ್ಟು ಕರೆದಪೆನೆಂಬವನವೊಲು ಪಿರಿದುತವರಾಜ ॥
ಕಟ್ಟದಿರೊಳಾಗಳುಮಿಂಲ್ಕದ । ಬಿಟ್ಟು ತವುಡಂ ಮುಕ್ಕುವನವೊಲು ।
ಗಟ್ಟವಪ್ಪುವಿರಲ್ಕೆ ಸುರಗಿಯನರ್ಥಿಸಿದನವೊಲು ॥

ನೃಸಿಂಹಕವಿ. 1382.

ಈತನು ಮಳವಳ್ಳಿಯ 21 ನೆಯ ಶಾಸನವನ್ನು ಬರೆದುದಾಗಿ ಆ ಶಾಸನದ ಕೊನೆಯ—

ಪದ್ಯಂ ವಿರಚಿಸಿದಂ ನಿರ । ವದ್ಯಂ ಸುಕವೀಂದ್ರಲಪನ ಮಣಿಮಯಮುಕುರಂ ॥
ಮಾದ್ಯತ್ಕಂಠೀರವರವ । ಸುದ್ಯತ್ತುಹಿನಾಂಶುಕಿರಣಕೀರ್ತಿನೃಸಿಂಹಂ ॥

ಎಂಬ ಪದ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

ಈ ಶಾಸನವು ವಿಜಯನಗರದ ಹರಿಹರರಾಯನ ಆಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ 1382 ರಲ್ಲಿ ಬರೆದುದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಬಡವಾರಕುಲತಿಲಕ ಲೋಭಿರಾಯ ಗಜಾಂಕುಶಕೀರ್ತಿದೇವತನೂಭವ ಭಟ್ಟರ ಬಾಚೆಯಪ್ಪನವರು ತುಂಗಭದ್ರಾತೀರದಲ್ಲಿ ಪರಮಪದವನೆಯ್ದಲು ಆತನ ಮಗ ಬುಕ್ಕಣ್ಣನು ಶಾಸನವನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಮಾಡಿದಂತೆ ಹೇಳಿದೆ.

ಈ ಶಾಸನದಿಂದ ಒಂದು ಪದ್ಯವನ್ನು ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ :—

ಬಾಚಸ್ತುತಿ.

ಶೂರತೆಯಂ ಮೃಗಾಧಿಪನೊಳ್ಕ್ಷಮೆಯಂ ಕ್ಷಿತಿಯೊಳ್ ಗಭೀರಮಂ ।
ವಾರಿಧಿಯೊಳ್ ಮನೋರಮತೆಯಂ ಮಕರಧ್ವಜನೊಳ್ ಸುಶಾಂತಿಯಂ ॥
ವಾರಿಜವೈರಿಯೊಳ್ ಪಡೆದು ಪದ್ಮಜನಿರ್ಮಿಸಿದಂತಿರಂಜಿತಂ ।
ಚಾರುಚರಿತ್ರಕೀರ್ತಿಯ ತನೂಭವ ಬಾಚನುದಾರನುರ್ವಿಯೊಳ್ ॥

ಮಧುರ. ಸು. 1385.

ಈತನು ಧರ್ಮನಾಥಪುರಾಣವನ್ನೂ ಗುಮ್ಮಟಸ್ತುತಿರೂಪವಾದ ಒಂದು ಅಷ್ಟಕವನ್ನೂ ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ.

ಇವನು ಜೈನಮತದವನು ; ವಾಜಿವಂಶಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವನು ; ಭಾರದ್ವಾಜಗೋತ್ರದವನು ; ಇವನ ತಂದೆ ವಿಷ್ಣು, ತಾಯಿ ನಾಗಾಂಬಿಕೆ. ಬುಕ್ಕರಾಜಸುತ ಹರಿಹರರಾಯನ ಪ್ರಧಾನನಾದ ಮುದ್ದದಂಡೇಶ್ವರನು ಇವನ ಪೋಷಕನು. 'ಭೂನಾಥಾಸ್ಥಾನ ಚೂಡಾಮಣಿ ಮಧುರಕವೀಂದ್ರಂ,' ಎಂಬುದರಿಂದ ಈತನು ಹರಿಹರನ ಆಸ್ಥಾನಕವಿಯಾಗಿದ್ದಿರಬೇಕು.

ಕೊಟ್ಟೂರಾಗೆಯ ವಿಭುವಾದ ಬೊಮ್ಮಿಸೆಟ್ಟಿಗೂ ಬೈಚಾಂಬೆಗೂ ಬ್ರಹ್ಮ,[1] ನಾಗ, ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಎಂಬ ಮೂವರು ಮಕ್ಕಳಿದ್ದರು. ಇವರು ಜೈನರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನು ಅಥವಾ ಮಲ್ಲಿನಾಥನು ಕೊಂಡಕುಂದಾನ್ವಯದ ಮೂಲಸಂಘದ ದೇಶೀಗಣದ, ಬಲ್ಲಾಳರಾಯ ಜೀವರಕ್ಷಾಪಾಳರೆಂಬ ಬಿರುದುಳ್ಳ ಚಾರುಕೀರ್ತಿಪಂಡಿತರ ಪಟ್ಟಕ್ರಮಾಗತರಾದ ರಾಜಪೂಜಿತರಾದ ರಾಜಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಜಿನಮಾರ್ಗಮೆಮಾರ್ಗಮೆಂದು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಅಭಿನವಚಾರುಕೀರ್ತಿಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರ ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಕ್ಕೆ ಬಂದು ಗೋಮಟೇಶ್ವರಸ್ವಾಮಿಗೆ ಅನೇಕಾವೃತ್ತಿ ಅಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದ ಪಂಡಿತದೇವರ ಶಿಷ್ಯನು. ಆಹಾರಾಭಯಭೈಷಜ್ಯಶಾಸ್ತ್ರದಾನಗಳಿಂದ ನೆಗಳ್ತೆವಡೆದ ಈ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನು ಮಧುರನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ನಾನಾವಸ್ತುಪ್ರತಿಪತ್ತಿಯಿಂ ಸಲಿಸಿ ಅವನನ್ನು ಧರ್ಮಭೂಷಣನ ಹಿಂದೆ ಪಟ್ಟಕ್ಕೆ ಬಂದ ಭಟ್ಟಾರಕರಾಜ ರಾಯಗುರುವೆನಿಸಿದ ವರ್ಧಮಾನಮುನಿಯ ಸನ್ನಿಧಿಗೊಯ್ದು ಅವರಿಂದ ಹೇಳಿಸಲು ಕವಿಯಾಧರ್ಮನಾಥಪುರಾಣವನ್ನು ರಚಿಸಿದನು. ಬುಕ್ಕರಾಜನ ಮಗನಾದ ಹರಿಹರರಾಯನು 1399 ರಿಂದ 1405 ರ ವರೆಗೆ ಆಳಿದುದಾಗಿ ತಿಳಿವುದರಿಂದ ಆ ರಾಜನ ದಂಡಾಧಿಪನಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಿತನಾಗಿದ್ದ ಈ ಕವಿ ಸುಮಾರು 1385 ರಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿರಬಹುದು. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಮಲ್ಲಿನಾಥನಿಗೆ ವರ್ಧಮಾನಸ್ವಾಮಿ ಗುರುವಾಗಿದ್ದ ವಿಷಯವೂ ಧರ್ಮಭೂಷಣ, ಅಭಿನವಚಾರುಕೀರ್ತಿ, ಪಂಡಿತದೇವ, ಮುದ್ದದಂಡೇಶ, ಇವರ ವಿಷಯವೂ ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚುಕಡಿಮೆ ಸಮಕಾಲದಲ್ಲಿದ್ದ ವಿಷಯವೂ ಶಾಸನಗಳಿಂದಲೂ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತವೆ.

ಈತನಿಗೆ ಕಲಾವಿಲಾಸ, ಕವಿರಾಜಕಲಾವಿಲಾಸ, ಕವಿಮಾಧವ, ಮಧುರಮಾಧವ, ಸರಸಕವಿರಸಾಲವಸಂತ, ಭಾರತೀಮಾನಸಕೇಳೀರಾಜಹಂಸ, ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಸಮುದಯಸುಮನಸ್ಸಂಚರಚ್ಚಂಚರೀಕ ಎಂಬ ಬಿರುದುಗಳಿದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ.

---

1 ಇವನನ್ನು 'ವಿನುತಾಶೇಷಕಲಾವಿಲಾಸರಚನಾ ವಿಸ್ತಾರದಿಂ ಬ್ರಹ್ಮಂ' ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಇವನೂ ಕವಿಯಾಗಿದ್ದಿರಬಹುದು.

ಪೂರ್ವಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ಪಂಪ, ಪೊನ್ನ, ರನ್ನ, ನಾಗಚಂದ್ರ, ನೇಮಿಚಂದ್ರ, ಜನ್ನ, ಇವರನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅಲ್ಲದೆ ತನ್ನ ಕವಿತಾಚಾತುರಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಶ್ಲೇಷೆಯಿಂದ ಜನ್ನ, ರನ್ನ, ಪುಷ್ಪದಂತ, ಗಜಾಂಕುಶ, ಮನಸಿಜ, ಶ್ರೀವಿಜಯ, ಸುಜನೋತ್ತಂಸ, ಯಶಶ್ಚಂದ್ರ, ನೇಮಿಚಂದ್ರ, ಇವರುಗಳ ಹೆಸರನ್ನೂ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ:—

ಕವಿತಾಶ್ರೀಗೆ ಜನಾರ್ದನಂ ಪುರುಷರತ್ನಂ ಪುಷ್ಪದಂತಂ ರಿಪು ।
ಪ್ರವರೋತ್ತುಂಗಗಜಾಂಕುಶಂ ಮನಸಿಜಾಕಾರಂ ಸಭಾಮಧ್ಯಲ ॥
ಬ್ಧವರಶ್ರೀವಿಜಯಂ ಸಮಸ್ತಸುಜನೋತ್ತಂಸಂ ಯಶಶ್ಚಂದ್ರನು ।
ತ್ಸವಲೀಲಾರಥನೇಮಿಯೆಂದು ಮಧುರಂ ಪೆತ್ತಂ ಮಹಾಖ್ಯಾತಿಯಂ ॥

ಇವನನ್ನು ಮಂಗರಸ III (1509) ಮೊದಲಾದ ಕವಿಗಳು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ. ತನ್ನ ಕವಿತಾಚಾತುರಿಯನ್ನೂ ಗುಣಾದಿಗಳನ್ನೂ ಈ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ:—

ಮದನನ ಬಿಲ್ಲಬಲ್ಮೆ ಬಲಿದತ್ತು ವಸಂತದ ಮೋಹನಂ ಪೊದ ।
ಱ್ದಿದು ಕಡುಗಾಡಿವೆತ್ತಲೆವ ತೆಂಕಣಗಾಳಿಯ ಸೊಂಕುಸೊರ್ಕುವೆ ॥
ತ್ತಿದು ಪುದುವಂದುದೆಂದು ನೆಲೆವೆರ್ಚಿರೆ ಭಾವರಸಂ ರಸಜ್ಞೆಯೊಳ್ ।
ಮೃದುಪದವಿಟ್ಟಳಕ್ಕುಮೆನೆ ಭಾರತಿ ಬಂದು ಕಳಾವಿಳಾಸನಾ ॥

ಆವರಪಾತಿರೇಕಮೊ ಕರಾಗ್ರದೊಳೋದುವ ರಾಜಕೀರಲೀ ।
ಲಾವಚನಂಗಳೋಗಡಿಸಲುಕ್ಕೆವದಿಂ ಕುಡುಕೆಂದುತಂದು ಚಂ ॥
ಚೂವಿವರಕ್ಕೆ ಮಾಣಿಕದ ಮುದ್ರಿಕೆಯಂ ಪಡಿಗೆತ್ತು ಭಾರತೀ ।
ದೇವಿ ನಿರಂತರಂ ಸವಿವಳಾತನ ನವ್ಯವಚೋವಿಳಾಸಮಂ ॥

ಕವಿಮಧುರನ ಮಾತುಗಳೇಂ । ಸವಿಯೊ ಮದಪ್ಪವಕೆ ಮೊರೆವ ಮಱಿದುಂಬಿಗಳಂ ॥
ತವೆ ತೊಲಗಿಸಿ ತನ್ನಯ ಮೊಱೆ । ಗಿವಿಯಿಂ ಮೊಗೆ ಮೊಗೆದು ಸುಮುಖನಾಸ್ವಾದಿಸುವಂ ॥

ಪೆಸರೆಸಕದ ಪಾಲ್ಸೆಯಂ । ಪೊಸತೇನೆಣ್ದುಂಬುದಂಬಿಲಂ ಗಡಮೆಂಬೀ ॥
ಗಸಣಿಯೊಳೆಂದದೆ ನೆಗಪ್ದೊ । ಳ್ಪೆಸರುಂ ಮಧುರಂ ದಲವನಮಾತುಂ ಮಧುರಂ ॥

ಗಱಿದಂಗೊಳ್ವೊಡೆ ಮಿಕ್ಕಿ ಸಕ್ಕರದ ಮಾತಂತಿರ್ಕೆ ತನ್ನಾಣೆ ಗೋ ।
ಸಣೆ ಸಲ್ಗುಂ ಸುಕವೀಂದ್ರವೃಂದ ಸಭೆಯೊಳ್ ತಾನೆಂದೊಡಮ್ಮಮ್ಮ ಧಾ ॥
ರಿಣಿಯೊಳ್ ಕೇಳ್ದಱಿಯಾ ಜಡಾ ಮಧುರನಂ ನಿರ್ಣೀತಕರ್ಣಾಟಲ ।
ಕ್ಷಣಭಾಷಾಕವಿರಾಜನಂ ಪ್ರವಿಲಸದ್ವಾಣೀಮುಖಾಂಭೋಜನಂ ॥

[1]ನೆರೆಯಱಿಯದ ಪೊರೆಯಱಿಯದ । ಬಿರುದುಗಳೇಕೆಮಗೆ ಕೃತಿಯನೀಕ್ಷಿಸಿ ಮಿಗೆ ಮ ॥
ಚ್ಚರಿಸುವ ಕವಿಯೆರ್ದೆ ಬಿಕ್ಕನೆ । ಬಿರಿದಿರ್ದುದೆ ಬಿರುದು ಮಿಕ್ಕ ಬಿರುದುಂ ಬಿರುದೇ ॥

ಇವನ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ :—

1 ಈ ಪದ್ಯವು ಶಬ್ದಾನುಶಾಸನದ 121 ನೆಯ ಸೂತ್ರದ ಕೆಳಗೆ ಉದಾಹೃತವಾಗಿದೆ.

1. ಧರ್ಮನಾಥಪುರಾಣ.

ಇದು 15ನೆಯ ತೀರ್ಥಂಕರನಾದ ಧರ್ಮನಾಥನ ಚರಿತೆ. (ನಮಗೆ ಸಮಗ್ರವಾದ ಪ್ರತಿ ದೊರೆತಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ಇಷ್ಟಾಶ್ವಾಸಗಳಿವೆಯೆಂದು ಹೇಳಲಾರೆವು.) ಈ ಗ್ರಂಥದ ಉತ್ಕೃಷ್ಟತೆಯನ್ನು ಕವಿ, ಈ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ:—

ಬಣ್ಣಣೆಯ ಕುಸುರಿವಾತುಗ । ಳಣ್ಣಂದಿರ ತೆಱದಿ ನಿನ್ನದಿನ್ನದೆನುತ್ತಾಂ ॥
ಬಣ್ಣಿಸಲಱಿಯೆಂ ಕವಿತೆಗೆ । ಕಣ್ಣೋಲೆಯಾದುದು ಕಲಾವಿಲಾಸನ ಕಾವ್ಯಂ ॥

ಆದಿಪುರಾಣಂಗಳ್ ಪಳ । ದಾದುವೆನಲ್ ಮತ್ತೆ ಮಧುರಕವಿತಾಮೃತಮು ॥
ಸ್ವಾದಿಸೆ ಚೋದ್ಯಮಿದಭಿನವ । ಮಾದುದು ಧಾರಿಣಿಗೆ ಧರ್ಮನಾಥಪುರಾಣಂ ॥

ಗ್ರಂಥಾವತಾರದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮನಾಥನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಬಳಿಕ ಸಿದ್ಧಾದಿಗಳು ಯಕ್ಷಿಯಕ್ಷರು ಸರಸ್ವತಿ ಅನುಬದ್ಧಕೇವಲಿಗಳು, ಕೇವಲಿಗಳು, ದಶಪೂರ್ವಧರರು, ಏಕಾದಶಾಂಗಧಾರಿಗಳು, ಇವರನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ ಅನಂತರ [1]ಜಿನಸೇನನಿಂದ ಮಘಾನಂದಿಯೋಗಿಯ ವರೆಗೆ ಗುರುಗಳನ್ನು ಹೊಗಳಿದ್ದಾನೆ. ಆಶ್ವಾಸಗಳ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಗದ್ಯವಿದೆ:—

ಇದು ಸಕಲಸುಕವಿಜನಮನಸ್ಸುಧಾಕರಕಾಂತ ಸಂತತದ್ರವೀಕರಣಕಾರಣ ಕರ್ಣಾಟಕವಿತಾಕಲಾವಿಲಾಸವಿಧುಮಧುರಕವೀಂದ್ರ ನಿರ್ಮಿತಮಪ್ಪ ಧರ್ಮನಾಥಪುರಾಣದೊಳ್.

ಇವನು ಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯ ಶತಮಾನದವನಾದರೂ ಇವನ ಬಂಧವು ಹಿಂದಣ ಜೈನಕವಿಗಳ ಬಂಧದಂತೆಯೇ ಪ್ರೌಢವಾಗಿಯೂ ಹೃದಯಂಗಮವಾಗಿಯೂ ಇದೆ. ಇವನ ಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ ಕಾವ್ಯಸಾರವನ್ನು ಬರೆದ **ಅಭಿನವವಾದಿವಿದ್ಯಾನಂದನೂ** (16ನೆಯ ಶತಮಾನ) ಶಬ್ದಾನುಶಾಸನವನ್ನು ಬರೆದ **ಭಟ್ಟಾಕಳಂಕನೂ** (1694) ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ.

ಧರ್ಮನಾಥಪುರಾಣದಿಂದ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ:—

ನೆಲ್ಲುಗದ್ದೆ.

ಮೊಳೆವ ಪದಂ ಮಡಲಿಡಿದುದೆ । ಬೆಳೆವಪದಂ ಪೊಡೆಗಳೊಡೆದುಪಾಲ್ದೆನೆದುಱುಗ ॥
ಳ್ದಳೆವಪದಂ ಗಿಳಿವಿಂಡುಗ । ಳಿಳಿವ ಪದಂ ಕೆಯ್ಗಳೊಳ್ ಪದಂಬಡೆದೆಸೆಗುಂ ॥

ಉದ್ಯಾನವನ.

ಸೀವೊಡವಿದ ನುಣ್ಗೊನೆಯಿಂ । ತೂಪ ರಸದ್ರಾಕ್ಷೆಗೆಸೆವಕುಸುಮದಂಬದಿಂ ॥
ಕಾವುವರಿದೊಸರ್ವಸೊನೆಯಿಂ । ತೂಪಿಡಿವರಸಾಲಲತೆಗಳೇನೊಪ್ಪಿದುವೊ ॥

1 ಜಿನಸೇನ, ವಿರಸೇನ, ಸಮಂತಭದ್ರ, ಅಕಳಂಕ, ಪೂಜ್ಯಪಾದ, ಗುಣಭದ್ರ, ಕುಂದಕುಂದ, ಕವಿಪರಮೇಷ್ಠಿ, ಬಲಾತ್ಕಾರಗಣದ ಧರ್ಮಭೂಷಣದೇವರು, ಇವರ ‘ಸಿಂಹಾಸನವನೆಸಗಿದ’ ವರ್ಧಮಾನಮುನಿ, ಮಘಾನಂದಿಯೋಗಿ

ತೆಂಗು.

ನಾರಿಕೇಳಮೆಸೆಗುಂ ಫಳಾಳಿಯಂ । ನಾರಿ ಕೇಳ ನೆಗೞ್ದೆಮ್ಮೊಳೊಪ್ಪವಿಂ ॥
ನೀರದಾವಸವಿನೋಡಿಮೆಂದಱಿಂ । ನೀರದಾವಳಿಗೆ ನೀಡುವಂದದಿಂ ॥

ದಾಳಿಂಬ.

ಕೆಂಬಿರಲ್ಗೆಣೆಮಾಡುವರೇ । ಕೆಂಬ ರಸಂಬಡೆದು ರಂಜಿಪೊಳ್ವಿತ್ತಿನ ದಾ ॥
ಳಿಂಬದ ಬನದ ಶುಕಾಳಿಗ । ಳಿಂಬದವಣ್ಗೆಱಗಿ ತುಱುಗಿದುವು ನೋಡಬಲೇ ॥

ಮಂದಮಾರುತ.

ಬಿಡದುಗುವ ಸೊನೆಯುಸೋನೆಯು । ಕಡುಗೆಸಱೊಳ್ ಸಿಲ್ಕಿ ಬಂದ ಮಾವಿನ ಕೆಯ್ವ್ಯಂ ॥
ಪಿಡಿದಲ್ಲಿ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ । ನಡೆವುದು ಕಣ್ಗುರುಡನಂತಿರುಪವನ ಪವನಂ ॥

ದೇಶ.

ನಳಿನೀಗರ್ಭವಿಚಿತ್ರ ಶಿಲ್ಪಗೃಹಮಪ್ಪಾದೇಶದೊಳ್ ಸಂತತಂ ।
ದಳಿತಾಂಭೋಜಕುಳಂ ಕೊಳಂ ಪರಿಮಳದ್ಭೃಂಗಾಳಿ ತಂಗಾಳಿ ನಿ ॥
ರ್ಮಳರತ್ನಾವೃತಕಂದರಂ ದರಮುದಂಚಚ್ಚಂದನಂ ನಂದನಂ ।
ವಿಳಸದ್ಭೂರಿಧನಂ ಜನಂ ಪೃಥುಘಟಾಪೀನಾಕುಲಂ ಗೋಕುಲಂ ॥

ಚಂದ್ರಗ್ರಹಣ.

ಒಯ್ಯನೆ ಬಂದಂಬರದೊಳ್ । ಮೆಯ್ಯಂ ಮಱೆಮಾಡಿ ಕಲಸಿದಮೃತದ ತುತ್ತಂ ।
ಸುಯ್ಯದೆಳೆದುಂಬ ಕಾಲನ । ಕೆಯ್ಯೆನೆ ನಿಮಿರ್ದತ್ತು ರಾಹು ಸಸಿಪಿಡಿದೆಡೆಯೊಳ್ ॥

ಅಶೋಕ.

ಮದಕಲಮರಾಳಗಮನೆಯ । ಪದಮಂ ಪಲ್ಲವದೆ ಪೋಲ್ವೆನೆಂಬನುರಾಗಂ ॥
ಪುದಿದಿರ್ದಶೋಕವಲ್ಲರಿ । ಸುದತಿಯರೆಡಗಾಲೊಳೊದೆಸಿಕೊಂಡಪುದಿನ್ನುಂ ॥

ಆನೆಯ ಮರಿ.

ಮೊಲೆಗಳನುಂಬ ಪೆಪ್ಪಳಿಸಿನೋಡುವ ತಾಯ್ವಿಡಿ ಮೆಲ್ಲೆ ಸಲ್ಲಕೀ ।
ದಲಮನಲಂಪಿನಿಂ ತೆಗೆದು ಸೂಸುವ ಸುಂಡಲನೆತ್ತಿಸುತ್ತೆ ನಾ ॥
ಲ್ಗೆಲದೊಳಡುರ್ತುಪಾಯ್ದು ಪರಿದಾಡುವನೇಕರ ಸಾನುಭಾವಮು ।
ಗ್ಗಲಿಸಲದೊಂದು ಪಲ್ಲಮರಿ ಲಲ್ಲೆಯ ಚೆಲ್ಲಮನೇನೊಡರ್ಚಿತೋ ॥

ಮಾಲೆಗಾರ್ತಿ.

ನೋಡಿದೊಡೀಕೆ ಪೊಚ್ಚಪೊಸನೆಯ್ದಿಲಮಾಲೆಗಳಾದುವೋತುಮಾ ।
ತಾಡಿದೊಡೋವೊ ಬಂದುಗೆಯ ಮಾಲೆಗಳಾದುವು ಮಂದಹಾಸಮಂ ॥
ಮಾಡಿದೊಡಚ್ಚಮಲ್ಲಿಗೆಯ ಮಾಲೆಗಳಾದುವಿದೊಂದುಚೋದ್ಯಮಂ ।
ನೋಡಿರೆ ಮಾಲೆಗಾರ್ತಿಯೊಡಿಟಕ್ಕಿವಳಗ್ಗದ ಮಾಯಕಾರ್ತಿಯೋ ॥

ರಾಜ.

ಪರಿರಂಭಂಗೆಯ್ವೊಡೊಂದಲ್ಲದೆ ಕರಮೆರಡಿಲ್ಲೋ ವ್ರೊ ದಿಗ್ದಂತಿಗೊಲ್ದಾ |
ದರದಿಂ ಬಾಯ್ಗೂಡಲಿಕ್ಕೆ ವ್ರೊಡೆ ಸುಡುಪಲವುಂ ನಂಜುವಾಯ 'ಪನ್ನಗೇಂದ್ರಂ |
ಗೆರೆದಾನೋರಂತೆ ಬೆಂಬತ್ತೆಯುಮೆರ್ದೆಗುಡದೆಗ್ಗಾದಿಕೂರ್ಮಂಗೆನುತ್ತು |
ಪರೆ ಬಿಟ್ಟಾಮೂವರಂ ಭೂವರನ ಭುಜದೊಳಿರ್ಪಳ್' ಮನೋರಾಗದಿಂದಂ ॥

ಪುತ್ರದೋಹದ.

ಮೆಲ್ಲನೆ ಮಲಗಿರೆ ಕದಪಂ | ಮೆಲ್ಲನೆ ಜಕ್ಕುಲಿಸೆ ನಕ್ಕು ಮುಗನಗಿದೊದೆಯಲ್' ॥
ಮೆಲ್ಲಡಿಗೆ ಸಿಲ್ಕಿ ಹಾರಂ | ಝಲ್ಲನೆ ಪಱಿದೊಕ್ಕಮುತ್ತನೆಂದಾಯ್ದಪೆನೋ ॥
ಬಿನದದಿನೋಡುತಂದುಗೆಯ ಗೆಜ್ಜೆಯ ಮೆಲ್ಲುಲಿಯುಣ್ಮೆ ಪೊಣ್ಮೆ ಭೋಂ |
ಕನೆ ಪರಿತಂದು ನುಣ್ದೊದಳ ಮಾತುಗಳಂ ಕಿಱದಾಡಲಾನದೇ ॥
ನೆನೆಕಡುನಾಣ್ಚಿ ಪಾಯ್ದು ಕೊರಲಂಬಿಗಿಯಪ್ಪಿ ಮುಱಲ್ದು ನೋಡಿಪ್ಪಿನಂ |
ದನನೆಳಲೋಳೆವಾಯ ಸವಿಮುದ್ದಿನ ಸಮ್ಮದಮೆಂತು ಸಾಗ್ಗರ್ವೋ ॥

ನಾಸ್ತಿಕವಾದ.

ನೆನೆವಿಲ್ಲದ ಪರಸುಖಮುಂ | ಕನಸಿನ ಭತ್ತಕ್ಕೆ ಗೋಣಿಯೊಯ್ವುವೊಲಿಹದೊಳ್' ॥
ತನಗತನುಸುಖಮನೀವೀ | ತನುವಂ ತಪಕೊಡ್ಡಿ ಗೊಡ್ಡುಮಾಡುವನೆಗ್ಗಂ ॥
ಕಟ್ಟದಿರ ಸುಖಮನನಿತಂ | ಬಿಟ್ಟೆಗಳೆ ಬರ್ಪುದೆಂದು ಬರೆದಱಿಗುಜುಪ್ಪುಂ ॥
ಕೊಟ್ಟು ಪರಲೋಕದೋಲೆಯ | ನಟ್ಟದರಾರಾರ ಪಿತೃಪಿತಾಮಹರರಸಾ ॥
ಮೊದಲೊಳ್' ಲಜ್ಜೆಯನೆಯ್ದೆ ಸುಟ್ಟು ಕುರುಳಂ ಕೊಟ್ಟುಟ್ಟುದಂ ಬಿಟ್ಟು ಲೋ |
ಕದ ಹಾಸ್ಯಕ್ಕೊಳಗಪ್ಪ ಬೂತುಗಳಮಾತೇಂ ಸತ್ತು ಕಾಣ್ಬೊಂದು ಸ ॥
ಗ್ಗದಿ ನಿರ್ದಲ್ಪಿಯೆ ನಾಡೆಕಾಣ್ಬ ನರಕಂ ಲೇಸೆಂದು ಮೆಯ್ಯೊಲ್ವಲೋ |
ಕದ ಬಾಯ್ಗಾದೆಯನೆಯ್ದೆ ಕೇಳ್ದು ಮೆಲೆಧಾತ್ರೀನಾಥ ಬೇಳಪ್ಪುದೇ ॥

ನೀತಿ.

ನವರಂಧ್ರಮೆಂಬ ಕನ್ನಂ | ಸವೆದಿರಲೊಡಲೆಂಬ ಮನೆಯನೊಯ್ಯನೆ ಪೊಕ್ಕಾ ॥
ಜವನೆಂಬಾರಡಿಗಳ್ಳಂ | ತವಕದಿನಸುವೆಂಬ ವಸುವನೊಯ್ಯದೆ ಮಾಣಂ ॥
ಕಟ್ಟೋಗರಮಿಲ್ಲದೆ ಗಡ | ಬಟ್ಟೆಗರಡಿಯೆತ್ತರಡಸಿಕಡುನಿಡುವಯಣಂ ॥
ಮುಟ್ಟಿರೆ ಸಂಬಳದನ್ನಂ | ಗಟ್ಟದೆ ಮಱುಭವದ ಬಟ್ಟೆವೋಪವನೆಗ್ಗಂ ॥

2. ಗುಮ್ಮಟಸ್ತುತಿ.

ಇದು ಶ್ರವಣಬೆಳ್ಗೊಳದ ಗೋಮಟೇಶ್ವರನ ಸ್ತುತಿರೂಪವಾದ ಅಷ್ಟಕವು ಎಂಬಂಶವು ಈ ಗ್ರಂಥಾಂತದಲ್ಲಿರುವ ಈ ಪದ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ:—

ಭೂನಾಥಾಸ್ಥಾನ ಚೂಡಾಮಣಿಮಧುರಕವೀಂದ್ರಂ ವಿನೇಯಾನುಕಂಪಾ ।
ಧೀನಂ ಸದ್ಭಕ್ತಿಯಿಂ ಚಿತ್ತ್ರಿಸಲಭಿನವ ಪ್ರಾತಿಹಾರ್ಯಂಬೊಲಿಂಬಾ ॥
ದೀನವ್ಯಶ್ರವ್ಯದಿವ್ಯಾಷ್ಟಕಮನೆ ನುಡಿದಗೋರ್ದಿಪರ್ಗಾವಗಂ ನಿ ।
ತ್ಯಾನಂದ ಶ್ರೀಯನೀವಂ ಬೆಳುಗುಳನಗರೀನಾಯಕಂ ಗುಮ್ಮಟೇಶಂ ॥

ಇದರಲ್ಲಿ 9 ವೃತ್ತಗಳಿವೆ. ಪ್ರತಿ ಪದ್ಯವೂ ಗುಮ್ಮಟೇಶಾ ಎಂದು ಮುಗಿಯುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದೊಂದೆರಡು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ:—

ಶ್ರೀಪಾದಾಂಭೋಜದೊಳ್ ಮುಂಬರಿದೆಸಗುತಮಿಳ್ದುಂಬಿಯಂತಟ್ಕಿಚಿಂತಾ ।
ಭೀಪೂರ್ಣಾವರ್ತದೊಳ್ ತತ್ತಳಿಸುತುಮೆಳಮೀನತ್ತೆ ವಕ್ತ್ರೇಂದುವಂ ಸಾ ॥
ದಾರ್ಪೋಯ್ತುಂನರ್ತನಂಗೆಯ್ವುದು ಚಟುಳಚಕೋರಾಳಿಯಂತೆನ್ನ ನೇತ್ರಂ ।
ಬಾಹಿನ್ನೆಂತಪ್ಪಲಾವಣ್ಯದ ತವನಿಧಿಯೋ ನಿನ್ನ ಮೆಯ್ ಗುಮ್ಮಟೇಶಾ ॥

1 ಮಳೆಗೆಂದುಂ ಕೋಡದುಗ್ರಾತಪಕೆ ಸಡೆಯದುದ್ಯದ್ಧಿಮುಕ್ಕಳ್ಕದೋರಂ ।
ತೊಲವಿಂ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಪೋಮಾರ್ಗದೊಳೊದವಿದವಂಗಕ್ಷಯಶ್ರೀ ಕರಂ ಕೈ ॥
ಯ್ಯೊಳಗಪ್ಪಳ್ ತಪ್ಪಳೆಂದುರ್ವರೆಗನುವಿಸುವಂತಾವಗಂ ತೋಱುವೀ ನಿ ॥
ಶ್ಚಲಮೂರ್ತಿಶ್ರೀಯ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಮನಱಿವರುಳರ್ ಬಲ್ಲರೇ ಗುಮ್ಮಟೇಶಾ ॥

ಪದ್ಮಣಾಂಕ. ಸು. 1385.

ಇವನು ಪದ್ಮರಾಜಪುರಾಣವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ.

ಈತನು ಆರಾಧ್ಯಬ್ರಾಹ್ಮಣನು. 2 ಕೆರೆಯ ಪದ್ಮರಸನ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವನು. ತನ್ನ ವಂಶಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ:—

ಶಿವಯೋಗಿಮಲ್ಲರಸ ಅಥವಾ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಪಂಡಿತ; ಮಗ ಸಕಳೇಶಮಾದರಸ; ಮಗ ಮಾಯಿದೇವ; ಮಗ ಕೆರೆಯಪದ್ಮಣಾರ್ಯ; ಮಗ ಕುಮಾರಪದ್ಮರಸ, ಮಗ ವಿಶ್ವಾರಾಧ್ಯ, ಮಗ ದೇವಾರಾಧ್ಯ, ಮಗ 'ನೂರೊಂದು ಪಾದ ಗದ್ಯವನುಸಿರ್ದು ಪೂಜಂ ಪಡೆದ' ಗೌರಾರ್ಯ; ಮಗ ದೇವಾರ್ಯ, ಮಗ ವೀರಣಾಚಾರ್ಯ, ಮಕ್ಕಳು ಪದ್ಮಣಾರ್ಯ, ಚಾಮುಂಡಾರ್ಯ; ಪದ್ಮಣಾರ್ಯನ ಮಗ ಕವಿ ಪದ್ಮಣಾಂಕ. ತನ್ನನ್ನು ಉಭಯಕವಿ ಎಂದು ವಿಶೇಷಿಸಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ.

ಇವನು **ಕೆರೆಯಪದ್ಮರಸನಿಂದ** (ಸು. 1165) ಎಂಟನೆಯ ತಲೆಯವನಾದುದರಿಂದ ಅವನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸುಮಾರು 200 ವರ್ಷ ಈಚೆಯವನಾಗಿದ್ದಿರಬೇಕು, ಆದುದರಿಂದ ಈತನು ಸುಮಾರು 1385 ರಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿರಬಹುದೆಂದು ಊಹಿಸುತ್ತೇವೆ

---

1. ಇದು ಶಬ್ದಾನುಶಾಸನಸೂತ್ರ 140 ರ ಕೆಳಗೆ ಉದಾಹೃತವಾಗಿದೆ.
2. 189 ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ನೋಡಿ.

ಪೂರ್ವಕವಿಗಳನ್ನು ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾನೆ:—

ಪದೆಪುವಿರದಾಶ್ರಯಿಸಲೊಂಗಸಿತಕಂಠ ।
ಪದಭಕ್ತನುದ್ಭಟಂಗತುಳಕವಿ ರಾಘವಂ ।
ಗುದಿತಕುಕವಿಮುಖೇಂದು ರಾಹುಭೋಜಂಗೆ ಮಂಗಳಮಯುಹರೀಶ್ವರಂಗೆ ॥
ಸದಯದೇವಾರ್ಯಭೀಮಂಗೆ ಗುರುತರಗುಣಾ ।
ಸ್ಪದಮಯೂರಂಗೆ ಜಿತಝುಷಕೇತುರೂಪನೆನಿ ।
ಸಿದ ಮಲುಹಣಂಗೆ ಲೋಕಾಪ್ತಭಾರವಿಗೆಱಗುವೆಂ ನವಗ್ರಹಬಲ್ಲಾರ್ಥಂ ॥

ತನ್ನ ಕವಿತಾಚಾತುರಿಯನ್ನು ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಇತರರು ಹೊಗಳಿದಂತೆ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ:—

ರಸದಾಳಿಯೆನೆವ ಪಾಲ್ಗೊನಲೊ ಸೊಗಯಿಪಪೊಚ್ಚ ।
ಪೊಸಜೇನ ಸೋನೆಯೋ ಹುಣ್ಮೆಯ ಸಸಿಯ ಬ ।
ಟ್ಟೊಸದುಱಪರಿತರ್ಪ ದಿವ್ಯಾಮೃತದ ತೊರೆಯೊ ಪಾಲ್ಗಡಲುರ್ಬಿ ಮೇರೆದಪ್ಪಿ ॥
ಒಸೆದುದಾಂಗುಡಿವಿಟ್ಟು ಪಸರಿಸಿತೊ ಈ ಕೃತಿಯ ।
ರಸಪೊ ಪೇಳೆಂದೆಲ್ಲ ರಸಿಕರಾನಂದಿಸಂ ।
ತೆಸಗುವುದು ತದ್ವಿಧಿಯೊಳೆಸಗದಿರ್ದಡೆ ಬಯ್ವರೇ ಬಡಿವರೇ ಜಡಿವರೇ ॥

ನುಡಿ ಬೆಡಂಗಂಬೀಱೆ ರೀತಿ ವಿಖ್ಯಾತಿಯಂ ।
ಮಡಲಿಸೆ ಚಮತ್ಕಾರಮುಮಮ ಸಂಸ್ಕಾರಮಂ ।
ಸಡಗರಿಸೆ ಮೋಹನಂ ಮೋಹರಿಸೆ ಗಾಡಿ ಪರಿಹಾಡಿ ಪೊಣ್ಮೆ ಪೊಣ್ಮಿ ಸೂಸೆ ॥
ಕಡುಜಾಣ್ಮೆ ಕೈಗಣ್ಮೆ ಮೃದುಪದಂ ಸಂಪದಮ ।
ನಡರೆ ಭಾವಂ ಸತ್ಪ್ರಭಾವಮುಂ ಕೈಗೈಯೆ ।
ಪಡೆದು ಕೃತಿಯುಂ ಶಿವಾರ್ಪಿತವನೆಸಗುವ ನಿನ್ನ ಸ್ಫೈಪಿಂಗೆ ಸಾಟಿಯುಂಟೆ ॥

ಇವನ ಗ್ರಂಥ:—

ಪದ್ಮರಾಜಪುರಾಣ.

[1]ಇದು ಕೆರೆಯ ಪದ್ಮರಸನ ಚರಿತವು. ವಾರ್ಧಿಕಷಟ್ಪದಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದೆ. ತನ್ನ ಗ್ರಂಥದ ಉತ್ಕೃಷ್ಟತೆಯನ್ನು ಈ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ:—

[2] ಸತಿಸಪ್ತವಿಯ ಭೇದಮಂ ಐಟಿಕೂಳಕ್ಷಳಮ ।
ನತಿಶಯದ ಗಮಕಕ್ರಿಯಾಸಮಾಸಂಗಳಂ ।
ಶ್ರುತಿಸಹ್ಯಸಂಧಿಯಂ ತದ್ಧಿತಪದಮನಪಭ್ರಂಶದೇಶೀಯಂಗಳಂ ॥

1. 189—190 ಪುಟಗಳನ್ನು ನೋಡಿ. 2. ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ—ಗಮಕಸಮಾಸದಿಂ ಎಂದಾರಂಭಿಸುವ ಪದ್ಯದೊಡನೆ ಹೋಲಿಸಿ.

ನುತಮಾಗೆ ಯೋಗಿಪ ಸಮಾಸಮಂ ಸುಸಮಸಂ ।
ಸ್ಕೃತಮಂ ವಿರಹಿತಾವ್ಯಯೋರು ಸಂಸ್ಕೃತಲಿಂಗ ।
ತತಿ ಶಿಥಿಲಪದಮುಖಾದ್ಯುಕ್ತಲಕ್ಷಣಮುಳಿವ ಚತುರರ್ಕೃತಿಗೊಲಿಯರೇ ॥
ಸರಸತ್ವದಿಂ ಸಲಕ್ಷಣದಿಂ ಬೆಡಂಗಿನಿಂ ।
ಪರಮಸೌಂದರ್ಯದಿಂ ಜಾತಿಯಿಂ ಗುಣದಿನು ।
ತ್ಕರವೃತ್ತಿಯಿಂದಲಂಕಾರದಿಂ ಮೋಹನದ ಭಾವದಿಂ ನಿರ್ದೋಷದಿಂ ॥
ನಿರುಪಮಮೃದೂಕ್ತಿಯಿಂ ಪ್ರೀತಿಯಿಂ ರೀತಿಯಿಂ ।
ವರಗಮಕದೆಸಕದಿಂದೊಳ್ಪಿಂ ಸಕಲಕಲಾ ।
ಸ್ಫುರಣದಿಂದೊಪ್ಪುವೀಕೃತಿಯುವತಿ ಕೋವಿದರನೇಂ ಸೋಲಿಸದೆ ಬಿಡುವಳೇ ॥

ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಕೆರೆಯಪದ್ಮರಸನು ಲೋಕಾಯತಿಕಾರ್ಹತಬೌದ್ಧಮೀಮಾಂಸಕಭಾಟ್ಟಶಾಕ್ತಮತಗಳನ್ನು ವಾದದಲ್ಲಿ ಖಂಡಿಸಿದಂತೆ ಹೇಳುವ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಕವಿ ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತಿಗಳ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಂದಿಕೆಯಾಗಿ ಸೇರಿಸಿ ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಗ್ರಂಥವನ್ನು 'ಪಾಪಕ್ಷಯ ರ್ಥಂ ಭಕ್ತಿಯಿಂ ವಿರಚಿಸಿದಂ' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಹೊಯ್ಸಳವಂಶವನ್ನು ಹೇಳುವಾಗ ಹೊಯ್ಸಳಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಇತರರು ಹೇಳುವ ಹಾಗೆಯೇ — ಒಬ್ಬ ಯತಿ ಸಳನಿಗೆ ಸೆಳೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಹುಲಿಯನ್ನು ಹೊಯ್ಯೆಂದು ಹೇಳಲು ಹೊಯ್ದುದರಿಂದ ಈ ಹೆಸರು ಬಂದಿತೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.

ಗ್ರಂಥಾವತಾರದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಬಳಿಕ ಪಾರ್ವತಿ, ಬಸವ, ಅವನ ಹೆಂಡತಿ ಗಂಗಾಂಬಿಕೆ, ವೀರಭದ್ರ, ಭೃಂಗಿ, ಷಣ್ಮುಖ, ಪ್ರಮಥಗಣ, ಅರುವತ್ತುಮೂವರು ಇವರುಗಳನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ ತರುವಾಯ —

ಶ್ರೀ ವಿಶುದ್ಧಪ್ರಕರಣಂಗಳನೆಸಗಿ ವೇದ ।
ಶೈವತಂತ್ರಾವಳಿಗೆ ಭಾಷ್ಯಮಂ ದೀಪಿಕೆಯ ।
ನಾವೃತ್ತಿಯಂ ವ್ಯಾಖ್ಯೆಯಂ ಬರೆದ ಬೋಧಾಯನಾರ್ಯನುರುಶಂಕರಾರ್ಯಂ ॥
ಓವೊ ಹರದತ್ತರ್ ತ್ರಿಲೋಚನಾಘೋರಶಿವ ।
ದೇವಗುಣನಿಲಯಸರ್ವಾತ್ಮಶಂಭುಗಳಾನ ।
ತಾವನರ್ ಭೂತಿಕಂಠಾದಿಪೂರ್ವಾಚಾರ್ಯರ್

ವೀರಮಾಹೇಶ್ವರಾಚಾರಸಂಗ್ರಹಶಾಸ್ತ್ರಕಾರನೆನಿಸಿದ ನೀಲಕಂಠನಾಗಾರ್ಯ, ಬಸವರಾಜೀಯಮಂ ನೆಗಳ್ದ ಪಾಲ್ಕುರಿಕೆಸೋಮೇಶ್ವರ, ಸಾರೋದ್ಧಾರಮಂ ಪಡೆದ ಲಕ್ಷ್ಮೀಧರಾರಾಧ್ಯಪಂಡಿತ, ... ದೀಪಿಕೆಯನೋರಂತೆ ರಚಿಸಿದನುಪಮಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾಚಾರ್ಯ, ಶಿವಲೆಂಕಮಂಚಣ್ಣ, ಶ್ರೀಪತಿಪಂಡಿತ — ಇವರುಗಳನ್ನು ಹೊಗಳಿದ್ದಾನೆ.

ಆಶ್ವಾಸಗಳ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ :—

ಮದಕುಧರವಿದಳನಭಿದುರಪರಮಶಿವಭಕ್ತ ।
ಪದಶತದಳಾದಭ್ರಮಕರಂದಲೀಲಾಪ್ರ ।
ಮದಪರವಶೀಭೂತಮಧುಕರೋಪಮ ಪದ್ಮಣಾಂಕಪ್ರಣೀತಮಾಗಿ ॥
ಸದಮಳಾಖಿಳಶಾಸ್ತ್ರಸಾರಮೆಂದೆನಿಸುವ ।
ಭ್ಯುದಯಕರಪದ್ಮರಾಜಪುರಾಣಕಥೆಯೊಳ್ ॥

ಎಂದಿದೆ.

ಇವನ ಬಂಧವು ಪ್ರೌಢವಾಗಿಯೂ ಲಕ್ಷಣಬದ್ಧವಾಗಿಯೂ ಇದೆ. ಇದರಿಂದ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ :—

ವಸಂತ.

ಅಸುಕೆ ನೇಱಿಲ್ ಮಾಮರಂ ಪಲಸು ಮೊದಲಾಗಿ ।
ಮಿಸುಪ ಮರಗಳ್ ಕನರ್ಗೊನರ್ ಚಿಗುರ್ ಚೆಂದಳಿರ್ ।
ಪೊಸನನೆಗಳೊಳ್ಪರಲ್ ಕಸುಗಾಯ್ ಕರಂ ದೋರೆ ತನಿವಣ್ಗಳಾಂತು ಮೆಱೆಯೆ ॥
ಒಸೆದವಱ ಸವಿಯನುಱೆ ಸವಿದು ಪಡಿಯುಱುವಕ್ಕಿ ।
ಯೆಸೆವರಲ್ವಕ್ಕಿ ಕನ್ನಡವಕ್ಕಿ ಮೆಲ್ನುಲಿಯು ।
ನೆಸಗೆ ಝುಂಕೃತಿಗೆಯ್ಯೆ ಸವಿವಾತನಾಡೆ ಕಣ್ಗೆಸೆದುದು ವಸಂತಸಮಯಂ ॥

ಪೞೆಯೆ ಮುದಮಂ ಮಾಗಿ ಕಱಿಯೆ ಸೊಗಸಂ ಮಾವು ।
ನೆಱೆಯೆ ಕಳೆವೆರ್ಚೆ ಸಸಿ ಮೆಱೆಯೆ ಮಾಧವಿ ಪೂತು ।
ತೊಱೆಯೆ ಲಜ್ಜೆಯನವನಿ ಪಱಿಯೆ ತಸಮಂ ಯುವಿಗಳುೞಿಯೆ ನನೆಗಣೆಯೋಪರಂ ॥
ಮುಱಿಯೆ ವಿರಹಿಯಗುಟ್ಟು ಬಱಿಯೆ ಕುಸುಮೇಷು ಕುಕಿ ।
ಲಿಱಿಯೆ ಕೋಕಿಲೆ ದುಃಖವಱಿಯೆ ಸುಖಿಜನಕೆ ಕ ।
ಣ್ದಣಿದುದು ವಸಂತಮಾಸಂ ಭೋಗಿತತಿಮುಖವಿಕಾಸಂ ಸುಖೈಕವಾಸಂ

ಸಮುದ್ರ.

ವಿದ್ರುಮವನಾವೃತಂ ವಿದ್ರುಮವನಾವೃತಂ ।
ಭದ್ರಮುಕ್ತಾಶೋಭಿ ಭದ್ರಮುಕ್ತಾಶೋಭಿ ।
ಯೆುದ್ರಾವಮೈನಾಗವರಶರಣಮುದ್ರಾವಮೈನಾಗವರಶರಣಕಂ ॥
ಸದ್ರತ್ನಸಂಘಸತ್ತ್ವೋದ್ರೇಭಶರನಿಚಯ ।
ಸದ್ರತ್ನಸಂಘಸತ್ತ್ವೋದ್ರೇಭಶರನಿಚಯ ।
ಮುದ್ರಿಕ್ತತಾಶೂನ್ಯಮುದ್ರಿಕ್ತತಾಶೂನ್ಯಮಂಭೋಧಿಯುಜ್ಜೃಂಭಿಕುಂ ॥

ಗಂಗೆ.

ಅದೆಯುಬ್ಬುರ್ತದೆಯೊಸೆಯುತದೆ ತೋಱುತದೆ ನೀರು ।
ತದೆಯುಣ್ಮುತದೆ ಪೊಣ್ಮುತದೆ ಪೊಂಗುತದೆ ಪೊಳೆಯು ।
ತದೆ ಸುೞಿಯುತದೆ ಸೂಸುತವೆ ಪರ್ವುತದೆ ಪರಿಯುತದೆ ಪರಿಕಲಿಸುತದರುತೆ ॥
ಅದೆ ಹೋಗುತದೆ ಪೆರ್ಚುತದೆ ಬುದ್ಬುದಂದೋಱು ।
ತದೆ ನೊರೆಯನೊದವಿಸುತ್ತದೆ ತೆರೆಯನಾಗಿಸು ।
ತ್ತದೆ ಘೋರ್ಗರೆಯುತೆ ಬರುತದೆಯೆಂದು ನೆರೆದ ಸಭೆಯುಲಿಯುತಿರಲ್ಕೆತಂದುದು ॥

ಮಾದೇವಿಯ ವರ್ಣನೆ.

ಚಂಚಲಾಕ್ಷಿಗಳ ಡಾಳಂ ಬಳ್ಳಿಮಿಂಚಂ ಪ ।
ಳಂಚಲೆಯೆ ಕಿವಿಗಳಾ ಶ್ರೀಕಾರದಾಕಾರ ।
ಪ್ಪಂ ಚುನ್ನವಾಡೆ ಕುಡುಪುರ್ವು ಕರ್ವಿನ ಬಿಲ್ಲ ಬಿಂಕಮುಂ ಕೊಂಕುಗೈಯೆ ॥
ಮಿಂಚುವ ನೊಸಲ್ ತೊಳಗುವೆಳವೆಱೆಯ ಮೋಹನಕೆ ।
ಪಂಚತ್ವಮಂ ಸಾರ್ಚಿ ಸಾಪೊಗಂ ಪೂಣ್ಕೆಯ್ದ ।   [ಳೋ ॥
ಏಂ ಚೆಲ್ವುದೋಱಿತೆ ಕಾಮುರ್ಗಿಳಪೆರ್ಮೆಗೆ ನೂರ್ಮಡಿಸೆ ಮುತ್ತಿಯದೇಂ ಮೆಱೆದ

ಕೆರೆಯಪದ್ಮರಸನ ಸ್ತುತಿ.

ಸ್ಫುರಿಸಿ ಲಿಂಗತ್ರಯಮನಾಕ್ರಿಯಾಕಾರಕೋ ।
ತ್ಕರನಾಗ ತದ್ಧಿತಮನಱಿಪಿಯುಂತಸ್ಥೋರು ।
ತರವಿಧಿಯನೊರೆದು ವಕ್ತವ್ಯಮಿಂತೆಂದು ಬೋಧಿಸಿಯಾಗಮದ ಹೃದಯಮುಂ
ನಿರವಿಸಿ ಲಸತ್ಪ್ರತ್ಯಯಂಬೇರ್ಪ್ಡ ಮೇಣ್ ಪ್ರಕೃತಿ ।
ಪುರುಷವೃತ್ತಿಯನ್ನೆದೆ ಕಾಣಿಸುವ ಸೂತ್ರದಿಂ ।
ಚರಿಪವೋಲೆಸಗಿ ಶಾಬ್ದಿಕರ ಗುರುವೆನಿಪ ಕೆಱೆಪದ್ಮರಸನುಪಾಯಂಗಳುಂ ॥

ಪರಮತಖಂಡನ.

ಕಿಡುವೀಪ್ರಪಂಚಮುಂ ಸತ್ಯವೆಂದೆಂಬ ಬಾ ।
ಯ್ಬಡಿಕ ಮೀಮಾಂಸಕಾ ನೀಂ ಸುಮ್ಮನಿರ್ ಪುಂಸ್ತ್ವ ।
ಜಡಭಾರಪುರುಷಪ್ರಕೃತಿಗಳ ವಿವೇಕಿಸಿಯಱಿಯೆ ಮೋಕ್ಷವೆಂಬ ಸಾಂಖ್ಯಾ ॥
ಉಡುಗು ಷಡ್ವಿಂಶಮಿಶ್ವರತತ್ವವೆಂದು ನಿಜ ।
ದೆಸೆಯನಱಿಯದೆ ಭವಕ್ ಬರ್ಪ ಪಾತಂಜಲನೆ ।
ನುಡಿಯದಿರ್ ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕೆ ಜೀವತೆಯನೊರೆವ ವೇದಾಂತಿ ನಿನಗೇತಱಱಿವ್ಕೆ ॥

ಕವಿಮುಖಚಂದ್ರಟ ಪದ್ಯ. (ಗತಪ್ರತ್ಯಾಗತಪದ್ಯ)

ವರವಿತನುನಿರಭೀಗಕನತಾವಿಕಭಸಕಿವ ।
ನಿರತತನುವಿರುಚಾರುಚಪರಾತನುಪಶುಪಸು ।
ಸರಸರಸಕಮರಣರತವಿರತಹಿಯತಯಬಕಕುಶಲಕರ ಶಶಕಕಂಕ ॥

ಕರಕಕಶಶರಕಲಶಕುಕಬಯತಯಹಿತರವಿ ।
ತರಣರಮಕಸರಸರಸನುಪಶುಪನುತರಾಜ ।
ಚರುಚಾರುವಿನುತತರನಿವಶಿಸಭಕವಿತಾಸಕಗಭೀರನಿನುತವಿರವ ॥

(ಕರ್ಣಾಟವಿಭಕ್ತಿಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಉಪನ್ಯಾಸಚ್ಛಾಯೆಯಿಂದ ಪ್ರತಿಲೋಮಾರ್ಥದವಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಕವಿಮುಖಕವಾಟಾಖ್ಯಸಾರ್ಥಕವಾದ ಮಹಾ ಪ್ರಬಂಧಮಿದು.)

ವಜ್ರ. 1393.

ಈತನು ಸೊರಬದ 264 ನೆಯ ಶಾಸನವನ್ನು ಬರೆದಂತೆ ಆ ಶಾಸನದಲ್ಲಿರುವ

ವಪುವಂ ಗೋಪತಿಯುಟಿಕೆಯಲ್ । ವಿಪುಳತರಪರೋಕ್ಷನುತಿಯ ಪೇಳ್ದಿಂ ವಜ್ರಂ ।
ತಪನಶಶಿಯಿರ್ಪಿನಂ ವ । ರ್ತಿಪ ತೆಱದಿಂ ಸದ್ಬುಧಾಳಿ ಪೊಗೞಲ್ ಕೃತಿಯಂ ॥

ಎಂಬ ಪದ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಈ ಶಾಸನವು ಶಕ 1315ರಲ್ಲಿ—ಎಂದರೆ ಕ್ರಿಸ್ತಾಬ್ದ 1393 ರಲ್ಲಿ—ಬರೆದುದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ಗಸ್ಥನಾದ ಮಹಾಪ್ರಭು ಕುಪ್ಪಟೂರ ಗೋಪೀನಾಥನ ಸ್ತುತಿರೂಪವಾದ ಪದ್ಯಗಳಿವೆ. ಈ ಶಾಸನದ ಅನೇಕಭಾಗವು ಹೋಗಿದೆ. ಅಸವ ಗವಾಽನ ಒಂದು ಪದ್ಯವನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ:—

... ಮನೋರಥಾರ್ಥವಮಂ ।
ಕುಡುವನದಾರೊ ಬಂಧನದಿನಿದ್ದ ಕರನಶ್ರುಮದಿಂದೆ ಬೇಗದಿಂ ॥
ಬಿಡಿಸುವರಿಲ್ಲ ಬಂಧುಗಳ ಪಾಲನೆ ಪೋದುದು ಗೋಪಿನಾಥ ಹಾ ।
ಮಡಿದನೆನುತ್ತೆ ಕಣ್ಬನಿಯು ತಂದುದು ಕುಂದದೆ ಧಾರಿಣೀಜನಂ ॥

ಅಭಿನವಮಂಗರಾಜ. 1398.

ಈತನು **ಅಭಿನವನಿಘಂಟು** ಅಥವಾ **ಕವಿಮಂಗಾಭಿಧಾನ** ಎಂಬ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. **ಚಿಂತಾಮಣಿಪ್ರತಿಪದ**ವೆಂಬ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದಿರುವುದಾಗಿ ಪ್ರತೀತಿಯಿದೆ. ಇದು ನಮಗೆ ದೊರೆತಿಲ್ಲ.

ಈತನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು, ಕಮ್ಮೆಕುಲದವನು; ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಗೋತ್ರದವನು. ಈತನ ತಂದೆ ದೇವಮಾರ್ಯ[illegible]ನು. ಶಿವಪುರದ ಸೋಮೇಶ್ವರನ ವರಪ್ರಸಾದದಿಂದ ಈ ನಿಘಂಟುವನ್ನು ಬರೆದಂತೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. 'ಸೋಮೇಶನೊಲಿದಿತ್ತನಾಹತಮತಿಯ ಕ[illegible]ನಭಿನವಮಂಗ' ಎಂದು ತನ್ನನ್ನು ವಿಶೇಷಿಸಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ.

ಈ ನಿಘಂಟುವನ್ನು—"ನಿರ್ಮಿಸಿದನೆಂಬರಾಂಬಕವಹ್ನಿಯೆ.೧ಕಶಬ್ದದಲಿ ಬಹುಧಾನ್ಯಮಿಸುದು" ಎಂಬುದರಿಂದ ಈತನು ಶಕ 1320 ರಲ್ಲಿ—ಎಂದರೆ ಕ್ರಿಸ್ತಾಬ್ದ 1398 ರಲ್ಲಿ—ಬರೆದಂತೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

ಇವನಿಗೆ ಬಾಲಶಾರದೆ, ಅಭಿನವಬಾಲಸರಸ್ವತಿ, ಎಂಬ ಬಿರುದುಗಳಿದ್ದಂತೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

ತನಗೆ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದ ನಿಘಂಟುಕಾರರನ್ನು ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ:—

ವರರುಚಿಯ ಜಾಣ್ಮೆ ಗೋಪಾಲಕನ ಬೆಡಗು ಭಾ ।
ಗುರಿಯ ಗೂಢತೆ ಧನಂಜಯನ ಪರ್ಯಾಯ ಸುರ ।
ಹರಿಯ ಸುವಿಭಕ್ತಿ ವಿಶ್ವಪ್ರಕಾಶದ ಚದುರು ನಾಗವರ್ಮನ ಕನ್ನಡಂ ॥
ವರವೈಜಯಂತಿಯ ನಯಂ ಹಲಾಯುಧನ ವಿ ।
ಸ್ತರದ ವಚನೋಕ್ತಿಯೆಂಬಿಂತಿವೆಲ್ಲವನು ಸಂ ।
ವರಿಸಿಯಭಿನವಮಂಗನುಸಿರಿದಂ ಸ್ತ್ರೀಬಾಳರಜೀವಂತುಚ್ಛಿಥಾನಮಂ ॥

ತನ್ನ ಪ್ರಶಸ್ತಿಯನ್ನು—ಅಭಿನವಮಂಗನುಸಿರ್ದ ಸತ್ಕವಿತೆಯಂ ಜಡರ್ವರಾರ್ ಪಡರ್ವರಾರ್ ಮಿಕ್ಕರೋಳ್ ಮನುಜಶಿಕ್ಷಾಪ್ರೇಯಿಂಪಾದನೇ ॥ ಎಂಬ ಪದ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ.

ಇವನ ಗ್ರಂಥ—

ಅಭಿನವನಿಘಂಟು ಅಥವಾ ಮಂಗಾಭಿಧಾನ.

ಇವನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದ **ನಾಗವರ್ಮನ** ನಿಘಂಟುವನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ತನ್ನ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ಅಭಿನವನಿಘಂಟು ಎಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ.

ಇದು ಉದ್ದಂಡಷಟ್ಪದಿಯಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ವಾರ್ಧಿಕಷಟ್ಪದಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ಗ, ಭೂ, ಪಾತಾಳ, ಸಾಮಾನ್ಯ, ನಾನಾರ್ಥ ಎಂಬ ೫ ಕಾಂಡಗಳಿವೆ. ಒಂದೊಂದು ಕಾಂಡವೂ ವರ್ಗಗಳಾಗಿ ಭಾಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಅರ್ಥವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ತನ್ನ ಗ್ರಂಥದ ಉತ್ಕೃಷ್ಟತೆಯನ್ನೂ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನೂ ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ:—

ಪಡೆದ ತಾಯಂತಲಂಕಾರದಂದಮನೀವು ।
ದಡರ್ದ ಪಿತನಂತೆ ಲಕ್ಷಣಸುಶಬ್ದಮನೀವು ।
ದೊಡೆಯನಂತೆ ಪದಾರ್ಥವೀವುದಂಗನೆಯಂತೆ ಭಾವರಸಗಳನೀವುದು ॥
ಕಡುಗುರುವಿನಂತತಿವಿಭಕ್ತಿಲಿಂಗವನೀವು ।
ದೊಡನಾಡಿಯಂತೆ ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥವೀವುದೆಂ ।
ದೊಡರಿಸಿದನಭಿನವನಿಘಂಟನಭಿನವಮಂಗನಭಿನವವಿಲಾಸದಿಂದೆ ॥

ಗ್ರಂಥಾವತಾರದಲ್ಲಿ ಸೋಮೇಶನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿ ಬಳಿಕ ಸರಸ್ವತೀವಿನಾಯಕರನ್ನು ಹೊಗಳಿದ್ದಾನೆ.

ಕಾಂಡಗಳ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ :—

ಇತಿ ಶಶಿಪುರಾಧಿನಾಥಸೋಮೇಶ್ವರಚಾರುಚರಣಾರವಿಂದಮಧುಸೇವಿತಮಧುಕರಾಯಮಾನ ಸಕಲವಿಬುಧಜನಮಾನಸೋಲ್ಲಾಸನಿವಾಸ ಅಭಿನವಬಾಲಸರಸ್ವತಿ ಮಂಗರಾಜವಿರಚಿತಮಪ್ಪಭಿನವಾಭಿಧಾನದೊಳ್

ಎಂಬ ಗದ್ಯವಿದೆ.

ಈ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಒಂದೆರಡು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ :—

ಕೇಂಕೃತಂ ಪಕ್ಷಿಯೊಳಗೀಂಕೃತಂ ವಾತನೊಳು ।
ಝೇಂಕೃತಂ ತುಂಬಿಯೊಳು ಚೀತ್ಕೃತಂ ರಥಗಳೊಳು ।
ಭೀಂಕೃತಂ ಬಾಣದೊಳು ಘೀಟ್ಕೃತಂ ಕಲಭದೊಳು ಬೃಂಹಿತಂ ಮದಗಜದೊಳು ॥
ಟಂಕೃತಂ ಬಿಲ್ಲಿನೊಳು ಸೀತ್ಕೃತಂ ಸುರತದೊಳು ।
ಹೂಂಕೃತಂ ಧೀರರೊಳು ಮಾಂಕೃತಂ ಪಶುಗಳೊಳು ।
ಝುಂಕೃತಂ ಕಟಕದೊಳು ಹೇಷಾಕೃತಂ ವಾಜಿತತಿಯಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಸಿಕುಂ ॥

ಕೈಕಾಲುಮೋಟನಾದಂ ಕುಣಿಕನೆನಿಸಿಕುಂ ।
ಕೈಕಾಲು ಕಿಱಿದಾಗೆ ವಾಮನನೆನಿಸಿಕುಂಮಾ ।
ಕೈಕಿತಂ ಪೃಶ್ನಿಯೆನೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮದವನಕ್ಕು ಕುಬ್ಜಂ ಗುಡ್ಡನೆಂದೆನಿಕ್ಕುಂ ॥
ಏಕಹಸ್ತಂ ವಿಕಳಪಾಣಿಯೊಕ್ಕೈಯನ ।
ಕ್ಕೇಕಾಂಘ್ರಿಯೆನೆ ಕುಂಟನಕ್ಕು ಗತಪಾಸಿಕಂ ।
ಮೂಕೊಬೆಯನಕ್ಕು ಕಿವಿಯಿಲ್ಲದವ ಮೂಟನಕ್ಕದ್ವಿಜಂ ಬೋಡನಕ್ಕುಂ ॥

ಅಭಿನವಚಂದ್ರ. ಸು. 1400.

ಈತನು **ಅಶ್ವವೈದ್ಯ**ವೆಂಬ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಈತನು, ತಾನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು, ಸೋಮಣಯ್ಯನ ತಮ್ಮನು ಎಂದು—

ವಿಪ್ರಕುಲಭೂಷಣಂ ಸುಜ । ನಪ್ರಣುತಂ ಸೋಮಣಯ್ಯನನುಜಂ ಹಯಶಾ ॥
ಸ್ತ್ರಪ್ರೌಢಜನನುನೋನಯ । ನಪ್ರಿಯನಕಲಂಕಚರಿತನಭಿನವಚಂದ್ರಂ ॥

ಎಂಬ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಚಂದ್ರವರ್ಣಿ, ಚಂದ್ರವರ್ಮ ಎಂದೂ ಹೆಸರು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಈತನು ಜೈನಕವಿಯಾಗಿರಬಹುದೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಮದನತಿಲಕವನ್ನು ಬರೆದ **ಚಂದ್ರರಾಜ**ನು (1079) ತಾನು ಹಯಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ತಿಳಿದವನೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಆ ವಿಷಯವಾದ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದರೂ ಇರಬಹುದು. ಈ ಕವಿ ಚಂದ್ರರಾಜನ ಹೆಸರನ್ನನುಸರಿಸಿ ಅಭಿನವಚಂದ್ರ ಎಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ.

ಇವನು ಸುಮಾರು 1400 ರಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿರಬಹುದೆಂದು ಊಹಿಸುತ್ತೇವೆ. ಇವನಿಗೆ ಸುಕರವಿಳಾಸ, ಬುಧಬಂಧು, ವಿಬುಧದಿನಕರ, ಗುಣರತ್ನ ಎಂಬ ಬಿರುದುಗಳಿದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ.

ತನಗೆ ಹಿಂದೆ ಅಶ್ವಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಬರೆದವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರ ಮತವನ್ನು ಹೊಸಗನ್ನಡದಿಂದ ಹೇಳುವಂತೆ ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ:—

ಅನುಪಮಹಯಶಾಸ್ತ್ರಾಗಮ । ವನನಿಧಿಯೊಳ್ ಸಿಂಹದತ್ತಕೃತಿಲಕ್ಷಣಮಂ ॥
ದಿನಕರತನಯನ ರೇವಂ । ತನ ಮತಮಂ ಪೇೞ್ವೆನೆಸೆಯೆ ಪೊಸಗನ್ನಡದಿಂ ॥

ಇವನ ಗ್ರಂಥ:—

ಅಶ್ವವೈದ್ಯ.

ಮದರಾಸು ಲೈಬ್ರರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಈ ಗ್ರಂಥದ ಒಂದು ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ "16 ಅಧ್ಯಾಯ 2,300 ಗ್ರಂಥ" ಎಂದಿದೆ. ಮತ್ತೊಂದು ಅಸಮಗ್ರವಾದ ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ 18ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ಇಷ್ಟಧ್ಯಾಯವಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳಲಾರೆವು. ಕೆಲವು ಅಧ್ಯಾಯಗಳ ಕೊನೆಯ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ 'ಕೃತಿನಾಥಾಭ್ಯುದಯಕರಂ' ಎಂಬುದರಿಂದ ಆವನೋ ಒಬ್ಬ ದೊರೆಗೋಸ್ಕರ ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದಿರಬಹುದೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಸರ್ವಾಂಗಪರೀಕ್ಷೆ, ವರ್ಣ, ಸುಳಿ, ಹಲ್ಲಿನಿಂದ ವಯಸ್ಸನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸುವುದು, ಹಯುವಯೋಲಕ್ಷಣ, ಪೋಷಣವಿಧಿ, ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮೊದಲಾದ ವಿಷಯಗಳು ಹೇಳಿವೆ. ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಕಂದಗಳೇ ವಿಶೇಷವಾಗಿವೆ. ಕನ್ನಡ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವೂ ಇದೆ.

ಇದು ವೈದ್ಯಗ್ರಂಥವಾದರೂ ಬಂಧವು ಲಲಿತವಾಗಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ:—

ಅತಿದೂರಂ ಪಯಣಕ್ಕೆ ಬೇಂಟೆಗೆ ವಿನೋದಾರ್ಥಕ್ಕೆ ಸಂದಿಗ್ಧದೂ ।
ರ್ಜಿತಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ರಣಾಜಿರಕ್ಕೆ ಭಟರುಂ ಗಂಧೇಭಮುಂ ಸುತ್ತಿ ಮು ॥
ತ್ತಿ ತುಱುಂಬಿರ್ದ ಪದಕ್ಕೆ ಚಿಂತಿತಮನೋವಾಕ್ಕಾಯಕರ್ಮಂಗಳೂ ।
ರ್ಜಿತಮಪ್ಪಂತು ನಿಜಾಧಿಪಂಗೆ ತುರಗಂ ಮಾೞ್ಕುಂ ಸುಖೋಪಾಯಮಂ ॥

ಶ್ರೀಯಂ ಮೆಚ್ಚೆಯಲ್ ನೆಲನಂ । ಕಾಯಲ್ ಮನಮೆಯ್ದೆ ದೆಸೆಯನೆಯ್ದಲ್ ಬಗೆಯಂ ॥
ಪಾಯಲ್ ಬಯಸುವೊಡಾಜಾ । ನೇಯತುರಂಗಮುಮನೆಯ್ದೆ ಪೊರೆವುದು ಭೂಪಂ ॥

ಉರಮುಂ ಲಲಾಟಪಟ್ಟಂ । ತರಮುಂ ವಿಸ್ತೀರ್ಣವಾಗೆ ಕೆಳಗಣ ಕಡೆವ ॥
ಲ್ಲೆರಡುಮತಿಧವಳಮಾಗು । ತ್ತಿರೆ ಪನ್ನೊಂದನೆಯ ತಿಂಗಳಭಿನವಚಂದ್ರಾ ॥

ಪುರಿವುದು ಕಡುಬಿಸಿಯಪ್ಪಂ । ತಿರೆ ಮಳಲಂ ನಾಂದ ಸೀರೆಯೊಳ್ ಪೊಯ್ದು ನಯಂ ॥
ಬೆರಸಿರೆ ಸೇಕಂಗೆಯ್ವುದು । ತುರಗದ ಪೋಷಕ್ಕೆ ಮಳಲ ಸೇಕಂ ದಿವ್ಯಂ ॥

ಷಡುಗುಂ ಪೊರಳ್ಗುಮೇೞ್ಗುಂ । ಸಿಡಿಮಿಡಿಯಕ್ಕುಂ ಬೆಮರ್ಗುಮುಮ್ಮಳಿಸುಗುಮಾ ।
ಗಡೆ ತಲೆಯಂ ಕೆಱಗಿಡುವುದು । ಪಡಿಗಡಿಗೆ ಸುಭಿಕ್ಷಶೂಲೆ ಕೆರಳ್ದ ತುರಂಗಂ ॥

ಬಾಲಂಬೀಸದು ಸುಡಿಗಳ । ನಾಲಿಸದಾಹಾರಚಿಂತೆಗೆಯ್ಯದು ಕಿವಿಗಳ್ ॥
ಕೀಲಿಸೆ ಕಂಪಿಸೆ ಜಾನಿಸೆ । ಕಾಲಮುಖಪ್ರಾಪ್ತಿಯಕ್ಕುಮಭಿನವಚಂದ್ರಾ ॥

ಷಡುವೊಡಮೇೞ್ವೊಡಂ ತಲೆಯನಿಕ್ಕುವೊಡಂ ಬಿಸುಸುಯ್ವೊಡಂ ಬೆಮ ।
ರ್ವೊಡಮುದರಂ ವಿಜೃಂಭಿಸುವೊಡಂ ಕರಮಾಮದೊಳೊಂದಿ ಲದ್ದಿ ಪೋ ॥
ಪೊಡಮಱ ಶೂಲೆಯೆಂದಿರದೆ ವಾಜಿಗೆ ಹಿಪ್ಪಲಿ ಶುಂಠಿ ಸೈಂಧವಂ ।
ಗಿಡಿವುದು ಮೂಗಿನೊಳ್ ನಯನದೊಳ್......ಮಿಗೆ ಮೇಢ್ರದೇಶದೊಳ್ ॥

ಅರಿದಾಳಂ ಪೊಸಸುಣ್ಣಮಿಂದ್ರಯವೆಯಂ ಗಂಧೋತ್ಪಲಂ ದಾರು ಸಿಂ ।
ಧುರಕಲ್ಲುಪ್ಪು ಕಟುತ್ರಯಂ ರಜನಿ ಸದ್ಯಃಕ್ಷಾರಮೆಂಬಿಂತಿವಂ ॥
ಸರಿಗೊಂಡಾವಿನ ದುಗ್ಧದಿಂ ಸಮನೆಗೊಂಡೆಳ್ಳೆಣ್ಣೆಯಿಂದಟ್ಟು ತಂ ।
ದಿರಿಸಿಂಬಾಗಿರೆ ಪೂಸೆ ಕಜ್ಜೆ ಮೊದಲಾದಶ್ವವ್ರಣಂ ಪಿಂಗುಗುಂ ॥

ಜಿನಾಚಾರ್ಯ. ಸು. 1400.

ಶೃಂಗಾರಕವಿಹಂಸರಾಜನು (16 ನೆಯ ಶತಮಾನ) ತನ್ನ **ರತ್ನಾಕರಾಧೀಶ್ವರಶತಕದಲ್ಲಿ**—ಪೊಂಗಿರ್ದರ್ಗಳನೇಮಿರನ್ನಕುಮುದೇಂದುಶ್ರೀ ಜಿನಾಚಾರ್ಯ ಕಾವ್ಯಂಗಳ್ ಮಾಡವೆ ಮೋಷಮಂ ಮುಕುತಿಯಂ[1]—ಎಂಬ ಪದ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಈತನನ್ನು ಕನ್ನಡಕವಿಗಳಾದ **ಅಗ್ಗಳ** (1189), **ನೇಮಿ** (ಸು. 1170), **ರನ್ನ** (993), **ಕುಮುದೇಂದು** (ಸು 1275), ಇವರ ಗೋಷ್ಠಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಈತನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದಿರಬೇಕು. ನಮಗೆ ಅವುವೂ ದೊರೆತಿಲ್ಲ. ಈತನು **ಶೃಂಗಾರಕವಿಹಂಸರಾಜನ** (16 ನೆಯ ಶತಮಾನ) ಕಾಲಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದಿರಬೇಕೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿಯೇ ಇದೆ. ಸುಮಾರು 1400 ರಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿರಬಹುದೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ.

---

1. 88 ನೆಯ ಪದ್ಯ.

ಪರಿಶಿಷ್ಟ I.

ಕರ್ಣಾಟಕ ಕವಿಚರಿತೆಯ ಪ್ರಥಮಸಂಪುಟಕ್ಕೆ ಸೇರಬೇಕಾದ ಕೆಲ ಕವಿಗಳ ವಿಷಯ.

ಸೈಗೊಟ್ಟ ಶಿವಮಾರ.— (ಸು. 780—814)

ಈ ಗಂಗರಾಜನು ಶಿವಮಾರಮತವೆಂಬ ಒಂದು ಗಜಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಮಾಡಿದಂತೆ ನಗರದ 35 ನೆಯ ಶಾಸನದ ಈ ಭಾಗದಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ :—

ಶಿವಮಾರದೇವಂ ಸೈಗೊಟ್ಟನೆಂಬೆರಡನೆಯ ಪೆಸರಂ ತಾಳ್ದಿ ಶಿವಮಾರಮತಮೆಂದು ಗಜಶಾಸ್ತ್ರಮಂ ಮಾಡಿ ಮತ್ತಂ—

ಏವೇಳ್ವುದೊ ಶಿವಮಾರಮ | ಹೀವಳಯಾಧಿಪನ ಸುಭಗಕವಿತಾಗುಣಮಂ ||
ಭೂವಳಯದೊಳ್ ಗಜಾಷ್ಟಕ | ಮೋವನಿಗೆಯುಮೊನಕೆವಾಡುಮಾದುದೆ ಪೇಳ್ಗಂ ||

'ಒನಕೆವಾಡಾಯ್ತು' ಎಂಬುದರಿಂದ ಇದು ಕನ್ನಡಭಾಷೆಯಲ್ಲಿದ್ದಿರಬಹುದೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ.

ಸುಕರಸುಕವಿಕಂಠಾಭರಣ.— ಸು. 1030

ಸೊರಬದ 138 ನೆಯ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಎಕ್ಕಲದೇವನನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸಿ "ಸುಕರಸುಕವಿಕಂಠಾಭರಣಾದ್ಯನೇಕಕವಿಜನಪ್ರಿಯ" ಎಂದು ವಿಶೇಷಿಸಿ ಹೇಳಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಸುಕರಸುಕವಿಕಂಠಾಭರಣ ಎಂಬ ಒಬ್ಬ ಕವಿ ಎಕ್ಕಲದೇವನ ಆಶ್ರಿತನಾಗಿದ್ದಂತೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಈ ಕವಿ ಆವ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆಯೋ ತಿಳಿಯದು. ಕನ್ನಡಕವಿಗಳಾದ ನೇಮಿಚಂದ್ರನಿಗೂ (ಸು. 1170) ಸೋಮನಾಥ ಪಂಡಿತನಿಗೂ (1238) ಸುಕವಿಕಂಠಾಭರಣ ಎಂಬ ಬಿರುದಿದೆ. ಈತನನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಈ ಬಿರುದನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರಬಹುದು.

ಮೇಲಣ ಶಾಸನವು ಚಾಲುಕ್ಯ ಜಗದೇಕಮಲ್ಲನ (1018—1042) ಆಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆದುದು.

ಕಪ್ಪಣಭಟ್ಟ.— 1037

ಸೊರಬದ 184 ನೆಯ ಶಾಸನದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ—ಶ್ರೀಮತ್ಕವಿರಾಜವಲ್ಲಭಂ ಕಪ್ಪಣಭಟ್ಟರ ಲಿಖಿತಂ—ಎಂದು ಈತನನ್ನು ಶ್ರೀಮತ್ಕವಿರಾಜವಲ್ಲಭಂ ಎಂದು ವಿಶೇಷಿಸಿ ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಈತನು ಕವಿಯಾಗಿದ್ದಿರಬೇಕು. 'ಲಿಖಿತಂ' ಎಂದಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಶಾಸನವು ಏತದ್ರಚಿತವೋ ಅಲ್ಲವೋ ತಿಳಿಯದು. ಇದು ಶಕ 959 ರಲ್ಲಿ—ಎಂದರೆ ಕ್ರಿಸ್ತಾಬ್ದ 1037 ರಲ್ಲಿ—ಹುಟ್ಟಿದುದು.

ಏಚಕಮ— 1041

ಮದರಾಸ್ ಪ್ರಾಚ್ಯಕೋಶಾಲಯದಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ದೊರೆತ ಶಕ 963 ರಲ್ಲಿ .ಬರೆದ ಒಂದು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಈ ಏಚಮನನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸಿ ಈತನ ವಿಷಯ ವಾಗಿ ಈ ಪದ್ಯವು ಬರೆದಿದೆ:—

ಭರತನೊಳಂ ಮೇಣ್ ನಾರದ | ಗೊರವನೊಳಂಭೋಜಭವನೊ......ಳಂ ||
ಕುರಿಸಿದ ಭರತಾಗಮಲತೆ | ಧರೆಯೊಳ್ ಪಲ್ಲವಿಸಿತೀಗಳೇಚಮನಿಂದಂ ||

ಇದರಿಂದ ಈತನು ಒಂದು ಭರತಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಬರೆದಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ.

ದಿವಾಕರಣಂದಿ— 1062

ಈತನು ತತ್ವಾರ್ಥಸೂತ್ರಕ್ಕೆ ಕನ್ನಡವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಬರೆದುದಾಗಿ ನಗರದ 57 ನೆಯ ಶಾಸನದ ಈ ಪದ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ:—

ಜಡರುಂ ಬಾಳಕರುಂ ಬುಧಪ್ರಕರಮುಂ ತತ್ವಾರ್ಥಮಂ ಕಲ್ತು ಘಂ |
ಕಿಡೆ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಮನೆಯ್ದಿ ಸಪ್ತಪರಮಸ್ಥಾನಾಪ್ತಿಯಂ ನಿಶ್ಚಯಂ ||
ಪಡೆಯಲ್ ಮಾಡಿದರೊಪ್ಪೆ······ರ್ ತತ್ವಾರ್ಥಸೂತ್ರಕ್ಕೆ ಕ |
ನ್ನಡದಿಂ ವೃತ್ತಿಯನೆಲ್ಲಿಗಂ ನೆಗಳ್ವಿನಂ ಸಿದ್ಧಾಂತರತ್ನಾಕರರ್ ||

ಈ ಗ್ರಂಥವು ನಮಗೆ ದೊರೆತಿಲ್ಲ. ಈತನಿಗೆ ಉಭಯಸಿದ್ಧಾಂತರತ್ನಾಕರ ಎಂಬ ಬಿರುದಿದ್ದಂತೆ ತಿಳಿಯಬರುತ್ತದೆ. ಈತನ ಗುರು ಚಂದ್ರಕೀರ್ತಿ ಭಟ್ಟಾರಕ. ಈ ಶಾಸನದಲ್ಲಿಯೂ ಶಕ 984 ರಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಸೊರಬದ 58 ನೆಯ ಶಾಸನದಲ್ಲಿಯೂ ಈತನನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸಿದೆ. ಈತನು ಪಟ್ಟಣಸ್ವಾಮಿ ನೊಕ್ಕನಿಗೆ ಗುರುವೆಂದೂ ಸಕಲಚಂದ್ರನು ಈತನ ಶಿಷ್ಯನೆಂದೂ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಈ ಶಾಸನಗಳಿಂದ ಈತನ ಸ್ತುತಿರೂಪವಾದ ಕೆಲವು ಭಾಗಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ :—

ಸ್ವಸ್ತಿ ಸಮಧಿಗತ ಪಂಚಮಹಾಕಲ್ಯಾಣಾಷ್ಟ ಮಹಾಪ್ರಾತಿಹಾರ್ಯ ಚತುಸ್ತ್ರಿಂಶದತಿಶಯ ವಿರಾಜಮಾನಂ ಭಗವದರ್ಹತ್ಪರಮೇಶ್ವರ ಪರಮಭಟ್ಟಾರಕ ಮುಖಕಮಲ ವಿನಿರ್ಗತ ಸದಸದಾದಿ ವಸ್ತು ಸ್ವರೂಪನಿರೂಪಣ ಪ್ರವೀಣರುಂ ಸಿದ್ಧಾಂತಾಮೃತವಾರ್ಧಿವಾರ್ಧೌತ ವಿಶುದ್ಧೇದ್ಧ ಬುದ್ಧಿಸಮೃದ್ಧರುಭಯಸಿದ್ಧಾಂತ ರತ್ನಾಕರರಪ್ಪ ಶ್ರೀಮದ್ದಿವಾಕರಣಂದಿ ಸಿದ್ಧಾಂತದೇವರ್.

ಗುಣಿಗಳ್ ಸಿದ್ಧಾಂತರತ್ನಾಕರರಮಳಚರಿತ್ರರ್ ಮಹಾಯೋಗಿಬೃಂದಾ |
ಗ್ರಣಿಗಳ್ ಶ್ರೀ ಶಾಂತಿನಾಥಕ್ರಮಕಮಳಯುಗಾರಾಧಕರ್ ಭಾರತೀ ||
ಭೂಷಣಬುದ್ಧರ್ ಜ್ಞಾನಿಗಳ್ ದೇಶಿಕಗಣತಿಲಕರ್ ಜೈನಸಿದ್ಧಾಂತಚೂಡಾ |
ಮಣಿಗಳ್ ಶ್ರೀ ಪಟ್ಟಣಸ್ವಾಮಿಗೆ ಗುರುಗಳೆನಲ್ ನೊಕ್ಕನಂತಾರ್ ಕೃತಾರ್ಥರ್ ||

ಚಾರುಚರಿತ್ರರೀದೊರೆಯರಾರೆನಿಪೊಳ್ಪಿನ ಚಂದ್ರಕೀರ್ತಿಭ |
ಟ್ಟಾರಕರಗ್ರಶಿಷ್ಯರಘಹಾರಿಗಳಾರ್ಹತತತ್ವವಸ್ತುವಿ ||

ಸ್ಫಾರಕರಂಗಜಾರಿಗಳಶೇಷವಿಶೇಷಗುಣಾವಳೀ ಮನೋ |
ಹಾರಿಗಳೆಂಬಿನಂ ನೆಗಳ್ದರಲ್ತೆ ದಿವಾಕರಣಂದಿಸೂರಿಗಳ್ ||

ಮಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಮಲ್ಲಿನಾಥ— 1062

ಈತನು ನಗರದ 57 ನೆಯ 58 ನೆಯ ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಬರೆದುದಾಗಿ ಆ ಶಾಸನಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

ಈತನು ಪಟ್ಟಣಸ್ವಾಮಿಯಾದ ನೊಕ್ಕನ[1] ಮಗ. ದಿವಾಕರಣಂದಿ[1] ಶಿಷ್ಯನಾದ ಸಕಲಚಂದ್ರನ ಗುಡ್ಡ. ತನ್ನನ್ನು ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ತುತಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ:—

ಸುಜನಜನಕುಮುದಚಂದ್ರನ | ಸುಜನಜನಾನನವಿಲೋಕಮಣಿಮುಕುರನನಾ ||
ಸುಜನಜನವನಜಹಂಸನ | ಸುಜನಜನಂ ಪೊಗಳೆ ಮಲ್ಲಿನಾಥಂ ನೆಗಳ್ದಂ ||

ಈ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವಾರಾಶಿಯೆನಿಸಿದ ನೊಕ್ಕನು ದಾನಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದಂತೆ ಹೇಳಿದೆ.

ಈ ಶಾಸನಗಳಿಂದ ದಿವಾಕರಣಂದಿ ಸ್ತುತಿರೂಪವಾದ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಹಿಂದೆಯೇ ಬರೆದಿದ್ದೇವೆ.[1] ಇನ್ನು ಕೆಲವನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ:—

ನೊಕ್ಕನ ಸ್ತುತಿ.

ಹರಿಸಂಘಾತದೆ ಕಟ್ಟುವೆತ್ತ ಬಡವಜ್ವಾಳಾಳಿಯಿಂ ಬೆಂದ ಭೀ |
ಕರಪಾಠೀನತಿಮಿಂಗಿಳಾಳಿಯಿನತಿಕ್ಷೋಭಕ್ಕೆ ಸಂದಿರ್ದಗ ||
ಸ್ತ್ಯರಿನಪ್ರಾಶನಕ್ಕೆದೆ ವಾರದತಿತೀಕ್ಷ್ಣಕ್ಷಾರವಾರಿಪ್ರಭಂ |
ಗುರವಾರಾಶಿಯೊಳೆಂತು ಪೋಲಿಪುದೊ ಪೇಳ್ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವಾರಾಶಿಯಂ ||

ಸಿರಿಗಾವಾಸಮನೇಕರತ್ನನಿಚಯೋತ್ಪತ್ತ್ಯಾಶ್ರಯಂ ಕ್ಷೀರುರ |
ಕ್ಷರತಂ ಚಂದ್ರಕಳಾಪ್ರವರ್ಧನಮುದಂ ಪೀಯೂಷಪಿಂಡಾಸ್ಪದಂ ||
ವರವೇಳಾವಳಯಾವೃತಂ ಸಮತೆಯಿಂ ವಾರಾಶಿ ಪೋಲ್ತುಂ ಮನೋ |
ಹರದಾನತ್ವದಿನೆಯ್ದೆ ಪೋಲದೆ ವಲಂ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವವಾರಾಶಿಯಂ ||

ಪುದಿದ ತಮಸ್ತಮಃಪಟಲವೊಂದಿದ ಚಿಂತೆ ತಗುಳ್ದು ತಳ್ತು ಪ।
ತ್ತಿದ ರುಜೆ ಪೆರ್ಚಿ ಸಾರ್ಚಿದ ದರಿದ್ರತೆ ಬಟ್ಟೆಯೊಳಾದ ಸೇದೆ ಪಿಂ ||
ಗಿದವುದು ಕಂಡ ಕಾಣ್ಕೆಯೊಳೆ ತಪ್ಪದು ಪಟ್ಟಣಸಾಮಿ ನೊಕ್ಕನಿ |
ಲ್ಲದೊಡೆ ಬಳಲ್ದು ಬಂದ ಬುಧಮಂಡಳಿಗೀಮಲೆ ಶೂನ್ಯಮಾಗದೇ ||

ಬಲ್ಪಲನಪ್ಪ ಪೆರ್ಬಸಿಯು ಬಯ್ಕೆಗೆ ಭಾಜನಮಾದ ದೊಳ್ಗೆ ಬೀ |
ಳಲ್ಪರಿವಂತೆ ಸೇಲ್ದು ನರೆಗಡ್ಡದ ದೊಡ್ಡರ ಬೆಲ್ಲವಾತುಗಳ್ ||
ಕೊಲ್ಪುವವರ್ಕೆ ಕೆಮ್ಮನೆಡೆಯಾಡದಿರೋವಲೆ ಶಿಷ್ಟ ಬೇಡಿಕೊ |
ಳ್ಳಿಲ್ಲೊಡೆ ನಮ್ಮ ಧರ್ಮದ ತವರ್ಮನೆ ಪಟ್ಟಣಸಾಮಿನೊಕ್ಕನಂ ||

---

1 362 ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ನೋಡಿ.

ಶಾಂತರ ನೃಪಸ್ತುತಿ.

ಧುರದೊಳಸಿಲತೆಯನುರ್ಚಿದೊ | ಡರಿನೃಪಯುವತಿಯರ ಮುಗುಳಕಂಕಣದಾ ಕೀಲ್ ||
ತರತರದಿನುರ್ಚಿದುವು ನಿಜ | ಕರಖಡ್ಗಮವರ್ಕೆ ಕೀಲೆ ಶಾಂತರ ನೃಪತೀ ||

ಸ್ವಗುರು ಸಕಲಚಂದ್ರಸ್ತುತಿ.

ಸಕಳಚಂದ್ರಮುನಿನಾಥರುರ್ವರಾ | ಸಕಲದೊಳ್ ಪರಮಯೋಗ್ಯರೆಂಬುದಂ ||
ಕಕುಭದಂತಿಗಳ ದಂತದೊಳ್‌ಕರಂ | ಪ್ರಕಟಮಾಗೆ ಬರೆದಂ ಪಿತಾಮಹಂ ||

ಶಾಂತಿನಾಥ— 1068

ಈತನು ಸುಕುಮಾರಚರಿತ ಎಂಬ ಗ್ರಂಥವನ್ನು 'ವರ್ಣಕ' ರೂಪವಾಗಿ ಬರೆದಿರುವಂತೆ ಶಿಕಾರಿಪುರದ 136 ನೆಯ ಶಾಸನದಿಂದ (ಶಕ 990 ಕೀಲಕ) ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಈ ಗ್ರಂಥವು ನಮಗೆ ದೊರೆತಿಲ್ಲ. ಈ ಶಾಂತಿನಾಥನು ಭುವನೈಕಮಲ್ಲನ (1068—1076) 'ಪಸಾಯಿತ' ನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮನೃಪನ ಕೈಯಕೆಳಗೆ ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿ "ಬನವಸೆ ಪನ್ನಿರ್ಛಾಸಿರಕ್ಕಮರ್ಥಾಧಿಕಾರಿಯುಂ ಕಾರ್ಯಧುರಂಧರನುಂ ತದ್ರಾಜ್ಯಸಮುದ್ಧರಣನುಂ" ಎನಿಸಿದ್ದನು. ಈತನು ಜೈನಮತದವನು. ಇವನ ಗುರು ವರ್ಧಮಾನವ್ರತಿ; ತಂದೆ ಗೋವಿಂದರಾಜ; ಅಣ್ಣ ಕನ್ನಪಾರ್ಯ; ತಮ್ಮ ವಾಗ್ಭೂಷಣನಾದ ರೇವಣ; ಸ್ವಾಮಿ ಲಕ್ಷ್ಮನೃಪ. ಈತನನ್ನು 'ದಂಡನಾಥಪ್ರವರಂ' 'ಪರಮಜಿನಮತಾಂಭೋಜಿನೀರಾಜಹಂಸಂ' 'ಸರಸ್ವತೀಮುಖಮುಕುರಂ' 'ಸಹಜಕವಿ' 'ಚತುರಕವಿ' 'ನಿಸ್ಸಹಾಯಕವಿ' ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ವಿಶೇಷಿಸಿ ಹೇಳಿದೆ. ಇವನ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಈತನು ಪ್ರೌಢಕವಿಯಾಗಿದ್ದಂತೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಈತನ ಉಪದೇಶದಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮನೃಪನು ಬಳಿಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಶಾಂತಿತೀರ್ಥೇಶ್ವರನ ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಶಿಲಾಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದನು. ಕವಿ ಶಾಂತಿನಾಥನ ಸ್ತುತಿರೂಪವಾದ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ:—

ಇರೆ ಬನವಸೆ ಪನ್ನಿರ್ಛಾ | ಸಿರಕ್ಕಮರ್ಥಾಧಿಕಾರಿಯುಂ ಕಾರ್ಯಧುರಂ ||
ಧರನುಂ ತದ್ರಾಜ್ಯಸಮು | ದ್ಧರಣನುಮೆನೆ ನೆಗಳ್ದ ಮಂತ್ರಿ ಮಂತ್ರನಿಧಾನಂ ||

ಕವಿತಾಚೂತಾಂಕುರಶ್ರೀಮದಕಲಕಲಕಂಠೋಪಮಂ ಕಾವ್ಯಸೌಧಾ |
ರ್ಣವವೇಳಾಪೂರ್ಣಚಂದ್ರಂ ಸಮವಿಷಮಮಹಾಕಾವ್ಯವಲ್ಲೀಲತಾಂತೋ ||
ತ್ಸವಚಂಚಚ್ಚಂಚರೀಕಂ ವಸುಧೆಗೆಸೆದನುರ್ವೀನುತಂ ದಂಡನಾಥ |
ಪ್ರವರಂ ಶ್ರೀ ಶಾಂತಿನಾಥಂ ಪರಮಜಿನಮತಾಂಭೋಜಿನೀರಾಜಹಂಸಂ ||

ಕುನಯಂಗಳ್ ಜೈನಮಾರ್ಗಾಮೃತದೊಳಿರೆ ಜಲಕ್ಷೀರದಂತಲ್ಲಿ ಸದ್ವಾ |
ಕ್ಯನಿಶಾತೋಚ್ಚಂಚುವಿಂದಂ ಕುಮತಕಲುಷಪಾನೀಯಮಂ ತೂಳ್ದಿ ಜೈನಾ ||
ನನನಿರ್ಯತ್ತತ್ತ್ವದುಗ್ಧಾಮೃತಮನಖಿಳಭವ್ಯೋತ್ಕರಂ ಮೆಚ್ಚಲಾಸ್ವಾ |
ದನೆಗೆಯ್ದೊಪ್ಪಿಂದಮಾದಂ ಪರಮಜಿನಮತಾಂಭೋಜಿನೀರಾಜಹಂಸಂ ||

ಪರಮಾತ್ಮಂ ನಿಸ್ಪೃತಾತ್ಮಂ ಜಿನಪತಿ ಪರಮಸ್ವಾಮಿ ತದ್ಧರ್ಮಮಾರ್ಗಂ |
ಗುರು ವಂದ್ಯಂ ವರ್ಧಮಾನವ್ರತಿಪತಿ ಜನಕಂ ಸಂದ ಗೋವಿಂದರಾಜಂ |
ಪಿರಿಯಣ್ಣಂ ಕನ್ನಪಾರ್ಯಂ ತನಗಧಿಪತಿ ಲಕ್ಷ್ಮ ಕ್ಷ್ಮಾಪಾಲನಾತ್ಮಾ |
ವರಜಂ ವಾಗ್ಭೂಷಣಂ ರೇವಣನೆನೆ ನೆಗಳ್ದಂ ಧಾತ್ರಿಯೊಳ್ ಶಾಂತಿನಾಥಂ ||
ಸಹಜಕವಿ ಚತುರಕವಿ ನಿ | ಸ್ಸಹಾಯಕವಿ ಸುಕವಿ ಸುಕರಕವಿ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವಿ ||
ಪಹಕವಿ ಸುಭಗಕವಿ ವಿನುತ | ಮಹಾಕವೀಂದ್ರಂ ಸರಸ್ವತೀಮುಖಮುಕುರಂ ||
ಸುಕರರಸಭಾವದಿಂ ವ | ರ್ಣಕದಿಂ ತತ್ವಾರ್ಥನಿಚಯದಿಂ ಸೂಕ್ತಮೆನಲ್ ||
ಸುಕುಮಾರಚರಿತಮಂ ಪೇ | ಳ್ದ ಕವೀಂದ್ರಾಗ್ರಣಿ ಸರಸ್ವತೀಮುಖಮುಕುರಂ ||
ಅಸಹಾಯನಾಗಿಯುಂ ಸುಜ | ನಸಹಾಯಂ ಮದವಿಹೀನನಾಗಿಯುಮರ್ಥಿ ||
ಪ್ರಸರೋತ್ಕಟದಾನಾಧಿಕ | ನಸದೃಶವಿಭವಂ ಸರಸ್ವತೀಮುಖಮುಕುರಂ ||
ಹರಹಾಸಾಕಾಶಗಂಗಾಜಳ ಜಳರುಹ ನೀಹಾರ ನೀಹಾರಧಾತ್ರೀ |
ಧರ ನೀಹಾರಾಂಶುತಾರಾವನಿಧರ ಶರದಂಭೋಧರ ಕ್ಷೀರನೀರಾ ||
ಕರ ತಾರಾಭಾರತೀದಿಗ್ರದನಿರದನ ಪೀಯೂಷಡಿಂಡೀರಮುಕ್ತಾ |
ಕರಕುಂದೇಂದ್ರೇಭಹಂಸೋಜ್ಜ್ವಳವಿಶದಯಶೋವಲ್ಲಭಂ ಶಾಂತಿನಾಥಂ ||
ಒಡವೆಯನೊಲ್ಪಿನಿಂ ಪಡೆದು ಪುಂಜಿಸಿ ಪೂಜಿಸಿ ಕೋಣಿತಾಣದೊಳ್ |
ಮಡಗದೆ ಶಿಷ್ಟರಿಟ್ಟೆಡೆಗೆ ಬಂಧುಗಳಿಲ್ಲಮೆಗಪ್ಪುದೆಂದುಮೆ ||
ನ್ನೊಡಮೆ ಶರೀರಮೆನ್ನದು ನಿಯೋಗದ ಪರ್ವಮಿದೆನ್ನದೆಂದು ಮೆ |
ಳ್ಪಡದಿರಿಮೆಂದು ಗೋಸಣೆತೊಳಲ್ವುದು ದೆ......ಶಾಂತಿನಾಥನಾ ||

ಹರಿಯಣ್ಣ — 1075

ಈತನು ಸೊರಬದ 262 ನೆಯ ಶಾಸನವನ್ನು ಬರೆದುದಾಗಿ ಆ ಶಾಸನದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿರುವ "ಬಮ್ಮರ ಹರಿಯಣ್ಣ ಹೇಳ್ದ ಶಾಸನ" ಎಂಬ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಈತನು ಜೈನ ಮತದವನು.

ಈ ಶಾಸನವು ಕದಂಬರಾಜನಾದ ಕೀರ್ತಿದೇವನ ಆಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಶಕ 997 ರಲ್ಲಿ ಬರೆದುದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತಿದೇವನ ಮಹಿಷಿಯಾದ ಮಾಳಲದೇವಿ ಕುಪ್ಪಟೂರ ಬ್ರಹ್ಮಜಿನಾಲಯಕ್ಕೆ ಗ್ರಾಮವನ್ನು ಬಿಟ್ಟಂತೆ ಹೇಳಿದೆ. ಈ ಶಾಸನದಿಂದ ಒಂದೆರಡು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ:—

ಕುಪ್ಪಟೂರು.

ಬಳೆದ ಸುಗಂಧಿಶಾಲಿವನದಿಂದೊಳಗೊಪ್ಪುವ ನಾಳಿಕೇರಕಾ |
ದಳನವಪೂಗನಾಗಲತಿಕಾವನದಿಂ ಪರಿ............ಳದಿಂ ||
ವಳಯಿತಮಾಗಿ ವಿಪ್ರಸುರಚಿತ್ರನಿಕೇತನಮಾಲೆಯಿಂದೆ ಕ |
ಣ್ಗೊಳಿಪುದು ಕುಪ್ಪಟೂರ್ ಸಕಳವಿದ್ಯೆಗೆ ತಾನೆನೆ ಜನ್ಮಭೂತಳಂ ||

ಪದ್ಮನಂದಿ.

ಶಾಂತರಸಂ ಪೊನಲ್ವರಿದು ಸಂಯಮವಲ್ಲಿ ಮಡಲ್ತು ಪರ್ಬಿತೋ |
ರ್ಪಂತೆ ಚರಾಚರಪ್ರಜಮನಾತ್ಮವಚೋಮೃತದಿಂ ವಿನೇಯರಾ ||

ಸ್ಸಾಂತರಜೋಮಳಂ ತೊಳೆದು ಪೋಯ್ತೆನೆ ಪೇಳ್ ಬುಧಪದ್ಮನಂದಿಸೈ |
ದ್ಧಾಂತಿಕಚಕ್ರವರ್ತಿಯನದಾರ್ ಪೊಗಳರ್ ಗುಣಶೀಲಮೂರ್ತಿಯಂ ||

ಕೊಮ್ಮರಾಜ—1080

ಸೊರಬದ 293 ನೆಯ ಶಾಸನದ (ಚಾಲುಕ್ಯವಿಕ್ರಮವರ್ಷ 4) ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ "ಮುದ್ರಾವಣಾದ ಪೆರ್ಗಡೆ ಗೋವಿಂದರಾಜನ ತಮ್ಮಂ ಕೊಮ್ಮರಾಜಂ ಬರೆವರ ಬದಗಂ ಭಾರತೀಕರ್ಣಪೂರಂ" ಎಂದಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಕೊಮ್ಮರಾಜನಿಗೆ ಭಾರತೀಕರ್ಣಪೂರ ಎಂದು ಬಿರುದಿರುವುದರಿಂದ ಈತನು ಕವಿಯಾಗಿದ್ದಿರಬಹುದೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ.

ಕಣ್ಣಮಾತ್ಯ ಅಥವಾ ಕನ್ನುಗಮಾತ್ಯ—1090

ಈತನು ಸಾಂತರ ತೈಲಪದೇವನ ಅಮಾತ್ಯನಾಗಿದ್ದಂತೆಯೂ ಈತನಿಗೆ 'ವಿಬುಧಜನಮನಃಪದ್ಮನೀರಾಜಹಂಸಂ' ಎಂಬ ಬಿರುದು ಇದ್ದಂತೆಯೂ ಸಾಗರದ 103 ನೆಯ ಶಾಸನದಿಂದ (ಚಾಲುಕ್ಯವಿಕ್ರಮಸಂವತ್ಸರ 14) ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಈ ಬಿರುದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಈತನು ಕವಿಯಾಗಿದ್ದಿರಬಹುದೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಮೇಲಣ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಈತನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವ ಅನೇಕಪದ್ಯಗಳಿವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪದ್ಯವನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ:—

ಕನ್ನುಗಸ್ತುತಿ.

ಕನ್ನುಗಮಾತ್ಯ ನೀಂ ತಿಗುಣಿಸಲ್ಕುಲಗಂ ಧುರದಲ್ಲಿ ಭಾಳಿಭಾ |
ಪ್ಪೆನ್ನದರಾರರಾತಿಭಯದಿಂದೆಲೆ ತೈಲಪನಂಕಕಾರರ ||
ಕ್ಕೆನ್ನದರಾರ್ ಕರಂಮುಗಿದು ದೇವನಿವಾಸಮನೋಡಿ ಪೊಕ್ಕು ಕಾ |
ಯೆನ್ನದರಾರ್ ಬುಧಾಳಿ ನಿನಗಕ್ಕೆ ಜಯಾವಹಮೆನ್ನದಿರ್ಪರಾರ್ ||

ಸೇನಬೋವ ಮಾದಿಮ್ಮಯ—1098

ಮದರಾಸ್ ಪ್ರಾಚ್ಯಕೋಶಾಲಯದಲ್ಲಿರುವ ಒಂದು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಈತನನ್ನು "ಕಾವ್ಯನಾಟಕಕಾರ" ಎಂದು ವಿಶೇಷಿಸಿ ಹೇಳಿದೆ. ಇವನು ಆವ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆಯೋ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ.

ಅಚರಾಜ, ಮಲ್ಲಿದೇವ—1104.

[1]ಅಬ್ಬಲೂರಲ್ಲಿರುವ ಒಂದು ಕನ್ನಡದ ಶಾಸನದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಸುಕರಕವಿಯಪ್ಪಚರಾಜನುಂ ಸಹಜ ಕವಿಮಲ್ಲಿದೇವನುಂ ಬರೆದರ್ ಎಂದಿದೆ. ಈ ಶಾಸನವು ಚಾಲುಕ್ಯವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ (1076-1126) ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬರೆದುದು. ಈ ಕವಿಗಳು ಆವ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆಯೋ ತಿಳಿಯದು.

1. Epigraphia Indica: V. P. 231.

ಮಾದಿರಾಜ— 1124

ದಾವಣಗೆರೆಯ 2 ನೆಯ ಶಾಸನದ (ಚಾಳುಕ್ಯ ವಿಕ್ರಮವರ್ಷ 48) ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ 'ಕವಿಮಾದಿರಾಜಂ ಬರೆದಂ' ಎಂದಿದೆ. ಈ ಮಾದಿರಾಜನು ಆವ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆಯೋ ತಿಳಿಯದು.

ಮಹಾಪ್ರಭು ಕೇಶಿರಾಜ— 1124

ಚೆನ್ನಗಿರಿಯ 61 ನೆಯ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ (ಚಾಳುಕ್ಯ ವಿಕ್ರಮವರ್ಷ 48) ಒಬ್ಬ ಕೇಶಿರಾಜನನ್ನು 'ವಿಬುಧಜನವನಜವನಕಳಹಂಸಂ' 'ಸರಸ್ವತೀ ಕಂಠಾವತಂಸಂ' ಎಂದು ಹೊಗಳಿದೆ. ಈ ಬಿರುದುಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಈತನು ಕವಿಯಾಗಿದ್ದಿರಬಹುದೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಈತನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೆರಡನ್ನು ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ:—

ಪುರುಷಾರ್ಥದ ಕಣಿ ಸತ್ಯದ | ಕರು ಪೆರ್ಮೆಯ ನೆರ್ಮವೆಂದು ವಿಬುಧಾಗ್ರಣಿಗಳ್ ||
ಕರಮಳ್ತಿಯಿಂದೆ ಪೊಗಳಲ್ | ಧರೆಗೆಸೆದಂ ಕೇಶಿರಾಜನೂರ್ಜಿತತೇಜಂ ||

ವಿನಯನಿಧಾನನೂರ್ಜಿತಮಹಾಮಹಿಮಾಸ್ಪದನಬ್ಧಿವೇಷ್ಟಿತಾ |
ವನಿತಳಪೂಜ್ಯನಿಷ್ಟಜನಕಲ್ಪಮಹೀರುಹನೇಕವಾಕ್ಯನೆಂ ||
ದನುನಯದಿಂ ಬುಧರ್ ಪೊಗಳ್ವರಾಗಳುಮಿಾ ನೆಗಳ್ದಿರ್ದ ಕೇಶಿರಾ ||
ಜನನಿನತೇಜನಂ ದ್ವಿಜಸರೋಜನನಾಶ್ರಿತಳಕ್ಷ್ಮಭೂಜನಂ ||

ವಿಷ್ಣು ದಂಡಾಧಿಪ— 1130

ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು 137ನೆಯ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ (ಶಕ 1051) ಈತನನ್ನು 'ಉಪನಿಷದ್ಗಿರಾಂ ಆಹರ್ತಾ' 'ಸತ್ಕಾವ್ಯಗೋಷ್ಠೀಶ್ರಿಯಃ ಜನಯಿತಾ' ಎಂದು ಸ್ತುತಿಸಿದೆ. ಈತನು ಕವಿಯಾಗಿದ್ದಿರಬಹುದೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಈತನು ಹೊಯ್ಸಳ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನ (1104—1141) ಆಶ್ರಿತನಾದ ರಾಯಣದಂಡನಾಥನ ಮಗನು. ಈತನು ಕವಿಯಾಗಿದ್ದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ.

ಮಹದೇವಭಟ್ಟ— 1144

ಅಬ್ಬಲೂರಲ್ಲಿರುವ ಒಂದು ಕನ್ನಡಶಾಸನದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ "ಸಹಜಕವಿ ಉಪಾಧ್ಯಾಯ ಮಹಾದೇವಭಟ್ಟನ ಬರಪ" ಎಂದಿದೆ. ಈ ಶಾಸನವು ಜಗದೇಕಮಲ್ಲನ (1138—1150) ಆಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆದುದು.

ಕವಿಕಾಳಿದಾಸ— 1147

ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು 140ನೆಯ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ (ಶಕ 1069) ಕಾಳಿದಾಸನೆಂಬ ಒಬ್ಬ ಕವಿಯ ಹೆಸರು ಹೇಳಿದೆ. ಈತನ ವಿಷಯವಾದ ಈ ಪದ್ಯವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ:—

ಜನಕಂ ಪೆರ್ಗಡೆ ಚೌಂಡಮ್ಮೈಯ ಜನನೀಚಂದ್ರಾಮತೀದೇವಿಗೊ |
ಳ್ವಿನ ಪುತ್ರಂ ಕರಭವ್ಯಮೂರ್ತಿ ಶಿವಭಕ್ತಂ ಕಾವರಾಜಂ ಜನಾ ||
ರ್ದನಸಿಂದಂ ಗುಣಿ ಮಲ್ಲಿದೇವನೆನಿಪೀ ಭ್ರಾತಂ ಕ . . ಬಂದು ಪೆಂ |
ಪನೆ ತಾಳ್ದಲ್ ಕವಿಕಾಳಿದಾಸನೆ ವಲಂ ಧನ್ಯಂ ಪೆರರ್ ಧನ್ಯರೇ ||

ಶಂಕರವಿಬುಧ— 1150

ಸೊರಬದ 19ನೆಯ ಶಾಸನದ (ಶಕ 1072) ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ‘ ಕಡುಜಾಣಂ ಸತ್ಕವೀಂದ್ರಶಂಕರವಿಬುಧಂ ’ ಎಂದಿದೆ. ಈತನು ಆ ಶಾಸನವನ್ನು ಬರೆದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ಭಾಗವನ್ನು ತೆಗೆದು ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ :—

ಕಲ್ಲವೆರ್ಗಡೆ ತಾಂ ಮುಳಿದೆತ್ತಿ ಬಂದು ಕೊಡಕಣಿಯದುರ್ಗಮಂ ಮೂರುಸುತ್ತಾಗಿ ಮುತ್ತೆ ಆ ಪುರವರಾಧೀಶ್ವರ ಕೇತಿಗಾವುಂಡಂ ಗಡಿಯಂಕಸಿಂಹನುಂ ಬಿತ್ತರನ ಬಿರುದಂ ಬಿತ್ತರಿಸಲೆಂದು ಹರಿಗೆಯಂ ದಂಡೆಗೇರಿಸಿಕೊಂಡು ಕಿತ್ತಗತಾರದಿಂ ವಂಕಮಂ ತೆಗಿಸಿ ನಿಸ್ಸಂಕವೃತ್ತಿಯಿಂ ಪೊರಮಟ್ಟು ಮುಂತಾದ ಮಾರ್ಬಲದುರವಣೆಯಂ ಕಂಡು ಆನೆಗಂಡ ಸಿಂಗದಂತೆ ಪಿರಿದು ಕೋಪಾಟೋಪದಿಂ ಕಾಲಾಳನಿಟ್ಟೊರಸಿ ಕಾಲಾಳ್ಗಳಂ ಕಳಲೆಗುಟ್ಟಿ ಸಬಳಿಗರಂ ಸಾಹಸಂಗುಂದಿಸಿ ರಾಹುತರನಾಹುತಿಗೊಂಡು ಕಲ್ಲನ ಎಲ್ಲಾ ಸೇನೆಯಂ ಬರಿಕೆಯ್ದು . . . . . ಕಿತ್ತಿಗೌಂಡಂ ಶಿವಲೋಕಪ್ರಾಪ್ತನಾದಂ.

ಚಾವುಂಡರಾಯ. ಸು. 1150

ಈತನು **ಲೋಕೋಪಕಾರ** ಎಂಬ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಆಶ್ವಾಸಗಳ ಕೊನೆಯ ಗದ್ಯದಲ್ಲಿ “ ಶ್ರೀಮತ್ಕವಿಳಾಸತನೂಜಂ ” ಎಂದು ಇದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಕವಿತಾವಿಳಾಸ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ‘ ಕವಿಳಾಸ ’ ಎಂದು ತಪ್ಪು ಬಿದ್ದಿರಬಹುದು. ಕವಿತಾವಿಳಾಸ ಎಂಬ ಬಿರುದುಳ್ಳ ಒಬ್ಬ ಕವಿ ಸು. 1100 ರಲ್ಲಿ ಇದ್ದಂತೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. (93 ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ನೋಡಿ.) ಚಾವುಂಡರಾಯನು ಈ ಕವಿತಾವಿಳಾಸನ ಮಗನಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ಸು. 1150 ರಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿರಬಹುದು. “ಹರವರಪ್ರಸಾದೋತ್ಪನ್ನವಾಗ್ವಿಳಾಸಂ ” ಎಂಬುದರಿಂದ ಇವನು ಸ್ಮಾರ್ತಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾಗಿದ್ದಿರಬಹುದೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಜಯಬಂಧುನಂದನ, ಶಿಷ್ಟಕಲ್ಪದ್ರುಮ, ಲಲಿತವಚನ, ಬುಧೈಕಾಶ್ರಯ ಎಂಬ ಅಂಕಿತಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಇವು ಇವನ ಬಿರುದುಗಳಾಗಿರಬಹುದೋ ಏನೋ ತಿಳಿಯದು. ಜಯಬಂಧುನಂದನ ಎಂಬ ಅಂಕಿತವಿರುವ ಪದ್ಯಗಳು ಆತನ (15 ನೆಯ ಪುಟ) ಗ್ರಂಥದ ಪದ್ಯಗಳಾಗಿರಬಹುದು.

ಈ “ ಕವಿಳಾಸ ” ಎಂಬುದು “ ಕಲಾವಿಳಾಸ ” ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಚಾವುಂಡರಾಯನು ಕಲಾವಿಲಾಸನ ಮಗನೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಕಲಾವಿಲಾಸನೆಂಬ ಬಿರುದುಳ್ಳ ಒಬ್ಬ ಕನ್ನಡಕವಿ ಇದ್ದಂತೆ ಅಭಿನವವಾದಿ ವಿದ್ಯಾನಂದ ಸಂಕಲಿತವಾದ ಕಾವ್ಯಸಾರದ ಅಂತ್ಯಭಾಗದ ಪದ್ಯಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯಬರುತ್ತದೆ. ಆತನ ಕಾಲವಾಗಲಿ ಗ್ರಂಥವಾಗಲಿ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಈತನ ಗ್ರಂಥ—

ಲೋಕೋಪಕಾರ.[1]

ಇದರ ಸಮಗ್ರವಾದ ಪ್ರತಿ ದೊರೆತಿಲ್ಲ ; 5, 6 ನೆಯ ಆಶ್ವಾಸಗಳು ಮಾತ್ರ ದೊರೆತಿವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ 5 ನೆಯ ಆಶ್ವಾಸದಲ್ಲಿ ಉದಕಾರ್ಗಳವರ್ಣನವೂ 6 ನೆಯ ಆಶ್ವಾಸದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಪುರುಷರ ಸಾಮುದ್ರಿಕಲಕ್ಷಣವೂ ಇವೆ. ಗ್ರಂಥದ ಈ ಭಾಗವು ಕಂದವೃತ್ತರೂಪವಾಗಿದೆ. ಆಶ್ವಾಸಗಳ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ:—

ಇದು ಸಮಸ್ತಭುವನಜನವಿನೂತಂ ಹರವರಪ್ರಸಾದೋತ್ಪನ್ನವಾಗ್ವಿಳಾಸಂ ಶ್ರೀಮತ್ಕವಿಳಾಸತನೂಜಂ ಶ್ರೀಚಾವುಂಡರಾಯ ವಿರಚಿತಮಪ್ಪ ಲೋಕೋಪಕಾರದೊಳ್

ಎಂಬ ಗದ್ಯವಿದೆ.

ಈ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ:—

ತುರುಗಿ ತಳಿರ್ತು ಪೂತು ಫಲವಾದೆಲೆಯಿಕ್ಕಿದ ಕೊಂಬುಗಳ್ ನೆಲ |
ಕ್ಕೊರಗಿದ ನುಣ್ಪುವೆತ್ತ ಮರನುಳ್ಳೆಡೆಯೊಳ್ ಜಳಮಕ್ಕುಮಲ್ಲಿಯೆಂ ||
ದರಿವುದು ತಾರಿದಂಬಿದ ನರುಂಕಿದ ಕೊಂಬೊಣಗಿರ್ದ ಪೂಟೆಯೆ |
ದೋರಗಿದ ವೃಕ್ಷದಿಂದರಿವುದಾಯೆಡೆಯೊಳ್ ಜಲಮಾಗದೆಂಬುದಂ ||

ಪುಲ್ಲಿಲ್ಲದ ನೆಲದೊಳ್ ಪಸು | ರ್ಪುಲ್ಲಿಲ್ಲದೊಡಮಲ್ಲದಂದು ಪುಲ್ಲುಳ್ಳೆಡೆಯೊಳ್ ||
ಪುಲ್ಲಿನಿತುಮಿಲ್ಲದಿರ್ದೊಡ | ಮಲ್ಲಿಯೆ ನೀರಕ್ಕುಮಲ್ಲಿ ಮೇಣ್ ನಿಧಿಯಕ್ಕುಂ ||

ಬೆವರದೆ ಬೆಚ್ಚನಾಗಿ ಮೃದುವಪ್ಪಡಿ ನೆಟ್ಟನೆ ಕೆಂಪುವೆತ್ತು ಮಿಂ |
ಚುವನಖಮಾದವೊಂದಿದಬೆರಲ್ಗಳಡಂಗಿದ ಗುಲ್ಫಮೊಡ್ಡಿ ತೋ ||
ರುವಮಡಮುನ್ನತಾಂಘ್ರಿ ಪರಿವೃತ್ತಮನೋಹರಜಂಘೆ ಹಸ್ತಿಹ |
ಸ್ತವನಿಳಿಪುತ್ತುಮಿರ್ಪ ತೊಡೆಗಳ್ ಪಡೆಗುಂ ಶುಭಮಂ ನಿರಂತರಂ ||

ನುಲಿಯ ಚಂದಯ್ಯ— ಸು. 1160

ಈತನು ಬಸವನ ಸಮಕಾಲದವನು. ನುಲಿಯ ಚಂದಯ್ಯನ ವಚನವೆಂದು ಒಂದು ಗ್ರಂಥವು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ.

ಹಂಸದೇವ— 1161

ಈತನು ಚಿಕ್ಕನಾಯಕನಹಳ್ಳಿ 32 ನೆಯ ಶಾಸನವನ್ನು ಬರೆದುದಾಗಿ ಆ ಶಾಸನದಲ್ಲಿರುವ—ಹೇಳಿದ ಕವಿ ಹಂಸದೇವಂ—ಎಂಬ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಈ ಶಾಸನವು ಹೊಯ್ಸಳ ನಾರಸಿಂಹನ (1136—1171) ಆಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ 1161 ರಲ್ಲಿ ಬರೆದುದು

ದೇವಭದ್ರಮುನಿ— 1161

ಈತನು ಚಿಕ್ಕನಾಯಕನಹಳ್ಳಿ 21 ನೆಯ ಶಾಸನವನ್ನು ಬರೆದುದಾಗಿ ಆ ಶಾಸನದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿರುವ ಈ ಪದ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ:—

---

1 ಈ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ಒಂದು ಕನ್ನಡವ್ಯಾಖ್ಯಾನವೂ ಇವೆ.

ಉಚಿತಪದಾಳಂಕಾರಂ | ಪ್ರಚುರರಸಂ ಸೆಗಳಲಿಂತು ಜಿನಶಾಸನವಂ ||
ರಚಿಯಿಸಿದಂ ಹರಹಾಸ | ದ್ಯುಚಿರಯಶಂ ದೇವಭದ್ರಮುನಿಪೋತ್ತಂಸಂ ||

ಈ ಶಾಸನವು ಹೊಯ್ಸಳ ನಾರಸಿಂಹನ ಆಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ (1136—1171) ಶಕ 1083 ರಲ್ಲಿ ಬರೆದುದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಸಾಮಂತಗೋವಿದೇವನು ಹೆಗ್ಗೆರೆಯ ಚೆನ್ನಪಾರ್ಶ್ವದೇವರ ಬಸದಿಗೆ ಸವಣಗೆರೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಂತೆ ಹೇಳಿದೆ.

ಈ ಶಾಸನದ ಬಂಧವನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ದೇವಭದ್ರನು ಸಂಸ್ಕೃತ ಕನ್ನಡ ಎರಡರಲ್ಲಿಯೂ ಉದ್ದಾಮಕವಿಯಾಗಿದ್ದಂತೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಈ ಶಾಸನದಿಂದ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ:—

ವಿಷ್ಣುನೃಪಸ್ತುತಿ.

ಅರಿಪುರದೊಳ್ ಧಗಿಲ್ಧಗಿಧಗಿಲ್ಧಗಿಲೆಂಬುದರಾತಿಭೂಮಿಪಾ |
ಳರ ಶಿರದೊಳ್ ಗರಿಲ್ಗರಿಗರಿಲ್ಗರಿಲೆಂಬುದು ವೈರಿಭೂತಳೇ ||
ಶರ ಕರುಳೊಳ್ ಚಿಮಿಲ್ಚಿಮಿಚಿಮಿಲ್ಚಿಮಿಲೆಂಬುದು ಕೋಪವಹ್ನಿ ದು |
ರ್ಧರತರವೆಂದೊಡಳ್ಕುರದೆ ಕಾದುವರಾರ್ ಮಲೆರಾಜರಾಜನೊಳ್ ||

ಬಿಟ್ಟದೇವಸಾಮಂತ.

ನಲಿದುಲಿದಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಕವಿತರ್ಪ ವಿರೋಧಿಬಳಕ್ಕೆ ಭೀತಿಯಿಂ |
ನೆಲವೊಂನೆನ್ನದಲ್ಲದಿದು ಪೆರ್ಬಲವೆನ್ನದೆ ದೋಃಪ್ರತಾಪದಿಂ ||
ಗಿಲಿಗಿಲಿಗಂಬವಾಡಿಸುವನಾಹವದೊಳ್ ಕಲಿಬಿಟ್ಟಿದೇವನಿ |
ನ್ನೆಲೆಗಿಳವಂಗೆ ಸಂಗರದೊಳಾಂಪನೆ ಗಾಂಪನವಾರ್ಯಶೌರ್ಯನೊಳ್ ||

ಹೊಡೆವ ಬರಸಿಡಿಲ ಕಾಳನ | ಕುಡುದಾಡೆಯ ಹರನ ನೊಸಲ ಕಣ್ಣ ಪೊಡರ್ಪಂ ||
ಪಡೆವುದು ಸಮರದೊಳಿಡರಿದ | ಕಡುಗಲಿಗಳ ಕಣ್ಗೆ ಬಿಟ್ಟಿದೇವನ ಸಬಳಂ ||

ಗೋವಿದೇವಸ್ತುತಿ.

ಎರೆದವರ್ಗಿತ್ತ ಚಾಗವದು ಬಿತ್ತೆನಲೀಶ್ವರನದ್ರಿಮಧ್ಯದೊಳ್ |
ಗಿರಿಜೆಯಪಾಂಗವೀಕ್ಷಣದೊಳಂಕುರಿಸಿ ದ್ಯುನದೀಪ್ರವಾಹದಾ ||
ಪರಿಕರದಿಂದೆ ಪಲ್ಲವಿಸಿ ದಿಗ್ಗಜದಂತವಡರ್ಪೆನಲ್ಕೆ ಭಾ |
ಸುರವೆನೆ ಗೋವಿದೇವನ ಯಶೋಲತೆ ಪರ್ಬಿದುದೆಯ್ದೆ ಲೋಕಮಂ ||

ರೇಚಣಮಂತ್ರಿ— 1174

ಅರಸಿಯಕೆರೆ 69ನೆಯ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ (ಶಕ 1096) ಈತನಿಗೆ 'ಸಾಹಿತ್ಯವಿದ್ಯಾಧರ' ಎಂಬ ಬಿರುದು ಹೇಳಿದೆ. ಬೆಂಗಳೂರಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾಗಿರುವ 'ನೀತಿಸಾರ' ಎಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ[1] ದುರ್ಗಸಿಂಹ, ರುದ್ರಭಟ್ಟ, ಅಗ್ಗಳ ಮೊದಲಾದ ಕವಿಗಳ ಗೋಷ್ಠಿಯಲ್ಲಿ ರೇಚುಗ ಎಂಬ ಒಬ್ಬ ಕವಿಯ ಹೆಸರು ಹೇಳಿದೆ. ಇವನೇ ಅಗಿ

---

1 126ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ನೋಡಿ.

ರಬಹುದೋ ಏನೋ ತಿಳಿಯದು. ಈ ರೇಚಣಮಂತ್ರಿಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ಮೇಲಣ ಶಾಸನದಿಂದ ಈ ಪದ್ಯವನ್ನು ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ :—

ಕುಲವಂ ಪೇಳ್ವೊಡೆ ವಾಜಿವಂಶತಿಲಕಂ ಸನ್ಮಂತ್ರಮಂತ್ರಿತ್ವದೊಳ್ |
ಹಲರುಂ ಜೀಯೆನೆ ದೇವಮಂತ್ರಿಯೊಲವಂ ಸಲ್ಲೀಲೆಯಿಂ ತೋರುವಂ ||
ಚಲದಿಂದಾನ್ತರನಿಕ್ಕಿ ಮೆಟ್ಟಿ ಪಡೆವಂ ಸತ್ಕೀರ್ತಿಯಂ ಧಾತ್ರಿಯೊಳ್ |
ನಲವಿಂ ರೇಚಣಮಂತ್ರಿಯಾರ್ಗಮಧಿಕಂ ಸಾಹಿತ್ಯವಿದ್ಯಾಧರಂ ||

ರೇವಾಕೋಟ್ಯಾಚಾರ್ಯ— ಸು. 1180

ಈತನು ಜೈನಕವಿ. ಈತನ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಇಂಡಿಯನ್ ಆಂಟಿಕ್ವೆರಿ XII ನೆಯ ಸಂಪುಟದ 96 ನೆಯ ಪುಟದಲ್ಲಿ ಕೆಳಗೆ ಬರೆದಿರುವ ಭಾಗವು ಅನುವಾದಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ:—

ಪೆಂಡವಾಸದ ಸೂಳೆಯರ್ ಪೆರಗನೇರಿ ಇಕ್ಕೆಲದೊಳಂ ಚಾಮರಂಗಳನಿಕ್ಕುತುಂ ಬರೆ ಬೆಳ್ಗೊಡೆಗೆ ಪಾಲಿಕೇತನಧ್ವಜಂಗಳುಂ ಚಂದ್ರಾದಿತ್ಯರ್ಕಳುಂ ಸಿಂಹವ್ಯಾಘ್ರಮಕರಮತ್ಸ್ಯಧ್ವಜಂಗಳುಂ ಮೊದಲಾಗೊಡೆಯ ರಾಜಚಿಹ್ನಂಗಳುಂ ಮುಂದೆ ಪರಿಯೆ ಪಂಚಮಹಾಶಬ್ದಂಗಳುಂ ಬದ್ದವಣದ ಪರೆಗಳುಂ ಬಾಜಿಸೆ ವಂದಿಮಾಗಧಯಾಚಕಪ್ರಭೃತಿಜನಂಗಳ್ಗಂ ದೀನಾನಾಥರ್ಕಳ್ಗಂ ತುಷ್ಟಿದಾನಮಂ ಕುಡುತ್ತುಂ ಪೋಗಿ ಸಹಸ್ರಕೂಟಚೈತ್ಯಾಲಯಮನೆಯ್ದಿ ಪಟ್ಟವರ್ಧನದಿಂದಿಳಿದು ಬಸದಿಯಂ ತ್ರಿಪ್ರದಕ್ಷಿಣಂಗೆಯ್ದು ದೇವರಂ ಬಂದಿಸಿ . . . . ಇಂತೆಂದಂ (ಏದ್ಯುಚ್ಚೋರಂ).

ಸಿಂಗದೇವ— 1197

ಸೊರಬದ 140ನೆಯ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ (ಶಕ 1119) ಈತನನ್ನು—ಸರಸೋದಾರಕವಿತ್ವತತ್ವಚತುರಾಸ್ಯಂ—ಎಂದು ಹೊಗಳಿದೆ. ಈತನು ಜಿಡ್ಡುಳಿಗೆಯ ಎಕ್ಕಲದೇವನಿಗೂ ಚಟ್ಟಳದೇವಿಗೂ ಮಗನೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಇವನು ಯಾವ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆಯೋ ತಿಳಿಯದು.

ನಾಗದೇವ— 1217

ಕಡೂರು 129ನೆಯ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ (ಶಕ 1129) ಈತನನ್ನು ಕವಿತಿಳಕ ಎಂದು ವಿಶೇಷಿಸಿ ಹೇಳಿದೆ. ಈತನು ಗೌತಮಗೋತ್ರದವನು. ಇವನ ತಂದೆ ನಾಗದೇವ, ತಾಯಿ ಚಾಮವ್ವೆ. ಈತನು ಆವ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆಯೋ ತಿಳಿಯದು.

ಪರಿಶಿಷ್ಟ II.

15ನೆಯ ಶತಮಾನಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ ಹುಟ್ಟಿರಬಹುದಾದ ಇತರ ಗ್ರಂಥಗಳ ಪಟ್ಟಿ.

ಅಕಾರಾದಿ ವೈದ್ಯನಿಘಂಟು
ಅಘಭೇದ ಟೀಕೆ
ಅನುಭವ ಮುಕುರ (ಚಂ)
ಅಭಿಧಾನ ರತ್ನಮಾಲಾ ಟೀಕೆ
ಅಮರಸಿಂಹದ ವೃತ್ತಿ
ಅರ್ಧೇಂದು ಮೌಳಿ ಶತಕ—? ಗುಮ್ಮಟಾರ್ಯ
ಅರ್ಹದ್ಧ್ಯಾನ
ಆಚಾರಸಾರ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ— ? ಕೇಶವವರ್ಣಿ
ಆತ್ಮಾನುಶಾಸನ ಟೀಕೆ
ಆಸ್ರವಕ್ಕೆ ತ್ರಿಭಂಗಿವ್ಯಾಖ್ಯಾನ
ಕನ್ನಡ ರತ್ನಕರಂಡಕ— ಆಯತವರ್ಮ
ಕಬ್ಬಜೊನ್ನ
ಕರ್ಣಾಟಕ ಪ್ರಾಭೃತ—ಶ್ಯಾಮಕುಂದಾಚಾರ್ಯ
ಕಾರ್ತಿಕೇಯಾನುಪ್ರೇಕ್ಷಾ ಟೀಕೆ— ಶುಭಚಂದ್ರ
ಕೇವಲಜ್ಞಾನ ಹೋರಾಶಾಸ್ತ್ರ— ಚಂದ್ರಸೇನ ಸೂರಿ
ಕ್ರಿಯಾಸಾರ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ
ಕ್ಷಪಣಸಾರ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ— ? ನೇಮಿಚಂದ್ರ
ಗುಮ್ಮಟ ಸ್ತೋತ್ರ
ಚಂದ್ರಪ್ರಭಸ್ತುತಿ— ವಾಗ್ವಲ್ಲಕೀವೈಣಿಕ
ಚಾರಿತ್ರಸಾರ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ
ಚೈತ್ಯಾಲಯ ವರ್ಣನೆ (ವೃ)
ಜೀವಸಂಬೋಧನಾಷ್ಟಕ
ಜೈನ ಕಥೆಗಳು
ಜೈನಮತ ಸೂತ್ರ
ಜ್ವಾಲಾಮಾಲಿನೀಕಲ್ಪ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ
ತತ್ವಾರ್ಥಟೀಕೆ
ತತ್ವಾರ್ಥ ಮೋಕ್ಷಶಾಸ್ತ್ರ
ತ್ರಿಭಂಗಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ
ದಶಭಕ್ತಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ
ದಾನಸಾರ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ— ? ಕೇಶವವರ್ಣಿ
ದ್ರವ್ಯ ಸಂಗ್ರಹ ಟೀಕೆ
ದ್ವಾದಶಾನುಪ್ರೇಕ್ಷೆ
ಧನ್ವಂತರಿನಿಘಂಟು ಟೀಕೆ
ಧ್ಯಾನಸ್ವರೂಪ
ನೋಂಪಿಗಳು
ಪಂಚಪರಮೇಷ್ಠಿಗಳ ಸ್ವರೂಪ— ? ಬಾಲೇಂದು
ಪದಾರ್ಥಸಾರವ್ಯಾಖ್ಯೆ— ? ಮಾಘಣಂದಿ
ಪರಮಾಗಮಸಾರ— ಚಂದ್ರಕೀರ್ತಿ
ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶಿಕಾ ಟೀಕೆ
ಪ್ರಕ್ರಿಯಾನೀತಿವಾಕ್ಯಾಮೃತ— ಸೋಮದೇವಸೂರಿ
ಪ್ರತಿಷ್ಠಾತಿಲಕವ್ಯಾಖ್ಯೆ
ಪ್ರರೂಪಣಾ ಟೀಕೆ
ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಗ್ರಂಥ ಟೀಕೆ
ಬಾಲಗ್ರಹ ಚಿಕಿತ್ಸೆ— ದೇವೇಂದ್ರಮುನಿ
ಭಾವನಾಸಾರ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ
ಮಾಘಣಂದಿಶ್ರಾವಕಾಚಾರ ಟೀಕೆ
ಮೋಹಾನುಭವಮುಕುರ
ಯಶೋಧರಕಾವ್ಯ ಟೀಕೆ
ಯೋಗರತ್ನಾಕರ— ? ಜಯಕೀರ್ತಿ
ಯೋಗಾಮೃತ
ರತ್ನಕರಂಡವ್ಯಾಖ್ಯೆ— ಪ್ರಭಾಚಂದ್ರ
ರಯಣಸಾರ ವ್ಯಾಖ್ಯೆ
ರಾಮ ಕಥೆ— ಮಾಘಣಂದಿ

ಲೀಲಾವತೀ ಗಣಿತ
ವರ್ಧಮಾನಕಾವ್ಯ ಟೀಕೆ
ವಾತ್ಸ್ಯಾಯನೀಯಟಿಪ್ಪಣ
ವಿದಗ್ಧಮಂಗಮಂಜರಿ
ವಿರೂಪಾಕ್ಷಸ್ತೋತ್ರ
ವೈದ್ಯನಿಘಂಟು— ಅಮೃತನಂದಿ
ವೈರಾಗ್ಯಷಟ್ಪದೀಕಾವ್ಯ— ಸೋಮೇಶ್ವರ
ಶಬ್ದಸಾರ (ನಿಘಂಟು)
ಸಂಕ್ಷೇಪ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ
ಸಕಲಾಗಮಸಾರ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ
ಸಮಯಪರಿಚ್ಛೇದ
ಸಹಜಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶವ್ಯಾಖ್ಯೆ— ಕನಕಚಂದ್ರ
ಸಾಗಾರಧರ್ಮಾಮೃತ ಟೀಕೆ
ಸಿದ್ಧಚಕ್ರನೋಂಪಿ
ಸಿದ್ಧಚರಿತ್ರೆ
ಸಿದ್ಧಸ್ತೋತ್ರ ಟೀಕೆ
ಸಿದ್ಧಾಂತಸಾರ ಟೀಕೆ

15 ನೆಯ ಶತಮಾನಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದಿರಬಹುದಾದ ಕೆಲವು ಕವಿಗಳ ಹೆಸರುಗಳು (ಇವರು ಬರೆದ ಗ್ರಂಥಗಳು ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ)

ಮಾಧವ ; ಯಶಶ್ಚಂದ್ರ ; ರವಿಚಂದ್ರ ; ಸರಸ್ವತೀಮುಖತಿಲಕ.

ಪರಿಶಿಷ್ಟ III.

ಗ್ರಂಥಶುದ್ಧಿ.

ಪುಟ	ಪಂಕ್ತಿ	ಅಶುದ್ಧ	ಶುದ್ಧ
2	31	ಕಾಸಾಧ್ಯನ್ಯೈಷಾಂ	ಕಾಸ್ಥಾನ್ಯೇಷಾಂ.
6	22	ಕಾಣುವದಿಲ್ಲ	ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ.

8 ಕೆಳಗಣ 3 ನೆಯ ಟಿಪ್ಪಣಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿ—

ಅಥ ತುಂಬಲೂರನಾಮಾಚಾರ್ಯೋಽಭೂತ್ತುಂಬಲೂರ ಸದ್ಗ್ರಾಮೇ ||
ಷಷ್ಠೇನ ವಿನಾ ಖಂಡೇನ ಸೋಃ (ಪಿ) ಸಿದ್ಧಾನ್ತಯೋರುಭಯೋಃ ||
ಚತುರಧಿಕಾಶೀತಿಸಹಸ್ರ ಗ್ರಂಥ ರಚನಯಾ ಯುಕ್ತಾಂ || (?)
ಕರ್ಣಾಟಭಾಷಯಾಕೃತ ಮಹತೀಂ ಚೂಡಾಮಣಿಂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾಂ ||
ಸಪ್ತಸಹಸ್ರಗ್ರಂಥಾಂ ಷಷ್ಠಸ್ಯ ಚ ಪಂಚಿಕಾಂ ಪುನರಕಾರ್ಷೀತ್ ||
ಶ್ರೀಇಂದ್ರನಂದಿಯತಿಕೃತ ಶ್ರುತಾವತಾರ, ಪದ್ಯಗಳು 165—167

9 ದಂಡಿಯ ಕಾಲವು 6 ನೆಯ ಶತಮಾನವೇ ಎಂದು ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಪಂಡಿತರು ಈಚೆಗೆ ಬರೆದಿರುವ ಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವಕಾರಣ ಅವನಿಂದ ಸ್ತುತನಾದ ಶ್ರೀವರ್ಧದೇವನು ಆ ಶತಮಾನದಲ್ಲಾದರೂ ಇದ್ದಿರಬೇಕು.

12	7	1200	1300

13 ಶ್ರ. ಬೆ. ಶಾ. 54 ರಲ್ಲಿ ಸ್ತುತಿಸಿರುವ ಶ್ರೀವಿಜಯನು 10 ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿದ್ದ ಗಂಗರಾಜನಾದ ಬೂತುಗನ ಗುರುವೆಂದು ತಿಳಿವುದರಿಂದ (ಬೇಲೂರು 17 ನೆಯ ಶಾಸನವನ್ನು ನೋಡಿ.) ನೃಪತುಂಗನು ಹೇಳುವ ಶ್ರೀವಿಜಯನಲ್ಲ.

14	10	1200	1300

18 ಶ್ರೀವಿಜಯನ ಸ್ತುತಿರೂಪವಾದ ದುರ್ಗಸಿಂಹನ “ಶ್ರೀವಿಜಯರ ಕವಿಮಾರ್ಗಂ” ಎಂಬ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿಯು (13 ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ನೋಡಿ) ‘ಕವಿಮಾರ್ಗಂ’ ಎಂಬುದು ‘ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ’ ಎಂಬ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಿಸುವುದಾದರೆ ಈ ಗ್ರಂಥವು ಶ್ರೀವಿಜಯಕೃತವೆಂದು ಊಹಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಮೆ. ಫ್ಲೀಟ್, ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗದ ದ್ವಿತೀಯ ಪರಿಚ್ಛೇದದ ಕೊನೆಯ ಪದ್ಯದ ಆಧಾರದಿಂದಲೂ ಕೆಲವು ಇತರ ಕಾರಣಗಳಿಂದಲೂ (Indian Antiquary: Vol. xxxiii-P. 258ff) ಈ ಗ್ರಂಥವು ನೃಪತುಂಗನ ಆಶ್ರಿತನಾದ ಕವೀಶ್ವರನೆಂಬವನಿಂದ ರಚಿತವಾದುದೆಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುತ್ತಾರೆ.

23 ಕೆಳಗಣ ಟಿಪ್ಪಣವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಬೇಕು.

27 ಕೆಳಗಣ ಟಿಪ್ಪಣ ಪುಟಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ ‘ 24 ನೆಯ ’ ಸೇರಿಸಿ.

29	12	ಬಣ್ಣಮೆನೆ	ಬಣ್ಣಮನೆ.
31	4	ವರ್ಷಕಾಲ	ವರ್ಷಾಕಾಲ.
,,	29	ನೆಳೆ	ನೆರೆ
,,	,,	ತಕ್ಕನೆ	ತಕ್ಕನ
32	27	ಆದದರಿಂದ	ಆದುದರಿಂದ.
34	20	ಆಜಿತ	ಅಜಿತ.
34	28	ಸಮಭೂಷಣ	ಸಮಯಭೂಷಣ.
35	5	ಸು 1380	ಸು 1385 (ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ)
36	28	ಅರ್ಹದ್ಬಲ	ಅರ್ಹದ್ಬಲಿ.
38	27	ಸಜ್ಞಾ	ಸಜ್ಜಾ.
40	7	ಚಲದಂಕಗಂಗಂ ; ಗಂಗರಭಟನೆನಿಸಿದ	ಚಲದಂಕಗಂಗನುಂ ಗಂಗರಭಟನುಮೆನಿಸಿದ
42	28	ಪೋಬರಿಯನ ಳಿಯದೆ	ಪೋಬಳಿಯನ ರಿಯದೆ.
43	ಹೆಡ್ಡಿಂಗ್	ಚಾಮುಂಡರಾಯನ ಕೀರ್ತಿ	ನಾಗವರ್ಮ.
44	4	ನಾಕಿಕಗನಂ	ನಾಕಿಗನಂ.
45	5	ಶವವರ್ಮ	ಶರ್ವವರ್ಮ.
46	7+11	ತಮ್ಮನನ್ನು ಕೊಂದಹಾಗೆ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ	ತಮ್ಮನನ್ನು ಕೊಂದವನನ್ನು ಕೊಂದಹಾಗೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ.
47	17	ಪೆತ್ತೆಂದೆನೆ	ಪತ್ತೆಂದೆನೆ.
49	ಕೆಳಗಣ ಟಿಪ್ಪಣ	ಪುಟಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ	‘ 43 ನೆಯ ’ ಸೇರಿಸಿ.
52	10	ಎಳಯೆರ್ಕೆ	ಎಳೆಯೆರ್ಕೆ.
53	ಹೆಡ್ಡಿಂಗ್	ಪುಂಡರೀಕನು ಮೃತನಾದಾಗ ಕಪಿಂಜಳನ ಪ್ರಲಾಪ.	ಕಾದಂಬರಿ.

54 ರನ್ನ ನಿಘಂಟು.

ಈ ಗ್ರಂಥದ ಒಂದು ಅಸಮಗ್ರಪ್ರತಿ ದೊರೆತಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ 12 ಕಂದಗಳಿವೆ; ಕಂದಗಳು ಪ್ರಾಯಿಕವಾಗಿ ‘ ಕವಿರತ್ನ ’ ಎಂದು ಮುಗಿ

ಯುತ್ತವೆ. ಇದರಿಂದ ಒಂದೆರಡು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ:—

ಸಣ್ಣದೆನಲ್ ಕಿರಿದಕ್ಕುಂ | ಪಣ್ಣಿನೆ ಮಾಡೆಂಬವಾಚಿ ಬಳಿಯೆನೆ ವಂಶಂ ||
ಎಣ್ಣನೆ ಲೆಕ್ಕಿಪುದುಂ ಬಿಸು | ಗಣ್ಣನೆನಲ್ ಗೊರವನಪ್ಪುದೆಲೆ ಕವಿರತ್ನಾ ||
ಕೋಸಿತೆನಲ್ ಪೋಣಿಸಿದುದು | ಸೂಸಿದುದೆನೆ ತುಳ್ಕಿತೆಂಬುದುಂ ಪರಿಮಳಮುಂ ||
ವಾಸಿತಮೆನೆ ಕಂಪುಂ ಮಿಗೆ | ಸೌಸವಮೆನೆ ಸಮ್ಮದಾರ್ಥಮೆಲೆ ಕವಿರತ್ನಾ ||

57	ಕೆಳಗಣ ಟಿಪ್ಪಣ	"ಸಿದ್ಧರು" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಮುಂದೆ '2' ಸೇರಿಸಿ.	
59	15	ಪೊನ್ನ ಗಂಟಿ	ಪೊನ್ನ ಗಟ್ಟ?
62	6	ಬೆರೆದಿರ	ಬರೆದಿರ.

64 ಒಂದನೆಯ ಗುಣವರ್ಮನು ಶೂದ್ರಕ ಎಂಬ ತನ್ನ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಮಹೇಂದ್ರಾಂತಕ, ಗಂಗಚಕ್ರಾಯುಧಾಂಕ, ಗಂಗರರ್ಜುನ, ಮೊದಲಾದ ಬಿರುದುಗಳುಳ್ಳ ಒಬ್ಬ ಗಂಗರಾಜನನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸಿ ಶೂದ್ರಕರಾಜನಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಗಂಗರಾಜರಲ್ಲಿ ಮಹೇಂದ್ರಾಂತಕ ಎಂಬ ಬಿರುದುಳ್ಳವನು ಎರೆಯಪ್ಪ ಎಂಬವನೊಬ್ಬನೇ. ಈತನು ೪08—938 ರ ವರೆಗೆ ಆಳಿದುದಾಗಿ ತಿಳಿಯಬರುತ್ತದೆ. ಈತನೇ ಕವಿಯ ಪೋಷಕನಾಗಿದ್ದಿರಬೇಕು. ಆದುದರಿಂದ ಒಂದನೆಯ ಗುಣವರ್ಮನು ಈ ರಾಜನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ಸುಮಾರು 925 ರಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿರಬೇಕು.

64	6	ಸು 1050	ಸು 925. (ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ)
71	ಹೆಡ್ಡಿಂಗ್	ಬ್ರಹ್ಮ, ಚಂದ್ರರಾಜ	ಚಂದ್ರರಾಜ
71	ಕೆಳಗಣ ಟಿಪ್ಪಣ ಪಂಕ್ತಿ 4	ಉದ	ಉದ್ಧ.
80	12	ವಂಶೋತ್ಪನು	ವಂಶೋತ್ಪನ್ನ
,,	ಕೊನೆಯ ಪಂಕ್ತಿ	ಏಳಿಸದರು	ಏಳಿಸದಿರು.
87	ಕೆಳಗಣ ಟಿಪ್ಪಣ ಪಂಕ್ತಿ 10	ಶ್ರುತಕೀರ್ತಿತ್ರೈ	ಶ್ರುತಕೀರ್ತಿತ್ರೈ.
90	17	ಒರಸಿ	ಒಱಸಿ
91	ಹೆಡ್ಡಿಂಗ್	ಮಲ್ಲಿನಾಥಪುರಾಣ	ಕಂತಿ
,,	23	ಪೇಳಿತ್ತುಂ	ಪೇಳುತ್ತುಂ
99	2	ದಳವೇರಿ	ದಳವೇರೆ
,,	3	ಕೂರ್ಪೇಱ	ಕೂರ್ಪೇಱೆ

100	6	ತೋರಿ	ತೋರೆ
101	2	ಜೋಡೆಯರ'	ಜೋಡೆಯರ್
103	2	ಮೆರಿದ	ಮೆರೆದ
104	18	ಗೆಂದರೊಂದು	ಗೆಂದೊಡೊಂದು
110	10	ಅಧಿಕಾರಿ	ಅಧಿಕಾರ
112	9	ಮದು	ಮಡು
,,	ಕೊನೆಯದು	ದೆರ್ದುಗೆ	ದೆರ್ಮಗೆ
121	23	ಸು 1180	1209
122	1	ಶರ್ಮವರ್ಮ	ಶರ್ವವರ್ಮ
123	25	ತಾದಾನ	ತಾಧಾನ
124	1		ಭಾಷಾಭೂಷಣದ ದ್ವಿತೀಯ ಮುದ್ರಣದಲ್ಲಿ 269 ಸೂತ್ರಗಳು ಇವೆ. ಕವಿಚರಿತೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಸೂತ್ರಸಂಖ್ಯೆಗಳು ಪ್ರಥಮ ಮುದ್ರಣಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತವೆ.
,,	19	ವರ್ಧಮಾನವನ್ನು	ವರ್ಧಮಾನನನ್ನು

,, ನಾಗವರ್ಮನ ವಸ್ತುಕೋಶದ ಒಂದು ಪ್ರತಿ ಈಚೆಗೆ ದೊರೆಯಿತು. ಅದರ ಆದಿಭಾಗದ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಬರೆಯುತ್ತೇವೆ :—

ದೇವಾದಿದೇವನಭವಂ | ಕೇವಲಬೋಧಪ್ರಬುದ್ಧತತ್ತ್ವಂ ಮುಕ್ತಿ ||
ಶ್ರೀವಲ್ಲಭನೆಮಗೀಗೆ ಸು | ಖಾವಾಪ್ತಿಯನೊಸೆದು ವರ್ಧಮಾನಜಿನೇಂದ್ರಂ ||

ವರರುಚಿ ಹಲಾಯುಧಂ ಭಾ | ಗುರಿ ಶಾಶ್ವತಮಮರಕೋಶಮೆಂಬಿವು ಮೊದಲಾ ||
ಗಿರೆ ಪೂರ್ವಶಾಸ್ತ್ರಮಂ ಸಂ | ಹರಿಸಿ ಮನಂಗೊಳೆ ನಿಘಂಟುವಂ ವಿರಚಿಸುವೆಂ ||

ಪುದಿದ ಮನಸ್ತಮಮುಂ ಬಿಡೆ | ಬೆದರೆ ಸದರ್ಥಪ್ರಕಾಶಮುಂ ಮಾಡುಗುಮು |
ಪ್ಪುದರಿಂ ಸಮಸ್ತವಿದ್ಯಾ | ಪ್ರದೀಪಮಭಿಧಾನಕೋಶಮಲ್ಲದೆ ಪೆರತೇಂ ||

ಕರಮೆ ಜಡಮತಿಯುಮರಿವಂ | ತಿರೆ ಕನ್ನಡದಿಂ ಜಲಕ್ಕನಾಗಿರ್ಪನೆಗಂ ||
ವಿರಚಿಸಿದಂ ಕವಿಕಂಠಾ | ಭರಣಸಿದಂ ನಾಗವರ್ಮನೆನೆ ಮೆಚ್ಚದರಾರ್ ||

ಅವಿಭಿನ್ನಾರ್ಥಂ ಸಾಮಾ | ನ್ಯವಾಚಕಂ ಭಿನ್ನವಾಚ್ಯಮೆಂಬುದುಮೆಂದಿಂ ||
ತಿವು ಮೂರುಮಲ್ಲಿ ಕಾಂಡ | ಪ್ರವಿಭಾಗದೊಳೊಂದಿತೋರ್ಕುಮನುಗತಿಯಿಂದಂ ||

ಪರ್ಯಾಯಶಬ್ದದೊಳ್ ತಾ | ತ್ಪರ್ಯದಿನರಿದರ್ಥಗತಿಯಿನನ್ವರ್ಥತೆಯಿಂ ||
ಪರ್ಯಾಲೋಚಿಸಿಕೊಳ್ಗಾ | ಹಾರ್ಯಮಿದೆಂದನಭಿಹಿತದೊಳಭಿಯೋಗಪರರ್ ||

ಸಾಮಾನ್ಯಕಾಂಡದ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿಯ ಪದ್ಯ:—

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಚಿಗಳನೀತೆರದಿಂದನನ್ಯ |
ಸಾಮಾನ್ಯಮಾನ್ಯಸುಚರಿತ್ರಗುಣಾವತಾರಂ ||
ಸಾಮಾನ್ಯಮಪ್ಪ ಜನಮುಂ ತಿಳಿವಂತು ಪೇಳ್ದಂ |
ದಾಮೋದರಪ್ರಿಯಸುತಂ ಕವಿಕರ್ಣಪೂರಂ ||

ಮೇಲಣ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪದ್ಯದಿಂದ ನಾಗವರ್ಮನಿಗೆ ಕವಿಕಂಠಾಭರಣ ಎಂಬ ಬಿರುದೂ ಇದ್ದಂತೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

ಕಾಂಡಗಳ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಈ ಗದ್ಯವಿದೆ:—

ಇದು ಸಮಸ್ತಭುವನಜನಸಂಸ್ತೂಯಮಾನ ಮಾನಾನೂನಕವಿತಾಗುಣೋದಯಂ ಶ್ರೀ ನಾಗವರ್ಮವಿರಚಿತಮಪ್ಪಭಿಧಾನವಸ್ತುಕೋಶದೊಳ್.

ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು 17 ವರ್ಗಗಳಿವೆ. ಗ್ರಂಥಪ್ರಮಾಣ 800.

131	1, 2	1138—1150	1139—1149.
,,	3	31000	32000.
135	7	ಸಂಶವಿಯಲ್ಲ	ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ.
136	18	ಸು 1200	ಸು 1300
140	26	ಬೆನ್ನುರೆ	ಬೆನ್ನುರೆ
141	11	ನಾಲ್ಕುನ	ನಾಲ್ಕನ
145	ಹೆಡ್ಡಿಂಗ್	ಬಸವ	ಚೆನ್ನಬಸವ
147	,,	ಚೆನ್ನಬಸವ	ಮಡಿವಳ ಮಾಚಯ್ಯ
158	3	ಕಂಟಣಿಸಿ	ಕಂಟಣಿಸಿ
165	25	ಬೆಳದಿರ್ದ	ಬೆಳೆದಿರ್ದ
166	ಕೆಳಗಣಟಿಪ್ಪಣಿ	ದೊಭಂೀಂ	ಛಂದೋಂ
167	ಹೆಡ್ಡಿಂಗ್	ಹರೀಶ್ವರ	ಹರೀಶ್ವರಾದಿಗಳು
169	,,	ಹರೀಶ್ವರ	ಉದ್ಭಟ
174	27	ಎಚ್ಚರಿಸು	ಎಚ್ಚರಿಸು
181	26	ನಳಿದು	ನುಳಿದು
185	27 ನೆಯ ಪಂಕ್ತಿಯಾದ ಮೇಲೆ 186 ನೆಯ ಪುಟದ 18—20 ನೆಯ ಪಂಕ್ತಿಗಳು ಬರಬೇಕು		
187	9	ದಾಳಿ	ದಾಳಿ
,,	ಕೊನೆಯದು	ಪಾರೆ	ಪಾರೆ
189	ಹೆಡ್ಡಿಂಗ್	ರಾಘವಾಂಕ	ಕೆರೆಯಪದ್ಮರಸ

189	1	ಗ್ರಂಥು	ಗ್ರಂಥ
191	ಕೆಳಗಣ ಟಿಪ್ಪಣ	182	194
194	23	ಒರಸು	ಒಱಸು
200	23	ಪರಿವಾದಿ	ಪರವಾದಿ
205	8	ಕೇಡಿನ್ನಲಸಿ	ಕೇಡಿಂಗಲಸಿ
207	11	ಮಾಯದೆ ಮಾಣಿಸೆಂದೊದೆದ	ಮಾಯದ ಮಾಣಿಸೆಂಡೊದೆದ
219	19	ಮಿಗರೊಳೆ	ಮಿದರೊಳೆ
220	29	ನೀವೆಮೆಂಬ	ನೀಮೆಂಬ
224	8	ಗಳಪಪ್ಪ	ಗಳಪರ್ಪ
226	7 ; 14	ಎಸಳ್	ಎಸಳ್
,,	9	ಚೆಲ್ವನೊ	? ಚೆಲ್ವಿನೊ
227	ಹೆಡ್ಡಿಂಗ್	ಅಗ್ಗಳ	ಚಿಮ್ಮರವಾಸು ದೇವಾದಿಗಳು
228	21	ನೆತ್ತಱ	ನೆತ್ತರ
,,	ಕೆಳಗಣ ಟಿಪ್ಪಣ	— ನೆಯ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ ' 222 ' ಸೇರಿಸಿ	
229	ಹೆಡ್ಡಿಂಗ್	ಹರಿಹರಸೂರಿ	ಪಾಲ್ಕುರಿಕೆ ಸೋಮ
235	18	1185	1195
236	22	ನಂಗಿಯೋಗೀಶ್ವರ 1	ನಂದಿಯೋಗೀಶ್ವರ
237	16	ಶ್ರಿವಿಜಯಂ	ಶ್ರೀವಿಜಯಂ
240	9	ಅಳುತಿರ್ಪ	ಅಱುತಿರ್ಪ
243	23	ರವಿವೇಕ	ರಸವಿವೇಕ
244	23	ದಿದ್ದಾದೆ	ದಿದ್ದಾನೆ
246	7	ಬಂಧ	ಬಂಧನಂ
,,	9	ತಗುಟ್ದ	ತಗುಳ್ದ
248	13	ಬಳಿ	? ದಳಿ
,,	19	ನೆತ್ತಱ	ನೆತ್ತರ
250	3	ಅರ್ಥದೇಶಿ	ಅರ್ಥದರ್ಶಿ
252	19	ತಟ್ತು	ತಳ್ತು
,,	26	ಮುಳುಗಿ	ಮುಱುಗಿ
255	ಹೆಡ್ಡಿಂಗ್	ಸ್ವಯಂಭುರುದ್ರಸ	ಪಾರ್ಶ್ವಪಂಡಿತ

261	8	1138—1150	1139—1149
264	1	ನಱ್ಕರೆ	ನಳ್ಕರೆ
265	2	(ವೀರಬಲ್ಲಾಳ	ವೀರಬಲ್ಲಾಳ
„	3	1172	(1172
266	1	[3 ನೆಯ	[13 ನೆಯ
268	28	179 ;	(179)
269	10	45 ;	(45)
274	16	ನಿಟ್ಟಿಸಳ್	ನಿಟ್ಟಿಸಳ್
„	22	ಬಿಱಿವಂತು	ಬಿರಿವಂತು
277	14	1129	1229
284	13	ಸಗಿವಾಳ್ಮ	ವಾಸುಗಿ
285	3	ಮಳೆವೊಕ್ಕು	ಮರೆವೊಕ್ಕು
286	26	ಪೊಱತ	ಪೊರೆ
288	21	ಪೊದಱ್ದ	ಪೊದಳ್ದ
290	25	ಸಗ	ಸಿಗ
292	2	ರಮಣೀಮ	ರಮಣೀಯ
„	5	ದಮಜ	ದಜ
293	11	ಣನಿ	ಣ್ಬನಿ
„	27	ಬಾಳೆಯ	ಬಾಳೆಯ
294	10	ಚರಿ	ಚ್ಚರಿ
295	21—22	ದಾಱಂಗೆಡೆ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ	ಡಾಳಂಗೆಡೆ ಎಂದು ಪಾಠಾಂತರ
306	8	ಗಭೀರತ	ಗಭೀರತೆ
309	ಕೆಳಗಣಟಿಪ್ಪಣಿ 1 ನೆಯ ಪಂಕ್ತಿ	ಕವಿಪರಮೇಷ್ಠಿ	ಕವಿಪರಮೇಷ್ಠಿ,
309	2	ಕುಮುದೇಂದುಮು,	ಕುಮುದೇಂದುಮು
309	8	ಸಿದ್ಧಾರೆ	ಸಿದ್ಧಾನೆ
„	14	ಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ	ಗ್ರಂಥದಿಂದ
310	8	ವನೇಭವ	ವನೇಭಮದ
311	8	ಮುಸುಕೆ	ಮುಸುರೆ
„	ಕೊನೆಯದು	51	15
312	7	ಒಡರಸಿ	ಒಡರಿಸಿ
314	11	ಉದ್ದರಿಸಿ	ಉದ್ಧರಿಸಿ
„	16	ಷೇಣಮಂ	ಷೇಣನುಂ

314	22	ನೂರೆಂಬತ್ತು	ನೂರೆಂಬತ್ತು:
318	10	ತೊರಿ	ತೊರೆ
319	2	ಪೆತ್ತು	ವೆತ್ತು
,,	11	ವರ್ಧನಿ	ವರ್ಧಿನಿ
322	24	ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ	ಮೂಡಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ
322	ಕೆಳಗಣಟಿಪ್ಪಣ	ಸೊರಬದ	1 ಸೊರಬದ
323	22	ಜಯಬಂಧು,	ಜಯಬಂಧು.
,,	25	ಮಾದಲಾದ	ಮೊದಲಾದ
,,	29	ನೆಗಳ್ದ	— ನೆಗೞ್ದ
324	12	ಮಳೆಯಂ||[1]	ಮಳೆಯಂ||.
,,	13	ರತ್ನೋಜ್ಜ್ವೞ	ರತ್ನೋಜ್ಜ್ವಲ
,,	16	ಮೆಳೆಯ	ಮಳೆಯ
325	ಹಡ್ಡಿಂಗ್	ರಟ್ಟಕವಿ	ಱಟ್ಟಕವಿ
,,	11	ಮರೆಗಳೆಯ	ಮಳೆಗರೆಯ
326	12	ವಿಷ್ಟು	ವಿಷ್ಣು
,,	16	ರುದ್ರಭಟ್ಟ	ರುದ್ರಭಟ್ಟನನ್ನು
,,	18	ದೂರೆತಿಲ್ಲ,	ದೊರೆತಿಲ್ಲ.
,,	21	ಸರಕವಿ	ಸರಸಕವಿ
328	10	ಸುಳಿ	ಸುೞಿ
,,	15	ಳಿರ್ದುವು	ೞಿರ್ದುವು
329	23		ಹಲಾಯುಧನು ಎಂಬುದರಿಂದ ನಾಚಿರಾಜನು ಎಂಬುದುರ ವರೆಗೆ ಇರುವ ಭಾಗವನ್ನೂ ಕೆಳಗಣ ಟಿಪ್ಪಣವನ್ನೂ ಬಿಡಬೇಕು.
334	ಕೊನೆಯದು	1385	ಸು. 1385
336	17	ಮುಗಳಿ	ಮುಗುಳಿ
337	ಕೆಳಗಣ ಟಿಪ್ಪಣ ಪ|| 1.	ವಾಣಿ	ವಾಣೀ
340	23	ದಾರುಣಿಮಂ	ದಾರುಣಮಂ
343	ಕೆಳಗಣಟಿಪ್ಪಣ ಪ|| 7	ಪೂರ್ವ	ಪೂರ್ಣ

345	6	ಮಾತಂಘ	ಮಾತಂಗ
346	15	ಅಹಾರಾ	ಆಹಾರಾ
,,	17	ಪ್ರತಿವತ್ತಿ	ಪ್ರತಿಪತ್ತಿ
,,	22	ಗುರವಾಗಿ	ಗುರುವಾಗಿ
,,	24	ಕಡಿಮೆ	ಕಡಮೆ
348	7	ಪಳ	ಪೞ
,,	8	ಧಾರಿಣೆ	ಧಾರಿಣಿ
,,	19	1694	1604
,,	ಕೆಳಗಣಟಿಪ್ಪಣ ಪ|| 1	ವಿರಸೇನ	ವೀರಸೇನ
349	17	ದೆಳೆ	ದೆಳೆ
,,	25	ಪಲ್ಲಮರಿ	ಪಲ್ಲಮರಿ
350	16	ಗುರುಪುಂ	ಗುರಿಪಂ
351	9	ಪೋೞ್ತುಂ	ಪೂೞ್ತುಂ
,,	14	ನರಿ	ನರೆ
352	12	ತೊರೆ	ತೊರೆ
,,	14	ಪೇಳ್	ಪೇೞ್
,,	15	ದಿರ್ದಡೆ	ದಿರ್ದೊಡೆ
352	2	ಮಿಾರು	ಮಿಾರು
356	21	ಪತಿಪದ	ಪ್ರತಿಪದ

SUPPLEMENT.

ಅನುಬಂಧ.

15 ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿರಬಹುದಾದ ಗ್ರಂಥಗಳ ವರ್ಣಾನುಕ್ರಮವಾದ ಪಟ್ಟಿ.

ಅನಂತಜಿನೇಶ್ವರಾಷ್ಟಕ.
ಅನಂತನಾಥಾಷ್ಟಕ (ವೃತ್ತ).
ಅನುಭವಮುಕುರ (ತ್ರಿಪದಿ)—ಪರಂಜ್ಯೋತಿಯತಿ.
ಅರುವತ್ತುಮೂವರ ರಗಳೆ—? ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ.
ಅಶ್ವವೈದ್ಯ (ವೃ.)—ಬಾಚರಸ.
ಆರಾಧ್ಯಚಾರಿತ್ರ (ವಾ. ಷ.)—ನೀಲಕಂಠದೇಶಿಕ.
ಏಕೋತ್ತರಶತಸ್ಥಲೀವ್ಯಾಖ್ಯಾನ — ಗಿರಿನಾಥ.
ಐಶ್ರೀಶ್ವರಶತಕ (ವೃ.)—ಮಗ್ಗೆಮಾಯಿದೇವ.
ಕಬ್ಬಿಗರಕೈಪಿಡಿ—ಲಿಂಗ.
ಕರಸ್ಥಲದ ನಾಗಿದೇವರ ತ್ರಿವಿಧಿ.
ಕರಸ್ಥಲದ ನಾಗಿದೇವರ ವಚನ.
ಕರ್ಣಾಟಕ ನಿಘಂಟು (ವೃತ್ತ).
ಕರ್ಣಾಟಕಶಬ್ದ.
ಕರ್ಣಾಟಕ ಶಬ್ದಮಂಜರಿ—ತೋಂಟದಾರ್ಯ.
ಕರ್ಣಾಟಕ ಶಬ್ದಸಿದ್ಧಿ.
ಕಲ್ಪಸಂಗ್ರಹ (ವೈದ್ಯ).
ಕಲ್ಯಾಣಕಾರಕಟೀಕೆ—? ಜಗದ್ದಳ.
ಕವಿಕಂಠಪಾಶ.
ಕವಿಕಾಮದೊರೆ.
ಕವಿಸಮಯ.
ಕುಮಾರಿ.
ಕ್ರಿಯಾಕಾರಕ.
ಗಣಭಾಷ್ಯರತ್ನಮಾಲೆ—ಗುಬ್ಬಿಮಲ್ಲಣ.
ಗಣಸಹಸ್ರನಾಮ.
ಗುರುಮೂರ್ತಿಶಂಕರಶತಕ (ವೃತ್ತ).
ಗುಹೇಶ್ವರ ಗುಟ್ಟು.
ಗುಹೇಶ್ವರ ವಚನ ಟೀಕೆ.
ಚಂದ್ರನಾಥಾಷ್ಟಕ (ವೃತ್ತ).
ಚತುರಾಸ್ಯನಿಘಂಟು—ಬೊಮ್ಮರಸ.
ಚತುರ್ವಿಂಶತಿಜಿನಸ್ತೋತ್ರ.
ಚವ್ವೀಸತಾಣ ಟೀಕೆ.
ಚಿಕ್ಕಶ್ರಾವಕಾಚಾರ.
ಚಿತ್ಕಲಾಲಿಂಗ ಚಿತ್ಪ್ರಾಣಸಂಯೋಗ ಚಿದಮೃತಸಾರ.
ಚೂಡಾರತ್ನಶತಕ.
ಚೆನ್ನಬಸವಷಟ್ಸ್ಥಲ ವಿವರಣೆ.
ಚೆನ್ನಮಲ್ಲೇಶ್ವರ ಶತಕ—ಚೆನ್ನಮಲ್ಲ.
ಚೋಳಸಾಂಗತ್ಯ.
ಜನವಶ್ಯ ಅಥವಾ ಮದನತಿಲಕ—ಕಲ್ಲರಸ.
ಜಿನಸ್ತುತಿ (ಕಂದ).

ಜೀವಂಧರ ಷಟ್ಪದಿ (ಭಾ. ಷ.)—ಭಾಸ್ಕರ (ಶಕ 1345).
ಜೀವಸಂಬೋಧನಾಷ್ಟಕ.
ಜೈನ ಮಂತ್ರಶಾಸ್ತ್ರ.
ತ್ರೈಲೋಕ್ಯರಕ್ಷಾಮಣಿಶತಕ (ವೃತ್ತ).
ನಿರ್ಮಲರೂಪಸ್ತುತಿ.
ನೋಂಪಿಯ ಕಥೆ (ಗದ್ಯ).
ಪಂಚಕೋಶನಿರ್ಣಯ (ಗದ್ಯ).
ಪಂಚಪದಮಂತ್ರ ಮಹಿಮೆ.
ಪಂಚಪದಾಷ್ಟಕ.
ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥ ಕೀರ್ತನೆ.
ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥಾಷ್ಟಕ.
ಪ್ರಭುದೇವರ ವಚನ.
ಪ್ರಭುದೇವರ ಮಂತ್ರಗೋಪ್ಯದ ಟೀಕೆ—ಕಲ್ಮಠದ ಪ್ರಭುದೇವ.
ಪ್ರಭುಲಿಂಗಲೀಲೆ (ಭಾ. ಷ.)—ಚಾಮರಸ.
ಪ್ರಭುಲಿಂಗಲೀಲೆ—? ಚಿಕ್ಕಣಾರ್ಯ.
ಪ್ರಸಾದವಾಕ್ಯ—ಎರಡನೆಯ ಚೆನ್ನಬಸವ.
ಭದ್ರಬಾಹುಸಾಮುದ್ರಿಕ ಟೀಕೆ.
ಮುಗ್ಗೆಮಾಯಿದೇವರ ವಚನ.
ಮಹಲಿಂಗದೇವರ ವಚನ.
ಮಲೆಬಸವಪುರಾಣ—ಸಿಂಗಿರಾಜ.
ಮಾಧವಾಲಂಕಾರ—ಮಾಧವ.
ರಾಮನಾಥಶತಕ (ವೃತ್ತ).
ರೇವಣಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಕಾವ್ಯ (ವಾ. ಷ.)—ಮಲ್ಲಣ್ಣ (ಶಕ 1335).
ಲಿಂಗಲೀಲಾವಿಲಾಸಚಾರಿತ್ರ (ಗದ್ಯ)—ಕಲ್ಮಠದ ಪ್ರಭುದೇವ.
ಲೋಕವಿಭಾಗ—? ಸಿಂಹಸೂರಿ (ಶಕ 1380)
ವಚನರಾಮಾಯಣ—? ಮಾನಿಭಟ್ಟಾರಕ.
ವರ್ಧಮಾನಪುರಾಣ—ಪದ್ಮಕವಿರಾಜ.
ವರ್ಧಮಾನಾಷ್ಟಕ.
ವಾಗದ್ವೈತನಿರಸನ ತ್ರಿವಿಧಿ.
ವಾತೂಲತಂತ್ರ ಟೀಕೆ—ಗುಬ್ಬಿ ಮಲ್ಲಣ್ಣ.
ವಿರೂಪಾಕ್ಷಶತಕ.
ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾಸ್ಥಾನವರ್ಣನೆ (ಚಂಪು)—ಚಂದ್ರಶೇಖರ.
ವೀರಜಿನೇಶ್ವರಾಷ್ಟಕ.
ವೀರಮಾಹೇಶ್ವರಾಚಾರಸಂಗ್ರಹಟೀಕೆ—ಶ್ರೀಧರ.
ವೀರಶೈವಸಿದ್ಧಾಂತಶಿಖಾಮಣಿಟೀಕೆ—ಉಜ್ಜನೀಶ.
ವೃಷಭಜಿನಾಷ್ಟಕ.
ವೈದ್ಯಗ್ರಂಥ—? ಅಭಿನವಚಾವುಂಡರಾಯ.
ವ್ಯಾಘ್ರಮುಖಸ್ತಂಭನಾದಿ ಮಂತ್ರಗಳು.
ಶಕುನಪ್ರಪಂಚ (ವೃತ್ತ)—ಚಾಕರಾಜ.
ಶಕುನಸಾರ—ಲಕ್ಷ್ಮಣಾಂಕ.
ಶಾಂಕರಸಂಹಿತಾ ಟೀಕೆ.
ಶಾಂತಜಿನಾಷ್ಟಕ.
ಶಿವತತ್ತ್ವಚಿಂತಾಮಣಿ (ವಾ. ಷ.)—ಲಕ್ಕಣ್ಣದಂಡೇಶ.
ಶಿವಸ್ತುತಿ (ಕಂ.).
ಶಿವಾಧವಶತಕ (ವೃ.) ಮುಗ್ಗೆಮಾಯಿದೇವ.
ಶಿವಾವಲ್ಲಭಶತಕ (ವೃ.) ,,
ಶ್ರೇಣಿಕಚರಿತ್ರೆ—ಜಿನದೇವಣ್ಣ (ಶಕ 1366)
ಷಟ್ಸ್ಥಲಜ್ಞಾನ ಚಾರಿತ್ರ—ಗುರುರಾಜ.
ಷಟ್ಸ್ಥಲಜ್ಞಾನ ಸಾರಾಮೃತ—ತೋಂಟದ ಸಿದ್ಧ.
ಸಂಗಮೇಶ್ವರಶತಕ.
ಸಂಸ್ಕೃತಸಹೋದರಿ.
ಸಾಹಿತ್ಯಸಂಜೀವನ—ಗಣೇಶ್ವರ.
ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರನ ತ್ರಿಪದಿ.

15 ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿರಬಹುದಾದ ಕೆಲಕವಿಗಳ ಹೆಸರುಗಳು (ಇವರು ಬರೆದ ಗ್ರಂಥಗಳು ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ):—

ಕುಮಾರಬಂಕನಾಥ, ಗಂಗಾಧರಾಚಾರ್ಯ, ಚೌಂಡಿ, ಬತ್ತಲೇಶ್ವರ, ವೀರಣ್ಣೊಡೆಯ, ಶ್ರೀನಾಥ.

ಅಲ್ಲದೆ ಈ ಕೆಳಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಬಿರುದುಗಳು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಇವು ಆವ ಕವಿಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತವೆಯೋ ತಿಳಿಯದು:—

ಕವಿಪಂಚಮಾರ್ಗಣ, ಗುಣರತ್ನ, ಚಂದನತಿಲಕ, ಚೂಡಾರತ್ನ, ಜಿನಮುನಿಪಾದ, ಬುಧಜನಮಿತ್ರ, ಭೂಭುಜರತ್ನ, ಭೂಸುರತಿಲಕ, ಮದನಾಂಗನಾಶನ, ವರಕವಿಚಂದ್ರ, ವಾಣೀಮುಕುರ, ವಿದಗ್ಧಲಲಾಮ, ವೈರಾಗ್ಯನಿಧಿ, ಸುಕವಿಕಂಠಾಭರಣ, ಸುಗುಣಕರಂಡ, ಸುಗುಣಾಭರಣ, ಸುಜನಮನೋಜ, ಸುಜನಮುಖಮಣಿಮುಕುರ, ಸುಜನೈಕಬಾಂಧವ.

---

16 ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿರಬಹುದಾದ ಗ್ರಂಥಗಳ ವರ್ಣಾನುಕ್ರಮವಾದ ಪಟ್ಟಿ.

ಅಂಬಿಕೆಯರಸಶತಕ—ವೀರಭದ್ರ.
ಅನಾದಿವೀರಶೈವಸಂಗ್ರಹ ಟೀಕೆ—ಸಂಪಾದನೆಯ ಸಿದ್ಧವೀರಣಾಚಾರ್ಯ.
ಅನುಭವ ರಸಾಯನ — ನಿಜಗುಣಶಿವಯೋಗಿ.
ಅನುಭವಸಾರ—ನಿಜಗುಣಶಿವಯೋಗಿ.
ಅಪರಾಜಿತೇಶ್ವರಶತಕ.
ಅಮರುಕ (ಷ.)—ದೇಪ.
ಅಮೃತೇಶ್ವರ ಭಾಷ್ಯ ಟೀಕೆ.
ಅರುವತ್ತು ಮೂವರ ತ್ರಿಪದಿ—ನಿಜಗುಣಶಿವಯೋಗಿ.
ಅವಧೂತಗೀತೆ—ಗುರುಬಸವ.
ಅಷ್ಟಾವರಣದ ಮಹತ್ತ್ವದ ಸ್ತೋತ್ರ.
ಅಷ್ಟಾವರಣ ಸ್ತೋತ್ರಷಟ್ಪದಿ—ಗುರುನಂಜೇಸ್ವಾಮಿ ಸೇರಿಸಿದುದು.
ಅಹಿಂಸಾಚರಿತೆ—ಪಾಯಣ್ಣ.
ಆಚರಣೆಯ ಸಂಬಂಧ ವಚನ—ಚೆನ್ನನಂಜೇಸ್ವಾಮಿ ಸೇರಿಸಿದುದು.
ಆಚರಣೆಯಸಂಬಂಧವಚನ—ಸಂಪಾದನೆಯ ಸಿದ್ಧವೀರಣಾಚಾರ್ಯರು ಸೇರಿಸಿದುದು.
ಆತ್ಮಲಿಂಗಪ್ರಣವಸಂಯೋಗಸ್ಥಲದ ತ್ರಿವಿಧಿಯ ಅಥವಾ ಗುರುಸ್ತೋತ್ರದ ಟೀಕೆ—ಚೆನ್ನಮಲ್ಲ.
ಉಗ್ರಾದಿತ್ಯಕೃತಕಲ್ಯಾಣಕಾರಿಕೆಗೆ ಟೀಕೆ.
ಉದಯರಾಗ—? ಶೃಂಗಾರಕವಿ.
ಉದಯರಾಗದ ವಚನ.
ಉದ್ಧರಣೆಯ ವಾಕ್ಯ.
ಉದ್ಭಟದೇವಚರಿತೆ—ಬಸವಾಂಕ.
ಉಪವಾಸಕಲ್ಪ (ಗದ್ಯ).
ಉಮಾಮಹೇಶ್ವರಶತಕ—ವೀರಭದ್ರ.
ಉಮಾಸ್ತೋತ್ರಷಟ್ಪದಿ ಅಥವಾ ತ್ರಿಪುರಸುಂದರೀ ಸ್ತೋತ್ರ — ಗುರುನಂಜೇಸ್ವಾಮಿ ಸೇರಿಸಿದುದು.
ಐರಾವತ (ಷ.).
ಕಂದಶತಕ—ವೀರಭದ್ರ.
ಕನಸಿನ ಫಲ (ಗದ್ಯ).
ಕಬೀರದಾಸರ ಪದಗಳು.

ಕಬ್ಬಿಗರಕಾವ.
ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಂಜೀವನ—ಶೃಂಗಾರಕವಿ.
ಕಲ್ಯಾಣೇಶ್ವರ—ಗುರುಬಸವ.
ಕವಿಜಿಹ್ವಾಬಂಧನ—ಈಶ್ವರಕವಿ.
ಕವಿಲಿಂಗನಪದ.
ಕಾಲಜ್ಞಾನ—ಎಮ್ಮೆಬಸವ.
ಕಾಲಭಂಜನ ಚಾರಿತ್ರ (ಸಾಂ)—? ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ.
ಕಾವ್ಯಸಾರ—ಅಭಿನವವಾದಿವಿದ್ಯಾನಂದ.
ಕೀರ್ತನೆಗಳು—ಪುರಂದರದಾಸ.
ಕುಮಾರರಾಮನ ಕಥೆ(ಸಾಂ)—ನಂಜುಂಡ.
ಕೃಷ್ಣಲೀಲಾಭ್ಯುದಯ—ವೆಂಕಯಾರ್ಯ.
ಕೈವಲ್ಯಪದ್ಧತಿ—ನಿಜಗುಣಶಿವಯೋಗಿ.
ಗಣಿತಸಾರಸಂಗ್ರಹ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ—ದೈವಜ್ಞವಲ್ಲಭ.
ಗಿರೀಶ ಶತಕ.
ಗುರುದತ್ತಚರಿತ್ರೆ (ಸಾಂ.)—ದೇವರಸ.
ಗುರುಬೋಧಾಮೃತ (ತ್ರಿ.)—ಕೆರೆಯೂರ ಗುರುದೇವ.
ಗುರುರಾಜಚಾರಿತ್ರ—ಸಿದ್ಧನಂಜೇಶ.
ಗುರುಸ್ತೋತ್ರದ ಅಥವಾ ಆತ್ಮಲಿಂಗಪ್ರಣವಸಂಯೋಗಸ್ಥಲದ ತ್ರಿವಿಧಿಯ ಟೀಕೆ—ಚೆನ್ನಮಲ್ಲ.
ಚಂದನೆಯಕಥೆ (ತ್ರಿ.)—ಅಗಳಿಪಾಯಣ್ಣ.
ಚಂದ್ರಪ್ರಭಚರಿತೆ (ಸಾಂ.)—ದೊಡ್ಡಯ್ಯ.
ಚಾಯಣಭಾರತ (ವಾ. ಷ.)—ಸುಕುಮಾರಭಾರತಿ.
ಚೂಡನಾಸ್ಥಾನ (ಚಂ.)—ಪ್ರಭುಗ.
ಚೆನ್ನಬಸವಪುರಾಣ — ವಿರೂಪಾಕ್ಷ (ಶಕ 1507).
ಚೇರಮಕಾವ್ಯ—ಚೇರಮಾಂಕ (ಶಕ 1448).

ಚೋರಕಥೆ (ತ್ರಿ)—ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಶರಾಯ.
ಚೋರಚಿಕ್ಕಯ್ಯನ ಸಾಂಗತ್ಯ ಅಥವಾ ಭಕ್ತಿಮೋಹನಸಾರ }-ಬಸವ.
ಚೋಳರಾಜ ಸಾಂಗತ್ಯ—ಲಿಂಗ.
ಜಂಗಮಾಧಿಕ್ಯಸಂಗ್ರಹ ಟೀಕೆ.
ಜಯನೃಪಕಾವ್ಯ—ಮಂಗರಸ.
ಜೈನಧರ್ಮ.
ಜ್ಞಾನಸಾರ.
ತಂತ್ರಸಾರ ಟೀಕೆ—ರಂಗನಾಥದೀಕ್ಷಿತ.
ತೊರವೆರಾಮಾಯಣ - ಕುಮಾರವಾಲ್ಮೀಕಿ.
ತೋಂಟದ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಪುರಾಣ—ಶಾಂತದೇಶಿಕ (ಶಕ 1483).
ತ್ರಿಪುರಸುಂದರಿಸ್ತೋತ್ರ ಅಥವಾ ಉಮಾಸ್ತೋತ್ರಷಟ್ಪದಿ. } ಗುರುನಂಜೇಸ್ವಾಮಿ ಸೇರಿಸಿದುದು.
ತ್ರಿಭುವನತಿಲಕ—ವಿರುಪರಾಜೇಂದ್ರ (ಶಕ 1441).
ತ್ರಿಲೋಕಶತಕ — ರತ್ನಾಕರವರ್ಣಿ (ಶಕ 1479).
ತ್ರಿಷಷ್ಟಿಪುರಾತನವಿಲಾಸ—ಸುರಂಗಕವಿ.
ದ್ವಾದಶಾನುಪ್ರೇಕ್ಷೆ—ವಿಜಯಣ್ಣ.
ದ್ರೌಪದೀವಿವಾಹ (ಷ.).
ಧರ್ಮನಾಥಪುರಾಣ—ಬಾಹುಬಲಿ.
ಧವಳದಹಾಡು.
ನರಪಿಂಗಳಿ (ಕಂ.)—ಶುಭಚಂದ್ರಸಿದ್ಧಾಂತಯೋಗಿ.
ನಳಚರಿತ್ರೆ—ಕನಕದಾಸ.
ನಾಗಕುಮಾರಕಥೆ (ಸಾಂ.)—ಬಾಹುಬಲಿ.
ನಾನಾರ್ಥಕಂದ—ಚೆನ್ನಕವಿ.
,, —? ಧೀರದ್ರಾವಿಡ.
ನಾನಾರ್ಥರತ್ನಾಕರ—ದೇವೋತ್ತಮ.
ನೂರೊಂದು ಸ್ಥಳ—ಚಿಕ್ಕಣಾರ್ಯ.

ನೇಮಿಜಿನೇಶಸಂಗತಿ (ಸಾಂ.)—ಮಂಗರಸ.

ಪಂಚತಂತ್ರ (ಗದ್ಯ).

ಪಂಚೀಕರಣ.

ಪರಮಶಿವಾಧಿಕ್ಯಚೂಡಾಮಣಿ—ಸಿದ್ಧನಂಜಯತಿ.

ಪರಮಾನುಭವಬೋಧೆ—ನಿಜಗುಣಶಿವಯೋಗಿ.

ಪರಮಾರ್ಥಗೀತೆ—ನಿಜಗುಣಶಿವಯೋಗಿ.

ಪರಮಾರ್ಥಪ್ರಕಾಶಿಕೆ—ನಿಜಗುಣಶಿವಯೋಗಿ.

ಪರವಾದಿಗಜಾಂಕುಶ ತಾರಾವಳಿ—ನೀಲಕಂಠಾರಾಧ್ಯ.

ಪಾದಸ್ತೋತ್ರ—ಸಂಪಾದನೆಯ ಸಿದ್ಧವೀರಣಾಚಾರ್ಯರು ಸೇರಿಸಿದುದು.

ಪಾರ್ವತಿಯಸೋಬಾನೆ—? ರಾಮಚಂದ್ರ.

ಪಾರ್ವತೀಪ್ರಾಣನಾಥಶತಕ—ವೀರಭದ್ರ.

ಪಾರ್ವತೀವಲ್ಲಭ ಶತಕ.

ಪುರಾತನರಗಳೆ—ಗುಬ್ಬಿಮಲ್ಲಣ.

,, —ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ.

ಪುರುಷಸೂಕ್ತ ಟೀಕೆ—ಯಾಗಂಟಿ ಚೆನ್ನವೀರ.

ಪ್ರಭಂಜನಚರಿತೆ—ಮಂಗರಸ.

ಪ್ರಭುದೇವರ ಟೀಕಿನ ವಚನ—ಕುಮಾರ ಬಂಗುನಾಥ.

ಪ್ರಭುದೇವರ ಪುರಾಣ.

ಪ್ರಭುಲಿಂಗದ ಕಂದ—ಮುರಿಗಾಶಾಂತಿವೀರಸ್ವಾಮಿ.

ಪ್ರಸನ್ನಲಿಂಗನ ಹಾಡು.

ಪ್ರಾಣನಾಥಶತಕ—ವೀರಭದ್ರ.

ಪ್ರೌಢರಾಯನ ಕಾವ್ಯ—ಅದೃಶ್ಯಕವಿ ಅಥವಾ ಅದ್ರೀಶಪ್ಪ.

ಬಸವಪುರಾಣದ ಪುರಾತನರ ಚರಿತೆ—ಕುಮಾರಚೆನ್ನಬಸವ.

ಬಸವಶತಕ—ಸಿದ್ಧನಂಜೇಶ.

ಬಸವಸ್ತೋತ್ರದ ಕಂದ.

ಬಸವಸ್ತೋತ್ರದ ತ್ರಿವಿಧಿ.

ಬಸವಸ್ತೋತ್ರದ ವಚನ—ಚೆನ್ನನಂಜೇಸ್ವಾಮಿ ಸೇರಿಸಿದುದು.

ಬಸವಸ್ತೋತ್ರದ ಷಟ್ಪದಿ— ,,

ಬಸವೇಶ್ವರದೇವಸ್ತೋತ್ರ.

ಭಕ್ತಾಧಿಕ್ಯರತ್ನಾವಳಿಯ ಟೀಕೆ.

ಭಕ್ತಿಬಿನ್ನಹದ ರಗಳೆ.

ಭಕ್ತಿಮೋಹನಸಾರ ಅಥವಾ ಚೋರಚಿಕ್ಕೈಯನ ಸಾಂಗತ್ಯ. } ಕುಮಾರ ಚೆನ್ನಬಸವ.

ಭರತೇಶ್ವರಚರಿತೆ — ರತ್ನಾಕರಕವಿ (ಶಕ 1479).

ಭರತೇಶ್ವರ ವೈಭವ.

ಭಾಗವತ—ನಿತ್ಯಾತ್ಮಶುಕಯೋಗಿ.

ಭಾರತ—ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ.

,,—ತಿಮ್ಮ.

,,—ನಿತ್ಯಾತ್ಮನಾರಾಯಣ.

,,—ಲಕ್ಷ್ಮಕವಿ.

,,—ಸಾಳ್ವ.

ಭಾವಚಿಂತಾರತ್ನ—ಗುಬ್ಬಿ ಮಲ್ಲಣಾರ್ಯ (ಶಕ 1435).

ಭಾವರತ್ನಾಭರಣ—ಸಿದ್ಧನಂಜೇಶ.

ಭಿಕ್ಷಾಟನಚರಿತ್ರೆ—ಗುರುಲಿಂಗವಿಭು.

ಭೈರವೇಶ್ವರಕಾವ್ಯ (ಸಾಂ.)—ನಂಜುಂಡ.

ಮಣ್ಣೇಶ್ವರಪುರಾಣ.

ಮನೋವಿಜಯಕಾವ್ಯ—ಗುರುಬಸವ.

ಮನ್ಮಥವಿಜಯ—ಕವಿಮಲ್ಲ.

ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಪದ.

ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಶತಕ—ರಾಮಚಂದ್ರ.
ಮಲ್ಲೇಶಸ್ತೋತ್ರ (ಷ.).
ಮಹಿಮ್ನಸ್ತೋತ್ರದ ಟೀಕೆ—ರೇವಣಾರಾಧ್ಯ.
ಮಿಶ್ರಷಟ್ಪದಿಸ್ತೋತ್ರ—ಸಂಪಾದನೆಯ ಸಿದ್ಧವೀರಣಾಚಾರ್ಯರು ಸೇರಿಸಿದುದು.
ಮಿಶ್ರಸ್ತೋತ್ರ—ಚೆನ್ನನಂಜೇಸ್ವಾಮಿ ಸೇರಿಸಿದುದು.
ಮುಕ್ತ್ಯಂಗನೆಯ ಕಂಠಮಾಲೆ (ಗದ್ಯ)—ಸ್ವತಂತ್ರಸಿದ್ಧಲಿಂಗೇಶ್ವರ.
ಮೈರಾವಣಚರಿತ್ರೆ—ಕುಮಾರವಾಲ್ಮೀಕಿ.
ಮೋಹನತರಂಗಿಣಿ—ಕನಕದಾಸ.
ಯೋಗರತ್ನಾಕರ—ಶಾಂತರಸ.
ರಟ್ಟನಜಾತಕ—ಗಂಗಾಧರ.
ರತ್ನಶೇಖರಚರಿತ್ರೆ (ಸಾಂ.) — ಪಟ್ಟಾಭಿರಾಮ.
ರತ್ನಾಕರಣ್ಣಿಗಳ ಪದ.
ರತ್ನಾಕರಾಧೀಶ್ವರಶತಕ— ಕವಿಹಂಸರಾಜ.
ರಸರತ್ನಾಕರ—ಸಾಳ್ವ.
ರಾಘವಾಂಕಚಾರಿತ್ರ—ಸಿದ್ಧನಂಜೇಶ ಅಥವಾ ಚಿಕ್ಕನಂಜೇಶ.
ರಾಮಚಂದ್ರ ಷಟ್ಪದಿ.
ರಾಮಧಾನ್ಯಚರಿತ್ರೆ—ಕನಕದಾಸ.
ರಾಮನಾಥವಿಲಾಸ (ಚಂ.)—ಸದಾಶಿವಯೋಗಿ (ಶ 1476).
ರಾಮನಾಥಶತಕ (ವೃತ್ತ).
ರೇವಣಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಪುರಾಣ—ಬೊಮ್ಮರಸ.
ಲಿಂಗವಿಕಲಾವಸ್ಥೆಯ ವಚನ.
ಲಿಂಗಸ್ತೋತ್ರದ ವಚನ—ಸಂಪಾದನೆಯ ಸಿದ್ಧವೀರಣಾಚಾರ್ಯರು ಸೇರಿಸಿದುದು.
ಲಿಂಗಸ್ತೋತ್ರಷಟ್ಪದಿ.
ಲಿಂಗಾರ್ಚನರಗಳೆ—? ವಿರೂಪಾಕ್ಷ.
ಲೋಕಸ್ವರೂಪ (ಕಂ.).
ವರ್ಧಮಾನಚರಿತೆ (ಸಾಂ.)— ಕವಿಪದ್ಮ (ಶಕ 1450).
ವಾತುಲಾಗಮ ಟೀಕೆ—ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ.
ವಿಜಯಕುಮಾರಿಯ ಚರಿತೆ (ಸಾಂ.)—ಶುತಕೀರ್ತಿ ಅಥವಾ ರಾಮಚಂದ್ರ ಅಥವಾ ಚಂದ್ರವರ್ಣಿ (ಶಕ 1477).
ಅದೇ—ಚಂದನವರ್ಣಿ ಅಥವಾ ಅಕಲಂಕ ಅಥವಾ ರಾಮಚಂದ್ರ (ಶಕ 1488).
ವಿದಗ್ಧಚೂಡಾಮಣಿ— ವಿಟ್ಠಲ.
ವಿದುರನೀತಿ.
ವಿಭೂತಿಮಹಿಮೆ—ಕುಮಾರಚೆನ್ನಬಸವ.
ವಿವೇಕಚಿಂತಾಮಣಿ—ನಿಜಗುಣಶಿವಯೋಗಿ.
ವೀರಭದ್ರರಾಜಸ್ತುತಿ—ರಾಮಚಂದ್ರ.
ವೀರಭದ್ರಶತಕ—ವೀರಭದ್ರ.
ವೀರಮಾಹೇಶ್ವರಾಚಾರಸಾರೋದ್ಧಾರ ಟೀಕೆ—ಸಾನಂದಶಿವಯೋಗಿ.
ವೀರಶೈವತತ್ವಪ್ರಕಾಶ.
ವೀರಶೈವಸಿದ್ಧಾಂತಶಿಖಾಮಣಿಯ ಟೀಕೆ—ರೇವಣಾರಾಧ್ಯ.
ವೀರಶೈವಾನಂದಪ್ರಕಾಶಿಕೆ—ನಂಜನಾಥಾರ್ಯ.
ವೀರಶೈವಾಮೃತ—ಗುಬ್ಬಿ ಮಲ್ಲಣ.
ವೀರಶೈವಾಮೃತಪುರಾಣ.
ವೃಷಭಗೀತೆ—ಗುರುಬಸವ.
ವೈದ್ಯಸಾಂಗತ್ಯ—ಸಾಳ್ವ.
ವೈಭೋಗರಾಜಾಸ್ಥಾನ—ಪ್ರಭುಗ.
ಶಂಭುಪೂಜಾವಿಧಿ—ಕುಮಾರಚೆನ್ನಬಸವ.
ಶಂಭುಲಿಂಗದ ಕಂದ.
ಶಕುನಶಾಸ್ತ್ರ (ಚಂಪು).
ಶರಣಸ್ತೋತ್ರದ ವಚನ—ಎಳುಮಲೆಯಗುರು ಶಾಂತದೇವರು ಸೇರಿಸಿದುದು.
ಶಾಂತಿನಾಥಚರಿತೆ—ಶಾಂತಿಕೀರ್ತಿಮುನಿ (ಶಕ 1440).

ಶಾರದಾವಿಲಾಸ.
ಶಿಖಾಚಕ್ರವಚನ.
ಶಿವಗೀತೆ (ವಾ. ಷ.)—ತಿರುಮಲಭಟ್ಟ.
ಶಿವಭಕ್ತರ ಪುರಾಣ—ಗುಬ್ಬಿ ಮಲ್ಲಣ.
ಶಿವಮಹಿಮಾಶತಕ—ಚೆನ್ನಮಲ್ಲ.
,, —ರಾಮಚಂದ್ರ.
ಶಿವಯೋಗಾಂಗ ವಿಭೂಷಣ — ಗುರುಬಸವ.
ಶಿವಲಿಂಗಸಾಂದ್ಯ — ಇಮ್ಮಡಿಮುರಿಗಾಸ್ವಾಮಿ.
ಶಿವಲೋಕಾಸ್ಥಾನ.
ಶಿವಸ್ತುತಿ.
ಶಿವಾಧಿಕ್ಯಶಿಖಾಮಣಿಯ ಟೀಕೆ — ರೇವಣಾರಾಧ್ಯ.
ಶೃಂಗಾರಶಿವಸ್ತುತಿ.
ಶ್ರೀಕಂಠಸೋಮೇಶ್ವರಶತಕ—ವೀರಭದ್ರ.
ಶ್ರೀಪಾಲಚರಿತೆ—ಮಂಗರಸ.
ಶ್ರೀರಂಗಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ —(ಬೆಟ್ಟದಚಾಮರಾಜನ ಗುರು) ಶ್ರೀರಂಗಾಚಾರ್ಯ.
ಶ್ರೀಶೈಲಮಲ್ಲೇಶ್ವರಶತಕ —ಸಿರಿನಾಮಧೇಯಮಾಹೇಶ್ವರ.
ಶ್ವೇತನಸಾಂಗತ್ಯ ಅಥವಾ ಸಿದ್ಧಸಾಂಗತ್ಯ—ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ.
ಷಟ್ಸ್ಥಲ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಸಂಪಾದನೆ.
ಷಟ್ಸ್ಥಲ ವಿವರಣೆ (ವಚನ).
ಷಟ್ಸ್ಥಲ ವಿವೇಕ (ಶಕ 1450)
ಷಟ್ಸ್ಥಲ ಸಾರಾಮೃತ.
ಷಟ್ಸ್ಥಲಸ್ತೋತ್ರ—ಎಳುಮಲೆಯ ಗುರುಶಾಂತದೇವರು ಸೇರಿಸಿದುದು.
ಷಟ್ಸ್ಥಲೋಪದೇಶ—ಕುಮಾರಬಂಗುನಾಥ.
ಸಂಬಂಧದ ವಚನಗಳು—ಸಂಪಾದನೆಯ ಸಿದ್ಧವೀರಣಾಚಾರ್ಯರು ಸೇರಿಸಿದುದು.
ಸದ್ಗುರುರಹಸ್ಯ—ಗುರುಬಸವ.
ಸನತ್ಕುಮಾರಷಟ್ಪದಿ—ಬೊಮ್ಮರಸ.
ಸನತ್ಕುಮಾರ ಚರಿತ್ರೆ (ಸಾಂ.)—ಪಾಯಣ ಮುನಿ (ಶಕ 1508).
ಸಮಾಧಿಕ್ರಿಯೆಯ ವಚನ.
ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಕೌಮುದಿ—ಪಾಯಣ್ಣವ್ರತಿ.
ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಕೌಮುದಿ—ಮಂಗರಸ (ಶಕ 1431).
ಸರ್ವಜ್ಞಮೂರ್ತಿಯ ತ್ರಿವಿಧಿ—ಸಂಪಾದನೆಯ ಸಿದ್ಧವೀರಣಾಚಾರ್ಯರು ಸೇರಿಸಿದುದು.
ಸಾಕಾರಸಿದ್ಧಾಂತಚರಿತ್ರ.
ಸಾರಸ್ವತವ್ಯಾಕರಣ ಟೀಕೆ.
ಸಾಸಲಭೈರವೇಂದ್ರಚರಿತೆ —ಕುಮಾರಚೆನ್ನಬಸವ.
ಸಿದ್ಧಸಾಂಗತ್ಯ ಅಥವಾ ಶ್ವೇತನ ಸಾಂಗತ್ಯ—ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ.
ಸುಗ್ರೀವನಿಮಿತ್ತ (ಕಂ.).
ಸೂಪಶಾಸ್ತ್ರ—ಮಂಗರಸ.
ಸೊಬಗಿನ ಸೋನೆ—ದೇಪ.
ಸೌಂದರಪುರಾಣ—ಬೊಮ್ಮರಸ.
ಸೌಂದರವಿಳಾಸ—ಅಣ್ಣಾಜಿ.
ಸೌಂದರ್ಯಕಥಾರತ್ನ (ತ್ರಿ.)—ರಾಮೇಂದ್ರ.
ಸೌಂದರ್ಯಲಹರಿಯ ವ್ಯಾಖ್ಯೆ — ಜಕ್ಕಣಾಮಾತ್ಯ.
ಸ್ವರೂಪಾಮೃತ— ಗುರುಬಸವ.
ಹರಿಭಕ್ತಿಸಾರ—ಕನಕದಾಸ.
ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರಸಾಂಗತ್ಯ-ರಾಮರಸವಿರೂಪಾಕ್ಷ (ಶಕ 1460).
ಹಾಡುಗಳು—ಕನಕದಾಸ.

16 ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿರಬಹುದಾದ ಇತರ ಕವಿಗಳು :—ಪುಟ್ಟಣಾಂಕ, ಹುಚ್ಚಪ್ಪ, ರೇವಾಕೋಟ್ಯಾಚಾರ್ಯ.

17 ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿರಬಹುದಾದ ಗ್ರಂಥಗಳ ವರ್ಣಾನುಕ್ರಮದ ಪಟ್ಟಿ.

ಅಂಗಜಬೋಧೆ.
ಅಂಗಸ್ಪರ್ಶಫಲ.
ಅಂಡಸ್ಥಲದ ಲಕ್ಷಣ.
ಅಕ್ರೂರಚರಿತ್ರೆ (ಭಾ. ಷ.)—ಸೋಮನಾಥ.
ಅಕ್ಷರಮಾಲಿಕಾಸಾಂಗತ್ಯ — ಚಿಕುಪಾಧ್ಯಾಯ.
ಅಕ್ಷರಲಕ್ಷಣ ಟೀಕೆ.
ಅಖಂಡಸ್ವರೂಪ.
ಅಖಂಡೇಶ್ವರವಚನ.
ಅಜಾಮಿಳಕಥೆ.
ಅನಾದಿವೀರಶೈವಪುರಾಣ
ಅನಾಮಯಸ್ತೋತ್ರ ಟೀಕೆ—ಗುರುದೇವ.
ಅನುಪ್ರೇಕ್ಷೆ—? ಕಲ್ಯಾಣಕೀರ್ತಿ.
ಅನುಭವದ ವಚನ
ಅನುಭವ ಮುದ್ರೆ (ಸಾಂ.).
ಅನುಭವವೈದ್ಯಚಿಕಿತ್ಸೆ.
ಅನುಭವಶತಕ (ಕಂ.)—ಶಾಂತವೃಷಭೇಶ.
ಅನುಭವಸ್ತೋತ್ರ.
ಅನುಭವಾಮೃತ (ಭಾ. ಷ.)—ಮಹಲಿಂಗರಂಗ.
ಅನ್ಯಮತನಿರಸನಸ್ಥಲ.
ಅಪ್ರತಿಮವೀರಚರಿತ—ತಿರುಮಲಾರ್ಯ.
ಅಮರವ್ಯಾಖ್ಯೆ - ಕವಿವಿಟ್ಠಲ.
ಅಮರುಕಶತಕ—ಚಿಕುಪಾಧ್ಯಾಯ.
ಅಮುಗಿದೇವಯ್ಯಗಳ ಚಾರಿತ್ರ.
ಅರ್ಥಪಂಚಕ (ಚಂ.)—ಚಿಕುಪಾಧ್ಯಾಯ.
ಅರ್ಥಪಂಚಕದ ಟೀಕೆ.
ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭುವಿನ ಅಷ್ಟಕ.
ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭುವಿನ ಸಂಗೀತ.
ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭುಸ್ವಾಮಿಯ ನಟನತಾರಾವಳಿ.
ಅವಧೂತಗೀತೆ—ಶಿವಯೋಗೀಂದ್ರ.
ಅಷ್ಟವರ್ಣ—ರುದ್ರದೇವ.
ಅಷ್ಟವರ್ಣದ ವಚನ.
ಅಷ್ಟವರ್ಣಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ.
ಅಷ್ಟವರ್ಣಸ್ತೋತ್ರ—ಎಳುಮಲೆಯ ಗುರುಶಾಂತದೇವರು ಸೇರಿಸಿದುದು.
ಅಷ್ಟಶ್ಲೋಕಿಯ ಟೀಕೆ.
ಅಷ್ಟಾವರಣ ತಿಲಕ—ಮಹಲಿಂಗ.
,, —ಮಹಿಮೋರ್ಥಿ.
ಅಷ್ಟಾವರಣಸ್ತೋತ್ರ —? ಚಿಕ್ಕರಾಮೇಶ್ವರ.
ಆಗಮವಚನ.
ಆಚರಣಸಂಬಂಧಷಟ್ಪದಿ.
ಆತ್ಮಚಿಂತನೆ.
ಆದಯ್ಯನ ಕಾವ್ಯ—ಚಿಕ್ಕನಂಜ.
ಆದಿತ್ಯಪುರಾಣ (ಭಾ. ಷ.).
ಆದೀಶ್ವರಸ್ತೋತ್ರ—ನಂಬಿಯುರು ನಂಜಪ್ಪಯ್ಯ.
ಆನಂದಕಲ್ಲೋಲ ಟೀಕೆ—ಅವಧೂತ ಸದಾಶಿವಯೋಗಿ.
ಆರೋಗ್ಯಚಿಂತಾಮಣಿ.
ಆಸ್ಥಾನಚಿತ್ರಗೌಳೀಫಲ.
ಆಸ್ಥಾನಜ್ಯೋತಿ (ಕಂ.).
ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದುನಾಂದ್ಯ—ಶಾಂತವೀರದೇಶಿಕ.
ಇಮ್ಮಡಿತಮ್ಮರಾಯಕೆಂಪರಾಯ ಪದಗಳು.
ಇಷ್ಟಲಿಂಗ ಚಾರಿತ್ರ.
ಈಶ್ವರಗೀತ.
ಉಚಿತಕಥೆ.

ಉತ್ತರಗೀತೆಯ ಟೀಕೆ.
ಉತ್ತರರಾಮಾಯಣ (ಭಾ. ಷ.)—ತಿರುಮಲೆವೈದ್ಯ.
ಉದ್ಧರಣೆಯ ಕಟ್ಟು.
ಉದ್ಧರಣೆಯ ಸಂಬಂಧ.
ಉಪದೇಶಸಂಗ್ರಹ.
ಉಪಸರ್ಗಕೇವಲಿಗಳ ಕಥೆ.
ಎಲ್ಲಾ ಪುರಾತನರ ತ್ರಿವಿಧಿ.
ಏಕಸಂಧಿ ಭಟ್ಟಾರಕರ ಸಂಹಿತೆ
ಏಕಾಂತರಾಮಿತಂದೆಗಳ ರಗಳೆ.
ಏಕೋತ್ತರ ಶತಸಂಬಂಧ.
ಏಕೋತ್ತರ ಶತಸ್ಥಲ—ಪುಲಗಿರಿಯ ಮಹಲಿಂಗದೇವ.
ಐದುಬಗೆಯ ಸ್ತೋತ್ರ.
ಔಷಧಯೋಗವಿವರಣ (ಗ.).
ಕಂಠೀರವನರಸರಾಜ ಚರಿತ್ರೆ—ನಂಜಕವಿ.
ಕಂಠೀರವನರಸರಾಜ ವಿಜಯ—ಗೋವಿಂದವೈದ್ಯ.
ಕಂಠೀರವರಾಜ ಪದಗಳು.
ಕಂತೆಯ ಸಿದ್ಧನ ಸಾಂಗತ್ಯ.
ಕಂದಪಂಚಸ್ತೋತ್ರ.
ಕಟ್ಟಿಗೆ ಹಳ್ಳಿ ಸ್ವಾಮಿಗಳ ತಾರಾವಳಿ.
ಕಥಾಸಾಗರ.
ಕದಂಬ ನೀತಿಯ ವಚನ.
ಕದಂಬರಾಜರ ಚರಿತ್ರೆ.
ಕನ್ನಡ ಗಣಿತ.
ಕನ್ನಡ ಸ್ತೋತ್ರರತ್ನ.
ಕಪೋತಪಕ್ಷಿ ಚಾರಿತ್ರ (ಸಾಂ.).
ಕಪೋತವಾಕ್ಯ (ಸಾಂ.)—ನಂಜಕವಿ.
ಕಬ್ಬಿಗರ ಕೈಪಿಡಿ (ಕರ್ಣಾಟಕನಿಘಂಟು).
ಕಮಲಾಚಲಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ (ಚಂ.)—ಚಿಕುಪಾಧ್ಯಾಯ.
ಕಮಲಾಚಲಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ (ಗ.)-ಗೋಪಾಲಭೂಪಾಲ.
ಕರಣಹಸಿಗೆಯ ಬಯಲನುಡಿ.
ಕರಸ್ಥಲದ ನಾಗಯ್ಯನ ಕಥೆ—ರುದ್ರಶಿವ.
ಕರಸ್ಥಲದ ನಾಗಿಲಿಂಗಿದೇವರ ತ್ರಿಪದಿಯ ಟೀಕೆ—ಸರ್ವತಶಿವಯೋಗಿ.
ಕರಸ್ಥಲದ ವೀರಣ್ಣಗಳ ವಚನ.
ಕರಿಕಾಲಚೋಳ ಚರಿತ್ರೆ.
ಕರ್ಣಾಟಕ ಕೊರವಂಜಿ.
ಕರ್ಣಾಟಕ ಧಾತುಮಾಲಿಕೆ.
ಕರ್ಣಾಟಕ ಶಬ್ದಮಂಜರಿಯ ಟೀಕೆ.
ಕಲ್ಮಲೆಯ ವೃತ್ತ.
ಕಲ್ಯಾಣದ ಶರಣರು ನಿರೂಪಿಸಿದ ನಿರೂಪ.
ಕಲ್ಯಾಣಪುರಮಹಿಮೆ.
ಕವಿಕಂಠಹಾರ (ಕಂ.)—ಸೂರ್ಯಕವಿ.
ಕಳಿಂಗನೀತಿ
ಕಾದಂಬರಿ (ಗದ್ಯ).
ಕಾಮಂದಕ ಟೀಕೆ—ಚಿಕುಪಾಧ್ಯಾಯ.
ಕಾಮಂದಕ ನೀತಿ—ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ.
ಕಾಮಚರಿತದ ಹಾಡುಗಳು.
ಕಾಮದೇವನ ತೊರವಿ.
ಕಾಮನ ಕಥೆ (ಸಾಂ.)—ಕಲ್ಯಾಣಕೀರ್ತಿ.
ಕಾರ್ಕಳದ ಗುಮ್ಮಟಸ್ವಾಮಿ ಚರಿತ್ರೆ—ಚಂದ್ರಮ (ಶಕ 1568).
ಕಾಲಚಕ್ರ.
ಕಾಲಜ್ಞಾನ—ಸಿಂಹಗಿರಿಕೃಷ್ಣಮಾಚಾರ್ಯ.
,, —ಚೆನ್ನಪ್ಪ.
,, —ಸದಾಶಿವ.
ಕಾವೇರೀ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ (ಭಾ. ಷ.)—ರಂಗಯ್ಯ.
ಕಾಶೀಕಾಂಡ ಟೀಕೆ.
ಕಾಳಿಕಾಪಟಲ ಟೀಕೆ.
ಕೀರ್ತನಾಲಕ್ಷಣ.

ಕೀರ್ತನೆಗಳು—ವೀರಣ್ಣಕವಿ.
ಕುಮಟರಾಮನ ಕಥೆ (ಸಾಂ.)—ಗಂಗುಗ.
ಕುರುಬರ ರಮಲುವಿದ್ಯೆ.
ಕುಶಲನ ಕಥೆ (ಗ.).
ಕುಸುಮಮಂಜರಿ.
ಕೃಷ್ಣಕರ್ಣಾಮೃತ (ಭಾ. ಷ.)— ಕೃಷ್ಣರಾಯ.
ಕೃಷ್ಣಗೋಪೀವಿಲಾಸ ಸಾಂಗತ್ಯ.
ಕೃಷ್ಣಚರಿತ್ರೆ.
ಕೃಷ್ಣಸಾಂಗತ್ಯ—ಶ್ರೀಶೈಲಾರ್ಯ.
ಕೈವಲ್ಯಚಿಂತಾಮಣಿ—ದೊಡ್ಡತಿಮ್ಮದಾಸ.
ಕೈವಲ್ಯಸೋಪಾನ.
ಕೊಟ್ಟೂರು ಬಸವಪುರಾಣ—ಬಸವಲಿಂಗ.
ಕೋಶತ್ರಯ ಖಂಡ.
ಗಂಗಾಗಿರಿಜಾಸಂವಾದ.
ಗಗನತಾರಾವಳಿ (ಭಾ. ಷ.)— ಸಹವಾಸಿನಿ ರಂಜನಾವಧೂತ.
ಗಜೇಂದ್ರಮೋಕ್ಷ.
ಗಣಸಾಂಗತ್ಯ.
ಗಣಾಡಂಬರ—ಚೆನ್ನಬಸವ.
ಗಣಿತಸಾರಸಂಗ್ರಹ ಟೀಕೆ.
ಗಿರಿಜಾಕಲ್ಯಾಣ—ಗಂಗ
ಗಿರಿಜಾಸಂವಾದ.
ಗೀತಗೋಪಾಲ—ತಿರುಮಲಾರ್ಯ.
ಗೀತಾಭಾರತ—ಸದಾನಂದಯೋಗಿ.
ಗುಂಡಬೊಮ್ಮಗಳ ಸಂಗ.
ಗುಂಡಬ್ರಹ್ಮಯ್ಯನ ಕಥೆ (ತ್ರಿ.).
ಗುಂಡಬ್ರಹ್ಮಯ್ಯನ ಶಿವಸೌಖ್ಯ.
ಗುಂಡಬ್ರಹ್ಮಯ್ಯನ ಸಾಂಗತ್ಯ.
ಗುಂಡಬ್ರಹ್ಮಯ್ಯನ ಸುವ್ವಿ.
ಗುಮ್ಮಟಾಧೀಶಪಂಚಕ.
ಗುಮ್ಮಳಾಪುರದ ಸಿದ್ಧಲಿಂಗೇಶ್ವರರ ವಚನ.
ಗುರುಬೋಧಸ್ಥಲದ ವಚನ.
ಗುರುಬೋಧೆ.
ಗುರುಭಕ್ತಾಂಡಾರ ಚರಿತೆ (ವಾ. ಷ.)— ಪ್ರಾಸಭೂಷಣ ಅಥವಾ ಪನ್ನಿಸೆಟ್ಟಿ.
ಗುರುಭಕ್ತಿಚಿಂತಾಮಣಿ ಕಥೆ.
ಗುರುರಗಳೆ.
ಗುರುಲಿಂಗಸಂಗಮಚಾರಿತ್ರ (ಸಾಂ.)—ಮರುಳುಸಿದ್ಧೇಶ.
ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಶತಕ (ವೃ.)—ಶಂಕರದೇವ.
ಗುರುಶಿಷ್ಯಸಂಬೋಧೆ.
ಗುರುಸ್ತೋತ್ರ (ಭಾ. ಷ.).
ಗೊರಕನ ಸಂಪಾದನೆ.
ಘನಲಿಂಗದೇವರ ವಚನ.
ಘೋರಾಸುರ ಯುದ್ಧ (ವಾ. ಷ.).
ಚಂದ್ರನಾಥಾಷ್ಟಕ.
ಚಂದ್ರಸ್ವರಫಲ.
ಚತುರಾಚಾರ್ಯ ಚರಿತ (ಶಕ 1619).
ಚತುರ್ವಿಂಶತಿತೀರ್ಥಕರರ ಉದಯರಾಗ.
ಚತುರ್ವಿಧಾರ್ಪಣ (ಗ.).
ಚತುಶ್ಶ್ಲೋಕಿಯ ಟೀಕೆ.
ಚಾಣಕ್ಯನೀತಿ.
ಚಿಕದೇವರಾಜ ಚೌಪದ—? ಸಿಂಗರಾರ್ಯ.
ಚಿಕದೇವರಾಜಜನನ ಪೂರ್ವೋತ್ತರ.
ಚಿಕದೇವರಾಜ ಬಿನ್ನಪ—ಚಿಕದೇವರಾಜ.
ಚಿಕದೇವರಾಜ ಯಶೋಭೂಷಣ (ಗ.).
ಚಿಕದೇವರಾಜ ಶೃಂಗಾರ ಪದಗಳು—ಚಿಕುಪಾಧ್ಯಾಯ.
ಚಿಕದೇವರಾಜ ವಂಶಪ್ರಭಾವ (ಗ.).
ಚಿಕದೇವರಾಜ ವಂಶಾವಳಿ (ಚಂ)—ವೇಣುಗೋಪಾಲ ವರಪ್ರಸಾದಿ.

ಚಿಕದೇವರಾಜ ವಂಶಾವಳಿ (ಗ.) —? ತಿರುಮಲಾರ್ಯ.
ಚಿಕದೇವರಾಜವಿಜಯ—ತಿರುಮಲಾರ್ಯ.
ಚಿಕದೇವರಾಜಶತಕ—ತಿರುಮಲಾರ್ಯ.
ಚಿಕದೇವರಾಜಸಪ್ತಪದಿ—ಚಿಕದೇವರಾಯ.
ಚಿಕದೇವರಾಜಸೂಕ್ತಿವಿಲಾಸ ಭಾಗವತ ಟೀಕೆ—ಚಿಕದೇವರಾಜ.
ಚಿತ್ರಭಾರತ.
ಚಿತ್ರಶತಕ ಸಾಂಗತ್ಯ—ಚಿಕುಪಾಧ್ಯಾಯ.
ಚಿದ್ಘನಚಾರಿತ್ರ.
ಚಿನ್ಮಯಚಿಂತಾಮಣಿ ಅಥವಾ ಹರಡ ನೀತಿ (ಕಂ.)—? ಕಲ್ಯಾಣಕೀರ್ತಿ.
ಚೆನ್ನಬಸವಸ್ತೋತ್ರ.
ಚೆನ್ನಬಸವೇಶ್ವರ ದೇವಕಥೆ.
ಚೆನ್ನಬಸವೇಶ್ವರನ ಷಡಮಂತ್ರಗೋಪ್ಯದ ಟೀಕೆ.
ಚೆನ್ನಬಸವೇಶ್ವರನ ಮಂತ್ರಗೋಪ್ಯದ ಟೀಕೆ.
ಚೆನ್ನಮಲ್ಲೇಶ್ವರಶತಕದ ಟೀಕೆ.
ಚೆನ್ನಾಂಬಿಕಾಸ್ತೋತ್ರ—ಬಸವರಾಯ.
ಚೋರಬಸವಚರಿತ್ರೆ—ಶಂಕರಕವಿ.
ಚೋಳಪಾಂಡ್ಯನ ಚರಿತ.
ಚೋಳರಾಜಪಾಂಡ್ಯರಾಜ ಚರಿತ.
ಛಂದಸ್ಸಾರ—ಗುಣಚಂದ್ರ.
ಜಂಗಮಚರಿತ್ರೆ (ಚಂ.).
ಜಂಗಮಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ ಟೀಕೆ.
ಜಂಗಮರಗಳೆ.
ಜಂಗಮಲಿಂಗಾರ್ಚನೆ ಟೀಕೆ.
ಜಂಗಮವಚನ.
ಜಪಲಕ್ಷಣ (ಗ).
ಜಿನಗೇಹಗಣನೆ (ಸಾಂ.).
ಜಿನದತ್ತರಾಯ ಚರಿತೆ—ಪದ್ಮನಾಭ.
ಜಿನಧರ್ಮ (ಸಾಂ.).
ಜಿನಮುನಿತನಯ (ಕಂ.)—ನೂತನಾಗಚಂದ್ರ.
ಜಿನವಚನಾಮೃತಶರಧಿ (ಸಾ.)—ನೇಮಿವ್ರತಿ.
ಜಿನಸ್ತುತಿ (ಕಂ.)—ಕಲ್ಯಾಣಕೀರ್ತಿ.
ಜೀವನ್ಮುಕ್ತಿಬೋಧೆ.
ಜೈನಜಯಮಾಲೆ.
ಜೈನಧ್ಯಾನ—ಕಲ್ಯಾಣಕೀರ್ತಿ.
ಜೈನಪೂಜಾವಿಧಾನ.
ಜೈನಬಿರುದಾವಳಿ.
ಜೈನಮತತತ್ವ.
ಜೈನರ ಗೃಹ್ಯಸೂತ್ರ.
ಜೈನರ ಧವಳದ ಹಾಡು.
ಜೈಮಿನಿಭಾರತ—ಲಕ್ಷ್ಮೀಶ.
ಜ್ಯೋತಿರ್ನಯಮಂತ್ರ.
ಜ್ಯೋತಿಷ—ಶಿವಗ.
ಜ್ಞಾನಚಂದ್ರಷಟ್ಪದಿ.
ಜ್ಞಾನ ಚರಿತ್ರೆ.
ಜ್ಞಾನ ತಿಲಕ.
ಜ್ಞಾನೋದಯಸಾರಾಮೃತ.
ತತ್ವತ್ರಯ (ಗ.).
ತತ್ವಪ್ರಕಾಶಿಕೆ.
ತತ್ವಬೋಧಸಾಂಗತ್ಯ.
ತತ್ವಭೇದ—ಕಲ್ಯಾಣಕೀರ್ತಿ.
ತತ್ವಮಾಲೆ.
ತತ್ವವಿವೇಕ.
ತಾಂಡವಸ್ತೋತ್ರ.
ತಾತ್ಪರ್ಯಸಂಗ್ರಹ ಟೀಕೆ—ಅನ್ನದಾನಿ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾಚಾರ್ಯ.
ತಿರುವಾಯ್ಮೊಳಿ ಟೀಕೆ—ಚಿಕುಪಾಧ್ಯಾಯ.
ತೀರ್ಥಂಕರ ಪುರಾಣ (ಗ.).

ತುರಂಗಧಾಟಿ (ದಂಡಕ).
ತುಲಸೀಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ (ಷ.).
ತೂರ್ಯ—ಷಣ್ಮುಖಸ್ವಾಮಿ.
ತ್ರಿಪುರದಹನ ಸಾಂಗತ್ಯ.
ತ್ರೈವರ್ಣಿಕಬೊಮ್ಮಣೋಪಾಧ್ಯಾಯ ಸಂಹಿತೆ.
ದಶಕಂಠರಾಮಾಯಣ (ಗ.).
ದಶಗ್ರಂಥಿಯ ಟೀಕು.
ದಶವಿಧಪಾದೋದಕ.
ದಶಾವತಾರಚರಿತೆ (ಚಂ.)—ಮಲ್ಲರಸ.
ದಿವ್ಯಸೂರಿಚಾರಿತ್ರ (ಚಂ.)—ಚಿಕುಪಾಧ್ಯಾಯ.
ದೀಕ್ಷಾವಿಧಾನ (ಷ.).
ದೀಪದಿಕಲಿಕಥೆ (ಭಾ. ಷ.).
ದೀಪದಕಲಿಯಾರಕಾವ್ಯ (ಸಾಂ.)—ಚೆನ್ನಮಲ್ಲೇಶ.
ದೂತಲಕ್ಷಣ.
ದೇವರಾಜವಲ್ಲಭಾಷ್ಟಕ (ವೃ.).
ದೇವರಾಜವಿಜಯ—ಚೆನ್ನಯ್ಯ.
ದೇವರಾಜಸಾಂಗತ್ಯ—ಚಾಮಯ್ಯ.
ದೇವೀಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ (ಷ.).
ದೇವೀಸ್ತೋತ್ರ.
ದೋರ್ಬಲಿಶತಕ.
ದ್ವಾತ್ರಿಂಶದಪಚಾರಗಳು.
ದ್ವಾದಶಾನುಪ್ರೇಕ್ಷೆ (ಸಾಂ.).
ದ್ವಾದಶಾನುಪ್ರೇಕ್ಷೆ (ವೃ.)—ಬ್ರಹ್ಮಯ್ಯ.
ದ್ವೈತಸಂಪ್ರೇಕ್ಷೆ (ಚಂ.).
ಧನಂಜಯನಿಘಂಟು ಟೀಕೆ.
ಧನ್ಯಕುಮಾರ ಚರಿತೆ (ಸಾಂ.) — ಆದಿಯಪ್ಪ.
ಧರ್ಮನೀತಿ (ಷ.)
ಧರ್ಮಶರ್ಮಾಭ್ಯುದಯದ ಟೀಕೆ.
ಧವಳಶೋಭಾನ.
ಧ್ಯಾನಲಕ್ಷಣ (ಗ).
ನಂಜನಗೂಡು ಮಹಿಮೆ (ಭಾ. ಷ.).
ನಂದಿಕೇಶ್ವರಚಿಂತಾಮಣಿ.
ನಂದಿಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ (ವಾ. ಷ) —ಗೋವಿಂದ.
ನಂದೀಶನ ಅಕ್ಷಪ್ರಶ್ನೆ.
ನನ್ನಯ್ಯಗಳ ಚಾರಿತ್ರ (ಚಂ.)—ಮಾದಣ.
ನನ್ನಯ್ಯಚಾರಿತ್ರ—ರಾಮಕವಿ.
ನರಪಿಂಗಳಿ (ಶಕುನಶಾಸ್ತ್ರ) (ಕಂ.)-ಮಾಧವದೇವ.
ನರಸರಾಜವಿಜಯ (ಸಾಂ.)—ಭಾರತಿನಂಜ.
ನರಸಿಂಹಸ್ತುತಿ—ಪತ್ತಿಯಣ್ಣ.
ನವಚಕ್ರನಿರ್ಣಯ.
ನವರತ್ನ ಚಿಂತಾಮಣಿ.
ನವರತ್ನ ಸೂತ್ರದ ವಚನದ ಟೀಕೆ.
ನವರಾತ್ರಿ ವರ್ಣನೆ.
ನಾಗಯ್ಯ ಚರಿತೆ.
ನಾಡೀನಿದಾನ (ಗ.).
ನಾಡೀಪರೀಕ್ಷೆ—ವೀರರಾಜ.
ನಾನೂರು ಬೆಡಗು.
ನಿಜಲಿಂಗವಚನ.
ನಿರ್ಮಲಚರಿತಸ್ತುತಿ.
ನಿರ್ಮಲರೂಪಸ್ತುತಿ.
ನಿಷ್ಕಲಶತಕ.
ನೀತಿಬೋಧಕಶತಕ.
ನೀತಿರತ್ನಾಭರಣ (ಕಂ.)—ನಂಜಣಾರ್ಯ.
ನೀತಿವಾರ್ಧಿಕ.
ನೀತಿಶತಕ (ಕಂ.).
ನೀತಿಶತಕದ ಸಾಂಗತ್ಯ—ಚಿಕುಪಾಧ್ಯಾಯ.
ನೀತಿಶಾಸ್ತ್ರ.
ನೀತಿಸಂಗ್ರಹ.

ನೀತಿಸಾರ.
ನೀಲಮ್ಮನ ತ್ರಿವಿಧಿಯ ಟೀಕೆ.
ನೀಲಮ್ಮನ ಸ್ತೋತ್ರ (ವಾ ಷ.).
ನೀಲಾಂಬಿಕಾಲಲಿತಸ್ತೋತ್ರ (ಭಾ. ಷ.).
ನೂರೊಂದು ರಗಳೆ.
ನೃಸಿಂಹಸ್ತವ—? ಶ್ರೀಶೈಲಾರ್ಯ.
ಪಂಚಕೋಶನಿರ್ಣಯ (ಸಾಂ.).
ಪಂಚತಂತ್ರ—? ಗಿರಿಭಟ್ಟ.
ಪಂಚಮಹಾಭೂತಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿ.
ಪಂಚವಿಂಶತಿ ಲೀಲಾಕಾವ್ಯ (ಷ.)—ಬೇಟೆ ರಾಯ.
ಪಂಚಶಿಖಾಸ್ತೋತ್ರ.
ಪಂಚಾಂಗಗಣಿತ ಟೀಕೆ.
ಪಂಚೀಕರಣದಪದಗಳು—ವರ್ತೆಸೋಮಣ್ಣ.
ಪಂಚೀಕರಣದ ಪದಗಳ ಟೀಕು.
ಪಟಹಸ್ತನ ಚರಿತ್ರೆ (ಸಾಂ.)—ಆದಿಯಪ್ಪ.
ಪದ್ಮಾವತೀಚರಿತ್ರೆ—ಪದ್ಮನಾಭ.
ಪದ್ಮಿನೀಕಲ್ಯಾಣ—ಸಿಂಗಾರಮ್ಮ.
ಪದ್ಮಿನೀಪರಿಣಯ—ಚೆನ್ನಯ್ಯ.
ಪರಮತಗಜಾಂಕುಶ.
ಪರಮಮೂಲಜ್ಞಾನ ಪ್ರಶಸ್ತಿ.
ಪರಮರಹಸ್ಯ.
ಪರಮಾರ್ಥತತ್ವಬೋಧೆ.
ಪರವಸ್ತುಸ್ವರೂಪನಿರ್ಣಯದ ಟೀಕೆ.
ಪರವಾದಿ ಗಜಾಂಕುಶತಾರಾವಳಿ— ಚಿಕ್ಕಚೆನ್ನಬಸವೇಶ್ವರ.
ಪರಾಶರಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರದ ಟೀಕೆ (ಗ.).
ಪರ್ಯಾಯಮಂಜರಿ (ವೈದ್ಯನಿಘಂಟು).
ಪರ್ವತಚರಿತ್ರೆ (ಭಾ. ಷ.).
ಪಶ್ಚಿಮರಂಗಧಾಮಶತಕ—ಲಕ್ಷ್ಮಯಕವಿ.
ಪಶ್ಚಿಮರಂಗನಾಯಕಸ್ತೋತ್ರ.
ಪಶ್ಚಿಮರಂಗಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ (ಗ.).
,, —ಚಿಕುಪಾಧ್ಯಾಯ.
,, (ಚಂ.)—ಕವಿತಿಮ್ಮ.
ಪಶ್ಚಿಮರಂಗಸಾಂಗತ್ಯ—ಚಿಕುಪಾಧ್ಯಾಯ.
ಪಾರಮೇಶ್ವರ ಟೀಕೆ.
ಪಾಲಕಾಪ್ಯಹಸ್ತ್ಯಾಯುರ್ವೇದದ ಟೀಕೆ—ಭದ್ರರಾಜ.
ಪಾರ್ವತೀಕೊರವಂಜಿ.
ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥಾಷ್ಟಕ.
ಪುರಂದರ ಸಾಂಗತ್ಯ.
ಪುರಾತನವಚನ.
ಪುರುಷವಿರಹದ ಸಾಂಗತ್ಯ— ಚಿಕುಪಾಧ್ಯಾಯ.
ಪುಷ್ಪಲಿಂಗ ಚರಿತ್ರೆ.
ಪೂಜಾಂಗಸಂಗ್ರಹ ತ್ರೈವರ್ಣಿಕ.
ಪ್ರತಿಪಾದಕಶತಕ.
ಪ್ರತಿಷ್ಠಾತಿಲಕ ನೇಮಿಚಂದ್ರಯ್ಯಗಳ ಸಂಹಿತೆ.
ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಪಕ್ಷಿಶಕುನ (ಗ.).
ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನ ಚರಿತ್ರೆ.
ಪ್ರಭುದೇವತಾರಾವಳಿ ಅಥವಾ ಶೃಂಗಾರಪದ್ಯ.
ಪ್ರಭುನಟನತಾರಾವಳಿ— ಮರಿರಾಚವಟ್ಟದಯ್ಯಸ್ವಾಮಿ.
ಪ್ರಭುನಾಟಕ.
ಪ್ರಭುಲೀಲೆ (ಸಾಂ.).
ಪ್ರಶ್ನೋತ್ತರ ಚಿಂತಾಮಣಿ.
ಪ್ರಸಾದಚಾರಿತ್ರ (ಸಾಂ.)—ವೀರಣಾರ್ಯ.
ಪ್ರಸಾದಚಿಂತಾಮಣಿ (ಸಾಂ.)—? ವೀರಣಾರಾಧ್ಯ.
ಪ್ರಸಾದಚಿಂತಾಮಣಿ—ಜಡೆಯ ಸಿದ್ಧಲಿಂಗೇಶಸ್ವಾಮಿ.
ಪ್ರಸಾದಚಿಂತಾಮಣಿಯ ಟೀಕೆ —ಶಾಂತಾಚಾರ್ಯ.

ಪ್ರಸಾದಸಾಂಗತ್ಯ—ಮಲ್ಲ.
ಪ್ರಹ್ಲಾದಚರಿತ್ರೆ (ಭಾ. ಷ.)—ನರಹರಿ.
ಪ್ರಹ್ಲಾದಚರಿತ್ರೆ—? ಲಕ್ಷ್ಮೀಕಾಂತ.
ಪ್ರಾಣಲಿಂಗ ನಿರ್ಣಯ.
ಬಲ್ಲಾಳ ಚರಿತೆ (ತ್ರಿ.).
ಬಸವಕವಚದ ಮಂತ್ರ.
ಬಸವಚರಿತ್ರೆ.
ಬಸವನ ಅನುಭವ.
ಬಸವನ ಪವಾಡದ ವಚನ.
ಬಸವನ ಪವಾಡದ ರಗಳೆ.
ಬಸವಪುರಾಣದ ಟೀಕೆ.
ಬಸವಪುರಾಣಾರ್ಥಪ್ರಕಾಶಿಕೆ (ಗ.).
ಬಸವವೃತ್ತಾಂತ.
ಬಸವಾದಿಪ್ರಮಥರ ಚರಿತ್ರೆ.
ಬಸವೇಶ್ವರನ ಪವಾಡ.
ಬಸವೇಶ್ವರಪುರಾಣದ ಕಥಾಸಂಗ್ರಹ – ಉತ್ತರದೇಶದ ಬಸವಲಿಂಗದೇವರು.
ಬಹು ನೀತಿಶಾಸ್ತ್ರದ ಕಂದ.
ಬಾಣಂತಿಯ ಲಕ್ಷಣ.
ಬಾಣದ ವದನೆ.
ಬಾಲಗ್ರಹಚಿಕಿತ್ಸೆ (ಗ.).
ಬಾಲರಾಮಾಯಣ.
ಬಿಜ್ಜಳರಾಯಚರಿತ (ಸಾ.)—ಧರಣೀಪಂಡಿತ.
ಬಿಡುಪದಗಳು.
ಬಿರುದುಗದ್ಯ.
ಬಿಳಗಿ ಅರಸರ ವಂಶಾವಳಿ (ಚಂ.)—? ತಿರುಮಲೈಯಂಗಾರ್.
ಬುದ್ಧಿಸಾಗರ ಚರಿತ್ರೆ.
ಬೇತಾಳಪಂಚವಿಂಶತಿ (ಚಂ.).
,, (ತ್ರಿ.).
ಬ್ರೀಹಾರಗಣಿತ—ಅಭಿನವಭಾಸ್ಕರ.

ಬ್ರಹ್ಮಗೀತೆ (ಷ.).
ಬ್ರಹ್ಮಯ್ಯನ ಸುವ್ವಿ— ಮರದಳ್ಳಿಯರಾಮಯ್ಯ.
ಬ್ರಹ್ಮೋತ್ತರಕಾಂಡ (ಗ.)—ಚಾಮರಾಜ.
,, (ಭಾ. ಷ.)—? ಮಹದೇವ.
ಭಕ್ತಿರಸಸೋನೆ—ಮಂಚಯ್ಯ.
ಭಕ್ತಿರಸಾಯನ – ಸಹಜಾನಂದ.
ಭಗವಚ್ಚರಿತ್ರೆ—ವಿಜಯವೆಂಕಟರಮಣಕವಿ.
ಭಗವದ್ಗೀತೆ (ಭಾ. ಷ.) ನಾಗರಸ.
ಭರತಶಾಸ್ತ್ರ ಟೀಕೆ—? ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ.
ಭವ್ಯಸ್ವರೂಪನಿರೂಪಣ—ವಿಜಯಣ್ಣ.
ಭಸ್ಮವಿಧಾನಕ್ರಮ (ಗ.).
ಭಾಗವತ (ಗ)—ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಜ.
ಭಾಗವತ (ಪ್ರಾ. ಷ.)—? ವೆಂಕಟಶೌರಿ.
ಭಾಗವತಪೂಜಾತಿಶಯ.
ಭಾಗವತಸಂಹಿತಾರ್ಥ—ನಾರಾಯಣಕವಿ.
ಭಾರತ (ಗ.)—ಚಿಕದೇವರಾಜ.
,, (ಗ.)—ಚಕ್ಕಭೂಪಾಲ.
,, —ಸುಕುಮಾರಭಾರತಿ.
ಭಾರತನಿಘಂಟು.
ಭಾರತಸಾವಿತ್ರಿ (ಗ.).
ಭಾವಚಿಂತಾರತ್ನದ ಟೀಕೆ—ಪಟ್ಟಗಂಬಳಿ ಸಿದ್ಧಲಿಂಗ.
ಭಾವಾರ್ಥಶತಕ (ಕಂ.).
ಭಾಷಾಕುಸುಮಮಂಜರಿ —ರಾಮಬ್ರಹ್ಮಾನಂದಸರಸ್ವತಿ.
ಭಾಷಾಮಂಜರಿ.
ಭಿಕ್ಷಾಚರ್ಯೆಯ ಹಾಡು.
ಭಿಕ್ಷಾಟನ ಕಾವ್ಯ ಟೀಕೆ.
ಭಿಕ್ಷಾದಾನ ಕಾವ್ಯ—ಕುಮಾರಮಲ್ಲಯ್ಯ.

ಭೀಮಸೇನಸೂಪಶಾಸ್ತ್ರದ ಟೀಕೆ.
ಭೀಷ್ಮಪ್ರಾಣತ್ಯಾಗವೃತ್ತಾಂತ.
ಭುಜಬಲಿಚರಿತ—? ಪಂಚಬಾಣ.
ಭುಜಬಲಿಪೂಜೆ (ಕಂ.).
ಭುವನಕೋಶ (ಗ).
ಭುವನವರ್ಣ.
ಭೂಗೋಳವಿಸ್ತಾರ (ಗ.).
ಭೇಕನರ್ಥಾಖ್ಯಾನ—ಪಾಯಣ್ಣ.
ಭೇಷಜಕಲ್ಪ ಟೀಕೆ.
ಭೈರವೇಶ್ವರ ಕಥಾಗರ್ಭಸೂತ್ರ—ಶಾಂತಲಿಂಗದೇಶಿಕ (ಶಕ 1595).
ಭೋಜನರಗಳೆ.
ಮಂತ್ರಮಹತ್ತು.
ಮಂತ್ರಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದ ಕಂದ—ಮಲೆಯ ಗುರುಶಾಂತದೇವ.
ಮಂತ್ರಶಾಸ್ತ್ರ ಟೀಕೆ.
ಮಗ್ಗೆಮಾಯಿದೇವಶತಕತ್ರಯದ ಟೀಕೆ.—ತೋಂಟದ ಸಿದ್ಧಲಿಂಗದೇಶಿಕ.
ಮಡಿವಾಳಯ್ಯನ ತಾರಾವಳಿ.
ಮಡಿವಾಳಯ್ಯನ ಸಂಗೀತ.
ಮಡಿವಾಳಯ್ಯನ ಸಾಂಗತ್ಯ.
ಮಣ್ಣೇಶ್ವರನ ಪುರಾಣದ ಟೀಕೆ.
ಮದನಪ್ರದೀಪಿಕೆ (ಚಂ.).
ಮದನಮೋಹಿನೀ ಕಥೆ—ಲಕ್ಷ್ಮಯ್ಯ.
,, ನರಸಿಂಹ.
ಮನನ.
ಮನೋವಿಕಾರನಿರಸನರಗಳೆ.
ಮನೋವಿಜಯತಾತ್ಪರ್ಯ ಟೀಕೆ—ತೋಂಟದ ಸಿದ್ಧಲಿಂಗದೇಶಿಕ.
ಮನ್ಮಥವಿಜಯ (ಚಂ.)—ಲಕ್ಷ್ಮಣಕವಿ.
ಮಲಯರಾಜಸ್ತೋತ್ರದಟೀಕೆ—ಗುರುದೇವ.
ಮಲ್ಲಮರತರವಚನ.
ಮಲ್ಲೇಶಶತಕ (ಷ.)—? ಗುರುಬಸವ.
ಮಲ್ಹಣಸ್ತೋತ್ರ ಟೀಕೆ—ಗುರುದೇವ.
ಮಹತ್ತಿನ ಸಾಂಗತ್ಯ—ಸಿದ್ಧೇಶ.
ಮಹದೇವೀಚಾರಿತ್ರ.
ಮಹಲಿಂಗಸ್ವಾಮಿಯ ವಚನ.
ಮಹಾದೇವರಗಳೆ.
ಮಹಾವಾಕ್ಯ.
ಮಹಾವಿಭೂತಿಮಹಿಮೆ—ಬಸವರಾಜೇಂದ್ರ.
ಮಹಿಮ್ನಸ್ತವ ಟೀಕೆ—ಗುರುದೇವ.
ಮಾದೇಶ್ವರ ಸಾಂಗತ್ಯ.
ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಪುರಾಣ (ಜ್ಯೋತಿಷ)—ಬೇಟರಾಯ.
ಮಾರ್ಕಂಡೇಯರಾಮಾಯಣ (ಷ.)—ತಿಮ್ಮರಸ.
ಮಿತ್ರವಿಂದಾಗೋವಿಂದ—ಸಿಂಗರಾರ್ಯ.
ಮಿಶ್ರಸ್ತೋತ್ರ (ಸಾಂ.).
ಮಿಶ್ರಸ್ತೋತ್ರ ವಚನ.
ಮುಕ್ಕಣ್ಣ ಚೋಳರಾಜ ಚರಿತ್ರೆ.
ಮುಕ್ತಿಸಾರವೆಂಕಟೇಶ್ವರಶತಕ (ಭಾ. ಷ.)—ಚೆನ್ನರಾಜಪ್ಪ.
ಮುನಿವಂಶಾಭ್ಯುದಯ (ಸಾಂ.)—ಚಿದಾನಂದಕವಿ.
ಮುರಿಗಾಶಾಂತವೀರಸ್ವಾಮಿಗಳ ಪ್ರಭುಲಿಂಗ ಕಂದದ ಟೀಕೆ—ಪರ್ವತಶಿವಯೋಗಿ.
ಮುರಿಗೀಸ್ವಾಮಿಗಳ ಕಂದ.
,, ತಾರಾವಳಿ.
,, ಮುಕ್ತಿಪ್ರದೀಪಿಕೆ.
,, ವಚನ.
,, ಸಮಾಧಿಕ್ರಿಯೆ.
ಮೂರುಸಾವಿರದ ಒಂಬಯ್ನೂರು ವಚನ.

ಮೂರುಸ್ತೋತ್ರದ ತ್ರಿನಿಧಿ.
ಮೇಘಮಾಲೆ—ಮಾದಿರಾಜ.
ಮೈದುನರಾಮಯ್ಯನ ರಗಳೆ.
ಮೈದುನರಾಮಯ್ಯನ ಸುವ್ವಿ.
ಮೈಸೂರು ರಾಜರ ಚೌಪದ.
ಮೈಸೂರು ರಾಜರ ವಂಶಾವಳಿ (ಗ.).
ಯಜುರ್ವೇದ ಭಟ್ಟಭಾಸ್ಕರ ಭಾಷ್ಯಟೀಕೆ—ಗುರುನಂಜ.
ಯದುಗಿರಿ ತಿರುನಾರಾಯಣ ಕೀರ್ತನೆ.
ಯದುಗಿರಿ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ (ಗ.)—ಚಿಕುಪಾಧ್ಯಾಯ.
ಯಾದವಗಿರಿ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ (ಸಾಂ.)—,,
ಯಾದವಗಿರಿ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ (ಗ.).
ಯಾದವಗಿರಿ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದ ಟೀಕೆ.
ಯಾದವಗಿರಿ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ (ಚಂ.)—ಕವಿತಿಮ್ಮ.
ಯಾದವಗಿರಿ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ—ಲಕ್ಷ್ಮಯ್ಯ.
ಯೋಗತತ್ವ ಟೀಕೆ.
ಯೋಗಸಾರ.
ರಂಗಕ್ಷೇತ್ರಾಷ್ಟತೀರ್ಥಮಹಿಮೆ (ಗ.).
ರಂಗಧಾಮಸ್ತುತಿ ಸಾಂಗತ್ಯ—ಚಿಕುಪಾಧ್ಯಾಯ.
ರಂಗನಾಯಕರಂಗನಾಯಕೀಸ್ತುತಿ (ಸಾಂ.)—ಚಿಕುಪಾಧ್ಯಾಯ.
ರಂಗಸ್ವಾಮಿಯ ಶೃಂಗಾರಸೂತ್ರೋದಾಹರಣೆ—ಚಿಕುಪಾಧ್ಯಾಯ.
ರಟ್ಟಶಾಸ್ತ್ರ.
ರತ್ನಕರಂಡಕ ಟೀಕೆ.
ರತ್ನಶಾಸ್ತ್ರ ಟೀಕೆ.
ರಸರತ್ನಸಮುಚ್ಚಯ ಟೀಕೆ.
ರಹಸ್ಯತ್ರಯ (ಗ).
ರಾಜನೀತಿ.
ರಾಜಶೇಖರವಿಲಾಸ—ಷಡಕ್ಷರಿ ದೇವ (ಶಕ 1579).
ರಾಜಸಂಗೀತ.
ರಾಮಚರಿತ್ರೆ.
ರಾಮಪುರದ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಕಥೆ (ಸಾಂ.)
ರಾಮಾನುಜವಿಜಯ—ದೊಡ್ಡತಿಮ್ಮದಾಸ.
ರಾಮಾನುಜರ ಆಹ್ನಿಕ.
ರಾಮಾಯಣ (ಗ)—ಚಾಮರಾಜ.
ರಾಮಾಯಣ ಟೀಕೆ—(ಚಾಮರಾಜೋಕ್ತಿವಿಲಾಸ).
ರಾಮಾಷ್ಟಕ.
ರುಕ್ಮಾಂಗದ ಚರಿತ್ರೆ (ಚಂ.)—ಚಿಕುಪಾಧ್ಯಾಯ.
ರುಕ್ಮಾಂಗದ ಚರಿತ್ರೆ (ಸಾಂ.) ಪೂರ್ಣಸೋಮ.
ರುಕ್ಮಾಂಗದ ಚರಿತ್ರೆ (ವಾ. ಷ.)—ಲಕ್ಷ್ಮಕವಿ.
ರುಕ್ಮಾಂಗದ ಚರಿತ್ರೆ (ಸಾಂ.)—ಶೇಷ.
ರುದ್ರದೇವರ ಕಾವ್ಯ.
ರುದ್ರಭಾರತ—ಚೆನ್ನಬಸವೇಶ್ವರ.
ರುದ್ರಭಾಷ್ಯ—ಗುರುನಂಜ
ರುದ್ರಾಕ್ಷಮಹಿಮೆ (ಷ.)
ರೇಣುಕಾಚಾರ್ಯಚರಿತ್ರೆ (ಸಾಂ.)—ಬಸವ.
ರೇವಣಸಿದ್ಧೇಶ್ವರರಗಳೆ — ಜಡೆಯಸಿದ್ಧಲಿಂಗೇಶಸ್ವಾಮಿ.
ಲಕ್ಷಣಾಕಲ್ಯಾಣ—ವೆಂಕಮ್ಮ.
ಲಿಂಗಚಾರಿತ್ರ (91 ಪ್ರಸಂಗ).
ಲಿಂಗಯ್ಯ ಚರಿತ್ರ.
ಲಿಂಗಪುರಾಣದ ಪದಗಳು.
ಲಿಂಗರಗಳೆ.
ಲಿಂಗಲೀಲಾವಿನೋದ.
ಲಿಂಗಸ್ತುತಿ.

ಲಿಂಗಾಂಗ ಪ್ರಾಣವಸಂಯೋಗಪ್ರದೀಪಿಕೆಯ ಟೀಕೆ—ಸಂಪಾದನೆಯ ಗುರುಲಿಂಗದೇವರು.
ಲಿಂಗಾರ್ಚನೆ (ದ್ವಿಪದಿ).
ಲೆಕ್ಕದ ಚೌಪದಗಳು.
ಲೋಕವಿಭಾಗ.
ಲೋಕಸ್ವರೂಪ – ಚಂದ್ರಮ.
ಲೋಕಾಕಾರ—ಚಂದ್ರಕೀರ್ತಿ.
ವಚನಸಾರ.
ವಜ್ರಬಾಹುಕಥೆ.
ವರನಂದೀ ಕಲ್ಯಾಣ (ಯ.).
ವರಾಂಗನೃಪಚರಿತೆ (ಭಾ. ಷ.)— ಧರಣೀ ಪಂಡಿತ.
ವರ್ತನೆಯ ಪುಸ್ತಕ.
ವಾಕ್ಯಸುಧಾಟೀಕೆ —ರಾಮಬ್ರಹ್ಮಾನಂದ.
ವಾಸ್ತುಪುರುಷಲಕ್ಷಣ ಟೀಕೆ.
ವಿಂಶತಿವೇದಾಂತ – ಅವಧೂತ ಶಿವಯೋಗೀಂದ್ರ.
ವಿಕ್ರಮವಿಲಾಸ (ಸಾಂ.)—ವೀರಜನಪತಿ.
ವಿಜಯಕುಮಾರನ ಕಥೆ—ಪದ್ಮರಾಜ.
ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ ಕಾಲಜ್ಞಾನ.
ವಿನಾಯಕ ರಗಳೆ.
ವಿನಾಯಕಾಷ್ಟಕ.
ವಿರೂಪಾಕ್ಷಶತಕ—ಕವಿರಂಗ.
ವಿವೇಕಚಿಂತಾಮಣಿ.
ವಿಶುದ್ಧ ವೈದಿಕಾದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತ.
ವಿಶೇಷಾರ್ಥಪ್ರಕಾಶಿಕೆಯ ಟೀಕೆ.
ವಿಶ್ವಪತಿನೀತಿ (ಕಂದ).
ವಿಷ್ಣುಧರ್ಮ.
ವಿಷ್ಣುಧರ್ಮೋತ್ತರ (ಗ.).
ವಿಷ್ಣುಪುರಾಣ (ಚಂ.)—ಚಿಕುಪಾಧ್ಯಾಯ.
,, (ಗ.)— ,,
ವಿಷ್ಣುಸ್ತೋತ್ರ (ಕಂ.).
ವೀರಜಿನೇಶ್ವರಾಷ್ಟಕ.
ವೀರಭದ್ರದೇವಚರಿತೆ—ವೀರೇಶ್ವರಕವಿ.
ವೀರಭದ್ರಮಂತ್ರ.
ವೀರಭದ್ರ ಸಾಂಗತ್ಯ—ಸೋಮ.
ವೀರಶೈವಪ್ರದೀಪಿಕೆ.
ವೀರಶೈವಸಂಪಾದನೆ.
ವೀರಶೈವಸಿದ್ಧಾಂತಜ್ಞಾನ.
ವೀರಶೈವಸುಧಾನಿಧಿಟೀಕೆ —ಸಂಗನ ಬಸವಪ್ಪ.
ವೀರಶೈವಾಚಾರಪೇಟಿಕೆ.
ವೀರಶೈವಾಚಾರಪ್ರದೀಪಿಕಾಟೀಕೆ.
ವೀರಶೈವೋತ್ಕರ್ಷಪ್ರದೀಪಿಕೆಯ ಟೀಕೆ.
ವೀರಸಂಗಯ್ಯನ ಚರಿತ್ರೆ (ಸಾಂ.)—ಸಿದ್ಧಮಲ್ಲೇಶ.
ವೀರಾಗಮ.
ವೀರೇಶ್ವರ ಚರಿತ್ರೆ (ಸಾಂ.) —ಚೆನ್ನಣ.
ವೀರೇಶ್ವರನ ಕಂದ.
ವೃತ್ತರತ್ನಾಕರದ ಟೀಕೆ.
ವೃಷಭಜಿನಸ್ತುತಿ.
ವೃಷಭಸ್ತೋತ್ರ.
ವೃಷಭೇಂದ್ರವಿಜಯ—ಷಡಕ್ಷರದೇವ (ಶಕ 1593).
ವೆಂಕಟಗಿರಿಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ (ಚಂ.)—ಕವಿತಿಮ್ಮ.
ವೆಂಕಟಗಿರಿಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ ಟೀಕೆ—ಚಿಕುಪಾಧ್ಯಾಯ.
ವೆಂಕಟೇಶದಂಡಕ.
ವೆಂಕಟೇಶ್ವರಪ್ರಬಂಧ (ಚಂ.) — ವೆಂಕಕವಿ.
ವೇದಾಂತತತ್ವ (ಗ.).
ವೇದಾಂತವಚನ—ವೈದ್ಯದಾಸಣ್ಣ
ವೈದ್ಯ (ಈಶ್ವರಕಲ್ಪ).

ವೈದ್ಯಕಂಧ.
ವೈದ್ಯಕಲ್ಪ ಟೀಕೆ.
ವೈದ್ಯಚಿಂತಾಮಣಿ ಟೀಕೆ.
ವೈದ್ಯರತ್ನಾಕರ ಟೀಕೆ.
ವೈದ್ಯರಾಜತಂತ್ರ ಟೀಕೆ.
ವೈದ್ಯಸಾರ.
ವೈದ್ಯಸಾರಸಂಗ್ರಹ—ನಂಜನಾಥಭೂಪಾಲ.
,, —ನರಸಿಂಹಶಾಸ್ತ್ರಿ.
ವೈದ್ಯಾಮೃತ ಟೀಕೆ—ಚಿಕುಪಾಧ್ಯಾಯ.
ವೈರಾಗ್ಯಪುರಾಣ—ಗುರುಪ್ರಸಾದಿ.
ಶಂಕರಕವಿಯ ಬಸವಪುರಾಣಕ್ಕೆ ಟೀಕೆ—ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ.
ಶಂಕರದಾಸಿಮಯ್ಯನ ಚರಿತ್ರೆ (ಷ.)—ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ.
ಶಂಕರದೇವರ ಶತಕ.
ಶಂಕರಭಾರತಿ.
ಶಂಕರವಾರ್ಧಿಕ.
ಶಂಕರಲಿಂಗಶತಕ.
ಶಂಕರಶತಕ.
ಶಂಕರಸಂಹಿತೆ—ಬಸವರಾಜೇಂದ್ರ.
ಶಂಕರಸಂಹಿತೆ (ಷ.)—ಮುಮ್ಮಡಿತಮ್ಮ.
ಶಂಭುಲಿಂಗದ ಕಂದದ ಟೀಕೆ
ಶಕುನಗಳು.
ಶಬರಶಂಕರವಿಲಾಸ—ಷಡಕ್ಷರದೇವ.
ಶಬ್ದರತ್ನಾಕರ.
ಶಬ್ದಾನುಶಾಸನ — ಭಟ್ಟಾಕಳಂಕ (ಶಕ 1626).
ಶರಣಸ್ತೋತ್ರ.
ಶರಭಚಾರಿತ್ರ.
ಶಾಂತಿಕರಸ್ತೋತ್ರ ಟೀಕೆ.
ಶಾಂತಿಗಣೇಶ್ವರಸಾಂಗತ್ಯ.
ಶಾಂತಿಜಿನಾಷ್ಟಕ.
ಶಾರದಾಗದ್ಯ.
ಶಾಲಿಹೋತ್ರಾಶ್ವವೈದ್ಯ—ರಾಮಚಂದ್ರಕವಿ.
,, ಟೀಕೆ.
ಶಿತಿಕಂಠವ್ಯಾಖ್ಯಾನ.
ಶಿರೋಮಣಿಕೃತಿಪದ್ಯ — ಪಾಲ್ಕೈಯ.
ಶಿವಕವಚ.
ಶಿವಗಣಚಾರಿತ್ರ (ಸಾಂ.)—ಶಾಂತವೀರದೇಶಿಕ.
ಶಿವಜ್ಞಾನ ಚಾರಿತ್ರ—ಶಾಂತವೀರದೇಶಿಕ.
ಶಿವತತ್ವಜ್ಞಾನಬೋಧೆ.
ಶಿವಪೂಜಾವಿಧಾನ—ನಿರ್ವಾಣಮಂತ್ರಿ.
ಶಿವಪ್ರಾರ್ಥನಾಶತಕ (ಕಂ.).
ಶಿವಭಕ್ತರ ರಗಳೆ.
ಶಿವಮಲ್ಲಿಕಾಮಾಲೆ.
ಶಿವಯೋಗ (ಗ.).
ಶಿವರಹಸ್ಯ.
ಶಿವಲಿಂಗ ಚಾರಿತ್ರ (ಚಂ.)—ಚೆನ್ನಾರ್ಯ ಅಥವಾ ಶಾಂತವೀರಕವಿ.
ಶಿವಶರಣಂ—ಬಸವರಾಜಯ್ಯ.
ಶಿವಶರಣರ ಕಥೆ.
ಶಿವಶರಣಾಷ್ಟಕ.
ಶಿವಸರ್ವಾಂಗಸ್ತುತಿ—ಶಿವಲಿಂಗಯೋಗಿ.
ಶಿವಸೂತ್ರ.
ಶಿವಾಕ್ಷರಮಾಲೆ.
ಶಿವಾಗಮತತ್ವ.
ಶಿವಾದ್ವೈತಮಂಜರಿ.
ಶಿವಾಧಿಕ್ಯಪುರಾಣ—ಮಾಧವಶಾವಯ್ಯ.
ಶಿವಾಧಿಕ್ಯಪುರಾಣ ಅಥವಾ ಬೆಳಗಾವಿ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ—ಬಸವಲಿಂಗ (ಶಕ ? 1533).
ಶಿವಾಧಿಕ್ಯರತ್ನಾವಳಿ.
ಶಿವಾನಂದಲಹರಿಯ ಟೀಕೆ.

ಶೀಲವಂತನ ತ್ರಿವಿಧಿ—ಶಾಂತಾರೂಢ.
ಶುಕಸಪ್ತತಿ (ಭಾ. ಷ.).
,, (ಗ.)—ಚಿಕುಪಾಧ್ಯಾಯ.
ಶೂಡಿಕ್ಕುಡುತ್ತ ನಾಚ್ಚಿಯಾರ ವಿವಾಹ.
ಶೃಂಗಾರದ ಹಾಡುಗಳು—ಚಿಕುಪಾಧ್ಯಾಯ.
ಶೃಂಗಾರಪದಗಳು—ಚಿಕದೇವರಾಜ.
ಶೃಂಗಾರಪದಗಳು.
ಶೃಂಗಾರಶತಕದ ಸಾಂಗತ್ಯ—ಚಿಕುಪಾಧ್ಯಾಯ.
ಶೃಂಗಾರಸೂತ್ರೋದಾಹರಣೆ —ಚಿಕುಪಾಧ್ಯಾಯ.
ಶೇಷಕಲಾನಿಧಿ (ಚಂ.)—ತಿರುಮಲಾರ್ಯ.
ಶೇಷಧರ್ಮ—ಚಿಕದೇವರಾಜ.
,, —ಚಿಕುಪಾಧ್ಯಾಯ.
ಶೈವಪಟಲ.
ಶೈವಸಿದ್ಧಾಂತದ ಕಂದಗಳು.
ಶೈವಾದ್ವೈತ ಪ್ರಕಾಶಿಕಾ ಟೀಕೆ.
ಶ್ರಾವಕಾಚಾರ (ಸಾಂ.).
ಶ್ರೀಗಂಗಾಧರ ವೈಷ್ಣವಖಂಡನ.
ಶ್ರೀಪಾಲ ಚರಿತೆ (ಸಾಂ.)—ಪೇವರಸ.
ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದ ಚರಿತ್ರೆ—ವೆಂಕಟರಾಮಯ್ಯ.
,, ವರ್ಣನೆ (ವಾ. ಷ.).
ಶ್ರೀರಂಗಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ (ಗ.)-ಚಿಕುಪಾಧ್ಯಾಯ.
,, (ಚಂ.)— ,,
,, (ಗ.)—ದೊಡ್ಡತಿಮ್ಮದಾಸ.
,, (ಚಂ.)—ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ.
ಶ್ರೀರಂಗರಾಜವಂಶಪ್ರಭಾವ (ಗ.).
ಶ್ರೀರುದ್ರಭಾಷ್ಯ ಟೀಕೆ—ರೇವಣಾರಾಧ್ಯ.
ಶ್ರೀವಚನಭೂಷಣ (ಗ.).
ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವಾಹ್ನಿಕ.
ಶ್ವೇತಾಂಗನೀಕಥೆ (ಸಾಂ.).
ಷಟ್ಚಕ್ರಭೂಚಕ್ರ.
ಷಟ್ಪದೀಲಕ್ಷಣ.
ಷಟ್ಸ್ಥಲಚರಿತೆ.
ಷಟ್ಸ್ಥಲ ತಿಲಕ.
ಷಟ್ಸ್ಥಲಸ್ತೋತ್ರದ ವಚನ—ನಿರಾಲಂಬಶರಣ.
ಷಟ್ಸ್ಥಲನಿರ್ಣಯ ಪರಮರಹಸ್ಯ.
ಷಟ್ಸ್ಥಲಲಿಂಗಾಂಗಸಂಬಂಧದ ನಿರ್ವಚನ—ಗುಮ್ಮಳಾಪುರದ ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಸ್ವಾಮಿ.
ಷಟ್ಸ್ಥಲಸಾರಾಯದಂಡ.
ಷಡಕ್ಷರ ರಗಳೆ.
ಷಡ್ಲಿಂಗಕ್ಕೆ ವಚನ.
ಷಡ್ಲಿಂಗವಿವರ.
ಸಂಕ್ಷೇಪಭಾರತ.
ಸಂಕ್ಷೇಪರಾಮಾಯಣ.
ಸಂಗಮಲಿಂಗಾಷ್ಟಕ.
ಸಂಪ್ರದಾಯವಚನ.
ಸಂವತ್ಸರಗಳ ಫಲ.
ಸಕಲಮತಖಂಡನ.
ಸಕಲಸಂಹಿತಾಸಾರಸಮುದ್ರ—ವೀರರಾಜ
ಸಜ್ಜನಚಿತ್ತವಲ್ಲಭ ಟೀಕೆ.
ಸತ್ಯೇಂದ್ರಚೋಳನ ಕಥೆ.
ಸನತ್ಸುಜಾತನೀತಿ.
ಸಪ್ತಋಷಿವಾಕ್ಯ.
ಸಭಾಪತಿಲಕ್ಷಣ.
ಸಮಾಧಿತತ್ತ್ವ ಟೀಕೆ.
ಸರಸ್ವತೀಕಾವ್ಯ (ಚಂ.)—ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭಕವಿ.
ಸಹಸ್ರಗಣನಾಮ—ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ.
ಸಹಸ್ರಗಣನಾಮತಾರಾವಳಿ-ಶಾಂತವೀರೇಶ.
ಸಾಗಾರಧರ್ಮಾಮೃತ ಟೀಕೆ.
ಸಾತ್ವಿಕಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯಾವಿಲಾಸ — ಚಿಕುಪಾಧ್ಯಾಯ.

ಸಾದಾಖ್ಯಕಟ್ಟಳೆ.
ಸಾನಂದಕೃತಿ.
ಸಾನಂದಗಣೇಶ್ವರನ ರಗಳೆ.
,, ಸಾಂಗತ್ಯ—ಗಿರಿಯ.
ಸಾಮುದ್ರಿಕಾಲಕ್ಷಣದ ಟೀಕೆ.
ಸಾರಂಗಧರಕಥೆ—ರಂಗರಾಜೇಂದ್ರ.
ಸಾರಸಂಗ್ರಹ ವೈದ್ಯ ಟೀಕೆ—ವಿಜಯಣೋಪಾಧ್ಯಾಯ.
ಸಾಸಲಭೈರವೇಶ್ವರನ ಕಥೆ.
ಸಿದ್ಧನೀತಿ (ಕಂ.)—ಸಿದ್ಧ.
ಸಿದ್ಧಯೋಗವಾಲೆ.
ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಕಥೆ (ಸಾಂ.).
ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಮಂತ್ರಗೋಪ್ಯದ ಕಥಾಗರ್ಭ.
ಸಿದ್ಧರಾಶಿ—ಕಲ್ಯಾಣಕೀರ್ತಿ.
ಸಿದ್ಧಲಿಂಗೇಶ್ವರಪುರಾಣ — ವಿರಕ್ತತೋಂಟದಾರ್ಯ.
ಸಿದ್ಧಶಿವಯೋಗಿಯ ಗ್ರಂಥ.
ಸಿದ್ಧಾಂತಶಿಖಾಮಣಿ.
ಸಿದ್ಧಾಷ್ಟಕ.
ಸಿದ್ಧಿವಿನಾಯಕಾಷ್ಟೋತ್ತರ.
ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರತ್ರಿವಿಧಿ.
ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಪುರಾಣ (ಷ.)—ಮರಿತೋಂಟದಾರ್ಯ.
ಸಿರಿಯಾಳಸೆಟ್ಟಿಯ ರಗಳೆ.
,, ವಾರ್ಧಿಕ.
,, ಸಾಂಗತ್ಯ—ಮಹಾದೇವ.
ಸಿರುಮನ ಕಥೆ—ಶಿವಕವಿ.
ಸಿರುಮನ ಸಾಂಗತ್ಯ—ಸಿದ್ಧ.
ಸೀತಾದೇವಿಯ ಮೇಲೆ ಹಾಡು.
ಸೀಮಂತರತ್ನಾಕರ.
ಸುಪ್ರಭಾತಗಳು—ಚಾಮರಾಜ.
ಸುಭಾಷ್ಯಸಂಗ್ರಹ.
ಸುಯೋಗಚಾರಿತ್ರ (ವಾ. ಷ.)—ಗುರುಪ್ರಸಾದಿ.
ಸೂಕ್ತಿಸುಧಾಕರ—ಕೆಳದಿ ಹಿರಿಯ ಬಸಪ್ಪನಾಯಕ.
ಸೂಕ್ಷ್ಮಾಗಮಟೀಕೆ.
ಸೂಪಶಾಸ್ತ್ರ (ಗ.).
ಸೂರಾಸಾನಿಯ ಕಾವ್ಯ.
ಸೂರ್ಯಸಿದ್ಧಾಂತಭಾಷ್ಯಟೀಕೆ.
ಸೂಳೆಕೆರೆಯ ಸಾಂಗತ್ಯ.
ಸೇತುಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ (ಷ.) (ಶಕ 1636).
ಸೋಮನಾಥ ಚರಿತ್ರೆ.
,, ಶತಕ.
ಸೋಮಶೇಖರ ಚಿತ್ರಶೇಖರ ಚರಿತ್ರೆ—ಕಸ್ತೂರಿ ಸಿದ್ಧ.
ಸೌಂದರೇಶನ ಅರುವತ್ತುನಾಲ್ಕು ಲೀಲೆ.
ಸೌಂದರ್ಯಕಾವ್ಯ (ಸಾಂ.).
ಸ್ಕಾಂದಪುರಾಣ.
ಸ್ಥಲಯುಕ್ತವಾದ ಸ್ವರವಚನಗಳು.
ಸ್ಯಮಂತಕಮಣಿ ಕಥೆ (ಸಾಂ.).
ಸ್ವತಂತ್ರಗುರುಸಿದ್ಧಲಿಂಗಸ್ವಾಮಿಗಳ ವಚನ.
ಸ್ವರಭೇದ.
ಸ್ವರಶಾಸ್ತ್ರ ಟೀಕೆ.
ಹಂಪೆಯ ರಗಳೆ.
ಹತ್ತು ಬಗೆಯ ನಾಂದ್ಯಗಳು.
,, ರಗಳೆ.
ಹದಿಬದೆಯ ಧರ್ಮ (ಸಾಂ.)—ಸಂಚಿಯ ಹೊನ್ನಮ್ಮ.
ಹಮ್ಮಿರಕಾವ್ಯ ಅಥವಾ ರಾಜೇಂದ್ರವಿಜಯ (ಚಂ.).
ಹಯಸಾರಸಮುಚ್ಚಯ—ಪದ್ಮಣ (ಶಕ 1549).

ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರ (ಷ.)—ಜಗನ್ನಾಥವಿಟ್ಠಲ.
ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರಸಾಂಗತ್ಯ—ಹಲಗ.
,, —ಗಿರಿಯ.
,,
ಹರಿಹರಾಂಕನ ಸ್ತೋತ್ರ.
ಹಲಾಯುಧಸ್ತೋತ್ರಟೀಕೆ—ಗುರುದೇವ.
ಹಲ್ಲಿಯ ಶಕುನ.
ಹಸ್ತಿಗಿರಿಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ (ಚಂ.)—ಚಿಕುಪಾಧ್ಯಾಯ.
ಹಸುಬಿನ ಶಕುನ (ಕಂ.).
ಹಿರಿಯಮಂತ್ರಗೋಪ್ಯದ ಟೀಕೆ.
ಹುಡುಗರ ಕಂದ.
ಹೇರೂರ ಹೆಣ್ಣಿನ ಸಾಂಗತ್ಯ—ಮಹದೇವ.

---

18 ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿರಬಹುದಾದ ಗ್ರಂಥಗಳ ವರ್ಣಾನುಕ್ರಮವಾದ ಪಟ್ಟಿ.

ಅಂಕನಾಥಭಕ್ತಿವಿಜಯ (ಷ.)—ಸಿದ್ಧರಾಜ.
ಅಂಬಿಕಾವಿಜಯ(ಷ.)—ಬೊಬ್ಬೂರ ರಂಗ.
ಅಕ್ಷರಕೇವಲಿ (ಗ.).
ಅಕ್ಷರಾದಿನಿಘಂಟು—ಶಾಲ್ಯದ ಕೃಷ್ಣರಾಜ.
ಅಖಂಡಾನಂದಸ್ವರೂಪ (ಗ.)—ವೆಂಕಟದಾಸ.
ಅಜಾಮಿಳ ಚರಿತ್ರೆ (ಹಾಡು).
ಅಜಿತಸೇನಕೃತಶ್ರುತಬೋಧದ ಟೀಕೆ.
ಅದ್ಭುತರಾಮಾಯಣ (ಗ.).
ಅಧ್ಯಾತ್ಮರಾಮಾಯಣೋತ್ತರಕಾಂಡ —ಶಾಲ್ಯದ ಕೃಷ್ಣರಾಜ.
ಅನುಭವರಸಾಯನ—ಶಾಲ್ಯದ ಕೃಷ್ಣರಾಜ.
ಅನುಭವಶಿಖಾಮಣಿ—ರಾಮಚಂದ್ರ.
ಅಪ್ರಸ್ತುತಪ್ರಶಂಸಾಶತಕ— ಶಾಲ್ಯದ ಕೃಷ್ಣರಾಜ.
ಅಭಿಮನ್ಯುಕಾಳಗ—ಮಾಧವ.
ಅಮರ ಟೀಕೆ—ಲಕ್ಷ್ಮಣಶಾಸ್ತ್ರಿ.
ಅಮ್ಮನವರ ಚರಿತೆ—ಪದ್ಮನಾಭ.
ಅರಿಕುಠಾರದ ಪೂರ್ವೋತ್ತರ.
ಅರುಂಧತಿಯ ಹಾಡು.
ಅರ್ಜುನಕೊರವಂಜಿ.
ಅಲ್ಲಮಸ್ವಾಮಿ ನಟನೆಯ ಟೀಕೆ—ಮರಿರಾಜಪಟ್ಟ.
ಅಶ್ವಿನೀಸಂಹಿತಾಪ್ರೋಕ್ತವೈದ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ ಟೀಕೆ.
ಅಷ್ಟಾವರಣತಿಲಕ (ಷ.) (ಶಕ 1695).
ಆಚಾರಕ್ರಮ (ಸಾಂ.)—ವಿಜಯಣ್ಣ.
ಆನಂದರಾಮಾಯಣ (ಭಾ. ಷ.)—ತಿಮ್ಮಾರ್ಯ.
ಆನೆಗೊಂದಿ ಅರಸುಗಳ ವಂಶಾವಳಿ.
,, ಮೈಸೂರರಸರ ಪ್ರಭುತ್ವ.
,, ರಾಜರ ಚರಿತ್ರೆ.
ಆರಾಧನಾಸಾರ ಟೀಕೆ—ಶಾಂತಿಕೀರ್ತಿ (ಶಕ 1677).
ಆಳವಂದಾರ್ ಸ್ತೋತ್ರ ಟೀಕೆ.
ಇಂದ್ರಕೀಲ ಚೌಪದ—? ರಾಮಸೂರಿ.
ಇಕ್ಕೇರಿ ಅರಸರ ವಂಶಾವಳಿ.
ಉಂಗುರ ಸಂಧಿ (ಯ.).
ಉದಯರಾಗಗಳು (ಹಾಡು).
ಉದ್ದಾಲಕನ ಕಥೆ.

ಉದ್ಧವಪ್ರಶ್ನ ಟೀಕೆ.
ಉಪ್ಪಾಲಿಗರ ಉತ್ಪತ್ತಿ.
ಎಪ್ಪತ್ತೆರಡು ಕೇಣಿಯ ಉತ್ಪತ್ತಿ.
ಐರಾವತ (ಯ.).
,, (ಹಾಡು).
,, (ಸಾಂ.)—ಎಂಬಾಚಯ್ಯ.
ಒಗಟೆಯ ಚೌಪದ.
ಔಷಧವಿಧಾನ.
ಕಂದರ್ಪಕೊರವಂಜಿ—ಬ್ರಹ್ಮಣಾಂಕ.
ಕಕುದ್ಗಿರಿಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ—ಕಳಲೆ ನಂಜರಾಜ.
ಕದಂಬಪುರಾಣ—ಚಂದ್ರಸಾಗರವರ್ಣಿ.
ಕದಿರೆರಾಯರ ಪೂರ್ವವೃತ್ತ.
ಕನ್ನಡ ಗಾದೆಗಳು.
ಕನರಾದೇಶದ ಜೈನರಾಜವಂಶಾವಳಿ.
ಕನ್ನಡ ಲೀಲಾವತಿ—ಬಾಲವೈದ್ಯ ಚೆಲುವ.
ಕರಿಬಸವೇಶ್ವರ ವಚನ.
ಕರಿಯಬಂಟನ ಕಥೆ—ಸಾಂಬಯ್ಯ.
,, —ದೇವಣ (ಭಾಳಾಕ್ಷ).
ಕರಸ್ಥಲದ ನಾಗಲಿಂಗಯ್ಯನಚರಿತ್ರೆ(ಸಾಂ.) —ಶಿವನುಗ (ಶಕ 1672).
ಕರ್ಣವೃತ್ತಾಂತಕಥೆ (ಸಾಂ.) —ಪ್ರಧಾನಿ ತಿರುಮಲಾರ್ಯ.
ಕರ್ಣಾಟಕಕುವಲಯಾನಂದ (ಷ.)—ಜಾಯೇಂದ್ರ.
ಕರ್ಣಾಟಕ ರಘುವಂಶ (ಭಾ. ಷ).
ಕಲಾವತೀಪರಿಣಯ (ಗ.)—ಯಾದವ.
ಕಸ್ತೂರೀತಿಲಕಪಂಚಾಶತ್ತಿನ ಟೀಕೆ.
ಕಾಪಾಲಿಕಮತದ ವರ್ಣನೆ.
ಕಾಮವಿಡಂಬನ—ಚಿದಾನಂದಾವಧೂತ.
ಕಾಲಜ್ಞಾನ — ಪೋತಲೂರು ವೀರಬ್ರಹ್ಮಯ್ಯ.
ಕಾಶೀಮಹಿಮಾರ್ಥದರ್ಪಣ—ಕಳಲೆ ನಂಜರಾಜ.
ಕಾಶೀಕಾಂಡ—ಕಳಲೆ ನಂಜರಾಜ.
ಕುಂದಾಪುರದ ವರ್ಣನೆ.
ಕುಶಲವರ ಕಾಳಗ (ಯ.).
ಕುಶಲವೋಪಾಖ್ಯಾನ (ಗ.).
ಕೃಷ್ಣಕರ್ಣಾಮೃತ ಟೀಕೆ—ಚೆಲುವಾಂಬೆ.
ಕೃಷ್ಣಪಾರಿಜಾತ—ಅಪ್ಪರಾಲ ತಮ್ಮಣ್ಣ.
ಕೃಷ್ಣರಾಯ ರಾಜ್ಯವಾಳಿದ ವಿವರ.
ಕೃಷ್ಣಾರ್ಜುನರ ಕಾಳಗ (ಸಾಂ.)—ಎಂಬಾಚಯ್ಯ.
ಕೃಷ್ಣಾರ್ಜುನರ ಸಂಗರ (ಷ.) —ಕೋನಯ್ಯ.
ಕೃಷ್ಣಾರ್ಜುನ ಸಂಗ್ರಾಮ (ಯ.).
ಕೆಳದಿ ಅರಸರ ಪೂರ್ವೋತ್ತರ—ಚೆನ್ನಭಂಡಾರ ಪುರುಷೋತ್ತಮಯ್ಯ.
ಕೆಳದಿ ಅರಸರ ವಂಶಾವಳಿ.
ಕೆಳದಿ ನೃಪವಿಜಯ (ಚಂ.).
ಕೇರಳಪ್ರಶ್ನ (ಷ.).
ಕೇಶವಶತಕ—ಅದ್ವೈತಾನಂದ.
ಕೈವಲ್ಯಪದ್ಧತಿ—ಷಡಕ್ಷರಸ್ವಾಮಿ.
,, ಟೀಕೆ.
ಕೈವಲ್ಯಾನ್ವಯಪ್ರವರ್ತನಸಾರ — ಪರಮಹಂಸಾವಧೂತಯೋಗಿ.
ಕೊಂಕಣಿಗರ ಮತವರ್ಣನೆ.
ಕೊಂಬುಕಾಳೆ ಮಾಡುವ ವರ್ಣನೆ.
ಕೊಕ್ಕೋಕ (ಭಾ. ಷ.).
,, ಟೀಕೆ.
ಕೊರವಂಜಿ—ಇಮ್ಮಡಿ ಮುರಿಗಾಸ್ವಾಮಿ.
ಕೋರಡೆ (ಹಾ.)—ಚಿದಾನಂದ.
ಕ್ರಿಸ್ತುಮತ ಬೋಧೆ (ಗ.).
ಕ್ಷಪಣಸಾರ.

ಕ್ಷಮಾಷೋಡಶಿಯ ಟೀಕೆ.
ಖಗಪ್ರಕಾಶಟೀಕೆ.
ಗಂಗಾಗೌರೀಸಂವಾದ (ಸಾಂ.).
,, —ತರಳಚರಪತಿ.
,, (ಯ.).
ಗಂಗಾವತರಣ (ಚಂ.)—ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಣಪ್ಪ.
ಗಂಗೋದಯದ ಟೀಕೆ.
ಗಜಗೌರೀವ್ರತಕಥೆ (ಗ.)—ದೇವಣಾಪುರದ ವೆಂಕಟರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿ.
ಗಯಚರಿತ್ರೆ (ಭಾ. ಷ.)—ಕೋನಯ್ಯ.
,, (ಸಾಂ.).
,, (ಯ.).
ಗರಳಪುರೀಮಹಿಮಾದರ್ಶ (ಗ.)—ಕಳಲೆ ನಂಜರಾಜ.
ಗರುಡಪಂಚಾಶತ್ತಿನ ಟೀಕೆ.
ಗರುಡಪುರಾಣಟೀಕೆ.
ಗರುಡಮಂತ್ರಟೀಕೆ.
ಗಿರಿಜಾಕಲ್ಯಾಣ (ಹಾ.).
ಗೀತಗೋಪಾಲಟೀಕೆ — ಅಪ್ರಮೇಯ ಶಾಸ್ತ್ರಿ.
ಗೀತಗೋವಿಂದ ಟೀಕೆ — ಅಪ್ರಮೇಯ ಶಾಸ್ತ್ರಿ.
ಗೀತವೀತರಾಗದ ಟೀಕೆ.
ಗುರುದತ್ತಚರಿತ್ರೆ.
ಗುರುಬೋಧಾಮೃತ (ತ್ರಿ.).
ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರ ಶತಕ (ಷ.).
ಗುರುಶಿಷ್ಯಬೋಧೆ—ಕೃಷ್ಣಯೋಗೀಂದ್ರ.
ಗೋರಕನಾಥಮತವರ್ಣನೆ.
ಗೋವರ್ಧನಗಿರಿಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ.
ಗೋವಿನ ಕಥೆ (ಷ.).
ಗೌಳೀಶಕುನ.

ಚಂಡನೆಯ ಕಥೆ (ಯ.)—ಚಂದ್ರಸಾಗರವರ್ಣಿ.
ಚಂದಪ್ಪನವರ ಪದ.
ಚಂದ್ರದ್ರೋಣಪರ್ವತದ ವರ್ಣನೆ.
ಚಂದ್ರಹಾಸನ ಕಥೆ (ಸಾಂ.)—ಹೆಳವನಕಟ್ಟೆ ಗಿರಿಯಮ್ಮ.
ಚಿಕದೇವರಾಜ ಜನನ ಪೂರ್ವೋತ್ತರ.
ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ಪಾಳೆಯಗಾರರ ವಂಶಾವಳಿ.
ಚಿತ್ರಸೇನಕಾಳಗ—ಮಾಧವ.
ಚಿದಂಬರಯಂತ್ರೋದ್ಧಾರ.
ಚಿದಖಂಡಾನುಭವಸಾರ (ಷ.)—ಚಿದಾನಂದ.
ಚಿದಾನಂದರ ವಚನ.
ಚೇಳಿನ ಹಾಡು.
ಚೋರಕಥೆ—ಕಸ್ತೂರಿಸಿದ್ಧ.
ಚೌಪದಗಳು.
ಜಂಬೂನದಾಂಬರನ ಚರಿತ್ರೆ.
ಜಗದೇವರಾಯನ ಕಾವ್ಯ.
ಜಿನದತ್ತರಾಯ ಚರಿತ್ರೆ—ಬ್ರಹ್ಮಯ್ಯ.
ಜಿನಭಾರತ—ಬ್ರಹ್ಮಕವಿ.
ಜಿನಮುನಿ (ಷ.)—ಚಂದ್ರಸಾಗರವರ್ಣಿ (ಶಕ 1736).
ಜಿನಸ್ತೋತ್ರ.
,, ಸಂಗ್ರಹ.
ಜಿನೇಂದ್ರಮಾಲೆ (ಕಂ.).
ಜೀವಂಧರಚರಿತ್ರೆ (ಸಾಂ.)—ಬ್ರಹ್ಮಕವಿ.
ಜೀವೇಶ್ವರ ಸಾಂಗತ್ಯ.
ಜೈನಮತವರ್ಣನೆ—ಮದ್ದಗಿರಿ ಪದ್ಮಯ್ಯ.
ಜೈನರ ಭಾಗವಂತಿಗೆ ಹಾಡು.
ಜೈನಸಾರಕ್ರಿಯಾಸಂಗ್ರಹ ಟೀಕೆ.
ಜ್ಞಾನಜ್ಯೋತಿ.
ಜ್ಞಾನಬೋಧೆ.
ಜ್ಞಾನಸಿಂಧು—ಚಿದಾನಂದಾವಧೂತ.

ಟೀಕಿನ ಕೀರ್ತನೆ—ಶಾಲ್ಯದ ಕೃಷ್ಣರಾಜ.
ಟೀಪುಸುಲ್ತಾನರ ಚರಿತೆ.
ತತ್ವದ ಸೊಬಗಿನಸೋನೆ.
ತತ್ವಪದ (ತ್ರಿ.).
ತತ್ವವಿವರ ಟೀಕೆ.
ತತ್ವಸಾರ ಟೀಕೆ.
ತತ್ವಾರ್ಥಾಧಿಗಮಮೋಕ್ಷಶಾಸ್ತ್ರಟೀಕೆ—ಚಿದಾನಂದಕವಿ.
ತಾತ್ಪರ್ಯನಿರ್ಣಯ—ವಾದಿರಾಜಾಚಾರ್ಯ.
ತಿರುವೇಂಗಡಾಚಾರ್ಯಶತಕ—ಆದಿಕೇಶವ.
ತುರಂಗಭಾರತ.
ತುಲಾಕಾವೇರೀಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ—ಶ್ರೀನಿವಾಸ.
ತುಳಸೀಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ (ಹಾಡು).
ತುಳುವದೇಶವರ್ಣನೆ.
ತೆಂಕಲೆವೈಷ್ಣವೋತ್ಪತ್ತಿ.
ತೆನ್ನಾಲರಾಮಕೃಷ್ಣನ ಕಥೆಗಳು.
ದಕ್ಷಾಧ್ವರಧ್ವಂಸಚಾರಿತ್ರ—ದೇವಣಾರ್ಯ.
ದಕ್ಷಿಣದೇಶದ ಚರಿತ್ರೆ—ಹೊಳೆಹೊನ್ನೂರು ಸುಬ್ಬಯ್ಯ.
ದತ್ತಾತ್ರೇಯಕವಚಟೀಕೆ.
ದಿಲ್ಲಿರಾಜರ ಚರಿತ್ರೆ.
ದುರ್ಗಾಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ (ಗ.).
ದುರ್ಗಾವಿಜಯ (ಯ.).
ದೂರ್ವಾಸಋಷಿಚರಿತ್ರೆ.
ದೃಷ್ಟಿಮಂತ್ರ.
ದೇವಗೌಡನ ಹಳ್ಳಿ ಪೂರ್ವೋತ್ತರ.
ದೇವಾಂಗಪುರಾಣ (ಸಾಂ.)—ದೇಪ.
ದೇವಾಂಗಪೂರ್ವೋತ್ತರ.
ದೇವೀಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ—ಚಿದಾನಂದಸ್ವಾಮಿ.
ದ್ರೌಪದೀ ಸ್ವಯಂವರ.
ಧರ್ಮಗುಪ್ತಚರಿತೆ (ಯ.)—ಶಾಲ್ಯದ ಕೃಷ್ಣರಾಜ.
ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರ ಟೀಕೆ.
ಧ್ರುವಚರಿತ್ರೆ.
ನಕ್ಷತ್ರಚೂಡಾಮಣಿ (ಗ.).
ನಕ್ಷತ್ರದೋಷ ಟೀಕೆ.
ನಗರದ ವೀರಭದ್ರನಾಯಕನ ವಂಶಾವಳಿ.
ನರಹರಿಭಕ್ತಿಸಾರ (ಭಾ. ಷ.).
ನವಗ್ರಹಚಿಂತಾಮಣಿ.
ನಳಚರಿತ್ರೆ.
ನಳನಾಟಕ—ಶಾಲ್ಯದ ಕೃಷ್ಣರಾಜ.
ನಾಗಾನಂದನಾಟಕ (ಗ.).
ನಾಣ್ಯಗಳ ವರ್ಣನೆ.
ನಾನಾರ್ಥಕನ್ನಡ ಧಾತುಶಬ್ದಮಂಜರಿ.
ನಾಮಲಿಂಗಾನುಶಾಸನಟೀಕೆ.
ನಿಜದೀಪಿಕಾರತ್ನ—ಶಾಲ್ಯದ ಕೃಷ್ಣರಾಜ.
ನಿಜಲಿಂಗಶತಕ (ವಾ. ಷ.)—ನಿಜಲಿಂಗಾರಾಧ್ಯ.
ನಿಡುಗಲ್ಲರಸರ ವಂಶಾವಳಿ.
ನಿರ್ಣಯಶಿಖಾಮಣಿ—ಶಾಲ್ಯದಕೃಷ್ಣರಾಜ.
ನಿರ್ವಾಣಮಂತ್ರಿಕೃತಶಿವಪೂಜಾವಿಧಾನದ ಟೀಕೆ.
ನಿಷ್ಕಳರ ವಚನ—ಚಿದಾನಂದಯೋಗಿ.
ನಿಷ್ಕಾಮವಚನಾನುಮಾಲೆ — ನಿರಂಜನಾವಧೂತ.
ನೀತಿಸಾರಟೀಕೆ.
ನೈಜಾಮುಲ್ಮುಲ್ಕರ ಜಯದ ವರ್ಣನೆ.
ನೋಂಪಿಗಳು.
ಪಂಚಕಾಲಟೀಕೆ.
ಪಂಚತಂತ್ರಟೀಕೆ.
ಪಂಚಪಕ್ಷಿ ಶಕುನ.
ಪಂಚಮೋದ್ಭವಕಾವ್ಯ.
ಪಂಚಾಚಾರ್ಯವಂಶಪಾರಂಪರ್ಯ.
ಪಂಚೀಕರಣ—ಚಿದಾನಂದ.

ಪಂಪಾವಿರೂಪಾಕ್ಷಶತಕ (ಭಾ. ಷ.)—ಹಿರಿಯೂರ ರಂಗ.
ಪತಿವ್ರತಾಸ್ತ್ರೀಧರ್ಮ.
ಪದ್ಮಪುರಾಣಟೀಕೆ.
ಪದ್ಮಾವತೀದೇವಿಯ ಕಥೆ—ಸುರಾಲ (ಶಕ 1683).
ಪರಮರಹಸ್ಯೋಪದೇಶಸಂಗ್ರಹ ಟೀಕೆ.
ಪರಮಾರ್ಥಜ್ಞಾನ ತ್ರಿಪದಿ.
ಪರಶುರಾಮಭಾರತ — ಚಂದ್ರಸಾಗರವರ್ಣಿ (ಶಕ 1733).
ಪರಶುರಾಮರಾಮಾಯಣ (ಷ.)—ಬೊಬ್ಬೂರ ರಂಗ.
ಪಶ್ಚಿಮರಂಗಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಟೀಕೆ.
ಪಾಕಶಾಸ್ತ್ರ.
ಪಾರಿಜಾತನಾಟಕ.
ಪಾರ್ವತೀಕಲ್ಯಾಣ (ಸಾಂ.).
ಪಾರ್ವತಿಕೊರವಂಜಿ—ವೆಂಕಯ್ಯ.
ಪಾರ್ವತಿಗೆ ಬಳೆತೊಡಿಸಿದುದು (ಹಾ.).
ಪಾರ್ವತಿಯ ಸೋಬಾನೆ.
ಪುರಾಣಸ್ತೋತ್ರ—ಚಂದ್ರಸಾಗರವರ್ಣಿ.
ಪೂಜ್ಯಪಾದ ಚರಿತ್ರೆ (ಸಾಂ.)—ಪದ್ಮರಾಜ ದೇವಚಂದ್ರರು (ಶಕ 1714).
ಪೂರ್ವಾಚಾರ್ಯತನಿಯಮಗಳು.
ಪ್ರಪನ್ನಾಮೃತ—ರಾಯಸದ ವರದಾರ್ಯ.
ಪ್ರಭುಲಿಂಗದ ಕಂದದ ಟೀಕೆ.
ಪ್ರಹ್ಲಾದಚರಿತ್ರೆ (ಸಾಂ.)—ಚೆನ್ನಿಗ.
ಪ್ರಾಣೇಶಶತಕ (ವೃ.)—ಶಾಲ್ಯದ ಕೃಷ್ಣರಾಜ.
ಪ್ರಾಣೇಶಶತಕ (ಷ.).
ಬಗಳಾಂಬಾಸ್ತೋತ್ರ—ಚಿದಾನಂದಾವಧೂತ.
ಬಟ್ಟೆಮಾಡುವ ವರ್ಣನೆ.
ಬಣಜಿಗರ ಪೂರ್ವೋತ್ತರ.
ಬತ್ತೀಸಪುತ್ತಳಿಕಥೆ (ಚಂ.) — ದೇವಣಾರ್ಯ.
ಬತ್ತೀಸರಾಗ.
ಬಭ್ರುವಾಹನ ಕಾಳಗ.
,, ದ ಹರಕೆ (ಹಾ.).
ಬಸವಪ್ಪನಾಯಕನ ಚರಿತ್ರೆ.
ಬಸವೇಶ್ವರ ಸಂಗೀತ.
ಬಳೆಮಾಡುವ ವರ್ಣನೆ.
ಬಾಗಡಿಕೋಟೆಸ್ಥಳದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ —ನರಸೇಗೌಡ.
ಬಾಣಗಾರಿಕೆ.
ಬಾಲಲೀಲೆಯ ಜೋಗುಳದ ವಚನ.
ಬಾಹಟದ ಟೀಕೆ—ಶಾಲ್ಯದ ಕೃಷ್ಣರಾಜ.
ಬಿಡುವಚನ (ಹಾಡು).
ಬಿಳಿಕಲ್ಲ ರಂಗಸ್ವಾಮಿಯ ಪಾರಿಜಾತ—ಸಾಮಿಕವಿ.
ಬಿಳಿಗಿರಿರಂಗನಾಥನ ಪಾರಿಜಾತ—ರಾಯಪಯ್ಯ.
ಬುಕ್ಕರಾಯಚರಿತ್ರೆ.
ಬೆಟ್ಟವರ್ಧನಚರಿತ್ರೆ (ಸಾಂ.) — ಚಂದ್ರಸಾಗರವರ್ಣಿ.
ಬೆದನೂರು ಸೀಮೆಯ ಮೃಗಗಳ ವರ್ಣನೆ.
ಬೆಳಗುತ್ತಿ ಅರಸುಗಳ ಚರಿತ್ರೆ.
ಬೆಳಗೊಳದ ಗೊಮ್ಮಟೇಶ್ವರಚರಿತ್ರೆ (ಸಾಂ.)—ಅನಂತಕವಿ.
ಬೇಡರ ಚರಿತ್ರೆ.
ಬೇತಾಳಪಂಚವಿಂಶತಿ—? ಚಂದ್ರಗುಪ್ತ.
ಬ್ರಹ್ಮಕೊರವಂಜಿ.
ಬ್ರಹ್ಮಗೀತೆಯ ಟೀಕೆ.
ಬ್ರಹ್ಮಶತಕಕೋಶ—ಚಂದ್ರಸಾಗರವರ್ಣಿ.
ಭಕ್ತವಿಲಾಸದರ್ಪಣ (ಗ.)—ಕಳಲೆ ನಂಜರಾಜ.
ಭಕ್ತಾಧಿಕ್ಯದ ಟೀಕೆ.

ಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗಸರೋವರ—ಶಾಲ್ಯದ ಕೃಷ್ಣರಾಜ.
ಭಗವದ್ಗೀತೆ—ಹರಿದಾಸ.
ಭಗವದ್ಗೀತಾ ಟೀಕೆ.
ಭಟ್ಟಾಕಳಂಕಚರಿತೆ.
ಭದ್ರಗಿರಿಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ—ಕಳಲೆ ನಂಜರಾಜ.
ಭರ್ತೃಹರಿಸುಭಾಷಿತ ಟೀಕೆ.
ಭವ್ಯಾಮೃತ—ಚಂದ್ರಸಾಗರವರ್ಣಿ.
ಭಸ್ಮಾಸುರನ ಕಾಳಗ.
ಭಾಗವತಕ್ಕೆ ಏಕಾಕಾರದ ಟೀಕೆ.
ಭಾಗವತಸಾರ.
ಭಾರತ—ಕಳಲೆ ನಂಜರಾಜ.
ಭಾರತವಚನ.
ಭೀಷ್ಮಶರತಲ್ಪ (ಗ.).
ಭೇಷಜಕಲ್ಪಸಾರಸಂಗ್ರಹಟೀಕೆ.
ಮಂಡನಮಿಶ್ರಚರಿತ್ರೆ.
ಮಣಿಪುರದ ಪೂರ್ವೋತ್ತರ.
ಮದಕೇರಿ ರಾಜೇಂದ್ರದಂಡಕ—ಚಂದ್ರಭೀಮಕವಿ.
ಮದುಗಿರಿನಾಯಕ ಚರಿತ್ರೆ.
ಮದ್ದೂರ ಚೆನ್ನಪಟ್ಟಣದ ಸ್ವೈಯದ್ ಯಾಕೂಬನ ಚರಿತ್ರೆ.
ಮಧ್ವದಾಸರ ಪದಗಳು.
ಮನೀಷಾಪಂಚಕ ಟೀಕೆ.
ಮಯಮತಟೀಕೆ.
ಮಹಾನವಮಿ ಚೌಪದ.
ಮಾಗಡಿಪಾಳೆಯಗಾರರ ಚರಿತ್ರೆ.
ಮಾಧವದಾಸರ ಪದಗಳು.
ಮಾನಸಪೂಜೆ (ಯ.).
ಮಾರ್ಕಂಡೇಯಪುರಾಣ — ಕಳಲೆ ನಂಜರಾಜ.
ಮುಕುಂದಮಾಲಾ ಟೀಕೆ.
ಮುರಿಗೇಂದ್ರವಿಜಯ.
ಮುಲ್ಲಾಶಾಸ್ತ್ರ (ಷ.)—ಚಂದ್ರಸಾಗರವರ್ಣಿ.
ಮುಹೂರ್ತಮುಕ್ತಾವಳೀ ಟೀಕೆ.
ಮೂಗೂರರಸರ ಚರಿತ್ರೆ.
ಮೂಲಕರಾಮಾಯಣ.
ಮೈಸೂರರಸರ ಕಥೆ.
,, ಪಾರಂಪರ್ಯ.
,, ವಂಶಾವಳಿ.
ಮೈಸೂರಲ್ಲಿರುವ ಮರಾಟೆಯರ ಆಟದ ವರ್ಣನೆ.
ಮೈಸೂರರಸುಗಳ ಪೂರ್ವಾಭ್ಯುದಯ—ನಗರದ ಪುಟ್ಟಯ್ಯ (ಶಕ 1635).
ಮೈಸೂರುರಾಜರ ಚರಿತ್ರೆ—ವೆಂಕಟರಮಣಯ್ಯ.
ಮೈಸೂರುರಾಜರ ದಿಗ್ವಿಜಯ.
ಮೋಕ್ಷಲಕ್ಷ್ಮೀಮಂದಿರ (ಹಾ.) ಶಾಲ್ಯದ ಕೃಷ್ಣರಾಜ.
ಮೋನಪ್ಪಯ್ಯನ ವಚನ
ಮೋನೇಶ್ವರಪುರಾಣ.
ಯಯಾತಿಕಾವ್ಯ—ಶಾಲ್ಯದ ಕೃಷ್ಣರಾಜ.
ಯಾದವಗಿರಿಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ (ಭಾ. ಷ.).
ರತಿರಹಸ್ಯದೀಪಿಕೆ.
ರತ್ನಶಾಸ್ತ್ರ (ವಾ. ಷ.) —ಬಾಲವೈದ್ಯದ ಚೆಲುವ.
ರಮಾಭ್ಯುದಯ (ಚಂ.)—ವೆಂಕಾಮಾತ್ಯ.
ರಾಜವಶ್ಯಟೀಕೆ.
ರಾತ್ರಿಯನಲ್ಲನ ಪದ್ಯಗಳು.
ರಾಮಕಥಾವತಾರ — ದೇವಚಂದ್ರ (ಶಕ 1719).
ರಾಮಚರಿತದ ಹಾಡು.
ರಾಮರಾಯಮೊಗಲರ ಯುದ್ಧವರ್ಣನೆ

ರಾಮಾಯಣ (ವಾ. ಷ.)—ವೆಂಕಾಮಾತ್ಯ.
,, (ಷ.)—ಚಂದ್ರಸಾಗರವರ್ಣಿ.
,, ವಚನಕಥೆ.
ರಾಮಾಶ್ವಮೇಧ (ಗ.)—ಮುದ್ದಣ.
ರಾಯದುರ್ಗದ ಅರಸರ ಪೂರ್ವೋತ್ತರ.
,, ರಾಜರ ವಂಶಾವಳಿ.
ರುಕ್ಮಾಂಗದಚರಿತ್ರೆ—ತಿಪ್ಪೇಂದ್ರ.
ರುದ್ರಭಾರತ ಟೀಕೆ.
ರುದ್ರಯಕ್ಷಗಾನ—ಚಂದ್ರಸಾಗರವರ್ಣಿ.
ರೇವಣಸಾಂಗತ್ಯ—ಚೆನ್ನಬಸವ.
ಲಕ್ಷ್ಮೀಸ್ವಯಂವರ (ಯ.).
,, ದ ಸೋಬಾನೆ.
ಲಘುಪುರಾಣ (ಗ.).
ಲವಕುಶರ ಕಾಳಗ (ಯ.).
ಲಿಂಗಪುರಾಣಟೀಕೆ.
ಲಿಂಗಾವಧೂತವಚನ.
ವಜ್ರಮುಕುಟರಾಯನ ಕಥೆ.
ವರದವಿಟ್ಠಲರಾಮಾಯಣ(ಭಾ. ಷ.) (ಶಕ 1674).
ವರಾಹತಿಮ್ಮಪ್ಪಪದಗಳು.
ವರಾಹಪುರಾಣಟೀಕೆ.
ವಸ್ತಾರ ಅರಸರ ವಂಶಾವಳಿ.
ವಾಕ್ಯರಾಮಾಯಣ.
ವಾಕ್ಯಾವಳಿ.
ವಾಣಿಜೋತ್ಪತ್ತಿ (ವಾ. ಷ.).
ವಾಮಲೂರಿಕಥಾವಳಿ—ದೇವಣಾರ್ಯ.
ವಾರ್ಷಿಕತಂತ್ರಟೀಕೆ—ಹರಿಭಟ್ಟ.
ವಾಸುದೇವಪಾರಿಜಾತ—ಚಂದ್ರಸಾಗರವರ್ಣಿ.
ವಿಘ್ನೇಶ್ವರವ್ರತಕಲ್ಪ—ಕಳಲೆ ನಂಜರಾಜ.
ವಿಜಯನಗರದ ರಾಜರ ಚರಿತ್ರೆ.
ವಿಟ್ಠಲಪದಗಳು.
ವಿದ್ಯಾಮಾಧವೀಯಟೀಕೆ.
ವಿದ್ಯಾಮೃತ—ದೇವಣಾರ್ಯ.
ವಿಭೀಷಣನೀತಿ.
,, ಬುದ್ಧಿ.
ವಿರಕ್ತರ ಕಾವ್ಯ—ರುದ್ರ (ಶಕ 1658).
ವಿರಕ್ತಷಡಕ್ಷರಿಯ ವಚನಗಳು.
ವಿವೇಕಾಭರಣ (ವಾ. ಷ.)—ಶಾಲ್ಯದ ಕೃಷ್ಣರಾಜ (ಶಕ 1692).
ವಿಶ್ವಕರ್ಮಕಥೆ.
ವಿಶ್ವಕೃತಿಪರೀಕ್ಷಣ—ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭಕವಿ.
ವಿಷ್ಣುಕವಚ.
ವಿಷ್ಣುಮಾನಸಪೂಜೆ.
ವೀರಗುಂಡಯ್ಯನ ಕಥೆ (ಗ.).
ವೀರಭದ್ರವಿಜಯ(ಭಾ. ಷ.)—ವೀರಭದ್ರ.
ವೀರಶೈವಮಹಾತಂತ್ರ ಟೀಕೆ.
,, ಷಟ್ಸ್ಥಲಸಿದ್ಧಾಂತ—ಶಿವಯೋಗೀಶ್ವರ.
ವೀರಸಂಗಯ್ಯನ ಚೌಪದ—ಚೆನ್ನಮಲ್ಲಯ್ಯ.
ವೃಷಭೇಂದ್ರವಿಜಯ ಶಬರಶಂಕರವಿಲಾಸಗಳ ಷಟ್ಪದ್ಯಗಳಿಗೆ ಟೀಕು.
ವೃಷೋತ್ಸರ್ಜನವಿಧಿಟೀಕೆ.
ವೃಷ್ಟಿಶಾಸ್ತ್ರಟೀಕೆ.
ವೆಂಕಟಗಿರಿಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಟೀಕೆ.
ವೆಂಕಟೇಶ್ವರಶತಕ (ಭಾ. ಷ.)—ಚೆನ್ನರಾಜ.
ವೇದಾಂತಕೀರ್ತನೆ.
,, ಡಿಂಡಿಮಟೀಕೆ—ಕೃಷ್ಣಕವಿ.
,, ಪಂಚದಶೀಟೀಕೆ.
,, ವಾರ್ತಿಕ.
,, ವಿವೇಕಸಾರ ಟೀಕೆ.
ವೈಕುಂಠನಾರಾಯಣ ಶತಕ (ವೃ.)
ವೈದ್ಯಶತಶ್ಲೋಕೀಟೀಕೆ.

ವೈದ್ಯಸಾರ (ಕಂ.)—ಬ್ರಹ್ಮ.
,, ಸಮುದ್ರಟೀಕೆ.
ವೈನತೇಶಯತಕ—ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಣಪ್ಪ.
ವೈಷ್ಣವಧರ್ಮ.
ವ್ರಣವೈದ್ಯಸಂಗ್ರಹ.
ವ್ರತಚರ್ಯೆ—ಶಾಲ್ಯದ ಕೃಷ್ಣರಾಜ.
ಶಂಕರಕಥೆ.
,, ತತ್ವ—ಶಂಕರದೇವ.
,, ವಿಜಯಟೀಕೆ (ಗ.).
ಶಕುನಪ್ರಪಂಚ—ದೇವಣಾರ್ಯ.
ಶಬರಶಂಕರವಿಲಾಸದ ಟೀಕೆ.
ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣದ ಟೀಕೆ—ನಿಟ್ಟೂರ ನಂಜಯ್ಯ.
ಶಬ್ದಾರ್ಥಮಂಜರಿ—ಚಂದ್ರಸಾಗರವರ್ಣಿ.
ಶರಣಬಸವರಗಳೆ—ಬಸವಲಿಂಗ.
ಶರಣರ ಕಥೆ (ಯ.).
ಶರಣಲೀಲಾಮೃತ—ಚೆನ್ನಪ್ಪ.
ಶಾಸ್ತ್ರಸಾರಸಮುಚ್ಚಯವೃತ್ತಿ.
ಶಿಲ್ಪಶಾಸ್ತ್ರಟೀಕೆ.
ಶಿವಗಂಗಾಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಟೀಕೆ — ಕಳಲೆ ನಂಜರಾಜ.
ಶಿವಗೀತೆ—ಕಳಲೆ ನಂಜರಾಜ.
ಶಿವಚಿಂತಾಮಣಿ (ಗ.).
ಶಿವಧರ್ಮೋತ್ತರ—ಕಳಲೆ ನಂಜರಾಜ.
ಶಿವಪೂಜಾಕ್ರಮ.
ಶಿವಪೂಜೆಯ ಫಲ.
ಶಿವಭಕ್ತಿಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ—ಕಳಲೆ ನಂಜರಾಜ.
ಶಿವಭಕ್ತಿಸಾರ (ಭಾ. ಷ.)—ಶಿವರಾಮ.
ಶಿವಯೋಗಾಷ್ಟಕ—ವಿರಕ್ತಷಡಕ್ಷರಿ.
ಶಿವಲಿಂಗನಾಂದ್ಯ —ಇಮ್ಮಡಿ ಮುರಿಗೀಸ್ವಾಮಿ.
ಶಿವಲೋಕಾಸ್ಥಾನವರ್ಣನೆ (ವಾ. ಷ.).
ಶಿವಷಟ್ಪದಿ—ಪ್ರಧಾನಿ ವೆಂಕಪ್ಪ.
ಶಿವಸಿದ್ಧಾಂತಟೀಕೆ.
ಶಿವಾಧಿಕ್ಯಪುರಾಣದ ಟೀಕೆ.
ಶಿವಾರ್ಚನಮಾಲೆ (ಹಾಡು).
ಶೃಂಗಾರತಿಲಕರಸಮಂಜರಿ (ಷ.) — ಜಾಯೇಂದ್ರ.
ಶೃಂಗಾರಮಂಜರೀ ಟೀಕೆ.
ಶೈವಧರ್ಮ—ಕಳಲೆ ನಂಜರಾಜ.
ಶ್ರೀಕಥೆ—ದೇವಣಾರ್ಯ.
ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣ ಮತ್ತು ಮೈಸೂರು ಚರಿತ್ರೆ—ಬೋರಯ್ಯ.
ಶ್ರೀರಂಗಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ—ಉಪಾಧ್ಯಾಯ ಶಿಂಗರಾರ್ಯ.
ಶ್ರೀರಾಮಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ (ವಾ. ಷ.)—ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿ.
ಶ್ವೇತಾಂಗನ ಕಥೆ.
ಷಟ್ಪ್ರತ್ಯಯ—ಶಾಲ್ಯದ ಕೃಷ್ಣರಾಜ.
ಷಟ್ಸ್ಥಲಜ್ಞಾನಸಾರಾಮೃತ.
ಷೋಡಶಕ್ರಿಯಾಟೀಕೆ.
ಸಂಗೀತಚೂಡಾಮಣಿಟೀಕೆ.
ಸಂಸ್ಕೃತಗಣಿತವಿಲಾಸದ ಟೀಕೆ.
ಸತ್ಯಭಾಮಾಕಲ್ಯಾಣ.
ಸದಾಶಿವಶತಕ—ಶಾಲ್ಯದ ಕೃಷ್ಣರಾಜ.
ಸದ್ಧರ್ಮಪುತ್ರೋಕ್ತಕೃತ್ಯಟೀಕೆ.
ಸಪ್ಪಣ್ಣನ ವಚನ.
ಸರ್ವಜ್ಞನ ತ್ರಿಪದಿ.
ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿರೂಪಣ.
ಸಾನಂದಗಣೇಶ್ವರ ಕಥೆ.
ಸಾರಂಗಧರನ ಕಥೆ—ಸಾಂಬಯ್ಯ.
ಸಾರಸಂಗ್ರಹಗಣಿತಟೀಕೆ.
ಸಾಲಗ್ರಾಮಲಕ್ಷಣಟೀಕೆ.

ಸೀತಾಕಲ್ಯಾಣ (ಸಾಂ.)—ಹೆಳವನ ಕಟ್ಟೆ ಗಿರಿಯಮ್ಮ.
ಸೀನಿನಫಲ.
ಸುಗಂಧಪಾರಿಜಾತ.
ಸುಭದ್ರಾಕಲ್ಯಾಣ.
ಸುಭಾಷಿತಕ್ಕೆ ಟೀಕು.
ಸೂಪಶಾಸ್ತ್ರಟೀಕೆ.
ಸೂಳಾದಿ.
ಸೂಳೆಕೆರೆ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರನ ಪೂರ್ವೋತ್ತರ.
ಸೇತುಮಹಿಮಾದರ್ಶ—ಕಳಲೆ ನಂಜರಾಜ.
ಸೋಮವಾರಶಿವಪೂಜಾ ವ್ರತಕಥೆ.
ಸೌಂದರ್ಯಲಹರೀ ಟೀಕೆ.
ಸೌಮಿನೀ ಕಥೆ (ಷ.)—ಬಸವಲಿಂಗ.
ಸ್ತ್ರೀಧರ್ಮ.
ಸ್ತ್ರೀವೈದ್ಯ—ತಿಮ್ಮರಾಜೇಗೌಡ.
ಸ್ಮರಕೊರವಂಜಿ – ಚಂದ್ರಸಾಗರವರ್ಣಿ.
ಸ್ವರತತ್ವಚಿಂತಾಮಣಿ ಟೀಕೆ.
ಸ್ವರವಚನ.
ಹಂಸವಿಂಶತಿಕಥೆ.
ಹನುಮದ್ವಿಜಯ (ಯ)
ಹನುಮದ್ವಿಲಾಸ (ಚಂ.)—ತಿಪ್ಪಣಾರ್ಯ.
,, (ಷ.)—ವೆಂಕಾಮಾತ್ಯ.
ಹರಕೆ ಸೋಬಾನೆ.
ಹರದತ್ತಾಚಾರ್ಯಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ—ಕಳಲೆ ನಂಜರಾಜ.
ಹರದ ನೀತಿ—? ಕಲ್ಯಾಣಕೀರ್ತಿ.
ಹರಿಭಕ್ತಿರಸಾಯನ (ಷ.)—ಚಿದಾನಂದ.
ಹರಿಲೀಲೆ.
ಹರಿವಂಶ—ಕಳಲೆ ನಂಜರಾಜ.
ಹರಿಹರದೇವಸ್ಥಾನದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ.
ಹರ್ಯಷ್ಟಕ.
ಹಸೆಗೆ ಕರೆಯುವ ಶೋಭಾನ.
,, ಹಾಡು.
ಹಸೆಗೆ ಬಂದ ವರ್ಣನೆ.
ಹಸ್ತಗಿರಿಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಟೀಕೆ.
ಹಳೆಯ ಪೈಕದವರ ಮತವರ್ಣನೆ.
ಹಳೆಯಬೀಡು ಪೂರ್ವೋತ್ತರ.
ಹಾಡುಗಳು—ಹೆಳವನಕಟ್ಟೆ ಗಿರಿಯಮ್ಮ.
ಹಾರನಹಳ್ಳಿಯ ವರ್ಣನೆ.
ಹಾಲಾಸ್ಯಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ—ಕಳಲೆ ನಂಜರಾಜ.
ಹಿಮಶೀತಳನ ಕಥೆ (ಸಾಂ.)— ಚಂದ್ರಸಾಗರವರ್ಣಿ.
ಹಿಂದುಗಳ ಆಟದ ವರ್ಣನೆ.
ಹೈದರನ ವಂಶಾವಳಿ.
ಹೈದರಲ್ಲಿಯ ವರ್ತಮಾನವಿವರ.

---

19 ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿರಬಹುದಾದ ಗ್ರಂಥಗಳ ವರ್ಣಾನುಕ್ರಮವಾದ ಪಟ್ಟಿ.

ಅಂಗದಸಂಧಾನ (ಯ.)—ಲಿಂಗರಾಜ.
ಅಂಬಾಸ್ತೋತ್ರ—ಮುಹಾಂತದೇಶಿಕ.
ಅಕಲಂಕಚರಿತಟೀಕೆ.
ಅಕಲಂಕಾಷ್ಟಕಟೀಕೆ.
ಅಕಾರಾದಿನಿಘಂಟು—ಲಕ್ಷ್ಮಣಪಂಡಿತ.
,, ವೈದ್ಯನಿಘಂಟು.
ಅಖಂಡಕಾವೇರೀಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಟೀಕೆ — ಕೃಷ್ಣರಾಜ.

ಅತಿಕಾಯನ ಕಾಳಗ.
ಅಧ್ಯಾತ್ಮರಾಮಾಯಣ ಟೀಕೆ—ಕೃಷ್ಣರಾಜ.
ಅನುಭವಪಂಚರತ್ನ.
ಅನುಭವಾಮೃತ (ಹಾಡು).
ಅಪರಾಧಸ್ತೋತ್ರ — ದೇವಲಾಪುರದ ನಂಜುಂಡ.
ಅಪರೋಕ್ಷಾನುಭೂತಿಟೀಕೆ.
ಅಭಿನವಪಂಚತಂತ್ರ.
ಅಭಿಮನ್ಯುಕಾಳಗ.
ಅಮರುಕಟೀಕೆ—ವೆಂಕಟರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿ.
ಅಮಾಸೋಮವ್ರತ ಟೀಕೆ—ವೆಂಕಟರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿ.
ಅಮ್ಮಣ್ಣಿ ಪಾರಿಜಾತ.
ಅರ್ಕಪುಷ್ಕರಿಣೀಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ — ಕೃಷ್ಣರಾಜ.
ಅರ್ಚಾವತಾರವಿಲಾಸ (ಷ.)—ಗೊರೂರು ಶ್ರೀನಿವಾಸೈಯಂಗಾರ್ಯ.
ಅರ್ಜುನಕೊರವಂಜಿ.
ಅಶೋಕಸುಂದರೀಪರಿಣಯ.
ಆನಂದಕಂದದ ಟೀಕೆ.
ಇಂದ್ರಕೀಲ (ಯ.)—ಲಿಂಗರಾಜ (ಶಕ 1789).
ಉತ್ತರಗೀತೆ—ಕೃಷ್ಣರಾಜ.
ಉತ್ತರರಾಮಚರಿತ ಕಥೆ—ಕೃಷ್ಣರಾಜ.
,, ಚರಿತ್ರೆ.
ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳ (30) ಟೀಕೆ.
ಉಷಾಪರಿಣಯ—ಕೃಷ್ಣರಾಜ.
ಉಷಾಹರಣನಾಟಕ—ಶಾಂತಕವಿ.
ಎಲಹಂಕನಾಡಪ್ರಭು ಕೆಂಪೇಗೌಡರೈಯನವರ ವಂಶಾವಳಿ.
ಏಕಾದಶೀಪ್ರಸಂಗ — ಶಾಂತಕವಿ.
ಐರಾವತಕಥೆ (ಗ.).
ಕನ್ನಡ ಛಂದಸ್ಸು—ಶಾಂತಿರಾಜಪಂಡಿತ.
ಕನ್ನಡವ್ಯಾಕರಣ (ಕ್ರಿ. 1820).
ಕಮಲಾಚಲದ ಕೋಟೆಯ ಕೈಫಿಯತ್ತು.
ಕರ್ಣಪರ್ವ—ಶಾಂತಕವಿ.
,,
ಕರ್ಣಾಟಕ ಭಾಷಾಮಂಜರಿ (ಅಶೌಚಪ್ರಕ್ರಿಯೆ).
ಕರ್ಣಾಟಕಾಷ್ಟಪದಿ—ಸುರಪುರದ ವೆಂಕಟಕವಿ.
ಕರ್ಣಾರ್ಜುನರ ಕಾಳಗ.
ಕಾದಂಬರಿ—ಕೃಷ್ಣರಾಜ.
ಕಾರ್ತಿಕಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ,
ಕಾವೇರೀ ,,
ಕಾಶೀಕಾಂಡ—ಕೃಷ್ಣರಾಜ.
ಕಾಳೀಯಮರ್ದನ—ತಿಪ್ಪಣಾರ್ಯ.
ಕೀಚಕವಧೆ—ಶಾಂತಕವಿ.
ಕೀಚಕಸಂಹಾರ.
ಕುಚೇಲೋಪಾಖ್ಯಾನ—ತಿಮ್ಮಪ್ಪಣಾರ್ಯ.
ಕುಮಾರರಾಯಚರಿತ್ರೆ—ರಂಗಯ್ಯ.
ಕುರುಬರಟ್ಟುಮತ.
ಕುವಲಯಾನಂದಟೀಕೆ.
ಕುಶಲವರ ಕಥೆ(ಯ.)—ಲಿಂಗರಾಜ (ಶಕ 1788).
ಕೃಷ್ಣಕಥಾರತ್ನಾಕರ — ಕೃಷ್ಣರಾಜ (ಶಕ 1787).
ಕೃಷ್ಣಕಥಾಸಾರಸಂಗ್ರಹ—ಕೃಷ್ಣರಾಜ.
ಕೃಷ್ಣಗೋಪೀಸಂವಾದ (ಹಾ.).
ಕೃಷ್ಣಜಯೋತ್ಕರ್ಷ—ಶ್ರೀನಿವಾಸಕವಿ.
ಕೃಷ್ಣಪಾರಿಜಾತ—ತಿಮ್ಮಣ್ಣ.
,,
ಕೃಷ್ಣಬಾಲಲೀಲೆ—ಲಿಂಗರಾಜ(ಶಕ 1789).
ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರವರ ವಂಶಾವಳಿ—ವಂಶಾವಳಿ ರಾಮಯ್ಯ (ಶಕ 1787).

ಕೃಷ್ಣರಾಜಗುಣರತ್ನಮಾಲೆ —ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಶಾಸ್ತ್ರಿ (ಶಕ 1737).
ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಡೋಲೋತ್ಸವ ಚರಿತೆ—ಸೋಬಾನೆ ರಂಗದಾಸ.
ಕೃಷ್ಣರಾಜಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವರ್ಣನೆ (ಸಾಂ.) —ದೇವಲಾಪುರದ ನಂಜುಂಡ.
ಕೃಷ್ಣರಾಜಭಕ್ತಿಸಾರ (ಷ.)—ದೇವಲಾಪುರದ ನಂಜುಂಡ.
ಕೃಷ್ಣರಾಜಭೋಗಾವಳಿ— ,,
,, ಮಂಗಳಮಂಜರಿ—ಉಪಾಧ್ಯಾಯ ಶ್ರೀನಿವಾಸೈಯಂಗಾರ್ಯ.
ಕೃಷ್ಣರಾಜಶೃಂಗಾರಶತಕ —ದೇವಲಾಪುರದ ನಂಜುಂಡ.
ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಸೋಬಾನೆ.
ಕೃಷ್ಣರಾಜಾಭ್ಯುದಯ ಟೀಕೆ.
ಕೃಷ್ಣರಾಜೇಂದ್ರವಿಲಾಸ (ವಾ. ಷ.)—ಮಧುಗಿರಿ ನಂಜಪ್ಪ.
,, (ಯ.)ಶ್ರೀನಿವಾಸಸಿದ್ಧಾಂತಿ.
,, ವೃತ್ತರತ್ನಾವಳೀಟೀಕೆ—ದೇವಲಾಪುರದ ನಂಜುಂಡ.
ಕೃಷ್ಣಾರ್ಜುನರ ಕಾಳಗ (ಯ.)—ಲಿಂಗರಾಜ.
ಕೃಷ್ಣಾರ್ಜುನರ ದುಂದುಮೆ—ಬಸವಲಿಂಗ.
ಕೃಷ್ಣೇಂದ್ರಗೀತೆ—ದೇವಲಾಪುರದ ನಂಜುಂಡ.
ಕ್ರಿಸ್ತಮತಬೋಧೆ.
ಕೆಂಪರಾಯರ ಹಾಡು.
ಕೈವಲ್ಯಕಲ್ಪವಲ್ಲರಿ—ಸಪ್ಪಣ್ಣಸ್ವಾಮಿ.
ಕೊಕ್ಕೋಕದ ಟೀಕೆ.
ಕ್ರೈಸ್ತಪ್ರಾರ್ಥನಾಶತಕ (ಕ್ರಿ. 1838).
ಕ್ಷುದ್ರಮಂತ್ರ.
ಗಜೇಂದ್ರಮೋಕ್ಷ (ಯ.)—ಶಾಂತಕವಿ.
ಗಯಚರಿತ್ರೆ (ಚಂ.)—ಲಿಂಗರಾಜ.
ಗಯಚರಿತ್ರೆ (ಗ.)—ಕೃಷ್ಣರಾಜ.
,, (ಯ.).
ಗಿರಿಜಾಕಲ್ಯಾಣ(ಯ.)—ಲಿಂಗರಾಜ (ಶಕ 1783).
,, —ಶಾಂತಕವಿ.
,, (ತ್ರಿ.).
,, (ಸಾಂ.).
,, (ಹಾಡು).
ಗೊಮ್ಮಟಾಥ್ಯಾಯ—ಸೂರಿಪಂಡಿತ.
ಗೋತ್ರಪ್ರವರನಿರ್ಣಯಟೀಕೆ.
ಗೋಪದ್ಮವ್ರತಮಹಿಮೆ.
ಗೋಪಿಯ ಹಾಡು.
ಚಂದ್ರಹಾಸನ ಕಥೆ – ನಂಜುಂಡ.
ಚಂದ್ರಾವಳೀ ಕಥೆ—ಲಿಂಗರಾಜ(ಶಕ1787).
ಚಂದ್ರಾವಳಿಯಜೋಗಿಹಾಡು—ಲಿಂಗರಾಜ.
ಚಾಮರಾಜೇಂದ್ರವಂಶರತ್ನಾಕರ.
ಚಾವುಂಡಿಕಾಲಘುನಿಘಂಟುಟೀಕೆ.
ಚಿಕಿತ್ಸಾಸಂಗ್ರಹ ಟೀಕೆ.
ಚಿಕ್ಕ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ—ಲಿಂಗರಾಜ.
ಚಿತ್ರಶೇಖರಸೋಮಶೇಖರಚರಿತ್ರೆ.
ಚಿತ್ರಸೇನಕಾಳಗ.
ಚುಂಚನಕಟ್ಟೆಯ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ —ಕೃಷ್ಣರಾಜ.
ಚೂಡಾಮಣಿ (ಯ.)—ಲಿಂಗರಾಜ.
ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ ಹಾಡುಗಳು.
ಜರಾಸಂಧನ ಕಾಳಗ—ಶಾಂತಯ್ಯ.
ಜಲಂಧರಕಾಳಗ—ಲಿಂಗರಾಜ(ಶಕ1783).
ಜಲಕ್ರೀಡೆ (ದ್ವಿಪದಿ.).
ಜಾತಕಚಂದ್ರಿಕಾಟೀಕೆ — ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಶಾಸ್ತ್ರಿ.
ಜಾತಕಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಟೀಕೆ—ಕೃಷ್ಣರಾಜ.
ಜೆನಮತಸ್ವರೂಪ.

ಜೈಮಿನಿಭಾರತದ ಆಶ್ವಮೇಧಿಕಪರ್ವದ ಟೀಕೆ—ಕೃಷ್ಣರಾಜ.
ಜ್ಞಾನಸಂಯೋಗತರಂಗಿಣಿ—ಭಾಗವತಂ ಕೃಷ್ಣಸ್ವಾಮಿ.
ತಂತ್ರಸಾರ—ವರದೇಂದ್ರಮುನಿ.
ತಪತೀಪರಿಣಯನಾಟಕ —ಸರಗೂರು ವೆಂಕಟವರದಾಚಾರ್ಯ.
ತತ್ವದ ಸುವ್ವಾಲಿ—ಜಗನ್ನಾಥದಾಸ.
ತಾರಕವಧೆ—ಲಿಂಗರಾಜ.
ತಾರಾಶಶಾಂಕನಾಟಕ—ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ.
ತಿಬ್ಬಾಂಬಿಕಾಶತಕ — ದೇವಲಾಪುರದ ನಂಜುಂಡ.
ತುಲಾಕಾವೇರೀಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ—ಕೃಷ್ಣರಾಜ.
ತೆನ್ನಾಲರಾಮುಕಥೆ.
ತ್ರಿಪುರದಹನ (ಯ.)—ನಂಜಯ್ಯ.
,, —ಮಂಜುನಾಥ.
ದಕ್ಷಾಧ್ವರಕಥೆ—ನಂಜನರಪತಿ.
ದಶಕುಮಾರಕಥಾಕಲಾನಿಧಿ —ಕೃಷ್ಣರಾಜ.
ದಶಾವತಾರಸ್ತೋತ್ರ—ಭೂಮಿಾಶಕವಿ.
ದಾನವ್ರತಕಥೆ (ಯ.).
ದಾಸಬೋಧೆ—ಪದ್ಮನಾಭಮಹಾರಾಜ.
ದಾಸರಪದಗಳು.
ದುಂದುಮೆಪದ—ಶಾಂತಕವಿ.
ದೃಗ್ದೃಶ್ಯವಿವೇಕ (ಪ.)—ಭೋಗಾನಂದ.
ದೇವೀಭಾಗವತತಾತ್ಪರ್ಯಟೀಕೆ — ಕೃಷ್ಣರಾಜ.
ದೇವೀಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ —ಕೃಷ್ಣರಾಜ (ಶಕ 1738).
,, ಸಪ್ತಶತಿ—ಕೃಷ್ಣರಾಜ.
ದೇವೀಸಾಯುಜ್ಯದ ಸೀಸಮಾಲಿಕೆ—ಕೃಷ್ಣರಾಜ.
ದ್ರೋಣಪರ್ವ—ಶಾಂತಕವಿ.
,, (ಯ.).
ದ್ರೌಪದೀಸ್ವಯಂವರ —ಲಿಂಗರಾಜ (ಶಕ 1784).
ಧನುರ್ಮಾಸಮಹಿಮೆ—ದೇವಾಂಡಹಳ್ಳಿ ವೆಂಕಟರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿ.
ಧಾತುಮಂಜರಿ—ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದ ಕೃಷ್ಣಮಾಚಾರ್ಯ.
ನಂಜುಂಡಶತಕ (ಕಂ.) —ಕೃಷ್ಣರಾಜ (ಶಕ 1770).
ನಂಜುಂಡೇಶಚರಿತ್ರೆ.
ನಂದಿಛಂದಸ್ಸು.
ನಗರದ ಸರ್ಜಪ್ಪನಾಯಕನ ಲಾವಣಿಗಳು - ಗಂಗ.
ನರಪತಿಚರಿತ—ಲಿಂಗರಾಜ (ಶಕ 1789).
ನವಗ್ರಹಚಿಂತಾಮಣಿ.
ನಳಕೂಬರವಿಲಾಸ (ಚಂ.)—ಲಿಂಗರಾಜ.
ನಳಚರಿತ್ರೆ—ಲಿಂಗರಾಜ.
ನಳೋಪಾಖ್ಯಾನ (ಯ.)—ಕೃಷ್ಣರಾಜ.
,, ,,
ನಾಡೀಪ್ರಕರಣ—ಹೊಸಪಂಡಿತ ಭೀಮರಾಯ.
ನಾಡೀಸ್ವರಶಾಸ್ತ್ರಶಿಲ್ಪ—ವೇದಗಿರ್ಯಾಚಾರ್ಯ
ನಿಗಮಸಾರಾಮೃತ—ಪದ್ಮನಾಭಮಹಾರಾಜ.
ನಿರಾಳಗುರುಸ್ತೋತ್ರ.
ನೂರೆಂಟು ದಿವ್ಯದೇಶಗಳ ವಿವರ.
ನೃಸಿಂಹಪುರಾಣಟೀಕೆ —ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದ ರಂಗ.ಶಾಸ್ತ್ರಿ.
ಪಂಚತಂತ್ರ—ಕೃಷ್ಣರಾಜ.
ಪಂಚಭಾಷಾಪ್ರಬಂಧ (ಚಂ.).
ಪಂಚವಟೀರಾಮಾಯಣ.
ಪಂಚವಿಂಶತಿಲೀಲೆ—ಲಿಂಗರಾಜ.
ಪರಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಕಾಶಿಕೆ.
ಪಾರಿಜಾತ—ಮುದ್ದ.
,, —ಲಿಂಗರಾಜ (ಶಕ 1790).

ಪಾರ್ಥನ ಜೋಗಿಹಾಡು—ವೀರಭದ್ರ.
ಪಾರ್ವತೀಕಲ್ಯಾಣ (ಹಾಡು).
ಪಾರ್ವತಿಗೆ ಬಳೆ ತೊಡಿಸಿದ ಸೋಬಾನೆ.
ಪಾರ್ವತಿಯನ್ನು ಹಸೆಗೆ ಕರೆದ ಸೋಬಾನೆ.
ಪುತ್ರಕಾಮೇಷ್ಟಿ (ಯ.)—ಲಿಂಗರಾಜ.
,,
ಪೂಜ್ಯಪಾದ ಚರಿತ್ರೆ—ಸೂರಿಪಂಡಿತ.
ಪ್ರಭಾವತೀಪರಿಣಯ (ವಾ. ಷ.)—ಲಿಂಗರಾಜ.
ಪ್ರಭಾವದೀಪಿಕೆ.
ಪ್ರಶ್ನೋತ್ತರರತ್ನಮಾಲಾಟೀಕೆ.
ಪ್ರಸನ್ನಕೃಷ್ಣಕೊರವಂಜಿ
,, ಪಾರಿಜಾತ—ತಾಳೂರುವೆಂಕಟರಮಣ.
ಪ್ರಹ್ಲಾದಚರಿತ್ರೆ (ಯ.).
ಬತ್ತೀಸಪುತ್ತಳಿ ಕಥೆ—ಕೃಷ್ಣರಾಜ.
ಬಭ್ರುವಾಹನಕಾಳಗ — ಲಿಂಗರಾಜ (ಶಕ 1789).
ಬಲಿಚರಿತ್ರೆ—ನಂಜುಂಡ.
ಬಾಣಾಸುರನ ಕಾಳಗ—ಸುಬ್ಬ.
ಬಾಣಾಸುರವಿಜಯ—ವೆಂಕಟಾಚಾರ್ಯ.
ಬಾಲಲೀಲೆ—ಲಿಂಗರಾಜ.
ಬೇತಾಳಪಂಚವಿಂಶತಿ—ಕೃಷ್ಣರಾಜ.
ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವಿವರ (ಗ.).
ಭಕ್ತವಿಲಾಸದರ್ಪಣ—ಕೃಷ್ಣರಾಜ.
ಭಕ್ತಿವಿಜಯ.
ಭಕ್ತಿಸುಧಾರಸ.
ಭಗವದ್ಗೀತೆ—ಕೃಷ್ಣರಾಜ.
,, ಯಟೀಕೆ—ರಾಮಕೃಷ್ಣ.
ಭಗವದ್ಗೀತಾರ್ಥಕೀರ್ತನಟೀಕೆ.
ಭರತಸಾರಸಂಗ್ರಹಟೀಕೆ—ಕೃಷ್ಣರಾಜ.
ಭವ್ಯಜನಚಿಂತಾಮಣಿ—ಚಾರುಕೀರ್ತಿಪಂಡಿತ.
ಭಾಗಣದ ದಾಸರ ಪದಗಳು.
ಭಾಗವತ—ಕೃಷ್ಣರಾಜ.
,, ಸೋಬಾನೆ.
ಭಾಗಾನಗರದ ಕಥೆ.
ಭಾಮಾಕಥೆ—ಕೃಷ್ಣರಾಜ.
ಭಾರತ—ಕೃಷ್ಣರಾಜ.
ಭೀಷ್ಮಪರ್ವ—ಶಾಂತಕವಿ
ಭುವನಪ್ರದೀಪಿಕಾಟೀಕೆ.
ಮಕರಾಂಕಸೇನಕಥೆ (ಯ.)—ಲಿಂಗರಾಜ.
ಮದಾಲಸಾಪರಿಣಯ (ಯ.)—ಲಿಂಗರಾಜ (ಶಕ 1775).
ಮಹಲಿಂಗ ಶತಕ (ಕಂ.)—ಲಿಂಗರಾಜ.
ಮಹಲಿಂಗೇಂದ್ರವಿಜಯ (ವಾ. ಷ.)—ಮಹದೇವ (ಶಕ 1792).
ಮಾನಮಧುರೆದಾಸರಪದಗಳು.
ಮಾಳವಿಕಾಗ್ನಿಮಿತ್ರೀಯ—ಕೃಷ್ಣರಾಜ.
ಮುದ್ರಾಮಂಜೂಷ — ಕೆಂಪುನಾರಾಯಣಶಾಸ್ತ್ರಿ.
ಮೇಘದೂತ (ವಾ. ಷ.)—ಶಾಂತಕವಿ.
ಮೈರಾವಣಕಥೆ (ಯ.)—ಲಿಂಗರಾಜ.
,, ಕಾಳಗ (ಯ.).
ಮೈಹಾರಿದಫಲ.
ಮೋಡಿನಾಟಕ—ಲಿಂಗರಾಜ.
ಮೋನೇಶ್ವರಬಾಲಲೀಲೆ.
ಯಾದವಗಿರಿಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ—ಕೃಷ್ಣರಾಜ.
ರಂಗವೊಲಿದದಾಸರ ಪದಗಳು.
ರತಿರಹಸ್ಯದ ಟೀಕೆ.
ರತ್ನಕರಂಡಕಟೀಕೆ—ಕಮಲಪಂಡಿತ.
ರತ್ನಾವಳಿ—ಕೃಷ್ಣರಾಜ.

ರಾಜವಂಶರತ್ನಪ್ರಭೆ (ಚಂ.)—ತಮ್ಮಯ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರಿ.
ರಾಜಾವಳೀಕಥೆ (ಗ.)—ದೇವಚಂದ್ರ (ಶಕ 1760).
ರಾಜೇಂದ್ರನಾಮೆ (ಗ.)—ಮದಿಕೆರೆವೀರರಾಜೇಂದ್ರ (ಶಕ 1730).
ರಾಜೇಶ್ವರ ಶತಕ—ಮಹಾಂತದೇಶಿಕ.
ರಾಧಾವಿಲಾಸ (ಯ.)—ನಂಜಯ್ಯ.
ರಾಮಕಥಾಕಲ್ಪವೃಕ್ಷ—ಕೃಷ್ಣರಾಜ.
ರಾಮಧ್ಯಾನಾಮೃತ.
ರಾಮಾಯಣಟೀಕೆ — ಕೃಷ್ಣರಾಜ (ಶಕ 1790).
ರಾಮಾಯಣ ತಾತ್ಪರ್ಯದೀಪಿಕಾಟೀಕೆ—ಕೃಕೃಷ್ಣರಾಜ.
ರಾಮಾಯಣದ ಸೋಬಾನೆ.
ರಾಮೋದಯಕಥೆ (ಯ.)—ಲಿಂಗರಾಜ.
ರಾವಣದಿಗ್ವಿಜಯ—ಶಾಂತಕವಿ.
ರಾವಣೋದ್ಭವ.
ರುಕ್ಮಾಂಗದ ಚರಿತ್ರೆ (ಯ.)—ಲಿಂಗರಾಜ.
,, (ಯ.).
ರುಕ್ಮಿಣೀ ಕಲ್ಯಾಣ (ಸಾಂ.).
,, ಸ್ವಯಂವರ—ಸುಬ್ಬ.
ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯ ಸೋಬಾನೆ.
,, ಗೆ ಹೂಮುಡಿಸಿದುದು—ಶಾಂತರಾಜಪಂಡಿತ.
ಲಲಿತೋಪಾಖ್ಯಾನ — ಕೃಷ್ಣರಾಜ (ಶಕ 1745).
ಲವಕುಶರಕಾಳಗ (ಯ.).
ಲವಣಸಂಹಾರ (ಯ.)—ಶಾಂತಕವಿ.
ಲವಣಾಸುರಕಾಳಗ (ಯ.).
ಲಾವಣಿಗಳು—ಲಿಂಗರಾಜ.
ಲಿಂಗಪದ್ಮವ್ರತ.
ಲಿಂಗಸ್ತುತಿ (ವೃ.)—ದೇವಲಾಪುರದ ನಂಜುಂಡ.
ಲೈಂಗಪುರಾಣ—ಕೃಷ್ಣರಾಜ.
ವಂಶರತ್ನಾಕರದ ಟೀಕೆ (ಗ.).
ವತ್ಸರಾಜನ ಕಥೆ (ಗ.).—ಕೃಷ್ಣರಾಜ.
ವತ್ಸಲಾಹರಣ (ಯ.)—ಶಾಂತಕವಿ.
ವನವಾಸರಾಮಾಯಣ (ಯ.)—ಲಿಂಗರಾಜ.
ವರನಂದೀಕಲ್ಯಾಣ (ಸಾಂ.)—ಚೆಲುವಾಜೆ.
ವಾಸಿಷ್ಠರಾಮಾಯಣ ಟೀಕೆ—ಭಾಗವತಕೃಷ್ಣಸ್ವಾಮಿ.
ವಿಕ್ರಮಾರ್ಕಚರಿತ್ರೆ.
ವಿಕ್ರಮೋರ್ವಶೀಯ—ಕೃಷ್ಣರಾಜ.
ವಿಜಯದಾಸರ ಪದಗಳು.
ವಿಟ್ಠೋಬಚರಿತ — ವೆಂಕಟೇಶಭಟ್ಟ.
ವಿರಹತರಂಗ (ಷ.)—ಶಾಂತಕವಿ.
ವಿರಾಟಪರ್ವ (ಯ.)—ಲಿಂಗರಾಜ (ಶಕ 1789).
ವೀರಭದ್ರಶತಕ (ವೃ.)— ,,
ವೀರಸಂಗಯ್ಯನ ದುಂದುಮೆ—ಚೆನ್ನಬಸವ.
ವೇದಾಂತತತ್ವರಸಾಯನ.
ವೈಕುಂಠವರ್ಣನೆ—ವಾದಿರಾಜಯತಿ
ವೈದ್ಯಸಂಗ್ರಹ—ಸೂರಿಪಂಡಿತ.
,, — ಹೊಸಪಂಡಿತ ಭೀಮರಾಯ.
ವೈರಾಗ್ಯದ ಹಾಡುಗಳು—ಗುರುಕೃಷ್ಣ.
ಶಂಕರವಿಜಯದ ಕಥೆ.
ಶಂಕರಸಂಹಿತಾಟೀಕೆ—ಮಾದಪ್ಪ.
ಶಂಕರಸಂಹಿತೆ—ಕೃಷ್ಣರಾಜ (ಶಕ 1742).
,,
ಶಂಕರಾಷ್ಟಕ—ದೇವಲಾಪುರದ ನಂಜುಂಡ.
ಶಂಬರಾಸುರನ ಕಾಳಗ (ಯ.)—ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ.

ಃೋಪಾಖ್ಯಾನ—ಕೃಷ್ಣರಾಜ (ಶಕ ಪ.).
...ರರಾಮಾಯಣ.
ಪನಿತ್ರ್ಯೋದಶೀವ್ರತ — ವೆಂಕಟರಾಮ ಶಾಸ್ತ್ರಿ.
ಶನೈಶ್ಚರಕಥೆ—ಕೃಷ್ಣರಾಜ.
ಶರಣುಬಸವರಗಳೆ—ಬಸವಲಿಂಗ.
...ಜಾತ.
...ಟೀಕೆ.
...ಯ ಕಥೆ (ಷ.).
,,
...ತಿ—ಕೃಷ್ಣರಾಜ (ಶಕ 1742).
...ರಸೂತ್ರೋದಾಹರಣಪದ —ಲಿಂಗರಾಜ.
...ಲಮಾಧವಸ್ತೋತ್ರ—ದೇವಲಾಪುರದ ನಂಜುಂಡ.
...ಭಾನೆ—ವಾದಿರಾಜ.
...ಕೃಷ್ಣಬಾಲಲೀಲೆ (ಚೌಪದ).
,, ಸ್ವಾಮಿಯ ದಾನಕೊಟ್ಟ ಪದ (ಸಾಂ.).
...ರಂಗಪಟ್ಟಣದ ಮಹಿಮೆ.
...ಶ್ರೀವೆಂಕಟೇಶ ಜೋಗುಳದ ಪದ.
ಶ್ರೀಶೈಲಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ—ಕೃಷ್ಣರಾಜ.
ಸಂಕ್ಷೇಪಸೌಗಂಧಿಕಾಪರಿಣಯ — ಕೃಷ್ಣರಾಜ.
ಸಂಖ್ಯಾರತ್ನಮಾಲಾಟೀಕೆ—ಕೃಷ್ಣರಾಜ (ಶಕ 1771).
,, ಕೋಶ ಟೀಕೆ—ಕೃಷ್ಣರಾಜ.
ಸದ್ವೇದಪರೀಕ್ಷೆ.
ಸತ್ಯೋಪದೇಶ.
ಸಭಾಪರ್ವ (ಯ.).
ಸಮುದ್ರಮಥನಕಥೆ (ಯ.) — ದೇವಲಾಪುರದ ನಂಜುಂಡ.
ಸರ್ಪಹನುಮೇಂದ್ರಯಶೋವಿಲಾಸ —ಆಶುಕವಿಕೃಷ್ಣಶರ್ಮ.
ಸಹಸ್ರಾಯುಕಥೆ—ಸೀತಾರಾಮಸೂರಿ.
ಸಾತ್ವತಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯಾವಿಲಾಸ (ಗ.).
ಸಾರಂಗಧರನ ಕಥೆ—ನಂಜುಂಡ.
ಸಾಲಗ್ರಾಮ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ.
ಸಿದ್ಧಾಂತಾರ್ಥಪ್ರಕಾಶಟೀಕೆ.
ಸಿರಿಯಾಳಸತ್ವಪರೀಕ್ಷೆ—ಶಾಂತಕವಿ.
ಸೀತಾಕಲ್ಯಾಣ (ಯ.)—ಲಿಂಗರಾಜ.
,, (ಯ.)—ಶಾಂತಕವಿ.
ಸೀತಾಪಹಾರ (ಯ.)—ಲಿಂಗರಾಜ (ಶಕ 1789).
ಸೀತಾರಣ್ಯಪ್ರವೇಶ (ಯ.)—ಶಾಂತಕವಿ.
ಸೀತಾವಿಯೋಗ (ಯ.)— ,,
ಸೀತಾಸ್ವಯಂವರ (ಯ.)—ಲಿಂಗರಾಜ.
ಸುಂದೋಪಸುಂದವಧೆ (ಯ.)—ಶಾಂತಕವಿ.
ಸುದಾಮಚರಿತ್ರೆ (ಷ.).
ಸುಧನ್ವನಕಾಳಗ (ಯ.)—ಲಿಂಗರಾಜ (ಶಕ 1788).
,,
ಸುಬೋಧಾಮೃತ.
ಸುಭದ್ರಾಕಲ್ಯಾಣ—ಶಾಂತಕವಿ.
,, (ಯ.).
ಸುರಥಸುಧನ್ವಕಾಳಗ (ಯ.)-ಶಾಂತಕವಿ.
ಸೇತುಬಂಧ (ಯ.)—ಲಿಂಗರಾಜ.
ಸೋಮಶೇಖರಚಿತ್ರಶೇಖರಕಥೆ — ನಂಜಯ್ಯ.
ಸೌಗಂಧಿಕಾಪರಿಣಯ (ಸಾಂ.)—ದೇವಲಾಪುರದ ನಂಜುಂಡ.
,, (ಭಾ. ಷ.)—ಕೃಷ್ಣರಾಜ.
,, (ಗ). — ,,
,, (ದ್ವಿಪದಿ.)—ತಮ್ಮಯ್ಯ.

ಸ್ತ್ರೀಪುನರ್ವಿವಾಹ—(ಶಕ 1774).
ಸ್ಯಮಂತಕೋಪಾಖ್ಯಾನ (ಯ.)—ಲಿಂಗರಾಜ (ಶಕ 1775).
ಸ್ವಪ್ನಾಧ್ಯಾಯ ಟೀಕೆ —ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದ ರಂಗಶಾಸ್ತ್ರಿ (ಶಕ 1738).
ಸ್ವರೂಪಸಂಬೋಧನಾಟೀಕೆ —ಬ್ರಹ್ಮಸೂರಿ ಪಂಡಿತ.
ಹಯಗ್ರೀವ ದಾಸರಪದಗಳು.
ಹರಿವಂಶ—ಕೃಷ್ಣರಾಜ.
ಹರಿವಂಶಾನುಕ್ರಮಣಿಕೆ.
ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರಚರಿತ್ರೆ (ಯ.)—ವೆಂಕಟಕೃಷ್ಣ.
ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರೋಪಾಖ್ಯಾನ—ಕೃಷ್ಣರಾಜ (ಶಕ 1742).
ಹಳಗನ್ನಡನುಡಿಗನ್ನಡಿ — ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದ ಕೃಷ್ಣಮಾಚಾರ್ಯ.
ಹಾಲಾಸ್ಯಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ—ಕೃಷ್ಣರಾಜ.
ಹೈದರ್‌ನಾಮೆ.
ಹೊಸಗನ್ನಡನುಡಿಗನ್ನಡಿ —ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದ ಕೃಷ್ಣಮಾಚಾರ್ಯ (ಶಕ 1761).

ಅನುಬಂಧಕ್ಕೆ ಸೇರಬೇಕಾದ ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಗ್ರಂಥಗಳು.

15 ನೆಯ ಶತಮಾನ.

ಏಕಸ್ವರೂಪನೀತಿಶಾಸ್ತ್ರ
ಕರ್ಮಪ್ರಕೃತಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ
ಚಾರಿತ್ರಸಾರ ಟೀಕೆ—ಪ್ರಭೇಂದುಮುನಿ
ರೂಪಾವಳೀ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ

16 ನೆಯ ಶತಮಾನ.

ಕನ್ನಡಪದ ಭಂಡಾರ
ಕನ್ನಡಪದ ಮಂಜೂಷೆ
ಕಾಮಲೀಲಾತಂತ್ರ
ಯೋಗಾಮೃತ
ರಸಚಂದ್ರಿಕೆ
ಲಕ್ಷಣಪ್ರಕಾಶ
ಶಬ್ದಚಂದ್ರಿಕೆ
ಸರಸ್ವತೀವಿಲಾಸ

17 ನೆಯ ಶತಮಾನ.

ಅನುಭವಸೂತ್ರ ಟೀಕೆ—ಚೆನ್ನಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ದೇವ
ಗುರುಬಸವಾರೂಢರ ವಚನ
ಗುರುಸ್ತೋತ್ರದ ತ್ರಿವಿಧಿ—ಪರ್ವತಶಿವಯೋಗಿ
ಚಂದನಾಂಬಿಕಾಕಥೆ (ತ್ರಿ)
ಚತುರಾಚಾರ್ಯಪುರಾಣ
ಚೈತ್ಯಾಲಯವಂದನೆ (ಸಾಂ)
ಜಯಸ್ತೋತ್ರ
ದಶಾಂಗಸೃಷ್ಟಿ
ನುಲಿಯಚಂದಯ್ಯನ ಕಥೆ—ಕರಪುರದ ಚೆನ್ನಬಸವ
ಪಾದೋದಕ ಪ್ರಸಾದ ಲಿಂಗಾರ್ಪಣ ಕ್ರಮ ಟೀಕೆ
ಬಸವಲಿಂಗನಾಮಾಷ್ಟೋತ್ತರ
ಮತಸ್ವರೂಪ
ಮರುಳದೇವರ ಕಂದಸಾರ—ಪರ್ವತಶಿವಯೋಗಿ
ಮೂರೇಳು ದೀಕ್ಷೆಯ ಪದ (ಷ)
ಯೋಗರತ್ನಾಕರ—ಪದ್ಮನಾಭ
,, —ಬ್ರಹ್ಮಜಯಕೀರ್ತಿ
ರೇವಣಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಕಾವ್ಯ (ಷ)—ಕವಿಮಲ್ಲ
ರೇವಣಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಪುರಾಣ —ಬೊಮ್ಮರಸ
ಶೀಲಧರ್ಮ —ಚಿಕುಪಾಧ್ಯಾಯ
ಶ್ರೀಪಾಲಚರಿತೆ (ಸಾಂ) —ವರ್ಧಮಾನ
ಷಟ್ಸ್ಥಲನಿರ್ಣಯ ಟೀಕೆ
ಷಡಕ್ಷರ ಮಹಿಮೆ (ಷ)
ಹಸ್ತ್ಯಾಯುರ್ವೇದ ಟೀಕೆ—ವೀರಭದ್ರರಾಜ

18 ನೆಯ ಶತಮಾನ.

ಅಂಬರೀಷನೃಪಾಲಚರಿತ್ರೆ (ಷ)
ಕರವೀರರಾಯ ಚರಿತ್ರೆ
ಕೀರ್ತಿರಾಜವಿಜಯ (ಗ)
ತತ್ವಚಿಂತಾಮಣಿ (ಗ)—ಚಿದಾನಂದ
ಲಿಂಗಾಚಾರ ರಚನಾಗಮ—ಗುರುಸಿದ್ಧಯೋಗಿ
ವಿಗಾಲರಾಯ ಚರಿತ್ರೆ
ವೀರಶೈವಚಿಂತಾಮಣಿ ಟೀಕೆ
ವೀರಶೈವೋಪನಿಷಟ್ಟೀಕೆ—ಶಿವಸಿದ್ಧೇಶ್ವರ
ವೀರಾಂಕ ಚರಿತೆ (ನಾಟಕ)
ಶಿವಪೂಜಾವಿಧಾನ ಟೀಕೆ—ಮೃತ್ಯುಂಜಯಗುರು
ಶಿವಯೋಗಪ್ರದೀಪಿಕಾಟೀಕೆ—ಬಸವಾರಾಧ್ಯ
ಷಡ್ವಕ್ತ್ರಸ್ತೋತ್ರ ಟೀಕೆ

19 ನೆಯ ಶತಮಾನ.

ಅಕ್ರೂರಚರಿತ್ರೆ (ಯ)—ರಂಗಾಚಾರ್ಯ
ಅಕ್ಷರಪ್ರಶ್ನೆ
ಇಂದ್ರಜಿತು ಮೈರಾವಣರ ಕಾಳಗ (ಯ)
ಕಂಸವಧೆ (ಯ)
ಕನ್ನಡ ಗಾದೆಗಳು
ಕುಂಭಕರ್ಣಯುದ್ಧ
ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಖಡಿಕೆ
ಕೃಷ್ಣರಾಜಸ್ವಾಮಿಯ ವರ್ಣನೆ
ಕೃಷ್ಣೇಂದ್ರಭಕ್ತಿಸಾರಾಷ್ಟೋತ್ತರ ಶತಕ (ಷ)
ಗೋವರ್ಧನಗಿರಿ ಕಥೆ (ಯ) ವಿಷ್ಣುದಾಸ
ಚಂದ್ರಕಳಾವತೀ ವಿಲಾಸ (ಯ)-ವೆಂಕಟರಮಣ
ಜೀವನ್ಮುಕ್ತಿ ತತ್ವಬೋಧವಸಾರ (ಹಾ)
ತತ್ವದ ಕೀರ್ತನೆ (ಹಾ)
ತತ್ವದ ಸೊಬಗಿನ ಸೋನೆ (ಹಾ)
ನಾನಾರ್ಥಗುರುಬೋಧಾಸಾರ
ನೈಷಧ ಟೀಕೆ
ಪದ್ಮಾವತಮ್ಮನವರ ಯಕ್ಷಗಾನ—ರಾಮು
ಪಶ್ಚಿಮರಂಗಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ
ಪುಂಡರೀಕಚರಿತ್ರೆ (ಯ)
ಪ್ರಹ್ಲಾದ ಚರಿತ್ರೆ (ಯ)—ವೆಂಕಟರಮಣ
ಬ್ರಹ್ಮೋತ್ತರ ಖಂಡ
ಭಕ್ತಿಕೀರ್ತನೆ
ಮಹಾಶೃಂಗಾರನಾಟಕ (ಯ) ವೆಂಕಟರಮಣ
ಯೋಗಪ್ರಭಾವ ಸೂತ್ರ
ರಘುವಂಶಟೀಕೆ
ರಾಮಾಯಣವಚನಕಥೆ (ಗ)
ರಾಸಕ್ರೀಡಾಕಥೆ (ಯ)
ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದ ಚರಿತ್ರೆ
ಸಂಕ್ಷೇಪರಾಮಾಯಣ ಟೀಕೆ
ಸಂಭಾಷಣೆಯ ಸರಣಿ
ಸಾವಿತ್ರೀಚರಿತ್ರೆ (ಯ)
ಸೌಗಂಧಿಕಾಪರಿಣಯ (ಯ) ವೆಂಕಟರಮಣ

00049551

Digitized with financial assistance from the
Government of Maharashtra
on 23 January, 2019